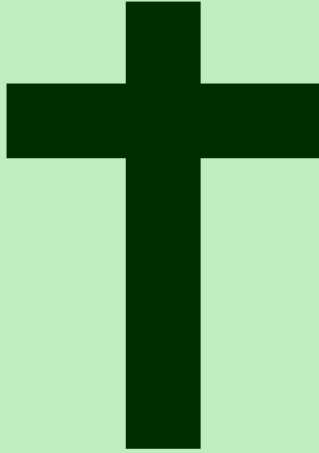

Tupàn ze'eg

Bible without Deuterocanon in Guajará (BR:gub:Guajará)

Tupàn ze'eg

Bible without Deuterocanon in Guajajára (BR:gub:Guajajára)

copyright © 2007 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Guajajára

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Guajajára [gub], Brazil

Copyright Information

© 2007, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

Printed book ISBN 9788531109713

The Bible without Deuterocanon

in Guajajára

© 2007, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2020-03-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023

0aad8539-54cc-5543-91cd-25f61502645a

Contents

MATEW	1
MAK	78
IRUK	124
ZUÀW	200
WANEMIÀPO KWER	258
ROM	332
1 KORIN	369
2 KORIN	403
KARAT	427
EW	440
PIRI	454
KORO	463
1 TEXARON	472
2 TEXARON	480
1 XIMOT	485
2 XIMOT	497
XIT	505
PIREM	510
EMEREW WÀ	512
XIAK	541
1 PET	551
2 PET	562
1 ZUÀW	568
2 ZUÀW	577
3 ZUÀW	579
ZUT	581
APOKARIP	584
ZEGAR HAW	621

MATEW

Matew umume'u Zezuz tàmuzgwer waner xe a'e wà kury

¹ Ai'aw Zezuz hàmuzgwer waner xe a'e wà kury. Zezuz Zanneruwi-hawete a'e, Tawi izuapyr romo hekon a'e. Tawi Àmàrààw izuapyr romo hekon a'e. Na'aw Zezuz Zanneruwi-hawete izypy waner xe a'e wà kury.

² Heta Àmàrààw ta'yr Izak her ma'e izupe a'e. Izak umuzàg Zako a'e. Zako umuzàg Zuta a'e, Zuta heta tetea'u tywyr a'e wà. ³ Zuta umuzàg Pet a'e, Zer tu romo hekon a'e no. (Tamar wahy her romo a'e.) Pet umuzàg Ez a'e. Ez umuzàg Àràw a'e. ⁴ Àràw umuzàg Aminanaw a'e. Aminanaw umuzàg Naz a'e. Naz umuzàg Xarumu a'e. ⁵ Xarumu umuzàg Moaz a'e. (Ha'aw ihy her romo a'e.) Moaz umuzàg Ope a'e. (Huxi ihy her romo a'e.) Ope umuzàg Zexe a'e. ⁶ Zexe umuzàg tuwihaw Tawi a'e.

Tawi umuzàg Xàrumàw a'e. (Ihy Uri hemireko kwer romo hekon a'e.) ⁷ Xàrumàw umuzàg Homoàw a'e. Homoàw umuzàg Awi a'e. Awi umuzàg Az a'e. ⁸ Az umuzàg Zuzapa a'e. Zuzapa umuzàg Zuràw a'e. Zuràw umuzàg Uzi a'e. ⁹ Uzi umuzàg Zotàw a'e. Zotàw umuzàg Akaz a'e. Akaz umuzàg Ezeki a'e. ¹⁰ Ezeki umuzàg Manaxe a'e. Manaxe umuzàg Amon a'e. Amon umuzàg Zuzi a'e.

¹¹ Zuzi umuzàg Zekuni a'e, tywyr wanu romo wiko pà a'e no. A'e 'ar mehe zauxiapekwer Mawiron ywy rehe har uzàmàtyry'ym Izaew izuapyapyr wà a'e wà. Uzuka teko tetea'u a'e pe har wà. Weraha ikurer uzeupi wà, weko haw pe Mawiron tawhu pe wà.

¹² Mawiron tawhu pe waneraha pawire Zekuni umuzàg Xaraxiew

a'e. Xaraxiew umuzàg Zurupapew a'e. ¹³ Zurupapew umuzàg Amiu a'e. Amiu umuzàg Eriaki a'e. Eriaki umuzàg Azor a'e. ¹⁴ Azor umuzàg Xatok a'e. Xatok umuzàg Àki a'e. Àki umuzàg Eriu a'e. ¹⁵ Eriu umuzàg Erezar a'e. Erezar umuzàg Pàtà a'e: Pàtà umuzàg Zako a'e. ¹⁶ Zako umuzàg Zuze a'e. Zuze Mari imen romo hekon a'e. Mari Zezuz ihy romo hekon a'e. Zanepyro har Zanezar, za'e Zezuz pe zane no.

¹⁷ Àmàrààw heta ta'yr a'e. Ta'yr a'e no, heta ta'yr a'e no. Nezewegatete wana'yna'yr a'e wà no. Aze zazypyrog wazuapyapyr wapapar pà Àmàrààw ta'yr rehe we nehe, aze xipapar te Tawi rehe we nehe, heta ¹⁴ wazuapyapyr wamuzàg awer wà nehe. Aze zazypyrog wi wapapar pà Tawi ta'yr rehe we nehe, aze xipapar te Mawiron pe heraha pyrer wanehe we nehe, heta ¹⁴ wazuapyapyr wamuzàg awer wà nehe no. Aze zazypyrog wi wapapar pà Mawiron pe heraha pyrer wanehe we nehe, aze xipapar te Zezuz rehe we nehe, heta ¹⁴ wazuapyapyr wamuzàg awer a'e wà nehe no.

Zezuz uzexak kar a'e kury

¹⁸ Nezewe Zezuz Zanneruwi-hawete izexak kar awer a'e. Ihy Mari a'e, uzemume'u Zuze pe hemireko ràm romo a'e. Uzereko 'ym mehe we Mari ipuru'a a'e. Ta'e Tupàn Hekwe Puràg umupuru'a kar oho a'e xe. (Mari ukwaw Tupàn Hekwe tur awer a'e.)

¹⁹ Zuze a'e, Mari imen ràm romo hekon a'e, wiko awa imunar 'ym ma'e romo hemu'em 'ym ma'e romo a'e. Na'e uze'eg uzeupe. — Mari ipuru'a a'e, i'i uzeupe. — Naiko kwaw imemyr tu romo ihe, i'i uzeupe.

— Namumaranugar kar kwaw heremireko ràm teko wanuwa rupi ihe nehe. Nan. Amuhàmuhàz putar zanezereko àwàm ihe nehe kury,

imume'u 'ym pà teko wanupe ihe nehe kury, i'i uzeupe.

²⁰ Nezewe ize'eg mehe we ur amo Tupàn heko haw pe har ipuahu pe kury, izupe uze'eg pà kury.

– Zuze Tawi izuapyr ne ty, i'i izupe.

– Ekyze zo nehe ty, ereko Mari eho neremireko romo nehe ty, i'i izupe ipuahu mehe. – Ta'e Tupàn Hekwe Puràg umupuru'a kar kwez a'e xe, i'i izupe. (–Ta'e Tekwe Puràg umuigo kar imemyr kwez hie pe a'e xe, i'i izupe.) ²¹ – Imemyrxak kar putar nehe. Kwarera'i romo uzexak kar putar a'e nehe, i'i izupe. – Emono Žezuz her romo izupe nehe, ta'e upyro putar wànàm a'e wà nehe xe, wanemiapo kwer ikatu 'ym ma'e wi a'e wà nehe xe, i'i izupe. (– Purupyro ma'e, i'i her zaneze'eg rupi.)

²² A'e ma'e paw uzeapo nezewe a'e, ta'e Zanezar umume'u kar uze'eg a'e xe, imume'u har pe kwehe mehe a'e xe. Ai'aw ize'eg kwehe arer pape rehe imuapyk pyrer xe a'e kury.

²³ Kuzà umen rehe uzepuhe 'ym ma'e a'e nehe,

Ipuru'a putar a'e nehe.

Imemyr awa romo hekon putar nehe.

Emanuew, her romo nehe.

(– Tupàn zanepyr hekon, i'i her zaneze'eg rupi.)

²⁴ Na'e Zuze ume'e upuahu re a'e kury. Weruzar Tupàn heko haw pe har ze'eg oho a'e. Wereko Mari oho wemireko romo kury. ²⁵ Noho kwaw ipuhe imemyrhem 'ym mehe a'e. Na'e amo 'ar mehe uzexak kar imemyr a'e kury. Zuze omono Žezuz her romo izupe.

2

Awa ywy kwarahy ihemaw kuty har wi ur Žezuz hexak pà a'e wà kury

¹ Uzexak kar Žezuz Merez taw pe a'e, Zutez ywy rehe. Ero wiko a'e ywy rehe har wanuwihawete romo a'e 'ar mehe a'e. Nan kwehe tete ur amo awa Žeruzarez tawhu pe a'e wà. Zahytata kwaw par romo wanekon wà.

² Upuranu tawhu pe har wanehe wà.

– Ma'e pe kwarer uzexak kar ma'e kwer tuz a'e, Zutew wanuwihawete ràm a'e.

Ma'e pe uzexak kar putar a'e nehe. Uruexak amo zahytata ure. A'e zahytata nuzawy kwaw tuwihaw izexak kar àwàm imume'u har urewe a'e. Kwarahy ihemaw wi tur a'e, te upyta xe ko tawhu 'aromo a'e. A'e rupi uruzur kwez xe ure kury, imuwete katu pà ure kury.

³ Na'e teko umume'u wahem awer oho tuwihawete Ero pe a'e wà kury. Na'ikatu kwaw a'e ma'e imume'u pyr izupe. Ta'e ukyze amo tuwihaw uzexak kar ma'e ràm wi a'e xe. – Hà, aipo wiko putar tuwihawete romo herekuzaromo a'e nehe, i'i uzeupe. – Aipo hereityk putar nehe, i'i uzeupe. Amogwer teko Žeruzarez tawhu pe har a'e wà no, ukyze tuwihaw Ero wi a'e wà no. Ta'e Ero a'e xe, uzepyk teko tetea'u wanehe wikwahy mehe a'e xe.

⁴ Na'e tuwihaw omono'og xaxeto wanuwihaw waneru wà a'e wà kury. Omono'og Tupàn ze'eg kwehe arer rehe upurumu'e ma'e a'e wà no. Upuranu wanehe kury. – Ma'e pe uzexak kar putar tuwihaw Purupyro Ma'e a'e nehe, i'i wanupe. ⁵ – Uzexak kar putar Merez taw pe nehe, Zutez ywy rehe nehe, i'i izupe wà. – Nezewe i'i Tupàn ze'eg imume'u har kwehe arer a'e.

⁶ Pe Merez taw pe har pe ty wà,

Pe Zuta izuapyapyr waiwy rehe har pe ty wà.

Taw peneko haw pixika'i a'e.

Pemaranugar zo izuwi nehe.

Ta'e tuwihaw uzexak kar putar pepyr a'e nehe xe.

Weruze'eg putar heremiruze'eg a'e wà nehe.

Weruze'eg putar Izaew izuapyapyr waiwy rehe har a'e wà nehe.

A'e mehe napemaranugar kwaw nehe. Ta'e teko paw rupi katete uze'egatu putar penehe a'e wà nehe xe.

⁷ Na'e Ero wenez a'e zahytata kwaw par a'e wà kury. Xo a'e zo wixe ipyr wà. Upuranu wanehe kury. — Ma'e 'ar mehe zahytata uzexak kar ywak rehe a'e, i'i wanupe, wanehe upuranu pà. A'e zahytata kwaw par umume'u i'ar izupe wà. ⁸ Na'e tuwihaw omono kar zahytata kwaw par Merez taw pe wà kury. — Pekar a'e kwarera'i peho nehe, i'i wanupe.

— Aze pexak nehe, pemume'u heko haw pezuwà ihewe nehe. A'e rupi apuner putar ipyr heho haw rehe ihe nehe no, imuwete katu pà ihe nehe no, i'i mua'u wanupe. (Hemu'em wanupe, ta'e ipuruzuka kar wer tuwe kwarer rehe a'e xe).

⁹ Na'e uhem oho a'e wi izuwi wà. ¹⁰ Oho mehe wexak a'e zahytata wà, a'e wemixak kwer kwarahy ihemaw wi ur ma'e kwer wà. Hurywete hexak mehe wà. Ikatuahy wanupe. Zahytata oho wanenataromo. Te upyta oho kwarera'i heko haw 'aromo kury.

¹¹ Wixe oho tàpuz me wà. Wexak kwarera'i a'e pe wà, ihy Mari ipyr heko mehe wà. Uzeamumew upenàràg rehe wà, kwarera'i imuwete katu pà wà. A'e re uwàpytymawok uma'eryru wà, ma'e imono pà izupe wà. Ita hekuzar katu ma'e or her ma'e imono pà izupe wà. Omono yhyk izupe wà

no. Omono kàpuhàg mir her ma'e izupe wà no.

¹² Na'e Tupàn uze'eg wà zahytata kwaw par wanupe wapuahu pe a'e kury. — Pezewyr zo peho Ero pyr nehe ty wà, i'i wanupe. A'e rupi uzewyr oho uwy kutyr wà, amo ae pe rupi wà.

Zuze weraha kwarera'i Ezit ywy pe

¹³ Zahytata kwaw par waho re ur amo Tupàn heko haw pe har Zuze ipuahu pe a'e kury. — Epu'am nehe ty, eraha kwarer xe wi nehe ty, ihy nehe no. Tàrityka'i peho Ezit ywy rehe nehe, i'i izupe. — Pepyta a'e pe nehe. Te ihe pemumuranu mehe nehe. Xo a'e mehe zo pezur a'e wi nehe, i'i izupe, ipuahu pe.

— Ta'e Ero wekar putar nera'yr ko rupi a'e nehe xe, ta'e ipuruzuka wer hehe a'e xe, i'i izupe.

¹⁴ Na'e Zuze upu'am upuahu re a'e kury. Weraha kwarera'i pyhaw a'e wi wà, Ezit ywy rehe wà.

¹⁵ Upyta a'e pe wà. (Umumaw Màràn kwarahy a'e pe wà.) Xo Ero imàno re zo uzewyr wà a'e wi wà. Nezewe uzeapo a'e ma'e a'e, ta'e Tupàn ze'eg kwehe arer umume'u nezewe haw a'e xe. — Aenez hera'yr kwez Ezit ywy wi ihe, i'i Tupàn, i'i imume'u har a'e, uze'eg pape rehe imuapyk pà a'e.

Ero uzuka kar kwarera'i a'e wà kury

¹⁶ Na'e teko umume'u zahytata kwaw par waho awer wà Ero pe a'e wà kury. Wikwahy Ero a'e, zahytata kwaw par wanupe a'e. (Ta'e nuputar kwaw kwarer tuwihaw romo wekuzaromo a'e xe.) A'e rupi uzuka kar kwarera'i Merez taw pe har paw rupi katete a'e wà, taw huwake har a'e wà no. Uzuka pitài kwarahy hereko har a'e wà. Uzuka mokoz kwarahy hereko har a'e wà no. Ta'e ukwaw Zezuz izexak kar awer 'ar a'e xe. Ta'e zahytata kwaw par umume'u izupe a'e wà xe, ipyr oho mehe a'e

wà xe. (Kwarearer wanu a'e wà, uzai'o tuwe a'e wà, wa'yr wamàno mehe wà. Kwarearer wahy a'e wà no, uzai'o tuwe umemyr wamàno mehe a'e wà no.) ¹⁷ Nezewe a'e ma'e uzeapo Zeremi ze'eg awer kwehe arer rupi katete a'e kury.

¹⁸ Teko wenu amo Hama taw pe har

wazai'o mehe wà,

Wazemumikahy mehe wà.

Hakew uzai'o iko umemyr wanehe.

Uzai'o tuwe iko a'e. Ni amo no'ok kwaw izemumikahy haw izuwi wà nehe.

Ta'e amo uzuka kwarearera'i paw rupi a'e wà xe.

Zuze weruzewyr wi kwarera'i Ezit ywy wi a'e kury

¹⁹ Ero imàno re, amo Zanezar heko haw pe har uze'eg wà Zuze pe ipuahy pe a'e kury, Ezit ywy rehe heko mehe a'e kury.

²⁰ — Epu'àm nehe ty, eraha kwarera'i heruzewyr pà Izaew ywy rehe nehe ty, ihy nehe no, ta'e kwarera'i hekar arer a'e wà xe, hehe ipuruzuka wer ma'e kwer a'e wà xe, umàno paw rupi a'e wà xe, i'i izupe.

²¹ Na'e upu'àm Zuze a'e kury. Weraha kwarer, ihy no. Uzewyr oho Izaew ywy rehe wà. Na'e uze'eg teko Zuze pe wà. ²² — Ak-eraw a'e, Ero ta'yr a'e, wiko Zutez ywy rehe har wanuwihawete romo a'e kury, i'i izupe wà. Ukyze Zuze izuwi waze'eg henu mehe. Na'izewyr wer kwaw a'e ywy rehe. Na'e Tupàn umume'u ma'e wà izupe a'e kury, ipuahy pe a'e kury. — Eho Karirez ywy rehe nehe ty, i'i izupe. Weruzar Zuze ize'eg. Oho tuwe a'e ywy rehe kury. ²³ Nazare taw pe uzapo weko haw a'e kury. Uzapo nezewe haw a'e, ta'e nezewe i'i Tupàn ze'eg imume'u har kwehe arer a'e wà xe. — Zaneruwihawete ur ma'e ràm wiko putar Nazare taw pe har romo a'e nehe, i'i izupe.

3

Zuàw purumuzahazahak ma'e umume'u Tupàn ze'eg oho iko teko wanupe a'e

¹ A'e 'ar mehe Zuàw purumuzahazahak ma'e wata oho tàpuz heta 'ymaw pe a'e kury, Zutez ywy rehe a'e kury. Uzypyrog Tupàn ze'eg imume'u pà a'e. ² — Pepytu'u ikatu 'ym ma'e iapo re nehe, Tupàn pe pezewyr pà nehe, hehe pezeruzar wi pà nehe, i'i oho iko teko wanupe a'e. — Ta'e amo 'ar mehe Tupàn weruze'eg putar teko tetea'u a'e nehe xe. Uhem etea'i a'e 'ar a'e kury, i'i oho iko purupe.

³ Amo Tupàn ze'eg imume'u har kwehe arer a'e, Izai her ma'e a'e, umume'u Zuàw tur àwàm teko wanupe a'e, Tupàn ze'eg imuapyk pà pape rehe a'e. Na'aw ize'eg awer xe a'e kury.

Amo awa uhapukaz putar oho iko Teko heta 'ymaw pe, wwyxig heta haw pe a'e nehe,

— Pemukatu Zanezar hape ràm izupe nehe, i'i putar oho iko purupe nehe, — Aze iapar hape ràm nehe, pemu'àgatu nehe,

I'i putar oho iko purupe nehe.

⁴ Zuàw a'e, kawaru kupewa'a hawer uzapo ukamir romo a'e, ma'e pিরer izeku'apixi haw romo no. U'u tukur. U'u hàir no. ⁵ Teko tetea'u ur ipyr wà, ize'eg henu pà wà. Zeruzarez tawhu pe har wà, Zutez ywy rehe har wà no, Zotàw yrykawaz rehe har wà no. ⁶ Uzemono oho a'e pe wà, Tupàn pe wà, wemiapo kwer katu 'ym ma'e wi uhem pà wà. — Nahekatu kwaw ihe, i'i izupe wà.

— Azapo ikatu 'ym ma'e tuweharupi ihe, i'i izupe wà. — Apytu'u putar ikatu 'ym ma'e iapo re nehe, i'i izupe wà. Umuzahazahak Zuàw a'e uze'eg ma'e kwer a'e wà, Zotàw yrykaw pupe a'e wà.

⁷ Amo ze'eg kwehe arer kwaw par parizew her ma'e a'e wà, ur ipyr uzemuzahazahak kar pà izupe a'e wà no. Amo xaxeto hemetarer katu ma'e xatuxew her ma'e a'e wà no, ur ipyr a'e wà no. Wanexak mehe Zuàw uze'eg ahyahy wanupe.

— Mozaiw ài peiko pe. Mozaiw uxi'u teko wazuka pà a'e wà. Nezewegatete pemu'e teko temu'emaw rehe pe wà no, tatahu pe wamono kar pà pe wà no, i'i wanupe. — Aipo pepuner pehemaw rehe Tupàn wi nehe, aipo nuzepyk kwaw penehe a'e nehe. Ni amo napemuhem kar kwaw zepykaw wi a'e wà nehe, i'i wanupe. ⁸ — Aze pepytu'u wer ikatu 'ym ma'e iapo re nehe, a'e mehe pezapo ikatuahy ma'e peho peiko nehe, pezemumikahy haw hexak kar pà Tupàn pe nehe, i'i wanupe.

⁹ — Àmàrààw ureipy romo hekon a'e, peze zo nehe. — Ta'e Tupàn upuner mo 'àg ita iapo haw rehe Àmàrààw izuapyr romo a'e xe, aze mo ipurapo wer hehe a'e, i'i wanupe. — Aze awa Àmàrààw zuapyr romo hekon a'e nehe, aze noho kwaw Tupàn hape rupi a'e nehe, Tupàn uze'eg putar nezewe izupe nehe — Nereiko kwaw Àmàrààw izuapyr romo heruwa rupi ne, i'i putar izupe nehe. Uzepyk putar hehe azeharomoete a'e nehe.

¹⁰ — Itazy ma'ywa 'yw hapo huwake tuz a'e kury. Izar uhaw putar ma'ywa 'yw heityk pà a'e nehe. Aze ma'ywa 'yw na'i'a kwaw nehe, aze i'a kwer na'ikatu kwaw nehe, uhaw putar heityk pà tata pupe nehe, i'i Zuàw teko wanupe. (Ikatu 'ym ma'e iapo har wanehe uze'eg uzeruzar 'ym ma'e wanehe a'e. Tupàn zepyk putar uze'eg heruzar 'ymar wanehe a'e nehe.)

¹¹ — Apumuzahazahak 'y pupe

ihe, Tupàn pe pezewyr haw hexak kar pà purupe ihe. Awa heraikweromo ur ma'e ràm a'e nehe, pemuzahazahak putar a'e nehe.

Napemuzahazahak kwaw 'y pupe a'e nehe. Wekwe Puràg pupe tata pupe pemuzahazahak kar putar a'e nehe, i'i wanupe. — Tuwihaw heraikweromo ur ma'e ràm a'e, ikàg wera'u ihewi a'e. Napuner kwaw ni ipy rehe har ihàm ikwaraw paw rehe izuwi ihe, i'i wanupe. ¹² — Yrypemutu opo pe hereko har umuwewe aroz apirer heityk pà izuwi a'e. Omono'og aroz hyru pupe. Wapy iapirer tata pupe. Heraikweromo ur ma'e ràm wiko a'e yrypemutu hereko har zàwenugar romo a'e. (Uzeruzar ma'e a'e wà, aroz ài wanekon a'e wà. Omono kar putar Tupàn pyr a'e wà nehe. Uzeruzar 'ym ma'e a'e wà, iapirer ài wanekon a'e wà. Omono kar putar tatahu pe a'e wà nehe, a'e tata uwew 'ym ma'e pupe a'e wà nehe, i'i Zuàw a'e, a'e ze'eg kwehe arer kwaw par wanupe a'e).

Zuàw umuzahazahak Zezuz a'e kury

¹³ A'e 'ar rehe wata Zezuz oho Karirez ywy wi Zotàw yrykaw pe kury. Uhem wà Zuàw huwake kury. — Hemuzahazahak pe ne nehe ty, i'i izupe. ¹⁴ Na'e Zuàw a'e, uzapo amo uze'eg izupe a'e. — Nan, i'i izupe. — Ihe ae aputar hemuzahazahakaw ihe, i'i Zuàw Zezuz pe.

¹⁵ Na'e i'i Zezuz izupe kury. — Tuwe nezewe nehe ty, eruzar heze'eg nehe ty, i'i izupe. Nezewe mehe xiapo putar Tupàn hemiapo putar haw rupi nehe, i'i izupe. — Aze pa, i'i Zuàw izupe.

¹⁶ Na'e Zezuz uzemuzahazahak kar Zuàw pe kury. Uzemuzahazahak kar ire, uhem wà 'y wi kury. A'e 'ar mehe we ywak uzewàpytymawok i'aromo kury. Tupàn Hekwe wezyw pykahu ài wà hehe a'e. Wapyk wà hehe. Zuàw wexak iwezyw mehe. ¹⁷ Na'e amo

uze'eg ywak wi a'e kury, Zezuz huwage har wanupe a'e kury.

— Aikweze hera'yr heremiamutar a'e. Turywete haw imur har ihewe a'e, i'i wanupe. (Tupàn a'e uze'eg ma'e kwer romo hekon a'e.)

4

Zurupari wagaw Zezuz a'e kury

¹ Na'e Tekwe Puràg weraha Zezuz muite kury, ywyxig heta haw pe kury. — Zurupari neragaw putar nehe, i'i izupe.

² Umumaw 40 'ar 40 pytun a'e pe umai'u 'ym pà. Ima'uhez tuwe.

³ Na'e Zurupari ur ipyr izupe uze'eg pà a'e kury.

— Tupàn ta'yr romo ereiko ne. A'e rupi nekàg tuwe ne. Eze'eg 'àg ita wanupe nehe, typy'ak romo iapo pà nehe, i'i izupe.

⁴ Uze'eg Zezuz izupe.

— Nezewe i'i ze'eg kwehe arer pape rehe imuapyk pyrer a'e.

Aze teko u'u typy'ak a'e wà nehe, ikàg putar a'e wà nehe.

Typy'ak i'u haw numuigo kar kwaw teko Tupàn pyr a'e wà nehe.

Aze uzeruzar ize'eg rehe wà nehe, aze weruzar ize'eg wà nehe,

Xo a'e mehe zo wiko putar tuweharupi Tupàn pyr wà nehe.

⁵ Na'e Zurupari weraha Zezuz Zeruzarez tawhu puràgete pe kury. (Tawhu Tupàn pe imonokatu pyrer, za'e a'e tawhu pe.) Omono kar Zurupari Zanezar Zezuz tàpuzuhu aiha wera'u ma'e i'aromo kury. ⁶ Uze'eg izupe.

— Tupàn ta'yr romo ereiko ne, a'e rupi ezemomor eho ne'ar pà xe wi ywy rehe nehe, ta'e nezewe i'i Tupàn ze'eg pape rehe imuapyk pyrer a'e xe.

Tupàn uze'eg putar weko haw pe har wanupe a'e nehe, neruwake har wanupe nehe.

A'e mehe nepyhyk putar wà opo pupe a'e wà nehe, ne'ar mehe a'e wà nehe.

Nezewe mehe nanepirok kwaw ita a'e nehe.

⁷ Na'e uze'eg Zezuz izupe kury. — Amo Tupàn ze'eg imuapyk pyrer nezewe uze'eg a'e no. — Eagaw zo Tupàn nezar nehe, i'i a'e ze'eg, i'i izupe.

⁸ Na'e Zurupari weraha Zezuz ywytyr iaiha wera'u ma'e apyr kury. Wexak kar teko ywy rehe har izupe paw rupi wà, wexak kar wanuwihaw wà no, wexak kar tuwihaw wama'e hekuzar katu ma'e tetea'u wà no.

⁹ — Amono putar 'aw teko paw newe ihe wà nehe, aze erezeamumew heruwa rupi nehe, hemuwete katu pà nehe, nezar romo hemuigo kar pà nehe, i'i izupe.

¹⁰ Uze'eg Zezuz izupe.

— Eho xe wi ihewi nehe ty, Zurupari, i'i izupe. — Nezewe i'i Tupàn ze'eg kwehe arer.

— Tupàn pezar a'e, a'e zutyka'i pemuwete katu nehe, ize'eg zutyka'i zo peruzar nehe, i'i a'e ze'eg, i'i izupe.

¹¹ Na'e Zurupari oho a'e wi kury. Tupàn heko haw pe har ur a'e pe ipyr wà, ipytywàgatu pà wà, hehe uzekaiw pà wà.

Zezuz uzyppyrog uma'ereko haw iapo pà a'e kury

¹² Tuwihaw umunehew kar Zuàw a'e 'ar mehe a'e kury. Teko umume'u imunehew pawer wà Zezuz pe a'e wà. Henu re uhem Zezuz oho a'e ywy wi a'e kury. Wata oho Karirez ywy kutyr kury. ¹³ Nupyta kwaw Nazare taw pe. Oho Kapanau taw pe wiko pà kury. Karirez yryhu waz rehe tuz a'e taw a'e. Zepurom Napitari ywy rehe tuz. ¹⁴ Nezewe Zezuz hekon a'e, ta'e

Tupàn ze'eg imume'u har kwehe arer Izai her ma'e a'e xe, umume'u nezewe heko àwàm a'e xe.

15 Zepurom ywy a'e, Napitari ywy a'e no,

Yryhu kutyr wanuz a'e wà.

Amo teko wiko Zotàw yrykawaz rehe a'e wà no.

Zutew 'ym tetea'u wiko a'e Karirez ywy pehegwer rehe a'e wà no.

Zepurom ywy rehe har a'e wà,

Napitari ywy rehe har a'e wà no,

Zotàw yrykawaz rehe har a'e wà no,

Zutew 'ym a'e Karirez ywy pehegwer rehe har a'e wà no,

Kwehe wiko Tupàn ikwaw 'ym pà a'e wà.

16 Teko ipytunaw rehe har ài wanekon a'e wà

Wexak Tupàn ta'yr ikàg wera'u ma'e a'e wà kury.

Hexakaw a'e, nuzawy kwaw tatainy heny katu ma'e hexakaw a'e.

Uhyape katu tatainy.

Nezewegatete Tupàn ta'yr ukwaw kar tuwe Tupàn ze'eg teko wanupe a'e no.

17 A'e 'ar mehe Zezuz uzypyrog Tupàn ze'eg imume'u pà teko wanupe a'e kury.

— Pezemumikahy ikatu 'ym ma'e penemiapo kwer rehe nehe, pepytu'u iapo re nehe. Ta'e uhem etea'i Tupàn pureruze'egaw a'e kury xe, na'jàrew kwaw tur àwàm a'e, i'i oho iko purupe.

Zezuz wenz ipira pyhykar uzeupe wemimu'e romo wamuigo kar pà a'e wà kury

18 Amo 'ar mehe Zezuz wata oho iko Karirez yryhu iwyr a'e. Wexak mokoz awa a'e pe a'e wà. Ximàw Pet awa ipy her romo a'e. Anere tywyr her romo a'e no.

Omomor kyhapari oho waiko 'y rupi wà, ipira pyhyk pà wà. Ta'e ipira pyhykar romo wanekon a'e

wà xe. 19 Uze'eg Zezuz wà wanupe a'e kury.

— Pezur herupi nehe ty wà. Ko 'ar rehe, ipira pyhykar romo peiko pe. Pezur herupi nehe, a'e mehe apumuigo kar putar teko wamuzeruzar kar har romo ihe nehe, i'i wanupe.

20 A'e 'ar mehe we wezar ukyhapari wà. Oho Zezuz hupi wà.

21 Noho tete kwaw wà. Wexak amo mokoz ipira pyhykar a'e pe wà no. Kanu pupe wanuz wà, u rehe we wà. Zepetew wanu her romo a'e. Xiak tyky'yr her romo a'e. Zuàw tywyr her romo a'e. Uzapokatu ukyhapari waiko ukanu pupe wà. Zezuz uhapukaz wanupe. — Pezur herupi nehe ty wà, i'i wanupe. 22 A'e 'ar mehe we uhem wà a'e wi wà, kanuhu hezar pà wà, u hezar pà wà no. Oho Zezuz hupi hemiruze'eg romo wiko pà wà.

Zezuz upurumu'e iko kury. Upurumukatu no

23 Wata Zezuz oho iko Karirez ywy rehe a'e kury. Upurumu'e oho iko zemono'ogaw nàno, Tupàn pureruze'egaw imume'u pà no, teko ima'eahy ma'e wamukatu pà no, ma'erahy paw imuhem kar pà no. 24 Teko umume'u hemiapo kwer oho Xir ywy rehe har nànan a'e wà no. A'e rupi a'e ywy rehe har werur ima'eahy ma'e ipyr a'e wà no, wyzài ima'eahy haw hereko har wanerur pà ipyr a'e wà no. Werur tekwe ikatu 'ym ma'e hereko har a'e wà no, werur uryryryz ma'e a'e wà no, werur ipàri ma'e a'e wà no. Paw rupi katete umukatu a'e wà. 25 Teko tetea'u oho haikweromo wà. Karirez ywy rehe har wà, Teztaw ywy rehe har wà no, Zeruzarez tawhu pe har wà no, Zutez ywy rehe har wà no, Zotàw yrykawaz pehegwer rehe har wà no. Paw rupi katete oho haikweromo wà.

5

Zeuz upurumu'e iko ywytyr rehe a'e kury

¹ Zeuz wexak a'e teko tetea'u a'e wà. A'e rupi uzeupir oho ywytyr rehe kury. Wapyk a'e pe. Hemimu'e uzemono'og huwake wà. ² Uzyppyrog wamu'e pà. Na'aw ize'eg xe a'e kury.

Zeuz uze'eg teko wanupe ywytyr rehe wiko mehe a'e kury

³ — Aze teko ukwaw tuwe wemiapo kwer ikatu 'ym ma'e a'e wà nehe, — Xo Tupàn zo upuner heremiapo kwer imunà naw rehe a'e nehe, aze i'i nehe, hurywete putar a'e nehe.

Ta'e wiko putar Tupàn hemiruze'eg romo a'e nehe xe.

⁴ Teko wemiapo kwer ikatu 'ym ma'e rehe uzai'o ma'e a'e nehe,

Tupàn upytywà putar a'e teko a'e nehe, imurywete kar pà a'e nehe.

⁵ Teko ikàg 'ym ma'e hurywete putar a'e nehe,

ta'e upyhyk putar Tupàn hemimur rà m a'e nehe xe, upyhyk putar hemimume'u kwer a'e nehe xe.

⁶ Aze teko ipureruzar wer Tupàn rehe azeharomoete a'e nehe, aze ipurapo wer tuwe ikatu ma'e rehe a'e nehe, hurywete putar a'e nehe, ta'e

Tupàn umurywete kar putar tuwe a'e teko a'e nehe xe.

⁷ Aze teko upurupuhareko katu iko a'e nehe, hurywete putar a'e nehe,

ta'e Tupàn upuhareko putar a'e teko a'e nehe no xe, hehe uzepyk 'ym pà a'e nehe no xe. Heharaz putar hemiapo kwer ikatu 'ym ma'e wi a'e nehe.

⁸ Aze teko ipurapo wer tuwe xo ikatuahy ma'e rehe azeharomoete a'e nehe, Tupàn imurywete kar pà a'e nehe, hurywete putar a'e nehe,

ta'e wexak putar Tupàn a'e nehe xe.

⁹ Aze amo teko uzàmàtyry'ym amo teko a'e wà nehe, aze amo ae teko uze'eg oho wanupe nehe, wamupytu'u kar pà wàmàtyry'ym ire nehe, a'e mehe wamupytu'u kar har hurywete putar a'e nehe,

ta'e — Hera'yr, i'i putar Tupàn izupe a'e nehe xe.

¹⁰ Aze awa weruzar Tupàn hemimutar oho iko tuweharupi a'e nehe, aze a'e re amo ae teko upuraraw kar ma'erahy izupe a'e wà nehe, hurywete putar a'e awa a'e nehe,

ta'e wiko putar Tupàn hemiruze'egete romo a'e nehe xe.

¹¹ Aze teko uze'eg zemueteahy penehe wà nehe, aze upuraraw kar ma'erahy peme wà nehe, aze hemu'em penehe wà nehe, heremiruze'eg romo peneko haw rehe wà nehe, penurywete putar nehe. ¹² Penurywete nehe ty wà, ta'e Tupàn omonokatu hekuzar ikatuahy ma'e peme a'e xe, ywate a'e xe. Kwehe mehe teko uzapo agwer ikatu 'ym ma'e Tupàn ze'eg imume'u har wanupe a'e wà, wanehe uze'eg zemueteahy pà a'e wà, ma'erahy ipuraraw kar pà wanupe a'e wà no. Hemu'em wanehe a'e wà.

Uze'eg xa rehe tatainy rehe a'e kury

¹³ (Uze'eg wiwi Zeuz wemimu'e wanupe.)

— Peiko xa ài teko nà nà n pe. (Aze ximono xa temi'u inuromo, hete katu zanewe. Nezewegatete aze peiko teko wainuromo ikatu ma'e iapo pà nehe, a'e teko ukwaw putar Tupàn ikatu haw a'e wà nehe no.) Aze heta ywy xa inuromo nehe, na'ikatu kwaw temi'u inuromo imono haw nehe. Nì amo nupuner kwaw hete katu haw imuzewyr kar haw rehe izupe

wà nehe. Ta'e iaiw a'e nehe xe, a'e rupi teko weityk putar wà nehe, hehe upyrog pà wà nehe. (Nezewegatete aze pezapo wi wi ikatu 'ym ma'e peho peiko nehe, Tupàn uzepyk putar penehe a'e nehe no.)

¹⁴ Peiko tatainy ài teko ywy rehe har nànan pe. Aze teko uzapo taw ywytyr apyr a'e wà nehe, nupuner kwaw a'e taw imimaw rehe a'e re a'e wà nehe. Nezewegatete aze peiko heremiruze'eg romo nehe, teko ume'egatu putar penemiapo kwer rehe a'e wà nehe. ¹⁵ Aze amo umunyk tatainy nehe, nomono kwaw kawaw iwy pe nehe. Omono putar ywate nehe. A'e rupi uhyape katu putar a'e pe nehe. Teko a'e pe har paw rupi a'e wà nehe, upuner putar ma'e hexakaw rehe a'e wà nehe. ¹⁶ Nezewegatete pe no ty wà. Tatainy uhyape katu ma'e ài peiko teko wanupe. Nezewegatete pezapo ikatuahy ma'e peho peiko teko wanupe nehe no. A'e rupi wexak putar penemiapo kwer ikatuahy ma'e a'e wà nehe. Nezewe mehe umume'u putar penu ywate har ikatu haw a'e wà nehe no.

Uze'eg ze'eg kwehe arer rehe a'e kury

¹⁷ (Uze'eg wiwi Zezuz wemimu'e wanupe.)

— Nazur kwaw ywy rehe ze'eg Moizez pe imur pyrer imunàn pà ihe, nazur kwaw amogwer Tupàn ze'eg imume'u har waze'eg imunàn pà ihe. Nan. — Peruzar zo waze'eg nehe, na'e kwaw teko wanupe ihe. Aruzar tuwe a'e ze'eg teko ihe. Kwehe mehe umume'u heremiapo ràm a'e wà, hereko àwàm a'e wà. Azur a'e ma'e iapo pà paw rupi katete ihe kury, waze'eg rupi katete ihe kury. ¹⁸ Pema'enukwaw ko heze'eg rehe nehe ty wà. Amo 'ar mehe ywak ukàzym putar a'e nehe, ywy ukàzym putar a'e nehe no. A'e ze'eg kwehe arer nukàzym

pixik kwaw a'e nehe. — Peneharaz Moizez ze'eg wi nehe, heze'eg imume'u har ize'eg wi nehe, ni'i kwaw Tupàn purupe a'e nehe. — Pema'enukwaw a'e ze'eg kwehe arer rehe pitàitàigatu nehe, i'i iko purupe a'e. Ta'e azapo putar wanemimume'u kwer paw rupi katete ihe nehe xe, ta'e aruzar a'e ze'eg ihe no xe. ¹⁹ Aze awa nezewe i'i a'e nehe. — Aruzar ze'eg kwehe arer tekoko paw rupi ihe. Xo pitài ze'eg kwehe arer zo azuhaw putar ihe nehe, aze i'i uzeupe nehe, na'ikatu kwaw Tupàn pe nezewe mehe nehe. — Peruzar zo ko ze'eg kwehe arer nehe ty wà, aze i'i amogwer wanupe nehe, a'e mehe Tupàn uze'eg putar a'e awa pe nehe. — Nereiko kwaw heremiruze'eg waneruze'egar romo nehe, i'i putar izupe nehe. Aze awa weruzar a'e ze'eg kwehe arer paw rupi katete a'e nehe, ikatu putar Tupàn pe a'e nehe.

— Peruzar ze'eg kwehe arer paw rupi katete nehe, aze i'i amogwer wanupe nehe, a'e mehe Tupàn uze'eg putar izupe nehe. — Ereiko heremiruze'eg waneruze'egar romo ne, i'i putar izupe nehe.

²⁰ Ze'eg kwehe arer rehe upurumu'e ma'e a'e wà, a'e ze'eg kwehe arer kwaw par parizew her ma'e a'e wà no, weruzar a'e ze'eg waiko a'e wà. Aze peruzar wera'u a'e ze'eg nehe, a'e ze'eg kwaw par wanuwi nehe, peiko putar Tupàn hemiruze'eg romo nehe. Aze naperuzar wera'u kwaw wanuwi nehe, napeiko kwaw Tupàn hemiruze'eg romo nehe.

Zezuz upurumu'e wikwahy ma'e wanehe a'e kury

²¹ — Peinu peipy wanupe ze'eg kwehe arer imume'u pyrer pe kury. Nezewe i'i a'e.

— Pepuruzuka zo nehe. Aze awa uzuka amo a'e nehe, tuwihaw werur kar putar uwa rupi nehe, i'i a'e ze'eg. ²² A'e peme ihe kury. —

Aze awa wikwahy wywyr pe nehe, — Ma'e kwaw 'ymar romo ereiko ne, aze i'i izupe nehe, — Ikatu 'ym ma'e romo ereiko ne, aze i'i izupe nehe Tupàn omono kar putar nezewe uze'eg ma'e kwer tatahu pe a'e nehe. ²³ Aze ereraha ma'e Tupàn hàpuz me nehe, imono e pà izupe nehe, àràpuhàràn zuka haw 'aromo imono pà nehe, aze a'e 'ar mehe nema'enukwaw nerywyr pe ikatu 'ym ma'e neremiapo kwer rehe nehe, ²⁴ a'e mehe ezar neremimono e rà m a'e pe àràpuhàràn zuka haw henataromo nehe. Eraha nerurywete haw nerywyr hexak pà nehe. Emume'u neremiapo kwer izupe nehe, — Na'ikatu kwaw newe heremiapo kwer ihe, azemumikahy heremiapo kwer rehe ihe, nereharaz izuwi nehe, ere izupe nehe. A'e re nehe, ezewyr Tupàn hàpuzuhu pe nehe, a'e ma'e imono e pà izupe nehe.

²⁵ Aze awa ipureraha wer nerehe tuwihaw huwa rupi nehe, neremiapo kwer imume'u pà izupe nehe, ezemyrypar a'e awa rehe nehe, tuwihaw huwa rupi peho 'ym mehe we nehe. Aze pehem peho huwa rupi nehe, tuwihaw nemono putar zauxiapekwer wanupe nehe. Nemunehew kar putar a'e wà nehe. ²⁶ Erepyta putar a'e zemunehew paw pe nehe. Xo imekuzar pawiré zo nemuhem kar putar a'e wi wà nehe.

Uze'eg amo ikatu 'ym ma'e iapo haw rehe a'e kury

²⁷ (Uze'eg wiwi Zezuz wemimu'e wanupe.)

— Peho zo penemireko 'ym wapuhe nehe, peho zo pemen 'ym wapuhe nehe, i'i Tupàn ze'eg kwehe arer pape rehe imuapyk pyrer. ²⁸ Amo ae ma'e amume'u putar peme ihe nehe kury. — Aze awa ume'e kuzà rehe nehe, iputar pà nehe, iputar haw nuzawy kwaw ipuhe iho haw Tupàn pe a'e. Aze

ru'u uker ipuhe, aze ru'u iker wer ipuhe. Zuawygatu Tupàn pe. Na'ikatu kwaw izupe. ²⁹ Aze nereha uzapo kar ikatu 'ym ma'e newe nehe, ezo'ok heityk pà nehe. Tupàn pyr pitài nereha heraha haw ikatu wera'u, tatahu pe mokoz nereha heraha haw wi a'e nehe. ³⁰ Aze erezapo ikatu 'ym ma'e nepo awyze har pupe nehe, emonohok heityk pà nehe. Tupàn pe pitài nepo heraha haw ikatu wera'u tatahu pe mokoz nepo heraha haw wi nehe.

Zezuz uze'eg awa wemireko wi upuir ma'e rehe a'e kury

³¹ (Uze'eg wiwi Zezuz wemimu'e wanupe.)

— Nezewe i'i ze'eg kwehe arer pape rehe imuapyk pyrer a'e. — Aze awa ipuir wer wemireko wi nehe, tuwe umuapyk uze'eg pape rehe nehe. — Apuir kwez newi kury, tuwe i'i izupe nehe, i'i ze'eg kwehe arer a'e. ³² Ihe zo ihe, amo ae ze'eg amume'u putar peme ihe kury. — Aze awa upuir e wemireko wi nehe, aze a'e 'ym mehe hemireko noho kwaw amo ae awa puhe umen 'ym puhe nehe, a'e mehe na'ikatu kwaw izuwi ipuir haw nehe, Tupàn pe nehe. Ta'e aze upuir izuwi nehe xe, hemireko kwer imen wi putar ru'u a'e nehe. Aze a'e kuzà imen wi nehe, imen ipy imàno 'ym mehe we nehe, na'ikatu kwaw nezewe haw Tupàn pe nehe. A'e kuzà uzapo putar ikatu 'ym ma'e Tupàn huwa rupi nezewe mehe a'e nehe. Imen ipyahu ma'e a'e nehe no, uzapo ikatu 'ym ma'e Tupàn huwa rupi nezewe mehe a'e nehe no.

— Pemume'u ahyahy zo penemiapo rà m nehe, i'i Zezuz purupe kury

³³ (Uze'eg wiwi Zezuz wemimu'e wanupe.)

— Aze eremume'uahy neremiapo rà m nehe, emuaze tuwe neze'eg awer nehe, ezapo tuwe

neremimume'u kwer nehe, i'i ze'eg kwehe arer zaneipy wanupe.

³⁴ Ihe amo ae ze'eg amume'u putar peme ihe kury. — Pemume'uahy zo penemiapo rà m Tupàn huwa rupi nehe. — Azapo putar tuwe a'e heremimume'u kwer ihe nehe. Tuwe ywak wenu katu ko heze'eg a'e nehe, peze zo nehe. Ta'e Tupàn henaw hin ywak rehe a'e xe.

³⁵ — Azapo putar tuwe a'e heremimume'u kwer ihe nehe. Tuwe ywy wenu katu ko heze'eg a'e nehe, peze zo nehe. Ta'e ywy a'e xe, nuzawy kwaw Tupàn ipy hupaw a'e xe. — Azapo putar tuwe heremimume'u kwer ihe nehe. Tuwe Zeruzarez wenu katu ko heze'eg a'e nehe, peze zo nehe. Ta'e Zanneruwihawete ikàg ma'e a'e xe, wiko putar Zeruzarez tawhu pe a'e nehe xe. ³⁶ — Azapo putar tuwe a'e heremimume'u kwer ihe nehe. Aze nazapo kwaw nehe, tuwe heakagok wà nehe, peze zo nehe, ta'e Tupàn uzapo peàkàg a'e xe. Napepuner kwaw ni pitài pe'aw imuxig kar haw rehe. Napepuner kwaw imupihunaw rehe. ³⁷ Xo nezewe zutyka'i peze'eg nehe. — Azapo putar ihe nehe, peze nehe. — Nazapo kwaw ihe nehe, peze nehe. Aze amo ae ze'eg rupi pemume'u ahyahy penemiapo rà m nehe, Zurupari pemuze'eg kar har romo hekon putar a'e mehe a'e nehe.

Uze'eg purehe zepykaw rehe a'e kury

³⁸ (Uze'eg wiwi Zezuz wemimu'e wanupe.)

— Aipo peinu heze'eg pe. Nezewe i'i ze'eg kwehe arer pape rehe imuapyk pyrer a'e.

— Aze awa o'okahy amo awa heha izuwi nehe, tuwe pezo'ok a'e awa heha izuwi nehe no. Aze awa o'okahy amo awa hàz izuwi nehe, tuwe pezo'ok hàz izuwi nehe no, i'i ze'eg kwehe arer a'e. ³⁹ Amo

ze'eg amume'u putar tuwe peme ihe nehe kury. — Aze awa uzapo ikatu 'ym ma'e newe nehe, ezepek zo hehe nehe. Aze awa ukwar neretuape neawyze har rehe nehe, eruwak neretuape neahur rehe har imukwar kar pà hehe nehe no, a'e peme ihe kury. ⁴⁰ Aze teko nereraha tuwihaw huwa rupi nehe, nekamir henoz pà izupe nehe, tuwe weraha nekamir inugwer nehe no. ⁴¹ Aze zauxiapekwer weraha kar ma'e wahyhaw rupi newe nehe, — Eraha pitài kirom heraha pà nehe, aze i'i newe nehe, eraha mokoz kirom izupe nehe. ⁴² Aze teko wenz ma'e newe nehe, emono izupe nehe. — Emur ihewe nehe, pyhewe amuzewyr kar putar newe ihe nehe, aze i'i newe nehe, emono izupe nehe.

— Pezamutar katu peàmàtyry'ymar pe wà nehe, i'i Zezuz a'e kury

⁴³ (Uze'eg wiwi Zezuz wemimu'e wanupe.)

— Pezamutar katu pemyrpar pe wà nehe, napekatuwawahy kwaw peàmàtyry'ymar wanehe nehe, i'i ze'eg kwehe arer. ⁴⁴ Amo ae ze'eg amume'u putar peme ihe nehe kury. — Pezamutar katu peàmàtyry'ymar pe wà nehe. Aze teko upurarahy kar ma'erahy peme wà nehe, ikatuahy ma'e penoz Tupàn pe nehe. — Emur ikatuahy ma'e kwez teko wanupe nehe, Tupàn, peze izupe nehe. ⁴⁵ A'e rupi peiko putar heru ywate har ta'yr romo nehe. Ta'e umuhyape katu kar kwarahy a'e xe, ikatu ma'e iapo har wanehe a'e xe, ikatu 'ym ma'e iapo har wanehe a'e no. Umugyr kar àmàn ikatu ma'e iapo har wanupe a'e, ikatu 'ym ma'e iapo har wanupe a'e no. ⁴⁶ Aze erezamutar katu xo neamutar katu har ne wà nehe, màràzàwe tuwe Tupàn uzapo putar ikatu ma'e newe nehe. Te ma'e rehe imunar ma'e uzamutar katu umyrypar a'e wà. ⁴⁷ Aze peze'egatu

xo pemyrypar wanupe nehe, peiko amogwer wazàwe Tupàn huwa rupi nehe. Te Tupàn imuwete katu 'ymar nezewe uzapo zeupe a'e wà. Uze'eg xo umyrypar wanupe wà. ⁴⁸ Tupàn penu a'e, ikatuahy ma'e romo hekon a'e. Nuzapo pixik kwaw ikatu 'ym ma'e a'e. Peiko izàwe nehe.

6

Uze'eg purupuhareko haw rehe a'e kury

¹ (Na'e Zezuz umume'u amo ae ma'e wemimu'e wanupe a'e kury.)

— Aze pezapo ma'e Tupàn imuwete katu pà nehe, pezapo zo katu pe teko wanuwa rupi nehe, pekatu haw hexak kar pà wanupe nehe.

— Amono e putar temetarer ma'e hereko 'ymar wanupe ihe nehe, teko wanuwa rupi ihe nehe. A'e rupi teko uze'egatu putar herehe a'e wà nehe, peze zo nehe. — Akwaw katu Tupàn pe heze'egaw ihe, a'e rupi aze'eg putar izupe teko wanuwa rupi ihe nehe. A'e rupi teko uze'egatu putar herehe a'e wà nehe, peze zo nehe.

— Azekwaku putar hemai'u 'ym pà teko wanuwa rupi nehe, hema'uhez haw hexak kar pà wanupe nehe, a'e rupi uze'egatu putar herehe a'e wà nehe, peze zo nehe. Ta'e aze peze'eg nezewe nehe, Tupàn numur kwaw ikatu ma'e peme nehe, hekuzaromo nehe.

² Aze eremono e ma'e ma'e hereko 'ymar pe nehe, emume'u zo neremimono kwer teko wanupe nehe. Amo teko nezewe uzapo a'e wà. Umume'u wemiapo kwer teko wanupe wà, taw mytepe wà, zemono'ogaw pe wà no. A'e rupi

— Kwa, ikatuahy a'e, ta'e omono e ma'e amo pe a'e xe, i'i teko izupe wà. Azeharomoete heze'eg ihe. A'e awa upyhyk wemiapo kwer hekuzar kwez a'e wà, (ta'e wenu

uzehe waze'egatu haw a'e wà xe). Tupàn nomono kwaw amo ae ma'e wanupe a'e nehe. ³ Aze erepytywà amo nehe, emume'u zo amo pe nehe, nerehe imuze'egatu kar pà nehe. Emume'u zo nemyrypar pe nehe. ⁴ Ne zutyka'i ekwaw a'e ma'e nehe. A'e mehe neru ywate har wexak putar a'e nehe, umur putar ikatuahy ma'e newe hekuzaromo a'e nehe no.

Uze'eg Tupàn pe zaneze'egaw rehe a'e kury

⁵ (Uze'eg wiwi Zezuz wemimu'e wanupe.)

— Amo teko xe har nuzapo kwaw wemimume'u kwer a'e wà. — Aiko Tupàn heruzar har romo ihe, i'i mua'u wà. Uzapo ikatu 'ym ma'e oho waiko wà. Hemu'em ma'e romo wanekon wà. U'am zemono'ogaw pe wà, taw mytepe wà, Tupàn pe uze'eg pà wà. A'e rupi teko paw wexak putar waze'eg mehe wà nehe, uze'egatu putar wanehe wà nehe. Azeharomoete ko heze'eg ihe. Upyhyk wemiapo kwer hekuzar kwez a'e wà, paw rupi a'e wà. Ta'e wenu uzehe waze'egatu haw a'e wà xe. Peiko zo wazàwe nehe. ⁶ Aze ereze'eg Tupàn pe nehe, eho neràpuz me nehe, ewàpytym uken nehe no. A'e mehe eze'eg neru ywate har pe nehe. Hexak pyr 'ym romo hekon a'e. Wexak putar neremiapo kwer ikatu ma'e imim pyrer a'e nehe. Umur putar hekuzar newe a'e nehe no.

⁷ Aze ereze'eg Tupàn pe nehe, eze'eg tetea'u e zo izupe nehe, ta'e Tupàn a'ua'u wanupe uze'eg ma'e nezewe wanekon a'e wà xe. Uze'eg tetea'u e wanupe wà. — Aze zaze'ezeg tetea'u tupàn a'ua'u wanupe nehe, wenu putar zaneze'eg a'e wà nehe, i'i mua'u zepe uzeupeupe wà. Peiko zo wazàwe nehe. Aze pixika'i peze'egaw izupe nehe, wenu putar nehe. ⁸ Peiko zo a'e teko

wazàwe nehe, ta'e penu ukwaw penemimutar a'e xe, peze'eg 'ym mehe we a'e xe. ⁹Aze peze'eg izupe nehe, peze'eg nezewe nehe.

Ureru ywate har,

Tuwe teko paw umuwete katu nerer wà nehe,

Nerer ikatuahy ma'e wà nehe.

¹⁰Tuwe teko paw wiko neremiruze'eg romo wà nehe.

Ta'e wanuwihawete romo ereiko ne xe.

Nereko haw pe har uzapo neremiapo putar haw a'e wà.

Tuwe ywy rehe har uzapo neremiapo putar haw a'e wà nehe no.

¹¹ Kutàri emur ureremi'u urewe nehe.

¹² Urereharaz amogwer wanemiapo kwer ikatu 'ym ma'e wi ure.

Nezewegatete, emunàn ureremiapo kwer ikatu 'ym ma'e nehe no, izuwi nereharaz pà nehe no.

¹³ Aze urepurapo wer ikatu 'ym ma'e rehe nehe,

Uremupytu'u kar pe iapo 'ym mehe we nehe,

Uremupytu'u kar pe iapo re nehe.

Uremonokatu pe ikatu 'ym ma'e izar wi nehe.

Uze'eg wiwi Zezuz wemimu'e wanupe.

¹⁴ — Aze amo uzapo ikatu 'ym ma'e newe nehe, aze a'e re nereharaz hemiapo kwer wi nehe, a'e mehe neru ywate har heharaz putar neremiapo kwer ikatu 'ym ma'e wi a'e nehe no. ¹⁵ Aze nanereharaz kwaw hemiapo kwer wi nehe, a'e mehe neru ywate har naheharaz kwaw neremiapo kwer wi a'e nehe no.

Uze'eg mai'u 'ymaw rehe zekwaku haw rehe a'e kury

¹⁶ (Uze'eg wiwi Zezuz wemimu'e wanupe.)

— Aze erezekwaku nemai'u 'ym pà Tupàn imuwete katu pà nehe, peata zo a'e uzemumikahy mua'u

ma'e ài nehe. Ta'e a'e uzekwaku mua'u ma'e a'e wà xe, wata oho waiko ima'uhez ma'e ài a'e wà xe. A'e rupi teko paw ukwaw wamai'u 'ymaw wà. A'e rupi, — Kwa, uzekwaku tuwe a'e wà, a'e rupi ikatuahy Tupàn pe a'e wà, i'i teko wanupe wà. Pezekwaku zo nezewe teko pezehe wamuze'egatu kar pà nehe. Azeharomoete ko heze'eg ihe. Upyhyk hekuzar kwez a'e wà. Ta'e wenu uzehe waze'egatu haw a'e wà xe. ¹⁷ Aze erezekwaku nemai'u 'ym pà nehe, ezewaewaez nehe, emuguz ne'aw nehe no. ¹⁸ A'e rupi amogwer nukwaw kwaw nemai'u 'ymaw a'e wà nehe. Tupàn neru a'e zutyka'i ukwaw putar a'e nehe. Hexak pyr 'ym romo hekon a'e. Wexak putar neremiapo kwer ikatu ma'e uzeàmim ma'e a'e nehe. Omono putar hekuzar newe nehe no.

Uze'eg temetarer rehe a'e kury

¹⁹ (Uze'eg wiwi Zezuz wemimu'e wanupe.)

— Pemono'ogatu zo temetarer tetea'u pezeupe ko ywy rehe har nehe. Ta'e hahok, hepuxipuxi kwer no, umuaiw putar a'e nehe xe. Awa wixe putar neràpuz me nehe, neremetarer rehe nema'e rehe imunar pà nehe. ²⁰ Peme'eg pema'e kurer nehe. Pemono hekuzarer peho ma'e hereko 'ymar wanupe nehe. Aze pemono wanupe nehe, pereko putar ma'e tetea'u ywate nehe. Pema'e ywate har nukàzym kwaw nehe. Nupaw pixik kwaw nehe. Naheta kwaw ma'e rehe imunar ma'e a'e pe wà nehe. A'e rupi ni amo na'imunar kwaw hehe wà nehe. Naheta kwaw hahok a'e pe nehe. A'e rupi hahok nu'u kwaw pema'e nehe no. ²¹ Aze pema'e xe tuz nehe, tuweharupi pema'enukwaw putar hehe nehe. Aze pema'e ywak rehe tuz nehe, pema'enukwaw putar

Tupàn rehe nehe, ta'e a'e wiko a'e pe a'e no xe.

Uze'eg zanereha rehe a'e kury

²² (Uze'eg wiwi Zezuz wemimu'e wanupe.)

— Zanereha nuzawy kwaw tatainyzaneretekwer pe. Zanereha ikatuahy ma'e hexakaw rehe, zaneretekwer paw rupi a'e nehe, wiko putar tatainy haw pe nehe. ²³ Aze nanerehàpyhà kwaw nehe, nerexak kwaw ma'e nehe. Ereata putar ipytunaw rupi nehe. Ipytunaw rupi neho haw a'e nehe, nuzawy kwaw ikatu 'ym ma'e rehe nereko haw a'e nehe. Pezapo zo ikatu 'ym ma'e nehe. Peata peho tatainy rupi nehe.

Uze'eg wi temetarer rehe a'e kury

²⁴ (Uze'eg wiwi Zezuz wemimu'e wanupe.) — Awa nupuner kwaw mokoz awa hemiruze'eg romo weko haw rehe a'e. Uzamutar katu putar uzarete a'e nehe. Na'iakatuwawahy kwaw inugwer rehe nehe. Weruzar putar uzar nehe, nuzekaiw kwaw inugwer rehe nehe. Aze neremetarer nezar romo hekon nehe, Tupàn nuiko kwaw nezar romo nehe. Aze Tupàn nezar romo hekon nehe, neremetarer nuiko kwaw nezar romo nehe. ²⁵ A'e rupi nezewe aze'eg peme ihe kury.

— Ma'e a'u putar nehe. Naheta kwaw temi'u ihewe nehe, peze zo nehe. — Ma'e amunehew putar nehe. Naheta kwaw ma'e ihewe nehe, peze zo nehe.

Ta'e nazaiko kwaw temi'u i'u haw rehe zutyka'i xe. Zanereko haw ikatu wera'u zaneremi'u wi a'e. Zaneretekwer ikatu wera'u zanakamir wi.

²⁶ Peme'e wiràmiri wanehe nehe. Nutym kwaw ma'eà'yz a'e wà. Nopo'o kwaw ma'e'a kwer wà. Nomonokatu kwaw wemi'u ràm wàpuz me wà. Penu ywate har uzekaiw katu wanehe a'e. Pekatu wera'u Tupàn pe wiràmiri wanuwì.

²⁷ Aze pezeputupykahy peneko haw rehe nehe, napekwaw kwaw tuwe kutàri pemàno 'ymaw. — Nàmàno kwaw kutàri, napepuner kwaw peze haw rehe.

²⁸ Mâràzàwe tuwe pezeputupykahy pekamir 'ymaw rehe. Peme'e ma'eputyr rehe nehe. Numa'ereko kwaw wà. Nuzapo kwaw ukamir uzeupe. Nuzapo kwaw wopoz uzeupe wà.

²⁹ Pema'enukwaw Xàrumàw heko awer rehe. Hemetarer katu wera'u ma'e romo hekon a'e. Nuw-ereko kwaw ukamir ipuràg eteahy ma'e agwer ma'eputyr ài a'e. Ma'e putyr ipuràg eteahy wera'u ikamir wi a'e. ³⁰ Tupàn uzekaiw katu ka'akyr rehe a'e, imupuràg eteahy pà imuputyrr kar pà a'e. Kutàri hezuz. Iku'egwepe ximonohok tata pupe heityk pà nehe. Tupàn uzekaiw ka'akyr rehe a'e. Aipo nuzekaiw kwaw penehe nehe, pema'e ràm imono pà peme nehe. Napezeruzar katu kwaw hehe pe.

³¹ A'e rupi amume'u putar ko ma'e peme kury. — Pema'enukwawahy zo pema'e rehe nehe, a'e peme kury. — Ma'e a'u putar nehe, ma'e amunehew putar nehe, peze zo nehe, a'e peme kury. — Naheta kwaw temi'u ihewe nehe, naheta kwaw kamir ihewe nehe, peze zo nehe. ³² Tupàn rehe uzeruzar 'ym ma'e ima'enukwawahy agwer ma'e rehe tuweharupi a'e wà. Naheta kwaw agwer ma'e peme. Nuhyk kwaw peme. Penu ywate har ukwaw a'e ma'e ihyk 'ymaw a'e. ³³ Ezapo Tupàn hemiapo putar haw ràgpy ko ywy rehe har ma'e wi nehe. A'e re Tupàn umur putar amo ma'e paw rupi newe nehe kury.

³⁴ Pema'enukwaw zo pyhewe uzeapo ma'e ràm rehe nehe. Ta'e ikatu 'ym ma'e kutàri uzeapo ma'e ràm a'e nehe xe, uhyk putar peme a'e nehe xe.

7

— *Pemume'u e zo amogwer wanemiapo kwer nehe, i'i Zezuz a'e kury*

¹ (Na'e Zezuz umume'u amo ae ma'e wemimu'e wanupe a'e kury.)

— Aze amo teko uzapo ikatu 'ym ma'e a'e nehe, emume'u e zo hemiapo kwer amogwer teko wanuwa rupi nehe. Aze eremume'u eho nehe, aze ikatuahy imume'u haw newe nehe, a'e mehe nanekatu kwaw Tupàn pe nehe. Aze nerurywete imume'u mehe nehe, a'e mehe nanekatu kwaw Tupàn pe nehe. ² Tupàn umume'u putar neremiapo kwer amo 'ar mehe a'e nehe no. Aze pixika'i neremimono amo pe nehe, a'e mehe pixika'i Tupàn hemimur newe a'e nehe no. Aze uhua'u neremimono amo pe nehe, a'e mehe uhua'u putar Tupàn hemimur newe nehe no. ³ Erexak ma'e kurer pixika'i ma'e nerywyr heha pe. Nerexak kwaw ma'e kurer uhua'u ma'e nereha pe. ⁴ — Anuhem putar ma'e kurer pixika'i ma'e nereha wi ihe nehe kury, ere izupe. Màràzàwe tuwe nerenuhem kwaw ma'e kurer uhua'u ma'e nereha wi. ⁵ Ne Tupàn heruzar mua'u har romo ereiko ne. Ezo'ok ywyr uhua'u ma'e nereha pe har ràgypy nehe. Xo a'e mehe zo erepuner ma'e hexak katu haw rehe nehe. A'e rupi erepuner a'e pixika'i ma'e i'okaw rehe nerywyr heha wi nehe.

⁶ Emono zo ma'e Tupàn pe imono pyr zawar wanupe nehe. Eityk zo nema'e hekuzar katu ma'e tázàhuràn wanenataromo nehe. Upyropyrog putar hehe a'e wà nehe. A'e re uzewyr wi putar newe nexi'u pà wà nehe no.

— *Penoz ma'e Tupàn pe nehe, i'i Zezuz a'e kury*

⁷ (Uze'eg wiwi Zezuz wemimu'e wanupe.)

— Aze erenoz ma'e Tupàn pe nehe, umur putar newe nehe. Aze erekar ma'e nehe, erexak putar nehe. Aze erenoz nereixe àwàm nehe, uken uzewàpytymawok putar newe nehe. ⁸ Aze awa wenz ma'e nehe, Tupàn omono putar izupe nehe. Aze awa wekar ma'e nehe, wexak putar nehe. Aze awa wenz wixe àwàm nehe, uzeke-nawok putar uken izupe nehe. ⁹ Apuranu putar penehe kury. Aze nera'yr wenz temi'u newe nehe, aipo eremono putar ita izupe nehe. ¹⁰ Aze wenz ipira newe nehe, aipo moz eremono putar izupe nehe. ¹¹ Napeiko kwaw ikatu ma'e romo Tupàn ài. Nezewe rehe we pekwaw ikatuahy ma'e imono haw pena'yr wanupe. Penu ywate har a'e, ikatuahy a'e. A'e rupi umur tuwe putar ikatuahy wera'u ma'e nehe, ma'e henoz har wanupe nehe.

¹² — Kwa, tuwe amo uzapo ikatuahy ma'e ihewe nehe, ere iko nezeupe. Ezapo a'e ma'e neremimutar eho iko amogwer wanupe nehe. Ta'e Moizez ze'eg a'e xe, Tupàn ze'eg imume'u har kwehe arer waze'eg a'e no xe, paw rupi katete uzapo kar nezewe haw purupe a'e wà xe.

Uze'eg uken pixika'i ma'e rehe a'e kury

¹³ (Uze'eg wiwi Zezuz wemimu'e wanupe.)

— Aze heta mokoz uken a'e wà nehe, aze uken ipy pixika'i a'e nehe, aze inugwer uhua'u nehe, teko tetea'u wixe putar uken uhua'u ma'e rupi a'e wà nehe, ta'e zawaiw katu waneixe haw uken pixika'i ma'e rupi a'e wà nehe xe. Nezewegatete teko tetea'u oho putar tatahu pe wà nehe, ta'e zawaiw katu Tupàn ze'eg heruzar haw teko wanupe a'e xe. ¹⁴ Uken pixika'i ma'e a'e, nuzawy kwaw pe zawaiw katu ma'e a'e. Naheta tete kwaw teko hupi wixe ma'e a'e wà. Ta'e zawaiw katu

pe pixika'i ma'e hexakaw wanupe a'e xe. Nezewegatete teko tetea'u oho putar tatau pe a'e wà nehe, ta'e zawaiw katu Tupàn ze'eg rehe wazeruzar haw wanupe a'e xe.

Uze'eg ma'ywa'yw rehe a'e kury

¹⁵ (Uze'eg wiwi Zezuz wemimu'e wanupe.)

— Pezemupy'a Tupàn ze'eg imume'u mua'u har wanehe nehe. Àràpuhàràn ài uzexak kar putar peme a'e wà nehe. Zawaruhu ài wanekon putar upy'a pe wà nehe. ¹⁶ Pekwaw putar pe wà nehe, ta'e pexak putar wanemiapo kwer pe wà nehe xe. (Zàràkàxihu 'yw nahezuz kwaw xu 'yw rehe a'e. Pako 'yw nahezuz kwaw tukumà 'yw rehe.)

¹⁷ Aze ma'ywa'yw ikatu nehe, i'a katu putar nehe. Aze na'ikatu kwaw nehe, na'i'a katu kwaw nehe. ¹⁸ Aze ma'ywa 'yw ikatu nehe, i'a kwer ikatu putar nehe. Aze ma'e'yw na'ikatu kwaw nehe, nupuner kwaw u'a katu haw rehe nehe. ¹⁹ Aze ma'ywa 'yw na'i'a kwaw nehe, teko uhaw putar a'e wà nehe, heityk pà tata pupe a'e wà nehe. ²⁰ Nezewegatete pekaw putar Tupàn ze'eg imume'u mua'u har pe wà nehe no, ta'e pexak putar wanemiapo kwer pe wà nehe xe, peinu putar waze'eg pe wà nehe no. (Wanemiapo kwer a'e wà, waze'eg a'e wà, nuzawy kwaw ma'e'yw i'a kwer a'e wà. Aze xixak ma'e'a kwer, xikwaw i'yw. Nezewegatete aze xixak teko wanemiapo kwer, aze xinu waze'eg, xikwaw waneko haw.)

— *Napeiko pixik kwaw heremiruze'eg romo pe, i'i putar Zezuz amo pe a'e nehe*

²¹ (Uze'eg wiwi Zezuz wemimu'e wanupe.)

— Hezar romo ereiko ne, hezar romo ereiko ne, aze awa i'i ihewe a'e nehe, aze uzapo heru ywate har hemiapo putar haw a'e nehe,

wiko putar heremiruze'eg romo a'e nehe. Wiko putar heru ywate har hemiruze'eg romo a'e nehe no.

— Hezar romo ereiko ne, hezar romo ereiko ne, aze awa i'i ihewe a'e nehe, aze nuzapo kwaw heru hemiapo putar haw a'e nehe, nuiko kwaw heremiruze'eg romo a'e nehe, nuiko kwaw heru ywate har hemiruze'eg romo a'e nehe no. ²² A'e 'ar mehe nehe, iahykaw rehe nehe, teko tetea'u uze'eg putar wà ihewe a'e wà nehe. — Hezar romo ereiko ne, hezar romo ereiko ne, i'i mua'u putar ihewe wà nehe. — Urumume'u Tupàn ze'eg oroho uruiko purupe nerer rehe ure. Urumuhem kar tekwe ikatu 'ym ma'e tetea'u puruwi ure wà no. Uruzapo purumupyтуhegatu kar haw ure no. A'e ma'e paw uruzapo neremiruze'eg romo urereko pà ure, i'i mua'u putar ihewe wà nehe. ²³ Na'e aze'eg putar wanupe ihe nehe. — Napeiko pixik kwaw heremiruze'eg romo. Petyryk pehem pà ihewi nehe ty wà, ta'e ikatu 'ym ma'e iapo har romo peiko pe xe, a'e putar wanupe nehe.

Uze'eg tàpuz iapo har wanehe a'e kury

²⁴ (Uze'eg wiwi Zezuz wemimu'e wanupe.)

— Aze awa wenu ko heze'eg nehe, aze weruzar nehe, ma'e kwaw par wàpuzapo har kwehe arer ài hekon putar nehe. Amo awa uzapo wàpuz itahu 'aromo a'e. ²⁵ Na'e ukyr àmàn tetea'u. Tyhu yrykaw. Ywytuaiw oho hàpuz kuty. Nu'ar kwaw, ta'e itahu 'aromo hin a'e xe.

²⁶ Aze awa wenu ko heze'eg nehe, aze nuweruzar kwaw nehe, ma'e kwaw 'ymar wàpuzapo har kwehe arer ài hekon putar a'e nehe. Amo awa uzapo wàpuz ywyxig 'aromo a'e. ²⁷ Ukyr tuwe àmàn tetea'u. Tyhu yrykaw. Ywytuaiw oho hàpuz rehe heityk pà kury.

Wànoànog tàpuz u'ar mehe, ta'e uhua'u a'e xe. Nezewegatete heze'eg heruzar 'ymar a'e wà nehe no, oho putar tatahu pe a'e wà nehe no.

Teko ipytuhegatu Zezuz ze'egaw rehe a'e wà kury

²⁸ Upytu'u Zezuz a'e ma'e imume'u re a'e kury. Ipytuhegatu teko ize'eg henu mehe wà. ²⁹ Ta'e nuiko kwaw ze'eg kwehe arer rehe purumu'e ma'e ài a'e xe, ta'e Tupàn ze'eg ikwaw katu har ài upurumu'e a'e xe.

8

Zezuz umukatu iperewàtà ma'e a'e kury

¹ Na'e wezyw Zezuz oho ywytyr wi kury. Teko tetea'u oho hupi wà. ² Na'e uhem amo iperewàtà ma'e wà huwake a'e kury. Uzeamumew upenàràg rehe huwa rupi. Uze'eg izupe. — Hezar, i'i izupe. — Aze nepurumukatu wer herehe nehe, erepuner hemukatu haw rehe nehe, i'i izupe.

³ Opokok Zezuz hehe kury.

— Hepurumukatu wer tuwe nerehe ty, i'i izupe.

A'e 'ar mehe we iperewàtà na'arewahy ikatu izuwi. ⁴ Na'e uze'eg Zezuz izupe. — Ezeapyaka katu heze'eg rehe nehe kury, eruzar heze'eg nehe kury, i'i izupe. — Emume'u zo nemukatu awer amo pe nehe. Eho na'arewahy xaxeto huwa rupi nehe kury. Ezexak kar izupe nehe, emume'u nemukatu awer izupe nehe. — Nekatuahy kury pa, i'i putar newe a'e nehe. A'e re emono ma'e Tupàn pe nehe, nemukatu awer hekuzaromo nehe, Moizez ze'eg kwehe arer heruzar pà nehe. Nezewe haw iapo mehe erexak kar putar nemukatu awer teko wanupe nehe. Ukwaw putar nemukatu awer a'e wà nehe, i'i izupe.

Zezuz umukatu uma'ereko ma'e a'e kury

⁵ Na'e Zezuz wixe oho Kapanau taw pe a'e kury. Taw pe uhem mehe uwàxi zauxiapekwer wanuwihaw a'e pe taw mytepe a'e kury. Uze'eg Zezuz pe a'e. ⁶ — Hezar, i'i izupe. — Amo heràpuz me uma'ereko ma'e ima'eahy a'e, heràpuz me u'aw upà a'e. Nupuner kwaw uzemumyz haw rehe. Upuraraw ma'erahy iko, hahy izupe, i'i izupe.

⁷ — Aha putar imukatu pà ihe nehe kury, i'i Zezuz izupe.

⁸ — Nan, i'i zauxiapekwer izupe.

— Nekatuahy ne, nahekatu kwaw ihe, a'e rupi eixe zo heràpuz me nehe, i'i izupe.

— Emume'u tuwe imukatu àwàm xe nehe kury, a'e mehe ikatu putar nehe, i'i izupe.

⁹ — Ta'e ihe aiko tuwihaw wane-miruze'eg romo ihe no xe, aiko zauxiapekwer wanuwihaw romo ihe no. — Eho pe pe nehe, aze a'e amo pe nehe, oho putar a'e nehe. — Ezur xe, aze a'e amo pe nehe, ur putar nehe. — Ezapo ko ma'e nehe, aze a'e uma'ereko ma'e pe nehe, uzapo putar a'e nehe, i'i Zezuz pe.

¹⁰ Ipytuhegatu Zezuz ize'eg henu mehe. Uze'eg teko wanupe kury, uzeupi wata ma'e wanupe kury.

— Azeharomoete naexak pixik kwaw agwer herehe uzeruzar katu ma'e ihe wà. Ni amo Izaew izuapyapyr nuzeruzar kwaw herehe 'aw awa zàwe a'e wà. Uzeruzar wera'u tuwe wanuwi a'e. ¹¹ Pema'enukwaw ko ze'eg rehe nehe ty wà. — Tupàn pureruze'eg mehe teko tetea'u ur putar mez huwake wapyk pà wà nehe, Àmàrààw ipyr wà nehe, Izak ipyr wà nehe, Zako ipyr wà nehe. Kwarahy ihemaw wi ur putar wà nehe, kwarahy heixe haw wi ur putar wà nehe no. ¹² Amo ae teko mez huwake iapyk wer ma'e a'e wà nehe, noho kwaw a'e pe wapyr

a'e wà nehe. Tupàn omono kar putar a'e teko katu pe a'e wà nehe, ipytunaw pe a'e wà nehe. Uzai'o putar a'e pe wà nehe, wàzgyrygyryw pà wà nehe, ta'e uzemumikahy putar wà nehe xe, ta'e upuraraw putar ma'erahy wà nehe no xe.

¹³ Na'e Zezuz uze'eg a'e zaux-iapekwer wanuwihaw pe kury. — Ezewyr eho neràpuz me nehe kury. Amukatu putar nezeruzar haw rupi. Ta'e erezeruzar katu neremiruze'eg imukatu àwàm rehe ne xe. A'e rupi amukatu putar tuwe ihe nehe kury, i'i izupe. A'e 'ar mehe we ikatu a'e uma'ereko ma'e a'e kury.

Zezuz umukatu ima'eahy ma'e tetea'u a'e wà kury

¹⁴ Na'e oho Zezuz Pet hàpuz me a'e kury. Wexak taiho a'e pe. U'aw pà upaw rehe. Haku tetea'u tuwe a'e. ¹⁵ Opokok Zezuz ipo rehe. Uhem haku haw izuwi. Upu'àm oho Zezuz rehe uzekaiw pà kury, temi'u iapo pà izupe kury.

¹⁶ Karuk kury. Teko werur tekwe ikatu 'ym ma'e hereko har tetea'u izupe a'e wà. Werur ima'eahy ma'e tetea'u a'e wà no. Uze'eg Zezuz tekwe ikatu 'ym ma'e wanupe, wamuhem kar pà wanereko har wanuwi wà. Umukatu ima'eahy ma'e paw rupi wà no. ¹⁷ Zezuz upurumukatu iko a'e, ta'e nezewe i'i Izai kwehe mehe a'e xe, Tupàn ze'eg imume'u har kwehe arer a'e xe.

A'e ae o'ok zanema'eahy haw zanewi a'e.
A'e ae weraha ma'erahy zanewi a'e.

Zezuz uze'eg wemimu'e a'ua'u wanehe a'e kury

¹⁸ Wexak Zezuz teko tetea'u uzeake waneko mehe a'e wà. — Zaha yryhu waz nehe ty wà, i'i wemimu'e wanupe. ¹⁹ Na'e amo ze'eg kwehe arer rehe upurumu'e ma'e uhem wà ipyr a'e kury. — Purumu'e ma'e, i'i izupe. — Aha

putar nerupi ihe nehe, wyzài taw pe nehe, wyzài ywy rehe nehe, i'i izupe. — Aiko putar neremimu'e romo nehe, i'i izupe.

²⁰ Uze'eg Zezuz izupe. — Awara uker oho wykwaw pupe a'e wà. Wiràmiri uker oho waity pupe wà. Ihe Awa ta'yr ihe, naheta kwaw heker haw ihewe ihe, naheta kwaw tàpuz hepytu'u àwàm ihewe ihe, i'i izupe.

²¹ Amo hemimu'e uze'eg izupe a'e no. — Aha putar nerupi ihe nehe no, i'i izupe. — Xo pitài ma'e zo azapo putar nerupi heho zannune ihe nehe. Nerupi heho 'ym mehe we azutym putar heru aha ihe nehe, i'i izupe. (Umàno etea'i ru'u tu a'e.)

²² — Nan, i'i Zezuz izupe. — Ezur herupi na'arewahy nehe kury ty, i'i izupe. — Tuwe umàno ma'e kwer utym amogwer umàno ma'e kwer a'e wà nehe, i'i izupe.

Zezuz umupytu'u kar ywytu a'e kury

²³ Wixe Zezuz oho kanu pupe kury. Hemimu'e oho hupi wà no. ²⁴ Na'arewahy ywytuaiw ur a'e pe yryhu rehe kury. Ykotok umim etea'i kanu. Uker Zezuz upà a'e. ²⁵ Oho hemimu'e huwakea'i wà, imume'e kar pà wà. — Urezar, urepyro pe ty, i'i izupe wà. — Zàmàno putar kury ty, i'i izupe wà. ²⁶ — Màràzàwe tuwe pekyze peiko, i'i wanupe.

— Pixika'i herehe pezeruzar haw pe, i'i wanupe. Na'e upu'àm 'àm kury. Uze'eg ywytu pe ykotok pe, wamupytu'u kar pà. Upytu'u ywytu, upytu'u ykotok no. ²⁷ Hemimu'e ipytuhegatu hexak mehe paw rupi wà.

— Mo romo hekon a'e, i'i izupe wà. — Te ywytu weruzar ize'eg a'e, te ykotok weruzar ize'eg a'e no, i'i izupe wà.

Zeuz umukatu mokoz tekwe ikatu 'ym ma'e hereko har a'e wà kury

²⁸ Wahaw Zezuz Katar ywu Karirez yryhu waz oho a'e kury. Uwàxi mokoz awa a'e pe wà, tywypaw wi wahem mehe wà. Tekwe ikatu 'ym ma'e hereko har romo wanekon a'e wà. Hehaite wà. Ni amo nuwata kwaw a'e pe rupi wà, tywypaw izywyr wà, ta'e ukyze wanuwi a'e wà xe. ²⁹ A'e tekwe ikatu 'ym ma'e hereko har a'e wà kury, wexak Zezuz a'e wà kury. A'e 'ar mehe we uhapukaz izupe wà. — Ma'e ereputar urerehe, Tupàn ta'yr, i'i izupe wà. — Aipo erezepyk putar urerehe nehe, ure'ar ihem 'ym mehe we nehe, i'i izupe wà, hehe upuranu pà wà.

³⁰ Tàzàhuràn tetea'u umai'u waiko a'e pe wanuwake a'e wà. ³¹ Uze'eg tekwe ikatu 'ym ma'e Zezuz pe wà. — Aze uremuhem kar pe ko awa wanuwi nehe, uremono kar pe pe tàzàhuràn wanehe nehe, i'i izupe wà.

³² — Aze pa, peho wanehe nehe, i'i Zezuz tekwe ikatu 'ym ma'e wanupe. Wixe oho tàzàhuràn wanehe wà. Tàzàhuràn uzàn oho ywytyr wi wezyw pà a'e wà, yryhu pupe paw rupi katete a'e wà. Ta'e ywytyruhu iàpy'àmahy a'e xe. 'Y umim tàzàhuràn paw rupi wà, wazuka pà wà.

³³ Tàzàhuràn wanehe uzekaiw ma'e a'e wà, uzàn oho a'e wi taw pe a'e wà. Umume'u ma'e uzeapo ma'e kwer oho a'e pe har wanupe wà, tekwe ikatu 'ym ma'e hereko har wamukatu awer imume'u pà wanupe wà. ³⁴ Na'e taw pe har paw oho Zezuz huwàxi pà a'e wà. Hexak mehe uze'eg izupe wà. — Ehem eho xe wi nehe ty, ure-reko haw wi nehe ty, i'i izupe wà (ta'e uzuka tàzàhuràn hekuzar katu ma'e tetea'u 'y pupe a'e wà xe).

9

Zeuz umukatu ipàri ma'e a'e kury

¹ Wixe Zezuz oho kanuhu pupe kury. Uzewyr oho yryhu waz. Uhem weko haw pe kury, taw pe kury. ² Teko werur awa ipàri ma'e i'apaw rehe we wà. Imyrypar upir hupaw rehe herur pà wà. Zezuz wexak uzehe wazeruzar haw a'e. A'e rupi uze'eg a'e ipàri ma'e pe kury. — Nerurywete nehe ty, hera'yr, i'i izupe. — Ta'e amunàn neremiapo kwer ikatu 'ym ma'e kwez newi ihe kury xe, i'i izupe.

³ Na'e ze'eg kwehe arer rehe upurumu'e ma'e uze'eg uzeupeupe Zezuz rehe a'e wà kury. — 'Aw awa uze'eg zemueteahy Tupàn rehe a'e, i'i uzeupeupe wà, Zezuz rehe uze'eg pà wà.

⁴ Zezuz ukwaw waze'eg a'e. — Mâràzàwe tuwe peze'eg zemueteahy herehe, mâràzàwe tuwe pema'enukwaw ikatu 'ym ma'e rehe pepy'a pupe, i'i wanupe. ⁵ — Ma'enugar heze'egaw nazawaiw katu kwaw ipàri ma'e pe. — Amunàn neremiapo kwer ikatu 'ym ma'e kwez newi kury, a'e kwez izupe. — Epu'àm eata pà nehe ty, a'e putar izupe nehe. Ma'enugar nazawaiw katu wera'u kwaw ihewe, i'i wanupe. ⁶ — Ihe Awa ta'yr romo aiko ihe. A'e rupi apuner teko wanemiapo kwer ikatu 'ym ma'e imunànw rehe wanuwi ihe, i'i wanupe. — Aexak kar putar hekàgaw peme ihe nehe kury, i'i wanupe. Na'e uze'eg a'e ipàri ma'e pe kury. — Epu'àm nehe, epyhyk nerupaw heraha nehe, eho nereko haw pe nehe, i'i izupe.

⁷ Na'e upu'àm kury. Uhem oho a'e wi wàpuznaw pe uzewyr pà kury. ⁸ Imukatu haw hexak mehe teko ipytuhegatu Zezuz rehe a'e wà kury. Ukyze izuwi wà. A'e rupi uze'eg Tupàn pe wà. — Nekatuahey Tupàn, ta'e eremur nekàgaw kwez ko awa pe ne kury xe, i'i izupe wà.

— A'e rupi upuner agwer ma'e iapo haw rehe a'e kury, i'i izupe wà.

Zeuz wenoZ Matew uzeupe a'e kury, wemimu'e romo imuigo kar pà a'e kury

⁹ Na'e uhem Zeuz oho a'e wi a'e wà kury. Ihe Matew ihe. Apyk in pe izywyr a'e 'ar mehe ihe. Pe rupi wata mehe herexak a'e pe a'e wà. Tuwihaw hemetarer mono'ogar romo aiko a'e 'ar mehe ihe. Matew herer romo ihe. Apyk ywyrapew rehe tàpuz huwake.

Na'e uze'eg Zeuz ihewe a'e kury. — Ezur herupi nehe ty, i'i ihewe. Na'e apu'àm ihe kury. Aha hupi.

¹⁰ Zeuz Matew hàpuz me umai'u mehe amogwer tuwihaw hemetarer mono'ogar tetea'u ur a'e pe ipyr a'e wà no. Ikatu 'ym ma'e iapo har tetea'u a'e wà no, umai'u ipyr a'e wà no. Ure hemimu'e ure, uruwapyk mez huwake ure, ipyr uremai'u pà ure.

¹¹ Na'e amo ze'eg kwehe arer kwaw par parizew her ma'e a'e wà, waxak a'e teko Zeuz ipyr waneko mehe a'e wà. Upuranu urerehe wà. — Màràzàwe tuwe pemu'e har umai'u tuwihaw hemetarer mono'ogar wapyr a'e, ikatu 'ym ma'e iapo har wapyr a'e, i'i urewe wà.

¹² Wenu Zeuz waze'eg mehe. Uze'eg wanupe. — Teko ima'eahy 'ym ma'e noho kwaw muhàg kwaw par pe wà. Xo ima'eahy ma'e zo oho muhàg kwaw par pe wà, i'i wanupe. ¹³ — Pekwaw ko Tupàn ze'eg kwehe arer pape rehe imuapyk pyrer pe. Nezewe i'i a'e ze'eg. Aze pemur àràpuhàràn izuka pyràm ihewe nehe, pekatu ihewe nehe. Aze pepuhareko teko pe wà nehe, pekatu wera'u ihewe nehe, i'i ze'eg kwehe arer. — Peruzar tuwe ko ze'eg peho peiko nehe ty wà, i'i wanupe — Nazur kwaw xe teko ikatuahy ma'e wanenoZ pà ihe, heremiruze'eg romo wamuigo

kar pà ihe. Ikatu 'ym ma'e iapo har ainoz putar hezeupe ihe wà nehe, heremiruze'eg romo wamuigo kar pà ihe wà nehe, i'i wanupe.

Uze'eg zekwaku haw rehe a'e kury

¹⁴ Amo 'ar mehe Zuàw puru-muzahazahak ma'e hemimu'e ur Zeuz pe a'e wà, hehe upuranu pà a'e wà. — Ure uruzekwaku ure-mai'u 'ym pà ure. Moizez ze'eg kwaw par parizew her ma'e a'e wà no, uzekwaku nezewegatete a'e wà no, Tupàn pe uze'eg pà a'e wà no, i'i izupe wà. — Neremimu'e a'e wà, nuzekwaku pixik kwaw nezewe a'e wà. Màràzàwe tuwe nuzekwaku kwaw umai'u 'ym pà a'e wà, i'i Zeuz pe wà, hehe upuranu pà wà. ¹⁵ Uze'eg Zeuz wanupe.

— Teko oho zereko haw pe wà. Hemireko ma'e ràM wiko a'e pe wapyr a'e. Aipo uzemumikahy a'e wà, hemireko ma'e ràM ipyr wiko mehe a'e wà. Nan. Hurywete ipyr wiko mehe wà. Amo 'ar mehe hemireko ma'e ràM oho putar wanuwi nehe. A'e 'ar mehe upuner uzekwaku haw rehe wà nehe, uzemumikahy pà wà nehe.

¹⁶ Aze awa wereko kamir izemàner ma'e a'e nehe, aze umu'i nehe, nuzapokatu kwaw pàn ipyahu ma'e pupe imuwywyk pà nehe, ta'e pàn ipyahu ma'e uzeapakwar putar a'e nehe xe. Owok putar pàn izemàner ma'e nehe. Ikwaikwar wi wi putar nehe no. Uhua'u wera'u putar ikwar nehe kury. ¹⁷ Naximono kwaw ma'ywa tykwer win her ma'e ipyahu ma'e hyru izemàner ma'e pupe zane. Aze mo ximono nezewe ipupe, a'e mehe mo win ipyahu ma'e omopok mo uwyru a'e. (Ta'e xiapo ma'e pirer win hyru romo zane xe.) Uzeen mo win ywy rehe. Iaiw mo hyru kwer. Nan. Ximono win ipyahu ma'e hyru ipyahu ma'e pupe zane. Nezewe mehe ikatu putar win

nehe. Nezewe mehe ikatu hyru nehe no.

Zeuz umugweraw kar kuzàtài imàno re a'e kury

¹⁸ Nezewe Zeuz ize'eg mehe we amo Zutew wanuwihaw ur Zeuz pyr a'e kury. Uzeamumew huwa rupi, (ta'e Zeuz tuwihaw zàwe hekon izupe a'e xe). Uze'eg izupe.

— Herazyr umàno kwez a'e kury, i'i izupe.

— Ezur heràpuz me hehe nepokok pà nehe. Nezewe mehe ukweraw wi putar umàno haw wi nehe, i'i izupe.

¹⁹ Na'e upu'àm Zeuz a'e kury, hupi oho pà kury. Ure hemimu'e ure, oroho hupi ure no.

²⁰ Amo kuzà a'e pe hekon Zeuz hemimu'e wapyr a'e. Umumaw 12 kwarahy uma'eahy pà. Huwy e ma'e romo hekon a'e. Na'e uhem wà Zeuz haikweromo kury. ²¹ — Aze apokok zo zepe ikamir rehe nehe, hekatu putar ihe nehe, i'i uzeupe. — Napokok kwaw hetekwer rehe. Xo ikamir rehe apokok putar nehe, i'i uzeupe. A'e rupi opokok ikamir rehe kury.

²² A'e 'ar mehe we uwak Zeuz a'e kuzà rehe ume'e pà a'e. — Ekyze zo ihewi nehe herazyr. Erezeruzar katu herehe ne, a'e rupi urumukatu kwez ihe kury, i'i izupe. A'e 'ar mehe we ikatu kury.

²³ Na'e uhem Zeuz oho a'e tuwihaw heko haw pe kury. Wixe oho hàpuz me. Wexak umàno ma'e kwer itymaw rehe uzegar ma'e a'e pe wà, wexak xi'àm ipy har wà no. Teko paw uzemumikahy uzai'o pà wà. ²⁴ Wanexak mehe i'i Zeuz wanupe. — Pehem peho xe wi paw rupi nehe ty wà, i'i wanupe. — 'Aw kuzàtài numàno kwaw a'e. Uker e pà a'e, i'i wanupe. Teko upuka hehe wà, (ta'e ukwaw kuzàtài imàno awer a'e wà xe.) ²⁵ Uhem a'e wi izuwi wà. Na'arewahy wixe Zeuz oho kuzàtài ipyr. Upyhyk ipo rehe.

Ukweraw kuzàtài kury. Upu'àm kury. ²⁶ Teko umume'u imugweraw pawer oho taw nànanar a'e ywy rehe har wanupe a'e wà.

Zeuz umukatu mokoz hehàpyhà 'ym ma'e a'e wà kury

²⁷ Uhem Zeuz oho a'e wi a'e wà kury. Wata oho pe rupi wà. Na'e mokoz awa oho haikweromo wà. Hehàpyhà 'ym ma'e romo wanekon wà. — Urepuhareko pe nehe ty, Tawi izuapyr, i'i oho waiko izupe wà. ²⁸ Wixe Zeuz oho amo tàpuz me wà. Na'e a'e mokoz awa hehàpyhà 'ym ma'e uhem huwake wà. Upuranu wanehe. — Aipo pezeruzar pemukatu àwàm rehe pe, i'i wanupe. — He'e ty, uruzeruzar nekàgaw rehe ure, tuwihaw, i'i izupe wà.

²⁹ Na'e opokok Zeuz waneha rehe, wanupe uze'eg pà. — Tuwe peiko hehàpyhàgatu ma'e romo nehe, ta'e pezeruzar kwez herehe pe xe, i'i wanupe.

³⁰ Umukatu a'e wà. Hehàpyhàgatu wà kury. Na'e Zeuz uze'eg ahyahy wanupe. Pemume'u zo pemukatu awer amo wanupe nehe, i'i wanupe.

³¹ Nuweruzar kwaw ize'eg wà. Umume'u umukatù awer oho teko wanupe wà, taw nà a'e ywy rehe oho pà wà.

Zeuz umukatu uze'eg 'ym ma'e a'e kury

³² A'e mokoz awa oho a'e wi Zeuz wi a'e wà kury. Waho mehe we amogwer teko werur amo ae awa izupe a'e wà, Zeuz pe hexak kar pà a'e wà. Nupuner kwaw uze'egaw rehe a'e, ta'e wereko tekwe ikatu 'ym ma'e uzehe a'e xe. ³³ Umuhem kar Zeuz tekwe ikatu 'ym ma'e a'e awa wi a'e kury. Na'arewahy a'e awa uzypyrog uze'eg pà kury. Teko ipytuhegatu paw rupi katete a'e wà. — Naxixak pixik kwaw agwer ma'e Izaew ywy rehe zane, i'i izupe wà.

³⁴ Moizez ze'eg kwaw par parizez her ma'e uze'eg ze-mueteahy hehe a'e wà. — Tekwe ikatu 'ym ma'e wanuwihaw umur ukàgaw izupe a'e, a'e rupi upuner tekwe ikatu 'ym ma'e wamuhem kar haw rehe puruwi a'e, i'i mua'u teko wanupe wà.

Zeuz upuhareko teko a'e wà kury

³⁵ Na'e Zeuz oho taw a'e ywy rehe har nàràgatu a'e wà kury. Upurumu'e oho iko Zutew waze-mono'ogaw nàrà. Umume'u ze'eg puràg oho iko taw pe har nàrà no. — Peiko Tupàn hemiruze'eg romo nehe ty wà, i'i oho iko purupe. Upurumukatu oho iko taw nàrà no. Paw rupi katete ma'eahy haw umuhem kar puruwi. Paw rupi katete ma'erahy kwer umuhem kar puruwi no. ³⁶ Teko tetea'u wanexak mehe Zeuz upuhareko katu a'e wà. Ta'e uzemumikahy waiko a'e wà xe, ta'e nupuner kwaw uzehe uzekaiw paw rehe a'e wà xe. Àràpuhàrà izar 'ym ma'e ài wanekon a'e wà.

³⁷ A'e rupi uze'eg wemimu'e wanupe kury.

— Teko ko ywy rehe har a'e wà, nuzawy kwaw aroz ipo'o pyràm ko pe har a'e wà. Naheta tete kwaw ipo'o har wà. ³⁸ Aroz tetea'u ihyk mehe ko zar umur kar uma'ereko ma'e ko pe a'e wà, aroz ipo'opo'o kar pà wanupe a'e wà. Nezewegatete peze'eg Tupàn pe nehe. A'e mehe umur kar putar uze'eg imume'u har xe a'e wà nehe. A'e rupi teko ukwaw putar Tupàn ze'eg puràg a'e wà nehe. Uzeruzar putar hehe wà nehe.

10

Zeuz hemimu'e waner wà

¹ Urerenoz Zeuz uzeupe a'e kury. Ure 12 hemimu'eete romo uruiko ure. Uze'eg urewe.

— Amono putar hekàgaw peme ihe nehe kury. A'e rupi pepuner tekwe ikatu 'ym ma'e wamuhem kar haw rehe puruwi nehe. Pepuner ima'eahy ma'e wamukatu haw rehe paw rupi nehe no, wyzài ma'eahy haw imukatu pà wanuwi nehe no, i'i urewe. ² Ai'aw urerer xe kury. Ximàw (Pet amo ae her izupe), tywyr Anere, Xiak, tywyr Zuàw no. Zepetew ta'yr romo wanekon wà. ³ Piri, Toromew ta'yr, Tume, Matew (Ihe Matew ihe, ko pape iapo har romo aiko ihe, tuwihaw hemetarer mono'og arer romo aiko ihe), Xiak Awpew ta'yr, Tatew. ⁴ Ximàw Zero, Zut Kario pe har (Zeuz izuka kar àrà romo hekon a'e). Ai'aw urerer a'e wà.

Zeuz omono kar a'e 12 wemimu'e taw nàrà a'e wà kury

⁵ Na'e uremono kar taw nàrà a'e kury. — Pemume'u heze'eg purupe nehe, i'i urewe. (A'e rupi — Zeuz hemimono karer, peze urewe pe kury). Nezewe i'i urewe. Peho zo zutew 'ym wapyr ko 'ar rehe nehe. Peho zo taw Xamari ywy rehe har wapyr ko 'ar rehe nehe. ⁶ Peho Izaew izuapyapyr wapyr nehe, zutew wapyr nehe. Àràpuhàrà izar 'ym ma'e ài wanekon a'e wà, ta'e nuweruzar kwaw Tupàn ze'eg kwehe arer waiko a'e wà xe. ⁷ Pemume'u ko ze'eg peho peiko nehe ty wà. Uhem etea'i Tupàn pureruze'egaw a'e nehe kury, peze peho peiko purupe nehe.

⁸ — Pemukatu ima'eahy ma'e peho pe wà nehe no. Pemugweraw kar umàno ma'e kwer peho pe wà nehe no. Pemukatu iperewàtà ma'e peho pe wà nehe no. Pemuhem kar tekwe ikatu 'ym ma'e peho puruwi pe wà nehe no. Amono e hekàgaw kwez peme ihe kury. A'e rupi pepurumukatu e peho peiko nehe no, imekuzar kar 'ym pà nehe no, i'i urewe. ⁹ Peraha zo temetarer pezeupi nehe. ¹⁰ Peraha zo ma'eryru

pezeupi nehe. Xo pitài pekamir zo peraha nehe. Peraha zo ywyrà pexapat nehe no. Peraha zo ywyrà pepokokaw romo pezeupi nehe no. Ta'e nezewe i'i ze'eg kwehe arer a'e xe. — Aze awa uma'ereko nehe, tuwe amo umekuzar ima'ereko haw izupe a'e wà nehe, i'i a'e ze'eg.

¹¹ Aze pehem amo taw pe nehe, peho amo tàpuz huwake har pe nehe. Pekar pemuixe katu kar àrà m a'e pe nehe. Aze pexak nehe, peker peho hàpuz me nehe. Peiko zo amo ae hàpuz me nehe. Xo a'e wi peho mehe zo peraha pema'e a'e tàpuz wi nehe.

¹² Aze peixe tàpuz me nehe, — Tuwe Tupàn ikatu haw xe pepyr hekon nehe, peze tàpuz izar wanupe nehe. ¹³ Aze tàpuz me har pemuixe katu kar wà nehe, peze'egatu a'e pe har wanehe nehe. Aze napemuixe katu kar kwaw wà nehe, pemuzewyr kar peze'egatu haw a'e wi wanuwu nehe.

¹⁴ Amo tàpuz me har a'e wà, amo taw pe har a'e wà, napemuixe kar kwaw a'e wà nehe, na'ipurenu wer kwaw peze'eg rehe a'e wà nehe. A'e mehe pehem peho a'e wi wanuwu nehe. Pemuhàmuhàz ywy ku'i kwer pexapat rehe arer a'e pe wanupe nehe. (Ta'e nuweruzar kwaw Tupàn ze'eg a'e wà xe.)

¹⁵ Pema'enukwaw katu ko ma'e rehe nehe ty wà. Amo 'ar mehe nehe, Tupàn uzepyk putar purehe a'e nehe. A'e 'ar mehe nehe, uzepyk putar tuwe a'e taw pe har wanehe nehe. Uzepyk putar Xotom tawhu pe har wanehe nehe. Uzepyk putar Komor tawhu pe har wanehe nehe no, ta'e kwehe mehe ikatu 'ym ma'e iapo har romo wanekon a'e wà xe. Uzepyk wera'u putar penenu 'ymar ko ywy rehe har wanehe a'e nehe. (Ta'e wenu Tupàn ze'eg a'e wà xe, nuzeruzar kwaw hehe a'e wà).

— *Pepuraraw putar ma'erahy nehe, i'i Zezuz wemimu'e wanupe*

kury

¹⁶ (Uze'eg wi wi Zezuz wemimu'e wanupe kury.)

— Pezeapyaka katu heze'eg rehe nehe ty wà. Àràpuhàràn ài peiko pe. Apomono kar putar zawaruhu tetea'u wapyr ihe nehe kury. Moz ukwaw katu wera'u ma'e amogwer miar wanuwu a'e. Peiko moz zàwe nehe. Pykahu nuzàmàtry'ym pixik kwaw amogwer wiràmiri a'e wà. Peiko pykahu ài nehe. Pepuràmàtry'ym zo nehe.

¹⁷ Pema'emua'u katu teko wanehe nehe. Ta'e amo awa pemunehew kar putar a'e wà nehe xe, tuwihaw huwa rupi peneraha pà a'e wà nehe xe. Pepetepetek kar putar zemono'ogaw pe a'e wà nehe no. ¹⁸ Herehe peze'eg mehe peneraha putar tuwihaw wanuwu rupi wà nehe, tuwihaw ikàg ma'e wanuwu rupi wà nehe no — Pemume'u Tupàn ze'eg puràg ihewe nehe ty, i'i putar tuwihaw peme a'e wà nehe. Pemume'u putar Tupàn ze'eg puràg zutew 'ym wanupe nehe no. ¹⁹ Aze peneraha tuwihaw wanuwu rupi wà nehe, pekyze zo wanuwu nehe. — Ma'e a'e putar wanupe nehe, peze zo pezeupe nehe. Ta'e a'e 'ar mehe we Tekwe Puràg ukwaw kar putar peze'eg àwàm peme a'e nehe xe. ²⁰ Napemume'u kwaw peze'eg wanupe nehe. Ta'e Penu Hekwe pepy'a pe har pemuze'eg kar putar a'e nehe xe.

²¹ Amo awa omono putar wyky'yr tuwihaw wanupe a'e wà nehe, wazuka kar pà wanupe a'e wà nehe. Amo awa omono putar wywyr tuwihaw wanupe a'e wà nehe, wazuka kar pà wanupe a'e wà nehe. Amo ae awa omono putar wa'yr tuwihaw wanupe a'e wà nehe no, omono putar wazyr tuwihaw wanupe a'e wà nehe no, wazuka kar pà wanupe a'e wà nehe no. Amo kwarer omono putar u tuwihaw wanupe

a'e wà nehe, omono putar uhy tuwihaw wanupe wà nehe no, wazuka kar pà wanupe wà nehe no. ²² Teko paw na'iakatuwawahy kwaw penehe a'e wà nehe, ta'e pezeruzar herehe pe xe. Aze amo uzeruzar Tupàn rehe nehe, aze nupyty'u kwaw uzeruzar ire nehe, ma'erahy ipuraraw mehe nehe, te iaahykaw rehe nehe, Tupàn upyro putar a'e teko a'e nehe. ²³ Aze teko upuraraw kar ma'erahy peme wà nehe, amo taw pe wà nehe, peho na'arewahy amo taw pe nehe. Amume'u putar ma'e peme ihe nehe kury. Awa ta'yr romo aiko ihe. Napemumaw kwaw pema'ereko haw taw Izaew ywy rehe har nànnàn nehe, hezewyr 'ym mehe nehe.

²⁴ Uzemu'e ma'e nuiko wera'u kwaw umu'e har wi a'e wà. Uma'ereko ma'e nuiko wera'u kwaw uzar wi a'e wà. ²⁵ Aze uzemu'e ma'e ukwaw ma'e umu'e har zàwe nehe, tuwe hurywete nehe. Aze uma'ereko ma'e wiko uzar zàwe nehe, tuwe hurywete nehe. — Pezepu, i'i ihewe a'e wà. (— Zurupari, i'i ihewe wà.) Uze'eg zemueteahy herehe wà. A'e rupi uze'eg zemueteahy wera'u putar heremimu'e wanehe a'e wà nehe no. Uze'eg zemueteahy putar penehe a'e wà nehe no.

— *Pekyze zo teko wanuwi nehe, i'i wemimu'e wanupe kury*

²⁶ (Uze'eg wi wi Zezuz wemimu'e wanupe kury.) — A'e rupi pekzyze zo teko wanuwi nehe ty wà. Ta'e ma'e ipyk pyrer uzexak kar putar nehe xe, ma'e imim pyrer uzekwaw kar putar nehe no. ²⁷ Amume'u ma'e teko peme ihe kury. Pe zutyka'i peinu peiko kury. Ko 'ar rehe zanereko haw nuzawy kwaw pyhaw zanereko haw zanewe kury. Pemume'u putar ma'e teko nànnàn amo 'ar mehe nehe. A'e 'ar mehe peneko haw nuzawy kwaw 'ar romo

peneko haw peme nehe. ²⁸ Pekyze zo penetekwer zuka har wanuwi nehe, ta'e nupuner kwaw penekwe wazuka haw rehe a'e wà nehe xe. Xo Tupàn wi zo pekzyze nehe. Ta'e upuner penetekwer izuka haw rehe a'e xe. Upuner penekwe izuka haw rehe a'e no. Upuner tatahu pe pemono kar haw rehe a'e no.

²⁹ Wiràmiri nuzeme'eg kwaw temetarer tâtà rehe a'e wà. Pixika'i wiràmiri a'e wà. Ni amo pitài nu'ar kwaw ywy rehe wà. Ta'e Tupàn uzekaiw wanehe a'e xe. Ima'enukwaw wanehe. Aze Tupàn umumàno kar wà nehe, xo a'e mehe zo umàno putar wà nehe. ³⁰ Pe no ty wà. Tupàn ukwaw pe'aw waneta haw a'e.

³¹ A'e rupi pekzyze zo ma'e wi nehe. Ta'e Tupàn peamutar katu wera'u wiràmiri tetea'u wanuwi a'e xe.

Uze'eg Zezuz wemiruze'eg wanehe a'e kury

³² (Uze'eg wi wi Zezuz wemimu'e wanupe kury.)

— Aiko Zaneruwihawete hemiruze'eg romo ihe, aze teko i'i amogwer wanuwa rupi nehe, nezewegatete aze'eg putar Heru ywate har huwa rupi ihe nehe no. — Heremiruze'eg romo hekon a'e, a'e putar izupe nehe no. ³³ — Naiko kwaw Zezuz hemiruze'eg romo ihe, aze amo i'i amogwer wanuwa rupi nehe, nezewegatete aze'eg putar Heru ywate har huwa rupi ihe nehe no. — Nuiko kwaw heremiruze'eg romo a'e, a'e putar izupe ihe nehe no.

Uze'eg puràmàtyry'ymaw rehe a'e kury

³⁴ (Uze'eg wi wi Zezuz wemimu'e wanupe kury.)

— Nazur kwaw purumupyty'u kar pà wazeàmàtyry'ym ire ko 'ar rehe ihe. Nan. Puràmàtyry'ymaw arur kwez ihe. ³⁵ A'e rupi awa uzàmàtyry'ym putar u a'e wà nehe. Kuzà uzàmàtyry'ym putar uhy a'e

wà nehe no. Kuzà uzàmàtry'ym putar umehy a'e wà nehe no.
³⁶ Awa uzàmàtry'ym putar amo teko a'e wà nehe. Uzàmàtry'ym wera'u putar wànàm a'e wà nehe.

³⁷ Aze awa heamutar katu nehe, aze uzamutar katu wera'u u nehe, aze u iamutar katu haw uhua'u wera'u heamutar katu haw wi nehe, a'e mehe a'e awa nuiko kwaw heremiruze'egete romo a'e nehe. Aze uhy iamutar katu haw uhua'u wera'u heamutar katu haw wi nehe, aze wa'yr iamutar katu haw uhua'u wera'u heamutar katu haw wi nehe, aze wazyr iamutar katu haw uhua'u wera'u heamutar katu haw wi nehe, a'e awa nuiko kwaw heremiruze'egete romo a'e nehe. ³⁸ Amàno putar ywyrà kanetar rehe ihe nehe, ma'erahy tetea'u ipuraraw pà ihe nehe. Heremiruze'eg upuraraw putar ma'erahy a'e wà nehe no. — Tuwe teko upuraraw kar ma'erahy kwer ihewe wà nehe, Zanneruwihawete Zezuz rehe hezeruzar haw rehe wà nehe, i'i putar heremiruze'eg a'e wà nehe. Aze nuze'eg kwaw nezewe wà nehe, nuiko kwaw heremiruze'egete romo wà nehe. ³⁹ Aze amo uzeagaw weko haw ipyro pà nehe, heko haw ukàzym putar izuwi nehe. Aze amo wiko heremiruze'eg romo nehe, aze a'e rupi heko haw ukàzym izuwi nehe, wexak putar weko haw nehe.

— *Tupàn umur putar ikatuahy ma'e teko ikatu ma'e iapo har wanupe a'e nehe, i'i Zezuz teko wanupe*

⁴⁰ (Uze'eg wiwi Zezuz urewe.)

— Aze amo nemuixè katu kar wàpuz me nehe, hemuixè katu kar har ài hekon putar a'e nehe no. Aze hemuixè katu kar har ài hekon nehe, hemur kar har imuixè katu kar har ài hekon a'e nehe no. ⁴¹ Aze awa i'i nehe, — Eixe heràpuz me nehe ty, ta'e Tupàn ze'eg imume'u har romo ereiko ne xe, aze i'i newe

a'e nehe, a'e mehe a'e awa upyhyk putar ikatu ma'e nerehe we a'e nehe, amo 'ar mehe nehe. Aze awa wiko ikatuahy ma'e iapo har romo a'e nehe, nekatu haw hexak mehe a'e nehe, a'e awa upyhyk putar ikatu ma'e nerehe we a'e nehe no, amo 'ar mehe a'e nehe no, ta'e Tupàn umur putar ikatu ma'e izupe a'e nehe xe, hemiapo kwer hekuzaromo a'e nehe xe.

⁴² Aze awa umur ma'e heremiruze'eg pe nehe, aze umur 'y kanek por izupe nehe, te heremiruze'eg ikàg 'ym wera'u ma'e pe nehe, aze — Amono ko ma'e newe ihe kury, ta'e Zezuz hemiruze'eg romo ereiko ne xe, aze i'i tuwe izupe nehe, a'e mehe a'e awa upyhyk putar ikatu ma'e a'e nehe no, ta'e Tupàn umur putar izupe a'e nehe xe.

11

Zuàw purumuzahazahak ma'e umur kar awa Zezuz pe a'e wà kury

¹ Upytu'u Zezuz a'e ma'e imume'u re urewe a'e kury. (Ure a'e 12 hemimu'eete romo uruiko ure.) Uhem oho a'e wi a'e kury, taw a'e taw huwake har nànàgatu oho pà a'e kury. Upurumu'e oho iko a'e taw nànàgatu kury. Umume'u Tupàn ze'eg oho iko no.

² Zuàw purumuzahazahak ma'e a'e, zemunehew paw pe hekon a'e 'ar mehe a'e. Wenu Zanneruwihawete Zezuz hemiapo kwer imume'u haw a'e, (ta'e hemimu'e oho imume'u pà a'e pe izupe a'e wà xe.) Na'e Zuàw omono kar amo wemimuru'e Zezuz pyr a'e wà kury.

³ Upuranu oho hehe wà. — Zuàw umume'u Tupàn ta'yr ur ma'e ràm a'e, purupe a'e. Aipo ne ereiko Tupàn ta'yr romo ne, aipo ereiko hemimume'u kwer romo ne, i'i izupe wà, hehe upuranu pà wà. — Aze nereiko kwaw Tupàn ta'yr romo, uruàro putar amo ae ure nehe, i'i izupe wà. ⁴ Uze'eg Zezuz wanupe.

— Pezewyr peho Zuàw pyr nehe kury. Pemume'u heremiapo kwer penemixak kwer izupe nehe, pemume'u peneminu kwer izupe nehe no. ⁵ Hehàpyhà 'ym ma'e kwer hehàpyhàgatu a'e wà kury. Wata 'ym ma'e kwer wata waiko a'e wà no. Iperewàtà ma'e kwer ikatu a'e wà no. Iapyha 'ym ma'e kwer iapyha katu a'e wà no. Umàno ma'e kwer ukweraw wi a'e wà no. Amume'u ze'eg puràg aha teko ihe, ma'e hereko 'ymar wanupe ihe. ⁶ Aze teko uzeruzar katu herehe wà nehe, hurywete putar wà nehe.

⁷ Na'e Zuàw hemimu'e uhem oho a'e wi izuwi wà kury, uzar pe uzewyr pà wà kury. Waho re uze'eg Zezuz teko wanupe Zuàw rehe kury.

— Ma'e pexak Zuàw pyr peho mehe tàpuz heta 'ymaw pe. Ka'api'i uzeamumew wyzài ywytu henataromo a'e. (Nezewegatete awa ikàg 'ym ma'e nuiko kwaw Tupàn ze'eg imume'u har romo a'e. Ta'e kutàri umume'u amo ma'e a'e xe, pyhewe umume'u amo ae ma'e a'e no xe. Zuàw nuiko kwaw ikàg 'ym ma'e romo a'e.) ⁸ Ma'e rehe pepurexak wer ipyr peho mehe. Napeho kwaw awa kamir hekuzar katu ma'e imunehew har hexak pà pe. Nan. Agwer awa wiko tàpuzuhu hekuzar katu ma'e pupe a'e wà. Nuiko kwaw ywyxig heta haw pe Tupàn ze'eg imume'u pà a'e wà. ⁹ Ma'e rehe pepurexak wer ipyr peho mehe. Aipo Tupàn ze'eg imume'u har ikàg ma'e rehe pepurexak wer peho. Azeharomoete ko heze'eg ihe. — Amogwer Tupàn ze'eg imume'u har wanuwi ikàg wera'u ma'e pexak peho a'e 'ar mehe. ¹⁰ Ta'e nezewe i'i Tupàn ihewe a'e xe, Zuàw rehe a'e xe, uze'eg imuapyk kar pà pape rehe a'e xe.

Aikwez heze'eg heraha har a'e.

Amono kar putar a'e awa nere-nataromo ihe nehe.

Uzapokatu putar nerape neho àwàm a'e nehe,

I'i ihewe a'e. ¹¹ Pema'enukwaw katu ko heze'eg rehe nehe. Zuàw purumuzahazahak ma'e a'e, hurywete wera'u amogwer awa wanuwi paw rupi a'e, ko ywy rehe wiko ma'e wanuwi paw rupi a'e (ta'e herexak a'e xe, ta'e hemuzahazahak a'e xe). Nezewegatete wyzài Tupàn hemiruze'eg a'e nehe, te ikàg 'ym ma'e a'e nehe, hurywete wera'u putar Zuàw wi a'e nehe (ta'e wikuwe putar hemàno re hekweraw ire a'e wà nehe xe. Ukwaw putar wekuzaromo hemàno haw a'e wà nehe no). ¹² Zuàw umume'u Tupàn ze'eg a'e. A'e 'ar mehe arer we te ko 'ar rehe kury, teko tetea'u heko wer tuwe Tupàn hemiruze'eg romo a'e wà. ¹³ Tupàn ze'eg imume'u har kwehe arer paw rupi a'e wà, Tupàn ze'eg kwehe arer Moizez pe imur pyrer a'e no, te Zuàw a'e no, a'e paw umume'u Tupàn pureruze'egaw ur ma'e ràm a'e wà. ¹⁴ Uze'eg Eri herehe a'e wà no. — Uzewyr putar Eri wà a'e nehe, teko wanupe uze'eg pà a'e nehe, i'i wà. Zuàw rehe uze'eg a'e wà, a'e Eri ur ma'e ràm rehe uze'eg pà a'e wà. (Ta'e Zuàw umume'u Tupàn ze'eg a'e xe, Eri ài a'e xe.) Pepuner pezeruzar haw rehe heze'eg rehe nehe. ¹⁵ Aze peapyakwar heta henu haw nehe, pezeapyaka katu nehe.

¹⁶ Teko ko 'ar rehe har a'e wà, nuzawy kwaw kwarearer taw mytepe wapyk ma'e a'e wà (ta'e nukwaw katu kwaw ma'e a'e wà xe). Amo uhapukaz amogwer wanupe uze'eg pà wà.

¹⁷ — Urumuzàg zegar haw zereko haw pe har peme ure.

Napepynyk kwaw pe.

A'e mehe urumuzàg zegar haw umàno ma'e kwer itymaw pe har peme no.

Napezai'o kwaw pe no, (i'i waiko amogwer wanupe wà, uha-pukaz pà wà.)

18 Ur Zuàw pepyr a'e. Uzekwaku tetea'u umai'u 'ym pà a'e. Nu'u kwaw win a'e. — Wereko tekwe ikatu 'ym ma'e uzehe a'e, i'i teko izupe wà. 19 Awa ta'yr romo aiko ihe. Azur teko wapyr ihe. A'u win ihe. Na'e uze'eg herehe wà. — Peme'egatu kwez awa rehe nehe, umai'u e ma'e romo hekon a'e, win i'u e har romo hekon a'e no, i'i ihewe wà.

— Tuwihaw hemetarer mono'ogar wamyrypar romo hekon a'e. Ikatu 'ym ma'e iapo har wamyrypar romo hekon a'e, i'i waiko ihewe wà no. Tupàn uzapo kar ma'e Zuàw pe a'e. Uzapo kar amo ae ma'e ihewe a'e. Paw rupi katete ikatuahy a'e, ta'e Tupàn uzapo kar a'e ma'e paw rupi a'e xe, amo teko weruzar Zuàw ze'eg a'e wà xe, ta'e amo ae teko weruzar heze'eg a'e wà no xe.

Amo taw pe har nuzeruzar kwaw Zezuz rehe a'e wà

20 Uzapo Zezuz purumupytuhe-gatu kar haw oho iko taw nân a'e ywy rehe a'e. A'e teko nupytu'u kwaw ikatu 'ym ma'e iapo re a'e wà. Nuzewyr kwaw Tupàn pe wà. A'e rupi Zezuz uze'eg ahyahy wanupe kury.

21 — Pe Korazi tawhu pe har pe ty wà. Tupàn uzepyk putar penehe a'e nehe. Pe Metexaz tawhu pe har pe no ty wà. Tupàn uzepyk putar penehe a'e nehe no. Aze mo azapo agwer ma'e Xir tawhu pe har wanuwa rupi ihe, Xitom tawhu pe har wanuwa rupi mo ihe, a'e mehe mo a'e pe har uzemumikahy mo wemiapo kwer ikatu 'ym ma'e rehe a'e wà. Uzewyr mo Tupàn pe wà. (Màràzàwe tuwe napepytu'u kwaw ikatu 'ym ma'e iapo re.)

22 Pema'enukwaw katu ko heze'eg rehe nehe. Amo 'ar

mehe Tupàn uzepyk putar purehe a'e nehe. A'e 'ar mehe nehe, uzepyk putar Xir pe har wanehe nehe, Xitom pe har wanehe nehe no. Uzepyk wera'u putar tuwe penehe a'e 'ar mehe nehe. 23 Pe Kapanau taw pe har pe no ty wà. Pezeupir wer zepe ywak rehe. Tupàn peneityk putar tatahu pe a'e nehe. (Kwehe mehe Tupàn uzepyk Xotom tawhu pe har wanehe a'e, tata heityk pà ywak wi wanehe a'e. Ukaz paw a'e wà, ta'e ikatu 'ym ma'e iaiw ma'e uzapo waiko a'e wà xe. Aze mo azapo agwer ma'e Xotom pe har wanupe, a'e mehe mo wikuwe mo ko 'ar rehe a'e wà. Tupàn numumaw iwer mo a'e pe har a'e wà.) 24 Tupàn uzepyk Xotom pe har wanehe a'e. Purehe uzepyk mehe nehe, uzepyk wera'u putar tuwe penehe a'e nehe.

Zezuz uze'eg Tupàn pe a'e kury

25 A'e 'ar mehe uze'eg Zezuz Tupàn pe a'e kury.

— Ureru ywak rehe har wazar romo ereiko ne, ywy rehe har wazar romo ereiko ne. Nekatuahy ne, ta'e erezumim agwer ma'e teko ma'e kwaw par wanuwi ne xe. Ta'e erexak kar a'e ma'e kwez ma'e kwaw 'ymar wanupe ne kury xe. 26 Azeharomoete papaz. Neremimutar rupi erezapo a'e ma'e ne.

Uze'eg wi urewe.

27 — Heru a'e. Umur ma'e ihewe paw rupi a'e. Ihe ta'yr romo aiko ihe. Ni amo nahekaw kwaw a'e wà. Xo heru zo hekwaw a'e. Ni amo nukwaw kwaw heru a'e wà. Xo ihe zo akwaw ihe. Aze hep-urexak kar wer hehe amo pe nehe, aexak kar putar izupe nehe.

Na'e uze'eg teko wanupe kury.

28 — Aze peiko ikatu 'ym ma'e iapo wi pà nehe, ikatu 'ym ma'e nuzawy kwaw ma'e ipuhuz katu ma'e heraha haw peme nehe. Aze pekene'o a'e ma'e ipuhuz katu ma'e heraha pà nehe, pezur ihewe nehe,

apumupytu'u kar putar tuwe ihe nehe (pepytywàgatu pà ihe nehe).²⁹ Peruzar heze'eg nehe. Pezemu'e heze'eg rehe nehe no. Ta'e napuràmàtyry'ym kwaw teko ihe xe. Naiko kwaw ikàg mua'u ma'e romo ihe. Aze peruzar heze'eg nehe, pepytu'u putar pekene'o re nehe.³⁰ Aze azapo kar ma'e peme nehe, nazawaiw kwaw iapo haw peme nehe. Aze araha kar ma'e peme nehe, na'ipuhuz katu kwaw a'e ma'e peme nehe.

12

Uze'eg ma'e mytu'u haw 'ar mehe iapo haw rehe a'e kury

¹ Amo 'ar mehe wata Zezuz oho amo ko myteromo a'e, mytu'u haw 'ar mehe a'e, urerupi a'e. Ure hemimu'e ure, urema'uhez ure. A'e rupi oropo'o arozràn ureata mehe, i'u pà ure. (Urupuner nezewe haw iapo haw rehe ure, ta'e — Imunar ma'e, ni'i kwaw teko a'e wà xe, arozràn pixika'i ipo'o har wanupe a'e wà xe).² Amo Moizez ze'eg kwaw par parizew her ma'e urerexak ipo'o mehe a'e wà, (ta'e wata oho waiko urerupi a'e wà xe). Uze'eg Zezuz pe wà. — Neremimu'e nupuner kwaw nezewe haw iapo haw rehe a'e wà, ta'e ze'eg kwehe arer nuzapo kar kwaw agwer ma'e mytu'u haw 'ar mehe a'e xe, ta'e neremimu'e uma'ereko waiko nezewe haw iapo mehe a'e wà xe, i'i izupe wà.³ Uze'eg Zezuz wanupe.

— Aipo pekwaw tuwihawete Tawi heko awer. Zaneipy romo hekon a'e. Amo 'ar mehe wata oho iko uzehe we har wanupi a'e. Ima'uhez wà kury. Naheta kwaw temi'u wanupe.⁴ Na'e wixe oho Tupàn hàpuz me wà. Heta typy'ak Tupàn pe imono pyrer a'e pe. Wexak Tawi typy'ak a'e wà. U'u wà. Nuzekaiw kwaw ze'eg kwehe arer rehe wà. Ta'e ima'uhez wà xe. — Xaxeto a'e

zutyka'i upuner a'e typy'ak i'u haw rehe a'e, i'i ze'eg kwehe arer pape rehe imuapyk pyrer.⁵ Aipo napemugeta kwaw ze'eg kwehe arer Moizez hemimume'u kwer pe. Nezewe i'i a'e ze'eg. Xaxeto a'e wà, nupytu'u kwaw uma'ereko re mytu'u haw 'ar mehe a'e wà. (Uma'ereko tuwe mytu'u haw 'ar mehe wà.)

— Ikatu 'ym ma'e iapo har romo peiko, ni'i kwaw Tupàn wanupe a'e.⁶ Amume'u putar ma'e peme kury. A'e ma'e ikàg wera'u tàpuzuhu wi a'e.⁷ Nezewe i'i Tupàn ze'eg kwehe arer a'e.

— Aze pezuka àràpuhàràn imur pà ihewe nehe, pekatu putar ihewe nehe. Aze pezapo ikatuahy ma'e purupe nehe, pekatuahy wera'u putar ihewe nehe, i'i a'e ze'eg. — Aze mo pekwaw katu ko ze'eg, a'e mehe mo napeze'eg iwer mo nezewe urewe, napeze'eg zemuteahy iwer mo arozràn ipo'o haw rehe. Ta'e nuruzapo kwaw ikatu 'ym ma'e ure no xe.⁸ Ta'e ihe Awa ta'yr ihe xe, mytu'u haw 'ar izar romo aiko ihe xe.

Zezuz umukatu ipopàri ma'e a'e kury

⁹ Na'e uhem Zezuz oho a'e wi ure-rupi a'e kury. Oroho zemono'ogaw pe kury.¹⁰ Amo awa a'e pe hin a'e. Ipopàri ma'e romo hekon a'e.

Amo ae awa a'e pe wanekon a'e wà no. Ima'enukwaw Zezuz rehe wà kury. — Aze uze'eg zemuteahy Tupàn rehe a'e nehe, aze uhaw Tupàn ze'eg kwehe arer a'e nehe, ximono putar tuwihaw pe zane nehe, izuka kar pà izupe zane nehe, i'i uzeupeupe wà.

A'e rupi upuranu Zezuz rehe wà kury. — Ma'in ze'eg kwehe arer a'e, i'i izupe wà. — Aipo zapuner purumukatu haw rehe mytu'u haw 'ar mehe zane, i'i izupe wà.

¹¹ Uze'eg Zezuz wanupe. — Aze peneimaw àràpuhàràn u'ar ywykwar pupe mytu'u haw 'ar

mehe nehe, pepyro putar nehe. Peho putar henuhem pà wyykwar wi nehe, i'i wanupe. ¹² — Ikatu àràpuhàràn Tupàn pe a'e. Ikatu wera'u awa izupe a'e, àràpuhàràn wi a'e. A'e rupi pezawy peze'egaw peiko, ta'e ze'eg kwehe arer upytywà kar teko mytu'u haw 'ar mehe a'e wà xe, i'i wanupe. ¹³ Na'e uze'eg a'e awa ipopàri ma'e pe a'e kury. — Epyho nepo imuwà ihewe ty, i'i izupe. Upyho opo imono izupe. Ikatu a'e 'ar mehe kury, inugwer ipo zàwe kury. ¹⁴ Na'e a'e ze'eg kwehe arer kwaw par parizew her ma'e oho a'e wi izuwi a'e wà kury. Oho a'me wà, uzeupe uze'eze'eg pà wà. — Xiuka kar Zezuz zane nehe kury ty wà, i'i waiko uzeupeupe wà. — Xiapo tuwe nezewe nehe, i'i waiko uzeupeupe wà, Zezuz izuka àwàm imume'u pà wà.

Kwehe mehe Izai umume'u Zezuz heko àwàm a'e

¹⁵ Na'e Zezuz wenu uzeupeupe waze'eze'eg awer imume'u haw a'e kury. A'e mehe oho a'e wi a'e kury. (Ta'e umume'u izuka àwàm a'e wà xe.) Teko tetea'u oho hupi a'e wà no. Zezuz umukatu ima'eahy ma'e a'e pe har paw rupi katete a'e wà no. ¹⁶ Nezewe i'i wemimukatu kwer wanupe a'e. — Pemume'u zo pemukatu awer amogwer teko wanupe nehe, i'i wanupe.

¹⁷ Nezewe uze'eg a'e, ta'e kwehe mehe Tupàn nezewe i'i a'e xe, Zezuz heko àwàm rehe uze'eg pà a'e xe, uze'eg imuapyk kar pà Izai pe a'e xe. Izai Tupàn ze'eg imume'u har romo hekon a'e. Uze'eg Tupàn izupe a'e. Na'aw ize'eg awer xe a'e kury.

¹⁸ Ai'aw heremiruze'eg a'e.

Heremixak kwer romo hekon a'e.

Heremiamutar katu romo hekon a'e no.

Ikatuahy ihewe a'e.

Amono kar putar herekwe izupe ihe nehe no.

Umume'u putar heze'eg oho iko teko nàràgatu a'e nehe no.

¹⁹ Nupuràmàtyry'ym kwaw oho a'e nehe. Nuhapukaz kwaw a'e pe wanupe nehe.

Nuze'eg kwaw wahyhaw rupi tawhu mytepe a'e nehe. Teko nuenu kwaw ize'eg tawhu mytepe a'e wà nehe.

²⁰ Aze teko nuzeruzar katu kwaw hehe wà nehe,

Akwez heremiruze'eg umukàg putar wazeruzar haw a'e nehe.

Aze teko nupuner kwaw uzehe uzekaiw paw rehe wà nehe,

Akwez heremiruze'eg upytywà putar a'e teko a'e wà nehe.

Umume'u putar heze'eg oho iko tuweharupi nehe,

Ikatuahy ma'e iapo pà nehe.

Te amo 'ar mehe nehe,

Hekatu haw umumaw putar ikatu 'ym ma'e paw rupi a'e nehe.

²¹ Teko ywy nàrànar paw rupi uzeruzar putar hehe a'e wà nehe no, wàro putar wà nehe.

Uze'eg Pezepu rehe a'e kury

²² Na'e teko werur awa Zezuz pe a'e wà kury. Hehàpyhà 'ym ma'e romo hekon a'e. Nupuner kwaw uze'egaw rehe a'e, ta'e tekwe ikatu 'ym ma'e a'e xe, numuze'eg kar kwaw a'e xe. Umukatu Zezuz a'e awa a'e. A'e 'ar mehe uzewyr uze'eg pà kury, Upuner hehàpyhà haw rehe no. ²³ Ipytuhegatu teko paw rupi a'e wà. — Aipo Tawi zuapyr romo hekon a'e (aipo Tuwi-hawete Purupyro Ma'e ur ma'e ràm romo hekon a'e), i'i uzeupeupe wà.

²⁴ Ze'eg kwehe arer kwaw par parizew her ma'e a'e wà, wenu imukatu haw imume'u awer a'e wà. — Pezepu omono ukàgaw Zezuz pe a'e, a'e rupi upuner tekwe ikatu 'ym ma'e wamuhem kar haw rehe puruwi a'e, i'i mua'u teko wanupe

wà. (— Pezepu amo ae her Zuru-pari pe a'e. — Meru wanuwihaw, i'i her zaneze'eg rupi. Nezewe uze'eg uryw ahyahy Zurupari rehe wà.)
²⁵ Ukwaw Zezuz wama'enukwaw paw. Uze'eg wanupe.

— Aze teko amo ywy rehe har uzemuza'ak mokoz romo a'e wà nehe, aze ipehegwer uzàmàtyry'ym amo upehegwer a'e wà nehe, uzemumaw putar tàrityka'i a'e wà nehe. Wyzài taw pe har a'e wà no, wyzài teko a'e wà no, aze uzeàmàtyry'ym tuwe waiko wà uzemumaw putar a'e wà nehe, uzezukazuka pà a'e wà nehe. ²⁶ Nezewegatete Zurupari hemiruze'eg a'e wà no. Aze mo uzeàmàtyry'ym wà, a'e mehe mo uzemumaw etea'i mo wà no. ²⁷ — Pezepu omono ukàgaw izupe a'e, a'e rupi umuhem kar tekwe ikatu 'ym ma'e puruwi a'e, peze peiko ihewe. A'e rupi apuranu putar penehe ihe kury. — Mo umur ukàgaw penemiruze'eg wanupe a'e, tekwe ikatu 'ym ma'e wamuhem kar pà wanupe a'e, a'e peme ihe kury. Aze ru'u Zurupari. Nan. Nezewegatete Zurupari numur kwaw ukàgaw ihewe a'e no. Pezawy tuwe peze'eg pe. ²⁸ Nan kwaw pa. Tupàn Hekwe umur ukàgaw ihewe a'e, tekwe ikatu 'ym ma'e wamuhem kar haw romo a'e. A'e rupi pekwwaw ko ma'e pe no ty wà. Tupàn pureruze'egaw uhem kwez xe pepyr a'e kury, ta'e Tupàn Hekwe umur ukàgaw ihewe a'e xe, agwer ma'e iapo kar pà ihewe a'e xe.

²⁹ Aze awa heixe wer amo awa puruzukaiw ma'e hàpuz me nehe, ima'e rehe imunar pà a'e nehe, aze izar ikàg a'e nehe, a'e mehe imunar ma'e uzàpixi putar tàpuz zar a'e nehe, ima'e rehe imunar zanune a'e nehe. Xo iàpixi re weraha putar ima'e izuwi nehe.

³⁰ Aze awa nuiko kwaw hemyry-par romo a'e nehe, heàmàtyry'ymar romo hekon a'e nehe. Aze awa

nahepytywà kwaw poromono'og mehe a'e nehe, azeharomoete upurumuhàmuhàz iko ihewi a'e nehe. ³¹ A'e rupi nezewe a'e putar peme kury. — Aze awa uzapo ikatu 'ym ma'e nehe, aze umume'u ikatu 'ym ma'e nehe, apuner hemiapo kwer imunànwaw rehe izuwi nehe, apuner izuwi hereharaz haw rehe nehe. Xo pitài ma'e zo namunàn kwaw ihe nehe, xo pitài ma'e heru numunàn kwaw nehe. Aze awa uze'eg zemueteahy Tekwe Puràg rehe nehe, namunàn kwaw ize'eg awer ihe nehe. ³² Aze awa uze'eg zemueteahy Awa ta'yr rehe nehe, Tupàn upuner imunànwaw rehe nehe. Aze awa uze'eg zemueteahy Tekwe Puràg rehe nehe, numunàn pixik kwaw izuwi nehe, ni ko 'ar rehe numunàn kwaw izuwi nehe. Ni amo 'ar mehe numunàn kwaw izuwi nehe.

Ma'ywa'yw i'a kwer rehe uze'eg a'e kury

³³ (Uze'eg wiwi Zezuz wanupe.)

— Aze ma'ywa'yw ikatu a'e nehe, i'a kwer hete katu a'e nehe no. Aze na'ikatu kwaw nehe, nahete katu kwaw i'a kwer nehe. Aze xixak ma'e'a kwer nehe, xikwaw putar i'yw zane nehe. (Aze zàràkàxihu xixak nehe, — Zàràkàxihu 'yw, za'e putar i'yw pe nehe. Aze nàràz xixak nehe, — Nàràz 'yw, za'e putar i'yw pe nehe.) ³⁴ Mozaiw zàwe peiko. Iaiw ma'e romo peiko. A'e rupi napepuner kwaw ikatu ma'e imume'u haw rehe. Aze awa ipy'a tynehem ikatu 'ym ma'e pupe a'e nehe, izuru umuhem kar putar a'e iaiw ma'e a'e nehe. ³⁵ Aze awa ikatu nehe, ikatu ma'e uzapo putar oho iko nehe. Aze na'ikatu kwaw nehe, ikatu 'ym ma'e uzapo putar oho iko nehe.

³⁶ Ko ma'e amume'u putar peme ihe nehe kury. — Amo 'ar mehe Tupàn umume'u putar teko wanemiapo kwer paw rupi katete teko wanuwa rupi a'e nehe, weko haw pe har wanuwa rupi

a'e nehe. Aze amo teko na'ikatu kwaw a'e wà. Tupàn uzepyk putar a'e teko wanehe nehe. A'e 'ar mehe nehe, umume'u wi putar peze'eg awer paw rupi a'e nehe no. Aze pitài peze'eg awer na'ikatu kwaw nehe, uzepyk putar penehe nehe. ³⁷Umume'u wi putar peze'eg awer ikatu 'ym ma'e peme nehe. Umume'u putar peze'eg awer ikatu ma'e peme nehe no. Uzepyk putar ikatu 'ym ma'e iapo har wanehe nehe.

— *Ezapo purumupyтуhegatu kar haw urewe nehe, i'i parizew Zezuz pe a'e wà kury*

³⁸ Na'e amo ze'eg kwehe arer rehe purumu'e ma'e a'e wà, amo Moizez ze'eg kwaw par parizew her ma'e a'e wà no, uze'eg izupe a'e wà kury. — Purumu'e ma'e, i'i izupe wà. — Urepurexak wer amo purumupyтуhegatu kar haw rehe ure. Ezapo urewe nehe, i'i izupe wà.

Uze'eg Zezuz wanupe kury.

³⁹ — Teko ko 'ar rehe har a'e wà, ikatu 'ym ma'e iapo har romo wanekon a'e wà. Nuzekaiw pixik kwaw Tupàn rehe wà. Purumupyтуhegatu kar haw rehe pepurapo kar wer kwez ihewe. Nazapo kwaw peme ihe nehe. Xo pitài zo purumupyтуhegatu kar awer amume'u putar peme ihe nehe kury. Pema'enukwaw Zon rehe. Tupàn ze'eg imume'u har kwehe arer romo hekon a'e.

⁴⁰ Zon umumaw na'iruz 'ar na'iruz pyтun ipira uhua'u ma'e hie pe wiko pà a'e. (A'e mehe uhem hie wi a'e. Na'e umume'u Tupàn ze'eg oho Nin tawhu pe har wanupe a'e.) Nezewegatete Awa ta'yr a'e nehe no. Umumaw putar na'iruz 'ar na'iruz pyтun ywykwaw pupe wiko pà a'e nehe no. ⁴¹ Purehe zepykaw 'ar mehe nehe, Nin tawhu pe har ukweraw wi ma'e kwer umume'u putar pekatu 'ymaw a'e wà nehe. Ta'e uzewyr Tupàn pe

a'e wà xe, Zon ze'eg henu re a'e wà xe. Aiko wera'u Zon wi ihe. Peinu heze'eg peiko. Napezeruzar kwaw herehe. ⁴² Purehe zepykaw 'ar mehe nehe, tuwihawete kuzà Xapa her ma'e, amo ae ywy rehe har wanuwihawete a'e, kwarahy ihemaw awyze har wi ur ma'e ràm a'e, umume'u putar pekatu 'ymaw a'e nehe no, ta'e muitea'u wata oho a'e xe, Xàrumàw heko haw pe a'e xe, ta'e ipurenu wer ize'eg rehe a'e xe. Ta'e Xàrumàw a'e xe, ma'e kwaw katu har romo hekon a'e xe, tuwihawete romo hekon a'e no xe. Aiko wera'u Xàrumàw wi ihe. Napezeruzar kwaw heze'eg rehe. A'e rupi Tupàn uzepyk putar tuwe penehe a'e nehe.

Uze'eg tekwe ikatu 'ym ma'e them wi haw rehe a'e kury

⁴³ Uze'eg wi Zezuz teko wanupe kury. ⁴⁴ — Aze tekwe ikatu 'ym ma'e uhem awa wi a'e nehe, wata e oho iko ywyxig heta haw rehe a'e nehe, weko àwàm hekar pà nehe. Aze nuexak kwaw nehe, uze'eg putar nezewe uzeupe nehe. — Hà, azewyr putar hereko awer pe ihe nehe, a'e awa rehe ihe nehe, i'i putar uzeupe nehe. Uzewyr putar oho hehe nehe. — Hà, naheta kwaw amo tekwe ikatu 'ym ma'e xe, i'i putar uzeupe nehe. Ikatu heixe haw romo izupe. ⁴⁵ Na'e uhem wi putar oho a'e wi nehe, amo tekwe ikatu 'ym ma'e wanekar pà wanerur pà a'e pe nehe. Hemirur ràm iaiw wera'u putar izuwi a'e wà nehe. Paw rupi katete wixe putar a'e awa pupe a'e wà nehe. A'e mehe a'e awa ima'eahy wera'u putar a'e nehe kury. Heko àwàm iaiw wera'u putar heko awer izyppy mehe arer wi a'e nehe kury. (Nezewegatete ko 'ar rehe har a'e wà nehe no, iaiw putar tekwe ikatu 'ym ma'e wanereko har ài a'e wà nehe no.)

Zezuz ihy a'e, tywyr a'e wà no, uhem wà Zezuz pyr a'e wà kury

⁴⁶Uze'eg Zezuz iko teko wanupe. Ihy a'e, tywyr a'e wà no, uhem a'e pe ize'eg mehe a'e wà. Wàro katu pe wà. — Ureze'eg wer zepe Zezuz pe ure, i'i a'e pe har wanupe wà. ⁴⁷A'e rupi amo a'e pe har uze'eg oho Zezuz pe a'e kury. — Zezuz, i'i izupe. — Nehy a'e, nerywyr a'e wà no, neràro waiko katu pe a'e wà. Ize'eg wer newe wà, i'i izupe.

⁴⁸Uze'eg Zezuz teko wanupe. — Mo hehy romo hekon a'e. Mo herywyr romo wanekon a'e wà, i'i wanupe.

⁴⁹Ume'e wemimu'e wanehe kury, teko wanupe uze'eg pà kury. — Peme'e xe ty wà. Aikwez hehy a'e, aikwez herywyr a'e wà. ⁵⁰Aze awa uzapo heru ywate har hemiapo putar haw a'e nehe, a'e mehe herywyr ài hekon putar a'e nehe. Aze kuzà uzapo heru hemiapo putar haw a'e nehe, a'e mehe hereinyr ài hekon putar a'e nehe no, hehy ài hekon putar a'e nehe no, i'i wanupe.

13

Zezuz umume'u ma'eà'yz itymar rehe imume'u haw a'e kury

¹A'e 'ar mehe we uhem Zezuz oho tàpuz wi a'e kury, yryhu izywyr oho pà a'e kury. Wapyk in a'e pe purumone pà kury. ²Teko tetea'u uzemono'og huwake wà. Na'e wixe Zezuz kanuhu pupe kury. Wapyk in tenaw rehe kanuhu pupe. Teko upyta upu'àm pà 'y izywyr wà. ³Umume'u ma'e tetea'u wanupe, ma'e tetea'u rehe wamu'e pà. Na'aw hemimume'u kwer xe a'e kury.

⁴— Nezewe awa utym ma'eà'yz oho. Umuhàmuhàz ma'eà'yz heraha oko pe. Amo ma'eà'yz u'ar kwaw pà pe rupi. Na'e wiràmiri u'u paw rupi a'e wà. ⁵Amo ma'eà'yz u'ar kwaw pà ita heta haw pe no. Ywy pixika'i zo heta a'e pe a'e. Nan kwehe tete hezuz. ⁶Kwarahy

uhem, ma'eà'yz imuxinig kar pà. Ta'e naheta kwaw hapo a'e xe. Ta'e heta tetea'u ita a'e pe izupe a'e xe. Ta'e nohoete kwaw ywy izupe a'e xe. ⁷Amo ma'eà'yz u'ar kwaw pà xu pytepe a'e no. Tua'u xu izuwi kury. Upyk ma'ezuz. ⁸Amo ma'eà'yz u'ar kwaw pà ywy katu haw pe a'e kury. Hezuz a'e pe. I'a katu a'e, amo i'a katuahy a'e no, amo i'a kateteahy a'e no. Nezewe a'e mehe pa.

⁹Aze peapyakwar heta henu haw nehe, pezeapyaka katu heze'eg rehe nehe.

— *Ma'e rehe erepurumu'e iko ne, i'i hemimu'e Zezuz pe a'e wà kury*

¹⁰Na'e ure hemimu'e ure kury, uruzur ipyr ure kury, hehe urepuranu pà ure kury.

— Mâràzàwe tuwe nema'emume'u haw ereagaw amo ma'e rehe ne, teko wamu'e mehe ne, uru'e izupe, hehe urepuranu pà. ¹¹Uze'eg Zezuz urewe.

— Akwaw kar Tupàn pure-ruze'egaw kwez peme ihe. Amogwer nukwaw kwaw a'e wà. ¹²Aze awa wereko ma'e nehe, amono putar amo ae ma'e izupe nehe. Aze awa nuwereko kwaw ma'e nehe, azo'ok putar ima'e pixika'i ma'e izuwi nehe. ¹³A'e rupi ama'emume'u wanupe ihe. Ta'e ume'e ma'e rehe hexak 'ym pà a'e wà xe. Uzeapyaka heze'eg rehe henu 'ym pà a'e wà no xe, ikwaw 'ym pà a'e wà no xe. ¹⁴Kwehe mehe Izai uze'eg wanehe a'e, waneko haw imume'u pà a'e.

Pezeapyaka katu putar ize'eg rehe nehe. Napeinu katu kwaw nehe.

Peme'egatu putar ma'e rehe nehe. Napexak kwaw nehe.

¹⁵Ta'e pema'enukwaw paw uzewàpytym a'e xe.

Ta'e pepytu'u ma'e henu re pe xe. Pewàpytym peneha no.

Aze mo napezapo iwer nezewe haw,
 A'e mehe mo penehàpyhàgatu mo,
 A'e mehe mo peapyha katu mo,
 A'e mehe mo pekwaw katu mo ma'e,
 A'e mehe mo pezewyr mo ihewe,
 A'e mehe mo apumukatu mo ihe,
 I'i Tupàn.

¹⁶ A'e rupi penurywete putar pe nehe no, ta'e penehàpyhàgatu pe no xe, ta'e peapyha katu pe no xe. ¹⁷ Pema'enukwaw katu ko ze'eg rehe nehe. Tupàn ze'eg imume'u har kwehe arer tetea'u ipurexak wer zepe ko ma'e rehe a'e wà. Ipurexak wer herehe wà, heremiapo kwer rehe wà. Tupàn hemiruze'eg tetea'u a'e wà no, ipurexak wer zepe herehe a'e wà. Nupuner kwaw herexakaw rehe wà. Ipurenu wer zepe heze'eg rehe wà no. Nupuner kwaw herenu haw rehe wà.

Zezuz umume'u ma'etymar rehe ma'emume'u haw rehe upurumu'e haw a'e kury

¹⁸ (Uze'eg wiwi Zezuz urewe kury.)

— Peinu katu heze'eg nehe ty wà. A'e mehe pekwaw katu putar ma'e tymar rehe purumu'e haw nehe. ¹⁹ Aze awa wenu Tupàn pureruze'egaw rehe ze'egaw a'e nehe, aze nukwaw katu kwaw a'e nehe, a'e awa nuzawy kwaw ma'eà'yz pe rupi u'ar ma'e kwer a'e nehe. Zurupari ur putar ipyr a'e nehe, o'ok putar Tupàn ze'eg ipy'a wi a'e nehe. ²⁰ Amo awa wenu putar Tupàn ze'eg a'e nehe, hurrywete putar henu mehe nehe. ²¹ Nuixe katu kwaw ize'eg ipy'a pe nehe. Nan kwehe tete uzewyr putar oho Tupàn wi nehe, ta'e teko upuraraw kar putar ma'erahy izupe a'e wà nehe xe, Tupàn rehe izeruzar haw rehe a'e wà nehe xe. Tàrityka'i upuir putar uzeruzar haw wi nehe. A'e awa

a'e, nuzawy kwaw ma'eà'yz ita rehe u'ar ma'e kwer a'e. ²² Amo awa wenu putar Tupàn ze'eg a'e nehe no. Na'e ima'enukwaw katu wemetarer rehe nehe no. A'e mehe na'ima'enukwaw katu kwaw Tupàn rehe nehe. Uzewyr izuwi a'e. A'e awa nuzawy kwaw ma'eà'yz xu pyter pe u'ar ma'e kwer a'e. ²³ Aze awa wenu Tupàn ze'eg, aze ukwaw katu henu mehe, a'e mehe nuzawy kwaw ma'eà'yz ywy ikatu haw rehe u'ar ma'e kwer a'e. Ma'eà'yz i'a katuahy a'e. Nezewegatete a'e awa weruzar katu Tupàn ze'eg a'e no.

Zezuz umume'u ka'akyr rehe ma'emume'u haw a'e kury

²⁴ (Uze'eg wiwi Zezuz urewe.)

— Tupàn pureruze'egaw nuzawy kwaw amo awa uma'etym ma'e a'e, a'e awa utym ma'eà'yz ikatu ma'e oko pe a'e. ²⁵ Pyhaw iàmàtryry'ymar ur a'e pe iko pe a'e, ka'akyr 'yz itym pà aroz 'yz inuromo a'e. Na'e uhem oho a'e wi. ²⁶ Hezuz aroz. I'a etea'i kury. A'e 'ar mehe hezuz ka'a kyr a'e no. ²⁷ Uma'ereko ma'e oho uzar pe wà, imume'u pà izupe wà. — Tuwihaw, i'i izupe wà. — Aroz 'yz ikatuahy ma'e erezutym neko pe ne. Māràzawe tuwe ka'akyr hezuz kury, i'i izupe wà.

²⁸ — Amo heàmàtryry'ymar nezewe haw uzapo ihewe a'e, i'i wanupe. — Aze pa, i'i izupe wà. — Aipo erezo'ok kar putar ka'akyr urewe ko 'ar rehe nehe, i'i izupe wà, hehe upurano pà wà.

²⁹ — Nan, i'i wanupe. — Aze ka'akyr pezo'ok ko 'ar rehe nehe, pezo'ok putar aroz ka'akyr inuromo har nehe no. Na'ikatu kwaw nezewe mehe nehe, i'i wanupe. ³⁰ — Tuwe ka'akyr itua'u aroz inuromo nehe. — Ipo'o haw 'ar mehe nehe, nezewe a'e putar peme nehe. — Ka'akyr ràgypy pezo'ok nehe. Pemono'ono'og iàpìxìpìxì pà nehe, tata pupe heityk pà nehe. A'e re pepo'o aroz nehe,

tâpuz me hyru pupe imonokatu pà nehe, a'e putar peme nehe, i'i wanupe.

Uze'eg Zezuz ma'èà'yz pixika'i ma'e rehe a'e kury

³¹ Umume'u amo ma'emume'u haw urewe a'e kury.

— Tupàn pureruze'egaw a'e, nuzawy kwaw ma'èà'yz pixika'i ma'e mutar her ma'e a'e. Awa utym oho oko pe a'e. ³² Pixika'i hà'yzgwer. I'yw itua'u. Wiràmiri uzapo waity hàkà rehe wà.

Uze'eg typy'ak imuapiruru kar haw rehe a'e kury

³³ Umume'u Zezuz amo typy'ak imuapiruru kar haw imume'u haw urewe a'e kury.

Tupàn pureruze'egaw a'e, nuzawy kwaw typy'ak imuapiruru kar haw a'e. Kuzà omono a'e ma'e typy'ak inuromo, 'y pupe imuàkym pà. Iapiruru tuwe typy'ak.

Zezuz upurumu'e ma'emume'u haw imume'u pà a'e kury

³⁴ Umume'u Zezuz ma'emume'u haw teko wanupe a'e, ma'e rehe wamu'e pà a'e. Nupurumu'e kwaw ma'emume'u haw imume'u 'ym pà wanupe. Tuweharupi umume'u ma'e oho iko wanupe, wamu'e pà. ³⁵ Ta'e nezewe i'i Tupàn ze'eg imume'u har kwehe arer a'e xe.

— Aze apurumu'e ihe nehe, amume'u putar ma'emume'u haw purupe nehe.

Ma'e ikwaw pyr 'ym amume'u putar wanupe nehe. Ywy iapo mehe arer we te ko 'ar rehe kury, teko nukwaw pixik kwaw agwer ma'e a'e wà.

Zezuz uze'eg ka'a kyr rehe a'e kury

³⁶ Na'e wezar Zezuz teko katu pe a'e wà kury. Wixe tâpuz me. Ure hemimu'e ure, oroho ipyr ure, ma'e henoz pà izupe ure. — Uremu'e pe aroz rehe ka'akyr rehe

nehe ty, uru'e izupe. — Mo wiko aroz ài a'e wà, mo wiko ka'a kyr ài a'e wà, uru'e izupe. ³⁷ Umume'u Zezuz urewe.

— Ihe Awa ta'yr romo aiko ihe. Aiko aroz tymar ài ihe. ³⁸ Ko ywy nuzawy kwaw ko a'e. Tupàn hemiruze'eg wiko aroz hà'yzgwer ài a'e wà. Zurupari hemiruze'eg wiko ka'akyr hà'yzgwer ài a'e wà no. ³⁹ Zurupari ka'akyr hà'yzgwer tymar ài hekon a'e. Tupàn heko haw pe har a'e wà, nuzawy kwaw uma'ereko ma'e a'e wà. ⁴⁰ Omono'og putar ka'a kyr oho wà nehe, tata pupe waneityk pà wà nehe. Nezewegatete iahtkaw rehe nehe, ko 'ar ipaw mehe nehe, Tupàn uzepyk putar ikatu 'ym ma'e iapo har wanehe a'e nehe no.

⁴¹ Ihe Tupàn hemimur kar awa romo uzeapo ma'e kwer ihe, amono kar putar hereko haw pe har ywy rehe ihe wà nehe. O'ok putar ikatu 'ym ma'e iapo kar har a'e wà nehe, o'ok putar ikatu 'ym ma'e iapo har a'e wà nehe no, Tupàn hemiruze'eg wamyter wi a'e wà nehe no. ⁴² A'e re Tupàn heko haw pe har weityk putar tatahu pe a'e wà nehe. Heiheihem putar uzai'o pà wà nehe, wàzgyrygyryw pà wà nehe, ta'e hahy tuwe wanupe a'e nehe xe. ⁴³ Teko paw wexak kwarahy a'e wà, ma'e ihyape katu mehe a'e wà. Nezewegatete teko paw wexak putar Tupàn hemiruze'eg wakatu haw a'e wà nehe no. Aze peapyakwar heta henu haw nehe, pezeapyaka katu ko ze'eg rehe nehe.

Uze'eg temetarer uzeàmim ma'e kwer rehe a'e kury

⁴⁴ (Uze'eg wiwi Zezuz urewe.)

— Tupàn pureruze'egaw a'e, nuzawy kwaw temetarer uhua'u ma'e ko pe itym pyrer a'e. Amo awa wexak a'e temetarer a'e pe a'e. Nuiko kwaw a'e temetarer izar romo a'e. A'e rupi utym wi ipyipyk

pà. Hurywete a'e, a'e rupi ume'eg uma'e oho paw rupi katete a'e. Oho ko zar pe kury. Ume'eg kar iko izuwi.

Uze'eg ita hekuzar katu ma'e rehe a'e kury

⁴⁵ (Uze'eg wiwi Zezuz urewe.)

— Tupàn pureruze'egaw a'e, nuzawy kwaw ita hekuzar katu ma'e per her ma'e a'e. Awa wata putar oho iko taw nàngatu ita hekuzar katu ma'e hekar pà a'e nehe. ⁴⁶ Aze wexak nehe, ume'eg putar uma'e oho paw rupi katete a'e nehe. Uzewyr putar oho ita izar pe nehe, ime'eg kar pà izuwi nehe.

Uze'eg kyhapari rehe a'e kury

⁴⁷ (Uze'eg wiwi Zezuz urewe.)

— Tupàn pureruze'egaw a'e, kyhapari 'y pe imomor pyr ài hekon a'e. Upyhyk ipira tetea'u wà.

⁴⁸ Kyhapari tynehem mehe ipira pyhykar umutyk heraha 'y heme'ywyr a'e wà. Wapyk a'e pe wà, ipira wanexanaxak pà wà. Aze ipira ikatu nehe, omono putar hyru pupe wà nehe. Aze na'ikatu kwaw nehe, weityk putar wà nehe. ⁴⁹ Iahykaw 'ar mehe nezewe uzeapo putar nehe. Tupàn heko haw pe har omono'og putar ikatu 'ym ma'e iapo har oho a'e wà nehe, ikatu ma'e wamunryk pà wanuwi a'e wà nehe. ⁵⁰ Weityk putar ikatu 'ym ma'e iapo har tatahu pupe wà nehe, wamumaw pà wà nehe. Heiheim putar uzai'o pà a'e pe wà nehe, wàzgyrygyryw pà wà nehe.

Uze'eg amo tàpuz izar rehe a'e kury

⁵¹ — Aipo pekwaw katu ko ma'e pe kury, i'i Zezuz urewe. — He'e ty, uru'e izupe. ⁵² A'e rupi uze'eg wi urewe.

— Ze'eg kwehe arer rehe upurumu'e ma'e a'e, aze uzemu'e Tupàn hemiruze'eg wainuromo nehe, wiko putar tàpuz zar ài a'e nehe. Heta tetea'u putar ma'e

hàpuz me nehe. Heta izemàner ma'e kwehe arer nehe, heta ipyahu ma'e ko 'ar rehe har nehe no. Amo 'ar mehe o'ok putar ma'e kwehe arer a'e wi a'e nehe. Amo ae 'ar mehe o'ok putar ma'e ko 'ar rehe har a'e wi nehe no.

Nazare taw pe har nuzeruzar kwaw Zezuz rehe a'e wà kury

⁵³ 'Aw ma'emume'u haw imume'u paw ire uhem Zezuz oho a'e wi a'e kury. ⁵⁴ Uzewyr oho weko awer pe kury, Nazare taw pe kury. Umu'e a'e pe har oho wazemone'ogaw pe wà. Henu har ipytuhegatu henu mehe wà.

— Ma'e pe uzemu'e a'e ma'e rehe a'e, i'i izupe wà. — Mo omono ukàgaw izupe a'e, a'e purumupytuhegatu kar haw iapo kar pà izupe a'e, i'i izupe wà.

⁵⁵ — Ywyr pinar ta'yr romo hekon a'e. Mari imemyr romo hekon a'e. Xiak a'e, Zuze a'e no, Ximàw a'e no, Zut a'e no, tywyr romo wanekon a'e wà. Mâràzàwe tuwe aipo pa, i'i izupe wà, uzehezehe upuranu pà wà.

⁵⁶ — Heinyr paw rupi katete xe wanekon a'e wà no. Mo umuigo kar ikàg ma'e romo a'e. Mo umuigo kar ma'e kwaw par romo a'e, ma'e pe uzemu'e a'e, i'i izupe wà, uzehezehe upuranuru pà wà.

⁵⁷ A'e rupi nuzekaiw kwaw ize'eg rehe wà. Na'e uze'eg Zezuz urewe. — Taw nànnàr paw umuwete katu Tupàn ze'eg imume'u har a'e wà. Aze wainuromo har romo hekon, xo a'e mehe zo numuawate kwaw a'e Tupàn ze'eg imume'u har a'e wà. Numuawate katu kwaw wà, ta'e nànnàm romo hekon a'e xe, i'i urewe.

⁵⁸ Nuzapo kwaw purumupytuhegatu kar haw tetea'u a'e pe wanuwa rupi a'e, ta'e nuzeruzar kwaw hehe a'e wà xe.

14

Zuàw purumuzahazahak ma'e umàno a'e kury

1-12 A'e 'ar rehe Ero a'e, Karirez ywy rehe har wanuwihawete romo hekon a'e. Piri a'e, Ero tywyr romo hekon a'e. Eroxi a'e, Piri hemireko romo hekon a'e 'ar mehe a'e. Amo 'ar mehe Ero weraha Piri hemireko izuwi a'e kury, wemireko romo imuigo kar pà a'e kury. Oho Zuàw purumuzahazahak ma'e Ero ipyr a'e kury, hemiapo kwer ikatu 'ymaw imume'u pà izupe a'e kury. — Na'ikatu pixik kwaw nerywyraty neremireko romo imuigo kar awer ne ty, i'i izupe. — Na'ikatu pixik kwaw nezewe haw Tupàn pe a'e, i'i izupe. Na'e Ero umunehew kar Zuàw a'e, ta'e Eroxi uzapo kar nezewe izupe a'e xe. Uzàpixi kar zemunehew paw pe heraha kar pà.

Ero ipuruzuka wer zepe Zuàw rehe a'e kury. Nuzuka kwaw a'e, ta'e ukyze teko wanuwi a'e xe, Zutew wanuwi a'e xe, ta'e — Tupàn ze'eg imume'u har romo hekon a'e, i'i teko Zuàw pe a'e wà xe. Amo 'ar mehe Ero uzapo kar mai'u haw uhua'u ma'e kury, ta'e izexak kar awer 'ar uhem izupe a'e xe. Up-nyyk Eroxi imemyr oho teminozgwer wanuwa rupi. Kuzàwaza romo hekon. Ikatahy ipynykaw Ero pe. A'e rupi umume'u tuwe uze'eg izupe. — Wyzài ma'e nereminoz rà mamon putar tuwe newe ihe nehe, zàkwà, i'i kuzàwaza pe.

Kuzàwaza upuranu oho uhy rehe. — Ma'e ainoz putar izupe nehe, i'i izupe. — Emur Zuàw purumuzahazahak ma'e iàkàgwer imonohok pyrer ihewe nehe kury 'y, na'arewahy nehe kury 'y, ere eho izupe nehe kyn, i'i umemyr pe. Oho kuzàwaza Ero huwa rupi kury. Weno z tuwe Zuàw iàkàgwer izupe. Uzemunikahy tuwihaw, ta'e umume'u tuwe uze'eg weminozgwer wanuwa rupi a'e xe. Nupunur kwaw uze'eg awer imuaze 'ymaw rehe kury. Nupunur kwaw uze'eg awer ihaw

paw rehe kury. A'e rupi uzakagok kar Zuàw zauxiapekwer wanupe. Zemunehew paw pupe uzakagok oho wà. Werur iàkàg imonohok pyrer izupe wà, kuzàwaza pe wà. Kuzàwaza weraha uhy pe. Zuàw hemimu'e a'e wà, ur zemunehew paw pe wà, hetekwer heraha pà a'e wi wà. Utym heraha wà. A'e re umume'u izuka awer oho Zezuz pe wà.

Amo 'ar mehe Ero wenu Zezuz rehe ze'egaw a'e kury. Na'e i'i tuwihaw wanupe a'e, weko haw pe har wanupe a'e. — Zezuz a'e, Zuàw purumuzahazahak ma'e ukweraw wi ma'e kwer romo hekon a'e, i'i mua'u wanupe. — A'e rupi upuner agwer ma'e iapo haw rehe a'e, purumupytuhegatu kar pà a'e, i'i mua'u wanupe.

Zezuz umueta tetea'u kar temi'u teko tetea'u wanupe a'e kury

¹³ Zezuz wenu Zuàw imàno awer imume'u haw a'e. Na'e uhem oho a'e wi a'e kury, kanuhu pupe wata pà kury. Oho ywyxig heta haw pe taw heta 'ymaw pe. Teko tetea'u wenu a'e pe ihem awer imume'u haw a'e wà. Wata oho haikweromo wà, ywy rehe wà, yryhu izywyr wà. ¹⁴ Uhem Zezuz kanuhu wi yryhu izywyr. Wexak teko tetea'u wanur mehe wà. Upuhareko katu wà. Umukatu ima'eahy ma'e tetea'u a'e wà. Umukatu a'e teko wanemiraha paw rupi a'e wà.

¹⁵ Ure hemimu'e ure, uruzur ipyr ure. — Karuk etea'i kury, uru'e izupe. — Zaiko xe ywyxig heta haw pe zane, uru'e izupe. — Emono kar teko xe wi ne wà nehe, taw pe ne wà nehe. A'e rupi upuner wemi'u rà mome'eg kar haw rehe uzeupe a'e wà nehe, uru'e izupe.

¹⁶ — Upuner xe upyta haw rehe wà, i'i urewe. — Pemono temi'u wanupe nehe ty wà, i'i urewe.

¹⁷ — Xo 5 typy'ak zutyka'i heta urewe. Xo mokoz pira zo heta urewe no, uru'e izupe.

18 — Perur xe ihewe nehe, i'i urewe. ¹⁹ Umuapyk kar teko ywy rehe ka'api'i rehe a'e wà. Upyhyk typy'ak kury, upyhyk pira no. Ume'e ywate. Uze'eg Tupàn pe ikatu haw rehe. Uzaikaikaw typy'ak, imueta tetea'u kar pà, urewe imur pà. Ure oromono typy'ak teko wanupe pitàitàigatu ure no. ²⁰ U'u paw rupi katete wà. Hewykàtà wà. Oromono'og wanemi'u kurer no. Heta 12 kokuhu por i'u 'ym pyrer. ²¹ Heta 5.000 ru'u awa a'e pe wà. Iparar haw kuzàgwer wà no, kwarearer wà no, kuzàtài'gwer wà no.

Zeuz wata 'y 'aromo a'e kury

²² Na'e Zeuz uremuixe kar kanuhu pupe a'e kury. Uremono kar wenataromo yryhu waz. Omono kar teko a'e wi uzewi a'e wà no. ²³ Wamono kar ire uzeupir ywytyr rehe Tupàn pe uze'eg pà. Karuk etea'i mehe a'e pe hekon a'e zutyka'i a'e. ²⁴ Ure hemimu'e ure, a'e 'ar mehe uruata oroho uruiko 'y myteromo ure, kanuhu pupe ure. Na'e ywytuaiw uhem wà a'e pe urewe kury. Ykotok omomomomor kanuhu hereko a'e, ta'e ikàg wera'u ywytuaiw urewe a'e xe. ²⁵ Izi'itahy zekwa putar mehe ur Zeuz urekutyr a'e kury. Wata iko 'y 'aromo. ²⁶ Uruexak 'y 'aromo iata mehe. Hexak mehe urukyze katu tuwe izuwi. — Àzàg aipo ty wà, uru'e izupe. Urereiheim izuwi urekyze pà. ²⁷ Na'arewahy uze'eg urewe. — Pekyze zo ihewi nehe ty wà, i'i urewe. — Ihe Zeuz ihe, pekyze zo ihewi ty wà, i'i urewe.

²⁸ Na'e i'i Pet izupe kury. — Urezar, i'i izupe. — Aze Zeuz romo ereiko ne.

Hemuata kar pe 'y 'aromo nekutyr nehe ty, i'i izupe.

²⁹ — Ezur ty, i'i Zeuz izupe. A'e rupi wezyw Pet kanuhu wi kury, uzypyrog wata pà Zeuz kutyr kury, 'y 'aromo kury. ³⁰ Na'e wexak

ykotok kury. Ukyze a'e mehe. Uzypyrog 'y pupe uzeapypyk pà. — Hepyro pe nehe ty hezar, hepyro pe nehe ty hezar, i'i izupe.

³¹ Na'arewahy upyho Zeuz opo izupe, ipyhyk pà. — Pixika'i herehe nezeruzar haw ne, i'i izupe. — Mâràzàwe tuwe nerezeruzar katu kwaw herehe, i'i izupe.

³² Na'e wixe oho kanuhu pupe wà. Upytu'u ywytu kury. ³³ Ure kanuhu pupe har ure, urumuwete katu Zeuz ure. — Azeharomoete ereiko Tupàn ta'yr romo ne, uru'e izupe.

Zeuz umukatu ima'eahy ma'e Zenezare ywy rehe har a'e wà kury

³⁴ Uruptyterahaw yryhu oroho ure, Zenezare ywy kutyr urehem pà ure. ³⁵ Teko a'e ywy rehe har ukwaw Zeuz hexak mehe a'e wà. A'e rupi oho taw a'e ywy rehe har nà'nàn wà kury, ima'eahy ma'e tetea'u wanerur pà izupe wà kury. ³⁶ — Tuwe ima'eahy ma'e opokok nekamir rehe wà nehe, i'i izupe wà. — Xo a'e ma'e zo urenoz newe ure kury, i'i izupe wà. Umukatu ukamir rehe opokok ma'e kwer paw rupi katete a'e wà.

15

Uze'eg Zeuz ze'eg kwehe arer rehe a'e kury

¹ Na'e amo ze'eg kwehe arer kwaw par parizew her ma'e uhem wà ipyr a'e wà kury. Amo ze'eg kwehe arer rehe upurumu'e ma'e uhem a'e pe a'e wà no. Ur Zeruzarez tawhu wi wà, hehe upuranu pà wà.

² Mâràzàwe tuwe neremimu'e nuweruzar kwaw ze'eg kwehe arer a'e wà, i'i izupe wà. — Ta'e zanemuzepuepuez kar zanemai'u zanune a'e xe, i'i izupe wà. ³ Uze'eg Zeuz wanupe. Mâràzàwe tuwe naperuzar kwaw Tupàn ze'eg.

— Mâràzàwe tuwe peruzar xo peze'eg zutyka'i. ⁴ Ta'e nezewe i'i Tupàn kwehe mehe a'e xe.

Pezeruze'egatu penu rehe nehe, Pezeruze'egatu pehy rehe nehe no. Aze awa uze'eg zemueteahy u rehe a'e nehe, Aze uze'eg zemueteahy uhy rehe a'e nehe, A'e mehe pezuka kar a'e awa nehe, i'i peipy wanupe. ⁵ Pe pepurumu'e amo ae ze'eg rehe. — Aze erereko neremetarer nehe, emono zo neru pe nehy pe nehe, xo Tupàn pe zo emono nehe, peze mua'u peiko teko wanupe. ⁶ A'e rupi pezawy kar Tupàn ze'eg a'e teko wanupe. ⁷ — Ikatahy ma'e romo uruiko ure, peze teko wanupe. Nan kwaw pa. Pepy'a pe peiko ikatu 'ym ma'e romo azeharomoete. Kwehe mehe Tupàn ze'eg imume'u har Izai a'e, uze'eg penehe a'e. Azeharomoete a'e ze'eg a'e. Na'aw ize'eg awer xe nehe kury.

⁸ Hemuwete katu mua'u a'e wà, Ihewe uze'egatu mua'u pà a'e wà. Wapy'a muite hin ihewi wà.

⁹ Hemuwete katu e waiko wà, Ta'e awa ze'eg rehe upurumu'e oho waiko wà xe.
— Ko ze'eg a'e, Tupàn umume'u ihewe a'e, i'i mua'u oho waiko teko wanupe wà.

Uze'eg Zezuz ma'e teko wazuru wi uhem ma'e kwer rehe a'e kury

¹⁰ Na'e Zezuz wenz teko wamuwà uzepyr a'e wà kury. — Pezeapyaka katu heze'eg rehe nehe ty wà, i'i wanupe. — Pekwaw katu heremimume'u ràm nehe, i'i wanupe. ¹¹ Aze teko u'u ma'e nehe, — Ikatu 'ym ma'e, naza'e kwaw hemi'u pe zane. Puruzuru wi uhem ma'e zutyka'i na'ikatu kwaw a'e, i'i wanupe.

¹² Ure hemimu'e ure, uruhem oroho ipyr ure. — Akwez parizew wikwahy neze'eg henu mehe wà. Aipo erekwaw wakwahy haw ne, uru'e izupe, hehe urepuranu pà.

¹³ — Ma'e itym myrer a'e nehe, aze heru nuiko kwaw itym arer romo a'e nehe, a'e mehe heru o'ok

kar putar paw rupi a'e nehe, i'i urewe. ¹⁴ — Pezekaiw zo ze'eg kwehe arer kwaw par parizew her ma'e wanehe nehe ty wà. Pureruze'eg ma'e hehàpyhà 'ym ma'e romo wanekon a'e wà. Aze hehàpyhà 'ym ma'e uzeraha amo hehàpyhà 'ym ma'e pume wà nehe, uzawy putar wape oho wà nehe, ywykwar pupe u'ar pà wà nehe, i'i urewe.

¹⁵ Uze'eg Pet izupe kury. — Uremu'e pe a'e ma'emume'u haw rehe nehe ty, i'i izupe. — Ma'e rehe nema'enukwaw imume'u mehe, i'i izupe. ¹⁶ Uze'eg urewe. — Ma'e kwaw 'ymar romo peiko pe, amogwer wazàwe pe. ¹⁷ Aipo napekwaw kwaw heremimume'u kwer. Aze ma'e wixe amo awa zuru pe nehe, wixe putar a'e re hie pe nehe. A'e re uhem putar hetekwer wi nehe. ¹⁸ Aze ma'e uhem awa zuru wi nehe, ipy'a wi uhem putar nehe. Teko ima'enukwaw ikatu 'ym ma'e rehe upy'a pe wà. A'e rupi ze'eg ikatu 'ym ma'e uhem wazuru wi a'e. A'e rupi wazuru pe wixe ma'e numuigo kar kwaw a'e teko ikatu 'ym ma'e romo Tupàn huwa rupi a'e wà. Xo wazuru wi uhem ma'e zo umuigo kar ikatu 'ym ma'e romo Tupàn huwa rupi a'e wà. ¹⁹ Ta'e teko ima'enukwaw ikatu 'ym ma'e rehe upy'a pe a'e wà xe. A'e rupi uzuka amo oho wà. Oho wemireko 'ym wapuhe wà, oho umen 'ym wapuhe wà. Wyzài ma'e ikatu 'ym ma'e uzapo oho wà. Imunar amo ma'e rehe wà. Hemu'em amo pe wà, uze'eg zemueteahy amo rehe wà. ²⁰ Aze teko uzapo agwer ma'e a'e wà nehe, uzeapo putar ikatu 'ym ma'e romo Tupàn huwa rupi a'e wà nehe. Aze umai'u uzepez 'ym pà wà nehe, nuzeapo kwaw ikatu 'ym ma'e romo Tupàn huwa rupi nezewe mehe a'e wà nehe.

Amo kuzà uzeruzar Zezuz rehe a'e kury

21 Uhem Zezuz oho a'e wi a'e kury. Uhem oho Xir tawhu huwake kury. Uhem oho Xitom tawhu huwake no. 22 Amo kuzà a'e kury, Kànàà ywy rehe har a'e, ur Zezuz pe uhapukaz pà izupe a'e kury. — Ne Tawi izuapyr ne, tuwihaw, i'i izupe. — Hepuhareko katu pe nehe 'y, ta'e hememyr kuzàtài wereko tekwe ikatu 'ym ma'e uzehe a'e 'y. Upuraraw tuwe ma'erahy a'e 'y, i'i izupe.

23 Nuze'eg kwaw Zezuz izupe. Na'e ure hemimu'e ure, oroho ipyr ure kury, ma'erenoz pà izupe kuzà rehe ure kury. — Emono kar kwez kuzà xe wi zanewi nehe ty, ta'e wata iko zaneraikweromo a'e xe, uze'eze'eg pà tuweharupi zanewe a'e xe, uru'e izupe.

24 Uze'eg Zezuz urewe. — Tupàn hemur kar Izaew izuapyapyr wapyr a'e. Ta'e àràpùhàràn ukàzym ma'e kwer wazàwe wanekon a'e wà xe, i'i urewe.

25 Ize'eg henu re ur wi wi a'e kuzà huwake kury, upenàràg rehe wapyk pà kury. — Hèpytywàgatu pe nehe 'y tuwihaw, i'i izupe.

26 Uze'eg Zezuz izupe. — Aze awa heta ta'yr a'e nehe, aze heta zawar izupe a'e wà no, nomono kwaw wa'yr hemi'u weimaw wanupe a'e zàkwà, i'i izupe.

27 — Azeharomoete 'y, tuwihaw, i'i izupe.

— Te zawar u'u temi'u kurer ywy rehe u'ar ma'e kwer a'e wà 'y, i'i izupe.

28 — Kuzà, herehe uzeruzar katu ma'e romo ereiko ne zàkwà, i'i izupe. — A'e rupi azapo putar nereminozgwer ihe nehe kury zàkwà, i'i izupe. A'e 'ar mehe we, na'arewahy umukatu imemyr a'e kury.

Zezuz umukatu teko tetea'u a'e wà

29 Uhem Zezuz oho a'e wi a'e kury. Ukwaw oho Karirez 'yryhu

izywyr. Na'e uzeupir ywytyr rehe kury.

30 Teko tetea'u uhem oho a'e pe ipyr a'e wà. Werur wata 'ym ma'e izupe wà. Werur hehàpyhà 'ym ma'e wà no, werur uzemumyz 'ym ma'e wà no, werur uze'eg 'ym ma'e wà no, werur ima'eahy ma'e tetea'u wà no. Werur wamuapyk pà ipy huwake wà. Umukatu wà. 31 Ipytuhegatu teko hemiapo kwer hexak mehe wà. Ipytuhegatu uze'eg 'ym ma'e kwer waze'eg mehe wà, ipytuhegatu wata 'ym ma'e kwer wata mehe wà no, ipytuhegatu hehàpyhà 'ym ma'e kwer hehàpyhàgatu mehe wà no. A'e rupi uze'egatu Tupàn rehe wà. (Izaew izuapyapyr wazar romo hekon a'e.)

Zezuz uzapo temi'u teko tetea'u wanupe kury

32 Wenz Zezuz wemimu'e uzeupe a'e wà kury. — Apuhareko katu 'aw teko ihe wà, ta'e umumaw na'iruz 'ar hepyr wiko pà a'e wà xe, umai'u 'ym pà a'e wà xe. Naheporomono kar wer kwaw wanehe xe wi ihe, temi'u imono 'ym pà wanupe ihe. Nezewe mehe u'ar putar oho pe rupi a'e wà nehe, ta'e nahuhàgahy kwaw a'e wà nehe xe, i'i urewe.

33 Urupuranu hehe ure. — Ma'e pe uruexak putar wanemi'u ràmm ure nehe, 'aw teko tetea'u wanupe ure nehe, uru'e izupe. — Ta'e zaiko xe ywyxig heta haw pe zane xe, uru'e izupe.

34 — Màràn typy'ak heta peme, i'i urewe. — 5 typy'ak heta urewe, uru'e izupe. — Amo 2 pira'i no, uru'e izupe.

35 Na'e umuapyk kar Zezuz teko ywy rehe ka'api'i rehe a'e wà kury.

36 Na'e upyhyk a'e 5 typy'ak kury, a'e 2 pira no. Uze'eg Tupàn pe no. — Nekatuahy Tupàn, ta'e eremur ko temi'u urewe ne xe, i'i izupe. Na'e uzaikaikaw typy'ak kury, pira no. Umur wemiaikaw kwer urewe.

Ure hemimu'e ure, oromono a'e temi'u oroho teko wanupe ure no.
 37 Teko umai'u paw rupi katete wà. Uhyk wanupe. Oromono'og temi'u kurer oroho ure, 7 kokuhu por ure.

38 Heta 4.000 awa a'e pe umai'u ma'e kwer a'e wà. Heta tetea'u kuzà a'e pe a'e wà no. Heta tetea'u kwarer a'e pe a'e wà no. Heta tetea'u kuzàtài a'e pe a'e wà no.

39 Na'e Zezuz omona kar teko a'e wi uzewi a'e wà kury. Wixe oho kanuhu pupe kury. Oho Màngàtà ywy kutyr kury.

16

Ze'eg kwehe arer kwaw par wenz purumupyтуhegatu kar haw Zezuz pe a'e wà kury

¹ Ze'eg kwehe arer kwaw par parizew her ma'e a'e wà, xaxeto wanuwihaw hemetarer katu ma'e xatuxew her ma'e a'e wà no, ur Zezuz pyr a'e wà kury. Ipurumuze'eg zemueteahy kar wer zepe Zezuz rehe wà. — Aze uze'eg zemueteahy Tupàn rehe nehe, a'e mehe zapuner izuka kar haw rehe zane nehe, i'i uzeupeupe wà. — Aze uze'eg zemueteahy tuwihawete rehe nehe, a'e mehe zauxiapekwer uzuka putar a'e wà nehe no, i'i uzeupeupe wà. Na'e uze'eg izupe wà. — Ezapo purumupyтуhegatu kar haw ureruwa rupi nehe ty, i'i izupe wà. — A'e mehe urukwaw putar Tupàn hemimur kar romo nereko haw ure nehe, i'i izupe wà. ² Uze'eg Zezuz wanupe. — Aze ywak ipiràg kwarahy heixe mehe, — Nukyr kwaw àmàn a'e nehe, peze izupe. ³ Aze ywak izi'itahy ipiràg ihem mehe, — Ukyr putar àmàn a'e nehe, peze izupe nehe. Pekwaw katu àmàn tur àwàm. Pekwaw katu àmàn tur 'ym àwàm, ywak rehe peme'e mehe. Uzeapo ma'e tetea'u iko kury, iahtkaw hexak kar pà purupe kury. Màràzàwe tuwe napekwaw kwaw iahtkaw ihem etea'i haw, i'i wanupe. ⁴ —

Azeharomoete teko ko 'ar rehe har na'ikatu pixik kwaw a'e wà. Nuweruzar pixik kwaw Tupàn a'e wà. Penoz purumupyтуhegatu kar haw kwez ihewe. Nazapo kwaw peme ihe. Xo pitài ma'e zo amume'u putar peme nehe kury.

— Kwehe mehe awa Zon her ma'e wiko Tupàn ze'eg imume'u har romo a'e. Amo pira uhua'u ma'e omokon Zon wie pe a'e. Na'iruz 'ar umumaw hie pe wiko pà. Xo a'e ma'e zo amume'u peme ihe, i'i wanupe. Na'e uhem oho a'e wi wanuwu kury.

Zezuz uze'eg parizew wanehe kury, xatuxew wanehe no

⁵ Ure hemimu'e ure, uruahaw yryhu oroho ure. Ureho mehe urereharaz tpy'ak ureremi'u rà m heraha haw wi. Nureraha kwaw.

⁶ Na'e uze'eg Zezuz urewe.

— Pezemupy'a parizew watypy'ak imuapiruru kar haw rehe nehe ty wà, xatuxew watypy'ak imuapiruru kar haw rehe nehe no ty wà, i'i urewe.

⁷ Na'e uruze'eg urezeupeupe kury. — Naxirur kwaw tpy'ak zaneremi'u rà m zane, a'e rupi uze'eg nezewe zanewe, uru'e urezeupeupe.

⁸ Wenu Zezuz ureze'eg mehe. Upuranu urerehe kury.

— Màràzàwe tuwe peze'eg wi wi tpy'ak heta 'ymaw rehe. Pixika'i herehe pezeruzar haw.

⁹ Peinu zepe heze'eg. Napekwaw kwaw. Aipo napema'enukwaw kwaw akwez 5 tpy'ak rehe, a'e tpy'ak 5.000 awa wanupe heremi-aikaikaw kwer rehe. Màràn kok pemynehem ikurer pupe.

¹⁰ Aipo napema'enukwaw kwaw a'e tpy'ak rehe, a'e 4.000 awa wanupe heremi-aikaikaw kwer rehe. Màràn kok pemynehem ikurer pupe.

¹¹ Aipo napekwaw katu kwaw hema'enukwaw paw pe, tpy'ak rehe heze'eg mehe pe. Pezemupy'a parizew watypy'ak

imuapiruru kar haw rehe ty wà, xatuxew watypy'ak imuapiruru kar haw rehe nehe ty wà.

¹² Na'e urenu katu ize'eg kury, urukwaw katu ima'enukwaw paw kury. Nuze'eg kwaw typy'ak imuapiruru kar haw rehe. Parizew ze'eg rehe zo, xatuxew ze'eg rehe zo ize'eg. Ta'e parizew a'e wà xe, xatuxew a'e wà no xe, upurumu'e mua'u Tupàn ze'eg rehe a'e wà xe.

Pet umume'u Zezuz heko haw a'e kury

¹³ Na'e oho Zezuz Xezarez tawhu Piri ywy rehe har pe a'e kury. (Ure hemimu'e ure no, oroho ipyr ure no.) A'e ywy rehe uhem ire upuranu urerehe. — Aze teko upuranu uzehezehe wà nehe, — Mo romo Zezuz hekon a'e, aze i'i uzeupeupe wà nehe, ma'in putar amogwer teko herehe uze'eg pà a'e wà nehe, i'i urewe.

¹⁴ — Zuàw purumuzahazahak ma'e ukweraw wi ma'e kwer romo hekon a'e, i'i amo newe wà, uru'e izupe. — Eri ukweraw wi ma'e kwer romo hekon a'e, i'i amo newe wà no. — Zeremi ukweraw wi ma'e kwer romo hekon a'e, i'i amogwer newe wà no. — Tupàn ze'eg imume'u har kwehe arer ukweraw wi ma'e kwer romo hekon a'e, i'i amogwer newe wà no, uru'e izupe.

¹⁵ Na'e upuranu urerehe. — Pe no, ma'e peze herehe peze'eg pà, i'i urewe.

¹⁶ Uze'eg Ximàw Pet izupe. — Ure-ruwihawete urepyro har Tupàn hemimur karer romo ereiko ne, Tupàn wikuwe ma'e ta'yr romo ereiko ne, i'i izupe.

¹⁷ — Ikatuahy neze'eg ihewe ty, Ximàw, Zuàw ta'yr, i'i Zezuz izupe. — Ta'e ni awa numume'u kwaw 'aw ze'eg newe a'e wà xe. Xo heru ywate har umume'u kwez newe, i'i izupe. ¹⁸ — A'e rupi amo ma'e amume'u putar newe ihe nehe kury.

— Aze awa wàpuz uzapo nehe, itahu tàtàahy ma'e wekar putar oho nehe. Ereiko itahu ài ne. A'e rupi amono putar amo nerer newe ihe nehe kury. — Pet, a'e putar newe nehe. (— Ita, i'i a'e her zaneze'eg rupi.) Tàpuz iapo har uzapo wàpuz ita tàtàahy ma'e rehe a'e. Heremiruze'eg a'e wà, heràpuz ài wanekon a'e wà. Azapo putar heràpuz 'àg ita rehe ihe nehe. A'e rupi umàno ma'e kwer wazar nomono kar pixik kwaw heremiruze'eg tatahu pe a'e wà nehe. ¹⁹ — Amonu e putar Tupàn pureruze'egaw iwàpytymawokaw newe ihe nehe. Aze eremupytu'u kar ma'e iapo re ko ywy rehe har wanupe nehe, amupytu'u kar putar a'e ma'e iapo re ywak rehe har wanupe ihe nehe no. Aze erezapo kar ma'e ko ywy rehe nehe, azapo kar putar a'e ma'e a'e ywak rehe ihe nehe no. ²⁰ — Pemume'u zo Tuwihawete romo Purupyro Ma'e romo hereko haw amogwer wanupe nehe ty wà, ko 'ar rehe nehe ty wà, i'i urewe.

Zezuz umume'u umàno àwàm a'e kury

²¹ Na'e Zezuz uzypyrog umàno àwàm imume'u pà urewe a'e kury. — Aha putar Zeruzarez tawhu pe ihe nehe. Tàmutàmuzgwer paw a'e wà, xaxeto wanuwihaw a'e wà no, ze'eg kwehe arer rehe upurumu'e ma'e a'e wà no, upuraw kar putar ma'erahy tetea'u ihewe a'e wà nehe. Hezuka kar putar wà nehe no. Na'iruz 'ar mehe Tupàn hemugweraw kar putar hemàno haw wi a'e nehe no, i'i urewe.

²² Na'e Pet weraha Zezuz pepa'u urewi kury, uze'eg ahyahy pà izupe kury. — Tuwe Tupàn nuzapo kar kwaw nezewe haw a'e nehe ty, hezar, i'i izupe. — Tuwe tuwihaw nanezuka kwaw wà nehe, i'i izupe.

²³ Uwak Zezuz kury, Pet rehe ume'e pà kury. — Etyryk herenatar wi nehe, Zurupari. Hemupytu'u

kar zo pe nehe. Tupàn nane-muze'eg kar kwaw nezewe a'e. Awa ài nema'enukwaw ne, awa ài ereze'eg ne. Nanema'enukwaw kwaw ma'e rehe Tupàn ài ne. Nereze'eg kwaw Tupàn ài ne, i'i izupe. ²⁴ Na'e uze'eg wà urewe.

— Aze awa herupi iho wer a'e nehe, tuwe ni'i kwaw nezewe nehe, — Aze apuraraw ma'erahy ihe nehe, apytu'u putar Zezuz hemiruze'eg romo hereko re ihe nehe, tuwe ni'i kwaw nehe. Upuraraw putar ma'erahy a'e nehe, ywyr kanetar rehe uzywàzywà haw zàwenugar a'e nehe, aze oho herupi a'e nehe, i'i urewe. ²⁵ Aze amo ipurupyro wer weko haw rehe nehe, umukàzym putar nehe. Aze amo umukàzym weko haw nehe, heremiruze'eg romo weko haw rehe nehe, wexak putar nehe. ²⁶ Aze awa upyhyk ma'e ywy rehe har paw rupi nehe, aze a'e re umukàzym weko haw nehe, aipo wiko tuwe ma'e hereko har romo nehe, aipo wiko tuwe hemetarar katu ma'e romo nehe. Nan kwaw pa. Aze umukàzym weko haw nehe, nupuner pixik kwaw ma'e imono haw rehe weko haw ipyro pà nehe. Nupuner pixik kwaw weko haw ipyro haw rehe nehe. ²⁷ Ihe Awa ta'yr ihe, azur wi putar heru ikàgaw ipuràgaw herur pà ihe nehe, hereko haw pe har wanerur pà ihe wà nehe no. A'e 'ar mehe amekuzar putar teko wanemiapo kwer paw rupi katete ihe nehe. ²⁸ Pema'enukwaw katu ko heze'eg rehe nehe ty wà. Amo xe har herexak putar Tuwihawete romo hezur mehe a'e wà nehe, umàno 'ym mehe a'e wà nehe. Ihe Awa ta'yr ihe. Azur putar Tuwihawete romo hereko pà ihe nehe. Teko herexak putar hezur mehe a'e wà nehe.

17

Zezuz uzeapo heny katu ma'e

romo a'e kury

¹ Na'e 6 'ar pawire Zezuz wata oho a'e kury, Pet heraha pà uzeupi a'e kury. Weraha Xiak a'e no. Weraha tywyr Zuàw uzeupi a'e no. Uzeupir oho a'e zutyka'i ywytyruhu rehe a'e wà. ² Na'e Zezuz amo ae ma'e romo uzeapo a'e ywytyr rehe wiko mehe a'e kury. Hemimu'e wexak amo ae ma'e romo izeapo mehe a'e wà. Huwa uhyape katu kwarahy ài. Ikamir puku xigatu, kwarahy heny haw ài no. ³ Na'e a'e na'iruz hemimu'e wexak Moizez a'e pe wà. Wexak Eri a'e pe wà no. Moizez a'e, Eri a'e no, uze'eg waiko Zezuz pe a'e wà.

⁴ Na'e uze'eg Pet Zezuz pe kury. — Urezar, i'i izupe. — Ikatuahy urereko haw xe pepyr ko 'ar rehe ure kury. Aze ereputar nehe, azapo putar na'iruz tàpuz pew xe peme ihe nehe. Heta putar neràpuz nehe. Heta putar Moizez pe a'e nehe no. Heta putar Eri hàpuz a'e nehe no, i'i izupe.

⁵ Ize'eg mehe we uhem ywàxig uhyape katu ma'e a'e pe wanupe kury, wa'aromo kury. Wenu amo ywàxig rehe uze'eg ma'e a'e wà.

— 'Aw awa hera'yr romo hekon a'e, heremiamutar romo hekon a'e, i'i a'e ze'eg.

— Peinu katu ize'eg nehe ty wà, i'i wanupe. ⁶ A'e ze'eg henu mehe hemimu'e ukyze katu tuwe izuwi wà. U'ar ywy rehe uwa imuhyk pà wà, uzeaiwyk pà wà. ⁷ Uhem Zezuz wanuwake kury. Opokok wanehe. — Pepu'àm ty wà, i'i wanupe. — Pkyze zo penemixak kwer wi nehe, i'i wanupe.

⁸ A'e rupi ume'e uzeiwyr wà. Wexak Zezuz a'e pe wà. Nuexak kwaw Moizez wà, nuexak kwaw Eri wà. Ta'e ukàzym a'e wi wanuwi a'e wà kury xe.

⁹ Ywytyruhu wi wezyw mehe we Zezuz uze'eg wanupe. — Pemume'u zo kweze ma'e penemixak kwer amo wanupe nehe, teko

wanupe nehe, ko 'ar rehe nehe, i'i wanupe. — Ihe Awa ta'yr ihe, akw-eraw wi putar hemàno re ihe nehe. Xo a'e re zo pepuner imume'u haw rehe nehe, i'i wanupe.

¹⁰ Na'e ure hemimu'e ure, urupu-ranu hehe ure kury.

— Ze'eg kwehe arer rehe upu-rumu'e ma'e a'e wà, nezewe uze'eg a'e wà. — Tupàn hemimur kar awa romo uzeapo ma'e ràm tur 'ym mehe we Èri ur putar a'e nehe, i'i waiko teko wamu'e pà wà. Màràzàwe tuwe nezewe haw rehe upurumu'e waiko a'e wà, uru'e izupe. ¹¹ Uze'eg Zezuz urewe.

— Azeharomoete nezewe i'i ze'eg kwehe arer a'e. — Eri a'e nehe, ur putar Tupàn hemimur kar awa romo uzeapo ma'e ràm tur za-nune a'e nehe, i'i ze'eg kwehe arer a'e. ¹² Ihe ko ma'e amume'u putar peme ihe nehe kury. — Eri uhem wà a'e. Teko nukwaw kwaw hexak mehe wà. Upuraraw kar ma'erahy izupe wà, ta'e ipurupuraraw kar wer hehe izupe wà xe. Nezewe-gatete wanekon putar ihewe wà nehe no. Nahekwaw kwaw wà nehe no. Ma'erahy upuraraw kar putar ihewe wà nehe no.

¹³ A'e 'ar mehe we a'e hemimu'e ukwaw tuwe ize'eg a'e wà, ta'e uze'eg Zuàw purumuzahazahak ma'e rehe a'e xe, uzehe a'e no xe.

Zezuz umukatu kwarer tekwe ikatu 'ym ma'e hereko har a'e kury

¹⁴ Zezuz a'e, a'e na'iruz hemimu'e a'e wà no, uzewyr wà teko wapyr a'e wà kury. Na'e ur awa Zezuz pyr a'e kury, huwa rupi wapyk pà upenàràg rehe a'e kury, ta'e ipurenòz wer ma'e rehe izupe a'e xe. ¹⁵ — Tuwihaw, i'i izupe. — Epuhareko katu hera'yr nehe. Ta'e he'o a'e xe. Tuweharupi iàkàzym iko a'e, u'ar pà a'e. Amo 'ar mehe u'ar tata pupe. Amo ae 'ar mehe u'ar 'y pupe. ¹⁶ Arur neremimu'e wanupe ihe. Nupuner kwaw imukatu haw rehe a'e wà,

i'i izupe. ¹⁷ Uze'eg Zezuz teko uzeake har wanupe. — Herehe uzeruzar 'ym ma'e romo peiko, peiko ikatu 'ym ma'e iapo har romo no, i'i wanupe. — Tuweharupi aiko pepyr ihe. Kwehe àro Tupàn pe pezewyr àwàm ihe. Màràn 'ar amumaw putar Tupàn pe pezewyr haw hàro pà nehe, i'i wanupe. — Perur a'e kwarer ihewe nehe kury ty, i'i tu pe.

¹⁸ Uze'eg tekwe ikatu 'ym ma'e pe, imuhem kar pà kwarer wi. Uhem tuwe tekwe ikatu 'ym ma'e izuwi. Ikatu kwarer na'arewahy kury.

¹⁹ Ure hemimu'e ure, oroho Zezuz pe ure, izupe ureze'eg pà ure. (Xo ure zo uruze'eg izupe. Amogwer teko nuenu kwaw ureze'eg, ta'e naheta kwaw teko ipyr a'e mehe wà xe.) — Màràzàwe tuwe nurupuner kwaw a'e tekwe ikatu 'ym ma'e imuhem kar haw rehe izuwi ure, uru'e izupe, hehe urepuranu pà. ²⁰ Uze'eg urewe.

— Pixika'i herehe pezeruzar haw pe, a'e rupi napepuner kwaw imuhem kar haw rehe puruwi pe. Pema'enukwaw heze'eg rehe nehe ty wà. Aze heta herehe pezeruzar haw nehe, ma'eà'yz pixika'i ma'e mutar her ma'e ài nehe, a'e mehe pepuner peze'egaw rehe wytyr pe nehe. — Eho xe wi nehe, eho 'a pe nehe, pepuner peze haw rehe izupe nehe. A'e wytyr peneruzar putar a'e nehe. Pepuner wyzài ma'e iapo haw rehe nehe. ²¹ Aze pepurumuhem kar wer agwer tekwe ikatu 'ym ma'e wanehe puruwi pe wà nehe, peze'eg tuwe Tupàn pe hehe nehe, pezekwaku pà pemai'u 'ym pà nehe. Xo a'e mehe zo pepuner agwer tekwe ikatu 'ym ma'e wamuhem kar haw rehe puruwi nehe.

Zezuz uze'eg wi umàno àwàm rehe a'e kury

²² Ure Zezuz hemimu'e paw ure kury, uruzemono'og Karirez ywy rehe ure kury. Na'e uze'eg Zezuz wà urewe kury. — Ihe Awa ta'yr ihe, nan kwehe kwaw Tupàn hemono putar hezuka kar àràw wanupe a'e nehe. ²³ Hezuka kar putar a'e wà nehe. Na'iruz 'ar pawire Tupàn hemugweraw kar wi putar hemàno re a'e nehe. Uruzemumikahy ize'eg henu mehe ure.

Zezuz omono temetarer xaxeto wanupe a'e kury

²⁴ Na'e oho Zezuz Kapanau taw pe a'e kury, urerupi a'e kury. Urehem ire Tupàn hàpuzuhu pupe temetarer imono'ogar ur urepyr a'e wà. Upuranu Pet rehe wà. — Zezuz nemu'e har a'e, aipo umur temetarer tàpuzuhu pe a'e, tuwihaw ze'eg heruzar pà a'e, i'i izupe wà.

²⁵ — He'e ty, i'i Pet wanupe. Wixe Pet oho tàpuz me kury. Zezuz a'e ràgypy uze'eg izupe. — Ximàw, i'i izupe. — Ma'e ere ihewe. Mo omono temetarer tuwihawete ko ywy rehe har wanupe a'e wà. Aipo a'e ywy rehe har omono temetarer izupe wà. Aipo amo ae ywy rehe har omono temetarer izupe wà, i'i Pet pe, hehe upuranu pà.

²⁶ — Amo ae ywy rehe har omono izupe a'e wà, i'i Pet izupe. — A'e mehe a'e ywy rehe har nomono kwaw temetarer uwihawete wanupe wà, i'i Zezuz izupe. (— Aiko Tupàn ta'yr romo ihe. Tupàn 'àg tàpuzuhu izar romo hekon a'e. A'e rupi namono kwaw temetarer tàpuz rehe uzekaiw ma'e wanupe ihe, i'i upy'a pe.) ²⁷ — Tuwe rihi. Aze namono kwaw temetarer wanupe nehe, uze'eg zemuteahy putar herehe a'e wà nehe. A'e rupi xiapo nezewe zane nehe kury, i'i Pet pe. — Eho ipirapoz pà yryhu pe nehe ty. Ipira u'u putar pina nehe. Enuhem 'y wi nehe. Erexak putar temetarer tàtà ma'e hekuzar

katu ma'e izuru pe nehe. Uhyk putar zanewe nehe. Emono a'e temetarer tàtà ma'e eho xaxeto wanupe nehe. Emekuzar henewer haw nehe, emekuzar nenewer haw nehe no. Uhyk putar zanewe nehe. Na'e Pet weruzar ize'eg oho a'e kury.

18

— *Mo wiko putar tuwihawete ikàg wera'u ma'e romo a'e nehe, i'i hemimu'e Zezuz pe wà*

¹ A'e 'ar mehe we ure hemimu'e ure, oroho ipyr ure, hehe urepuranu pà ure. — Mo wiko putar tuwihawete ikàg wera'u ma'e romo amogwer wanuwi nehe, Tupàn pureruze'eg mehe nehe, uru'e izupe. ² Wenz Zezuz kwarer uzeupe a'e kury. Umupu'àm urerenataromo. ³ Uze'eg urewe. — Pema'enukwaw katu ko heze'eg rehe nehe ty wà. Aze napezeapo kwaw amo ae teko ài nehe, aze napeiko kwaw ko kwarer ài nehe, napeiko kwaw Tupàn hemiruze'eg romo nehe. ⁴ Aze awa wiko ko kwarer ài nehe, aze ikàg 'ym ma'e ài hekon nehe, xo a'e mehe zo wiko putar tuwihaw romo Tupàn pureruze'eg mehe nehe. ⁵ Aze awa uze'eg nezewe nehe, — Azekaiw katu putar agwer kwarer wanehe ihe nehe, ta'e Zezuz rehe uzeruzar ma'e romo wanekon a'e wà xe, aze i'i nehe, a'e mehe wiko putar herehe uzekaiw katu ma'e ài a'e nehe no.

— *Zurupari uzapo kar ikatu 'ym ma'e iko purupe a'e, i'i Zezuz a'e kury*

⁶ Uze'eg urewe. — Aze awa umupytu'u kar agwer kwarer herehe uzeruzar ire a'e wà nehe, Tupàn uzepyk putar tuwe a'e awa rehe a'e nehe. Aze mo xiàpixi itahu iazuromo, aze mo xityk heraha 'y mytepe, izuka pà, ikatu wera'u mo izupe. A'e mehe mo nupuner iwer mo ikatu 'ym ma'e iapo kar haw

rehe amo ae kwarer pe. Ta'e Tupàn wikwahy tuwe agwer teko wanupe a'e xe. ⁷ Teko uzemumikahy putar a'e wà nehe, ta'e Zurupari uzapo kar ma'e iko wanupe a'e xe, Tupàn hape iawy kar pà wanupe a'e xe. Tuweharupi uzapo kar agwer ma'e teko wanupe a'e, ta'e na'ikatu pixik kwaw a'e xe. Tupàn uzepyk putar a'e teko wanehe nehe. Uzeyyk putar iapo kar har rehe a'e nehe no.

⁸ Aze amo awa ipo umupytu'u kar herehe izeruzar ire nehe, tuwe omonohok opo heityk pà nehe. Tupàn pyr pitài opo heraha haw ikatu wera'u tatahu pe iho haw mokoz opo heraha haw wi a'e.

Aze amo awa ipy umupytu'u kar amo herehe izeruzar ire nehe, tuwe omonohok upy heityk pà nehe. Tupàn pyr pitài upy heraha haw ikatu wera'u tatahu pe iho haw mokoz upy heraha haw wi a'e no. ⁹ Aze heha umupytu'u kar etea'i amo herehe izeruzar ire nehe, tuwe o'ok weha heityk pà nehe. Tupàn pyr pitài weha heraha haw ikatu wera'u tatahu pe iho haw mokoz weha heraha haw wi.

Àràpuhàràn ukàzym ma'e rehe uze'eg a'e kury

¹⁰ Uze'eg wiwi Zezuz urewe.

— Peze'eg zemueteahy zo agwer kwarer wanehe nehe. Ta'e Tupàn heko haw pe har a'e wà xe, ko kwarer wanehe uzekaiw ma'e a'e wà xe, wiko Tupàn ywak rehe har huwa rupi tuweharupi a'e wà xe. ¹¹ Ta'e ihe Awa ta'yr ihe xe, azur ko ywy rehe ihe xe, tatahu pe oho ma'e ràm tatahu wi wapyro pà ihe xe. ¹² Aze awa wereko 100 weimaw àràpuhàràn a'e wà nehe, aze pitài heimaw ukàzym oho izuwi a'e nehe, ma'e uzapo putar a'e nehe. Wezar putar amogwer weimaw wwytyr rehe wamumai'u kar pà a'e wà nehe. Wekar putar amo ukàzym ma'e kwer oho nehe.

¹³ Aze wexak nehe, hurywete putar tuwe nehe. Hurywete putar a'e nehe, ta'e amogwer nukàzym kwaw a'e wà xe. Hurywete wera'u putar nehe, ta'e wexak putar ukàzym ma'e kwer a'e nehe no xe. ¹⁴ Nezewegatete penu ywate har hurywete putar a'e nehe, aze upyro amo kwarer tatahu wi a'e nehe. Aze pitài kwarer oho tatahu pe nehe, Tupàn uzemumikahy putar nehe. (Aze pitài uzehe izeruzar ma'e kwarer zàwenugar oho tatahu pe nehe, uzemumikahy putar nehe.)

Zezuz uze'eg izeruzar ma'e ikatu 'ym ma'e iapo har wanehe a'e kury

¹⁵ (Uze'eg wiwi Zezuz urewe.)

— Aze amo izeruzar ma'e uzapo ikatu 'ym ma'e newe a'e nehe, emume'u hemiapo kwer eho izupe nehe. Ne zutyka'i eho izupe neze'eg pà nehe. Eze'eg zo izupe amo wanuwa rupi nehe. Aze uzeapyaka nerehe nehe, aze uzemumikahy tuwe wemiapo kwer rehe nehe, ikatuahy Tupàn pe nehe, ta'e uzewyr putar Tupàn pe a'e nehe xe. ¹⁶ Aze na'ipurenu wer kwaw neze'eg rehe nehe, a'e mehe eze'eg wi eho izupe nehe no, amo mokoz teko waneraha pà nerupi nehe no. Eze'eg wi izupe nehe. A'e rupi amogwer wenu putar hemiapo kwer imume'u haw a'e wà nehe. Aze ru'u mokoz wenu putar wà nehe, aze ru'u na'iruz wà nehe. Ta'e Tupàn ze'eg kwehe arer pape rehe imuapyk pyrer uzapo kar nezewe haw zanewe a'e xe. ¹⁷ Aze na'ipurenu wer pixik kwaw neze'eg rehe nehe, waze'eg rehe nehe, a'e mehe emume'u hemiapo kwer eho izeruzar ma'e wazemono'ogaw pe nehe. A'e mehe uzemono'og ma'e uze'eg putar izupe a'e wà nehe, heruze'eg pà a'e wà nehe, hemiapo kwer ikatu 'ym ma'e imume'u pà izupe

a'e wà nehe. Aze nuweruzar kwaw waze'eg nehe, pemono kar a'e uzeruzar ma'e pezemono'ogaw wi nehe, ta'e ma'e rehe imunar ma'e ài hekon a'e xe.

Ikatu 'ym ma'e imunànw rehe uze'eg a'e

¹⁸ (Uze'eg wiwi Zezuz urewe.)

— A'e rupi amume'u putar ko ma'e peme ihe nehe kury. — Tupàn umunàn putar neremiapo kwer ikatu 'ym ma'e a'e nehe, aze peze amo pe nehe, a'e mehe Tupàn umunàn putar hemiapo kwer ikatu 'ym ma'e a'e nehe. — Tupàn numunàn kwaw neremiapo kwer ikatu 'ym ma'e a'e nehe, aze peze amo pe nehe, a'e mehe Tupàn numunàn kwaw hemiapo kwer ikatu 'ym ma'e a'e nehe.

¹⁹ Amo ae ma'e amume'u putar peme ihe nehe no. — Aze mokoz teko wenz ma'e Tupàn pe a'e wà nehe, aze uzuawygatu waneminoz a'e wà nehe, heru ywate har uzapo putar a'e ma'e wanupe a'e nehe. ²⁰ Aze mokoz teko uzemono'og hemuwete katu pà a'e wà nehe, aze na'iruz teko uzemono'og hemuwete katu pà a'e wà nehe, aiko putar a'e pe wainuromo ihe nehe.

Uma'ereko ma'e ikatu 'ym ma'e rehe uze'eg a'e kury

²¹ Na'e uhem Pet Zezuz pe kury, hehe upuranu pà kury. — Hezar, i'i izupe. — Aze amo uzeruzar ma'e uzapo ikatu 'ym ma'e ihewe nehe, hereharaz putar hemiapo kwer wi ihe nehe. Aze uzapo wi nehe, hereharaz wi hemiapo kwer wi ihe nehe no, imunàn pà ihe nehe no. Nazepyk kwaw hehe nehe. Māràn hemiapo kwer wi apuner hereharaz haw rehe nehe. Aze ru'u 7 haw hereharaz putar izuwi nehe, i'i izupe.

²² — Nan, i'i Zezuz urewe. — 70 haw 7 haw nereharaz hemiapo kwer wi nehe ty, i'i izupe. (-Hemiapo kwer paw wi nereharaz

nehe, i'i izupe.) ²³ Na'e umume'u amo ma'emume'u haw urewe kury.

— Amo teko unewer temetarer rehe uzar pe a'e wà. Wazar umuapyk wanewer haw pape rehe a'e. Amo 'ar mehe wazar ur a'e pape hexak pà a'e kury. ²⁴ Uzyppyrog hexak pà a'e, wemetarer ipapar pà a'e. A'e 'ar mehe we werur amo awa huwa rupi wà. Temetarer tetea'u rehe a'e awa unewer uzar pe a'e, uwihaw pe a'e. (Aze 100 awa umumaw 100 kwarahy uma'ereko pà a'e wà, nomono'og kwaw temetarer a'e inewer awer zàwe a'e wà.) ²⁵ Naheta kwaw temetarer izupe, a'e rupi nupuner kwaw hemetarer hekuzar imono haw rehe uzar pe a'e. A'e rupi izar uze'eg zauxiapekwer wanupe kury.

— Peme'eg kwez awa peho amo tuwihaw pe nehe. Peme'eg hemireko nehe no, peme'eg ipurumuzàmuzàg wà nehe no, peme'eg ima'e paw rupi katete nehe no. Nezewe mehe apyhyk wi putar heremetarer ihe nehe. Ta'e unewer temetarer tetea'u rehe ihewe a'e xe. Uma'ereko putar amo tuwihaw pe kawaru ài a'e nehe, ta'e nupuner kwaw heremetarer imuzewyr haw rehe ihewe a'e xe, i'i wanupe. ²⁶ U'ar a'e awa upenàràg rehe uzar huwa rupi a'e kury, ma'e henoz pà izupe a'e kury. — Hepuhareko katu pe nehe, èaro tuwe nehe, amono'og putar neremetarer paw rupi nehe, newe hekuzar imono pà nehe, i'i izupe.

²⁷ Upuhareko izar a'e. A'e rupi heharaz wemetarer wi a'e. Omono kar a'e awa a'e wi uzewi a'e. ²⁸ Oho a'e wi uzar wi kury. Wata mehe wexak amo awa pe rupi kury. — Erenewer ihewe, i'i wemixak kwer pe. Pixika'i inewer haw. (Xo pitài 'ar rehe ima'ereko haw hekuzar zo). Upyhyk a'e awa iazuromo kury, uzuka etea'i kury. — Tàrityka'i

emuzewyr heremetarer ihewe nehe ty, i'i ahyahy izupe.

²⁹ Na'e a'e awa u'ar upenàràg rehe wapyk pà kury, uze'eg pà izupe kury. — Hepuhareko katu pe nehe, eàro tuwe nehe. Amono'og putar neremetarer paw rupi ihe nehe, newe imuzewyr pà ihe nehe, i'i izupe.

³⁰ Nuàro kwaw a'e. Umunehew kar zemunehew paw pe a'e.

— Erepyta putar xe zemunehew paw pe nehe. Aze eremuzewyr heremetarer ihewe nehe, xo a'e mehe zo erepuner xe wi nehemaw rehe nehe, i'i izupe. ³¹ Amogwer tuwihaw hemiruze'eg wexak nezewe haw a'e wà. Wikwahy hexak mehe wà. Umume'u paw oho uwihaw pe wà, uzar pe wà. ³² A'e rupi tuwihaw werur kar a'e awa iaiw ma'e uzeupe kury.

— Uma'ereko ma'e ikatu 'ym ma'e romo ereiko ne. Erenewer temetarer tetea'u rehe ihewe ne.

— Namuzewyr kar kwaw a'e heremetarer newe nehe, a'e newe ihe. Hereharaz izuwi ihe, ta'e erenoz ihewe ne xe. ³³ Urupuhareko ihe. Mâràzàwe tuwe nerepuhareko kwaw amo ne, i'i izupe. ³⁴ A'e rupi wikwahy izar. Umunehew kar a'e awa zemunehew paw pe kury. — Erepyta putar xe nehe. Aze eremuzewyr heremetarer ihewe paw rupi nehe, xo a'e mehe zo erepuner xe wi nehemaw rehe nehe, i'i izupe. ³⁵ Na'e uze'eg wi Zezuz urewe kury.

— Heru ywate har a'e nehe no, nezewegatete uzapo putar peme paw rupi katete a'e nehe no. Aze napenharaz kwaw penapihar hemiapo kwer wi nehe, ikatu 'ym ma'e peme iapo mehe nehe, heru ywate har naheharaz kwaw penemiapo kwer ikatu 'ym ma'e wi a'e nehe no.

19

Zezuz upurumu'e a'e kury. — Pepuir zo penemireko wanuwi nehe, i'i wanupe

¹ A'e ma'e imume'u pawire uhem Zezuz oho a'e wi Karirez ywy wi a'e kury. Uhem oho Zutez ywy rehe, Zotàw yrykawaz. ² Teko tetea'u oho waiko haikweromo wà. Umukatu ima'eahy ma'e tetea'u oho iko a'e ywy rehe wata mehe a'e wà.

³ Amo ze'eg kwehe arer kwaw par parizew her ma'e uhem wà ipyr a'e wà. Ipurumuze'eg zemuteahy kar wer hehe wà. Uze'eg izupe wà. — Aze awa ipuir e wer wemireko wi nehe, ma'in ze'eg kwehe arer pape rehe imuapyk pyrer agwer awa rehe a'e, i'i izupe wà. ⁴ Uze'eg Zezuz wanupe.

— Aipo napemugeta pixik kwaw Tupàn ze'eg pape rehe imuapyk pyrer. Izypy mehe Tupàn uzapo awa a'e, uzapo kuzà a'e no. ⁵ A'e rupi awa uhem putar u wi uhy wi a'e nehe, wemireko rehe we wiko pà a'e nehe. Mokok teko a'e wà nehe, pitài teko romo wanekon putar a'e wà nehe, i'i Tupàn ze'eg kwehe arer. ⁶ A'e rupi nuiko kwaw kokoz teko romo wà kury. Pitài teko romo wanekon wà kury. Teko nupuner kwaw wamuza'ak kar haw rehe a'e wà nehe, ta'e Tupàn umuigo kar pitài romo a'e wà xe.

⁷ Akwez parizew upuranu hehe a'e wà kury. — Mâràzàwe tuwe Moizez umupuir kar awa hemireko wi a'e wà. — Aze awa ipuir wer wemireko wi nehe, tuwe umume'u upuir haw izupe nehe, uze'eg imuapyk pà pape rehe nehe. A'e mehe upuner uzewi imono kar haw rehe nehe, i'i Moizez zaneipy wanupe a'e. Mâràzàwe tuwe nezewe i'i a'e, i'i parizew Zezuz pe wà. ⁸ Uze'eg Zezuz wanupe kury.

— Nezewe i'i Moizez a'e, ta'e zawaiw katu pemu'e haw xe, zawaiw katu peipy wamu'e haw a'e

wà no xe. Nan kwaw nezewe izyppy mehe ywy iapo re awa iapo re kuzà iapo re teko weruzar Tupàn ze'eg a'e wà. ⁹ Ko ma'e amume'u putar peme ihe nehe kury. Aze kuzà ikatu umen pe nehe, aze noho pixik kwaw amo ae awa puhe nehe, aze imen upuir izuwi nehe, aze a'e re wereko amo kuzà a'e nehe, a'e mehe a'e awa ikatu 'ym ma'e iapo har romo hekon Tupàn huwa rupi a'e nehe. A'e kuzà pyahu ma'e hereko haw a'e, nuzawy kwaw kuzà wyzài puhe iho haw Tupàn huwa rupi a'e.

¹⁰ Na'e uruze'eg izupe ure kury. – Aze nezewe wanekon wà nehe, a'e mehe ikatu wera'u wazereko 'ymaw wanupe nehe, uru'e izupe.

¹¹ – Ko ze'eg namume'u kwaw teko nànan ihe. Aze Tupàn ipurumume'u wer ko ze'eg rehe amo awa pe nehe, amo kuzà pe nehe, a'e mehe, tuwe weruzar wà nehe. ¹² Heta awa hemireko 'ym ma'e a'e wà. Amo nupuner kwaw wemireko haw rehe a'e, ta'e uzexak kar mehe arer we nezewe hekon a'e xe. Amo ae awa nupuner kwaw wemireko haw rehe a'e, ta'e teko nezewe haw romo umuigo kar a'e wà xe. Amo ae awa nahemireko kwaw a'e, ta'e uzekwaku nezewe a'e xe, uzemonokatu pà Tupàn pureruze'egaw pe a'e xe. Aze awa upuner ko ze'eg heruzar haw rehe nehe, tuwe weruzar nehe.

Zeuz opokok kwarearer wanehe a'e kury

¹³ Na'e teko werur kwarearer Zeuz pe a'e wà kury. – Epokok wanehe, i'i izupe wà. Ure hemimu'e ure, uruze'eg ahyahy wanupe ure. – Perur zo kwarearer izupe pe wà nehe, uru'e wanupe.

¹⁴ Uze'eg Zeuz urewe. – Tuwe kwarer ur ihewe a'e wà nehe. Pemupytu'u kar zo wanur ire pe wà nehe. Ta'e Tupàn hemiruze'eg a'e wà xe, agwer kwarearer

wazàwe wanekon a'e wà xe. (Aze teko heko wer Tupàn hemiruze'eg romo wà nehe, tuwe uzeruzar herehe kwarera'i wazàwe nehe), i'i urewe.

¹⁵ Na'e opokok kwarer wanehe kury. A'e re uhem oho a'e wi wanuwi.

Hemetarer katu ma'e uze'eg wà Zeuz pe a'e kury

¹⁶ Amo 'ar mehe amo awa ur Zeuz pyr a'e. – Purumu'e ma'e, i'i izupe.

– Heho wer Tupàn pyr ihe, hemàno re ihe. Hereko wer ipyr tuweharupi ihe. Ma'e azapo putar hezemuawyye kar pà izupe nehe, i'i izupe. ¹⁷ – Mâràzàwe tuwe erepuranu iko herehe ne, Mâràzàwe tuwe eremume'u kar ikatuahy ma'e rehe neremiapo ràm ikatu ma'e ihewe ne, i'i izupe.

– Pitài zo ikatuahy ma'e heta a'e. Tupàn a'e ikatuahy ma'e romo hekon a'e. Eruzar ize'eg kwehe arer eho nehe, aze nereko wer tuweharupi ipyr nehe, i'i izupe.

¹⁸ – Ma'enugar ze'eg kwehe arer aruzar putar ihe nehe, i'i Zeuz pe. Uze'eg Zeuz izupe.

– Epuruzuka zo nehe. Eho zo neremireko 'ym puhe nehe. Nemunar zo amo ma'e rehe nehe. Neremu'em zo nehe. ¹⁹ Ezeruze'egatu neru, nehy rehe nehe no. Ezamutar katu nerapi har nehe, nezeamutar katu haw zàwe nehe, i'i Zeuz izupe.

²⁰ – Aruzar a'e ze'eg paw tuweharupi ihe, i'i Zeuz pe. – Ma'e azapo putar ihe nehe kury, i'i izupe.

²¹ – Aze ikatuahy ma'e romo nereko wer azeharomoete nehe, eme'eg nema'e paw eho nehe, a'e re emono hekuzar arer ma'e hereko 'ymar wanupe nehe. Neremetarer paw imono e pawire nehe, eata eho herupi nehe (heremimu'e romo nereko pà nehe). Ta'e erereko putar ma'e

tetea'u nehe xe, Tupàn pyr neho mehe nehe xe, i'i Zezuz izupe.

²² Ize'eg henu mehe uzemu-mikahy a'e awa a'e, ta'e hemetarer katu ma'e romo hekon a'e xe. ²³ Na'e uze'eg Zezuz urewe kury. — Zawaiw katu hemetarer katu ma'e Tupàn hemiruze'eg romo heko haw a'e. ²⁴ Amo ma'e amume'u putar peme ihe nehe kury. Zawaiw katu kwaru kupewa'a heixe haw aguz kwar rupi a'e. Zawaiw katu wera'u hemetarer katu ma'e Tupàn hemiruze'eg romo heko haw a'e.

²⁵ Ure hemimu'e ure, ize'eg henu re urepytuhegatu ure. — Mo upuner oho haw rehe Tupàn pyr a'e nehe. Aipo Tupàn nupyro kwaw ni amo nehe, uru'e izupe, hehe urepuranu pà.

²⁶ Ume'egatu Zezuz urerehe. — Teko nupuner kwaw a'e wà nehe. Xo Tupàn zo upuner wызàì ma'e iapo haw rehe a'e. Xo a'e zo upuner purupyro haw rehe a'e, i'i urewe.

²⁷ Na'e Pet uze'eg izupe a'e no. — Ure urezar urema'e paw rupi ure, nerupi ureho pà ure. Ma'e urereko putar ure nehe, i'i izupe. ²⁸ Uze'eg Zezuz urewe.

Ko ma'e amume'u putar peme ihe nehe kury. Ihe Awa ta'yr ihe. Apyk putar tuwihaw henaw rehe ihe nehe, 'ar ipyahu ma'e ihem mehe ihe nehe. A'e 'ar mehe peapyk putar tuwihaw henaw rehe pe nehe no. Izaew ta'yr a'e wà, 12 waneta haw wà. Wazuapyapyr a'e wà no, uzezaikaikaw 12 romo a'e wà. Peiko 12 romo pe no. A'e 'ar mehe peiko putar a'e 12 pegegwer waneruze'egar romo pe nehe no.

²⁹ Aze awa wezar wàpuz nehe, aze wezar wywyr nehe, aze wezar weinyr nehe, aze wezar u nehe, aze wezar uhy nehe, aze wezar wa'yr nehe, aze wezar oko nehe, aze wezar a'e ma'e paw nehe, herupi oho pà nehe, heremiruze'eg romo wiko pà nehe, a'e mehe

wereko putar ma'e tetea'u wera'u a'e nehe. Aze pitài ma'e wereko xe nehe, 100 ma'e wereko putar amo 'ar mehe nehe. Wiko putar tuweharupi Tupàn pyr nehe no. ³⁰ Tuwihaw ko 'ar rehe har tetea'u wiko putar ikàg 'ym ma'e romo a'e 'ar mehe a'e wà nehe. Ikàg 'ym ma'e ko 'ar rehe har tetea'u wiko putar tuwihaw romo a'e 'ar mehe a'e wà nehe no.

20

Ma'ywa 'yw rehe uzekaiw ma'e rehe uze'eg a'e kury

¹ Na'e Zezuz umume'u amo ae ma'e urewe a'e kury.

— Tupàn pureruze'egaw a'e, nezewe a'e. Kwehe mehe awa uzapo oko a'e. Heta tetea'u ma'ywa 'yw iko pe a'e. I'a katu ma'ywa 'yw. A'e rupi izi'itahy izar wekar ma'ywa po'o àràì oho wà, oko pe waneraha pà wà. ² — Aze pemumaw pitài 'ar pema'ereko pà heko pe nehe, amono putar pitài temetarer peme ihe nehe, i'i wanupe. ³ Na'e 9 or mehe oho wi taw mytepe kury. Wexak amo ae awa a'e pe wà. Wiko e a'e pe a'e wà. ⁴ — Pema'ereko peho heko pe nehe ty wà, i'i wanupe. — Amekuzar katu putar pema'ereko haw peme ihe nehe, i'i wanupe.

⁵ A'e rupi a'e awa uma'ereko oho iko pe a'e wà kury. Na'e izar oho wi taw mytepe kwarahy wapytepe hin mehe no. Omono kar amo ae awa oko pe a'e wà no. ⁶ Kwarahy heixe etea'i mehe oho wi taw mytepe no. Wexak amo awa a'e pe wà no. Wiko e a'e pe wà. — Mâràzàwe tuwe napema'ereko kwaw, i'i wanupe.

⁷ — Ta'e ni amo numume'u kwaw ma'ereko haw urewe a'e wà xe, i'i izupe wà. — Pema'ereko peho heko pe nehe ty wà, i'i wanupe.

⁸ Pyhaw kury. Ko zar uze'eg uma'ereko ma'e waneruze'egar pe kury. — Enoz uma'ereko ma'e

wamuwà nezeupe ne wà nehe ty. Emekuzar wama'ereko awer wanupe nehe ty. Kwarahy ihem etea'i mehe arer rãgypy upyhyk putar wemetarer a'e wà nehe. Izi'itahy mehe arer upyhyk putar wemetarer iahtkaw rehe a'e wà nehe no, i'i izupe.

⁹ Omono pitài temetarer tàtà parat wanupe kury, karuketea'i mehe arer wanupe kury. ¹⁰ Na'e izi'itahy mehe arer uhem wemetarer ipyhyk pà a'e wà no. — Hà, umur putar temetarer tetea'u zanewe a'e nehe, ta'e izi'itahy zazypyrog zanema'ereko pà izupe zane xe, i'i izupe wà. Nukwaw kwaw ko zar wà. Omono xo pitài temetarer zo wanupe pitàitàigatu a'e. ¹¹ Upyhyk wemetarer wà. Uze'eg zemuteahy ko zar rehe wà.

¹² — Iahtkaw rehe har xo pitài 'or zo umumaw uma'ereko pà a'e wà. Zane zane, izi'itahy zazypyrog zanema'ereko pà izupe zane. Kwarahy hakuahy zanewe. Màràzàwe tuwe uzuawygatu zanema'ereko awer hekuzar, i'i uzeupeupe wà.

¹³ Ko zar uze'eg wanupe kury.

— Nahemunar kwaw penemetarer rehe kwez ihe. — Urumumaw putar pitài 'ar urema'ereko pà pitài temetarer tàtà parat rehe ure nehe, peze ihewe. Amekuzar pema'ereko awer kwez peze'eg awer rupi ihe, i'i wanupe. ¹⁴ — Pepyhyk penemetarer nehe, peho peneko haw pe nehe. Hep-oromono wer ko temetarer rehe uma'ereko ma'e nànàn ihe. Amo uzyppyrog karuk etea'i mehe wà. Pe pezyppyrog izi'itahy. Zuawygatu ihewe. ¹⁵ Apuner heremetarer imono haw rehe wyzài awa wanupe ihe. A'e rupi amono e wanupe ihe. Màràzàwe tuwe penewyrowyroahy wanehe, i'i ko zar wanupe.

¹⁶ Umumaw Zezuz a'e ma'emume'u haw a'e kury. Nezewegatete

Tupàn hemiruze'eg a'e wà nehe no. Iahtkaw rehe uzeruzar ma'e kwer a'e wà nehe, izypy mehe uzeruzar ma'e kwer ài wanekon putar Tupàn pe a'e wà nehe. Izypy mehe ur ma'e kwer a'e wà nehe, nuzawy kwaw iahtkaw rehe ur ma'e kwer izupe a'e wà nehe no.

Umume'u wi Zezuz umàno àwàm a'e kury

¹⁷ Wata Zezuz oho iko a'e, Zeruzarez tawhu kutyr a'e. Ure hemimu'eete ure, uruata hupi ure. (12 urereta haw ure.) Ureata mehe uremono'og uzepyr a'e. Uze'eg urewe wata mehe. Amogwer nuwata kwaw hupi a'e 'ar mehe a'e wà.

¹⁸ — Pezeapyaka katu heze'eg rehe nehe ty wà, i'i urewe.

— Zaha putar Zeruzarez tawhu pe zane nehe kury. Ihe Awa ta'yr romo aiko ihe. Zurupari uze'eg putar xaxeto wanuwihaw wanupe a'e nehe. Uze'eg putar ze'eg kwehe arer rehe upurumu'e ma'e wanupe a'e nehe no. Hepyhyk kar putar wanupe nehe. Umume'u putar hezuka àwàm teko wanuwa rupi a'e wà nehe. ¹⁹ A'e re tuwihaw hemono putar Zutew 'ym wanuwihaw pe a'e wà nehe no. Zauxiapekwer uze'eg zemuteahy putar herehe a'e wà nehe, herehe upukapuka pà a'e wà nehe, herehe uze'eg uryw ahyahy pà a'e wà nehe no. Hepetepetek putar wà nehe. Uzywàzywà putar hepo wà nehe. Uzywàzywà putar hepy wà nehe no, ywyrà kanetar rehe wà nehe no. Upir putar ywyrà kanetar imupu'àm pà wà nehe no, ywykwàr pupe imono pà wà nehe no. Àmàno putar a'e pe ihe nehe. Na'iruz 'ar mehe akweraw wì putar hemàno re ihe nehe.

Kuzà uze'eg Zezuz pe umemyr wanehe a'e kury

²⁰ Na'e Zepetew ta'yr wahy ur a'e pe Zezuz ipyr a'e kury, umemyr

wanerur pà ipyr a'e kury. (Xiak a'e, Zuàw a'e no, Zepetew ta'yr romo wanekon a'e wà.) Wahy uzeamumew huwa rupi, ma'erenoz pà izupe.

²¹ — Ma'e ereputar ne, zàkwà, i'i izupe. — Emume'u tuwe ma'e ihewe nehe, 'y, i'i izupe. — Emuapyk kar 'aw hememyr neruwake ne wà nehe, 'y, Tuwihawete romo nereko mehe ne wà nehe, 'y, i'i izupe. — Emuapyk kar amo neawyze har rehe nehe, 'y, emuapyk inugwer neahur rehe nehe, 'y, i'i izupe. (Nezewe mehe wiko putar tuwihaw ikàg wera'u ma'e nepyr a'e wà nehe, i'i izupe.)

²² Uze'eg Zezuz a'e wemimu'e wanupe kury.

— Napekwaw kwaw peneminozgwer, i'i wanupe. — A'u putar amo kanek por ihe nehe kury. Aipo pepuner agwer kanek por i'u haw rehe nehe no, i'i wanupe, wanehe upuranu pà. — Urupunur ure nehe, ty, i'i izupe wà.

²³ — Azeharomoete pe'u putar a'e kanek por hezàwegatete nehe, i'i wanupe. (Umàno àwàm rehe wamàno àwàm rehe ize'eg a'e.) — Ihe ihe, naexaexak kwaw heruwake wapyk ma'e rà m ihe wà. Ta'e xo heru zo a'e xe, wanexanexakar romo hekon a'e xe, i'i wanupe.

²⁴ Ure amogwer 10 hemimu'e ure, urenu waneminozgwer ure. Uruikwahy henu mehe. — Peneko wera'u wer urewi, uru'e wanupe.

²⁵ A'e rupi uremono'og Zezuz uremuwà uzepyr a'e kury. Uze'eg urewe.

— Pekwaw katu ko ma'e. Tuwihaw a'e wà, uzapo kar tuwe ma'e waiko wemiruze'eg wanupe a'e wà. Pureruze'eg ma'e a'e wà no, weruze'eg tuwe wemiruze'eg waiko a'e wà no. ²⁶ Napeiko kwaw nezewe pezeupeupe nehe. Aze awa tuwihaw romo heko wer nehe, Tupàn pyr wiko mehe

nehe, tuwe wiko amogwer wane-miruze'eg romo a'e nehe. Tuwe wiko uma'ereko ma'e ài wanupe nehe. ²⁷ Aze awa heko wer peneruze'egar romo nehe, tuwe wiko penemiruze'eg romo nehe. ²⁸ Ihe Awa ta'yr ihe, nazur kwaw ma'e iapo kar pà purupe ihe. Azur ma'e iapo pà purupe ihe. Azur hezezuka kar pà teko tetea'u wapyro pà ihe.

Zezuz umukatu mokoz hehàpyhà 'ym ma'e a'e wà kury

²⁹ Uhem Zezuz oho Zeriko tawhu wi a'e kury. Uhem mehe teko tetea'u oho haikweromo a'e wà.

³⁰ Mokoz awa hehàpyhà 'ym ma'e wapyk in pe iwyr a'e wà. Wenu Zezuz ikwaw mehe wà. Uzypprog uhapukaz pà izupe wà. — Ne Tawi izuapyr ne ty, i'i izupe wà. — Urepuhareko pe nehe ty, i'i izupe wà.

³¹ — Peze'eg zo izupe nehe ty wà, i'i ahyahy teko a'e awa wanupe wà. Uhapukaz wi wi izupe wà. — Ne Tawi izuapyr ne, urepuhareko pe nehe ty, i'i wi izupe wà.

³² Upytu'u Zezuz wata re a'e. Uhapukaz wanupe. — Ma'e pezapo kar putar ihewe nehe, i'i wanupe.

³³ — Tuwihaw, i'i izupe wà. — Emukatu urereha nehe ty, i'i izupe wà.

³⁴ Upuhareko katu Zezuz a'e wà. Opokok waneha rehe. Na'arewahy hehàpyhàgatu wà kury. Oho hupi wà kury.

21

Wixe Zezuz Zeruzarez tawhu pe a'e kury

¹ Zeruzarez tawhu kutyr oho mehe uhem Zezuz Metewaze taw pe a'e kury. A'e taw ywytyr Uri tyw her ma'e rehe tuz a'e. Na'e omono kar mokoz wemimu'e wenataromo a'e wà, ma'e iapo kar pà wanupe a'e wà. ² — Peho pe pe tawhu penenataromo har pe nehe ty wà. Na'arewahy pexak putar zumen iàpxi pyrer a'e pe

nehe. Imemyr u'àm huwaxe no. Pekwaraw peho nehe. Perur xe ihewe nehe. ³ — Màràzàwe tuwe pekww hereimaw pe, aze awa i'i peme nehe, — Urezar uputar a'e, peze izupe nehe. A'e mehe werur kar putar weimaw peme a'e nehe, i'i wanupe. ⁴ Uzeapo nezewe a'e, ta'e nezewe haw umume'u Tupàn ze'eg imume'u har kwehe arer a'e xe. Na'aw ize'eg awer xe a'e.

⁵ Pemume'u tuwihaw tur haw peho nehe, Xiàw tawhu pe har wanupe nehe.

Tàrityka'i uhem putar penuwihaw wà a'e nehe kury, pepyr a'e nehe kury.

Wata iko zumen ku'az a'e. Zumen imemyr ku'az wapyk pà a'e.

⁶ A'e rupi hemimu'e oho henataromo a'e wà kury. Weruzar ize'eg wà. ⁷ Werur zumen izupe wà, werur imemyr wà no. Omono ukamir ikupe pe wà. Oho Zezuz iku'az kury. Weruata heraha tawhu kutyr kury. ⁸ Teko tetea'u upupirar ukamir pe rupi a'e wà, iho àwàm rupi izupe a'e wà. Amo teko omonohok ka'a huwer oho a'e wà no, imono pà pe rupi iho àwàm rupi a'e wà no. ⁹ Teko Zezuz henataromo wata ma'e a'e wà, haikweromo wata ma'e a'e wà no, uzypyrog izupe uhapukaz pà a'e wà kury.

— Ikatuahy Tawi izuapyr a'e. Tuwe Tupàn uzapo ikatuahy ma'e izupe nehe, ta'e ur iko Zanezar her rehe a'e xe. (Ta'e Tupàn Zanezar umur kar xe a'e xe.) Azeharomoete Tupàn ikatuahy a'e, i'i wà.

¹⁰ Zezuz Zeruzarez tawhu pe heixe mehe teko a'e pe har paw upuranu uzehezehe a'e wà. — Mo romo 'aw awa hekon a'e, i'i izupe wà, uzehezehe upuranu pà wà.

¹¹ — Aikwez Zezuz a'e, Tupàn ze'eg imume'u har romo hekon a'e, Nazare taw pe har Karirez ywy rehe har romo hekon a'e, i'i hupi wata ma'e wà, tawhu pe har wanupe wà.

Wixe Zezuz oho Tupàn hàpuzuhu pupe a'e kury

¹² Zeruzarez tawhu pe uhem ire Zezuz wixe oho Tupàn hàpuzuhu pe a'e kury. Ma'e me'egar wiko a'e pe a'e wà, ma'e ime'eg pà a'e wà. Ma'eme'eg kar har wiko a'e pe a'e wà no, ma'e ime'eg kar pà a'e wà no. Na'e Zezuz umuhem kar a'e teko wamono a'e wi a'e wà. Temetarer ima'e har a'e pe hin a'e wà no. Weruwak Zezuz ywyrapew imono wanuwi kury. Pykahu me'egar a'e pe wanekon a'e wà no. Ta'e teko ume'eg kar pykahu Tupàn pe imono pyràw a'e pe a'e wà xe. Weruwak wanenaw imono wanuwi a'e no. ¹³ Uze'eg nezewe wanupe kury. — Nezewe i'i Tupàn a'e, uze'eg imuapyk kar pà pape rehe a'e. — Azapo kar heràpuzuhu ihe. A'e rupi teko upuner ihewe uze'egaw rehe a'e wà, a'e pe a'e wà. Pe kury, pezapo heràpuzuhu amo ae ma'e romo pe kury. Ma'e rehe imunar ma'e waneko haw romo pezapo heràpuzuhu kury, i'i ahyahy wanupe.

¹⁴ Hehàpyhà 'ym ma'e ur izupe tàpuzuhu pe heko mehe a'e wà. Wata 'ym ma'e ur izupe a'e wà no. Umukatu a'e wà. ¹⁵ Xaxeto wanuwihaw a'e wà, ze'eg kwehe arer rehe upurumu'e ma'e a'e wà no, wikwahy hemiapo kwer ikatuahy ma'e hexak mehe a'e wà. Kwarearer heiheim a'e wà, tàpuzuhu pupe a'e wà. — Ikatuahy Tawi ta'yr a'e, i'i oho waiko wà. Tuwihaw wikwahy henu pà wà.

¹⁶ A'e rupi uze'eg oho Zezuz pe wà. — Aipo ereinu waze'egaw ne, i'i izupe a'e. — Azeharomoete ainu waze'egaw ihe, i'i wanupe. —

Nezewe i'i ze'eg kwehe arer pape rehe imuapyk pyrer.

— Eremu'e kwarearer ne wà. A'e rupi te kwarearer pixika'i ma'e uk-waw herehe uze'egatu haw a'e wà kury. Herehe waze'egatu haw ikat-uahy ihewe a'e.

¹⁷ Na'e uhem Zezuz oho a'e wi wanuwi kury. Oho Metàn taw pe kury. Uker a'e pe.

Umuxinig kar Zezuz ma'ywa 'yw pi her ma'e a'e kury

¹⁸ Iku'egwepe kury. Uzewyr Zezuz oho taw kutyr kury. Ima'uhez kury. ¹⁹ Wexak ma'ywa 'yw pi her ma'e pe izywyw i'àz mehe. Uhem huwake. Huwer katu. Na'i'a kwaw. A'e rupi uze'eg Zezuz ma'ywa 'yw pe kury. — Nane'a pixik kwaw nehe, i'i izupe. Na'arewahy ma'ywa 'yw uxinig kury. ²⁰ Ure hemimu'e ure, uruexak ixinig mehe ure. — Màràzàwe tuwe uxinig na'arewahy a'e, uru'e izupe. ²¹ Uze'eg Zezuz urewe.

— Pema'enukwaw katu ko ma'e rehe nehe ty wà. Aze pezeruzar katu herehe nehe, aze napepytu'u kwaw pezeruzar ire nehe, pepuner putar agwer ma'e iapo haw rehe nehe no. Pepuner wi ywytyr imuata kar haw rehe nehe. — Epu'àm, ezemomor eho e'ar pà yryhu pupe nehe, pepuner peze haw rehe wi ywytyr pe nehe. Weruzar putar peze'eg a'e nehe. ²² Aze pezeruzar katu herehe nehe, aze penoz ma'e Tupàn pe nehe, umur putar peneminoz rà m peme a'e nehe.

— *Mo umur ukàgaw newe, i'i Zezuz pe a'e wà kury*

²³ Uzewyr Zezuz oho Tupàn hàpuzuhu pe a'e kury. Umu'e a'e pe har 'àm wà. Ipurumu'e mehe xaxeto wanuwihaw a'e wà, Zutew wanàmuz a'e wà no, ur henu pà a'e wà kury. — Màràzàwe tuwe erezapo agwer ma'e ne. Mo umur

ukàgaw newe a'e, agwer ma'e iapo kar pà newe a'e, i'i izupe wà.

²⁴ Umume'u Zezuz ma'e wanupe kury.

— Pitài ma'e rehe apuranu putar penehe kury, i'i wanupe. — Aze pemume'u ihewe nehe, a'e mehe amume'u putar hemur kar har her peme ihe nehe no, i'i wanupe. ²⁵ — Mo umur ukàgaw Zuàw pe a'e, teko wamuzahazahak kar pà izupe a'e. Aipo Tupàn uzapo kar izupe a'e. Aipo amo awa uzapo kar izupe a'e wà, i'i wanupe, wanehe upuranu pà.

A'e tuwihaw uze'eze'eg uzeupeupe wà.

— Ma'e za'e putar izupe nehe, i'i uzeupeupe wà. — Tupàn, aze za'e izupe nehe, — Màràzàwe tuwe napezeruzar kwaw Zuàw ze'eg rehe, i'i putar zanewe nehe. ²⁶ — Awa wà, aze za'e izupe nehe, a'e mehe teko wikwahy putar zanewe a'e wà nehe. Ta'e — Tupàn ze'eg imume'u har romo hekon a'e, i'i Zuàw pe a'e wà xe. Aze ru'u zanezuka putar wà nehe, i'i uzeupeupe wà.

²⁷ A'e rupi nezewe i'i Zezuz pe wà kury.

— Nurukwaw kwaw imur kar har ure, i'i mua'u izupe wà. — Nezewe mehe namume'u kwaw hemur kar har her peme ihe nehe no, i'i wanupe.

Zezuz umume'u awa mokoz ta'yr hereko har rehe ma'emume'u haw a'e kury

²⁸ Umume'u wi wi ma'emume'u haw 'àm teko wanupe kury.

— Nezewe amo awa hekon a'e. Mokoz ta'yr a'e wà. Amo 'ar mehe uze'eg oho wa'yr ipy pe. — Hera'yr, i'i izupe. — Ema'ereko eho heko pe kutàri nehe ty, ma'ywa ipo'o pà nehe ty, i'i izupe.

²⁹ — Naheho wer kwaw ihe ty, i'i u pe. Nan kwehe tete ta'yr i'i uzeupe a'e. — Hà, aha putar nehe,

i'i uzeupe. A'e rupi oho ko pe uma'ereko pà kury.

³⁰ Na'e tu uze'eg oho tywyr pe no, oko pe imono kar pà no. — Aze ty, aha putar ihe nehe ty, i'i tywyr izupe, u pe. Noho kwaw a'e.

³¹ Na'e upuranu Zezuz tuwihaw wanehe kury. — Ma'enugar ta'yr weruzar u ze'eg a'e, i'i wanupe. — Tyky'yr, i'i izupe wà. Uze'eg Zezuz wanupe. — Ko ma'e amume'u putar peme ihe nehe. Tuwihaw hemetarer imono'ogar tetea'u a'e wà, kuzà wyzài tetea'u a'e wà no, wiko putar Tupàn hemiruze'eg romo a'e wà nehe. Pe zo napeiko kwaw hemiruze'eg romo nehe. ³² Ta'e Zuàw purumuzahazahak ma'e a'e xe, ur pepyr a'e xe, Tupàn hape hexak kar pà peme a'e xe, ikatu haw rupi pemono kar pà a'e xe. Napezeruzar kwaw ize'eg rehe. Temetarer imono'ogar tetea'u a'e wà, kuzà wyzài tetea'u a'e wà no, uzeruzar ize'eg rehe a'e wà. Napezewyr kwaw Tupàn pe a'e 'ar mehe pe. Napezeruzar kwaw ize'eg rehe hemiapo kwer hexak mehe pe.

Zezuz umume'u ma'ywa 'yw rehe uzekaiw ma'e wanehe ma'emume'u haw a'e kury

³³ — Pezeapyaka katu amo ma'emume'u haw rehe nehe ty wà, i'i Zezuz teko wanupe.

— Nezewe amo ko zar heko awer a'e. Utym ma'ywa uwà her ma'e 'yw oho ko pe a'e. Uzapo pari ko izywyr no. Uzapo itahu ygu'ahu romo, ma'ywa kamikaw romo. Uzapo zuraw iànàgatu ma'e a'e pe ko izywyr a'e no. Ko rehe uzekaiw ma'e uzeupir zuraw rehe a'e wà, ko rehe ume'egatu pà a'e wà. Na'e ko zar wata oho a'e wi amo ywy rehe kury. Wezar awa a'e pe oko rehe wamuzekaiw kar pà wà.

³⁴ Uhem ma'ywa po'o haw 'ar kury. Ko zar omono kar wemiruze'eg a'e pe ko pe a'e

wà kury, ma'ywa imono'og kar pà ko pe har wanupe a'e wà kury. ³⁵ Ko rehe uzekaiw ma'e upyhyk ko zar hemiruze'eg a'e wà. Upetepetek amo wà, uzuka amo wà no, uzapizapi amo ita tetea'u pupe izuka pà wà no. ³⁶ Na'e ko zar omono kar amo ae wemiruze'eg a'e pe a'e wà no. Uzekaiw ma'e uzapo nezewegatete wanupe a'e wà no. ³⁷ Iahykaw rehe omono kar wa'yr a'e pe wanupe no. — Azeharomoete uzeruze'egatu putar hera'yr rehe a'e wà nehe, i'i uzeupe. ³⁸ Ko rehe uzekaiw ma'e wexak ta'yr a'e wà kury. — Aikwez ko zar ta'yr a'e, i'i izupe wà. — Xiuka nehe ty wà, a'e mehe upyta putar zanema'e romo nehe kury, zaneve nehe kury, i'i uzeupeupe wà.

³⁹ A'e rupi upyhyk ta'yr oho wà. Uzuka wà. Umutyk hetekwer imono ko wi wà.

⁴⁰ Uhem putar ko zar wà a'e pe a'e nehe kury. Ma'e uzapo putar wanupe a'e nehe.

⁴¹ Azeharomoete uzuka kar putar a'e wà nehe. Wezar putar amo ae teko a'e pe a'e wà nehe, oko rehe wamuzekaiw kar pà a'e wà nehe. A'e ko rehe uzekaiw ma'e ipyahu ma'e umur putar ma'ywa ko zar pe a'e wà nehe, i'ar mehe a'e wà nehe, i'i izupe wà.

⁴² Uze'eg wiwi Zezuz wanupe.

— Aipo napemugeta pixik kwaw Tupàn ze'eg kwehe arer pape rehe imuapyk pyrer pe. Na'aw ize'eg awer xe a'e kury.

Tàpuz iapo har a'e wà, Weityk amo ita imono a'e wà. Ta'e na'ikatu kwaw wanupe a'e xe.

Akwez ita a'e nehe kury, upyta putar tàpuz iwy pe a'e nehe kury.

Ta'e Zanezar uzapo nezewe haw a'e xe.

Ikatuahy a'e.

43 Ko ma'e amume'u putar peme ihe nehe kury. Pepytu'u putar Tupàn hemiruze'eg romo peneko re nehe kury, ta'e Tupàn pemupytu'u kar putar a'e nehe kury xe. Umuigo kar putar amo ae teko wemiruze'eg romo a'e wà nehe kury. 44 Ihe aiko a'e ita ài ihe. Aze ita u'ar awa 'aromo a'e nehe, uzuka putar a'e nehe. Nezewegatete azepyk putar heremiruze'eg 'ym wanehe ihe nehe no.

45 Xaxeto wanuwihaw a'e wà, ze'eg kwehe arer kwaw par parizew her ma'e a'e wà no, wenu Zezuz ima'emume'u haw a'e wà. — Zanerehe tuwe ize'eg a'e, i' uzeupeupe wà. Wikwahy wà. 46 Ipurupyhyk wer zepe hehe wà. Ukyze teko wanuwihaw wà. — Tupàn ze'eg imume'u har romo hekon a'e, i' teko Zezuz pe a'e wà xe. A'e rupi tuwihaw nupuner kwaw ipyhykaw rehe wà.

22

Zezuz umume'u zereko haw pe har wamai'u haw rehe ma'emume'u haw a'e kury

1 Uma'emume'u wi wi Zezuz teko wanupe a'e kury.

2 — Tupàn pureruze'egaw a'e, nuzawy kwaw amo tuwihaw hemireko haw a'e. Tuwihaw uzapo kar mai'u haw a'e, ta'e — Hera'yr hemireko putar a'e nehe xe, i' uzeupe a'e. 3 Omono kar wemiruze'eg a'e wà kury, henoz pyrer wanexak kar pà a'e wà kury, — Zaha mai'u haw pe nehe kury, i' oho wanupe wà. Henoz pyrer na'iho wer kwaw zereko haw pe a'e wà. 4 Na'e tuwihaw omono kar amo wemiruze'eg a'e wà no, henoz pyrer wanupe zereko haw imume'u kar pà no. — Uhem mai'u haw 'ar kury, i' wanupe wà. — Zanezar uzuka kar tapi'ak kwez kury. Tapi'aka'yr ikyra katu ma'e uzuka kar kwez no. Uzapo kar paw

temi'u a'e kury. Pezur tuwe zereko haw pe nehe ty wà, i' wanupe wà.

5 Henoz pyrer nuzekaiw kwaw waze'eg rehe wà. Amo uma'e wiwi uma'e oho wà. Amo ae oho oko pe wà. Amo ume'eg uma'e oho wà. 6 Amogwer upyhyk zereko haw imume'u har a'e wà, wapete-petek pà a'e wà, wazuka pà a'e wà. 7 Wikwahy tuwe tuwihaw kury, wazuka awer henu re kury. Omono kar zauxiapekwer a'e pe a'e teko wazuka pà a'e wà, waneko haw hapy pà wanuwihaw wà. 8 Na'e wenz wemiruze'eg wamuwà uzeupe wà.

— Uhyk zereko haw mai'u haw kury. Hereminozgwer na'ikatu pixik kwaw a'e wà, a'e rupi nu'u kwaw a'e wà nehe, i' wanupe. 9 — Peho nahu rupi nehe, teko paw penemixak ràm wanenz pà nehe, i' wanupe.

10 A'e rupi oho taw mytepe wà. Omono'og teko wemixak kwer paw rupi wà. Omono'og teko ikatu ma'e wà. Omono'og teko ikatu 'ym ma'e wà no. Teko tetea'u uhem wà zereko haw pe wà. Zemono'ogaw tynehem teko tetea'u pupe a'e kury. Nupuner kwaw amo teko heixe haw rehe a'e pe wà. 11 Wixe tuwihaw wàpuz me kury, teko wanexak pà kury. Wexak tuwihaw amo awa a'e pe kury. A'e awa numunehew kwaw kamir ikatu ma'e zereko haw pe oho ma'e ài a'e.

12 Na'e uze'eg tuwihaw izupe.

Màràzawe tuwe neremunehew kwaw kamir zereko haw pe oho ma'e hemimunehew ne, i' izupe. Nuze'eg kwaw a'e awa izupe, tuwihaw pe. 13 Uze'eg tuwihaw wemiruze'eg wanupe kury. — Pezàpixi 'aw awa nehe ty wà, ipo rehe ipy rehe nehe ty wà. Peityk imonokatu pe ipytunaw pe nehe. Uzai'o putar a'e pe uhapukaz pà nehe, wàzgyrygyryw pà nehe, i' wanupe.

¹⁴ Tupàn wenz teko tetea'u a'e wà, uze'eg imume'u kar pà wanupe a'e wà. Nuexaexak kwaw teko tetea'u wemiruze'eg rà m romo a'e wà. Xo màrà màrà n zo wiko putar hemiruze'eg romo wà nehe.

Pemono tuwihaw hemetarer tuwihaw pe nehe, i'i Zezuz parizew wanupe a'e kury

¹⁵ Uhem ze'eg kwehe arer kwaw par parizew her ma'e oho a'e wi wà, uzeupeupe uze'eg pà wà. — Zapuranu hehe zane nehe, i'i uzeupeupe wà. — Aze uze'eg zemueteahy Tupàn rehe nehe, xiuka kar nehe, i'i uzeupeupe wà.

¹⁶ Na'e a'e parizew omono kar wemimu'e Zezuz pe wà, omono kar amo Ero hemiruze'eg izupe wà no. — Purumu'e ma'e, i'i izupe wà. — Tuweharupi ze'eg azeharomoete har eremume'u iko ne, i'i izupe wà. — Eremume'u Tupàn hemiapo putar haw azeharomoete har, i'i izupe wà. — Ma'in putar ihewe nehe, nere kwaw ne, ta'e teko uzuawygatu neruwa rupi a'e wà xe. Tuwihaw nuzawy kwaw ma'e hereko 'ymar newe wà. Paw rupi katete uzuawygatu tuwe neruwa rupi a'e wà, i'i izupe wà. ¹⁷ — A'e rupi urupuranu putar nerehe kury. Aipo ximono putar temetarer Hom tawhu pe har wanuwihaw ikàg wera'u ma'e pe zane nehe, i'i izupe wà.

(Na'e uze'eg uzeupeupe wà, Zezuz pe uze'eg 'ym pà wà. — He'e, aze i'i nehe, uhaw putar ze'eg kwehe arer nehe. — Nan, aze i'i nehe, uhaw putar tuwihaw Hom pe har ze'eg nehe. — Wyzài ma'e imume'u mehe umàno putar nehe, i'i uzeupeupe wà.)

¹⁸ Ukwaw Zezuz wama'enukwaw paw ikatu 'ym ma'e a'e. — Pemume'uahy tuwe ma'e penemiapo rà m. Pezapo zepe amo ae ma'e. Hemu'em ma'e romo peiko. Màrà zà we tuwe pezegaw hemuze'eg zemueteahy kar pà

Tupàn rehe. ¹⁹ Pemur temetarer xe ihewe hexak kar pà nehe, i'i wanupe. Werur temetarer tà tà ma'e izupe wà. ²⁰ — Mo hagapaw ko temetarer rehe tuz a'e, mo umuapyk kar uwer hehe a'e, i'i wanupe.

²¹ — Tuwihaw Hom pe har hagapaw hehe tuz a'e, i'i izupe wà. — A'e ae umuapyk kar uwer rehe a'e, i'i izupe wà. — A'e mehe pemono tuwihaw ma'e tuwihaw pe nehe. Pemono Tupàn ma'e Tupàn pe nehe, i'i wanupe.

²² Ize'eg henu mehe ipytuhegatu tuwe a'e wà. Uhem a'e wi izuwi wà. Ta'e nupuner kwaw imuze'eg zemueteahy kar haw rehe a'e wà xe. Nuze'eg zemueteahy kwaw tuwihaw rehe. Nuze'eg zemueteahy kwaw Tupàn rehe.

Uze'eg Zezuz teko wakweraw paw rehe a'e kury

²³ A'e 'ar mehe we, xaxeto hemetarer katu ma'e xatuxew her ma'e a'e wà, ur Zezuz pyr a'e wà. (Nuzeruzar kwaw teko wakweraw pà wà m rehe a'e wà.) Uze'eg izupe wà.

²⁴ — Purumu'e ma'e. Nezewe i'i Moizez a'e, Tupàn ze'eg kwehe arer imuapyk pà pape rehe a'e. — Aze awa umàno wa'yr 'ym pà a'e nehe, tuwe tywyr wereko hemireko kwer a'e nehe, tuwe upurumuzà muzà g wyky'yr umàno ma'e kwer hekuzaromo a'e nehe, i'i ze'eg kwehe arer a'e. ²⁵ A'e rupi urumume'u putar ma'e newe ure nehe kury.

Amo awa xe wanekon a'e wà, 7 waneta haw wà. Wanyky'yr hemireko a'e. Na'e umàno a'e, upurumuzà g 'ym pà a'e. Tywyr hehe we har a'e kury, wereko wyky'y raty kwer a'e kury. Umàno a'e no, upurumuzà g 'ym pà a'e no. ²⁶ Amogwer tywyr a'e rupi katete a'e wà no, umàno upurumuzà g 'ym pà paw rupi a'e wà no. ²⁷ Na'e kuzà umàno a'e no. ²⁸ Ukweraw putar

amo 'ar mehe a'e wà nehe. A'e 'ar mehe, mo wiko putar a'e kuzà imen romo a'e nehe, ta'e paw rupi katete a'e wà xe, wereko a'e kuzà wikuwe mehe a'e wà xe.

²⁹ Uze'eg Zezuz wanupe.

— Napekwaw kwaw ma'e pe. Ta'e napekwaw kwaw Tupàn ze'eg kwehe arer pape rehe imuapyk pyrer pe xe, ta'e napekwaw kwaw Tupàn ikàgaw pe no xe. ³⁰ Teko umàno ma'e kwer ukweraw mehe a'e wà nehe, wiko putar Tupàn heko haw pe har ywak rehe har wazàwe a'e wà nehe. Nuzereko kwaw wà nehe. ³¹ Tupàn ze'eg kwehe arer uze'eg nezewe a'e, umàno ma'e kwer wakweraw pàwàm imume'u pà zanewe a'e.

³² Kwehe mehe Àmàrààw a'e, Izak a'e no, Zako a'e no, umàno a'e wà, Moizez heko zanune a'e wà. Kwarahy tetea'u pawire uzexak kar Moizez a'e. Tua'u kury. Uze'eg Tupàn oho izupe. — Ihe ihe, aiko Àmàrààw izar romo ihe, aiko Izak izar romo ihe, aiko Zako izar romo ihe, i'i Moizez pe. Ni'i kwaw nezewe a'e.

— Aiko Àmàrààw umàno ma'e kwer izarer romo ihe, heko mehe ihe, ni'i kwaw izupe. — Aiko Àmàrààw izar romo ihe, i'i tuwe izupe. Màràzàwe tuwe nezewe i'i a'e. Nezewe i'i a'e, ta'e amo 'ar mehe wanetekwer ukweraw wi putar a'e wà nehe xe. Ko 'ar rehe wanekwe wikuwe a'e wà. Tupàn a'e, wikuwe ma'e wazar romo hekon a'e, nuiko kwaw umàno ma'e kwer wazar romo a'e. ³³ Ize'eg henu mehe teko ipytuhegatu ipurumu'e haw rehe a'e wà.

— *Pezamutar penuwake har pe wà nehe*

³⁴ Nezewe Zezuz umupytu'u kar a'e Moizez ze'eg kwaw par hemetarer katu ma'e xatuxew her ma'e waze'eg ire a'e wà. Amogwer ze'eg kwehe arer kwaw par parizew her ma'e a'e wà, wenu wamupytu'u kar awer imume'u

haw a'e wà. A'e rupi uzemono'og oho (amo tàpuz me) wà kury. ³⁵ Na'e amo ze'eg kwehe arer rehe upurumu'e ma'e a'e, parizew a'e, uze'eg wà Zezuz pe a'e. — Amuze'eg zemueteahy kar putar Zezuz Tupàn rehe ihe nehe kury, i'i uzeupe.

³⁶ — Purumu'e ma'e, i'i Zezuz pe. — Kwehe mehe Tupàn uzapo kar ma'e tetea'u zaneipy wanupe a'e. Uzapo kar a'e ma'e zanewe a'e no. Ma'enugar ize'eg kwehe arer xiruzar tuwe nehe, amogwer ze'eg wanuwi nehe, i'i izupe, hehe upuranu pà. ³⁷ Uze'eg Zezuz ze'eg kwaw par wanupe.

— Xiruzar 'aw Tupàn ze'eg amogwer wanuwi nehe. — Heamutar katu pe nehe ty wà, paw rupi katete pepy'a pupe nehe, paw rupi katete penekwe pupe nehe no, paw rupi katete pema'enukwaw paw pupe nehe no, i'i Tupàn teko wanupe. ³⁸ 'Aw ze'eg ikatu weraw amo wanuwi a'e. Tuwe teko weruzar weraw tuwe ko ze'eg a'e wà nehe. ³⁹ Amo ze'eg wiko weraw ze'eg ikurer wanuwi a'e no. — Pezamutar katu penuwake har pe wà nehe no, pezeamutar katu haw zàwegatete nehe no, i'i a'e ze'eg. ⁴⁰ Ta'e Moizez ze'eg a'e xe, Tupàn ze'eg imume'u har kwehe arer waze'eg a'e wà no xe, wiko upaw rupi 'aw mokoz ze'eg heruzar katu pyr wainuromo a'e wà xe.

Uze'eg Zezuz tuwihaw ur ma'e ràm rehe a'e kury

⁴¹ Moizez ze'eg kwaw par parizew her ma'e uzemono'og a'e pe Zezuz pyr a'e wà. Upuranu Zezuz wanehe a'e.

⁴² — Ma'e peze peiko Tuwihawete Purupyro Ma'e ur ma'e ràm rehe, i'i wanupe. — Mo izuapyr romo hekon putar a'e nehe, i'i wanupe. — Tawi izuapyr romo hekon putar a'e nehe, i'i izupe wà. Uze'eg wi Zezuz wanupe.

⁴³ — Hezar, i'i Tawi uzuapyr pe. Ta'e kwehe mehe Tupàn Hekwe umuze'eg kar nezewe izupe a'e xe. Na'aw Tawi ze'eg awer xe a'e kury.

⁴⁴ Tupàn uze'eg hezar pe a'e.

— Eapyk xe heawyze har rehe nehe ty.

Amo 'ar mehe amuigo kar putar neàmàtyry'yamar neremiruze'eg romo ihe wà nehe.

⁴⁵ — Hezar, i'i Tawi izupe a'e, tuwihaw ur ma'e ràm pe a'e. Màràzàwe tuwe nezewe i'i uzuapyr uzexak kar 'ym ma'e pe a'e. Awa nuze'eg pixik kwaw nezewe uzuapyr pe a'e wà. — Hezar, ni'i pixik kwaw uzuapyr pe wà.

⁴⁶ A'e pe har nupuner kwaw iwazar haw rehe Zezuz pe a'e wà. A'e rupi a'e 'ar mehe arer we ni amo nupuranu kwaw Zezuz rehe a'e wà kury.

23

— *Peiko zo parizew wazàwe nehe, i'i Zezuz teko wanupe a'e kury*

¹ Na'e uze'eg Zezuz teko wanupe a'e kury, wemimu'e wanupe a'e no.

² — Ze'eg kwehe arer rehe upurumu'e ma'e a'e wà, ze'eg kwehe arer kwaw par parizew her ma'e a'e wà no, umume'u Moizez ze'eg kwehe arer waiko a'e wà, upurumu'e pà a'e wà, ta'e tuwihaw umume'u kar wanupe a'e wà xe.

³ A'e rupi peruzar waze'eg nehe ty wà. Peiko zo wazàwe nehe. (Waze'eg ikatu. Wanemiapo kwer iaiw.) Pezapo zo ma'e wanemiapo kwer zàwenugar nehe, ta'e nuzapo kwaw ma'e uze'eg rupi a'e wà xe.

⁴ Awa omono ma'e ipuhuz katu ma'e kawaru ikupe pe a'e, heraha kar pà izupe a'e. Nupytywà kwaw heraha mehe a'e. Nezewegatete a'e ze'eg kwehe arer kwaw par uzapo kar zawaiw katu ma'e peme a'e wà no. Napepytywà kwaw iapo haw

rehe a'e wà no. ⁵ Aze uzapo ma'e wà, wexak kar wemiapo kwer teko wanupe wà. Wereco Tupàn ze'eg pehegwer pape rehe imuapkyk pyrer hyru pupe wà, uwa rehe wà, uzywa rehe wà no. Uhua'u a'e ze'eg hyru a'e. A'e rupi teko paw wexak a'e wà. Umupukua'u kar ukamir a'e wà no, ukatu mua'u haw hexak kar pà purupe a'e wà no. ⁶ Mai'u haw pe oho mehe iapyk wer tenaw ikatuahy ma'e rehe wà. Teko nuapkyk kwaw wanenaw rehe wà, zemono'ogaw pe wà. Teko nuapkyk pixik kwaw parizew wanenaw rehe a'e wà. Xo parizew zo wapyk hehe a'e wà. ⁷ Aze teko umuawate katu a'e wà, hurywete a'e parizew wà. — Purumu'e ma'e, aze teko i'i wanupe wà, hurywete parizew wà. Ta'e heko wer ikàg wera'u ma'e romo amogwer wanuwi a'e wà xe. ⁸ — Purumu'e ma'e, peze zo pezeupeupe nehe. Ta'e uzeruzar ma'e romo peiko pe no xe. Pitài zo pemu'e har a'e. ⁹ — Heru, peze zo ko ywy rehe har pe nehe, ta'e pitài zo penu a'e xe. Xo ywate har zo penu romo hekon. ¹⁰ — Hereruze'egar, peze zo amo pe nehe, ta'e pitài zo peneruze'egar a'e xe. Tuwihawete Purupyro Ma'e a'e zutyka'i peneruze'egar romo hekon a'e. ¹¹ Peneruze'egar a'e wà, penemiruze'eg romo wanekon putar a'e wà nehe. ¹² Aze awa uzeapo ikàg ma'e romo a'e nehe, Tupàn umuigo kar putar a'e awa ikàg 'ym ma'e romo a'e nehe. Aze awa ikàg 'ym ma'e romo uzeapo nehe, Tupàn umuigo kar putar a'e awa tuwihaw romo a'e nehe no.

— *Iaiw ma'e romo peiko, i'i Zezuz parizew wanupe a'e kury*

¹³ Uze'eg Zezuz upurumu'e ma'e wanupe kury.

— Pe upurumu'e ma'e pe ty wà, pe ze'eg kwehe arer kwaw par parizew her ma'e pe no ty wà, Tupàn uzepkyk putar penehe

a'e nehe, ta'e pepurumu'e peiko Tupàn ze'eg rehe pe xe, ta'e naperuzar kwaw a'e ze'eg pe xe. Pemupytu'u kar teko Tupàn hemiruze'eg romo waneko re pe wà. Pe napeiko kwaw hemiruze'eg romo. Aze awa uzeagaw Tupàn hemiruze'eg romo wiko pà a'e nehe, — Kwa, nerepuner kwaw, peze putar izupe nehe. ¹⁴ Tupàn uzepyk putar tuwe penehe a'e nehe. Ta'e pemunar kuzà imen umàno ma'e kwer wama'e rehe pe xe, pemunar wanàpuz rehe pe no xe. A'e re peze'eg tetea'u mua'u peiko Tupàn pe teko wanuwa rupi no, tuweharupi no. Ipukua'u Tupàn pe peze'egaw. — Tupàn jamutar katu har romo aiko ihe, peze mua'u purupe. A'e rupi Tupàn uzepyk wera'u putar penehe a'e nehe.

¹⁵ Uzepyk putar penehe nehe. — Uruata oroho yryhu nànan ywy nànan pitài awa imuzewyr kar pà Tupàn pe ure, peze mua'u teko wanupe. Aze a'e awa izewyr wer Tupàn pe nehe, pemuigo kar putar a'e awa pezàwenugar romo nehe no. A'e rupi iaiw wera'u putar pewi a'e nehe, oho putar tatahu pe penenataromo a'e nehe. ¹⁶ Aze hehàpyhà 'ym ma'e weraha amo hehàpyhà 'ym ma'e pe rupi a'e nehe, mokoz u'ar putar ywykwar pupe a'e wà nehe. Nezewegatete pe no ty wà. Naperuzar katu kwaw Tupàn ze'eg. Màràzàwe tuwe peruzar kar ize'eg amogwer teko wanupe. Tupàn uzepyk putar penehe a'e nehe. Peze'eg nezewe teko wanupe. — Aze pemume'u tuwe penemiapo rà m nehe, — Tuwe Tupàn hàpuzuhu wenu ko heze'eg nehe, aze peze nehe, a'e mehe aze napezapo kwaw a'e penemimume'u kwer nehe, Tupàn nuzepyk kwaw penehe nehe, peze mua'u teko wanupe.

— Aze pemume'u penemiapo rà m nehe,

— Tuwe temetarer tàtà ma'e hekuzar katu ma'e or her ma'e Tupàn hàpuzuhu pupe har wenu ko heze'eg nehe, aze peze nehe, a'e mehe aze napezapo kwaw a'e penemimume'u kwer nehe, Tupàn uzepyk putar penehe nehe, peze mua'u teko wanupe. ¹⁷ Ma'e kwaw 'ymar hehàpyhà 'ym ma'e ài peiko. Tupàn hàpuzuhu uhua'u wera'u a'e temetarer wi a'e. Ikàg wera'u izuwi no. Ta'e Tupàn hàpuz umukatu a'e temetarer a'e xe. Ta'e a'e temetarer Tupàn hàpuzuhu pupe tuz a'e xe. ¹⁸ — Aze pemume'u penemiapo rà m nehe,

— Tuwe ma'ea'yr hapy haw tàpuzuhu pupe har wenu ko heze'eg a'e nehe, aze peze nehe, aze napezapo kwaw a'e penemimume'u kwer nehe, Tupàn nuzepyk kwaw penehe nehe, peze mua'u teko wanupe. — Aze pemume'u penemiapo rà m nehe, — Tuwe heremimono kwer ma'ea'yr zuka haw rehe har wenu ko heze'eg a'e nehe, aze peze nehe, aze a'e re napezapo kwaw penemimume'u kwer nehe, a'e mehe Tupàn uzepyk putar penehe nehe, peze mua'u teko wanupe. ¹⁹ Hehàpyhà 'ym ma'e ài peiko. Ma'ea'yr zuka haw uhua'u wera'u penemimono kwer wi a'e. Umukatu a'e penemimono kwer Tupàn huwa rupi a'e. ²⁰ A'e rupi aze awa umume'u wemiapo rà m ma'ea'yr zuka haw huwa rupi nehe, umume'u putar a'e ma'e ma'ea'yr zuka haw 'aromo har huwa rupi paw rupi katete nehe no. ²¹ Aze awa umume'u wemiapo rà m nehe, tàpuzuhu huwa rupi nehe, umume'u putar wemiapo rà m Tupàn huwa rupi nehe no, ta'e Tupàn wiko a'e pe a'e no xe. ²² Aze awa umume'u wemiapo rà m ywak huwa rupi nehe, umume'u putar a'e ma'e Tupàn henaw huwa rupi nehe no, Tupàn huwa rupi nehe no, ta'e Tupàn wapyk a'e pe a'e no

xe.

²³ Pe ze'eg kwehe arer rehe upurumu'e ma'e pe. Pe ze'eg kwehe arer kwaw par parizew her ma'e pe no, uzepyk putar tuwe Tupàn penehe a'e nehe. Ta'e hemu'em ma'e romo peiko pe xe. Ta'e naperuzar kwaw a'e ze'eg pe xe. Aze pereko 10 taz, pemono pitài Tupàn pe. Aze pereko 10 ma'ywanem, pemono pitài izupe no. Pixika'i ma'e iapo mehe peruzar tuwe ize'eg. Uhua'u ma'e iapo mehe naperuzar kwaw ize'eg. Naperuze'eg kwaw teko ikatu haw rupi pe wà. Napepurupuhareko kwaw. Napezapo kwaw pene-mimume'u kwer. Peruzar ize'eg ipixika'i ma'e iapo mehe. Aze mo peruzar tuwe ize'eg uhua'u ma'e iapo mehe no, a'e mehe mo pekatu mo Tupàn pe. ²⁴ Hehàpyhà 'ym ma'e amo hehàpyhà 'ym ma'e heraha har ài peiko. Aze meru u'ar pekanek pupe, nape'u kwaw ipor. A'e 'ar mehe we pemokon kawaru kupewa'a.

²⁵ Uzepyk putar Tupàn penehe nehe. Amo kanek ikatuahy ikupew a'e. Tynehem puruzuka haw pupe a'e. Aze teko u'u wà nehe, umàno putar wà nehe. Nezewegatete pe no. Ikatu ma'e pixika'i ma'e pezapo teko wanuwa rupi. Ikatu 'ym ma'e uhua'u ma'e pezapo purupe hexak kar 'ym pà. Pepy'a tynehem ikatu 'ym ma'e pupe. ²⁶ Pe ze'eg kwehe arer kwaw par hehàpyhà 'ym ma'e pe ty wà. Pemukatu pekawaw nehe, ipor heityk pà nehe, xo a'e mehe zo pekatu putar Tupàn pe nehe.

²⁷ Tupàn uzepyk putar tuwe penehe a'e nehe. Purutym awer ài peiko. Teko umuhàmuhàz ma'emuxigaw purutym awer i'aromo a'e wà. Ipuràg eteahy ikupew. Tynehem umàno ma'e kwer ikàgwer pupe a'e. Inem ipupe har. ²⁸ Nezewegatete pe no ty wà. — Ikatuahy ma'e, i'i teko peme

a'e wà. Ikatu 'ym ma'e ipupe har romo peiko. Tynehem temu'emaw pupe a'e. Pezumim pekatu 'ymaw puruwi.

— *Tupàn uzepyk putar penehe nehe, i'i Zezuz parizew wanupe a'e kury*

²⁹ (Uze'eg wiwi Zezuz parizew wanupe.)

— Tupàn uzepyk putar penehe a'e nehe. Tupàn ze'eg imume'u har wamàno re pezapo watymaw ikatuahy ma'e wanupe. Pemuaryk ita ipuràg eteahy ma'e itym awer 'aromo, ikatuahy ma'e iapo arer kwehe arer itym awer 'aromo.

³⁰ — Aze mo uruiko kwehe mehe ure, a'e Tupàn ze'eg imume'u har wapyr mo ure, nuruzuka iwer mo ure wà, a'e 'ar rehe arer wazàwe ure wà, peze mua'u peiko ko 'ar rehe. ³¹ Peiko Tupàn ze'eg imume'u har wazuka arer wazuapyapyr romo. A'e rupi peiko wazuka arer wazàwe no. ³² Pemumaw wanemiapo kwer peho nehe ty wà. Uzypyrog ikatu 'ym ma'e iapo pà wà. Pemumaw a'e ikatu 'ym ma'e iapo haw nehe kury. ³³ Mozaiw uxi'u teko a'e wà, wazuka pà a'e wà. Nezewegatete pe no. Pezapo kar ikatu 'ym ma'e purupe no, tatahu pe wamono kar pà no. Mozaiw zàwe peiko. Mozaiw a'ya'yr wazàwe peiko. Tupàn pemono kar putar tatahu pe nehe. Napepuner kwaw pehemaw rehe a'e wi nehe, penehe izepykaw wi nehe. ³⁴ A'e rupi ko ma'e amume'u putar peme xe ihe nehe kury. Amono kar putar heze'eg imume'u har pepyr ihe wà nehe, amono kar putar ma'e kwaw katu har pepyr ihe wà nehe no, amono kar putar upurumu'e ma'e pepyr ihe wà nehe no. Pezuka putar amo pe wà nehe. Pezywàzywà putar amo ywya kanetar rehe pe wà nehe no, pepetepetek putar amo pezemono'ogaw pe pe wà nehe no.

Pemuzàn kar putar amo taw wi peneko haw wi pe wà nehe no, amo ae taw pe wamono kar pà pe wà nehe no. ³⁵ Aze awa uzuka e amo teko a'e nehe, Tupàn uzepyk putar hehe a'e nehe. Nezewegatete uzepyk putar penehe a'e nehe no, peipy wanehe uzepyk mehe a'e nehe no, ta'e izypy mehe peipy uzuka Apew a'e wà xe, uzuka Zakari Maraki ta'yr kwehe mehe a'e wà no xe. Uzuka Zakari oho Tupàn hàpuzuhu pe ma'ea'yr zuka haw huwake a'e wà. ³⁶ Azeharomoete ko heze'eg ihe. Tupàn uzepyk putar peipy wanehe nehe. Uzepyk putar penehe nezewegatete a'e nehe no.

Zeuz uzamutar katu Zeruzarez pe har a'e wà

³⁷ Uze'eg Zeuz Zeruzarez pe har wanupe kury.

— Pe Zeruzarez tawhu pe har pe ty wà, pe Zeruzarez tawhu pe har pe ty wà, kwehe mehe peipy uzuka Tupàn ze'eg imume'u har a'e wà, uzapizapi ize'eg herur har ita tetea'u pupe a'e wà, wazuka pà a'e wà. Tuweharupi hepu-ruàzuzwàn wer zepe penehe ihe. Zapukaz omonogatu umemyr up-epo iw y pe. Nezewegatete ihe no. Hezekaiw katu wer zepe penehe ihe no. Naheputar kwaw pe.

³⁸ A'e rupi iaiw putar tuwe peneko haw nehe kury. ³⁹ Ta'e aha putar pewi ihe nehe xe. Naherexak kwaw pe nehe. Amo 'ar mehe azewyr wi putar xe ihe nehe. A'e 'ar mehe peze'eg putar ihewe nehe.

— Tuwe Tupàn uzapo ikatuahy ma'e izupe nehe, Zanezar her rehe ur ma'e rà m pe nehe, peze putar ihewe nehe. Xo a'e mehe zo herexak pe nehe.

24

Zeuz umume'u Tupàn hàpuzuhu heityk àwàm a'e kury

¹ Uhem Zeuz oho a'e wi Tupàn hàpuzuhu wi a'e kury. Ure hemimu'e ure, uruhem oroho huwake ure kury. Uruexak kar Tupàn hàpuzuhu izupe ure. (Uhua'u tàpuzuhu. Ipuràg eteahy no.)

² — Azeharomoete, i'i urewe. — Peme'egatu wi tàpuzuhu rehe nehe ty wà. Ipuràg eteahy a'e. Ko ma'e amume'u putar peme ihe kury. Amo 'ar mehe nehe, teko weityk putar wi tàpuzuhu paw rupi a'e wà nehe. Nupyta kwaw ni pitài ita amo ae ita 'ar romo a'e nehe, i'i urewe.

Zeuz umume'u ma'erahy tetea'u ipuraraw pàwàm a'e kury

³ Wapyk Zeuz oho ywytyr Uri tyw her ma'e rehe a'e kury. Ure uruhem ipyr ure no. Naheta kwaw teko a'e pe ipyr wà. Xo ure uruwapyk oroho ywytyr rehe. Urupuranu hehe. — Ma'e 'ar mehe agwer ma'e uzeapo putar nehe, uru'e izupe. — Ma'e uzeapo putar a'e 'ar ihem etea'i mehe a'e nehe, nezur etea'i haw ikwaw kar pà urewe nehe, iahykaw ikwaw kar pà urewe nehe, uru'e izupe. ⁴ Uwazar ureze'eg urewe.

— Pezumupy'a teko wanehe nehe ty wà. Pezeruzar zo wanemu'emaw rehe nehe. ⁵ Ta'e awa tetea'u uzexak kar putar xe a'e wà nehe xe, ko ywy rehe a'e wà nehe xe. — Aiko Tuwihawete Purupyro Ma'e romo ihe, i'i mua'u putar purupe a'e wà nehe. Teko tetea'u uzeruzar putar a'e tuwihaw hemu'em ma'e wanehe a'e wà nehe. ⁶ Tuwihaw omono kar putar wemiruze'eg zauxiapekwer a'e wà nehe, amo ae zauxiapekwer wàmàtyry'ym kar pà a'e wà nehe. Wazeàmàtyry'ymaw wànoànog putar nehe. Peinu putar iànoànogaw penuwake har nehe. Peinu putar teko wazeàmàtyry'ymaw multe har nehe no. Pezeapyaka katu ko

heze'eg rehe nehe ty wà. Pekyze zo wanuwi nehe. Ta'e agwer ma'e uzeapo putar tuwe nehe xe. Nuhem kwaw iahykaw a'e 'ar mehe. ⁷ Amo ywy rehe har uzàmàtry'y'm putar amo ae ywy rehe har a'e wà nehe. Amo tuwihaw uzàmàtry'y'm putar amo ae tuwihaw a'e nehe no, wemiruze'eg wamono kar pà inugwer heko haw pe a'e nehe no. Teko tetea'u ima'uhez putar a'e wà nehe. Ywy uryryryryz putar xe a'e nehe no. Uryryryryz putar pe pe no, 'a pe no, ywy nààn no. ⁸ Agwer ma'e kuzà imemyrahy haw ài uzeapo putar nehe.

⁹ Tuwihaw pepyhyk kar putar a'e wà nehe. Pepetek kar putar wà nehe no. Pezuka kar putar wà nehe no. Teko paw na'iakatuwawahy kwaw penehe a'e wà nehe, heremiruze'eg romo peneko mehe a'e wà nehe. ¹⁰ A'e 'ar mehe nehe, teko tetea'u upytu'u putar herehe uzeruzar ire a'e wà nehe no. Upyhyk kar putar umyrypar wà nehe, tuwihaw a'ua'u wanupe wà nehe, wazuka kar pà wà nehe. Na'iakatuwawahy kwaw uzehezehe wà nehe no. ¹¹ Na'e Tupàn ze'eg imume'u mua'u har uzexak kar putar uhem pà a'e wà nehe, Tupàn hape iawy kar pà teko tetea'u wanupe a'e wà nehe. ¹² Ikatu 'ym ma'e uhàuhàz putar tuwe a'e nehe. Na'e teko upytu'u putar uzeamutamutar ire a'e wà nehe. ¹³ Aze teko nupytu'u kwaw herehe uzeruzar ire wà nehe, te iahykaw rehe wà nehe, Tupàn upyro putar a'e teko a'e wà nehe. ¹⁴ Amume'u kar putar Tupàn pureruze'egaw rehe ze'eg puràg ihe nehe, imume'u har wamono kar pà ywy nàànàgatu ihe nehe. A'e rupi teko paw rupi katete ukwaw putar Tupàn pureruze'egaw ihemaw a'e wà nehe. A'e ma'e paw izeapo mehe, uhem putar iahykaw nehe.

Zezuz umume'u iahykaw rehe uzeapo ma'e ràm a'e kury

¹⁵ (Uze'eg wiwi Zezuz urewe.)

— Pexak putar ma'e iaiw wera'u ma'e nehe. Amo Tupàn ze'eg imume'u har kwehe arer Taniew her ma'e a'e, umume'u a'e ma'e iaiw wera'u ma'e tur àwàm a'e. A'e ma'e upu'àm putar oho Tupàn hàpuzuhu pupe a'e nehe, Tupàn huwa rupi Tupàn ikatu haw rupi a'e nehe. (Pe ko pape imugeta har pe, tuwe peinu katu ko ze'eg nehe.) ¹⁶ A'e 'ar mehe nehe, teko Zutez ywy rehe har a'e wà nehe, tuwe uzàn oho ywytyr kutyr a'e wà nehe. ¹⁷ Aze awa wàpuz 'aromo hekon a'e mehe nehe, tuwe nuixe kwaw wàpuz pe nehe, uma'e imono'og pà nehe. Ta'e na'arewahy uhem putar iahykaw nehe xe. ¹⁸ Aze awa oko pe uma'ereko iko nehe, tuwe nuzewyr kwaw weko haw pe nehe, ukamir piaromo nehe. ¹⁹ Aze kuzà ipuru'a a'e 'ar mehe nehe, upuraraw putar tuwe ma'erahy a'e nehe. Aze kuzà umemyra'i wereko a'e 'ar mehe nehe, a'e rupi katete nehe no. ²⁰ — Uremuhem kar zo pe 'ar huwixàg ma'e rehe nehe. Uremuzàn kar zo pe a'e 'ar mehe nehe, peze Tupàn pe nehe.

— Uremuhem kar zo pe mytu'u haw 'ar mehe nehe, uremuzàn kar zo pe a'e 'ar mehe nehe, peze izupe nehe. ²¹ Ta'e a'e 'ar mehe teko upuraraw wera'u putar ma'erahy tetea'u a'e wà nehe xe, amo ae 'ar mehe har wanuwi a'e wà nehe xe, izypy mehe arer we te ko 'ar rehe teko nupuraraw pixik kwaw agwer ma'erahy a'e wà. A'e 'ar ipawire nupuraraw wi pixik kwaw agwer ma'erahy a'e wà nehe. ²² Nan kwehe tete upuraraw putar wà nehe. Na'arewahy ma'erahy ipuraraw paw upaw putar wanuwi a'e nehe. Ta'e Tupàn umumaw putar a'e nehe xe. Aze mo numumaw iwer, umàno mo teko paw rupi katete a'e wà. Umumaw putar

ma'erahy ipuraraw paw a'e nehe, ta'e upuhareko putar wemiruze'eg wemixamixak kwer a'e wà nehe xe.

²³ A'e rupi aze nezewe i'i amo peme wà nehe, — Aikwez Tuwihawete upurupyro ma'e xe a'e, aze i'i peme wà nehe, — Aikwez tuwe a'e, aze i'i peme wà nehe, pezeruzar zo waze'eg rehe nehe. ²⁴ Ta'e tuwihaw a'ua'u uzexak kar putar teko wanupe wà nehe xe. Uzapo putar purumupytuhegatu kar haw tetea'u a'e wà nehe. Nezewe mehe uzawy kar putar Tupàn hape hemiruze'eg wanupe a'e nehe, aze upuner iawy kar haw rehe wanupe a'e nehe. ²⁵ Peinu katu heze'eg. Ko ma'e amume'u kwez peme ihe, izeapo zanune ihe.

²⁶ Aze amo i'i peme a'e wà nehe, — Pexak tuwihaw peho wyxyg heta haw pe nehe ty wà, aze i'i peme wà nehe, peho zo a'e pe nehe.

— Uzeàmim tuwihaw iko xe zanewi a'e kury, aze i'i amo peme wà nehe, pezeruzar zo waze'eg rehe nehe. ²⁷ Ta'e Awa ta'yr ur putar àmàn iweraw paw ài a'e nehe xe. Ywak nànan uweraweraw putar a'e nehe, kwarahy ihemaw rehe nehe, kwarahy heixe haw rehe nehe no.

²⁸ Apitaw uzemono'ono'og umàno ma'e kwer hetekwer wanuwake a'e wà. (Nezewegatete zauxiapekwer uzemono'og putar ko tawhu izywyr a'e wà nehe no, ta'e heta tetea'u ikatu 'ym ma'e xe a'e xe.)

Zezuz umume'u Awa ta'yr tur àwàm a'e kury

²⁹ Uze'eg wi Zezuz urewe.

— A'e ma'erahy ipaw ire nehe, kwarahy uwew putar a'e nehe, zahy nuhyape kwaw a'e nehe no. Zahytata u'ar putar kwaw pà ywak wi a'e wà nehe no. Ma'e ywak rehe har uryryryz putar a'e wà nehe no. ³⁰ Na'e uzexak kar putar ma'e ywak rehe a'e nehe, Awa ta'yr

tur àwàm hexak kar pà purupe a'e nehe. Na'e teko ywy rehe har paw uzai'o putar a'e wà nehe. Ta'e herexak putar ywàkun rehe hezur mehe a'e wà nehe xe, hekàgaw hep-uràg eteahy haw herur pà a'e wà nehe xe. Ta'e Tupàn hemimur karer awa romo uzeapo ma'e romo aiko ihe xe. ³¹ Tupàn heko haw pe har upy putar uxi'àm uhua'u ma'e a'e nehe. Na'e Tupàn omono kar putar weko haw pe har ywy nànan a'e wà nehe no. Omono'og putar Tupàn hemiruze'eg a'e wà nehe, omono'og putar hemixamixak kwer a'e wà nehe.

Zezuz umume'u ywak ywy imu-maw pàwàm a'e kury

³² Uze'eg wi urewe.

— Pezemu'e ma'rywa'yw rehe nehe. Aze huweramukyr nehe, pekwaw àmàkyr ihem etea'i haw nehe.

³³ Nezewegatete aze pexak agwer ma'e izeapo mehe nehe, pekwaw putar hezur etea'i haw nehe. Uzyppyrog putar ma'e iahykaw rehe har uzeapo pà a'e 'ar mehe nehe. ³⁴ Pema'enukwaw ko heze'eg rehe nehe. Agwer ma'e paw rupi katete uzeapo putar nehe. Teko ko 'ar rehe wiko ma'e wamàno 'ym mehe nehe, uzeapo putar a'e ma'e a'e nehe. ³⁵ Tupàn umumaw putar ywak amo 'ar mehe a'e nehe. Umumaw putar ywy a'e nehe no. Heze'eg nukàzym pixik kwaw a'e nehe.

— Ni amo nukwaw kwaw iahykaw 'ar a'e wà, i'i wanupe a'e kury

³⁶ Uze'eg wi urewe.

— Ni amo nukwaw kwaw hezur àwàm 'ar a'e wà. Tupàn heko haw pe har nukwaw kwaw a'e wà no. Ihe Awa ta'yr ihe, nakwaw kwaw ihe no. Xo heru zo ukwaw a'e. ³⁷ Hezur àwàm nuzawy kwaw Noe 'ar mehe uzeapo ma'e kwer a'e. ³⁸ Kwehe mehe nezewegatete teko waneko awer a'e wà no, àmànuhu

ikyr 'ym mehe a'e wà no. Noe umume'u àmànuhu ikyr àwàm teko wanupe a'e. Nuzekaiw kwaw ize'eg rehe a'e wà. Umái'u wi wi waiko wà, kàwiahý i'u pà wà, ize'eg rehe uzeruzar 'ym pà wà. Uzereko waiko wà no. Na'e Noe wixe kanuhu pupe wà, àmànuhu wi uzepyro pà wà. A'e 'ar mehe we teko nupyty'u kwaw agwer ma'e iapo re wà, umái'u re wà, uzereko re wà. ³⁹ Nukwaw kwaw àmànuhu ikyr etea'i haw a'e wà. Na'e ukýr àmànuhu a'e, teko waneraha pà wazuka pà a'e. Teko wiko putar nezewegatete Awa ta'yr tur mehe a'e wà nehe no. ⁴⁰ A'e 'ar mehe nehe, mokoz awa wiko putar oko pe uma'ereko pà a'e wà. Tupàn weraha putar pitài awa a'e nehe, inugwer upyta putar a'e pe a'e nehe. ⁴¹ Mokoz kuzà umuku'i putar arozràn waiko a'e wà nehe no. Tupàn weraha putar pitài kuzà a'e nehe, inugwer upyta putar a'e pe a'e nehe. ⁴² Peme'egatu nehe ty wà. Ta'e napekwaw kwaw pezar tur àwàm 'ar pe xe. ⁴³ Pema'enukwaw katu ko ma'e rehe nehe. Tàpuz izar a'e, aze mo ukwaw uma'e rehe imunar ma'e tur àwàm 'ar a'e, ume'egatu mo iko a'e. Numuixe kar iwer mo imunar ma'e wàpuz me a'e. ⁴⁴ Nezewegatete pe nehe no. Peme'egatu tuweharupi nehe. Ta'e Awa ta'yr tur mehe napeiko kwaw hàrogatu har romo a'e 'ar mehe nehe.

Zeuz umume'u uma'ereko ma'e ikatu 'ym ma'e hemiapo kwer a'e kury

⁴⁵ Uze'eg wi urewe.

— Aze awa wereko teko tetea'u wemiruze'eg romo a'e wà nehe, aze pitài hemiruze'eg ukwaw katu ma'e iapo haw a'e nehe, aze weruzar katu uzar ze'eg a'e nehe, a'e mehe izar i'i putar izupe nehe. — Ereiko putar hemiruze'eg wanuwihaw romo nehe kury, i'i putar izupe nehe. A'e hemiruze'eg

a'e nehe, umuma'ereko kar putar amogwer a'e wà nehe. Omono putar wanemi'u wanupe wama'uhez mehe nehe. ⁴⁶ Izar wata putar amo ae ywy rehe a'e nehe. Uzewyr putar wà nehe no. Aze a'e hemiruze'eg uzekaiw katu amogwer wanehe a'e nehe, a'e mehe hurywete putar a'e nehe, uzar ihem mehe nehe. ⁴⁷ Azeharomoete ko heze'eg ihe. Izar uze'eg putar nezewe izupe nehe. — Ereiko putar heywy rehe uzekaiw ma'e romo nehe kury, heràpuz rehe uzekaiw ma'e romo nehe no, i'i putar izupe nehe. ⁴⁸ Aze a'e awa na'ikatu kwaw nehe, nezewe i'i putar uzeupe nehe. — Iàrew hezar uzewyr haw rehe a'e, i'i putar uzeupe a'e nehe. ⁴⁹ Na'e uzyppyrog putar amogwer uma'ereko ma'e wapetepetek pà a'e wà nehe. Umái'u putar oho uka'u ma'e wapyr a'e nehe no. ⁵⁰ Na'e uzewyr putar izar a'e nehe. A'e hemiruze'eg nuàro kwaw uzar izewyr àwàm a'e. Nukwaw kwaw tur àwàm. ⁵¹ Izar upei'ài'àng putar a'e awa a'e nehe, hehe uzepyk pà a'e nehe, hemu'em ma'e rehe uzepykaw zàwe a'e nehe. Nezewegatete aze teko nuweruzar kwaw Tupàn ze'eg a'e wà nehe, hezur mehe amono kar putar a'e teko tatahu pe ihe wà nehe. Uzai'o putar a'e pe wà nehe, wàzgyrygyryw pà wà nehe.

25

Zeuz umume'u 10 kuzàwaza wanehe ma'emume'u haw a'e kury

¹ Na'e Zeuz umume'u amo ae ma'e urewe a'e kury.

— A'e 'ar mehe nehe, Tupàn hemiruze'eg wiko putar amo 10 kuzàwaza wazàwe a'e wà nehe. A'e 10 kuzàwaza weraha watainy a'e wà, awa hemireko ma'e ràh huwàxi pà a'e wà.

² Amo 5 kuzàwaza a'e wà, nuk-waw katu kwaw ma'e a'e wà. Inug-wer 5 kuzàwaza ukwaw katu ma'e a'e wà. ³ A'e 5 kuzàwaza ma'e kwaw 'ymar weraha watainy wà. Nuer-aha kwaw amo ipor wà. ⁴ Amo ma'e kwaw par weraha tatainy ipor amo kanek pupe wà. ⁵ Iàrew awa tur haw a'e. Kuzàwaza uzypyrog ukeuker pa wà.

⁶ Pyazea'u kury. Amo kuzàwaza uhapukaz amo wanupe kury. — Aikwez hemireko ma'e rà m ur iko a'e kury kyn wà. Zaha huwàxi pa kyn wà, i'i wanupe.

⁷ Ume'e a'e kuzàwaza wà kury. Umunyk watainy wà. ⁸ Na'e kuzàwaza ma'e kwaw 'ymar uze'eg ma'e kwaw par wanupe wà kury. — Pemur tatainy ipor urewe rihi kyn wà, ta'e ureratainy uwew etea'i ure 'y, i'i zepe wanupe wà.

⁹ — Nan kwaw kyn wà, i'i wanupe wà. Nuhyk kwaw zaneratainy nà nà nà nehe. Peho ma'eme'egaw pe nehe kyn wà, ipor rà m ime'eg kar pa pezeupe nehe kyn wà, i'i wanupe wà.

¹⁰ A'e rupi ma'e kwaw 'ymar oho ime'eg kar pa wà. Waho re awa uhem wà a'e kury. A'e 5 ma'e kwaw par wixe oho mai'u haw pe wà, hemireko ma'e rà m hupi wà. Tàpuz zar uwàpytym uken a'e kury.

¹¹ Na'e amogwer kuzàwaza uhem wà a'e wà kury. — Urezar, urezar, i'i izupe wà. — Uremuixe kar pe nehe 'y, i'i izupe wà, uhapukaz pa wà.

¹² Tàpuz izar nuwàpytymawok kar kwaw uken a'e. — Napukwaw kwaw ihe, zàkwà wà, i'i wanupe.

¹³ A'e rupi ko ma'e amume'u putar peme ihe nehe no. Peme'egatu nehe ty wà, ta'e napekwaw kwaw 'ar pe xe, napekwaw kwaw hezur àwàm pe.

Zezuz umume'u na'iruz uma'ereko ma'e wanehe ma'emume'u haw a'e kury

¹⁴ Uze'eg wi urewe.

— Tupàn pureruze'egaw nuzawy kwaw amo awa a'e nehe. A'e awa uzemuàgà'ym wata zanune. Wenz wemiruze'eg wamuwà uzeupe wà. — Pezekaiw katu heremetarer rehe nehe, i'i wanupe. ¹⁵ — Erekwaw katu temetarer ima'e haw ne, a'e mehe amono putar heremetarer tetea'u newe nehe, i'i amo pe. A'e rupi omono 5.000 temetarer tàtà parat izupe. Omono 2.000 amo pe no.

Omono 1.000 amo pe no. Na'e uhem oho a'e wi wata pa kury. ¹⁶ A'e 5.000 temetarer hereko har a'e, uma'eme'eg oho iko a'e. Uma'eme'eg kar oho iko no, amo ae 5.000 temetarer imono'og pa uzar pe. ¹⁷ Nezewegatete a'e 2.000 temetarer ipyhykar a'e no, amo ae 2.000 temetarer omono'og uzar pe a'e no. ¹⁸ A'e 1.000 temetarer ipyhykar uhàwykàz ywykwar oho a'e, uzar hemetarer itym pa imim pa ipupe a'e.

¹⁹ Iàrew tetea'u wazar uzewyr 'ym pa a'e. Na'e amo 'ar mehe uhem wà a'e kury, wemetarer imono'og pa wemiruze'eg wanuwi a'e kury. ²⁰ A'e 5.000 temetarer ipyhyk arer a'e, umuzewyr hemetarer uzar pe amo 5.000 rehe a'e. — 5.000 eremur ihewe. Aiko amo 5.000 no. Amono'og kwez newe ihe no, i'i izupe.

²¹ — Ikatu neremiapo kwer ne, uma'ereko ma'e ikatuahy ma'e romo ereiko ne. Temetarer pixika'i ma'e rehe erezekaiw katu kwez ne. A'e rupi erezekaiw putar temetarer tetea'u rehe nehe kury. Ikatuahy putar nereko àwàm xe hepyr nehe ty, i'i izar izupe.

²² Nezewegatete izar uzapo a'e 2.000 temetarer ipyhykar pe a'e no. ²³ Umuixe kar wàpuz me no, ikatu ma'e iapo pa izupe no.

²⁴ Na'e a'e 1.000 temetarer hereko har uhem ipyr a'e kury. — Hezar, i'i izupe. — Pureruze'egahy ma'e romo ereiko ne. Erepo'o

arozràn neremitygwer 'ym amo ko pe ne, neko 'ym pupe ne. ²⁵ A'e rupi akyze newi ihe. A'e rupi azutym neremetarer heraha ywykwar pupe ihe. Aiko neremetarer xe kury, i'i uzar pe.

²⁶ — Ne ty, i'i izar izupe. — Uma'ereko ma'e ikatu 'ym ma'e iranahy ma'e romo ereiko ne ty, i'i izupe. — Erekwaw pure-ruze'egahy ma'e romo hereko haw ne. Erekwaw arozràn heremipo'o kar haw heko 'ym pupe ne no. ²⁷ Mâràzàwe tuwe neremono kwaw heremetarer amo pe ne, ima'ema'e kar pà izupe ne. A'e rupi mo eremono'og mo amo ae temetarer ihewe ne, heremetarer izypy mehe arer rehe we ne, i'i ahyahy izupe. ²⁸ A'e rupi uze'eg amogwer wanupe kury. — Pezo'ok a'e heremetarer ko awa wi nehe kury. Pemono a'e 1.000 temetarer a'e 10.000 temetarer hereko har pe nehe.

²⁹ Aze awa wereko ma'e nehe, amono putar amo ae ma'e izupe nehe. Uhyk wera'u putar izupe nehe. Aze awa nuwereko kwaw ma'e nehe, aze xo pixika'i ma'e zo wereko nehe, azo'ok kar putar a'e ma'e izuwi ihe nehe. ³⁰ Peityk ko awa imomor katu pe nehe ty wà, ipytunaw pe nehe ty wà. Uzai'o putar a'e pe nehe, wàzgyrygyryw pà nehe.

Zezuz umume'u purehe izepykaw iahykaw rehe àràm a'e kury

³¹ Uze'eg wi urewe.

— Ihe Awa ta'yr ihe. Azur putar ihe nehe, Tuwihawete ikàg ma'e romo ihe nehe. Arur putar Tupàn heko haw pe har hezeupi paw rupi katete ihe wà nehe no. Apyk putar tuwihaw henaw rehe nehe no. ³² Teko ko ywy rehe har uzemono'og putar heruwa rupi paw rupi katete a'e wà nehe. Na'e amuza'aza'ak putar a'e teko ihe wà nehe. Àràpuhàràn wanehe uzekaiw ma'e umuza'aza'ak

àràpuhàràn a'e wà, àràpuhàràn hawitu ma'e ko rupi wamono kar pà a'e wà, àràpuhàrànete kwe rupi wamono kar pà a'e wà no. Nezewegatete amuza'aza'ak putar teko paw rupi ihe wà nehe no. ³³ Ihe Awa ta'yr ihe, amuapyk kar putar herehe uzeruzar ma'e heawyze har rehe ihe wà nehe. Amono kar putar herehe uzeruzar 'ym ma'e heahur rehe ihe wà nehe. ³⁴ Na'e a'e putar heawyze har rehe har wanupe nehe. — Heru penex-anexak kwez a'e, ikatuahy ma'e iapo pà peme a'e. Pezur herupi nehe. Pepureruze'eg putar hepyr nehe. Ywy iapo mehe arer we te ko 'ar rehe kury, Tupàn umuàgà'ym a'e pureruze'egaw peme a'e. A'e rupi pepureruze'eg putar herehe we nehe. ³⁵ Hema'uhez ihe. Pemur temi'u ihewe. Heiwez ihe no. Pemur 'y ihewe no, i'u kar pà ihewe no. Amo ae ywy rehe har ài, amo ae taw pe har ài aiko peme ihe. Hemuixe katu kar pe penàpuz me no. ³⁶ Naheta kwaw hekamir ihewe no. Pemur kamir ihewe. Hema'eahy teko ihe no. Pezekaiw katu herehe no. Zemunehew paw pe hereko mehe pezur herexak pà a'e pe no. A'e rupi peiko putar tuwihaw romo hepyr nehe.

³⁷ Na'e a'e ikatu ma'e iapo har upuranu putar herehe a'e wà nehe. — Urezar, i'i putar ihewe wà nehe. — Ma'e 'ar mehe oromono temi'u newe ure, nema'uhez mehe ure. Ma'e 'ar mehe oromono 'y newe ure, neiwez mehe ure. ³⁸ Ma'e 'ar mehe urumuixe katu kar ur-eràpuz me ure, amo ae taw pe har ài nereko mehe ure. Ma'e 'ar mehe oromono kamir newe ure, nekamir 'ym mehe ure. ³⁹ Ma'e 'ar mehe oroho nepyr ure, nema'eahy mehe ure, zemunehew paw pe nereko mehe ure, i'i putar ihewe wà nehe.

⁴⁰ Na'e a'e putar wanupe ihe nehe kury. — Azeharomote ko ma'e amume'u peme ihe. Pezapò

agwer ma'e herywyr wanupe, te ikàg 'ym wera'u ma'e wanupe. A'e penemiapo kwer herywyr wanupe arer nuzawy kwaw penemiapo kwer ihewe arer a'e, a'e putar wanupe nehe.

⁴¹ Na'e a'e putar heahur rehe har wanupe nehe. — Pehem peho ihewi nehe ty wà, ta'e Tupàn umume'u penehe uzepyk àwàm kwez peme a'e xe. Peho putar tatahu pe nehe. Nuwew pixik kwaw a'e tatahu a'e nehe. Tupàn umuàgà'ym a'e tatahu kwez a'e. Ta'e omono kar putar Zurupari a'e pe a'e nehe no xe. Omono kar putar hemiruze'eg a'e pe a'e wà nehe no xe. ⁴² Hema'uhez ihe, napemur kwaw temi'u ihewe. Heiwez ihe. Napemur kwaw 'y ihewe. ⁴³ Amo ae taw pe har ài aiko ihe. Nahemuixe katu kar kwaw pe penàpuz me. Naheta kwaw kamir ihewe. Napemur kwaw kamir ihewe. Hema'eahy ihe. Zemnehew paw pe aiko ihe. Napezekaiw kwaw herehe, a'e putar wanupe nehe.

⁴⁴ Na'e upuranu putar herehe wà nehe. — Urezar, i'i putar ihewe wà nehe. — Ma'e 'ar mehe uruexak nema'uhez mehe ure. Ma'e 'ar mehe uruexak neiwez mehe ure. Ma'e 'ar mehe uruexak amo ae taw pe har ài nereko mehe ure. Ma'e 'ar mehe uruexak nekamir 'ym mehe ure. Ma'e 'ar mehe uruexak nema'eahy mehe ure. Ma'e 'ar mehe uruexak zemnehew paw pe nereko mehe ure. Ma'e 'ar mehe nuzuzekaiw kwaw nerehe ure, i'i putar ihewe wà nehe, herehe upuranu pà wà nehe.

⁴⁵ Na'e a'e putar wanupe ihe nehe. — Azeharomoete ko ma'e amume'u putar peme ihe nehe kury. Penekyty'ym agwer ma'e rehe pe, herywyr ikàg 'ym ma'e wanupe pe. Wanupe penekyty'ymaw nuzawy kwaw ihewe penekyty'ymaw, a'e putar wanupe nehe.

⁴⁶ Na'e amono putar a'e ikatu ma'e iapo 'ymar heru pe ihe wà nehe. Heru omono kar putar zepykaw iahek 'ym ma'e pupe wà nehe. Wiko putar a'e pe tuweharupi wà nehe. Nuhem pixik kwaw a'e wi wà nehe. Xo ikatu ma'e iapo har zo wiko putar Tupàn pyr tuweharupi a'e wà nehe.

26

Tuwihaw umume'u Zezuz izuka àwàm a'e wà kury

¹ Na'e Zezuz upytu'u agwer ma'e rehe uremu'e re a'e kury. Uze'eg urewe kury.

² — Pekwaw ko ma'e pe. Mokok 'ar mehe, Zutew uzypyrog putar mai'u haw uhua'u ma'e iapo pà a'e wà nehe kury. Zanera'yr wazuka 'ym awer a'e mai'u haw her romo a'e. Ihe Awa ta'yr ihe, mokok 'ar mehe tuwihaw hepyhyk kar putar a'e wà nehe, zauxiapekwer wanupe hemono kar pà a'e wà nehe. Zauxiapekwer hezywàzywà putar ywyrà kanetar rehe a'e wà nehe, hezuka kar pà a'e wà nehe, i'i urewe.

³ Amo 'ar mehe xaxeto wanuwihaw a'e wà, Zutew waneruzegar a'e wà no, uzemono'og oho a'e wà, Kaipa hàpuzuhu pe a'e wà. Kaipa tuwihaw ikàg ma'e romo hekon a'e. ⁴ Uze'eze'eg tuwihaw uzeupeupe wà, Zezuz ipyhyk àwàm izuka àwàm imume'u pà wà. — Naxipyhyk kar kwaw Zezuz teko wanuwari zane nehe, i'i uzeupeupe wà. ⁵ — Aze xipyhyk kar mai'u haw 'ar mehe nehe, teko ipuruzukaiw putar a'e wà nehe,

Zaneàmàtry'ym putar a'e wà nehe, ta'e Zezuz ikatuahy wanupe a'e xe, i'i uzeupeupe wà.

Amo kuzà umu'àpyr kàpuhàg Zezuz rehe a'e kury

⁶ Oho Zezuz Ximàw iperewàtà ma'e kwer hàpuz me kury, Metàn taw pe kury. ⁷ A'e pe heko mehe we amo kuzà ur ipyr a'e. Werur

zutahyky'a ita iapo pyrer izupe. Tynehem kàpuhàg pupe. Hekuzar katu kàpuhàg. Na'e kuzà umu'àpyr kàpuhàg imono Zezuz iàkàg rehe imai'u mehe kury. ⁸ Ure hemimu'e ure, uruexak imu'àpyr mehe ure. Uruikwahy hexak mehe. — Màràzàwe tuwe umumaw kwez kàpuhàg a'e, uru'e izupe. ⁹ — Aze mo ume'eg, upyhyk mo temetarer tetea'u, a'e mehe mo upuner mo hekuzarer imono haw rehe ma'e hereko 'ymar wanupe, uru'e izupe. ¹⁰ Ukwaw Zezuz ureze'eg awer. Uze'eg urewe.

— Màràzàwe tuwe peze'eg nezewe kwez kuzà pe. Uzapo ikatuahy ma'e ipuràg eteahy ma'e kwez ihewe kury. ¹¹ Tuweharupi teko hemetarer 'ym ma'e wiko pepyr a'e wà. Ihe ihe, naiko kwaw pepyr tuweharupi ihe nehe. ¹² Umu'àpyr kàpuhàg kwez herehe a'e, ta'e umuàgà'ym heretekwer kwez a'e xe, hetym àwàm rehe a'e xe. ¹³ Pema'enukwaw ko ma'e rehe nehe. Heremimono kar umume'u putar ze'eg puràg oho ywy nànàn taw nànàn a'e wà nehe. Henu har umume'u putar kwez kuzà hemiapo kwer uzeupeupe paw rupi katete a'e wà nehe, hehe uzemuma'enukwaw katu kar pà a'e wà nehe.

Zut umume'u Zezuz ipyhyk àwàm tuwihaw wanupe a'e kury

¹⁴ Na'e amo hemimu'e Zut Kario pe har her ma'e a'e, oho xaxeto wanuwihaw wanupe a'e kury. Upuranu oho wanehe. ¹⁵ — Aze amume'u Zezuz iho àwàm peme nehe, aze apyhyk kar peme nehe, màràn temetarer tàtà pemur putar ihewe nehe, i'i wanupe, wanehe upuranu pà. Xaxeto upapar ³⁰ temetarer tàtà ma'e parat her ma'e hekuzar katu ma'e a'e wà, izupe imono pà a'e wà. ¹⁶ A'e 'ar mehe we Zut wekar Zezuz ipyhyk àrà m a'e. — Ma'e pe upuner ipyhykaw rehe wà nehe. Ma'e 'ar mehe upuner

ipyhykaw rehe wà nehe, i'i oho iko uzeupe.

Hemimu'e uzapo mai'u haw Zezuz pe wà

¹⁷ Uhem mai'u haw 'ar a'e kury. Typy'ak apiruru 'ym ma'e i'u haw a'e mai'u haw her romo a'e. Heta mokoz her izupe. Zanera'yr wazuka 'ym awer inugwer her romo a'e. Na'e ure hemimu'e ure, mai'u haw 'ar ipy them mehe uruzur Zezuz pe ure, hehe urepuranu pà ure. — Ma'e pe uruzapo putar mai'u haw newe ure nehe, uru'e izupe.

¹⁸ — Peho amo awa taw pe har hàpuz me nehe ty wà. Nezewe peze izupe nehe. — Nezewe i'i purumu'e ma'e newe a'e. — Uhem he'ar kwez kury, i'i a'e. — Heremimu'e a'e wà, ihe no, uru'u putar typy'ak apiruru 'ym ma'e neràpuz me ure nehe, i'i upurumu'e ma'e newe, peze izupe nehe, i'i urewe.

¹⁹ Ureruzar ize'eg oroho ure. Uruzapo a'e temi'u oroho. ²⁰ Pyhaw Zezuz wapyk oho urepyr umai'u pà kury. ²¹ Umai'u mehe uze'eg urewe. — Amume'u putar ko ma'e peme kury. Amo xe har pepyr har hemono putar tuwihaw wanupe a'e nehe, hezuka kar pà wanupe a'e nehe, i'i urewe.

²² Uruzemumikahy henu mehe ure. Pitàitàigatu uruze'eg izupe. — Ihe naiko kwaw nepyhyk kar har romo ihe, uru'e izupe

²³ — Amo penehe we har a'e nehe, xe hepyr umai'u ma'e a'e nehe, hemono putar tuwihaw wanupe a'e nehe, hezuka kar pà wanupe a'e nehe, i'i urewe. ²⁴ — Ihe Awa ta'yr ihe, amàno putar ihe nehe, ze'eg imuapyk pyrer rupi katete ihe nehe. Tupàn uzepyk putar a'e awa hezuka kar har rehe a'e nehe. Aze mo nuzexak kar pixik iwer mo a'e, a'e mehe mo ikatu wera'u mo izupe, i'i urewe.

²⁵ Na'e Zut a'e kury, izuka kar àrà m a'e kury, uze'eg izupe kury.

— Nereze'eg kwaw herehe ne, purumu'e ma'e, i'i mua'u izupe. — Azeharomoete ereiko hezuka kar àràm romo ne, i'i izupe. (Ure amogwer hemimu'e ure, nurenu kwaw Zut pe ize'eg mehe ure.)

Zeuz u'u kar typy'ak ipei'ài'àng pyrer wemimu'e wanupe a'e kury, u'u kar kanek por wanupe a'e no

²⁶ Umái'u mehe Zezuz upyhyk typy'ak imuwà kury. Uze'eg Tupàn pe. Na'e upei'ài'àng typy'ak kury, ipegegwer imuimur pà urewe pitàitàigatu kury.

Pepyhyk ko typy'ak nehe kury, pe'u nehe kury, ta'e nuzawy kwaw heretekwer a'e xe, i'i urewe. (Aze xi'u typy'ak nezewe zane nehe, zanema'enukwaw putar hetekwer izuka pyrer rehe zane nehe.)
²⁷ Na'e upyhyk kanek kury. Uze'eg wi Tupàn pe. Umur urewe, i'u kar pà urewe pitàitàigatu. Uze'eg urewe.

— Pe'u paw rupi nehe kury ty wà. ²⁸ Ko kanek por nuzawy kwaw heruwy kwer a'e. Azakook putar heruwy kwer ihe nehe, teko tetea'u wanemiapo kwer ikatu 'ym ma'e hekuzaromo ihe nehe. A'e rupi Tupàn umunàn putar wanemiapo kwer wanuwi a'e nehe, izuwi uweharaz pà a'e nehe. Nezewe mehe a'e teko upuner Tupàn pyr oho haw rehe a'e wà nehe, ta'e heta uwy kwer hakookar wanekuzaromo a'e xe, Tupàn ze'eg kwehe arer rupi katete a'e xe. ²⁹ Ko ma'e amume'u putar peme ihe nehe kury. Na'u pixik kwaw agwer win ko 'ar rehe ihe nehe. Peixe putar heru pure-ruze'egaw pe nehe, xo a'e mehe zo a'u putar win ipyahu ma'e ihe nehe, xo pepyr hereko mehe zo a'u putar nehe.

³⁰ Na'e uruzegar ure, Tupàn pe zegar haw imuzàg pà ure. A'e re uruhem oroho tàpuz wi kury, ywytyr Uri tyw her ma'e rehe oroho pà kury.

— *Na'iruz haw eremume'u putar heremimu'e romo nereko 'ymaw nehe, i'i Zezuz Pet pe kury*

³¹ Na'e uze'eg wi Zezuz urewe kury.

— Kutàri pyhaw pezàn putar hewi paw rupi nehe, herezar putar pe nehe. Ta'e nezewe i'i ze'eg kwehe arer pape rehe imuapyk pyrer a'e xe.

Tupàn uzuka kar putar àràpuhàràn wamono'ogar a'e nehe. Heimaw uhàuhàz putar izuwi a'e wà nehe.

³² Tupàn hemugweraw kar putar hemàno re a'e nehe. A'e re aha putar Karirez ywy rehe penenataromo ihe nehe.

³³ Uze'eg Pet Zezuz pe kury. — Amogwer upuir putar newi paw rupi katete a'e wà nehe. Xo ihe zo napuir pixik kwaw newi ihe nehe, i'i izupe.

³⁴ — Nema'enukwaw katu ko ma'e rehe nehe ty, i'i Zezuz izupe. — Zapukaz uze'eg putar pyhaw kury. A'e 'ym mehe, ize'eg zanune nehe, na'iruz haw eremume'u putar hekwaw 'ymaw amo wanupe nehe. — Naiko kwaw Zezuz hemimu'e romo ihe, ere putar na'iruz haw nehe, i'i izupe.

³⁵ — Namume'u pixik kwaw nek-waw 'ymaw ihe nehe. Aze hezuka nerehe hezeruzar haw rehe a'e wà nehe, namume'u pixik kwaw nek-waw 'ymaw ihe nehe, i'i Pet izupe. Ure hemimu'e ure, paw rupi katete nezewegatete uruze'eg izupe ure no.

Zeuz uze'eg Tupàn pe Zexem pe a'e kury

³⁶ Na'e Zezuz oho ma'ywa 'yw heta haw Zexem her ma'e pe kury, urerupi kury. Uze'eg urewe. — Peapyk xe kury. Aha putar pepa'i ihe nehe, Tupàn pe heze'eg pà ihe nehe, i'i urewe.

³⁷ Weraha Pet uzeupi a'e, a'e mokoz Zepetew ta'yr waneraha pà uzeupi a'e no. Uzemumikahy kury.

38 — Hepy'a uzemumikahy, i'i wanupe.

— Hezemumikahy haw hezuka tàri a'e. Pepyta xe hepyr nehe, peme'egatu pà hepyr nehe, i'i wanupe.

39 Na'e Zezuz a'e zutyka'i oho xeràna'i a'e kury. Uzeaiwyk ywy rehe Tupàn pe uze'eg pà. — Heru, i'i izupe. — Erepuer wызài ma'e iapo haw rehe nehe. A'e rupi e'u kar zo ko kanek por ihewe nehe. Aze ereputar nehe, xo a'e mehe zo a'u putar nehe. Nazapo kwaw heremiapo putar haw nehe. Xo neremiapo putar haw zo azapo putar nehe, i'i izupe. (Ma'erahy ipuraraw paw rehe umàno haw rehe uze'eg a'e.)

40 Na'e uzewyr oho a'e na'iruz wemimu'e wapyr. Uker upà wà. Wexak waker mehe wà. A'e rupi upuranu Pet rehe. — Aipo napepuer kwaw peme'egatu haw rehe herehe we pe. Ni pitài 'or imumaw pà ne, i'i izupe. 41 — Peme'egatu nehe ty wà, peze'eg Tupàn pe nehe ty wà, a'e rupi Zuru-pari nupuner kwaw hemu'emaw rehe peme a'e nehe, nuzapo kar kwaw ikatu 'ym ma'e peme a'e nehe, i'i wanupe. — Pepy'a ipurapo wer zepe ikatu ma'e rehe. Napekàg kwaw pe. A'e rupi napepuer kwaw ikatuahy ma'e iapo haw rehe nehe, i'i wemimu'e wanupe.

42 Na'e oho wi wanuwi no, Tupàn pe uze'eg wi pà no. — Heru. Aze neremunyryk kwaw ko kanek por ihewi nehe, a'u putar ipor nehe. Azapo putar neremiapo putar haw nehe, i'i u pe.

43 Uzewyr wi a'e wemimu'e wapyr. Uker wi upà wà. Nupuner kwaw ume'e haw rehe wà. 44 Oho wi wanuwi. Na'iruz haw uze'eg wi Tupàn pe no, uze'eg ipy zàwegatete no. 45 Uzewyr wi wanupe no. Uze'eg wanupe.

— Aipo peker wiwi peiko. Aipo pepytu'u Tupàn pe peze'eg ire. Ihe

Awa ta'yr romo aiko ihe. Uhem he'ar kwez kury. Amo hemono putar awa ikatu 'ym ma'e iapo har wanupe a'e nehe kury. A'e awa hezuka putar a'e wà nehe. 46 Pepu'àm ty wà, zaha ty wà. Aikwez a'e awa uhem wà kury, hezuka kar àrà m a'e kury.

Zauxiapekwer upyhyk Zezuz a'e wà kury

47 Ize'eg mehe we uhem Zut a'e pe a'e kury. Urerehe we arer romo hekon a'e. Teko tetea'u ur hupi a'e wà no. Wereco takihe wà, ywyraihàg wà no. Xaxeto wanuwihaw a'e wà, Zutew wanàmuz a'e wà no, omono kar a'e awa a'e pe a'e wà. — Pepyhyk Zezuz peho nehe, i'i wanupe wà. 48 Uhem zanune Zut uze'eg upi wata ma'e wanupe a'e. — Azurupyter putar Zezuz ihe nehe pa, i'i wanupe. — A'e rupi pekwaw putar penemipyhyk ràm nehe. Pepyhyk tuwe hexak mehe nehe ty wà. Pemunehew kar imono nehe ty wà, i'i wanupe. 49 Na'e uhem Zut a'e pe Zezuz huwake kury. Na'arewahy uze'eg oho izupe. — Tuwe Tupàn nemupytu'u kar ma'e wi nekyze re a'e nehe, purumu'e ma'e, i'i mua'u izupe. Uzurupyter kury. 50 I'i Zezuz izupe. — Tàrityka'i hepyhyk kar kwez wanupe kury ty, hemyrypar, i'i izupe. Uhem huwake wà. Upyhyk wà. Uzàpixi tuwe wà. 51 Na'e amo Zezuz rupi wata ma'e umutyk utakihe a'e kury. Umugaz amo awa a'e pe kury. A'e awa xaxeto pe uma'ereko ma'e romo hekon a'e. Uzaikaw inami izuwi. 52 Uze'eg Zezuz izupe, imugaz tarer pe.

— Emuzewyr netakihe imono nehe ty. Ta'e awa takihe pupe upuruzuka ma'e a'e wà nehe xe, takihe pupe izuka pyràm romo wanekon putar a'e wà nehe no xe. 53 Aze mo aputar hepytywà haw, apuner mo heru pe heze'egaw rehe ihe. A'e mehe mo umur kar mo

weko haw pe har tetea'u xe a'e wà. Hepytywà mo a'e wà. Aipo napekwaw kwaw a'e ma'e. ⁵⁴ Aze mo nezewe haw uzeapo, a'e mehe mo namàno iwer mo ihe. A'e mehe mo naruzar iwer mo ze'eg kwehe arer pape rehe imuapyk pyrer nezewe mehe ihe.

⁵⁵ Na'e uze'eg a'e pe har nànan kury.

— Perur takihe ra'e, perur ywyràihàg ra'e no, hepyhyk pà ra'e no. Aipo imunar ma'e romo aiko ihe. Aipo a'e rupi hepyhyk pezuwà pe. Tuweharupi aiko pepyr ihe, Tupàn hàpuzuhu pupe ihe. Mâràzàwe tuwe nahepyhyk kwaw pe a'e pe. ⁵⁶ Agwer ma'e paw rupi katete uzeapo nezewe a'e, ta'e Tupàn ze'eg imume'u har nezewe haw umume'u kwehe mehe a'e wà xe, uze'eg imuapyk pà pape rehe a'e wà xe.

Na'e ure hemimu'e ure kury, uruhem oroho izuwi uruzàn pà ure kury.

Weraha Zezuz tuwihaw wanuwa rupi a'e wà kury

⁵⁷ Na'e ipyhykar a'e wà, weraha Zezuz Kaipa hàpuzuhu pe a'e wà. Kaipa a'e, xaxeto romo hekon a'e. Ze'eg kwehe arer rehe upurumu'e ma'e a'e wà, Zutew wanàmuzgwer a'e wà no, uzemono'og a'e pe a'e wà. ⁵⁸ Pet wata oho iko haikweromo a'e. Upyta muite izuwi. Uhem oho tuwihaw heko haw pe. Upyta 'àm katu pe. Na'e wixe oho uken huwake kury, zauxiapekwer wanuwake wapyk pà kury. Ta'e ipurexak wer zepe Zezuz rehe a'e xe. — Ma'e uzapo putar izupe a'e wà nehe, i'i uzeupe.

⁵⁹ Xaxeto wanuwihaw a'e wà, amogwer tuwihaw a'e wà no, wekar zepe awa Zezuz rehe uze'eg zemuteahy ma'e ràm a'e wà. Ta'e ipuruzuka wer zepe hehe wà xe. ⁶⁰ Awa tetea'u hemu'em 'àm Zezuz rehe a'e wà, tuwihaw wanuwa rupi a'e wà. Nupuner

kwaw izuka haw rehe wà, ta'e hemu'em ma'e numume'u katu kwaw hemiapo kwer a'e wà xe, tuwihaw wanupe a'e wà xe. Na'e uhem mokoz awa a'e pe wà, wanuwa rupi wà. ⁶¹ — Nezewe i'i 'aw awa a'e, i'i wanupe. — Apuner Tupàn hàpuzuhu heitykaw rehe ihe. Na'iruz 'ar pawire apuner iapo wi haw rehe ihe nehe no, i'i ko awa teko wanupe a'e, i'i a'e awa tuwihaw wanupe wà, Zezuz hemimume'u kwer imume'u pà wà. ⁶² Upu'àm tuwihaw amogwer wanuwa rupi kury, Zezuz pe uze'eg pà kury. — Ereinu waze'eg kwez ne. Ma'e ere putar wanupe nehe, i'i izupe, hehe upuranu pà.

⁶³ Nuze'eg kwaw Zezuz izupe. Uze'eg wi tuwihaw izupe no. — Aze'eg newe Tupàn wikuwe ma'e her rehe ihe kury. Emume'u ze'eg azeharomoete har urewe nehe kury. Aipo Tupàn ta'yr romo ereiko ne. Aipo Tuwihawete romo Purupyro Ma'e romo ereiko ne, i'i izupe, hehe upuranu pà.

⁶⁴ Uze'eg Zezuz izupe.

— Azeharomoete, i'i izupe. — Amo ma'e amume'u putar peme ihe nehe no. Ihe Awa ta'yr romo aiko ihe. Herexak putar pe nehe, Tupàn Ikàg Wera'u Ma'e iawyze har rehe heapyk mehe nehe. Azur putar ywàkun rehe ihe nehe no. Pexak putar nehe, i'i wanupe.

⁶⁵ Na'e xaxeto umu'i ukamir a'e kury. — Uze'eg zemuteahy kwez Tupàn rehe a'e kury, peinu ize'eg awer iaiw ma'e kwez pe kury. A'e rupi naxinoz kwaw amo hemiapo kwer imume'u har zane wà nehe kury, i'i wanupe. ⁶⁶ — Ma'e peze nezewe mehe pe kury, i'i wanupe. Amogwer tuwihaw uze'eg izupe wà. — Uze'eg zemuteahy kwez Tupàn rehe a'e, Tupàn ta'yr romo weko haw imume'u pà zanewe a'e. A'e rupi xiuka kar nehe kury, i'i izupe wà.

⁶⁷ Na'e tuwihaw uzenymon Zezuz huwa rehe wà. Upetepetek wà. Ukwakwar hehe wà no. ⁶⁸ Hehe ukwar ma'e kwer uze'eg urywahyhy hehe wà. — Tuwihawete purupyro har ne, i'i mua'u izupe wà. — Emume'u nerehe ukwar ma'e kwer nehe ty, i'i izupe wà. (Ta'e uzàpixi pàn pehegwer imono huwaw wà xe.)

Pet umume'u Zezuz hemimu'e romo weko 'ymaw a'e kury

⁶⁹ Pet wapyk in katu pe a'e. Na'e kuzà uhem wà huwake a'e kury. Xaxeto wanuwihaw pe uma'ereko ma'e romo hekon a'e. — Ne 'y, ne Zezuz Karirez ywy rehe har imyrypar romo ereiko ne 'y, i'i izupe.

⁷⁰ — Nakwaw kwaw aipo ihe, zàkwà. Naiko kwaw imyrypar romo ihe, zàkwà, i'i izupe.

⁷¹ Na'e oho ukenuhu huwake kury. Nan kwehe tete amo kuzàwaza wexak Pet a'e pe a'e no. Uze'eg awa a'e pe har wanupe a'e. — 'Aw awa Zezuz Nazare pe har imyrypar romo hekon a'e, i'i wanupe.

⁷² Pet wenuxi wi Zezuz a'e no. — Azeharomoete heze'eg ihe. Nakwaw pixik kwaw a'e awa ihe pa, i'i wanupe.

⁷³ Nan kwehe tete amo awa a'e pe u'am ma'e a'e wà, ur huwake a'e wà. — Azeharomoete ereiko hemimu'e romo ne, ta'e ereze'eg Karirez ywy rehe har wazàwe ne xe, i'i izupe wà.

⁷⁴ Uze'eg ahahy Pet wanupe kury. — Azeharomoete ko heze'eg ihe. Aze heremu'em peme ihe, tuwe Tupàn uzepyk herehe a'e nehe. Nakwaw pixik kwaw a'e awa ihe ty, i'i wanupe. A'e 'ar mehe we tàrityka'i uze'eg zapukaz.

⁷⁵ Ima'enukwaw Pet Zezuz ze'eg awer rehe. — Zapukaz ze'eg zanune nehe, na'iruz haw eremume'u putar hekwaw 'ymaw nehe, amo wanupe nehe, i'i izupe a'e 'ym mehe a'e xe.

27

Weraha Zezuz Pirat huwa rupi a'e wà kury

¹ Izi'itahy xaxeto wanuwihaw paw rupi a'e wà, Zutew wanàmuz a'e wà no, uze'eze'eg uzeupeupe Zezuz izuka àwàm rehe a'e wà. ² Na'e uzàpixi kar a'e wà. Weraha Zezuz Pon Pirat pe wà. Pon Pirat a'e, Hom tawhu pe har Zutez ywy rehe har wanuwihaw romo hekon a'e, Zutew wanuwihaw romo hekon a'e no.

Zut uzezuka a'e kury

³ Zut a'e, Zezuz izuka kar har wanupe imono arer a'e, uzemumikahy Zezuz hexak mehe a'e. Ta'e tuwihaw umume'u izuka àwàm teko wanuwa rupi a'e wà xe. A'e rupi umuzewyr a'e 30 temetarer tàtà ma'e parat her ma'e heraha xaxeto wanuwihaw wanupe a'e kury, tàmuz wanupe a'e no. ⁴ — Ikatu 'ym ma'e azapo kwez ihe, ta'e amume'u Zezuz heko awer peme ihe xe, ta'e aexak kar peme ihe xe. Azuka kar kwez peme ihe. Nuzapo pixik kwaw ikatu 'ym ma'e a'e, i'i tuwihaw wanupe. — Nuruzekaiw kwaw neremiapo kwer rehe ure nehe kury, i'i tuwihaw izupe wà. (— Urereko Zezuz ure kury, nurumuzewyr kwaw newe ure nehe kury, i'i izupe wà.)

⁵ Na'e Zut omomor a'e temetarer oho tàpuzuhu pupe a'e kury. Uhem a'e wi wanuwi. Oho amo me uzezuka pà, uze'azuwyk pà a'e kury.

⁶ Xaxeto wanuwihaw omono'og a'e temetarer oho a'e wà kury. — Nazapuner kwaw ko temetarer hezar kar haw rehe xe Tupàn hàpuzuhu pupe zane nehe, ta'e ximono izupe puruzuka haw hekuzaromo zane xe. Ze'eg kwehe arer numupyta kar kwaw puruzuka haw hekuzar Tupàn hàpuzuhu pupe zanewe a'e, i'i uzeupeupe wà.

7 — Ma'e xiapo nehe, i'i uzeupeupe wà. — Xime'eg kar ywy pehegwer nehe, amo ae ywy rehe har xe umàno ma'e ràm watymaw romo zane nehe, i'i uzeupeupe wà. A'e mehe ume'eg kar ywy pehegwer oho wà. ⁸ Te ko 'ar rehe kury, — Tuwykwer hupaw, za'e a'e ywy pe kury. ⁹ A'e rupi katete Tupàn ze'eg imume'u har kwehe arer Zeremi her ma'e ze'eg nezewe a'e. — Upyhyk putar 30 temetarar a'e wà nehe, tuwihaw hekuzaromo a'e wà nehe. ¹⁰ Ume'eg kar putar ywy pehegwer wà nehe, ywy'a iapo har waneko awer ime'eg kar pà wà nehe. Ta'e nezewe uzapo kar putar Zanezar a'e nehe xe.

Pirat upuranu Zezuz rehe a'e kury

¹¹ Na'e upu'àm Zezuz oho tuwihaw Pirat huwa rupi a'e kury. Pirat upuranu hehe kury.

— Aipo Zutew wanuwihawete romo ereiko ne, i'i izupe. — Azeharomoete, i'i Zezuz izupe.

¹² Na'e amogwer tuwihaw umume'u hemiapo kwer Pirat pe a'e wà kury. Nuze'eg kwaw Zezuz waze'eg henu mehe. ¹³ Uze'eg wi Pirat izupe kury. — Aipo nerenu kwaw neremiapo kwer imume'u haw ne, i'i izupe.

¹⁴ Nuze'eg kwaw Zezuz izupe. Ipytuhegatu tuwihaw a'e, ta'e Zezuz nuze'eg kwaw izupe a'e xe.

Pirat umume'u Zezuz izuka àwàm a'e kury

¹⁵ Teko wazemono'og mehe kwarahy nàràgatu Pirat umuhem kar amo awa zemunehew paw wi a'e, teko wanupe a'e. Na'e teko a'e wà kury, wenzoz imuhem kar pyràm izupe a'e wà kury. A'e mehe umuhem kar Pirat waneminoz a'e, teko nàràn a'e. ¹⁶ A'e 'ar mehe awa zemunehew paw pe hekon a'e. Ikwaw katu pyr romo hekon a'e. Pahapa her romo a'e. (Hapa ta'yr, i'i her zaneze'eg rupi.) ¹⁷ Na'e

teko tetea'u uzemono'og oho tuwihaw Pirat hàpuzuhu huwake a'e wà kury. Upuranu wanehe a'e. — Ma'enugar awa peputar pe. Ma'enugar awa amuhem kar putar peme ihe nehe kury, i'i wanupe. — Aze ru'u amuhem kar putar Pahapa ihe nehe. Aze ru'u amuhem kar putar Zezuz Tuwihawete Purupyro Ma'e ihe nehe, i'i wanupe.

¹⁸ Ukwaw tuwe wama'enukwaw paw a'e. Amogwer tuwihaw hewyrowyroahy Zezuz rehe a'e wà, (ta'e Zezuz ikatuaahy teko wanupe a'e xe). ¹⁹ Wapyk Pirat in tuwihaw henaw rehe kury. Hemireko omono kar uze'eg izupe.

— Ezapo kar zo ma'e a'e awa pe nehe 'y, ta'e nuzapo pixik kwaw ikatu 'ym ma'e a'e 'y. Pyhaw apuahu hehe ihe. Apuraraw ma'erahy tetea'u ihe, hehe hep-uahu mehe ihe, i'i umen pe, uze'eg imono kar pà izupe.

²⁰ Xaxeto wanuwihaw a'e wà, tàmuzgwer a'e wà no, uze'eg teko wanupe a'e wà kury. — Penoz Pahapa imuhem kar haw izupe nehe ty wà, Pirat pe nehe ty wà, i'i wanupe wà. — Penoz Zezuz izuka kar àwàm izupe nehe no, i'i wanupe wà. ²¹ Uze'eg tuwihaw Pirat teko wanupe kury. — Ma'enugar awa amuhem kar putar peme ihe nehe kury, i'i wanupe. — Pahapa ty, i'i izupe wà.

²² — Ma'e azapo putar Zezuz Tuwihawete Purupyro Ma'e pe ihe nehe, i'i wanupe, wanehe upuranu pà. — Ezywàzywà kar ywyrà kanetar rehe nehe, ezuka kar nehe, i'i izupe wà.

²³ — Ma'e ikatu 'ym ma'e uzapo a'e, i'i wanupe, wanehe upuranu pà. Teko numume'u kwaw ni pitài Zezuz hemiapo kwer ikatu 'ym ma'e Pirat pe wà. Uhapukaz wiwi wahyhaw rupi wà. — Ezywàzywà kar ywyrà kanetar rehe nehe, i'i ahyahy izupe wà, uhapukaz pà wà.

24 — Aze apuranu wi wi wanehe nehe, uhapukaz wi wi putar ihewe wà nehe, i'i Pirat uzeupe. Na'e upyhyk 'y kanek por imuwà. Uzepoe-poez kury. — Naiko kwaw ko awa izuka kar har romo ihe nehe. Pe ae peiko putar izuka kar har romo pe, i'i wanupe.

25 Teko tetea'u i'i izupe wà. — Tuwe Tupàn uzepyk urerehe nehe, izuka kar haw rehe nehe. Tuwe uzepyk urepurumuzàmuzàg wanehe nehe no, i'i izupe wà.

26 Na'e Pirat umuhem kar Pahapa wanupe a'e kury. Upetek kar Zezuz zauxiapekwer wanupe no. — Pezywàzywà ywyrà kanetar rehe nehe ty wà, izuka pà nehe ty wà, i'i wanupe.

Zauxiapekwer uze'eg ury-wahyahy Zezuz rehe a'e wà kury

27 Na'e zauxiapekwer a'e wà, Pirat hemiruze'eg a'e wà, weraha Zezuz tuwihaw hàpuzuhu pupe a'e wà kury. Zauxiapekwer paw uzemono'og izywyr a'e wà. 28 Wenuhem kar ikamir izuwi wà. Umunehew kamir puku ipiràg ma'e hehe wà, imunehew kar pà izupe wà. 29 Na'e uzapo xu iàkàg rehe har romo izupe wà kury, tuwihaw àkàg rehe har ài wà. Omono iàkàg rehe wà. Omono ywyrà ipo pe wà no, ipo iawyze har rehe har pe wà. Uzeamumew mua'u henataromo wà, hehe uze'eg uryw ahyahy pà wà. — Tuwe Zutew wanuwihaw kwehe hekon nehe, i'i mua'u izupe wà.

30 Uzenymonymon hehe wà. Unupànupà iàkàg rehe wà, ywyrà pupe wà. 31 Upaw hehe wazemaraz taw wà kury. Wenuhem ikamir izuwi wà. Umunehew kar ikamir tuwe izupe wà. Weraha izuka àwàm pe wà kury, ywyrà kanetar rehe izywàzywà àwàm rehe kury.

Uzywàzywà Zezuz ywyrà kanetar rehe a'e wà kury

32 Weraha hereko pe rupi wà. (Ipuhuz katu ywyrà kanetar izupe. Nupuner kwaw Zezuz heraha haw rehe kury, ta'e huwy tuwe ipetepetek awer a'e xe.) Uwàxi amo awa pe rupi wata mehe wà. Ximàw her romo a'e, Xiren tawhu pe har romo hekon a'e. Zauxiapekwer weraha kar ywyrà kanetar imono Ximàw pe wà, Zezuz hekuzaromo wà. 33 Uhem ywytyr Kokota her ma'e pe wà. Akàgàpe kwer heta haw i'i her zaneze'eg rupi.

34 Omono muhàg win inuromo izupe wà, ma'erahy imuahyir kar haw romo izupe wà. Wagaw a'e. A'e re nu'u kwaw kury.

35 Uzywàzywà zauxiapekwer Zezuz ywyrà kanetar rehe wà kury. Umupu'àm ywyrà kanetar wà, imuwyxok pà ywykwàr pupe wà. Na'e umuza'aza'ak ima'e uzeupeupe wà. Omomor ita'i a'e wà. Heta ma'e papar haw ita'i rehe. A'e rupi wexak ima'e hereko àrà m ita'i imomor pà wà. 36 Ima'e imuza'ak pawire wapyk ywy rehe a'e pe wà, hehe ume'e pà wà.

37 Uzywà kar amo ywyrapewa'i ywyrà kanetar apyr wà. — Ai'aw Zezuz a'e, Zutew wanuwihaw romo hekon a'e, i'i a'e ze'eg ywyrapewa'i rehe imuapyk pyrer a'e. 38 Na'e uzywàzywà amo moko awa amo ae ywyrà kanetar rehe a'e wà no, wamupu'àm pà a'e pe Zezuz huwake a'e wà no. Amo pitài iawyze har rehe i'az a'e, inugwer iahur rehe i'az a'e no. Ma'e rehe imunar ma'e romo wanekon a'e wà. 39 Na'e teko oho a'e pe wanuwake a'e wà. Uze'eg uryw ahyahy Zezuz rehe wà.

40 — Amuhàz putar Tupàn hàpuzuhu ihe nehe, ere urewe. — Azapo wi putar Tupàn hàpuzuhu ihe nehe no, na'iruz 'ar mehe ihe nehe no, ere urewe, i'i izupe wà. — Tupàn ta'yrete romo aiko ihe, ere urewe. A'e rupi ezepyro nehe kury ty. Ewezyw ywyrà

kanetar wi nehe, aze erepuner nehe, i'i izupe wà. ⁴¹ Nezewegatete xaxeto wanuwihaw a'e wà no, ze'eg kwehe arer rehe upurumu'e ma'e a'e wà no, tàmuz a'e wà no, uze'eg uryw ahyahy wà hehe wà.

⁴² — Upyro amogwer a'e wà, i'i izupe wà.

— Nupuner kwaw uzepyro haw rehe a'e. Aipo Izaew wanuwihaw romo hekon azeharomoete a'e. Aze wezyw ywyr a kanetar wi nehe kury, xo a'e mehe zo xiruzar putar zane nehe kury, i'i uzeupeupe wà. ⁴³ — Uzeruzar katu Tupàn rehe a'e. — Tupàn ta'yr romo aiko ihe, i'i zanewe a'e. Xixak nehe kury. Aze ru'u Tupàn upyro putar a'e nehe kury, i'i izupe wà.

⁴⁴ Te a'e imunar ma'e Zezuz huwake har ywyr a kanetar rehe har a'e wà, uze'eg uryw ahyahy hehe a'e wà no.

Umàno Zezuz a'e kury

⁴⁵ Kwarahy wapytepe hin mehe. Na'e ipytunahy kury. Ywy rehe ipytunahy paw rupi kury. Ipytunahy te karuk etea'u mehe. ⁴⁶ Karumehe heiheim Zezuz a'e kury. — Eri, Eri, erema xapatani, i'i ahyahy Tupàn pe Zutew ze'eg rupi. — Tupàn, Tupàn, màràzàwe tuwe nahepytywà kwaw pe ne, i'i a'e ze'eg zaneze'eg rupi.

⁴⁷ Teko a'e pe u'àm ma'e wenu ize'eg mehe a'e wà. — Kwa, uze'eg Eri pe kwez a'e, i'i izupe wà.

⁴⁸ Na'e amo uzàn oho amanezuràn piaromo kury. Werur a'e pe izupe. Omono amanezuràn win hekuzar 'ym ma'e pupe kury. Na'e omono amanezuràn wywa iapyr kury, Zezuz pe imono pà i'u kar pà izupe kury. ⁴⁹ Amogwer uze'eg izupe wà. — Tuwe rihi. Aze ru'u Eri ur putar ipyro pà a'e nehe, i'i izupe wà.

⁵⁰ Uhapukazahy wi Zezuz a'e kury. Umàno kury.

⁵¹ Pàn pupir uhua'u ma'e Tupàn hàpuzuhu pupe heta a'e, imuzaiko pyrer romo a'e. Zezuz imàno re

uzemu'i a'e pàn pupir uhua'u ma'e a'e kury. Uzemu'i mokoz pehegwer romo. Uzyppyrog uzemu'i pà ywate wi te ywy kutyr rehe. Ýwy uryryryryz a'e no. Itahu tetea'u uzekazeka no. ⁵² Tywypaw uzewàpytymawok a'e wà kury. Teko Tupàn hemiruze'eg tetea'u ukweraw wi a'e 'ar mehe a'e wà. ⁵³ Uhem utym awer wi wà. Zezuz ikweraw wi re wixe a'e ukweraw wi ma'e kwer oho Zeruzarez tawhu pe wà. (— Tawhu Tupàn pe imonokatu pyr, za'e a'e tawhu pe zane.) Teko tetea'u wexak a'e ukweraw wi ma'e kwer a'e pe a'e wà.

⁵⁴ Na'e zauxiapekwer Zezuz rehe ume'e ma'e a'e wà, wanuwihaw a'e no, wexak ywy iryryryryz mehe wà. Wexak amogwer ma'e uzeapo ma'e a'e 'ar mehe har a'e wà no. Ukyze katu izuwi wà. — Azeharomoete Tupàn ta'yr romo hekon a'e, i'i izupe wà. ⁵⁵ Kuzà tetea'u a'e pe wanekon a'e wà. Muitea'u wanekon wà, izuka haw rehe ume'e pà wà. Ta'e ur Zezuz haikweromo wà xe, Karirez ywy wi tur mehe wà xe. Tuweharupi wata waiko hupi hekuwe mehe wà, hehe uzekaiw katu pà wà. ⁵⁶ Mari Matar pe har a'e, Mari Xiak ihy Zuze ihy a'e no, Zepetew ta'yr wahy a'e no, a'e pe wanekon a'e wà.

Zuze Arimatez pe har utym Zezuz hetekwer a'e kury

⁵⁷ Kwarahy ihem ire Zuze Arimatez taw pe har uhem a'e pe a'e kury. Hemetarer katu ma'e romo hekon. Zezuz hemimu'e romo hekon a'e. ⁵⁸ Na'e Zuze oho Pirat huwa rupi kury. Wenz Zezuz hetekwer umàno ma'e kwer izupe. — Pemono hetekwer umàno ma'e kwer 'aw awa pe nehe ty wà, i'i Pirat zauxiapekwer wanupe. Umur izupe wà. ⁵⁹ Na'e Zuze uwàuwàn hetekwer oho pàn ipyahu ma'e pupe kury.

⁶⁰ Wezar imono itakwar pupe. Ta'e a'e 'ym mehe Zuze uzapo kar tuwe a'e itakwar a'e xe, wetekwer umàno ma'e rà m itym àwàm romo a'e xe. Na'e omono itahu uken rupi kury, iwàpytym pà kury. Oho a'e wi kury. ⁶¹ Mari Matar pe har a'e, amo ae Mari a'e no, a'e pe wapyk in a'e wà, itym awer rehe ume'e pà a'e wà.

Tuwihaw umupu'àm kar zauxiapekwer Zezuz itym awer huwake a'e wà kury

⁶² Iku'egwepe mytu'u 'ar mehe, xaxeto wanuwihaw a'e wà, ze'eg kwehe arer kwaw par parizew her ma'e a'e wà no, uzemono'og oho Pirat ipyr wà, izupe uze'eg pà wà.

⁶³ — Tuwihaw, i'i izupe wà.

— Urema'enukwaw uruiiko Zezuz ze'eg rehe ure. Wikuwe mehe hemu'em teko wanupe a'e.

— Tupàn hemugweraw kar wi putar a'e nehe, na'iruz 'ar mehe nehe, i'i mua'u teko wanupe a'e, i'i izupe wà. ⁶⁴ — A'e rupi emono kar zauxiapekwer itym awer pe ne wà nehe, hehe imume'egatu kar pà ne wà nehe. Tuwe umumaw na'iruz 'ar ume'e pà a'e pe nehe, i'i izupe wà.

— A'e rupi hemimu'e nupuner kwaw oho haw rehe a'e pe a'e wà nehe, nupuner kwaw hetekwer rehe imunar haw rehe a'e wi a'e wà nehe. Nupuner kwaw nezewe Zezuz ikweraw paw imume'u mua'u haw rehe teko wanupe a'e wà nehe no. Ta'e aze nezewe hemu'em wanupe wà nehe, iaiw wera'u putar wanemu'emaw uzar hemu'em awer wi a'e wà nehe xe, i'i izupe wà.

⁶⁵ — Peraha zauxiapekwer a'e pe nehe, i'i Pirat wanupe. — Peme'egatu itym awer rehe nehe, emuixe kar zo teko a'e pe pe wà nehe, i'i wanupe.

⁶⁶ A'e rupi tuwihaw oho a'e wi izuwi wà. Uwàpytygatu itym awer oho wà. Wezar zauxiapekwer

a'e pe wà, itym awer rehe wamume'egatu kar pà wà.

28

Ukweraw Zezuz umàno re a'e kury

¹ Mytu'u haw 'ar pawire 'ar ipy mehe izi'itahy kury. Mari Matar pe har a'e, inugwer Mari a'e no, oho hetekwer umàno ma'e kwer tupawer hexak pà a'e wà. ² Tàrytka'i ywy uryryryryz a'e kury. Tupàn heko haw pe har wezyw ywak wi a'e kury. Umunryk kar itahu uken wi a'e. Wapyk in itahu 'aromo. ³ Àmàn iweraw paw ài hekon a'e, uhyape katu a'e. Ikamir xigatu amanezu xigatu haw ài a'e no. ⁴ Zauxiapekwer ukyze izuwi wà, uryryz pà wà. Wiko awa umàno ma'e kwer ài wà. ⁵ Na'e a'e Tupàn heko haw pe har uze'eg kuzà wanupe a'e kury. — Pekyze zo ihewi nehe, zàkwà wà. Pekar Zezuz ywya kanetar rehe umàno ma'e kwer peiko. Akwaw hekar awer ihe, i'i wanupe. ⁶ — Nuiko kwaw xe a'e. Ukweraw kwez a'e, uze'eg awer rupi katete kwez a'e, i'i wanupe. — Pexak tupawer pezuwà xe, zàkwà wà, i'i wanupe. ⁷ — Na'arewahy peho imume'u pà hemimu'e wanupe nehe zàkwà wà, i'i wanupe. — Nezewe peze wanupe nehe. — Ukweraw wi a'e ma, umàno re a'e ma. Oho putar Karirez ywy rehe nehe kury, penenataromo nehe kury. Pexak putar a'e pe nehe, peze wanupe nehe zàkwà wà, i'i wanupe. — Pema'enukwaw katu ko ma'e rehe nehe zàkwà wà, i'i wanupe.

⁸ A'e rupi kuzà uzàn oho tupawer wi wà kury. Ukyze katu wà. Hurywete wà no. Uzàn oho hemimu'e wanupe ikweraw pawer imume'u pà wà.

⁹ Na'arewahy Zezuz uwàxi a'e wà. Uze'eg wanupe. — Tuwe Tupàn pemupytu'u kar ma'e wi pekyze re a'e nehe, zàkwà wà, i'i wanupe.

Uhem wà huwake wà. Upyhyk ipy wà, uzeamumew pà ywy rehe wà. Umuwete katu wà.

¹⁰ — Pekyze zo ihewi nehe, zàkwà wà, i'i wanupe. — Peho herywyr wanupe heze'eg imume'u pà wanupe nehe, zàkwà wà. — Peho Karirez ywy rehe nehe. A'e pe pexak putar Zezuz nehe, peze wanupe nehe, i'i wanupe.

Zauxiapekwer umume'u uzeapo ma'e kwer tuwihaw wanupe a'e wà kury

¹¹ Uhem kuzà a'e wi izuwi wà. Zauxiapekwer a'e wà, itym awer rehe ume'e ma'e a'e wà, uzewyr oho tawhu pe a'e wà kury. Umume'u ma'e uzeapo ma'e kwer xaxeto wanuwihaw nànan a'e wà. ¹² Xaxeto wanuwihaw a'e wà, uzemono'og tàmuz wapyr a'e wà. — Ma'e xiapo putar nehe, i'i uzeupeupe wà. Na'e omono temetarer tetea'u zauxiapekwer wanupe wà.

¹³ — Aze teko upuranu penehe nehe, nezewe peze wanupe nehe. — Uruker pyhaw ure. Nurume'egatu kwaw hupaw rehe ure, a'e rupi hemimu'e weraha hetekwer a'e wi itakwar wi a'e wà, ureker mehe a'e wà, peze teko wanupe nehe, i'i tuwihaw zauxiapekwer wanupe wà. ¹⁴ — Aze tuwihaw Pirat wenu ko ma'e rehe ze'egaw a'e nehe, urumume'u putar peker awer izupe ure nehe. A'e rupi napekyze kwaw izuwi nehe, ta'e nupuranu kwaw penehe a'e nehe xe, i'i wanupe wà. ¹⁵ Zauxiapekwer upyhyk temetarer imuwà a'e wà. Weruzar xaxeto wanuwihaw waze'eg wà. Te ko 'ar rehe Zutew uzeruzar waze'eg rehe a'e wà, wanemu'emaw rehe a'e wà.

Zezuz uzexak kar oho wemimu'e wanupe a'e kury

¹⁶ Ure a'e 11 hemimu'e ure, oroho ywytyr rehe Karirez ywy rehe ure kury, ta'e Zezuz uremono

kar a'e pe a'e xe. ¹⁷ Uruexak Zezuz a'e pe ure. Amo uzeruzar katu hehe wà. Amo nuzeruzar katu kwaw hehe wà. ¹⁸ Uhem Zezuz ureruwake a'e kury, urewe uze'eg pà a'e kury. — Tupàn umur ukàgaw ihewe paw rupi a'e, a'e rupi tuwihaw ikàg wera'u ma'e romo aiko putar ywak rehe ihe nehe, xe ko ywy rehe ihe nehe no. ¹⁹ A'e rupi peho teko nànan ywy nànan nehe kury ty wà. Pemuigo kar teko heremimu'e romo pe wà nehe. Pemuzahazahak peho pe wà nehe, heru her rehe pe wà nehe, herer rehe pe wà nehe no, tekwe Puràg her rehe pe wà nehe no.

²⁰ — Peruzar Zezuz ze'eg upaw rupi nehe, peze peho peiko nehe, heremimu'e wanupe nehe. Pema'enukwaw katu ko heze'eg rehe nehe. Aiko putar penehe we tuweharupi nehe, te iahtkaw rehe nehe, i'i Zezuz urewe.

Upaw hema'emume'u haw kwez xe kury.

Matew.

MAK

Zuàw purumuzahazahak ma'e umume'u Tupàn Ze'eg oho ywyxig heta haw pe a'e

¹ Na'aw Zezuz Zanneruwihawete Tupàn ta'yr rehe ze'eg xe a'e nehe kury, Tupàn ze'eg puràg pape rehe imuapyk pyrer xe a'e nehe kury. Azypyrog putar heko awer imume'u pà ihe kury, pape rehe imuapyk pà ihe kury.

² Kwehe mehe Tupàn ze'eg imume'u har Izai her ma'e a'e, umume'u Zuàw heko àwàm pape rehe imuapyk pà a'e. Na'aw ize'eg awer xe kury.

³ Amo awa uze'eg putar oho iko wahyhawa'u ywyxiguhu rehe a'e nehe.

– Pemukatu Zanezar hape ràm izupe nehe, i'i putar purupe nehe.

– Aze iapar hape ràm nehe, pemuà'ygatu izupe nehe, i'i putar wanupe nehe.

⁴ Amo 'ar mehe a'e awa Izai hemimume'u kwer a'e, uhem wà ko ywy rehe a'e. Zuàw purumuzahazahak ma'e her romo a'e. Wata oho iko ywyxig heta haw pe. Teko wata oho a'e pe haikwer romo a'e wà, ize'eg henu pà a'e wà. Na'e Zuàw upurumu'e oho iko a'e pe a'e. – Pepytu'u ikatu 'ym ma'e iapo re nehe ty wà, i'i wanupe. – Pezemuzahazahak kar nehe, a'e mehe Tupàn umunàn putar penemiapo kwer ikatu 'ym ma'e pewi a'e nehe, heharaz putar izuwì a'e nehe, i'i wanupe.

⁵ Zutez ywy rehe har paw rupi katete a'e wà, Zeruzarez tawhu pe har a'e wà no, oho a'e pe henu pà a'e wà. Uze'eg oho a'e pe Tupàn pe wà, imuwete katu pà wà. – Nahekatu kwaw ihe. Azapo ikatu 'ym ma'e tetea'u ihe pa. Apytu'u

putar ikatu 'ym ma'e iapo re ihe nehe kury, i'i izupe wà. Umuzahazahak Zuàw a'e teko Zotàw yrykaw pupe a'e wà. ⁶ A'e 'ar rehe Zuàw nezewe hekon a'e. Omono'og kawaru kupewa'a rawer a'e. Uzapo hawer ukamir puku romo. Umunehew tuweharupi. Upyhyk ma'e pিরer no. Uzapo a'e ma'e pিরer uzeku'apixi haw romo no. U'u tukur oho iko tuweharupi no, u'u hàir no. (Nezewe mehe wexak kar uzemumikahy haw teko wanupe wà. Ta'e uzemumikahy ikatu 'ym ma'e wanemiapo kwer rehe a'e xe.) Nezewe Zuàw heko awer a'e pe. ⁷ Umume'u Zezuz tur àwàm oho iko teko wanupe. Uze'eg nezewe wanupe. – Amo awa ur putar heraikweromo a'e nehe no. Ikàg wera'u ihewi a'e. Nahekàg kwaw ihe, a'e rupi hemaranugar izuwi ihe, a'e rupi nazeamumew kwaw huwa rupi ihe, ni ixapat hàm nakwaraw kwaw ipy wi ihe.

⁸ 'Y pupe zutyka'i apumuzahazahak ihe. A'e awa ur ma'e ràm nuiko kwaw hezàwe a'e nehe. Pemuzahazahak putar Wekwe Puràg pupe a'e nehe.

Zezuz uzemuzahazahak kar Zuàw pe a'e kury

⁹ Amo 'ar mehe ur Zezuz a'e pe a'e kury, Zuàw pyr a'e kury. Weko haw Nazare taw Karirez ywy rehe har wi tur a'e. Na'e Zezuz uzemuzahazahak kar wà Zuàw pe kury, Zotàw yrykaw pupe kury. ¹⁰ 'Y wi uhem mehe ume'e ywate. Ywak nuzawy kwaw ma'e uzewàpytymawok ma'e kury, i'aromo kury. Na'e Tekwe Puràg wezyw wà pykahu ài hehe a'e kury.

¹¹ Uze'eg amo ywak wi a'e kury, Zezuz huwake har wanupe a'e kury. – Ne, ty, hera'yr heremiamutar ne ty, i'i izupe. – Hemurywete kar har romo ereiko ihewe ne, i'i izupe.

Zurupari wagaw Zezuz a'e kury

¹² A'e 'ar mehe uze'eg Tekwe Puràg Zezuz pe a'e kury. — Eho muite xe wi nehe, tàpuz heta 'ymaw pe ywyxig tetea'u heta haw pe nehe, i'i izupe. Oho a'e pe, miar hehaite ma'e waneta haw pe.

¹³ Na'e Zurupari a'e kury, ur a'e pe Zezuz ipyr a'e kury, hagaw pà a'e kury. Umumaw 40 'ar hagaw pà a'e pe. Hagaw paw ire ur amo Tupàn heko haw pe har a'e pe Zezuz ipyr a'e wà kury. Uzekaiw katu hehe a'e pe wà, ipytywà pà wà.

Zezuz oho Karirez ywy rehe a'e kury

¹⁴ Amo 'ar mehe amo tuwihaw uzàmàtyry'ym Zuàw a'e kury. A'e rupi omono kar zauxiapekwer a'e pe ipyhyk kar pà wà, imunehew kar pà wanupe a'e wà. Umunehew heraha zemunehew paw pe a'e wà. A'e re Zezuz umume'u Tupàn ze'eg oho iko taw nà'nànar Karirez ywy rehe har wanupe a'e kury.

¹⁵ — Uhem etea'i Tupàn pure-ruze'egaw kury, i'i oho iko wanupe. — Na'jàrew kwaw tur haw nehe, i'i wanupe. — Pezemumikahy penemiapo kwer rehe nehe, pepytu'u ikatu 'ym ma'e iapo re nehe. Pezeruzar Tupàn ze'eg puràg rehe nehe, i'i wanupe.

¹⁶ Amo 'ar mehe wata Zezuz oho iko Karirez yryhu waz rehe a'e. Wexak mokoz awa a'e pe wà. Omomor ukyhapari waiko 'y pupe wà, ipira pyhyk pà wà. Ta'e ipira pyhykar romo wanekon a'e wà xe. Ximàw tyky'yr her romo a'e. Anere tywyr her romo a'e. ¹⁷ Na'e Zezuz uze'eg wanupe kury. — Pe ty wà, pezur herupi nehe ty wà, i'i wanupe. — Ko 'ar rehe, ipira pyhykar romo peiko. Aze peata herupi nehe, a'e mehe apumuigo kar putar teko wamuzeruzar kar har romo ihe nehe, i'i wanupe.

¹⁸ A'e 'ar mehe we wezar ukyhapari wà. Oho hupi wà. ¹⁹ Na'e wata wiwi Zezuz oho

pepa'u kury. Wexak Zepetew ta'yr a'e pe wà. Xiak tyky'yr her romo a'e. Zuàw tywyr her romo a'e. Kanuhu pupe wanuz wà, ukyhapari ipira pyhykaw iapo katu pà wà. ²⁰ Wanexak mehe Zezuz uze'eg wanupe kury. — Peata peho herupi nehe ty wà, i'i wanupe. Wezar u a'e pe wà kury, kanuhu pupe wà kury. Wanu upyta amogwer uma'ereko ma'e wapyr a'e. Ta'yr zo oho Zezuz rupi wà, hemiruze'eg romo wiko pà wà. Zezuz umukatu tekwe ikatu 'ym ma'e hereko har a'e kury.

Zezuz umukatu tekwe ikatu 'ym ma'e hereko har a'e kury

²¹ Wata Zezuz oho iko wemimu'e wanupi. Na'e uhem oho Kapanau taw pe wà kury. Mytu'u mehe umu'e a'e pe har Zutew wazemono'ogaw pe har oho wà. ²² Uzeapyaka katu a'e pe har ize'eg rehe wà. — Kwa, Tupàn ze'eg kwaw katu har ài upurumu'e a'e, i'i uzeupeupe wà. — Nuze'eg kwaw zanemu'e har wazàwe a'e. Nuiko kwaw ze'eg kwehe arer rehe upurumu'e ma'e wazàwe a'e. Ukwaw tuwe ze'eg kwehe arer, i'i uzeupeupe wà, ize'eg henu mehe wà. ²³ Nan kwehe tete uhem amo awa tekwe ikatu 'ym ma'e hereko har wà a'e pe a'e kury, wazemono'ogaw pe a'e kury.

²⁴ Uze'eg ahyahy Zezuz pe, ta'e tekwe ikatu 'ym ma'e umuze'eg kar a'e xe. — Ne ty, ne Zezuz Nazare pe har ne ty, ma'e erezapo putar urewe, i'i izupe. — Aipo erezur xe uremumaw pà ne, i'i izupe. — Urukaw katu ihe, i'i izupe. — Ne Tupàn ze'eg imume'u harete ikatu-ahy ma'e romo ereiko ne, i'i izupe.

²⁵ Na'e Zezuz uze'eg izupe kury. — Ne ty, eze'eg zo nehe ty, i'i izupe. — Ehem eho kwez awa wi nehe ty, i'i izupe tekwe ikatu 'ym ma'e pe.

²⁶ Na'e tekwe ikatu 'ym ma'e we-ityk awa imono ywy rehe kury,

imueiheiheim kar pà kury. Uhem izuwi kury.

²⁷ Na'e teko a'e pe har a'e wà kury, paw rupi katete ipytuhegatu nezewe haw hexak mehe a'e wà kury. Upuranu tuwe uzehezehe wà. — Màràzàwe tuwe aipo pa, i'i uzeupeupe wà. — Aipo amo ze'eg ipyahu ma'e umume'u iko purupe a'e, i'i uzeupeupe wà, uzehezehe upuranu pà wà. — Te tekwe ikatu 'ym ma'e wanupe uze'eg mehe uze'eg tuwihaw ài a'e. Weruzar tuwe ize'eg a'e wà no, i'i uzeupeupe wà.

²⁸ Nan kwehe tete Karirez ywy rehe har paw a'e wà, umume'u hemiapo kwer oho taw nà'nànar a'e ywy rehe har wanupe a'e wà.

Zezuz umukatu Ximàw taiho a'e kury

²⁹ Na'e Zezuz a'e wà kury, uhem oho a'e zemono'ogaw wi a'e wà kury. Wixe oho Ximàw hàpuz me wà. Anere wiko a'e pe a'e no. Xiak oho wanupi a'e, Zuàw a'e no. ³⁰ Ximàw taiho ima'eahy a'e. Haku a'e. U'aw upà upaw rehe. Na'e amogwer umume'u ima'eahy haw Zezuz pe wà. ³¹ Oho ipyr kury. Upyhyk ipo rehe, umupu'àm imuwà. Uhem haku haw izuwi. Ikatu kury. A'e mehe taiho uzekaiw wanehe kury, temi'u iapo pà wanupe kury.

Zezuz umukatu ima'eahy ma'e a'e kury

³² Karumehe, kwarahy heixe re, ³³ uzemono'og taw pe har paw rupi a'e pe wà, tàpuz ruken huwake wà. Werur ima'eahy ma'e paw rupi a'e pe izupe wà. Werur tekwe ikatu 'ym ma'e hereko har izupe wà no. ³⁴ Zezuz umukatu ima'eahy ma'e tetea'u a'e wà kury. Umuhem kar tekwe ikatu 'ym ma'e tetea'u wamono wanuwi wà, wanehe arer wanuwi wà. — Peze'eg zo ihewe, tekwe ikatu 'ym ma'e wà, i'i wanupe, ta'e tekwe ikatu 'ym ma'e

ukwaw Zezuz Tupàn ta'yr romo heko haw a'e wà xe. (Na'ikatu pixik kwaw wanupe.)

Zezuz wiko Karirez ywy rehe a'e kury

³⁵ Pyheweteahy ipytun kurer rehe we upu'àm Zezuz a'e. Uze'eg oho Tupàn pe tawhu wi tàpuz heta 'ymaw pe. Hehe we har oho hupi a'e wà no. ³⁶ Nan kwehe tete oho Ximàw Zezuz hekar pà a'e kury. Hupi wata ma'e oho hupi a'e wà no. ³⁷ Te, uhem oho izupe wà kury. — Teko paw nerekar waiko wà ty, i'i izupe wà.

³⁸ Na'e Zezuz uze'eg a'e kury.

— Zaha taw nàn nehe ty wà, i'i wanupe. — Apurumu'e putar aha ihe nehe kury. Ta'e azur ko ywy rehe wamu'e pà ihe xe, i'i wanupe. ³⁹ Na'e upurumu'e oho iko taw Karirez ywy rehe har nà'nàn a'e kury, zemono'ogaw nà'nàn a'e kury. Umuhem kar tekwe ikatu 'ym ma'e tetea'u a'e ywy rehe har wanuwi a'e wà no.

Zezuz umukatu iperewàtà ma'e a'e kury

⁴⁰ Amo 'ar mehe uhem amo awa iperewàtà ma'e wà a'e pe Zezuz huwake a'e kury. Uzeamumew upenàràg rehe Zezuz huwa rupi, ma'e henoz pà izupe. — Aze nepurumukatu wer herehe nehe, hemukatu pe nehe, i'i Zezuz pe.

⁴¹ Upuhareko katu Zezuz a'e. A'e rupi opokok hehe kury. Uze'eg izupe. — Hepurumukatu wer tuwe nerehe, i'i izupe.

⁴² A'e 'ar mehe we ikatu kury. Uhem iperewàtà haw izuwi kury. ⁴³⁻⁴⁴ Na'e Zezuz uze'eg izupe. — Emume'u zo nemukatu awer teko wanupe nehe ty, eho Tupàn hàpuzuhu pe nehe, eze'eg xaxeto pe nehe. — Eme'e herehe nehe, exak hemukatu awer nehe, ere izupe nehe. — Nekatu azeharomoete kury ty, i'i putar newe nehe. A'e re nehe, emono ma'e Tupàn

pe nemukatu awer hekuzaromo nehe. Nezewe iapo mehe nehe, ereruzar putar ze'eg kwehe arer nehe, nerezuhaw kwaw a'e ze'eg zaneràmuz pe imume'u pyrer nehe. A'e rupi nehe, teko ukwaw putar nemukatu awer a'e wà nehe. Eho kury ty. Nuweruzar kwaw zepe Zezuz ze'eg a'e. ⁴⁵ Umume'u tuwe umukatu awer oho teko nànan. A'e rupi Zezuz a'e kury, nupuner kwaw taw pe oho haw rehe a'e kury. Ta'e teko paw wekar Zezuz a'e wà xe. A'e rupi upyta oho tàpuz heta 'ymaw pe wyxig heta haw pe kury. Teko wekar wi wi oho wà. Muite har ur a'e pe hekar pà wà.

2

Zezuz umukatu ipàri ma'e a'e kury

¹ Amo 'ar mehe uzewyr Zezuz oho Kapanau taw pe a'e wà kury. Na'e a'e pe har uze'eg uzeupeupe wà kury. — Zezuz tàpuz me hekon a'e, i'i uzeupeupe wà. ² Uzemono'og tuwe teko tetea'u wà a'e pe hexak pà wà, tàpuz me wà. Te nupuner kwaw wixe haw rehe a'e pe wà, ni uken rupi wà. Katu pe har nuexak kwaw wà. Upurumu'e Zezuz in a'e pe. ³ Na'e 4 awa ur a'e pe wà, ipàri ma'e herur pà Zezuz pe wà. Upir iker haw rehe we herur pà wà. ⁴ Nupuner kwaw Zezuz huwaxe wixe haw rehe wà. Ta'e teko tetea'u a'e pe wanekon a'e wà xe. A'e rupi herur har weruzeupir heraha tàpuz 'aromo wà. Upiawok tàpuz Zezuz 'aromo wà kury, heixe àwàm iapo pà wà kury. Umuezyw kar ipàri ma'e imuwà Zezuz huwa rupi wà kury. ⁵ Ukwaw Zezuz uzehe wazeruzar haw a'e. Na'e uze'eg ipàri ma'e pe kury. — Hera'yr, i'i izupe. — Amunàn neremiapo kwer ikatu 'ym ma'e kwez newi ihe kury ty, i'i izupe. — A'e rupi Tupàn nuzepyk kwaw nerehe a'e nehe, i'i izupe.

⁶ Amo awa a'e pe har a'e wà, ze'eg kwehe arer rehe upurumu'e ma'e romo wanekon a'e wà. Uzemupy'a Zezuz rehe wà. ⁷ — Mâràzàwe tuwe uze'eg nezewe a'e, i'i uzeupeupe wà, izupe uze'eg 'ym mà wà. — Uze'eg zemueteahy iko Tupàn rehe a'e. Mo upuner ikatu 'ym ma'e imunànw rehe. Tupàn zo upuner a'e, i'i uzeupeupe wà.

⁸ Zezuz ukwaw tuwe uzehe wazemupy'a haw a'e. Na'e i'i wanupe. — Mâràzàwe tuwe pezemupy'a herehe. ⁹ Ma'enugar heze'egaw nazawaiw katu kwaw ihewe. — Amunàn neremiapo kwer ikatu 'ym ma'e kwez newi, a'e kwez izupe. — Epu'àm nehe, epyhyk nerupaw heraha nehe, eata eho nehe, a'e putar izupe nehe. Ma'enugar ze'eg nazawaiw katu kwaw ihewe. Apuner ikatu 'ym ma'e imunànw rehe ihe. ¹⁰ Amukatu putar 'aw awa ihe nehe no, a'e rupi pekwaw putar hekàgaw nehe. Ihe Awa ta'yr romo aiko ihe. Na'e uze'eg ipàri ma'e pe kury. ¹¹ — Ne ty, epu'àm nehe, epyhyk nerupaw heraha nehe, eho neràpuz me nehe, i'i izupe.

¹² Upu'àm a'e awa teko wane-nataromo a'e kury. Upyhyk tuwe upaw heraha kury, oho kury. Teko a'e pe har a'e wà kury, paw rupi katete ipytuhegatu hexak pà a'e wà kury. — Kwa, ikatuahy Tupàn zaneuwe a'e, i'i paw uzeupeupe wà. — Naxixak pixik kwaw agwer ma'e iapo pyr zane. Xo kutàrigatu e xixak zane kury, i'i uzeupeupe wà.

Wiko Zezuz Erewi ipyr a'e kury

¹³ Uzewyr Zezuz oho Karirez yryhu huwaxe kury. Teko tetea'u uzemono'og a'e pe hexak pà wà. Na'e Zezuz umu'e teko a'e pe har paw rupi katete a'e wà kury. ¹⁴ Wamu'e re wata wi oho pe rupi. Wata mehe wexak amo awa Erewi her ma'e a'e pe. Tuwihaw hemetarer imono'ogar

romo hekon a'e. Wapyk Erewi in ywyrapew huwake a'e, temetarer mono'ogaw huwake a'e. Awpew ta'yr romo hekon a'e. Na'e uze'eg Zezuz izupe: kury. — Ezur herupi nehe ty, i'i izupe. Upu'àm kury, oho hupi kury. ¹⁵ Na'e umai'u Zezuz oho Erewi hàpuz me. Umai'u teko tetea'u Zezuz ipyr a'e wà no, hemimu'e wapyr a'e wà no. Heta tuwihaw hemetarer imono'ogar a'e pe wà. Heta ikatu 'ym ma'e iapo har a'e pe wà no. Heta tetea'u Zezuz rupi wata ma'e a'e 'ar mehe wà. ¹⁶ Amo ze'eg kwehe arer rehe upurumu'e ma'e wiko a'e pe a'e wà no. Amo ze'eg kwehe arer kwaw par parizew her ma'e a'e wà, wexak Zezuz a'e teko wapyr imai'u mehe wà. Upuranu hemimu'e wanehe wà. Màràzàwe tuwe umai'u ikatu 'ym ma'e iapo har wapyr, i'i wanupe wà, wanehe upuranu pà wà. ¹⁷ Wenu Zezuz waze'eg mehe, uze'eg wanupe. — Ima'eahy 'ym ma'e nuzexak kar kwaw oho muhàg kwaw par pe a'e wà. Xo ima'eahy ma'e zo oho muhàg kwaw par pe wà. Nezewegatete nazur kwaw xe teko ikatuahy ma'e wanenoz pà ihe, heremiruze'eg romo wamuigo kar pà ihe. Ikatu 'ym ma'e iapo har ainoz putar hezeupe ihe wà nehe, heremiruze'eg romo wamuigo kar pà ihe wà nehe, i'i wanupe.

Zezuz uze'eg mai'u 'ymaw rehe a'e kury

¹⁸ Amo 'ar mehe Zuàw puru-muzahazahak ma'e hemimu'e a'e wà kury, uzekwaku umai'u 'ym pà a'e wà kury. Amo ze'eg kwehe arer kwaw par parizew her ma'e a'e wà no, uzekwaku a'e wà no. Na'e ur amo teko Zezuz pe wà, izupe uze'eg pà wà. — Zuàw hemimu'e uzekwaku umai'u 'ym pà a'e wà. Parizew uzekwaku nezewegatete a'e wà no. Màràzàwe tuwe neremimu'e nuzekwaku

kwaw umai'u 'ym pà a'e wà, i'i izupe wà, hehe upuranu pà wà.

¹⁹ Na'e uze'eg Zezuz wanupe kury. — Kwa, aipo teko numai'u kwaw zereko haw pe a'e wà. Nan kwaw a'e rupi ty wà. Teko paw umai'u zereko haw pe a'e wà, ta'e hurywete a'e wà xe. Aiko xe ihe, ko ywy rehe ihe. Xe hereko haw nuzawy kwaw zereko haw purupe a'e. A'e rupi teko hurywete paw rupi katete a'e wà. A'e rupi umai'u wà. ²⁰ Amo 'ar mehe nehe, aha putar xe wi wanuwi ihe nehe. A'e 'ar mehe uzekwaku putar umai'u 'ym pà a'e wà nehe. Na'e umume'u amo ae ma'e wanupe no.

²¹ — Naximuwywyk kwaw pàn ipyahu ma'e pàn izemàner rehe zane. Pàn ipyahu ma'e uzeapyak-war mo a'e. A'e re pàn izuk mo a'e. A'e rupi ikwaikwar wiwi mo. Uhua'u wera'u mo ikwar. ²² Naximono kwaw win ipyahu ma'e hyru izemàner ma'e pupe zane. Aze mo ximono ipupe, a'e mehe mo win ipyahu ma'e omopok mo wyru a'e. Win iaiw mo hyru rehe we a'e. Nan kwaw nezewe pa. Aze heta win ipyahu ma'e nehe, ximono putar hyru ipyahu ma'e pupe nehe.

Zezuz uze'eg mytu'u 'ar rehe a'e kury

²³ Amo mytu'u haw 'ar mehe Zezuz a'e kury, wata oho iko wemimu'e wanupi a'e kury. Up-tyterahaw amo ko oho wà. Heta arozràn i'a ma'e kwer ko pe a'e. Na'e opo'o oho waiko wata mehe wà, i'u pà wà. Nu'u kwaw aroz ràn tetea'u wà. ²⁴ Amo ze'eg kwehe arer heruzar har parizew her ma'e a'e wà no, wata oho wanupi a'e wà no. Wexak arozràn ipo'o mehe wà. Na'e upuranu Zezuz rehe wà kury. — Màràzàwe tuwe neremimu'e uzapo nezewe a'e wà, i'i izupe wà. — Kutàri mytu'u haw 'ar a'e. Pema'ereko zo mytu'u haw

'ar mehe nehe, i'i ze'eg kwehe arer zanewe a'e. Neremimu'e a'e wà, màràzàwe tuwe nuwerezar kwaw ze'eg kwehe arer a'e wà, i'i izupe wà. ²⁵ Na'e uze'eg Zezuz wanupe kury. — Aipo napemugeta kwaw Tuwihaw Tawi heko awer rehe ze'egaw pe. Amo 'ar mehe wata oho iko a'e, umyrypar wanupi a'e. Ima'uhez wà kury. Naheta kwaw temi'u wanupe. ²⁶ Na'e uhem oho Tupàn hàpuz me wà kury. Amo awa wiko a'e pe a'e. Xaxeto romo hekon a'e. Awiatar her romo a'e. Heta typy'ak Tupàn pe imono pyrer a'e pe a'e. Na'e wixe Tawi Tupàn hàpuz me kury. Wexak typy'ak a'e pe. U'u kury. Omono umyrypar wanupe no, i'u kar pà wanupe no. A'e typy'ak a'e, xo Xaxeto zo upuner i'u haw rehe a'e. — Pe'u zo nehe, i'i Tupàn amogwer teko wanupe.

²⁷ Kwehe mehe Tupàn a'e, umupytu'u kar teko mytu'u haw 'ar mehe a'e. Ipurupytywàgatu wer teko wanehe. A'e rupi umupytu'u kar wà. Numuzekwaku e kar kwaw a'e wà. Numupytu'u e kar kwaw a'e wà. ²⁸ Ihe Awa ta'yr ihe, aze ihe aze'eg peme ihe nehe, — Pezekwaku zo mytu'u haw 'ar mehe nehe, aze a'e peme nehe, a'e mehe napepytu'u kwaw a'e 'ar mehe nehe. Ihe mytu'u haw 'ar izar romo aiko ihe, apuner wyzài ma'e iapo kar haw rehe a'e 'ar mehe ihe, teko wanupe ihe.

3

Umukatu ipopàri ma'e a'e kury

¹ Na'e wixe Zezuz oho zemono'ogaw pe kury. Amo awa a'e pe hekon a'e. Ipopàri ma'e romo hekon a'e. ² Amo ze'eg kwehe arer kwaw par parizew her ma'e a'e pe wanekon a'e wà no. Ume'egatu Zezuz rehe wà. Ize'eg zemueteahy wer zepe Zezuz rehe wà. — Aipo umukatu putar ima'eahy ma'e mytu'u haw 'ar mehe a'e nehe,

i'i upy'a pe wà, izupe uze'eg 'ym mà wà. — Nupytu'u kwaw mytu'u haw 'ar mehe a'e, i'i wer zepe hehe wà, tuwihaw wanupe wà. ³ Na'e Zezuz uze'eg ipopàri ma'e pe kury. — Ezur xe ty, i'i izupe. ⁴ Na'e uze'eg teko wanupe. — Ma'enugar heremiapo ràm ikatuahy a'e nehe. Ma'enugar ma'e ze'eg kwehe arer uzapo kar zanewe a'e. Aipo ikatu ma'e uzapo kar zanewe, aipo ikatu 'ym ma'e uzapo kar zanewe. Aipo umukatu kar ima'eahy ma'e zanewe a'e wà. Aipo umumàno kar zanewe a'e wà. Nuze'eg kwaw teko izupe wà. ⁵ Zezuz ume'e wanehe, uwak pà, wanupe wikwahy pà. Uzemumikahy wanehe no. — Kwa, na'ipurukwaw wer kwaw heze'eg rehe a'e wà, i'i upy'a pe, wanupe uze'eg 'ym pà. Na'e uze'eg ipoxinig ma'e pe kury. — Epyho nepo imuwà ihewe ty, i'i izupe. Upyho opo imono izupe a'e kury. Na'arewahy ikatu kury. ⁶ Na'e a'e ze'eg kwehe arer kwaw par parizew her ma'e uhem oho a'e wi a'e wà kury. A'e 'ar mehe we oho Ero hemiruze'eg wapyr wà, tuwihaw hemiruze'eg wapyr wà. Uzemono'og a'e pe wà, uzeupeupe uze'eze'eg pà wà. — Xiuka kar tuwe Zezuz zane nehe, i'i waiko uzeupeupe wà. Umume'u tuwe Zezuz izuka àwàm wà.

Umukatu Zezuz ima'eahy ma'e a'e wà kury

⁷ Na'e Zezuz a'e kury, hemimu'e a'e wà no, oho yryhu izywyr a'e wà kury. Teko tetea'u oho hupi wà no. Teko tetea'u wenu Zezuz rehe ze'egaw a'e wà, hemiapo kwer paw rupi imume'u haw a'e wà. Na'e amo ae ywy rehe har a'e wà no, ur a'e pe ipyr a'e wà no. Karirez ywy rehe har wà, Zutez ywy rehe har wà no, ⁸ Zeruzarez pe har wà no, Inumez ywy rehe har wà no, Zotàw yrykaw ywaz pegwer rehe har wà no, Xir tawhu

pe har wà no, Xitom tawhu pe har wà no. Paw rupi katete ur Zezuz huwàxi pà wà. ⁹ Na'e Zezuz uze'eg wemimu'e wanupe kury. — Perur kanuhu xe ihewe nehe ty wà. Tuwe upyta heruwake a'e nehe. Aze teko uhyuhkahy herehe wà nehe, aixe putar ipupe wanuwi nehe. Ta'e heta tetea'u teko xe a'e wà xe, i'i wanupe. ¹⁰ Ima'eahy ma'e paw a'e wà no, iho wer zepe huwake a'e wà no. Ipokok wer hehe a'e wà no. Ukwaw ikàgaw wà, ukwaw ima'eahy ma'e imukatu haw wà, ta'e umukatu ima'eahy ma'e tetea'u a'e 'ar mehe a'e wà xe. ¹¹ Amo tekwe ikatu 'ym ma'e hereko har a'e wà no, u'ar Zezuz ipy huwake a'e wà no, hexak mehe a'e wà no. Uhapukaz Zezuz pe uze'eg pà wà. — Ne Tupàn ta'yr romo ereiko ne, i'i ahyahy izupe wà. ¹² Zezuz uze'eg wanupe. — Peze'eg zo nezewe nehe ty wà, i'i wanupe. — Pemume'u zo Tupàn ta'yr romo hereko haw purupe nehe ty wà, i'i wanupe.

Zezuz wexaexak wemimono kar ràm a'e wà kury

¹³ Na'e Zezuz a'e wà kury, uzeupir oho ywytyr rehe a'e wà kury. A'e pe uhem ire wenz Zezuz amo uzeupi wata ma'e wamuwà uzeupe a'e wà kury. Oho ipyr wà. ¹⁴ Na'e Zezuz wexaexak 12 awa a'e pe uzeupe wà kury. — Heremi-monokarete romo peiko putar nehe, i'i wanupe. — Pezur herupi nehe, i'i wanupe. — Pemume'u putar Tupàn ze'eg puràg peho teko wanupe nehe, i'i wanupe. ¹⁵ — Amono putar hekàgaw peme ihe nehe kury. A'e rupi pemuhem kar putar tekwe ikatu 'ym ma'e teko wanuwi pe wà nehe, i'i wanupe. ¹⁶ Na'aw hemimono kar waner xe a'e wà kury. Ximàw, ¹⁷ Xiak, tywyr Zuàw, Zepetew ta'yr romo wanekon (Tupàn iànoànogaw i'i wanupe), ¹⁸ Anere, Piri, Toromew ta'yr, Matew, Tume, Xiak Awpew

ta'yr, Tatew, Ximàw Zero, ¹⁹ Zut Kario pe har. (Zut Kario pe har a'e, Zezuz izuka kar àràm romo hekon a'e.) Zezuz omono amo ae her Ximàw pe kury. — Pet, i'i izupe kury. (— Ita, i'i her zaneze'eg rupi.) Xiak a'e, Zuàw a'e no, Zepetew ta'yr romo wanekon a'e wà. Zezuz omono amo her wanupe. — Àmànànog ta'yr wà, i'i wanupe kury.

Uze'eg Zezuz Zurupari rehe a'e kury

²⁰ Na'e oho Zezuz wàpuz me kury. Teko tetea'u uzemono'og wi wi a'e pe a'e wà no. Nupuner kwaw Zezuz umai'u haw rehe, ni hemimu'e wà no. Ta'e teko tetea'u a'e pe wanekon a'e wà xe. ²¹ Na'e uze'eg teko uzeupeupe a'e wà kury. — Zezuz he'o a'e, i'i uzeupeupe wà. Na'e iànàm a'e wà kury, wenu he'o haw imume'u haw a'e wà kury. Ur zepe a'e pe ipiaromo wà, a'e wi heraha pà wà. (Nueraha kwaw wà. Ta'e noho kwaw wanupi a'e xe.) ²² Na'e ze'eg kwehe arer rehe upurumu'e ma'e a'e wà kury, ur a'e pe Zezuz ipyr a'e wà kury. Zeruzarez wi wanur wà. Uze'eg waiko nezewe teko wanupe wà. — Zezuz a'e, wereko Pezepu uzehe a'e, i'i mua'u wanupe wà. (Pezepu a'e, amo ae Zurupari her romo a'e. Meru wanuwihaw, i'i Pezepu zaneze'eg rupi.) Amo upurumu'e ma'e a'e wà, nezewe i'i mua'u a'e wà. — Tekwe ikatu 'ym ma'e wanuwihaw a'e, omono ukàgaw Zezuz pe a'e, tekwe ikatu 'ym ma'e wamuhem kar pà puruwi a'e, i'i mua'u teko wanupe wà.

²³ Na'e Zezuz wenz teko wamuwà uzeake wà kury. Uze'eg wanupe kury. — Zurupari a'e, omono kar tekwe ikatu 'ym ma'e purehe a'e. A'e rupi numuhem kar pixik kwaw puruwi a'e. A'e rupi numur kwaw ukàgaw ihewe tekwe ikatu 'ym ma'e wamuhem kar pà ihewe. ²⁴ Aze amo

teko uzeàmàtyry'ym a'e wà nehe, uzezukazuka pà a'e wà nehe, a'e mehe uzemumaw putar paw rupi a'e wà nehe. ²⁵ Aze amo tàpuz me har uzeàmàtyry'ym tuweharupi a'e wà nehe, uzezukazuka pà a'e wà nehe, a'e mehe uzemumaw putar paw rupi amo 'ar mehe a'e wà nehe no. ²⁶ Aze Zurupari uzàmàtyry'ym wemiruze'eg a'e wà nehe, a'e mehe upytu'u putar hemiapo putar haw iapo re a'e wà nehe no. Numur kwaw ukàgaw tekwe ikatu 'ym ma'e puruwi wamuhem kar pà ihewe a'e, ta'e a'e ae purupe imono kar har romo hekon a'e xe.

²⁷ Aze amo awa ipuruzukaiwahy a'e nehe, a'e mehe amo ae awa nupuner kwaw wixe haw rehe hàpuz me a'e nehe, ima'e rehe imunar pà izuwi a'e nehe. Aze uzàpixi ràgypy wà nehe, xo a'e mehe zo weraha putar ima'e izuwi nehe.

²⁸ Heze'eg azeharomo eteahy ihe. Aze teko uzapo ikatu 'ym ma'e wà nehe, Tupàn a'e nehe, upuner imunànw rehe wanuwi a'e nehe. Aze teko uze'eg zemueteahy Tupàn rehe nehe, a'e rupi katete nehe no. ²⁹ Aze teko uze'eg zemueteahy Tekwe Puràg rehe nehe, a'e mehe Tupàn numunàn pixik kwaw a'e ize'eg awer izuwi nehe. Naheharaz kwaw izuwi nehe. A'e ikatu 'ymaw a'e nehe, upyta putar awyzeharupi nehe. Tupàn uzepyk putar imume'u arer rehe nehe.

³⁰ Nezewe i'i Zezuz teko wanupe, ta'e a'e upurumu'e ma'e uze'eg zemueteahy Zezuz rehe a'e wà xe, a'e 'ar mehe a'e wà xe. — Tekwe ikatu 'ym ma'e hereko har romo hekon a'e, i'i mua'u oho uzeupeupe wà, Zezuz rehe uze'eg pà wà.

Zezuz uma'emume'u uhy rehe, uwywyr wanehe a'e kury

³¹ Amo 'ar mehe Zezuz ihy a'e kury, ur a'e pe ipyr a'e kury. Tywyr ur hupi a'e wà no. Upyta katu pe wà, tàpuz huwake wà. Wexak amo awa a'e pe wà. Omono kar a'e awa

Zezuz piaromo wà. ³² Teko tetea'u wapyk in Zezuz huwakeake a'e wà. Na'e uze'eg Zezuz pe wà. — Nehy a'e, nerywyr a'e wà no, katu pe wanekon a'e wà, i'i izupe wà. — Ize'eg wer newe wà, i'i izupe wà.

³³ Na'e Zezuz uze'eg wanupe kury. — Mo wiko hehy romo a'e. Mo wiko herywyr romo a'e wà, i'i wanupe.

³⁴ Ume'e teko wanehe kury, uzeakeake wapyk ma'e wanehe kury. Uze'eg wanupe. 'Aw teko a'e wà, hehy romo wanekon a'e wà, herywyr romo wanekon a'e wà no. ³⁵ Aze amo teko uzapo Tupàn hemiapo putar haw a'e wà nehe, a'e mehe herywyr ài hereinyr ài hehy ài wanekon putar a'e wà nehe, i'i wanupe.

4

Umume'u Zezuz ma'e tymar rehe ima'emume'u awer a'e kury

¹ Amo 'ar rehe Zezuz a'e wà kury, oho wi yryhu huwake wà kury. Uzyppyrog wi upurumu'e pà a'e pe. Teko tetea'u uzemono'og wi huwake wà no. Na'e Zezuz wixe kanu pupe kury. Werutyryk wera'i kanu ywy wi teko wanuwi kury. Upyta in kanuhu pupe ywyxig huwakea'u kury. Teko upyta 'y izywyr wà. ² Upurumu'e uma'emume'u pà kury. Na'aw ima'emume'u awer xe a'e kury. ³ — Nezewe amo awa a'e, oho ma'èà'yz itym pà a'e. ⁴ Umuhàmuhàz ma'èà'yz oho oko pe kury. Amo ma'èà'yz u'ar pe rupi. Na'e wiràmiri u'u paw rupi wà. ⁵ Amo ma'èà'yz u'ar ita heta haw pe. Ywy pixika'i zo heta a'e pe a'e. Nakwehe kwaw hezuz kury. ⁶ Kwarahy uhem a'e kury. Umuxinig kar ma'ezuz. Ta'e naheta kwaw hapo xe. Ta'e heta ita tetea'u a'e pe izupe a'e xe. ⁷ Amo ma'èà'yz u'ar xu pyter pe a'e no. Tua'u xu izuwi. Upyk ma'ezuz. Na'itua'u kwaw kury. Na'ia kwaw no. ⁸ Amo ma'èà'yz u'ar kwaw pà

ywy katu haw pe a'e kury. Hezuz a'e pe, i'a no. Amo i'a katu a'e, amo i'a katuahy a'e no, amo i'a tetea'u a'e no. Nezewe a'e mehe pa.

⁹ I'i Zezuz uma'emume'u haw imumaw pà wanupe kury. — Aze heta peapyakwar henu haw nehe, tuwe peinu katu nehe.

Zezuz umume'u ma'etymar rehe uma'enukwaw paw a'e kury

¹⁰ Ima'emume'u paw ire, teko oho a'e wi izuwi wà. Hemimono kar a'e wà, hehe we har a'e wà no, upyta ipyr a'e wà. Na'e upuranu Zezuz rehe wà kury. — Nurukwaw katu kwaw neze'eg ure. Nurenu katu kwaw a'e ma'emume'u awer ure. Ma'e rehe uremu'e pe a'e ma'emume'u haw imume'u mehe ne, i'i izupe wà.

¹¹ Uze'eg Zezuz wanupe. — Pe pekwaw katu putar Tupàn purureze'egaw nehe. Ta'e Tupàn umume'u katu putar peme a'e nehe xe. Amogwer nukwaw katu kwaw a'e wà nehe. Amume'u putar ma'emume'u haw wanupe nehe. Namu'e katu kwaw ihe wà nehe. Apumu'e katu ihe. ¹² A'e rupi teko ume'e putar ma'e rehe a'e wà nehe. Nuexak kwaw wà nehe. Uzeapyaka katu putar ma'e rehe wà nehe. Nuenu katu kwaw wà nehe. Nukwaw katu kwaw wà nehe. A'e rupi nuzeruzar kwaw Tupàn rehe wà nehe. A'e rupi Tupàn numunàn kwaw wanemiapo kwer ikatu 'ym ma'e wanuwi nehe. Uzepyk putar wanehe nehe. Aze mo uzeruzar hehe wà, a'e mehe mo nuzepyk iwer mo wanehe.

Zezuz upurumu'e ma'etymar rehe a'e kury

¹³ Na'e uze'eg Zezuz wemimu'e wanupe kury. — Napekwaw pixik kwaw amogwer hema'emume'u àwàm nehe, i'i wanupe.

¹⁴ Na'e Zezuz umu'e ma'e tymar imume'u haw rehe a'e wà kury. Na'aw ize'eg awer a'e. Hemitygwer nuzawy kwaw Tupàn ze'eg a'e.

¹⁵ Amo ma'èà'yz u'ar pe rupi. Nezewegatete amo teko wenu putar Tupàn ze'eg a'e wà nehe. Wapy'a nuzawy kwaw pe a'e wà. Zurupari nuzawy kwaw wiràmiri a'e. Weraha wiràmiri ma'èà'yz pe wi wà. Nezewegatete Zurupari weraha putar Tupàn ze'eg wapy'a wi a'e nehe no.

¹⁶ Amo ma'èà'yz u'ar ita heta haw pe. A'e pe heta tetea'u ita. Nezewegatete amo Tupàn ze'eg henu arer a'e wà no, wapy'a nuzawy kwaw ita heta haw a'e wà no. Nan kwehe tete a'e ma'èà'yz hezuz. Nezewegatete Tupàn ze'eg henu arer a'e wà no. Tàrityka'i uzeruzar Tupàn ze'eg rehe wà. Hurywete wà.

¹⁷ Na'e kwarahy uhem a'e. Umuxinig ma'e zuz kury. Naheta kwaw hapo. Ta'e ita 'aromo hezuz a'e xe. Nezewegatete a'e Tupàn ze'eg heruzar har a'e wà no, upuraraw putar ma'erahy a'e wà no. Ta'e Tupàn ze'eg rehe uzeruzar ma'e romo wanekon a'e wà xe. A'e rupi upytu'u Tupàn ze'eg rehe uzeruzar ire wà no. A'e ma'èà'yz nahapo kwaw. Nezewegatete a'e teko nuzeruzar katu kwaw hehe wà. ¹⁸ Amo ma'èà'yz u'ar xu pyter pe. Tua'u xu izuwi. Upyk ma'ezuz. Ta'e na'itua'u kwaw a'e xe. Nezewegatete amo Tupàn ze'eg henu arer a'e wà no, uzeruzar ize'eg rehe a'e wà no. Na'e uzyppyrog uma'enukwaw pà uma'e ko ywy rehe har wanehe wà, ko 'ar rehe har wanehe wà no, wemetarer rehe wà no. — Kwa, heremetarer katu tuwe ihe, i'i uzeupe wà, wemetarer rehe ipurexak wer pà wà. — Kwa, heta tetea'u hema'e ihewe pa, i'i uzeupe wà no, uma'e rehe ima'enukwaw pà wà no, amogwer wama'e iputar pà wà no. ¹⁹ Xu upyk ma'e zuz a'e. 'Aw wama'enukwaw pawer a'e, nuzawy kwaw a'e xu a'e. Nezewegatete upyk Tupàn ze'eg a'e. A'e ma'e zuz na'i'a kwaw a'e. Nezewegatete Tupàn ze'eg a'e no,

wapy'a pupe na'i'a kwaw a'e no. ²⁰ Amo ma'eà'yz u'ar kwaw pà ywy katu haw pe a'e. Hezuz a'e pe. I'a tetea'u. Nezewegatete amo Tupàn ze'eg henu arer a'e wà no, uzeruzar katu ize'eg rehe a'e wà no. Tupàn ze'eg i'a tetea'u wapy'a pupe. Uzapo tuwe Tupàn hemiapo putar haw oho waiko tuweharupi wà.

Zeuz umume'u tatainy rehe ma'emume'u haw a'e kury

²¹ Na'e Zezuz umume'u amo ma'emume'u haw a'e kury, teko wanupe a'e kury. — Aze tatainy ximunya nehe, naximono kwaw kawaw iwya pe nehe, ni naximono kwaw kyhaw iwya pe nehe. Ywate zo ximono putar nehe. A'e rupi uhyape katu putar zanerapuz me a'e nehe. ²² Ta'e ma'e imim pyrer uzexak kar putar nehe xe. Ma'e ikwaw pyr 'ym uzekwaw putar nehe no xe. ²³ Aze teko ipurukwaw wer heze'eg rehe nehe, tuwe uzeapyaka katu hehe nehe.

²⁴ Pezeapyaka katu ko ze'eg rehe nehe ty wà. Aze pezeruzar katu tuwe hehe nehe, penurywete haw rupi nehe, a'e mehe peiko putar tuwe hurywete wera'u ma'e romo iahtkaw rehe nehe. ²⁵ Aze peiko heze'eg rehe uzeruzar ma'e romo nehe, peiko putar tuwe hepyr wiko ma'e romo a'e 'ar mehe nehe no. Aze amo nuzeruzar kwaw herehe ko 'ar rehe nehe, aze nuiko kwaw heremiruze'eg romo ko 'ar rehe nehe, nuiko kwaw hepyr a'e 'ar mehe nehe.

Zeuz umume'u ma'eà'yz rehe ma'emume'u haw a'e kury

²⁶ Umume'u Zezuz amo ae ma'e teko wanupe a'e kury, Tupàn hemiruze'eg wanehe uze'eg pà a'e kury. Na'aw ize'eg awer a'e. — Amo awa umuhàmuhàz ma'eà'yz iko a'e. ²⁷ Tuweharupi uker pyhaw. Upu'am tuweharupi no. Tuweharupi ma'eà'yz hezuz a'e, itua'u a'e no. A'e awa i'i uzeupe

a'e. — Mâràzàwe tuwe hezuz a'e. Nakwaw kwaw ihe, i'i uzeupe. ²⁸ Ywy umueuzuz kar a'e ma'eà'yz a'e, imutua'u kar pà a'e, imu'a kar pà a'e no. ²⁹ Tyàro mehe nehe, opo'o a'e awa oho a'e nehe. Ta'e ipo'o haw uhem a'e nehe kury xe. (Nezewegatete Tupàn hemiruze'eg a'e wà no. Heta tetea'u wà. Teko nukwaw kwaw wamueta kar arer a'e wà.)

Zeuz umume'u ma'eà'yz rehe ma'emume'u awer a'e kury

³⁰ — Amume'u putar amo ae ma'e peme ihe nehe kury, Tupàn hemiruze'eg wanehe ihe nehe kury, i'i Zezuz teko wanupe.

³¹ Tupàn hemiruze'eg a'e wà, nuzawy kwaw ma'eà'yz mutar her ma'e a'e wà. Pixika'i a'e ma'eà'yz. ³² I'yw itua'u. Nezewegatete Tupàn hemiruze'eg a'e wà nehe. Izypy mehe naheta tete kwaw wà. Tàrityka'i heta tetea'u wà.

Zeuz umume'u ma'emume'u haw tetea'u teko wanupe a'e kury

³³ Zezuz uma'emume'u teko wanupe kury, wamu'e pà kury, agwer ma'e tetea'u imume'u pà wanupe kury. Ukwaw teko a'e hemimume'u kwer wà. ³⁴ Xo ma'emume'u haw rupi umu'e wà. Nukwaw kar kwaw uma'enukwaw paw wanupe. Xo wemimu'e wanupe zo ukwaw katu kar uma'enukwaw paw.

Zeuz umupytu'u kar ywytu a'e kury

³⁵ A'e 'ar mehe ipytun a'e kury. (Heta we teko a'e pe Zezuz pyr wà rihi.) Na'e uze'eg wemimu'e wanupe kury. — Zaha yryhu waz zane nehe ty wà, i'i wanupe.

³⁶ Na'e wezar teko oho wà kury. Hemimu'e weraha Zezuz kanu pupe wà kury. Amo kanu oho haikweromo a'e wà no. ³⁷ Na'e uzyppyrog ywytuàiw uhem pà wakutyr a'e kury. Ipenopenog 'y wanupe kury. Uzeen 'y kanu pupe wanupe kury. Tynehem tària'i.

³⁸ Zezuz uker upà kanu pupe, tenaw kanu rekwar rupi har rehe. Na'e hemimu'e umume'e kar a'e wà kury. — Purumu'e ma'e, i'i izupe wà. — Nerezekaiw kwaw urerehe. Urumàno etea'i ure, i'i izupe wà.

³⁹ Ume'e Zezuz kury, — Epytu'u ywytu, i'i ywytu pe. — Epytu'u 'y, i'i 'y pe no. — Epytu'u nepenopenog ire 'y, i'i izupe. Upytu'u tuwe ywytu. Numyz kwaw 'y a'e kury.

⁴⁰ — Mâràzàwe tuwe pekyze izuwi, i'i wemimu'e wanupe. — Aipo napezeruzar kwaw herehe, i'i wanupe.

⁴¹ Ukyze katu izuwi wà kury. — Mo romo 'aw awa hekon a'e, i'i hemimu'e uzeupeupe wà. Te ywytu weruzar ize'eg, te 'ykotok weruzar ize'eg no, i'i uzeupeupe wà.

5

Zezuz umuhem kar tekwe ikatu 'ym ma'e a'e wà kury

¹ Na'e Zezuz a'e wà, uhem oho Karirez yryhu ywaz a'e wà, Zera ywy rehe a'e wà.

² Uhem oho kanuhu wi wà. Nan kwehe tete ur amo awa wanuwàxi pà a'e kury. ³ Tywypaw pe heko haw a'e. Tekwe ikatu 'ym ma'e hereko har romo hekon a'e. Teko nupuner kwaw imnehew kar haw rehe a'e wà, nuzàpixi kwaw ni kyhàhàm tàtàahy ma'e pupe wà.

⁴ Tuweharupi upyhyk wà. Uzàpixi ipo rehe wà, uzàpixi ipy rehe wà no, kyhàhàm tàtàahy ma'e pupe wà. Tuweharupi omonohonohok kyhàhàm a'e. Teko nupuner kwaw imnehew paw rehe wà. Ikàg wera'u wanuwi (ta'e tekwe ikatu 'ym ma'e umukàg a'e wà xe).

⁵ Tuweharupi hekon weiheihem romo a'e pe, 'ar romo, pyhaw no, ywytyr' apyr, tywypaw pe no. Uzekàràkàràz ita pupe, uzekixi pà uzemuahy pà. ⁶ Na'e a'e awa a'e kury, wexak Zezuz tur mehe a'e kury. Uzàn oho huwàxi pà,

upenàràg rehe wapyk pà, hehe uzeruze'eg pà.

⁷ Uhapukaz izupe kury. — Zezuz, Tupàn Ywate Wera'u Har ta'yr ne, i'i izupe. — Ma'e erezapo putar ihewe nehe, i'i izupe. — Ezepyk zo herehe nehe, tuwe Tupàn hep-uhareko nehe, i'i izupe. ⁸ Nezewe i'i a'e, ta'e Zezuz uze'eg izupe a'e xe. — Tekwe ikatu 'ym ma'e iaiw ma'e, i'i izupe. — Ehem eho 'àg awa wi nehe, i'i izupe. ⁹ Na'e Zezuz upuranu hehe kury. — Ma'e tuwe nerer, i'i izupe. — Tekwe ikatu 'ym ma'e tetea'u herer romo ihe, i'i Zezuz izupe. — Ta'e urereta tetea'u ure xe, i'i tekwe ikatu 'ym ma'e izupe wà, awa imuze'eg kar pà izupe wà.

¹⁰ — Uremuhem kar zo pe xe wi nehe ty, ko ywy wi nehe ty, i'i ahyahy Zezuz pe wà. ¹¹ Tàzàhuràn tetea'u umai'u waiko a'e pe wanuwake a'e wà, ywytyruhu rehe a'e wà.

¹² — Aze nepurumuhem kar wer urerehe ko awa wi nehe, uremono kar pe tàzàhuràn wanehe nehe. Uruixe putar oroho wanehe nehe, i'i tuwe tekwe ikatu 'ym ma'e izupe wà. ¹³ — Peho nehe, i'i Zezuz wanupe. Na'e uhem tekwe ikatu 'ym ma'e oho a'e awa wi wà kury. Uzemnehew oho tàzàhuràn wanehe wà kury. Na'e tàzàhuràn uzàn oho ywytyruhu wi wezyw pà wà. U'ar oho 'y pe wà kury. Ta'e ywytyruhu iàpy'àmahy a'e xe. 'Y umim tàzàhuràn paw rupi wà, wazuka pà wà. Heta 2.000 tàzàhuràn a'e pe umàno ma'e kwer wà.

¹⁴ Tàzàhuràn rehe uzekaiw ma'e a'e wà kury, uzàn oho a'e wi a'e wà kury. Umume'u ma'e uzeapo ma'e kwer oho taw nàn wà, tàpuz nàn wà. Oho teko a'e pe wà, tekwe ikatu 'ym ma'e wanereko arer hexak pà wà. ¹⁵ Uhem wà Zezuz ipyr wà. Wexak tekwe ikatu 'ym ma'e tetea'u wanereko arer a'e pe hin

mehe wà. Upytu'u he'o haw izuwi kury. Umunehew uma'e uzehe kury. Teko ukyze katu izuwi wà.

¹⁶ — Umuhem kar Zezuz tekwe ikatu 'ym ma'e izuwi a'e wà, i'i hexak arer amogwer wanupe wà. — Omono kar tekwe ikatu 'ym ma'e tázàhuràn wanehe wà, wazuka kar pà 'y pupe wà, i'i wanupe wà. ¹⁷ Uze'eg teko Zezuz pe wà kury. — Ehem eho xe wi nehe ty, urereko haw wi nehe ty, i'i izupe wà. (Ta'e uzuka waneimaw a'e wà xe.) ¹⁸ Wixe Zezuz kanuhu pupe wanuwi kury. Na'e tekwe ikatu 'ym ma'e wanereko arer uze'eg wà Zezuz pe kury. — Heho wer nerupi ihe, i'i izupe.

¹⁹ — Nan kwaw pa, i'i Zezuz izupe. — Emume'u nemukatu awer eho neànàm wanupe nehe ty, i'i izupe. — Emume'u Tupàn hemiapo kwer nemukatu awer eho neànàm wanupe nehe, i'i izupe. — Hepuhareko katu Tupàn a'e, hemukatu kwez a'e, ere eho wanupe nehe, i'i Zezuz izupe.

²⁰ A'e rupi oho a'e awa a'e wiy kury. Umume'u Zezuz hemiapo kwer oho teko wanupe kury, Teztaw ywy rehe har nànan kury. — Umuhem kar tuwe Zezuz tekwe ikatu 'ym ma'e hewi, i'i oho iko umukatu awer imume'u pà a'e ywy rehe har wanupe. Uzeapyaka katu hehe paw rupi wà, imume'u mehe wà. Teko paw ipytuhegatu henu mehe wà. — Kwa, azeharomoete aipo pa, i'i izupe wà.

Amo umume'u Zaz tazyr ima'eahy haw Zezuz pe a'e wà kury

²¹ Uzewyr Zezuz wà yryhu waz wà, kanuhu pupe wà. Uzemono'og wi teko a'e pe har wà huwawe wà. Yryhu izywyw Zezuz hekon a'e. ²² Na'e uhem amo awa wà ipyr a'e kury. Zutew zemono'ogaw rehe uzekaiw ma'e romo hekon a'e. Zaz her romo a'e. Zezuz hexak mehe, uzeamumew huwa rupi, (ta'e Zezuz tuwihaw zàwe

hekon izupe a'e xe). Wenz tuwe ma'e izupe.

²³ — Umàno etea'i herazyr a'e, ima'eahy tuwe a'e, i'i izupe. — Epokok eho hehe nehe. A'e rupi ikatu putar nehe, i'i izupe.

²⁴ Oho Zezuz hupi kury. Oho teko tetea'u haikweromo a'e wà no. Uzepupypupykahy hehe oho mehe wà.

Zezuz umukatu kuzà ima'eahy ma'e a'e kury

²⁵ Amo kuzà huwy e ma'e romo hekon a'e. 12 kwarahy umumaw uwy e pà. Nupytu'u kwaw uwy re. ²⁶ Muhàg kwaw par a'e wà, omono zepe muhàg izupe a'e wà. Ima'eahy wera'u a'e re. Umumaw e wemetarer imukàzym mà muhàg hekuzaromo. U'u zepe muhàg paw. Numukatu kwaw. Ima'eahy wi wi. ²⁷ Na'e wenu Zezuz rehe ze'egaw a'e kury. Uhem wà haikweromo. Teko wamyteromo wata iko. ²⁸ — Aze apokok hehe nehe, hemukatu putar a'e nehe, i'i uzeupe. — Napokok kwaw hetekwer rehe nehe, xo ikamir rehe apokok putar nehe, i'i uzeupe. Opokok oho ikamir rehe kury. ²⁹ Tàrityka'i upytu'u uwy re kury. Ukwaw tuwe Zezuz ikàgaw. (— Hekatu kury, i'i uzeupe.) ³⁰ Na'e Zezuz ukwaw imukatu awer a'e no. Ukwaw ukàgaw uzewi ihem awer. Uwak tuwe teko wamype kury. — Mo opokok hekamir rehe, i'i teko wanupe.

³¹ Hemimu'e uze'eg izupe wà. — Uhyuhy kahy tuwe teko nerehe wà, i'i izupe wà. — Mâràzàwe tuwe erekar amo nerehe opokok ma'e kwer ne, ta'e heta tetea'u a'e wà xe, i'i izupe wà.

³² Uzareko we ukamir rehe opokok ma'e kwer hekar pà. ³³ A'e kuzà ukyze izuwi kury, ta'e ukwaw umukatu awer xe. Uzemorom u'ar pà huwa rupi uryryz pà. — Ihe apokok kwez nekamir rehe ihe 'y, i'i izupe. ³⁴ Uze'eg Zezuz

izupe. — Herazyr. Erezuzar katu herehe zàkwà. A'e rupi nekatu tuwe ne kury. Eiko nereko haw pe nerurywete romo nehe kury, zàkwà. Nema'eahy haw nuzewyr pixik kwaw newe a'e nehe kury.

Zeuz umukatu Zaz tazyr a'e kury

³⁵ A'e ma'e imume'u mehe we, uhem amo awa a'e pe ipyr a'e wà kury. Zaz hàpuz wi wanur wà. Uze'eg Zaz pe wà kury, — Kuzàtài umàno kwez a'e kury. Eputupyk zo purumu'e ma'e kury ty, i'i izupe.

³⁶ Zeuz nuzekaiw kwaw waze'eg rehe. Uze'eg Zaz pe kury. — Ezeruzar herehe nehe ty, i'i izupe. (Na'e wata oho Zaz hàpuz kutyry kury.)

³⁷ Nueraha kwaw teko tetea'u uzeupi wà. Amo zo oho hupi wà, Pet, Xiak, Zuàw Xiak tywyr. A'e zo oho Zeuz rupi wà. ³⁸ Uhem oho Zaz hàpuz me wà kury. Wexak teko tetea'u a'e pe wà. Uzemu-mikahy wà. Amo uzai'o heiheihem pà wà. ³⁹ Wixe oho a'e pe wà. — Mâràzàwe tuwe pezai'o. Kuzàtài numàno kwaw a'e. Uker e pà a'e, i'i wanupe.

⁴⁰ Upukapuka ize'eg henu mehe wà, (hehe uzeruzar 'ym mà wà). Na'e Zeuz omono kar teko paw katu pe wà. Kuzàtài tu zo weraha uzeupi. Weraha ihy no, weraha amo uzeupi wata ma'e wà no. Wixe oho a'e pe wà, kuzàtài rupaw pe wà. ⁴¹ Upyhyk ipo kury. — Tari kum, i'i izupe Zutew ze'eg rupi. — Epu'àm kuzàtài, a'e newe kury, i'i a'e ze'eg zaneze'eg rupi.

⁴² Na'arewahy upu'àm tuwe kuzàtài kury. Wata oho no. Wereko 12 kwarahy a'e. Hexak arer a'e wà, ipytuhegatu hexak mehe wà. ⁴³ — Pemume'u zo imukatu awer kwerupi nehe pa, i'i Zeuz wanupe. — Pemono temi'u izupe kury, i'i wanupe no.

6

Zeuz uzewyr weko haw pe a'e kury

¹ Oho Zeuz a'e wi a'e kury. Uzewyr oho weko haw pe Nazare taw pe. Hemimu'e oho hupi a'e wà no. ² Mytu'u haw 'ar mehe upurumu'e oho zemono'ogaw pe kury. Uzemono'og a'e pe har tetea'u hehe uzeapyaka katu pà a'e wà. Ipytuhegatu henu pà wà. — Ma'e pe uzemu'e a'e. Mo umu'e a'e, i'i uzeupeupe wà. — Mâràzàwe tuwe ma'e kwaw par romo hekon a'e, i'i uzeupeupe wà. — Mâràzàwe tuwe uzapo purumupytuhegatu kar haw a'e, mo umur ukàgaw izupe a'e, i'i uzeupeupe wà.

³ — Ta'e ywyr pinar romo hekon a'e xe, xe heko mehe kwehe mehe a'e xe, i'i uzeupeupe wà. — Mari memyr romo hekon a'e. Xiak, Zuze, Zut, Ximàw, a'e paw tywyr romo wanekon a'e wà no, i'i waiko uzeupeupe wà. A'e rupi nuzeruzar kwaw ize'eg rehe a'e wà kury. ⁴ Uze'eg Zeuz wanupe kury. — Teko paw umuwete katu Tupàn ze'eg imume'u har a'e wà. Aze weko hawete pe oho nehe, wànàm wapyr nehe, a'e mehe teko a'e pe har numuawate kwaw a'e Tupàn ze'eg imume'u har a'e wà nehe. Xo heko haw pe har zo numuawate kwaw wà.

⁵ A'e rupi nupuner kwaw Zeuz purumupytuhegatu kar haw iapo haw rehe a'e pe, Nazare pe. Pixika'i zo uzapo. Opokok pitàitàigatu ima'eahy ma'e wanehe kury, wamukatu pà kury. ⁶ — Kwa, nuzeruzar kwaw xe har aipo herehe a'e wà pa, i'i uzeupe. Ipytuhegatu wanexak mehe, ta'e nuzeruzar kwaw hehe a'e wà xe.

Zeuz omono kar wemimono kar a'e wà kury

Upurumu'e oho taw nàn a'e kury, a'e ywy rehe har nànan a'e kury. ⁷ Wenz wemimu'e wamuwà wà kury. 12 awa hemimono kar ràm

romu wanekon a'e wà. — Pepurumu'e peho peiko taw nàn pe nehe kury. Mokož oho putar amo taw pe wà nehe, amo mokož oho putar amo ae taw pe wà nehe, nezewe peho peiko nehe ty wà. Amono putar hekàgaw peme. Pemuhem kar tekwe ikatu 'ym ma'e puruwi nehe. ⁸ Wwyrà'i zo peraha pepokokaw romo pezeupe nehe. Peraha zo penemi'u ràm nehe, ni ma'e hyru nehe, ni temetarer nehe. ⁹ Pemunehew pexapat nehe. Pitài zo pekamir peraha nehe.

¹⁰ Aze peixe amo taw pe amo tàpuz me nehe, xo a'e tàpuz me zo peker nehe. Pekar zo peho amo ae tàpuz me mehe, a'e taw wi peho 'ym mehe nehe. ¹¹ Aze amo teko nape-muixe kar kwaw wàpuz me wà nehe, aze na'ipurenu wer kwaw peze'eg rehe wà nehe, peho a'e wi wanuwi nehe. Pemuhàmuhàz ywy ku'i kwer pexapat rehe arer a'e pe wanupe nehe. Aze pezapo nezewe nehe, a'e mehe teko a'e pe har a'e wà nehe, ukwaw putar heze'eg rehe uzekaiw 'ym ma'e romo weko haw a'e wà nehe.

¹² Oho Zezuz hemimono kar waiko a'e wà kury, upurumu'e pà taw nàn Izaew ywy rehe a'e wà kury. — Pepytu'u ikatu 'ym ma'e penemiapo kwer iapo re nehe, i'i oho waiko purupe wà, taw nàn wà. ¹³ Umuhem kar tekwe ikatu 'ym ma'e tetea'u oho waiko puruwi wà no. Umuàkym ima'eahy ma'e tetea'u zany pupe wà no, wamukatu pà wà no.

Umàno Zuàw purumuzahazahak ma'e a'e kury

¹⁴ Tuwihaw Ero wenu Zezuz rehe ze'egaw a'e, ta'e hemiapo kwer imume'u haw uhàuhàz a'e ywy rehe a'e xe. Amo teko uze'eg nezewe wà. — Aipo awa nuiko kwaw Zezuz romo a'e. Zuàw purumuzahazahak ma'e umàno ma'e kwer romo hekon a'e. Ukweraw wi umàno re a'e, i'i waiko uzeupeupe

wà, ikwaw 'ym mà wà. — A'e rupi upuner purumupyтуhegatu kar haw iapo haw rehe kury, i'i uzeupeupe wà. ¹⁵ Amo ae teko uze'eg nezewe a'e wà. — 'Aipo awa a'e, nuiko kwaw Zuàw romo a'e. Eri umàno ma'e kwer romo hekon a'e. Ukweraw wi a'e kury, i'i waiko uzeupeupe wà. Eri a'e, Tupàn ze'eg imume'u har romo hekon a'e. Kwehe hekon, Zezuz tur 'ym mehe. Amo ae teko uze'eg nezewe wà. — Nuiko kwaw Zuàw romo a'e, nuiko kwaw Eri romo a'e, i'i uzeupeupe wà. — A'e amo ae Tupàn ze'eg imume'u har romo hekon a'e, i'i uzeupeupe wà. — Kwehe arer ài hekon a'e, i'i uzeupeupe wà. Zezuz rehe waze'egaw a'e kury. ¹⁶ Na'e Ero uze'eg wemiruze'eg wanupe kury. I'i mua'u wanupe kury. — Ihe tuwe azuka ihe, i'i wanupe. — Ihe tuwe azakagok kar ihe no. Ukweraw wi aipo a'e kury, i'i mua'u wanupe.

¹⁷ Nezewe Zuàw zuka kar awer a'e. Eroxi a'e, Piri hemireko romo hekon a'e, Ero tywyraty romo hekon a'e. Ero tuwihaw romo hekon a'e. Na'e Ero weraha Eroxi imen wi a'e, wywyr wi a'e, wemireko romo imuigo kar pà a'e. ¹⁸ Na'e Zuàw purumuzahazahak ma'e a'e kury, wenu hemiapo kwer imume'u haw a'e kury. Uze'eg oho Ero pe kury. — Na'ikatu pixik kwaw nerywyraty neremireko romo heko haw Tupàn pe ty, i'i izupe. Ize'eg na'ikatu kwaw Ero pe. A'e rupi uze'eg zauxiapekwer wanupe kury. — Pepyhyk Zuàw heraha zemunehew paw pe nehe ty wà, i'i wanupe. — Pezàpixipixi nehe, i'i wanupe.

¹⁹ Hemireko Eroxi wikwahy Zuàw pe ize'eg henu mehe a'e no. Ipuruzuka wer zepe hehe. — Ezuka kar nehe no, i'i wer Eroxi izupe, umen pe. ²⁰ Nuzuka kar kwaw Ero Zuàw a'e, ta'e ukyze izuwi a'e xe. Zuàw a'e, ikatuahy ma'e iapo har

romo hekon a'e, ikatu Tupàn pe a'e. A'e rupi nuzuka kar kwaw. Tuweharupi Ero uzeapyaka katu Zuàw ze'eg rehe. Ikatuahy Zuàw ze'eg izupe. Tuweharupi Zuàw umume'u hemiapo kwer ikatu 'ym ma'e izupe. Uzemumikahy henu re.

²¹ Amo 'ar mehe Ero uzapo kar mynykaw weko haw pe kury. Uzapo kar temi'u teko tetea'u wanupe. Ta'e uhem izexak kar awer 'ar a'e kury xe. Uzapo mai'u haw uhua'u ma'e. Oho tuwihaw tetea'u a'e pe wà. Oho zauxiapekwer wanuwihaw wà no, Karirez ywy rehe har hemetarer katu ma'e oho a'e wà no. Paw rupi katete oho a'e pe wà. ²² Eroxi wik-wahy wiwi Zuàw pe a'e 'ar mehe a'e, a'e rupi uze'eg nezewe uzeupe a'e. — Kutàri azuka kar putar Zuàw ihe nehe kury, i'i upy'a pe. Eroxi imemyr kuzàwaza romo hekon a'e kury. Na'e kuzàwaza wixe oho mynykaw pe a'e kury. Upynyk a'e pe. (A'e zutyka'i upynyk teko wanuwa rupi.) Ero a'e, kuzàwaza ipynykaw hexak mehe hurywete a'e. Ipuràg eteahy kuzàwaza izupe, ikatuahy amogwer a'e pe har wanupe no. ²³ A'e rupi uze'eg Ero izupe a'e kury. — Heze'eg azeharomoete ihe, i'i izupe. — Amono e putar amo ma'e wyzài ma'e neremimutar newe ihe nehe, i'i izupe. — Te hema'e kureruhu amono putar newe nehe, te heremetarer kureruhu amono putar newe nehe no, i'i izupe. — Aze heta mokoz heremetarer ihewe nehe, amono putar pitài newe nehe, i'i izupe. — Wyzài nereminoz amono putar newe nehe zàkwà, i'i izupe. — Aze nazapo kwaw nezewe nehe, tuwe Tupàn uzepekwer herehe nehe, i'i a'e pe har wanupe.

²⁴ Oho Eroxi memyr uhy rehe up-uranu pà kury. — Ma'e ainoz putar izupe nehe, i'i uhy pe. — Zuàw

purumuzahazahak ma'e iàkàgwer enoz izupe nehe kyn, i'i ihy izupe.

²⁵ Na'arewahy uzewyr imemyr tuwihaw pe kury, Ero pe kury. Uze'eg izupe. — Aputar tuwe Zuàw purumuzahazahak ma'e iàkàgwer kawaw pupe kury, tàrityka'i kury, i'i izupe.

²⁶ Ero uzemumikahy a'e kury. Ta'e umume'u tuwe uze'eg Tupàn huwa rupi a'e xe, weminozgwewer wanuwa rupi a'e no xe. A'e rupi nupuner kwaw henuxi haw rehe izuwi kury. ²⁷ Omono kar amo zauxiapekwer Zuàw iàkàgwer piaromo kury. Oho zauxiapekwer zemenehew paw pe kury, uzakagok kury. ²⁸ Omono iàkàgwer kawaw pupe kury. Werur kuzàwaza pe. Na'e kuzàwaza weraha uhy pe imono pà kury. ²⁹ Zuàw hemimu'e kwer a'e wà, a'e taw pe wanekon a'e mehe a'e wà. A'e rupi wenu izuka awer imume'u haw wà. Oho a'e pe wà. Weraha Zuàw hetekwer itym pà itakwar pupe wà. Nezewe Zuàw purumuzahazahak ma'e izuka awer a'e.

Zezuz umumai'u kar teko tetea'u a'e wà kury

³⁰ Zezuz hemimono karer a'e wà, uzewyr a'e pe ipyr a'e wà, taw nàn oho paw ire a'e wà. Umume'u wemiapo kwer Zezuz pe paw rupi wà kury, umume'u wemimume'u kwer izupe wà no. ³¹ Teko tetea'u wiko a'e pe ipyr a'e wà no. Oho amo a'e wi wanuwi wà. Uhem wi wi amo a'e pe wapyr wà no. Ma'e tetea'u uzapo waiko wanupe a'e wà. A'e rupi nupuner kwaw umai'u haw rehe wà. A'e rupi uze'eg Zezuz wemimono kar wanupe kury. — Zaha teko heta 'ymaw pe ywyxig heta haw pe zane nehe ty wà, i'i wanupe. — Zapyta putar zane zutyka'i zapytu'u pà nehe, i'i wanupe.

³² Oho kanu pupe a'e zutyka'i a'e wi wanuwi wà kury. Oho tàpuz

heta 'ymaw pe wà. ³³ Teko tetea'u wexak waho mehe wà. — Aikwez Zezuz a'e, i'i wanupe wà. Taw nànnànar uzàn oho yryhu izywyr wà kury. Uhem a'e ràgypy a'e pe iho àwàm me wanenune wà. ³⁴ Zezuz kanu wi uhem mehe wexak teko tetea'u a'e pe wà. — Aw teko a'e wà, àràpuhàràrà izar 'ym ma'e ài wanekon a'e wà, i'i wanupe. A'e rupi upuhareko wà. Umu'e tuwe a'e pe wà.

³⁵ Te, karukete mehe uze'eg hemimu'e wà izupe wà. — Naheta kwaw tàpuz xe zanewe zane no pa, i'i izupe wà. — Ikarukete oho kwez zanewe nehe no, i'i izupe wà. ³⁶ Emuzewyr kar teko wamono ne wà nehe kury, taw pe ne wà nehe kury. Tuwe ume'eg kar wemi'u rà m oho uzeupe wà nehe, i'i izupe wà.

³⁷ Na'e uze'eg Zezuz wemimu'e wanupe. — Pemono temi'u wanupe nehe ty wà, i'i wanupe. — Màràzàwe tuwe nehe kury, i'i izupe wà. Aipo wanemi'u rà m urume'eg kar putar oroho nehe, herur pà wanupe imono pà nehe, i'i izupe wà. — Aze nezewe uruzapo nehe, 200 temetarer uhua'u ma'e uhyk putar hekuzaromo a'e nehe, i'i izupe wà. — Hekuzar katu putar nehe, naheta tetea'u kwaw temetarer urewe, i'i izupe wà.

³⁸ — Màràn tyy'ak heta peme, i'i Zezuz wanupe. — Pexak peho nehe ty wà, i'i wanupe. Hexak ire uze'eg izupe wà. — Heta 5 tyy'ak, heta 2 ipira, i'i izupe wà.

³⁹ Na'e umuapyk kar teko a'e pe ka'api'i rehe wà kury. ⁴⁰ Amo 100 wapyk xe wà, amo 100 wapyk pe pe wà no, amo 50 wapyk 'a pe wà no, amo 50 wapyk xe rà n wà no. Uzemuza'aza'ak nezewe wapyapyk pà a'e pe wà. ⁴¹ Upyhyk Zezuz a'e tyy'ak a'e kury, a'e ipira no. Ume'e ywate kury. — Nekat-uahy Tupàn, ta'e eremur ko uremi'u rà m urewe ne xe, i'i izupe.

Na'e uzaikaikaw tyy'ak opo pupe kury, imueta tetea'u kar pà kury. Omono wemimu'e wanupe. — Peraha teko wanupe nehe, i'i wanupe. Na'e umuza'aza'ak ipira no, imono kar pà wanupe no. Hemimu'e weraha teko nànnàn wà no. ⁴² Teko u'u paw rupi katete wà. Uhyk wanupe, (ta'e Zezuz umueta tetea'u kar a'e temi'u a'e xe). ⁴³ Oporoporog 12 kok temi'u kurer pupe wà no. ⁴⁴ Heta 5.000 awa a'e pe wà, temi'u i'u arer wà.

Wata Zezuz 'y 'aromo a'e kury

⁴⁵ Nan kwehe tete Zezuz uze'eg wemimu'e wanupe a'e kury. — Peixe kanuhu pupe nehe ty wà, peho yryhu waz nehe ty wà, here-nataromo nehe ty wà, i'i wanupe. — Peho Metexaz taw pe nehe ty wà, i'i wanupe. A'e mehe Zezuz omono kar teko a'e wi uzewi wà. ⁴⁶ — Zazur rihi, i'i wanupe kury. Uzeupir oho ywytyr rehe, Tupàn pe uze'eg pà.

⁴⁷ Ipytun kury. Kanuhu wata 'y myteromo a'e kury. Zezuz upyta ywy rehe a'e zutyka'i a'e, (ywytyruhu wi wezyw ire a'e). ⁴⁸ Hemimu'e u'ypykuzahy zepe wà. Ywytuaiw uhem wà wanupe a'e kury. Ikàg wera'u wanuwi. Nuhem kwaw oho ywaz wà. Zezuz wexak wemimu'e 'y mytepe waneko mehe wà. Ku'em mehe oho wakutyr kury. Wata oho iko 'y 'aromo. Ukwaw etea'i kanu huwake kury.

⁴⁹ Hemimu'e wexak Zezuz tur mehe wà, 'y 'aromo iata mehe wà. Nukwaw kwaw wà. ⁵⁰ — Kwa, àzàg aipo pa, i'i uzeupeupe wà. — Hei-heihem izuwi ukyze tetea'u pà wà. Na'e Zezuz uze'eg wanupe kury. — Pkyze zo ihewi nehe ty wà, i'i wanupe. Ihe Zezuz ihe, pekyze zo ihewi nehe, i'i wanupe.

⁵¹ Wixe oho kanuhu pupe wapyr kury. Upytu'u ywytu kury. Hemimu'e ipytuhegatu wà. ⁵² A'e 'ym mehe wà, amo 'ar mehe wà,

wexak typy'ak iaikaw mehe wà. Nukwaw katu kwaw Zezuz ikàgaw wà, hexak mehe wà.

Zezuz umukatu teko a'e wà kury

⁵³ Upyterahaw yryhu oho wà kury. Uhem oho Zenezare ywy rehe wà. Uzàpixi kanuhu 'y izywyr wà. ⁵⁴ Kanuhu wi wahem mehe teko a'e pe har ukwaw Zezuz a'e wà kury. ⁵⁵ Uzàn oho a'e wi wà, weko haw pe wà, Zezuz tur awer imume'u pà wànàm wanupe wà. ⁵⁶ Taw nànnànar a'e ywy rehe har a'e wà, wenu Zezuz a'e ywy rehe wata haw imume'u haw a'e wà. A'e rupi werur ima'eahy ma'e a'e pe izupe wà. Wata oho iko taw nàn wà, ma'e tymaw nàn wà no. Taw nànnànar a'e wà, werur ima'eahy ma'e taw mytepe wà, wamuapyk kar pà a'e pe wà, Zezuz hàro kar pà wanupe wà. — Tuwe oropokok nekamir rehe ure nehe, i'i izupe wà. Umukatu ukamir rehe opokok ma'e kwer paw rupi katete wà.

7

Zezuz uze'eg teko wazepuez taw rehe a'e kury

¹ Amo 'ar mehe amo ze'eg kwehe arer kwaw par parizew her ma'e a'e wà, amo ze'eg kwehe arer rehe upurumu'e ma'e a'e wà no, ur Zeruzarez wi Zezuz hexak pà wà. Uzemono'og izywyr wà. ² Zezuz hemimu'e a'e wà, umai'u uzepuepuez 'ym mà a'e wà. A'e rupi uhaw Zutew wazekwaku haw a'e wà. Parizew a'e wà kury, upurumu'e ma'e a'e wà no, wexak wazepuepuez 'ymaw wà.

³ Parizew a'e wà, amogwer zutew paw rupi a'e wà no, uzepuepuez umai'u zanune a'e wà, tuweharupi a'e wà, ze'eg kwehe arer heruzar pà nezewe a'e wà.

⁴ Uhez wemi'u ràm ma'eme'egaw wi herur ire wà, i'u zanune wà. Uzekwaku ma'e tetea'u rehe wà. Upyepyez katu kanek tuweharupi

wà, upyepyez katu ywy'a no, upyepyez katu zapepo no.

⁵ Na'e a'e parizew a'e wà kury, a'e purumu'e ma'e a'e wà no, upuranu Zezuz rehe a'e wà kury. — Neremimu'e a'e wà, màràzàwe tuwe nuweruzar kwaw zaneràmuzgwer waze'eg a'e wà, i'i izupe wà. — Umai'u uzepuepuez 'ym mà a'e wà. Nuzekwaku kwaw ze'eg kwehe arer rupi wà, i'i izupe wà. ⁶ Na'e uze'eg Zezuz wanupe kury.

— Pemume'u amo ma'e penemi-
apo ràm. Pezapo amo ae ma'e,
peze'eg 'ym rupi. — Kwehe mehe
Izai a'e, peneko 'ym mehe uze'eg
tuwe penehe a'e. Ukwaw peneko
haw a'e. Ta'e Tupàn ukwaw kar
peneko haw izupe a'e xe. Na'aw
ize'eg awer a'e.

'Aw teko a'e wà, urumuwete katu
Tupàn ure,

i'i iko uzuru pupe wà,
wapy'a multe katete hin ihewi wà.
⁷ Hemuwete katu mua'u wà.
Upurumu'e wàmuz ze'eg rupi wà.

— 'Aw ze'eg Tupàn umume'u ihewe
a'e, i'i mua'u teko wanupe.

Nan kwaw pa. Awa ko ywy rehe
har umume'u a'e ze'eg a'e
wà. Namume'u kwaw a'e
ze'eg ihe,

i'i Tupàn, uze'eg imuapyk kar
pà Izai pe a'e.

⁸ Peho peiko zaneràmuz ze'eg
rupi pe, naperuzar kwaw Tupàn
ze'eg peiko.

⁹ — Peho ureze'eg rupi nehe, peze
teko wanupe. — Ureruzar Tupàn
ze'eg uruiko ure, peze wanupe.

¹⁰ Kwehe mehe Tupàn uze'eg
Moizez pe a'e. — Pemuawate katu
penu pe wà nehe, pemuawate katu
pehy pe wà no, aze amo teko uze'eg
zemueteahy u rehe wà nehe, uhy
rehe wà nehe no, pezuka nezewe
uze'eg ma'e kwer pe wà nehe,
i'i ze'eg kwehe arer. ¹¹ Peze'eg

mua'u peiko nezewe teko wanupe pe. — Pemono e penemetarer Tupàn pe nehe, Te penemipyhyk rà m nehe no, peze wanupe. A'e mehe wanu a'e wà, wahy a'e wà no, aze ima'uhez wà, aze naheta kwaw ma'e wanupe,¹² a'e mehe a'e teko nupuner kwaw u wapytywà haw rehe a'e wà. Nupuner kwaw uhy wapytywà haw rehe wà no, ta'e upaw wanemetarer wanuwi wà xe. Ta'e omono e wemetarer Tupàn pe paw rupi a'e wà xe, Te wemipyhyk rà m omono izupe wà xe. Ta'e — Kurumà, peze wanupe pe xe. — Tupàn hemetarer a'e, peze wanupe. Na'ikatu kwaw nezewe mehe. A'e rupi peaiw Tupàn huwa rupi, ta'e pezapo kar nezewe haw teko wanupe xe. ¹³ Nezewe mehe napezekaiw kwaw Tupàn ze'eg rehe. Peruzar kar peze'eg amogwer wanupe. Naperuzar kar kwaw Tupàn ze'eg wanupe. Agwer ma'e zawaiw katu ma'e tetea'u pezapo kar wanupe no. Zezuz uze'eg teko wapy'a rehe a'e kury.

Zezuz uze'eg teko wapy'a rehe a'e kury

¹⁴ Wenz wi Zezuz teko wamuwà uzeupe a'e wà kury. Uze'eg wanupe. — Pezur xe nehe, apumu'e putar nehe. Pezeapyaka katu heze'eg rehe nehe. A'e mehe peinu katu putar nehe. ¹⁵ Teko pupe wixe ma'e kwer numuaiw kwaw a'e teko Tupàn huwa rupi a'e. Teko wapy'a wi uhem ma'e kwer a'e, aze na'ikatu kwaw, xo a'e ma'e zo umuaiw a'e teko Tupàn huwa rupi a'e. (Aze pe'u amo temi'u nehe, — Peaiw heruwa rupi kury, ni'i kwaw Tupàn peme nehe. Aze pemume'u amo ma'e iaiw ma'e nehe, aze pezapo amo ma'e ikatu 'ym ma'e nehe, a'e ma'e pemuaiw kar putar Tupàn huwa rupi nehe.) ¹⁶ Aze teko ipurukwaw wer heze'eg rehe wà nehe, tuwe uzeapyaka katu hehe wà nehe.

¹⁷ Na'e oho Zezuz teko wanuwi a'e kury. Wixe amo tàpuz me, wemimu'e wanupi. Upuranu hemimu'e hehe a'e wà kury. — Nurukwaw kwaw a'e neze'eg ure no pa, i'i izupe wà. — Zawaiw katu ikwaw paw urewe, i'i izupe wà. ¹⁸ Na'e Zezuz uze'eg wanupe kury. — Peiko amogwer wazàwe. Aze teko u'u wazà ma'e a'e wà nehe, — Na'ikatu kwaw a'e, ni'i kwaw Tupàn wanupe a'e nehe. ¹⁹ Ta'e a'e ma'e wixe hie pe a'e xe. A'e re, uhem izuwi no. Nupyta kwaw ipy'a pupe, a'e rupi — iaiw ma'e, ni'i kwaw Tupàn izupe nehe. Pe'u wazà temi'u nehe, ta'e ikatu Tupàn pe paw rupi a'e xe.

²⁰ Xo puruwi uhem ma'e kwer zo umuaiw teko a'e wà. Na'ikatu kwaw nezewe Tupàn pe a'e.

²¹ Ta'e zanepy'a wi ur zanema'enukwaw paw iaiwete ma'e a'e xe. Wemireko 'ym puhe umen 'ym puhe teko iho haw, munar haw, puruzuka haw. (Agwer ma'e nuzawy kwaw teko wanuwi uhem ma'e kwer a'e wà.) ²² Uputar tuwe amo teko wama'e wanuwi wà no. Uzapo ikatu 'ym ma'e oho waiko wà no. Umume'u wemu'emaw oho waiko wà no. Uzapo ikatu 'ym ma'e waiko paw rupi wà no. Uputar tuwe uma'e a'e wà, amo pe imono 'ym mà a'e wà. Uze'eg nezewe wà, — Ihe aiko wera'u amogwer wanuwi ihe, i'i e waiko wà. Wiko he'o ma'e ài wà no. ²³ A'e ma'e paw teko uzapo a'e wà, ta'e wapy'a na'ikatu kwaw a'e wà xe. Nuweruzar kwaw Tupàn ze'eg wà, a'e rupi iaiw huwa rupi wà.

Uze'eg Zezuz zutew 'ym wanupe a'e kury

²⁴ Na'e uhem Zezuz oho a'e wi kury, amo ywy rehe wata pà kury. Xir tawhu pe ihon. A'e re oho Xitom tawhu pe no. Wixe amo tàpuz me a'e pe kury, wemimu'e wanupi kury. Izeàmim wer zepe teko wanuwi. Nupuner kwaw

uzeàmimaw rehe wanuwi. ²⁵ Amo kuzà wenu Zezuz a'e pe heko haw imume'u haw a'e. Imemyr wereko tekwe ikatu 'ym ma'e a'e. Nan kwehe tete oho Zezuz ipyr kury. Uzemomor u'ar pà ywy rehe, Zezuz ipy huwake. ²⁶ A'e kuzà Zutew 'ym romo hekon a'e. Peni ywy rehe har Xiro tawhu pe uzexak ma'e kwer romo hekon a'e. — Emuhem kar tekwe ikatu 'ym ma'e hememyr wi nehe 'y, i' izupe, imuhem kar haw henoz pà izupe. ²⁷ Na'e Zezuz uze'eg izupe kury. — Nan kwaw zàkwà. Ko 'ar rehe xo zutew zo amukatu ihe wà zàkwà. Zutew ràgypy amukatu putar ihe wà nehe. Amo ae 'ar mehe he'ar ihem mehe amukatu putar zutew 'ym ihe wà nehe no. Ne zutew 'ym romo ereiko ne, a'e rupi namukatu kwaw nememyr ihe nehe kury zàkwà. Awa omono temi'u wa'yr pe a'e. Nomono kwaw wa'yr hemi'u weimaw zawar wanupe zàkwà.

²⁸ Na'e uze'eg a'e kuzà izupe kury. — Kwa, heimaw upyta ywyrapew iwy pe a'e wà 'y, i'i kuzà izupe. — Aze temi'u ikurera'i u'ar wanupe nehe, a'e mehe heimaw u'u putar wà nehe 'y, i' izupe.

²⁹ — Ikatuahy neze'eg ihewe zàkwà, i'i Zezuz izupe. — Ezewyr eho neràpuz me nehe kury. Tekwe ikatu 'ym ma'e uhem oho kwez nememyr wi a'e kury, i' izupe.

³⁰ Wixe kuzà oho wàpuz me. Wexak umemyr a'e pe tupaw rehe tuz mehe. Uhem tuwe tekwe ikatu 'ym ma'e oho izuwi. Ikatu kury.

Zezuz umukatu iapyha 'ym ma'e a'e kury

³¹ Na'e uhem Zezuz oho a'e ywy wi a'e wà kury, ywy Xir tawhu huwake har wi a'e wà kury. Wahaw mokoz ywy wà. Xitom, ywy ipy her romo a'e. Teztaw inugwer ywy her romo a'e. Uhem oho Karirez yryhu pe wà kury. ³² Amo awa werur ima'eahy ma'e a'e pe izupe a'e wà kury. —

Epokok hehe nehe, i' izupe wà. A'e ima'eahy ma'e na'iapyha kwaw a'e. Uze'eg wewera'i no. ³³ Wenuhem Zezuz a'e ima'eahy ma'e heraha teko wamyter wi kury. Wiko ipyr kury, muitea'i amogwer wanuwi kury. Na'e omono Zezuz ukwà iapyakwar rupi. Uzenymon ukwà rehe. Omono ukwà iapeku rehe. ³⁴ Na'e ume'e ywate kury. Ipytuhem pukua'u. — Epata, i'i Tupàn pe. — Ewàpytymawok nehe, i'i zaneze'eg rupi.

³⁵ Na'e iapyakwar uzewàpytymawok kury. Iapeku ikatuahy no. Uze'egateteahy kury.

³⁶ — Pemume'u zo iapyha 'ym ma'e imukatu awer teko wanupe nehe ty wà, i'i Zezuz a'e pe har wanupe. Nuweruzar kwaw ize'eg wà. Umume'u oho teko nànan wà. Na'e uze'eg wi Zezuz iko wanupe no, imukatu awer imume'u 'ymaw henoz pà wanupe no. Nuweruzar kwaw ize'eg wà. Umume'u wera'u imukatu awer oho amo teko wanupe wà no. ³⁷ Henu arer ipytuhegatu tuwe henu mehe a'e wà no. — Hemiapo kwer paw ikatuahy a'e, i'i uzeupeupe wà. — Te umuapyha kar iapyha 'ym ma'e a'e wà no, i'i uzeupeupe wà. — Umuze'eg kar uze'eg 'ym ma'e a'e wà no, i'i uzeupeupe wà. Zezuz umumai'u kar teko tetea'u a'e wà kury.

8

Zezuz umumai'u kar teko tetea'u a'e wà kury

¹ Nan kwehe tete amo teko a'e wà kury, uzemomo'og oho a'e pe Zezuz huwake a'e wà kury. Tàrityka'i upaw wanemi'u wanuwi. — Pezur xe nehe ty wà, i'i Zezuz wemimu'e wanupe.

² — Apuhareko katu 'aw teko ihe wà pa, i'i wanupe. — Na'iruz 'ar umumaw xe hepyr wiko pà wà, i'i wanupe. — Kutàri naheta kwaw ma'e i'u pyr wanupe, i'i

wanupe. ³ — Aze amono kar xe wi ihe wà nehe, temi'u imono 'ym mà wanupe ihe wà nehe, u'ar putar oho pe rupi wà nehe, ta'e nahuhàgahy kwaw wà xe, i'i wanupe. — Amo teko xe wiko ma'e ur muite wi a'e wà, i'i wanupe.

⁴ Na'e uze'eg hemimu'e izupe wà kury. — Naheta kwaw temi'u 'aw teko wanupe, xe wyxig heta haw pe, i'i izupe wà. — A'e rupi nazapuner kwaw wamumai'u kar haw rehe zane nehe, i'i izupe wà.

⁵ — Màràwè tyy'ak heta xe, i'i wanupe. — 7 ru'u aipo, i'i izupe wà.

⁶ Na'e uze'eg Zezuz teko wanupe kury. — Peapyk ywy rehe nehe ty wà, i'i wanupe. Upyhyk a'e tyy'ak kury, uze'eg Tupàn pe. — Nekatuahy ne Tupàn, ta'e eremur ko temi'u urewe ne xe, i'i izupe. Na'e uzaikaikaw tyy'ak kury, wemimu'e wanupe imono pà kury. — Pemono peho teko wanupe nehe ty wà, i'i wanupe. Na'e weraha wanupe wà, i'u kar pà wanupe wà. ⁷ Heta amo pira'i a'e pe wanupe no. Tupàn pe uze'eg ire, omono Zezuz wemimu'e wanupe no, teko wanupe imono pà no. ⁸ U'u teko paw wà. Hewykàtà wà (ta'e Zezuz umueta tetea'u kar a'e temi'u a'e xe). Upyhyk temi'u kurer wà, kokuhu pupe imono pà wà. Heta 7 kokuhu por. ⁹ Teko tetea'u umai'u a'e pe wà. 4.000 waneta haw wà. Nan kwehe tete Zezuz omono kar a'e teko a'e wi uzewi a'e wà kury.

¹⁰ Na'e Zezuz uhem oho a'e wi wà no, kanuhu pupe wata pà wà no. Oho Tamanu ywy kutyr wà.

Parizew wenz purumupyтуhegatu kar haw Zezuz pe a'e wà kury

¹¹ Amo ze'eg kwehe arer kwaw par parizew her ma'e a'e wà kury, uhem oho a'e pe Zezuz pe a'e wà kury. Uzyppyrog izupe uze'eg ahyahy pà wà. — Kwa, Tupàn hemimur karer romo aiko ihe, i'i teko wanupe a'e, i'i uzeupeupe

wà. — Xiapo kar amo ma'e izupe nehe pa, i'i uzeupeupe wà. — Aze ru'u uze'eg zemueteahy putar Tupàn rehe a'e nehe, i'i uzeupeupe wà. Uze'eg oho izupe wà. — Ezapo purumupyтуhegatu kar haw urewe nehe ty, nekàgaw hexak kar pà urewe nehe ty, i'i izupe wà. — A'e rupi urukwaw putar Tupàn hemimur karer romo nereko haw ure nehe, i'i izupe wà. ¹² Na'e Zezuz ipytuhem pukua'u uzemumikahy pà kury. Uze'eg wanupe. — Màràwè tuwe teko ko 'ar rehe har uzapo kar purumupyтуhegatu kar haw ihewe a'e wà. Azeharomoeteahy ko heze'eg ihe. Nazapo kwaw purumupyтуhegatu kar haw 'aw teko wanupe ihe nehe kury, hekàgaw hexak kar pà wanupe ihe nehe kury, Tupàn hemimur karer romo hereko haw hexak kar pà wanupe ihe nehe kury.

¹³ Na'e oho Zezuz a'e wi wanuwi a'e wà kury, parizew wanuwi a'e wà kury. Kanuhu pupe wanon wà, yryhu hahaw pà wà.

Zezuz uze'eg parizew waze'eg rehe a'e kury, Ero ze'eg rehe a'e kury

¹⁴ Wata oho waiko kanuhu pupe wà. Hemimu'e nueraha kwaw tyy'ak wemi'u ràm uzeupi wà. Heharaz izuwi wà. Pitài zo tyy'ak heta wanupe. ¹⁵ Uze'eg Zezuz wanupe kury. — Pe ty wà, pezemupy'a parizew watyy'ak imuapiruru kar haw rehe nehe ty wà, pezemupy'a Ero tyy'ak imuapiruru kar haw rehe nehe no ty wà, i'i wanupe.

¹⁶ Na'e hemimu'e uze'eg uzeupeupe wà. — Naheta kwaw tyy'ak zanewe pa, a'e rupi uze'eg kwez nezewe zanewe, i'i uzeupeupe wà. ¹⁷ Wenu Zezuz waze'eg. Upuranu wanehe kury. — Màràwè tuwe peze'eg wi wi tyy'ak rehe. Peinu zepe heze'eg, napekwaw pixik kwaw. Màràwè tuwe napeinu katu kwaw heze'eg. ¹⁸ Heta zepe

peneha, napexak pixik kwaw ma'e. Heta zepe peapyakwar no, napeinu pixik kwaw heze'eg no. ¹⁹ Pema'enukwaw 5 tyy'ak rehe. Azaikaikaw imono teko tetea'u wanupe. (5.000 waneta haw wà.) Mâràn kokuhu pemynehem temi'u kurer pupe, i'i wanupe. — 12 kokuhu, i'i izupe wà.

²⁰ Pema'enukwaw a'e 7 tyy'ak rehe. Azaikaikaw imono teko tetea'u wanupe no. (4.000 ru'u waneta haw wà. Mâràn kokuhu pemynehem a'e mehe), i'i wanupe. — 7 kokuhu, i'i izupe wà.

²¹ — Mârâzàwe tuwe napekwaw kwaw ma'e kury, i'i wanupe. (Ta'e Zezuz nuze'eg kwaw wanemi'ujete rehe a'e xe. Uze'eg Tupàn ze'eg heruzar haw rehe a'e.)

Zezuz umukatu hehàpyhà 'ym ma'e a'e kury

²² Nan kwehe tete uhem Zezuz oho Metexaz taw pe wà kury. (— Pira me'egaw, i'i taw her zaneze'eg rupi.) Teko werur amo hehàpyhà 'ym ma'e izupe a'e wà. — Epokok hehe nehe, i'i izupe wà. ²³ Upyhyk Zezuz ipo rehe, taw wi heraha pà. Omono weny kwer heha rehe. Opokok hehe. — Aipo erexak katu ma'e kury, i'i izupe, hehe upuranu pà.

²⁴ Ume'e wewer kury. — Aexak teko ihe wà kury, i'i izupe. — Nuzawy kwaw ywyrà wata ma'e ihewe wà, i'i izupe.

²⁵ Na'e opokok wi heha rehe kury. A'e 'ar mehe we ume'egatuahy kury. Ikatuahy tuwe heha izupe. ²⁶ — Eho neràpuz me nehe kury ty, ezewyr zo eho taw pe nehe ty, i'i izupe.

Pet uze'eg Zezuz pe a'e kury

²⁷ Na'e Zezuz a'e wà kury, oho tawhu Xezarez Piri ywy rehe har nà'nàn a'e wà kury. Wata waiko amo taw piar rupi wà. Upuranu wemimu'e wanehe. — Aze teko upuranu zehezehe wà nehe, —

Mo romo Zezuz hekon a'e, aze i'i uzeupe wà nehe, — Ma'in putar amogwer teko a'e wà nehe, herehe uze'eg pà a'e wà nehe, i'i wanupe.

²⁸ — Amo teko uze'eg nezewe nerehe a'e wà, i'i izupe wà. — Zuàw purumuzahazahak ma'e ukweraw wi ma'e kwer romo hekon a'e, i'i amo nerehe wà. — Eri ukweraw wi ma'e kwer romo hekon a'e, i'i amo nerehe wà. — Amo ae Tupàn ze'eg imume'u har romo hekon a'e, i'i amogwer nerehe wà, i'i hemimu'e izupe wà.

²⁹ Na'e Zezuz upuranu wi wanehe kury. — Pe no, ma'e peze herehe peze'eg pà pe no, i'i wanupe. — Ne ty, ne ure-ruwihawete urepyro har Tupàn hemimur kar romo ereiko ne ty. Mexi romo ereiko ne ty, i'i Pet izupe.

³⁰ — Azeharomoete peze'eg. Pemume'u zo hereko haw teko wanupe nehe, i'i wanupe.

Zezuz uze'eg umàno haw rehe a'e kury

³¹ Na'e uze'eg wi Zezuz wemimu'e wanupe kury. — Apuraraw putar ma'erahy ihe nehe. Zutew wanuwiaw paw rupi a'e wà nehe, nuzeruzar kwaw heze'eg rehe a'e wà nehe. Xaxeto wanuwiaw a'e wà nehe no, upurumu'e ma'e a'e wà nehe no, paw rupi nuzeruzar kwaw heze'eg rehe a'e wà nehe, nahemuawyze kwaw a'e wà nehe. Hezuka putar wà nehe. Na'e akweraw wi putar ihe nehe no, na'iruz 'ar paw ire ihe nehe no.

³² Umume'u katu a'e ze'eg wanupe. Na'e Pet wenuhem Zezuz heraha amogwer wanuwi kury. Na'ikatu kwaw Zezuz ze'eg izupe. A'e rupi — Eze'eg zo nezewe nezeupe nehe ty, i'i ahyahy izupe.

³³ Na'e Zezuz uwak wemimu'e wanehe ume'e pà kury. Uze'eg Pet pe kury. — Eze'eg zo nezewe nehe ty. Etyryk henatar wi, Zurupari.

Nema'enukwaw ma'e rehe awa ài ne. Nanema'enukwaw kwaw ma'e rehe Tupàn ài.

³⁴ Na'e wenz Zezuz teko tetea'u wamuwà uzeupe wà kury. Wenz wemimu'e uzeupe wà no. Uze'eg wanupe paw rupi. — Aze amo teko heko wer heremimu'e romo wà nehe, tuwe heharaz wemiapo putar haw wi wà nehe. Tuwe upir ywyrà kanetar heraha wà nehe. Tuwe oho heraikweromo wà nehe. ³⁵ Aze amo teko ipurupyro wer weko haw rehe wà nehe, a'e mehe ukàzym putar waneko haw wanuwi nehe. Aze amo umukàzym weko haw nehe, heremimu'e romo wiko pà wà nehe, Tupàn ze'eg heruzar pà wà nehe, a'e mehe upyhyk putar weko haw wà nehe.

³⁶ Aze amo awa wereko ma'e ywy rehe har paw a'e nehe, aze umàno a'e re nehe, a'e mehe nuwerekò kwaw a'e ma'e a'e nehe. ³⁷ Teko nupuner kwaw ma'e iapo haw rehe wà, ukweraw pàwàm imekuzar pà wà. ³⁸ Teko ko 'ar rehe har a'e wà, uzapo ikatu 'ym ma'e oho waiko tuweharupi a'e wà. Aze amo awa imaranugar teko wanuwa rupi nehe, herehe nehe, heze'eg rehe nehe, a'e mehe ihe hemaranugar putar teko wanuwa rupi ihe nehe no, hezur mehe ihe nehe no, a'e teko rehe ihe nehe no. A'e 'ar mehe aruzewyr putar heru ikàgaw heruwà nehe, ipuràg eteahy haw herur pà nehe no. Tupàn heko haw pe har ipuràg eteahy ma'e arur putar hezeupi a'e 'ar mehe ihe wà nehe no. Ihe Awa ta'yr romo aiko ihe.

9

Zezuz uze'eg Tupàn pure-ruze'egaw rehe a'e kury

¹ Na'e uze'eg Zezuz teko wanupe kury, wemimu'e wanupe no. — Azeharomoete ko peme heze'egaw ihe kury. Tupàn pureruze'egaw a'e nehe, uhem putar a'e nehe, Tupàn ikàgaw hexak kar pà purupe a'e

nehe. Amo teko xe har a'e wà nehe, numàno kwaw tur 'ym mehe wà nehe. Wexak putar tur mehe wà nehe.

Zezuz uzeapo amo ae ma'e romo a'e kury

² Na'e 6 'ar paw ire Zezuz uzeupir oho ywytyruhu rehe kury. Pet a'e, Xiak a'e no, Zuàw a'e no, uzeupir oho hupi a'e wà no. Xo a'e zo oho wà. A'e pe Zezuz amo ae ma'e romo uzeapo kury. ³ Ikamir henyenyahy kury, xigatu no. Nupuner kwaw teko kamir iputuka haw rehe nezewe wà, nupuner kwaw imuxigatu haw rehe nezewe wà. ⁴ Hemimu'e ume'e Zezuz rehe wà. Wexak mokoz awa kwehe mehe wiko ma'e kwer Zezuz huwake i'az mehe wà. Eri awa ipy her romo a'e. Moizez inugwer awa romo her romo a'e. Uze'eg waiko Zezuz pe wà. ⁵ Na'e uze'eg Pet Zezuz pe a'e kury. — Purumu'e ma'e, i'i izupe. — Ikatuahy xe zanereko haw, i'i izupe. — Zapyta xe nehe, uruzapo putar na'iruz tàpuz pew xe nehe, i'i izupe. — Eiko amo pupe nehe. Moizez wiko putar amo pupe nehe no. Eri upyta putar inugwer pupe nehe no, i'i izupe. ⁶ Zezuz hemimu'e ukyze katu wanexak pà wà. A'e rupi Pet uze'eg e a'e. ⁷ Na'e ur ywàkun a'e pe, wa'aromo ukwaw pà. Wenu amo ze'eg ywàkun rehe har wà. — 'Aw awa hera'yr heremiamutar romo hekon a'e, i'i wanupe. — Pezeapyaka katu ize'eg rehe nehe, i'i a'e ze'eg.

⁸ A'e 'ar mehe we hemimu'e ume'e uzeiwyr wà. Wexak Zezuz a'e pe i'àm mehe wà. Nuexak kwaw a'e mokoz awa wà.

Zezuz uze'eg Eri tur haw rehe a'e kury

⁹ Nan kwehe tete wezyw Zezuz oho ywytyr wi kury, wemimu'e wanupi kury. Wata mehe we uze'eg wanupe. — Pemume'u zo

penemixak kwer teko wanupe nehe ty wà, i'i wanupe. — Ihe Awa ta'yr ihe. Akweraw wi putar hemàno re ihe nehe. Xo a'e 'ar mehe zo pemume'u wanupe nehe, i'i wanupe. ¹⁰ A'e rupi numume'u kwaw wanupe wà. Uze'eg uzeupeupe wà. — Akweraw wi putar ihe nehe, i'i Zezuz zanewe, i'i uzeupeupe wà. — Màràzàwe tuwe uze'eg nezewe a'e, i'i uzeupeupe wà. ¹¹ Uze'eg Zezuz pe wà. — Eri ur putar a'e nehe, Tupàn hemimur kar tur zanune a'e nehe, i'i waiko teko wanupe wà, i'i izupe wà. ¹² Uze'eg Zezuz wemimu'e wanupe.

— Azeharomoete pa. Eri ur putar Tupàn remimur kar tur 'ym mehe we a'e nehe. Uzapokatu putar teko wapy'a a'e wà nehe, tur àwàm rehe a'e wà nehe. Tupàn umuapyk kar a'e ze'eg pape rehe zaneràmuz pe a'e. Tupàn hemimur kar a'e nehe, upuraw putar ma'erahy tetea'u a'e nehe. Teko a'e wà nehe, numuawate kwaw hemimur kar a'e wà nehe, i'i Tupàn uze'eg imuapyk kar pà pape rehe. ¹³ Azeharomoete a'e ze'eg a'e. Eri a'e, ur herenune a'e. Teko a'e wà, uzapo wemiapo putar haw ikatu 'ym ma'e izupe a'e wà. Uzuka wà. Tupàn ze'eg kwehe arer a'e, umume'u teko Eri pe wanemiapo rà m a'e. (Zuàw purumuzahazahak ma'e rehe uze'eg a'e.)

Zezuz umuhem kar tekwe ikatu 'ym ma'e zawaiw katu ma'e a'e kury

¹⁴ Na'e Zezuz a'e wà kury, uzewyr oho amogwer wemimu'e wapyr a'e wà kury. Teko tetea'u a'e pe wanekon wà. Amo upurumu'e ma'e uze'eg ahyahy waiko Zezuz hemimu'e wanupe wà. ¹⁵ Wexak teko Zezuz tur mehe wà. Ipytuhegatu hexak mehe wà. Uzàn izupe wà. — Kwa, aipo erezur wi ra'e, i'i izupe wà. ¹⁶ Na'e Zezuz upuranu wemimu'e wanehe kury.

— Ma'e rehe peze'eg ipyipykahy wainuromo, i'i wanupe.

¹⁷ Amo awa a'e pe wiko ma'e a'e, teko wanupi wata ma'e a'e, uze'eg izupe a'e kury. — Purumu'e ma'e, arur hera'yr kwez imukatu kar pà newe, i'i izupe. — Wereko tekwe ikatu 'ym ma'e uzehe a'e. A'e rupi nupuner kwaw uze'egaw rehe, i'i izupe. ¹⁸ — Hekwe ikatu 'ym ma'e upyhyk tetea'u a'e. Ipyhyk mehe weityk imono ywy rehe. A'e mehe henyuzuz. Wàzgyrygyryw no. A'e mehe uwyràkwen no. Aze'eg neremimu'e wanupe, tekwe ikatu 'ym ma'e imuhem kar haw rehe, i'i izupe. — Nupuner kwaw imuhem kar haw rehe wà, i'i izupe.

¹⁹ Na'e uze'eg Zezuz a'e pe har wanupe kury. — Pe ko 'ar rehe har pe, pe herehe uzeruzar 'ym ma'e pe wà. Tuweharupi apumu'e teko ihe. Napezeruzar kwaw heze'eg rehe. Àro we pezeruzar haw. Perur kwarer xe ihewe nehe kury, i'i wanupe.

²⁰ Werur kwarer izupe wà. Na'e tekwe ikatu 'ym ma'e wexak Zezuz kury. A'e 'ar mehe we umuwamuwak kar kwarer kury. U'ar ywy rehe, uzerezerew pà, wenyuzuz pà. ²¹ Upuranu Zezuz tu rehe kury. — Màràn 'ar nera'yr umumaw nezewe wiko pà a'e, i'i izupe. — Kwarera'i mehe arer we nezewe hekon, i'i tu izupe. ²² — Weityk tuweharupi tata pupe, 'y pupe no. Ipuruzuka wer hehe no, i'i izupe. — Aze erepuner amo ma'e iapo haw rehe urewe nehe, urepuhareko pe nehe, urepytywà pe nehe, i'i izupe. ²³ — Eze'eg zo nezewe ty, i'i Zezuz izupe. — Aze amo teko uzeruzar herehe wà nehe, a'e mehe upuner wyzài ma'e iapo haw rehe nehe, i'i izupe. ²⁴ Na'arewahy tu uhapukaz uze'eg pà izupe kury. — Azeruzar nerehe, hepytywàgatu pe nehe, nerehe hemuzeruzar kar wera'u pà nehe,

ta'e azeruzar wewer nerehe ihe kury xe, i'i izupe.

²⁵ Na'e Zezuz wexak teko tetea'u a'e wà kury. Uzemono'og huwake wà. A'e rupi uze'eg ahyahy tekwe ikatu 'ym ma'e pe, imuhem kar pà. — Ne tekwe ikatu 'ym ma'e iapyha 'ym ma'e ne, uze'eg 'ym ma'e ne, i'i izupe. — Ehem eho 'aw kwarer wi nehe ty, eixe wi zo eho hehe nehe, i'i izupe. ²⁶ Na'e tekwe ikatu 'ym ma'e heiheihem kury, kwarer imuwamuwak pà kury. Na'e uhem izuwi kury. Kwarer u'ar ywy rehe. Upyta a'e pe umàno ma'e kwer ài. — Kwa, umàno aipo kury pà, i'i teko izupe wà. ²⁷ Na'e Zezuz upyhyk kwarer ipo rehe kury, imupu'àm kar pà kury. Upu'àm kury.

²⁸ Na'e wixe Zezuz oho amo tàpuz me wà kury. — Mâràzawe tuwe nurupuner kwaw a'e tekwe ikatu 'ym ma'e imuhem kar haw rehe ure, i'i izupe wà. ²⁹ Zawaiw katu agwer tekwe ikatu 'ym ma'e wamuhem kar haw, i'i Zezuz wanupe. — Aze xinoz tuwe imuhem kar haw Tupàn pe nehe, xo a'e mehe zo zapuner 'agwer tekwe ikatu 'ym ma'e wamuhem kar haw rehe zane nehe, i'i wanupe.

Uze'eg Zezuz umàno haw rehe a'e kury

³⁰ Uhem Zezuz oho a'e wi a'e wà kury. Upyterahaw Karirez ywy oho wà. Zezuz na'ipurukwaw kar wer kwaw a'e pe weko haw rehe teko wanupe. ³¹ Ta'e ipurumu'e wer wemimu'e wanehe a'e 'ar mehe a'e xe. Zezuz nuputar kwaw teko uzepyr waneko haw a'e, ta'e nezewe mehe nupuner kwaw wemimu'e wamu'e haw rehe xe. Na'e umu'e wemimu'e oho iko wà kury, pe rupi wata mehe wà kury. — Ihe Awa ta'yr romo aiko ihe. Teko hepyhyk putar hezuka kar pà a'e wà nehe, i'i wanupe. — Hemàno re nehe, na'iruz 'ar paw ire nehe, akweraw wi putar ihe nehe, i'i wanupe. ³² Hemimu'e nukwaw

katu kwaw ize'eg wà. A'e rupi ipuranu wer zepe Zezuz rehe wà. Nupuranu kwaw wà, ta'e ukyze izuwi wà xe.

Uze'eg Zezuz kwarer wanehe wazekaiw paw rehe a'e kury

³³ Na'e uhem Zezuz oho Kapanau taw pe a'e wà kury. Tàpuz me wixe re, upuranu Zezuz wemimu'e wanehe. — Ma'e rehe peze'eg peiko pe rupi peata mehe, i'i wanupe, wanehe upuranu pà. ³⁴ Nuze'eg kwaw izupe wà. A'e 'ym mehe uze'eg tuwe waiko uzeupeupe wà, pe rupi wata mehe wà. — Ma'enugar hemimu'e wiko putar amogwer wanuwihaw romo a'e nehe, i'i uzeupeupe wà. A'e rupi imaranugar izuwi wà. Nuze'eg kwaw izupe wà. ³⁵ Wapyk Zezuz oho kury. Wenz wemimono kar wamuwà uzeupe wà. — Aze amo teko heko wera'u wer amogwer wanuwu nehe, tuwe wiko ikàg 'ym ma'e romo amogwer wanuwu nehe, tuwe uzekaiw amogwer wanehe paw rupi nehe, i'i wanupe.

³⁶ Na'e upyhyk kwarer imuwà uzeake kury. Umupu'àm imono wemimu'e wamype kury, iàzuwàn pà kury. ³⁷ Uze'eg wanupe. — Aze amo teko uzekaiw katu agwer kwarer wanehe wà nehe, heremiapo putar haw iapo pà nezewe wà nehe, a'e mehe a'e teko wiko herehe uzekaiw katu ma'e romo wà nehe no, i'i wanupe. — Aze amo teko wiko herehe uzekaiw katu ma'e romo wà nehe, a'e mehe wiko hemur kar arer rehe uzekaiw katu ma'e romo wà nehe no, i'i wanupe. Uze'eg Zezuz tekwe ikatu 'ym ma'e imuhem kar haw rehe a'e kury.

Heàmàtyry'ymar nuiko kwaw he-myrypar romo a'e wà, i'i Zezuz a'e

³⁸ Na'e Zuàw a'e kury, upuranu Zezuz rehe a'e kury. — Purumu'e ma'e, i'i izupe. Uruexak amo awa ure, tekwe ikatu 'ym ma'e imuhem kar mehe ure. Nekàgaw rupi

imuhem kar a'e. A'e rupi — Ezapo zo agwer ma'e Zezuz her rehe nehe ty, uru'e izupe. Ta'e nuiko kwaw neremimu'e romo a'e xe, nuiko kwaw zanerupi wata ma'e romo a'e xe, i'i izupe. — A'e rupi uruze'eg nezewe izupe, i'i izupe. ³⁹ Na'e Zezuz uze'eg wemimu'e wanupe kury. — Pemupytu'u kar zo nezewe iapo re nehe ty wà. — Ezapo zo, peze zo izupe ty wà. Aze amo uzapo purumupytuhegatu kar haw oho iko heze'eg rupi a'e nehe, a'e mehe nuze'eg zemueteahy kwaw herehe a'e nehe, a'e 'ar mehe we a'e nehe, i'i wanupe. ⁴⁰ Azeharomoete heze'eg ihe, aze amo awa uze'eg nezewe a'e nehe, — 'Aw awa Tuwihawete Zezuz hemiruze'eg romo hekon a'e, a'e mehe amono putar 'y kanek por izupe ihe nehe, aze i'i izupe nehe, ⁴¹ aze omono 'y izupe nehe, a'e mehe upyhyk putar hekuzar nehe. Amo 'ar mehe Tupàn uzapo putar ikatuahy ma'e izupe hekuzaromo a'e nehe no.

Uze'eg Zezuz tatahu rehe a'e kury

⁴² Uze'eg wi Zezuz wemimu'e wanupe kury. — Aze amo kwarer uzeruzar katu herehe a'e nehe, aze a'e re amo awa umupytu'u kar herehe izeruzar ire a'e nehe, a'e mehe a'e awa iaiw Tupàn pe a'e nehe. Aze mo xiàpixi itahu iazuromo, aze mo xityk heraha 'y mytepe, a'e mehe mo nupuner iwer mo ikatu 'ym ma'e iapo kar haw rehe amo ae kwarer pe. Ikatu wera'u mo nezewe mehe izupe. Ta'e Tupàn wikwahy tuwe agwer teko wanupe a'e xe.

⁴³ Aze amo awa ipo umupytu'u kar herehe izeruzar ire nehe, tuwe omonohok opo heityk pà nehe. Tupàn pyr iho haw pitài opo heraha haw ikatu wera'u tatahu pe iho haw mokoz opo heraha haw wi a'e. ⁴⁴ [Merua'yr a'e pe har numàno kwaw wà. A'e tata

nuwew pixik kwaw nehe]. ⁴⁵ Aze nepy inugwer uzapo kar ikatu 'ym ma'e newe nehe, ezaikaw imono nehe. Ikatu wera'u pitài nepy heraha haw Tupàn heko haw pe mokoz nepy tatahu pe heraha haw wi a'e. ⁴⁶ [Merua'yr a'e pe har numàno kwaw wà. A'e tata nuwew pixik kwaw nehe]. ⁴⁷ Aze heha umupytu'u kar etea'i herehe izeruzar ire nehe, tuwe o'ok heityk pà nehe. Tupàn pyr iho haw pitài weha heraha haw ikatu wera'u tatahu pe iho haw mokoz weha heraha haw wi a'e. ⁴⁸ Merua'yr a'e pe har numàno kwaw wà nehe. A'e tata nuwew pixik kwaw nehe.

⁴⁹ Teko paw uzemuxa putar tata pupe pitàitàigatu a'e wà nehe. ⁵⁰ Xa ikatu a'e. (Aze ximono xa temi'u inuromo, hete katu zanewe. Nezewegatete aze peiko teko wainuromo nehe, a'e teko ukwaw putar Tupàn ikatu haw a'e wà nehe no.) Aze heta ywy xa inuromo nehe, na'ikatu kwaw temi'u rehe imono haw nehe. Pereko xa pezehe nehe, pezeàmàtry'ym zo nehe.

10

Uze'eg Zezuz awa wemireko wi upuir haw rehe a'e kury

¹ Na'e Zezuz a'e wà kury, oho a'e wi a'e wà kury. Uhem oho Zutez ywy rehe wà, Zotàw prykawaz wà no. Teko tetea'u uzemono'og wi a'e pe huwake wà. Na'e Zezuz umu'e a'e pe har wà kury. Tuweharupi umu'e nezewe wà.

² Amo ze'eg kwehe arer kwaw par parizew her ma'e a'e wà kury, ur a'e pe hexak pà a'e wà kury. Ximuze'eg zemueteahy kar Zezuz Tupàn rehe nehe, i'i uzeupeupe wà. Uze'eg izupe. — Aze amo awa upuir wemireko wi a'e nehe, aipo nezewe iapo haw uhaw ze'eg kwehe arer a'e nehe, i'i izupe wà, hehe upuranu pà wà.

³ Na'e Zezuz uze'eg wanupe kury.
⁴ — Moizez umume'u Tupàn ze'eg zaneipy wanupe kwehe mehe a'e. Ma'in a'e ze'eg kwehe arer a'e. Moizez uze'eg nezewe zaneipy wanupe a'e. Aze awa umuapyk wemireko wi upuir haw pape rehe a'e nehe, a'e mehe upuner wemireko wi upuir haw rehe a'e nehe, i'i Moizez zaneipy wanupe.

⁵ Teko na'ipureruzar wer kwaw Tupàn ze'eg rehe a'e wà. Peiko nezewegatete pe no. Zawaiw katu Tupàn ze'eg kwaw paw peme. A'e rupi Moizez uze'eg nezewe zaneipy wanupe kwehe mehe a'e.
⁶ Izypy mehe Tupàn uzapo awa a'e, kuzà a'e no. ⁷ Tuwe awa wezar u nehe, tuwe wezar uhy nehe, tuwe hemireko nehe. ⁸ Awa a'e, hemireko a'e no, pitài teko ài wanekon putar a'e wà nehe, Tupàn huwa rupi a'e wà nehe. A'e rupi mokoz teko a'e wà nehe, pitài teko ài wanekon putar a'e wà nehe. ⁹ Tupàn umuzuwake a'e wà. A'e rupi awa nupuner kwaw wemireko wi upuir haw rehe a'e nehe, i'i Moizez zaneipy wanupe.

¹⁰ Na'e oho Zezuz wemimu'e wanupi kury, teko wanuwi kury. Wixe oho amo tàpuz me wà. Upuranu wi hemimu'e hehe wà kury. — Mâràzàwe tuwe ereze'eg nezewe ne, i'i izupe wà. ¹¹ Uze'eg Zezuz wanupe. — Aze amo awa upuir wemireko wi nehe, aze wereko amo ae kuzà nehe, a'e mehe uzapo ikatu 'ym ma'e wemireko ipy pe nehe, uzapo ikatu 'ym ma'e Tupàn huwa rupi nehe no, uhaw Tupàn imuwete haw nezewe a'e nehe. — Neremireko 'ym puhe neho haw nuzawy kwaw kuzà wызà puhe neho haw ihewe. Neaiw heruwa rupi kury, i'i Tupàn a'e awa pe, i'i Moizez zaneipy wanupe. ¹² Aze amo kuzà upuir umen wi nehe, aze wereko amo ae awa nehe, uzapo ikatu 'ym ma'e Tupàn huwa rupi nehe no, uhaw Tupàn

imuwete haw nehe no. — Nemen 'ym puhe neho haw nuzawy kwaw awa wызà puhe neho haw ihewe. Neaiw heruwa rupi kury, i'i Tupàn a'e kuzà pe, i'i Moizez zaneipy wanupe. Uze'eg Zezuz kwarera'i wanehe a'e kury.

Teko werur kwarera'i Zezuz pe wà kury

¹³ Nan kwehe tete amo teko a'e wà kury, werur amo kwarera'i Zezuz pe a'e wà kury. Ize'eg wer izupe wà. — Epokok wanehe nehe, i'i wer izupe wà. Hemimu'e uze'eg a'e teko wanupe wà. — Pezapo zo nezewe nehe, i'i wanupe wà. ¹⁴ Zezuz wenu waze'eg mehe. Wikwahy wanupe. Tuwe werur kwarearer ihewe wà nehe, ty wà. Pemupytu'u kar zo pe wà nehe. Tupàn hemiruze'eg kwarera'i ài wanekon a'e wà. ¹⁵ Azeharomoete heze'eg ihe. Aze teko heko wer Tupàn hemiruze'eg romo nehe, tuwe uzeruzar herehe kwarera'i ài nehe. Aze nuzeruzar kwaw kwarera'i wazàwe nehe, nuiko kwaw Tupàn hemiruze'eg romo nehe.

¹⁶ Na'e Zezuz upyhyk kwarera'i a'e wà kury. Opokok wàkàg nànàgatu kury. — Tuwe Tupàn uzapo ikatu ma'e penànàgatu nehe, i'i wanupe.

Uze'eg Zezuz amo awa hemetarer katu ma'e pe a'e kury

¹⁷ Na'e uzypyrog wi Zezuz wata pà a'e wi a'e wà kury. Tàpuz wi ihem etea'i mehe amo awa uzàn wà ikuty'r a'e kury. Wapyk oho upenàràg rehe huwazaromo kury. Upuranu Zezuz rehe. — Ne upurumu'e ma'e ikatuahy ma'e ne, i'i izupe. — Ma'e azapo putar nehe, i'i izupe. — Tupàn heko haw pe heho wer ihe, hemàno re ihe, i'i izupe. — Ma'e azapo putar a'e pe hezemono kar haw rehe nehe, i'i izupe, hehe upuranu pà.

¹⁸ Na'e Zezuz uze'eg izupe kury. Nekatuahy, ere kwez ihewe.

Màràzàwe tuwe ereze'eg nezewe ihewe. Xo Tupàn zo ikatuahy a'e, ni amo nuiko kwaw izàwe. ¹⁹Erekwaw Tupàn ze'eg ne. Kwehe mehe weruzar kar uze'eg teko wanupe. Na'aw ize'eg kwehe arer xe a'e kury. Pepuruzuka zo nehe. Peho zo penemireko 'ym puhe nehe, peho zo pemen 'ym puhe nehe. Pemunar zo ma'e rehe nehe. Penemu'em zo amogwer wanehe nehe. Pepureraha wer zo penuwake har ma'e rehe izuwi nehe, pemuawate katu penu nehe, pemuawate katu pety nehe no, i'i Tupàn teko wanupe.

²⁰ Na'e uze'eg a'e awa Zezuz pe kury. — Purumu'e ma'e, i'i izupe. — Aruzar tuwe a'e ze'eg tuweharupi ihe, te hekwarera'i mehe arer we ihe, i'i izupe.

²¹ Ume'egatu Zezuz hehe a'e kury. Ikatuahy Zezuz pe a'e. — Xo pitài ma'e zo azapo kar putar newe ihe nehe kury, i'i izupe no. — Eme'eg nema'e paw eho nehe. Emono hekuzarer eho ma'e hereko 'ymar wanupe nehe, i'i izupe. — Aze nezewe erezapo nehe, a'e mehe heta tetea'u putar ma'e neremipyhyk ràM Tupàn heko haw pe nehe, i'i izupe. — Nema'e ime'eg ire nehe, eata herupi nehe. Eiko heremimu'e romo nehe, i'i izupe.

²² Uzemumikahy a'e awa ize'eg henu re a'e kury. Ta'e uhua'u iziwy a'e xe, hàpuz tetea'u a'e no xe, ima'e tetea'u a'e no xe. Oho a'e wi izuwi kury. ²³ Na'e Zezuz ume'e uzeiwyr a'e kury, uze'eg pà wemimu'e wanupe kury. — Hemetarer katu ma'e a'e, zawaiw katu Tupàn hemiruze'eg romo heko haw a'e, i'i wanupe.

²⁴ Hemimu'e ipytuhegatu ize'eg henu mehe a'e wà. Na'e uze'eg wi wanupe no. — Herywyr wà, zawaiw katu teko Tupàn hemiruze'eg romo waneko haw wà. ²⁵ Kawaru kupewa'a a'e, zawaiw katu heixe

haw aguz kwar rupi a'e. Nezewe-gatete hemetarer katu ma'e a'e wà nehe no, zawaiw katu wera'u Tupàn hemiruze'eg romo waneko àwàm a'e wà nehe.

²⁶ Na'e hemimu'e ipytuhegatu wi ize'eg henu pà wà no. Uze'eg izupe wà, hehe upuranu pà wà. — Mo upuner Tupàn pyr oho haw rehe wà. Mo upuner Tupàn hemiruze'eg romo weko haw rehe wà nehe, i'i izupe wà.

²⁷ Ume'e Zezuz wanehe, wanupe uze'eg pà. — Teko nupuner kwaw a'e wà, Tupàn upuner teko wamuigo kar haw rehe wemiruze'eg romo a'e, upuner wapyro haw rehe a'e. Ta'e Tupàn upuner wyzài ma'e iapo haw rehe a'e xe.

²⁸ Na'e Pet uze'eg Zezuz pe kury. — Kwa, urezar urema'e paw rupi ure, nerupi ureho pà ure, i'i izupe.

²⁹ Na'e Zezuz uze'eg wemimu'e wanupe kury.

— Azeharomoete ko heze'eg ihe. Aze amo awa wezar wàpuz nehe, aze wezar wywyr wà nehe, aze wezar weinyr wà nehe, aze wezar uhy nehe, aze wezar u nehe, aze wezar wa'yr wà nehe, aze wezar oko nehe, aze wezar 'agwer ma'e paw rupi nehe, herupi oho haw rehe nehe, Tupàn ze'eg puràg heruzar haw rehe nehe, imume'u haw rehe nehe, a'e mehe Tupàn a'e nehe no, umekuzar katu putar wanezar awer a'e nehe no. Umur putar amo ae 'agwer ma'e izupe nehe, umur putar amo ae tàpuz izupe nehe, umur putar amo ae tywyr izupe wà nehe no, umur putar amo ae heinyr izupe wà nehe no, umur putar amo ae ihy izupe wà nehe no, umur putar amo ae ta'yr izupe wà no, umur putar amo ae ko izupe wà nehe no. ³⁰ A'e ipyahu ma'e ikatu wera'u putar ima'e kwehe arer wi a'e nehe. Upuraraw putar ma'erahy a'e nehe no, ko ywy rehe wiko mehe a'e nehe no. Ta'e uzeruzar herehe a'e

Pureruze'eg ma'e ikàg ma'e a'e wà no, upureruze'egahy tuwe tuweharupi a'e wà no. ⁴³ Pe napeiko kwaw wazàwe nehe. Aze peneko wer tuwihaw romo nehe, tuwe peiko ma'e iapo har romo amogwer wanupe nehe. ⁴⁴ Aze peneko wer ikàg wera'u ma'e romo nehe, peiko ma'e iapo e har romo amogwer wanupe nehe. ⁴⁵ Te ihe ihe no. Ihe Awa ta'yr ihe. Azur ko ywy rehe ihe. Nazur kwaw tuwihaw romo ihe. Nazapo kwaw ma'e teko wanupe. Azur purehe uzekaiw ma'e romo ihe. Amàno putar ihe nehe no, teko paw wanekuzar romo ihe nehe no, tatahu wi wapyro har romo ihe nehe no.

Zeuz umukatu hehàpyhà 'ym ma'e a'e kury

⁴⁶ Uhem Zeuz oho Zeriko tawhu pe a'e wà kury. Na'e uhem oho a'e wi wà. Teko tetea'u oho wanupi a'e wà no. Na'e uwàxi amo hehàpyhà 'ym ma'e pe rupi wà. Ximewra'yr her romo a'e. Wapyk in pe izywyr. Temetarer wenz in purupe a'e pe. ⁴⁷ Na'e uze'eg teko wanupe kury. — Mo ukwaw iko kwe rupi a'e, i'i wanupe. — Zeuz Nazare pe har a'e, i'i teko izupe wà. Na'e uzypyrog uhapukaz pà kury. — Ne Zeuz, Tawi izuapyr ne, i'i izupe. — Hepuhareko katu pe nehe ty, i'i izupe. ⁴⁸ Teko wikwahy izupe wà. — Eze'eg zo nezewe izupe nehe ty, i'i izupe wà. Nuweruzar kwaw waze'eg. Uhapukaz wi wi izupe. — Ne Tawi izuapyr ne, hepuhareko katu pe nehe ty, i'i wi izupe no. ⁴⁹ Na'e Zeuz upytu'u wata re kury. — Penoz pe awa imuwà xe heruwake nehe ty wà, i'i wemimu'e wanupe. Wenz imuwà wà kury. — Nerurywete nehe ty, i'i izupe wà. — Epu'àm ty, Zeuz nerenoz iko kury ty, i'i izupe wà. ⁵⁰ Omomor Ximewra'yr ukamir puku imono heityk pà

kury. Upu'àm na'aritykahy. Oho Zeuz huwake kury. ⁵¹ — Ma'e erezapo kar putar ihewe nehe, i'i Zeuz izupe. — Heruwihaw, naherehàpyhà kwaw ihe, hemukatu pe nehe ty, i'i izupe. — Erezeruzar katu herehe ne, a'e rupi nerehàpyhàgatu putar nehe kury, i'i izupe. ⁵² — Eho xe wi nehe, i'i izupe. A'e 'ar mehe we hehàpyhàgatu kury. Wata oho iko Zeuz raikwer romo kury, pe rupi kury.

11

Zeuz wixe Zeruzarez pe a'e kury

¹ (Uzypyrog wi wata pà Zeruzarez kutyr wà kury.) Te uhem oho ywytyr Uri tyw her ma'e huwake wà kury. Upytu'u oho taw pixika'i ma'e huwake wà. Heta mokoz taw a'e pe. Petewaze taw ipy her romo a'e. Petàn inugwer her romo a'e. Uze'eg Zeuz mokoz wemimu'e wanupe kury. ² — Pe zanerenataromo heta amo taw. A'e pe pehem ire nehe, pexak putar amo zumena'yr iàpixi pyrer nehe. Ni amo teko noho kwaw iku'az a'e wà rihi. Pekwaraw nehe, perur xe ihewe nehe. ³ Aze amo awa upuranu penehe nehe, — Mâràzàwe tuwe peraha zumena'yr, aze i'i peme nehe, a'e mehe peze'eg nezewe izupe nehe. — Ureruwihaw uputar a'e, peze izupe nehe. — Urumuzewyr kar putar imuwà na'arewahy nehe no, peze izupe nehe.

⁴ Oho taw pe wà kury. Wexak amo zumena'yr amo tàpuz huwake iàpixi pyrer wà, uken huwake wà. Na'e ukwaraw wà kury. ⁵ Ikwaraw ire teko a'e pe wiko ma'e upuranu wanehe wà kury. — Ma'e pema'e peiko, i'i wanupe wà. — Mâràzàwe pekwaraw zumena'yr pe, i'i wanupe wà.

⁶ Umume'u Zeuz ze'eg wanupe wà. A'e mehe weraha kar wanupe

wà kury, a'e wi wà kury. ⁷ Werur Zezuz pe wà. Hemimu'e wenuhem ukamir uzewi wà, imono pa ikupe pe wà, Zezuz iapyk àwàm romo wà. Wapyk iku'az kury. ⁸ Amo teko upupirar ukamir iho àwàm rupi pe rupi izupe wà. Amo ae teko omonohok ka'a ruwer oho kukwer pe wà, herur pa imono pa pe rupi wà, iho àwàm rupi wà. ⁹ Teko Zezuz renataromo har a'e wà kury, hakykwepe har a'e wà no, uze'eg izupe uhapukaz pa paw rupi a'e wà.

– Tupàn ikatuahy a'e (Ozàn, i'i uze'eg rupi wà).

Zezuz ur Zanezar ikàgaw herur pa a'e, a'e rupi ikatuahy a'e.

¹⁰ Ne pureruze'eg ma'e romo ereiko ne, Tuwihaw Tawi ài ne.

Tuwe Tupàn uzapo ikatuahy ma'e newe nehe kury.

Tuwe Tupàn uremukatu azeharomoete nehe.

¹¹ Na'e Zezuz uhem oho Zeruzarez pe kury. Wixe Tupàn hàpuzuhu pupe. Ume'e ma'e a'e pe har wanehe paw rupi kury. Karuk kury, a'e rupi nupyta kwaw a'e pe. Oho Metàn taw pe kury, wemimono karer wanupi kury. (Uker a'e pe wà.)

Zezuz uze'eg ma'ywa 'yw pe a'e kury

¹² Iku'egwepe Metàn wi uzewyr mehe ima'uhez Zezuz a'e. ¹³ Wexak amo ma'ywa 'yw pi her ma'e muite i'àz mehe. Huwer tetea'u. A'e rupi oho a'e pe i'a kwer hexak pa. A'e pe uhem mehe ume'e hehe kury. Huwer zutyka'i wexak hehe. Nuhem kwaw i'a haw 'ar a'e rihi. ¹⁴ Na'e Zezuz uze'eg a'e ma'ywa 'yw pe kury. – Ni amo nu'u pixik kwaw ne'a kwer wà nehe, i'i izupe. Hemimu'e wenu ize'eg mehe wà.

Wixe Zezuz oho tàpuzuhu pupe a'e kury

¹⁵ Uhem oho Zeruzarez pe wà. Wixe oho Tupàn hàpuzuhu pupe wà. Heta tetea'u teko ma'e me'egar a'e pe a'e wà. Heta tetea'u ma'e me'eg kar har a'e pe wà no. Na'e umuhem kar Zezuz a'e teko paw wamono a'e wi a'e wà kury. Amo temetarer ima'e har a'e pe wanekon a'e wà no. Weruwak Zezuz wawyrapew imono wanuwi kury, wanemetarer imuhàmuhàz pa a'e pe wanuwi kury. Amo pykahu me'egar wiko a'e pe a'e wà no. Ta'e teko ume'eg kar pykahu Tupàn pe imono e pyr romo a'e wà xe. Weruwak wanenaw wanuwi no. ¹⁶ – Peraha zo pema'e ko rupi nehe, Tupàn hàpuzuhu myteromo nehe, i'i wanupe. ¹⁷ Na'e uze'eg ahyahy a'e pe har wanupe kury. Nezewe i'i Tupàn ze'eg kwehe arer pape rehe imuapyk pyrer a'e. – Pezapo Tupàn hàpuzuhu Tupàn pe ze'egaw romo nehe, teko wyy nà'nànar wanupe nehe. Ko 'ar rehe pezapo Tupàn hàpuzuhu amo ae ma'e romo pe kury. Ko 'ar rehe pezapo 'àg tàpuzuhu ma'e rehe imunar ma'e waneko haw romo kury.

¹⁸ Xaxeto wanuwihaw a'e wà, upurumu'e ma'e a'e wà no, wenu Zezuz ize'eg mehe a'e wà. – Xiuka kar a'e awa zane nehe, i'i zepe uzeupeupe wà, ta'e ukyze izuwi wà xe. Ta'e teko paw ipytuhegatu ize'eg henu pa a'e wà xe.

¹⁹ Karuketea'i mehe kury. A'e rupi uhem Zezuz oho taw wi wà kury.

Zezuz wexak ma'ywa 'yw a'e kury

²⁰ Izi'itahy iku'egwepe oho wi a'e ma'ywa 'yw izywyr wà kury. Wexak a'e pe i'àmaw pe wà. Uxinig paw a'e, te hapo uxinig a'e no. ²¹ Na'e Pet ima'enukwaw Zezuz ze'eg awer rehe a'e kury. – Purumu'e ma'e, i'i izupe. – Ereze'eg zemueteahy wi ma'ywa 'yw pe, uxinig a'e kury, i'i izupe.

²² Na'e uze'eg Zezuz wemimu'e wanupe kury. — Pezeruzar katu Tupàn rehe nehe ty wà. ²³ Azeharomoete a'e peme kury, aze amo teko uze'eg nezewe nehe, 'àg ywytyruhu pe nehe, aze — Epu'àm e'ar eho yryhu pupe nehe, aze i'i izupe nehe, aze uzeruzar katu Tupàn ikàgaw rehe nehe, upy'a pupe nehe, aze, — Kwa, uzeapo putar ma'e heze'eg rupi katete nehe pa, aze i'i uzeupe nehe, a'e mehe uzeapo putar nezewe izupe nehe. ²⁴ A'e rupi aze'eg nezewe peme kury. A'e peneminoz rà m nehe, Tupàn pe peze'eg mehe nehe, aze pezeruzar izeapo àwàm rehe nehe, a'e mehe uzeapo putar nehe. ²⁵⁻²⁶ Aze amo uzapo ikatu 'ym ma'e peme nehe, peneharaz hemiapo kwer wi nehe, Tupàn pe peze'eg mehe nehe, a'e rupi nehe, penu ywate har a'e nehe no, heharaz putar penemiapo kwer ikatu 'ym ma'e wi a'e nehe no. A'e rupi nuzepyk kwaw penehe nehe.

— *Mo nemur kar xe a'e, i'i tuwihaw Zezuz pe a'e wà kury*

²⁷ Na'e uzewyr oho Zeruzarez pe kury. Wixe wi Tupàn hàpuzuhu pupe. A'e pe wata mehe we ur amo xaxeto wanuwihaw Zezuz huwake a'e wà kury. Amo upurumu'e ma'e a'e wà no, amo Zutew waànàmuz a'e wà no. ²⁸ Upuranu Zezuz rehe wà. — Mo uzapo kar agwer ma'e newe, i'i izupe wà. — Mo umur ukàgaw newe agwer ma'e iapo kar pa newe, i'i izupe wà.

²⁹ Uze'eg Zezuz wanupe. — Ihe apuranu putar penehe ihe nehe no, i'i wanupe. — Aze pemume'u ihewe nehe, a'e mehe amume'u putar hemur kar har peme ihe nehe no, i'i wanupe. ³⁰ — Mo umuzahazahak kar teko Zuàw pe a'e, i'i wanupe, upuranu pà wanehe. — Aipo Tupàn umuzahazahak kar teko izupe wà. Aipo amo

awa umuzahazahak kar teko izupe wà, i'i wanupe.

³¹ Uze'eg ahyahy tuwihaw uzeupeupe a'e wà kury. — Tupàn, aze za'e izupe nehe, a'e mehe — Màràzàwe tuwe napezeruzar kwaw Zuàw ze'eg rehe, i'i putar zanewe nehe. ³² — Awa, aze za'e izupe nehe, a'e mehe teko xe har a'e wà nehe, ipuruzukaiw putar zanewe a'e wà nehe, i'i uzeupeupe wà. Ta'e — Zuàw Tupàn ze'eg imume'u harete romo hekon a'e, i'i tuwe teko izupe a'e wà xe. ³³ Na'e tuwihaw uze'eg Zezuz pe wà kury. — Nurukwaw kwaw ure, i'i izupe wà. Uze'eg wi Zezuz wanupe kury. — A'e rupi namume'u kwaw hemur kar har her peme ihe nehe no, i'i wanupe.

12

Zezuz umume'u ko rehe ma'emume'u haw a'e kury

¹ Na'e uze'eg wi Zezuz teko wanupe kury, uma'emume'u pà wanupe kury, wamu'e pà kury. Na'aw ima'emume'u awer. — Amo awa uzutym ma'ywa'yw a'e. Uzapo pari ko izywyr no. Uzapo itahu ygu'ahu romo, ma'ywa kamikaw romo. Uzapo zuraw a'e pe ko izywyr no. Omono kar amo awa a'e pe zuraw rehe wà kury, ko rehe wamume'e kar pà wà kury. Amo 'ar mehe ko zar wata oho a'e wi amo ae ywy rehe a'e kury. Wezar amo awa oko pe wà. — Pezekaiw katu heko rehe nehe, i'i wanupe.

² Na'e uhem ma'ywa'yw i'a kwer ipo'o haw 'ar kury. Ko zar muitea'u hekon a'e wi. Na'e umur kar amo uzeupe uma'ereko ma'e kury, i'a kwer imono'og kar pà izupe kury.

³ Na'e ko rehe uzekaiw ma'e a'e wà kury, nomono kwaw i'a kwer imono'og pyrer ko zar hemimur karer pe a'e wà kury. Upyhyk a'e pe wà, upetepetek wà, umuzewyr kar imono wà. Nueraha kwaw ni pitài ma'ywa uzar pe. ⁴ Na'e ko zar umur kar wi amo ae uma'ereko

ma'e oko pe a'e no. Ko rehe uzekaiw ma'e nuwerezar kwaw a'e wà. Upetepetek iàkàg rehe wà no. Uzuka tur mehe wà. ⁵ Uzapo nezewegatete amogwer hemimur karer nànan wà no. Upetepetek amo wà. Uzuka amo wà no. ⁶ Te, naheta kwaw uma'ereko ma'e hemimur kar ràm kury. Xo ta'yr zo heta a'e pe izupe. A'e rupi umur kar kury. — A'e herayr romo hekon a'e, a'e rupi heko pe har uzeruze'eg putar hehe wà nehe, i'i uzeupe. ⁷ Ta'yr uhem oho ko pe a'e kury. — Aikwez ta'yr ur a'e, i'i ko rehe uzekaiw ma'e uzeupeupe wà. — Aze tu umàno a'e nehe, ta'yr wiko putar ko zar romo a'e nehe, i'i uzeupeupe wà. — A'e mehe xiuka zane nehe kury, zaiko putar ko zar romo zane nehe, i'i uzeupeupe wà.

⁸ A'e rupi upyhyk oho a'e wà kury. Uzuka wà. Weityk hetekwer heraha ko wi wà. Umumaw Zezuz uma'emume'u haw kury.

⁹ Na'e upuranu teko wanehe kury. — Ma'e uzapo putar wazar a'e nehe kury. Kwa, ur putar a'e pe a'e nehe kury. Uzuka putar ko rehe uzekaiw ma'e a'e wà nehe. Omono kar putar amo ae uma'ereko ma'e a'e pe a'e wà nehe no. ¹⁰ Aipo napemugeta pixik kwaw Tupàn ze'eg kwehe arer pape rehe imuapyk pyrer pe. Nezewe i'i a'e ze'eg a'e.

— Tàpuz iapo har a'e wà, weityk amo ita imono a'e wà.

Ta'e na'ikatu kwaw wanupe a'e xe.

A'e ita a'e nehe kury,
upyta putar tàpuz iwy pe a'e nehe kury.

¹¹ Ikatuahy Tupàn a'e,
ta'e uzapo nezewe a'e xe,
i'i ze'eg kwehe arer.

¹² Zutew wanuwihaw wenu Zezuz ima'emume'u mehe a'e wà kury. — Kwa, uze'eg zemueteahy zanerehe a'e pa, i'i uzeupeupe wà.

A'e rupi ipurumunehew wer zepe hehe wà. Ukyze teko wanuwì wà. A'e rupi nupyhyk kwaw wà. Uhem oho a'e wi izuwi wà. Ta'e nupuner kwaw Zezuz ipyhyk haw rehe teko wanuwì wà xe. Nupuner kwaw imunehew paw rehe wanuwì wà xe.

Uze'eg Zezuz zutew wanuwihawete hemetarer rehe a'e kury

¹³ Amo 'ar mehe tuwihaw a'e wà kury, omono kar amo ze'eg kwehe arer kwaw par parizew her ma'e a'e pe Zezuz pyr a'e wà kury. Ero hemiruze'eg romo wanekon wà. Ipurumuze'eg zemueteahy kar wer zepe Zezuz rehe wà. — Aze uze'eg zemueteahy putar Tupàn rehe nehe, zapuner izuka kar haw rehe nehe, i'i izupe wà. ¹⁴ Uhem wà Zezuz huwake wà kury. Uze'eg izupe wà. — Purumu'e ma'e, i'i mua'u izupe wà. — Ne ty, neze'eg azeharomoete ne ty, i'i mua'u izupe wà. — Aze teko uze'eg zemueteahy nerehe, nerezekaiw kwaw waze'eg rehe. Eremume'u tuwe ze'eg azeharomoete har tuweharupi ne. Hemetarer katu ma'e nuzawy kwaw hemetarer 'ym ma'e neruwa rupi a'e wà. Zuawygatu neruwa rupi wà. Eremume'u tuwe Tupàn hemiapo putar haw teko wanupe. — Eruzar Tupàn ze'eg nehe, ere hemetarer katu ma'e pe. — Eruzar Tupàn ze'eg nehe, ere hemetarer 'ym ma'e pe no. A'e rupi urupuranu putar nerehe nehe kury. Emume'u urewe nehe. — Pemono zo penemetarer zutew 'ym wanuwihawete Xez her ma'e pe nehe, i'i zaneràmuz ze'eg kwehe arer a'e. — Pemur penemetarer ikurer ihewe nehe, i'i wanuwihaw zaneve. Ma'e xiapo putar nehe. Ma'enugar ze'eg xiruzar nehe, i'i izupe wà. (Zawaiw katu wapuranu haw.)

¹⁵ Zezuz ukwaw wama'enukwaw paw a'e. — Ipurumuze'eg ze-

mueteahy kar wer ze'eg kwehe arer rehe wà, i'i uzeupe. — Màràzàwe tuwe pepuranu herehe, hemuze'eg zemueteahy kar pà, i'i wanupe. — Perur temetarer tàtà ma'e ihewe nehe. Ame'e putar hehe nehe, i'i wanupe.

¹⁶ Werur izupe wà. — Mo ragapaw ko temetarer rehe tuz a'e, mò her hehe tuz a'e, i'i wanupe. — Hom tawhu pe har wanuwihaw ikàg wera'u ma'e Xez her ma'e hagaw paw hehe tuz a'e, her no, i'i izupe wà.

¹⁷ Na'e Zezuz uze'eg wanupe kury. — Pemono tuwihaw ma'e tuwihaw pe nehe, pemono Tupàn ma'e Tupàn pe nehe, i'i wanupe. Ipytuhegatu ize'eg henu pà wà.

Zezuz uze'eg teko Tupàn heko haw pe waneko àwàm rehe a'e kury

¹⁸ Ur amo ze'eg kwehe arer heruzar har xatuxew her ma'e a'e pe Zezuz huwaka a'e wà kury. (Nuzeruzar kwaw zanekweraw wi àwàm rehe a'e wà. Upurumu'e waiko nezewe wà.) Na'e upuranu Zezuz rehe wà.

¹⁹ — Purumu'e ma'e. Moizez uze'eg nezewe zaneipy wanupe a'e, pape rehe imuapyk pà a'e. Amo awa hemireko ma'e a'e nehe, aze umàno upurumuzàg 'ym pà nehe, a'e mehe tywyr a'e nehe, wereko putar wyky'yraty kwer a'e nehe, imumemyr kar pà wyky'yr hekuzaromo nehe, her rehe nehe, i'i Moizez zanewe a'e. ²⁰ Heta ru'u 7 tywyr wà. Wanyky'yr hemireko a'e. Na'e umàno a'e kury, upurumuzàg 'ym mà a'e kury. ²¹ Tywyr hehe we arer a'e kury, wereko wyky'yraty kwer a'e kury. Na'e umàno a'e no, upurumuzàg 'ym mà a'e no. Amo tywyr a'e rupi katete a'e no. ²² Tywyr paw umàno upurumuzàg 'ym mà wà. Wamàno paw ire kuzà umàno a'e no. ²³ Na'e urupuranu nerehe kury. Wakweraw mehe nehe, ma'enugar awa wiko putar a'e kuzà imen romo

nehe. Ta'e a'e paw imener romo wanekon a'e wà xe.

²⁴ Na'e Zezuz uze'eg wanupe kury. — Napekwaw katu kwaw Tupàn ze'eg kwehe arer pe. Napekwaw kwaw Tupàn ikàgaw no, a'e rupi napekwaw kwaw ma'e uzeapo ma'e kwer. ²⁵ Teko umàno ma'e kwer a'e wà nehe, ukweraw wi putar a'e wà nehe. A'e mehe wiko putar Tupàn heko haw pe har ài wà nehe. Awa kwer a'e wà nehe, nahemireko kwaw a'e pe a'e wà nehe. Kuzàgwer na'imen kwaw a'e pe wà nehe no. ²⁶ Aze'eg putar peme ihe nehe kury, umàno ma'e kwer wakweraw pàwàm rehe ihe nehe kury. Pekwaw Moizez ze'eg kwehe arer, a'e ze'eg pape rehe imuapyk pyrer. Amo 'ar mehe Tupàn uze'eg Moizez pe a'e, ka'a kyr ikaz ma'e pupe wiko mehe a'e. A'e ka'a kyr nukaz paw kwaw a'e. Kwehe mehe Àmàrààw a'e, Izak a'e no, Zako a'e no, umàno a'e wà, kwehe mehe Moizez pe Tupàn uze'eg 'ym mehe a'e wà. Nezewe i'i Tupàn Moizez pe a'e, a'e 'ar mehe a'e. — Ihe aiko Àmàrààw izar romo ihe, aiko Izak izar romo ihe no, aiko Zako izar romo ihe no, i'i Moizez pe. Ni'i kwaw nezewe a'e. — Aiko Àmàrààw umàno ma'e kwer izar romo ihe, ni'i kwaw Moizez pe. (Nezewe i'i a'e, ta'e amo 'ar mehe wanetekwer ukweraw wi putar a'e wà nehe xe. Wanekwe wiko Tupàn pyr ko 'ar rehe wà xe.) ²⁷ A'e rupi Tupàn a'e, wikuwe ma'e wazar romo hekon a'e, nuiko kwaw umàno ma'e kwer wazar romo a'e. — Teko nukweraw wi kwaw a'e wà nehe, peze peiko pe. Napekwaw pixik kwaw ma'e pe.

Zezuz uze'eg Tupàn hemimutar rehe a'e kury

²⁸ Na'e amo ze'eg kwehe arer rehe upurumu'e ma'e a'e kury, uhem a'e pe Zezuz pyr a'e kury. Uzeapyaka ize'eg rehe. Ikatuahy

Zezuz ze'eg izupe. A'e rupi upururu hehe, — Kwehe mehe Tupàn a'e, umuapyk kar uze'eg ita pew rehe a'e, Moizez pe imono pà a'e, i'i Zezuz pe kury. — Nezewe ukwaw kar wemiapo putar haw teko wanupe a'e, i'i izupe. — Ma'e nugar ze'eg kwehe arer xiruzar wera'u amogwer wanuwi, i'i Zezuz pe, hehe upururu pà.

²⁹ Na'e Zezuz uze'eg a'e upururu'e ma'e pe kury. — 'Aw Tupàn ze'eg xiruzar wera'u amogwer wanuwi zane. — Ihe Tupàn ihe, naheta kwaw amo ae tupàn a'e, xo ihe zo, i'i Tupàn teko wanupe. Peinu katu heze'eg nehe ty wà, zutew wà, i'i wanupe.

³⁰ Heamutar katu pe nehe, pepy'a pupe paw rupi katete nehe, penekwe pupe paw rupi katete nehe no, pema'enukwaw paw rehe paw rupi katete nehe no, pekàgaw rehe paw rupi katete nehe no, i'i Tupàn teko wanupe.

³¹ — Pezamutar katu penuwake har pe wà nehe no, pezeamutar haw zàwegatete pe wà nehe no, i'i wanupe. Tuwe xiruzar wera'u 'aw ze'eg amogwer wanuwi paw rupi nehe.

³² Na'e upururu'e ma'e uze'eg izupe a'e no. — Azeharomoete neze'eg ne, pururu'e ma'e. Xo a'e zo Zanezar romo hekon a'e, pitài zo a'e, naheta kwaw amo, ere kwez ne. Azeharomoete neze'eg ne.

³³ Aze teko uzuka weimaw nehe, imihir pà Tupàn pe imono e pà nehe, aze omono e ma'e izupe nehe, a'e mehe Tupàn hurywete putar nehe. Aze teko uzamutar katu Tupàn wà nehe, upy'a pupe paw rupi katete wà nehe, uma'enukwaw paw rupi katete wà nehe no, ukàgaw rehe paw rupi katete wà nehe no, aze uzamutar uzeake har wà nehe no, uzeamutar haw zàwegatete wà nehe no, hurywete wera'u putar Tupàn a'e nehe. Tupàn iamutar katu haw

ikatu wera'u Tupàn pe ma'e mono haw wi a'e, ikatu wera'u Tupàn pe ma'ea'yr izuka haw wi a'e.

³⁴ Ize'eg ikatuahy Zezuz pe kury. — Ne ty, i'i izupe. — Ereiko etea'i Tupàn hemiruze'eg romo ne ty, ereixe etea'i ipureruze'egaw pe ne ty, i'i izupe. A'e ma'e imume'u re ni amo teko nupururu kwaw hehe a'e wà kury. Ta'e ukwaw wera'u ma'e a'e xe, wanuwi a'e xe.

Zezuz upururu'e Tupàn hâpuzuhu pupe a'e kury

³⁵ Wikuwe Zezuz Tupàn hâpuzuhu pupe kury, upururu'e pà kury. Uze'eg nezewe teko wanupe. — Ze'eg kwehe arer rehe upururu'e ma'e a'e wà, uze'eg nezewe teko wanupe a'e wà. Tuwihawete Tupàn hemimur kar a'e nehe, Tawi izuapyr romo hekon putar a'e nehe. Mârâzàwe tuwe uze'eg nezewe teko wanupe wà.

³⁶ Tupàn rekwe Puràg umuaze'eg kar Tuwihaw Tawi a'e. Umuapyk kar uze'eg pape rehe. Nezewe ize'eg kwehe arer a'e.

Tupàn uze'eg heruwihaw pe a'e, wemimur kar pe a'e.

— Eapyk heawyze har rehe nehe, purureruze'eg ma'e romo urumuigo kar putar ihe nehe kury,

neàmàtyry'ymar wanuwihaw romo ereiko putar nehe no, i'i Tupàn heruwihaw pe.

³⁷ — Tuwihawete Tupàn hemimur kar ràm a'e, heruwihaw romo hekon a'e, i'i Tawi. Mârâzàwe tuwe Tawi uze'eg nezewe wemimino pe. Mârâzàwe tuwe — Heruwihawete, i'i wemimino uzexak kar ma'e ràm pe. (-Heruwihawete, ni'i pixik kwaw awa wemimino pe a'e wà.)

Zezuz uze'eg pururu'e ma'e wanehe a'e kury

Teko tetea'u uzeapyaka katu Zezuz ze'eg rehe a'e wà. Hurywete henu mehe wà. ³⁸ A'e rupi umu'e

wiwi a'e wà. — Pezemupy'a ze'eg kwehe arer rehe upurumu'e ma'e wanehe nehe. Peiko zo wazàwe nehe. Tuweharupi wata oho waiko kwerupi wà, ukamir ipukua'u ma'e imnehew pà wà. Ma'eme'egaw pe oho mehe uze'eg nezewe uzeupe wà. — Kwa aze teko hemuawate katu a'e wà nehe, herurywete putar nehe. ³⁹ Zemono'ogaw pe oho mehe iapyk wer tenaw ikatua'hy ma'e rehe wà. Mai'u haw pe oho mehe iapyk wer tuwihaw renaw rehe wà. ⁴⁰ Upyro kuzà imen umàno ma'e kwer wanemetarer wanuwi wà. Aze uze'eg Tupàn pe wà, waze'egaw ipukua'u a'e wà. Hemu'em waiko nezewe teko wanupe wà. — Kwa, 'aw awa ikatua'hy a'e wà, umuwete katu Tupàn a'e wà, i'i teko a'e awa wanupe wà. Nuiko kwaw nezewe wà. Tupàn uzepyk wera'u putar wanehe a'e nehe. Aze amo upurumu'e ma'e wiko nezewe penuwa rupi nehe, pezemupy'a hehe nehe. Aze ru'u hemu'em iko peme. Peiko zo izàwe nehe.

Zezuz wexak kuzà hemetarar ym ma'e a'e kury

⁴¹ Wikuwe Zezuz a'e pe Tupàn hàpuzuhu pupe. Na'e wapyk in temetarar hyru huwake. Omono teko wemetarer Tupàn pe imono e pyrer a'e hyru pupe a'e wà. Zezuz ume'e wanehe temetarar imono mehe hyru pupe. Heta tetea'u hemetarar katu ma'e a'e pe wà. Umur wemetarer tetea'u Tupàn pe wà. ⁴² Na'e amo kuzà imen umàno ma'e kwer a'e kury, uhem wà a'e pe a'e kury. Nahemetarer katu kwaw a'e. Omono mokoz temetarar tàtà ma'e pixika'i ma'e hyru pupe. Pixika'i a'e temetarar. Teko numekuzar kwaw ma'e tetea'u ipupe wà. ⁴³ Na'e Zezuz wenz wemimu'e wamuwà wà kury. Uze'eg wanupe. — 'Aw kuzà a'e, umur temetarar tetea'u wera'u kwez teko wanuwi paw rupi a'e. ⁴⁴ Upyta we temetarar

tetea'u amogwer wanupe. Nupyta kwaw temetarar kurer 'aw kuzà pe. Umur wemetarer paw rupi katete a'e. Te, wemi'u ràm hekuzar umur kwez Tupàn pe kury.

13

Uze'eg Zezuz Tupàn hàpuzuhu imuaiw pàwàm rehe a'e kury

¹ Na'e uhem Zezuz oho Tupàn hàpuzuhu wi a'e kury. Ithem ire, uze'eg amo hemimu'e izupe a'e kury. — Purumu'e ma'e, i'i izupe. — Wi Tupàn hàpuzuhu ipuràg eteahy a'e, ita ipuràg eteahy a'e, i'i izupe.

² Uze'eg Zezuz izupe. — Eme'egatu 'àg tàpuzuhu rehe nehe ty, i'i izupe. — 'Ag ita teko umuhàmuhàz putar paw rupi wà nehe, i'i izupe. — Umuaiw putar 'àg tàpuzuhu wà nehe, i'i izupe.

Uze'eg Zezuz ma'erahy ipuraw pàwàm rehe a'e kury

³ Oho Zezuz ywytyr Uri tyw her ma'e rehe kury. Na'e wapyk a'e pe kury. Ume'e in Tupàn hàpuzuhu rehe. Na'e Pet a'e, Xiak a'e no, Zuàw a'e no, Anere a'e no, oho Zezuz pyr a'e wà kury. Amogwer hemimu'e nuiko kwaw huwake wà. Upuranu hehe wà.

⁴ — Teko umuaiw putar Tupàn hàpuzuhu a'e wà nehe, ere kwez urewe, i'i izupe wà. — Ma'e 'ar mehe uzeapo putar agwer ma'e nehe, i'i izupe wà. — Ma'e uzeapo putar a'e 'ym mehe nehe, a'e 'ar ihemaw ikwaw kar pà teko wanupe nehe, i'i izupe.

⁵ Zezuz uze'eg wanupe. — Peme'egatu nehe. Aze teko hemu'em peme wà nehe, pezeruzar zo wanemu'emaw rehe nehe. ⁶ Ur putar teko tetea'u a'e wà nehe. — Ihe Tuwihawete Tupàn hemimur karer romo aiko ihe, i'i mua'u putar teko wanupe a'e wà nehe. Umupyty'u kar putar teko tetea'u Tupàn rehe wazeruzar ire wà nehe. ⁷ Peinu putar

puruzukaiw paw peneko haw huwake a'e 'ar mehe nehe. Peinu putar puràmätiry'ymaw muite a'u har imume'u haw nehe no. Pekyllze zo henu mehe nehe. Uzeapo putar agwer ma'e nehe. Iahykaw nuhem kwaw a'e 'ar mehe a'e rihi. ⁸ Teko uzàmätiry'ym putar amo teko oho a'e wà nehe, tuwihaw uzuka putar amo tuwihaw oho wà nehe no. Ywy paw uryryryryz putar a'e nehe no. Teko tetea'u ima'uhez putar a'e 'ar mehe a'e wà nehe no. Agwer uzeapo ma'e ràm nuzawy kwaw kuzà imemyrahy haw ipy a'e nehe. Aze hahy hie nehe, xikwaw imemyr izexak kar etea'i haw zane. Nezewegatete aze agwer ma'e uzeapo wà nehe, pekwaw putar iahykaw ihem etea'i haw nehe.

⁹ Peme'egatu nehe. Herehe uzeruzar 'ym ma'e a'e wà nehe, pepyhyk putar a'e wà nehe. Peneraha putar tuwihaw wanuwa rupi a'e wà nehe. Pepetepetek kar putar wà nehe no, uzemona'ogaw pe wà nehe no. Peneraha putar tuwihaw ikàg wera'u ma'e wanuwa rupi wà nehe no. Ta'e peiko heremiruze'eg romo pe xe. Pemume'u putar herehe ze'eg puràg a'e tuwihaw wanupe nehe. ¹⁰ Iahykaw henune amo umume'u putar Tupàn ze'eg puràg teko nànnàn wà nehe. ¹¹ Pepyhyk putar tuwihaw wanuwa rupi peneraha pà wà nehe. Tuwihaw upuranu putar penehe wà nehe. — Ma'e a'e putar wanupe nehe, peze zo nehe. Pekyllze zo wanuwi nehe. A'e 'ar mehe Tekwe Puràg uze'eg putar pepy'a pe a'e nehe. Napemume'u kwaw peze'egaw nehe. Tupàn rekwe pemuze'eg kar putar tuwihaw wanupe a'e nehe. ¹² Amo awa omono putar wyky'yr tuwihaw wanupe a'e wà nehe, wazuka kar pà wanupe wà nehe. Amo awa omono putar wywyr tuwihaw wanupe a'e wà

nehe, wazuka kar pà wà nehe. Amo awa omono putar u izuka kar pà wà nehe no, uhy wamono pà wanupe wà nehe no. ¹³ Teko paw na'iakatuwawahy kwaw penehe a'e wà nehe, ta'e pezeruzar herehe pe xe, i'i wanupe. — Aze napepytu'u kwaw herehe pezeruzar ire nehe, ma'erahy ipuraraw mehe nehe, Tupàn pepyro putar wanuwi nehe. Peiko putar ipyr tuweharupi nehe.

Uze'eg Zezuz amo ae ma'e Tupàn hàpuzuhu pupe tur àwàm rehe a'e kury

¹⁴ Uze'eg wi Zezuz wemimu'e wanupe. — Ur putar amo ae ma'e iaiw ma'e a'e nehe, Tupàn hàpuzuhu pupe a'e nehe. A'e pe heko haw na'ikatu pixik kwaw Tupàn pe nehe. A'e rupi nehe, Zutez ywy rehe har a'e wà nehe, tuwe uzàn oho tawhu wi a'e wà nehe, ywytyruhu kutyr a'e wà nehe. ¹⁵ Aze amo teko wiko tàpuz 'aromo nehe, a'e 'ar mehe nehe, tuwe uzàn oho ywytyruhu kutyr nehe. Iwezyw ire nehe, tuwe nuixe kwaw wàpuz me nehe. Tuwe nueraha kwaw ma'e uzeupi nehe. ¹⁶ Aze amo teko wiko ko pe nehe, tuwe oho ywytyruhu kutyr tàrityka'i nehe no. Tuwe nuzewyr kwaw wàpuz me nehe. Tuwe nueraha kwaw ni ukamir nehe. ¹⁷ A'e 'ar mehe kuzà ipuru'a ma'e upuraraw putar ma'erahy a'e wà nehe. Kuzà umemyr imukamu har upuraraw putar ma'erahy a'e wà nehe no. ¹⁸ Peze'eg Tupàn pe nehe. — Epuraraw kar zo a'e ma'erahy teko wanupe 'ar huwixàgahy ma'e rehe nehe, peze Tupàn pe nehe. Ta'e aze a'e ma'e uhem 'ar huwixàgahy ma'e rehe nehe, upuraraw putar tuwe wà nehe. ¹⁹ A'e 'ar mehe teko upuraraw putar ma'erahy tetea'u a'e wà nehe. Teko nuexak pixik kwaw ma'erahy nezewe nugar wà, ywy izeapo mehe arer we

wà. A'e 'ar pawire nupuraraw pixik kwaw wà nehe no. ²⁰ Tupàn umopytu'u kar putar a'e ma'erahy a'e nehe. Aze mo numopytu'u kar iwer, teko paw ukàzym mo wà. Umopytu'u kar putar a'e ma'erahy kwer a'e nehe, ta'e upuhareko katu wemixamixak kwer a'e wà xe.

²¹ Aze teko uze'eg nezewe peme wà nehe, — Kwa, ko awa Tuwihawete Tupàn hemimur karer romo hekon a'e, aze i'i peme wà nehe, pezeruzar zo waze'eg rehe nehe. ²² Heta putar amo tuwihaw a'ua'u Tupàn hemimur kar a'ua'u a'e wà nehe. Heta putar amo Tupàn ze'eg imume'u har a'ua'u a'e wà nehe no. A'e awa uzapo putar amo ma'e a'e wà nehe, ukàgaw hexak kar pà teko wanupe a'e wà nehe. Uzapo putar purumopytuhegatu kar haw wà nehe no. Ipurumopytu'u kar wer putar teko wanehe Zezuz rehe wazeruzar ire wà nehe. Aze upuner wamopytu'u kar haw rehe wà nehe, a'e mehe hurywete putar wà nehe. ²³ Pezeapyaka katu tuwe nehe, ta'e amume'u kwez peme paw rupi ihe xe, izeapo 'ym mehe we ihe xe.

Uze'eg Zezuz ur àwàm rehe a'e kury

²⁴ Uze'eg wiwi Zezuz wemimu'e wanupe. — A'e 'ar mehe nehe, ma'erahyhu ipuraraw ire nehe, kwarahy ipytun putar a'e nehe. Zahy upytu'u putar uhyape re a'e nehe no. ²⁵ Zahytata u'ar putar ywak wi a'e wà nehe no. Ywak rehe har uzawy putar wape a'e wà nehe no. ²⁶ Na'e teko herexak putar ywàkun pupe hezur mehe a'e wà nehe. Arur putar hereko haw pe har ikàg ma'e ihe wà nehe. Teko wexak putar hepuràg eteahy haw a'e mehe a'e wà nehe no. Ta'e ihe Tuwihawete Tupàn hemimur karer romo aiko ihe xe. ²⁷ Amono kar putar Tupàn heko haw pe har ihe wà nehe, Tupàn hemiruze'eg

ywy nànànar wamono'og pà ihe wà nehe.

Uze'eg Zezuz ahykaw ihemaw rehe a'e kury

²⁸ Uze'eg wiwi Zezuz wemimu'e wanupe. — Pema'enukwaw ma'ywa 'yw Pi her ma'e rehe nehe. Hàkàgwer uxinig tuwixàgaw 'ar rehe. Huwer mehe pekwaw haku haw 'ar ihem etea'i haw. ²⁹ Nezewegatete agwer ma'e hexak mehe pekwaw putar iahtkaw ihem etea'i haw nehe no. ³⁰ Azeharomoete ko heze'eg ihe. Teko wikuwe ma'e a'e wà, ko 'ar rehe har a'e wà, wexak putar agwer ma'e a'e wà nehe. Amo umàno a'e 'ym mehe wà. Amogwer wexak putar wà nehe. ³¹ Ywak nehe, ywy nehe no, upaw putar wà nehe. Ukàzym putar wà nehe. Heze'eg nupaw pixik kwaw a'e nehe. Azeharomoeteahy. — Teko nukwaw kwaw a'e 'ar wà rihi, i'i Zezuz teko wanupe.

Teko nukwaw kwaw a'e 'ar ihem àwàm a'e wà

³² Uze'eg wiwi Zezuz wemimu'e wanupe. — Ni amo teko nukwaw kwaw a'e 'ar ihem àwàm a'e wà. Tupàn heko haw pe har nukwaw kwaw a'e wà no. Ihe nakwaw kwaw ihe no. Tupàn heru zo ukwaw a'e. ³³ Peàrogatu iahtkaw nehe. Napekwaw kwaw ihemaw 'ar pe. ³⁴ Aze amo awa iata wer amo ywy rehe a'e nehe, a'e mehe weko haw wi uhem mehe uze'eg putar uma'ereko ma'e wanupe nehe. — Pezekaiw katu heràpuz rehe nehe, i'i putar wanupe nehe. ³⁵ — Nezewegatete pe nehe no ty wà. Peme'egatu nehe. Peiko uma'ereko ma'e ài nehe. Napekwaw kwaw hehemaw 'ar. Ihe tàpuz zar ài aiko ihe. Azur putar ihe nehe. Aze ru'u karumehe nehe, aze ru'u pytun romogatu mehe nehe, aze ru'u kwarahy ihem romogatu mehe nehe. Napekwaw kwaw pe. ³⁶ Peàrogatu hehem

àwàm nehe. ³⁷ Amume'u ko ma'e kwez peme kury. Amume'u putar amogwer wanupe nehe no. Peme'egatu nehe.

14

Zutew wanuwihaw umume'u Zezuz izuka àwàm a'e wà kury

¹ Uhem etea'i mai'u haw uhua'u ma'e Zutew wanupe kury. Zana-
era'yr wazuka 'ym awer a'e mai'u haw her romo a'e. Typy'ak iapiruru 'ym ma'e i'u haw, amo ae her romo a'e. Xaxeto wanuwihaw a'e wà, ze'eg kwehe arer rehe upurumu'e ma'e a'e wà no, uzemono'ono'og waiko uze'eg pà a'e wà. — Pyhegwepe xiapo putar mai'u haw uhua'u ma'e nehe. Xipyhyk Zezuz zane nehe, izuka kar pà zane nehe, teko wanupe imume'u 'ym pà zane nehe, i'i uzeupeupe wà. ² — Nazapuner kwaw Zezuz pyhykaw rehe mai'u haw 'ar mehe nehe, i'i uzeupeupe wà. — Aze xipyhyk Zezuz teko wamytepe nehe, a'e mehe wikwahy putar teko zanewe a'e wà nehe, ta'e Zezuz ikatuahy wanupe a'e xe, i'i uzeupeupe wà.

Kuzà omono kàpuhàg Zezuz iàkàg rehe a'e kury

³ A'e 'ar mehe Zezuz wiko Metàn taw pe a'e, Ximàw iperewàtá ma'e kwer hàpuz me a'e. Imai'u mehe ur amo kuzà huwake a'e kury. Werur zutahyky'a izupe. (Teko uzapo ita a'e wà, zutahyky'a romo a'e wà.) Heta kàpuhàg ipupe. Hekuzar katu a'e. A'e kàpuhàg Zutew omono umàno ma'e kwer wanetekwer wanehe wà, watym zanune wà. Na'e a'e kuzà a'e kury, uka zutahyky'a a'e kury. Umu'àpyr kàpuhàg imono Zezuz iàkàg rehe kury. ⁴ Amo teko a'e pe wanekon a'e wà no. Wikwahy hexak pà wà. — Kwa, màràzàwe tuwe umumaw kwez kàpuhàg nezewe a'e, i'i uzeupeupe wà. ⁵ — Aze mo ume'eg, hekuzar tetea'u mo. A'e rupi mo

upuner mo hekuzarer imono haw rehe ma'e hereko 'ymar wanupe, i'i uzeupeupe wà. Uze'eg oho nezewe kuzà pe wà no. ⁶ Na'e uze'eg Zezuz wanupe kury. — Peze'eg zo nezewe izupe ty wà. Uzapo ma'e ipuràg eteahy ma'e kwez ihewe a'e. ⁷ Ma'e hereko 'ymar tuweharupi pepyr wanekon a'e wà. Ihe naiko kwaw pepyr tuweharupi nehe. Aze pepurapo wer ma'e ipuràg eteahy ma'e rehe hemetarer 'ym ma'e wanupe nehe, pepuner iapo haw rehe wyzài 'ar mehe nehe. Ihe naiko kwaw pepyr tuweharupi ihe nehe. ⁸ Uzapo wemiapo putar haw kwez a'e. Umur kàpuhàg kwez ihewe, heretekwer imuàgà'ym pà hetymaw rehe. ⁹ Azeharomoete heze'eg ihe. Heremimono kar a'e wà nehe, umume'u putar Tupàn ze'eg puràg taw nànàgatu a'e wà nehe, ywy nànàgatu a'e wà nehe no. A'e taw pe har paw rupi a'e wà nehe, a'e ywy rehe har paw rupi a'e wà nehe no, umume'u putar ko kuzà hemiapo kwer uzeupeupe a'e wà nehe. Ima'enukwaw putar hehe wà nehe, hemiapo kwer rehe wà nehe.

Zur ukwaw kar Zezuz ipyhyk àwàm tuwihaw wanupe a'e kury

¹⁰ Na'e Zut Kario pe har a'e kury, a'e Zezuz hemimu'e wanupi wata ma'e a'e kury, oho xaxeto wanuwihaw wapyr a'e kury. — Apupytywà putar Zezuz ipyhykaw rehe ihe nehe, i'i wanupe. ¹¹ Tuwihaw a'e wà, hurywete ize'eg henu mehe a'e wà. — Aze urepytywà pe nezewe nehe, oromono putar temetarer newe nehe, i'i izupe wà. Na'e Zut ume'egatu oho Zezuz rehe kury. — Ma'e 'ar mehe ikatu putar ipyhykaw rehe nehe, ma'e pe upuner ipyhykaw rehe wà nehe, i'i uzeupe.

Zezuz umai'u wemimono kar wapyr

¹² Typy'ak iapiruru 'ym ma'e i'u haw 'ar ipy mehe teko uzuka

àràpuhàràn Tupàn pe imono e pà a'e wà. A'e 'ar mehe hemimu'e upuranu Zezuz rehe wà. — Mo hàpuz me zamai'u putar zane nehe, i'i izupe wà. — Ta'e ureho wer a'e pe imuàgà'ym pà kury xe, àràpuhàràn izuka pà temi'u iapo pà kury xe, i'i izupe wà. ¹³ Zezuz omono kar mokoze wemimu'e tawhu pe wà. A'e pe pexak putar amo awa 'y ywy'a pupe heraha har a'e pe taw mytepe nehe. Peho hupì nehe. ¹⁴ Peneraha putar amo tàpuz me nehe. A'e pe nehe, peze'eg nezewe tàpuz zar pe nehe. — Purumu'e ma'e upuranu nerehe ty, peze izupe nehe. — Ma'e pe a'u putar àràpuhàràn ro'o kwer ihe nehe, a'e 'ar mehe nehe, heremimu'e wapyr nehe, i'i kwez newe kury ty, peze izupe nehe. ¹⁵ Na'e tàpuz zar wexak kar putar zanemai'u àwàm tàpuz pupyaikaw pyrer peme nehe. Heta putar ywyrapew a'e pe nehe, imuhyk pyrer nehe. Pezapo zaneremi'u rà m a'e pe nehe.

¹⁶ Na'e hemimu'e oho taw pe wà kury. Wexak Zezuz hemimume'u kwer paw rupi wà. Uzapo temi'u a'e pe wà. ¹⁷ Karuk etea'i mehe oho Zezuz a'e pe a'e kury, a'e 11 hemimu'e wanupi kury. Umái'u a'e pe wà. ¹⁸ Umái'u mehe we Zezuz uze'eg wanupe. — Azeharomoete ko heze'eg ihe, i'i wanupe. — Amo penupi wata ma'e a'e nehe, xe hepyr umái'u ma'e a'e nehe, umume'u putar heho àwàm tuwihaw wanupe a'e nehe, hepyhyk kar pà hezuka kar pà wanupe a'e nehe, i'i wanupe. ¹⁹ Uzemumikahy hemimu'e ize'eg henu mehe wà. Uze'eg izupe pitàitàigatu wà. — Ihe naiko kwaw nepyhyk kar har romo ihe, i'i izupe pitàitàigatu wà.

²⁰ — Amo penupi wata ma'e amo hepyr umái'u ma'e a'e, a'e uzapo putar a'e ma'e ihewe a'e nehe. ²¹ The Awa ta'yr ihe. Amàno putar ihe nehe, ze'eg kwehe arer rupi

katete ihe nehe. Uzemumikahy putar hepyhyk kar har a'e nehe, ta'e Tupàn zepyk putar hehe a'e nehe xe. Aze mo nuzexak kar pixik iwer mo a'e, ikatu wera'u mo izupe.

U'u Zezuz typy'ak a'e kury, wemimu'e wanupe imono pà a'e no

²² Na'e upyhyk typy'ak, wamai'u mehe. Uze'eg Tupàn pe. — Nekatuahy Tupàn, ta'e eremur ko temi'u urewe ne xe, i'i izupe. A'e re uzaikaikaw typy'ak wemimu'e wanupe imono pà kury. — Pe'u ko typy'ak nehe, i'i wanupe. — Ko typy'ak a'e, nuzawy kwaw heretekwer a'e, i'i wanupe.

²³ Na'e upyhyk kanek no. Uze'eg wi Tupàn pe no. A'e re omono wanànàgatu no. Hemimu'e paw u'u a'e wà no. ²⁴ Na'e uze'eg wanupe no. — Ko win a'e, nuzawy kwaw heruwy kwer a'e, azuhen putar heruwy kwer teko tetea'u wapyro pà zepykaw wi ihe nehe, wanemiapo kwer ikatu 'ym ma'e hekuzaromo ihe nehe. ²⁵ Azeharomoete heze'eg ihe, na'u wi kwaw 'agwer win ihe nehe kury. Tupàn pureruze'egaw them ire nehe, xo a'e mehe zo a'u putar win ihe nehe. A'e win heremi'u rà m uzawy ko win a'e nehe.

²⁶ Na'e uze'eg wà kury. A'e re oho a'e wi wà, ywytyruhu Uri tyw her ma'e kutyr wà.

Zezuz umume'u wemimu'e wahàwahàz tàwàm a'e kury

²⁷ Na'e uze'eg Zezuz wanupe kury. — Nezewe i'i Tupàn ze'eg kwehe arer a'e. Tupàn a'e nehe, uzuka kar putar àràpuhàràn wanehe uzekaiw ma'e a'e nehe. A'e rupi àràpuhàràn uhàuhàz putar a'e wà nehe, i'i ze'eg kwehe arer. Peiko putar a'e àràpuhàràn wazàwe. Aiko penehe uzekaiw ma'e romo ihe. Pehàpehàz putar nehe. Ta'e amàno putar ihe nehe xe. Hemàno mehe nehe, pamaranugar putar

ihewi nehe. Napezeruzar kwaw herehe nehe. ²⁸ Akweraw wi putar hemàno re ihe nehe no. A'e re aha putar Karirez ywy rehe nehe.

²⁹ Uze'eg Pet izupe a'e kury. — Amogwer paw uhàuhàz putar a'e wà nehe, nerehe uzeruzar ire upytu'u pà a'e wà nehe, i'i izupe. — Ihe zutyka'i naha kwaw wanupi ihe nehe, apyta putar tuweharupi nepyr ihe nehe, i'i izupe. ³⁰ — Azeharomoete ko heze'eg ihe, i'i Zezuz izupe. — Pyhaw nehe, zapukaz uze'eg putar kokoz haw a'e nehe. Ize'eg zanune eremume'u putar hekwaw 'ymaw na'iruz haw ne nehe. — Kwa, nakwaw kwaw Zezuz ihe pa, ere putar teko wanupe nehe, na'iruz haw nehe, ta'e erekyze putar wanuwi nehe xe, i'i Zezuz Pet pe. ³¹ Uze'eg ahyahy Pet Zezuz pe kury. — Aze hezuka wà nehe, nezuka mehe wà nehe, naze'eg kwaw nezewe ihe nehe, i'i ahyahy izupe. A'e rupi amogwer a'e wà no, uze'eg nezewegatete izupe a'e wà no.

Oho Zezuz Kexemani pe a'e kury

³² Wata oho waiko wà. Na'e uhem ma'ywa 'yw rupaw Zexem her ma'e pe wà kury. Uze'eg Zezuz wemimu'e wanupe. — Peapyk xe nehe. Aze'eg putar Tupàn pe ihe nehe kury, i'i wanupe. ³³ Na'e weraha Pet uzeupi kury, weraha Xiak, weraha Zuàw no. Utryka'i amogwer wanuwi wà. Uzemumikahy Zezuz a'e. ³⁴ Uze'eg wanupe kury. — Hepy'a uzemumikahy, i'i wanupe. — Amàno etea'i ihe, i'i wanupe no. — Pepyta xe nehe ty wà, peàro hepyhykar pe wà nehe, peme'egatu tuwe wahemaw rehe nehe, i'i wanupe. ³⁵ Na'e Zezuz a'e zutyka'i oho xeràna'i kury. U'ar ywy rehe a'e pe kury, Tupàn pe uze'eg pà kury.

³⁶ — Papaz, i'i izupe. — Heru, i'i izupe. — Erepuner wyzài ma'e iapo haw rehe nehe. A'e rupi e'u

kar zo ko kanek por ihewe nehe. Aze ereputar nehe, xo a'e mehe zo a'u putar nehe. Nazapo kwaw heremiapo putar haw ihe nehe. Xo neremiapo putar haw zo azapo putar nehe, i'i izupe. (Ma'erahy ipuraraw paw rehe uze'eg a'e.)

³⁷ Na'e uzewyr Zezuz oho wemimu'e wapyr kury. Uker upà wà. Uze'eg Pet pe kury. — Ximàw Pet, aipo ereker ezupà ne, i'i izupe. — Aipo nerepuner kwaw ni pitài or imumaw paw rehe neme'e pà ne, i'i izupe.

³⁸ — Eme'e nehe, eze'eg Tupàn pe nehe no. A'e mehe Zurupari nupuner kwaw wemu'emaw rehe newe nehe. Nuzapo kar kwaw ikatu 'ym ma'e newe nehe, i'i izupe. — Nepy'a ipurapo wer zepe ikatu ma'e rehe a'e. Nanekàg kwaw. A'e rupi nerepuner kwaw ikatuahy ma'e iapo haw rehe nehe, i'i izupe.

³⁹ Na'e Zezuz uhem wi oho wanuwi kury. Uze'eg wi Tupàn pe uze'eg ipy zàwegatete. ⁴⁰ Uzewyr wi wemimu'e wapyr no. Uker wi upà wà no. Hupehyz tuwe wà. Nukwaw kwaw uze'egaw Zezuz pe wà.

⁴¹ Uhem wi oho wanuwi no. Uzewyr wi wapyr no. — Mâràzàwe tuwe peker wi wi pezupà, i'i wanupe. — Mâràzàwe tuwe pepytu'u Tupàn pe peze'eg ire. Uhyk aipo kury. Uhem hezuka haw 'ar ihewe kury. Ihe Awa ta'yr ihe. Amo awa hepyhyk kar putar ikatu 'ym ma'e iapo har wanupe a'e nehe kury. ⁴² Pepu'àm nehe ty wà, zaha nehe ty wà, uhem hepyhykar pe pe a'e wà kury, i'i wanupe.

Zauxiapekwer upyhyk Zezuz a'e wà kury

⁴³ Ize'eg mehe we uhem Zut a'e pe a'e kury. (Zezuz hemimu'e kwer romo hekon a'e.) Werur amo awa uzeupi a'e wà no. Takihe puku werur a'e wà, werur ywyràihàg a'e wà no. Xaxeto wanuwihaw a'e wà kury, purumu'e ma'e a'e

wà no, Zutew wanàmuz a'e wà no, omono kar a'e zauxiapekwer a'e wà, Zezuz ipyhyk kar pà wanupe a'e wà. ⁴⁴ Uze'eg Zut ipyhykar wanupe kury. — Azurupyter putar Zezuz aha ihe nehe, i'i wanupe. — A'e rupi pekaw putar penemipyhyk ràm nehe. Pepyhyk peho nehe ty wà, heraha pà imunehew kar pà nehe ty wà, i'i Zut wanupe.

⁴⁵ Uhem ire oho Zut Zezuz huwake a'e kury. — Purumu'e ma'e, i'i mua'u izupe. Uzurupyter kury. ⁴⁶ Na'e zauxiapekwer upyhyk Zezuz wà a'e wà. ⁴⁷ Na'e amo Zezuz huwake u'àm ma'e a'e kury, umutyk utakihe a'e kury, umugaz amo awa a'e pe har oho a'e kury. A'e awa xaxeto pe uma'ereko ma'e romo hekon a'e. Uzaikaw inami izuwi. ⁴⁸ Na'e Zezuz uze'eg zauxiapekwer wanupe kury. — Perur takihe ra'e, perur ywyràihàg ra'e. Aipo imunar ma'e romo aiko ihe. Mâràzàwe tuwe hepyhyk pe nezewe. ⁴⁹ Tuweharupi aiko pepyr ihe, Tupàn hàpuzuhu pupe ihe. Ze'eg kwehe arer umume'u ihewe uzeapo ma'e ràm paw a'e. Tuwe uzeapo a'e ma'e nehe kury.

⁵⁰ Na'e hemimu'e uhàuhàz izuwi uzàn pà wà kury. ⁵¹ Amo awa tua'u romogatu ma'e a'e pe hekon a'e no. Wata oho iko Zezuz haikwer romo. A'e pe hekon pàn pupe uzewàzewàn pà. Naheta kwaw amo ima'e izupe a'e 'ar mehe. Zezuz ipyhykar wexak a'e awa a'e wà kury. Ipurupyhyk wer zepe hehe a'e pe wà. ⁵² Uzàn oho wanuwi. Wezar pàn uzezuwàn awer wapo pe kury. Uzàn oho uma'e 'ym mà kury.

Zezuz u'àm zutew wanuwihaw wanenataromo a'e kury

⁵³ Na'e ipyhykar a'e wà kury, weraha Zezuz xaxeto wanuwihaw hàpuz me a'e wà kury. Amogwer tuwihaw paw rupi katete a'e wà, upurumu'e ma'e a'e wà no, tàmuz a'e no, uzemono'og a'e pe wà kury. ⁵⁴ Pet a'e kury, wata oho

iko Zezuz haikweromo kury. Upyta multe izuwi kury. Uhem oho tuwihaw hàpuz me kury. Upyta 'àm katu pe. Na'e wapyk oho zauxiapekwer wanuwake kury, uzepe'e pà kury. ⁵⁵ Na'e xaxeto wanuwihaw a'e wà, amogwer tuwihaw a'e wà no, wekar amo awa Zezuz rehe uze'eg zemueteahy ma'e ràm a'e wà. Ipuruzuka wer zepe Zezuz rehe wà. Nuexak kwaw amo awa hehe uze'eg zemueteahy ma'e ràm wà. ⁵⁶ Teko tetea'u ize'eg zemueteahy wer zepe Zezuz rehe tuwihaw wanupe wà. Hemu'em paw rupi wà. Amo umume'u amo ma'e wà, amo ae umume'u amo ae ma'e wà no. Waze'eg uzawy amogwer waze'eg wà. Ta'e hemu'em a'e wà xe. Ipurumume'u wer hemiapo kwer rehe wà. Amo hemimume'u kwer uzawy amo ae hemimume'u kwer.

⁵⁷ Na'e amo u'àm tuwihaw wanuwa rupi wà, hemu'em pà wanupe wà. — Aenu Zezuz ihe, tàpuzuhu rehe ize'eg zemueteahy mehe ihe, i'i wanupe wà. ⁵⁸ — Ihe aityk putar Tupàn hàpuzuhu ihe nehe, i'i Zezuz teko wanupe, i'i tuwihaw wanupe wà. — A'e tàpuzuhu teko uzapo opo pupe a'e wà. Na'iruz 'ar ipaw ire nehe, amo ae tàpuzuhu azapo wi putar ihe nehe. Teko nuiko kwaw a'e tàpuzuhu iapo har romo wà nehe, i'i Zezuz teko wanupe, i'i wanupe wà.

⁵⁹ Uzawy wi wanemimume'u kwer wà. Amo ize'eg uzawy wi amo ae ize'eg a'e.

⁶⁰ Na'e xaxeto a'e kury, upu'àm tuwihaw wamytepe a'e kury. Uze'eg Zezuz pe kury. — Erenu waze'eg ne, nerehe waze'eg mehe ne. Nereze'eg pixik kwaw wanupe, i'i izupe. — Aipo azeharomoete nerehe waze'eg a'e wà, i'i izupe. ⁶¹ Nuze'eg kwaw Zezuz izupe. Upuranu wi tuwihaw hehe no. — Aipo ne Tuwihawete Tupàn

hemimur karer romo ereiko ne, i'i izupe, hehe upuranu pà. — Teko paw rupi uze'eg Tupàn ikatu haw rehe a'e wà. — Aipo ta'yr romo ereiko ne, i'i izupe. ⁶² Na'e Zezuz uze'eg izupe kury. — Ihe aiko Tuwihawete Tupàn hemimur karer romo azeharomoete ihe, i'i wanupe. — Tupàn a'e, ikàg wera'u tuwe amogwer wanuwi paw rupi a'e. Hemimur karer awa romo uzeapo ma'e kwer romo aiko ihe. Apyk putar iawuze har rehe ihe nehe. Azur wi putar nehe no, ywàkun pupe nehe, i'i wanupe no. — Pexak putar nehe, i'i wanupe. ⁶³ Na'e a'e tuwihaw umu'i ukamir kury. — Naxiputar kwaw amo hemiapo kwer imume'u har zane wà kury. Ta'e a'e ae uze'eg zemueteahy Tupàn rehe zaneruwa rupi a'e kury xe, i'i izupe wà. ⁶⁴ — Pe peinu ize'eg pe, Tupàn rehe ize'eg zemueteahy mehe pe. Ma'e xiapo putar izupe nehe kury, i'i amogwer tuwihaw wanupe. — Xiuka kar nehe, i'i tuwihaw izupe paw rupi wà. — Ta'e uze'eg zemueteahy Tupàn rehe xe, i'i izupe wà. (A'e 'ar rehe Zutew a'e wà, aze amo teko uze'eg zemueteahy Tupàn rehe, a'e mehe umu'i uma'e a'e wà, uzuka a'e Tupàn rehe uze'eg zemueteahy ma'e a'e wà.)

⁶⁵ Na'e amo awa a'e pe har uzeymon hehe a'e wà kury. Uzàpixi pàn pegwer imono huwaw wà. Upetepetek hereko wà. — Mo aipo nepetek kury ty, i'i izupe wà. Ta'e Zezuz nuexak kwaw upetekar wà xe. Na'e tuwihaw omono Zezuz zauxiapekwer wanupe wà kury. Zauxiapekwer a'e wà no, ukwaukwar tetea'u hehe a'e wà no.

Pet umume'u Zezuz ikwaw paw ym a'e kury

⁶⁶ Pet wikuwe katu pe. Amo kuzà a'e pe hekon a'e. Xaxeto wanuwihaw pe uma'ereko ma'e romo hekon a'e. Na'e ur Pet huwake kury. ⁶⁷ Wexak izepe'e

mehe. Ume'e hehe uze'eg pà izupe. — Ne ereiko Zezuz hupi wata ma'e kwer romo ne 'y, i'i izupe.

⁶⁸ — Nan kwaw zàkwà, i'i Pet izupe. — Ma'e rehe ereze'eg iko ne, zàkwà, i'i izupe. Na'e Pet oho ukenuhu huwake kury. Na'e zapukaz uze'eg kury. ⁶⁹ Nan kwehe tete a'e kuzà wexak wi Pet a'e pe no. Uze'eg uzeake kar wanupe. — 'Aw awa Zezuz imyrypar romo hekon a'e, i'i wanupe.

⁷⁰ — Nan kwaw zàkwà, i'i Pet izupe no. Nan kwehe tete uze'eg hake har Pet pe a'e wà kury. — Ne Karirez ywy rehe har romo ereiko ne, a'e rupi ne Zezuz imyrypar romo ereiko tuwe ne, i'i izupe wà.

⁷¹ Na'e Pet uze'eg wanupe, uze'eg imume'uahy pà kury. — Nakwaw pixik kwaw ko awa penemimume'u kwer ihe. Aze heremu'em ihe, tuwe Tupàn uzepyk herehe nehe, i'i mua'u wanupe. ⁷² A'e 'ar mehe we zapukaz uze'eg wi a'e kury. Pet ima'enukwaw Zezuz ze'eg awer rehe a'e kury. — Zapukaz uze'eg putar mokoz haw nehe, i'i tuwe Zezuz izupe a'e 'ym mehe. — Zapukaz ize'eg zanune eremume'u putar heremimu'e romo nereko 'ymaw na'iruz haw nehe, i'i izupe. — Nakwaw kwaw aipo Zezuz ihe pa, ere putar teko wanupe nehe, i'i tuwe izupe. Uzai'o Pet kury.

15

Zezuz u'àm Pirat huwake a'e kury

¹ Izi'itahy xaxeto wanuwihaw a'e wà, zutew wanàmuzgwer a'e wà no, upurumu'e ma'e a'e wà no, uze-mono'og wi Zezuz rehe uze'eg pà a'e wà kury. Uzàpixi wà kury, Pirat pe heraha pà wà kury. A'e Hom pe har Zutew ywy rehe har wanuwihaw romo hekon a'e. ² Na'e uze'eg Pirat Zezuz pe kury. — Ne ty, aipo zutew wanuwihawete romo

ereiko ne, i'i izupe, hehe upuranu pà. — Azeharomoete neze'eg ne, i'i Zezuz izupe. — Ihe zutew wanuwihawete romo aiko ihe, i'i izupe. ³ Na'e tuwihaw a'e wà kury, uze'eg tetea'u Zezuz rehe a'e wà kury, hemiapo kwer ikatu 'ym ma'e imume'u pà Pirat pe a'e wà kury. ⁴ Waze'eg ire upuranu Pirat Zezuz rehe kury. — Aipo nereze'eg kwaw wanupe nehe, i'i izupe. — Uze'eg zemueteahy nerehe wà, i'i izupe. ⁵ Nuze'eg kwaw a'e. — Kwa, nuze'eg kwaw 'aw awa a'e. Mâràzàwe tuwe nuze'eg kwaw a'e. Ma'e azapo kar putar izupe ihe nehe, i'i Pirat uzeupe.

Pirat uzuka kar Zezuz a'e kury

⁶ Teko wazemono'og mehe we kwarahy nânàgatu Pirat umuhem kar amo awa zemunehew paw wi teko wanupe a'e. Teko wane-minoz umuhem kar wanupe a'e. ⁷ Amo awa zemunehew paw pe hekon a'e wà. Puruzuka ma'e romo wanekon a'e wà. Hapa ta'yr wanuwihaw her romo a'e. A'e 'ym mehe teko ipuruzukaiw tuwihaw pe wà. Wazeàmàtry'ym mehe Hapa ta'yr uzuka amo awa. A'e rupi zauxiapekwer umunehew Hapa ta'yr heraha a'e wà. ⁸ Na'e a'e pe Pirat heko haw pe kury, ur teko a'e pe a'e wà kury. Uze'eg Pirat pe wà, ma'e henoz pà izupe wà. Uzapo kar wemiapo putar haw izupe wà. — Emuhem kar amo awa urewe nehe ty, i'i izupe. — Ta'e eremuhem kar ài amo awa urewe mai'u haw uhua'u ma'e 'ar nânàn ne xe, i'i izupe wà. ⁹ Upuranu Pirat teko wanehe kury. — Ma'enugar peputar, i'i wanupe. — Aipo amuhem kar putar Zezuz peme kury. Zutew wanuwihawete romo hekon a'e, i'i wanupe.

¹⁰ Tuwihaw hewyrowyroahy Zezuz rehe wà. A'e rupi omono Zezuz Pirat pe wà. Pirat ukwaw wanewyroahy haw a'e. — Ipu-ruzuka wer hehe wà, i'i uzeupe.

¹¹ Na'e tuwihaw uze'eg teko wanupe wà kury. — Penoz ma'e Pirat pe nehe ty wà, i'i wanupe wà. — Emuhem kar Hapa ta'yr urewe nehe ty, peze izupe nehe, i'i wanupe. (Na'e uze'eg teko oho nezewe izupe a'e wà kury, tuwihaw waze'eg heruzar kar pà a'e wà kury.) ¹² Na'e Pirat upuranu wi wanehe a'e no. — Ma'e azapo putar kwez awa pe ihe nehe, Zezuz pe ihe nehe, i'i wanupe. — Zutew wanuwihawete, peze izupe, i'i wanupe.

¹³ Na'e teko uhapukaz uze'eg pà izupe wà kury. — Ezuka kar nehe ty, ywyrà kanetar rehe nehe ty, i'i izupe wà.

¹⁴ Na'e Pirat upuranu wi wanehe no. — Mâràzàwe haw rehe tuwe azuka kar putar ihe nehe, i'i wanupe. — Aipo ikatu 'ym ma'e uzapo ra'e, i'i wanupe. Uhapukaz wi wi izupe wà. — Ezuka kar nehe ty, ywyrà kanetar rehe nehe ty, i'i izupe wà, uhapukaz pà wà.

¹⁵ Pirat ipurumurywete kar wer zepe teko wanehe. A'e rupi umuhem kar Hapa ta'yr wanupe kury, zemunehew paw wi kury. Omono Zezuz zauxiapekwer wanupe kury, ipetepetek kar pà izuka kar pà wanupe kury.

Zauxiapekwer uzemaraz Zezuz rehe a'e wà kury

¹⁶ Weraha zauxiapekwer Zezuz Hom pe har wanuwihaw hàpuzuhu pupe wà kury. Zauxiapekwer wanuwihaw a'e wà, omono'og zauxiapekwer wamuwà paw rupi a'e wà. ¹⁷ Omono kamir puku piràg pihun wewer ma'e Zezuz pe wà, imunehew kar pà izupe wà. Uzapo xu Zezuz iàkàgàpixi haw romo wà no. Omono iàkàgà rehe wà. Ta'e tuwihaw umunehew àkàgàpixi haw wà xe, ta'e umunehew kamir puku piràg pihun wewer ma'e wà no xe. A'e rupi uzapo xu iàkàgàpixi haw romo izupe no, hehe uryw

ahyahy haw romo wà. Hahy tuwe iàkàg izupe.

¹⁸ Uze'eze'eg uryw ahyahy izupe wà. — Ne ty, Zutew wanuwihawete romo ereiko ne ty, i'i mua'u izupe wà.

¹⁹ Unupànupà iàkàg rehe wà, ywyrà pupe wà. Uzenymonymon hehe wà. Wapyapyk mua'u upenàràg rehe wà, huwazaromo wà imuawate mua'u pà wà.

²⁰ Umumaw hehe uzemaraz taw wà kury. Wenuhem ikamir izuwi wà. Umunehew ima'eete hehe wà. Weraha izuka àwàm me wà kury.

Zauxiapekwer uzywàzywà ywyrà kanetar rehe a'e wà kury

²¹ Weraha hereko pe rupi wà kury. (Nupuner kwaw Zezuz ywyrà kanetar heraha haw rehe a'e, ta'e huwy tetea'u a'e xe.) Amo awa ukwaw a'e pe a'e. Ximàw Xiren taw pe har her romo a'e. (Àrexàn a'e, Hu a'e no, ta'yr romo wanekon a'e wà.) Uhem etea'i tawhu pe wà kury, uivy wi wà kury. Zauxiapekwer a'e wà kury, weraha kar ywyrà kanetar Ximàw pe a'e wà kury. ²² Weraha Zezuz Kokota pe wà. Àkàgàpe kwer heta haw i'i her zaneze'eg rupi.

²³ Omono zepe muhàg mir her ma'e win inuromo imono pyrer izupe wà, ma'erahy imuahyir kar haw romo izupe wà. Nu'u kwaw a'e. ²⁴ Uzywàzywà ipo ipy ywyrà kanetar rehe wà. Umuza'aza'ak ima'e uzeupe wà. Omomor ita'i a'e pe wà. Heta ma'e papar haw ita'i rehe. A'e rupi ukwaw ima'e izar rà m wà kury. ²⁵ Kwarahy urete mehe uzywàzywà a'e wà. Umupu'à m ywyrà kanetar wà. U'à m Zezuz a'e pe ywyrà kanetar rehe. ²⁶ Umuapyk amo ze'eg pape rehe wà, imog kar pà ywyrà kanetar iapyr wà. — 'Aw awa zutew wanuwihawete romo hekon a'e, i'i a'e ze'eg pape rehe imuapyk pyrer a'e.

²⁷ Uzuka mokoz awa a'e pe Zezuz huwake a'e wà no, amo ae ywyrà kanetar rehe wanuz a'e wà no. Amo iawyze har rehe i'àz a'e. Inugwer iahur rehe i'àz a'e. Ma'e rehe imunar ma'e romo wanekon a'e wà.

²⁸⁻²⁹ Oho amo teko a'e pe a'e wà. Uze'eg uryw ahyahy hehe wà. Uze'eg nezewe izupe wà. — Ne ty, — Amuaiw putar Tupàn hàpuzuhu ihe nehe, ere urewe ne. — Azapo wi putar Tupàn hàpuzuhu ihe nehe no, na'iruz 'ar pawire ihe nehe no, ere urewe, i'i izupe wà. ³⁰ — Ezemukatu nehe kury ty, i'i izupe wà. — Ewezyw ywyrà kanetar wi tàrityka'i nehe ty, i'i izupe wà.

³¹ Na'e uze'eg xaxeto wanuwihaw uzeupeupe a'e wà kury, uze'eg uryw ahyahy Zezuz rehe a'e wà kury. — Upurumukatu zepe oho iko a'e, i'i uzeupeupe wà. — Nuzemukatu kwaw kury, i'i uzeupeupe wà. ³² — Ne Tuwihawete Tupàn hemimur karer romo ereiko ne, Zutew wanuwihawete romo ereiko ne, i'i mua'u izupe wà. — A'e rupi ewezyw ywyrà kanetar wi nehe kury ty, i'i izupe wà. — Aze erewezyw nehe, a'e mehe uruexak putar ure nehe no, a'e mehe uruzeruzar putar nerehe ure nehe no, i'i mua'u izupe wà. A'e mokoz awa Zezuz huwake umàno ma'e rà m uze'eg uryw ahyahy hehe a'e wà no.

Umàno Zezuz a'e kury

³³ Na'e kwarahy ur wapytepe kury. A'e mehe we ipytunahy kury. Ywy rehe ipytunahy paw rupi. Ipytunahy karuk etea'u mehe no. ³⁴ Karuk mehe uhapukaz Zezuz a'e kury. — Erui, Erui, erema xapatani, i'i Tupàn pe, uhapukaz pà. — Tupàn, Tupàn, màràzàwe tuwe nahepytywà kwaw pe ne, i'i a'e ze'eg zaneze'eg rupi. ³⁵ Na'e huwake har wenu ize'eg mehe a'e wà kury. — Kwa, wenz ma'e kwez Eri pe kury, i'i uzeupeupe

wà. Eri a'e, Zutew wanàmuz kwehe arer romo hekon a'e, Tupàn ze'eg imume'u har kwehe arer romo hekon a'e no.

³⁶ Amo a'e pe wiko ma'e a'e kury, uzàn oho amanezuràn piaromo kury. Werur izupe kury. Omono win hazahy ma'e pupe kury. Omono a'e amanezuràn wywa iapyr kury, Zezuz pe imono pà, i'u kar pà izupe. Uze'eg amogwer wanupe kury. — Aze ru'u Eri ur putar heruwezyw pà ywyrà kanetar wi a'e nehe, i'i wanupe.

³⁷ Na'e Zezuz heiheihemahy kury. Umàno kury.

³⁸ Amo pàn pupir uhua'u ma'e Tupàn hàpuzuhu pupe heta a'e, imuzaiko pyrer a'e. Zezuz imàno re, a'e 'ar mehe we uzemu'i pàn pupir uhua'u ma'e a'e kury. Uzemu'i mokoz pegwer romo a'e. Uzyppyrog uzemu'i haw ywate wi. Te ywy kutyr rehe. ³⁹ A'e 'ar mehe we amo zauxiapekwer wanuwihaw a'e kury, ume'e iko hehe imàno mehe a'e kury. — Azeharomoete, 'aw awa Tupàn ra'yr romo hekon a'e, i'i amogwer wanupe. ⁴⁰ Amo kuzà a'e pe wanekon a'e wà no, xe ràn a'e wà no. Mari Matar pe har, Mari Zuze ihy, Xiak ihy, Xarume. A'e paw wiko a'e pe wà. ⁴¹ A'e 'ym mehe, Zezuz Karirez ywy rehe heko mehe, a'e kuzà wata tuwe oho waiko Zezuz rupi a'e wà. Uzapo temi'u oho waiko izupe wà, hehe uzekaiw pà wà, wata mehe wà. Amo ae kuzà tetea'u a'e pe wanekon a'e wà no, Zezuz imàno mehe a'e wà no. A'e kuzà ur Zeruzarez tawhu pe Zezuz rupi wà.

Zuze Arimatez pe har utym Zezuz hetekwer a'e kury

⁴²⁻⁴³ Karuk etea'i mehe amo awa uhem Zeruzarez tawhu pe a'e kury. Zuze Arimatez pe har her romo a'e. Tuwihaw romo hekon a'e. Wàrogatu Tupàn

pureruze'egaw 'ar. — Pyhewe zapytu'u tuwe nehe, mytu'u haw 'ar mehe nehe, i'i uzeupe. — Kutàri apuner hema'ereko haw rehe ihe, i'i uzeupe. A'e rupi oho Pirat hàpuz me kury. Wenz Zezuz hetekwer izupe. — Aezar putar hetekwer itakwar pupe nehe, i'i izupe. Nukyze kwaw izuwi. ⁴⁴ — Kwa, aipo Zezuz umàno ra'e, i'i Pirat uzeupe kury. Wenz zauxiapekwer wanuwihaw imuwà uzeupe kury. — Aipo Zezuz umàno ra'e, i'i izupe. — He'e pa, umàno kwez kury, i'i Pirat pe. ⁴⁵ A'e mehe uze'eg Pirat Zuze Arimatez pe har pe kury. — Eraha hetekwer nehe kury ty, i'i izupe. ⁴⁶ Na'e weraha pàn xigatu ma'e a'e pe Zezuz hetekwer iwàn àwàm kury. Weruwezyw hetekwer ywyrà kanetar wi kury. Uwàuwàn pàn pupe kury. Wezar heraha itakwar pupe. A'e itakwar a'e, umàno ma'e kwer hetekwer hupaw romo iapo pyrer a'e. Na'e omono itahu uken rupi kury, hewàpytymaw romo kury. ⁴⁷ Mari Matar pe har a'e, Mari Zuze ihy a'e no, wexak Zezuz hetekwer a'e pe imono awer a'e wà.

16

Zezuz ukweraw umàno re a'e kury

¹ Mytu'u haw 'ar ipaw ire Mari Matar pe har a'e, Mari Xiak ihy a'e no, Xarume a'e no, ur Zezuz hetekwer hupaw pe a'e wà kury. Werur muhàg hetekwer rehe imono pyràm wà. ² Izi'itahy oho a'e pe wà. 'Ar ipy mehe kury. Kwarahy ihem mehe wanon wà. ³ Oho mehe we upuranu uzehezehe wà. — Mo umunryk putar itahu uken wi zanewe nehe, i'i oho waiko uzeupeupe wà. Ta'e uhua'u ita a'e 'y. ⁴ Ume'e itakwar uken rehe wà kury. — Amo umunryk tuwe itahu uken wi a'e, i'i uzeupeupe wà. ⁵ Wixe oho itakwar pupe wà. Wexak amo awa a'e pe hin

mehe wà. Tupaw awyze har rehe hin a'e. Ikamir ipukua'u. Xigatu ikamir no. Kuzàgwer ipytuhegatu hexak pà wà. ⁶ Na'e a'e awa uze'eg wanupe a'e kury. — Pepytuhegatu zo herexak pà nehe, i'i wanupe. — Aipo pekar Zezuz Nazare pe har pe, a'e ywyrà kanetar rehe izuka pyrer pe, i'i wanupe. — Nuiko kwaw xe a'e. Ukweraw wi a'e, i'i wanupe. — Pexak tupawer kwez kury. Pekar hemimu'e kwer peho pe wà nehe. ⁷ Pekar Pet peho no. Pemume'u penemixak kwer wanupe nehe, i'i wanupe. — Zezuz oho putar penenataromo Karirez ywy rehe a'e nehe, peze wanupe nehe. — A'e pe pexak putar nehe, peze wanupe nehe. — Ta'e umume'u penenataromo oho àwàm peme a'e xe, peze wanupe nehe, i'i wanupe.

⁸ Na'e kuzà uhem oho itakwar wi wà kury. Uzàn a'e wi wà, ta'e ukyze tuwe a'e wà xe. Uryryryz waiko wà. Numume'u kwaw wemixak kwer amo wanupe wà, wata mehe wà, ta'e ukyze tuwe a'e wà xe.

Uzexak kar Zezuz Mari Matar pe har pe a'e

⁹ [Numig mehe izi'itahy, ukweraw wi Zezuz umàno re a'e. Na'e amogwer wanupe oho 'ym mehe we, uzexak kar Mari Matar pe har pe a'e (A'e 'ym mehe Zezuz umuhem kar 7 tekwe ikatu 'ym ma'e Mari wi a'e wà). ¹⁰ Mari umume'u Zezuz hexak awer oho hemimu'e wanupe, ta'e uzemumikahy waiko wà xe. Uzai'o waiko wà. ¹¹ Nuzeruzar kwaw hehe imume'u mehe wà. — Kwa, hemu'em a'e, Zezuz nukweraw wi kwaw a'e, nuzexak kar kwaw izupe a'e, i'i uzeupeupe wà.

Zezuz uzexak kar amo mokoz wemimu'e wanupe kury

¹² A'e re, uzexak kar Zezuz mokoz wemimu'e wanupe, ko piarupi waata mehe. Hexakaw amo ae rupi kury. ¹³ A'e mokoz

hemimu'e uzewyr oho amo Zezuz hemimu'e wapyr hexak awer imume'u pà wanupe. Nuzeruzar kwaw wanehe wà no.

Uzexak kar Zezuz 11 wemimu'e wanupe kury

¹⁴ Iahykaw rehe, uzexak kar Zezuz a'e 11 wemimu'e wanupe, wamai'u mehe wà. Uze'egahyhy wanupe, ta'e nuzeruzar kwaw hehe wà xe, nuzeruzar kwaw ikweraw pawer imume'u har wanehe no. ¹⁵ Na'e uze'eg wanupe kury. — Peho ywy nànàn nehe, pemume'u Heze'eg Puràg peho teko paw wanupe nehe. ¹⁶ Aze amo uzeruzar herehe wà nehe, aze uzemuzahazahak kar a'e wà nehe, apyro putar a'e teko ihe wà nehe. Aze amo nuzeruzar kwaw herehe wà nehe, Tupàn omono kar putar zepykaw pe wà nehe. ¹⁷ Herehe uzeruzar ma'e wanupe amono putar hepuner haw ihe nehe. A'e mehe unpuner putar agwer purumupytuhegatu kar haw iapo haw rehe wà nehe: umuhem kar putar tekwe ikatu 'ym ma'e puruwi wà nehe. Uze'eg putar amo ae ze'eg rupi wà nehe no. ¹⁸ Aze upyhyk mozaiw wà nehe, aze u'u amo ma'e puruzuka haw wà nehe, numàno kwaw wà nehe. Ima'eahy ma'e wanehe opokok mehe wà, umukatu putar wà nehe.

Oho Zezuz ywak rehe kury

¹⁹ Wemimu'e wanupe ize'eg ire, Tupàn weraha Zezuz ywak rehe kury. Zezuz wapyk in Tupàn iawyze har rehe a'e kury. ²⁰ Hemimu'e oho ywy nànàn Ze'eg Puràg imume'u pà teko wanupe wà. Zanezar upytywà wà. Uzapo kar purumupytuhegatu kar haw wanupe. A'e rupi — Azeharomoete, i'i teko Ze'eg Puràg henu mehe wà].

IRUK

Iruk umuapyk uze'eg pape rehe a'e kury, Teo pe imono kar pà a'e kury

¹ Ne Teo ne, ihe Iruk ihe. Ko hepape amono kar putar newe ihe kury, tuwihaw. Zezuz a'e, ma'e tetea'u uzapo ko ywy rehe wiko mehe a'e, teko wanuwa rupi a'e. Amo awa a'e wà, wexak tuwe a'e ma'e iapo mehe a'e wà. Ma'e izyppy mehe arer wexak a'e wà. Wexak ma'e paw rupi wà no. A'e re umume'u a'e ma'e wemixak kwer amogwer wanupe wà. Zanemu'e a'e ma'emume'u haw rehe wà. ² A'e re amo a'e ma'emume'u har a'e wà, umuapyk a'e Zezuz rehe ma'emume'u haw pape rehe a'e wà. Erekwaw katu agwer ma'e ne no ty. Umume'u a'e ma'e izyppy mehe arer wane-mimume'u kwer wà, pape rehe imuapyk pà wà. ³ Aenu katu a'e ma'emume'u awer paw rupi ihe, te izyppy mehe arer ihe. Amuapyk a'e ma'emume'u haw pape rehe ihe kury, newe imono kar pà ihe kury. ⁴ A'e rupi erekwaw putar a'e ze'eg ne nehe no. Azeharomoete a'e ze'eg a'e. Erepuner nezeruzar katu haw rehe hehe nehe, a'e izyppy mehe arer wanemimu'e kwer rehe nehe. Nemu'e a'e ma'emume'u awer rehe a'e wà.

Tupàn heko haw pe har umume'u Zuàw izexak kar àwàm a'e kury

⁵ Nezewe azyppyrog putar hema'emume'u pà ihe kury. Kwehe mehe Ero a'e, Zutez ywy rehe har wanuwihaw romo hekon a'e. A'e 'ar rehe amo awa Zeruzarez tawhu pe hekon a'e. Zakari her romo a'e, xaxeto romo hekon a'e, Awi hemiruze'eg romo hekon a'e. A'e rupi Zakari uma'ereko tàpuzuhu pupe amogwer Awi hemiruze'eg wanehe

we a'e. Uzekaiw katu Tupàn hàpuzuhu rehe iko a'e pe a'e, ma'ea'yr izuka pà Tupàn pe a'e, teko wanekuzaromo a'e. Izapew hemireko her romo a'e. Amo ae xaxeto tazyr romo hekon a'e. ⁶ Zakari a'e, hemireko a'e no, xo ikatuahy ma'e zo uzapo Tupàn huwa rupi tuweharupi a'e wà. Oho tuwe Tupàn ze'eg rupi wà, hemiapo putar haw paw iapo pà wà. ⁷ Izapew a'e, na'imemyr pixik kwaw a'e. Nupuner kwaw umemyr haw rehe a'e kury, ta'e ihya'ujete a'e xe. Imen tua'ujete a'e no.

⁸ Xaxeto a'e wà, Zakari hapi har a'e wà, uma'ereko waiko hehe we a'e wà no. Amo 'ar mehe amo uma'ereko a'e, iku'egwepe amo ae uma'ereko a'e. Nezewe tuweharupi amo uma'ereko a'e pe a'e wà. Na'e amo 'ar mehe Zakari uma'ereko oho Tupàn huwa rupi a'e, hàpuzuhu pupe a'e. ⁹ Nezewe xaxeto uma'ereko a'e wà. Mo wapy putar yhyk kutàri a'e nehe, Tupàn hàpuzuhu pupe a'e nehe, i'i waiko uzeupeupe wà. A'e mehe omomor ita'i ywy rehe wà, yhyk hany àrà m hexaexak pà wà. Tuweharupi uzapo nezewe wà. Na'e amo 'ar mehe wexak Zakari a'e wà kury, yhyk hany kar pà izupe a'e wà kury. Na'e Zakari wixe tàpuzuhu pupe a'e kury. ¹⁰ Teko tetea'u uzemono'ono'og a'e pe a'e wà. Uze'eze'eg waiko Tupàn pe wà, katu pe wà. Zakari wixe Tupàn huwa rupi yhyk hany pà a'e kury. ¹¹ A'e 'ar mehe we amo Tupàn heko haw pe har uzexak kar wà a'e pe Zakari pe a'e kury. Yhyk kaz taw huwake u'à m pà a'e kury. ¹² Zakari ukyze katu hexak pà. Màràzàwe tuwen aipo pa, i'i izupe. ¹³ Na'e Tupàn heko haw pe har uze'eg izupe a'e kury. — Ekyze zo nehe ty, Zakari, i'i izupe. — Azemumikahy ihe, ta'e nahera'yr pixik kwaw ihe xe, ere Tupàn pe.

Tupàn nerenu neze'eg mehe a'e, a'e rupi neremireko Izapew imemyr putar a'e nehe. Kwarera'i romo hekon putar imemyr a'e nehe. Emono Zuàw her romo nehe, i'i izupe. (Tupàn hemimur kwer, i'i her zaneze'eg rupi.) ¹⁴ Nerurywete putar izexak kar mehe nehe. Amogwer hurywete putar a'e wà nehe no. ¹⁵ Ta'e nera'yr a'e nehe xe, ikàg putar Tupàn huwa rupi a'e nehe xe. Nu'u kwaw win a'e nehe. Tekwe Puràg wiko putar hehe a'e nehe, izexak kar mehe arer we a'e nehe. ¹⁶ Nera'yr umuzewyr kar putar Izaew izuapyapyr Tupàn pe wazar pe a'e wà nehe. ¹⁷ Kwehe mehe Tupàn ze'eg imume'u har Eri her ma'e a'e, ikàg tuwe a'e, ta'e Tekwe Puràg wiko hehe a'e xe, ipytywà pà Tupàn ze'eg imume'u mehe a'e xe. Nezewegatete nera'yr Zuàw a'e nehe no, ikàg tuwe putar a'e nehe no, ta'e Tekwe Puràg wiko putar hehe a'e nehe no xe, ipytywà pà Eri ài a'e nehe no xe. Nera'yr ràw Zuàw a'e nehe, umume'u putar Tuwihawete tur àwàm oho iko teko wanupe a'e nehe. A'e rupi ukwaw putar tur àwàm a'e wà nehe no. Teko tetea'u uzewyr putar Tupàn pe wà nehe. Weruzar wi putar Tupàn ze'eg wà nehe, Tupàn ta'yr tur 'ym mehe wà nehe. Aze awa uzàmàtyry'ym wa'yr a'e wà nehe, a'e mehe nera'yr Zuàw umupytu'u kar putar wàmàtyry'ym ire a'e wà nehe. A'e awa uzamutar wi putar wa'yr a'e wà nehe. Teko Tupàn hemiapo putar haw iapo 'ymar a'e wà nehe, aze wenu Zuàw ze'eg a'e wà nehe, uzewyr putar Tupàn pe a'e wà nehe. A'e mehe wapy'a wiko putar teko ikatu ma'e wapy'a ài a'e wà nehe. Umume'u putar Zanezar tur àwàm Tupàn hemiruze'eg wanupe a'e nehe. A'e rupi ukwaw putar tur àwàm a'e wà nehe. A'e rupi wàro putar wà nehe. Uzemumikahy putar wemiapo kwer ikatu 'ym ma'e rehe wà nehe.

Upytu'u putar iapo re wà nehe no.

¹⁸ Na'e Zakari i'i izupe. Màràzàwe tuwe azeruzar putar neze'eg rehe ihe nehe, i'i izupe. — Hetua'uete ihe, heremireko ihya'uete a'e no, i'i izupe. Nahepurumuzàmuzàg pixik kwaw ihe nehe kury, i'i izupe.

¹⁹ Na'e Tupàn heko haw pe har uze'eg izupe a'e. Kapirow herer romo ihe. — Tupàn hemukàg kar har romo hekon a'e, i'i herer. Tuweharupi aiko Tupàn pyr ihe, huwa rupi ihe. Hemur kar newe a'e, ko ze'eg puràg imume'u kar pà ihewe a'e. Emume'u eho Zakari pe nehe, i'i Tupàn ihewe. ²⁰ Nerezuzar kwaw ko heze'eg rehe ne. Tupàn wexak amo 'ar ur ma'e ràw a'e. A'e ma'e heremimume'u kwer uzeapo putar tuwe a'e 'ar mehe a'e nehe. Nerezuzar kwaw heze'eg rehe ne, ko ze'eg Tupàn hemimume'u karer ne. A'e rupi erepytu'u putar neze'eg ire nehe kury. Nerepuner kwaw neze'eg wi haw rehe nehe, te a'e 'ar ihem mehe nehe. A'e 'ar mehe uzeapo putar a'e ma'e heremimume'u kwer newe a'e nehe. A'e 'ar mehe erepuner neze'eg wi haw rehe ne nehe.

²¹ A'e 'ar mehe we teko katu pe har wàro Zakari tàpuz wi ihem àwàm a'e wà rihi. — Kwehe wixe tàpuzuhu pupe a'e, i'i waiko uzeupeupe wà. — Màràzàwe tuwe iàrew a'e, i'i uzeupeupe wà, uzehezehe upuranu pà wà. ²² Tàpuzuhu wi ihem ire, nupuner kwaw uze'egaw rehe teko wanupe a'e. A'e rupi teko uze'eg uzeupeupe wà kury. — Azeharomoete wexak ma'e purumupytuhegatu kar haw tàpuzuhu pupe a'e, i'i uzeupeupe wà. Na'e Zakari opoe'eg wanupe a'e kury, ta'e nupuner kwaw uze'egaw rehe a'e xe. ²³ Tupàn hàpuzuhu pupe uma'ereko haw imumaw ire Zakari uzewyr oho weko haw pe kury. ²⁴ Nan kwehe tete hemireko Izapew ipuru'a a'e kury. Upyta 5 zahy weko haw wi uhem 'ym mà

a'e. ²⁵ — Nahepuru'a pixik kwaw ihe, i'i Izapew umen pe. Ko 'ar rehe Tupàn hepytywà a'e, a'e rupi hepuru'a ihe kury, i'i uzeupe. — Umuhem kar hemaranugar haw ihewi a'e kury, i'i uzeupe.

Tupàn heko haw pe har umume'u Zezuz izexak kar àwàm a'e kury

²⁶ Izapew umumaw 6 zahy upuru'a romo a'e. Na'e Tupàn omono kar weko haw pe har Kapiriew her ma'e a'e kury, Nazare taw pe a'e kury, Karirez ywy rehe a'e kury. ²⁷ Amo kuzàwaza wiko a'e pe Nazare pe a'e. Mari her romo a'e, na'imen pixik kwaw a'e. Nukwaw pixik kwaw awa a'e. Tu umume'u Mari amo awa pe hemireko ràm romo a'e. A'e awa Zuze her romo a'e. Tuwihaw Tawi zuapyr romo hekon a'e. (Tawi a'e, Zutewe wanuwihaw romo hekon kwehe mehe a'e.) ²⁸ Na'e a'e Tupàn heko haw pe har ur a'e pe kuzà pe uze'eg pà a'e kury. — Tuwe Tupàn nemurywete kar a'e nehe, tuwe nemupytu'u kar ma'e wi nekyze re a'e nehe, i'i izupe. — Tupàn nepyr hekon a'e kury, nerehe uzekaiw pà a'e kury. Ikatuahy ma'e uzapo iko newe a'e kury, i'i izupe.

²⁹ Uze'eg Mari izupe. — Mâràzàwe tuwe nezewe i'i ihewe a'e, i'i uzeupe a'e, Tupàn heko haw pe har ze'eg henu mehe a'e. ³⁰ — Ekyze zo, Mari, i'i Tupàn heko haw pe har izupe. — Ta'e Tupàn nepuhareko a'e kury xe, ta'e wexak kar putar ukatu haw newe a'e nehe kury xe, i'i izupe. ³¹ — Nepuru'a putar nehe, nememyr putar nehe. Nememyr a'e, kwarer romo hekon putar a'e nehe. Pemono Zezuz her romo nehe. (Purupyro ma'e, i'i her zaneze'eg rupi a'e.) ³² Amo 'ar mehe ikàg putar tuwe a'e nehe. Tupàn ta'yr her romo a'e nehe. Tupàn Ikàg Wera'u Ma'e ta'yr her romo a'e nehe no. Tupàn Zanezar

a'e, umuigo kar putar wa'yr tuwihaw romo a'e nehe, tàmuz Tawi ài a'e nehe. ³³ Tuwihaw romo wiko mehe weruze'eg putar Zako izuapyapyr a'e wà nehe, tuweharupi a'e wà nehe. Nupaw kwaw waneruze'egaw a'e nehe, i'i izupe.

³⁴ Na'e Mari uze'eg Tupàn heko haw pe har pe kury. — Mâràzàwe tuwe hepuru'a putar ihe nehe, i'i izupe. — Nahemen pixik kwaw ihe, i'i izupe.

³⁵ Tupàn rekwe Puràg ur putar nerehe a'e nehe. Ywate wera'u har a'e, umur kar putar ukàgaw newe a'e nehe. A'e mehe nememyr ràm heta tetea'u putar her izupe a'e nehe. Tupàn pe uzemonokatu ma'e her romo a'e nehe. Tupàn ta'yr amo ae her romo a'e nehe no. ³⁶ Neànàm Izapew a'e no, ihya'ujete mehe ipuru'a a'e no. Werekò 6 zahy upuru'a romo a'e. Ipuru'a 'ym mehe we teko uze'eg nezewe izupe wà. — Imemyr 'ym ma'e a'e, i'i izupe a'e wà.

³⁷ Tupàn a'e, upuner ma'e paw iapo haw rehe a'e.

³⁸ Na'e Mari i'i izupe a'e kury. — Ihe ihe, Zanezar hemiruze'eg romo aiko ihe. A'e rupi, tuwe uzapo kar ma'e ihewe neze'eg rupi katete a'e nehe, i'i izupe. Na'e Tupàn heko haw pe har uhem oho a'e wi izuwi kury.

Mari wexak Izapew oho a'e kury

³⁹ Nan kwehe tete Mari oho a'e wi ywytyr rehe a'e kury. Uhem oho amo taw pe Zuta ywy rehe kury. ⁴⁰ Wixe oho Zakari hàpuz me. Uze'eg Izapew pe. — Zaneke'um, i'i izupe. ⁴¹ Ize'eg henu mehe Izapew imemyr umyz hie pe a'e. (Ta'e ukwaw uzar a'e xe, ukwaw Mari rie pe heko haw a'e xe.) Tupàn omono kar Wekwe Puràg Izapew rehe a'e. Umynehem wekwe pupe a'e. ⁴² A'e rupi Izapew uze'eg tuwe Mari pe a'e kury. — Tupàn uzapo ikatuahy ma'e newe a'e. Nuzapo

pixik kwaw agwer ma'e amo kuzà pe a'e. Tupàn uzapo putar ikatuahy ma'e izupe kar ma'e nehe, nerie pe har uzexak kar ma'e ràm pe a'e nehe. ⁴³ Hezar ihy uhem wà kwez hepyr a'e. Ikatuahy Tupàn a'e, ta'e umur kar kwez hepyr nezewe a'e 'y. ⁴⁴ Ereze'eg kwez ihewe kury. — Zaneku'em, ere kwez ihewe. Neze'eg mehe hememyr herie pe har umyz a'e, ta'e hurywete a'e 'y ⁴⁵ Erezeruzar katu Tupàn ze'eg rehe ne kyn, Tupàn heko haw pe har hemimume'u kwer rehe ne kyn, a'e rupi Tupàn uzapo putar ikatuahy ma'e newe a'e nehe kyn,

Mari uze'egatu Tupàn rehe a'e kury

⁴⁶ Na'e Mari i'i izupe a'e no.

⁴⁷ — Amume'u putar hezar ikàgaw ihe kury.

Tupàn hepyro har hemurywete kar kwez a'e.

⁴⁸ Ihe Tupàn hemiruze'eg romo aiko ihe, naiko kwaw hemetarer katu ma'e romo ihe, ma'e hereko 'ymar romo aiko ihe.

Tupàn ukwaw hereko haw a'e. Uzapo putar ikatuahy ma'e ihewe a'e nehe kury.

A'e rupi teko ko 'ar rehe har paw rupi a'e wà nehe no, umume'u putar Tupàn ikatu haw a'e wà nehe no, ta'e ikatuahy ma'e uzapo putar ihewe a'e nehe 'y.

⁴⁹ Ta'e Tupàn Ikàg Wera'u Ma'e a'e 'y, uzapo ma'e ikatuahy ma'e ihewe a'e 'y.

Ikatu 'ygwer wi uzemonokatu ma'e her romo a'e.

⁵⁰ Aze amo teko umuwete katu Tupàn a'e wà, Tupàn upuhareko katu a'e teko a'e wà, ko 'ar rehe har a'e wà, amo 'ar rehe àrà m a'e wà no.

⁵¹ Ikàg tuwe a'e. Amo teko uze'eg nezewe uzeupe a'e wà, — Kwa, aiko wera'u amogwer wanuwi ihe, i'i uzeupe wà.

Tupàn weityk a'e teko a'e wà, wakàgaw i'ok pà wanuwi a'e wà.

⁵² Tupàn uze'eg tuwihaw ikàg ma'e wanupe a'e kury. — Napeiko kwaw tuwihaw romo nehe, i'i wanupe. — Peiko putar ikàg 'ym ma'e romo nehe, i'i wanupe.

Uze'eg hemetarer 'ym ma'e wanupe no. — Peiko putar tuwihaw romo nehe, i'i wanupe.

⁵³ Omono temi'u hete katu ma'e ima'uhez ma'e wanupe no.

Omono kar hemetarer katu ma'e uzewi a'e wà no, temi'u imono 'ym pà wanupe a'e wà no.

⁵⁴⁻⁵⁵ Upytywàgatu wemiruze'eg Izaew izuapyapyr a'e wà, ta'e upuhareko katu a'e wà 'y.

Naheharaz kwaw wapuhareko haw wi a'e no.

Ta'e kwehe mehe umume'u wapuhareko àwàm zan-eràmuzgwer wanupe a'e 'y, Àmàrààw pe a'e 'y, izuapyapyr wanupe a'e no 'y.

⁵⁶ Na'e Mari upyta Izapew pyr a'e kury. Na'iruz zahy pawire uzewyr oho weko haw pe.

Zuàw uzexak kar a'e kury

⁵⁷ Na'e uhem Izapew imemyr i'ar izupe a'e kury. Uzexak kar kwarera'i a'e. ⁵⁸ Na'e hapi har a'e wà, iànàm a'e wà no, wenu Tupàn hemiapo kwer ikatu ma'e imume'u haw a'e wà. Hurywete Izapew a'e. Amogwer hurywete henu mehe a'e wà no.

⁵⁹ Na'e 8 'ar pawire tu a'e, ihy a'e no, weraha kwarera'i xaxeto pe a'e wà kury, ipirera'i imonohok kar pà izupe a'e wà kury. (Nezewe zutew paw uzapo a'e wà.) — Zakari, her romo a'e nehe, i'i iànàm a'e wà, ta'e a'e zo tu her romo a'e xe. ⁶⁰ Ihy

uze'eg wanupe. — Nan kwaw ma. Zuàw her romo a'e, i'i wanupe.

⁶¹ — Naheta pixik kwaw iànàm Zuàw her ma'e a'e wà, i'i ihy pe wà.

⁶² Opoe'eg tu pe wà. — Ma'e her romo a'e nehe, i'i izupe opoe'eg pà wà. ⁶³ Wenz Zakari pape wanupe a'e. Ukair a'e. — Zuàw her romo a'e, i'i wanupe, pape rehe imuapyk pà. Ipytuhegatu a'e pape hexak mehe wà. ⁶⁴ A'e 'ar mehe we Zakari uzyppyrog wi uze'eg pà, Tupàn imuwete pà kury. ⁶⁵ Huwake har ukyze izuwi wà. Umume'u hemiapo kwer oho a'e pe har wanupe wà, Zutez ywy rehe har ywytyr rehe har wanupe wà. ⁶⁶ Henu har wà, upuranu zehezehe wà. — Ma'e romo wiko putar a'e kwarer a'e nehe, i'i uzeupeupe wà. Ta'e wexak Tupàn ikàgaw kwarer rehe a'e wà xe.

Zakari umume'u ma'e uzeapo ma'e ràw a'e kury

⁶⁷ Tekwe Puràg umynehem Zakari ipy'a a'e kury. A'e rupi uze'eg a'e kury.

⁶⁸ — Tuwe zaze'egatu Zanezar rehe nehe, Izaew izuapyapyr wazar rehe nehe.

Ta'e upytywà wemiruze'eg wà a'e wà xe.

Upyro a'e wà xe.

⁶⁹ Umur kar zanepyro har ikàg ma'e a'e kury.

Zanepyro har a'e, wemiruze'eg Tawi zuapyr romo hekon a'e.

⁷⁰ Uze'eg Tupàn nezewe uze'eg imume'u kar pà awa wanupe,

uze'eg imume'u har wanupe, uzeupe wemimonokatu kwer wanupe.

⁷¹ — Kwehe mehe umume'u zaneàmàtry'ymar wanuwi zanepyro àwàm a'e, zanerehe iakatuwaw 'ym ma'e wakàgaw wi zanerenuhem àwàm a'e no, zanepyro pà wanuwi no.

⁷² — Apupuhareko putar ihe nehe, i'i Tupàn zaneipy wanupe.

— Azapo putar ma'e heze'eg rupi nehe,

azapo putar heremimume'u kwer nehe, i'i zaneipy wanupe.

⁷³⁻⁷⁴ Umume'u uze'eg zaneràmuz Àmàràaw pe.

— Apyro putar nezuapyapyr ihe wà nehe, wàmàtry'ymar wanuwi ihe wà nehe, i'i izupe.

— Pepuner heze'eg rupi peho haw rehe nehe, pekyze 'ym pà nehe, i'i zanewe.

⁷⁵ — Pezemonokatu ihewe nehe, ikatu 'ym ma'e wi petyryk pà nehe,

peiko ikatuahy ma'e romo heruwa rupi nehe, tuweharupi nehe, i'i zanewe.

⁷⁶ Na'e uze'eg kwarera'i pe kury, wa'yr pe kury.

— Ne nehe no ty, ereiko putar Tupàn Ywate Wera'u Har ze'eg imume'u har romo ne nehe no ty.

Eremume'u putar Tupàn ze'eg eho iko nehe, Zanezar henataromo nehe.

Erezapokatu putar hape ràw izupe nehe.

⁷⁷ — Aze pezewyr Tupàn pe nehe, aze pepuir ikatu 'ym ma'e penemiapo kwer wi nehe,

Tupàn pepuhareko putar nehe, pepyro putar nehe, ere putar teko wanupe nehe.

⁷⁸ Ta'e Tupàn a'e xe, upurupuhareko katu iko a'e xe, upuruamutar katu a'e no xe.

Zanepyro àwàm nuzawy kwaw kwarahy ihyape katu haw a'e.

Tupàn umuhem kar putar a'e tatainy zàwenugar zanewe a'e nehe.

⁷⁹ Uzeruzar 'ym ma'e a'e wà, umàno ma'e kwer ài wanekon a'e wà,

ipytunaw pupe wiko ma'e ài wanekon a'e wà.
 Tupàn umuhyape katu kar putar a'e tatainy zàwenugar wanupe a'e nehe.
 Zanemurywete kar putar a'e nehe, ta'e xiruzar ize'eg zane xe,
 i'i Zakari wa'yr pe.

⁸⁰ Umumaw màràn kwarahy a'e pe wiko pà wà. Zuàw tua'ua'i a'e kury. Tekwe Puràg wiko hehe a'e, imukàg pà a'e. Tua'u kury. Oho tàpuz heta 'ymaw pe ywyxig tetea'u heta haw pe a'e kury. — Amo 'ar mehe azexak kar putar aha teko wanupe ihe nehe, Izaew izuapyapyr wanupe ihe nehe, Zanezar tur àwàm imume'u pà wanupe ihe nehe, i'i a'e pe zeupe.

2

Uzexak kar Zezuz a'e kury

¹ A'e kwarahy rehe Hom tawhu pe har wanuwihaw Awkuz her ma'e a'e, omono kar uze'eg wemiruze'eg nànàn a'e, ywy nànàn taw nànàn a'e. — Aparar putar heremiruze'eg wamono'og pà ihe wà kury, i'i wanupe. — A'e rupi teko paw umuapyk kar putar uwer pape rehe a'e wà nehe, i'i wanupe, uze'eg imono kar pà wanupe.
² Xiren wiko Xir ywy rehe har wanuwihaw romo a'e 'ar rehe a'e, teko wapapar mehe a'e.
³ Teko paw umuapyk kar uwer oho pitàitàigatu uzexak awer pe a'e wà.

⁴ Zuze a'e wà, Nazare taw pe Zutez ywy rehe wanekon a'e 'ar mehe a'e wà. A'e rupi oho Merez taw pe wà, tuwihaw Tawi izexak awer pe wà. Zuze tuwihaw Tawi zuapyr romo hekon a'e, a'e rupi oho a'e pe uwer imuapyk pà a'e, tuwihaw ze'eg heruzar pà a'e.
⁵ Weraha Mari uzeupi a'e no. Mari tu a'e, unume'u Mari Zuze pe hemireko ràm romo a'e. Ipuru'a Mari a'e 'ar mehe.
⁶ Uhem Merez

taw pe wà. A'e pe wiko mehe hahy imemyr izupe. ⁷ Na'e uzexak kar imemyr kury. Kwarera'i a'e. Uwàn ihy pàn pupe. Umuger imono a'e pe tapi'ak hemi'u hyru pupe. Ta'e teko tetea'u uker amo tàpuz me a'e wà xe, wata ma'e waker haw pe a'e wà xe. A'e rupi Zuze a'e, Mari a'e no, nupuner kwaw uker haw rehe a'e tàpuz me a'e wà. Uker oho tapi'ak ker haw pe wà. Imemyr uker tapi'ak hemi'u hyru pupe. A'e tapi'ak hemi'u hyru nuzawy kwaw ype a'e.

Tupàn heko haw pe har uze'eg wà àràpuhàràn mono'ogar wanupe a'e wà kury

⁸ A'e ywy rehe, taw huwake amo àràpuhàràn mono'ogar wanekon a'e wà, weimaw wamai'u haw pe wà, ka'api'i heta haw pe wà. Uzekaiw weimaw wanehe wà.
⁹ Na'e Tupàn heko haw pe har uhem wà a'e pe wanupe a'e kury. Tupàn ikàgaw ipuràgaw uhyape katu a'e pe wanupe tatainy ài a'e. Ukyze katu izuwi wà. ¹⁰ Uze'eg Tupàn heko haw pe har wà a'e awa wanupe a'e. — Pekiye zo ihewi nehe ty wà. Azur Tupàn ze'eg puràg imume'u pà peme ihe kury, i'i wanupe. — Teko huruwete putar henu mehe wà nehe. ¹¹ — Uzexak kar pepyro har kwez kury, kutàri pyhaw kury, xe Tawi heko awer pe kury, i'i wanupe. — Penuwihawete pezar romo hekon a'e, i'i wanupe. ¹² — Pexak peho nehe. Uker upà tapi'ak hemi'u hyru pupe a'e. Ihy uwàuwàn pàn pupe a'e. A'e rupi pekwaw putar heze'eg azeharomoete har nehe, i'i wanupe.

¹³ Na'arewahy a'e awa wexak Tupàn heko haw pe har tetea'u a'e pe wà, inugwer huwake wà. Uze-gar 'àm a'e pe wanupe wà. Tupàn ikatu haw rehe uzegar pà wà.

14 — Tupàn Ikàg Wera'u Ma'e a'e, ikàg tuwe a'e, ipuràg eteahy a'e no.

Teko ywy rehe har a'e wà, aze ikatu Tupàn pe a'e wà nehe,

Tupàn umurywete kar putar a'e teko a'e wà nehe, wamupytu'u kar pà ma'e wi wakyze re a'e wà nehe.

Nukyze kwaw puràmàtyry'ymaw wi wà nehe no, i'i wanupe wà.

15 Na'e uzewyr oho ywate wà kury. Àràpuhàràn mono'ogar uze'eg uzeupeupe wà. — Zaha Merez taw pe nehe ty wà, xixak ma'e Zanezar hemimume'u kwer zanewe nehe ty wà, i'i uzeupeupe wà.

16 Na'arewahy oho a'e pe wà. Wexak Mari Zuze rehe wà. Wexak imemyr tapi'ak hemi'u hyru pupe tuz mehe wà no. 17 Hexak mehe umume'u Tupàn heko haw pe har ize'eg awer ihy pe wà, tu pe wà.

18 Àràpuhàràn mono'ogar waze'eg henu arer wà, ipytuhegatu henu pà wà. 19 Ima'enukwaw katu Mari a'e ma'e rehe a'e. Omonokatu a'e ze'eg upy'a pe. 20 Uzewyr àràpuhàràn mono'ogar oho weimaw wamai'u haw pe wà. Uzegar oho waiko wà, wemixak kwer rehe wà, weminu kwer rehe wà no. Ta'e wanemixak kwer waneminu kwer nuzawy kwaw Tupàn heko haw pe har hemimume'u kwer a'e xe.

Omono her Zezuz pe wà

21 Ihy a'e, tu a'e no, 8 'ar pawire weraha kwarera'i xaxeto pe wà. Omonohok kar ipirera'i izuwi wà. Omono Zezuz her romo izupe wà. (Zanepyro har, i'i her zaneze'eg rupi.) Ihy hie pe heko 'ym mehe we Tupàn heko haw pe har umume'u her ihy pe a'e.

Omono her Zezuz pe wà

22 Kwehe mehe Tupàn umuapyk kar uze'eg Moizez pe a'e. Nezewe

i'i a'e ze'eg kuzà imemyr romo ma'e kwer wanupe a'e. — Nemyr izexak kar ire ezekwaku nehe, heràpuzuhu huwake neho 'ym pà nehe. 40 'ar pawire ezexak kar eho heràpuzuhu rehe uzekaiw ma'e pe nehe. Eraha mokoz pykahu izupe nehe no, wazuka kar pà izupe nehe no. — Ikatu ma'e iapo har ài ereiko Tupàn huwa rupi kury, i'i putar newe nehe. A'e mehe erepuner neixe haw rehe heràpuz me nehe, i'i ze'eg kwehe arer kuzà wanupe. A'e rupi Mari a'e, Zuze a'e no, 40 'ar pawire oho Zeruzarez tawhu pe wà, tàpuzuhu pe wà, a'e ze'eg kwehe arer heruzar pà wà. Weraha kwarera'i uzeupi wà no, Tupàn Zanezar pe imono pà wà no, ze'eg kwehe arer heruzar pà wà no.

23 Ta'e nezewe i'i Tupàn Zanezar ze'eg pape rehe imuapyk pyrer a'e xe. — Pemonokatu pena'yr ipy Tupàn Zanezar pe wà nehe, i'i a'e. 24 A'e rupi omono a'e mokoz pykahu xaxeto pe a'e wà. Ta'e nezewe Tupàn ze'eg kwehe arer uzapo kar wanupe a'e xe.

25 Amo awa Ximeàw her ma'e a'e pe Zeruzarez pe hekon a'e. Ikatu ma'e romo hekon Tupàn huwa rupi a'e. Tupàn imuwete katu har romo hekon a'e no. Wàro Izaew izuapyapyr wapyro àwàm iko a'e pe a'e. Tekwe Puràg wiko hehe a'e. 26 Nezewe i'i Tekwe Puràg izupe a'e. — Nemàno 'ym mehe we erexak putar zaneruwihaw ne nehe, zanepyro har Tupàn hemimume'u kwer ne nehe, i'i izupe. 27 Na'e Tekwe Puràg omono kar Ximeàw a'e pe Tupàn hàpuzuhu pe a'e kury. A'e 'ar mehe uhem Zuze a'e, wa'yr Zezuz herur pà xaxeto pe a'e wà, Tupàn ze'eg heruzar pà a'e wà. 28 Na'e Ximeàw upyhyk kwarer imuwà u'ubaromo kury. Uze'eg 'àm Tupàn pe ikatu haw rehe.

29 — Neremimume'u kwer erezapo kwez ne kury, hezar, i'i

izupe.

– A'e rupi, tuwe amàno ihe nehe kury, ta'e herurywete tuwe ihe kury xe, i'i izupe.

30 – Ta'e aexak neremimur kwer azeharomoete ihe xe, hereha pupe tuwe ihe xe.

Erepyro putar teko ne wà nehe. Akwaw wapyro àwàm ihe,

31 – Eremur kar urepyro har kwez ne kury.

Teko paw ukwaw putar wà nehe, i'i izupe.

32 – Tatainy ài wiko putar nehe.

A'e rupi umume'u putar nekatu haw Zutew 'ym wanupe nehe, i'i izupe.

– Teko uze'egatu putar Izaew izuapyapyr wanehe a'e wà nehe, neremiruze'eg wanehe a'e wà nehe,

ta'e Zezuz Izaew izuapyr romo hekon a'e no xe, i'i Tupàn pe.

33 Na'e tu a'e, ihy a'e no, ipytuhegatu Ximeàw ze'eg henu mehe a'e wà. 34 Ximeàw umume'u Tupàn hemiapo rà m ikatuahy ma'e ihy pe kury, tu pe no. Uze'eg Mari pe kury.

Tupàn wexak nememyr kwez a'e, amo Izaew izuapyapyr wapyro har romo imuigo kar pà a'e, amo ae Izaew izuapyapyr wanehe zepyk ma'e romo imuigo kar pà a'e, i'i wanupe. – Tupàn wexak kar putar ukatu haw nehe, Zezuz hexak kar mehe teko wanupe nehe. Teko tetea'u uze'eg zemueteahy putar hehe a'e wà nehe. 35 Nezewe mehe amogwer ukwaw putar wama'enukwaw paw ikwaw pyr 'ym a'e wà nehe, i'i ihy pe. Erezemumikahy putar waze'eg henu mehe nehe. Nezemumikahy haw nuzawy kwaw takihe haime katu ma'e nepy'a pe nehe, i'i Mari pe.

36 Amo kuzà Àn her ma'e a'e pe hekon a'e. Tupàn ze'eg imume'u har romo hekon a'e. Panuew

tazyr a'e, Azer zuapyr romo hekon a'e. Ihya'ujete a'e. Kuzàwaza romo wiko mehe imen a'e. Umumaw 7 kwarahy umen hereko pà a'e. Na'e imen umàno izuwi kury. 37 Umumaw 84 kwarahy umen 'ym pà. Nuhem kwaw Tupàn hàpuzuhu wi a'e. Tuweharupi umuwete katu Tupàn iko a'e pe, pyhaw, 'aromo no. Uze'eg iko a'e pe izupe, uzekwaku pà 'ar tetea'u imumaw pà umai'u 'ym pà a'e pe no. 38 Zuze a'e, Mari a'e no, a'e pe waneko mehe, uhem a'e kuzà a'e no. Uze'eg Tupàn pe, ikatu haw rehe. Uze'eg a'e pe teko wanupe, Tupàn Zeruzarez tawhu pe har wapyro àwàm hàro har wanupe. Uze'egatu a'e kwarera'i rehe.

Uzewyr oho Nazare tawhu pe weko haw pe wà

39 Na'e Mari a'e, Zuze a'e no, a'e Tupàn ze'eg kwehe arer heruzar paw ire uzewyr oho weko haw pe wà, Nazare taw Karirez ywy rehe har pe wà. 40 Kwarer tua'ua'i a'e kury, ikàg a'e kury. Ukwaw katu ma'e a'e. Ikatu Tupàn pe a'e, a'e rupi Tupàn omono ukàgaw ukatu haw izupe a'e.

Zezuz wiko Tupàn hàpuzuhu pupe a'e

41 Kwarahy nà nàn tu a'e, ihy a'e no, oho Zeruzarez tawhu pe a'e wà, mai'u haw pe zemono'ogaw pe a'e wà. Zanera'yr wazuka 'ym awer a'e mai'u haw her romo a'e. 42 Zezuz 12 kwarahy hereko mehe, oho wi a'e pe Zeruzarez pe a'e wà kury. 43 Mai'u haw ipawire uzewyr wi oho weko haw pe wà. Zezuz upyta Zeruzarez pe a'e. Tu Zuze a'e, ihy Mari a'e no, nukwaw kwaw a'e pe ipyta awer a'e wà. 44 Wata waiko wànàm tetea'u wanupi wà. Uze'eg Zuze wemireko Mari pe a'e kury. – Zezuz oho aipo wànàm wanupi a'e, i'i zepe izupe. Umumaw pitài 'ar wata pà wà, hexak 'ym mà wà. Karumehe uzyzyrog hekar pà

wà, iànàm wanehe wà, imyrypar wanehe wà no. ⁴⁵ Nuexak kwaw wà. Na'e uzewyr wi oho Zeruzarez pe hekar pà wà no. ⁴⁶ Na'iruz 'ar pawire wexak Zezuz a'e wà kury, Tupàn hàpuzuhu pe hin mehe a'e wà kury, Zutew wamu'e har wapyr hin mehe wà. Wenu waze'eg hin a'e. Uzapo puranu haw wanehe a'e no. ⁴⁷ Ipytuhegatu henu har paw rupi wà, ize'eg henu mehe wà, puranu haw iwazar mehe wà no. Ta'e uze'eg ma'e kwaw katu har ài a'e xe. ⁴⁸ Tu a'e, ihy a'e no, ipytuhegatu hexak mehe a'e wà no. — Màràzàwe tuwe ereiko nezewe urewe 'y, i'i ihy izupe. — Neru a'e, nerekar iko a'e, ta'e nanerexak kwaw a'e 'y. Azemumikahy nezewegatete ihe no 'y, i'i ihy izupe.

⁴⁹ — Màràzàwe tuwe herekar pe, i'i uhy pe. — Napekwaw kwaw tuwe heru hàpuz me hereko àwàm pe, i'i wanupe, wanehe upuranu pà.

⁵⁰ Nuenu katu kwaw ize'eg wà.

⁵¹ A'e rupi Zezuz uzewyr oho wanupi kury, Nazare taw pe a'e. A'e pe weruzar waze'eg tuweharupi. Ihy ima'enukwaw katu a'e ma'e rehe paw rupi a'e, imonokatu pà upy'a pe a'e.

⁵² Umumaw kwarahy tetea'u a'e pe wà. Zezuz itua'u kury. Hetekwer itua'u a'e. Ukwaw katu ma'e a'e no, ikatuahy Tupàn pe nezewe mehe a'e, ikatuahy wapi har wanupe a'e no.

3

Zuàw purumuzahazahak ma'e umume'u Zezuz tur àwàm purupe a'e kury

¹ Tuwihaw Xiwer a'e, umumaw 15 kwarahy Hom pe har wanuwihaw romo wiko pà a'e. Pon Pirat a'e, Zutez ywy rehe har wanuwihaw romo hekon a'e 'ar mehe a'e. Ero Karirez ywy rehe har wanuwihaw romo hekon a'e. Tywyr Piripi

a'e, Iturez ywy rehe har wanuwihaw romo hekon a'e, Tarakoni ywy rehe har wanuwihaw romo hekon a'e no. Irixàn a'e, Awiren ywy rehe har wanuwihaw romo hekon a'e. ² Ana a'e, Kaipa a'e no, xaxeto wanuwihaw romo wanekon Zeruzarez tawhu pe a'e wà, a'e 'ar mehe a'e wà. A'e 'ar rehe Tupàn uze'eg Zuàw Zakari ta'yr pe a'e, tàpuz heta 'ymaw pe heko mehe a'e. ³ A'e re wata Zuàw oho iko yrykaw Zotàw her ma'e waz rehe a'e kury. — Pepytu'u ikatu 'ym ma'e penemiapo kwer iapo re nehe ty wà, i'i oho iko a'e pe teko wanupe. — Pezemuzahazahak kar nehe, a'e mehe Tupàn umunàn putar ikatu 'ym ma'e pewi a'e nehe, heharaz putar izuwi a'e nehe, i'i oho iko wanupe. ⁴ Kwehe mehe Tupàn ze'eg imume'u har Izai her ma'e a'e, umume'u Zuàw tur àwàm a'e, uze'eg imuapyk pà pape rehe a'e.

Nezewe i'i a'e ze'eg kwehe arer a'e.

Amo awa uhapukaz putar oho iko tàpuz heta 'ymaw pe ywyxig heta haw pe a'e nehe.

— Pemukatu Zanezar rape rà m izupe nehe, i'i putar oho iko purupe nehe.

— Aze iapar hape rà m nehe, pemu'àgatu nehe.

⁵ — Pemynehem ywykwar ywy pupe hape rupi nehe.

Pemumew wytyr izupe nehe, pemumew wytyruhu izupe nehe no.

Hape iapar ma'e pemu'àgatete nehe no.

Hape ikatu 'ym ma'e, pemukatu nehe.

⁶ A'e mehe teko paw rupi a'e wà nehe, ukwaw putar Tupàn ikatu haw a'e wà nehe, ta'e Tupàn upyro putar teko tatahu wi a'e wà nehe xe, i'i oho iko purupe.

⁷ Na'e teko tetea'u oho Zuàw hexak pà wà, uzemuzahazahak kar pà izupe wà. Uze'eg ahyahy wamu'e har wanupe. — Mozaiw ài peiko. Mozaiw uxi'u teko a'e wà, wazuka pà a'e wà. Nezewegatete pemu'e teko wanemu'emaw rehe pe wà, tatahu pe wamono kar pà pe wà. Aipo pepuner pehemaw rehe Tupàn wi nehe, aipo nuzepyk kwaw penehe a'e nehe. Mo pemuhem kar putar izepykaw wi a'e nehe. ⁸ Aze pepytu'u ikatu 'ym ma'e iapo re nehe, a'e mehe pezapò ikatuahy ma'e peho nehe, pezemumikahy haw hexak kar pà Tupàn pe nehe. — Àmàrààw ureipy romo hekon a'e, peze zo nehe. Ta'e Tupàn upuner mo 'àg ita iapo haw rehe Àmàrààw izuapyapyr romo a'e wà xe, aze mo ipurapo wer wanehe a'e xe. Aze awa Àmàrààw zuapyr romo hekon a'e nehe, aze noho kwaw Tupàn rape rupi a'e nehe, Tupàn uze'eg putar nezewe izupe nehe. — Nereiko kwaw Àmàrààw izuapyr romo heruwa rupi ne kury, i'i putar izupe nehe. Uzeyyk putar hehe azeharomoete a'e nehe. ⁹ Itazy ma'ywa 'yw hapo huwake tuz a'e kury. Izar uhaw putar ma'ywa 'yw heityk pà a'e nehe. Aze ma'ywa 'yw na'i'a kwaw nehe, aze i'a kwer na'ikatu kwaw nehe, uhaw putar tata pupe heityk pà nehe, i'i Zuàw teko wanupe. (Ikatu 'ym ma'e iapo har wanehe uzeruzar 'ym ma'e wanehe uze'eg a'e.) Nezewegatete Tupàn uzepyk putar uze'eg heruzar 'ymar wanehe a'e wà nehe. ¹⁰ Upuranu teko hehe wà kury. — Ma'e uruzapo putar nehe, Tupàn imupytu'u kar pà urerehe uzepyk ire nehe, i'i izupe wà.

¹¹ — Aze amo wereko mokoz ukamir nehe, tuwe omono pitài ukamir amo hereko 'ymar pe nehe. Temi'u hereko tetea'u har nehe no, tuwe omono ikurer temi'u hereko 'ymar pe nehe no, i'i wanupe.

¹² Na'e ur amo awa a'e pe a'e wà kury, uzemuzahazahak kar pà Zuàw pe a'e wà kury. Tuwihaw hemetarer mono'ogor romo wanekon a'e wà. — Purumu'e ma'e, i'i izupe wà. — Ma'e uruzapo putar nehe kury, i'i izupe wà, hehe upuranu pà wà.

¹³ — Aze tuwihaw pemono kar purupyr a'e nehe, amo temetarer imono'og kar pà peme nehe, xo a'e temetarer zo pemono'og nehe. Pepyhyk zo amo ae temetarer pezeupe nehe, i'i wanupe.

¹⁴ Amo zauxiapekwer a'e pe wiko ma'e a'e wà no. Upuranu hehe wà. — Ure ure kury, ma'e uruzapo putar ure nehe no, i'i izupe wà. — Pepyhyk zo temetarer amogwer wanuwi pekàgaw rupi hehe. Penemu'em zo tuwihaw huwa rupi nehe, temetarer imur kar pà pezeupe nehe. Aze umur temetarer peme nehe, pema'ereko haw rehe nehe, ikatu peme nezewe mehe. Pepurupyhyk tetea'u wer zo amo ae hemetarer rehe izuwi nehe, i'i wanupe. ¹⁵ Na'e teko a'e pe oho ma'e kwer a'e wà, Zuàw hexakar a'e wà, hurywete a'e wà. — Aikwez Tuwihawete uhem wà azeharomoete a'e kury, i'i uzeupeupe wà. — Ko awa a'e, Zuàw a'e, aipo tuwihawete Tupàn hemimur kar romo hekon a'e, i'i uzeupeupe wà, uzehezehe upuranu pà wà. ¹⁶ A'e rupi uze'eg Zuàw teko wanupe. — Apumuzahazahak 'y pupe ihe, Tupàn pe pezewyr haw hexak kar pà purupe ihe. Awa heraikweromo ur ma'e ràm a'e, ikatuahy wera'u ihewi a'e. Pemuzahazahak putar a'e nehe. Napemuzahazahak kwaw 'y pupe a'e nehe. Wekwe Puràg pupe tata pupe pemuzahazahak putar a'e nehe. Aze tuwihaw ikàg tuwe a'e, hemiruze'eg ukwaraw ixapat ihàm izupe a'e wà. Tuwihaw heraikweromo ur ma'e ràm a'e, ikàg wera'u ihewi a'e. Aze mo

akwaraw ixapat ihàm izupe ihe, hemaranugar mo izuwi ihe, i'i izupe.

¹⁷ Yrypemutu opo pe hereko har umuwewe aroz iapirer heityk pà izuwi a'e kury. Omono'og aroz hyru pupe. Wapy iapirer tata pupe. Heraikweromo ur ma'e ràm nuzawy kwaw yrypemutu hereko har a'e. Uzeruzar ma'e a'e wà, aroz ài wanekon a'e wà. Omono kar putar Tupàn pyr a'e wà nehe. Uzeruzar 'ym ma'e a'e wà, iapirer ài wanekon a'e wà. Heraikweromo ur ma'e ràm weityk putar tatahu uwew 'ym ma'e pe a'e wà nehe.

¹⁸ Amo 'ar mehe Zuàw umume'u amo ma'e teko wanupe a'e, wamuzeruzar kar pà ze'eg puràg rehe a'e. Amo ae 'ar mehe umume'u amo ae ma'e wanupe, wamuzeruzar kar pà. Tuweharupi umume'u amo ae ma'e wanupe wamuzeruzar kar pà. ¹⁹ Amo 'ar mehe uze'eg tuwihaw rehe a'e, Ero rehe a'e. Ta'e Ero wereko wywyraty Eroxi uzeupe a'e xe. Piri tywyr her romo a'e. Amo ae ikatu 'ym ma'e tetea'u uzapo iko a'e no. A'e rupi Zuàw uze'eg ahyahy hemiapo kwer rehe a'e. ²⁰ Ero a'e, wenu uzehe ize'egaw imume'u awer a'e. Na'e uzapo ikatu 'ym wera'u ma'e a'e mehe kury. Umunehew kar Zuàw heruwà zemunehew paw pe a'e kury.

Zezuz uzemuzahazahak kar Zuàw pe a'e kury

²¹ A'e 'ym mehe we teko paw wamuzahazahak kar ire Zezuz ur Zuàw pyr a'e no, uzemuzahazahak kar pà izupe a'e no. Tupàn pe ize'eg mehe we ywak nuzawy kwaw uzewàpytmawok ma'e kury, i'aromo kury. ²² Tekwe Puràg wezyw wà Zezuz rehe pykahu ài hehe a'e. Na'e Tupàn uze'eg ywate a'e kury. — Ne hera'yr heremiamutar hemurywete kar har romo ereiko ne, i'i izupe.

Zezuz izyppy waner wà

²³⁻³⁸ Na'e Zezuz uzypyrog uma'ereko haw rehe a'e kury. Wereko 30 kwarahy a'e 'ar mehe. — Zuze ta'yr a'e, i'i teko izupe. Zuze a'e, Eri ta'yr romo hekon a'e. Eri Mataz ta'yr romo hekon a'e. Mataz Erewi ta'yr romo hekon a'e. Erewi Mawki ta'yr romo hekon a'e. Mawki Zanzaz ta'yr romo hekon a'e. Zanzaz Zuze ta'yr romo hekon a'e. (Amo ae Zuze a'e.) Zuze Mataxi ta'yr romo hekon a'e. Mataxi Amoz ta'yr romo hekon a'e. Amoz Nàu ta'yr romo hekon a'e. Nàu Ezeri ta'yr romo hekon a'e. Ezeri Na ta'yr romo hekon a'e. Na Ma'a ta'yr romo hekon a'e. Ma'a Mataxi ta'yr romo hekon a'e. Mataxi Xemez ta'yr romo hekon a'e. Xemez Zuze ta'yr romo hekon a'e. Zuze Zor ta'yr romo hekon a'e. Zor Zuànà ta'yr romo hekon a'e. Zuànà Hez ta'yr romo hekon a'e. Hez Zurupapew ta'yr romo hekon a'e. Zurupapew Xaraxiew ta'yr romo hekon a'e. Xaraxiew Neri ta'yr romo hekon a'e. Neri Mewki ta'yr romo hekon a'e. Mewki Azi ta'yr romo hekon a'e. Azi Kuxà ta'yr romo hekon a'e. Kuxà Emànàw ta'yr romo hekon a'e. Emànàw Er ta'yr romo hekon a'e. Er Zuzue ta'yr romo hekon a'e. Zuzue Eriez ta'yr romo hekon a'e. Eriez Zuri ta'yr romo hekon a'e. Zuri Mataz ta'yr romo hekon a'e. Mataz Erewi ta'yr romo hekon a'e. Erewi Ximeàw ta'yr romo hekon a'e. Ximeàw Zuta ta'yr romo hekon a'e. Zuta Zuze ta'yr romo hekon a'e. Zuze Zunà ta'yr romo hekon a'e. Zunà Eriaki ta'yr romo hekon a'e. Eriaki Merea ta'yr a'e. Merea Men ta'yr romo hekon a'e. Men Mata ta'yr romo hekon a'e. Mata Nàtà ta'yr romo hekon a'e. Nàtà Tawi ta'yr romo hekon a'e. Tawi Zexe ta'yr romo hekon a'e. Zexe Ope ta'yr romo hekon a'e. Ope Moaz ta'yr romo hekon

a'e. Moaz Xar ta'yr romo hekon a'e. Xar Naz ta'yr romo hekon a'e. Naz Aminanaw ta'yr romo hekon a'e. Aminanaw Azimi ta'yr romo hekon a'e. Azimi Aruni ta'yr romo hekon a'e. Aruni Ez ta'yr romo hekon a'e. Ez Pet ta'yr romo hekon a'e. Pet Zuta ta'yr romo hekon a'e. Zuta Zako ta'yr romo hekon a'e. Zako Izak ta'yr romo hekon a'e. Izak Àmàrààw ta'yr romo hekon a'e. Àmàrààw Ter ta'yr romo hekon a'e. Ter Nakor ta'yr romo hekon a'e. Nakor Xeruk ta'yr romo hekon a'e. Xeruk Hàgàu ta'yr romo hekon a'e. Hàgàu Parek ta'yr romo hekon a'e. Parek Ew ta'yr romo hekon a'e. Ew Xar ta'yr romo hekon a'e. Xar Kàinà ta'yr romo hekon a'e. Kàinà Apaxar ta'yr romo hekon a'e. Apaxar Xez ta'yr romo hekon a'e. Xez Noe ta'yr romo hekon a'e. Noe Aramek ta'yr romo hekon a'e. Aramek Metuzarez ta'yr romo hekon a'e. Metuzarez Enok ta'yr romo hekon a'e. Enok Zare ta'yr romo hekon a'e. Zare Marerew ta'yr romo hekon a'e. Marerew Kàinà ta'yr romo hekon a'e. Kàinà En ta'yr romo hekon a'e. En Xe ta'yr romo hekon a'e. Xe Ànàw ta'yr romo hekon a'e. Ànàw Tupàn ta'yr romo hekon a'e.

4

Zurupari wagaw Zezuz a'e kury

¹ Na'e Zezuz zeweyr Zotàw waz wi a'e. Tynehem Tekwe Puràg pupe a'e. Na'e Tekwe Puràg omono kar Zezuz tàpuz heta 'ymaw pe a'e kury. ² A'e pe ur Zurupari Zezuz pyr a'e, hagaw pà a'e. Ipurapo kar wer zepe ikatu 'ym ma'e rehe izupe. Umumaw 40 'ar hagaw pà. Umumaw Zezuz a'e 40 'ar paw rupi a'e, umai'u 'ym pà a'e. A'e 'ar ipawire ima'uhez tuwe kury. ³ Zurupari uze'eg nezewe izupe a'e, teko heta 'ymaw pe Zezuz pyr wiko mehe a'e. — Tupàn ta'yr romo

ereiko ne. A'e rupi nekàg tuwe ne. Eze'eg 'àg ita pe nehe, tpyy'ak romo iapo pà nehe, i'i izupe.

⁴ Zezuz uwazar ize'eg izupe. — Nezewe i'i Tupàn ze'eg kwehe arer pape rehe imuapyk pyrer a'e. Aze teko u'u tpyy'ak a'e wà nehe, ikàg putar a'e wà nehe. Tpyy'ak i'u haw numuigo kar kwaw teko Tupàn pyr tuweharupi a'e wà nehe. Aze uzeruzar ize'eg rehe wà nehe, aze weruzar ize'eg wà nehe, xo a'e mehe zo wiko putar tuweharupi Tupàn pyr wà nehe, i'i ze'eg kwehe arer a'e, i'i Zezuz Zurupari pe. ⁵ Na'e Zurupari weraha Zezuz ywytyr iaiha ma'e iapyr kury, ywy paw hexak kar pà izupe kury, teko paw wanexak kar pà izupe no.

⁶ — Amono putar ko ma'e ko ywy newe paw rupi nehe, amono putar hekàgaw newe paw rupi nehe no, amono putar heremetarer newe paw rupi nehe no, i'i izupe. — Ta'e Tupàn umur ihewe a'e wà xe. A'e rupi apuner wызài teko wanupe imono haw rehe ihe nehe, i'i izupe. ⁷ — A'e rupi amono putar newe paw rupi nehe, aze erezeamumew heruwa rupi nehe kury, hemuwete katu pà nehe kury, nezar romo hemuigo kar pà nehe, i'i izupe, Zezuz pe.

⁸ — Tupàn pezar a'e, a'e zutyka'i pemuwete katu pe nehe, ize'eg zutyka'i peruzar nehe, i'i ze'eg kwehe arer, i'i Zezuz izupe.

⁹ Na'e Zurupari weraha Zezuz Tupàn hàpuzuhu iaiha wera'u ma'e pe kury.

— Tupàn ta'yr romo ereiko ne. Ezemor ne'ar pà xe wi ywy rehe nehe, i'i izupe. ¹⁰ — Ta'e nezewe i'i Tupàn ze'eg kwehe arer pape rehe imuapyk pyrer a'e xe.

— Tupàn uze'eg putar weko haw pe har wanupe a'e nehe,

neruwake har wanupe a'e nehe.

A'e mehe nepyhyk putar wà opo pupe a'e wà nehe. Nahahy kwaw ni nepy newe nehe,

11 – Nerupir putar nepyhyk pà opo pe a'e wà nehe.

Ni nepy numuahy kar kwaw wà nehe, i'i ze'eg kwehe arer, i'i Zurupari Zezuz pe.

12 Na'e uze'eg Zezuz izupe kury. – Ezeagaw zo ma'e iapo kar pà Tupàn nezar pe nehe, i'i ze'eg kwehe arer a'e, i'i izupe. 13 Zezuz hagaw pawire Zurupari oho a'e wi izuwi kury. – Amo 'ar mehe agaw wi putar ihe nehe, i'i uzeupe.

Uzypyrog Zezuz Tupàn ze'eg imume'u pà kury

14 Uzewyr Zezuz oho Karirez ywy rehe kury, Tekwe Puràg ikàgaw hereko pà uzehe kury. Teko umume'u Zezuz hemiapo kwer oho a'e ywy rehe taw nà nà a'e wà kury. 15 Zezuz upurumu'e oho iko wazemono'ogaw nà nà a'e no. Teko paw uze'egatu hehe a'e 'ar mehe wà.

Zezuz Nazare tawhu pe hekon

16 Na'e oho Zezuz Nazare taw pe kury, weko awer ukwarer mehe arer pe kury. Mytu'u haw 'ar mehe oho zemono'ogaw pe kury. (Ta'e mytu'u haw 'ar nà nà uzapo nezewe a'e xe). Upu'àm a'e pe kury, ze'eg kwehe arer imugeta pà kury. 17 A'e pe har omono Izai pape izupe wà. Upiawok a'e pape, ze'eg hexak pà. Umugeta 'àm teko wanuwa rupi.

18 Zanezar Hekwe wiko herehe a'e.

Ta'e herexak a'e xe, uze'eg puràg imume'u kar pà ihewe a'e xe.

– Emume'u heze'eg puràg ma'e hereko 'ymar wanupe nehe, i'i ihewe.

– Ikatu 'ym ma'e iapo har a'e wà, zemunehew paw pe

wiko ma'e ài wanekon a'e wà. Emume'u heze'eg puràg wanupe nehe no, a'e mehe zemunehew paw wi uhem ma'e kwer ài wanekon putar wà nehe, aze uzeruzar hehe wà nehe, i'i ihewe. – Ikatu 'ym ma'e iapo har a'e wà,

hehàpyhà 'ym ma'e ài wanekon a'e wà.

Emume'u heze'eg puràg wanupe nehe, a'e mehe wiko putar hehàpyhàgatu ma'e romo a'e wà nehe, i'i ihewe. – Ikatu 'ym ma'e iapo har a'e wà, uzemumikahy a'e wà.

Emume'u heze'eg puràg wanupe nehe. A'e mehe hurywete putar wà nehe, i'i ihewe. 19 – Amo 'ar mehe apyro putar teko ihe wà nehe. Emume'u wapyro haw eho nehe, i'i ihewe, i'i Zezuz a'e pape imugeta pà a'e.

20 Na'e uwàuwàn a'e pape kury, imuzewyr pà hehe uzekaiw ma'e pe kury. Wapyk oho a'e pe har wanuwake kury. Ume'egatu hehe wà. 21 Uze'eg wanupe. – Peinu a'e ze'eg imugeta mehe. – Azeharomoete a'e ma'e uzeapo kwez kutàri kury, i'i wanupe kury. 22 Ikatuahy ize'eg a'e pe har wanupe. Ipytuhegatu henu mehe wà. Ipuràg eteahy ize'eg wanupe. – Aipo Zuze ta'yr romo hekon a'e, i'i uzeupeupe wà.

23 Uze'eg Zezuz wanupe. – Azeharomoete pemume'u putar ko ze'eg ihewe nehe. – Ne muhàg kwaw par ne, ezemukatu nehe, peze putar ihewe nehe. – Ezapo ma'e hexak pyr 'ym xe nehe ty, neremiapo kwer Kapanau pe har zàwenugar nehe ty, ta'e a'e pe har umume'u neremiapo kwer urewe a'e wà xe, umume'u nekàgaw urewe a'e wà xe. 24 Ko ze'eg amume'u putar peme ihe kury. Tupàn ze'eg imume'u har a'e, aze umume'u ize'eg oho weko haw pe

har wanupe nehe, ize'eg na'ikatu kwaw wanupe nehe. ²⁵ Peinu katu heze'eg nehe ty wà. Kwehe mehe, Eri ywy rehe heko mehe heta tetea'u kuzà imen umàno ma'e kwer a'e wà. Umumaw na'iruz kwarahy àmàn ukyr 'ym mà uma'uhez pà wà. ²⁶ Tupàn nomono kar kwaw Eri a'e pe a'e kuzà wanupe a'e. Xo pitài kuzà pyr zo omono kar a'e. Xarew pe har a'e kuzà a'e. Ywy Xitom taw huwake har rehe heko haw a'e. ²⁷ Erizew a'e, ywy rehe heko mehe heta tetea'u iperewàtà ma'e Izaew ywy rehe a'e wà no. Pitài zo umukatu. Nàmà imukatu pyrer her romo a'e. Xiro ywy rehe har romo hekon a'e. Tupàn nupyro kwaw teko paw rupi a'e wà nehe. Aze teko wekar tuwe Tupàn wà nehe, upyro putar wà nehe.

²⁸ Na'e uzemono'og ma'e a'e wà kury, wikwahy ize'eg henu mehe a'e wà kury. ²⁹ Upu'àm wà, upyhyk Zezuz heraha taw wi wà, ywytyr apyr wà. (Taw a'e ywytyr rehe tuz.) Ipureityk wer zepe hehe ywytyr wi wà. Iàpy'àmahy ywytyr a'e pe. ³⁰ Nupuner kwaw heitykaw rehe wà. Zezuz uhem oho wamyter wi a'e. Wata oho a'e wi wanuwi kury.

Zezuz umuhem kar tekwe ikatu 'ym ma'e amo awa wi a'e kury

³¹ Uhem Zezuz Kapanau taw Karirez ywy rehe har pe a'e. Upurumu'e mytu'u haw 'ar mehe. ³² Ipytuhegatu henu har wà, ta'e uze'eg ma'e kwaw par ài a'e xe. ³³ Amo awa zemono'ogaw pe hin a'e. Tekwe ikatu 'ym ma'e wanereko har romo hekon a'e. Uhapukazahy wahyhaw rupi, ta'e tekwe ikatu 'ym ma'e umuhapukaz kar a'e wà xe.

³⁴ A, ma'e erezapo putar urewe nehe, Zezuz Nazare pe har, i'i tekwe ikatu 'ym ma'e izupe wà. — Aipo erezur xe uremumaw pà ne, i'i izupe wà. Urukwaw ure, ne Tupàn hemimur karer romo ereiko

ne, ikatu 'ym ma'e iapo pixik 'ymar romo ereiko ne, i'i izupe.

³⁵ Na'e uze'eg Zezuz hekwe ikatu 'ym ma'e wanupe kury. — Epytu'u neze'eg ire nehe, ehem eho kwez awa wi nehe, i'i wanupe. Tekwe ikatu 'ym ma'e weityk awa ywy rehe wà kury, teko wanuwa rupi wà kury, uhem oho izuwi wà, imuahy kar 'ym mà wà. ³⁶ Ipytuhegatu teko paw rupi wà. Màràzàwe tuwe uze'eg nezewe a'e, i'i uzeupeupe wà. — Uze'eg tuwihaw ikàg ma'e ài tekwe ikatu 'ym ma'e wanupe a'e, i'i uzeupeupe wà. — Tekwe ikatu 'ym ma'e weruzar ize'eg wà, uhem puruwi wà, i'i uzeupeupe wà.

³⁷ A'e rupi teko umume'u hemi- apo kwer oho a'e ywy rehe har wanupe a'e wà, taw nànàn a'e wà.

Zezuz umukatu teko tetea'u a'e wà kury

³⁸ Uhem Zezuz oho zemono'ogaw wi a'e kury, Ximàw hàpuz me wixe pà a'e kury. Ximàw taiho ima'eahy a'e, haku a'e. Teko umume'u haku haw Zezuz pe wà. ³⁹ Upu'àm Zezuz oho iker haw pe tupaw huwake. Uze'eg ahyahy haku haw pe. A'e 'ar mehe we hakuir kury. Upu'àm wi kuzà oho temi'u iapo pà. Uzekaiw Zezuz wanehe kury, temi'u imono pà wanupe kury.

⁴⁰ Pyhaw kury, kwarahy heixe re kury. Teko a'e pe har a'e wà, werur umyrypar ima'eahy ma'e a'e pe Zezuz pe wà. Opokok 'àm wanehe, wamukatu pà. ⁴¹ Umuhemuhem kar tekwe ikatu 'ym ma'e wamono wanereko har wanuwi wà no. Tekwe ikatu 'ym ma'e uhapukaz puruwi uhem mehe wà. — Ne Tupàn ta'yr romo ereiko ne ty, i'i ahyahy izupe wà. Ta'e ukwaw Tupàn hemimur karer romo heko haw a'e wà xe. A'e rupi Zezuz umopytu'u kar waze'eg ire wà. — Peze'eg zo, i'i wanupe.

Zeuz umume'u Tupàn ze'eg purupe a'e kury

⁴² Ku'em mehe Zezuz oho taw wi a'e kury. Teko heta 'ymaw pe ihon. Teko uzypyrog hekar pà wà. Hexak mehe teko numuhem kar kwaw uzewi a'e wà. Epyta xe urepyr nehe, i'i izupe wà. Na'iporomono kar wer kwaw hehe uzewi wà.

⁴³ Uze'eg Zezuz a'e pe har wanupe. Amume'u putar Tupàn purezuzegaw rehe ze'eg puràg aha purupe ihe nehe kury. Ta'e Tupàn nezewe iapo har romo hemur kar xe a'e xe.

⁴⁴ A'e rupi umume'u Tupàn ze'eg puràg oho iko zemono'ogaw a'e wyy rehe har nànan a'e.

5

Zeuz wexaexak wemimu'e ràm a'e wà kury

¹ Amo 'ar mehe Zezuz u'àm Zenezare 'yryhu waz a'e. Teko tetea'u uheuhem huwake wà. Uzepupypupykahy hehe wà. Ipurenu wer Tupàn ze'eg rehe wà.

² Wexak Zezuz mokoz kanu a'e pe ywyxig huwake. Wazar wà, ipira pyhykar wà, nuiko kwaw kanu pupe wà, ta'e uhez ukyhapari hereko a'e pe wà xe. ³ Wixe Zezuz oho kanu pupe. Ximàw kanu izar her romo a'e. Na'e izar umunryk kar ukanu imono 'y pe a'e kury, xe ràn a'e kury. Wapyk Zezuz in kanu pupe, upurumu'e pà.

⁴ Uze'eg pawire uze'eg Ximàw pe kury. — Eraha kanu pe pe kury, 'y mytepe typy haw pe kury, i'i izupe. — Ne no ty, nerehe we har wà no, pemomor kyhapari 'y pe kury, ipira ipyhyk pà kury, i'i izupe.

⁵ — Purumu'e ma'e, i'i Ximàw izupe. — Urumumaw 'ar tetea'u urema'ereko katu pà pyhaw ure, nurupyhyk kwaw ipira ure. Er-emomor kar kyhapari urewe, a'e rupi oromomor wi putar ure kury, ta'e neze'eg ureruzar putar ure kury xe, i'i izupe.

⁶ Weruzar ize'eg wà. Ipira tetea'u upyhyk wà. Owok tària'i kyhapari a'e pe wanupe.

⁷ Opoe'eg amo ae wapi har wanupe wà. — Urepytywà pe ty wà, i'i wanupe wà. Umynehem mokoz kanu ipira pupe wà. Tynehem azeharomoete. Uzeapypyk tàri kanu oho wanuwi. ⁸ Ximàw Pet a'e, a'e ma'e hexak mehe a'e, uzeamumew upenàràg rehe Zezuz huwa rupi a'e. — Ehem eho hewi, hezar, i'i izupe. — Ta'e ikatu 'ym ma'e iapo har romo aiko ihe xe, i'i izupe.

⁹ Ximàw a'e, hehe we har a'e wà no, ipytuhegatu ipira tetea'u ipyhyk pyrer hexak mehe a'e wà.

¹⁰ Xiak a'e, Zuàw a'e no, Zepetew ta'yr romo wanekon a'e wà, Ximàw rehe we har romo wanekon a'e wà. Ipytuhegatu hexak mehe a'e wà no. — Ekyze zo ty, i'i Zezuz Ximàw pe. — Ipira pyhykar romo peiko ko 'ar rehe. Peiko putar teko wamuzeruzar kar har romo pe wà nehe kury, i'i wanupe. ¹¹ Werur ukanu ywyxig rehe hezar pà wà. Wezar uma'e paw rupi a'e pe wà. Oho Zezuz hupi wà.

Umukatu Zezuz iperewàtà ma'e a'e kury

¹² Amo 'ar mehe Zezuz uhem oho amo taw pe a'e kury. Amo iperewàtà ma'e a'e pe hin a'e. Zezuz hexak mehe uzeamumew huwa rupi a'e, ma'e renoz pà izupe a'e. — Aze nepurumukatu wer herehe nehe, erepuner hemukatu haw rehe nehe, i'i izupe.

¹³ Opokok Zezuz hehe kury. Uze'eg izupe. — Hepurumukatu wer tuwe nerehe ty, i'i izupe. Na'arewahy ikatu kury. Uhem iperewàtà haw izuwi kury.

¹⁴ Na'e uze'eg Zezuz izupe. — Emume'u zo nemukatu awer teko wanupe nehe, i'i izupe. — Eho Tupàn hàpuzuhu pe nehe, eze'eg hehe uzekaiw ma'e pe nehe, nezexak kar pà izupe nehe.

— Nekatu kury, i'i putar newe nehe. A'e re emono e ma'e Tupàn pe nehe, nemukatu awer hekuzaromo nehe, ze'eg kwehe arer heruzar pà nehe. Nezewe mehe erepuner nemukatu awer ikwaw kar haw rehe purupe nehe, i'i izupe, iperewàtà ma'e kwer pe.

¹⁵ Tàrityka'i teko umume'u Zezuz rehe ze'egaw oho a'e wà, taw nànan a'e wà, amo ae ywy rehe a'e wà. Teko tetea'u wenu wà wà. — Uremukatu pe urema'eahy haw wi nehe, i'i izupe wà. ¹⁶ Zezuz oho wanuwi teko heta 'ymaw pe a'e, Tupàn pe uze'eg pà a'e.

Zezuz umukatu uzemumyz 'ym ma'e a'e kury

¹⁷ Amo 'ar mehe Zezuz upurumu'e 'àm a'e. Amo ze'eg kwehe arer kwaw par parizew her ma'e a'e wà, amo ze'eg kwehe arer rehe upurumu'e ma'e a'e wà no, wapyk in huwake a'e wà no. Karirez ywy rehe har taw nànanar wiko a'e pe a'e wà. Zutez ywy rehe har taw nànanar a'e wà no, Zeruzarez tawhu pe har a'e wà no, a'e pe huwake wanekon a'e wà no. Zezuz wereko Zanezar Tupàn ikàgaw uzehe a'e, a'e rupi umukatu ima'eahy ma'e tetea'u a'e pe a'e wà. ¹⁸ Teko werur awa uzemumyz 'ym ma'e a'e pe wà. Upir tupaw herur pà wà. Wagaw zepe tàpuz me heruixe pà wà. Wagaw zepe Zezuz huwake heraha pà wà. ¹⁹ Teko tetea'u a'e pe wanekon wà. Nupuner kwaw heruixe haw rehe wà, a'e rupi weruzeupir heraha tàpuz 'aromo wà. Upiawok tàpuz wà, heixe àwàm iapo pà wà. Umuezyw kar uzemumyz 'ym ma'e imuwà teko wamYTEPE wà, Zezuz huwa rupi wà.

²⁰ — Azeharomoete uzeruzar katu herehe a'e wà, i'i Zezuz wanupe. A'e rupi uze'eg a'e uzemumyz 'ym ma'e pe kury. — Hemyrpar, i'i izupe. — Amunàn

neremiapo kwer ikatu 'ym ma'e kwez newi ihe kury, a'e rupi Tupàn nuzepyk kwaw nerehe nehe, i'i izupe.

²¹ Ze'eg kwehe arer rehe upurumu'e ma'e a'e wà, ze'eg kwehe arer kwaw par a'e wà no, uze'eg uzeupeupe a'e wà. — Teko nuze'eg kwaw nezewe Tupàn rehe wà, i'i uzeupeupe wà. — Ta'e a'e zo umunàn ikatu 'ym ma'e puruwi a'e xe, ni amo teko nupuner kwaw imunànaw rehe wà, i'i uzeupeupe wà. — Uze'eg zemueteahy iko Tupàn rehe a'e, i'i uzeupeupe wà.

²² Ukwaw Zezuz wama'enukwaw paw a'e. — Mārāzawe tuwe pema'enukwaw nezewe, i'i wanupe. ²³ — Ma'enugar heze'egaw nazawaiw katu wera'u kwaw ihewe. — Amunàn neremiapo kwer ikatu 'ym ma'e kwez newi, a'e kwez izupe. — Epu'àm nehe, epyhyk nerupaw nehe, eata eho nehe, a'e putar izupe nehe. Ma'enugar ze'eg nazawaiw katu wera'u kwaw ihewe, i'i wanupe, wanehe upuranu pà. ²⁴ — Aexak kar putar hekàgaw peme ihe kury. Aiko Awa ta'yr romo ihe. A'e rupi apuner ikatu 'ym ma'e imunànaw rehe ihe, i'i wanupe. Na'e uze'eg uzemumyz 'ym ma'e pe kury. — Epu'àm nehe, epyhyk nerupaw nehe, eho nereko haw pe nehe, i'i izupe.

²⁵ Na'arewahy upu'àm wanuwa rupi. Upyhyk upaw oho a'e wi wanuwi weko haw pe kury. Uze'egatu Tupàn rehe oho iko kury. ²⁶ Ipytuhegatu a'e pe har paw hexak mehe wà. Ukyze wà. Uze'egatu Tupàn rehe wà. — Ma'e hexak pyr 'ym xixak kwez kutàri kury, i'i uzeupeupe wà.

Zezuz uze'eg Erewi pe a'e kury

²⁷ A'e re Zezuz uhem oho a'e wi a'e kury. Wexak tuwihaw hemetarer imono'ogar a'e. Erewi her romo a'e. Wapyk in uma'ereko

haw pe a'e 'ar mehe. Uze'eg Zezuz izupe. — Ezur herupi nehe, i'i izupe. ²⁸ Upu'àm Erewi a'e. Wezar uma'e paw rupi. Oho hupi. ²⁹ Na'e uzapo mai'u haw uhua'u ma'e wàpuz me kury, Zezuz pe kury. Teko tetea'u oho a'e pe umai'u pà wà. Tuwihaw hemetarer imono'ogar tetea'u a'e pe wanekon a'e wà no. ³⁰ Amo ze'eg kwehe arer kwaw par parizew her ma'e a'e wà, amo ze'eg kwehe arer rehe upurumu'e ma'e a'e wà no, wiko a'e pe a'e wà. Uze'eg Zezuz hemimu'e wanupe wà. Mâràzàwe tuwe pemai'u temetarer imono'ogar wapyr, ikatu 'ym ma'e iapo har wapyr no, i'i wanupe wà. (Hemimu'e umume'u waze'eg oho Zezuz pe wà.)

³¹ Uze'eg Zezuz wanupe. — Ima'eahy 'ym ma'e nuzexak kar kwaw muhàg kwaw par pe a'e wà. Xo ima'eahy ma'e zo oho muhàg kwaw par pe wà. ³² Nazur kwaw ikatuahy ma'e wamuzewyr kar pà Tupàn pe ihe. Azur ikatu 'ym ma'e iapo har wamuzewyr kar pà Tupàn pe ihe.

Zezuz uze'eg zekwaku haw rehe a'e kury

³³ Amo teko uze'eg oho Zezuz pe wà kury. Zuàw hemimu'e a'e wà, uze'eg tetea'u Tupàn pe a'e wà, uzekwaku pà umai'u 'ym pà a'e wà. Ze'eg kwehe arer heruzar har wanemimu'e a'e wà no, a'e rupi katete a'e wà no. Neremimu'e nuzekwaku pixik kwaw a'e wà. Umai'u tuweharupi wà, u'u win tuweharupi wà no, i'i izupe wà.

³⁴ Na'e uze'eg Zezuz wanupe kury. — Aze pemyrypar hemireko nehe, aze peho wazereko haw pe wamai'u haw pe nehe, aipo pemupytu'u kar putar a'e pe har wamai'u re pe wà nehe. — Pezekwaku pemai'u 'ym pà kury, aipo peze wanupe nehe. Nan kwaw pa. Aze awa hemireko ma'e rà m wiko

a'e pe nehe, hurywete putar teko a'e wà nehe no. Nuzekwaku kwaw a'e 'ar mehe wà nehe. ³⁵ Amo 'ar mehe a'e awa hemireko ma'e kwer a'e nehe, oho putar a'e wi wanuwi a'e nehe. A'e mehe imyrypar upytu'u putar umai'u re a'e wà nehe, i'i Zezuz wanupe.

³⁶ Amo ae ze'eg umume'u wanupe no. — Teko nupei'àg kwaw pàn ukamir ipyahu ma'e wi ukamir izemàner ma'e rehe imono pà a'e wà, i'i wanupe. — Aze mo uzapo nezewe, a'e mehe mo iaiw mo ikamir ipyahu ma'e a'e, ikamir izemàner ma'e na'ipuràg iwer mo izupe a'e no, i'i wanupe. ³⁷ Teko nomono kwaw win ipyahu ma'e hyru izemàner ma'e pupe. Aze mo nezewe, win uzeen mo izuwi, iaiw mo hyru izemàner uzeka pà a'e. ³⁸ Nan kwaw pa. Ximono win ipyahu ma'e hyru ipyahu ma'e pupe zane. ³⁹ Teko na'ipuru'u wer kwaw win ipyahu ma'e rehe, win kwehe arer i'u re. — Ikatu wera'u win kwehe arer, i'i wà.

6

Zezuz uze'eg mytu'u 'ar rehe wemimu'e wanupe a'e kury

¹ Amo mytu'u haw 'ar mehe Zezuz upyterahaw amo ko oho wemimu'e wanupi a'e. Heta arozràn a'e pe itym pyrer. I'a kury. Hemimu'e opo'o arozràn oho waiko wà, iapukyz pà wà, i'u pà wà. ² Amo ze'eg kwehe arer kwaw par parizew her ma'e a'e wà no, wata oho wanupi a'e wà no. Upuranu wanehe wà. — Mâràzàwe tuwe naperuzar kwaw Tupàn ze'eg kwehe arer. Nuzapo kar kwaw agwer ma'e zane we mytu'u haw 'ar mehe a'e, i'i parizew wà, Zezuz hemimu'e wanupe wà.

³ Upuranu Zezuz wanehe. — Aipo napemugeta kwaw a'e pape kwehe arer. Aipo napekwaw kwaw Tawi zaneràmuz hemiapo kwer imume'u haw. Amo 'ar

mehe Tawi wata oho iko umyrypar wanupi a'e. Ima'uhez wà kury. Naheta kwaw temi'u wanupe. Ma'e uzapo wà. Amume'u putar peme ihe kury. ⁴ Wixe Tawi Tupàn hàpuz me. Upyhyk typy'ak Tupàn pe imono pyrer. U'u. Omono umyrypar wanupe no, i'u kar pà wanupe no. Nezewe uhaw ze'eg kwehe arer a'e. Ta'e, — xaxeto zutyka'i upuner a'e typy'ak i'u haw rehe a'e wà, i'i a'e ze'eg a'e xe.

⁵ — Ihe Awa ta'yr romo aiko ihe, aiko mytu'u haw izar romo ihe no.

Ze'uz umukatu awa ipopàri ma'e a'e kury

⁶ Amo mytu'u haw 'ar mehe wixe Ze'uz oho amo zemono'ogaw pe kury, upurumu'e pà a'e pe kury. Amo awa ipopàri ma'e a'e pe hin a'e. Ipo iawyze har ipàri a'e. ⁷ Ze'eg kwehe arer rehe upurumu'e ma'e a'e wà, ze'eg kwehe arer kwaw par parizew her ma'e a'e wà no, a'e pe wanekon a'e wà no. Ipurumume'u wer ikatu 'ym ma'e Ze'uz hemiapo kwer rehe wà, tuwihaw wanupe wà. Ume'egatu waiko hehe wà. — Aipo umukatu putar ima'eahy ma'e a'e nehe, mytu'u haw 'ar mehe a'e nehe, i'i uzeupeupe wà. Ta'e nezewe i'i a'e wà xe. — Aze umukatu ima'eahy ma'e mytu'u haw 'ar mehe nehe, uzapo putar uma'ereko haw nezewe mehe nehe. Ze'eg kwehe arer numuma'ereko kar kwaw teko mytu'u haw 'ar mehe a'e wà, i'i uzeupeupe wà. ⁸ Ukwaw Ze'uz wama'enukwaw paw. Uze'eg ipopàri ma'e pe kury. — Epu'àm ezuwà teko wanuwa rupi, i'i izupe. Upu'àm 'àm a'e pe. ⁹ Upuranu Ze'uz hehe. — Ma'e ze'eg kwehe arer uzapo kar zanewe a'e, mytu'u 'ar mehe a'e, i'i izupe. — Ma'e nugar ma'e ikatu wera'u purupe. Aze ru'u ikatu ma'e iapo haw, aze ru'u ikatu 'ym ma'e iapo haw, i'i izupe. — Ma'enugar azapo putar ihe, aze

ru'u apyroy putar awa imàno àwàm wi nehe, aze ru'u amumàno kar putar nehe, imukatu 'ym pà nehe. Ma'enugar azapo putar nehe, i'i izupe, hehe upuranu pà.

¹⁰ Uzareko Ze'uz 'àm amogwer wanehe ume'e pà a'e. Uze'eg a'e awa pe kury. — Epyho nepo imuwà ihewe ty, i'i izupe. Upyho opo imono izupe kury. Ikatahy ipo kury. ¹¹ Purumu'e ma'e a'e wà, ze'eg kwehe arer kwaw par a'e wà no, wikwahy hehe wà. — Ma'e xiapo putar izupe nehe, ta'e nuweruzar kwaw ze'eg kwehe arer a'e xe, i'i waiko uzeupeupe wà kury.

Ze'uz wexaexak 12 awa wemimono kar romo a'e wà kury

¹² A'e 'ar mehe we uzeupir Ze'uz oho ywytyr rehe a'e kury, Tupàn pe uze'eg pà a'e kury. Umumaw pytun a'e pe, Tupàn pe uze'eg pà. ¹³ Ku'em mehe wenz wemimu'e uzeupe wà. Wexaexak 12 awa a'e wà, wemimono kàrà m romo wamuigo kar pà a'e wà.

¹⁴ Na'aw a'e 12 hemimono kar waner wà: ¹⁵ Ximàw (Pet inugwer her ma'e a'e), tywyr Anere, Xiak, Zuàw, Piri, Toromew ta'yr; ¹⁶ Matew, Tume, Xiak Apew ta'yr; Ximàw Zero, Zut Xiak ta'yr; Zut Kario pe har. Ze'uz ipyhyk kar àrà m romo hekon a'e, (ta'e amo kwarahy pawire omono Ze'uz tuwihaw wanupe a'e xe, izuka kar pà wanupe a'e xe.)

Ze'uz umu'e teko tetea'u a'e wà kury, umukatu ima'eahy ma'e tetea'u a'e wà no

¹⁷ Wezyw ywytyr wi amogwer wemimu'e wanupe kury. Heta tetea'u hemimu'e wà. Upytu'u 'àm ywytyr rehe wà, iapypew katu haw pe wà. Teko tetea'u oho a'e pe hexak pà wà. Zutez ywy rehe har wà, Zeruzarez tawhu pe har wà no, Xir taw pe har wà no, Xitom taw pe har wà no. ¹⁸ Oho ize'eg henu

pà wà, uzemukatu kar pà izupe wà, uma'eahy haw wi wà. Tekwe ikatu 'ym ma'e hereko har wà no, uzemukatu kar oho izupe wà no. ¹⁹ Teko uzeagaw opokokaw hehe paw rupi wà, ta'e ikàgaw uhem izuwi ima'eahy ma'e wanehe paw rupi a'e xe.

Zezuz upurumu'e a'e kury

²⁰ Na'e ume'e Zezuz wemimu'e wanehe kury, uze'eg pà wanupe kury.

– Pe heremimu'e pe, hemetarer 'ym ma'e romo peiko pe. Penurywete nehe, ta'e Tupàn hemiruze'eg romo peiko xe.

²¹ Pema'uhez peiko no, penurywete nehe no, ta'e amo 'ar rehe penewykàtà putar nehe xe, penurywete putar nehe xe.

Pezemumikahy peiko pezai'o pà, pepuka putar nehe no.

²² Aze teko napemuixe kar kwaw uzemono'ogaw pe wà nehe, aze uze'eg zemueteahy peme wà nehe, – Ikatu 'ym ma'e iapo har romo peiko pe, aze i'i peme wà nehe, penurywete putar nehe. Aiko Awa ta'yr romo ihe. Peiko heremiruze'eg romo pe. Aze a'e rupi teko uzapo agwer ma'e peme wà nehe, penurywete putar nehe. ²³ Penurywete agwer ma'e peme izeapo mehe nehe, pepynyk penurywete haw rehe, ta'e Tupàn omonokatu putar hekuzar ikatuahy ma'e peme a'e nehe xe, ywate a'e nehe xe. Ta'e a'e teko wanàmuzgwer a'e wà xe, nezewegatete uze'eg zemueteahy Tupàn ze'eg imume'u har wanehe a'e wà xe, kwehe mehe a'e wà xe. Upuraraw kar ma'erahy wanupe wà no. Hemu'em wanehe wà no.

²⁴ Na'e uze'eg Zezuz hemetarer katu ma'e wanupe kury.

– Pe hemetarer katu ma'e pe ty wà, pezemumikahy putar nehe, ta'e ikatuahy ko 'ar rehe peneko haw xe.

²⁵ Pe temi'u tetea'u hereko har pe ty wà, pezemumikahy putar nehe, ta'e pema'uhez putar nehe xe. Pe ko 'ar rehe upuka ma'e pe ty wà, pezai'o putar nehe, pezemumikahy putar nehe.

²⁶ Aze teko uze'egatu penehe wà nehe, pezemumikahy nehe, ta'e wanàmuzgwer uze'eg nezewegatete Tupàn a'ua'u rehe uzekaiw ma'e wanehe a'e wà xe. Pezamutar peàmàtry'ymar pe wà nehe, i'i Zezuz purupe.

Pezamutar peàmàtry'ymar pe wà nehe, i'i Zezuz

²⁷ Na'e uze'eg Zezuz wemimu'e nà'nàn a'e kury. – Aze'eg putar peme kury, herenu har wanupe kury. Pezamutar katu peàmàtry'ymar pe wà nehe. Aze teko na'iakatuwawahy kwaw penehe wà nehe, pezapò ikatuahy ma'e wanupe nehe, i'i wanupe.

²⁸ Aze teko uze'eg zemueteahy penehe wà nehe, peze'egatu wanehe nehe. Aze ikatu 'ym ma'e uzapo peme wà nehe, peze'eg wanehe Tupàn pe nehe. ²⁹ Aze amo ukwar penetuape rehe nehe, tuwe ukwar inugwer rehe nehe no, peze izupe nehe. Aze amo weraha pekamir puhuz ma'e pewi nehe, pemono amo pekamir izupe nehe. ³⁰ Aze amo wenz ma'e peme nehe, pemono izupe nehe. Aze upyhyk pema'e heraha pewi nehe, pemuzewyr kar zo izupe nehe.

³¹ Tuwe amo uzapo ikatuahy ma'e ihewe nehe, peze pezeupe. Pezapò a'e ma'e penemimutar ikatuahy ma'e peho peiko amogwer wanupe nehe no.

³² Aze peamutar katu har zutyka'i pezamutar katu nehe, màràzàwe tuwe Tupàn uzapo putar

ikatu ma'e peme nehe. Te ikatu 'ym ma'e iapo har uzamutar katu wamutar har a'e wà. ³³ Aze peme ikatu ma'e iapo har wanupe zutyka'i pezapo ikatu ma'e nehe, màràzàwe tuwe Tupàn uzapo putar ikatu ma'e peme nehe. Te ikatu 'ym ma'e iapo har uzapo nezewe a'e wà. ³⁴ Aze pemono temetarer amo pe nehe, aze a'e re penoz wi izupe nehe, màràzàwe tuwe Tupàn uzapo putar ikatu ma'e peme nehe. Te ikatu 'ym ma'e iapo har uzapo nezewe amo ikatu 'ym ma'e iapo har wanupe wà. ³⁵ Nan kwaw pa. Pezamutar katu peàmàtyry'ymar pe wà nehe, pezapo ikatu ma'e wanupe nehe. Pemono temetarer wanupe nehe, henoz wi 'ym mà wanupe nehe. Tupàn umur putar hekuzar tetea'u peme a'e nehe. Peiko putar Tupàn Ikàg Wera'u Ma'e ta'yr romo nehe. Ta'e a'e zo ikatu a'e xe, ikatu 'ym ma'e iapo har wanupe a'e xe, uzehe uze'eg zemueteahy ma'e wanupe a'e xe. ³⁶ Peperupuhareko nehe. Ta'e nezewegatete penu ywate har a'e xe, upurupuhareko tuwe a'e xe.

Pezapo ikatuahy ma'e zutyka'i amogwer wanupe nehe, i'i Zezuz pu-rupe a'e kury

³⁷ Uze'eg Zezuz teko wanupe a'e kury. — Aze neruwake har uzapo ikatu 'ym ma'e a'e nehe, emume'u zo hemiapo kwer teko wanupe nehe. Aze eremume'u eho nehe, aze ikatuahy imume'u haw newe nehe, aze nerurywete imume'u mehe nehe, a'e mehe nanekatu kwaw Tupàn pe nehe. Tupàn umume'u putar neremiapo kwer amo 'ar mehe a'e nehe no. Ezepyk zo neruwake har rehe nehe. Nezewe mehe Tupàn nuzepyk kwaw nerehe nehe no. Nereharaz amo hemiapo kwer ikatu 'ym ma'e wi nehe. Nezewe mehe Tupàn heharaz putar neremiapo kwer ikatu 'ym ma'e wi a'e nehe no. ³⁸ Emono ma'e amogwer wanupe

nehe. Nezewegatete Tupàn umur putar ma'e newe a'e nehe no. Hemimur rà m tetea'u erepyhyk putar nehe, pepo pe nehe. Zawaiw katu a'e ma'e paw ipyhyk àwàm newe nehe. Ta'e heta tetea'u a'e xe. Aze pixika'i neremimono rà m amo pe nehe, a'e mehe pixika'i Tupàn hemimur rà m newe a'e nehe no. Aze eremono ma'e tetea'u amo pe nehe, a'e mehe Tupàn umur putar ma'e tetea'u newe a'e nehe no.

³⁹ Hehàpyhà 'ym ma'e nupuner kwaw pe hexak kar haw rehe amo hehàpyhà 'ym ma'e pe a'e. Aze mo uzeagaw wà, u'ar mo mokoz harupi ywykwaw pupe wà. ⁴⁰ Uzemu'e ma'e a'e wà, nukwaw wera'u kwaw ma'e umu'e har wi a'e wà. Uzemu'e paw ire wiko putar umu'e har zàwe wà nehe.

⁴¹ Erexak ma'e kurer xo nerywyr heha pe har zo ne. Màràzàwe tuwe nerexak kwaw amo ma'e kurer uhua'u ma'e nereha pe har ne.

⁴² — Azo'ok putar ywyrà'i pixika'i ma'e nereha wi ihe nehe kury, ere izupe. Màràzàwe tuwe nerezo'ok kwaw ywyrà uhua'u ma'e nereha wi nehe. Tupàn ze'eg heruzar mua'u har romo ereiko ne. Ezo'ok ywyrà uhua'u ma'e nereha wi nehe. A'e mehe erepuner ma'e hexak katu haw rehe nehe. A'e mehe erepuner a'e ywyrà pixika'i ma'e i'okaw rehe nerywyr heha wi nehe.

Uze'eg Zezuz ma'ywa 'yw rehe a'e kury

⁴³ Uze'eg wi Zezuz wanupe. — Aze ma'ywa 'yw ikatu a'e nehe, i'a katu putar a'e nehe. Aze na'ikatu kwaw nehe, na'i'a katu kwaw nehe. ⁴⁴ Aze xixak i'a kwer, xikwaw i'yw. (Aze zàràkàxihu xixak nehe, — Xu 'yw, naza'e kwaw izupe nehe. Aze pako xixak nehe, — Tukumà 'yw, naza'e kwaw izupe nehe.) Nezewegatete aze amo uzapo ikatu 'ym ma'e tetea'u nehe, — Uzeruzar ma'e, naza'e kwaw izupe nehe. ⁴⁵ Awa ikatu ma'e

a'e, ikatuahy ipy'a a'e, a'e rupi ikatuahy ma'e uzapo oho iko a'e. Awa ikatu 'ym ma'e a'e, iaiw ipy'a, a'e rupi ikatu 'ym ma'e uzapo oho iko a'e. Aze amo ima'enukwaw ikatu 'ym ma'e rehe a'e nehe, uze'eg putar ikatu 'ym ma'e rehe a'e nehe. Aze ima'enukwaw ikatu ma'e rehe nehe, uze'eg putar ikatu ma'e rehe nehe.

Uze'eg Zezuz mokoz tàpuz iapo har wanehe a'e kury

⁴⁶Uze'eg wi Zezuz wanupe kury. — Urezar romo ereiko ne, urezar romo ereiko ne, peze mua'u peiko ihewe. Màràzàwe tuwe naperuzar kwaw heze'eg. ⁴⁷Ihewe ur ma'e a'e wà nehe, heze'eg henu har a'e wà nehe, ⁴⁸aze weruzar heze'eg a'e wà nehe, awa wàpuzapo har kwehe arer ài wanekon putar a'e wà nehe. A'e awa uzapo wàpuz itahu 'aromo a'e. Na'e ukyr tuwe àmàn tetea'u. Tyhu yrykaw. Ywytuaiw oho hàpuz kutyr. Nu'ar kwaw, ta'e a'e awa uzapo wàpuz itahu 'aromo a'e xe. (Nezewegatete heze'eg heruzar har a'e wà nehe, noho kwaw tatahu pe a'e wà nehe.) ⁴⁹Heze'eg henu har a'e wà, aze nuweruzar kwaw a'e wà nehe, ma'e kwaw 'ymar ài wàpuzapo har kwehe arer ài wanekon putar a'e wà nehe. A'e awa uzapo wàpuz ywyxig 'aromo a'e. Ukyr tuwe àmàn tetea'u. Tyhu yrykaw. Ywytuaiw oho hàpuz kutyr kury, heityk pà kury. Ú'ar tuwe. Wànoànog u'ar mehe, ta'e uhua'u a'e xe. (Nezewegatete heze'eg heruzar 'ymar oho putar tatahu pe a'e wà nehe.)

7

Zezuz umukatu uma'ereko ma'e a'e kury

¹A'e ma'e imume'u pawire oho Zezuz Kapanau taw pe a'e kury. ²Amo zauxiapekwer wanuwihaw a'e pe hekon a'e, Hom tawhu pe har romo hekon a'e. Amo uma'ereko ma'e a'e tuwihaw heko haw pe

har ima'eahy a'e. Ikatuahy a'e awa tuwihaw pe, a'e rupi tuwihaw uzemumikahy. Ta'e umàno etea'i hemiruze'eg a'e xe. ³Tuwihaw ukwaw Zezuz Kapanau taw pe tur awer a'e kury. A'e rupi a'e tuwihaw omono kar amo zutew waneruze'egar Zezuz pe a'e wà. — Perur Zezuz xe heràpuz me nehe, a'e rupi umukatu putar uma'ereko ma'e a'e nehe, i'i wanupe. ⁴Uhem oho Zezuz pe wà, izupe uze'eg pà wà. — Akweze tuwihaw ikatuahy a'e. Aze erepytywà nehe, ikatu nezewe mehe nehe, i'i izupe wà. ⁵ — Ikatuahy Zutew wanupe a'e no. Ureamutar katu a'e. A'e ae uzapo urezemono'ogaw urewe a'e, i'i Zezuz pe wà, a'e tuwihaw rehe uze'eg pà wà. ⁶A'e rupi Zezuz oho wanupi kury. Uhem etea'i Zezuz tàpuz me. Tuwihaw umur kar umyrypar Zezuz pe wà, wamuze'eg kar pà izupe wà. A'e rupi imyrypar uze'eg Zezuz pe wà. — Ezur zo heràpuz me nehe. Nekat-uahy ne, nahekatu kwaw ihe, i'i urezar newe.

⁷ — Hemaranugar newi, a'e rupi naha kwaw neruwa rupi, i'i newe. — Neze'eg zutyka'i emono kar hehe nehe, a'e mehe ihewe uma'ereko ma'e ikatu putar a'e nehe, i'i newe. ⁸Akwaw nezewe haw ihe, amo ae zauxiapekwer a'e wà, hereruze'egar romo wanekon a'e wà. Amo ae zauxiapekwer heremiruze'eg romo wanekon a'e wà no. — Eho pe pe nehe, a'e amo pe. A'e rupi oho a'e. — Ezur xe, a'e amo pe no. A'e rupi ur a'e no. — Ezapo ko ma'e nehe, a'e uma'ereko ma'e pe. A'e rupi uzapo a'e ma'e a'e, i'i a'e tuwihaw a'e, newe a'e. ⁹Ipytuhegatu Zezuz a'e ze'eg henu mehe. Uwak teko wanehe ume'e pà. Uze'eg wanupe kury, teko uzehe we har wanupe kury. — Naexak pixik kwaw agwer herehe uzeruzar ma'e ihe wà, i'i wanupe. — Ni amo Izaew izuapyr nuzeruzar

kwaw herehe 'aw awa zàwe a'e wà. A'e uzeruzar wera'u wanuwi paw rupi a'e, i'i wanupe.

¹⁰ Na'e tuwihaw ze'eg herur har a'e wà, uzewyr oho wàpuz me a'e wà. Wexak uma'ereko ma'e a'e pe wà. Ikatu kury, (ta'e Zezuz umukatu a'e xe, ipyr oho 'ym pà a'e xe).

Zezuz umugweraw kar kwarer a'e kury

¹¹ Iku'em mehe oho Zezuz Nài taw pe kury. Hemimu'e a'e wà, teko tetea'u a'e wà no, oho hupi a'e wà no. ¹² Uhem etea'i taw pe wà. Heta pàrirogaw a'e pe. Wixe etea'i ukenuhu rupi wà. Wexak teko taw wi wanur mehe wà, amo awa umàno ma'e kwer herur pà taw wi wà. — Pitài zo hememyr ihe. Umàno kwez a'e, i'i ihy izupe. Ihy a'e, kuzà imen umàno ma'e kwer romo hekon a'e. Taw pe har tetea'u oho kuzà rupi wà, ime-myrtetekwer heraha pà tywypaw pe wà. ¹³ Zezuz upuhareko katu hexak mehe. — Ezai'o zo, zàkwà, i'i izupe.

¹⁴ Uhem oho hyru huwake. Opokok hehe. Upytu'u heraha har wata re wà. — Ne kwàkwàmo ne ty, epu'àm ne nehe ty, a'e newe, i'i Zezuz izupe, umàno ma'e kwer pe.

¹⁵ Ukweraw kury. Wapyk in wyru pupe, uze'eg pà wanupe. Na'e Zezuz umuzewyr kar imono ihy pe kury. ¹⁶ A'e pe har paw wà, ukyze katu izuwi wà. Umume'u katu Tupàn ikàgaw wà. — Tupàn ze'eg imume'u har ikàg ma'e uhem wà xe zanepyr a'e kury, i'i uzeupeupe wà. — Tupàn ur kwez xe kury, wemiruze'eg wapyro pà kury, i'i uzeupeupe wà.

¹⁷ Teko a'e wà, umume'u Zezuz hemiapo kwer oho wà, taw Zutez ywy rehe har nànan wà, taw amo ywy Zutez ywy huwake har nànan wà no.

Zuàw purumuzahazahak ma'e omono kar wemimu'e Zezuz pe a'e wà kury

¹⁸ Zuàw purumuzahazahak ma'e a'e, zemunehew paw pe hekon a'e 'ar mehe a'e. Hemimu'e wexak oho wà, Zezuz hemiapo kwer imume'u pà izupe wà. Zuàw wenz mokoz wemimu'e uzepyr a'e wà kury. ¹⁹ — Peho Zezuz pe hehe pepuranu pà nehe, i'i wanupe. — Aipo ne Zuàw hemimume'u kwer romo ereiko ne, peze izupe nehe, hehe pepuranu pà nehe. — Aipo ne ereiko Tupàn hemimur karer romo ne, peze izupe nehe. — Aze nereiko kwaw Tuwihawete ur ma'e ràm romo, uruàro putar amo ae awa ure nehe, peze izupe nehe. ²⁰ Hemimu'e weruzar Zuàw ze'eg wà, upuranu oho Zezuz rehe wà.

²¹ A'e 'ar mehe we Zezuz umukatu ima'eahy ma'e tetea'u a'e wà. Tekwe ikatu 'ym ma'e tetea'u umuhem kar wamono puruwi wà no. Umuhàpyhà kar hehàpyhà 'ym ma'e tetea'u wà no. ²² Uze'eg Zuàw hemimu'e wanupe kury. — Pezewyr peho Zuàw pe nehe kury. Pemume'u penemixak kwer peneminu kwer izupe nehe, i'i wanupe. — Hehàpyhà 'ym ma'e kwer hehàpyhàgatu a'e wà kury. Wata 'ym ma'e kwer wata waiko a'e wà kury. Iperewàtà ma'e kwer ikatu a'e wà kury. Iapyha 'ym ma'e kwer iapyha katu a'e wà kury. Umàno ma'e kwer ukweraw wi a'e wà kury. Teko umume'u ze'eg puràg oho waiko ma'e hereko 'ymar wanupe a'e wà kury, peze peho Zuàw pe nehe, i'i wanupe. ²³ Aze teko uzeruzar katu herehe wà nehe, hurywete putar wà nehe, i'i wanupe.

²⁴ Zuàw hemimu'e oho izuwi wà kury, Zuàw pe uzewyr pà wà kury. A'e mehe Zezuz uze'eg teko wanupe kury, Zuàw rehe kury. — Ma'e pexak peho ywyxig heta haw pe, i'i wanupe. — Aipo

ka'api'i zàwenugar pexak. Ywytu umumew ka'api'i a'e. ²⁵ Ma'e pexak peho. Aipo awa kamir ipuràg eteahy ma'e imunehew par pexak. Nan kwaw pa. Kamir ipuràg eteahy ma'e imunehew par upyta taw pe tuwihaw hàpuz me wà. Nuiko kwaw ywyxig heta haw pe wà. ²⁶ Ma'e pexak peho. Aipo Tupàn ze'eg imume'u har pexak peho. Azeharomoete. Tupàn ze'eg imume'u har romo hekon a'e. Wiko wera'u amogwer Tupàn ze'eg imume'u har wanuwi a'e no. ²⁷ Ta'e ze'eg kwehe arer uze'eg nezewe Zuàw rehe a'e xe. — Heze'eg heraha har romo hekon a'e, i'i Tupàn Zuàw rehe. Ne tuwihawete ywy rehe oho ma'e ràm romo ereiko ne. Amono kar putar Zuàw nerenataromo ihe nehe, teko wamuàgà'ym kar pà ihe nehe. A'e rupi upuner putar neze'eg henu haw rehe wà nehe, i'i Tupàn ze'eg kwehe arer pape rehe imuapyk pyrer.

²⁸ Zuàw a'e, ikàg wera'u amogwer wanuwi paw rupi a'e. Amo 'ar mehe nehe, wyzài Tupàn hemiruze'eg a'e wà nehe, te ikàg 'ym ma'e a'e wà nehe, ikàg wera'u putar Zuàw wi a'e wà nehe, Tupàn huwa rupi a'e wà nehe.

²⁹ Ikatu ize'eg teko nà'nàn. Ikatu tuwihaw hemetarer imono'ogor wanupe no. Ta'e a'e weruzar Tupàn ze'eg ikatu ma'e a'e wà xe, ta'e a'e uzemuzahazahak kar oho Zuàw pe a'e wà xe. ³⁰ Ze'eg kwehe arer kwaw par parizew her ma'e a'e wà, ze'eg kwehe arer rehe upurumu'e ma'e a'e wà no, nuiko kwaw nezewe a'e wà. Nuweruzar kwaw Tupàn ze'eg wà, nuzemuzahazahak kar kwaw Zuàw pe teko heta 'ymaw pe heko mehe a'e wà.

³¹ Uze'eg Zezuz wanupe. Amume'u putar teko ko 'ar rehe har waneko haw peme ihe kury. Ma'e zàwe wanekon wà. ³² Kwarer taw mytepe wapyk ma'e

ài wanekon wà. Amo uze'eg amo wanupe wà.

— Zegar haw zereko haw pe har urumuzàg kwez peme ure, napepynyk kwaw pe.

Zegar haw umàno ma'e kwer itymaw pe har urumuzàg kwez peme ure no, napezai'o kwaw pe, i'i wanupe wà.

³³ Zuàw purumuzahazahak ma'e a'e, ur pepyr a'e, uzekwaku ma'e tetea'u rehe a'e. Umumaw 'ar tetea'u umai'u 'ym pà a'e. Nu'u pixik kwaw win a'e. Tekwe ikatu 'ym ma'e weruze'eg hereko a'e wà, peze izupe.

³⁴ A'e re azur xe pepyr ihe. Awa ta'yr romo aiko ihe. Tuweharupi amai'u teko ihe. Nazekwaku kwaw ma'e rehe ihe. A'u win ihe no. — Peme'e kwez awa rehe nehe, peze ihewe. Umai'u war ma'e romo hekon a'e, win i'u har romo hekon a'e, temetarer pyhykar wamyrypar romo hekon a'e, ikatu 'ym ma'e iapo har wamyrypar romo hekon a'e no, peze peiko ihewe. ³⁵ Aze teko weruzar Tupàn ze'eg wà nehe, ukwaw putar ikatu haw wà nehe.

Zezuz oho amo parizew Ximàw her ma'e ipyr a'e kury

³⁶ Na'e amo ze'eg kwehe arer heruzar har wenz Zezuz wàpuz me a'e kury. — Emai'u ezuwà hepyr nehe, i'i izupe. Oho Zezuz hàpuz me. Umai'u in a'e pe. ³⁷ Amo kuzà wiko a'e taw pe a'e. Kuzà wyzài romo hekon a'e. Wenu Zezuz a'e tàpuz me imai'u haw imume'u haw. Weraha kàpuhàg tàpuz me Zezuz huwake kury. (Teko uzapo ita zutahyky'a romo wà.) Ipuràg eteahy zutahyky'a a'e, kàpuhàg hyru a'e. Tynehem hyru a'e. ³⁸ Wapyk in Zezuz huwa kutyr a'e, ipy huwake. Uzai'o in ipy imuàkym mà wehay kwer pupe, a'e re umukàg ipy u'aw

pupe. Umu'ypyr kàpuhàg imono ipy rehe kury. ³⁹ A'e ze'eg kwehe arer kwaw par Zezuz henoz tar a'e, uze'eg uzeupe a'e. — Aze mo 'aw awa ma'e ikwaw pyr 'ym ikwaw par romo hekon a'e, a'e mehe mo ukwaw mo pe kuzà a'e, ukwaw mo kuzà wyzài romo heko haw a'e, i'i uzeupe, uze'eg 'ym pà. — Ukwaw mo hemiapo kwer ikatu 'ym ma'e no, i'i uzeupe. — Opokok zepe iko hehe, i'i uzeupe.

⁴⁰ Na'e uze'eg Zezuz izupe. — Amume'u putar amo ma'e newe ihe kury, Ximàw, i'i izupe (ta'e Ximàw her romo a'e xe.) — Aze pa, purumu'e ma'e. Emume'u ihewety, i'i Zezuz pe. ⁴¹ — Mokok awa unewer temetarer rehe amo awa pe wà. Awa ipy 500 temetarer uhua'u ma'e rehe unewer a'e. Inugwer awa 50 temetarer uhua'u ma'e rehe unewer izupe a'e no.

⁴² Nupuner kwaw imekuzar haw rehe uzar pe wà. A'e rupi izar umunàn wanewer haw wanuwi. Heharaz temetarer wi, i'i izupe, Ximàw pe. Apuranu putar nerehe kury. — Ma'enugar awa uzamutar katu wera'u uzar a'e, a'e newe kury. ⁴³ — Temetarer tetea'u rehe unewer ma'e kwer a'e. Uzamutar wera'u uzar a'e, i'i Zezuz pe. — Aze pa, i'i Zezuz izupe.

⁴⁴ Na'e ume'e a'e kuzà rehe. Uze'eg Ximàw pe. — Erexak 'aw kuzà. Aixe kwez neràpuz me, nerenur kwaw 'y ihewe hezepyey taw romo. 'Aw kuzà uhez hepy kwez kury, wehay kwer pupe kury. A'e re umukàg hepy u'aw pupe. ⁴⁵ Ne nerepyhyk kwaw hepo ne, hehem mehe ne. 'Aw kuzà nupytu'u kwaw hepy rehe uzekaiw ire a'e, hereixe mehe arer we a'e. ⁴⁶ Neremur kwaw kàpuhàg heàkàg rehe. 'Aw kuzà umur kàpuhàg hepy rehe a'e. ⁴⁷ Heamutar katu a'e, a'e rupi amunàn hemiapo kwer ikatu 'ym ma'e kwez izuwi ihe kury. Aze amunàn teko hemiapo

kwer pixika'i ma'e nehe, pixika'i heamutar katu haw nehe. Aze uhua'u hemiapo kwer imunànw nehe, uhua'u heamutar katu haw nehe no.

⁴⁸ Na'e i'i Zezuz kuzà pe kury. Amunàn ikatu 'ym ma'e neremiapo kwer kwez newi kury, i'i izupe. ⁴⁹ Amogwer mez huwake hin ma'e a'e wà, uze'eg uzeupeupe a'e wà. — Mo romo hekon a'e, te ikatu 'ym ma'e umunàn a'e, te purehe zepyk àwàm umume'u a'e, i'i uzeupeupe wà.

⁵⁰ I'i Zezuz kuzà pe kury. — Nezeruzar haw nepyro kwez kury. Eho zeàmàtyry'ym 'ymaw rehe nehe kury, i'i izupe.

8

Amo kuzà wata Zezuz rupi taw nàn a'e wà

¹ Mâràn 'ar pawire wata Zezuz oho taw nànan a'e ywy rehe a'e. Umume'u ze'eg puràg oho iko taw nànanar wanupe. — Peiko Tupàn hemiruze'eg romo nehe, i'i oho iko wanupe. A'e 12 hemimu'e wata oho hupi a'e wà no. ² Amo kuzà ima'eahy ma'e oho Zezuz pe wà. Amo kuzà tekwe ikatu 'ym ma'e hereko har oho izupe wà no. Umukatu a'e wà, tekwe ikatu 'ym ma'e wamuhem kar pà wanuwi wà. A'e rupi a'e kuzà wata oho Zezuz hupi taw nàn a'e wà no. Mari a'e (Matar pe har amo her romo a'e), oho hupi a'e no, ta'e Zezuz umuhem kar 7 tekwe ikatu 'ym ma'e izuwi a'e wà xe. ³ Zuànà a'e no, Kuz hemireko a'e, oho hupi a'e no. Kuz a'e, tuwihaw Ero heko haw pe hekon a'e, tuwihaw romo hekon a'e. Xuzàn a'e no, amogwer kuzà tetea'u a'e wà no, wata oho waiko Zezuz rupi a'e wà, hemimu'e wanupi a'e wà. Uzekaiw wanehe a'e wà. Omono e temetarer wanupe wà, wanemi'u hekuzaromo wà.

Zeuz umume'u ma'etymar rehe ma'emume'u haw xe a'e kury

⁴ Taw nànan iho mehe teko uze-mono'og oho Zeuz pyr a'e wà. Teko tetea'u wazemone'og mehe, umume'u Zezuz ko ma'emume'u haw wanupe kury.

⁵ — Ma'e tymar utym ma'èà'yz oho oko pe a'e. Umuhàmuhàz ma'èà'yz oho iko ywy rehe. Amo ma'èà'yz u'ar pe izywyr. Teko upyrog oho hehe wà. Wiràmiri u'u oho wà. ⁶ Amo ma'èà'yz u'ar amo ywy pehewer rehe ita heta haw pe. Nan kwehe tete hezuz kury. Uxinig tàrityka'i, ta'e naheta kwaw 'y izupe a'e xe. ⁷ Amo ma'èà'yz u'ar xu à'yz mytepe. Hezuz xu hehe we. Tua'u wera'u xu ma'ezuz wi. Upyk kury. ⁸ Amo ma'èà'yz u'ar ywy ikatu ma'e rehe. Hezuz katu. I'a katu no. Heta tetea'u i'a kwer. Na'e i'i nezewe wanupe. — Aze peapyakar heta henu haw nehe, pezeapyaka katu heze'eg rehe nehe, i'i wanupe.

Zeuz umume'u uma'enukwaw paw ma'e tymar rehe har a'e kury

⁹ Hemimu'e upuranu hehe wà kury. — Ma'e rehe nema'enukwaw ne, a'e ma'emume'u haw imume'u mehe ne, i'i izupe wà. — Ma'e rehe uremu'e pe ne, i'i izupe wà.

¹⁰ Amume'u tuwe Tupàn pure-ruze'egaw rehe ze'egaw peme ihe. Namume'u kwaw amogwer teko wanupe. Ama'emume'u wanupe, wamu'e pà ihe. A'e rupi ume'e ma'e rehe a'e wà, nuexak kwaw wà. Uzeapyaka katu ma'e rehe wà, nuenu katu kwaw wà, (nukwaw katu kwaw wà). ¹¹ Akwaw kar putar hema'enukwaw paw peme ihe kury. Ma'èà'yz a'e, nuzawy kwaw Tupàn ze'eg a'e. ¹² Pe izywyr u'ar ma'e kwer a'e, nuzawy kwaw ze'eg henu har a'e. Zuru-pari weraha Tupàn ze'eg wapy'a wi a'e, hehe wamuzeruzar kar 'ym mà a'e. A'e rupi Tupàn nupyro kwaw a'e uze'eg henu har 'ym a'e wà nehe. ¹³ Ita rehe u'ar

ma'e kwer a'e, nuzawy kwaw amo ae henu har a'e. Agwer henu har hurywete Tupàn ze'eg henu mehe wà. Nuixe katu kwaw ize'eg wapy'a pe. Nan kwehe tete upytu'u uzeruzar ire wà. Aze Zuru-pari wagaw wà nehe, upytu'u putar uzeruzar ire wà nehe. ¹⁴ Xu mytepe u'ar ma'e kwer a'e, nuzawy kwaw amo henu har a'e. Agwer henu har a'e wà, ima'enukwaw ma'e ko ywy rehe har rehe a'e wà, ko 'ar rehe har rehe a'e wà no, wemetarer rehe a'e wà no. Ipu-rapo wer wemiapo putar haw rehe wà. Wama'enukwaw paw nuzawy kwaw xu. Wama'enukwaw paw upyk Tupàn ze'eg. Na'i'a katu kwaw. ¹⁵ Ywy katu rehe u'ar ma'e kwer a'e, nuzawy kwaw amo henu har a'e. Agwer henu har wenu katu Tupàn ze'eg a'e wà, weruzar wà no. Ma'èà'yz i'a katu, nupytu'u kwaw u'a re. Nezewegatete a'e Tupàn ze'eg henu har wà, nupytu'u kwaw uzeruzar ire wà.

Zeuz uze'eg tatainy rehe a'e kury

¹⁶ Aze amo umunyk tatainy nehe, nomono kwaw kawaw iwy pe nehe, nomono kwaw kyhaw iwy pe nehe. Omono putar ywate nehe, a'e rupi tàpuz me ur ma'e ràm wexak putar tatainy a'e wà nehe. ¹⁷ Ma'e imim pyrer uzexak kar putar teko wanupe nehe. Ma'e ikwaw pyr 'ym uzekwaw putar nehe. ¹⁸ Pezeapyaka katu ko ze'eg rehe nehe. Aze teko ukwaw amo ze'eg nehe, wenu putar amo ae ze'eg nehe. Aze teko nukwaw kwaw ze'eg henu mehe, a'e ze'eg pixika'i ma'e uhem putar izuwi nehe.

Zeuz ihy a'e, tywyr a'e wà no, wexak Zeuz oho a'e wà

¹⁹ Zeuz ihy a'e, tywyr a'e wà no, ur zepe a'e pe hexak pà a'e wà. Nupuner kwaw uhemaw rehe huwake wà, ta'e teko tetea'u a'e

pe wanekon a'e wà xe. ²⁰ Amo uze'eg izupe. Nehy a'e, nerywyr a'e wà no, katu pe wanekon a'e wà, ipurexak wer zepe nerehe a'e wà. ²¹ Uze'eg Zezuz a'e pe har wanupe. — Aze teko wenu Tupàn ze'eg wà nehe, aze weruzar wà nehe, hehy ài wanekon wà nehe, herywyr ài wanekon wà nehe no, i'i Zezuz wanupe.

Zezuz umupytu'u ywytuaiw a'e kury

²² Amo 'ar mehe wixe Zezuz oho kanuhu pupe kury, wemimu'e wanupi kury. — Zaha yryhu waz nehe ty wà, i'i wanupe. Uzypyrog wata pà wà, kanu pupe wà. ²³ Wata mehe we Zezuz uker upà. Uhem ywytuaiw wà a'e pe yryhu rehe. Uzeen 'y oho kanu pupe wanupe kury. Na'ikatuahy kwaw a'e pe wanupe. ²⁴ Uze'eg hemimu'e oho izupe wà, imume'e kar pà wà. Purumu'e ma'e, purumu'e ma'e, i'i izupe wà. — Zamàno putar zane, i'i izupe wà. Upu'àm Zezuz. Uze'eg ywytu pe, 'y ipenopenog ma'e pe no, imupytu'u kar pà. Upytu'u tuwe ywytu, upytu'u 'y upenog ire no. Ikatuahy a'e pe wanupe kury. ²⁵ Napezeruzar katu kwaw herehe, i'i Zezuz wanupe. Ipytuhegatu hehe wà, ukyze pà izuwi wà. Mo romo hekon a'e, ma'e romo hekon a'e, i'i uzeupeupe wà. Weruze'eg ywytu a'e, weruze'eg 'y a'e no. Ywytu a'e, 'y a'e no, weruzar ize'eg a'e wà, i'i uzeupeupe wà.

Zezuz umukatu awa tekwe ikatu 'ym ma'e hereko har a'e kury

²⁶ Wata oho Karirez yryhu rehe wà, te uhem yryhu waz wà. Zera ywy kutyr wanon wà. ²⁷ Uhem Zezuz oho kanu wi. Ywy rehe ihem mehe ur amo awa a'e pe huwàxi pà. Tekwe ikatu 'ym ma'e hereko har romo hekon a'e. Kwehe numunehew kwaw ukamir. Nuker kwaw weko haw pe, ni noho kwaw a'e pe. Tywypaw pe hekon tuweharupi.

²⁸ Wexak Zezuz. Hexak mehe uhapukaz heiheihem pà. U'ar uzeamumew pà Zezuz huwa rupi, uze'eg ahyahy pà nezewe izupe. Ne Zezuz, Tupàn Ywate Wera'u Har ta'yr ne, i'i izupe. — Ma'e erezapo putar ihewe nehe, i'i izupe. — Ezepyk zo herehe nehe, i'i izupe. ²⁹ Na'e Zezuz umuhem kar tekwe ikatu 'ym ma'e izuwi. Tekwe ikatu 'ym ma'e a'e, tuweharupi wiko hehe a'e. Tuweharupi teko upyhyk a'e awa oho wà, iàpixi pà ipo rehe ipy rehe wà. Uzàpixi kyhàhàm tàtà ma'e pupe wà. Tuweharupi tekwe ikatu 'ym ma'e hereko har omonohok kyhàhàm a'e. Tuweharupi hekwe ikatu 'ym ma'e weraha a'e awa ywyxig heta haw pe. ³⁰ Na'e uze'eg Zezuz izupe kury. — Ma'e nerer, i'i izupe. — Tekwe ikatu 'ym ma'e tetea'u herer ihe, i'i izupe, (ta'e tekwe ikatu 'ym ma'e tetea'u hehe wanekon a'e wà xe).

³¹ — Uremuhem kar zo pe xe wi nehe, uremono kar zo pe ywykwaruhu pupe nehe, i'i izupe wà.

³² Tàzàhuràn tetea'u umai'u waiko a'e pe wà, ywytyruhu rehe wà. — Uremono kar pe tàzàhuràn wanehe ty, a'e mehe uruixe putar oroho wanehe nehe, i'i izupe wà. Na'e Zezuz umuixe kar tekwe ikatu 'ym ma'e tàzàhuràn wanehe a'e wà kury. ³³ Uhem oho awa wi wà, tàzàhuràn wanehe uzemunehew pà wà. Tàzàhuràn uzàn oho wà kury, ywytyr wi wezyw pà wà. U'ar oho 'y pupe wà kury. Ta'e ywytyruhu iàpy'àmahy a'e xe. 'Y umim tàzàhuràn paw rupi wà, wazuka pà wà.

³⁴ Tàzàhuràn wanehe uzekaiw ma'e a'e wà, wexak weimaw wazuka awer a'e wà. Uzàn a'e wi imume'u pà taw pe har wanupe wà, ko pe har wanupe wà no. ³⁵ Teko wexak wà wà. Uhem Zezuz huwake wà. Wexak tekwe ikatu 'ym ma'e hereko arer a'e pe Zezuz ipy huwake hin mehe. Umunehew ukamir uzehe kury.

Upytu'u he'o haw izuwi. A'e rupi teko ukyze katu a'e wà. ³⁶ Hexak arer umume'u imukatu awer a'e teko wanupe wà. ³⁷ Teko Zera wyy rehe har paw uze'eg Zezuz pe a'e wà kury. — Ehem eho xe wi nehe ty, urereko haw wi nehe ty, i'i izupe wà, ta'e ukyze izuwi wà xe. Wixe Zezuz oho kanu pupe kury. Oho tuwe a'e wi wanuwi kury. ³⁸ Tekwe ikatu 'ym ma'e hereko arer uze'eg izupe iho 'ym mehe we. — Heho wer nerupi ihe, i'i izupe.

³⁹ — Nan kwaw pa, i'i Zezuz izupe. — Emume'u nemukatu awer eho nereko haw pe har wanupe nehe, emume'u newe Tupàn hemiapo kwer nehe, i'i izupe. A'e rupi umume'u Zezuz hemiapo kwer oho taw nànar wanupe a'e kury.

Zezuz umukatu amo kuzà a'e, umukatu amo kuzàtài a'e no

⁴⁰ Yryhu waz ihem wi mehe teko uwàxi Zezuz wà a'e pe wà, ta'e wàro a'e wà xe. ⁴¹ Amo awa Zaz her ma'e uhem wà a'e pe a'e. Zemono'ogaw pe oho ma'e wanuwihaw romo hekon a'e pe a'e. Uzeamumew u'ar pà wyy rehe Zezuz ipy huwake, (ta'e Zezuz tuwihaw ikàg ma'e romo hekon izupe a'e xe.) — Ezur heràpuz me nehe ty, i'i izupe. ⁴² — Ta'e herazyr umàno etea'i a'e xe. Pitài zo herazyr. Wereko 12 kwarahy a'e, i'i izupe. A'e rupi Zezuz wata oho hupi a'e. Iata mehe teko uzepupypupykahy oho hehe a'e wà. ⁴³ Amo kuzà wata wanupi a'e no. Huwy e ma'e romo hekon a'e. 12 kwarahy umumaw uwy e pà. Omono wemetarer paw muhàg kwaw par wanupe. Nupuner kwaw imukatu haw rehe wà. ⁴⁴ Uhem wà Zezuz haikweromo kury, teko wamytepe kury. Opokok ikamir rehe. Na'arewahy upytu'u uwy re kury. ⁴⁵ — Mo opokok herehe, i'i Zezuz. Ihe napokok kwaw ihe, i'i amo. — Nan kwaw ihe, i'i amo

no. Nezewe uze'eg paw rupi wà. — Purumu'e ma'e, heta tetea'u teko neruwake a'e wà, nerehe opokok ma'e a'e wà, i'i Pet izupe.

⁴⁶ — Amo opokok herehe, ta'e uhem tuwe hekàgaw ihewi a'e xe, akwaw ihem awer ihe, i'i Zezuz wanupe.

⁴⁷ — Kwa, Zezuz ukwaw uzehe hepokok awer a'e, i'i kuzà uzeupe. A'e rupi ur huwake kury, uryryz pà kury. Uzeityk u'ar pà Zezuz ipy huwake. A'e pe, teko paw wanuwa rupi, umume'u hehe opokok awer izupe, umume'u uma'eahy awer no, umume'u umukatu awer no. — Na'arewahy hekatu kwez kury, nerehe hepokok mehe kury, i'i izupe. ⁴⁸ — Herazyr, erezeruzar katu herehe ne, a'e rupi urumukatu kwez ihe kury, i'i Zezuz izupe. — Eho nekyze 'ym mà nehe, zàkwà. Nerurywete nehe zàkwà, i'i izupe.

⁴⁹ Zezuz ize'eg mehe we ur amo ze'eg herur har huwake a'e kury. A'e tuwihaw Zaz heko haw pe har romo hekon a'e. — Umàno nerazyr kwez kury, i'i Zaz pe. — Eraha zo purumu'e ma'e neràpuz mehe nehe kury, i'i izupe.

⁵⁰ Wenu Zezuz ize'eg mehe. — Ekyze zo nehe ty, i'i Zaz pe kury. — Ezeruzar herehe, a'e rupi ikatu putar nerazyr a'e nehe, i'i izupe. ⁵¹ (Oho Zaz hàpuz me.) Tàpuz me uhem ire, numuixe kar kwaw amogwer teko uzeupi a'e wà. Xo amo zo weraha uzeupi tàpuz me wà: Pet, Xiak, Zuàw, kuzàtài tu, ihy. A'e zutyka'i wixe oho tàpuz me Zezuz rupi wà.

⁵² A'e pe har paw rupi a'e wà, uzai'o a'e kuzàtài umàno ma'e kwer rehe a'e wà. Heiheim a'e wà. — Pezai'o zo nehe ty wà, i'i Zezuz wanupe. — Uker e upà a'e, i'i wanupe.

⁵³ Uze'eg urywahy hehe wà, ta'e ukwaw katu imàno awer wà xe. ⁵⁴ Upyhyk Zezuz kuzàtài ipo rehe.

— Epu'àm, kuzàtài, i'i izupe wahy-hawa'u.

⁵⁵ Ukweraw wi kury. Na'arewahy upu'àm. — Pemono temi'u izupe, i'i Zezuz amogwer wanupe. ⁵⁶ Tu a'e, ihy a'e no, ipytuhegatu hexak mehe a'e wà. — Pemume'u zo ko heremiapo kwer amo pe nehe, i'i wanupe.

9

Zezuz omono kar wemimu'e taw nà'n a'e wà kury

¹ Wenz Zezuz a'e 12 wemimu'e wamuwà uzeupe a'e wà kury. Omono ukàgaw wanupe. — Pepuner tekwe ikatu 'ym ma'e wamuhem kar haw rehe puruwi nehe kury, i'i wanupe. — Pepuner ima'eahy ma'e wamukatu haw rehe nehe no, i'i wanupe. ² Na'e umuata kar wamono taw nà'n wà, Tupàn pureruze'egaw rehe ze'eg puràg imume'u kar pà wanupe wà, ima'eahy ma'e wamukatu kar pà wanupe wà no.

³ — Peraha zo ma'e peho mehe nehe, i'i wanupe. — Peraha zo ywyrà'i pepokokaw romo nehe. Peraha zo ma'e hyru nehe. Peraha zo temi'u nehe. Peraha zo temetarer nehe. Xo pitài pekamir zo peraha nehe, i'i wanupe. ⁴ — Wyzài taw pe pehem mehe nehe, aze teko pemuixe kar wàpuz me wà nehe, peker peho wanàpuz me nehe. A'e taw pe peneko mehe peker zo amo ae tàpuz me nehe, i'i wanupe. ⁵ — Wyzài taw pe pehem mehe, aze a'e pe har napemuixe kar kwaw weko haw pe wà nehe, aze na'ipurenu wer kwaw peze'eg rehe wà nehe, pehem peho a'e wi wanuwi nehe. Pemuhàmuhàz ywyku'i kwer pexapat rehe arer a'e pe wanupe nehe. A'e mehe a'e pe har ukwaw putar heze'eg rehe uzekaiw 'ymaw a'e wà nehe, i'i wanupe. ⁶ Na'e hemimono kar a'e wà kury, uhem oho a'e wi izuwi wà kury. Wata oho taw nà'nàn

wà. Umume'u Tupàn ze'eg puràg oho waiko taw nà'nàn wà, ima'eahy ma'e tetea'u wamukatu pà wà no.

Tuwihaw Ero nukwaw kwaw Zezuz a'e

⁷ Ero a'e, Karirez ywy rehe har wanuwihaw romo hekon a'e. Amo 'ar mehe wenu Zezuz hemiapo kwer imume'u awer a'e. — Mo romo hekon a'e, i'i uzeupe. — Zuàw purumuzahazahak ma'e a'e, ukweraw wi umàno re a'e, i'i teko uzeupeupe wà. — Màmàzàwe tuwe aipo pa, i'i Ero uzeupe a'e, waze'eg henu mehe a'e.

⁸ — Eri a'e, ukweraw wi a'e, i'i amo teko wà. — Amo ae Tupàn ze'eg imume'u har kwehe arer ukweraw ma'e kwer romo hekon a'e, i'i amo ae teko wà.

⁹ — Azuka kar Zuàw ihe. Azakagok kar ihe, i'i Ero wanupe. — Mo romo hekon a'e awa a'e, a'e ma'e iapo har a'e, i'i wanupe. A'e rupi tuweharupi Ero uzeagaw Zezuz hexak pà a'e.

Zezuz umueta tetea'u temi'u teko tetea'u wanupe a'e kury

¹⁰ Na'e uzewyr Zezuz hemimono karer oho a'e wà kury. Umume'u wemiapo kwer wata mehe arer paw rupi izupe wà. Na'e Zezuz weraha wemimono karer uzeupi wà, Metexaz taw pe wà. ¹¹ Teko tetea'u wenu iho awer imume'u haw wà. Oho haikweromo wà. Uze'egatu Zezuz wanupe a'e, wanexak mehe. — Ikatu pezur awer, i'i wanupe. Uze'eg Tupàn pureruze'egaw rehe a'e pe wanupe. Umukatu ima'eahy ma'e a'e pe wà no.

¹² Karukete mehe ur a'e 12 hemimu'e ipyr wà. — Emuhem kar 'aw teko wamono xe wi wà nehe, i'i izupe wà. — A'e rupi upuner oho haw rehe taw pe a'e wà nehe, wemi'u ràm hekar pà wà nehe, uker àwàm hekar pà wà nehe no, ta'e naheta kwaw tàpuz xe wanupe xe, i'i izupe wà.

13 — Pemono temi'u teko wanupe, i'i Zezuz wanupe. — Heta 5 tyy'ak xe kury, heta mokoz pira xe no. Nuhyk kwaw temi'u zanewe, i'i izupe wà. — Aipo uremono kar putar pe taw pe temi'u ime'eg kar pà ne nehe, kwez teko wanupe àràm ne nehe kury, i'i izupe wà, hehe upuranu pà wà.

14 Ta'e heta 5.000 awa a'e pe a'e wà xe. — Pemuapyk kar teko pe wà nehe ty wà, i'i wanupe. — Pemuapyk kar 50 teko xe wà nehe, pemuapyk kar amo 50 pe pe wà nehe, amo 50 pemuapyk kar 'a pe wà nehe, amo 50 pemuapyk kar xe ràn wà nehe no, paw rupi pemuapyk kar nezewe pe wà nehe, i'i wanupe.

15 Hemimu'e umuapyk kar a'e teko Zezuz ze'eg rupi katete a'e wà. 16 Uppyhyk Zezuz a'e tyy'ak kury, a'e pira no. Ume'e ywate. Uze'eg Tupàn pe ikatu haw rehe. Na'e uzaikaikaw tyy'ak opo pupe kury, (imueta tetea'u kar pà kury). Uzaikaikaw pira nezewegatete no. Omono wemimu'e wanupe. — Peraha teko wanupe kury, i'u kar pà wanupe kury, i'i wanupe. 17 Teko u'u paw rupi wà. Uhyk wanupe. Oporoporog hemimu'e 12 kok por wanemi'u kurer pupe wà, ta'e teko nupuner kwaw a'e temi'u i'u haw rehe paw rupi a'e wà xe.

Umume'u Pet Zezuz heko hawete izupe

18 Amo 'ar mehe Zezuz a'e zutya'i uze'eg Tupàn pe a'e. Ize'eg mehe ur hemimu'e ipyr a'e wà. — Ma'in teko herehe wà, i'i wanupe, wanehe upuranu pà.

19 — Amo teko nezewe i'i newe wà, — Zezuz a'e, Zuaw purumuzahazahak ma'e ukweraw wi ma'e kwer romo hekon a'e, i'i newe wà. — Eri ukweraw wi ma'e kwer romo hekon a'e, i'i amo newe wà. — Tupàn ze'eg imume'u har kwehe arer ukweraw wi ma'e kwer romo

hekon a'e, i'i amo newe wà, i'i hemimu'e izupe wà.

20 — Pe no ty wà, ma'e peze herehe peze'eg pà pe no ty wà, i'i wanupe, wanehe upuranu pà. Uze'eg Pet izupe kury. — Ne ureruwihawete urepyro har Tupàn hemimur karer Mexi her ma'e romo ereiko ne, i'i izupe kury.

Zezuz umume'u umàno àwàm ukweraw pàwàm a'e kury

21 — Pemume'u zo a'e ma'e teko wanupe nehe, i'i Zezuz wanupe.

22 — Ihe Awa ta'yr romo aiko ihe, apuraraw putar ma'erahy tetea'u ihe nehe. Zutew waneruze'egar a'e wà nehe, xaxeto wanuwihaw a'e wà nehe no, ze'eg kwehe arer rehe upurumu'e ma'e a'e wà nehe no, nuzeruzar kwaw heze'eg rehe a'e wà nehe. Hezuka kar putar a'e wà nehe. Akweraw wi putar hemàno re nehe, i'i wanupe.

23 Na'e uze'eg Zezuz wanupe a'e. — Aze teko iho wer herupi nehe, tuwe heharaz uzewi nehe, tuwe oho heraikweromo nehe. Aruzar putar heru ze'eg ihe nehe, te ywya kanetar rehe amàno putar ihe nehe. Aze peneko wer heremiruze'eg romo nehe, peze'eg nezewe nehe. — Azapo putar ikatu haw Tupàn ze'eg heruzar pà ihe nehe. Wyzài ma'erahy apuraraw putar nehe, ize'eg heruzar pà nehe, peze izupe nehe. 24 Aze teko izepyro wer nehe, umàno putar nehe. Aze teko umàno herehe uzeruzar haw rehe nehe, uzepyro putar nehe. 25 Aze awa upyhyk ma'e ko ywy rehe har tetea'u uzeupe nehe, aze heta hemetarer tetea'u izupe nehe, aze umàno a'e re nehe, ima'e ukàzym putar izuwi paw rupi nehe. Nuwereko kwaw nehe. 26 Aze amo teko imaranugar amogwer wanuwa rupi nehe, herehe nehe, hepurumu'e haw rehe nehe, a'e mehe hemaranugar putar hehe teko wanuwa rupi ihe nehe no. Amo 'ar mehe nehe, aiko

putar ikàg wera'u ma'e romo ihe nehe. Heru umur putar ukàgaw upuràgaw ihewe nehe. Heko haw pe har umur putar ukàgaw ihewe a'e wà nehe no. A'e 'ar mehe hemaranugar putar a'e awa wi ihe nehe, amogwer wanuwa rupi nehe. ²⁷ Pema'enukwaw katu ko ma'e rehe nehe. Teko ko 'ar rehe wikuwe ma'e a'e wà, numàno kwaw paw rupi a'e wà nehe, Tupàn pureruze'egaw tur 'ym mehe a'e wà nehe.

Moizez a'e, Eri a'e no, ur Zezuz pe uze'eg pà a'e wà kury

²⁸ Na'e 7 'ar pawire oho Zezuz ywytyr rehe Tupàn pe uze'eg pà a'e kury. Weraha na'iruz wemimu'e uzeupi wà no. Pet, Zuàw, Xiak. ²⁹ Ize'eg mehe huwa uzeapo amo ae ma'e romo kury. Ikamir henyenyahy, xigatu kury. ³⁰ Tàrityka'i Moizez uhem a'e pe ipyr a'e, izupe uze'eg pà a'e. Uhem Eri a'e no. (Tupàn ze'eg imume'u har kwehe arer umàno ma'e kwer romo wanekon a'e wà.) ³¹ Heny katu a'e wà no, ta'e Tupàn huwake har heny katu nezewe a'e wà xe. Uze'eg Zezuz pe wà. — Na'iàrew kwaw neho àwàm Zeruzarez pe nehe, i'i izupe wà. — Eremàno putar a'e pe nehe, ta'e Tupàn uputar nezewe haw a'e nehe xe, i'i izupe wà. ³² Pet a'e, hehe we har a'e wà no, uker upà ywy rehe a'e wà. Na'e ume'e a'e wà kury. Wexak Zezuz henyahy haw wà. Wexak a'e mokoz awa Zezuz huwake har wà no.

³³ A'e mokoz awa uhem oho Zezuz wi a'e wà kury. Waho 'ym mehe we Pet uze'eg Zezuz pe a'e. — Hezar, i'i izupe. — Uruiko xe ure kury. Ikatu xe urereko haw kury. Uruzapo putar na'iruz tàpuz pew ure nehe. Ereiko putar amo tàpuz pupe nehe. Moizez wiko putar amo tàpuz pupe nehe. Eri wiko putar inugwer pupe a'e nehe no, i'i izupe. (Uze'eg e izupe a'e,

uma'enukwaw katu 'ym pà uze'eg rehe a'e.)

³⁴ Ize'eg mehe we uhem amo ywàkun wà a'e pe a'e kury. Ywàkun i'àng ukwaw wanehe kury. Zezuz hemimu'e ukyze ywàkun hexak mehe wà. ³⁵ Na'e amo uze'eg ywàkun rehe a'e kury. — Ko awa a'e, hera'yr romo hekon a'e. Aexak ihe, amuigo kar putar tuwihawete romo ihe nehe. Pezeapyaka katu ize'eg rehe nehe, i'i a'e ze'eg ywàkun pupe har. ³⁶ Ize'eg pawire Zezuz a'e zutyka'i a'e pe hekon a'e. Ta'e a'e mokoz awa oho izuwi a'e wà xe. Hemimu'e numume'u kwaw wemixak kwer a'e pe uzeapo ma'e kwer a'e wà, teko wanupe a'e wà.

Umukatu Zezuz amo kwarer a'e

³⁷ Iku'em kury. Wezyw Zezuz oho ywytyr wi a'e wà kury. Teko tetea'u ur Zezuz huwàxi pà wà. ³⁸ Amo awa a'e pe har a'e, uhapukaz 'àm Zezuz pe a'e pe a'e. — Purumu'e ma'e, i'i izupe. — Eme'e hera'yr rehe nehe, i'i izupe. — Pitài zo hera'yr a'e. Naheta kwaw amo, i'i izupe. ³⁹ — Wereco tekwe ikatu 'ym ma'e uzehe a'e. Tuweharupi hekwe ikatu 'ym ma'e uzàmàtyry'ym iko a'e. A'e re kwarer uhapukaz a'e, uzepyho a'e no. Henyzuz no. Tuweharupi tekwe ikatu 'ym ma'e upuraraw kar ma'erahy kwer izupe. Na'ihem wer kwaw izuwi, i'i izupe, Zezuz pe. ⁴⁰ — Emuhem kar tekwe ikatu 'ym ma'e hera'yr wi nehe, a'e neremimu'e wanupe. Nupuner kwaw wà, i'i izupe.

⁴¹ — Napekwaw katu kwaw Tupàn ze'eg pe, i'i Zezuz teko wanupe. — Napezeruzar kwaw herehe. Kwehe aiko pepyr, i'i wanupe. — Aipo napezeruzar pixik kwaw herehe nehe, i'i wanupe. — Erur nera'yr xe ty, i'i tupe.

⁴² Herur mehe we hekwe ikatu 'ym ma'e weityk kwarer ywy rehe

kury. He'o wera'u kury. Na'e uze'eg Zezuz tekwe ikatu 'ym ma'e pe, imuhem kar pà kwarer wi. Ikatu kwarer kury. Zezuz umuzewyr kar tu pe. ⁴³ Teko ipytuhegatu Tupàn ikàgaw hexak pà wà.

Uze'eg wi Zezuz umàno àwàm rehe a'e

Teko umume'u tuwe Zezuz hemiapo kwer uzeupeupe wà. Waze'eg mehe we Zezuz uze'eg wemimu'e wanupe a'e.

⁴⁴ — Amume'u putar ma'e peme ihe nehe kury. — Peneharaz zo ko heze'eg àwàm wi nehe. Amo hemono putar tuwihaw wanupe nehe. Uzapo putar ikatu 'ym ma'e ihewe wà nehe. Ta'e Tupàn numupytu'u kar kwaw iapo re a'e wà nehe xe, i'i wanupe.

⁴⁵ Hemimu'e nukwaw kwaw ize'eg wà. Zezuz nukwaw kar kwaw uze'eg wanupe. Nupuranu kwaw hehe wà, ta'e ukyze izuwi wà xe. — Mo ikàg wera'u amo wanuwi a'e, i'i hemimu'e Zezuz pe wà.

— Mo ikàg wera'u amo wanuwi a'e, i'i hemimu'e Zezuz pe wà

⁴⁶ Uzyppyrog hemimu'e uze'eze'eg ahyahy pà uzeupeupe wà. — Aiko putar penuwihaw romo ihe nehe, Tupàn pureruze'eg mehe ihe nehe, i'i amo. — Nan kwaw pa, ihe aiko wera'u putar pewi ihe nehe, i'i amo no. Nezewegatete uze'eg amogwer wà no. ⁴⁷ Ukwaw Zezuz wama'enukwaw paw a'e. Uppyhyk kwarer imuwà. Umupu'àm uzeake kury.

⁴⁸ Uze'eg wanupe. — Aze amo uzapo ikatu ma'e ko kwarer pe nehe, ihewe ikatu ma'e iapo har ài hekon putar a'e nehe no. Ihewe ikatu ma'e iapo har zàwenugar a'e nehe no, hemur kar har pe ikatu ma'e iapo har ài hekon a'e nehe no. Pepyrr har ikàg wera'u 'ym ma'e a'e, ikatuahy ma'e romo hekon Tupàn

huwa rupi a'e, ikàg ma'e ài hekon Tupàn huwa rupi a'e.

Zuàw uze'eg Zezuz pe a'e kury

⁴⁹ Na'e Zuàw uze'eg a'e kury. — Purumu'e ma'e. Uruexak amo awa kwez ure kury. Umuhem kar tekwe ikatu 'ym ma'e puruwi nerer rehe a'e. Epytu'u nezewe haw iapo re ty, uru'e izupe, ta'e nuiko kwaw urerehe we har romo a'e xe, ta'e nuiko kwaw neremimu'e romo a'e xe.

⁵⁰ — Pemupytu'u kar zo nehe, i'i Zezuz izupe. — Aze teko napeàmàtyry'ym kwaw a'e wà nehe, pemyrpar romo wanekon a'e wà nehe, i'i wemimu'e wanupe.

Xamari ywy rehe har nuzeruzar kwaw Zezuz rehe a'e wà

⁵¹ Uhem etea'i Zezuz 'ar a'e kury, ywate iho àwàm 'ar a'e kury. — Kutàri aha putar Zeruzarez pe ihe kury, i'i uzeupe. Uzyppyrog Zeruzarez piarupi wata pà kury. ⁵² Xamari ywy rehe wata oho waiko wà. Omono kar amo teko wenataromo amo taw pe wà. — Pekar zaneker àwàm peho wi taw pe nehe, i'i wanupe. ⁵³ Taw pe har numuixe kar kwaw Zezuz a'e wà. — Oho putar Zeruzarez tawhu pe a'e nehe, zaneàmàtyry'ymar wapyr a'e nehe, i'i uzeupeupe wà. A'e rupi numuixe kar kwaw wà. ⁵⁴ Hemimu'e Xiak her ma'e a'e, hemimu'e Zuàw her ma'e a'e no, wexak Zezuz imuixe kar 'ymaw wà. Uze'eg izupe wà. Aze ereputar nehe, urupuner tata imu'ar kar haw rehe ywak wi ure nehe, kwez teko wazuka pà ure nehe, i'i izupe wà.

⁵⁵ Ume'e Zezuz wanehe. — Nan kwaw ty wà, i'i wanupe. ⁵⁶ Wata wi oho wà, te uhem amo ae taw pe wà.

Amo teko heko wer Zezuz hemimu'e romo a'e wà kury

⁵⁷ Waho mehe uze'eg awa wà Zezuz pe a'e. — Aha putar nerupi nehe, wызài ywy rehe nehe, wызài taw pe nehe, i'i izupe.

⁵⁸ Uze'eg Zezuz izupe. — Awara uker oho ywykwar pupe a'e wà. Wiràmiri uker oho waity pe a'e wà no. Ihe Awa ta'yr ihe, naheta kwaw heker haw ihewe ihe, naheta kwaw tàpuz hepytu'u haw ihewe ihe, i'i izupe.

⁵⁹ Na'e uze'eg Zezuz amo awa pe kury. — Ezur herupi nehe ty, heremimu'e romo nereko pà nehe ty, i'i izupe. Uze'eg a'e awa Zezuz pe kury. — Aha putar nerupi nehe, i'i izupe. — Xo pitài ma'e zo azapo putar nerupi heho zanune ihe nehe. Nerupi heho 'ym mehe we azutym putar heru aha ihe nehe, i'i izupe. (Umàno etea'i ru'u tu a'e.)

⁶⁰ — Tuwe umàno ma'e kwer utym umàno ma'e kwer a'e wà nehe, i'i Zezuz izupe. Emume'u Tupàn ze'eg eho purupe nehe kury, i'i izupe.

⁶¹ Amo ae awa uze'eg izupe a'e no. Aze'eg putar aha heànàm wanupe ihe kury. Xo a'e re zo aha putar nerupi nehe, i'i izupe.

⁶² Uze'eg Zezuz izupe. Aze awa uzyppyrog oko rà m iapo pà nehe, aze upytu'u imumaw 'ym mehe we nehe, naheta kwaw temi'u ipurumuzàmuzàg wanupe nehe. Nezewegatete aze amo uzyppyrog Tupàn pureruze'egaw imume'u pà a'e wà nehe, aze a'e re ipytu'u wer a'e wà nehe, teko tetea'u nuenu kwaw ze'eg puràg a'e wà nehe.

10

Zezuz omono kar 72 wemimu'e taw nân a'e wà kury

¹ Amo 'ar mehe Zezuz Zanezar a'e, wexaexak amo 72 awa a'e wà. Omono kar mokoz amo taw pe wà, omono kar amo mokoz amo ae taw pe wà no, nezewe omono kar paw rupi wà, taw nânàn wà, wenataromo wà. ² Wamono kar 'ym mehe we uze'eg wanupe. — Teko ko ywy rehe har a'e wà, nuzawy kwaw aroz ipo'o pyràm ko

pe har a'e wà. Naheta tete kwaw ipo'o har wà. Aroz tetea'u ihyk mehe ko zar umur kar uma'ereko ma'e ko pe a'e wà, aroz ipo'o kar pà wanupe a'e wà. Nezewegatete peze'eg Tupàn pe nehe. A'e mehe umur kar putar uze'eg imume'u har xe a'e wà nehe. A'e rupi teko ukwaw putar Tupàn ze'eg puràg a'e wà nehe. Uzeruzar putar hehe wà nehe. ³ Peho nehe ty wà. Na'ikatuahy kwaw peme nehe. Zawaruhu ume'egatu àràpuhàràn wanehe. Nezewegatete teko a'e wà nehe, ume'egatu putar penehe a'e wà nehe. Apomono kar putar zawaruhu zàwenugar wainuromo ihe, àràpuhàràn ài ihe. ⁴ Peraha zo temetarer hyru nehe, ni ma'e hyru, ni pexapat nehe no. Pepytu'u zo pe rupi nehe, amo pe peze'eg pà nehe. ⁵ Tàpuz me peixe mehe nehe, peze nezewe nehe. — Tuwe zeàmàtry'ym 'ymaw upyta 'àg tàpuz me a'e nehe, peze a'e pe har wanupe nehe. ⁶ Aze awa ikatu ma'e tàpuz me hekon nehe, aze puràmàtry'ym 'ym ma'e romo hekon a'e nehe, tuwe peze'egatu hehe nehe. — Tuwe Tupàn uzapo ikatu ma'e newe nehe, peze izupe nehe. Aze puràmàtry'ym ma'e romo hekon a'e nehe, pezo'ok wi peze'egatu haw izuwi nehe. ⁷ Peiko a'e awa ikatu ma'e hàpuz me nehe, pe'u temi'u peme imur pyràm nehe, ta'e aze teko uma'ereko a'e wà nehe, upuner hekuzar ipyhykaw rehe a'e wà nehe xe. Peker zo amo ae tàpuz me a'e taw pe peneko mehe nehe.

⁸ Aze pehem peho amo taw pe nehe, aze a'e pe har pemuixe kar wà nehe, pe'u temi'u peme imur pyràm nehe. ⁹ Pemukatu ima'eahy ma'e a'e taw pe har pe wà nehe. — Tupàn pureruze'egaw uhem etea'i peme a'e kury, peze a'e taw pe har wanupe nehe. ¹⁰ Aze pehem amo taw pe nehe, aze a'e pe

har napemuixe kar kwaw a'e pe wà nehe, peata peho taw mytepe nehe, nezewe peze'eg pà wanupe nehe. ¹¹ — Te ywy ku'i kwer urepy pe har uruityk putar peme ure kury, peze a'e pe har wanupe nehe. Pema'enukwaw katu ko ze'eg rehe nehe. — Uhem etea'i Tupàn pureruze'egaw peme kury, peze wanupe nehe. ¹² Amo 'ar mehe nehe, Tupàn uzepyk putar ikatu 'ym ma'e iapo har wanehe nehe. A'e 'ar mehe uzepyk putar a'e taw pe har wanehe azeharo-moete nehe. Kwehe mehe Tupàn uzepyk Xotom taw pe har wanehe a'e wà, ta'e ikatu 'ym ma'e uzapo a'e wà xe. Uzepyk wera'u putar a'e taw pe har wanehe nehe, ta'e napemuixe kar kwaw a'e wà xe.

Amo taw pe har nuzeruzar kwaw Zezuz rehe wà

¹³ Uze'eg wi Zezuz wemimu'e wanupe. — Korazi taw pe har wà. Metexaz taw pe har iaiw a'e wà no. Tupàn uzepyk putar wanehe nehe, ta'e na'ipurenu wer kwaw Tupàn pureruze'egaw rehe ze'egaw a'e wà xe. Aze mo azapo agwer purumupytuhegatu kar haw Xir taw pe har wanuwa rupi, Xitom taw pe har wanuwa rupi, a'e mehe mo uzemumikahy mo wemiapo kwer rehe wà, uzewyr mo Tupàn pe wà. ¹⁴ Tupàn uzepyk putar Xir pe har wanehe nehe, Xitom pe har wanehe nehe. Tupàn uzepyk wera'u putar tuwe Korazi pe har wanehe nehe, Pexaz pe har wanehe nehe no, ta'e ukwaw katu ize'eg a'e wà xe. Ta'e Xiro pe har a'e wà xe, Xitom pe har a'e wà xe, nukwaw kwaw ize'eg a'e wà xe. ¹⁵ Kapanau taw pe har wà no. Izeupir wer zepe ywate. Tupàn weityk putar a'e taw pe har tatahu pe a'e wà nehe.

¹⁶ Na'e uze'eg wi wemimu'e wanupe kury. — Aze amo uzeapyaka katu peze'eg rehe a'e

wà nehe, heze'eg rehe uzeapyaka ma'e romo wanekon a'e wà nehe no. Aze amo nuzekaiw kwaw peze'eg rehe a'e wà nehe, herehe uzekaiw 'ym ma'e romo wanekon a'e wà nehe no. Aze amo nuzekaiw kwaw herehe a'e wà nehe, hemur kar har rehe uzekaiw 'ym ma'e romo wanekon a'e wà nehe no.

Akwez 72 hemimu'e uzewyr Zezuz pe a'e wà kury

¹⁷ (Oho a'e 72 awa taw nàn a'e ywy rehe a'e wà.) Uzewyr Zezuz pe wà kury. Hurywete wà. — Urezar, i'i izupe wà. — Te tekwe ikatu 'ym ma'e weruzar ureze'eg a'e wà, ta'e uruze'eg nerer ikàgaw rupi wanupe ure xe, i'i izupe wà.

¹⁸ Uwazar Zezuz waze'eg wanupe. — Aexak Zurupari ywak wi i'ar mehe. I'ar awer nuzawy kwaw àmàn iweraw paw a'e. ¹⁹ Pezeapyaka katu heze'eg rehe nehe, amono hekàgaw peme. A'e rupi pepuner putar pepyrogaw rehe mozaiw rehe nehe, zawazyr rehe nehe no. Napepi kwaw wà nehe. Pekàg wera'u peàmàtyry'ymar wanuwi nehe. A'e mehe napemyapi kwaw a'e wà nehe. Nupuner kwaw ikatu 'ym ma'e iapo kar haw rehe peme wà nehe. ²⁰ Penurywete zo tekwe ikatu 'ym ma'e peze'eg heruzar haw rehe nehe. Penurywete pener imuapykaw rehe nehe, ta'e Tupàn umuapyk pener upape rehe ywate a'e xe.

Hurywete Zezuz a'e kury

²¹ A'e 'ar mehe we Tekwe Puràg umurywete kar Zezuz a'e kury. Uze'eg Zezuz u pe kury. — O heru, ywate har ywy rehe har wazar romo ereiko ne. Ma'e kwaw par 'ym ukwaw neze'eg a'e wà kury, ta'e eremume'u wanupe ne xe. Ma'e kwaw par nukwaw kwaw neze'eg a'e wà, ta'e neremume'u kwaw wanupe ne xe. Eremume'u neze'eg ma'e kwaw par 'ym wanupe ne, ta'e nepurumume'u

wer hehe wanupe ne xe, ta'e nezewe mehe nerurywete ne xe.

²²Ma'e paw wazar romo aiko ihe, teko paw wanuwihaw romo aiko ihe, ta'e hemuigo kar pe nezewe har romo ne xe. Teko nukwaw kwaw nera'yr romo hereko haw a'e wà. Xo ne zo erekwaw ne. Teko nukwaw kwaw heru romo nereko haw a'e wà. Xo ihe zo akwaw ihe. Aze hepurukwaw kar wer hehe amo pe nehe, a'e mehe ukwaw putar a'e wà nehe, i'i Zezuz u pe Tupàn pe. ²³Na'e uze'eg Zezuz wemimu'e wanupe kury. Xo a'e zo wenu ize'eg wà. — Penurywete tuwe kury, ta'e pexak heremiapo kwer tuweharupi kury xe, ta'e peinu heze'eg tuweharupi kury xe. ²⁴Tupàn ze'eg imume'u har tetea'u a'e wà, tuwihaw tetea'u a'e wà no, ipurexak wer zepe agwer ma'e rehe a'e wà. Nuexak kwaw a'e wà. Pexak a'e ma'e peiko kury. Ipurenu wer zepe agwer ma'e rehe wà no. Nuenu kwaw wà. Xo pe zo peinu kury.

Zezuz umume'u Xamari ywy rehe har ikatu ma'e hemiapo kwer a'e kury

²⁵Na'e uhem amo awa wà a'e pe ipyr kury. Ze'eg kwehe arer rehe upurumu'e ma'e romo hekon a'e. Uzeagaw zepe Zezuz ize'eg iawy kar pà izupe. (Amuze'eg zemueateahy kar putar Zezuz Tupàn rehe ihe kury, i'i uzeupe.) — Purumu'e ma'e, i'i Zezuz pe. — Aze hereko wer Tupàn pyr tuweharupi nehe, tatahu pe heho 'ym pà nehe, ma'e azapo putar ko 'ar rehe ihe nehe, i'i izupe, hehe upururu pà. ²⁶I'i Zezuz izupe. — Ma'in Tupàn ze'eg kwehe arer pape rehe imuapyk pyrer a'e, ma'e uzapo kar newe a'e, i'i izupe.

²⁷— Ezamutar katu Tupàn nezar nehe, nepy'a pupe paw rupi nehe, nerekwé rehe paw rupi nehe no, nekàgaw rupi paw rupi nehe no, nema'enukwaw paw rehe paw

rupi nehe no. Ezamutar katu nezeake har nehe no, nezeamutar haw ài nehe no.

²⁸Uze'eg Zezuz izupe. — Azeharomoete neze'eg ne, eruzar tuwe a'e ze'eg nehe, a'e mehe ereiko putar Tupàn pyr tuweharupi nehe, i'i izupe.

²⁹Ize'eg na'ikatu kwaw a'e purumu'e ma'e pe a'e, ta'e ukwaw wemiapo kwer a'e xe. (Aze ru'u nuzamutar kwaw uzeake har a'e wà.) A'e rupi upururu wi Zezuz rehe.

— Mon aipo heruwake har romo wanekon wà, i'i izupe.

³⁰Uze'eg Zezuz izupe kury, uma'emume'u pà izupe kury. — Kwehe mehe uzeapo nezewe. Amo awa uhem oho Zeruzarez tawhu wi a'e, Zeriko taw pe wata pà a'e. Na'e amo ma'e rehe imunar ma'e a'e wà, uwàxi a'e awa iata mehe a'e wà. Upyhyk wà, ikamir henuhem pà izuwi wà. Upetepetek wà no. Te umàno etea'i. Na'e uhem oho izuwi wà. ³¹Na'e amo xaxeto wata oho a'e pe rupi a'e 'ar mehe a'e. Wexak a'e awa ywy rehe tuz mehe. Ukwaw oho kwe rupi kury, izywyr kury, ipytywà 'ym pà kury. ³²Na'e amo awa wata a'e pe rupi a'e no. Erewi haikwerupi har romo hekon a'e, xaxeto wapytywà har romo hekon a'e. Uhem oho huwake kury, hexak pà kury. Nupytu'u kwaw. Nupytywà kwaw. Oho a'e wi izuwi a'e no, izywyr a'e no.

³³Wata amo Xamari ywy rehe har oho a'e pe a'e kury. (Xamari ywy rehe har na'ikatuwawahy kwaw Zutew wanehe a'e wà.) Na'e a'e Xamari ywy rehe har oho a'e awa ipetek pyrer huwake kury, awa umàno etea'i ma'e huwake kury. Hexak mehe upuhareko katu upy'a pe. ³⁴Uhem huwakea'i. Omono muhàg win inuromo iperew rehe. A'e re uwàuwàn iperew pàn pupe no. Upir imono weimaw ku'az kury. Weraha amo tàpuz me kury, wata ma'e waker

haw pe kury. A'e pe uzekaiw hehe. ³⁵ Iku'egwepe omono mokoz temetarer tâtâ ma'e hekuzar katu ma'e tâpuz zar pe a'e. — Ezekaiw katu hehe nehe, i'i izupe. — Ko rupi hezewyr mehe nehe, amono putar hekuzar kurer newe nehe, i'i izupe.

³⁶ Na'e Zezuz upuranu ze'eg kwehe arer rehe upurumu'e ma'e rehe a'e kury. — Na'iruz awa wexak ma'e rehe imunar ma'e wanemipetepetek kwer a'e wâ. Ma'enugar awa na'iruz wanehe arer wiko a'e awa huwake har romo a'e, i'i Zezuz izupe.

³⁷ A'e purumu'e ma'e uze'eg Zezuz pe kury. — Akwez ipytywâ har a'e, huwake har ài hekon a'e, i'i izupe. — Ezapo ma'e eho iko a'e awa ài ne nehe no, i'i Zezuz izupe kury.

Zezuz oho mokoz kuzà wapyr a'e kury

³⁸ Na'e Zezuz a'e, hemimu'e a'e wâ no, wata oho waiko pe rupi a'e wâ. Uhem wâ amo taw pe wâ. Kuzà a'e pe har umuixe kar wâpuz me a'e wâ. Mart tâpuz izar her romo a'e. ³⁹ Mari ikypy'yr her romo a'e. (Amo ae Mari a'e.) Wapyk Mari oho Zanezar ipy huwake kury, ipurumu'e haw rehe uzeapyaka katu pà kury. ⁴⁰ Na'e Mart a'e, nahurywete kwaw a'e, ta'e heta tetea'u ima'ereko haw izupe a'e xe. A'e rupi uze'eg wâ Zezuz pe kury. — Hezar, hekypy'yr nahepytywâ kwaw hema'ereko mehe a'e. Aipo nerezekaiw kwaw hepytywâ 'ymaw rehe ne. Emur kar ihewe nehe. Emuma'ereko kar nehe, i'i Mart Zezuz pe.

⁴¹ Zanezar Zezuz uze'eg izupe. — Mart, Mart, màràzawe tuwe eze-mumikahy ma'e tetea'u rehe ne, i'i izupe. ⁴² — Pitài zo ma'e rehe ezekaiw nehe. Mari ukwaw a'e. Uzekaiw katu a'e ma'e rehe a'e. Ni amo nueraha pixik kwaw a'e ma'e izuwi a'e wâ nehe, i'i Zezuz izupe, Mart pe.

11

Zezuz zanemu'e upe zaneze'egaw rehe a'e kury

¹ Amo 'ar mehe Zezuz uze'eg in Tupàn pe amo taw huwake a'e. Ize'eg pawire amo hemimu'e uze'eg izupe. — Urezar, uremu'e pe Tupàn pe ze'egaw rehe nehe, Zuàw ài nehe, ta'e a'e umu'e wemimu'e nezewe a'e xe, i'i izupe.

² Na'e uze'eg Zezuz wemimu'e wanupe.

— Nezewe peze'eg Tupàn pe nehe.

— Ureru. Tuwe teko paw umuawate katu nerer a'e wâ nehe.

Tuwe teko paw neremiruze'eg romo wanekon wâ nehe, ta'e wanuwihawete romo ereiko ne xe.

³ Tuweharupi emur ureremi'u rà m urewe nehe.

⁴ Emunàn ureremiapo kwer ikatu 'ym ma'e urewi nehe, izuwi nereharaz pà nehe.

Ta'e urereharaz amogwer wane-miapo kwer wi ure xe, ikatu 'ym ma'e urewe iapo mehe ure xe.

Aze urepurapo wer ikatu 'ym ma'e rehe nehe, ezapo kar zo a'e ma'e urewe nehe, peze Tupàn pe nehe.

⁵ Na'e uze'eg wi Zezuz wemimu'e wanupe. ⁶ — Aze peho pemyrypar hàpuz me pyhaw nehe, pyaze mehe nehe, aze penoz ma'e izupe nehe, peze'eg putar nezewe nehe. — Emur na'iruz typy'ak urewe nehe ty, ta'e uhem amo uremyrypar wâ kwez a'e kury xe. Ima'uhez a'e xe. Wata iko a'e. Uker urerâpuz me. Naheta kwaw temi'u izupe urerâpuz me, peze putar ru'u izupe nehe.

⁷ Na'e pemyrypar uze'eg putar ru'u nezewe peme nehe. — Kwa, nan kwaw ty, aker tupâ ty, hepurumuzàmuzâg uker upâ a'e wâ no. Awâpyty m ukenaw no. Napuner

kwaw heme'e haw rehe ihe, temi'u newe imono pà ihe, i'i putar ru'u peme nehe.

⁸ A'e mehe nezewe pezapo nehe. Penoz wiwi nehe. Pemyrypar romo hekon a'e. Aze ru'u nume'e kwaw temi'u imur pà peme. Aze penoz wiwi nehe, a'e mehe umur putar peme nehe, ta'e penoz wiwi pe nehe xe, ta'e napemaranugar kwaw izuwi pe no xe. ⁹ A'e rupi a'e peme kury. Aze penoz ma'e Tupàn pe nehe, umur putar peme nehe. Aze pekar ma'e nehe, pexak putar nehe. Aze penoz peneixe àwàm nehe, uken uzewàpytymawok putar peme nehe. ¹⁰ Ta'e aze awa wenz ma'e nehe, Tupàn umur putar izupe nehe. Aze awa wekar ma'e nehe, wexak putar nehe. Aze awa wenz wixe àwàm nehe, uken uzewàpytymawok putar izupe nehe. ¹¹ Apuranu putar awa wanehe kury. Aze nera'yr wenz ipira newe nehe, aipo eremono putar moz izupe nehe. ¹² Aze wenz zapukaz hupi'a newe nehe, aipo eremono putar zawazyr izupe nehe. ¹³ Napeiko kwaw ikatu ma'e romo Tupàn ài. Pekwaw ikatuahy ma'e imono haw pena'yr wanupe. Nezewegatete zaneru ywate har umur putar Wekwe Puràg teko wanupe a'e nehe no, aze teko wenz izupe a'e wà nehe.

— *Pezepe hemiruze'eg romo hekon Zezuz a'e, i'i amo wà*

¹⁴ Amo 'ar mehe amo tekwe ikatu 'ym ma'e hereko har ur Zezuz pyr kury, uzemukatu kar pà izupe kury. Nupuner kwaw ze'egaw rehe a'e, ta'e hekwe ikatu 'ym ma'e numuze'eg kar kwaw a'e xe. Umuhem kar Zezuz izuwi, imukatu pà. Uzyppyrog awa ze'eg pà kury. Teko ipytuhegatu hexak mehe wà. ¹⁵ I'i amo wà. — Pezepe a'e, tekwe ikatu 'ym ma'e wanuwihaw a'e, a'e ae omono ukàgaw Zezuz pe a'e. A'e rupi upuner tekwe ikatu 'ym ma'e puruwi

wamuhem kar haw rehe a'e, i'i mua'u uzeupeupe wà. (Pezepe her a'e, meru wanuwihaw i'i zaneze'eg rupi a'e. — Zurupari, za'e izupe.)

¹⁶ Amo a'e pe har ipurawy kar wer Zezuz pe ize'eg rehe a'e wà. — Ezapo amo ma'e hexak pyr 'ym nehe, purumupytuhegatu kar pà nehe, a'e mehe erezak kar putar Tupàn nerehe heko haw urewe nehe, i'i mua'u izupe wà. ¹⁷ Ukwaw Zezuz wama'enukwaw paw a'e. Uze'eg wanupe. — Teko amo ywy rehe har a'e wà, aze uzemuza'aza'ak a'e wà nehe, aze amo uzemono'og xe a'e wà nehe, aze amogwer uzemono'og pe pe a'e wà nehe, wànàm wàmàtry'ym pà a'e wà nehe, a'e mehe uzemumaw putar paw rupi a'e wà nehe, uzezukazuka pà a'e wà nehe. Aze teko uzàmàtry'ym wànàm wà nehe, uhàuhàz putar wà nehe. ¹⁸ A'e rupi aze Zurupari hemiruze'eg uzeàmàtry'ym wà nehe, a'e mehe uzemumaw putar wà nehe. — Eremuhem kar tekwe ikatu 'ym ma'e puruwi ne, ta'e Pezepe umur ukàgaw newe a'e xe, peze peiko ihewe. Penemu'em nezewe, ta'e Zurupari numuhem kar pixik kwaw wemiruze'eg puruwi a'e wà xe, (ta'e a'e ae omono kar purehe a'e wà xe). ¹⁹ Penemimu'e a'e wà no, umuhem kar tekwe ikatu 'ym ma'e puruwi a'e wà no. Mo ikàgaw rupi umuhem kar tekwe ikatu 'ym ma'e puruwi a'e wà. Penemimu'e a'e ae ukwaw kar penemu'emaw teko wanupe nezewe a'e wà. ²⁰ Nan kwaw nezewe. Tupàn umur ukàgaw ihewe, a'e rupi amuhem kar tekwe ikatu 'ym ma'e puruwi ihe. A'e rupi pekaw Tupàn ikàgaw pepyr ihemaw pe kury. Pekaw ipureruze'egaw ihemaw no.

²¹ Awa ikàg ma'e a'e, ume'egatu iko wàpuz rehe, uzekaiw katu uma'e rehe. A'e mehe amo na'imunar kwaw ima'e rehe izuwi a'e wà nehe. ²² Aze ur awa

ikàg wera'u ma'e a'e nehe, aze uzàmàtryy'ym tàpuz izar heityk pà nehe, a'e awa ikàg wera'u ma'e weraha putar ima'e izuwi a'e nehe.

²³ Aze teko nuiko kwaw heremiruze'eg romo a'e wà nehe, wiko heàmàtryy'ymar romo a'e wà nehe. Aze nahepytywà kwaw poromono'og mehe a'e wà nehe, a'e mehe upurumuhàmuhàz ma'e romo wanekon a'e wà nehe. — Tekwe iaiw ma'e upuner nerehe uzewyr haw rehe a'e nehe, i'i Zezuz a'e kury.

Tekwe ikatu 'ym ma'e weko awer pe izewyr haw

²⁴ Uze'eg wi wanupe. — Aze tekwe ikatu 'ym ma'e uhem amo awa wi nehe, wata oho ywy rehe 'y heta 'ymaw rehe nehe, weko àwàm ipyahu ma'e hekar pà nehe. Aze nuexak kwaw nehe, uze'eg putar uzeupe nehe, — Hà, azewyr putar hereko awer pe ihe nehe kury, a'e heremizarer pe ihe nehe kury, i'i putar uzeupe nehe. ²⁵ Na'e uzewyr putar oho weko awer pe nehe. — Hà, amo upeir katu xe ihewe a'e, i'i putar uzeupe nehe. ²⁶ Na'e uhem wi putar oho amo 7 tekwe ikatu 'ym ma'e iaiw wera'u ma'e wanekar pà nehe. Weruzewyr waneruwà weko haw pe wà kury, uzepyr wamuigo kar pà wà kury. A'e rupi a'e awa a'e nehe, a'e tekwe ikatu 'ym ma'e wanereko har a'e nehe, ima'eahy wera'u putar a'e nehe kury, he'o wera'u putar a'e nehe no.

— *Hurywete Tupàn ze'eg henu har a'e wà, i'i Zezuz a'e kury*

²⁷ Ize'eg pawire amo kuzà a'e pe har uze'eg izupe kury. — Hurywete kuzà nemuzexak kar arer 'y, nemukamu kar arer 'y, i'i izupe.

²⁸ — Hurywete wera'u Tupàn ze'eg henu har a'e wà, heruzar har a'e wà, i'i Zezuz izupe, kuzà pe. — Ezapo ma'e Tupàn ikàgaw hexak kar pà urewe, i'i teko Zezuz pe wà.

— *Ezapo ma'e Tupàn ikàgaw hexak kar pà urewe, i'i teko Zezuz pe wà*

²⁹ Teko uzemono'og Zezuz izy-wyr wà. A'e rupi uze'eg wanupe. — Azeharomoete teko ko 'ar rehe har a'e wà, ikatu 'ym ma'e iapo har romo wanekon a'e wà. Uzapo kar hexak pyr 'ym waiko ihewe wà, ta'e ipurexak wer Tupàn ikàgaw rehe wà xe. Nuexak kwaw wà nehe, Zon pe uzeapo ma'e kwer zutyka'i wexak putar wà nehe. Zon a'e, na'iruz 'ar umumaw ipirahu rie pe upyta pà a'e. ³⁰ Uhem ipirahu rie wi na'iruz 'ar paw ire. Wexak kar Tupàn ikàgaw oho Nin taw pe har wanupe. A'e rupi uzeruzar hehe wà. Nezewegatete ihe Awa ta'yr ihe nehe no, aexak kar putar Tupàn ikàgaw teko ko 'ar rehe har wanupe ihe nehe no. Ta'e akweraw wi putar hemàno re ihe nehe no xe, na'iruz 'ar paw ire ihe nehe no xe. ³¹ Amo 'ar mehe nehe, Tupàn umume'u putar teko wanemiapo kwer ikatu 'ym ma'e purupe a'e nehe. A'e 'ar mehe nehe, amo tuwihaw kuzà a'e nehe, amo ywy rehe har wanuwihaw a'e nehe, upu'àm putar a'e nehe, umume'u putar ko 'ar rehe har wanemiapo kwer ikatu 'ym ma'e a'e nehe. Ta'e kwehe mehe a'e kuzà a'e xe, muitea'u wata oho Xàrumàw ze'eg henu pà a'e. Ihe aiko xe ihe. Hekàg wera'u Xàrumàw wi ihe. ³² A'e 'ar mehe nehe, Nin taw pe har umàno ma'e kwer ukweraw putar a'e wà nehe, umume'u putar penemiapo kwer a'e wà nehe, ta'e upytu'u ikatu 'ym ma'e iapo re a'e wà xe, Zon ze'eg henu mehe a'e wà xe. Ihe aiko xe ihe. Hekàg wera'u Zon wi ihe.

Naximono kwaw tatainy kawaw iwyp e zane

³³ Uze'eg wi wanupe. — Aze amo umunyk tatainy nehe, numim kwaw nehe, nomono kwaw kawaw iwyp pe nehe. Omono

ywate nehe, a'e rupi teko wexak putar tãpuz me wixe ma'e a'e wà nehe. ³⁴ Peneha nuzawy kwaw tatainy penetekwer pe. Aze heta tatainy, pexak katu ma'e. Aze ikatu peneha, pexak katu ma'e. Nezewegatete aze pepurapo wer tuwe Tupàn hemiapo putar haw rehe nehe, pezapo putar nehe. — Hepurapo wer hehe ihe, aze peze mua'u nehe, aze napepurapo wer kwaw hehe nehe, napezapo kwaw nehe. Hehàpyhà 'ym ma'e ài peiko putar nehe. ³⁵ A'e rupi peme'egatu peneko haw rehe nehe. Nezewe mehe tatainy penehe har nuwew kwaw a'e nehe. ³⁶ Aze peiko hehàpyhàgatu ma'e ài nehe, aze pepurapo wer tuwe ikatuahy ma'e rehe nehe, pezapo putar nehe.

Uze'eg Zezuz parizew wanupe a'e kury

³⁷ Upytu'u Zezuz uze'eg ire kury. Na'e amo ze'eg kwehe arer kwaw par parizew her ma'e ur Zezuz pe uze'eg pà wàpuz me imai'u haw rehe a'e kury. ³⁸ Zezuz nuzepuez kwaw umai'u zanune. A'e parizew wexak izepuez 'ymaw. Ipytuhegatu hexak mehe. ³⁹ Na'e Zezuz uze'eg izupe kury, (hapi har wanupe no). — Pe ze'eg kwehe arer kwaw par pe, pepyez katu pekawaw. Xo pepy'a zo na'ikatu kwaw pe. Ta'e ikatu 'ym ma'e rehe pema'enukwaw pe xe, puràmàtyry'ymaw rehe pema'enukwaw pe no xe. ⁴⁰ He'o ma'e ài wà. Tupàn a'e, penekwe iapo arer romo penetekwer iapo arer romo hekon a'e. Penie iapo har pepirer iapo har romo hekon a'e no. ⁴¹ Aze pemono pekawaw por ma'e hereko 'ymar wanupe nehe, a'e mehe pepy'a ikatu putar Tupàn huwa rupi nehe, pekawaw ài nehe.

⁴² Pe ze'eg kwehe arer kwaw par pe. Pezemumikahy nehe, ta'e Tupàn uzepyk putar penehe a'e

nehe xe. Pemono pema'e kurer Tupàn pe, te temi'u inuromo har no. Napezapo kwaw ikatu ma'e teko wanupe. Napezamutar katu kwaw Tupàn. Ikatu penemi'u kurer imono haw Tupàn pe. Aze pezapo ikatu ma'e purupe nehe, aze pezamutar tuwe Tupàn nehe, pekatu wera'u putar izupe nezewe mehe nehe.

⁴³ Pe ze'eg kwehe arer kwaw par pe, pezemumikahy nehe, ta'e Tupàn uzepyk putar penehe a'e nehe xe. Zemono'ogaw pe har pemuapyk kar tenaw ikatu wera'u ma'e rehe a'e wà. Ikatuahy nezewe mehe peme. Teko pemuawate katu ma'e me'egaw pe a'e wà no. Penurywete tuwe nezewe mehe no.

⁴⁴ Tupàn uzepyk putar penehe nehe. Purutum awer hexak pyr 'ym ikwaw pyr 'ym ài peiko. Teko upyrog watym awer 'aromo ikwaw 'ym mà wà. Nezewegatete teko nukwaw kwaw ikatu 'ym ma'e rehe pema'enukwaw paw a'e wà no.

⁴⁵ Amo ze'eg kwehe arer rehe upurumu'e ma'e uze'eg Zezuz pe a'e kury. — Purumu'e ma'e, i'i izupe. — Nezewe neze'eg mehe ereze'eg zemueteahy iko urerehe ne, i'i izupe.

⁴⁶ Uze'eg Zezuz izupe. — Pe ze'eg kwehe arer rehe purumu'e ma'e pe, pezemumikahy nehe, ta'e Tupàn uzepyk putar penehe a'e nehe no xe, ta'e ma'e ipuhuz katu ma'e purupe heraha kar har ài peiko xe. Zawaiw katu ma'e pezapo kar teko wanupe. Nupuner kwaw iapo haw rehe wà. Napepytywà kwaw iapo mehe pe wà. ⁴⁷ Pezemumikahy nehe. Tupàn uzepyk putar penehe nehe. Penàmuzgwer uzuka Tupàn ze'eg imume'u har a'e wà. Pe pezapo tãpuz ipuràg eteahy ma'e watym awer 'aromo. ⁴⁸ A'e rupi ikatu wazuka awer peme, ta'e uzuka Tupàn ze'eg imume'u har a'e wà

xe, ta'e pezapo tàpuz ipuràg eteahy ma'e watym awer 'aromo pe no xe. ⁴⁹ A'e rupi kwehe mehe Tupàn uze'eg nezewe uzeupe a'e. — Amono kar putar heze'eg imume'u har a'e teko wanupe ihe wà nehe, amono kar putar heze'eg heraha har ihe wà nehe no, i'i uzeupe. — Teko uzuka putar amo a'e wà nehe, upuraraw kar putar ma'erahy amo ae wanupe a'e wà nehe no. ⁵⁰ A'e rupi azepyk putar teko a'e 'ar rehe har wanehe ihe nehe, ta'e uzuka heze'eg imume'u har a'e wà xe, izypy mehe, ywy iapo mehe te ko 'ar rehe a'e wà xe, i'i uzeupe.

⁵¹ Penàmuzgwer a'e wà, uzuka Apew izypy mehe a'e wà. Uzuka amo Tupàn ze'eg imume'u har tetea'u a'e wà no. Iahykaw rehe uzuka Zakari tàpuzuhu pupe a'e wà no, ma'ea'yr zuka haw huwake Tupàn rekwe huwake a'e wà no. Azeharomoete Tupàn uzepyk putar teko ko 'ar rehe har wanehe a'e nehe, ta'e wanàmuzgwer uzuka a'e Tupàn ze'eg imume'u har kwehe arer paw rupi a'e wà xe, (ta'e wiko wàmuz wazàwe a'e wà xe).

⁵² Pe ze'eg kwehe arer rehe upurumu'e ma'e pe. Pezemumikahy nehe, ta'e Tupàn uzepyk putar penehe a'e nehe no xe. Penemimu'e nukwaw kwaw Tupàn ze'eg a'e wà. Napemu'e kwaw zepe hehe pe wà. Tupàn ze'eg kwaw paw a'e, nuzawy kwaw tàpuz a'e. Pewàpytym ukenaw. Teko nupuner kwaw wixe haw rehe ipupe wà. Napeneixe wer kwaw a'e tàpuz me. Aze amo heixe wer ipupe wà, napemuixe kar kwaw ipupe pe wà.

⁵³ Uhem Zezuz oho a'e wi a'e kury. Na'e a'e ze'eg kwehe arer rehe upurumu'e ma'e a'e wà, parizew a'e wà no, wata oho hupi a'e wà no, hehe uze'eg zemueteahy pà a'e wà, hehe upuranuru pà a'e wà. ⁵⁴ Upuranu hehe wà,

zawaiw katu ma'e imume'u kar pà izupe wà. — Aze ru'u uzawy putar uze'eg a'e nehe. Aze uze'eg zemueteahy Tupàn rehe a'e nehe, a'e mehe xiuka kar putar tuwihaw wanupe zane nehe, i'i uzeupeupe wà, izupe uze'eg 'ym pà wà.

12

Zezuz uze'eg typy'ak imuapiruru kar haw wemimu'e wanupe a'e kury

¹ Teko tetea'u uzemono'og a'e pe Zezuz ze'eg henu pà a'e wà. Utyrytyryk waiko uzehezehe wà, upyropyrog pà uzehezehe wà. Uzypyrog Zezuz wemimu'e wanupe uze'eg pà a'e kury. — Aze xiapo typy'ak nehe, ximono imuapiruru kar haw inuromo nehe. A'e mehe iapiruru typy'ak zanewe. Imuapiruru kar haw pixika'i ma'e umuapiruru kar typy'ak tetea'u a'e. Ze'eg kwehe arer kwaw par parizew her ma'e a'e wà, na'ikatu kwaw Tupàn pe a'e wà. — Ureruzar katu ze'eg kwehe arer ure, i'i teko wanupe. Wapy'a pe ima'enukwaw ikatu 'ym ma'e rehe wà. Uzapo ikatu 'ym ma'e ikwaw kar 'ym pà purupe wà. Wanemiapo kwer ikatu 'ym ma'e a'e, nuzawy kwaw typy'ak imuapiruru kar haw a'e. Na'arewahy teko tetea'u uzapo putar ikatu 'ym ma'e wazàwe a'e wà nehe no. ² Ma'e imim pyrer uzexak kar putar paw rupi nehe. Ma'e ikwaw pyr 'ym uzekwaw kar putar nehe no. ³ Peze'eg awer ipytun mehe arer uzenu kar putar 'ar romo a'e nehe. Ma'e penemimime'u kwer tàpuz me arer penewowo mehe arer uzemume'u kar putar taw mytepe a'e nehe. Teko uhapukaz putar a'e ma'e imume'u pà wà nehe, tàpuz 'aromo upu'àm putar uhapukaz pà wà nehe.

Pekyze Tupàn wi nehe

⁴ Uze'eg wi teko wanupe. — Ko ma'e amume'u putar peme kury hemyrypar wà. Pekyllze zo penetekwer izuka har wanuwi nehe. Ta'e nupuner kwaw amo ae ma'e peme iapo haw rehe a'e wà nehe xe. Nupuner kwaw penekwe izuka haw rehe wà nehe. ⁵ Pekyllze katu Tupàn wi nehe, ta'e pezuka re a'e nehe, upuner pemono kar haw rehe tatahu pe a'e nehe xe. Azeharomoete pekyze izuwi nehe, a'e peme.

⁶ Pixika'i wiràmiri a'e wà. Nahekuzar katu kwaw wà. Tupàn naheharaz kwaw wanuwi. Ni pitài wiràmiri wi naheharaz kwaw a'e. ⁷ Te pe'aw peakàg rehe har Tupàn upapar a'e. Pekyllze zo nehe, ta'e pekatu wera'u wiràmiri wanuwi Tupàn pe pe xe.

Tuwe Zezuz hemimu'e umume'u hemiruze'eg romo weko haw wà nehe

⁸ Uze'eg wi teko wanupe. — Ihe Awa ta'yr romo aiko ihe. Aze amo uze'eg nezewe teko wanuwa rupi nehe, — Aiko Zezuz hemiruze'eg romo ihe, aze i'i nehe, nezewegatete amume'u putar heremiruze'eg romo heko haw ihe nehe no, Tupàn heko haw pe har wanuwa rupi ihe nehe no. ⁹ — Naiko kwaw Zezuz hemiruze'eg romo ihe, aze amo i'i teko wanuwa rupi nehe, nezewegatete amume'u putar heremiruze'eg 'ym romo heko haw ihe nehe no, Tupàn heko haw pe har wanuwa rupi ihe nehe no.

¹⁰ Aze amo uze'eg zemueteahy herehe nehe, Tupàn umunàn putar ize'eg awer izuwi nehe, aze a'e teko izewyr wer Tupàn pe nehe. Aze uze'eg zemueteahy Tekwe Puràg rehe nehe, Tupàn numunàn kwaw izuwi nehe. Naheharaz kwaw ize'eg awer wi nehe. Uzepyk putar hehe nehe.

¹¹ Aze teko peneraha zemono'ogaw pe wà nehe, penemiapo kwer imume'u mua'u pà

tuwihaw wanupe nehe, pezemu-mikahy zo nehe. — Ma'e a'e putar wanupe nehe, peze zo pezeupe nehe. Pekyllze zo wanuwi nehe. ¹² Ta'e Tekwe Puràg uhem putar pepy'a pe a'e 'ar mehe a'e nehe xe, pemuze'eg kar pà a'e nehe xe.

— *Peiko zo ma'e tetea'u iputar har romo nehe, i'i Zezuz a'e kury*

¹³ Uze'eg awa a'e pe har Zezuz pe a'e kury. — Purumu'e ma'e, i'i izupe. — Eze'eg heryky'yr pe nehe. Ureru umàno kwez kury. Wezar uma'e paw kwez heryky'yr pe kury. Wezar uiwy izupe no. Naheta kwaw ma'e ihewe. — Emono nema'e kurer nerywyr pe nehe, ere izupe nehe, i'i a'e awa Zezuz pe.

¹⁴ Uze'eg Zezuz izupe kury. — Ne ty, mo umur ukàgaw ihewe, mo umume'u kar agwer ma'e ihewe, i'i izupe.

¹⁵ Na'e uze'eg wi teko nànan kury. — Peme'egatu pepy'a rehe kury. Peiko zo ma'e tetea'u iputar har romo nehe. Amo awa uze'eg ru'u nezewe uzeupe a'e. — Hemetarar katu ma'e romo aiko ihe, a'e rupi hereko haw ikatuaahy ihewe kury. Namàno kwaw ko 'ar rehe ihe kury, i'i ru'u uzeupe. Hemu'em uzeupe a'e.

¹⁶ Umume'u ko ma'emume'u haw wanupe a'e kury. — Amo hemetarar katu ma'e iziwy rehe i'a tetea'u hemitygwer izupe.

¹⁷ Uzypyrog nezewe uze'eg pà uzeupe a'e. — Kwa, naheta kwaw tàpuz heremi'u ràm imonokatu haw ihewe, i'i uzeupe. — Ma'e azapo putar nehe. ¹⁸ Pixika'i hema'e hyru kury, heràpuz kury. A'e rupi aityk putar hema'e hyru nehe, amo tàpuz uhua'u ma'e iapo pà nehe, hema'e paw imonokatu àwàm romo nehe. ¹⁹ Na'e a'e putar hezeupe nehe. — Kwa, ma'e paw ikatuaahy ihewe kury, a'e putar hezeupe nehe, i'i uzeupe. — Uhyk tuwe ma'e ihewe kury. Kwehe

naputar kwaw amo ma'e ihe nehe. Apytu'u putar hema'ereko re nehe. Amai'u putar nehe, win i'u pà nehe no, ikatuaahy putar hereko àwàm ihewe nehe, i'i uzeupe. ²⁰ Na'e uze'eg Tupàn wà izupe kury. — He'o ma'e romo ereiko ne. Kutàri pyhaw eremàno putar nehe kury. Mo upyhyk putar nema'e neremimonokatu kwer uzeupe nehe, i'i Tupàn izupe.

²¹ — Hemetarer katu ma'e uze'eg nezewe a'e wà. — Kwa, areko ma'e tetea'u ihe kury. Apyhyk wi amo nehe, i'i uzeupe wà. Tupàn i'i putar izupe. — Nerereko pixik kwaw ma'e ne. Hemetarer 'ym ma'e ài ereiko heruwa rupi ne, i'i putar Tupàn izupe nehe. — Ta'e tàrityka'i eremàno putar nehe xe, i'i putar izupe.

— *Pezeruzar Tupàn rehe nehe, i'i Zezuz a'e kury*

²² Na'e uze'eg Zezuz wemimu'e wanupe kury. — A'e rupi amume'u putar ko ma'e peme kury. — Ma'e a'u putar nehe. Naheta kwaw temi'u ihewe nehe, peze zo nehe. — Ma'e amunehew putar nehe. Naheta kwaw heropoz hekamir ihewe nehe, peze zo nehe. ²³ Ta'e nazaiko kwaw temi'u rehe zutyka'i xe. Zanereko haw ikatu wera'u zaneremi'u wi. Zaneretekwer ikatu wera'u zanakamir wi. ²⁴ Peme'e wiràmiri wanehe nehe. Nuzutym kwaw ma'eà'yz a'e wà. Nomono'og kwaw ma'e'a kwer wà. Nuzapo kwaw tàpuz wemi'u rà mimonokatu àwàm romo wà. Tupàn opoz a'e wà. Pekatu wera'u Tupàn pe wiràmiri waniwi. ²⁵ Ma'enugar teko upuner weko haw imupukua'u haw rehe a'e. Ni amo nupuner kwaw a'e. A'e rupi naxikwaw kwaw zanereko haw 'ar nàràgatu har zane. ²⁶ Napepuner kwaw ni pezemuigo kar haw rehe. Pema'enukwawahy zo amo ae ma'e rehe nehe. Ta'e napepuner pixik kwaw agwer ma'e iapo

haw rehe nehe xe. ²⁷ Peme'e ma'eputyr rehe nehe. Hezuz e a'e. Numa'ereko kwaw. Nuzapo kwaw ukamir uzeupe. Xàrumàw heta kamir ipuràg eteahy ma'e a'e. Ikamir na'ipuràg eteahy kwaw ma'e putyr zàwe a'e. Hemetarer katu ma'e romo Xàrumàw a'e. Ma'e putyr ipuràg eteahy wera'u ikamir wi. ²⁸ Ka'akyr hezuz xe kutàri. Pyhewe ximonohok putar zaha nehe, heityk pà tata pupe nehe. Tupàn ae a'e, uzekaiw ka'akyr rehe a'e, ipuràg eteahy ma'e romo iapo pà iputyr pupe a'e. Aipo nuzekaiw kwaw penehe nehe, pema'e rà mimonono pà peme nehe. Pixika'i hehe pezeruzar haw. ²⁹ A'e rupi pema'enukwaw tetea'u zo pema'e rehe nehe. — Ma'e a'u putar nehe, ma'e amunehew putar nehe, peze zo nehe. — Naheta kwaw temi'u ihewe nehe, naheta kwaw kamir ihewe nehe, peze zo nehe. ³⁰ Ta'e Tupàn rehe uzeruzar 'ym ma'e ima'enukwaw tetea'u agwer ma'e rehe tuweharupi a'e wà. Naheta kwaw agwer ma'e peme. Nuhyk kwaw peme. Penu ywate har ukwaw a'e ma'e ihyk 'ymaw a'e. ³¹ A'e rupi, ezapo Tupàn hemiapo putar haw ràgypy izupe nehe, amo ma'e iapo haw wi nehe, a'e re umur putar ma'e neremimutar newe upaw rupi a'e nehe kury.

— *Pemonokatu temetarer ywate har nehe*

³² Uze'eg wi teko wanupe. — Pekyze zo ma'e wi nehe, heremiruze'eg wà. Ta'e penu ywate har ipurumur wer ukàgaw rehe peme a'e xe. ³³ Peme'eg pema'e paw peho amogwer wanupe nehe. Pemono hekuzar amo wanupe nehe, ma'e hereko 'ymar wanupe nehe. Pemonokatu zo temetarer ko ywy rehe har pezeupe nehe. Pemonokatu temetarer ywate har zàwenugar pezeupe nehe. Heta tetea'u putar nezewe mehe nehe, ta'e

na'imunar kwaw amo hehe nehe xe, ta'e hahok nupuner kwaw imuaiw paw rehe a'e wà nehe xe. ³⁴ Aze pereko temetarer tetea'u ko ywy rehe nehe, pema'enukwaw tetea'u putar hehe nehe. A'e rupi napepurapo wer kwaw Tupàn hemiapo putar haw rehe nehe. Pema'enukwaw tuwe Tupàn hemiapo putar haw rehe nehe. Nuzawy kwaw temetarer ywak rehe har zàwenugar peme a'e nehe.

Zezuz umume'u uma'ereko ma'e ume'egatu ma'e wanehe ma'emume'u haw a'e kury

³⁵ Uze'eg wi teko wanupe. ³⁶ Aze awa hemetarer katu ma'e oho zereko haw pe mai'u haw pe a'e nehe, wezar putar wemiruze'eg uma'ereko ma'e wàpuz me a'e wà nehe. Aze hemiruze'eg ikatu ma'e romo wanekon wà nehe, upyta putar hàpuz me wà nehe, uzar hàro pà wà nehe. ³⁷ Uhem mehe wazar uhapukaz putar wanupe nehe. Na'arewahy hemiruze'eg uwàpytymawok putar uken izupe wà nehe, ta'e wàrogatu uzar a'e wà nehe xe, uker 'ym pà a'e wà nehe xe. ³⁸ Hurywete putar uzar izewyr haw rehe a'e wà nehe, ta'e wazar a'e ae uzapo putar ikatu ma'e wanupe a'e nehe xe. -Peapyk ty wà, azapo putar temi'u peme ihe nehe, i'i putar wanupe nehe, ta'e wàrogatu a'e wà xe. Pyhaw pyaze mehe uhem putar ru'u wà a'e nehe. Hemiruze'eg wàrogatu putar uker 'ym pà a'e wà. A'e rupi ikatu putar uzar pe a'e wà nehe. Wazar uzapo putar ikatu ma'e wanupe nehe. Hurywete putar a'e wà nehe no. Peiko a'e uma'ereko ma'e wazàwe pe nehe ty wà. Ihe Awa ta'yr romo aiko ihe. Peàrogatu hezur àwàm nehe, heremiapo putar haw iapo pà tuweharupi nehe. ³⁹ Pema'enukwaw katu ko ma'e rehe nehe. Aze tàpuz zar ukwaw ma'e rehe imunar ma'e tur àwàm 'ar a'e nehe, numuixe kar

pixik kwaw wàpuz me a'e nehe. Numumunar kar kwaw uma'e rehe nehe. ⁴⁰ Pe nehe no ty wà, pezemuàgy'ygatu nehe no ty wà, ta'e azewyr putar tuwà ihe nehe xe. Napekwaw kwaw hezur àwàm 'ar. Peàrogatu hezur àwàm nehe. Aze amo 'ar mehe peze nezewe nehe. — Nur kwaw kutàri nehe, aze peze nehe, aze ru'u azur putar a'e 'ar mehe ihe nehe.

Zezuz umume'u mokoz uma'ereko ma'e wanehe ma'emume'u haw a'e kury

⁴¹ Na'e Pet upuranu Zezuz rehe a'e kury. — Urezar, i'i izupe. — Mo pe eremume'u ko ma'emume'u haw ne. Aze ru'u eremume'u neremimu'e wanupe. Aze ru'u eremume'u teko nànan ne, i'i izupe.

⁴² Na'e uze'eg Zanezar izupe. — Mo wiko uma'ereko ma'e ikatu ma'e romo a'e. Aze ikatu a'e nehe, izar umuzekaiw kar putar wàpuz rehe a'e nehe. — Emono temi'u amogwer uma'ereko ma'e wanupe nehe, aze ima'uhez a'e wà nehe, i'i putar izar izupe nehe. ⁴³ Aze uzapo a'e ma'e nehe, uzar ma'e rehe uzekaiw katu pà nehe, hurywete putar uzar tur mehe nehe. ⁴⁴ Izar a'e nehe, umuzekaiw kar putar uma'e rehe paw rupi azeharomoete nehe, uiwy rehe paw rupi nehe no.

⁴⁵ Aze a'e uma'ereko ma'e i'i uzeupe nehe: Kwa, iàrew tuwe hezar tur àwàm a'e, aze i'i uzeupe nehe, aze uzyppyrog amo uma'ereko ma'e wapetek pà nehe, aze upetek awa wà nehe, aze upetek te kuzà wà nehe no, aze umai'u tetea'u nehe, aze u'u win uka'u pà nehe, a'e mehe nuàro kwaw uzar tur àwàm nehe. ⁴⁶ Izar uhem putar wà a'e nehe. Uma'ereko ma'e nukwaw kwaw i'ar a'e. Izar uzuka putar a'e awa a'e nehe, ipei'ài'ag pà a'e nehe, ize'eg heruzar 'ymar ài a'e nehe. ⁴⁷ Uma'ereko ma'e a'e, aze ukwaw uzar hemiapo putar haw a'e nehe, aze nuzemuàgà'ym kwaw

nehe, aze nuzapo kwaw kwez uzar hemiapo putar haw nehe, izar uzepyk putar hehe a'e nehe, ipetepetek pà a'e nehe. ⁴⁸ Amo ae uma'ereko ma'e a'e, aze nukwaw kwaw uzar hemiapo putar haw a'e nehe, aze uzapo ikatu 'ym ma'e nehe, izar nupetepetekahy kwaw nehe. Mewe katu zo upetepetek putar nehe. Uma'ereko ma'e a'e, aze izar omono ma'e tetea'u izupe nehe, ma'e tetea'u wenz putar izupe nehe. Aze nomono kwaw ma'e tetea'u izupe nehe. Nuenoz kwaw ma'e tetea'u izupe nehe.

Azemumikahy ihe kury, i'i Zezuz a'e kury

⁴⁹ Uze'eg wi teko wanupe. Azur ko ywy rehe ihe, tata imunyk pà ywy rehe ihe. Aze mo ukaz paw kury, ikatu mo ihewe. ⁵⁰ Azemumikahy tuweharupi ihe kury, ta'e apuraraw putar ma'erahy ihe nehe xe. Aze awa uzemuzahazahak kar a'e, wixe 'y pupe a'e. Nezewegatete aixe putar a'e ma'erahy pupe ihe nehe no. ⁵¹ — Erezur puràmàtry'ym 'ymaw herur pà ne, aipo peze peiko. Nan kwaw pa. Puràmàtry'ymaw arur ihe. ⁵² Aze 5 teko heta uzeànàm romo wà nehe, uzemuzà'aza'ak putar wà nehe. Na'iruz zemono'og putar xe a'e wà nehe. Mokok uzemono'og putar pe pe a'e wà nehe no. A'e mokok teko uzàmàtry'ym putar a'e na'iruz teko a'e wà nehe. A'e na'iruz teko uzàmàtry'ym putar a'e mokok teko a'e wà nehe no. ⁵³ Awa uzàmàtry'ym putar wa'yr a'e wà nehe. Wana'yr uzàmàtry'ym putar u a'e wà nehe no. Kuzà uzàmàtry'ym putar umemyr a'e wà nehe no. Wamemyr uzàmàtry'ym putar uhy a'e wà nehe no. Kuzàgwer uzàmàtry'ym putar umemytaty a'e wà nehe no. Wamemytaty uzàmàtry'ym putar umehy a'e wà nehe no.

Napekwaw kwaw ma'e ko 'ar rehe uzeapo ma'e kwer, i'i Zezuz

⁵⁴ Uze'eg Zezuz teko wanupe a'e. — Ywàkun tur haw hexak mehe, — Àmàn ukyr putar nehe kury, peze izupe. Ukyr tuwe. ⁵⁵ Ywytu kwarahy hemaw awyze haw wi ihem mehe, — Haku putar nehe, peze izupe. Haku tuwe a'e re. ⁵⁶ Tupàn ze'eg heruzar mua'u har romo peiko. Pekwaw ma'e uzeapo àwàm ywak rehe ywy rehe peme'e mehe. Mâràzàwe tuwe napekwaw kwaw ma'e ko 'ar rehe har uzeapo ma'e kwer. Mâràzàwe tuwe napekwaw kwaw Tupàn hemiapo kwer ko 'ar rehe har.

Pezemuawyze kar Tupàn pe nehe, i'i Zezuz

⁵⁷ Uze'eg wi teko wanupe. Mâràzàwe tuwe napekwaw kwaw ikatu ma'e iapo haw. ⁵⁸⁻⁵⁹ Aze pezapo ikatu 'ym ma'e amo awa pe nehe, a'e awa i'i putar peme nehe, Amume'u putar neremiapo kwer aha tuwihaw pe nehe. A'e mehe tuwihaw nemono putar zauxiapekwer wanupe nehe. Zauxiapekwer nemunehew kar putar zemunehew paw pe a'e wà nehe. — Aze eremur temetarer ihewe nehe, xo a'e mehe zo urumuhem kar putar zemunehew paw wi ihe nehe, i'i putar a'e awa peme nehe. Ma'e peze putar izupe nehe. Kwa, nan kwaw pa, amono putar temetarer newe fàrityka'i ihe nehe kury, peze putar izupe nehe, ta'e napeho wer kwaw zemunehew paw pe nehe xe, i'i Zezuz wanupe. (Nezewegatete teko uzemuawyze kar putar Tupàn pe wà nehe. A'e mehe Tupàn nuzepyk kwaw wanehe nehe. Nomono kar kwaw tatahu pe wà nehe.)

13

— *Pezewyr ikatu 'ygwer wi nehe, i'i Zezuz*

¹ A'e 'ar mehe teko uhem wà Zezuz pyr a'e wà. Umume'u ma'e izupe wà. — Amo 'ar mehe amo Karirez ywy rehe har a'e wà, uzuka ma'ea'yr oho Tupàn hàpuzuhu pe a'e wà. Karirez ywy rehe har na'ikatu kwaw tuwihaw Pirat pe a'e wà, a'e rupi Pirat omono kar zauxiapekwer a'e pe a'e wà. — Pezuka a'e Karirez ywy rehe har pe wà nehe, i'i wanupe. A'e rupi uzuka oho wà, i'i teko Zezuz pe wà. ² Uze'eg Zezuz wanupe kury. — Mâràzawe tuwe umàno nezewe wà. Aipo iaiw wera'u amogwer Karirez rehe har wanuwi a'e wà. ³ Nan kwaw ty wà. Aze napezewyr kwaw penemiapo kwer ikatu 'ygwer wi nehe, pemàno putar wazàwe pe nehe no. ⁴ Amo 18 teko umàno kwez a'e wà no, ta'e tàpuz aiha katu ma'e u'ar wa'aromo a'e xe, Xirue taw pe a'e xe. Aipo iaiw wera'u amo Zeruzarez tawhu pe har wanuwi a'e wà. ⁵ Nan kwaw pa. Aze napezewyr kwaw penemiapo kwer ikatu 'ym ma'e wi nehe, pemàno putar wazàwe pe nehe no.

Zezuz umume'u ma'ywa 'yw i'a 'ym ma'e rehe ma'emume'u haw a'e kury

⁶ Na'e Zezuz uze'eg wà wanupe kury, ma'emume'u haw imume'u pà kury. — Heta ma'ywa 'yw amo awa ko pe a'e. Opo'o zepe i'a kwer oho a'e pe. Na'i'a kwaw. ⁷ Na'e i'i oko rehe uzekaiw ma'e pe kury. — Na'iruz kwarahy amumaw xe hezur pà i'a kwer hekar pà ihe. Naexak pixik kwaw. Ezuhaw imugwaw pà nehe, ta'e ma'ywa 'yw o'ok ikatu haw ywy wi a'e xe, i'i izupe.

⁸ Na'e uze'eg ima'e rehe uzekaiw ma'e izupe a'e. — Tuwe rihi, tuwe umumaw amo kwarahy u'àz pà nehe. Amuapirupiru putar ywy izypy pe nehe, amono putar ma'erepuxi ku'i kwer imu'a kar har izypy pe nehe no. ⁹ Aze i'a u'ar mehe nehe, ikatu nezewe

mehe nehe. Aze na'i'a kwaw nehe, ezuhaw kar nehe, i'i uzar pe.

Zezuz umukatu kuzà wata 'ym ma'e a'e kury

¹⁰ Mytu'u haw 'ar mehe upurumu'e Zezuz 'àm a'e, zutew wazemono'ogaw pe a'e. ¹¹ Amo kuzà a'e pe hekon a'e. ¹⁸ kwarahy wereko uma'eahy romo. Tuweharupi ima'eahy. Ta'e wereko tekwe ikatu 'ym ma'e uzehe a'e xe. Wata iko uzepepog mà, upu'àm 'ym mà. ¹² Hexak mehe Zezuz uhapukaz a'e. — Uhem nema'eahy haw kwez newi kury, i'i izupe.

¹³ Opokok hehe. Na'arewahy upu'àm kury. Uze'egatu Tupàn rehe. ¹⁴ Zemono'ogaw pe pureruze'eg ma'e wikwahy Zezuz pe a'e, ta'e upurumukatu mytu'u haw 'ar mehe a'e xe. — Uma'ereko kwez mytu'u haw 'ar mehe a'e, ze'eg kwehe arer heruzar 'ym pà a'e, i'i uzeupe. Na'e uze'eg a'e tuwihaw teko wanupe kury. — Ximumaw ⁶ 'ar zanema'ereko pà zane. Xo a'e 'ar mehe pezur xe pezemukatu pà nehe. Pezur zo mytu'u haw 'ar mehe nehe, i'i wanupe.

¹⁵ Na'e Zanezar uze'eg wanupe kury. — Tupàn ze'eg heruzar mua'u har romo peiko pe. Pemume'u amo ma'e penemiapo ràm. Pezapo amo ae ma'e. Peraha peneimaw 'y pe mytu'u haw 'ar mehe, wamui'u kar pà. ¹⁶ Ko kuzà a'e, Àmàrààw izuapyr romo hekon a'e. Zurupari umumaw ¹⁸ kwarahy ma'erahy ipuraraw kar pà izupe a'e. Aipo na'ikatu kwaw mytu'u haw 'ar mehe imukatu haw Tupàn pe a'e, i'i ahyahy wanupe.

¹⁷ Iàmàtyry'ymar imaranugar ize'eg henu mehe wà. Amogwer teko a'e wà, hurywete a'e wà, ta'e uzapo ikatu ma'e a'e xe.

Zezuz umume'u ma'èà'yz rehe ma'emume'u haw a'e kury

¹⁸ Uze'eg wi teko wanupe. — Ma'e nuzawy kwaw Tupàn pure-ruze'egaw a'e. ¹⁹ Tupàn pure-ruze'egaw nuzawy kwaw ma'eà'yz pixika'i ma'e mutar her ma'e a'e wà. Awa utym oho oko pe. Hezuz kury. I'yw itua'u kury. Wiràmiri uzapo waity hàkà rehe wà.

Uze'eg Zezuz typy'ak imuapiruru kar haw rehe a'e kury

²⁰ Upuranu wi Zezuz teko wanehe. — Ma'e nuzawy kwaw Tupàn pureruze'egaw a'e. Pixika'i izypy mehe. Uhua'u amo 'ar ipawire. ²¹ Kuzàgwer a'e wà, omono typy'ak imuapiruru kar haw pixika'i ma'e typy'ak inuromo a'e wà. Iapiruru tuwe typy'ak tetea'u.

Uze'eg Zezuz uken pixika'i ma'e rehe a'e kury

²² Na'e wata Zezuz oho taw nàn a'e, upurumu'e pà a'e. Wata oho Zeruzarez tawhu kutyr kury. ²³ Amo upuranu hehe. — Urezar, i'i izupe. — Màràn teko Tupàn upyro putar a'e wà nehe. Aze ru'u xo màràn teko zo upyro putar a'e wà nehe, i'i izupe. Na'e uze'eg Zezuz izupe.

²⁴ Ezeagaw nereixe pà uken pixika'i ma'e rupi nehe. Ta'e teko tetea'u uzeagaw putar hupi wixe pà wà nehe xe. Nupuner kwaw wà nehe.

²⁵ Tàpuz zar upu'àm putar nehe, uwàpytym putar uken nehe. — Urereixe wer ty, peze putar zepe izupe nehe. — Ewàpytymawok uken nehe ty, peze putar zepe izupe nehe. — Napukwaw kwaw ihe, ma'e wi pezur, i'i putar peme nehe.

²⁶ — Kwa, urumai'u nepyr ure, peze putar zepe izupe nehe, — Erepurumu'e urereko haw pe ne, peze putar zepe izupe nehe. ²⁷ — Napukwaw kwaw ihe, napeiko kwaw heremiruze'eg romo pe, i'i putar peme nehe. — Petyryk ihewi nehe, ta'e ikatu 'ym a'e

iapo har romo peiko pe xe, i'i putar peme nehe. ²⁸ A'e 'ar mehe nehe, pexak putar penàmuz pe wà nehe: Àmàrààw, Izak, Zako. Pexak putar Tupàn ze'eg imume'u har kwehe arer paw rupi pe wà nehe no. Wiko putar Tupàn heko haw pe a'e wà nehe. Napeixe kwaw wapyr nehe. Katu pe pezai'o katu putar penàzgyrygyryz pà nehe.

²⁹ Teko ywy nà'nànar a'e wà nehe, oho putar Tupàn pyr wà nehe. Wiko putar heko haw pe wà nehe. ³⁰ Taikwepe har wiko putar tenataromo har romo a'e nehe. Tenataromo har wiko putar taikwepe har romo a'e nehe.

Uzemumikahy Zezuz Zeruzarez tawhu pe har wanehe a'e kury

³¹ A'e 'ar mehe amo ze'eg kwehe arer kwaw par parizew her ma'e ur Zezuz pyr a'e wà, izupe uze'eg pà a'e wà. — Eho xe wi nehe ty, ta'e Ero ipuruzuka wer nerehe a'e xe, i'i izupe wà.

³² Uze'eg Zezuz wanupe. — Ero a'e, awara ài hekon a'e. Peze'eg peho izupe nehe. — Zezuz umuhem kar tekwe ikatu 'ym ma'e puruwi a'e wà, upurumukatu oho iko a'e wà no. Kutàri uma'ereko iko a'e. Pyhewe uma'ereko putar a'e nehe no. Na'iruz 'ar pawire umumaw putar uma'ereko haw a'e nehe, peze peho Ero pe nehe, heze'eg imume'u pà nehe. ³³ Ata wiwi putar aha nezewe heata awer zàwegatete nehe: kutàri, pyhewe, pyhegwepe nehe no. Na'ikatu kwaw Tupàn ze'eg imume'u har zuka haw amo ae taw pe. Xo Zeruzarez pe izuka haw ikatu teko wanupe.

³⁴ Pe Zeruzarez tawhu pe har pe ty wà, pe Zeruzarez tawhu pe har pe ty wà, pezuka Tupàn ze'eg imume'u har pe wà, pezapizapi ize'eg herur har ita tetea'u pupe pe wà no, wazuka pà pe wà no. Tuweharupi hepuruàzuwàn

wer zepe penehe ihe. Zapukaz omonokatu umemyr upepo iwyp e. Nezewegatete ihe no, heporomonokatu wer zepe penehe ihe no. Naheputar kwaw pe. ³⁵ Iaiw putar peneko haw. Aha putar pewi ihe nehe. Kwehe naherexak kwaw pe nehe. Amo 'ar mehe peze'eg putar nezewe nehe, — Tuwe Tupàn uzapo ikatu ma'e izupe nehe, Zanezar her rehe ur ma'e pe nehe, peze putar nehe. A'e 'ar mehe herexak wi putar pe nehe.

14

Zeuz umukatu amo ima'eahy ma'e a'e kury

¹ Mytu'u haw 'ar mehe Zeuz umai'u oho amo tuwihaw hàpuz me a'e kury. Ze'eg kwehe arer kwaw par parizew her ma'e wanuwihaw romo hekon a'e. Teko a'e pe har ume'egatu Zeuz rehe wà. ² Na'e ur amo awa Zeuz pyr a'e kury. Izywa hezun a'e. Hetymà hezun a'e no. ³ Uze'eg Zeuz ze'eg kwehe arer kwaw par wanupe, ze'eg kwehe arer rehe upurumu'e ma'e wanupe no. — Ma'in ze'eg kwehe arer a'e, i'i wanupe. — Aipo teko upuner upurumukatu haw rehe mytu'u haw 'ar mehe a'e wà, i'i wanupe, wanehe upuranu pà.

⁴ Nuze'eg kwaw izupe wà. A'e rupi Zeuz umukatu a'e awa. Omono kar a'e wi.

⁵ Aze peneimaw u'ar 'yzygwar pupe mytu'u haw 'ar mehe nehe, aipo napemuhem kar kwaw a'e wi nehe, 'yzygwar wi nehe, i'i wanupe. ⁶ Nuze'eg kwaw izupe wà, ta'e ize'eg azeharomoete a'e xe. —

Peiko ikàg 'ym ma'e ài nehe, i'i Zeuz a'e kury

⁷ Umai'u zanune amo henoz pyr a'e wà, wexaexak wapyk àwàm ikatu wera'u ma'e uzeupe a'e wà. Na'e Zeuz uma'emume'u wanupe, a'e pe har nànnàn.

⁸ Aze amo penenoz zereko haw pe mai'u haw pe wà nehe, peapyk zo apykaw ikatu wera'u ma'e rehe nehe. Ta'e ur ru'u amo henoz pyr ikàg wera'u ma'e a'e nehe xe. ⁹ A'e mehe tàpuz zar uze'eg putar wà peme a'e nehe. Ta'e penenoz tar romo hekon a'e xe, ta'e inugwer awa henoz tar romo hekon a'e no xe. Epu'àm eho 'àg apykaw wi nehe, ta'e tuwihaw wapyk putar hehe a'e nehe xe, i'i putar peme a'e nehe. A'e rupi pemarkanugar putar nezewe mehe nehe. Peapyk putar apykaw ikatu 'ym ma'e rehe peho nehe. ¹⁰ Aze amo nerenoz mai'u haw pe nehe, eapyk apykaw ikatu 'ym ma'e rehe nehe. A'e mehe tàpuz zar uze'eg putar wà newe nehe. — Kwa, eapyk eho pe pe nehe ty, apykaw ikatu ma'e rehe nehe ty, i'i putar newe nehe. A'e rupi tàpuz izar nemuawate katu putar amogwer henoz pyr wanuwa rupi nehe. ¹¹ Tuwihaw ikàg ma'e romo aiko ihe, aze i'i amo uzeupe a'e wà nehe, — Ikàg 'ym ma'e romo ereiko ne, i'i putar Tupàn a'e teko wanupe a'e nehe. Ikàg 'ym ma'e romo aiko ihe, aze i'i amo uzeupe a'e wà nehe, — Tuwihaw ikàg ma'e romo ereiko ne, i'i putar Tupàn a'e teko wanupe a'e nehe.

¹² Na'e Zeuz uze'eg tàpuz zar pe kury. — Aze mai'u haw pezapo nehe, penoz zo pemyrpar pe wà nehe, penoz zo penywyr pe wà nehe no, penoz zo peànàm pe wà nehe no. Penoz zo penapi har hemetarer katu ma'e pe wà nehe no. Ta'e a'e penenoz wi putar amo 'ar mehe a'e wà nehe xe. A'e rupi pepyhyk putar hekuzar nehe. ¹³ Aze mai'u haw pezapo nehe, penoz ma'e hereko 'ymar pe wà nehe, penoz wata 'ym ma'e pe wà nehe no, penoz hetymà aikwer ma'e pe wà nehe no, penoz hehàpyhà 'ym ma'e pe wà nehe no. ¹⁴ A'e mehe Tupàn a'e, uzapo putar ikatu ma'e newe a'e nehe.

Ta'e amogwer nupuner kwaw imekuzar haw rehe peme a'e wà nehe xe. Amo 'ar mehe nehe, teko ikatu ma'e wakweraw mehe wà nehe, Tupàn umekuzar putar peme a'e nehe.

Zeuz umume'u mai'u haw uhua'u ma'e rehe ma'emume'u haw a'e kury

¹⁵ Amo awa a'e pe wapyk ma'e mez huwake wapyk ma'e uze'eg Zeuz pe a'e kury. — Teko Tupàn hemiruze'eg wapyr mez huwake wapyk ma'e rà m a'e wà nehe, hurywete putar a'e wà nehe, i'i izupe.

¹⁶ I'i Zeuz izupe. — Amo awa uzapo mai'u haw a'e. Wenz teko tetea'u wamuwà a'e pe a'e wà. ¹⁷ Mai'u haw 'ar mehe uze'eg uma'ereko ma'e pe kury. — Eze'eg eho hereminozgwer wanupe nehe ty, i'i izupe. — Pezur ureràpuz me mai'u haw pe nehe ty wà, uhyk kwez kury, uhyk kwez kury, ere wanupe nehe, i'i izupe.

¹⁸ Henoz pyr na'iho wer kwaw mai'u haw pe wà. Uze'eg a'e awa pe wà. — Ame'eg kar heko kwez kury. Aexak putar aha nehe kury, a'e rupi napuner kwaw heho haw rehe mai'u haw pe kury, i'i amo izupe.

¹⁹ Ame'eg kar 10 tapi'ak kwez ihe wà kury, aexak putar aha ihe wà kury. Aze ru'u uma'ereko katu wà, aha putar wama'ereko haw hexak pà ihe nehe kury, a'e rupi napuner kwaw heho haw rehe mynykaw pe kury, i'i amo henoz pyrer izupe no.

²⁰ Heremireko kwez kury, a'e rupi napuner kwaw heho haw rehe kury, i'i amo izupe no.

²¹ A'e rupi a'e uma'ereko ma'e uzewyr oho uzar heko haw pe kury, uze'eg pà izupe kury. Wikwahy tuwe izar a'e. — Eho taw mytepe nehe kury ty, emur kar wyzài teko xe ne wà nehe kury ty. Erur ma'e hereko 'ymar ne wà nehe, erur ima'eahy tuwe ma'e ne

wà nehe no, erur hehàpyhà 'ym ma'e ne wà nehe no, erur wata 'ym ma'e ne wà nehe no. A'e paw erur xe wamumai'u kar pà ne wà nehe kury, i'i izar izupe.

²² Nan kwehe tete uma'ereko ma'e uzewyr uzar pe kury. — Aruzar neze'eg kwez kury. Heta we tenaw amo wanupe, heta we temi'u no, i'i izupe.

²³ — Ehem eho taw wi nehe ty, pe rupi nehe ty. Emur kar teko a'e pe har wà nehe. Aze tynehem heràpuz nehe, xo a'e mehe zo epytu'u nehe, i'i izar izupe. ²⁴ — Hereminozgwer izypy mehe arer a'e wà, nu'u pixik kwaw ma'e heràpuz me a'e wà nehe, numai'u pixik kwaw xe a'e wà nehe, i'i izupe. — Tuwe heremimu'e heamutar katu a'e wà nehe, i'i Zeuz a'e kury.

Tuwe heremimu'e heamutar katu a'e wà nehe, i'i Zeuz

²⁵ Teko tetea'u wata oho waiko Zeuz haikweromo a'e wà kury. Uwak Zeuz teko wakutyr a'e kury, wanupe uze'eg pà a'e kury.

²⁶ Aze amo heko wer heremimu'e romo nehe, tuwe heamutar katu wera'u u wi nehe, uhy wi nehe no, upurumuzàmuzàg wanuwi nehe no, wywyr wanuwi nehe no, weynywyr wanuwi nehe no, uzewi nehe no. Aze nuiko kwaw nezewe nehe, nupuner kwaw heremimu'e romo weko haw rehe nehe. ²⁷ Aze amo nueraha kwaw ywyr kanetar nehe, aze noho kwaw heraikweromo nehe, nupuner kwaw heremimu'e romo weko haw rehe nehe. ²⁸ — Aze nepurapo wer neràpuz iaiha katu ma'e rà m rehe nehe, nema'enukwaw putar hekuzar rehe nehe, iapo 'ym mehe nehe. — Kwa, màràn temetarer amono putar iapo har wanupe nehe, ere putar nezeupe nehe. Aze hekuzar katu nehe, aze heta tetea'u neremetarer newe nehe, erezapo putar nehe. ²⁹ Aze naheta tete kwaw neremetarer

newe nehe, nerepuner kwaw imuhykaw rehe nehe. A'e rupi, aze erezypyrog iapo pà nehe, neremumaw kwaw nehe. Teko upuka putar hexak mehe a'e wà nehe. ³⁰ Kwa, uzyppyrog wàpuz iapo pà a'e, nupuner kwaw imumaw paw rehe a'e, i'i putar newe wà, uze'eg uryw ahyahy pà nerehe a'e wà nehe.

³¹ Aze tuwihaw uzàmàtry'ym amo tuwihaw oho a'e nehe, aze weraha 10.000 zauxiapekwer uzeupi a'e wà nehe, aze amo ae tuwihaw werur 20.000 zauxiapekwer a'e pe a'e wà nehe, a'e mehe tuwihaw ipy uzepy'amugeta putar uzeupe nehe. Hereityk putar nehe, i'i putar zepe uzeupe a'e nehe. ³² Ikàg wera'u ihewi a'e, a'e rupi amono kar putar awa heze'eg heraha har a'e tuwihaw pe ihe wà nehe. — Na'urepuràmàtry'ym wer kwaw penehe ure, i'i putar izupe wà nehe, a'e tuwihaw pe wà nehe. — Ma'e xiapo putar nehe, i'i putar izupe wà nehe. — Oromono putar temetarer tetea'u newe ure nehe, aze na'ureàmàtry'ym kwaw pe pe nehe, i'i putar izupe wà nehe, i'i putar tuwihaw ipy uzeupe nehe.

³³ Nezewegatete pe nehe no ty wà. Aze peneko wer heremiruze'eg romo nehe, pezar pema'e paw rupi nehe, pezar penetarer paw rupi nehe no.

Uze'eg Zezuz xa rehe a'e kury

³⁴ Uze'eg wi teko wanupe. Xa ikatu a'e. (Aze ximono xà temi'u inuromo, a'e temi'u ikatu wera'u zanewe i'u mehe a'e. Nezewegatete aze peiko teko wainuromo nehe, a'e teko ukwaw putar Tupàn ikatu haw a'e wà nehe no.) Aze heta ywy xa inuromo nehe, na'ikatu kwaw temi'u rehe imono haw nehe. Ni amo nupuner kwaw ikatu haw imuzewyr kar pà izupe wà nehe. ³⁵ Aze xityk xa ywy rehe nehe, na'ikatu kwaw ni ywy pe a'e. Ni zanereimaw hepuxi heta

haw rehe naxityk kwaw agwer xa ikatu 'ym ma'e zane. Xityk e a'e xa zane. Aze heta peapyakwar nehe, pezeapyaka katu nehe.

15

Zezuz umume'u àràpuhàràn ukàzym ma'e kwer rehe ma'emume'u haw a'e kury

¹ Amo 'ar mehe ur amo teko Zezuz pyr a'e wà kury. Amo ur ma'e kwer a'e wà, tuwihaw hemetarer imono'ogar romo wanekon a'e wà. Amogwer a'e wà, hemetarer 'ym ma'e romo wanekon a'e wà. ² Ze'eg kwehe arer kwaw par parizew her ma'e a'e pe har a'e wà, ze'eg kwehe arer rehe upurumu'e ma'e a'e wà no, uzyppyrog uze'eg zemueteahy pà Zezuz rehe a'e wà kury, uzeupeupe a'e wà kury. — Zezuz a'e, umur kar ikatu 'ym ma'e iapo har wamuwà uzepyr a'e wà. Te umai'u wapyr, i'i uzeupeupe wà.

³ Na'e umume'u Zezuz ma'emume'u haw wanupe a'e kury.

⁴ — Aze 100 àràpuhàràn erereko ne wà nehe, aze ukàzym pitài oho newi a'e nehe, ma'e erezapo putar nehe. Erezar putar amogwer 99 nereimaw a'e pe ne wà nehe, ereho putar a'e nereimaw ukàzym ma'e kwer hekar pà ne nehe. ⁵ Aze erexak nehe, nerurywete putar nehe. Ereupir putar imono neaxi'i rehe nehe. ⁶ Ereruzewyr putar heraha nereko haw pe nehe. Eremono'og putar nemyrypar wamuwà ne wà nehe, eremono'og putar nerapi har ne wà nehe no. — Herurywete hereimaw hexak awer rehe ihe. Penurywete nehe no ty wà, ere putar wanupe nehe.

⁷ Nezewegatete amume'u ko ma'e peme ihe kury. Ikatu 'ym ma'e iapo 'ymar nuzemumikahy kwaw wemiapo kwer rehe wà. Xo ikatu 'ym ma'e iapo har zo uzemumikahy wemiapo kwer rehe Tupàn huwa rupi a'e wà.

Aze heta 99 ikatu 'ym ma'e iapo 'ymar a'e wà nehe, Tupàn heko haw pe har hurywete putar a'e wà nehe. Aze pitài ikatu 'ym ma'e iapo har uzemumikahy tuwe wemiapo kwer rehe nehe, aze heko wer tuwe Tupàn hemiruze'eg romo nehe, Tupàn heko haw pe har hurywete wera'u putar a'e wà nehe.

Zezuz umume'u temetarer ukàzym ma'e kwer rehe ma'emume'u haw a'e kury

⁸ Uze'eg wi teko wanupe. — Kuzà a'e, aze 10 temetarer hekuzar katu ma'e wereco a'e nehe, aze ukàzym pitài izuwi a'e nehe, ma'e uzapo putar a'e nehe. Umunyk putar tatainy nehe. Upeir putar wàpuz nehe no. Wekar katu putar tuwe a'e pe, te wexak nehe. ⁹ Hexak mehe omono'og putar umyrypar wamuwà wà nehe, wapi har wà nehe no. — Herurywete heremetarar ukàzym ma'e kwer hexak awer rehe ihe. Penurywete pe nehe no kyn wà, i'i putar wanupe nehe.

¹⁰ Nezewegatete Tupàn heko haw pe har hurywete putar a'e wà nehe no, aze pitài ikatu 'ym ma'e iapo har uzewyr Tupàn pe a'e nehe, aze uzemumikahy wemiapo kwer ikatu 'ym ma'e rehe a'e nehe.

Zezuz umume'u ta'yr ukàzym ma'e kwer rehe ma'emume'u haw a'e kury

¹¹ Uze'eg wi teko wanupe. — Amo awa a'e, heta mokoz ta'yr izupe a'e wà. ¹² Tywyr uze'eg oho u pe. — Nemàno 'ym mehe emur neremetarar ikurer ihewe nehe, nema'e ikurer ihewe nehe no, neywy ikurer nehe no. Emur a'e ma'e ihewe tàrityka'i paw rupi nehe kury, i'i izupe u pe. — He'e, i'i tu izupe. Na'e tu umuza'ak uma'e kury, uiwy no, tàpuz no, ta'e heta tetea'u ima'e a'e xe. Omono ikurer wa'yr pe. ¹³ Nan kwehe tete tywyr ume'eg a'e ma'e

u hemimono kwer kury, amo pe kury. Uhem oho weko haw wi kury, a'e temetarer heraha pà uzeupi kury. Muitea'u ihon, amo ae ywy rehe. Tuweharupi wemetarar umukàzym iko, wemi'u rehe, kàwiahya rehe no, ikatu 'ym ma'e rehe no.

¹⁴ Te upaw imumaw wemetarar kury, imukàzym mà uzewi kury. Na'e a'e 'ar mehe upaw temi'u puruwi a'e ywy rehe a'e kury. Ima'uhez tetea'u a'e ywy rehe har wà. A'e awa ima'uhez a'e no. Naheta kwaw ma'e izupe, ta'e upaw hetetarer izuwi a'e pe xe. ¹⁵ Na'e wekar amo heko haw ma'e a'e ywy rehe a'e. Na'e a'e ywy rehe har a'e, a'e awa izar romo hekon a'e kury. Umuma'ereko kar. — Ezekaiw hereimaw tàzàhuràn wanehe nehe ty, i'i izar izupe kury. ¹⁶ Tuweharupi tàzàhuràn u'u wemi'u wà. Ima'uhez tuwe a'e awa. Ipuru'u wer zepe tàzàhuràn wanemi'u rehe. Ni amo nomono kwaw izupe wà. ¹⁷ Kwehe hekon nezewe a'e. Ima'uhez tuweharupi. Na'e i'i uzeupe kury. — Uma'ereko ma'e heru heko haw pe har a'e wà, heta tetea'u temi'u wanupe a'e wà. Nupuner kwaw imumaw paw rehe wà, i'i uzeupe. — Xe hema'uhez tuweharupi ihe. Àmàno etea'i hemai'u 'ym pà, i'i uzeupe.

¹⁸ — Aha putar heru ipyr kury. — Ikatu 'ym ma'e azapo kwez, Tupàn huwa rupi ihe, neruwa rupi ihe no, a'e putar izupe nehe, i'i uzeupe.

¹⁹ — A'e rupi naiko kwaw nera'yr romo ihe nehe, a'e putar izupe. — Hera'yr, ere zo ihewe, a'e putar izupe nehe. — Uma'ereko ma'e romo aiko putar xe nepyr nehe, a'e putar izupe nehe, i'i uzeupe. ²⁰ Uzypyrog oho pà u ipyr. Wata oho iko, te uhem etea'i u heko haw pe kury. Muite tur mehe we tu wexak wa'yr a'e. Upuhareko katu wa'yr. Uzàn oho ikutyur kury. Uzàzuwàn. Uzurupyter no. ²¹ —

Heru, i'i ta'yr izupe. — Ikatu 'ym ma'e azapo kwez Tupàn huwa rupi, neruwa rupi no, i'i izupe. — Naiko kwaw nera'yr romo ihe nehe kury, a'e rupi — Hera'yr, ere zo ihewe nehe, i'i izupe.

²² Na'e tu wenz wemiruze'eg wamuwà uzeupe a'e wà kury. — Pezàn peho kamir ikatu wera'u ma'e herur pà imnehew kar pà hera'yr pe nehe kury. Pemono kwàku'aw har ikwà rehe nehe no. Pemnehew kar xapat ipy rehe nehe no.

²³ A'e re pepyhyk tapi'aka'yr ikyra katu wera'u ma'e peho nehe no, pezuka heruwà. Xiapo mai'u haw uhua'u ma'e nehe, i'i wanupe.

²⁴ — Ta'e ko hera'yr a'e xe, umàno ma'e kwer ài wiko ma'e a'e xe, ukweraw wi ma'e romo hekon a'e kury xe, i'i wanupe. — Ukàzym a'e, hexakaw wi kwez kury, i'i wanupe. Uma'ereko ma'e uzapo temi'u tetea'u oho a'e wà. Na'e tu a'e, ta'yr a'e no, amogwer a'e wà no, uzypyrog umai'u pà a'e wà. Hurywete wà.

²⁵ Tyky'yr a'e, ko pe hekon a'e 'ar mehe a'e. Uzewyr mehe tàpuz huwake uhem mehe wenu wazegar mehe wà, wapynyk mehe wà no. ²⁶ Wenz uma'ereko ma'e uzeupe kury. Upuranu hehe. — Ma'e uzeapo iko kury, i'i izupe, hehe upuranu pà.

²⁷ — Nerywyr uzewyr wà kwez kury, i'i izupe. — Neru uzuka kar tapi'aka'yr ikyra katu wera'u ma'e a'e, ta'e ta'yr uzewyr wà a'e xe, ta'e numàno kwaw a'e xe, ta'e na'ima'eahy kwaw a'e no xe, i'i izupe.

²⁸ Wikwahy tyky'yr kury. Nuixe kwaw tàpuz me. A'e rupi tu uhem wà izupe. — Eixe ty, eixe ty, i'i izupe. ²⁹ Uze'eg tyky'yr u pe. — Kwehe ama'ereko teko newe ihe, uma'ereko e ma'e ài ihe, māràn kwarahy amumaw xe hema'ereko pà. Tuweharupi aruzar neze'eg. Ma'e eremur ihewe. Ni àràpuhàràn

neremur kwaw ihewe. A'e rupi napuner pixik kwaw mai'u haw iapo haw rehe hemyrypar wanupe ihe. ³⁰ A'e nera'yr a'e, herywyr a'e, neremetarer paw umukàzym a'e, kuzà wyzài wapuhe a'e. Tapi'aka'yr ikyra katu ma'e erezuka kwez izupe tur ire ne kury, i'i u pe.

³¹ Hera'yr, i'i tu izupe. — Tuweharupi ereiko heràpuz me. Hema'e paw amono putar newe nehe. ³² Azapo kar mai'u haw kutàri, ta'e nerywyr umàno ma'e kwer ài hekon a'e xe, ukweraw wi ma'e kwer ài hekon kwez kury xe. Ukàzym a'e, hexak wi haw a'e kury, i'i tu izupe.

16

Zezuz umume'u tuwihaw imunar ma'e rehe ma'emume'u haw a'e kury

¹ Umume'u Zezuz amo ma'emume'u haw wemimu'e wanupe a'e kury. — Amo awa hemetarer katu ma'e a'e, omono wemetarer amo awa pe a'e, hehe imuzekaiw kar pà a'e. Amo 'ar mehe amo teko uze'eg wà izar pe a'e wà. — Akwez awa nuzekaiw katu kwaw neremetarer rehe a'e, i'i izupe wà. Ume'eg kar e ma'e iko uzeupe, i'i izupe wà. ² Na'e izar wenz a'e wemetarer rehe uzekaiw ma'e imuwà uzeupe a'e kury. — Teko umume'u neremiapo kwer ihewe a'e wà, i'i izar izupe. Eparar katu heremetarer nehe. Emume'u ma'e neremime'eg karer ihewe paw rupi nehe no. Ta'e nerezekaiw katu kwaw hema'e rehe xe, a'e rupi nereiko kwaw hehe uzekaiw ma'e romo nehe kury, i'i izupe.

³ Hà, hezar upuir putar hewi a'e nehe kury, i'i a'e awa uzeupe. — Ma'e azapo putar nehe. Nahekàg kwaw ihe, napuner kwaw ko pe hema'ereko haw rehe. Hemaranugar ihe, a'e rupi nainoz kwaw temetarer amogwer wanupe nehe,

hehàpyhà 'ym ma'e ài nehe, i'i uzeupe.

⁴ Azapo putar nezewe nehe kury, i'i uzeupe. — Teko tetea'u unewer temetarer hezar pe a'e wà. A'e rupi amunàn putar wanewer haw ikurer wanuwi ihe nehe, a'e mehe hemyrypar romo wanekon putar a'e wà nehe, hemuixe kar putar wàpuz me a'e wà nehe, temetarer hereko 'ymar romo hereko mehe a'e wà nehe, i'i uzeupe.

⁵ Na'e wenz a'e teko wamuwà uzeupe a'e wà kury. Ur ipyr wà. Uze'eg nezewe awa ipy pe kury. — Mâràn temetarer rehe erenewer hezar pe, i'i izupe hehe upuranu pà.

⁶ — Anewer 100 zany tykwer hyruhu por rehe izupe, i'i izupe. — Aiko nepape, i'i uzekaiw ma'e izupe. — Eapyk pe pe ty, emuapyk 50 pape rehe nehe kury. Xo 50 hyruhu por eremono putar izupe nehe, i'i izupe.

⁷ Uze'eg amo pe kury. — Mâràn rehe erenewer izupe, i'i izupe. — Arozràn 1.000 kok ipor anewer izupe, i'i izupe. — Aiko nepape ty, emuapyk 800 hehe nehe kury ty. Xo 800 kok por eremono putar izupe nehe, i'i uzekaiw ma'e izupe.

⁸ Na'e izar uhem ipyr a'e kury. Kwa, erekwaw katu ma'e iapo haw ne, i'i izupe. Ta'e heta tetea'u nemyrypar a'e wà kury xe, i'i izupe.

Na'e uze'eg wi wi Zezuz a'e. — Ko ywy rehe har ukwaw katu wera'u temetarer ima'e haw a'e wà, heremiruze'eg wanuwi a'e wà.

⁹ Ko ma'e amume'u putar peme ihe kury. Aze pereko temetarer pe nehe, pepytywà hemetarer 'ym ma'e pe wà nehe no. Amo 'ar mehe pemàno putar nehe. Napepuner kwaw penemetarer heraha haw rehe Tupàn heko haw pe nehe, peneko àwàm me nehe. Pemono penemetarer ko ywy rehe har wanupe nehe, pemyrypar romo wamuigo kar pà nehe.

Nezewe mehe Tupàn pemuixe katu kar putar weko haw pe a'e nehe no. ¹⁰ Aze amo uzekaiw katu ma'e pixika'i ma'e rehe a'e nehe, uzekaiw katu putar ma'e uhua'u ma'e rehe a'e nehe no. Aze pixika'i ma'e rehe imunar a'e nehe, uhua'u ma'e rehe imunar putar a'e nehe no, i'i wanupe.

¹¹ A'e rupi aze napezekaiw katu kwaw temetarer ko ywy rehe har rehe nehe, màràzàwe tuwe pezekaiw putar ikatuahy ma'e Tupàn hemimur ràm rehe nehe.

¹² Aze napezekaiw kwaw amo ae teko wama'e rehe nehe, mo umur putar nema'e ràm newe nehe, i'i wanupe. ¹³ Awa nupuner kwaw mokoz awa hemiruze'eg romo weko haw rehe a'e. Uzamutar katu putar uzarete a'e nehe. Na'iakatuwawahy kwaw inugwer rehe nehe. Weruzar putar uzarete nehe, nuzekaiw kwaw inugwer rehe nehe. Aze neremetarer nezar romo hekon nehe, Tupàn nuiko kwaw nezar romo nehe. Aze Tupàn nezar romo hekon nehe, neremetarer nuiko kwaw nezar romo nehe.

Uze'eg Zezuz Moizez ze'eg rehe a'e kury

¹⁴ Ze'eg kwehe arer kwaw par parizew her ma'e a'e wà, wenu ize'eg mehe a'e wà. Uze'eg urywahy hehe wà, ta'e uputar temetarer tetea'u a'e wà xe.

¹⁵ Uze'eg Zezuz wanupe. — Peiko mua'u ikatuahy ma'e romo teko wanuwa rupi tuweharupi pe. Tupàn ukwaw tuwe pepy'a a'e. Na'ima'enukwaw kwaw ma'e rehe teko wazàwe a'e. Teko nukwaw kwaw amogwer wama'enukwaw paw a'e wà. — Kwa, ikatuahy kwez awa a'e, i'i teko izupe. — Na'ikatu pixik kwaw a'e, i'i Tupàn izupe a'e, ta'e ukwaw ipy'a a'e xe, ukwaw ima'enukwaw paw a'e xe.

¹⁶ Ze'eg Moizez pe imur pyrer a'e, Tupàn ze'eg imume'u har waze'eg awer imuapyk pyrer a'e no, uzapo

kar ma'e teko wanupe a'e wà, Zuàw purumuzahazahak ma'e tur 'ym mehe a'e wà. Amume'u Tupàn pururuze'egaw rehe ze'eg puràg teko ihe kury, ko 'ar rehe ihe kury. Teko tetea'u ipureruzar wer heze'eg rehe a'e wà kury. Heko wer Tupàn hemiruze'eg romo a'e wà kury.

¹⁷ Amo 'ar mehe ywak ukàzym putar a'e nehe, ywy ukàzym putar a'e nehe no. Tupàn numukàzym pixik kwaw ni pitài ze'eg kwehe arer pehegwer a'e nehe.

¹⁸ Aze awa upuir wemireko wi a'e nehe, aze a'e re hemireko wi a'e nehe, amo ae kuzà hereko pà a'e nehe, na'ikatu kwaw Tupàn huwa rupi a'e. Aze amo ae awa wereko a'e kuzà a'e nehe, a'e heityk pyrer a'e nehe, na'ikatu kwaw Tupàn huwa rupi a'e nehe no. Ikatu 'ym ma'e iapo har romo wanekon Tupàn pe wà nehe.

Zeuz umume'u iperew ma'e Arazar her ma'e rehe ma'emume'u haw a'e kury

¹⁹ Zeuz umume'u ko ma'emume'u haw wanupe a'e kury. — Kwehe mehe amo awa hemetarer katu ma'e umunehew ukamir hekuzar katu ma'e tuweharupi a'e. Ma'e hekuzar katu ma'e tetea'u ume'eg kar oho iko zeupe tuweharupi a'e no. U'u temi'u hekuzar katu ma'e tetea'u a'e no. ²⁰ Amo hemetarer 'ym ma'e a'e taw pe hekon a'e no. Ipererew a'e. Arazar her romo a'e. Tuweharupi teko werur Arazar a'e wà, hemetarer katu ma'e hàpuz hukenaw pe a'e wà. ²¹ Ima'uhez a'e. Ipuru'u wer zepe temi'u ywyrapew wi u'ar ma'e kwer rehe a'e. Te zawar a'e wà, uwerew iperew wà a'e wà. ²² Amo 'ar mehe umàno hemetarer 'ym ma'e a'e. Tupàn heko haw pe har weraha hekwe Àmàràaw pyr a'e wà, mai'u haw ywate har pe a'e wà. Hemetarer katu ma'e a'e no, umàno a'e re a'e no. Iànàm utym a'e

wà. ²³ Upuraraw ma'erahy tetea'u tatahu pe wiko mehe. Ume'e ywate. Wexak Àmàràaw a'e pe. Wexak Arazar Àmàràaw huwake iapyk mehe no. Muite a'u wanekon izuwi wà. ²⁴ Uhapukaz wanupe. — Heru Àmàràaw, i'i izupe. — Hepuhareko katu pe ne ty, i'i izupe. — Èmur kar Arazar xe nehe. Aze umuàkym ukwà 'y pupe nehe, heapeku rehe opokok pà nehe, a'e mehe hemuixàgahy kar putar a'e nehe. Ta'e hakuahy tata ihewe a'e xe, i'i Àmàràaw pe, uhapukaz pà.

²⁵ Uze'eg Àmàràaw izupe kury. — Nema'enukwaw ywy rehe nereko awer rehe nehe ty, hera'yr. A'e pe nereko mehe erereko ma'e ikatuahy ma'e paw rupi ne. Ikatu 'ym ma'e iaiw ma'e zutyka'i Arazar wereko a'e. Xe hekon kury, ikatu haw rehe hekon. Ma'erahy ipuraraw paw rehe ereiko ne kury. ²⁶ Heta ywykwaw ipuku ma'e zanemyter romo. Ohoete tuwe a'e. Aze amo xe har ipurahaw wer hehe nehe, nupuner kwaw nehe. Aze nepyr har tur wer xe a'e wà no, nupuner kwaw hahaw paw rehe a'e wà no, i'i Àmàràaw hemetarer katu ma'e kwer pe. ²⁷ Na'è i'i hemetarer katu ma'e kwer Àmàràaw pe kury. — Heru, ainoz tuwe amo ma'e newe ihe kury, i'i izupe. — Emono kar Arazar heru heko haw pe nehe, ²⁸ ta'e heta we 5 herywyr a'e pe a'e wà xe, wikuwe ma'e a'e wà xe. Tuwe uze'eg oho wanupe, tatahu haku haw imume'u pà wanupe nehe. A'e rupi nur kwaw xe a'e wà nehe, i'i izupe.

²⁹ Uze'eg Àmàràaw izupe. — Nerywyr a'e wà, ukwaw Moizez ze'eg kwehe arer a'e wà. Ukwaw Tupàn ze'eg imume'u arer waze'eg a'e wà no. Tuwe uzekaiw a'e ze'eg kwehe arer rehe wà nehe, tuwe weruzar katu wà nehe, i'i izupe.

³⁰ Hemetarer katu ma'e kwer

uze'eg wi izupe. — Nuhyk kwaw nezewe haw wanupe. (Nuweruzar kwaw ze'eg kwehe arer wà.) Aze umàno ma'e kwer ukweraw wi a'e nehe, aze umume'u ko ma'e oho herywyr wanupe a'e nehe, xo a'e mehe zo uzeruzar putar a'e wà nehe. Uzemumikahy putar ikatu 'ym ma'e wemiapo kwer rehe a'e wà nehe, i'i izupe. ³¹ I'i Àmàrààw izupe kury. — Nuzekaiw kwaw Moizez ze'eg kwehe arer rehe wà, nuzeruzar kwaw Tupàn ze'eg imume'u har waze'eg rehe wà nehe, a'e mehe nuzeruzar pixik kwaw ukweraw wi ma'e kwer ze'eg rehe wà nehe, i'i izupe.

17

Uze'eg Zezuz ikatu 'ygwer rehe a'e kury

¹ Uze'eg Zezuz wemimu'e wanupe kury. — Tuweharupi teko uzapo ma'e a'e wà, ikatu 'ym ma'e iapo kar pà amo ae teko wanupe a'e wà. Tupàn uzepyk putar a'e ikatu 'ym ma'e iapo kar har wanehe a'e wà nehe. ² Aze amo awa uzawy kar Tupàn rape amo kwarer pe a'e nehe, iaiw tuwe a'e awa a'e nehe. Tupàn uzepyk putar tuwe a'e awa rehe a'e nehe. Aze mo xiàpixi itahu iazuromo heityk pà yryhu pytepe izuka kar pà, ikatu wera'u mo nezewe mehe a'e Tupàn rape iawy kar har pe. A'e rupi nupuner iwer mo ikatu 'ym ma'e iapo kar haw rehe kwarer pe a'e. ³ Petyryk ikatu 'ym ma'e wi nehe. Aze nerywyr uzapo ikatu 'ym ma'e nehe, emume'u hemiapo kwer izupe nehe. Aze uzemumikahy wemiapo kwer rehe nehe, a'e mehe nereharaz hemiapo kwer wi nehe, imunàn pà nehe. ⁴ Aze 7 haw uzapo ikatu 'ym ma'e newe nehe, pitài 'ar mehe nehe, aze nezewe i'i newe nehe, — Nazapo wi kwaw nehe, azemumikahy tuwe heremiapo kwer rehe ihe, aze i'i newe a'e re nehe, emunàn izuwi

nehe. Nereharaz hemiapo kwer wi nehe, emekuzar kar zo izupe nehe.

Uze'eg Zezuz zanezeruzar haw rehe a'e kury

⁵ Uze'eg hemimono kar izupe a'e wà. — Uremuzeruzar kar wera'u pe nerehe nehe, i'i izupe wà.

⁶ Uze'eg wi teko wanupe. — Aze mo pixika'i pezeruzar haw, aze mo nuzawy iwer ma'eà'yz pixika'i ma'e mutar her ma'e, a'e mehe mo pepuner nezewe peze'egaw rehe ywyr pe. — Ezezo'ok ywy wi nehe, ezety m eho yryhu pe nehe, pepuner mo peze haw rehe. Weruzar mo peze'eg.

— *Ma'e ere putar newe uma'ereko ma'e pe nehe, i'i Zezuz a'e kury*

⁷ Uze'eg wi teko wanupe. — Aze neremiruze'eg uma'ereko iko ko pe nehe, aze uzekaiw nereimaw rehe nehe, ma'e ere putar izupe nehe, ko wi tur mehe nehe. Emai'u eho ty, aipo ere putar izupe nehe. ⁸ Nan kwaw pa. — Emuhyk heremi'u ràm nehe ty, ezekaiw herehe nehe, hemai'u mehe nehe, ere putar izupe nehe. — Xo hemai'u re zo erepuner nemai'u haw rehe nehe, ere putar izupe nehe. ⁹ Uma'ereko nerehe a'e, ta'e ne izar romo ereiko ne xe. — Ikatuahy neremiapo kwer ty, nere kwaw izupe nehe, ta'e newe uma'ereko ma'e romo hekon a'e xe. ¹⁰ Nezewegatete pe no ty wà. Peiko Tupàn hemiapo putar haw iapo har romo pe no ty wà. — Ure ure, newe uma'ereko ma'e romo uruiko ure. Uruzapo neremiapo putar haw ure, peze putar Tupàn pe nehe.

Zezuz umukatu 10 iperewàtà ma'e a'e wà kury

¹¹ Zeruzarez kutyr oho mehe we rihi, Zezuz wahaw Xamari ywy a'e. A'e re uzyppyrog Karirez ywy hahaw pà kury. ¹² Uhem etea'i amo taw pe kury. Uwàxi 10 awa a'e pe wà. Iperewàtà ma'e romo

wanekon a'e wà. Pepa'u upyta wà. Nur kwaw Zezuz huwake wà.¹³ Uhapukaz Zezuz pe wà. — Zezuz, i'i izupe wà. — Purumu'e ma'e, i'i izupe wà. — Urepuhareko pe ne nehe, i'i izupe wà.

¹⁴ Wexak Zezuz iperewàtâ ma'e a'e wà. Uze'eg wanupe. — Peho xaxeto wapyr nehe, pezexak kar pà wanupe nehe, i'i wanupe. A'e rupi oho izuwi wà kury. Pe rupi wata mehe târityka'i ikatu wà kury. (Ta'e Zezuz umukatu a'e wà xe.)¹⁵ Amo wanehe we har Xamari ywy rehe har romo hekon a'e, wexak umukatu awer kury. Uzewyr oho uzegar pà Zezuz pe kury. Tupàn imuwete katu pà kury.¹⁶ Uzemomor uzeamumew pà Zezuz ipy huwake, ikatu haw imume'u pà izupe.¹⁷ Uze'eg Zezuz izupe. — Mârâzàwe tuwen aipo pa. 10 awa amukatu kwez ihe wà. Ma'e pe amo 9 awa wahon a'e wà, i'i izupe.¹⁸ — Mârâzàwe tuwe nuzewyr kwaw Tupàn ikatu haw rehe uze'egatu pà a'e wà, i'i izupe. — Pitài zo ur kwez xe a'e. Ni nuiko kwaw ko ywy rehe har romo a'e, xo a'e zo umume'u Tupàn ikatu haw wà ihewe a'e, i'i izupe.

¹⁹ — Epu'àm eho xe wi nehe ty, erezeruzar katu herehe, a'e rupi urumukatu ihe, i'i izupe.

Uhem putar Tupàn pure-ruze'egaw a'e nehe

²⁰ Amo ze'eg kwehe arer kwaw par parizew her ma'e a'e wà, up-uranu Zezuz rehe a'e wà. — Ma'e 'ar mehe Tupàn pureruze'egaw ur putar a'e nehe, i'i izupe wà. — Teko nuexak kwaw tur mehe a'e wà nehe, i'i Zezuz wanupe.

²¹ — Uhem kwez kury, peme'e hehe nehe ty wà, ni'i kwaw teko a'e wà nehe. — Nâ'àg a'e kury, ni'i kwaw wà nehe. Ta'e Tupàn pureruze'egaw peinuromo hekon a'e xe, i'i wanupe.

²² Uze'eg wemimu'e wanupe kury. — Awa ta'yr romo aiko ihe.

Amo 'ar mehe nehe, pepurexak wer putar herehe nehe. Peneko wer putar xe nehe, xe hereko mehe nehe. Napexak kwaw nehe.²³ — Peme'e pezuwà xe ty wà, i'i putar amo teko peme a'e wà nehe. — Peme'e pe pe peho nehe ty wà, i'i putar amo peme a'e wà nehe no. — Peho zo hekar pà nehe, a'e peme kury.²⁴ Aze àmàn uweraw a'e nehe, uhyape katu ywak paw rupi a'e. Nezewegatete ihe nehe no, hezur mehe nehe no.²⁵ A'e 'ym mehe we apuraraw putar ma'erahy tetea'u ihe nehe. Teko ko ywy rehe har upuir putar hewi a'e wà nehe. A'e re, amo 'ar mehe nehe, azewyr wi putar tuwà ihe nehe.²⁶ Pema'enukwaw Noe heko awer rehe. Teko paw umai'u tetea'u waiko a'e wà, 'aromo a'e wà, pyhaw a'e wà,²⁷ kàwiah y tetea'u i'u pà a'e wà no. Awa kwer wà, kuzàgwer wà no, uzerekoreko wà. Na'e Noe wixe kanuhu pupe a'e, (wànàm wanupi a'e). Àmàn ukyr tetea'u. Typya'u 'y. A'e rupi uzuka teko paw a'e wà. Teko wiko putar nezewegatete hezurete mehe a'e wà nehe no.²⁸ Kwehe mehe Iro wiko ywy rehe a'e. Nezewegatete teko wiko a'e 'ar mehe a'e wà no. Teko paw umai'u waiko tuweharupi wà, kàwiah y i'u pà wà. Uma'eme'eg waiko wà, uma'eme'eg kar waiko a'e 'ar rehe wà no. Uma'etym waiko wà no. Uzeàpuzapo waiko wà no. Nezewegatete wiko putar hezur etea'i mehe a'e wà nehe no.²⁹ Iro uhem Xotom taw wi a'e. Ihem ire târityka'i tata u'ar kwaw pà ywak wi a'e, a'e pe har wazuka pà paw rupi a'e.³⁰ Nezewegatete he'ar mehe nehe no, purupe hezexak kar etea'i mehe nehe no.

³¹ Aze awa wàpuz 'aromo hekon a'e 'ar mehe nehe, tuwe nuixe kwaw wàpuz me uma'e ipyhyk pà nehe. Nezewegatete aze awa oko pe uma'ereko a'e

nehe, tuwe nuzewyr kwaw weko haw pe nehe. Ta'e na'ikatuahy kwaw izupe a'e 'ar mehe nehe xe. ³² Pema'enukwaw katu Iro hemireko rehe ma'emume'u haw rehe pe. ³³ Aze amo izepyro wer nehe, umàno putar nehe. Aze amo heharaz uzewi nehe, uzepyro putar nehe. ³⁴ A'e 'ar mehe nehe, pyhaw nehe, mokoz teko uker putar upà upaw rehe wà. Tupàn heko haw pe har weraha putar pitài awa a'e wà nehe, inugwer upyta putar a'e nehe. ³⁵ Mokoz kuzà umuku'i putar awaxi a'e 'ar mehe a'e wà nehe. Tupàn heko haw pe har weraha putar pitài kuzà a'e wà nehe, inugwer upyta putar a'e nehe. ³⁶ Mokoz awa ko pe wanekon putar wà nehe. Tupàn heko haw pe har weraha putar pitài awa a'e wà nehe, inugwer upyta putar a'e nehe.

³⁷ Na'e hemimu'e upuranu hehe wà kury. — Ma'e pe agwer ma'e uzeapo putar nehe, urezar, i'i izupe wà. — Aze heta hetekwer umàno ma'e kwer amo me a'e nehe, a'e mehe apitaw uzemono'og putar a'e pe a'e wà nehe, i'i wemimu'e wanupe.

18

Zeuz umume'u kuzà ma'erenoz tar rehe ma'emume'u haw a'e kury

¹ Na'e umume'u Zeuz ko ma'e a'e, teko wamu'e pà a'e. — Peze'eg Tupàn pe tuweharupi nehe, penury'ar zo nehe, i'i wanupe. ² Amo 'ar mehe amo pureruze'eg ma'e amo taw pe hekon a'e. Nukyze kwaw Tupàn wi a'e. Nuzeruze'eg kwaw amo rehe no. ³ Amo kuzà imen umàno ma'e kwer a'e taw pe hekon a'e no. Tuweharupi a'e kuzà wenz ma'e a'e tuwihaw pe a'e. Wenz wiwi iko izupe. — Hepytywà pe heàmàtyry'ymar wi hepyro pà nehe 'y, i'i izupe tuweharupi.

⁴ Na'ipurupytywà wer kwaw hehe. Kuzà wenz wiwi ma'e izupe. Te amo 'ar mehe nezewe i'i uzeupe a'e. — Nakyze kwaw Tupàn wi ihe. Nazeruze'eg kwaw amo rehe no. Apytywà putar 'aw kuzà ihe nehe, ⁵ ta'e wenz ma'e tetea'u ihewe tuweharupi a'e xe, i'i uzeupe. — Aze nazapo kwaw ma'e izupe nehe, heputupyk putar ma'erenorenz pà ihewe nehe, i'i uzeupe a'e.

⁶ Pema'enukwaw katu a'e pureruze'eg ma'e ikatu 'ym ma'e ize'eg rehe nehe. ⁷ Nezewegatete Tupàn a'e nehe no, upytywà putar wemiruze'eg a'e wà nehe no, aze wenz ma'e izupe a'e wà nehe, tuweharupi a'e wà nehe, aze ru'u 'aromo a'e wà nehe, aze ru'u pyhaw a'e wà nehe. Aipo iàrew putar wapytywà haw rehe nehe. ⁸ Nan kwaw pa. Na'arewahy upytywà putar a'e wà nehe. Ihe Awa ta'yr romo aiko ihe. Hezewyr mehe nehe, aipo heta putar teko herehe uzeruzar ma'e a'e wà nehe.

Zeuz umume'u mokoz awa wanehe ma'emume'u haw a'e kury

⁹ Amo teko a'e pe Zeuz pyr wanekon a'e wà. — Kwa aiko ikatuahy ma'e romo Tupàn huwa rupi ihe, nazapo pixik kwaw ikatu 'ym ma'e ihe, i'i mua'u uzeupe wà. — Amogwer nuiko kwaw hezàwe a'e wà. Ikatu 'ym ma'e iapo har romo wanekon tuwe a'e wà, i'i mua'u uzeupe wà. Na'e Zeuz umume'u ko ma'emume'u haw agwer teko wanupe a'e kury.

¹⁰ Mokoz awa oho Tupàn hàpuzuhu pe a'e wà, Tupàn pe uze'eg pà a'e wà. Awa ipy a'e, ze'eg kwehe arer kwaw par parizew her ma'e romo hekon a'e. Inugwer awa a'e, tuwihaw hemetarer imono'ogar romo hekon a'e. ¹¹ Ze'eg kwehe arer kwaw par a'e, uze'eg 'àm a'e pe Tupàn hàpuzuhu pe a'e. — Nekatuahy Tupàn, ta'e naiko kwaw hewyrowyroahy ma'e

romo ihe xe, ta'e naiko kwaw ma'e rehe imunar ma'e romo ihe xe, ta'e naiko kwaw ikatu 'ym ma'e iapo har romo ihe xe, ta'e naiko kwaw amogwer wazàwe ihe xe. Ta'e naiko kwaw 'aw awa ài ihe xe, 'aw temetarer imono'ogar ài ihe xe, i'i izupe.

¹² — Xemàn nànnàn amumaw mokoz 'ar hemai'u 'ym pà ihe, hezekwaku pà ihe. Heremetarer ikurer amono newe tuweharupi. Aze temetarer apyhyk, pitài amono newe, i'i izupe, Tupàn pe.

¹³ Tuwihaw hemetarer imono'ogar a'e, xe ràn i'áz a'e. Ni nume'e kwaw ywak rehe. Ukwaukwaw upuxi'a rehe, ta'e imaranugar Tupàn wi a'e xe. — O Tupàn, i'i Tupàn pe. — Hepuhareko pe nehe ty, ta'e ikatu 'ym ma'e iapo har romo aiko ihe xe, i'i izupe.

¹⁴ A'e awa imaranugar ma'e a'e, uzemukatu Tupàn huwa rupi a'e 'ar mehe a'e, wàpuz me oho 'ym mehe a'e. Ze'eg kwehe arer kwaw par parizew her ma'e a'e, na'imaranugar kwaw Tupàn huwa rupi a'e, a'e rupi nuzemukatu kwaw Tupàn huwa rupi a'e, i'i Zezuz wanupe. — Aze amo awa ikàg ma'e romo zeapo a'e nehe, Tupàn umuigo kar putar a'e awa ikàg 'ym ma'e romo a'e re a'e nehe. Aze awa zeapo ikàg 'ym ma'e romo nehe, Tupàn umuigo kar putar a'e awa ikàg ma'e romo a'e nehe, i'i wanupe.

Zezuz wenez kwarer uzeupe a'e wà kury

¹⁵ Na'e teko werur upuru-muzàmuzàg Zezuz pe a'e wà kury. — Epokok wanehe nehe, i'i izupe wà. Hemimu'e a'e wà, wexak wanerur mehe wà. Uze'eg ahyahy wanu wanupe wà. — Peraha zo pepurumuzàmuzàg izupe pe wà nehe ty wà, i'i ahyahy wanupe wà. ¹⁶ Wenez Zezuz kwarer wamuwà uzeupe a'e wà kury. Uze'eg wi teko wanupe. — Tuwe ur ihewe wà

nehe. Pemupytu'u kar zo wanur ire nehe. Ta'e Tupàn hemiruze'eg wiko ko kwarera'i wazàwe a'e wà xe. ¹⁷ Pema'enukwaw katu ko heze'eg rehe nehe ty wà. Aze teko nuiko kwaw kwarer ài a'e wà nehe, nuiko kwaw Tupàn hemiruze'eg romo a'e wà nehe.

Uze'eg Zezuz hemetarer katu ma'e pe a'e kury

¹⁸ Na'e uze'eg amo awa wà Zezuz pe a'e kury. Zutew wanuwihaw romo hekon a'e. — Purumu'e ma'e ikatu ma'e ne ty, i'i izupe. — Hereko wer tuweharupi Tupàn pyr ihe nehe, hemàno re ihe nehe. Ma'e azapo putar ihe nehe kury, i'i izupe, hehe upuranu pà. ¹⁹ Uze'eg Zezuz izupe. — Ikatu ma'e, ere kwez ihewe. Màràzàwe tuwe nezewe ereze'eg ihewe. Tupàn a'e, a'e zutyka'i ikatuahy a'e. ²⁰ Erekwaw katu Tupàn ze'eg purupe imur pyrer ne. Peho zo penemireko 'ym wapuhe nehe, peho zo pemen 'ym wapuhe nehe. Pepuruzuka zo nehe, pemunar zo ma'e rehe nehe, penemu'em zo nehe, pezeruze'egatu penu rehe nehe, pezeruze'egatu pehy rehe nehe no, i'i a'e ze'eg kwehe arer a'e, i'i Zezuz izupe.

²¹ Uze'eg a'e awa Zezuz pe kury. — Hekwarer mehe te ko 'ar rehe aha teko a'e ze'eg rupi ihe, heruzar pà ihe, i'i izupe.

²² Ize'eg henu mehe uze'eg Zezuz izupe. — Heta we pitài ma'e neremiapo ràm nehe, i'i izupe. — Eme'eg nema'e paw amogwer wanupe nehe. Emono e hekuzar eho ma'e hereko 'ymar wanupe nehe. Ta'e hemetarer katu ma'e ài ereiko putar ywate ne nehe xe. Nema'e ime'eg paw ire, neremetarer amo pe imono e paw ire, ezur herupi nehe, i'i izupe.

²³ A'e awa uzemumikahy ize'eg henu mehe a'e, ta'e hemetarer katu ma'e romo hekon tuwe a'e xe. ²⁴ Wexak Zezuz izemumikahy

mehe. Uze'eg izupe. — Zawaiw katu hemetarer katu ma'e Tupàn hemiruze'eg romo heko haw a'e.
²⁵ Zawaiw katu kawaru kupewa'a heixe haw aguz kwar rupi a'e. Zawaiw katu wera'u hemetarer katu ma'e Tupàn hemiruze'eg romo heko haw a'e.

²⁶ Wenu teko ize'eg mehe wà. — Mo upuner tatahu wi izepyro haw rehe a'e wà nehe, i'i izupe wà.

²⁷ Uze'eg Zezuz wanupe. — Aze zawaiw katu ma'e teko wanupe nehe, nazawaiw kwaw Tupàn pe a'e nehe. Xo a'e zo upuner a'e ma'e iapo haw rehe a'e nehe, i'i wanupe.

²⁸ Uze'eg Pet izupe kury. — Urezar urereko haw ure, nerupi ureho haw rehe ure. Urupuir ureànàm wanuwi ure no, i'i izupe.

²⁹ Aze ty, i'i Zezuz izupe. Ko ma'e amume'u putar peme ihe nehe kury. Aze awa wezar wàpuz nehe, aze wezar wemireko nehe no, aze wezar wywyr wà nehe no, aze wezar u nehe no, aze wezar uhy nehe no, aze wezar wa'yr nehe no, aze wezar wazyr nehe no, Tupàn hemiruze'eg romo wiko pà nehe,
³⁰ Tupàn omono putar amo ae ma'e tetea'u izupe a'e nehe, ko 'ar rehe a'e nehe. A'e wiko putar tuwe tuweharupi Tupàn pyr a'e nehe no, umàno re ukweraw ire a'e nehe no.

Zezuz umume'u wi umàno àwàm a'e kury

³¹ Na'e Zezuz wenz a'e 12 wemimu'e wamuwà uzeupe a'e wà kury, amogwer wi wamunryk kar pà a'e wà kury. Uze'eg wanupe kury. — Pezeapyaka katu heze'eg rehe nehe. Zaha Zeruzarez tawhu pe kury. Ihe Awa ta'yr romo aiko ihe. Kwehe mehe Tupàn ze'eg imume'u har wà, umume'u ma'e ihewe uzeapo ma'e ràm a'e wà. Nan kwehe tete uzeapo putar a'e ma'e wanemimume'u kwer ihewe a'e nehe kury, Zeruzarez pe hereko mehe a'e nehe kury.
³² Tuwihaw hemono putar Zutew

'ym wanupe a'e wà nehe. Zutew 'ym uze'eze'eg urywahy putar herehe a'e wà nehe. Uze'eg zemueteahy putar herehe wà nehe no. Uzenymon putar herehe wà nehe no. ³³ Hepetepetek putar wà nehe. Hezuka putar wà nehe no. Na'iruz 'ar pawire akweraw wi putar hemàno re nehe.

³⁴ Hemimu'e nuenu katu kwaw ize'eg wà. Ma'e rehe uze'eg a'e, i'i uzeupe wà.

Zezuz umukatu hehàpyhà 'ym ma'e a'e kury

³⁵ Uhem Zezuz Zeriko tawhu huwake a'e wà kury. Wapyk awa in pe izywyr a'e, ma'e renoz pà wata ma'e wanupe a'e. Hehàpyhà 'ym ma'e romo hekon a'e. ³⁶ Wenu teko tetea'u uzeiwyr wakwaw mehe a'e wà. — Ma'e uzeapo iko, i'i wanupe.

³⁷ — Zezuz Nazare taw pe har ko oho iko ko rupi a'e, i'i teko izupe wà.

³⁸ Uhapukaz in Zezuz pe. — Zezuz, i'i izupe. — Tawi hemimino i'i izupe. — Hepuhareko pe nehe ty, i'i izupe.

³⁹ Teko Zezuz henataromo har uze'eg ahyahy izupe a'e wà. — Eze'eg zo nezewe izupe ty, i'i izupe wà. Uhapukaz wera'u wiwi in izupe no. — Tawi hemimino i'i ahyahy izupe. — Hepuhareko pe nehe ty, i'i izupe.

⁴⁰ Upytu'u Zezuz a'e pe wata re. — Perur hehàpyhà 'ym ma'e xe ihewe nehe kury ty wà, i'i wanupe. Werur izupe wà. Upuranu Zezuz hehe kury.

⁴¹ — Ma'e rehe nepurapo kar wer ihewe, i'i izupe. — Hezar ne ty, i'i Zezuz pe. — Herehàpyhà wi wer ihe ty, i'i izupe.

⁴² — Nerehàpyhàgatu putar nehe kury, ta'e erezeruzar katu herehe kury xe, i'i Zezuz izupe.

⁴³ A'e 'ar mehe we upuner ma'e hexak katu haw rehe. Oho Zezuz hupì kury. Uze'egatu Tupàn rehe,

umukatu haw rehe. Hexak mehe teko uze'egatu waiko Tupàn rehe a'e wà no.

19

Zeuz uze'eg Zakew pe a'e kury

¹ Uhem Zezuz oho Zeriko tawhu pe kury. Wahaw etea'i taw kury. ² Wiko amo awa a'e pe a'e. Tuwihaw hemetarer imono'ogar wanuwihaw romo hekon a'e. Zakew her romo a'e. Hemetarer katu a'e. ³ Ipurexak wer zepe Zezuz rehe a'e. Iapewa'i a'e. A'e rupi nupuner kwaw hexakaw rehe, ta'e teko tetea'u a'e pe wanekon a'e wà xe. ⁴ A'e rupi uzàn teko wanenataromo kury. Uzeupir oho ywyr a'e, Zezuz hexak pà. — Zezuz ukwaw putar ko rupi nehe, i'i uzeupe.

⁵ Uhem Zezuz ywyr a'e huwake. Ume'e ywate ywyr rehe. Uze'eg Zakew pe kury. — Ewezyw tàrityka'i nehe ty, Zakew, ta'e aker putar neràpuz me kutàri ihe nehe xe, i'i izupe.

⁶ Uwezyw na'arewahy a'e. — Aze ty, eker ezuwà heràpuz me ty, i'i izupe. Hurywete a'e kury. ⁷ Teko a'e pe har a'e wà, Zakew hexakar a'e wà, uzyppyrog uze'eze'eg zemueteahy pà uzeupeupe Zezuz rehe a'e wà. — Zezuz uker putar oho ikatu 'ym ma'e iapo har ipyr a'e, i'i uzeupeupe wà. — Umai'u putar a'e pe nehe no, i'i uzeupeupe wà. Oho Zezuz Zakew hàpuz me kury.

⁸ Upu'àm Zakew a'e pe kury, wàpuz me kury. Uze'eg Zezuz pe. — Amono e putar hema'e kurer ihe nehe, ma'e hereko 'ymar wanupe ihe nehe. Hemunar teko wama'e rehe ihe. Amuzewyr putar wanemetarer wanupe nehe. Wyzài temetarer rehe hemunar awer amuzewyr putar izar pe nehe. Amono putar zeirugatu temetarer izupe nehe, pitài

temetarer hekuzaromo nehe, i'i Zezuz pe.

⁹ Uze'eg Zezuz izupe. — Purupyro haw uhem kwez 'àg tàpuz me kutàri kury. (Tupàn nepyro putar tatahu wi a'e nehe, ta'e erezeruzar herehe ne kury xe.) Àmàrààw hemiminoete romo ereiko kury, ta'e ereruzar Tupàn ze'eg ne xe. ¹⁰ Azur ko ywy rehe ihe, teko ukàzym ma'e wanekar pà ihe, ikatu 'ym ma'e iapo har wapyro pà ihe.

Uze'eg Zezuz 10 temetarer tàtà ma'e rehe a'e kury

¹¹ Umume'u Zezuz ma'emume'u haw a'e kury, uzeupi wata ma'e wanupe a'e kury, ta'e uzeapyaka katu ize'eg rehe a'e mehe a'e wà xe. Uhem etea'i oho Zeruzarez tawhu pe a'e wà kury, wata pà a'e wà kury. — Tupàn pureruz'egaw uhem etea'i a'e nehe kury, ta'e zahem etea'i Zeruzarez pe zane kury xe, i'i uzeupe wà. Nukwaw kwaw ma'e uzeapo ma'e ràm a'e wà. ¹² Na'e Zezuz uzyppyrog uma'emume'u pà wanupe a'e kury. ¹³ — Nezewe amo tuwihaw hekon a'e. Amo 'ar mehe wenz wemiruze'eg uzeupe a'e wà kury. — Aha putar amo ae ywy rehe ihe nehe kury, ta'e teko a'e ywy rehe har na'iakatuwawahy kwaw uwihaw rehe a'e wà xe. ¹⁴ A'e rupi umur kar uze'eg heraha har ywy rehe wà kury. Ta'e a'e tuwihaw ur putar ko ywy rehe a'e xe. — Nuruputar kwaw a'e awa ureruwihaw romo ure, i'i a'e teko ihewe wà, uze'eg imume'u kar pà ihewe wà. A'e rupi aha putar wanuwihaw romo hereko pà ihe nehe kury, i'i wanupe. Oho 'ym mehe we wenz 10 wemiruze'eg uzeupe a'e wà kury. Omono temetarer tàtà ma'e hekuzar katu ma'e wanupe pitàitàigatu a'e. — Pemono'og amo ae temetarer ihewe nehe, ko rehe nehe, i'i wanupe. Uhem oho a'e wi kury.

¹⁵ Inugwer ywy rehe har umuigo kar a'e awa uwihaw romo a'e wà. Na'e tuwihaw uzewyr wà weko haw ipy pe kury. Uhem mehe wenz a'e uma'ereko ma'e wamuwà uwa rupi a'e wà kury. Upuranu wanehe. — Màràn temetarer pemono'og ihewe, i'i wanupe. ¹⁶ Uma'ereko ma'e ipy uhem wà huwa rupi uze'eg pà a'e kury. Eremur pitài temetarer ihewe ne. Amono'og amo 10 temetarer kwez newe ihe, ihewe neremimur kwer rehe ihe, i'i izupe.

¹⁷ Ikatuahy ty, uma'ereko ma'e ikatuahy ma'e romo ereiko ne ty, i'i izar izupe. — Erezekaiw katu ma'e pixika'i ma'e rehe ne, a'e rupi urumuzekaiw kar putar 10 tawhu wanehe ihe nehe kury, i'i izupe.

¹⁸ Na'e ur amo ae uma'ereko ma'e huwa rupi a'e kury. Eremur pitài temetarer ihewe ne. Amo 5 temetarer amono'og neremimur kwer rehe ihe, i'i izupe.

¹⁹ — Urumuzekaiw kar putar 5 tawhu wanehe ihe nehe kury, i'i izar izupe.

²⁰ Na'e ur amo uma'ereko ma'e huwa rupi a'e kury. — Hezar, i'i izupe, — Aiko neremetarer ihewe neremimur kwer kury, i'i zepe izupe. — Amonokatu pàn pupe izuwàn pà ihe. Azumim tuwe ihe, i'i izupe. ²¹ — Akyze newi ihe, ta'e erepureruze'egahy ne xe. Erepnyhyk ma'e nema'e 'ym amogwer wanuwi. Erepo'o amo wanemitygwer i'a kwer wanuwi no, i'i zepe izupe.

²² Na'e uze'eg izar izupe. — Ne ty, uma'ereko ma'e ikatu 'ym ma'e romo ereiko ne ty. Amume'u wi putar neze'eg newe kury, nekatu 'ymaw imume'u pà newe kury, i'i ahyahy izupe. — Apureruze'egahy teko ihe. Apyhyk hema'e 'ym amogwer wanuwi. Apo'o amo wanemitygwer i'a kwer wanuwi

ihe no. ²³ Màràzàwe tuwe nere-mono kwaw a'e heremetarer amo temetarer ima'e har pe ne. Aze mo eremono izupe, a'e mehe mo a'e temetarer ima'e har umuzewyr mo newe a'e, amo ae temetarer rehe we a'e, hezewyr mehe a'e, i'i izupe.

²⁴ Na'e uze'eg izar amogwer wanupe. — Pezo'ok a'e temetarer izuwi kury. Pemono a'e pitài temetarer a'e 10 temetarer hereko har pe nehe kury, i'i wanupe.

²⁵ — Kwa, wereko 10 a'e. Màràzàwe tuwe eremono putar amo ae temetarer izupe nehe, i'i izupe wà.

²⁶ Na'e i'i tuwihaw wanupe kury. — Aze amo wereko ma'e nehe, Tupàn omono putar amo ae ma'e izupe nehe. Aze amo nuwereko kwaw ma'e nehe, aze pixika'i ima'e nehe, a'e mehe Tupàn o'ok putar ima'e izuwi nehe. ²⁷ Amo xe har naheputar kwaw uwihaw romo a'e wà. Perur a'e heàmàtyry'ymar xe heruwa rupi pe wà nehe, pezuka heruwa rupi pe wà nehe. Upaw ima'emume'u haw kury.

Wixe Zezuz Zeruzarez tawhu pe a'e kury

²⁸ Nezewe uze'eg ire oho Zezuz Zeruzarez tawhu kutyr a'e kury. ²⁹ Metewaze taw pe Metàn taw pe uhem etea'i mehe, wwytyr Uri tyw her ma'e pe uhem mehe uze'eg mokož wemimu'e wanupe kury.

³⁰ — Peho pe taw pe kury, pene-nataromo har pe kury. A'e pe pehem mehe pexak putar zumena'yr iàpixi pyrer nehe. Ni amo teko noho kwaw iku'az a'e wà rihi, i'i wanupe. — Pekwaraw heruwà ihewe nehe, i'i wanupe. ³¹ — Aze teko upuranu penehe nehe. — Màràzàwe mehe pekwaraw putar zumena'yr pe, aze i'i peme nehe. — Zanezar uputar a'e, peze izupe nehe, i'i wanupe.

³² Na'e oho wà. Wexak zumena'yr wà, Zezuz hemimume'u

kwër zàwegatete wà. ³³ Ikwaraw mehe, izar upuranu wà wanehe. — Màràzàwe mehe pekwaraw putar zumena'yr heraha pe, i'i wanupe wà.

³⁴ — Zanezar uputar a'e, i'i izar pe wà. (Peraha izupe nehe, i'i izar wanupe.)

³⁵ Werur zumena'yr Zezuz pe wà kury. Omono ukamir ikupepaw romo wà, Zezuz iapyk àwàm me wà. Upytywà imono pà iku'az wà. ³⁶ Upupirar ukamir imono pe rupi wà, Zezuz iho àwàm rupi izupe wà. ³⁷ Uhem etea'i Zeruzarez pe kury. Wezyw wytyr wi. Pe rupi iata mehe hemimu'e tetea'u wata hupi wà. Uzypyrog oho uze'egatu pà Tupàn rehe wà, ma'e wemixak kwër rehe uze'egatu pà wà.

³⁸ — Ikatuahy Zanezar Tupàn a'e, i'i oho waiko wà. — Tuwe Tupàn Zanezar uzapo ikatuahy ma'e ko awa pe nehe, ko wemimur pe nehe, i'i oho waiko wà. — Ywate har paw hurywete a'e wà kury, i'i oho waiko wà. — Tuwe teko paw wexak ikàgaw ipuràgaw a'e wà nehe, i'i oho waiko wà.

³⁹ Na'e ze'eg kwehe arer kwaw par parizew her ma'e a'e wà, Zezuz rupi wata ma'e a'e wà, uze'eg izupe a'e wà, teko wamytepe wata mehe a'e wà. — Purumu'e ma'e, i'i izupe wà. — Emupytu'u kar neremimu'e waze'eg ire ne wà nehe, (ta'e uze'eg zemueteahy Tupàn rehe a'e wà xe), i'i izupe wà.

⁴⁰ Na'e uze'eg Zezuz wanupe kury. — Aze mo 'aw teko nuzè'eg iwer a'e wà, a'e mehe mo 'àg ita xe har uze'egatu mo herehe a'e wà, uhapukaz pà mo a'e wà, i'i wanupe.

Uzai'o Zezuz tawhu pe har wanehe a'e kury

⁴¹ Uhem tawhu huwake kury. Hexak mehe uzai'o Zezuz taw pe har wanehe kury. Uze'eg wanupe. ⁴² — A, Zeruzarez, aze mo pekwaw ikatu haw ipyhykaw kutàri, ikatu mo peme. Napexak

kwaw a'e ma'e pe kury. ⁴³ — Amo 'ar mehe ur putar peàmàtry'ymar peneko haw pe a'e wà nehe. Uzapo putar ywykwaw taw izy-wyr wà nehe, pemàmàn pà wà nehe. Peàmàtry'ym putar wà nehe. Napepuner kwaw pehemaw rehe taw wi a'e 'ar mehe nehe. ⁴⁴ Pemumaw paw putar a'e wà nehe, pezuka pà a'e wà nehe. Weityk putar tàpuz paw rupi wà nehe, pàrirogaw paw rupi wà nehe no, ta'e napekwaw kwaw Tupàn ikatu haw ko 'ar rehe pe kury xe. Tupàn ur pepyr a'e kury, ipurupyro wer zepe penehe a'e kury. Napexak kwaw tur haw.

Wixe Zezuz Tupàn hàpuzuhu pupe a'e kury

⁴⁵ Uhem Zeruzarez pe a'e wà kury. Wixe Zezuz oho Tupàn hàpuzuhu pupe kury. Umuhem kar ma'eme'egar wamono a'e wi wà. ⁴⁶ Uze'eg wanupe. — Nezewe i'i Tupàn ze'eg kwehe arer pape rehe imuapyk pyrer a'e. — Heràpuz, i'i Tupàn, — Tupàn pe ze'egaw her romo a'e nehe, i'i Tupàn. Pe kury, pezapo Tupàn hàpuz ma'e rehe imunar ma'e waneko haw romo pe kury, wazemimaw romo pe kury, i'i ahyahy wanupe.

⁴⁷ Tuweharupi Zezuz umu'e tàpuzuhu pe har oho a'e kury. Xaxeto wanuwihaw a'e wà, ze'eg kwehe arer rehe upurumu'e ma'e a'e wà no, teko wanuwihaw a'e wà no, ipuruzuka wer zepe Zezuz rehe a'e wà kury. ⁴⁸ Nupuner kwaw wà, ta'e teko wenu katu ize'eg a'e wà xe. Uzeapyaka katu waiko ize'eg rehe tuweharupi wà, ta'e ipurenu wer tuwe ize'eg rehe paw rupi katete a'e wà xe.

20

Tàpuzuhu pe har upuranu Zezuz rehe a'e wà kury

¹ Amo 'ar mehe tàpuzuhu pupe ipurumu'e mehe Tupàn ze'eg

puràg imume'u mehe xaxeto wanuwihaw a'e wà, upurumu'e ma'e a'e wà no, tàmuzgwer a'e wà no, ur a'e pe Zezuz pe uze'eg pà a'e wà.

² – Mâràzàwe tuwe nezewe haw erezapo iko ne, i'i izupe wà. – Mo nemur kar xe a'e, i'i izupe wà.

³ – Ihe apuranu penehe ihe no, i'i Zezuz wanupe kury. ⁴ – Mo umur kar Zuàw xe a'e, mo umuzahazahak kar teko izupe a'e wà, i'i wanupe. – Aipo Tupàn umur kar Zuàw a'e. Aipo amo awa umur kar xe a'e, i'i wanupe, wanehe upuranu pà.

⁵ Uzyppyrog uze'eg ahyahy pà uzeupeupe a'e wà kury. – Ma'e za'e putar izupe kury, i'i uzeupeupe wà. – Tupàn, aze za'e nehe, – Mâràzàwe tuwe napezeruzar kwaw Zuàw ze'eg rehe pe, i'i putar zanewe nehe. ⁶ – Amo awa, aze za'e izupe nehe, a'e mehe teko xe har zaneapi putar ita pupe zanezuka pà a'e wà nehe, ta'e Zuàw a'e xe, Tupàn ze'eg imume'u har romo hekon teko wanupe a'e xe, i'i ahyahy zepe uzeupeupe wà.

⁷ A'e rupi nezewe uze'eg izupe wà. – Nurukwaw kwaw imur kar arer ure, i'i izupe wà.

⁸ – A'e rupi namume'u kwaw hemur kar har her peme ihe no, i'i wanupe.

Zezuz umume'u ko rehe uzekaiw ma'e wanehe ma'emume'u haw a'e kury

⁹ Na'e umume'u amo ma'emume'u haw teko wanupe a'e kury. – Nezewe awa a'e, utym ma'ywa'yw tetea'u oko pe. Na'e umuzekaiw kar amo teko oko rehe a'e wà kury. Na'e oho a'e wi wanuwì. Kwehe hekon amo ywy rehe. ¹⁰ Ma'ywa ipo'o haw 'ar mehe omono kar amo wemiruze'eg oko rehe uzekaiw ma'e wanupe kury. – Erur ipo'o pyrer imuza'ak pà ihewe nehe, erur hema'e ihewe nehe, i'i izupe. Ko rehe uzekaiw ma'e upetepetek

hemiruze'eg a'e wà, imuzewyr kar pà uzar pe a'e wà. ¹¹ Na'e ko zar omono kar amo ae uma'ereko ma'e a'e pe wanupe a'e. Upetepetek wi wà no. Maranugar haw uzapo izupe wà. Omono kar wi a'e wi uzewi wà, uzar pe temetarer imono 'ym mà wà. ¹² Na'iruz haw ko zar omono kar wemiruze'eg a'e pe wanupe wà. Upetepetek nezewegatete a'e imono kar pà wà no. ¹³ Na'e ko zar upuranu uzehe kury. – Ma'e azapo putar ihe nehe kury, i'i uzeupe. Amono kar putar hera'yr heremiamutar ihe nehe, ko pe har wanupe ihe nehe. Umuawate katu putar a'e wà nehe, ta'e hera'yr romo hekon a'e xe, i'i zepe ko izar uzeupe a'e.

¹⁴ Na'e omono kar kury. Ko pe har wexak tur mehe wà. Uze'eg uzeupeupe wà. – Aikwez ko izar ta'yr ty wà, i'i uzeupeupe wà. – Xiuka nehe, a'e re zaiko putar ko izar romo zane nehe, i'i uzeupeupe wà.

¹⁵ Na'e weityk ta'yr imono ko wi wà. Uzuka wà. Upuranu Zezuz teko wanehe kury. – Ma'e ko izar uzapo putar oko rehe uzekaiw ma'e wanupe nehe, i'i Zezuz wanupe, wanehe upuranu pà. (Nuze'eg kwaw izupe wà. A'e rupi Zezuz umume'u wanupe.) ¹⁶ – Uzuka putar oho a'e wà nehe, umuzekaiw kar putar amo ae teko oko rehe a'e wà nehe, i'i wanupe. – Tuwe Tupàn nuzapo kar kwaw nezewe haw nehe, i'i teko izupe wà. (Ta'e ukwaw uzehe Zezuz ize'eg awer a'e wà xe. Na'ikatu kwaw wanupe xe.)

¹⁷ Ume'e Zezuz wanehe. Ma'in a'e ze'eg kwehe arer pape rehe imuapyk pyrer a'e, i'i wanupe. Tàpuz iapo har weityk 'aw ita imono a'e wà. – Na'ikatu kwaw zanewe, i'i wà. A'e ita a'e nehe kury, upyta putar tàpuz iwy pe a'e nehe kury.

18 Aze teko u'ar a'e ita 'aromo nehe, uzekazeka putar uzepehe'äg på nehe. Aze a'e ita u'ar kwaw på teko wanehe nehe, uzuka putar a'e wà nehe, i'i wanupe.

Amo awa uze'eg Zezuz pe a'e kury

19 Upurumu'e ma'e a'e wà, xaxeto wanuwihaw a'e wà no, ipurupyhyk wer zepe Zezuz rehe a'e 'ar mehe we a'e wà, ta'e uze'eg wanehe a'e xe. Nupyhyk kwaw wà, ta'e ukyze teko wanuwu wà xe.

20 – Amo 'ar mehe nehe, zapuner ipyhykaw rehe nehe, i'i uzeupeupe wà. Uze'eg oho amo awa wanupe wà kury. – Oromono putar temetarer peme ure nehe kury. Peho Zezuz pe peze'egatu mua'u på nehe. Pepuranu hehe nehe, ma'e zawaiw katu ma'e imume'u på izupe nehe. Pezeagaw ize'eg iawy kar på izupe nehe. Aze uze'eg zemueteahy Tupàn rehe nehe, urupyhyk putar nehe, imono på tuwihaw pe nehe. Tuwihaw uzepyk putar hehe a'e nehe, i'i wanupe wà. 21 Uhem a'e awa Zezuz pe a'e wà kury. Uze'eg izupe wà. – Neze'eg azeharomoete a'e, nepurumu'e haw azeharomoete a'e no. Urukaw nekatu haw, i'i mua'u izupe wà. – Nereme'e kwaw teko wanemetarar rehe. Erepurumu'e Tupàn hemiapo putar haw rehe ne, teko wamono kar på Tupàn hemimutar rupi ne, i'i mua'u izupe wà. 22 – Emume'u ma'e urewe nehe kury, i'i izupe wà. – Aipo zapuner zaneremetarar imono haw rehe tuwihawete pe zane, Hom tawhu pe har wanuwihawete Xez her ma'e pe zane, i'i izupe wà. – Ma'in ze'eg kwehe arer a'e, i'i izupe wà.

23 Ukwaw Zezuz wama'enukwaw paw a'e. – Ipurawy kar wer heze'eg rehe ihewe a'e wà, i'i uzeupe.

24 – Pexak kar temetarar tàtà ma'e heruwà ihewe nehe, ty

wà, i'i wanupe. A'e rupi wexak kar heruwà izupe wà. Upuranu wanehe. – Mo hagapaw 'aw temetarar rehe tuz a'e, mo her hehe tuz a'e, i'i wanupe.

25 – Hom tawhu pe har wanuwihawete Xez her ma'e hagapaw hehe tuz a'e, her hehe tuz a'e no, i'i izupe wà. – A'e mehe pemono tuwihawete hemetarar tuwihawete pe nehe. Pemono Tupàn ima'e Tupàn pe nehe, i'i wanupe.

26 Nupuner kwaw ize'eg iawy kar haw rehe izupe wà, teko wanuwu rupi wà. Upytu'u uze'eg ire wà, ta'e ipytuhegatu ize'eg rehe wà xe.

Amo xatuxew upuranu Zezuz rehe a'e wà kury

27 Amo awa ur Zezuz hexak på a'e wà. Xaxeto romo wanekon wà. (Akwez xaxeto xatuxew her ma'e wà, nuzeruzar kwaw zanakweraw påwàm rehe wà.)

28 – Purumu'e ma'e. Nezewe i'i Moizez a'e, zaneràmuzgwer wanupe kwehe mehe a'e, uze'eg imuapyk på pape rehe a'e. – Aze awa na'ipurumuzàmuzàg kwaw nehe, aze umàno nehe, aze na'imèn kwaw wemireko kwer a'e nehe, a'e mehe tywyr wereko putar hemireko kwer a'e nehe, upurumuzàg på wyky'yr rekuzar romo a'e nehe, i'i Moizez ze'eg.

29 A'e mehe urepuranu wer nerehe ure kury. Heta 7 tywyr a'e wà. Wanyky'yr hemireko a'e. Umàno a'e re upurumuzàg 'ym mà. 30 Tywyr ipy wereko wyky'yrary kwer a'e kury. Umàno upurumuzàg 'ym mà wyky'yr ài a'e no. 31 Amo tywyr nezewegatete no. Amogwer paw rupi a'e wà no, umàno wyky'yrary kwer hereko re a'e wà no, upurumuzàg 'ym mà nezewegatete a'e wà no. 32 Umàno kuzà ia'hykaw rehe a'e no. 33 Ukweraw wi putar paw rupi a'e wà nehe. Ma'enugar awa wiko

putar imen romo a'e 'ar mehe, ta'e a'e paw rupi a'e wà xe, imener romo wanekon a'e wà xe.

³⁴ Uze'eg wi teko wanupe. Awa ko 'ar rehe har a'e wà, hemireko a'e wà. Kuzà a'e wà no, imen a'e wà no. ³⁵ Awa ukweraw wi ma'e rà m a'e wà nehe, Tupàn heko haw pe wiko ma'e rà m a'e wà nehe, nahemireko kwaw a'e wà nehe. Kuzà na'imèn kwaw a'e wà nehe no. ³⁶ Ta'e Tupàn heko haw pe har ài wanekon putar a'e wà nehe xe. Numàno wi kwaw wà nehe. Tupàn ta'yr romo wanekon putar a'e wà nehe, ta'e Tupàn umugweraw wi kar uzeupe a'e wà nehe xe. ³⁷ Moizez a'e no, umume'u teko wakweraw pàwàm zaneipy wanupe a'e. Amo 'ar mehe Tupàn uze'eg oho Moizez pe a'e, ka'akyr ukaz ma'e zàwenugar pupe hìn mehe a'e. Nukaz paw kwaw a'e ka'akyr. Nezewe i'i Tupàn Moizez pe a'e 'ar mehe a'e. — Aiko Àmàrààw izar romo ihe, aiko Izak izar romo no, aiko Zako izar romo no, i'i Moizez pe. — Aiko Àmàrààw umàno ma'e kwer izar kwer romo ihe, ni'i kwaw izupe. (Ta'e Àmàrààw ukweraw wi putar a'e nehe xe, ta'e hekwe wikuwe Tupàn pyr ko 'ar rehe a'e xe.) ³⁸ A'e rupi Tupàn a'e, teko wikuwe ma'e wazar romo hekon a'e, nuiko kwaw teko umàno ma'e kwer wazar romo a'e. Ta'e a'e paw rupi wikuwe a'e wà xe.

³⁹ Na'e upurumu'e ma'e uze'eg izupe wà kury. — Ikatuahy ureze'eg iwazar awer, purumu'e ma'e, i'i izupe wà.

⁴⁰ Ukyze katu izuwi wà kury, hehe upuranu 'ym pà wà kury. — Màràzàwe tuwe Tawi umuawate katu wemimono uzexak kar ma'e rà m a'e, i'i Zezuz a'e kury.

— Màràzàwe tuwe Tawi umuwete katu wemimono uzexak kar ma'e rà m a'e, i'i Zezuz a'e kury

⁴¹ Uze'eg Zezuz wanupe.

— Kwehe mehe Tawi umuapyk uze'eg pape rehe a'e, Tupàn pe zegar haw a'e pape her romo a'e. ⁴² Na'aw ize'eg a'e.

Tupàn uze'eg tuwihaw Purupyro Ma'e pe a'e, hezar pe a'e.

— Eapyk xe heawyze har rehe nehe ty, i'i Tupàn izupe, hezar pe.

⁴³ — Te amo 'ar mehe amono putar neàmàtyry'ymar

nepy iwpy pe ihe wà nehe. Neàmàtyry'ymar wiko putar neremiruze'eg romo wà nehe, i'i Tupàn wa'yr pe a'e, i'i Tawi a'e.

⁴⁴ A'e rupi Tawi a'e, — Hezar, i'i tuwihaw Purupyro Ma'e pe a'e. Màràzàwe tuwe nezewe i'i a'e. Màràzàwe tuwe — Hezar, i'i wemimino pe a'e, Tupàn hemimur kàrà m pe a'e. — Hezar, ni'i pixik kwaw awa wemimino pe a'e wà, i'i Zezuz wanupe, wanehe upuranu pà. (Nuze'eg kwaw izupe wà.)

Pezemupy'a ze'eg kwehe arer rehe upurumu'e ma'e wanehe nehe, i'i Zezuz a'e kury

⁴⁵ Teko paw uzeapyaka katu hehe a'e wà. Uze'eg Zezuz wemimu'e wanupe kury.

⁴⁶ — Pezemupy'a ze'eg kwehe arer rehe upurumu'e ma'e wanehe nehe. Umunehew ukamir puku waiko wà. Wata waiko ko rupi nezewe wà. Aze teko umuawate katu wà, uze'egatu pà ma'eme'egaw pe wà, hurywete a'e upurumu'e ma'e wà. Zemono'ogaw pe waho mehe wà, mai'u haw pe waho mehe wà no, wapyk tenaw ikatuahy ma'e rehe wà no. ⁴⁷ Imunar kuzà imen umàno ma'e kwer wama'e rehe wà. Umumaw wama'e wanuwi wà. A'e re uzexak kar oho zemono'ogaw pe wà, Tupàn pe uze'egatu haw hexak kar pà amogwer wanupe wà. Tupàn uzepyk wera'u putar wanehe azeharomoete a'e nehe.

21

Amo kuzà imen umàno ma'e kwer werur wemetarer pixika'i ma'e Tupàn pe a'e kury

¹ Ume'e Zezuz a'e pe har wanehe a'e kury, tàpuzuhu pe har wanehe a'e kury. Hemetarer katu ma'e werur wemetarer ikurer a'e pe Tupàn pe wà. Zezuz ume'e wanehe temetarer imono mehe hyru pupe a'e. ² Ur amo kuzà a'e pe. Hemetarer 'ym ma'e romo hekon a'e. Omono mokoz temetarer tàtà ma'e hyru pupe a'e kury. Pixika'i a'e temetarer. (Teko numekuzar kwaw ma'e tetea'u ipupe wà.) ³ Na'e i'i Zezuz wemimu'e wanupe a'e kury. — Kwez kuzà hemimur kwer a'e, uhua'u wera'u amogwer wanemimur kwer wanuwi a'e. ⁴ Amogwer a'e wà, hemetarer katu ma'e romo wanekon a'e wà, pixika'i wanemimur kwer wà. Kwez kuzà a'e, nahemetarer katu kwaw a'e. Umur wemetarer paw rupi a'e, wemi'u rà m hekuzaragwer a'e, i'i Zezuz wanupe.

Zezuz uze'eg tàpuzuhu heityk àwàm rehe a'e kury

⁵ Amo a'e pe har uze'eg waiko uzeupeupe wà. — Peme'e Tupàn hàpuzuhu rehe ty wà, ipuràg eteahy a'e. Iapo mehe iapo har imono ita hekuzar katu ma'e tetea'u hehe a'e wà, tàpuzuhu rehe a'e wà. Tuweharupi teko werur wemetarer imono pà Tupàn pe a'e wà no, i'i uzeupeupe wà. ⁶ Na'e Zezuz uze'eg wanupe kury. — Peme'e ko ma'e rehe kury. Amo 'ar mehe nehe, teko weityk putar 'àg tàpuzuhu a'e wà nehe. Nupyta kwaw ni pitài ita amo ita 'ar romo nehe, i'i wanupe.

Zezuz uze'eg ma'erahy ipuraraw pàwàm rehe a'e kury

⁷ — Purumu'e ma'e, i'i izupe wà. — Màràn mehe uzeapo putar agwer ma'e nehe, i'i izupe wà. — Ma'e uzeapo putar a'e 'ar ihem etea'i

haw hexak kar pà teko wanupe nehe, i'i izupe wà.

⁸ — Peme'egatu peiko nehe. Pezeruzar zo temu'emaw rehe nehe. Ur putar awa tetea'u ko rupi a'e wà nehe. — Aiko tuwihawete Tupàn hemimur karer romo ihe, i'i mua'u putar wà teko wanupe wà nehe. — Uhem he'ar kwez kury, i'i mua'u putar purupe wà nehe. Peho zo wanupi nehe, pezeruzar zo waze'eg rehe nehe. ⁹ Peinu putar puràmàtry'ymaw nehe, peinu putar teko uwihaw waàmàtry'ymaw nehe no. Pekyze zo henu mehe nehe. Uzeapo putar 'agwer ma'e paw nehe, iahykaw ihem 'ym mehe we nehe.

¹⁰ Teko uzàmàtry'ym putar amo teko a'e wà nehe. Tuwihaw uzàmàtry'ym putar amo tuwihaw a'e wà nehe no. ¹¹ Ywy uryryz putar a'e nehe, (teko wazuka pà) a'e nehe. Teko tetea'u ima'uhez putar a'e wà nehe, wemi'u hexak 'ym mà a'e wà nehe. Teko tetea'u ima'eahy putar a'e wà nehe no. Teko tetea'u upuraraw putar ma'erahy a'e wà nehe no. Ikatu 'ym ma'e purumupyтуhegatu kar haw hexak pyr 'ym uzeapo putar a'e nehe no. Teko wexak putar ma'e ywak rehe a'e wà nehe. A'e ma'e ukwaw kar putar iahykaw ihem etea'i haw wanupe nehe.

¹² A'e 'ar 'ym mehe we, teko pepyhyk putar a'e wà nehe, ma'erahy ipuraraw kar pà peme a'e wà nehe. Umume'u putar penemiapo kwer tuwihaw wanuwa rupi wà nehe. Peneraha putar zemono'ogaw pe wà nehe no, pemunehew kar pà zemunehew paw pe wà nehe no. Peneraha putar tuwihaw wanuwa rupi wà nehe no, ta'e pezeruzar herehe pe xe. ¹³ A'e 'ar mehe pepuner Tupàn ze'eg puràg imume'u haw rehe nehe, teko wanuwa rupi tuwihaw wanuwa rupi nehe.

¹⁴ Aze pepyhyk wà nehe, aze tuwihaw upuranu penehe wà nehe, pekyze zo nehe. — Ma'e a'e putar nehe, peze zo nehe. Ta'e amono putar heze'eg peme a'e 'ar mehe ihe nehe xe. ¹⁵ Ma'e kwaw katu har ài peze'eg putar wanupe nehe. Uzeruzar putar peze'eg rehe wà nehe. — Hemu'em ma'e, ni'i kwaw peme wà nehe, ta'e azeharomoete peze'eg nehe xe. ¹⁶ — Te penu a'e wà, te pehy a'e wà nehe no, pemono putar tuwihaw wanupe a'e wà nehe no, pemunehew kar pà wà nehe no. Penyky'yr wà nehe, penywyr wà nehe no, peànàm wà nehe no, pemyrpar wà nehe no, pemono putar tuwihaw wanupe wà nehe no. Pezuka putar wà nehe no. Napezuka kwaw paw rupi a'e wà nehe. ¹⁷ Na'iakatuwawahy kwaw penehe wà nehe, ta'e heremiruze'eg romo peiko pe no xe. ¹⁸ Ni pitài pe'aw peàkàg rehe har nukàzym kwaw nehe. ¹⁹ Pepytu'u zo pezeruzar ire nehe. Pepytu'u zo heze'eg imume'u re nehe. A'e mehe pezepyro putar nehe.

Uze'eg Zezuz tawhu heityk àwàm rehe a'e kury

²⁰ Uze'eg wi teko wanupe. — Amo 'ar mehe nehe, zauxiapekwer tetea'u a'e wà nehe, uzemono'og putar Zeruzarez tawhu huwake a'e wà nehe, a'e pe har wàmàtry'ym mà a'e wà nehe. A'e 'ar mehe pekraw putar taw imumaw pàwàm nehe. Na'arewahy weityk putar a'e wà nehe. ²¹ Zutez ywy rehe har a'e wà nehe, tuwe uzàn oho ywytyr rehe a'e wà nehe. Taw pe har a'e wà nehe no, tuwe oho a'e wi a'e wà nehe no. Aze teko ko pe wanekon wà nehe, tuwe nuzewyr kwaw Zeruzarez tawhu pe wà nehe. ²² Ta'e ma'erahy ipuraraw paw 'ar uhem putar a'e mehe a'e nehe xe. Tupàn ze'eg kwehe

arer umume'u a'e ma'e uzeapo ma'e ràm a'e. ²³ Aze kuzà ipuru'a a'e 'ar mehe nehe, uzemumikahy putar nehe. Aze kuzà imemyr nehe, aze na'itua'u kwaw imemyr nehe, uzemumikahy putar a'e nehe no. Ta'e ko ywy rehe har upuraraw putar ma'erahy iaiw ma'e a'e wà nehe xe. Wikwahy putar Tupàn a'e teko wanupe a'e nehe. Uzepyk putar wanehe nehe no. ²⁴ Zauxiapekwer a'e wà nehe, uzuka putar amo ko ywy rehe har a'e wà nehe, weraha putar amogwer amo ae ywy rehe a'e wà nehe no, wamuhàmuhàz pà a'e wà nehe no. Na'e Tupàn rehe uzerezar 'ym ma'e wixe putar taw pe a'e wà nehe kury. Upyropyrog putar tàpuzgwer rehe wà nehe, u'ar tàpuz paw nehe.

Zezuz uze'eg uzewyr àwàm rehe a'e kury

²⁵ Uze'eg wiwi wanupe. — Teko ume'e putar kwarahy rehe zahy rehe zahytata rehe a'e wà nehe, wexak putar amo ae ma'e romo uzeapo mehe a'e wà nehe. — Kwa, uhem etea'i ywy iahtkaw, i'i putar uzeupeupe wà nehe. Teko ywy rehe har uzemumikahy putar wà nehe, ukyze putar yryhu ànoànogaw wi wà nehe, 'y penopenogaw wi wà nehe no. ²⁶ Iàkàzym putar teko a'e wà nehe, ma'e wi ukyze haw rehe wà nehe, ma'e uzeapo ma'e ràm hàro mehe wà nehe. Ta'e ma'e ywate har ikàg ma'e a'e wà nehe xe, utyryk putar wenaw wi a'e wà nehe xe. ²⁷ Na'e ihe Awa ta'yr ihe nehe, azexak kar putar teko wanupe a'e 'ar mehe ihe nehe. Ywàkun rehe azur putar nehe, hekàgaw hepuràgaw herur pà nehe. ²⁸ A'e ma'e uzeapo mehe nehe, pepu'àm nehe, peupir peàkàg nehe, ta'e uhem etea'i pepyro àwàm a'e 'ar mehe a'e nehe xe.

Zezuz upurumu'e ma'ywa 'ywy rehe a'e kury

29 Na'e umume'u Zezuz ko ma'emume'u haw teko wanupe kury. — Pema'enukwaw ma'ywa 'yw pi her ma'e rehe nehe. 30 Huweramukyr mehe, na'arewahy i'a a'e.

31 Nezewegatete agwer ma'e izeapo haw hexak mehe nehe, pekwaw putar Tupàn pure-ruze'egaw ihem etea'i haw nehe no. 32 Pema'enukwaw ko ma'e rehe nehe. Ko ma'e paw uzeapo putar ko 'ar rehe har wamàno 'ym mehe we a'e nehe. Xo amo zo umàno putar a'e 'ym mehe wà nehe. Amogwer wikuwe putar a'e 'ar mehe wà nehe. 33 Ywak ukàzym putar nehe. Ywy ukàzym putar nehe no. Heze'eg nukàzym pixik kwaw nehe.

— *Peme'egatu nehe, i'i Zezuz a'e kury*

34 Uze'eg wiwi teko wanupe. — Peme'egatu penemiapo rà m rehe nehe. Peiko zo umai'u e ma'e romo nehe, peiko zo kàwiahy i'u har romo nehe. Pema'enukwawahy zo ma'e ko ywy rehe har rehe nehe, penemetarer rehe nehe. Ta'e na'arewahy uhem putar a'e 'ar peme a'e nehe xe. 35 Miar uzezuka oho uzepyhykaw pupe tàrityka'i a'e, ta'e nuexak kwaw a'e xe. Nezewegatete teko ywy rehe har upuraraw putar ma'erahy a'e 'ar mehe a'e wà nehe no. 36 Peàrogatu a'e 'ar nehe. Peze'eg Tupàn pe tuweharupi nehe. A'e mehe umur putar ukàgaw peme a'e nehe. A'e mehe napepuraraw kwaw ma'erahy a'e 'ar mehe nehe. Aze peruzar ko heze'eg nehe, pepu'àm putar peho heruwa rupi nehe, amo 'ar mehe nehe. Aiko Awa ta'yr romo ihe.

37 A'e 'ar mehe Zezuz upurumu'e iko a'e pe tàpuzuhu pe a'e. 'Aromo hekon a'e pe. Pyhaw uker oho ywytyr Uri tyw her ma'e rehe. 38 Teko paw oho Tàpuzuhu pe pyaze mehe wà, henu pà wà.

22

Tuwihaw ipuruzuka wer Zezuz rehe a'e wà

1 Uhem etea'i teko waze-mono'ogaw 'ar a'e kury. Typy'ak iapiruru 'ym ma'e i'u haw a'e 'ar her romo a'e. (— Zanera'yr wazuka 'ym awer, i'i teko a'e mynykaw pe wà.) 2 Xaxeto wanuwihaw a'e wà, ze'eg kwehe arer rehe upurumu'e ma'e a'e wà no, ipuruzuka wer zepe Zezuz rehe a'e wà. Nupuner kwaw wà, ta'e ukyze teko wanuwì wà xe.

Zut Kario pe har uze'eg oho tuwihaw wanupe a'e kury, Zezuz ipyhyk àwàm rehe a'e kury

3 Na'e Zurupari hekwe wixe oho Zut Kario pe har ipy'a pe a'e kury. Zut a'e, Zezuz hemimu'e romo hekon a'e. 4 Na'e oho Zut xaxeto wanuwihaw wapyr a'e kury, zaux-iapekwer a'e pe har wanuwihaw wapyr a'e no. Umume'u Zezuz ipyhyk àwàm wanupe a'e kury. 5 Hurywete tuwihaw ize'eg henu mehe wà. Umume'u temetarer izupe wà. 6 Ikatu Zut pe nezewe mehe. — Aze apuner nehe, amono putar Zezuz peme ihe nehe, i'i Zut tuwihaw wanupe. — Pepuner ipyhykaw rehe nehe, ta'e amume'u putar iho àwàm peme ihe nehe xe. Aze teko nuexak kwaw ipyhyk mehe a'e wà nehe, ikatu wera'u nezewe mehe nehe, i'i wanupe.

Zezuz uzapo kar mai'u haw wemimu'e wanupe a'e kury

7 Typy'ak iapiruru 'ym ma'e i'u haw rehe uzemone'og mehe wà, teko uzuka àràpuhàràna'yr Tupàn pe imono e pà wà. Uhem a'e 'ar a'e, waneimaw zuka haw 'ar a'e. 8 Uze'eg Zezuz Pet pe kury, Zuàw pe no. — Pezapo zaneremi'u rà m peho nehe kury, i'i wanupe. 9 — Ma'e pe uruzapo putar nehe, i'i izupe wà. 10 Tawhu pe pehem mehe peàwàxi putar awa 'y'a heraha har nehe. Peho hupi hàpuz me

nehe. ¹¹ Peze'eg tàpuz zar pe nehe. Nezewe upuranu purumu'e ma'e nerehe a'e ty. — Ma'e pe amai'u putar ihe nehe, ma'e pe heremimu'e umai'u putar a'e wà nehe, àràpuhàràn ro'o kwer i'u pà a'e wà nehe, i'i purumu'e ma'e newe a'e, peze izupe nehe. ¹² Na'e wexak kar putar zanemai'u àwàm peme a'e nehe, tàpuz pupyaikaw pyrer a'e nehe. Heta putar mez a'e pe nehe, imuhyk pyrer nehe. Pezapo zaneremi'u rà m a'e pe nehe, i'i Zezuz wemimu'e wanupe. ¹³ Na'e hemimu'e oho tawhu pe wà kury. Wexak ma'e paw Zezuz hemimume'u kwer zàwegatete wà. Uzapo temi'u oho a'e pe wà.

Zezuz u'u àràpuhàràna'yr ho'o kwer wemimu'e wanehe we a'e kury

¹⁴ Na'e oho Zezuz a'e pe kury, inugwer wemimu'e wanupi kury. Uhem mai'u haw 'ar wanupe kury. Wapyk Zezuz mez huwake wemimu'e wanuwake. ¹⁵ Uze'eg wanupe kury. — Apuraraw putar ma'erahy ihe nehe kury. Hepuru'u wer tuwe ko temi'u pepyr ihe, ma'erahy pe heho zanune ihe, i'i wanupe.

¹⁶ — Ta'e na'u wi kwaw ko 'ar rehe ihe nehe kury xe. Ko temi'u i'u haw a'e, amo ae ma'e uzeapo ma'e rà m hekuzaromo tuz a'e. Uzeapo putar a'e ma'e paw rupi nehe. Xo a'e re zo a'u wi putar nehe, (Tupàn ikàgaw hexak kar pà purupe nehe), i'i wanupe.

¹⁷ Na'e upyhyk Zezuz kanek kury. Uze'eg Tupàn pe ikatu haw rehe. Uze'eg wemimu'e wanupe no. — Pepyhyk ko kanek nehe ty wà, pe'u kar ipor imono pezeupeupe nehe. ¹⁸ Ta'e nezewe a'e peme ihe kury xe, — Na'u wi kwaw ko win ko 'ar rehe ihe kury. Xo Tupàn pureruze'egaw tur ire zo a'u wi putar agwer win ihe nehe, i'i wanupe.

¹⁹ Na'e upyhyk tpyy'ak imuwà kury. Uze'eg Tupàn pe ikatu haw rehe. Na'e uzaikaikaw tpyy'ak ipehegwera'i imono pà wemimu'e wanupe no. — Ko tpyy'ak a'e, nuzawy kwaw heretekwer peme imur pyràm a'e, i'i wanupe. — Pe'u peho peiko nezewe nehe, pema'enukwaw pà herehe tuweharupi nehe, i'i wanupe. ²⁰ — Nezewegatete u'u kar ma'ywa tykwer kanek por win her ma'e wemimu'e wanupe no, wamai'u re no. Uze'eg wanupe. — Ko ma'ywa tykwer a'e, nuzawy kwaw Tupàn ze'eg ipyahu ma'e imume'u pyrer a'e. Azuhen putar heruwy kwer penemiapo kwer ikatu 'ym ma'e hekuzaromo ihe nehe kury. A'e rupi Tupàn weruzar kar uze'eg ipyahu ma'e purupe a'e kury, i'i wanupe. ²¹ Pexak tuwe ty wà. Tuwihaw wanupe hemono àrà m hezuka kar àrà m xe hekon a'e. 'Àg mez huwake wapyk in a'e. ²² Ta'e ihe ihe xe, Awa ta'yr ihe, àmàno putar Tupàn hemimutar rupi ihe nehe. Tupàn uzeyyk putar hezuka kar àrà m rehe azeharomoete a'e nehe, i'i wanupe.

²³ Na'e hemimu'e uzyppyrog uzehezehe upuranuranu pà a'e wà kury. Mo omono putar Zezuz tuwihaw wanupe a'e nehe, izuka kar pà wanupe a'e nehe, i'i uzeupeupe wà kury. (Nukwaw kwaw wà.)

— *Ma'enugar neremimu'e wiko putar amogwer wanuwihaw romo a'e nehe, i'i hemimu'e Zezuz pe a'e wà kury*

²⁴ Na'e hemimu'e uze'eg ahyahy uzeupeupe wà kury. — Ihe aiko putar peneruze'egar romo ihe nehe, ta'e hekatu wera'u Zezuz pe ihe xe, pewi ihe xe, i'i amo. — Nan kwaw pa, ihe aiko putar peneruze'egar romo ihe nehe, ta'e hekatu wera'u Zezuz pe ihe xe, pewi ihe xe, i'i amo, amogwer wanupe a'e no. Nezewegatete

i'i amogwer a'e wà no. ²⁵ Na'e uze'eg Zezuz wanupe a'e kury. — Tuwihaw ko ywy rehe har a'e wà, ikàg tuwe a'e wà. Weruze'eg tuwe wemiruze'eg waiko wà. — Teko wamyrypar, i'i teko uwihaw wanupe wà. ²⁶ Nan kwaw nezewe peneko àwàm pezehezehe nehe. Ikàg wera'u ma'e pepyr har a'e nehe, kwarera'i ài hekon putar a'e nehe. Peneruze'egar a'e nehe no, penemiruze'eg ài hekon putar a'e nehe no. ²⁷ Ma'enugar pepyr har ikàg wera'u pewi a'e. Aipo umai'u ma'e wiko wera'u temi'u iapo har wì a'e. Aze pa. Umai'u ma'e a'e, temi'u iapo har izar romo hekon a'e. Ihe aiko pepyr ihe kury, penehe uzekaiw ma'e ài ihe kury.

²⁸ Peiko hepyr tuweharupi pe, ma'erahy ipuraraw mehe pe. ²⁹ A'e rupi nezewe azapo putar peme ihe nehe kury. Heru hemuigo kar pureruze'eg ma'e romo a'e. Nezewegatete apumuigo kar putar pureruze'eg ma'e romo ihe nehe no. ³⁰ Pema'u putar hepyr nehe, tuwihaw romo hereko mehe nehe. Peapyk putar tuwihaw henaw rehe nehe no, Izaew zuapyp wanneruze'eg pà paw rupi nehe no, wanemiapo kwer imume'u pà nehe no. Kwehe mehe heta 12 Izaew ta'yr a'e wà. Wazuapyp a'e wà kury, 12 uzemuza'ak ma'e kwer romo wanekon a'e wà kury. 12 awa peneta haw pe. Pitàitàigatu peruze'eg putar a'e Izaew wazuapyp uzemuza'ak ma'e kwer pe wà nehe.

— *Zurupari neagaw putar a'e nehe, i'i Zezuz Pet pe a'e kury*

³¹ Na'e uze'eg Zezuz Ximàw pe kury. Ximàw, Ximàw, einu katu heze'eg nehe ty. Nezewe i'i Tupàn iko Zurupari pe a'e kury. — Eagaw Ximàw eho nehe kury, eagaw amogwer Zezuz hemimu'e ne wà nehe no, i'i Tupàn izupe, i'i Zezuz izupe. — Ma'e tymar

umuza'ak aroz iapirer wi a'e. Nezewegatete Zurupari penagaw putar a'e nehe no, heze'eg heruzar katu har wamunryk kar pà heze'eg heruzar 'ymar wanuwi a'e nehe no, pekatu haw hexak pà a'e nehe, pekatu 'ymaw hexak pà a'e nehe no, i'i izupe. ³² — Ihe ihe, aze'eg kwez Tupàn pe nerehe ihe. — Emupytu'u kar zo Ximàw nehe, herehe izeruzar ire nehe, Tupàn, a'e kwez izupe. — A'e rupi nezewyr mehe ihewe nehe, eremukàg kar putar amogwer herehe uzeruzar ma'e ne wà nehe no. A'e mehe uzeruzar putar tuwe herehe a'e wà nehe.

³³ Na'e uze'eg Pet izupe kury. Hezar, i'i izupe. — Aze nemunehew zemunehew paw pe a'e wà nehe, aha putar nerupi ihe nehe. Aze nezuka wà nehe, tuwe hezuka a'e wà nehe no, i'i izupe. ³⁴ — Pet, i'i Zezuz izupe. — Na'iruz haw eremume'u putar heremimu'e romo nereko 'ymaw amo wanupe kutàri nehe, zapukaz ize'eg 'ym mehe we nehe, i'i izupe. — Nakwaw kwaw Zezuz ihe pa, ere putar na'iruz haw nehe, i'i izupe.

— *Puruzuka ma'e ài hekon a'e, i'i putar ihewe wà nehe, i'i Zezuz wemimu'e wanupe a'e kury*

³⁵ A'e re Zezuz upuranu amogwer wanehe kury. Amo 'ar mehe apomono kar heze'eg imume'u kar pà peme ihe. Peho taw nànàn pe. Nezewe aze'eg peme. — Peata mehe peraha zo temetarer hyru nehe, peraha zo ma'eryru nehe no, peraha zo pexapat nehe no, a'e peme. — Heta ma'e peme a'e 'ar mehe. Uhyk penemi'u peme a'e 'ar mehe no, i'i wanupe, wanehe upuranu pà. — Kwa, heta tetea'u urema'e ureremi'u urewe, a'e 'ar mehe ureata mehe, i'i izupe wà.

³⁶ Na'e Zezuz uze'eg wanupe kury. — Ko 'ar rehe kury, temetarer hyru hereko har a'e wà kury, ma'eryru hereko har a'e wà

no, tuwe upyhyk wemetarer a'e wà nehe kury, tuwe upyhyk uma'eryru a'e wà nehe no. Takihe puku hereko 'ymar a'e wà nehe no, tuwe ume'eg ukamir a'e wà nehe, tuwe ume'eg kar takihe ukamir hekuzarer pupe a'e wà nehe. ³⁷ Ta'e nezewe i'i Tupàn ze'eg kwehe arer pape rehe imuapyk pyrer a'e xe. Upuruzuka ma'e ài hekon a'e, i'i putar teko tuwihawete rehe a'e wà nehe, i'i Tupàn ze'eg. A'e ma'e uzeapo putar ihewe a'e kury. Azeharomoete uzeapo putar a'e ma'e paw rupi a'e nehe kury, herehe ze'eg pape rehe imuapyk pyrer rupi a'e nehe kury.

³⁸ Na'e hemimu'e uze'eg izupe wà kury. — Urezar, heta mokoz takihepuku xe zanewe kury, i'i izupe wà. — Uhyk aipo ty wà, i'i wanupe.

Oho Zezuz ywytyr Uri tyw her ma'e rehe a'e kury

³⁹ Na'e uhem Zezuz oho taw wi a'e kury, ywytyr Uri tyw her ma'e rehe a'e kury, ta'e tuweharupi uker a'e pe a'e xe. Hemimu'e oho hupi a'e wà no. ⁴⁰ Uhem uker haw pe wà. Uze'eg Zezuz wanupe. — Peze'eg tuwe Tupàn pe kury, a'e rupi Zurupari nahemu'em kwaw peme a'e nehe, a'e rupi nuzapo kar kwaw ikatu 'ym ma'e peme a'e nehe no, i'i wanupe.

⁴¹ Na'e Zezuz oho pepa'u wanuwu kury. Wapyk upenârâg rehe a'e pe kury, Tupàn pe uze'eg pà kury.

⁴² — Heru, i'i izupe. — Emunryk ko kanek por ihewi nehe, i'i izupe. — Nazapo kwaw heremiapo putar haw ihe nehe. Xo neremiapo putar haw zo azapo putar nehe. Aze ereputar, a'u putar kanek por ihe nehe, i'i izupe. (Ma'erahy ipuraw paw rehe uze'eg a'e.) ⁴³ Na'e uhem amo Tupàn heko haw pe har a'e pe ipyr a'e kury, imurywete kar pà a'e kury.

⁴⁴ Uzemumikahy zepe Zezuz. Uze'eg wiwi tuwe Tupàn pe kury. Ipirakorer huwykwer zâwenugar utykytykyr ywy rehe izuwi kury.

⁴⁵ Uze'eg ire, upu'àm kury. Uzewyr oho wemimu'e wapyr kury. Wexak waker we mehe wà. Ta'e wazemumikahy haw uhua'u tuwe a'e wà xe.

⁴⁶ — Mârâzâwe tuwe peker we pezupà, i'i wanupe. — Pepu'àm ty wà, peze'eg Tupàn pe ty wà, a'e rupi Zurupari nupuner kwaw ikatu 'ym ma'e iapo kar haw rehe peme a'e nehe kury, i'i wanupe.

Zauxiapekwer upyhyk Zezuz a'e wà kury

⁴⁷ Ize'eg mehe we, uhem teko tetea'u wà a'e pe a'e wà kury. Zut a'e, inugwer 11 hemimu'e wamYTEpe har a'e, werur a'e teko a'e pe a'e wà. Uhem Zezuz huwake kury, izurupyter pà kury. ⁴⁸ Uze'eg Zezuz izupe a'e. Zut, i'i izupe. — Aipo hezurupyter haw rupi erezuka kar Awa ta'yr ne, i'i izupe, hehe upuranu pà.

⁴⁹ Na'e hemimu'e ukwaw uzeapo ma'e râm a'e wà kury. Uze'eg Zezuz pe wà. Urezar, aipo erepyhyk kar putar uretakihe puku urewe nehe kury, aipo eremugaz kar putar 'aw teko urewe ne wà nehe kury, i'i izupe wà.

⁵⁰ Na'e amo hemimu'e a'e kury, umugaz xaxeto hemiruze'eg a'e kury, inami iawyze har imonohok pà a'e kury.

⁵¹ — Pepytu'u kury ty wà, pemugaz zo amo pe wà nehe, i'i Zezuz wanupe. Na'e opokok inami rehe kury, imukatu pà kury. ⁵² Na'e uze'eg xaxeto wanuwihaw wanupe kury, zauxiapekwer Tupàn hâpuzuhu pe har wanuwihaw wanupe no, Zutew wanuwihaw wanupe no. Ta'e ur ipiaromo a'e wà xe. Perur petakihe kwez kury, perur peywyràihâg kwez kury, hepyhyk pà kury. Aipo

ma'e rehe imunar ma'e romo aiko ihe, i'i wanupe. ⁵³ Aiko pepyr tuweharupi ihe, Tupàn hàpuzuhu pe ihe. Nahepyhyk kwaw pe a'e pe. Nan kwaw pa. Ipytunahy kury, teko nuexak kwaw penemiapo kwer a'e wà kury. A'e rupi hepyhyk putar pe tàrityka'i nehe kury, i'i wanupe.

— *Naiko kwaw Zezuz hemimu'e romo ihe, i'i mua'u Pet a'e kury*

⁵⁴ Na'e upyhyk zauxiapekwer Zezuz wà kury. Weraha xaxeto hàpuz me wà. Pet wata oho iko wanaikweromo a'e. Muite wera'i hekon wanuwi wata pà a'e. ⁵⁵ Amo teko uzatapy tata katu pe wà. Pet wapyk oho tata huwake har wapyr kury. ⁵⁶ Amo kuzà a'e pe uma'ereko ma'e a'e, wexak Pet tata huwake iapyk mehe a'e. Ume'egatu hehe. Ko awa Zezuz rupi wata ma'e romo hekon a'e, i'i amogwer wanupe.

⁵⁷ — Kuzà, nakwaw kwaw Zezuz ihe, i'i Pet kuzà pe.

⁵⁸ Nan kwehe tete amo awa wexak Pet wà a'e pe no. Ne ereiko amo Zezuz hemiruze'eg romo ne ty, i'i izupe. Nan, naiko kwaw ihe, i'i Pet izupe.

⁵⁹ Nan kwehe tete amo awa uze'eg wi izupe a'e no. Azeharomoete ereiko hupi wata ma'e kwer romo ne ty. Ta'e Karirez ywy rehe har romo ereiko ne no xe, i'i izupe. (Ta'e uze'eg Karirez ywy rehe har wazàwe a'e xe.)

⁶⁰ — Nan kwaw ty. Ma'e rehe ereze'eg iko ne. Nakwaw kwaw ihe ty, i'i izupe. Tàrityka'i, ize'eg mehe we a'e, uze'eg zapukaz. ⁶¹ Na'e Zanezar Zezuz a'e kury, uwak Pet rehe ume'e pà a'e kury. Ima'enukwaw Pet ize'eg awer rehe kury. Ta'e — Zapukaz ize'eg 'ym mehe we, na'iruz haw eremume'u putar hekwaw 'ymaw ne nehe ty, i'i izupe a'e 'ym mehe a'e xe. ⁶² Na'e Pet uhem oho a'e wi kury. Uzai'o tuwe a'e. Uzemumikahy tuwe a'e.

Zauxiapekwer ukwaukwaw Zezuz rehe a'e wà kury

⁶³ Zauxiapekwer Zezuz pyhykar a'e wà, uze'eg uryw ahyahy hehe a'e wà, hehe ukwaukwaw pà a'e wà.

⁶⁴ Upyk heha izuwi pàn pupe wà. Na'e amo ukwar hehe. — Aipo erekwaw nerehe ukwar ma'e ne, i'i izupe wà.

⁶⁵ Uze'eze'eg zemueteahy hehe wà.

Tuwihaw upuranu Zezuz rehe a'e wà kury

⁶⁶ Uzekwa oho kury. Zutew wanuwihaw a'e wà, xaxeto wanuwihaw a'e wà no, ze'eg kwehe arer rehe upurumu'e ma'e a'e wà no, uzemono'og wà a'e pe a'e wà. Na'e umur kar Zezuz tuwihaw wanuwa rupi wà kury.

⁶⁷ Tuwihaw upuranu hehe wà. — Aipo ne Tuwihawete Tupàn hemimur kar romo ereiko ne, i'i izupe wà.

Uze'eg Zezuz wanupe. — He'e, aze a'e peme nehe, napezeruzar kwaw herehe nehe. ⁶⁸ Aze apuranu penene nehe, napewazar kwaw heze'eg ihewe nehe. ⁶⁹ Ihe Awa ta'yr romo aiko ihe. Azeharomoete ko 'ar rehe kury, tuweharupi nehe no, apyk putar Tupàn Ikàg Wera'u Ma'e awyze har rehe ihe nehe kury.

⁷⁰ Na'e a'e paw upuranu hehe a'e wà kury. — Aipo Tupàn ta'yr romo ereiko ne, i'i izupe wà. — Aze pa. Pe ae pemume'u kwez kury, i'i wanupe.

⁷¹ — Naxirur kwaw amo hemiapo kwer imume'u har zane wà nehe kury. Zane tuwe xinu ize'eg kwez zane kury, i'i uzeupe wà. (-Tupàn ta'yr romo aiko ihe, i'i kwez a'e kury, i'i uzeupeupe wà.)

23

Tuwihaw Pirat upuranu Zezuz rehe a'e kury

¹ Na'e tuwihaw upu'àm paw rupi wà kury. Weraha Zezuz

Pirat pe wà. ² Uzypyrog hemiapo kwer imume'u pà huwa rupi wà kury. — Urenu tuwe teko wanupe hemu'em mehe ure, i'i mua'uzupe wà. — Pemono zo temetarer zutew 'ym wanuwihaw pe nehe, i'i teko wanupe, i'i mua'uzupe wà. — Aiko Tupàn hemimur karer romo ihe, aiko Tuwihawete romo ihe, i'i wanupe no, i'i mua'uzupe wà.

³ Na'e Pirat upuranu Zezuz rehe kury. — Aipo Zutew wanuwihawete romo ereiko ne, i'i izupe. — Ne ae eremume'u kwez kury, i'i Zezuz izupe. ⁴ Na'e Pirat uze'eg xaxeto wanuwihaw wanupe a'e kury, teko wanupe a'e nò. — Nuzapo kwaw ikatu 'ym ma'e a'e. A'e rupi nazuka kar kwaw ihe nehe, i'i wanupe. ⁵ — Nan kwaw pa, na'ikatu kwaw nezewe haw urewe a'e, i'i izupe wà. — Uzapo kar ikatu 'ym ma'e teko wanupe a'e, Zutez ywy rehe har wanupe a'e. Uzypyrog upurumu'e pà Karirez ywy rehe a'e. Uhem wà xe kury, i'i mua'uzupe wà. Tuwihaw Ero upuranu Zezuz rehe a'e kury.

Zezuz Pirat henataromo

⁶ Waze'eg henu mehe Pirat upuranu wanehe a'e. Aipo ko awa Karirez ywy rehe har romo hekon a'e, i'i wanupe. (— He'e, i'i izupe wà.) ⁷ — Naiko kwaw Karirez ywy rehe har wanuwihaw romo ihe, i'i Pirat wanupe. — Peraha ko awa Ero pe nehe, ta'e a'e ae Karirez ywy rehe har wanuwihaw romo hekon a'e xe, i'i wanupe. Ero Zeruzarez pe hekon a'e 'ar mehe a'e. ⁸ Hurywete Ero Zezuz hexak pà a'e. Ta'e wenu hehe ze'egaw a'e xe. Kwehe ipurexak wer hehe. Ipurexak wer purumupyтуhegatu kar haw iapo haw rehe. ⁹ Werur Zezuz izupe wà. Upuranuranu tetea'u hehe kury. Nuze'eg kwaw Zezuz izupe. ¹⁰ Xaxeto wanuwihaw a'e wà, ze'eg kwehe arer rehe upurumu'e ma'e a'e wà no, ur Ero huwa rupi a'e

wà kury, Zezuz hemiapo kwer imume'u mua'u pà a'e wà kury, ikatu 'ym ma'e tetea'u imume'u mua'u pà a'e wà kury. ¹¹ Ero a'e, hemiruze'eg zauxiapekwer a'e wà no, uze'eg uryw ahyahy hehe a'e wà, uze'eg zemuteahy pà hehe a'e wà. Umunehew kar kamir hekuzar katu ma'e hehe a'e wà. A'e re umuzewyr kar Pirat pe a'e wà kury. ¹² Ero a'e, Pirat a'e no, a'e 'ym mehe uzeàmàtyry'ym ma'e romo wanekon a'e wà. Uzemryrpar wi wà kury.

Tuwihaw umume'u tuwe Zezuz izuka àwàm a'e wà kury

¹³ Pirat wenzoxaxeto wanuwihaw wamuwà uzeupe a'e wà kury, wenzox Zutew wanuwihaw a'e wà no, wenzox teko a'e wà no. Uze'eg nà'nàn kury.

¹⁴ — Perur ko awa kwez kury, ikatu 'ym ma'e hemiapo kwer imume'u pà heruwa rupi kury, i'i wanupe. — Apuranu hehe kwez ihe, penuwa rupi paw rupi ihe. Azeharomoete nuzapo pixikkwaw ikatu 'ym ma'e a'e, i'i wanupe.

¹⁵ — Nuzapo kwaw ikatu 'ym ma'e a'e, i'i Ero peme a'e no. A'e rupi umuzewyr kar imuwà kwez ihewe. Azeharomoete ko awa nuzapo kwaw ikatu 'ym ma'e a'e, a'e rupi nazuka kar kwaw ihe nehe. ¹⁶ Apetepetek kar putar ihe nehe kury, a'e re amono kar putar xe wi ihe nehe kury, i'i wanupe. ¹⁷ (Kwarahy nà'nàgatu teko wazemono'og mehe Pirat umuhem kar amo awa zemunehew paw wi teko wanupe a'e.)

¹⁸ Uzypyrog teko heiheiheim pà wà. — Ezuka nehe, emuhem kar Hapa ta'yr urewe nehe, i'i ahyahy izupe wà. ¹⁹ A'e 'ym mehe amo teko uzàmàtyry'ym tuwihaw oho wà. A'e 'ar mehe Hapa ta'yr uzuka amo awa. A'e rupi tuwihaw umunehew kar Hapa ta'yr a'e.

²⁰ Pirat ipurumuhem kar wer zepe Zezuz rehe a'e. Na'ipuruzuka

wer kwaw hehe a'e. A'e rupi uze'eg wi teko wanupe. — Amuhem kar putar nehe, i'i wanupe. Na'ikatu kwaw ize'eg wanupe. ²¹ A'e rupi uhapukaz wiwi izupe wà. — Ezuka kar nehe ty, ezuka kar nehe ty, wywra kanetar rehe ty, i'i izupe wà.

²² Na'e Pirat uze'eg wi wanupe kury. — Ma'enugar ikatu 'ym ma'e uzapo a'e, i'i wanupe, wanehe upuranu pà. — Nuzapo kwaw ikatu 'ym ma'e a'e, a'e rupi nazuka kar kwaw ihe nehe. Apetepetek kar putar ihe nehe. A'e re amuhem kar putar nehe, i'i wanupe.

²³ Uhapukaz wiwi azeharomoete wà kury. — Ezuka kar ty, ezuka kar ty, wywra kanetar rehe ty, i'i ahyahy izupe wà. A'e rupi Pirat uzuka kar zauxiapekwer wanupe kury, tuwihaw waze'eg rupi a'e kury.

²⁴ Umume'u Zezuz zuka àwàm izupe kury, wanuwa rupi kury, ta'e uputar a'e wà xe. ²⁵ Na'e umuhem kar a'e awa Hapa ta'yr her ma'e zemnehew paw wi a'e kury, ta'e teko uputar imuhem kar haw a'e wà xe. (Hapa ta'yr a'e, a'e puràmàtyry'ym awer rehe imnehew pyrer romo hekon a'e, puruzuka awer rehe imnehew pyrer romo hekon a'e.) Omono Zezuz zauxiapekwer wanupe kury, ta'e teko ipuruzuka wer hehe a'e wà xe.

Zauxiapekwer uzywàzywà Zezuz wywra kanetar rehe a'e wà kury

²⁶ Na'e zauxiapekwer weraha Zezuz a'e wi a'e wà kury. Pe rupi wata mehe we uwàxi amo awa Ximàw her ma'e a'e wà. Xiren taw pe har romo hekon a'e. Uhem wà iko oho awer wi a'e 'ar mehe. Na'e zauxiapekwer upyhyk wà kury. Omono wywra kanetar iaxi'i rehe wà, heraha kar pà izupe wà, imuata kar pà Zezuz haikwer romo wà. (Ta'e Zezuz huwy tuwe a'e xe, a'e rupi nupuner kwaw wywra kanetar hupir haw rehe a'e.)

²⁷ Teko tetea'u oho haikwer romo wà no. Amo kuzà a'e wà no, oho waiko teko wanupi a'e wà no, uzai'o pà a'e wà no. Uzemumikahy a'e wà. — Uzuka putar Zezuz a'e wà nehe kury, i'i uzeupeupe wà. ²⁸ Uwak Zezuz wanehe ume'e pà, wanupe uze'eg pà. — Pe kuzàgwer Zeruzarez tawhu pe har pe zàkwà wà, pezai'o zo herehe pe zàkwà wà. Pezehe zutyka'i pezai'o nehe, pememyr wanehe zutyka'i pezai'o nehe. ²⁹ Ta'e uhem putar amo 'ar a'e nehe xe. Teko uze'eg putar nezewe a'e 'ar mehe a'e wà nehe. — Kuzà imemyr 'ym ma'e a'e wà, imemyrhem pixik 'ym ma'e a'e wà no, kwarer wamukamu pixik 'ymar a'e wà no, hurywete wera'u putar a'e wà nehe, a'e 'ar mehe a'e wà nehe. (Ta'e uhem putar ma'erahy uhua'u ma'e a'e nehe xe. Ta'e unemyr pixika'i ma'e hereko har uzemumikahy putar a'e ma'erahy hexak mehe wà nehe xe.)

³⁰ Uhem putar a'e 'ar a'e nehe. A'e 'ar mehe teko paw nezewe i'i putar wywytyruhu pe wà nehe, — Pe'ar kwaw pà ure'aromo nehe, i'i putar wywytyruhu pe wà nehe. — Uremim pe nehe, i'i putar wywytyr pe wà nehe no. ³¹ — Aze zepe'aw izywyr ma'e ukaz a'e nehe, ma'e uzeapo putar ixinig mehe izupe a'e nehe, i'i putar a'e wà nehe. (— Zezuz nuzapo kwaw ikatu 'ym ma'e a'e. Upuraraw ma'erahy tetea'u a'e. Zutew uzapo ikatu 'ym ma'e tetea'u a'e wà. A'e rupi upuraraw putar tuwe ma'erahy a'e wà nehe, i'i putar a'e wà nehe.)

³² Na'e zauxiapekwer weruata amo mokoz awa waneraha uzeupi a'e wà no, pe rupi a'e wà no. Ikatu 'ym ma'e iapo har romo wanekon wà. — Zezuz izuka mehe xiuka ko awa zane wà nehe no, i'i wanupe wà. ³³ Uhem wà Kaur her ma'e pe wà. — Àkàg apekwer, i'i her zaneze'eg rupi. Omono

Zezuz ywyrà kanetar rehe a'e pe wà, izywàzywà pà wà. (Mewe katu umàno putar a'e nehe, i'i izupe wà.) Uzuka amo mokoz awa nezewegatete a'e wà no, Zezuz huwake a'e wà no. Pitài awa Zezuz iawyze har rehe i'áz a'e. Inugwer iahur rehe i'áz no.

³⁴ Na'e i'i Zezuz Tupàn pe kury. — Heru, nereharaz ko teko ikatu 'ym ma'e wanemiapo kwer wi nehe, imunàn pà nehe. Ta'e nukwaw kwaw wemiapo kwer a'e wà xe. Na'e zauxiapekwer omomor ita'i Zezuz kamir izar rà m hexaexak pà a'e wà kury. Umuza'aza'ak ima'e uzeupeupe nezewe wà. ³⁵ Amo teko a'e pe wanekon a'e wà no. Zutew wanuwihaw uze'eg uryw ahyahy Zezuz rehe a'e wà. Teko wenu waze'eg mehe wà. Nezewe i'i wà. — Upyro amogwer a'e wà. Tuwe uzepyro a'e nehe, aze Tuwihawete Tupàn hemimur karer romo hekon tuwe a'e, i'i izupe wà.

³⁶ Zauxiapekwer a'e wà no, uze'eg uryw ahyahy hehe a'e wà no. Uhem Zezuz huwake wà. — Aiko win xe ty, e'u ty, i'i izupe. (Nahekuzar kwaw a'e ma'ywa tykwer a'e.)

³⁷ — Aze ereiko Zutew wanuwihawete romo, ezepyro nehe, i'i ahyahy zauxiapekwer izupe wà.

³⁸ Omomog kar amo pape ywyrà kanetar rehe wà, Zezuz i'aromo wà. 'Aw awa a'e, Zutew wanuwihawete romo hekon a'e, i'i a'e ze'eg pape rehe ikaikair pyrer a'e.

³⁹ Pitài ikatu 'ym ma'e iapo har a'e pe ywyrà kanetar rehe har uze'eg zemueteahy Zezuz rehe a'e no. — Ereiko Tupàn hemimur karer romo ne, urepyro har romo ne, i'i uze'eg uryw ahyahy pà hehe wà. — Ezepyro nehe ty, urepyro pe nehe no ty, i'i izupe.

⁴⁰ Inugwer ywyrà kanetar rehe har uze'eg nezewe a'e. — Eze'eg zo nezewe ty, i'i izupe. — Aipo

nerekyze kwaw Tupàn wi ne, Tupàn uzepyk putar zanerehe paw rupi a'e nehe, i'i izupe.

⁴¹ — Ikatu ko ma'erahy ipuraraw paw zanewe, ta'e ikatu 'ym ma'e xiapo kwez zane xe. 'Aw awa a'e, nuzapo pixik kwaw ikatu 'ym ma'e a'e, i'i izupe, Zezuz rehe uze'eg pà a'e.

⁴² Na'e uze'eg a'e awa Zezuz pe kury. — Zezuz, nezur wi mehe nehe, Tuwihawete romo nereko mehe nehe, nema'enukwaw herehe nehe, i'i izupe.

⁴³ — Kutàri ereiko putar Tupàn heko haw pe hepyr azeharomoete ne nehe kury, i'i Zezuz izupe.

Umàno Zezuz a'e kury

⁴⁴ Kwarahy wapytepe hin mehe. Upytu'u kwarahy weny re. Ipytunahy tuwe kury, te kwarahy iaparara'u mehe. ⁴⁵ Pànuhu Tupàn hàpuz me izaiko ma'e a'e kury, uzemu'i mokoz ipehegwer romo uzeapo pà a'e.

⁴⁶ Heiheim tuwe Zezuz a'e kury. — Heru, nepo pe amono kar putar herekwe ihe kury, i'i Tupàn pe kury. Uze'eg ire, umàno kury. ⁴⁷ Amo zauxiapekwer wanuwihaw a'e pe hekon a'e. Wexak a'e ma'e izeapo mehe. Uze'egatu Tupàn rehe kury. — Azeharomoete 'aw awa nuzapo kwaw ikatu 'ym ma'e a'e, i'i izupe kury.

⁴⁸ Teko a'e pe uzemono'og ma'e a'e wà, a'e paw wexak a'e ma'e uzeapo mehe a'e wà. Uzewyr oho weko haw pe wà, uzemumikahy pà wà, ukwaukwar pà upuxi'a rehe wà. ⁴⁹ Zezuz imyrypar paw rupi a'e wà, kuzàgwer Karirez ywy wi wata ma'e kwer a'e wà no, muite upyta 'àm a'e wà, a'e ma'e paw hexak pà a'e wà.

Zuze Arimatez taw pe har weraha Zezuz hetekwer itakwaruhu pupe imono pà a'e kury

⁵⁰⁻⁵¹ Amo awa a'e pe hekon a'e. Zuze her romo a'e. Arimatez

taw pe har Zutez ywy rehe har romo hekon a'e. Ikatuahy a'e. Ikatuahy ma'e iapo har romo hekon a'e. Tuweharupi wàro Tupàn pureruze'eg àwàm a'e. Zutew wanuwihaw wapyr har romo hekon a'e, ta'e tuwihaw romo hekon a'e xe. Amogwer tuwihaw uzuka kar Zezuz a'e wà. Na'ikatu pixik kwaw izuka kar awer Zuze Arimatez pe har pe a'e. ⁵² Na'e oho Pirat ipyr kury. — Emur Zezuz hetekwer umàno ma'e kwer ihewe nehe. Azutym putar nehe, i'i izupe. — Aze ty, i'i Pirat izupe. ⁵³ Umuezyw kar hetekwer ywyrà kanetar wi kury. Uwàuwàn pàn pupe. A'e re omono heraha itakwar pupe. Teko nutym pixik kwaw amo ae umàno ma'e kwer a'e ita kwar pupe a'e wà. ⁵⁴ Uzeapo a'e ma'e 6 haw 'ar rehe a'e. Uhem etea'i mytu'u haw 'ar kury.

⁵⁵ Na'e kuzàgwer Zezuz rupi wata ma'e kwer a'e wà, Karirez ywy wi ur ma'e kwer a'e wà, oho Zuze hupi a'e wà kury, itakwar hexak pà a'e wà kury. Wexak Zezuz hetekwer a'e pe wà. ⁵⁶ A'e re uzewyr oho wàpuz me wà. Umuhyk kàpuhàg wà kury, ma'e kawer wà no, Zezuz hetekwer rehe imono pyràm wà. Nuzapo kwaw ma'e a'e 'ar mehe wà rihi, ta'e mytu'u haw 'ar uhem wanupe a'e xe. Ze'eg kwehe arer nupurumuma'ereko kar kwaw mytu'u haw 'ar mehe a'e. A'e rupi kuzàgwer upytu'u a'e 'ar mehe wà.

24

Ukweraw wi Zezuz a'e kury

¹ 'Ar ipy mehe izi'itahy kury, kuzàgwer oho Zezuz itym awer pe wà kury, kàpuhàg imuhyk pyrer heraha pà wà kury. ² Wexak ita imunryk awer itakwar uken wi wà. Kuzàgwer wexak ita huken heta 'ymaw hehe wà. ³ Wixe oho wà kury. Nuexak kwaw Zanezar Zezuz hetekwer a'e pe wà. ⁴ — Màràzàwe tuwe aipo ma, i'i amo.

— Heruwà, i'i amo. Na'arewahy mokoz awa uzexak kar wà wanupe wà, wanenataromo wà. Heny katu wakamir wà. ⁵ Kuzàgwer ukyze wanuwi wà. A'e rupi uzeamumew wanuwa rupi wà. Na'e a'e awa uze'eg wanupe wà. — Màràzàwe tuwe pekar wikuwe ma'e xe pe, umàno ma'e kwer wapyr pe. ⁶ Nuiko kwaw xe a'e, zàkwà wà. Ukweraw wi umàno re a'e. Pema'enukwaw katu ize'eg awer Karirez rehe arer rehe pe. ⁷ — Ihe Awa ta'yr ihe, azemono kar putar ikatu 'ym ma'e iapo har wanupe ihe nehe. Hezuka putar ywyrà kanetar rehe a'e wà nehe. Akweraw wi putar na'iruz 'ar pawire ihe nehe no, i'i peme a'e.

⁸ Na'e kuzàgwer ima'enukwaw a'e ize'eg awer rehe wà kury. ⁹ Uzewyr oho a'e wi wà, a'e ma'e paw imume'u pà a'e ¹¹ Zezuz hemimu'e wanupe wà. Umume'u oho amogwer hemimu'e wanupe wà no. ¹⁰ Ai'aw waner wà. Mari Matar pe har, Zuwàn, Mari Xiak ihy. A'e kuzà a'e wà, amo kuzà wà no, umume'u agwer ma'e oho Zezuz hemimu'e wanupe a'e wà kury. ¹¹ Nuweruzar kwaw waze'eg wà. ¹² Pet a'e kury, upu'àm oho uzàn pà Zezuz hupawer hexak pà a'e kury. Na'e uzeaiwyk ume'e pà kury, itakwar rupi kury. Xo pàn iwàiwàn awer zo wexak, nuexak kwaw Zezuz hetekwer a'e pe. Uzewyr weko haw pe. — Màràzàwe tuwen aipo pa, i'i uzeupe.

Hemimu'e wexak Zezuz Emau taw piar rupi wata mehe a'e wà kury

¹³ A'e 'ar mehe we mokoz hemimu'e wata oho pe rupi a'e wà kury, Emau taw kutyr a'e wà kury. Aze teko wata Zeruzarez wi a'e taw pe wà, umumaw 10 kirom wata pà wà. ¹⁴ Wata mehe we, uze'eg uzeupepe wà kury, Zezuz imàno awer rehe wà kury.

¹⁵ Waze'eg mehe we Zezuz uhem oho wapyr kury, wata pà wanupi kury. ¹⁶ Nukwaw kwaw a'e wà. ¹⁷ Uze'eg wanupe a'e kury. — Ma'e rehe peze'eg peiko pe, i'i wanupe. Upyta 'àm a'e pe wà. Uzemumikahy wà. ¹⁸ Na'e awa Kereo her ma'e a'e kury, uze'eg Zezuz pe a'e kury. — Ne ty, aipo nerekwaw kwaw ma'e uzeapo ma'e kwer, Zeruzarez pe har ne, i'i izupe. Ne zutyka'i nerekwaw kwaw ne. Teko paw rupi ukwaw a'e wà, i'i izupe.

¹⁹ Na'e Zezuz upuranu wanehe kury. — Ma'e uzeapo a'e pe, i'i wanupe. — Ma'e tetea'u uzeapo Zezuz Nazare pe har pe a'e pe a'e, i'i izupe wà. Tupàn ze'eg rehe uzekaiw ma'e romo hekon a'e, ma'e ikatuahy ma'e uzapo tuweharupi a'e. Uze'eg katuahy no, Tupàn henataromo, teko wanenataromo no. ²⁰ Xaxeto wanuwihaw a'e wà, zanneruwihaw a'e wà no, uzuka kar Zezuz ywyrakanetar rehe a'e wà. ²¹ Kwa, aze ru'u a'e Zutew wanuwihawete romo hekon tuwe a'e, uru'e zepe urezeupeupe ure. Na'iruz 'ar ximumaw imàno re zane. ²² Amo kuzà urerupi wata ma'e a'e wà, oho izi'itahy a'e pe wà, Zezuz hetekwer hupaw hexak pà a'e wà. ²³ Nuexak kwaw wà. Uzewyr wà. Kwa, uruexak amo Tupàn heko haw pe har a'e pe hin mehe ure wà, i'i urewe wà. Ukweraw wi Zezuz a'e, i'i urewe wà. ²⁴ Amo awa urerupi wata ma'e a'e wà no, oho hetekwer hexak pà a'e wà no. A'e rupi katete umume'u a'e wà no, nuexak kwaw Zezuz a'e pe a'e wà no.

²⁵ Na'e Zezuz uze'eg wanupe a'e kury. — O, napekwaw pixik kwaw tuwe ma'e pe, i'i wanupe. — Napezeruzar kwaw tuwe Tupàn ze'eg imume'u har waze'eg kwehe arer rehe, i'i wanupe. Nezewe i'i ze'eg kwehe arer.

²⁶ — Tuwihawete Tupàn

hemimur kar upuraraw putar ma'erahy a'e nehe. Umàno re nehe, ukweraw ire nehe, oho putar u heko haw pe nehe, Tuwihawete ikàg wera'u ma'e romo wiko pà a'e nehe, i'i ze'eg kwehe arer.

²⁷ Na'e Zezuz umume'u ze'eg kwehe arer uzehe uze'eg ma'e kwer paw rupi a'e kury, a'e awa wanupe a'e kury. Umume'u Moizez ze'eg wanupe. Umume'u amogwer ze'eg kwehe arer nànan no.

²⁸ Na'e uhem oho taw pe wà kury, oho àwàm me wà kury. -Aha putar ihe, i'i wanupe kury. ²⁹ — Kwa, nan kwaw ty, i'i izupe wà. — Epyta xe urepyr nehe ty, i'i izupe wà. — Karuk oho kwez ty, i'i izupe wà. A'e rupi wixe oho tàpuz me kury, wapyr upyta pà kury.

³⁰ Umai'u a'e pe wà. Upyhyk Zezuz typy'ak kury. Uze'eg Tupàn pe u pe kury. A'e re uzaikaikaw typy'ak wemimu'e wanupe imono pà, wanupe i'u kar pà. ³¹ A'e 'ar mehe we hehazawok wà kury. Tàrityka'i ukwaw Zezuz wà kury. Na'e Zezuz ukàzym wanuwu kury. ³² Uze'eg uzeupe wà. — Kwa, 'a pe pe rupi uze'eg kwez zanewe a'e. Ize'eg mehe zanepya hurywete tuwe zane, i'i uzeupe wà.

³³⁻³⁴ Na'e uzewyr wà Zeruzarez pe wà kury. Wexak amogwer Zezuz hemimono karer oho a'e pe wà kury, wexak hupì wata ma'e kwer a'e wà no. A'e hemimono karer uze'eg wanupe wà. — Kwa, Zanneruwihawete a'e, ukweraw umàno re azeharomoete a'e, i'i wanupe wà. — Ximàw Pet a'e no, wexak Zezuz a'e no, i'i wanupe wà.

³⁵ Na'e a'e awa a'e wà no, Zezuz pe rupi hexak arer a'e wà no, umume'u hexak awer amogwer wanupe a'e wà no. — Typy'ak iaikaikaw mehe, urukwaw tuwe ure, i'i wanupe wà.

Uhem Zezuz wemimu'e wamyter pe a'e kury

³⁶ Waze'eg mehe we uhem Zezuz wà wamytepe a'e kury. Nuexak kwaw ihem mehe wà.

³⁷ Ipytuhegatu hexak pà wà. Ukyze izuwi wà. — Kwa, ma'e pa, i'i uzeupeupe wà, ikwaw 'ym mà wà. ³⁸ Na'e uze'eg wanupe kury. — Màràzàwe tuwe pekyze ihewi, i'i wanupe. — Màràzàwe tuwe napezeruzar kwaw herehe, i'i wanupe. ³⁹ — Peme'e hepo rehe nehe, hepy rehe nehe no, i'i wanupe. — Ihe Zezuz romo aiko ihe, pepokok herehe nehe. Naiko kwaw àzàg romo ihe, i'i wanupe. — Àzàg naho'o kwer kwaw a'e wà, i'i wanupe. — Na'ikagwer kwaw wà, i'i wanupe. — Ihe heta hero'o kwer ihe, heta hekàgwer ihe no, i'i wanupe.

⁴⁰ A'e ma'e imume'u mehe wexak kar opo wanupe kury, wexak kar upy wanupe nò.

⁴¹ — Kwa, aipo Zezuz romo hekon tuwe a'e, i'i uzeupeupe wà. Hurywete wà kury. Ipytuhegatu wà no. Na'e uze'eg wanupe kury. — Aipo heta temi'u xe, i'i wanupe.

⁴² Omono ipira pehegwer imi-hir pyrer izupe wà. ⁴³ Upyhyk i'u pà wanenataromo a'e. ⁴⁴ Na'e uze'eg wanupe kury. — Hemàno 'ym mehe we aze'eg nezewe peme ihe, i'i wanupe. — Uzeapo putar ma'e Tupàn ze'eg rupi katete a'e nehe, a'e peme, i'i wanupe. — Moizez a'e, amogwer Tupàn ze'eg imume'u har a'e wà no, Tuwihaw Tawi a'e no, umume'u ma'e ihewe uzeapo ma'e ràm a'e wà, pape rehe imuapyk pà a'e wà, i'i wanupe. — Uzeapo tuwe a'e ma'e paw rupi katete a'e kury, i'i wanupe.

⁴⁵ Na'e umume'u a'e ze'eg kwehe arer wanupe kury, ikwaw kar pà wanupe kury.

⁴⁶ — Zaneràmuzgwer uze'eg nezewe a'e wà, uze'eg pape rehe imuapyk pà a'e wà, i'i wanupe. — Tuwihawete ur ma'e ràm a'e nehe, upuraraw putar ma'erahy a'e

nehe. Na'iruz 'ar pawire ukweraw wi putar umàno re nehe. ⁴⁷ A'e mehe omono kar putar wemimu'e taw nànan a'e wà nehe, ywy nànan a'e wà nehe no. Pepurumu'e peho nehe, i'i putar wemimu'e wanupe nehe. — Pepytu'u ikatu 'ym ma'e iapo re nehe, i'i putar hemimu'e teko wanupe a'e wà nehe. — A'e mehe Tupàn nuzepyk kwaw penehe a'e nehe kury, i'i putar wanupe wà nehe. — Tuwihawete umunàn putar penemiapo kwer ikatu 'ym ma'e pewi a'e nehe, i'i putar wanupe wà nehe no, i'i ze'eg kwehe arer zanewe a'e. ⁴⁸ Pe pexak heremiapo kwer pe, pexak hemàno awer no, pexak hekweraw pawer no. Pemume'u putar peho amo teko wanupe nehe kury. ⁴⁹ Tupàn umur kar putar Wekwe Puràg peme a'e nehe. Pepyta xe taw pe nehe, tur àwàm hàro pà nehe. Tupàn umur putar ukàgaw peme nehe, a'e rupi pepuner putar ma'e tetea'u iapo haw rehe nehe kury.

Uzeupir Zezuz oho ywate a'e kury

⁵⁰ Na'e Zezuz weraha wemimu'e a'e wi a'e wà kury, Metàn taw pe a'e wà kury, uze'egatu imono pà wanupe kury. ⁵¹ Tuwe uzapo Tupàn ikatuahy ma'e peme a'e nehe, i'i wanupe. A'e mehe oho wanuwi kury, uzeupir pà ywak rehe kury. ⁵² — Ikatuahy zanewe a'e, i'i hemimu'e uzeupeupe wà. Uzewyr Zeruzarez tawhu pe wà. Hurywete tuwe wà. ⁵³ A'e re oho Tupàn hàpuzuhu pe tuweharupi wà. — Nekatuaahy, Tupàn, i'i oho waiko izupe tuweharupi wà. Upaw hema'emume'u haw kwez kury. Iruk.

ZUÀW

— *Tupàn ze'eg, za'e Zezuz pe zane*

¹ Ywy iapo 'ym mehe we Zeneruwihawete wiko a'e. — Tupàn ze'eg, za'e izupe, ta'e ukwaw kar Tupàn (zaneru) ima'enukwaw paw zanewe a'e xe. Tupàn zaneru ipyr hekon izypy mehe a'e, (ta'e nur kwaw ywy rehe a'e rihi xe). Tupàn romo hekon a'e no. ² Izypy mehe we wiko Tupàn (zaneru) ipyr a'e. ³ Tupàn (zaneru) uzapo kar ma'e paw rupi katete izupe a'e. Xo Zeneruwihawete zo uzapo ma'e ywy rehe har a'e wà, uzapo ma'e ywak rehe har a'e wà no. Ni amo ae teko nuzapo kwaw ma'e izypy mehe a'e wà. Aze mo Zeneruwihawete nuzapo iwer ywy, a'e mehe mo naheta iwer mo ywy. ⁴ Aze teko uzeruzar Zeneruwihawete rehe a'e wà nehe, wiko putar Tupàn pyr tuweharupi a'e wà nehe. Aze xiraha tatainy pe rupi pyhaw nehe, xixak zaneho àwàm nehe. Zeneruwihawete a'e, tatainy zàwenugar romo hekon purupe a'e, u hape hexak kar pà purupe a'e. ⁵ Tatainy pyhaw har ài hekon a'e. A'e tatainy uhyape katu pyhaw. Ipytunaw numuwew pixik kwaw ihyape haw.

⁶ Amo 'ar mehe (Zeneruwihawete tur 'ym mehe) Tupàn umur kar amo awa a'e, ko ywy rehe har wapyr a'e. — Emume'u heze'eg eho teko wanupe nehe, i'i izupe. Zuàw a'e awa her romo a'e. ⁷ Ur a'e tatainy zàwenugar imume'u pà purupe, (Tupàn ta'yr romo heko haw imume'u pà wanupe). A'e rupi teko wenu ize'eg wà. Aze teko izeruzar wer a'e tatainy zàwenugar rehe wà nehe, upuner hehe uzeruzar haw rehe paw rupi wà nehe. ⁸ Zuàw nuiko kwaw a'e tatainy zàwenugar romo a'e. Ur a'e tatainy imume'u pà purupe

a'e. (— Aiko a'e tatainy zàwenugar romo ihe, ni'i pixik kwaw purupe.) ⁹ Uze'eg oho iko purupe a'e. — Tatainy ikatu ma'e uhyape katu zanerehe. Nezewegatete a'e tatainy zàwenugar ur ma'e ràm a'e nehe no, ko ywy rehe har wapyr tur mehe a'e nehe no, ukwaw kar putar tuwe Tupàn hape teko wanupe a'e nehe, i'i oho iko purupe a'e.

¹⁰ Kwehe mehe Zeneruwihawete uzapo ywy a'e. Ko 'ar rehe ur ko ywy rehe a'e. Ywy rehe har ko 'ar rehe har nukwaw kwaw ywy iapo arer romo heko haw a'e wà. ¹¹ Uzexak kar ko ywy rehe, tua'u ko ywy rehe no. Umume'u Tupàn ze'eg oho iko wànàm wanupe. Nuzeruzar kwaw hehe a'e wà. — Nereiko kwaw ureruwihawete romo, i'i izupe wà. ¹² Xo màràn zo uzeruzar hehe wà. Xo màràn zo umuigo kar uwihawete romo wà. — Tupàn ta'yr romo hekon a'e, i'i a'e teko izupe wà. A'e rupi Tupàn uze'eg nezewe a'e teko wanupe a'e. — Pezeruzar hera'yr rehe, a'e rupi peiko putar hepurumuzàmuzàg zàwenugar romo nehe, i'i wanupe. ¹³ A'e rupi Tupàn ipurumuzàmuzàg zàwenugar romo wanekon wà. Aze awa ipurumuzàg wer amo wa'yr rehe nehe, wereko kuzà wemireko romo nehe. A'e re uzexak kar putar ta'yr a'e nehe. Tupàn nupurumuzàg kwaw nezewe a'e. — Peiko hepurumuzàmuzàg romo nehe, ta'e hepurumuigo kar wer penehe hepurumuzàmuzàg romo ihe xe, i'i putar teko wanupe nehe, aze a'e teko uzeruzar Zeneruwihawete rehe a'e wà nehe.

¹⁴ A'e Tupàn ze'eg uzexak kar awa romo a'e. Zezuz her romo a'e. Wiko urepyr. Tupàn ta'yr romo hekon a'e. (Naheta kwaw amo ae ta'yr Tupàn pe a'e.) Wereko u ikàgaw uzehe a'e. Wereko ipuràg eteahy haw uzehe no. Uruexak ikàgaw ipuràg eteahy haw ure. Upurupuhareko katu

tuwe a'e. Ipurupyro wer tuwe teko wanehe ikatu 'ym ma'e wi tatau wi a'e. Umume'u tuwe ze'eg azeharomoete har oho iko purupe a'e no.

¹⁵ Zuàw (purumuzahazahak ma'e) a'e, umume'u Tupàn ta'yr romo heko haw oho iko purupe a'e. Nezewe i'i wanupe a'e.

— Aikwez a'e awa a'e kury, peme heremimume'u kwer a'e kury. — Ur putar amo ae heraikweromo a'e nehe, a'e peme ihe. Ikàg wera'u tuwe ihewi a'e, ta'e hezexak kar 'ym mehe we wikuwe Tupàn zaneru ipyr a'e xe, a'e peme ihe.

¹⁶ Upurupuhareko katu tuwe a'e, upuruamutar a'e no, a'e rupi ikat-uahy ma'e tetea'u uzapo zanewe paw rupi a'e. Nupytu'u kwaw iapo re a'e. ¹⁷ Tupàn umur ze'eg kwehe arer Moizez inuromo teko wanupe. A'e rupi puruamutar haw azeharomoete har ur Zezuz Zaneruwihawete inuromo zanewe a'e no. ¹⁸ Ni amo teko nuexak pixik kwaw Tupàn a'e wà. Pitài zo ta'yr a'e. Ta'yr a'e, nuzawy pixik kwaw u a'e. Izàwegatete hekon a'e. A'e ta'yr a'e, u ipyr wiko ma'e a'e, xo a'e zo ukwaw kar u purupe a'e.

Zuàw purumuzahazahak ma'e uze'eg a'e kury

¹⁹ Zuàw upurumuzahazahak oho iko Metàn taw huwake a'e, Zotàw yrykaw heme'ywyr a'e. Na'e amo 'ar mehe tuwihaw Zeruzarez tawhu pe har a'e wà, ze'eg kwehe arer kwaw par parizew her ma'e a'e wà no, umur kar amo awa Zuàw pe a'e wà. A'e awa imur kar pyrer a'e wà, Xaxeto romo wanekon a'e wà. Erewi haikwerupi har romo wanekon wà. Tuwihaw uze'eg wanupe wà. — Pepuranu peho Zuàw rehe nehe ty wà, i'i wanupe wà, ipyr wamono kar pà wà. — Mo romo ereiko ne, mo nemur kar a'e, teko wamuzahazahak kar pà newe a'e, peze izupe nehe, i'i wanupe wà. Oho hehe upuranu pà wà. Uhem

ipyr wà. — Mo romo ereiko ne, mo nemur kar teko wamuzahazahak kar pà newe a'e, i'i izupe wà. ²⁰ Nuenuxi kwaw uze'eg wanuwi a'e. Ze'eg azeharomoete har umume'u tuwe wanupe. — Naiko kwaw a'e tuwihawete romo ihe, naiko kwaw Purupyro Ma'e ur ma'e ràm romo ihe, i'i wanupe. ²¹ — Mo romo ereiko ne, i'i izupe wà, hehe upuranu pà wà. — Aipo Eri romo ereiko ne. (Tupàn ze'eg imume'u har kwehe arer umume'u izewyr àwàm a'e wà, ikweraw pàwàm a'e wà no), i'i izupe wà.

— Nan kwaw pa, i'i wanupe. — Aipo a'e Tupàn ze'eg imume'u har ur ma'e ràm romo ereiko ne, (Tupàn ze'eg imume'u har kwehe arer umume'u tur àwàm a'e wà no), i'i izupe wà. — Nan kwaw pa, i'i wanupe. ²² Na'e upuranu wi hehe wà kury. — Mo romo ereiko ne. Emume'u urewe ty. A'e rupi urupuner putar nereko haw imume'u haw rehe uremur kar har wanupe nehe. Mo romo ereiko ne, emume'u nereko haw urewe ty, i'i izupe wà. ²³ Na'e uze'eg Zuàw wanupe.

— Kwehe mehe Izai umume'u hereko àwàm a'e, uze'eg imuapyk pà pape rehe a'e. Na'aw ize'eg awer xe a'e kury.

— Ur putar amo awa purupyro a'e nehe. Uze'eg putar oho iko purupe nehe, tàpuz heta 'ymaw pe nehe, ywyxig heta haw pe nehe. Teko oho putar ipyr wà nehe, Ize'eg henu pà wà nehe. Nezewe i'i putar wanupe a'e nehe. — Zanezar ur putar a'e nehe kury. A'e rupi ximukatu hape izupe nehe,

i'i Izai.

Aiko a'e awa romo ihe. Aiko Zaneruwihawete henataromo ur ma'e kwer romo ihe, i'i Zuàw tuwihaw wanupe. ²⁴ Na'e akwez parizew hemimur kwer ²⁵ upuranu wi hehe wà kury. — Nereiko kwaw Tuwihawete Purupyro Ma'e romo ne. Nereiko

kwaw Eri ukweraw wi ma'e kwer romo. Nereiko kwaw amo ae Tupàn ze'eg imume'u har ur ma'e ràm romo, i'i izupe wà. — Màràzàwe tuwe erepurumuzahazahak eho iko ne, i'i izupe wà. ²⁶ Uze'eg wanupe.

— Apurumuzahazahak 'y pupe ihe. Amo awa wiko xe zanepyr a'e kury. Penemigwaw 'ym romo hekon a'e. A'e awa umume'u putar Tupàn ze'eg wà purupe a'e nehe, ²⁷ heraikweromo a'e nehe, hepytu'u re a'e nehe. Tuwihaw ikàg wera'u ma'e romo hekon a'e. Ma'e hereko 'ymar romo ikàg 'ym ma'e romo aiko huwa rupi ihe. ²⁸ Ko ma'e paw uzeapo Metàn taw pe. Metàn taw a'e, Zotàw yrykaw waz rehe tuz a'e, kwarahy ihemaw kuty a'e. Zuàw umuzahazahak teko tetea'u a'e pe wà.

Àràpuhàràna'yr zàwenugar rehe ze'egaw xe a'e kury

²⁹ Iku'egwepe Zezuz ur Zuàw ipyr a'e kury. Wexak tur mehe a'e. Uze'eg teko wanupe.

— Aikwez àràpuhàràna'yr zàwenugar teko wakatu 'ygwer i'okar a'e, i'i wanupe. ³⁰ Aze'eg ko awa rehe ihe. — Amo awa umume'u putar Tupàn ze'eg wà purupe a'e nehe, heraikweromo nehe, hepytu'u re nehe, a'e peme. — Ikàg wera'u ihewi a'e, ta'e wikuwe Tupàn zaneru ipyr hezexak kar 'ym mehe we a'e rihi xe, a'e peme, hehe heze'eg pà. ³¹ Karumehe nakwaw kwaw Tupàn hemimur karer romo heko haw ihe, hexak mehe ihe. Kutàri akwaw kury. Azur xe teko wamuzahazahak pà 'y pupe ihe, ko awa tur àwàm imume'u pà purupe ihe. A'e rupi Izaew izuapyapyr a'e wà nehe, wexak putar uwihaw a'e wà nehe, ukwaw putar upyro har a'e wà nehe no. Ko awa a'e, wanuwihawete romo hekon a'e, wapyro har romo hekon a'e.

³² Aexak Tupàn rekwe tur mehe ihe. Pykahu ài wezyw ywak wi a'e, ko awa rehe upyta pà a'e.

³³ Nakwaw kwaw Tupàn hemimur kar romo heko haw hexak mehe ihe. Kutàri akwaw heko haw kury, i'i wanupe. Tupàn a'e, purumuzahazahak ma'e romo hemuigo kar a'e, hemur kar xe a'e. — Emuzahazahak teko 'y pupe ne wà nehe, i'i ihewe. Uze'eg ihewe. — Erexak putar herekwe iwezyw mehe amo awa rehe nehe, hehe ipyta mehe nehe. A'e awa omono kar putar herekwe Puràg purehe a'e nehe, i'i ihewe. (Aze zazahak 'y pupe nehe, naheta kwaw to'om zanepir rehe nehe. Nezewegatete, aze ko awa umur wekwe zanepy'a pe a'e nehe, zanemukatu putar zaneremiapo kwer ikatu 'ym ma'e wi a'e nehe.)

³⁴ Aexak tuwe Tupàn rekwe tur mehe ihe. Amume'u tuwe kwez peme kury. Ko awa a'e, Tupàn ta'yr romo hekon tuwe a'e.

Mokoz awa oho Zezuz hupi a'e wà kury

³⁵ Iku'egwepe Zuàw wiko a'e pe mokoz wemimu'e wapyr a'e. ³⁶ Wexak wi Zezuz a'e, a'e pe iata mehe a'e.

— Aikwez Tupàn hemimur karer a'e, aikwez àràpuhàràna'yr zàwenugar umàno ma'e ràm a'e, i'i wanupe.

³⁷ A'e mokoz hemimu'e wenu ize'eg mehe wà. A'e rupi wezar Zuàw wà kury, Zezuz rupi oho pà wà kury. ³⁸ Uwak Zezuz waikweromo har wata ma'e wanehe ume'e pà. Wexak a'e mokoz awa a'e wà. — Ma'e pekar peiko, ma'e peputar, i'i wanupe. Uze'eg izupe wà. — Hawi, i'i izupe wà. (— Purumu'e ma'e, i'i zaneze'eg rupi.) — Ma'e pe nereko haw, i'i izupe wà.

³⁹ — Pezur herupi hereko haw hexak pà nehe ty wà, i'i wanupe. Oho hupi wà. Wexak heko haw wà. Karuk etea'i a'e pe wahem mehe

a'e. Upyta ipyr wà. Kwarahy heixe re oho izuwi wà.

⁴⁰ Amo a'e Zuàw hemimu'e kwer Zezuz rupi oho ma'e kwer Anere her ma'e a'e, Ximàw Pet tywyr romo hekon a'e. ⁴¹ Na'e wekar wyk'y'r oho a'e kury, izupe uze'eg pà a'e kury. Wexak kury. — Uruexak Mexi kwez ure, i'i izupe huwàxi mehe. (— Zaneruwihawete Zanepyro har, i'i Mexi zaneze'eg rupi.)

⁴² Na'e werur wyk'y'r Zezuz pe kury. Zezuz ume'e hehe. — Ximàw Zuàw ta'yr nerer romo ne, i'i izupe. — Ko 'ar rehe Xew nerer romo kury. (— Pet, i'i a'e her kere ywy rehe har waze'eg rupi a'e. — Ita, i'i zaneze'eg rupi.)

Zezuz uze'eg Natanaew pe kury

⁴³ Iku'egwepe kury. Uze'eg Zezuz wemimu'e wanupe. — Karirez ywy rehe aha putar ihe nehe kury, i'i wanupe. Na'e Zezuz wekar Piri oho. Wexak kury. — Eho herupi nehe ty, eiko heremimu'e romo nehe ty, i'i izupe.

⁴⁴ Piri a'e, Metexaz taw pe har romo hekon a'e. Anere a'e, Pet a'e no, Metexaz pe har romo wanekon a'e wà no. ⁴⁵ Na'e Piri wekar umyrypar Natanaew oho a'e kury, wexak kury. Uze'eg izupe. — Uruexak awa Moizez hemimume'u kwer ure kury, i'i izupe. Uruexak amogwer Tupàn ze'eg imume'u har hemimume'u kwer ure.

— Kwehe mehe Moizez umume'u heko àwàm a'e, Tupàn ze'eg pape rehe imuapyk mehe a'e. Amogwer Tupàn ze'eg imume'u har kwehe arer a'e wà no, umume'u tur àwàm a'e wà no, i'i izupe. — Zezuz her romo a'e, Zuze ta'yr romo hekon a'e, Nazare taw pe har romo hekon a'e, i'i Piri Natanaew pe.

⁴⁶ Na'e Natanaew upuranu hehe kury.

— Aipo heta teko ikatu ma'e Nazare taw pe a'e wà, i'i izupe. —

Aipo Zaneruwihawete ur putar a'e wi a'e nehe, i'i izupe.

— Eho herupi hexak pà nehe ty, i'i Piri izupe. ⁴⁷ Na'e Natanaew oho Zezuz kutyr kury. Wexak Zezuz tur mehe a'e. Uze'eg amogwer wanupe kury, Natanaew rehe kury. — Aikwez amo Izaew izuapyr ikatu ma'e a'e. Nahemu'em kwaw purupe a'e. Naheta kwaw temu'emaw hehe a'e, i'i wanupe, Natanaew rehe uze'eg pà.

⁴⁸ Wenu Natanaew ize'eg mehe. A'e rupi upuranu hehe.

— Màràzawe mehe tuwe hekwaw pe ne. Naherexak pixik kwaw pe ne, i'i izupe. — Piri nerenoz 'ym mehe uruexak kwez ihe, ma'ywa'yw iwy pe nereko mehe ihe, i'i Zezuz izupe.

⁴⁹ — Purumu'e ma'e, i'i Natanaew izupe.

— Tupàn ta'yr romo ereiko ne, Izaew izuapyr wanuwihawete romo ereiko ne, i'i izupe. ⁵⁰ I'i Zezuz izupe. — Uruexak kwez xe multe wi nereko mehe ihe, ma'ywa'yw iwy pe nereko mehe ihe. Naiko kwaw neruwake nerexak mehe. A'e rupi erezeruzar herehe kury. Azapo putar amo ae purumupyтуhegatu kar haw tetea'u ihe nehe no. Erexak putar a'e ma'e iapo mehe nehe no.

⁵¹ Na'e uze'eg amogwer wemimu'e wanupe no. — Azeharomoete ko heze'eg ihe. Amo 'ar mehe pexak putar ywak izewàpytymawok mehe nehe. Heru heko haw pe har wezyw putar ihewe wà nehe, uzeupir putar oho ihewi wà nehe no. Pexak putar wawezyw mehe waho mehe pe wà nehe no.

2

Oho Zezuz zereko haw pe a'e

¹ Mokoz 'ar pawire heta zereko haw Kana taw pe kury. Karirez ywy rehe tuz a'e taw a'e. ² Zereko haw izar wenz Zezuz imuwà a'e

pe a'e. Wenz hemimu'e a'e wà no. Wenz ihy zereko haw pe a'e no. A'e rupi oho mai'u haw pe a'e wà. ³ Wamai'u mehe henoz pyrer umumaw win a'e wà. Uze'eg Zezuz ihy oho umemyr pe.

— Upaw ma'ywa tykwer kwez kury 'y, i'i ihy izupe.

⁴ I'i Zezuz uhy pe kury.

— Nereiko kwaw hezar romo ko 'ar rehe, zàkwà. Ezapo kar zo ma'e ihewe nehe kury, zàkwà, i'i uhy pe. Nuhem kwaw a'e 'ar a'e rihi, i'i uhy pe.

⁵ Ihy nuzekaiw kwaw ize'eg rehe. Uze'eg oho uma'ereko ma'e wanupe. — Pezapo ma'e ize'eg rupi nehe, i'i wanupe.

⁶ Heta 6 itaywy'a a'e pe zepuez taw romo henoz pyrer wanupe. Ta'e Zutew uzepuepuez tuweharupi a'e wà xe, wàmuzgwer waze'eg awer heruzar pà a'e wà xe. Pitàitai a'e ywy'a wereko 100 zutahyky'a por a'e. ⁷ Uze'eg Zezuz uma'ereko ma'e wanupe kury.

— Pemynehem 'àg ywy'a 'y pupe nehe ty wà, i'i wanupe. Umynehem tuwe oho wà. ⁸ Na'e i'i wanupe.

— Penuhem kanek por heraha mai'u haw izar pe nehe ty wà, i'i wanupe. Weraha izupe wà. ⁹ Wagaw pixika'i i'u pà. A'e 'y uzeapo ma'ywa tykwer romo a'e. — Ma'e wi perur ko win, i'i wanupe, ta'e nukwaw kwaw a'e xe. Uma'ereko ma'e ukwaw a'e wà. Na'e mai'u haw izar wenz a'e awa hemireko romo ma'e kwer uzeupe kury, izupe uze'eg pà kury. ¹⁰ — Kwa, amogwer teko paw rupi a'e wà, izypy mehe omono ma'ywa tykwer ikatuahy ma'e weminozgwer wanupe a'e wà. Ui'u ma'ywa tykwer tetea'u pupe wà. A'e re omono ma'ywa tykwer ikatu wera'u 'ym ma'e weminozgwer wanupe a'e. Ne kury, iahykwaw rehe ikatuahy wera'u ma'e eremur kwez urewe

kury, i'i izupe. (Nukwaw kwaw Zezuz ikàgaw a'e.)

¹¹ Nezewe Kana taw pe Karirez wyw rehy Zezuz uzypyrog purumupyтуhegatu kar haw iapo pà a'e, ukàgaw hexak kar pà teko wanupe a'e. A'e rupi hemimu'e uzeruzar hehe a'e wà.

¹² A'e re Zezuz a'e, ihy a'e no, tywyr a'e wà no, hemimu'e a'e wà no, oho Kapanau taw pe paw rupi katete a'e wà. Umumaw màràn 'ar a'e pe upyta pà wà.

Zezuz oho Tupàn hàpuzuhu pe a'e kury

¹³ A'e 'ar rehe teko tetea'u uze-mono'og oho Zeruzarez tawhu pe wà, mai'u haw uhua'u ma'e iapo pà wà. A'e rupi Zezuz oho a'e pe a'e no. Kwarahy nàngatu Zutew uzapo a'e mai'u haw a'e wà, ta'e kwehe mehe tàmuzgwer uhem Ezit ywy wi a'e wà xe. Zutew uzapo mai'u haw wàmuzgwer wanurywete awer rehe uma'enukwaw pà kwarahy nànàn wà. — Zanera'yr wazuka 'ym awer, i'i a'e mai'u haw pe wà. ¹⁴ Wixe Zezuz oho Tupàn hàpuzuhu pupe. Wixe mehe wexak ma'e me'egar tetea'u a'e pe wà. Tapi'ak ime'egar wà, àràpuhàràn ime'egar wà no, pykahu ime'egar wà no. Wexak temetarer ma'e har a'e pe mez huwake wapyk mehe wà no. ¹⁵ Na'e uzapo kyhàhàm purupetekaw romo kury. Upetepetek a'e ma'eme'egar oho wà, waneimaw wà no, wamuzàn kar pà tàpuzuhu wi paw rupi wà. Umuzàn kar àràpuhàràn wà, umuzàn kar tapi'ak wà no. Weruwak mez imugwaw pà temetarer ima'e har wanuwi no, wanemetarer tâtà ma'e imuhàmuhàz pà ywy rehe no. ¹⁶ Uze'eg pykahu me'egar wanupe no. — Peraha pykahu xe wi nehe ty wà. — Peme'eg ma'e peiko xe. Heru hàpuzuhu nuzawy kwaw ma'e me'egaw peme. Pepytu'u ma'e ime'eg ire xe nehe, i'i wanupe.

¹⁷ Na'e hemimu'e ima'enukwaw Zezuz rehe ze'eg rehe a'e wà wà kury, kwehe arer pape rehe imuapyk pyrer rehe a'e wà wà kury. — Uzapo ikatu 'ym ma'e waiko 'àg neràpuzuhu pupe a'e wà, a'e rupi aikwahy tuwe teko ihe pa. Hekwahy haw ukaz hepy'a pupe tata ài a'e, i'i tuwihawete Tupàn pe a'e, i'i ze'eg kwehe arer.

¹⁸ Na'e zutew wanuwihaw upururu hehe a'e wà wà kury. — Màràzàwe tuwe erezapo agwer ma'e ne. Aipo Tupàn umur ukàgaw newe a'e, agwer ma'e iapo kar pà newe a'e, i'i izupe wà.

— Ezapo amo ma'e hexak pyr 'ym nehe, purumupytuhegatu kar pà nehe. A'e mehe urukwaw putar Tupàn hemimur karer romo nereko haw ure nehe, i'i izupe wà.

¹⁹ Uze'eg Zezuz tuwihaw wanupe. — Aze pemuhàmuhàz 'àg tàpuzuhu nehe, a'e mehe amumaw putar xo na'iruz 'ar iapo wi pà ihe nehe, i'i wanupe.

²⁰ I'i izupe wà kury.

— Teko umumaw 46 kwarahy uma'ereko pà tuweharupi wà, 'àg tàpuzuhu iapo pà wà. Nerepuner kwaw iapo wi haw rehe xo na'iruz 'ar mehe nehe, i'i ahyahy izupe wà.

²¹ Nuze'eg kwaw tàpuzuhuete rehe a'e. Wetekwer rehe ize'eg.

²² A'e rupi imàno re ikweraw wi re hemimu'e ima'enukwaw 'aw ize'eg awer rehe a'e wà. Uzeruzar Tupàn ze'eg pape rehe imuapyk pyrer rehe a'e wà. Uzeruzar Zezuz ze'eg awer a'e 'ar mehe arer rehe a'e wà no.

Zezuz ukwaw teko wapy'a a'e

²³ Zutew uzapo mai'u haw a'e 'ar mehe wà. — Zanera'yr wazuka 'ym awer a'e mai'u haw her romo a'e. Typy'ak iapiruru 'ym ma'e i'u haw inugwer her romo a'e. A'e mai'u haw 'ar mehe Zezuz Zeruzarez tawhu pe heko mehe, teko tetea'u uzeruzar hehe a'e wà, ta'e wexak purumupytuhegatu kar

haw iapo mehe a'e wà xe. Omogwemogwer uzeruzar wewer hehe wà, — Uruzeruzar katu nerehe ure, i'i mua'u izupe wà. ²⁴ Zezuz nuzeruzar kwaw waze'eg rehe a'e, ta'e ukwaw wapy'a a'e xe. ²⁵ — Ma'in teko herehe a'e wà, upy'a pe a'e wà, ni'i kwaw amo pe. Ta'e a'e ae ukwaw wapy'a a'e xe. ²⁵ — Ma'in teko herehe a'e wà, upy'a pe a'e wà, ni'i kwaw amo pe. Ta'e a'e ae ukwaw wapy'a a'e xe.

3

Zezuz uze'eg Nikunem pe a'e kury

¹ Amo awa Zeruzarez tawhu pe har a'e, Nikunem her ma'e a'e, zutew wanuwihaw romo hekon a'e, amogwer tuwihaw wainuromo a'e. Moizez ze'eg kwaw par romo hekon a'e. ² Amo 'ar mehe, pyhaw ur Nikunem Zezuz pyr kury. Uze'eg izupe.

— Hawi, i'i izupe. (— Purumu'e ma'e, i'i izupe.) — Ereiko upurumu'e ma'e Tupàn hemimur karer romo ne. Ihe ihe, amogwer Zutew a'e wà no, urukwaw nereko haw ure, i'i izupe. — Ta'e aze Tupàn numur kwaw ukàgaw amo awa pe, a'e awa nupuner kwaw ma'e iapo haw rehe a'e xe, Tupàn ikàgaw hexak kar pà purupe a'e xe, i'i izupe. — Erezapo agwer ma'e, a'e rupi Tupàn ikàgaw hereko har romo ereiko ne, i'i izupe.

³ — Azeharomoete ko heze'eg ihe, i'i Zezuz izupe.

— Aze teko nuzexak kar zuapyr wi kwaw wà nehe, nupuner kwaw Tupàn hemiruze'eg romo weko haw rehe wà nehe, i'i izupe.

⁴ Na'e Nikunem upururu wi hehe no.

— Màràzàwe tuwe awa tua'u ma'e uzexak kar zuapyr wi putar nehe, i'i Zezuz pe, hehe upururu pà. — Ta'e azeharomoete nupuner kwaw wixw haw rehe uhy rie pe xe, nupuner kwaw uzexak kar

haw rehe mokoz haw xe, i'i izupe.
⁵Uze'eg Zezuz izupe.

— Azeharomoete ko heze'eg ihe. Ni amo nupuner kwaw Tupàn hemiruze'eg romo weko haw rehe a'e nehe, aze nuzexak kar zuapyr wi kwaw mokoz haw a'e nehe. Teko uzexak kar uhy rie wi pitài haw a'e wà. — 'Y pupe wazexak kar haw, za'e izupe. Aze a'e teko heko wer Tupàn hemiruze'eg romo wà nehe, Tupàn rekwe wixe wapy'a pe a'e nehe. Amo ae teko ài wanekon putar wà nehe. A'e rupi — Uzexak kar zuapyr wi a'e wà, za'e wanupe. — Tupàn rekwe pupe wazexak kar haw, za'e izupe. ⁶Kuzà hie wi nezexak kar mehe, neru ipurumuzàg romo ereiko ne. Aze Tupàn rekwe wixe nepy'a pe nehe, nuzawy kwaw nezexak kar zuapyr wi haw newe nehe. (Tupàn hemiruze'eg romo ereiko putar nehe, ipurumuzàg zàwenugar romo ereiko putar nehe no.) ⁷— Ezexak kar wi nehe, a'e kwez newe. Nepytuhegatu zo ko heze'eg rehe nehe. ⁸Ywytu upurupy wemimutar rupi a'e, aze ru'u ko rupi, aze ru'u kwe rupi. Teko wenu iànoànog mehe. Ma'e wi tur a'e. Ma'e pe ihon putar nehe. Nerekwaw kwaw. Nezewegatete Tupàn rekwe a'e. Nerexak kwaw. Màràzàwe tuwe hekwe umuigo kar teko Tupàn ipurumuzàmuzàg romo a'e wà. Nerekwaw kwaw.

⁹— Màràzàwe tuwe nezewe hekon a'e, i'i Nikunem izupe, hehe upuranu pà.

¹⁰Uze'eg Zezuz izupe. Kwa, ne ereiko Izaew izuapyapyr wamu'e har ikàg ma'e romo ne. Màràzàwe tuwe nerekwaw kwaw agwer ma'e ne. ¹¹Azeharomoete ko heze'eg ihe. Tuweharupi amume'u ma'e heremigwaw teko ihe, neànàm Zutew wanupe ihe. Amume'u ma'e heremixak kwer wanupe no. Na'izeruzar wer kwaw heze'eg rehe wà. ¹²Aze napezeruzar

kwaw ko ywy rehe har ma'e imume'u mehe pe, màràzàwe tuwe pezeruzar putar ywate har ma'e imume'u mehe nehe no. ¹³Ni amo teko nuzepir pixik kwaw ywak rehe a'e wà. Ihe Awa ta'yr ihe, ihe zutyka'i aiko a'e pe ihe. Azur a'e wi.

¹⁴Kwehe mehe Moizez upir mozaiw hagapaw ywyrà rehe teko wanuwa rupi a'e, ywyxig heta haw pe a'e. Teko moz hemixi'u kwer a'e wà, ume'e moz hagapaw ywyrà rehe har rehe a'e wà, a'e rupi numàno kwaw a'e wà. Nezewegatete ihe Awa ta'yr ihe no. Zauxiapekwer herupir putar ywyrà kanetar rehe hezuka pà a'e wà nehe. A'e rupi aze teko uzeruzar herehe a'e wà nehe, Tupàn nuzepyk kwaw wanehe nehe. ¹⁵Aze uzeruzar herehe wà nehe, wiko putar (Tupàn pyr) tuweharupi wà nehe. (Noho kwaw tatahu pe wà nehe.) ¹⁶Ta'e Tupàn uzamutar katu tuwe teko ywy rehe har paw a'e wà xe. A'e rupi umur kar wa'yr ko ywy rehe a'e. Pitài zo ta'yr. (Ihe aiko ta'yr romo ihe.) Aze teko uzeruzar ta'yr rehe wà nehe, Tupàn nuzepyk kwaw wanehe nehe. A'e teko wiko putar tuweharupi (Tupàn pyr) wà nehe (tatahu pe oho 'ym pà wà nehe). ¹⁷— Eho ywy rehe nehe, emume'u a'e pe har wanemiapo kwer ikatu 'ym ma'e nehe, ezepyk tàrityka'i wanehe nehe, ni'i kwaw heru ihewe a'e, ywak rehe hereko mehe a'e. — Eho teko wapyro pà tatahu wi ne wà nehe, wanemiapo kwer ikatu 'ym ma'e wi ne wà nehe, i'i ihewe a'e, a'e 'ar mehe a'e.

¹⁸Aze teko uzeruzar ta'yr rehe a'e wà nehe, Tupàn numume'u kwaw a'e teko wanemiapo kwer ikatu 'ym ma'e wanupe nehe, nuzepyk kwaw wanehe nehe. Aze teko nuzeruzar kwaw ta'yr rehe wà nehe, Tupàn umume'u putar tuwe a'e teko wanemiapo

kwere ikatu 'ym ma'e wanupe a'e nehe. — Azepyk putar penehe nehe, i'i wanupe. ¹⁹ Aze xiraha ikatu 'ym ma'e tatainy huwake nehe, xixak putar ikatu 'ymaw nehe. Aiko tatainy zàwenugar romo ihe. Ahem tuwà ko ywy rehe. Nahekatu kwaw teko wanupe. Nuputar kwaw tatainy wà. Uputar ipytunaw wà, ta'e ikatu 'ym ma'e iapo har romo wanekon wà xe. A'e rupi Tupàn uzepyk putar wanehe nehe. ²⁰ Ikatu 'ym ma'e iapo har na'ipurexak kar wer kwaw wemiapo kwere ikatu 'ym ma'e rehe purupe a'e wà. A'e rupi nur kwaw tatainy zàwenugar huwake wà. Na'iakatuwawahy kwaw tatainy zàwenugar rehe wà. ²¹ Ze'eg azeharomoete har heruzar har a'e wà, ur tatainy zàwenugar pe a'e wà. A'e rupi tatainy zàwenugar uze'eg nezewe wanupe a'e. — Pezapo ikatu ma'e peho peiko Tupàn ze'eg heruzar pà nehe, i'i wanupe.

Zuàw uze'eg Zezuz rehe a'e kury

²² Amo 'ar mehe Zezuz oho Zutez ywy rehe a'e, wemimu'e wanupi a'e. Umumaw màràn 'ar a'e pe wiko pà wapyr, teko a'e ywy rehe har wamuzahazahak kar pà. ²³ Zuàw a'e no, umuzahazahak En ywy rehe har a'e wà no. Xàri taw huwakea'u hekon. Ta'e heta tetea'u 'y a'e pe a'e xe. Oho teko a'e pe wà, uzemuzahazahak kar pà izupe wà. ²⁴ (Tuwihaw numunehew kar kwaw Zuàw zemunehew paw pe a'e 'ar mehe a'e wà rihi).

²⁵ Na'e amo Zuàw hemimu'e a'e wà, uze'eg amo Zutew pe a'e wà, purumuzahazahakaw rehe a'e wà. — Xo Zuàw zutyka'i umuzahazahak teko a'e wà, Tupàn hemiruze'eg romo wamuigo kar pà a'e wà, i'i a'e Zutew pe wà. — Nan kwaw pa, xo Zezuz zutyka'i umuzahazahak teko a'e wà, Tupàn hemiruze'eg romo wamuigo kar pà a'e wà, i'i a'e Zutew a'e, Zuàw hemimu'e wanupe

a'e. ²⁶ A'e rupi a'e Zuàw hemimu'e uzewyr oho umu'e har pe wà kury. — Hawi, i'i izupe wà. (— Purumu'e ma'e, i'i izupe wà.) — Aipo nema'enukwaw a'e awa rehe ne. Oho Zotàw yrykaw waz nepyr a'e. Eremume'u heko haw urewe, i'i izupe wà, hehe upuranu pà wà. — Upurumuzahazahak oho iko a'e kury. Teko tetea'u oho uzemuzahazahak kar pà izupe a'e wà kury, i'i umu'e har pe wà. ²⁷ Na'e uze'eg Zuàw wanupe kury.

— Ikatuahy nezewe ty wà. Ta'e Tupàn uzapo a'e awa purumuzahazahak ma'e romo a'e xe. Aze mo nuzapo iwer, a'e mehe mo nuiko iwer mo purumuzahazahak ma'e romo a'e. ²⁸ Pe peinu ko ze'eg imume'u mehe pe. — Naiko kwaw a'e tuwihaw ur ma'e ràm romo ihe, naiko kwaw a'e Purupyro Ma'e romo ihe, a'e peme. — Tupàn hemur kar ko ywy rehe a'e, a'e tuwihaw henataromo a'e, a'e peme. ²⁹ Aze awa hemireko a'e nehe, a'e awa imyrypar oho putar zereko haw pe a'e nehe. Imyrypar nuwereko kwaw hemireko a'e nehe. Hemireko ma'e ràm wereko putar wemireko a'e nehe. Imyrypar oho zereko haw pe. Hurywete putar hemireko ma'e ràm ize'eg henu mehe nehe. Nezewegatete ihe. Aiko Zezuz imyrypar romo ihe. Hemireko ma'e ràm ài hekon a'e. Teko tetea'u uzeruzar putar hehe a'e wà nehe, hemiruze'eg romo wiko pà a'e wà nehe. Nuiko kwaw heremiruze'eg romo a'e wà nehe. Herurywete putar ihe nehe, hemiruze'eg tetea'u wanexak pà ihe nehe. Hemiruze'eg a'e wà, Zezuz hemireko ài wanekon a'e wà. Nuiko kwaw heremiruze'eg romo wà. ³⁰ Izypy mehe teko tetea'u ur hepyr a'e wà. Uzeapo heremimu'e romo wà. Ko 'ar rehe Zezuz uhem ko ywy rehe a'e kury. Teko tetea'u oho putar izupe a'e wà nehe kury. Te heremimu'e oho putar izupe a'e wà nehe no.

Wiko putar hemiruze'eg romo wà nehe kury

³¹ Uze'eg wi Zuàw wemimu'e wanupe kury. — Ywate wi ur ma'e kwer a'e, ikàg wera'u amogwer wanuwi paw rupi a'e. Zezuz a'e, ywate wi ur ma'e kwer romo hekon a'e. Ywy rehe har romo aiko ihe. Nakwaw kwaw ma'e ywate har ihe. Xo ma'e ywy rehe har rehe zo aze'eg peme ihe. Ywate wi ur ma'e kwer uze'eg iko ma'e ywate har rehe a'e. Ikàg wera'u amogwer wanuwi paw rupi a'e. ³² Umume'u wemixak kwer weminu kwer purupe. Xo màràn teko zo uzeruzar hehe a'e wà. Teko tetea'u nuzeruzar kwaw ize'eg rehe wà. ³³ Tupàn umume'u ze'eg azeharomoete har a'e. Amo teko uzeruzar Zezuz ze'eg rehe wà. Amogwer wexak uzeruzar ma'e wà. Wanexak mehe ukwaw Tupàn ze'eg azeharomoete har wà. — Azeharomoete ize'eg, i'i izupe wà. ³⁴ Zezuz a'e, Tupàn hemimur kar romo hekon a'e. Umume'u Tupàn ze'eg oho iko purupe a'e kury, ta'e Tupàn umur tuwe wekwe ipy'a pe a'e xe. ³⁵ Tupàn uzamutar katu wa'yr a'e. A'e rupi umur ukàgaw izupe paw rupi a'e. A'e rupi ta'yr wiko putar teko wazar romo paw rupi a'e nehe. Wiko putar ma'e wazar romo paw rupi a'e nehe no. ³⁶ Aze amo uzeruzar ta'yr rehe a'e wà nehe, a'e teko wiko putar tuweharupi (Tupàn pyr) a'e wà nehe. (Noho pixik kwaw tatahu pe wà nehe.) Ta'yr heruzar 'ymar nuiko pixik kwaw Tupàn pyr a'e wà nehe. Tupàn wikwahy putar wanupe tuweharupi a'e nehe, uzepyk putar wanehe upytu'u 'ym a'e nehe.

4

Kuzà Xamari ywy rehe har uze'eg Zezuz pe a'e kury

¹ Zuàw umume'u Tupàn ze'eg oho iko purupe a'e. Amo teko uzeruzar

hehe wà, uzemuzahazahak kar pà izupe wà. Zezuz a'e no, amo ae ywy rehe amo ae taw pe wata oho iko a'e no, Tupàn ze'eg imume'u pà purupe a'e no. Amo teko uzeruzar hehe a'e wà no. Hemimu'e umuzahazahak hehe uzeruzar ma'e oho waiko a'e wà no. ² Zezuz a'e, nupurumuzahazahak kwaw a'e. Uzeruzar ma'e Zezuz rupi wata ma'e a'e wà, heta wera'u Zuàw rupi wata ma'e wanuwi a'e wà. Na'e teko umume'u Zezuz hemiruze'eg waneta haw oho a'e wà, ze'eg kwehe arer kwaw par parizew her ma'e wanupe a'e wà. Zezuz hemimu'e heta tetea'u wera'u Zuàw hemimu'e wanuwi a'e wà, i'i wanupe wà. ³ Zezuz na'ipurexak wer kwaw a'e ze'eg kwehe arer kwaw par wanehe a'e. A'e rupi uhem oho Zutez ywy wi a'e kury. ⁴ Karirez ywy kutyr wata mehe wahaw Xamari ywy oho kury, wemimu'e wanupi kury.

⁵ Xamari ywy rehe wata mehe uhem Xikar taw huwake wà kury. Kwehe mehe Zako omono e a'e ywy pegwer wa'yr Zuze pe a'e. Xikar namuite kwaw a'e wi a'e. ⁶ Zako zzygwar a'e pe hin a'e no. Ikene'o Zezuz wata re a'e. Wapyk oho zzygwar huwake kury, kwarahy wapytepe hin mehe kury.

⁷ Na'e uhem amo kuzà Xamari ywy rehe har wà a'e pe kury, 'y piaromo a'e kury. — Emur 'y ihewe zàkwà, heiwez katu ihe, i'i Zezuz izupe. ⁸ (Ure hemimu'e ure, oroho taw pe ure kury, temi'u ime'eg kar pà ure kury.)

⁹ (Xamari ywy rehe har a'e wà, nuzekwaku kwaw Zutew wazàwe a'e wà. A'e rupi Zutew i'i wanupe wà. — Naperuzar katu kwaw Tupàn ze'eg pe, a'e rupi pema'e iaiw paw rupi a'e wà. Aze oropokok pema'e rehe nehe, na'urekatu kwaw Tupàn pe ure nehe no, i'i wanupe. A'e rupi Zutew numai'u kwaw wakawaw pupe wà.) A'e rupi kuzà upuranu

hehe a'e kury, — Zutew romo ereiko ne 'y, ihe Xamari ywy rehe har romo aiko ihe 'y, màràzàwe tuwe erenoz 'y ihewe, i'i izupe. ¹⁰Uze'eg Zezuz izupe.

— Tupàn umur e ma'e purupe a'e. Aze mo erekwaw Tupàn hemimur kwer ne, a'e mehe mo erekwaw mo ko 'y henoz tar ne. A'e mehe mo erenoz mo 'y purumuigo kar ma'e ihewe ne, i'i izupe.

¹¹ — Hezar, i'i kuzà izupe.

— Naheta kwaw ma'e 'y henuhemaw newe 'y. 'Y 'zygwar pupe har muitea'u hin newi 'y. Ma'e wi erenuhem putar 'y purumuigo kar ma'e nehe. ¹² Zaneipy Zako a'e, ikàg ma'e romo hekon tuwe a'e, hemetarer katu ma'e romo no. Umur 'àg 'zygwar zaneipy wanupe a'e. Zako a'e, ta'yr a'e wà no, heimaw àràpuhàràn a'e wà no, heimaw tapi'ak a'e wà no, paw rupi katete wi'u waiko xe kwehe mehe a'e wà 'y. Aipo nekàg wera'u Zako wi ne.

¹³ Uze'eg Zezuz izupe.

— A'e 'y i'u arer a'e wà nehe, na'arewahy iziwez wi putar a'e wà nehe. ¹⁴ Aze teko u'u 'y heremimono a'e wà nehe, na'iziwez pixik kwaw a'e wà nehe. Ta'e a'e 'y heremimono rà m a'e nehe xe, nuzawy kwaw tytzuzàmaw a'e teko wanupe a'e nehe xe. A'e 'y umuigo kar putar a'e teko tuweharupi a'e wà nehe, i'i izupe.

¹⁵ — Tuwihaw, i'i kuzà izupe. — Emur a'e 'y ihewe 'y. A'e rupi nahewez pixik kwaw nehe, a'e rupi nazewyr pixik kwaw xe 'y piaromo nehe, i'i izupe.

¹⁶ — Enoz nemen eho nehe, xe herur pà nehe, i'i Zezuz izupe.

¹⁷ — Nahemen kwaw ihe 'y, i'i izupe. ¹⁸ — Azeharomoete neze'eg ne, i'i Zezuz izupe. — Ta'e heta 5 nemener a'e wà xe. Amo ae awa ipyr ereiko ko 'ar rehe no. Nuiko kwaw nemen romo a'e. Azeharomoete neze'eg ne, i'i izupe.

¹⁹ — Azeharomoete ereiko Tupàn ze'eg imume'u har romo ne 'y. Ereiko ma'e ikwaw pyr 'ym imume'u har romo no, i'i kuzà izupe.

²⁰ — Heipy Xamari ywy rehe har, umuwete katu Tupàn a'e wà, wi ywytyr rehe a'e wà. Neànàm Zutew a'e wà, nezewe i'i a'e wà 'y,

— Zeruzarez tawhu pe zutyka'i ximuwete katu Tupàn zane, i'i waiko a'e wà 'y, i'i kuzà izupe.

²¹ Uze'eg Zezuz izupe.

— Ezeruzar ko heze'eg rehe nehe. Amo 'ar mehe nehe, teko numuwete kwaw Tupàn 'àg ywytyr rehe zutyka'i a'e wà nehe, ni Zeruzarez pe zutyka'i a'e wà nehe no. ²² Neànàm Xamari ywy rehe har a'e wà, nukwaw katu kwaw Tupàn a'e wà. Heànàm Zutew a'e wà, ukwaw katu Tupàn a'e wà. Kwehe mehe Tupàn i'i ureipy wanupe a'e. — Amo 'ar mehe amo peànàm upyro putar teko tetea'u a'e wà nehe, ikatu 'ym ma'e wi a'e wà nehe, i'i Tupàn ureipy wanupe a'e. A'e rupi Zutew ukwaw katu Tupàn a'e wà. ²³ Amo 'ar mehe nehe, aze teko ipurumuwete katu wer Tupàn rehe a'e wà nehe, a'e mehe umuwete katu putar upy'a pe wekwe pupe a'e wà nehe.

— Aputar tuwe agwer teko hemuwete katu har romo ihe wà, i'i Tupàn wanupe. ²⁴ Tupàn heru a'e, nahetekwer kwaw a'e. Napepuner kwaw hexakaw rehe. Tekwe romo hekon a'e. A'e rupi napeiko kwaw ni 'àg ywytyr rehe ni Zeruzarez tawhu pe imuwete katu pà nehe. Pepy'a pe penekwe pupe pemuwete katu tuwe pe nehe.

²⁵ I'i kuzà izupe kury. — Akwaw tuwihawete Mexi her ma'e tur àwàm ihe. Tur mehe nehe, umume'u putar ma'e paw rupi katete zanewe a'e nehe, i'i izupe.

²⁶ I'i Zezuz izupe. — Ihe ihe, newe uze'eg ma'e ihe, aiko a'e

Tuwihawete romo ihe, aiko a'e Purupyro Ma'e romo ihe, i'i izupe.

²⁷ Ure hemimu'e ure kury, a'e 'ar mehe we uruzewyr izupe ure kury. Urepytuhegatu kuzà pe ize'egaw henu pà ure. — Ma'e ereputar, nuru'e kwaw kuzà pe. — Màràzàwe tuwe ereze'eg iko izupe, nuru'e kwaw Zezuz pe.

²⁸ Na'e kuzà wezar y'a a'e pe kury, tawhu pe uzewyr pà oho pà kury. Uze'eg taw pe har wanupe kury.

²⁹ — Pezur herupi nehe ma, awa hexak pà nehe ma. Umume'u heremiapo kwer paw rupi a'e, hexak 'ym pà a'e. Aipo Zaneruwihawete zanepyro har romo hekon a'e, i'i wanupe.

³⁰ A'e rupi teko uhem taw wi wà, Zezuz hexak pà wà.

³¹ Kuzà taw pe heko mehe we uruze'eg Zezuz pe ure. — Purumu'e ma'e, emai'u ty, uru'e izupe.

³² Uze'eg Zezuz urewe. — Naputar kwaw ko temi'u ihe. Amo ae temi'u penemigwaw 'ym heta ihewe ihe, i'i urewe.

³³ — Aipo amo werur temi'u izupe, uru'e urezeupeupe, urezehezehe urepuranu pà. Ta'e nurukwaw katu kwaw hemimume'u kwer ure xe. ³⁴ Uze'eg Zezuz urewe.

— Aze azapo hemur kar har hemiapo putar haw ihe, iapo haw nuzawy kwaw temi'u ihewe. Uzapo kar a'e ma'e ihewe a'e. Aze azapo a'e ma'e nehe, iapo haw nuzawy kwaw temi'u ihewe nehe. Aze amai'u nehe, ikatu ihewe nehe. Nezewegatete aze azapo hemur kar har hemiapo putar haw ihe nehe, herurywete putar tuwe ihe nehe. ³⁵ Peze wekatu nezewe pe. 4 zahy ipawire heta putar ma'e'a kwer ipo'o haw nehe. Peme'e nehe. Pexak katu ko nehe. Ma'e ko pe ity myrer a'e. Tyàro a'e wà kury. Ikatu ipo'o haw kury.

³⁶ Ma'e 'a kwer po'o har upyhyk putar uma'ereko haw hekuzar a'e wà nehe, ta'e opo'o ma'e 'a kwer a'e wà xe. Nezewegatete herehe purumuzeruzar kar har a'e wà nehe, upyhyk putar ikatuahy ma'e Tupàn hemimur ràm a'e wà nehe, ta'e a'e uzeruzar ma'e wiko putar (Tupàn pyr) tuweharupi a'e wà nehe xe. Ma'eà'yz tymar a'e wà, i'a kwer po'o har a'e wà no, hurywete paw rupi a'e wà. Nezewegatete Tupàn ze'eg puràg imume'u har ipy a'e wà, herehe teko wamuzeruzar kar har a'e wà no, hurywete paw rupi a'e wà no. ³⁷ Teko nezewe i'i a'e wà. — Amo teko utym ma'eà'yz a'e wà, amo ae teko opo'o i'a kwer a'e wà. Azeharomoete a'e ze'eg a'e. ³⁸ Amo umume'u Tupàn ze'eg puràg oho waiko purupe a'e wà, hereko haw imume'u pà purupe a'e wà. Amo ae umuzeruzar kar a'e teko oho waiko herehe a'e wà. Pemuzeruzar kar putar teko tetea'u herehe pe wà nehe, ta'e amo ae awa umume'u Tupàn ze'eg hereko haw a'e teko wanupe a'e wà xe, amo 'ar rehe a'e wà xe.

³⁹ Na'e a'e taw pe har a'e kuzà heko haw pe har uhem wà ipyr a'e wà kury. ⁴⁰ Uze'eg izupe wà. — Epyta xe urereko haw pe nehe, i'i izupe wà. A'e rupi upyta a'e pe wà. A'e pe har tetea'u a'e wà, amo Xamari ywy rehe har tetea'u a'e wà no, uzeruzar hehe a'e wà kury, ta'e a'e kuzà nezewe i'i wanupe a'e xe, — Umume'u heremiapo kwer paw rupi a'e, hexak pixik 'ym pà a'e, i'i wanupe a'e xe.

⁴¹ Teko tetea'u uzeruzar hehe wà, ize'eg henu pà wà. ⁴² Uze'eg a'e kuzà pe wà kury.

— Nuruzeruzar kwaw hehe neze'eg rupi ure. Ure ae urenu ize'eg ure kury. A'e rupi uruzeruzar hehe ure kury. Azeharomoete teko ywy rehe har wapyro har romo hekon. Tuwihawete romo hekon a'e, i'i izupe wà.

Zezuz umukatu tuwihaw ta'yr a'e kury

⁴³ Umumaw Zezuz mokoz 'ar a'e pe uker pà a'e. A'e re uhem oho a'e wi kury, Karirez ywy kutyr kury. Wahaw Karirez ywy oho iko kury. ⁴⁴ Amo ae 'ar mehe a'e 'ar 'ym mehe we Karirez ywy rehe wiko mehe a'e ywy rehe har nuzeruzar kwaw Zezuz rehe a'e wà. A'e rupi Zezuz uze'eg wemimu'e wanupe a'e ywy rehe har wanehe a'e kury. — Aze Tupàn ze'eg imume'u har oho weko hawete pe a'e nehe, teko a'e pe har nuzekaiw kwaw hehe a'e wà nehe, i'i wanupe. ⁴⁵ Ko 'ar rehe kury, nan kwaw nezewe kury. Karirez ywy rehe har umuixe katu kar Zezuz a'e wà kury, ta'e wexak Zezuz Zeruzarez tawhu pe zemono'ogaw pe heko mehe a'e wà xe. Wexak hemiapo kwer paw rupi wà no, ta'e a'e ae oho purumuzemone'ogaw pe wà no xe.

⁴⁶ Na'e uzewyr Zezuz oho Kana taw Karirez ywy rehe har pe a'e kury. A'e 'ym mehe uzapo 'y ma'ywa tykwer romo a'e pe a'e. Amo tuwihaw a'e pe hekon a'e 'ar rehe a'e kury. Kapanau taw pe har romo hekon a'e. Heta amo ta'yr ima'eahy ma'e hâpuz me a'e. ⁴⁷ A'e tuwihaw wenu Zezuz Zutez ywy wi tur awer imume'u haw a'e, Karirez ywy rehe tur awer imume'u haw a'e. A'e rupi oho ipyr kury. Uze'eg izupe.

— Eho Kapanau taw pe herupi rihi ty, hera'yr ima'eahy ma'e imukatu pà nehe, ta'e umàno etea'i a'e xe, i'i izupe. ⁴⁸ Erezeruzar herehe xo purumupytuhegatu kar haw hexak mehe zo ne, i'i izupe.

⁴⁹ — Hezar, i'i a'e tuwihaw Zezuz pe a'e.

— Ezur herupi tàrityka'i nehe, hera'yr imàno 'ym mehe nehe, i'i izupe.

⁵⁰ I'i Zezuz izupe. — Ezewyr eho nehe ty, nera'yr wikuwe a'e, ikatu

kury, i'i izupe. Uzeruzar a'e awa Zezuz ze'eg rehe a'e. Oho izuwi kury. ⁵¹ Iku'egwepe weko haw kutyr iho mehe uma'ereko ma'e uwàxi wà a'e wà kury.

— Nera'yr wikuwe a'e, ikatu kury, i'i izupe wà.

⁵² — Ma'e pe kwarahy hin ikatu mehe ra'e, i'i wanupe, wanehe up-uranu pà. — Karumehe kwarahy iaparara'u mehe hakuir a'e, i'i izupe wà.

⁵³ Ima'enukwaw Zezuz rehe a'e kury.

— Kwa, a'e 'ar mehe tuwe Zezuz umume'u hera'yr ikatu wi haw ihewe a'e, i'i wanupe. A'e rupi a'e tuwihaw uzeruzar tuwe Zezuz rehe a'e kury. Hâpuz me har a'e wà no, paw rupi uzeruzar hehe a'e wà no.

⁵⁴ Nezewe mokoz haw Zezuz wexak kar ukàgaw Karirez ywy rehe har wanupe a'e, purumupytuhegatu kar haw iapo pà a'e, Zutez ywy wi ur ire a'e.

5

Zezuz umukatu awa 'y mono'ogaw huwake har a'e kury

¹ Amo 'ar mehe Zutez uze-mono'ono'og oho Zeruzarez tawhu pe a'e wà, amo ae mai'u haw uhua'u ma'e iapo pà Tupàn pe a'e wà. Oho Zezuz a'e pe a'e no.

² Amo 'y mono'ogaw imuàtà pyrer a'e taw pe tuz a'e, Àràpuhàrà Heixe haw huwake a'e. — Metez, i'i her zutez waze'eg rupi. (— Purupuhareko haw heta haw, i'i her zaneze'eg rupi.) Heta 5 tàpuz ima'eahy ma'e waker haw a'e pe 'y huwake. ³ Teko ima'eahy ma'e tetea'u a'e wà, hehàpyhà 'ym ma'e tetea'u a'e wà no, ipàri ma'e tetea'u a'e wà no, uzemumyz 'ym ma'e tetea'u a'e wà no, a'e 5 tàpuz pupe wanekon a'e wà. Wàro Tupàn heko haw pe har tur haw a'e wà. ⁴ Ta'e tuweharupi Tupàn heko haw pe har ur a'e pe 'y inuromo a'e xe,

'y imokotokotok pà a'e xe. Wyzàì ima'eahy ma'e a'e, aze a'e ràgypy uhem oho 'y pupe imokotokotok mehe a'e, Tupàn umukatu a'e ima'eahy ma'e a'e. Uhem ima'eahy haw izuwi a'e 'ar mehe a'e. ⁵ Amo awa a'e 'y mono'ogaw huwake tuz a'e. Wereko 38 kwarahy uma'eahy romo. ⁶ Wexak Zezuz a'e awa a'e pe tuz mehe a'e. Ukwaw kwehe ima'eahy awer. Uze'eg izupe. — Aipo nekatu wer ne, i'i izupe.

⁷ — Hezar, i'i Zezuz pe a'e. — 'Y imokotokotok mehe naheta kwaw 'y pe hereraha har a'e wà. Mewe katu ata 'y kutyr ihe. 'Y kutyr heata mehe we, amo ae ima'eahy ma'e uhem herenataromo a'e, i'i izupe.

⁸ I'i Zezuz izupe. — Epu'àm ty, epyhyk nerupaw ty, eata eho nehe, i'i izupe.

⁹ Na'arewahy ikatu kury. Upyhyk upaw mihaw. Wata oho a'e wi kury. A'e ma'e uzeapo mytu'u haw 'ar mehe. ¹⁰ A'e rupi Zutew wanuwihaw a'e wà kury, uze'eg imukatu pyrer pe a'e wà kury. — Kutàri mytu'u haw 'ar a'e ty. — Pema'ereko zo mytu'u haw 'ar mehe nehe, i'i Tupàn ze'eg kwehe arer a'e. Ereupir nerupaw heraha iko ne, a'e rupi erema'ereko iko kutàri ne, a'e rupi erezuhaw Tupàn ze'eg kwehe arer iko ne, i'i ahyahy izupe wà.

¹¹ Uze'eg wanupe. — Akwez awa hemukatu har a'e, nezewe uze'eg ihewe a'e. — Epyhyk nerupaw nehe ty, eata nehe ty, i'i kwez ihewe, i'i wanupe.

¹² Na'e tuwihaw upuranu hehe wà.

— Ma'enugar awa uzapo kar nezewe haw newe a'e, i'i izupe wà.

¹³ Teko tetea'u a'e pe wanekon a'e wà. Awa uzemukatu romo ma'e kwer a'e, nukwaw kwaw umukatu arer a'e, ta'e Zezuz ukàzym teko wamytepe a'e xe, uzekwaw kar 'ym pà izupe a'e xe.

¹⁴ Amo 'ar mehe Zezuz wexak a'e awa Tupàn hàpuzuhu pe. Uze'eg izupe. — Ne ty, nekatu kury ty. Epytu'u ikatu 'ym ma'e iapo re nehe ty. Aze nerepytu'u kwaw nehe, a'e mehe amo ae ma'e iaiw wera'u ma'e uzeapo putar newe a'e nehe, i'i izupe. ¹⁵ Na'e uhem a'e awa oho a'e wi a'e kury. — Hemukatu har a'e, Zezuz her romo a'e, i'i oho Zutew wanuwihaw wanupe kury. ¹⁶ A'e rupi Zutew wanuwihaw uze'eg zemueateahy oho Zezuz pe a'e wà kury. Ipuruzuka wer hehe wà, ta'e umukatu ima'eahy ma'e mytu'u haw 'ar mehe a'e xe.

¹⁷ A'e rupi uze'eg Zezuz wanupe. — Heru uzapo ikatuahy ma'e tuweharupi a'e. Ihe ihe no, azapo ikatuahy ma'e tuweharupi ihe no. Nurupytu'u kwaw ure, i'i wanupe.

¹⁸ A'e ze'eg henu re Zutew wanuwihaw ipuruzuka wer tuwehehe a'e wà kury, ta'e mytu'u haw 'ar mehe nuzekwaku kwaw a'e xe, ta'e — Tupàn heru romo hekon a'e, i'i a'e no xe, ta'e — Hekàgaw nuzawy kwaw ikàgaw ihe, aiko Tupàn zàwegatete ihe, i'i a'e no xe.

— *Tupàn ta'yr romo aiko ihe, i'i Zezuz a'e kury*

¹⁹ Na'e Zezuz i'i a'e tuwihaw wanupe kury.

— Azeharomoete ko heze'eg ihe. Ihe Tupàn ta'yr ihe, nazapo kwaw ma'e heremimutar rupi zutyka'i ihe. Aze aexak heru amo ma'e iapo mehe nehe, xo a'e mehe zo azapo putar a'e ma'e ihe nehe. Heremiapo kwer nuzawy kwaw heru hemiapo kwer ihe. ²⁰ Ta'e heru heamutar katu a'e xe. Wexak kar wemiapo kwer ihewe paw rupi a'e. Amo ae wemiapo ràw zawaiw katu wera'u ma'e wexak kar putar ihewe nehe no.

— Ezapo agwer ma'e ne nehe no, i'i ihewe a'e. A'e rupi pepytuhegatu putar heremiapo ràw hexak pà nehe. ²¹ Heru umugweraw

kar putar teko umàno ma'e kwer a'e wà nehe, uzepyr wamuigo kar pà a'e wà nehe. Ihe Tupàn ta'yr ihe no, aze hepurumugweraw kar wer amo teko wanehe ihe nehe, amugweraw kar putar ihe wà nehe no, heru ipyr wamuigo kar pà ihe wà nehe no. ²² Heru a'e, numume'u kwaw teko wanemiapo kwer ikatu 'ym ma'e a'e nehe, nuzepyk kwaw wanehe a'e nehe. — Ne nehe ty, i'i ihewe, — Emume'u teko wanemiapo kwer ne nehe ty, ezepyk nereruzar 'ymar wanehe nehe ty, i'i ihewe. ²³ Teko umuwete katu Tupàn a'e wà. — Emume'u teko wanemiapo kwer ne nehe, i'i Tupàn ihewe. A'e rupi teko paw hemuawate katu putar a'e wà nehe no. Ta'e Tupàn ta'yr romo aiko ihe xe. Hemur kar ko ywy rehe a'e. Aze amo teko numuawate katu kwaw Tupàn ta'yr a'e wà nehe, a'e mehe a'e teko nuiko kwaw Tupàn imuwete katu har romo a'e wà nehe.

²⁴ Azeharomoete ko heze'eg ihe. Aze teko wenu heze'eg a'e wà nehe, aze uzeruzar hemur kar har rehe a'e wà nehe, wiko putar Tupàn pyr tuweharupi a'e wà nehe. Namume'u kwaw wanemiapo kwer ihe nehe. Nazepyk kwaw wanehe nehe. Noho kwaw tatahu pe wà nehe. Wiko putar Tupàn pyr hepyr tuweharupi wà nehe. ²⁵ Azeharomoete ko heze'eg ihe. Ihe Tupàn ta'yr ihe, azur wi putar ko ywy rehe amo 'ar mehe ihe nehe. A'e 'ar mehe teko umàno ma'e kwer wenu putar heze'eg a'e wà nehe. Henu mehe ukweraw wi putar wà nehe. Te ko 'ar rehe amo wenu heze'eg wà. Wikuwe tuwe wà. ²⁶ Tupàn wikuwe tuwe a'e. Ni amo teko numuigo kar kwaw Tupàn wikuwe ma'e romo a'e wà. A'e ae wikuwe tuwe a'e. A'e ae umuikuwe teko a'e wà. Umur ukàgaw ihewe a'e no. A'e rupi ihe ae aikuwe ihe no. Ni amo teko nahemuigo kar

kwaw wikuwe ma'e romo a'e wà. Ihe amuikuwe kar teko ihe wà. ²⁷ — Amo 'ar mehe eremume'u putar teko wanemiapo kwer nehe, erezepyk putar wanehe nehe no, i'i Tupàn ihewe a'e. Ta'e Awa ta'yr romo aiko ihe xe.

²⁸ Pepytuhegatu zo ko heze'eg henu mehe nehe. Amo 'ar mehe teko umàno ma'e kwer itym pyrer wenu putar heze'eg paw rupi katete a'e wà nehe. ²⁹ Uhem putar utym awer wi henu mehe wà nehe. Ikatu ma'e iapo arer ukweraw wi putar Tupàn pyr oho pà wà nehe. Ikatu 'ym ma'e iapo arer ukweraw wi putar tatahu pe oho pà wà nehe no.

— *Heru uzapo kar ma'e ihewe a'e, i'i Zezuz a'e kury*

³⁰ Uze'eg wi Zezuz wanupe. — Ihe nazapo kwaw heremiapo putar haw ihe. Heru uzapo kar ma'e ihewe paw rupi a'e. Amume'u katu teko wanemiapo kwer ihe, ta'e nazapo kwaw heremiapo putar haw ihe xe. Xo hemur kar har hemiapo putar haw zo azapo teko ihe.

³¹ Aze mo ihe zutyka'i amume'u Tupàn ta'yr romo hereko haw teko wanupe ihe, a'e mehe mo, — Hemu'em ma'e romo ereiko ne, peze mo ihewe. Napezeruzar iwer mo heze'eg rehe. ³² Amo ae awa umume'u hereko haw a'e. Ize'eg azeharomoete tuwe a'e. ³³ Amo 'ar mehe pemono kar amo awa Zuàw pe pe wà. — Pepuranu peho Zuàw rehe pe nehe, peze wanupe. A'e rupi a'e awa oho ipyr wà, hehe upuranu pà wà. — Aipo Zezuz Tupàn ta'yr romo hekon a'e, aipo Zeneruwihawete Zanepyro har romo hekon a'e, i'i izupe wà. — He'e, i'i wanupe a'e. Azeharomoete Zuàw ze'eg a'e. ³⁴ Ni amo awa numume'u kar kwaw a'e ma'e Zuàw pe a'e wà. Tupàn umume'u kar izupe a'e. Agwer ma'e amume'u teko peme ihe, a'e rupi aze pezeruzar herehe nehe,

Tupàn pepyro putar ikatu 'ym ma'e wi tatahu wi a'e nehe.

³⁵ Pyhaw tatainy ihyape katu mehe teko hurywete a'e wà. Zuàw nuzawy kwaw tatainy a'e. Tupàn ze'eg imume'u mehe pepyta ipyr, penurywete pà ize'eg henu mehe.

³⁶ Zuàw umume'u hereko haw oho purupe a'e. Màràràràn teko uzeruzar herehe ize'eg henu mehe wà. Tupàn uzapo kar ma'e purumupyтуhegatu kar haw ihewe a'e. Azapo a'e ma'e teko ihe. A'e rupi teko tetea'u wera'u uzeruzar herehe a'e wà kury. — Azeharo-moete Tupàn umur kar Zezuz xe a'e, i'i ihewe wà. ³⁷ Heru hemur kar har a'e, umume'u hereko haw purupe a'e no. Napeinu pixik kwaw ize'eg. Napexak pixik kwaw huwa no. ³⁸ Napereko kwaw ize'eg pepy'a pe, ta'e napezeruzar kwaw hemimur karer rehe pe xe, napezeruzar kwaw herehe pe xe.

³⁹ Tuweharupi pemugeta Tupàn ze'eg kwehe arer. — Aze ximugeta Tupàn ze'eg nehe, zaiko putar ipyr tuweharupi nehe, peze zepe peiko pezeupeupe. Tupàn ze'eg kwehe arer umume'u ta'yr romo hereko haw a'e. ⁴⁰ Napeinu katu kwaw a'e ze'eg kwehe arer. Napezeruzar wer kwaw herehe pe, Tupàn pyr peho àwàm imekuzar pà pe. (A'e rupi napeiko kwaw Tupàn pyr tuweharupi nehe. Uzeyyk putar peneha nehe.)

⁴¹ Teko numur kwaw hekàgaw ihewe a'e wà. Tupàn umur ukàgaw ihewe a'e, tuwihaw romo hemuigo kar pà a'e. A'e rupi, — Hemuigo kar pe penuwihaw romo nehe, na'e kwaw purupe ihe. ⁴² Apukwaw ihe. Napezamarutar katu kwaw Tupàn. (A'e rupi — Tuwihawete, napeze kwaw ihewe.) ⁴³ Heru umur ukàgaw ihewe a'e, hemur kar pà xe pepyr a'e. Napezeruzar kwaw herehe pe. — Ureruwihawete, napeze kwaw ihewe. Aze amo awa ur e ukàgaw rupi a'e nehe,

pezeruzar putar a'e rehe nehe. ⁴⁴ Tupàn a'e, pitài zo a'e, naheta kwaw amo. Napezekaiw kwaw hehe. — Aze Tupàn hemuigo kar tuwihaw romo nehe, ikatu putar ihewe nehe, napeze kwaw pe. — Tuwe amogwer teko hemuigo kar tuwihaw romo a'e wà nehe, peze zepe peiko. Napeputar kwaw Tupàn ikàgaw, a'e rupi napezeruzar kwaw herehe kury. ⁴⁵ — Uruata oroho uruiko Moizez ze'eg rupi ure, peze zepe pezeupeupe. — A'e rupi uruiko putar Tupàn pyr tuweharupi ure nehe, peze zepe pezeupeupe. Naperuzar katu kwaw Moizez ze'eg. A'e rupi, aze mo namume'u iwer ikatu 'ym ma'e penemiapo kwer, a'e mehe mo Moizez wiko mo imume'u har ài a'e. ⁴⁶ Ta'e ize'eg umume'u Tupàn ta'yr romo Tuwihawete romo purupyro ma'e romo hereko haw a'e xe. Aze mo pezeruzar katu ize'eg rehe, a'e mehe mo pezeruzar mo herehe no. ⁴⁷ Aze napezeruzar kwaw ize'eg imuapyk pyrer rehe, màràzàwe tuwe pezeruzar putar hema'emume'u haw rehe nehe no.

6

Zezuz omono temi'u teko tetea'u wanupe a'e kury

¹⁻⁶ Uhem etea'i Zutew waze-mono'ogaw 'ar a'e kury. — Zànera'yr wazuka 'ym awer, i'i a'e ma'i'u haw pe wà. Umumaw Zezuz ma'e imume'u haw a'e tuwihaw wanupe a'e kury. Wahaw Karirez yryhu oho kury, 'ywaz uzewyr pà kury. (— Xiweri, i'i a'e yryhu pe wà.) Teko tetea'u oho haikweromo a'e wà, ta'e wexak ikàgaw a'e wà xe, ta'e wexak hemiapo kwer a'e wà no xe, ta'e wexak ima'eahy ma'e wamukatu awer a'e wà no xe. Na'e uzeupir Zezuz oho ywytyr rehe kury. Ure 12 hemimu'e ure no, oroho hupi ure no. Wapyk ywytyr rehe ureruwake kury. Na'e uwak kury. Wexak teko tetea'u uzeyyr wanur mehe wà. A'e rupi i'i Piri pe

kury. — Ma'e pe xime'eg kar putar temi'u kwez teko wanupe zane nehe, i'i izupe. Ta'e heta tetea'u teko a'e pe a'e wà xe. Zezuz uze'eg nezewe izupe a'e, ta'e ipuràgaw wer Piri rehe a'e xe. Ukwaw tuwe wemiapo ràm a'e.

⁷ I'i Piri izupe. — 200 temetarer tâtà uhyk wanupe temi'u ime'eg kar haw romo a'e, nezewe mehe umai'u putar upaw rupi a'e wà nehe, i'i izupe. ⁸ Na'e amo hemimu'e Anere her ma'e uze'eg izupe kury. Ximàw Pet tywyr romo hekon a'e.

⁹ — Aw kwarer a'e, heta 5 typy'ak a'e, werur mokoz pira kwez a'e no. Xo a'e zo heta xe. Naheta kwaw amo. Nuhyk kwaw kwez teko wanupe nehe, ta'e heta tetea'u a'e wà xe, i'i izupe.

¹⁰ Uze'eg Zezuz urewe. — Pe-muapyk kar teko ywy rehe pe wà nehe, i'i urewe. Heta tetea'u ka'api'i a'e pe. A'e rupi teko wapyk hehe paw rupi wà. Heta 5.000 awa a'e pe wà. (Heta tetea'u kuzà a'e pe wà no, kwarearer wà no, kuzàtàigwer wà no.) ¹¹ Na'e Zezuz upyhyk a'e typy'ak a'e kury. Uze'eg Tupàn pe kury.

— Nekatuahy Tupàn, ta'e eremur ko temi'u urewe ne xe, i'i izupe. A'e re umur a'e typy'ak urewe kury. Imono mehe umueta tetea'u kar a'e typy'ak urepo pe kury. Heta tetea'u tuwe kury. Oromono typy'ak oroho teko wanupe kury. Oromono pira wanupe no. Nezewegatete no. Tàrityka'i heta tetea'u pira urepo pe no. Oromono pira teko wanupe no. U'u wà. Te uhyk wanupe kury. ¹² Hewykàtà wà kury. Na'e i'i Zezuz urewe kury. — Pemono'og temi'u kurer peho nehe, i'i urewe. — Naxityk kwaw ikurer nehe, i'i urewe.

¹³ A'e rupi oromono'og oroho. Urumynehem 12 kokuhu typy'ak

ikurer pupe. Ta'e teko nu'u paw kwaw wà xe.

¹⁴ A'e teko wexak typy'ak imueta tetea'u haw wà. Wexak ikàgaw wà. — Kwa, i'i izupe wà. — Azeharomoete ko awa Tupàn ze'eg imume'u har ywy rehe ur ma'e kwer romo hekon a'e, i'i izupe wà.

¹⁵ A'e rupi uze'eg uzeupeupe wà kury.

— Xipyhyk kwez awa zaha nehe, xiraha tawhu pe nehe. Ximuigo kar Zanneruwihawete romo nehe, i'i uzeupeupe wà. Zezuz ukwaw waze'eg. Na'iho wer kwaw wanupi, a'e rupi oho a'e zutyka'i a'e wi wanuwi ywytyr rehe kury.

Zezuz wata 'y 'aromo a'e kury

¹⁶ Karuketea'i mehe oroho 'y pe ure. ¹⁷ Nuhem kwaw Zezuz a'e pe rihi. Ipytun omogatu kury, a'e rupi nuruàro kwaw ure. Uruixe kanuhu pupe. Uru'yahaw oroho Kapanau taw kutyr. ¹⁸ Ywytu uhua'u ma'e uhem wà a'e pe urewe kury, 'y imupenopenog pà kury. ¹⁹ Uru'ypykuz oroho uruiiko kanu pupe. 6 kirom imumaw ire uruexak Zezuz. Wata iko 'y 'aromo. Ur kanu kutyr. Urukyze katu izuwi, ta'e nurukwaw kwaw ure xe. — Mâràzàwe tuwe nukàzym kwaw 'y pupe a'e, uru'e izupe. — Mo romo hekon a'e, aze ru'u àzàg romo hekon a'e, uru'e izupe.

²⁰ Uze'eg Zezuz urewe. — Pkyze zo ihewi nehe. Ihe aiko Zezuz romo ihe, i'i urewe.

²¹ Ize'eg henu mehe urukwaw tuwe ure. A'e rupi urumuixe kar kanu pupe kury. Tàrityka'i kanu uhem ureho àwàm me kury.

Teko wekar Zezuz a'e wà kury

²² Iku'egwepe teko 'ywaz upyta ma'e kwer a'e wà, wekar Zezuz oho a'e wà. Nuexak kwaw wà. — Ma'e pe hekon a'e, i'i uzeupeupe wà.

— Karumehe heta pitài kanu xe a'e. Zezuz nuixe kwaw a'e kanu pupe. Xo hemimu'e zo wixe ipupe wà, i'i uzeupeupe wà. —

A'e ae nuixe kwaw a'e, ta'e xixak hemimu'e waneixe mehe zane wà xe, i'i uzeupeupe wà. — Ma'e pe ihon, i'i uzeupeupe wà. ²³ Uze'eg waiko a'e typy'ak i'u awer huwake wà, Zezuz Tupàn pe ize'eg awer huwake wà. Waze'eg mehe uhem amo ae teko kanu pupe har a'e pe a'e wà no. Xiwer taw wi u'yahaw wà a'e wà. Wekar Zezuz wà wà. ²⁴ Nuexak kwaw a'e pe wà. — Nuiko kwaw xe a'e, i'i ywy rehe har wà, kanu pupe har wanupe wà. — Hemimu'e nuiko kwaw xe a'e wà no, i'i wanupe wà. A'e rupi ywy rehe har wixe kanu pupe paw rupi wà kury. Oho Kapanau taw pe wà, Zezuz hekar pà wà.

Temì'u zàwenugar romo aiko ihe, i'i Zezuz a'e

²⁵ Uhem oho 'y izywyr wà. Wexak Zezuz a'e pe wà. Uze'eg wà izupe wà. — Purumu'e ma'e, māràn mehe erehem ezuwà xe, i'i izupe wà, hehe upuranu pà wà. — Uruata tetea'u nerekar pà ure, i'i izupe wà. ²⁶ Uze'eg Zezuz wanupe.

— Azeharomoete ko heze'eg ihe. Karumehe pe'u typy'ak. Penewykàtà a'e temì'u heremiapo kwer i'u re. Azapo purumupy-tuhegatu kar haw ihe, ta'e Tupàn umur ukàgaw ihewe a'e xe. Pexak ikàgaw a'e ma'e iapo mehe. A'e rupi herekar pe kutàri kury. Azapo purumupytuhegatu kar haw ihe, ta'e apuputar heremiruze'eg romo ihe xe. Naheputar kwaw pe pezar romo. Penemì'u ràm iapo har romo zo heputar pe. ²⁷ — Xo temì'u ko ywy rehe har aekar putar ihe nehe, peze zo nehe. Xo ko ywy rehe peneko mehe pe'u putar agwer temì'u nehe. Aze nape'u kwaw nehe, ipuga nehe. Aze pemàno nehe, pepytu'u putar i'u re nehe. Ihe Awa ta'yr ihe. Aze peruzar heze'eg nehe, a'e mehe heruzar haw nuzawy kwaw amo ae temì'u peme a'e nehe. Aze peiko a'e temì'u zàwenugar i'u har zàwenugar romo

nehe, peiko putar tuweharupi Tupàn pyr nehe, ta'e Tupàn heru a'e xe, umur ukàgaw ihewe a'e xe. Umume'u wa'yr romo hereko haw iko purupe a'e.

²⁸ Upuranu teko Zezuz rehe wà. — Aze urepurapo wer Tupàn hemi- apo putar haw rehe ure nehe, ma'e uruzapo putar ure nehe, i'i izupe wà.

²⁹ I'i Zezuz wanupe. — Nezewe i'i Tupàn purupe a'e. — Pezeruzar heremimono kar rehe nehe, i'i purupe a'e, i'i Zezuz wanupe. — Ihe Tupàn hemimur kar romo aiko ihe. Aze pezeruzar herehe nehe, nezewe mehe Tupàn hemiapo putar haw iapo har romo peiko putar nehe, i'i wanupe. ³⁰⁻³¹ Na'e teko uze'eg Zezuz pe wà kury.

— Kwehe mehe zaneràmuz u'u temì'u ywak wi u'ar ma'e kwer tuweharupi a'e wà, temì'u heta 'ymaw rehe wiko mehe wà. Nezewe i'i ze'eg kwehe arer a'e. — Moizez umu'ar kar temì'u ywak wi a'e, teko wanupe i'u kar pà a'e, i'i ze'eg kwehe arer. Moizez upuner nezewe iapo haw rehe a'e, ta'e Tupàn umur ukàgaw izupe a'e xe. Uruzeruzar Moizez ze'eg rehe ure, ta'e wexak kar Tupàn ikàgaw purupe a'e xe. Ne kury, nerezapo kwaw agwer ma'e urewe. Ma'e erezapo putar ureruwa rupi kury, Tupàn ikàgaw hexak kar pà urewe kury, i'i teko Zezuz pe wà. — Aze Tupàn umur ukàgaw newe nehe, aze a'e mehe erezapo ma'e purumupytuhegatu kar haw urewe nehe, a'e mehe uruzeruzar putar tuwe nerehe ure nehe.

³² Uze'eg Zezuz wanupe.

— Azeharomoete ko heze'eg ihe. Kwehe mehe Moizez umu'ar kar temì'u ywak wi a'e, penàmuz wanupe i'u kar pà a'e. U'u wà. Iku'egwepe ima'uhez wi wà. Moizez numur kwaw temì'u purumuigo kar ma'eete purupe a'e. Ko 'ar rehe Tupàn a'e, a'e ae

umur kar temi'u purumuigo kar ma'eete a'e, ywak wi ur ma'e kwer, purupe a'e. ³³ Ta'e a'e temi'u Tupàn hemimur kwer a'e xe, awa ywak wi ur ma'e kwer romo hekon a'e xe. Umuigo kar putar tuwe teko ko wyy rehe har a'e wà nehe, Tupàn pyr tuweharupi a'e wà nehe.

³⁴ A'e rupi teko i'i izupe wà kury.

– Tuwihaw, emur agwer temi'u urewe tuweharupi nehe, i'i izupe wà kury. ³⁵ Uze'eg Zezuz wanupe.

– Ihe aiko a'e temi'u purumuigo kar ma'e romo ihe. Aze amo ur ihewe nehe, na'ima'uhez pixik kwaw nehe. Aze amo uzeruzar herehe nehe, na'iziwez pixik kwaw nehe.

³⁶ Karumehe aze'eg peme ihe. – Herexak pe kwez, napezeruzar kwaw herehe, a'e peme. ³⁷ Amo uzeruzar putar herehe wà nehe. Tupàn umur putar a'e herehe uzeruzar ma'e ihewe a'e wà nehe, heremiruze'eg romo wamuigo kar pà a'e wà nehe. – Napeiko kwaw heremiruze'eg romo pe, na'e pixik kwaw herehe uzeruzar ma'e wanupe nehe. ³⁸ Azur ywak wi ihe, wyy rehe ihe. Nazur kwaw xe heremiapo putar haw iapo pà ihe. Azur xe hemur kar har hemiapo putar haw iapo pà ihe. ³⁹ Azekaiw katu teko heremiruze'eg wanehe ihe. A'e rupi nupyty'u kwaw herehe uzeruzar ire wà nehe. Ta'e nezewe hemur kar har uputar a'e xe. Pitàitàigatu heremiruze'eg umàno putar a'e wà nehe. Nupyta kwaw tywypaw pe wà nehe. Iahykaw rehe amugweraw wi kar putar paw rupi ihe wà nehe. ⁴⁰ Tupàn ta'yr romo aiko ihe. Aze amo herexak a'e nehe, aze uzeruzar herehe a'e nehe, wiko putar tuweharupi Tupàn pyr a'e nehe, ta'e nezewe haw Tupàn uputar a'e xe. Amugweraw wi kar putar a'e uzeruzar ma'e ihe wà nehe, iahykaw rehe ihe wà nehe, wamuigo wi kar pà ihe wà nehe.

⁴¹ (Zutew wanuwihaw wenu a'e ma'e imume'u mehe paw rupi a'e wà.) Na'ikatu kwaw ize'eg wanupe, ta'e – Temi'u ywak wi ur ma'e kwer romo aiko ihe, i'i wanupe a'e xe. (– Uze'eg zemueteahy iko Tupàn rehe a'e, hemu'em a'e, ta'e uzeapo Tupàn romo zaneve a'e xe, i'i uzeupeupe wà, Zezuz rehe wà.) ⁴² – Zezuz her romo a'e. Zuze ta'yr romo hekon a'e. Xikwaw tu zane, xikwaw ihy zane no. Màràzàwe tuwe ywak rehe har romo weko haw umume'u iko a'e, i'i uzeupeupe wà, uze'eg ahyahy pà wà. ⁴³ Uze'eg Zezuz wanupe.

– Peze'eg zemueteahy zo herehe ty wà. ⁴⁴ Aze heru numur kwaw a'e teko ihewe a'e wà nehe, aze numuzeruzar kar kwaw herehe a'e wà nehe, a'e teko nupuner kwaw heremiruze'eg romo weko haw rehe a'e wà nehe. Amugweraw wi kar putar a'e herehe uzeruzar ma'e paw rupi katete ihe wà nehe, iahykaw rehe ihe wà nehe. ⁴⁵ Nezewe uze'eg Tupàn ze'eg imume'u har kwehe arer a'e wà. – Tupàn umu'e putar teko paw rupi a'e wà nehe, i'i ze'eg kwehe arer. Aze teko wenu Tupàn ze'eg a'e wà nehe, Tupàn umu'e putar a'e teko a'e wà nehe. A'e teko uzeruzar putar herehe wà nehe, wiko putar heremiruze'eg romo wà nehe. ⁴⁶ Xo pitài awa zo wexak heru a'e. Amogwer nuexak pixik kwaw wà. Ihe Tupàn hemimur karer ihe, xo ihe zo aexak Tupàn kwehe mehe ihe.

⁴⁷ Azeharomoete ko heze'eg ihe. Aze teko uzeruzar herehe wà nehe, wiko putar tuweharupi (Tupàn pyr) wà nehe, (umàno re ukweraw wi re wà nehe). ⁴⁸ Temi'u purumuigo kar ma'e romo aiko ihe. ⁴⁹ Kwehe mehe penàmuz u'u temi'u ywak wi u'ar ma'e kwer oho waiko a'e wà, temi'u heta 'ymaw pe wiko mehe a'e wà. Umàno tua'uhez mehe wà. (Akwez temi'u

numuigo kar kwaw teko Tupàn pyr tuweharupi a'e wà. Ukàzym amo ae ma'e i'u har ài a'e wà.) ⁵⁰ Temi'u ywak wi ur ma'e kwer i'u àràm a'e wà, wiko putar tuweharupi (Tupàn pyr) a'e wà nehe, (tatahu pe oho pixik 'ym pà wà nehe). ⁵¹ Ihe a'e temi'u ywak wi ur ma'e kwer purumuigo kar ma'e romo aiko ihe. Aze teko u'u ko temi'u ywak wi ur ma'e kwer a'e wà nehe, wiko putar (Tupàn pyr) tuweharupi a'e wà nehe. Amono putar hero'o kwer wanemi'u ràm romo nehe.

⁵² Zutew wanuwihaw wikwahy a'e ze'eg henu mehe a'e wà. A'e rupi upuranu uzezezehe wà. — Màràzàwe tuwen aipo pa, i'i uzeupeupe wà. — Aipo umur putar o'o kwer zanewe a'e nehe, i'u kar pà zanewe a'e nehe, i'i uzeupeupe wà. ⁵³ Uze'eg Zezuz wanupe. — Azeharomoete ko heze'eg ihe. Awa ta'yr romo aiko ihe. Aze nape'u kwaw hero'o kwer nehe, napeiko kwaw (Tupàn pyr) tuweharupi nehe. Aze nape'u kwaw heruwy kwer nehe, napezepyro kwaw tatahu wi nehe. ⁵⁴ Aze teko u'u hero'o kwer wà nehe, aze u'u heruwy kwer wà nehe, wiko putar tuweharupi wà nehe. Amugweraw wi kar putar a'e herehe uzeruzar ma'e ihe wà nehe, (wamàno re ihe wà nehe), iahykaw 'ar rehe ihe wà nehe. ⁵⁵ Hero'o kwer a'e, uzawy temi'nete a'e. Ikatu wera'u izuwi. Heruwy kwer a'e no, uzawy temi'u ko ywy rehe har a'e no. Aze teko u'u hero'o kwer wà nehe, aze u'u heruwy kwer wà nehe, wiko putar tuwe tuweharupi wà nehe. ⁵⁶ Aze teko u'u hero'o kwer wà nehe, aze u'u heruwy kwer wà nehe no, wiko putar heinuromo a'e wà nehe. Aiko putar wainuromo ihe nehe no. (Wereko putar hekàgaw a'e wà nehe, ta'e herekwe upyta putar wapy'a pupe nehe xe.)

⁵⁷ Heru a'e, wikuwe ma'e romo

hekon a'e. Hemur kar xe a'e. Aikuwe ihe no, ta'e hemuiguwe kar a'e no xe. A'e rupi aze teko u'u hero'o kwer wà nehe, wiko putar tuweharupi wà nehe, ta'e azapo putar ikatuahy ma'e ihe nehe xe. ⁵⁸ Aiko temi'u ywak wi ur ma'e kwer romo ihe. Kwehe mehe penàmuz u'u amo ae temi'u ywak wi u'ar ma'e kwer a'e wà. Umàno tua'uhez mehe wà. Naiko kwaw a'e temi'u ài ihe. Aze teko uzeruzar herehe wà nehe, wiko putar tuweharupi (Tupàn pyr tatahu pe oho 'ym pà wà nehe, umàno re ukwerau wi re wà nehe).

⁵⁹ Ko ma'e paw Zezuz umume'u Zutew wanupe a'e, wazemono'ogaw pe a'e, Kapanau taw pe wiko mehe a'e.

— *Xo ne zo eremume'u ze'eg purumuigo kar haw ne, i'i Pet Zezuz pe a'e*

⁶⁰ Hemimu'e tetea'u wenu a'e ma'e imume'u mehe a'e wà. A'e rupi i'i nezewe uzeupeupe wà. — Zawaiw katu ima'emume'u haw a'e. Mo umuawyze putar ipurumu'e haw nezewe mehe a'e wà nehe, i'i izupe wà.

⁶¹ Zezuz ukwaw tuwe waze'eg zemueteahy haw a'e. Ni amo numume'u kwaw izupe wà. Uze'eg wanupe.

— Napezeruzar kwaw herehe pe kury, ta'e hema'emume'u haw na'ikatu kwaw peme a'e xe, ta'e zawaiw katu peme xe. Aipo pepytu'u wer heremiruze'eg romo peneko re pe. ⁶² Aze mo pexak awa ta'yr izeupir mehe weko awer izypy mehe arer pe, ma'e mo uzeapo a'e, i'i wanupe. ⁶³ Teko a'e zutyka'i nupuner kwaw oho haw rehe (Tupàn pyr) a'e wà. Tupàn rekwe umuigo kar teko (Tupàn pyr a'e wà). Aze pezeruzar heze'eg rehe nehe, Tupàn rekwe wixe putar pepy'a pe a'e nehe, pemuigo kar pà (Tupàn pyr a'e nehe, tatahu wi pepyro pà a'e nehe no). ⁶⁴ Màràràràn xe pepyr har

nuzeruzar kwaw herehe a'e wà. Izypy mehe arer we Zezuz ukwaw uzehe uzeruzar 'ym ma'e rà m a'e wà. Ukwaw wàmàtyry'ymar a'e no. (— Kwez awa hemono putar tuwihaw wanupe a'e nehe. A'e tuwihaw hezuka kar putar a'e wà nehe, i'i uzeupe izypy mehe.)⁶⁵ A'e rupi i'i wanupe kury. — Aze heru numur kwaw teko ihewe a'e wà nehe, a'e teko nuzeruzar kwaw herehe a'e wà nehe, i'i wanupe.

⁶⁶ Ize'eg na'ikatu kwaw hemimu'e tetea'u wanupe a'e. A'e rupi a'e hemimu'e upuir izuwi wà kury. Upytu'u hupì wata re wà kury. ⁶⁷ Na'e Zezuz uze'eg urewe a'e kury. (Ure a'e 12 hemimu'e romo uruiko ure.) — Aipo pepuir putar hewi pe nehe no. Aipo pepytu'u putar herehe pezeruzar ire nehe no, i'i urewe.

⁶⁸ Uze'eg Ximàw Pet izupe. — Tuwihaw, i'i izupe. — Aze oroho newi nehe, mo hemiruze'eg romo uruiko putar nehe, i'i izupe. — Naheta kwaw amo. Xo ne zo eremume'u ze'eg purumuigo kar haw purupe ne. Xo nerehe uzeruzar ma'e wiko putar (Tupàn pyr) tuweharupi a'e wà nehe. Xo a'e zo noho kwaw tatahu pe wà nehe. ⁶⁹ Uruzeruzar tuwe nerehe ure. Xo ne zo Tupàn hemimur kar romo ereiko ne. Xo ne zo nerezapo pixik kwaw ikatu 'ym ma'e ne, i'i Ximàw Pet izupe.

⁷⁰ I'i Zezuz urewe. — Izypy mehe apuexaexak ihe, penenonenoz pà 12 heremimu'eete romo ihe. Xo pitài pepyr har zo nuiko kwaw heremiruze'egete romo a'e. Zuru-pari hemiruze'eg romo hekon a'e, i'i urewe.

⁷¹ Numume'u kwaw wàmàtyry'ymar her urewe. Zut rehe ize'eg a'e. Ximàw Kario pe har ta'yr rehe ize'eg. — Amo 'ar mehe Zut hemono putar tuwihaw wanupe nehe. Tuwihaw hezuka kar putar

a'e wà nehe, i'i Zezuz uzeupe a'e, urewe uze'eg 'ym pà a'e.

7

Zezuz uze'eg wywyr wanupe a'e kury

¹ A'e ma'e imume'u re wata Zezuz oho iko Karirez ywy rehe a'e kury. Na'iata wer kwaw Zutez ywy rehe, ta'e Zutew wanuwihaw a'e pe har ipuruzuka wer hehe a'e wà xe. ² Uhem etea'i amo ae Zutew wazemono'ogaw 'ar a'e kury. Ipeok tàpuz pupe zanereko awer a'e mai'u haw her romo a'e. ³ Na'e Zezuz tywyr uze'eg wà izupe a'e wà kury.

— Eho xe wi nehe ty, eho Zutez ywy rehe Zeruzarez tawhu pe nehe ty, ta'e teko tetea'u uze-mono'og putar a'e pe a'e wà nehe xe. Ezapo purumupyтуhegatu kar haw a'e pe teko wanuwa rupi nehe, a'e rupi wexak putar nekàgaw a'e wà nehe. ⁴ Aze erepyta xe nezeàmim pà nehe, teko nanekwaw kwaw a'e wà nehe. Aze erereko Tupàn ikàgaw nerehe nehe, exak kar nekàgaw eho teko wanupe nehe, i'i izupe wà, uze'eg urywahy pà wà. ⁵ Te tywyr nuzeruzar kwaw hehe a'e 'ar rehe a'e wà. — Nuiko kwaw Tuwihawete Purupyro Ma'e romo a'e, i'i uzeupeupe wà. ⁶ Uze'eg Zezuz wanupe.

— Naha kwaw ko 'ar rehe ihe nehe, ta'e nuhem kwaw he'ar a'e rihi xe. Pe pepuner peho haw rehe wyzài 'ar mehe pe, ⁷ ta'e tuwihaw ywy rehe har na'ipuruzuka wer kwaw peneha a'e wà xe. Na'iakatuwawahy kwaw herehe a'e wà. Ta'e amume'u wanemiapo kwer ikatu 'ym ma'e teko wanupe ihe xe. ⁸ Peho a'e mai'u haw pe nehe. Naha kwaw kutàri ihe rihi, ta'e he'ar nuhem kwaw a'e rihi xe. ⁹ A'e rupi upyta Karirez ywy rehe.

Zezuz mai'u haw pe ihon a'e kury

¹⁰ Tywyr oho mai'u haw pe wà kury. Amo 'ar ipaw ire Zezuz oho a'e pe a'e no. Numume'u kwaw oho haw teko wanupe. Uzeàmim teko wamyter pe. Teko nukwaw kwaw ihemaw wà. ¹¹ Zutew wanuwihaw wekar Zezuz a'e wà, teko wazemono'ogaw pe a'e wà. Upuranuranu teko wanehe wà. — Aipo pexak Zezuz, i'i oho waiko teko wanupe wà. Nuexak kwaw wà.

¹² Teko paw uze'eg Zezuz rehe a'e wà.

— Ikatuahy a'e, i'i amo wà. — Nan, hemu'em teko wanupe a'e, i'i amogwer wà.

¹³ Teko nuze'egatu kwaw hehe tuwihaw wanuwa rupi wà, ta'e ukyze wanuwi wà xe.

— Uzuka putar Zezuz a'e wà nehe. Aze aze'egatu hehe ihe nehe, hezuka putar a'e wà nehe no, i'i uzeupe wà.

¹⁴ Amo mai'u haw 'ar pawire Zezuz oho Tupàn hàpuzuhu pe a'e kury. Uzypprog upurumu'e pà kury. Teko tetea'u wenu ize'eg mehe wà. ¹⁵ Zutew wanuwihaw ipytuhegatu tuwe ize'eg henu mehe a'e wà. — Kwez awa nuzemu'e pixik kwaw xe Tupàn ze'eg rehe a'e, nur pixik kwaw xe purumu'e haw pe a'e. Màràzàwe tuwe ukwaw katu ma'e tetea'u a'e, i'i uzeupeupe wà.

¹⁶ A'e rupi uze'eg Zezuz wanupe a'e kury.

— Namume'u kwaw heze'eg teko purupe ihe. Tupàn hemur kar har ze'eg zo amume'u teko purupe ihe.

¹⁷ Aze pepurapo wer tuwe Tupàn hemimutar rehe nehe, a'e mehe nezewe peze'eg putar ihewe nehe. — Azeharomoete neremume'u kwaw neze'eg purupe ne. Xo Tupàn neru ze'eg eremume'u iko purupe, peze putar ihewe nehe.

¹⁸ Amo upurumu'e ma'e upurumu'e waiko uze'eg rupi a'e wà. Na'ikatu kwaw nezewe mehe wà. — Azeharomoete upurumu'e ma'e ikatuahy ma'e romo ereiko ne, i'i

putar teko ihewe wà nehe, i'i a'e upurumu'e ma'e waiko uzeupe wà. Na'ikatu kwaw nezewe mehe. Aze amo upurumu'e hemur kar har ze'eg rehe a'e wà nehe, ikatuahy a'e wà nehe, ta'e nezewe mehe umuwete katu Tupàn waiko a'e wà xe. Agwer upurumu'e ma'e nuiko kwaw hemu'em ma'e romo wà. ¹⁹ Moizez umur Tupàn ze'eg kwehe arer peipy wanupe a'e. Naperuzar kwaw a'e ze'eg pe. — Eruzar Moizez ze'eg nehe, peze ihewe pe. Màràzàwe tuwe peze'eg nezewe ihewe. Pepuruzuka wer herehe. Aze hezuka pe nehe, napeiko kwaw Moizez ze'eg heruzar har romo nehe.

²⁰ Uze'eg teko izupe wà. — Nere'oty. Erereko tekwe ikatu 'ym ma'e nezehe, a'e rupi ereze'eg nezewe urewe. Ni amo na'ipuruzuka wer kwaw nerehe a'e wà, i'i ahyahy izupe wà. ²¹ Uze'eg Zezuz wanupe.

— Amo 'ar mehe ama'ereko mytu'u haw 'ar mehe ihe, awa imukatu pà ihe. Pepyтуhegatu hexak mehe. ²² Moizez omonohok kar pena'yr wapirera'i peme a'e. — Pena'yr izexak kar ire 8 'ar pawire pemonohok wapirera'i wanuwi nehe, i'i Moizez peipy wanupe. (A'e 'ym mehe peipy omonohok wa'yr wapirera'i a'e wà no.) ²³ Aze imonohokaw 'ar uhem mytu'u haw 'ar mehe nehe, a'e mehe pemonohok putar wapirera'i mytu'u haw 'ar mehe nehe. Nezewe mehe pema'ereko mytu'u haw 'ar mehe. Ihe ihe no, amukatu ima'eahy ma'e mytu'u haw 'ar mehe ihe no. Nezewe mehe ama'ereko mytu'u haw 'ar mehe ihe no. Ikatuahy nezewe. Màràzàwe tuwe peze'eg zemueteahy herehe. ²⁴ Pema'enukwaw katu ko heze'eg rehe nehe. — Ikatu 'ym ma'e erezapo iko ne, peze zo tàrityka'i amo pe nehe, hemiapo kwer hexak mehe nehe. — Ma'in putar Tupàn neremiapo kwer rehe a'e nehe, peze izupe nehe. Ta'e Tupàn

na'ima'enukwaw kwaw ma'e rehe teko wazàwe a'e xe.

— *Aipo Zezuz Tuwihawete Purupyro Ma'e romo hekon a'e, i'i teko wà*

²⁵ Amo teko Zeruzarez tawhu pe har i'i uzeupepe wà kury.

— Kwa, tuwihaw ipuruzuka wer kwez awa rehe a'e wà. ²⁶ Upurumu'e iko xe teko wanuwa rupi a'e. Tuwihaw nuze'eg kwaw hehe a'e wà, numume'u kwaw hemiapo kwer ikatu 'ym ma'e zanewe a'e wà. Aipo wiko tuwe Tuwihawete Purupyro Ma'e romo a'e. Aipo tuwihaw xe har ukwaw Tuwihawete Purupyro Ma'e romo heko haw a'e wà. Màràzàwe tuwe nupyhyk kar kwaw a'e wà. ²⁷ Nan, nuiko kwaw Tuwihawete Purupyro Ma'e romo a'e. Ta'e Tuwihawete tur mehe naxikwaw kwaw izexak kar awer zane nehe xe. Xikwaw katu ko awa izexak kar awer. Xikwaw heko awer. A'e rupi nuiko kwaw a'e Tuwihawete Purupyro Ma'e ur ma'e rà m romo a'e.

²⁸ Tàpuzuhu pe upurumu'e mehe Zezuz uze'eg wahyhaw rupi a'e. -Azeharomoete hekwaw pe pe. Pekwaw hezexak kar awer no. Nazur e kwaw ko ywy rehe ihe. Amo hemur kar xe a'e. Azeharomoete har romo hemur kar har hekon a'e. Napekwaw kwaw hemur kar har. ²⁹ Akwaw katu Tupàn ihe, ta'e kwehe mehe aiko ipyr ihe xe. Hemur kar xe pepyr a'e.

³⁰ Na'e tuwihaw uzeagaw ipyhyk pà a'e wà kury. Nupuner kwaw ni opokokaw rehe hehe wà, ta'e nuhem kwaw i'ar a'e rihi xe. Ta'e Tupàn nupyhyk kar kwaw wanupe a'e xe. ³¹ Teko tetea'u tàpuzuhu pe har uzeruzar hehe a'e wà kury. — Aze Tuwihawete Purupyro Ma'e ur a'e nehe, aze ru'u uzapo putar purumputyhegatu kar haw uhu wera'u ma'e ko awa hemiapo kwer wi a'e nehe kury, i'i uzeupepe wà.

Zauxiapekwer oho Zezuz ipyhyk pà wà kury

³² Ze'eg kwehe arer kwaw par parizew her ma'e a'e wà, wenu teko waze'eg a'e wà. Uzemono'og oho xaxeto wanuwihaw wanehe a'e wà kury. Wenzoz zauxiapekwer wanuwihaw uzeupe wà kury.

— Pepyhyk Zezuz peho nehe ty wà, imnehew pà nehe ty wà, i'i wanupe wà. (Uhem oho Zezuz huwake wà kury. Nupyhyk kwaw wà.) ³³ Uze'eg Zezuz teko wanupe.

— Xo màrà n 'ar zo amumaw putar xe pepyr hereko pà ihe nehe. A'e re aha putar hemur kar har ipyr ihe nehe. ³⁴ Herekar putar zepe pe nehe. Naherexak kwaw pe nehe. Napepuner kwaw heho àwàm me peho haw rehe pe nehe.

³⁵ Ize'eg henu mehe upurunu zutew wanuwihaw uzehezehe a'e wà kury. ³⁶ — Ma'e pe oho putar a'e nehe. Aipo amo ae ywy rehe oho putar nehe. Aipo umu'e putar zutew amo ae taw pe har wà nehe. Aipo zutew 'ym umu'e putar oho wà nehe no. — Herekar putar pe nehe, naherexak kwaw pe nehe. Napepuner kwaw peho haw rehe hereko àwàm me nehe, i'i kwez zanewe. Màràzàwe tuwe nezewe uze'eg zanewe.

Ytyzuzàmaw rehe ize'eg a'e kury

³⁷ Na'e mai'u haw upaw etea'i kury. 'Ar ipaw etea'i mehe teko heta tetea'u wera'u wà kury. Uze'eg wi Zezuz oho teko tàpuzuhu pe har wanupe kury, wahyhaw rupi kury.

— Aze teko iziwez wà nehe, oho putar ytyzuzàmaw pe wà nehe. Nezewegatete aze teko hurywete wer wà nehe, tuwe uzeruzar herehe wà nehe. ³⁸ Nezewe i'i Tupàn ze'eg kwehe arer a'e. — Aze teko uzeruzar herehe a'e wà nehe, wapy'a nuzawy kwaw ytyzuzàmaw wà nehe. 'Y purumuigo kar ma'e uhem putar ipy'a wi nehe, i'i ze'eg kwehe arer a'e.

³⁹ Tupàn rekwe Puràg rehe ize'eg a'e, ta'e Tupàn rekwe Puràg wixe putar zanepy'a pe a'e nehe xe, Zezuz rehe zanezeruzar mehe a'e nehe xe. Nuhem kwaw Tupàn rekwe Puràg purupe a'e 'ar mehe a'e rihi, ta'e Zezuz nuzewyr kwaw ywate u ipyr a'e rihi xe. Nuzeapo kwaw Tuwihawete ikàg ma'e romo a'e 'ar mehe a'e rihi.

Amo uzeruzar hehe wà, amogwer nuzeruzar kwaw hehe wà

⁴⁰ Teko tetea'u wenu ize'eg mehe a'e wà.

— Azeharomoete ko awa wiko a'e Tupàn ze'eg imume'u har romo a'e, Tuwihawete Purupyro Ma'e henataromo ur ma'e romo hekon a'e, i'i amo wà.

⁴¹ — Tuwihawete Purupyro Ma'e romo hekon tuwe a'e, i'i amo wà. — Aipo Tuwihawete Purupyro Ma'e ràr ur putar Karirez wi a'e nehe, i'i amo wà. ⁴² — Tupàn ze'eg kwehe arer umume'u Tuwihawete izexak kar àwàm Merez taw pe a'e. Wiko putar tuwihaw Tawi hemimino romo nehe. Tawizexak kar awer pe uzexak kar putar a'e nehe, i'i amo wà.

⁴³ A'e rupi amo uzeruzar Zezuz rehe wà, amogwer nuzeruzar kwaw hehe wà. ⁴⁴ Amo ipurupyhyk wer hehe a'e wà. Ni amo nopokok kwaw hehe wà.

Tuwihaw nuzeruzar kwaw hehe wà

⁴⁵ A'e zauxiapekwer uzewyr oho omono kar har wanupe a'e wà kury, xaxeto wanuwihaw wanupe wà kury, ze'eg kwehe arer kwaw par wanupe wà kury. Nueraha kwaw Zezuz uzeupi wà. Na'e a'e tuwihaw upuranu zauxiapekwer wanehe wà kury. — Mâràzàwe tuwe naperur kwaw Zezuz xe urewe, i'i ahyahy wanupe wà.

⁴⁶ — Ni amo nuze'eg pixik kwaw kwez awa zàwe a'e wà, i'i tuwihaw wanupe wà.

⁴⁷ A'e ze'eg kwehe arer kwaw par uze'eg zauxiapekwer wanupe

wà kury. — Aipo pezeruzar hemu'emaw rehe pe no, i'i wanupe wà, uze'eg uryw ahyahy pà wà. ⁴⁸ — Aipo amo tuwihaw amo parizew uzeruzar hehe a'e wà, i'i wanupe. ⁴⁹ Teko uzeruzar hehe a'e wà, ta'e nukwaw kwaw Moizez ze'eg a'e wà xe. A'e rupi Tupàn uzepyk putar wanehe a'e nehe, i'i mua'u zauxiapekwer wanupe wà.

⁵⁰ Nikunem wiko a'e pe wapyr a'e no, tuwihaw wapyr a'e no. (Amo 'ar mehe a'e 'ym mehe Nikunem oho Zezuz pe uze'eg pà a'e. Pema'enukwaw hehe.) Nikunem uze'eg tuwihaw wanupe kury.

⁵¹ — Nazapuner kwaw izuka haw rehe zane nehe, aze amo teko numume'u kwaw hemiapo kwer ikatu 'ym ma'e zaneruwa rupi a'e wà nehe, i'i wanupe. — Moizez ze'eg kwehe arer nuzuka kar kwaw teko nezewe zanewe a'e, i'i wanupe. Aze amo umume'u hemiapo kwer iaiw ma'e nehe, xo a'e mehe zo zapuner izuka haw rehe nehe, i'i wanupe.

⁵²⁻⁵³ A'e Tuwihaw uze'eg Nikunem pe wà kury. — Aipo Karirez ywy rehe har romo ereiko ne no, i'i izupe wà. — Ezemu'e eho ze'eg kwehe arer pape rehe imuapyk pyrer rehe nehe. A'e mehe erekwaw putar ma'e nehe. Ze'eg kwehe arer numume'u pixik kwaw Tuwihawete Purupyro Ma'e Karirez ywy wi tur haw a'e, i'i izupe wà.

8

Tuwihaw werur kuzà Zezuz huwarupi wà

¹ [Na'e tuwihaw uhem oho a'e wi paw rupi wà kury, pitàitàigatu weko haw pe oho pà a'e wà kury. Upaw zemono'ogaw kury. A'e rupi teko paw uzewyr oho Zeruzarez tawhu wi a'e wà kury, weko haw pe a'e wà kury. Zezuz oho ywytyr Uri tyw her ma'e rehe a'e kury.]

² Iku'egwepe izi'itahy uzewyr oho Tupàn hàpuzuhu pe kury. Teko uzemono'og huwake paw rupi a'e wà. Wapyk in a'e pe a'e kury. Uzyppyrog wamu'e pà kury. ³ Ze'eg kwehe arer rehe upurumu'e ma'e a'e wà, ze'eg kwehe arer kwaw par parizew her ma'e a'e wà no, werur amo kuzà a'e pe Zezuz huwake a'e wà kury, ta'e uker umen 'ym puhe a'e xe. Teko upyhyk ipuhe iker mehe wà. Umupu'àm kar a'e kuzà teko wanuwa rupi wà kury. ⁴ — Purumu'e ma'e, i'i Zezuz pe wà. — Urupyhyk ko kuzà kwez umen 'ym puhe iker mehe ure kury, i'i izupe wà.

⁵ — Nezewe i'i ze'eg kwehe arer Moizez pe imur pyrer a'e. — Aze kuzà uker oho umen 'ym puhe a'e nehe, pepyhyk a'e kuzà nehe, peraha katu pe nehe, pezapizapi ita tetea'u pupe nehe, izuka pà nehe, i'i ze'eg kwehe arer a'e. A'e rupi urupuranu nerehe ure kury. — Ma'e ere putar urewe ko kuzà rehe nehe, i'i izupe wà.

⁶ Ipuruzuka wer zepe Zezuz rehe a'e wà.

— Aze uze'eg zemueteahy Tupàn rehe a'e nehe, zapuner izuka kar haw rehe zane nehe, i'i uzeupeupe wà. Zezuz nuze'eg kwaw wanupe. Wapyk a'e pe ywy ikaikair pà ukwà pupe. ⁷ Upuranu wi wi hehe wà. Upu'àm Zezuz uze'eg pà wanupe kury.

— Aze amo naheta kwaw ikatu 'ygyer hehe nehe, tuwe uzapi a'e ràgyppy pe kuzà a'e nehe. Mo ràgyppy omomor putar ita hehe nehe, i'i wanupe.

⁸ Uzeamumew wi wapyk pà ywy ikaikair pà kury. ⁹ Ize'eg henu mehe pitàitàigatu oho a'e wi izuwi wà. Tua'uate ma'e ràgyppy uhem oho a'e wi izuwi wà. A'e re amogwer oho a'e wà no. Paw rupi katete wanon a'e wi izuwi wà, kuzà iapi 'ym pà wà. Zezuz zutyka'i a'e pe hin. Kuzà a'e no, u'àm a'e pe a'e

no. ¹⁰ Upu'àm Zezuz kuzà pe uze'eg pà a'e kury. — Ma'e pe wahon wà, zàkwà. Aipo nupyta kwaw ni pitài neremiapo kwer imume'u har a'e. Aipo naheta kwaw ni pitài nerehe uzepyk ma'e a'e wà, i'i izupe.

¹¹ — Ni pitài, 'y, tuwihaw, i'i izupe. — Ihe ihe no, zàkwà, namume'u kwaw neremiapo kwer ihe no, zàkwà. Nazepyk kwaw nerehe ihe. Ehem eho nereko haw pe kury, zàkwà. Epytu'u ikatu 'ym ma'e iapo re nehe kury, zàkwà, i'i izupe].

— *Tatainy ài aiko ihe, i'i Zezuz teko wanupe*

¹² Uze'eg wi Zezuz teko tàpuzuhu pe har wanupe kury. — Tatainy zàwenugar romo aiko ko ywy rehe har wanupe ihe. Aze xiraha tatainy pe rupi pyhaw nehe, xixak putar zaneho àwàm nehe. Nezewegatete aze teko uzuzer herehe a'e wà nehe, nuzapo kwaw ikatu 'ym ma'e oho waiko a'e wà nehe. Wiko putar tuweharupi Tupàn pyr a'e wà nehe.

¹³ Na'e ze'eg kwehe arer kwaw par parizew her ma'e a'e wà kury, uze'eg izupe a'e wà kury. — Xo ne zo eremume'u Tupàn hemimur karer romo nereko haw urewe kury. Naheta kwaw amo ae imume'u har a'e, a'e rupi nuruzeruzar kwaw neze'eg rehe ure. Aze ru'u neremu'em iko urewe, i'i izupe wà. ¹⁴ Uze'eg Zezuz wanupe.

— Nan kwaw nezewe pa. Azeharomoete heze'eg ihe. Ta'e akwaw hereko awer ihe xe. Akwaw heho àwàm ihe no. Napekwaw kwaw hereko awer; napekwaw kwaw heho àwàm no. ¹⁵ Teko romo peiko, a'e rupi teko ài pema'enukwaw. Napema'enukwaw kwaw Tupàn ài. A'e rupi napema'enukwaw kwaw teko wanemiapo kwer rehe Tupàn ài. Ihe ihe, namume'u kwaw teko wanemiapo kwer ikatu 'ym ma'e

ko 'ar rehe ihe. (Nazepyk kwaw iapo arer wanehe ko 'ar rehe.)
 16 Aze mo amume'u wanemiapo kwer, azeharomoete mo heze'eg. Ta'e heru hemur kar har herehe we hekon a'e xe, hemuze'eg kar iko a'e xe.

17 Nezewe i'i ze'eg kwehe arer a'e.

— Aze mokoz teko uze'eg pitài uze'egaw rupi a'e wà nehe, aze zuawygatu wanemimume'u wà nehe, waze'eg azeharomoete putar nehe. Pepuner hehe pezeruzar haw rehe nehe, i'i ze'eg kwehe arer. 18 Amume'u Tupàn hemimur karer romo hereko haw purupe ihe. Heru hemur kar har a'e no, umume'u hereko haw iko purupe a'e no. (A'e rupi mokoz romo uruiko ure, a'e ma'e imume'u har romo ure. A'e rupi ureze'eg azeharomoete ure. Pepuner hehe pezeruzar haw rehe nehe.)

19 — Ma'e pe neru hekon a'e, i'i izupe wà.

— Nahekwaw kwaw pe, ni heru napekwaw kwaw no, i'i wanupe. — Aze mo hekwaw pe, a'e mehe mo pekwaw mo heru, i'i wanupe.

20 Agwer ma'e Zezuz umume'u iko tãpuzuhu pupe upurumu'e mehe a'e. Temetarer hyru huwake heko mehe a'e. Ni amo nupyhyk kwaw a'e wà. Ni amo nueraha kwaw tuwihaw wanupe wà. Ta'e nuhem kwaw i'ar a'e rihi xe. Ta'e Tupàn nupyhyk kar kwaw a'e 'ar mehe a'e xe.

— *Napepuner kwaw peho haw rehe heho àwàm me nehe, i'i Zezuz teko wanupe*

21 Uze'eg wi Zezuz tuwihaw wanupe a'e kury. — Aha putar xe wi ihe nehe. Herekar putar pe nehe. Naherexak kwaw pe nehe. Pemàno putar nehe. Ni amo napepyro kwaw ikatu 'ym ma'e penemiapo kwer wi a'e nehe. Napepuner kwaw peho haw rehe heho àwàm me nehe,

i'i wanupe. 22 A'e rupi uze'eg tuwihaw uzeupeupe wà kury, — Napepuner kwaw peho haw rehe heho àwàm me nehe, i'i kwez zanewe kury. Aipo uzezuka putar nehe, i'i izupe wà, uzehezehe upuranu pà wà. 23 Uze'eg Zezuz wanupe.

— Peiko ko ywy rehe har romo pe. Napeiko kwaw ywate har romo. Aiko ywate har romo ihe. Naiko kwaw ko ywy rehe har romo ihe. 24 A'e rupi — Pemàno putar nehe, a'e kwez peme ihe. — Ni amo napepyro kwaw penemiapo kwer ikatu 'ym ma'e wi a'e nehe, a'e kwez peme. Azeharomoete, pemàno putar pekatu 'ygwer wi pezepyro 'ym pà nehe, aze napezeruzar kwaw Tupàn romo hereko haw rehe nehe. 25 — Mo romo ereiko ne, ma'e romo ereiko ne, i'i izupe wà.

— Tuweharupi amume'u hereko haw teko peme ihe, izyppy mehe arer we ihe. 26 Heta tetea'u ma'e heremimume'u ràm peme ihe, penemiapo kwer rehe heze'eg pà ihe. Hemur kar har a'e, azeharomoete ize'eg a'e. Umume'u ma'e tetea'u ihewe. Xo a'e ize'eg hereminu kwer zo amume'u purupe ihe. 27 U rehe Tupàn rehe uze'eg iko a'e. Teko nukwaw katu kwaw ize'eg awer wà. — Uze'eg Tupàn rehe a'e, ni'i kwaw izupe wà.

28 A'e rupi Zezuz uze'eg wanupe kury.

— Tupàn hemimur kar awa romo uzeapo ma'e kwer romo aiko ihe. Amo 'ar mehe herupir kar putar a'e nehe. A'e 'ar mehe hekwaw putar pe nehe. Peze'eg putar nezewe ihewe nehe.

— Azeharomoete Tupàn romo hekon a'e, zaneipy wanupe uze'eg ma'e kwer romo hekon a'e, peze putar ihewe nehe. Ihe zutyka'i nazapo kwaw ma'e ihe. Heru hemu'e ma'e rehe a'e. Xo a'e ma'e zo amume'u peme ihe.

²⁹ Hemur kar har herehe we hekon a'e. Nupuir kwaw ihewi. Ta'e tuweharupi azapo hemiapo putar haw teko ihe xe.

³⁰ Teko tetea'u a'e ma'e henu mehe uzeruzar hehe a'e wà kury.

— *Zurupari penu romo hekon a'e, i'i Zezuz tuwihaw wanupe a'e*

³¹ A'e rupi nezewe i'i Zezuz Zutew wanupe a'e kury.

— Aze pezeruzar heze'eg rehe nehe, a'e mehe peiko putar tuwe heremimu'e romo nehe.

³² Pekwaw putar ze'eg azeharomoete har nehe. Ze'eg azeharomoete har penuhem putar ikatu 'ymaw wi a'e nehe.

³³ Uze'eg Zutew Zezuz pe wà. — Àmàrààw izuapyapyr romo uruiko ure. Nuruiko pixik kwaw amo teko wanupe uma'ereko e ma'e romo. — Peiko putar teko izar 'ym ma'e ài nehe, ere urewe. Màràzàwe tuwe ereze'eg nezewe urewe, i'i izupe wà, hehe upuranu pà wà. ³⁴ Uze'eg Zezuz wanupe.

— Azeharomoete heze'eg ihe. Ikatu 'ym ma'e iapo har a'e wà, uma'ereko e ma'e ài wanekon paw rupi katete a'e wà. Wanemiapo kwer ikatu 'ym ma'e a'e, wazar ài hekon a'e. ³⁵ Aze awa uma'ereko e ma'e romo hekon a'e nehe, nuiko kwaw uzar ta'yr romo a'e nehe. Ta'yr upyta putar u heko haw pe tuweharupi a'e nehe. Uma'ereko e ma'e oho putar ru'u a'e wi a'e nehe. Nupyta kwaw uzar heko haw pe tuweharupi nehe. ³⁶ Aze Tupàn ta'yr pemuhem kar pezar wi nehe, ikatu 'ym ma'e wi nehe, pepuner tuwe izuwi pehemaw rehe nehe.

³⁷ Akwaw Àmàrààw izuapyapyr romo peneko haw ihe. Pezeagaw zepe peiko hezuka haw rehe, ta'e hepurumu'e haw na'ikatu kwaw peme ihe xe. ³⁸ Heru wexak kar ma'e tetea'u iko ihewe a'e. Amume'u a'e ma'e teko peme ihe. Pezapo xo penu ywy rehe har pemu'e awer zo peiko pe.

³⁹ — Àmàrààw ureru romo hekon a'e, i'i izupe wà. Uze'eg wanupe.

— Aze mo ta'yr romo peiko, a'e mehe mo pepuner mo ma'e hexak pyr 'ym iapo haw rehe, Àmàrààw izàwe, i'i Zezuz wanupe. ⁴⁰ Tupàn umume'u ze'eg azeharomoete har ihewe. Amume'u a'e ze'eg azeharomoete har peme ihe no. Namume'u kwaw amo ae ze'eg peme. Pezeagaw zepe hezuka pà. Àmàrààw nuzapo pixik kwaw agwer ma'e a'e. Nuzuka pixik kwaw Tupàn hemimur karer a'e. ⁴¹ Pezapo tuwe ma'e peiko penu ài pe. Àmàrààw nuiko kwaw penu romo a'e.

— Pitài zo ureru a'e, Tupàn ureru romo hekon a'e. Uruiko ta'yrete romo ure, i'i izupe wà.

⁴² Uze'eg wanupe.

Aze mo Tupàn penu romo hekon, a'e mehe mo heamutar katu mo pe. Ta'e azur izuwi ihe xe. Aiko xe ihe kury. Nazur e kwaw ihe. Hemur kar a'e. ⁴³ Màràzàwe tuwe napeinu katu kwaw heze'eg. Màràzàwe tuwe napekwaw kwaw ize'eg. Napekwaw kwaw heze'eg ta'e na'ikatu kwaw peme a'e xe, a'e rupi napepurenu wer kwaw hehe. ⁴⁴ Zurupari a'e, penu romo hekon a'e. Peiko ta'yr romo. Pepurapo wer penu hemiapo putar haw rehe. Izypy mehe arer we puruzuka ma'e romo hekon a'e. Izypy mehe arer we na'iakatuwawahy kwaw ze'eg azeharomoete har rehe a'e, ta'e nukwaw pixik kwaw ze'eg azeharomoete har imume'u haw a'e xe. Hemu'em a'e, ta'e xo wemu'emaw ukwaw a'e xe. Ta'e hemu'em ma'e romo hekon a'e xe. Hemu'em ma'e wanu romo hekon paw rupi no. ⁴⁵ Ze'eg azeharomoete har amume'u peme ihe. A'e rupi napezeruzar kwaw herehe. Ta'e hemu'em ma'e wanu a'e xe, penu romo hekon a'e xe. ⁴⁶ Nazapo pixik kwaw ikatu 'ym ma'e ihe. A'e rupi — Ikatu 'ym

ma'e iapo har romo hekon a'e, napepuner kwaw peze haw rehe ihewe. Xo ze'eg azeharomoete har amume'u purupe ihe. Màràzàwe tuwe napezeruzar kwaw heze'eg rehe. ⁴⁷ Tupàn hemiruze'eg a'e wà, uzeapyaka katu ize'eg rehe a'e wà. Napeiko kwaw hemiruze'eg romo. A'e rupi napezeapyaka katu kwaw ize'eg rehe.

— *Àmàrààw izexak kar 'ym mehe we aikuwe ihe, i'i Zezuz teko wanupe a'e*

⁴⁸ Uze'eg Zutew Zezuz pe a'e wà kury.

— Amo 'ar mehe uruze'eg ze-mueteahy nerehe ure. — Xamari ywy rehe har romo hekon a'e, tekwe ikatu 'ym ma'e hereko har romo hekon a'e, uru'e teko wanupe ure, nerehe ureze'eg pà ure. Azeharomoete a'e ureze'eg awer a'e 'ar mehe arer ure, i'i izupe wà. ⁴⁹ Uze'eg wanupe.

— Nareko kwaw tekwe ikatu 'ym ma'e herehe ihe. Azeruze'egatu heru rehe ihe. Napezeruze'eg kwaw herehe pe. Peze'eg ze-mueteahy peiko herehe. ⁵⁰ — Naekar kwaw hezehe teko wamuze'egatu kar haw ihe. Heta amo herehe teko wamuze'egatu kar har a'e. Tuwihaw teko wanemiapo kwer imume'u àràw romo hekon a'e. ⁵¹ Azeharomoete ko heze'eg ihe. Aze teko weruzar heze'eg a'e wà nehe, numàno pixik kwaw a'e wà nehe.

⁵² Uze'eg zutew izupe wà kury.

— Azeharomoete tekwe ikatu 'ym ma'e hereko har romo ereiko ne, i'i izupe wà. Umàno Àmàrààw. Tupàn ze'eg imume'u har umàno a'e wà no. Màràzàwe tuwe nezewe ereze'eg ne, i'i izupe wà. — Numàno pixik kwaw a'e wà nehe, ere kwez urewe. — Màràzàwe tuwe ereze'eg nezewe. ⁵³ Umàno ureru Àmàrààw. Aipo nekàg wera'u izuwi ne. Tupàn ze'eg imume'u har umàno a'e wà

no. Mo romo ereiko ne. Aipo nekàg wera'u wanuwi.

⁵⁴ Uze'eg Zezuz wanupe.

— Aze mo ihe zutyka'i aze'egatu hezehe ihe, teko nuzeruzar iwer mo herehe a'e wà. Heru wiko herehe uze'egatu ma'e romo a'e. — Uruer romo hekon a'e, peze kwez izupe. Uze'egatu iko herehe a'e, hekàgaw imume'u pà purupe a'e. ⁵⁵ Napekwaw pixik kwaw pe. Ihe akwaw ihe.

— Nakwaw kwaw ihe, aze mo a'e peme, hemu'em ma'e romo mo aiko ihe, pezàwe ihe. Nan kwaw pa. Akwaw katu tuwe ihe. Aruzar tuwe ize'eg. ⁵⁶ Penù Àmàrààw a'e, hurywete a'e, ta'e wexak ywy rehe hezur àwàm a'e xe. — Tupàn umur kar putar wa'yr ywy rehe a'e nehe, Purupyro Ma'e romo imuigo kar pà a'e nehe, i'i Àmàrààw. ⁵⁷ — Nerereko kwaw 50 kwarahy ne. Aipo erexak Àmàrààw ne, aipo ereze'eg izupe, i'i zutew izupe wà, hehe upuranu pà wà.

⁵⁸ — Azeharomoete ko heze'eg ihe. Àmàrààw izexak kar 'ym mehe we AIKO IHE, i'i wanupe.

⁵⁹ Na'e teko upyhyk ita oho a'e wà. Ipuruzuka wer zepe Zezuz rehe wà, ta'e Tupàn romo uze-mume'u a'e xe. Nuzuka kwaw wà, ta'e uzeàmim oho wanuwi a'e xe. Na'e uhem oho tàpuzuhu wì kury.

9

Zezuz umukatu hehàpyhà 'ym ma'e a'e kury

¹ Pe rupi wata mehe Zezuz wexak amo hehàpyhà 'ym ma'e a'e kury. Uzexak kar hehàpyhà 'ym ma'e romo. ² Hemimu'e upuranu Zezuz rehe a'e wà kury. — Purumu'e ma'e, i'i izupe wà. — Mo uzapo ikatu 'ym ma'e a'e, ko awa imuigo kar pà hehàpyhà 'ym ma'e romo a'e. Aze ru'u a'e ae, aze ru'u tu, aze ru'u ihy, i'i izupe wà, hehe upuranu pà wà. ³ Uze'eg wanupe.

— Ni a'e, ni tu ni ihy nuzapo kwaw ikatu 'ym ma'e hehàpyhà 'ym ma'e romo imuigo kar pà a'e wà. Nahehàpyhà kwaw a'e, ta'e Tupàn wexak kar putar ukàgaw purupe a'e nehe xe, imukatu pà a'e nehe xe. ⁴⁻⁵ Zama'ereko 'aromo zane, hemur kar har ima'ereko haw iapo pà zane. Pytunaw ihem mehe ni amo nupuner kwaw uma'ereko haw rehe a'e nehe kury. Ko ywy rehe hereko mehe tatainy ài aiko ywy rehe har wanupe ihe.

⁶ A'e ma'e imume'u re ezenymon ywy rehe kury, to'om pixika'i ma'e iapo pà kury. Omono a'e to'om wemimuàkym kwer awa heha rehe kury.

⁷ — Ezuhez nereha eho Xirue 'y pupe nehe ty, i'i izupe. (Xirue a'e, ma'e imur kar pyrer i'i zaneze'eg rupi a'e.) A'e rupi a'e awa uhez uwa oho a'e 'y pupe kury. A'e 'ar mehe ikatu kury, hehàpyhàgatu kury. Uzewyr wà tàpuzuhu pe kury. ⁸ Ima'eahy ma'e tetea'u wenz temetarer teko wanupe tuweharupi a'e wà, a'e hehàpyhà 'ym ma'e huwake a'e wà. Wexak imukatu re wà kury. Upuranu uzehezehe wà kury. — Ko awa a'e, aipo nuiko kwaw xe wapyk ma'e kwer romo a'e. Aipo nuiko kwaw temetarer henoz tarer zaneruwake wapyk ma'e kwer romo a'e, i'i uzeupeupe wà.

⁹ — He'e a'e ty. Aikwez tuwe ty wà, i'i amo wà. — Nan kwaw pa. Amo ae a'e. Nuzawy kwaw a'e ty, i'i amo wà. A'e rupi a'e awa a'e ae uze'eg wanupe a'e kury. — Aiko tuwe a'e awa romo ihe, i'i wanupe.

¹⁰ — Mâràzàwe tuwe nerehàpyhàgatu ne kury, i'i izupe wà.

¹¹ — Amo awa a'e, Zezuz her ma'e a'e, omono ywy imuàkym pyrer kwez hereha rehe a'e. — Ezuhez nereha eho Xiroe 'y pupe nehe ty, i'i kwez ihewe. A'e rupi azuhez hereha kwez ihe. Izuhez re

na'arewahy herehàpyhàgatu kwez kury, i'i wanupe.

¹² — Ma'e pe hekon nemukatu arer a'e, i'i izupe wà. — Heruwà, i'i wanupe.

Moizez ze'eg kwaw par upuranu hehàpyhà 'ym ma'e kwer rehe a'e wà kury

¹³ Na'e weraha hehàpyhà 'ym ma'e kwer wà kury, ze'eg kwehe arer kwaw par parizew her ma'e wanupe wà kury. ¹⁴ Ta'e mytu'u haw 'ar mehe Zezuz umukatu a'e awa heha a'e xe, ywy imuàkym pyrer imono pà heha rehe a'e xe. ¹⁵ A'e ze'eg kwehe arer kwaw par upuranu a'e awa rehe a'e wà kury. — Mâràzàwe tuwe nerehàpyhàgatu e kury i'i izupe wà. — Zezuz omono ywy imuàkym pyrer kwez hereha rehe a'e, a'e re azuhez hereha kwez ihe. Herehàpyhàgatu ihe kury, i'i wanupe.

¹⁶ Amo ze'eg kwehe arer kwaw par uze'eg amogwer wanupe wà. — Imukatu arer nuiko kwaw Tupàn hemiruze'eg romo a'e, nuzapo kwaw ma'e Tupàn ikàgaw rupi a'e, ta'e nuwerezar kwaw ze'eg kwehe arer a'e xe. Ta'e uma'ereko mytu'u haw 'ar mehe a'e xe, i'i wanupe wà. Amogwer uze'eg wanupe a'e wà kury. — Ikatu 'ym ma'e iapo har nuzapo kwaw agwer ma'e a'e wà. Nupuner kwaw hehàpyhà 'ym ma'e wamukatu haw rehe a'e wà, i'i wanupe wà. ¹⁷ A'e rupi ze'eg kwehe arer kwaw par upuranu wi hehe wà kury. — Umukatu hereha, ere kwez urewe. Ma'e ere nemukatu arer pe kury, i'i izupe wà. — Tupàn ze'eg imume'u har romo hekon a'e, i'i wanupe.

¹⁸ Zutew wanuwihaw a'e pe wiko ma'e a'e wà, nuzeruzar kwaw imukatu awer rehe a'e wà, (ta'e nukwaw kwaw a'e awa hehàpyhà 'ym mehe we a'e wà xe). A'e rupi wenz tu uzeupe wà, wenz ihy wà no. ¹⁹ Upuranu wanehe wà. — Aipo kwez awa nera'yr romo hekon

a'e, aipo nememyr romo hekon a'e, i'i wanupe wà. (-He'e, i'i tu wanupe. Uzexak kar hehàpyhà 'ym ma'e romo, i'i wanupe.) – Uzexak kar hehàpyhà 'ym ma'e romo, peze kwez urewe. Aze nezewe uzexak kar a'e, màràzàwe tuwe hehàpyhàgatu kury, i'i wanupe wà.

²⁰ Tu a'e, ihy a'e no, uze'eg wanupe a'e wà kury. – Azeharomoete herayr romo hekon a'e, i'i tu wanupe. – Azeharomoete hememyr romo hekon a'e, i'i ihy wanupe. Azeharomoete hehàpyhà 'ym ma'e romo uzexak kar a'e, i'i wanupe wà. ²¹ – Màràzàwe tuwe hehàpyhàgatu kury. Heruwà. Nurukwaw kwaw ure. Nurukwaw kwaw heha imukatu arer ure. Pepuranu hehe nehe, ta'e tua'u a'e kury xe, ta'e awa romo hekon a'e kury xe. A'e rupi a'e ae umume'u putar umukatu arer peme a'e nehe kury, i'i tuwihaw wanupe wà.

²² Tu a'e, ihy a'e no, nezewe i'i wanupe a'e wà, ta'e ukyze Zutew wanuwihaw wanuwi a'e wà xe. Ta'e tuwihaw nezewe uze'eg teko wanupe a'e wà xe. – Zezuz Tuwihawete Purupyro Ma'e romo hekon a'e, aze amo i'i a'e nehe, oromono kar putar a'e teko Tupàn pe zemono'ogaw wi ure nehe, i'i teko wanupe a'e wà. ²³ A'e rupi – Tua'u a'e kury, pepuranu hehe nehe kury, i'i tuwihaw wanupe wà.

²⁴ Wenz wi a'e awa hehàpyhà 'ym ma'e romo uzexak kar ma'e kwer a'e wà kury. Ur wi wanuwa rupi. – Aipo nemukatu arer a'e, ikatu 'ym ma'e iapo har romo hekon a'e, i'i mua'u izupe wà. – Emume'u ze'eg azeharomoete har urewe Tupàn huwa rupi nehe kury ty, i'i izupe wà. – Mo umukatu nereha, i'i izupe wà.

²⁵ – Aze ru'u ikatu 'ym ma'e iapo har romo hekon a'e. Aze ru'u nuiko kwaw ikatu 'ym ma'e iapo har romo. Nakwaw kwaw heko haw ihe. Xo pitai ma'e zo akwaw

ihe. Naherehàpyhà kwaw zepe ihe. Herehàpyhàgatu ihe kury, i'i wanupe.

²⁶ – Ma'e uzapo newe a'e, i'i izupe wà. – Ma'e uzapo nereha imukatu pà a'e, i'i izupe wà.

²⁷ – Amume'u kwez peme ihe kury, napezeapyaka katu kwaw heze'eg rehe. Màràzàwe tuwe pepurenu wer wiwi imume'u haw rehe. Aipo peneko wer hemimu'e romo pe no, i'i wanupe.

²⁸ (Wikwahy ize'eg henu mehe wà.) Uze'eg ahyahy izupe wà kury. – Ne hemimu'e romo ereiko ne. Ure Moizez hemimu'e romo uruiko ure. ²⁹ Tupàn uze'eg Moizez pe kwehe mehe. Urukaww ize'eg awer. Nurukwaw kwaw a'e nemukatu arer ure. Nurukwaw kwaw ni heko awer, i'i izupe wà.

³⁰ – Màràzàwe tuwe aipo pa, i'i wanupe.

– Napekwaw kwaw heko awer. Umukatu hereha kwez a'e. ³¹ Tupàn nuzeapyaka kwaw ikatu 'ym ma'e iapo har waze'eg rehe a'e. Xo umuwete katu har waze'eg zo wenu a'e. Wenu wemimutar iapo har waze'eg a'e. ³² Ywy iapo mehe arer we te ko 'ar rehe kury, teko nuenu pixik kwaw hehàpyhà 'ym ma'e romo uzexak kar ma'e kwer imukatu haw imume'u haw a'e wà. ³³ Aze mo kwez awa nur iwer Tupàn wi, a'e mehe mo nupuner iwer mo agwer ma'e iapo haw rehe, i'i wanupe.

³⁴ Uze'eg tuwihaw izupe wà kury. – Ikatu 'ym ma'e iapo har romo erezexak kar ne. Ikatu 'ym ma'e iapo har wapurumuzàg romo ereiko ne. Neru nanemu'e kwaw ikatu 'ym ma'e wi netyrykaw rehe a'e. A'e rupi ezeagaw zo uremu'e pà nehe, i'i izupe wà. A'e mehe omono kar a'e awa zemono'ogaw wi wà kury. – Eixe wi zo xe nehe ty, i'i ahyahy izupe wà.

Azur hehàpyhà 'ym ma'e wamukatu pà ihe, i'i Zezuz awa pe a'e

³⁵ Wenu Zezuz a'e awa ze-mono'ogaw wi imono kar awer a'e kury. Wekar oho. Te wexak kury. — Aipo erezeruzar Awa ta'yr rehe ne, i'i izupe.

³⁶ — Hezar, mon aipo awa ta'yr a'e, emume'u ihewe nehe, a'e rupi apuner hehe hezeruzar haw rehe ihe nehe, i'i izupe.

³⁷ — Erexak kwez kury ty. A'e uze'eg iko newe kury, i'i izupe.

³⁸ — Azeruzar nerehe ihe, hezar, i'i izupe. Uzeamumew upenàràg rehe wapyk pà Zezuz huwa rupi kury.

³⁹ Uze'eg Zezuz izupe. — Azur ko ywy rehe ihe, ikatu 'ym ma'e imumaw pà ihe. Hehàpyhà 'ym ma'e wexak putar ma'e wà nehe. Hehàpyhàgatu ma'e wiko putar hehàpyhà 'ym ma'e romo wà nehe, i'i izupe.

⁴⁰ Amo ze'eg kwehe arer kwaw par parizew her ma'e Zezuz huwake har a'e wà, wenu a'e ma'e imume'u mehe a'e wà. A'e rupi upuranu hehe wà kury. — Aipo hehàpyhà 'ym ma'e romo urereko haw eremume'u iko ne, i'i izupe wà. ⁴¹ Uze'eg Zezuz wanupe. — Hehàpyhà 'ym ma'e ài peiko, i'i wanupe. — Nurukwaw kwaw Tupàn ze'eg ure, urepurukwaw wer ize'eg rehe ure, aze mo peze ihewe, a'e mehe mo Tupàn nuzepyk iwer mo penehe a'e. — Urukaw katu Tupàn ze'eg ure, peze mua'u ihewe. Naperuzar kwaw ize'eg. A'e rupi napekatu kwaw Tupàn pe. A'e rupi zepyk putar penehe nehe.

10

Àràpuhàràn mono'ogaw rehe ize'eg a'e kury

¹ Na'e Zezuz uma'emume'u teko wanupe a'e kury. -Azeharomoete ko heze'eg ihe. Aze awa nuixe kwaw uken rupi a'e nehe, àràpuhàràn mono'ogaw pe wixe

mehe a'e nehe, a'e awa àràpuhàràn rehe imunar ma'e romo hekon a'e nehe. ² Àràpuhàràn wanehe uzekaiw ma'e a'e, wixe uken rupi a'e. ³ Uken rehe uzekaiw ma'e a'e, tuweharupi uwàpytymawok uken àràpuhàràn wazar pe a'e, imuixe kar pà a'e. Àràpuhàràn wazar uze'eg wanupe pitàitàigatu waner imume'u pà. Heimaw wenu ize'eg wà. Tuweharupi weraha weimaw a'e wi wà. ⁴ A'e wi waneraha mehe wazar oho wanenataromo. Àràpuhàràn oho uzar haikweromo wà, ta'e ukwaw ize'eg wà xe. ⁵ Noho kwaw amo ae awa rupi wà. Aze amo ae awa ipureraha wer wanehe a'e nehe, àràpuhàràn uzàn putar izuwi wà nehe, ta'e nukwaw kwaw ize'eg wà xe.

⁶ Umumaw Zezuz a'e ma'emume'u haw kury. Teko wenu ize'eg wà. Nukwaw kwaw ima'enukwaw paw wà. — Ma'e rehe ize'eg a'e, i'i zepe uzeupeupe wà. Nukwaw kwaw wà.

— *Àràpuhàràn wanehe uzekaiw katu ma'e ài aiko ihe, i'i Zezuz teko wanupe a'e*

⁷ A'e rupi Zezuz uze'eg wi wanupe kury.

— Azeharomoete heze'eg ihe. Ihe aiko a'e uken àràpuhàràn mono'ogaw pe har zàwenugar romo ihe. Àràpuhàràn wixe omono'ogaw pupe uken rupi wà. Nezewegatete aze teko uzeruzar herehe wà nehe, aze heremiruze'eg romo wanekon wà nehe, wixe putar Tupàn heko haw pe a'e wà nehe. ⁸ Amogwer a'e wà, herenataromo ur ma'e kwer paw rupi a'e wà, ma'e rehe imunar ma'e zàwenugar romo wanekon a'e wà. Àràpuhàràn nuzekaiw kwaw imunar ma'e ze'eg rehe wà. Nezewegatete heremiruze'eg hekwaw katu wà no. ⁹ Ihe aiko a'e uken zàwenugar romo ihe. Àràpuhàràn wixe uken rupi wà, uhem oho hupi wà no, wemi'u rà

hekar pà wà. Amo nuzuka kwaw a'e àràpuhàràn wazemono'ogaw pe waneko mehe a'e wà. Nezewegatete ni amo nomono kar kwaw herehe uzeruzar ma'e tatahu pe a'e wà nehe no. ¹⁰ Ma'e rehe imunar ma'e a'e, ur ma'e rehe imunar pà a'e, ma'e izuka pà a'e, ma'e imumaw pà a'e. Ihe azur ywy rehe ihe, a'e rupi teko wiko putar Tupàn pyr tuweharupi a'e wà nehe. Hurywete putar tuwe wà nehe, uzemumikahy 'ym pà wà nehe, ma'erahy ipuraraw 'ym pà wà nehe.

Zeuz àràpuhàràn wamono'ogar zàwenugar ikatuahy ma'e

¹¹ Àràpuhàràn wanehe uzekaiw ma'e ikatuahy ma'e zàwenugar romo aiko ihe. Àràpuhàràn wanehe uzekaiw katu ma'e a'e nehe, aze ikatuahy ma'e romo hekon a'e nehe, umàno putar weimaw wanekuzaromo a'e nehe, wanehe uzekaiw mehe a'e nehe. Nezewegatete amàno putar teko wapyro pà tatahu wi ihe nehe no. ¹² Amo ae uma'ereko ma'e a'e, nuiko kwaw àràpuhàràn wazar romo a'e, a'e rupi nuzekaiw katu kwaw wanehe a'e. Aze zawaruhu ur a'e pe a'e nehe, a'e awa uzàn putar izuwi a'e nehe, àràpuhàràn wanezar pà a'e nehe. A'e mehe zawaruhu upyhyk putar amo àràpuhàràn a'e wà nehe, omogwemogwer imuhàmuhàz kar pà a'e wà nehe. ¹³ A'e uma'ereko ma'e uzàn a'e wi wanuwi, ta'e nuiko kwaw wazar romo xe. Nuzekaiw kwaw weimaw 'ym wanehe.

¹⁴⁻¹⁵ Aiko àràpuhàràn wanehe uzekaiw ma'e ikatuahy ma'e zàwenugar romo ihe. Heru hekwaw katu a'e. Ihe akwaw katu heru ihe no. Àràpuhàràn wanehe uzekaiw ma'e ukwaw katu weimaw a'e wà. Nezewegatete akwaw katu heremiruze'eg ihe wà no. Hekwaw katu a'e wà no. Azemono putar hezezuka kar pà wapyro pà tatahu

wi ihe nehe. ¹⁶ Heta amo ae teko wà no, nuiko kwaw heremiruze'eg romo a'e wà rihi. Amuigo kar putar a'e teko heremiruze'eg romo ihe wà nehe no. Uzeapyaka katu putar heze'eg rehe wà nehe. Aze a'e àràpuhàràn wanehe uzekaiw ma'e ume'eg kar amo ae àràpuhàràn a'e wà nehe, omono'og putar a'e àràpuhàràn amogwer weimaw wainuromo a'e wà nehe. Nezewegatete amono'og putar a'e teko amogwer heremiruze'eg wanehe ihe wà nehe no.

¹⁷ Heru heamutar katu a'e, ta'e heporomono wer heretekwer rehe tuwihaw wanupe ihe xe. Hezuka kar putar heremiruze'eg wanekuzaromo wà nehe. Amo 'ar mehe aikuwe wi putar hemàno re ihe nehe. ¹⁸ Nahezuka e kwaw a'e wà nehe. Azemono putar wanupe hezezuka kar pà ihe nehe. Aze mo nazemono iwer, a'e mehe mo nupuner iwer mo hezuka haw rehe wà. Heru uze'eg ihewe a'e. — Ezezuka kar wanupe nehe, i'i ihewe. — Nemàno re erekweraw wi putar nehe. Amo 'ar mehe erehyk putar nehe. Xo a'e 'ar mehe zo nezuka putar a'e wà nehe. Nupuner kwaw nezuka haw rehe nehik 'ym mehe a'e wà nehe.

¹⁹ A'e ze'eg henu mehe uze-muza'aza'ak wi teko wà. Amo uzeruzar Zeuz rehe a'e wà kury. Amogwer nuzeruzar kwaw hehe a'e wà.

²⁰ — Wereko tekwe ikatu 'ym ma'e uzehe a'e, he'o a'e, māràzàwe tuwe pezeapyaka katu ize'eg rehe pe, i'i teko tetea'u amogwer wanupe wà.

²¹ — Tekwe ikatu 'ym ma'e hereko har nuze'eg kwaw nezewe a'e wà. Nupuner kwaw hehàpyhà 'ym ma'e imukatu haw rehe a'e wà, i'i amogwer wà.

Zeuz oho Zeruzarez tawhu pe a'e kury

²² Huwixàg mehe kury. Uhem etea'i amo ae mai'u haw kury. —

Tupàn hàpuzuhu imukatu wi haw, i'i teko a'e mai'u haw pe wà. Teko tetea'u oho Zeruzarez tawhu pe wà, mai'u haw pe uzemono'og pà wà. ²³ Oho Zezuz a'e pe a'e no. Amo 'ar mehe wata oho iko tàpuzuhu huwake kury. Ita imupu'am pyrer Xàrumàw hemiapo kwer, i'i teko a'e tàpuz iaikaw pyrer pe wà. ²⁴ Uzemono'og Zutew Zezuz huwake a'e wà kury, hehe upuranu pà a'e wà kury. — Mo romo ereiko ne, mo nemur kar xe a'e. Ma'e 'ar mehe eremume'u putar nereko haw urewe nehe. Neremu'em zo urewe nehe. Emume'u nereko haw ze'eg zawaiw katu 'ym ma'e rupi nehe. Aipo ne ereiko Tuwihawete Purupyro Ma'e ur ma'e rà m romo ne, i'i izupe wà. ²⁵ Uze'eg Zezuz wanupe.

— Amume'u peme ihe. Napezeruzar kwaw heze'eg rehe. Heru uzapo kar ma'e ihewe a'e. Azapo a'e ma'e teko ihe. Pexak heremiapo kwer. Màràzàwe tuwe napezeruzar kwaw herehe. ²⁶ Àràpuhàràn noho kwaw uzar 'ym pe a'e wà. Nezewegatete naperuzar kwaw herehe pe no, ta'e napeiko kwaw heremiruze'eg romo pe xe. ²⁷ Àràpuhàràn uzeapyaka katu uzar ze'eg rehe wà. Wazar ukwaw weimaw wà no. Heimaw oho hupi wà. Nezewegatete heremiruze'eg hekwaw a'e wà. Akwaw ihe wà no. Weruzar heze'eg wà no. ²⁸ Amuigo kar putar heremiruze'eg ihe wà nehe, heru ipyr tuweharupi ihe wà nehe. Noho pixik kwaw tatahu pe wà nehe. Ni amo nupuner kwaw heàmàtyry'ymar romo wamuigo kar haw rehe a'e wà nehe. ²⁹ Heru ikàg wera'u amogwer wanuwi paw rupi katete a'e. A'e ae umuzeruzar kar heremiruze'eg herehe a'e wà. Uzekaiw katu wanehe no. Ni amo nupuner kwaw wamono kar haw rehe hewi a'e wà nehe. Ni amo nupuner kwaw tatahu pe wamono

kar haw rehe wà nehe. ³⁰ Heru a'e, Tupàn romo hekon a'e. Ihe ihe no, Tupàn romo aiko ihe no. Pitài romo uruiko ure.

³¹ Zutew upyhyk wi ita heruwà a'e wà kury. Ipurapi wer zepe hehe wà. Ipuruzuka wer hehe wà. — Xiuka nehe, ta'e uze'eg zemueteahy Tupàn rehe a'e xe, ta'e Tupàn romo weko haw umume'u kwez kury xe, i'i uzeupeupe wà.

³² — Ikatuahy ma'e tetea'u azapo kwez penuwa rupi ihe. Heru uzapo kar a'e ma'e paw rupi ihewe a'e. Ma'enugar heremiapo kwer hekuzaromo pepuruzuka wer herehe pe, i'i wanupe.

³³ — Na'urepuruzuka wer kwaw nerehe ikatuahy ma'e neremiapo kwer rehe ure. Tupàn rehe neze'eg zemueteahy awer rehe urepuruzuka wer nerehe ure. Awa romo ereiko ne. Tupàn romo nereko haw eremume'u kwez urewe kury, i'i ahyahy izupe wà. ³⁴⁻³⁶ I'i Zezuz wanupe.

— Ze'eg kwehe arer uze'eg peipy wanehe a'e. — Ikàg wera'u ma'e romo peiko pe, Tupàn romo peiko pe, i'i a'e ze'eg. Teko romo wanekon peipy wà. Ikàg ma'e romo wanekon Tupàn huwa rupi wà, ta'e Tupàn omono uze'eg wanupe a'e xe. Pekwaw katu a'e ze'eg kwehe arer.

— Tupàn umume'u a'e ze'eg teko wanupe. Napeikwahy kwaw izupe henu mehe. Heru hemur kar ko ywy rehe. — Tupàn ta'yr romo aiko ihe, a'e kwez peme ihe. Màràzàwe tuwe peikwahy ihewe pe. Màràzàwe tuwe — Uze'eg zemueteahy iko Tupàn rehe a'e, peze ihewe pe. ³⁷ — Aze nazapo kwaw heru hemiapo putar haw nehe, pezeruzar zo herehe nehe. ³⁸ Azapo heru hemiapo putar haw teko ihe. Napezeruzar kwaw herehe. Pezeruzar tuwe heremiapo kwer rehe nehe. A'e rupi pekwaw putar tuwe heru herehe

we heko haw nehe, pekwaw putar hehe we hereko haw nehe no, ta'e pitàì teko romo uruiko ure xe.

³⁹ Tuwihaw uzeagaw wi zepe ipyhyk kar pà imunehew kar pà a'e wà kury. Nupuner kwaw wà. Uhem wi oho a'e wi wanuwi kury.

⁴⁰ Wahaw wi Zotàw yrykaw oho kury. Uhem oho Zuàw purumuza-hazahak ma'e heko awer pe kury. Upyta a'e pe. (A'e 'ym mehe Zuàw umuzahazahak teko tetea'u a'e pe wà.) ⁴¹ Teko tetea'u ur a'e pe ipyr wà. Uze'eg izupe wà. — Zuàw a'e, na'ikàg kwaw a'e, nuzapo kwaw purumupytuhegatu kar haw a'e. Uze'egko awa rehe. Azeharomoete ize'eg a'e, i'i teko uzeupeupe wà.

⁴² A'e rupi teko tetea'u uzeruzar Zezuz rehe a'e pe wà kury.

11

Arazar umàno a'e kury

¹ Amo awa Metàn taw pe har ima'eahy a'e kury. Arazar her romo a'e. Mari heko haw a'e, ikypy'yr Mart heko haw a'e no, Metàn taw pe tuz a'e. ² (A'e Mari omono kàpuhàg Zanezar Zezuz ipy rehe a'e, uhyuhyw ipy u'aw pupe a'e. Ikywyr Arazar ima'eahy a'e). ³ Na'e a'e kuzà omono kar amo awa Zezuz pe wà. — Emume'u Arazar ima'eahy haw eho izupe nehe 'y, i'i izupe wà. Oho Zezuz pyr. Uze'eg izupe. — Urezar, nemyrypar Arazar ima'eahy a'e, i'i izupe. ⁴ Henu mehe uze'eg Zezuz a'e pe har wanupe.

— Arazar ima'eahy a'e. Umàno re nupyta kwaw tywypaw pe a'e nehe, Tupàn umur putar ukàgaw ihewe a'e nehe. A'e mehe amugw-eraw kar putar ihe nehe. A'e mehe teko umume'u katu putar Tupàn ikàgaw a'e wà nehe.

— Azeharomoete Tupàn ta'yr ikatuahy a'e, ikàg tuwe a'e, i'i putar izupe wà nehe. ⁵ Zezuz uzamutar katu Mari a'e. Uzamutar katu ikypy'yr no. Uzamutar wakywyr

Arazar no. ⁶ Arazar ima'eahy haw imume'u haw henu re, Zezuz noho kwaw a'e 'ar mehe rihi. Upyta a'e pe weko haw pe rihi. Umumaw amo mokoz 'ar a'e pe. ⁷ Na'e i'i urewe kury. — Zazewyr zaha Zutez ywy rehe nehe ty wà, i'i urewe. ⁸ — Purumu'e ma'e, uru'e. — Nan kwehe kwaw tuwihaw ipuruzuka wer awer nerehe a'e wà. Ipurapi wer zepe nerehe ita pupe wà. Aipo erezewyr putar a'e pe tàrityka'i nehe kury, uru'e izupe. ⁹ Uze'eg urewe.

— Tuweharupi kwarahy uhyape katu ywy rehe a'e. Aze awa wata 'aromo a'e nehe, nu'ar kwaw a'e nehe, ta'e kwarahy uhyape katu hape rupi izupe a'e xe. Nezewegatete Tupàn nahezuka kar kwaw tuwihaw wanupe a'e rihi. Ko 'ar rehe hereko haw nuzawy kwaw 'aromo heata haw ihewe. A'e rupi apuner heata haw rehe wyzài ywy rehe wyzài taw pe ihe. Ta'e Tupàn hemonokatu a'e xe. Hemonokatu haw nuzawy kwaw ywy rehe ihyape katu haw. ¹⁰ Aze awa wata pyhaw nehe, u'ar putar nehe. Ta'e naheta kwaw tatainy izupe a'e xe. Nezewegatete amo 'ar mehe Tupàn hezuka kar putar wanupe a'e nehe. A'e mehe apytu'u putar ize'eg imume'u re ko ywy rehe har wanupe ihe nehe. ¹¹ Zanemyrypar Arazar uker e a'e. Amume'e kar putar aha ihe nehe kury. ¹² — Urezar. Aze uker e upà a'e nehe, a'e rupi ikatu putar a'e nehe, uru'e izupe. ¹³ Uze'eg Zezuz urewe imàno haw rehe. Nuze'eg kwaw iker haw rehe. Nurukwaw kwaw imàno haw rehe ize'eg awer ure. — Iker haw rehe ize'eg a'e, uru'e izupe. ¹⁴ A'e rupi umume'u tuwe imàno awer urewe a'e kury. — Umàno tuwe Arazar a'e, i'i urewe kury. ¹⁵ — Naiko kwaw ipyr imàno mehe ihe. Ikatu nezewe. Ta'e pezeruzar wera'u putar herehe pe nehe kury. Zaha itym awer pe

nehe kury ty wà, i'i urewe. ¹⁶ Tume a'e, uzexak kar mokoz ma'e kwer her ma'e a'e, uze'eg urewe a'e kury. — Zane paw zaha purumu'e ma'e hupi zane kury ty wà, a'e rupi aze tuwihaw uzuka Zezuz a'e wà nehe, tuwe zanezuka a'e wà nehe no. Nezewe mehe zapuner hehe we zanemàno haw rehe zane nehe no, i'i Tume urewe.

— *Herehe uzeruzar ma'e wikuwe wi putar a'e wà nehe, i'i Zezuz a'e kury*

¹⁷ Uhem Arazar heko awer pe kury. A'e pe har umume'u imàno awer izupe a'e wà.

— Wereko 4 'ar itym ire a'e, i'i izupe wà. ¹⁸ Metàn taw namuite kwaw Zeruzarez tawhu wi a'e. Xo na'iruz kirom zo muite haw a'e wi a'e. ¹⁹ A'e rupi Zutew tetea'u ur Mart ipyr Mari ipyr a'e wà kury, wamurywete kar pà a'e wà kury. Ta'e uzemumikahy ukywyr imàno awer rehe a'e wà xe. ²⁰ Teko uze'eg Mart pe wà.

— Zezuz ur iko, i'i izupe wà. A'e rupi oho Mart huwàxi pà kury. Upyta Mari wàpuz me. ²¹ Hexak mehe uze'eg Mart Zezuz pe kury.

— Aze mo ereiko xe, numàno iwer mo hekywyr a'e, i'i izupe. ²² Uze'eg wi izupe. — Aze erenoz ma'e Tupàn pe nehe, umur putar a'e ma'e newe a'e nehe, uzapo putar a'e ma'e newe a'e nehe. Akwaw ikàgaw ihe. Upuner hekywyr imugweraw kar haw rehe a'e, i'i Zezuz pe.

²³ — Ukweraw wi putar nekywyr a'e nehe, i'i Zezuz izupe. ²⁴ — Azeharomoete iahtkaw rehe ukweraw wi putar a'e nehe, akwaw ikweraw pàwàm ihe, i'i izupe. ²⁵ Uze'eg Zezuz izupe.

— Teko wamugweraw kar har romo aiko ihe, teko wamuigo kar har romo kury. Herehe uzeruzar ma'e rà m umàno putar a'e wà nehe. Ukweraw wi putar a'e re wà nehe.

Wiko putar tuweharupi Tupàn pyr wà nehe.

²⁶ Numàno wi pixik kwaw wà nehe. (Noho kwaw tatahu pe wà nehe.) Aipo erezeruzar ko heze'eg rehe ne. ²⁷ — Azeharomoete azeruzar nerehe ihe 'y, tuwihaw. Azeruzar Tuwihawete Purupyro Ma'e romo nereko haw rehe ihe, azeruzar Tupàn ta'yr romo ko ywy rehe ur ma'e kwer romo nereko haw rehe ihe, i'i izupe.

Zezuz uzai'o a'e kury

²⁸ A'e ma'e imume'u re Mart uzewyr oho weko haw pe kury. Wenzokypy'yr Mari imuwà kury. — Purumu'e ma'e uhem wà kwez kury. Ize'eg wer newe a'e, i'i izupe.

²⁹ Ize'eg henu mehe tàrityka'i Mari upu'àm oho huwàxi pà kury. ³⁰ (Nuhem kwaw Zezuz wà taw pe a'e rihi. Upyta Mart huwàxi awer pe a'e rihi.) ³¹ Zutew Mari hàpuz me har a'e wà, imyrypar a'e wà, wexak Mari ipu'àm mehe iho mehe a'e wà. Oho haikweromo wà. — Uzai'o putar oho itym awer pe a'e nehe kury, i'i uzeupeupe wà.

³² Mari uhem Zezuz ipyta haw pe kury. Hexak mehe, uzeamumew ipy huwake kury.

— Hezar, i'i izupe. — Aze mo ereiko xe, numàno iwer mo hekywyr a'e, i'i izupe.

³³ Zezuz wexak izai'o mehe. Wexak Zutew Mari hupi ur ma'e kwer wazai'o mehe wà no. Upuhareko tuwe wà. Uzemumikahy. ³⁴ — Ma'e pe pezutym ra'e, i'i wanupe. — Ezur hexak pà nehe, i'i izupe wà.

³⁵ Uzai'o Zezuz kury.

³⁶ — Azeharomoete uzamutar katu Arazar a'e, i'i Zutew izupe wà.

³⁷ Amogwer i'i nezewe wà. — Umukatu hehàpyhà 'ym ma'e a'e. Mâràzàwe tuwe nupyro kwaw Arazar imàno haw wi, i'i izupe wà.

Zezuz umugweraw kar Arazar a'e kury

³⁸Upuhareko wi Zezuz wà kury. Oho itym awer pe kury. (Omono hetekwer itakwar uhua'u ma'e pupe a'e wà. Omono itahu uken rehe wà, iwàpytymaw romo wà.)

³⁹ – Pemunyryk kar itahu uken wi nehe ty wà, i'i Zezuz wanupe. Na'e Mart a'e, a'e umàno ma'e kwer heinyr a'e, i'i izupe a'e kury. – Inemahy 'y, hezar, ta'e umumaw 4 'ar itym ire a'e 'y. Uzetun a'e kury, i'i izupe.

⁴⁰ Uze'eg Zezuz izupe. – Aze pezeruzar herehe nehe, pexak putar Tupàn ikàgaw nehe, a'e kwez peme ihe. Pezeruzar tuwe a'e heze'eg rehe nehe, i'i wanupe.

⁴¹ A'e rupi a'e pe har umunyryk kar itahu itakwar huken wi a'e wà kury. Ume'e Zezuz ywak rehe. Uze'eg Tupàn pe.

– Nekatu heru, ta'e tuweharupi erezeapyaka katu heze'eg rehe xe.

⁴² Tuweharupi erenu heze'eg. Ko ma'e amume'u putar newe ihe kury, ta'e hepurenu kar wer ko ze'eg rehe teko wanupe ihe xe. A'e rupi uzeruzar putar nerehe wà nehe. Uzeruzar putar hemur kar arer romo nereko haw rehe wà nehe.

⁴³ A'e ma'e imume'u re uhapukaz wahyhaw rupi kury. – Arazar, ehem ezuwà katu pe kury ty, i'i izupe.

⁴⁴ Na'e uhem Arazar wà utym awer wi a'e kury. Ipo ipy iwàiwànaw pàn pupe rihi, huwa no. – Pezuwànok ty wà, i'i Zezuz urewe.

– Pemuhem kar izewànaw wi nehe ty wà, i'i urewe. (Ureruzar ize'eg. Uruzuwànok pàn wi imuhem kar pà.)

Tuwihaw ipurupyhyk wer zepe Zezuz rehe a'e wà kury

⁴⁵ Zutew Mari hàpuz me uker ma'e kwer tetea'u wexak Zezuz hemiapo kwer a'e wà. A'e rupi uzeruzar hehe wà. ⁴⁶ Amogwer uzewyr oho ze'eg kwehe arer

kwaw par parizew her ma'e wanupe a'e wà, hemiapo kwer imume'u pà wanupe a'e wà. ⁴⁷ A'e rupi ze'eg kwehe arer kwaw par a'e wà, xaxeto wanuwihaw a'e wà no, uzemono'og amogwer tuwihaw wapyr a'e wà kury. – Ma'e xiapo putar nehe. Ta'e ma'e purumupy-tuhegatu kar haw tetea'u uzapo a'e awa iko a'e xe. Ikàg ma'e ài hekon a'e, Tupàn hemimur kar ài hekon a'e, i'i uzeupeupe wà. ⁴⁸ – Aze naximupyty'u kar kwaw iapo re zane nehe, teko paw rupi uzeruzar putar hehe a'e wà nehe. A'e mehe tuwihaw Hom tawhu pe har umuaiw putar Tupàn hàpuzuhu a'e wà nehe, heityk pà wà nehe. Zanezuka putar paw rupi wà nehe no, i'i uzeupeupe wà.

⁴⁹⁻⁵⁰ Na'e xaxeto ikàg wera'u ma'e Kaiwa her ma'e a'e, uze'eg amogwer tuwihaw wanupe a'e kury. – Napekwaw kwaw ma'e pe. Aze pezuka pitài awa nehe, teko paw wanekuzaromo nehe, aze a'e mehe amogwer numàno kwaw wà nehe, ikatu wera'u nezewe mehe nehe, i'i wanupe.

⁵¹ (A'e ae numume'u kwaw a'e ma'e a'e. Tupàn rekwe umuze'eg kar a'e. Xaxeto wanuwihaw ikàg wera'u ma'e romo hekon a'e, a'e kwarahy mehe a'e. A'e rupi Tupàn rekwe umume'u kar Zezuz zutew wanekuzaromo imàno àwàm izupe a'e. ⁵² Numàno kwaw Zezuz zutew wanekuzaromo zutyka'i a'e. Umàno teko paw wanekuzaromo. A'e rupi omono'og wemiruze'eg paw rupi katete uzehe pitài teko hetekwer ài.)

⁵³ A'e rupi a'e 'ar mehe Zutew wanuwihaw uzyppyrog Zezuz izuka àwàm rehe uze'eg pà wà kury. – Ma'e xiapo putar izuka pà zane nehe, i'i waiko uzeupeupe tuweharupi wà. ⁵⁴ A'e rupi Zezuz Zutez ywy rehe wata mehe numume'u kwaw oho àwàm teko wanupe a'e kury. Uhem oho a'e wi. Oho Eparai

taw pe. Tàpuz heta 'ymaw huwake ywyxig heta haw huwake tuz a'e taw. Upyta Zezuz a'e pe wemimu'e wapyr.

⁵⁵ Uhem etea'i Zutew waze-mono'ogaw 'ar a'e kury. Uzapo mai'u haw uhua'u ma'e wà. Zana-erayr wazuka 'ym awer, i'i teko a'e mai'u haw pe wà. Teko tetea'u a'e ywy rehe har oho Zeruzarez tawhu pe wà, uzekwaku pà uzemukatu pà Tupàn huwa rupi wà, a'e temi'u i'u zanune wà. ⁵⁶ Teko wekar Zezuz oho waiko wà, Tupàn hàpuzuhu pe uzemono'ono'og pà wà. Upuranu uzehezehe wà. — Aipo ur putar mai'u haw pe a'e nehe no, ta'e tuwihaw ipuruzuka wer hehe a'e wà xe, i'i uzeupeupe wà.

⁵⁷ Xaxeto wanuwihaw a'e wà, ze'eg kwehe arer kwaw par parizew her ma'e a'e wà no, uze'eg nezewe teko wanupe a'e wà. — Aze amo wexak Zezuz a'e wà nehe, tuwe umume'u urewe a'e wà nehe. A'e rupi zapuner ipyhykaw rehe zane nehe, i'i tuwihaw uzeupeupe wà.

12

Mari omono kàpuhàg Zezuz ipy rehe a'e kury

¹ Heta we 6 'ar kury, mai'u haw uhua'u ma'e iapo 'ym mehe we kury. Oho Zezuz Metàn taw pe kury, Arazar heko haw pe kury. (Arazar Zezuz hemimugweraw kwer romo hekon a'e.) ² A'e pe har uzapo mai'u haw izupe a'e wà. Arazar umai'u in Zezuz huwake. Heinyr Mart omono temi'u Zezuz pe i'u kar pà izupe. ³ Na'e Mari werur kàpuhàg hekuzar katu ma'e zutahyky'a por Zezuz pe a'e kury. Omono ipy rehe. Uhyuhyw ipy u'aw pupe no. Kàpuhàg hyàkwegatuahy tàpuz pupe paw rupi a'e. ⁴ Amo Zezuz hemimu'e a'e, Zut Kario pe har her ma'e a'e, (Zezuz tuwihaw wanupe imono àrà m a'e) uze'eg ahyahy a'e pe har wanupe a'e kury.

⁵ — Aze mo ume'eg kwez kàpuhàg a'e, a'e mehe mo upuner mo hekuzar imono e haw rehe ma'e hereko 'ymar wanupe a'e. ³⁰⁰ temetarer hekuzaromo a'e, i'i wanupe.

⁶ Zut nuzamutar kwaw ma'e hereko 'ymar a'e wà. Ma'e rehe imunar ma'e romo hekon. A'e rupi uze'eg nezewe. Zezuz hemetarer rehe uzekaiw ma'e romo hekon Zut a'e. Weraha temetarer hyru iko tuweharupi uzeupi wata mehe. Māràmàràn 'ar mehe o'ok amo uzeupe, hehe imunar pà.

⁷ — Eze'eg zo nezewe izupe ty, i'i Zezuz izupe. — Emupyty'u kar zo agwer ma'e iapo re ty. Uzakook kwez kàpuhàg herehe, ta'e hemuhyk kwez xe, hetym àwàm rehe a'e xe, i'i izupe. (Ta'e Zutew uzakook kàpuhàg umàno ma'e kwer wanehe a'e wà xe, watym zanune a'e wà xe.) ⁸ Uze'eg Zezuz amogwer wanupe. — Tuweharupi ma'e hereko 'ymar pepyr wanekon a'e wà. Naiko kwaw pepyr tuweharupi ihe nehe. A'e rupi aze teko ipurapo wer ikatuahy ma'e rehe ihewe ko 'ar rehe a'e wà nehe, tuwe uzapo a'e wà nehe, i'i izupe.

Tuwihaw ipuruzuka wer Arazar rehe a'e wà kury

⁹ Teko tetea'u wenu Zezuz Metàn taw pe heko haw imume'u haw a'e wà. A'e rupi oho a'e pe wà kury. Oho Zezuz hexak pà wà. Oho Arazar hexak pà wà no, ta'e Zezuz umugweraw kar a'e xe. ¹⁰ A'e rupi xaxeto wanuwihaw ipuruzuka wer Arazar rehe a'e wà no. Xiuka zemim Arazar zane nehe, i'i uzeupeupe wà. ¹¹ Ta'e Arazar imugweraw kar ire teko tetea'u uzeruzar Zezuz rehe a'e wà xe. Nuweruzar kwaw uwihaw kwehe arer wà. A'e rupi tuwihaw wikwahy wà.

Zezuz wixe Zeruzarez tawhu pe zumen ku'az a'e kury

¹² Iku'egwepe teko tetea'u uhem Zeruzarez tawhu pe wà kury, mai'u haw uhua'u ma'e rehe wà kury. (— Zanera'yr izuka 'ymaw, i'i teko a'e mai'u haw pe wà.) — Zezuz ur putar xe a'e nehe no, i'i amo awa a'e teko wanupe. Teko tetea'u wenu imume'u mehe wà. ¹³ A'e rupi uhaw pino oho wà. Na'e oho pe rupi huwàxi pà wà kury.

— Ikatuahy Tupàn a'e.

Ikatuahy Tupàn hemimur karer a'e no.

Tuwe Tupàn umur ukàgaw kwez Izaew izuapyapyr wanuwihawete pe a'e nehe, i'i oho waiko izupe wà.

¹⁴ Wexak Zezuz amo zumen a'e. Wapyk oho iku'az kury, ta'e nezewe i'i ze'eg kwehe arer a'e xe.

¹⁵ Pekyze zo nehe, Zeruzarez taw pe har wà.

Uhem putar penuwihawete peme a'e nehe kury.

Zumena'yr ku'az tur putar nehe, i'i ze'eg kwehe arer a'e.

¹⁶ A'e 'ar mehe we nurukwaw kwaw a'e ma'e ure rihi. Zezuz ywate iho re urema'enukwaw a'e ze'eg imuapyk pyrer rehe.

— Azeharomoete teko uzapo a'e ma'e ze'eg kwehe arer imuaze pà a'e wà, uru'e urezeupeupe a'e mehe kury.

¹⁷ Amo teko Zezuz rehe we wanekon a'e wà, Arazar imugweraw kar mehe a'e wà. A'e teko umume'u imugweraw kar awer amogwer teko wanupe wà kury.

¹⁸ A'e rupi teko tetea'u uwàxi Zezuz oho wà, ta'e wenu hemiapo kwer imume'u haw a'e wà xe, ta'e wenu ikàgaw imume'u haw a'e wà xe.

¹⁹ Ze'eg kwehe arer kwaw par parizew her ma'e uzemono'og a'e wà kury. Uze'eg uzeupeupe wà. — Teko nuzekaiw kwaw zaneze'eg rehe a'e wà kury. Oho

Zezuz haikweromo paw rupi wà, i'i ahyahy uzeupeupe wà.

Amo Kere ywy rehe har ipurexak wer Zezuz rehe a'e wà kury

²⁰ Amo Kere ywy rehe har a'e wà, oho Zeruzarez pe Tupàn imuwete katu pà mai'u haw 'ar mehe a'e wà. ²¹ Ur Piri pe uze'eg pà wà kury. (Piri a'e, Metexaz pe har Karirez ywy rehe har romo hekon a'e.) — Urepurexak wer Zezuz rehe ure, i'i izupe wà.

²² Oho Piri waze'eg imume'u pà Anere pe kury. Na'e Piri a'e, Anere a'e no, oho Zezuz pe imume'u pà a'e wà no, Kere ywy rehe har wanur haw imume'u pà izupe a'e wà kury. ²³ Uze'eg Zezuz wanupe.

— Ihe Awa ta'yr romo aiko ihe. Nan kwehe tete Tupàn hemuigo kar putar tuwihaw ikàgaw wera'u ma'e romo a'e nehe.

²⁴ Azeharomoete ko heze'eg ihe. Aze teko nuzutym kwaw aroz 'yz ywy rehe a'e wà nehe, nahezuz kwaw nehe, na'i'a kwaw nehe. Ywy rehe itym ire umàno a'e aroz 'yz a'e. Aze umàno nehe, a'e mehe i'a tetea'u putar nehe.

²⁵ — Xo heremiapo putar haw zo azapo putar tuweharupi nehe, aze i'i teko nehe, wiko e putar tuweharupi nehe. Umumaw e putar weko haw nehe. Nazapo kwaw heremiapo putar haw ihe nehe. Xo Tupàn hemiapo putar haw zo azapo putar nehe, aze i'i teko nehe, umurywete kar putar uzar Tupàn nezewe mehe nehe. A'e ae wiko putar Tupàn pyr tuweharupi nehe. Tupàn umurywete kar putar a'e wemiruze'eg tuweharupi a'e nehe no. ²⁶ Aze a'e Kere ywy rehe har heko wer heremiruze'eg romo a'e wà nehe, tuwe weruzar heze'eg a'e wà nehe. Ta'e heremiruze'eg weruzar heze'eg a'e wà xe. Aze weruzar heze'eg wà nehe, heru umuawate katu putar a'e teko a'e wà nehe no.

Zeuz uze'eg umàno àwàm rehe a'e kury

²⁷ — Azemumikahy ihe kury. Ma'e a'e putar nehe. — Epuraraw kar zo a'e ma'erahy ihewe nehe, aipo a'e putar heru pe nehe. Nan kwaw pa. Azur tuwe a'e ma'erahy ipuraraw pà ihe, i'i urewe. Na'e uze'eg Tupàn pe. ²⁸ — O heru, tuwe teko uze'egatu nerehe a'e wà nehe, tuwe umume'u nekàgaw nepuràg eteahy haw amogwer wanupe wà nehe, i'i izupe ureruwa rupi. Na'e i'i amo uze'eg ma'e ywate har a'e kury. Teko Zezuz huwake har wenu ize'eg mehe wà. — Amuze'egatu kar teko hezehe ihe wà. A'e teko umume'u wi putar hekàgaw hepuràg eteahy haw amogwer wanupe a'e wà nehe no, i'i ywak rehe har a'e kury.

²⁹ Teko a'e pe har wenu ize'eg mehe wà.

— Àmàn ànogaw aipo, i'i amo wà. — Tupàn heko haw pe har uze'eg kwez izupe a'e, i'i amogwer wà. ³⁰ Uze'eg Zezuz wanupe.

— Naherehe kwaw a'e ze'eg tur ihewe a'e. Penehe tur ihewe a'e, i'i wanupe. ³¹ Nan kwehe tete Tupàn uzepyk putar herehe a'e nehe, teko paw wanekuzaromo a'e nehe, ta'e teko paw uzapo ikatu 'ym ma'e a'e wà xe. A'e mehe Zurupari a'e, ikatu 'ym ma'e iapo har wanuwihaw a'e, nupuner kwaw teko wamono kar haw rehe tatahu pe a'e nehe. Nuiko kwaw teko wanuwihaw romo a'e nehe kury. ³² Aze hemupu'àm ywy wi wà nehe, amunryk putar teko paw hezeupe ihe wà nehe.

³³ (Nezewe umume'u ywyrà kanetar rehe umàno àwàm urewe a'e.) ³⁴ I'i teko izupe wà. — Ze'eg kwehe arer urewe imur pyrer a'e, nezewe uze'eg urewe a'e. — Tuwihawete ur ma'e ràm wiko putar tuweharupi a'e nehe, umàno 'ym pà a'e nehe, i'i urewe a'e. — Uzuka putar Awa ta'yr a'e wà nehe, ywyrà kanetar rehe hupir pà a'e wà nehe, ere

kwez urewe ne. Màràzàwe tuwe ereze'eg nezewe urewe ne, i'i izupe wà.

³⁵ I'i Zezuz wanupe.

— Tatainy wiko pepyr ko 'ar rehe a'e. Nan kwehe tete oho putar pewi nehe. Peiko tatainy rehe. A'e rupi pexak peho àwàm. Ipytun mehe wata ma'e nuexak kwaw oho àwàm a'e wà. ³⁶ Pezeruzar a'e tatainy rehe nehe, pepyr heko mehe we nehe, a'e rupi tatainy hereko har romo peiko putar nehe. (Uzehe uze'eg a'e. Ta'e tatainy zàwenugar romo hekon a'e xe. Hemiruze'eg oho putar Tupàn pyr a'e wà nehe. Tatainy hereko har wà, za'e wanupe. Hemiruze'eg 'ym oho putar tatahu pe wà nehe. Ipytunaw rupi wata ma'e wà, za'e wanupe.)

Teko nuzeruzar kwaw Zezuz rehe a'e wà rihi

A'e ma'e imume'u re oho Zezuz a'e wi teko wanuwuwi a'e kury. Uzeàmim oho wanuwuwi. ³⁷ Wexak zepe Zezuz purumupyтуhegatu kar haw iapo mehe wà. Nuzeruzar kwaw hehe wà. ³⁸ Kwehe mehe Izai umume'u wanemiapo ràm a'e.

Hezar, amume'u ze'eg azeharo-moete har aha teko tetea'u wanupe ihe.

Nuzeruzar kwaw heze'eg rehe a'e wà.

Erexak kar nekàgaw wanupe ne.

Nuzeruzar kwaw neze'eg rehe wà,
i'i Izai kwehe mehe a'e.

³⁹ Nuzeruzar kwaw hehe a'e wà. Amo ae Izai ze'eg nezewe i'i a'e.

⁴⁰ Tupàn a'e, numuehàpyhà kar kwaw wanaha a'e wà.

Nukwaw kar kwaw ma'e wanupe a'e.

A'e rupi nahehàpyhà kwaw wà kury. Nukwaw kwaw ma'e wà kury.

Naheko wer kwaw heremiruze'eg romo a'e wà.

A'e rupi namukatu kwaw ihe wà nehe,
i'i Tupàn wanupe, i'i Izai kwehe mehe.

⁴¹ Nezewe i'i Izai a'e, ta'e wexak Zezuz ikàgaw ipuràg eteahy haw a'e xe, (upuahu pe a'e xe). Umume'u a'e ma'e pape rehe imuapyk pà a'e. ⁴² Amò Zutew wanuwihaw uzeruzar Zezuz rehe a'e 'ar mehe a'e wà. Numume'u kwaw hehe uzeruzar haw amogwer wanupe wà. Ta'e ukyze ze'eg kwehe arer kwaw par wanuwi wà xe.

— Amogwer tuwihaw hemono kar putar zemono'ogaw wi a'e wà nehe, i'i uzeupeupe wà. ⁴³ — Tuwe teko uze'egatu herehe wà nehe, i'i agwer teko uzeupe wà. — Tuwe hekatu Tupàn pe nehe, ni'i kwaw uzeupe wà. A'e rupi numume'u kwaw Zezuz rehe uzeruzar haw wà.

— *Heze'eg nuzawy kwaw purehe uzepyk ma'e a'e, i'i Zezuz teko wanupe a'e kury*

⁴⁴ Na'e uze'eg Zezuz oho wahy-haw rupi kury, teko wanupe kury.

— Aze teko uzeruzar herehe wà nehe, uzeruzar putar hemur kar har rehe wà nehe no.

⁴⁵ Aze teko herexak wà nehe, wexak putar hemur kar har wà nehe no. ⁴⁶ Azur ywy rehe tatainy ài ihe, Tupàn ze'eg imume'u pà purupe ihe. A'e rupi herehe uzeruzar ma'e nuiko kwaw ipytunaw rupi wata ma'e ài a'e wà nehe, ta'e ukwaw putar Tupàn ze'eg a'e wà nehe xe. ⁴⁷ Aze teko wenu heze'eg a'e wà nehe, aze nuweruzar kwaw a'e wà nehe, nazepyk kwaw wanehe ko 'ar rehe ihe nehe. Ta'e nazur kwaw ko ywy rehe teko wanehe hezepyk pà ihe. Tatahu wi teko wapyro pà azur ihe. ⁴⁸ Heze'eg nuzawy kwaw purehe uzepyk ma'e a'e. Aze teko nuzeruzar kwaw heze'eg rehe a'e wà nehe, aze nahoko wer kwaw heremiruze'eg romo a'e wà nehe, ima'enukwaw putar heze'eg rehe

a'e wà nehe, tatahu pe oho pà a'e wà nehe.

⁴⁹ Naze'eg e kwaw ihe zutyka'i ihe. Heru hemur kar har umume'u kar a'e ma'e ihewe a'e. ⁵⁰ Aze pezeruzar ize'eg rehe nehe, peiko putar ipyr tuweharupi nehe, tatahu pe peho pixik 'ym pà nehe. Heru hemuze'eg kar a'e, umume'u kar a'e ma'e ihewe a'e.

13

Zezuz uzuhez wemimu'e wapy a'e kury

¹ Uhem etea'i a'e mai'u haw Zanera'yr Wazuka 'ym Awer her ma'e a'e kury. — Pyhewe uzypyrog putar mai'u haw iapo pà a'e nehe kury, i'i teko uzeupeupe wà. Uze'eg Zezuz uzeupe a'e. — Na'iàrew kwaw hemàno àwàm ihe nehe kury. Aha putar ko ywy wi heru pe ihe nehe kury. Azamutar katu tuwe heremimu'e ihe wà. Napytu'u kwaw wamutar katu re nehe, i'i uzeupe. ² Na'e Zezuz umai'u wà urepyr a'e kury. Zut a'e, Ximàw Kario taw pe har ta'yr a'e, umai'u a'e pe urepyr a'e. Zurupari wixe Zut ipy'a pe a'e 'ar mehe a'e kury. Uze'eg izupe ipy'a pe kury. — Emume'u Zezuz iho àwàm eho tuwihaw wanupe nehe. A'e rupi tuwihaw umur kar putar zauxiapekwer izupe a'e wà nehe. Zauxiapekwer upyhyk putar heraha tuwihaw pe wà. A'e mehe tuwihaw uzuka kar putar Zezuz a'e wà nehe, i'i Zurupari Zut pe, ipy'a pe. ³ Tupàn umur ukàgaw Zezuz pe a'e. Zezuz ukwaw ikàgaw uzehe heko haw kury. Ukwaw Tupàn wi ur awer no. Ukwaw Tupàn pe oho àwàm no. ⁴ Na'e Zezuz upu'àm mez wi utyryk pà kury. Wenuhem ukamir puku uzewi kury. Uzàpixi pàn pehegwer uku'aw kury. ⁵ Omono 'y kawaw pupe kury. Uhez urepy nàngatu iko. Uhyuhyw a'e pàn pehegwer uku'aw har pupe. ⁶ Uhem Ximàw

Pet huwake kury. Uze'eg Pet izupe. — Aipo erezuhez putar hepy nehe no, hezar, i'i izupe.

7 Uze'eg Zezuz izupe. — Màràzàwe tuwe nerekwaw kwaw ko heremiapo ne. Amo 'ar mehe erekwaw putar nehe, i'i izupe.

8 — Nan kwaw pa. Nerezuhez pixik kwaw hepy nehe, i'i Pet izupe. — Aze nazuhez kwaw nepy nehe, nereiko kwaw heremimu'e romo nehe, i'i izupe.

9 — Hezar. Ezuhez hepy nehe, ezuhez hepo nehe no, ezuhez heàkàg nehe no, i'i izupe.

10 — Aze amo uzahak nehe, ikatu nehe. Xo ipy izipiw a'e re nehe. Nezewegatete pe no. Peiko ikatu ma'e romo paw rupi. Xo pitài xe har na'ikatu kwaw a'e, i'i Zezuz izupe. 11 — Amo 'ar mehe amo xe har hezuka kar putar tuwihaw wanupe a'e nehe, i'i Zezuz upy'a pe. Úkwaw a'e ma'e iapo àrà. A'e rupi — Pitài xe har zo na'ikatu kwaw a'e, i'i urewe a'e.

12 Urepy izuhez pawire umunehew wi ukamir puku kury, wenaw pe uzewyr pà wapyk pà kury.

— Aipo pekwaw katu peme heremiapo kwer. Màràzàwe tuwe azuhez pepy. 13-14 — Purumu'e ma'e, peze peiko ihewe. — Urezar, peze peiko ihewe no. Ikatu nezewe peze haw, ta'e aiko purumu'e ma'e romo ihe xe. Aiko pezar romo ihe xe. Azuhez pepy kwez kury. Pe nehe no, aze pezuhez amogwer wapy nehe, pekatuahy putar ihewe nehe no. 15 Azapo ma'e kwez penuwa rupi ihe kury. Pezapo a'e ma'e hezàwegatete nehe no. 16 Azeharomoete heze'eg ihe. Ni amo uma'ereko e ma'e nuiko wera'u kwaw uzar wi a'e wà. Ni amo ze'eg imume'u har nuiko wera'u kwaw omono kar har wi a'e wà. 17 Pekwaw ko ze'eg azeharomoete har kury. Aze peruzar nehe, penurywete putar tuwe nehe.

18 Aze'eg teko peme paw rupi ihe kury. Xo pitài xe har rehe zo aze'eg teko ihe kury. Apukwaw katu pitàitàigatu ihe. Pitài xe har heàmàtyry'ymar romo hekon a'e. Akwaw a'e awa ihe. Nezewe i'i ze'eg kwehe arer a'e. — Amo awa u'u putar temi'u heremimono kwer a'e nehe. A'e re heàmàtyry'ymar romo uzeapo putar a'e nehe, i'i ze'eg kwehe arer hereko haw rehe a'e. Uzeapo putar ma'e a'e ze'eg rupi katete a'e nehe kury. 19 Amume'u putar agwer ma'e uzeapo ma'e rà. peme ihe kury, izeapo 'ym mehe we ihe kury. A'e rupi izeapo mehe nehe, pezeruzar putar Tupàn romo hereko haw rehe nehe. 20 Aze amo uzekaiw katu heremimono kar rà. rehe a'e nehe, herehe uzekaiw katu ma'e ài hekon putar a'e nehe. Aze amo herehe uzekaiw katu a'e nehe, hemur kar arer rehe uzekaiw katu ma'e ài hekon putar a'e nehe.

Zezuz umume'u wàmàtyry'ymar a'e kury

21 A'e ma'e imume'u re uze-mumikahy tuwe Zezuz kury. Umume'u tuwe umàno àwàm urewe. — Azeharomoete ko heze'eg ihe. Amo xe har penehe we har umume'u putar heho àwàm oho tuwihaw wanupe a'e nehe. Tuwihaw umur kar putar zauxiapekwer a'e pe ihewe a'e wà nehe, hepyhyk kar pà wanupe a'e wà nehe, i'i urewe.

22 Urume'e urezehezehe ure kury.

— Ma'enugar xe har uzapo putar nezewe haw a'e nehe, uru'e ureze-
upeupe. Nurukwaw pixik kwaw ure. 23 Ihe ihe, (Zezuz hemiamutar katu ihe), apyk ten'àg Zezuz huwake ihe kury. 24 Ximàw Pet opo umuawawak ihewe a'e kury, ihewe ze'eg pà a'e kury. — Epu-ranu hehe ty.

— Mo rehe ereze'eg iko ne, ere izupe ty, i'i Pet ihewe.

²⁵ A'e rupi atyryk Zezuz huwakea'i ihe kury, hehe hep-
uranu pà ihe kury. — Mo rehe
ereze'eg iko ne, hezar, a'e izupe.

²⁶ — Amuàkym putar ko tpy'ak
kwez ma'ero'o kwer tykwer in-
uromo ihe nehe kury. A'e re
amono kar putar heàmàtyry'ymar
pe ihe nehe kury, izupe i'u kar
pà ihe nehe kury, i'i Zezuz ihewe.
Umuàkym tpy'ak iaikaw pyrer
ma'e ro'o kwer tykwer inuromo
kury, imono pà Zut pe kury.
(Ximàw Kario pe har romo hekon
a'e.) ²⁷ U'u tpy'ak a'e kury.
Na'arewahy Zurupari wixe tuwe
ipy'a pe a'e kury. Uze'eg Zezuz Zut
pe. — Tàrityka'i ezapo neremiapo
rà m eho nehe ty, i'i izupe.

²⁸ Amogwer mez huwake har
wenu ize'eg mehe wà. — Màràzàwe
tuwe nezewe i'i izupe a'e, uru'e
urezeupe. Nurukwaw kwaw.

²⁹ Zut a'e, Zezuz hemetarer rehe
uzekaiw ma'e romo hekon a'e. A'e
rupi amo hemimu'e nezewe uze'eg
uzeupe a'e wà. — Kwa, Zezuz
omono kar Zut amo temi'u ime'eg
kar pà izupe a'e kury. A'e mehe
uhyk putar zanemai'u mehe nehe,
i'i uzeupe wà. — Nan, i'i amogwer
wà. — Emono e temetarer eho
ma'e hereko 'ymar wanupe nehe
ty, i'i Zezuz kwez izupe kury, i'i
amogwer wà. Nukwaw kwaw a'e
wà.

³⁰ A'e tpy'ak i'u re na'arewahy
Zut oho a'e wi wanuwì a'e kury.
Pyhaw kury.

*Zezuz umume'u ze'eg pyahu
ma'e a'e kury*

³¹ Zut iho ire Zezuz uze'eg urewe
kury.

— Awa ta'yr romo aiko ihe. Uhem
he'ar kwez kury. Nan kwehe
tete teko wexak putar hekàgaw
a'e wà nehe. Wexak putar Tupàn
ikàgaw a'e wà nehe no, ta'e umur
ukàgaw ihewe a'e xe. ³² Nan kwehe
tete amume'u putar Tupàn ikàgaw

ipuràg eteahy haw purupe ihe
nehe. Tupàn umume'u putar
hekàgaw hepuràg eteahy haw
purupe a'e nehe no. ³³ Heremimu'e
wà, hepurumuzàmuzàg ài peiko
ihewe. Nan kwehe tete aha putar
pewi ihe nehe kury. Herekar putar
zepe pe nehe. Karumehe amume'u
ma'e Zutew wanupe ihe. Amume'u
wi putar a'e ma'e peme ihe nehe
kury. — Napepuner kwaw peho
haw rehe heho àwàm me nehe.
³⁴ Ze'eg ipyahu ma'e amume'u
putar peme kury. Peruzar tuwe
ko ze'eg nehe. — Pezeamutamar
katu tuwe nehe. Apuamutar katu
ihe, nezewegatete pezeamutamur
katu hezàwegatete nehe no.
³⁵ A'e rupi teko paw ukwaw putar
heremimu'e romo peneko haw a'e
wà nehe. Ta'e pezeamutamur
katu putar nehe xe.

*Zezuz umume'u Pet teko wanupe
ize'eg àwàm a'e kury*

³⁶ — Ma'e pe ereho putar nehe
kury, urezar, i'i Ximàw Pet izupe.
— Napepuner kwaw heho àwàm me
peho haw rehe pe. Amo 'ar mehe
peho putar a'e pe heraikweromo
nehe, i'i Zezuz izupe.

³⁷ — Hezar, màràzàwe tuwe na-
puner kwaw neraikweromo heho
haw rehe tàrityka'i ihe nehe kury, i'i
Pet izupe. — Aze hezuka wà nehe,
napytu'u kwaw neraikweromo
heho re nehe, i'i izupe.

³⁸ — Aipo nezezuka kar wer tuwe
heremiruze'eg romo nereko haw
rehe ne. Azeharomoete ko heze'eg
ihe. Na'iruz haw teko upuranu
putar nerehe a'e wà nehe. — Aipo
Zezuz hemiruze'eg romo ereiko
ne, i'i putar newe wà nehe. —
Nakwaw kwaw Zezuz ihe ty, ere
putar wanupe na'iruz haw nehe,
zapukaz ize'eg 'ym mehe nehe, i'i
Zezuz Pet pe.

14

— *Aze pezeruzar herehe nehe, peho putar heru pyr nehe, i'i Zezuz wemimu'e wanupe a'e kury*

¹ Uze'eg wiwi Zezuz urewe a'e kury.

— Pekyze zo tuwihaw wanuwi nehe, pezemumikahy zo nehe. Pezeruzar Tupàn rehe, pezeruzar herehe nehe no. ² Heta tetea'u tàpuz heru heko haw pe. Amuhyk putar a'e peneko àwàm aha a'e pe peme ihe nehe. Aze mo namuhyk iwer, a'e mehe mo namume'u iwer mo imuhyk àwàm peme. ³ Peneko àwàm imuhyk kar ire nehe, azewyr wi putar tuwà xe nehe no, pemono'ono'og pà hezeupe nehe no. A'e rupi peiko putar hepyr nehe. ⁴ Pekwaw a'e pe heho àwàm me pureraha ma'e pe.

⁵ Uze'eg Tume izupe. — Urezar, nurukwaw kwaw neho àwàm ure. Mâràzàwe urukwaw putar pe nehe, nepyr ureho àwàm nehe, i'i izupe. ⁶ I'i Zezuz izupe. — Teko amo taw pe oho mehe a'e wà, wata pe rupi a'e wà. Wanape zàwenugar romo aiko ihe. Aze teko iho wer Tupàn heko haw pe wà nehe, uzeruzar putar herehe wà nehe. Amume'u ze'eg azeharomoete har purupe ihe no. Aze pezeruzar heze'eg rehe nehe, peiko putar peho Tupàn pyr tuweharupi nehe. Aze teko heremiruze'eg romo wanekon wà nehe, ukweraw wi putar wà nehe, wikuwe wi putar tuweharupi wà nehe. Ni amo nueraha kwaw teko Tupàn pe wà nehe. Xo ihe zo araha putar teko izupe ihe wà nehe, i'i Zezuz Tume pe.

⁷ — Hekwaw pe pe, i'i urewe. — A'e rupi pekaw putar heru nehe no. Azeharomoete pekaw heru kury. Azeharomoete pexak heru kury, i'i urewe.

⁸ Uze'eg Piri izupe. — Urezar, exak kar neru urewe nehe. Nurenos kwaw amo ae ma'e newe

ure nehe, aze erexak kar neru urewe nehe, i'i izupe.

⁹ Uze'eg Zezuz izupe.

— Kwehe aiko pepyr ihe. Aipo nahekwaw kwaw pe ne rihi, Piri. Aze amo wiko herexakar romo a'e nehe, wiko heru hexakar romo a'e nehe no. Herexak mehe erexak heru iko ne.

— Exak kar neru urewe nehe, ere ihewe. Mâràzàwe tuwe ereze'eg nezewe. ¹⁰ — Aipo nerezeruzar kwaw heru inuromo hereko haw rehe ne, Piri. Aipo nerezeruzar kwaw heru heinuromo heko haw rehe ne. Namume'u e kwaw ko heze'eg newe ihe. Heru heinuromo har umume'u kar iko ihewe a'e, uzapo kar ma'e iko ihewe a'e no. ¹¹ Pezeruzar ko heze'eg rehe nehe. Aiko heru inuromo ihe. Heru wiko heinuromo a'e no. Pema'enukwaw heremiapo kwer rehe nehe, ma'e purumupytuhegatu kar haw rehe nehe. A'e mehe pezeruzar putar pitài romo hereko haw heru inuromo nehe. ¹² Azeharomoete ko heze'eg ihe. Herehe uzeruzar ma'e uzapo putar ma'e hezàwegatete a'e wà nehe. Upurumupytuhegatu kar wera'u putar ihewi a'e wà nehe, ta'e aha putar heru ipyr ihe nehe xe. ¹³ Azapo putar wyzài ma'e peme ihe nehe, aze penoz a'e ma'e heru pe herer rehe nehe. Nezewe mehe aexak kar putar heru ikàgaw ipuràg eteahy haw purupe ihe nehe. ¹⁴ Aze penoz wyzài ma'e herer rehe nehe, azapo putar a'e ma'e peme ihe nehe.

— *Tekwe Puràg upyta putar pepyr tuweharupi a'e nehe, i'i Zezuz wemimu'e wanupe a'e kury*

¹⁵ Uze'eg wi urewe.

— Aze heamutar katu pe nehe, peruzar putar heze'eg nehe. ¹⁶ Aenos putar amo ae pepytywà har heru pe ihe nehe. Umur kar putar wekwe peme a'e nehe. Hekwe umume'u xo ze'eg azeharomoete har purupe a'e. Upyta

putar pepyr tuweharupi a'e nehe. ¹⁷ Tupàn iàmàtry'ymar ywy rehe har nuexak kwaw Tupàn rekwe tur mehe a'e wà nehe, nukwaw kwaw a'e wà nehe. A'e rupi nupuner kwaw hemiruze'eg romo weko haw rehe a'e wà nehe. Pekwaw putar nehe, ta'e upyta putar pepyr a'e nehe xe, ta'e wiko putar pepy'a pe a'e nehe xe.

¹⁸ Napuezar kwaw ihe nehe. Azewyr wi putar tuwà peme nehe no. ¹⁹ Na'jàrew kwaw heho àwàm. A'e re heàmàtry'ymar ywy rehe har naherexak kwaw a'e wà nehe. Pe herexak wi putar pe nehe. Ta'e akweraw wi putar hemàno re ihe nehe xe. Aiko wi putar tuweharupi nehe. A'e rupi pekweraw wi putar pemàno re nehe no. Peiko wi putar tuweharupi nehe no. ²⁰ A'e 'ar ihem mehe nehe, pekwaw putar heru inuromo hereko haw pe nehe. Pekwaw putar heinuromo peneko haw nehe no, peinuromo hereko haw zàwegatete nehe no.

²¹ Aze amo uzeruzar heze'eg rehe a'e nehe, aze weruzar heze'eg a'e nehe no, a'e ae heamutar katu har romo hekon a'e nehe. Aze amo heamutar katu a'e nehe, heru uzamutar katu a'e teko a'e nehe no. Azamutar katu putar a'e heamutar katu har ihe nehe no. Azekwaw katu kar putar izupe ihe nehe no.

²² Zut a'e (nan Zut Kario pe har a'e, Zut inugwer a'e) upuranu Zezuz rehe a'e kury.

— Hezar, i'i izupe. — Erezekwaw katu kar putar urewe ne nehe. Màràzàwe tuwe nerezekwaw kar kwaw amogwer teko ywy rehe har wanupe nehe, i'i Zut izupe, hehe upuranu pà. ²³ Uze'eg wi urewe. Aze teko heamutar katu a'e wà nehe, weruzar putar heze'eg a'e wà nehe. Heru uzamutar katu putar a'e teko a'e wà nehe no. Heru a'e nehe, ihe ihe nehe no, uruzur putar wapyr urereko pà ure nehe no. ²⁴ Heamutar 'ymar nuweruzar kwaw heze'eg a'e wà

nehe. Peinu heze'eg. Namume'u kar kwaw a'e ze'eg hezeupe. Nan. Hemur kar har umume'u kar a'e ze'eg ihewe a'e. ²⁵ Agwer ma'e amume'u peme ihe, pepyr hereko mehe we ihe. ²⁶ Heru umur kar putar Wekwe Puràg purupytywà ma'e pepyr a'e nehe, ta'e peiko heremiruze'eg romo pe xe. Pemu'e putar ma'e rehe paw rupi a'e nehe. Pemuma'enukwaw kar putar heze'eg rehe paw rupi a'e nehe no.

²⁷ Heho re, aze mo napupytywà putar iwer ihe, a'e mehe mo pekyze mo heàmàtry'ymar wanuwi pe, pekyze mo ma'e wi pe. Hekàg ihe. Nakyze kwaw wanuwi ihe, ma'e wi ihe. A'e rupi amukàg putar pepy'a ihe nehe. A'e rupi napekyze kwaw nehe no. Teko napemukàg kar kwaw hezàwe a'e wà. Xo ihe zo akwaw tuwe pemukàg kar haw ihe. A'e rupi pezemumikahy zo heho àwàm rehe nehe. Pkyze zo heàmàtry'ymar wanuwi nehe. Pkyze zo wyzài ma'e wi nehe. ²⁸ — Aha putar pewi ihe nehe, azewyr wi putar peme ihe nehe no, a'e kwez peme. Peinu imume'u mehe pe. Aze mo heamutar katu pe, a'e mehe mo penurywete mo heru ipyr heho àwàm rehe pe, ta'e heru ikàg wera'u ihewi a'e xe. ²⁹ Amume'u heho àwàm kwez peme ihe kury, heho 'ym mehe we ihe rihi. A'e rupi ywak rehe heho àwàm hexak mehe pezeruzar putar tuwe heze'eg rehe nehe, herehe nehe.

³⁰ Napuner kwaw kwehea'u peme heze'egaw rehe kury, ta'e heàmàtry'ymar ko ywy rehe har wanuwihaw a'e xe, umur kar wemiruze'eg xe a'e wà xe: hepyhyk putar a'e wà nehe. Aze mo nazezuka kar iwer mo wanupe, a'e mehe mo nupuner iwer mo hezuka haw rehe wà. ³¹ Azamutar katu heru ihe. A'e rupi azapo wi putar hemiapo putar haw paw

rupi ihe nehe. A'e rupi teko ukwaw putar heru iamutar katu haw a'e wà nehe. Azamutar katu heru ihe. Uze'eg wi urewe kury. — Zaha ty wà, zahem zaha xe wi nehe kury ty wà, i'i urewe kury.

15

— *Ma'ywa 'yw ài aiko ihe, i'i Zezuz wemimu'e wanupe a'e kury*

¹ (Amo ae tàpuz me) uze'eg wi Zezuz urewe a'e kury.

— Ma'ywa 'yw ài aiko ihe. Heru a'e, ma'ywa 'yw rehe uzekaiw ma'e ài hekon a'e. ² Herehe uzeruzar ma'e a'e wà, hàkàgwer ài wanekon a'e wà. Aze amo hàkà na'i'a kwaw nehe, a'e mehe hehe uzekaiw ma'e omonohok putar a'e nehe. Weityk hàkàgwer i'a 'ym ma'e kwer a'e. A'e rupi ma'ywa 'yw ikatu wera'u putar a'e nehe, i'a katu wera'u putar a'e nehe no. ³ Heru pemukatu kwez kury, (akwez ma'ywa 'yw ài kury), ta'e peruzar ize'eg heremimume'u kwer pe xe. ⁴ Aze izar omonohok hàkà i'ym wi nehe, a'e hàkàgwer nupuner kwaw i'a haw rehe nehe. Nezewegatete aze napeiko kwaw heremiruze'eg romo nehe, naperuzar kwaw heze'eg nehe. Peiko tuwe heremiruze'eg romo nehe. Nezewe mehe peiko putar i'a katu ma'e ài nehe.

⁵ Ma'ywa 'yw ài aiko ihe. Hàkàgwer ài peiko pe. Aze hàkà upyta u'ym ikatu ma'e rehe nehe, i'a katu putar nehe. Nezewegatete aze peiko heremiruze'eg romo nehe, peruzar putar heze'eg nehe, ikatuahy ma'e tetea'u iapo pà nehe. ⁶ Aze amo upytu'u heremiruze'eg romo wiko re nehe, hàkàgwer i'ok pyrer ài hekon putar a'e nehe. Uxinig putar nehe. Hehe uzekaiw ma'e omono'og putar agwer hàkàgwer uxinig ma'e kwer a'e nehe, tata pupe hany pà a'e nehe. ⁷ Aze pepyta heinuromo nehe, aze heze'eg upyta peinuromo nehe,

pepuner wyzài ma'e henoz taw rehe ihewe nehe. Amono putar a'e ma'e peme ihe nehe. ⁸ Aze ma'ywa 'yw i'a katu nehe, — Ikatu ma'e, i'i teko i'ym pe wà nehe. Nezewegatete aze peruzar heze'eg nehe, peiko putar heremimu'e romo nehe. A'e mehe teko ukwaw putar heru ikàgaw ipuràg eteahy haw a'e wà nehe, penehe ume'e pà a'e wà nehe. ⁹ Heru peamutar katu a'e. Nezewegatete apuamutar katu ihe no. Peiko wi wi heremiruze'eg romo nehe. A'e mehe napytu'u kwaw peamutar katu re ihe nehe. ¹⁰ Aruzar heru ze'eg ihe. A'e rupi heamutar katu a'e. Nezewegatete peruzar heze'eg nehe. A'e mehe napytu'u kwaw peamutar katu re ihe nehe.

¹¹ Amume'u agwer ma'e kwez peme ihe, ta'e hepurumurywete kar wer penehe ihe xe. Penurywete putar tuwe nehe. Penurywete haw uhyk putar peme nehe.

¹² Peruzar ko heze'eg nehe. Apuamutar katu ihe. Nezewegatete pezeamutamutar katu nehe no. ¹³ Aze awa uzezuka kar umyrypar hekuzaromo a'e nehe, azeharomoete wiko umyrypar iamutar katu har romo a'e nehe. ¹⁴ Aze peruzar heze'eg nehe, peiko putar hemyrypar romo nezewegatete nehe no.

¹⁵ — Ihewe uma'ereko ma'e, na'e kwaw peme ihe kury. Ta'e uma'ereko ma'e nukwaw kwaw uzar hemiapo ràm a'e wà xe. Uma'ereko e izupe wà. — Hemyrypar, a'e peme kury. Ta'e amume'u ma'e heru hemimume'u kwer paw peme ihe kury xe. ¹⁶ Naherexak kwaw pe. Apuexaexak ihe. — Peruzar heze'eg nehe, pemume'u Tupàn ta'yr romo hereko haw purupe nehe, a'e peme. Teko tetea'u uzeruzar herehe a'e wà kury, ta'e wenu peze'eg a'e wà xe. Penemiapo kwer nuzawy kwaw ma'e'a kwer upaw 'ym ma'e a'e,

ipuga 'ym ma'e a'e. A'e rupi aze penoz ma'e heru pe nehe, herer rehe nehe, umur putar a'e ma'e peme a'e nehe. ¹⁷ Peruzar ko heze'eg nehe. Pezeamutamutar katu nehe.

– *Teko ywyrehe har na'iakatuwawahy kwaw penehe a'e wà nehe, i'i Zezuz wemimu'e wanupe a'e kury*

¹⁸ Uze'eg wi urewe.

– *Teko ywyrehe har heremiruze'eg 'ym a'e wà, na'iakatuwawahy kwaw penehe a'e wà. Pema'enukwaw*

ko ma'e rehe nehe. Herehe ràgypy na'iakatuwawahy kwaw a'e wà.

¹⁹ Ikatu uzeupeupe wà. Aze mo peiko wazàwe, a'e mehe mo pekatu mo wanupe. Peiko mo wamyry-par romo. Apuxaexak ihe, ko ywy rehe har wamyter wi ihe. A'e rupi napeiko kwaw wazàwe kury. A'e rupi na'iakatuwawahy kwaw penehe a'e wà kury.

²⁰ Pema'enukwaw a'e heze'eg amo 'ar mehe heremimume'u kwer rehe. Awa na'ikàg wera'u kwaw uzar wi a'e. Heàmàtry'yamar upuraraw kar ma'erahy ihewe a'e wà. Upuraraw kar putar ma'erahy peme a'e wà nehe no. Amo teko weruzar heze'eg a'e wà. Weruzar putar peze'eg wà nehe no. ²¹ Heàmàtry'yamar upuraraw kar putar ma'erahy peme a'e wà nehe, ta'e peiko heremiruze'eg romo pe xe, ta'e nukwaw kwaw hemur kar har a'e wà xe. ²² Aze mo nazur iwer wanupe heze'eg pà ihe, a'e mehe mo – Ikatu 'ym ma'e iapo har wà, ni'i wer mo Tupàn heàmàtry'yamar wanupe a'e. Ùkwaw heze'eg a'e wà kury, a'e rupi ukwaw ikatu 'ym ma'e iapo har romo weko haw a'e wà kury. ²³ Aze amo na'iakatuwawahy kwaw herehe a'e nehe, na'iakatuwawahy kwaw heru rehe a'e nehe no. ²⁴ Azapo purumupyтуhegatu kar haw a'e teko wamytepe ihe. Ni amo nuzapo pixik kwaw agwer ma'e wanuwa

rupi a'e wà. Aze mo nazapo iwer a'e ma'e wanuwa rupi ihe, a'e mehe mo – Ikatu 'ym ma'e iapo har wà, ni'i iwer mo Tupàn a'e teko wanupe. Wexak heremiapo kwer wà. A'e rupi na'iakatuwawahy kwaw herehe wà kury, heru rehe wà no. ²⁵ I'i ze'eg kwehe arer a'e. – Nazapo pixik kwaw ikatu 'ym ma'e wanupe ihe. Nezewe rehe we na'iakatuwawahy kwaw herehe a'e wà, i'i ze'eg kwehe arer. Heàmàtry'yam e waiko a'e wà.

²⁶ Ur putar purupytywà ma'e a'e nehe. Tupàn ze'eg azeharomoete har imume'u har romo hekon a'e. Tupàn umur kar putar nehe. Wiko Tupàn pyr kury. Amur kar putar peme ihe nehe. A'e Tekwe uze'eg putar peme herehe a'e nehe no. ²⁷ Peze'eg putar herehe teko wanupe nehe no, ta'e izypy mehe arer we peiko herehe we xe, ta'e peata herupi tuweharupi xe.

16

¹ Uze'eg wi urewe. Agwer ma'e amume'u kwez peme ihe, ta'e naputar kwaw herehe pezeruzar ire pepytu'u haw ihe xe. ² Zutew wanuwihaw pemono kar putar uzemono'ogaw wi a'e wà nehe. Amo 'ar mehe nehe, nezewe i'i putar a'e wà nehe. – Aze azuka Zezuz hemiruze'eg ihe wà nehe, ikatuahy ma'e azapo putar nezewe Tupàn pe ihe nehe, i'i mua'u putar uzeupe a'e wà nehe. ³ Uzapo putar agwer ma'e peme a'e wà nehe, ta'e nukwaw kwaw heru a'e wà xe, ta'e nahekaw kwaw a'e wà no xe. ⁴ Agwer ma'e amume'u kwez peme ihe. A'e rupi a'e ma'e peme iapo mehe wà nehe, pema'enukwaw putar ko heze'eg rehe nehe.

– *Amur kar putar pepytywà àrà m pepyr ihe nehe, i'i Zezuz wemimu'e wanupe a'e kury*

Namume'u kwaw a'e ma'e izypy mehe ihe, ta'e aikuwe pepyr a'e 'ar mehe ihe xe. Tàrityka'i aha putar

pewi ihe nehe kury. ⁵ Aha putar hemur kar arer ipyr ihe nehe kury. Napepuranu kwaw herehe. — Ma'e pe ereho putar nehe, napeze kwaw ihewe. ⁶ Amume'u heho àwàm kwez peme kury. A'e rupi pezemu-mikahy kury. ⁷ Azeharomoete ko heze'eg ihe. Aze aha pewi nehe, ikatu wera'u nezewe haw peme nehe. Aze mo naha iwer pewi ihe, a'e mehe mo pepytywà àràm nur iwer mo pepyr a'e. Aze aha nehe, amur kar putar pepytywà àràm pepyr nehe.

⁸⁻⁹ Teko ipurapo wer ikatu 'ym ma'e rehe a'e wà, ta'e nuzeruzar kwaw herehe a'e wà xe. Tur mehe nehe pepytywà har ukwaw kar putar wanemiapo kwer ikatu 'ym ma'e teko wanupe a'e nehe. Ikatu ma'e iapo haw rehe upurumu'e putar nehe no. — Teko ikatu 'ym ma'e iapo har oho putar tatahu pe wà nehe, i'i putar teko wanupe nehe, wamu'e pà nehe. Ta'e Tupàn omono kar putar agwer teko tatahu pe a'e wà nehe xe.

¹⁰ Aha putar heru ipyr ihe nehe. Naherexak kwaw pe nehe. Amur kar putar purupytywà ma'e ihe nehe. A'e rupi teko ukwaw putar ikatu ma'e iapo haw a'e wà nehe. ¹¹ — Amono kar putar Zurupari tatahu pe ihe nehe, i'i tuwe heru ihewe. Purupytywà ma'e pepyr tur mehe nehe, umume'u putar Zuru-pari tatahu pe iho àwàm purupe a'e nehe no. A'e mehe teko ukwaw putar tuwe ikatu 'ym ma'e iapo har tatahu pe waho àwàm a'e wà nehe no.

¹² Hepurumume'u wer zepe amo ae ma'e tetea'u rehe ihe. Namume'u kwaw peme ihe nehe kury. Aze mo amume'u peme, a'e mehe mo pezemumikahy tuwe mo pe. ¹³ Tupàn rekwe umume'u xo ze'eg azeharomoete har purupe a'e. Tur mehe ukwaw kar putar a'e ze'eg azeharomoete har peme a'e nehe. Nuze'eg e kwaw peme

a'e nehe. Weminu kwer umume'u putar peme nehe. Ma'e uzeapo ma'e ràm umume'u putar peme nehe no. ¹⁴ Ukwaw kar putar hekàgaw hepuràg eteahy haw peme nehe, ta'e umume'u putar heze'eg peme nehe xe. ¹⁵ Heru umur ukàgaw upuràg eteahy haw ihewe paw rupi a'e. A'e rupi — Hekwe umume'u putar heze'eg peme a'e nehe, a'e kwez peme ihe.

— *Penurywete putar nehe, i'i Zezuz wemimu'e wanupe a'e kury*

¹⁶ — Nan kwehe tete aha putar pewi nehe. Naherexak kwaw pe a'e 'ar mehe nehe. A'e re nehe, nan kwehe tete nehe, herexak wi putar pe nehe no, i'i urewe.

¹⁷⁻¹⁸ Amo hemimu'e i'i urewe a'e wà.

— Mâràzàwe tuwe umume'u oho àwàm uzewyr àwàm zanewe a'e, mâràzàwe tuwe umume'u u ipyr oho àwàm zanewe a'e. Ma'e rehe uze'eg iko a'e, i'i urewe wà. Nurukwaw kwaw ure.

¹⁹ — Ipuranu wer herehe wà, i'i Zezuz uzeupe. A'e rupi uze'eg urewe kury.

— Pepuranu peiko pezehezehe pe,

— Mâràzàwe tuwe uze'eg iko oho àwàm rehe a'e, uzewyr àwàm rehe a'e, peze peiko pezeupe.

²⁰ Azeharomoete ko heze'eg ihe. Pezai'o putar nehe. Teko heremiruze'eg 'ym hurywete putar azeharomoete a'e wà nehe. Pezemumikahy putar nehe. Amo 'ar ipaw ire penurywete wi putar nehe. ²¹ Kuzà a'e, umemyr izexak kar etea'i mehe uzemumikahy a'e, ta'e uhem ma'erahy ipuraraw paw izupe a'e xe. Imemyr izexak kar ire heharaz ma'erahy kwer wi. Hurywete umemyr izexak kar awer rehe. ²² Nezewegatete peiko putar nehe no. Pezemumikahy kury. Apuexak wi putar ihe nehe. Penurywete putar tuwe nehe. Ni amo nupuner kwaw

pemuzemumikahy kar wi haw rehe a'e wà nehe.

²³ A'e 'ar mehe nehe, napenoz kwaw ma'e ihewe nehe. Azeharomoete ko heze'eg ihe. Aze penoz wyzài ma'e heru pe herer rehe nehe. Umur putar peme a'e nehe. ²⁴ Ko 'ar rehe napenoz kwaw ma'e izupe herer rehe. Penoz tuwe ma'e izupe nehe ty wà. A'e rupi penurywete putar tuwe nehe.

— *Heremiruze'eg upuraraw putar ma'erahy a'e wà nehe, i'i Zezuz wemimu'e wanupe a'e kury*

²⁵ Uze'eg wi urewe.

— Agwer ma'e rehe apumu'e kwez ihe, ma'emume'u haw imume'u pà peme ihe. Amo 'ar mehe napumu'e kwaw ma'emume'u haw rupi ihe nehe. Aze'eg putar peme heru rehe ihe nehe. Pekwaw katu putar hema'enukwaw paw nehe. Nazumim kwaw hema'enukwaw paw pewi nehe. ²⁶ A'e 'ar mehe pe ae penoz putar ma'e izupe herer rehe nehe. A'e rupi nainoz kwaw penemimutar izupe a'e 'ar mehe nehe. ²⁷ Ta'e heru peamutar katu a'e xe. Peamutar katu a'e, ta'e heamutar katu pe no xe, ta'e pezeruzar izuwi hezur awer rehe xe. ²⁸ Azur tuwe heru wi ihe, ywy rehe ihe. Ahem putar aha ywy wi nehe kury, heru pe heho pà nehe kury.

²⁹ Uruze'eg izupe ure kury. — Azeharomoete nazawaiw katu kwaw neze'eg urewe kury. (Urenu katu neze'eg kury.) Na'uremu'e kwaw pe iko ma'emume'u haw imume'u pà ne kury. A'e rupi urukwaw katu wera'u nema'enukwaw paw ure kury. ³⁰ Azeharomoete erekwaw ma'e paw rupi ne. Eremume'u tuwe ma'e iko urewe kury. Nurupuranu kwaw nerehe ure kury. Azeharomoete uruzeruzar Tupàn hemimur karer romo nereko haw rehe ure kury, uru'e izupe. ³¹ Uze'eg Zezuz urewe.

— Aipo pezeruzar tuwe herehe kury. ³² Tàrityka'i pehàpehàz putar nehe, pitàitàigatu peneko haw pe peho pà nehe. Pepuir putar ihewi nehe. Pepytu'u putar herehe pezeruzar ire nehe. Azeharomoete naiko kwaw xe ihe zutyka'i ihe nehe. Nan. Heru herehe we hekon putar a'e nehe. ³³ Teko heremiruze'eg 'ym upuraraw kar putar ma'erahy peme a'e wà nehe. Hekàg wera'u a'e teko wanuwi ihe. Amono kar putar a'e teko tatahu pe ihe wà nehe. A'e rupi pekyze zo wanuwi nehe. Amume'u agwer ma'e kwez peme ihe kury. A'e rupi napekyze kwaw tuwihaw wanuwi nehe. Penurywete putar nehe.

17

— *Zezuz uze'eg Tupàn pe wemimu'e wanehe a'e kury*

¹ A'e ma'e imume'u pawire ume'e Zezuz ywate a'e kury. Uze'eg Tupàn pe kury.

— Heru, uhem a'e 'ar kwez kury. Ihe nera'yr romo aiko ihe. Exak kar hekàgaw hepuràg eteahy haw purupe nehe. A'e rupi aexak kar putar nekàgaw nepuràg eteahy haw purupe ihe nehe no. ² Ta'e hemuigo kar pe teko paw wanuwihaw romo ne xe. A'e rupi amuigo kar putar heremiruze'eg nepyr tuweharupi ihe wà nehe no, tatahu pe wamono kar 'ym pà ihe wà nehe no, ta'e eremur a'e heremiruze'eg ihewe ne wà xe. ³ Ne Tupàn romo ereiko ne. Naheta kwaw amo. Ihe Zezuz Tuwihawete Purupyro Ma'e romo aiko ihe, neremimur karer romo ihe. Aze teko nekwaw a'e wà nehe, aze hekwaw a'e wà nehe, a'e mehe wiko putar tuweharupi zanepyr a'e wà nehe, tatahu pe oho 'ym pà a'e wà nehe. ⁴ Aexak kar nekàgaw nepuràg eteahy haw purupe ko ywy rehe ihe. Azapo neremiapo putar haw paw rupi katete ihe. ⁵ Izypy mehe ywy ywak iapo 'ym

mehe we tuwihaw ikàg wera'u ma'e romo aiko ihe. Tàrityka'i azewyr putar nepyr ihe nehe. A'e mehe hemuigo kar wi pe tuwihaw ikàg wera'u ma'e romo nehe kury, izypy mehe arer zàwegatete nehe kury.

⁶ Eremur amo teko ihewe ne wà, heremiruze'eg romo wamuigo kar pà ne wà. Amume'u neze'eg kwez wanupe ihe. A'e rupi nekwaw a'e wà kury. Neremiruze'eg romo wanekon wà. Eremur ihewe ne wà kury. Ta'e weruzar neze'eg a'e wà xe. ⁷ Hekàgaw paw rupi, heremiruze'eg paw rupi wà, hema'e paw rupi neremimur kwer romo wanekon a'e wà. Heremiruze'eg ukwaw katu ko ze'eg a'e wà kury. — Tupàn umur ma'e paw Zezuz pe a'e, i'i uzeupe wà kury. ⁸ Eremume'u neze'eg ihewe ne. Amume'u neze'eg wanupe ihe. Uzeruzar a'e ze'eg rehe a'e wà. — Azeharomoete ize'eg a'e, i'i neze'eg rehe a'e wà. — Azeharomoete Zezuz ur Tupàn wi a'e, azeharomoete Tupàn umur kar Zezuz ywy rehe a'e, i'i uzeupeupe zanerehe wà.

⁹ — Epytywàgatu ne wà nehe, a'e newe kury. Naze'eg kwaw newe teko heremiruze'eg 'ym wanehe ihe. Heremiruze'eg neremimur kwer wanehe aze'eg newe ihe kury, ta'e neremiruze'eg romo wanekon a'e wà no xe. ¹⁰ Heremiruze'eg paw neremiruze'eg romo wanekon a'e wà. Neremiruze'eg paw heremiruze'eg romo wanekon a'e wà no. Wanexak mehe teko wexak putar hekàgaw hepuràgaw a'e wà nehe no. ¹¹ Aha putar nepyr ihe nehe kury, Heru. Aezar putar ko ywy ihe nehe. Naikuwe kwaw ywy rehe nehe. Heremimu'e wiko putar ywy rehe a'e wà nehe. O Heru, nekatuahy ne. Emonokatu heremimu'e ne wà nehe, ta'e nekàg wera'u ne xe. Eremur nekàgaw ihewe ne. Zaiko pitài

teko ài zane. Tuwe heremiruze'eg wiko pitài teko ài a'e wà nehe no, zanezàwegatete a'e wà nehe no. ¹² Wapyr hereko mehe amonokatu wanereko ihe wà, ta'e eremur nekàgaw ihewe ne xe. Nazuka kar kwaw tuwihaw wanupe ihe wà. Numàno kwaw herupi wata mehe wà. Xo pitài zo uhem ihewi a'e, ta'e ze'eg kwehe arer umume'u heàmàtry'yymar romo heko àwàm a'e xe. ¹³ Tàrityka'i aha putar nepyr ihe nehe kury. Amume'u ko ma'e teko newe ihe, wanuwa rupi ihe. A'e rupi hurywete putar tuwe upy'a pe henu mehe a'e wà nehe. ¹⁴ Naiko kwaw teko ko ywy rehe har ài ihe, ta'e aruzar neze'eg ihe xe. Heremiruze'eg a'e wà no, wiko ihe ài a'e wà no, nuiko kwaw neàmàtry'yymar ko ywy rehe har wazàwe a'e wà no. Ta'e weruzar neze'eg a'e wà xe. A'e rupi teko na'ikatuwawahy kwaw wanehe a'e wà. ¹⁵ — Eraha ywy wi nepyr tàrityka'i ne wà nehe, na'e kwaw newe, Tupàn. — Emonokatu ikatu 'ym ma'e iapo har wazar wi ne wà nehe, a'e newe. ¹⁶ Naiko kwaw neàmàtry'yymar ywy rehe har wazàwe ihe. Heremiruze'eg a'e wà no, wiko ihe ài a'e wà no. Nuiko kwaw amogwer teko wazàwe wà. ¹⁷ Neze'eg azeharomoete ne. Emu'e heremiruze'eg neze'eg rehe ne wà nehe. A'e mehe weruzar putar neze'eg a'e wà nehe, neremiruze'eg romo wiko pà a'e wà nehe. ¹⁸ Hemur kar pe ywy rehe ne. — Emume'u heze'eg teko wanupe nehe, ere ihewe. Nezewegatete ihe amono kar putar heremiruze'eg taw nàngatu ihe wà nehe no. ¹⁹ Aruzar katu neze'eg ihe. Wexak heremiapo kwer a'e wà. A'e rupi weruzar katu putar neze'eg a'e wà nehe no.

²⁰ Aze'eg newe heremiruze'eg wanehe ihe. Umume'u neze'eg oho amo teko wanupe a'e wà. Omogwemogwer a'e teko uzeruzar

herehe a'e wà no, ta'e wenu heremiruze'eg waze'eg a'e wà no xe. Aze'eg newe a'e teko wanehe ihe no. ²¹ Tuwe wiko uzeinuinuromo paw rupi a'e wà nehe. O Heru. Ereiko heinuromo ne. Aiko neinuromo ihe. Tuwe wiko zaneinuromo nezewegatete a'e wà nehe no. A'e rupi wiko putar zanezàwe a'e wà nehe. A'e rupi amogwer teko i'i putar a'e wà nehe, — Azeharomoete Tupàn umur kar Zezuz xe zanepyr a'e, i'i putar a'e wà nehe. ²² Eremur nekàgaw nepuràg eteahy haw ihewe ne. Nezewegatete amono hekàgaw hepuràgaw kwez wanupe ihe no. A'e rupi wiko putar uzeinuromo pitài romo a'e wà nehe no, pitài romo zanereko haw ài a'e wà nehe no. ²³ Aiko wainuromo ihe. Ereiko heinuromo ne. A'e rupi wiko putar tuwe uzeinuromo pitài romo a'e wà nehe no. A'e rupi — Azeharomoete Tupàn umur kar Zezuz xe a'e, i'i putar teko a'e wà nehe. — Tupàn uzamutar katu Zezuz a'e, zaneamutar katu nezewegatete a'e no, i'i putar a'e wà nehe.

²⁴ O Heru. Eremur heremiruze'eg ihewe ne wà. Tuwe wiko hepyr a'e wà nehe. A'e rupi wexak putar hekàgaw hepuràg eteahy haw a'e wà nehe. Kwehe mehe eremur a'e nekàgaw nepuràgaw ihewe ne, ta'e ywy iapo 'ym mehe we heamutar katu pe ne xe. ²⁵ Ne Heru ikatuahy ma'e ne. Teko heremiruze'eg 'ym nanekwaw kwaw a'e wà. Urukaw katu ihe.

— Azeharomoete Tupàn umur Zezuz xe a'e, i'i ko heremiruze'eg newe a'e wà. ²⁶ Amume'u neze'eg wanupe ihe, nekwaw kar pà wanupe ihe. Amume'u wi wi putar wanupe ihe nehe kury. — Heru heamutar katu a'e, a'e wanupe ihe. A'e rupi uzeamutamar katu putar a'e wà nehe no. A'e rupi aiko putar wainuromo ihe nehe no.

18

Zauxiapekwer upyhyk Zezuz a'e wà kury

¹ A'e ma'e Tupàn pe imume'u re uhem Zezuz oho a'e wi urerupi a'e kury. Uruahaw Xer yrykaw oroho. Ma'eputyr rupaw a'e pe tuz. Uruixe a'e pe. ² Zut ukwaw a'e ma'eputyr rupaw a'e. Ta'e tuweharupi Zezuz oho a'e pe urerupi a'e xe. ³ A'e rupi Zut oho a'e pe a'e kury, zauxiapekwer waneraha pà a'e kury, zauxiapekwer tàpuzuhu pe har waneraha pà a'e no. Ta'e tuwihaw a'e wà xe, Moizez ze'eg kwaw par parizew her ma'e a'e wà no xe, umur kar a'e zauxiapekwer a'e pe Zut hupi a'e wà xe, Zezuz ipyhyk kar pà wanupe a'e wà xe. Weraha takihepuku a'e pe oho mehe wà, weraha tatainy wà no. ⁴⁻⁵ Zut a'e, Zezuz iàmàtyry'ymar a'e, oho a'e pe zauxiapekwer wanupi a'e no. Ukwaw Zezuz uzeupe uzeapo ma'e ràm paw rupi a'e. A'e rupi oho wakutyr kury, wanupe uze'eg pà kury.

— Mon aipo pekar peiko, i'i wanupe.

— Uruekar Zezuz Nazare pe har uruiko ure, i'i izupe wà. — Aihe ihe, i'i wanupe. ⁶ Henu mehe zauxiapekwer zewyr izuwi wà, ywy rehe u'ar pà wà. ⁷ Upuranu wi wanehe. — Mon aipo pekar peiko, i'i wanupe. — Zezuz Nazare pe har, i'i izupe wà.

⁸ — Aihe ihe, a'e kwez peme. Herekar pe. Herexak pe kwez kury. Pepyhyk zo ko heremiruze'eg pe wà nehe. Tuwe oho wà nehe, i'i wanupe. ⁹ (Nezewe i'i wanupe a'e, ta'e nezewe i'i u pe a'e 'ym mehe a'e xe.) — Heru, zauxiapekwer nueraha kwaw ni pitài heremiruze'eg a'e wà nehe. Ni pitài heremiruze'eg nupytu'u kwaw herehe uzeruzar ire a'e wà nehe, i'i izupe.

10 Ximàw Pet wereko takihe a'e. Umutyk kury, zauxiapekwer Maw her ma'e imugaz pà kury, inami awyze har iaikaw pà izuwi kury. (Akwez zauxiapekwer a'e, xaxeto pe uma'ereko ma'e romo hekon a'e.) 11 I'i Zezuz Pet pe kury.

— Emuzewyr wi netakihe iapirer pupe ty. Apuraraw putar tuwe ma'erahy kwer aha ihe nehe kury, ta'e heru upuraraw kar ihewe a'e xe. Nerepuner kwaw ma'e iapo haw rehe hepyro pà a'e ma'erahy wi nehe, i'i izupe.

Weraha Zezuz Anaz huwa rupi wà

12 Zauxiapekwer a'e wà, wanuwihaw a'e wà no, zauxiapekwer zutew a'e wà no, upyhyk Zezuz a'e wà kury, iàpixi pà a'e wà kury. 13 Weraha Anaz pe wà kury. Anaz a'e, Kaipa tatyw a'e, xaxeto ikàg wera'u ma'e romo hekon a'e kwarahy rehe a'e. 14 A'e Kaipa a'e, a'e 'ym mehe i'i teko wanupe a'e. — Aze pitài awa umàno teko wanekuzaromo paw rupi a'e nehe, ikatuahy putar nehe. Nezewe mehe amogwer teko numàno kwaw a'e wà nehe, i'i wanupe.

— *Naiko kwaw hemimu'e romo ihe, i'i Pet a'e kury*

15 Ximàw Pet a'e, ihe ihe no, oroho Zezuz haikweromo ure kury. Xaxeto wanuwihaw hek-waw katu a'e. A'e rupi aixe aha tuwihaw heko haw pe ihe kury, hàpuz huwake ihe kury. 16 Upyta Pet katu pe uken huwake a'e. Na'e ahem wi aha tuwihaw hàpuz wi ihe kury. Aze'eg amo kuzàwaza uken huwake har pe kury. Na'e araha Pet tàpuz me kury. 17 A'e kuzàwaza uken huwake har uze'eg Pet pe a'e kury. — Ereiko a'e awa hemimu'e romo ne, i'i izupe. — Nan kwaw zàkwà, naiko kwaw hemimu'e romo ihe zàkwà, i'i mua'u Pet izupe.

18 Huwixàgahy kury. A'e rupi uma'ereko ma'e a'e wà, zauxiapekwer a'e wà no, umunyk tata a'e pe a'e wà kury. Upu'àm tata huwake wà, uzemuaku pà wà. U'àm Pet oho wanuwake a'e no, uzemuaku pà a'e no.

Tuwihaw upuranu Zezuz rehe a'e kury

19 Xaxeto wanuwihaw upuranu Zezuz rehe a'e kury.

— Ma'e rehe erepurumu'e ne, i'i izupe. — Mo neremimu'e romo wanekon a'e wà, i'i izupe.

20 Uze'eg Zezuz izupe. — Tuweharupi amume'u Tupàn ze'eg aha teko nànan ihe. Apurumu'e aha tuweharupi wazemono'ogaw pe, Tupàn hàpuzuhu pe no, Zutew paw wazemono'ogaw pe no. Nazeàmim kwaw ize'eg rehe hepurumu'e mehe ihe. 21 A'e rupi màràzàwe tuwe erepuranu herehe ne. Epuranu eho herenu arer wanehe nehe ty. — Ma'e Zezuz umume'u peme a'e, ere wanupe nehe. Ukwaw heze'eg awer a'e wà, a'e heremimume'u kwer a'e wà, i'i izupe.

22 Na'ikatu kwaw Zezuz ze'eg amo zauxiapekwer pe a'e. A'e rupi a'e zauxiapekwer ukwar Zezuz huwa pe a'e kury. — Emuawate katu ko tuwihaw ty, i'i Zezuz pe. — Eze'eg zo nezewe izupe ty, i'i izupe.

23 I'i Zezuz izupe. — Aze ikatu 'ym ma'e amume'u aipo ihe, emume'u xe har nànan ty, i'i Zezuz izupe. — Ikatuahy heze'eg. Naheremu'em pixik kwaw ihe. Màràzàwe tuwe erekwar heruwa pe ne, i'i izupe.

24 Zezuz iàpixi haw we a'e rihi. Na'e Anaz omono kar Zezuz Kaipa pe a'e kury. Amo ae xaxeto romo hekon a'e.

Zapukaz uze'eg a'e kury

25 Pet a'e pe hekon uzemuaku pà. A'e rupi amogwer uze'eg izupe a'e wà kury. — Aipo ereiko a'e awa hemimu'e romo ne, i'i izupe wà.

— Nan, naiko kwaw ihe ty wà, i'i mua'u wanupe.

²⁶ Amo xaxeto pe uma'ereko ma'e a'e, a'e awa Pet hemimugaz kwer iànàm a'e, uze'eg Pet pe a'e kury. — Uruexak kwez Zezuz rehe we nereko mehe ma'e tymaw pe ihe, i'i izupe. ²⁷ — Nan, i'i wi Pet kury. Tàrityka'i uze'eg zapukaz a'e kury.

Weraha Zezuz Pirat huwa rupi wà kury

²⁸ Zauxiapekwer weraha Zezuz Kaipa hàpuz wi tuwihawete hàpuzuhu pe a'e wà kury. A'e tuwihaw nuiko kwaw Zutew romo a'e. Izi'itahy kury. Zutew nuixe kwaw tàpuz me wà, ta'e aze mo wixe a'e pe wà, a'e mehe mo uhaw mo uzekwaku haw wà xe. A'e rupi nupuner iwer mo a'e mai'u haw i'u haw rehe a'e wà. ²⁹ Pirat tuwihawete her romo a'e. Uhem oho wàpuz wi wanuwàxi pà a'e kury. — Ma'e uzapo ko awa ra'e, ma'enugar hemiapo kwer ikatu 'ym ma'e pemume'u putar heruwa rupi nehe kury, i'i wanupe, wanehe upuranu pà. ³⁰ — Aze mo nuzapo iwer mo ikatu 'ym ma'e a'e, a'e mehe mo nurerur iwer mo neruwa rupi ure, i'i mua'u izupe wà.

³¹ — Aze amo umume'u hemiapo kwer wà nehe, — Ko awa nuweruzar kwaw ze'eg kwehe arer a'e, aze i'i amo wà nehe, a'e mehe pe ae pezepyk hehe pe nehe, i'i Pirat Zutew wanupe. I'i Zutew izupe wà. — Nurupuner kwaw teko izuka haw rehe ure, i'i mua'u izupe wà.

³² (A'e 'ym mehe Zezuz uze'eg wemimu'e wanupe a'e. — Zauxiapekwer hezuka putar ywyrà kanetar rehe a'e wà nehe, i'i wanupe. Zutew nuzuka kwaw puruzuka ma'e nezewe a'e wà. Xo Zutew 'ym nezewe uzuka ikatu 'ym ma'e iapo har a'e wà. A'e rupi

ywyrà kanetar rehe izuka haw uzeapo ize'eg awer rupi katete a'e.)

³³ Wixe wi Pirat oho wàpuzuhu pe kury.

— Aipo ereiko Zutew wanuwihaw romo ne, i'i Zezuz pe.

³⁴ — Aipo ne ae erepuranu herehe ne. Aze ru'u amogwer uze'eg nezewe herehe a'e wà, i'i Zezuz izupe.

³⁵ — Naiko kwaw zutew romo ihe, i'i Pirat izupe. — Neànàm a'e wà, wanuwihaw a'e wà no, a'e ae nererur kwez xe ihewe a'e wà. Ma'e erezapò ra'e, i'i izupe.

³⁶ I'i Zezuz izupe. — Naiko kwaw tuwihaw xe har romo ihe, ywy rehe har romo ihe. Teko nahemuigo kar kwaw uwihaw romo a'e wà. Aze mo tuwihaw ywy rehe har romo aiko, a'e mehe mo heremiruze'eg nahezuka kar iwer mo Zutew wanupe a'e wà, i'i izupe. ³⁷ — A, aipo tuwihawete romo ereiko ne, i'i izupe, Zezuz pe. I'i Zezuz izupe. — Eremume'u tuwihawete romo hereko haw kwez kury. Azexak kar ihe, azur ko ywy rehe ihe, ze'eg azeharomoete har imume'u pà ihe. Xo a'e ma'e rehe azur xe ihe. Aze teko weruzar heze'eg azeharomoete har a'e wà nehe, wiko putar heremiruze'eg romo a'e wà nehe, i'i izupe.

³⁸ — Mo umume'u ze'eg azeharomoete har a'e wà. Ni amo teko nukwaw kwaw ze'eg azeharomoete har a'e wà, i'i Pirat izupe.

Umume'u Zezuz izuka àwàm a'e kury

Na'e uzewyr wi Pirat oho katu pe Zutew wanuwa rupi kury, wanupe uze'eg pà kury.

— Nuiko kwaw ikatu 'ym ma'e iapo har romo a'e. A'e rupi nazepyk kwaw hehe ihe nehe, i'i wanupe. ³⁹ — Kwarahy nànàn pezapo mai'u haw Zanera'yr Wazuka 'ym Awer her ma'e pe.

Amuhem kar amo awa zemunehew paw wi ihe, ko peze-mono'ogaw 'ar nànnàn ihe. Aze ikatu peme nehe, amuhem kar putar ko zutew wanuwihawete peme ihe nehe kury. A'e rupi nupyta kwaw zemunehew paw pe a'e nehe, i'i wanupe.

⁴⁰ Uhapukaz izupe wà. — Nan kwaw ty, emuhem kar zo ty, i'i izupe wà. — Emuhem kar amo ae zemunehew paw pe har urewe nehe. Emuhem kar Hapa ta'yr urewe nehe ty, i'i izupe wà. (Hapa ta'yr a'e, ma'e rehe imunar ma'e romo hekon a'e, puruzuka ma'e romo hekon a'e.)

19

¹ Na'e Pirat upetepetek kar Zezuz zauxiapekwer wanupe a'e kury. ² Uzapo xu iàkàg rehe har romo wà no, iàkàg rehe imunehew kar pà wà. Umunehew kar kamir puku ipiràg pihun wewer ma'e izupe wà no, (ta'e tuwihawete ikàg ma'e a'e wà xe, ukamir puku piràg pihun wewer ma'e umunehew a'e wà xe). ³ Uze'eg wà izupe wà. — Tuwe Zutew wanuwihawete wikuwe kwehe a'e nehe, i'i izupe wà, uze'eg uryw ahyahy pà wà. Ukwar oho hehe wà. ⁴ Uhem wi Pirat oho teko wanupe uze'eg pà no. — Arur putar Zezuz xe peme ihe nehe kury. Azeharomoete nahepuruzuka kar wer kwaw hehe ihe, ta'e nuiko kwaw ikatu 'ym ma'e iapo har romo a'e xe, i'i wanupe.

⁵ A'e rupi oho Zezuz katu pe Zutew wanuwa rupi a'e kury, xu wàkàg iàpixi haw imunehew pà a'e kury, kamir ipiràg pihun wewer ma'e imunehew pà a'e no. Uze'eg Pirat teko wanupe. — Pexak ty wà. Aikwez a'e awa a'e ty wà, i'i wanupe.

⁶ Xaxeto wanuwihaw a'e wà, zauxiapekwer a'e wà no, hexak mehe uhapukaz a'e wà kury. — Ezuka kar nehe ty, ezuka kar nehe ty, ywyrà kanetar rehe ezywà kar

nehe ty, i'i ahyahy izupe wà. I'i Pirat wanupe. — Pepuruzuka wer hehe. Pe ae pezywàzywà heraha ywyrà kanetar rehe nehe ty wà. Nuiko kwaw ikatu 'ym ma'e iapo har romo a'e, a'e rupi nazuka kar kwaw ihe nehe, i'i wanupe.

⁷ I'i Zutew izupe wà. — Uze'eg zemueteahy Tupàn rehe a'e, ta'e — Tupàn ta'yr romo aiko ihe, i'i mua'u a'e xe. Ze'eg kwehe arer uzuka kar agwer teko urewe a'e, i'i izupe wà.

⁸ Ukyze tuwe Pirat a'e kury, a'e waze'eg henu mehe a'e kury. ⁹ Wixe wi oho wàpuzuhu pupe kury. Ma'e wi erezur ne, i'i Zezuz pe. Nuze'eg kwaw Zezuz a'e. ¹⁰ — Aipo nereze'eg kwaw ihewe nehe, i'i Pirat izupe. — Aiko tuwihaw xe har romo ihe. Aze hepurumuhem kar wer nerehe zemunehew paw wi nehe, apuner putar nehe. Aze hepuruzywàzywà kar wer nerehe ywyrà kanetar rehe nehe, apuner putar nehe, i'i izupe.

¹¹ I'i Zezuz izupe. — Tupàn nemuigo kar tuwihaw romo a'e. Aze mo nanemuigo kar iwer tuwihaw romo, a'e mehe mo nereiko iwer mo tuwihaw romo. Xo a'e rupi zo erepuner hezuka kar haw rehe ne. Ta'e Tupàn nanemupytu'u kar kwaw hezuka 'ym mehe a'e nehe xe. Tupàn uzepyk putar nerehe a'e nehe. Uzepyk wera'u putar a'e awa newe hemur kar har rehe a'e nehe, i'i izupe.

¹² Ize'eg henu mehe Pirat ipurumuhem kar wer zepe Zezuz rehe a'e kury. Uhapukaz wi zutew izupe wà. — Tuwihawete romo aiko ihe, i'i kwez awa iko purupe a'e. A'e rupi na'ikatu kwaw Hom tawhu pe har wanuwihaw ikàg wera'u ma'e pe a'e nehe, nezar pe a'e nehe. A'e rupi aze nerezuka kwaw nehe, nezar wikwahy putar newe a'e nehe, ta'e eremuhem kar iàmàtyry'lymar ne xe, i'i mua'u izupe wà.

¹³ Waze'eg henu mehe Pirat weraha Zezuz katu pe kury. Wapyk tuwihaw henaw rehe kury. Ita teko wata haw iapo pyrer a'e pe her romo a'e. (Kapata her romo zutew waze'eg rupi.)
¹⁴ (Uhem etea'i mai'u haw 'ar Zanera'yr Wazuka 'ym Awer her ma'e kury. — Pyhewe xiapo mai'u haw zane nehe, i'i teko uzeupeupe wà.) Kwarahy wapytepe hin etea'i mehe uze'eg Pirat Zutew wanupe a'e kury. — Aikwez penuwihawete, i'i wanupe.

¹⁵ Uhapukaz wi izupe wà. — Ezuka kar ty, ezuka kar ty, ezywà kar ywyrà kanetar rehe ty, i'i ahyahy izupe wà. — Màràzàwe tuwe pepuruzuka wer tuwihawete rehe, i'i wanupe. Xaxeto wanuwihaw uze'eg izupe wà kury. — Pitài zo ureruwihaw a'e. Hom tawhu pe har wanuwihawete a'e, neruwihaw a'e, a'e ae ureruwihaw romo hekon a'e no, naheta kwaw amo, i'i mua'u izupe wà.

¹⁶ Na'e Pirat omono Zezuz zauxi-apekwer wanupe kury, izywàzywà kar pà ywyrà kanetar rehe kury.

Zauxiapekwer uzywàzywà Zezuz ywyrà kanetar rehe a'e wà kury

Na'e zauxiapekwer upyhyk Zezuz heruata pà a'e wà kury.
¹⁷ Weraha kar ywyrà kanetar izupe pe rupi wà. Te uhem oho amo ae katu haw pe wà. Àkàgàpe kwer a'e pe her romo a'e. (Kokota, i'i a'e her Zutew waze'eg rupi.)

¹⁸ Zauxiapekwer umupu'àm kar Zezuz ywyrà kanetar huwake a'e wà kury. A'e mehe uzywàzywà ipo ipy ywyrà rehe wà. Uzywàzywà amo mokoz awa amo ywyrà kanetar rehe a'e pe a'e wà no. Amo upyta Zezuz iawyze har rehe a'e, ywyrà kanetar rehe a'e. Inugwer upyta iahur rehe a'e no. Zezuz wamytepe i'àz.
¹⁹ Umuapyk Pirat uze'eg pape rehe a'e, imomog kar pà ywyrà kanetar

rehe Zezuz i'aromo a'e. — Ai'aw Zezuz Nazare pe har a'e, Zutew wanuwihaw romo hekon a'e, i'i a'e ze'eg imuapyk pyrer a'e. ²⁰ Zutew tetea'u umugeta ize'eg a'e wà. Ta'e Zezuz ywyrà kanetar rehe izywà awer namuite kwaw tawhu wi a'e xe. Pirat umuapyk a'e her zutew waze'eg rupi, umuapyk her Hom tawhu pe har waze'eg rupi no, umuapyk her Kere ywy rehe har waze'eg rupi no. ²¹ Xaxeto wanuwihaw uze'eg oho Pirat pe a'e wà kury, ta'e a'e ze'eg na'ikatu kwaw wanupe a'e xe.

— Zutew wanuwihawete romo hekon a'e, ere kwez ne, neze'eg imuapyk pà a'e pape rehe ne. Nuiko kwaw ureruwihawete romo a'e. A'e rupi aze eremuapyk amo ae ze'eg hehe nehe, ikatu wera'u urewe nehe. Emuapyk nezewe haw ne nehe. — Aiko Zutew wanuwihawete romo ihe, i'i mua'u ko awa a'e, ere nehe, imuapyk pà pape rehe nehe, i'i izupe wà.

²² I'i Pirat wanupe. — Nan kwaw pa. Amuapyk a'e ze'eg kwez ihe. Upyta putar a'e pape ywyrà kanetar rehe a'e nehe. Namuapyk kwaw amo ae ze'eg ihe nehe, i'i wanupe.

²³ Zezuz ywyrà kanetar rehe izywà re wà, zauxi-apekwer upyhyk ikamir ima'e wà. Umuza'aza'ak 4 haw, ta'e 4 zauxiapekwer a'e pe wanekon a'e wà xe. Pitàitàigatu upyhyk ima'e kwer heraha uzeupe wà. Upyhyk ikamir puku wà no. Iapo mehe teko uzapo pitài pàn pehegwer a'e kamir romo a'e wà. Naheta kwaw imuwyywyk awer hehe. ²⁴ — Ximu'i zo nehe, i'i uzeupeupe wà. — Ximomor ita'i izar ràm hexaexak pà zane nehe ty wà, i'i uzeupeupe wà. Nezewe uzapo a'e wà, ta'e ze'eg kwehe arer imuapyk pyrer umume'u nezewe haw a'e xe. Nezewe i'i a'e ze'eg a'e.

— Umuza'aza'ak hema'e kwez a'e wà, uzeupe ipyhypyhyk pà

a'e wà.
 Omomor ita'i hekamir puku izar
 rà m hexaexak pà wà no,
 i'i a'e ze'eg. A'e rupi nezewe
 uzapo zauxiapekwer a'e wà
 kury.

²⁵ Zezuz ihy a'e, ikypy'yr a'e
 no, Mari Koro hemireko a'e no,
 Mari Matar pe har a'e no, a'e paw
 rupi u'à m oho Zezuz huwake a'e
 wà, wywra kanetar huwake a'e wà.
²⁶ Zezuz wexak uhy a'e pe a'e.
 Herexak a'e pe a'e no, ta'e aiko a'e
 pe ihe no xe. A'e rupi uze'eg uhy
 pe kury. — Kuzà, 'a'ipe nememyr a'e
 kury, i'i izupe.

²⁷ Na'e uze'eg Zezuz ihewe a'e no.
 — 'A'ipe nehy ty, i'i ihewe. A'e 'ar
 mehe araha ihy herà puz me ihe.
 Wiko a'e pe herà puz me a'e, hehy
 agaw romo a'e.

Zezuz umàno a'e kury

²⁸ — Uhyk etea'i kury, i'i Zezuz
 a'e kury. Xo pitài ma'e nuzeapo
 kwaw ze'eg kwehe arer rupi. A'e
 rupi — Heiwez, i'i a'e kury. Nezewe
 mehe uzeapo ma'e ze'eg kwehe
 arer rupi paw rupi a'e kury. ²⁹ Heta
 amo kawaw a'e pe. Tynehem
 ma'ywa tykwer hekuzar katu 'ym
 ma'e pupe a'e. Teko omono ma'e
 ipirupiru ma'e ma'ywa tykwer in-
 uromo wà kury, (win inuromo
 wà kury), wywra'i apyr imono pà
 hupir pà heraha izuru rehe wà. —
 Ixop, i'i a'e teko agwer wywra'i pe
 wà. ³⁰ Wi'u ma'ywa tykwer pupe
 kury.

— Upaw kwez kury, i'i a'e re kury.
 Uzeaiwyk kury. Umàno kury.

*Zauxiapekwer ukutuk Zezuz
 ipehegwer rehe a'e kury*

³¹ Na'e zutew wenz ma'e oho
 Pirat pe a'e wà. — Ezuhaw kar
 wanety m à nehe ty. A'e rupi umàno
 putar na'arewahy a'e wà nehe, i'i
 izupe wà. — Emuezyw kar wywra
 kanetar wi ne wà nehe no. Ta'e py-
 hewe uruzekwaku putar tuwe ure
 nehe xe. Na'ikatu kwaw wapyta

haw wywra kanetar rehe zekwaku
 haw 'ar mehe nehe xe, i'i izupe
 wà. ³² — He'e, i'i Pirat wanupe.
 A'e rupi zauxiapekwer uhaw awa
 Zezuz huwake har hetymà oho wà.
 A'e re uhaw inugwer awa Zezuz
 huwake uzezuka kar ma'e kwer
 hetymà wà no. ³³ Uhem Zezuz pe
 wà kury. Nuikuwe kwaw a'e. —
 Umàno tuwe kwez a'e, i'i uzeupe-
 upe wà. A'e rupi nuhaw kwaw
 hetymà wà.

³⁴⁻³⁷ Uzeapo nezewe a'e, ta'e
 nezewe i'i ze'eg kwehe arer a'e xe.
 — Ni pitài ikagwer nupen kwaw a'e
 nehe. Amo zauxiapekwer ukutuk
 Zezuz ipehegwer rehe kury, u'yw
 puku pupe kury. Na'arewahy
 uzeen huwykwer izuwi kury, 'y no.
 Amo ae ze'eg kwehe arer nezewe i'i
 a'e no. — Teko ume'e putar hehe
 a'e wà nehe, wemikutuk karer
 rehe a'e wà nehe. (Aexak tuwe
 Zezuz izuka awer paw rupi ihe.
 Amume'u heremixak kwer teko
 ihe kury, teko a'e pe wiko 'ym ma'e
 wanupe ihe kury. Azeharomoete
 heze'eg ihe. A'e rupi pepuner
 heze'eg rehe pezeruzar haw rehe
 nehe.)

Utym hetekwer a'e wà kury

³⁸ Na'e Zuze Arimatez taw pe
 har wenz Zezuz hetekwer oho
 Pirat pe a'e kury. (Hemimu'e
 romo hekon a'e. Numume'u kwaw
 hemimu'e romo weko haw amo
 wanupe a'e, ta'e ukyze Zutew
 wanuwihaw wanuwi a'e xe.)

— Eraha hetekwer nehe ty, i'i Pi-
 rat izupe. A'e rupi weraha a'e wi
 kury. ³⁹ Nikunem a'e, a'e pyhaw
 Zezuz hexak arer a'e, oho Zuze
 hupi a'e no, kàpuhàg tetea'u heraha
 pà a'e no. Aroe kàpuhàg her romo
 a'e. Mir inugwer kàpuhàg her romo
 a'e.

⁴⁰ A'e mokoz awa weraha hetek-
 wer a'e wi wà. Uwàuwàn pàn pupe
 wà, kàpuhàg inuromo wà. (Ta'e
 nezewe Zutew umuhyk umàno
 ma'e kwer hetekwer a'e wà xe,
 itym zanune a'e wà xe.) ⁴¹ Amo

ma'eputy r upaw Zezuz imàno awer huwake tuz. Tywypaw a'e pe hin a'e no. Ipyahu a'e. Ni amo nomono pixik kwaw amo ae teko hetekwer a'e pe wà.

⁴² — Tywypaw multe xe wi a'e, pyhewe mytu'u haw 'ar mehe nazapuner kwaw hetekwer heraha haw rehe a'e pe nehe. Ximuzàpàriràg hetekwer heraha 'àg itakwar pupe zane nehe ty, i'i uzeupeupe wà. A'e rupi wezar hetekwer a'e itakwar pupe wà.

20

— *Weraha hetekwer, i'i Mari Matar pe har a'e kury*

¹ Izi'itahy 'ar ipy mehe ipytun we mehe Mari Matar pe har oho Zezuz itym awer pe a'e kury. Uhem a'e pe. Wexak itakwar izewàpytymawok mehe a'e.

² Uzàn oho imume'u pà Pet pe a'e, ihewe a'e no. — Wenuhem Zanezar hetekwer heraha itakwar wi a'e wà. Ma'e pe weraha wà, i'i urewe.

³ — Zaha ty, i'i Pet ihewe. Uruhem oroho itym awer pe ure kury. ⁴ Uruzàn oroho ure. Heàkwen wera'u Pet wi ihe, a'e rupi ihe ràgypy ahem itakwar pe ihe. Naixe kwaw ipupe. ⁵⁻⁷ Uhem Pet heraikeromomo a'e kury. Na'arewahy wixe tupawer pupe a'e. Wexak pàn Zezuz iwàiwàn awer a'e pe tuz mehe. Wexak pàn Zezuz àkàg iwàn awer a'e pe a'e no. A'e pàn nue kwaw ingwer pàn huwake a'e. Uzeapuapar in xe ràn a'e. ⁸⁻⁹ Na'e aixe tupaw pupe ihe no. Aexak a'e pe tuz 'ymaw ihe. Azeruzar tuwe hehe ihe, hexak mehe ihe.

— Azeharomoete ukweraw wi a'e, a'e izupe. Ta'e a'e 'ym mehe nuruzeruzar kwaw ikweraw pàwàm rehe ure xe. Xo a'e pàn hexak ire azeruzar hehe ihe. ¹⁰ Na'e uruzewyr oroho urereko haw pe ure kury.

Zezuz uzexak kar Mari Matar pe har pe a'e kury

¹¹ Oho wi Mari Matar pe har tupaw huwake a'e kury. Uzai'o 'àm a'e pe. Uzai'o mehe we uzeamumew itakwar pupe ume'e pà kury.

¹² Wexak mokoz Tupàn heko haw pe har a'e pe wà. Xigatu wakamir wà. Wapyk in Zezuz tupawer rehe wà. Amo iàkàg rupawer huwake hin a'e. Inugwer ipy rupawer huwake hin a'e no. ¹³ — Kuzà, i'i izupe wà. — Màràzàwe tuwe erezai'o iko ne, i'i izupe wà. — Ta'e weraha hezar a'e wà 'y. Ma'e pe weraha wà ra'e, i'i kuzà wanupe.

¹⁴ Na'e Mari uwak amo awa rehe ume'e pà kury. Wexak Zezuz a'e pe. Nukwaw kwaw hexak mehe. ¹⁵ — Kuzà, màràzàwe tuwe erezai'o iko ne, i'i izupe. — Mo erekar iko ne, i'i izupe.

— Ma'etymaw rehe uzekaiw ma'e ru'u a'e, i'i Mari uzeupe a'e. A'e rupi i'i izupe. — Aze ne heraha arer romo ereiko ne, emume'u tupaw ihewe 'y. Ma'e pe ereraha hetekwer ne. Aze eremume'u ihewe nehe, aha putar hetekwer piaromo ihe nehe 'y, i'i izupe. ¹⁶ — Mari, i'i Zezuz izupe. Uwak Mari hehe ume'egatu pà kury. Uze'eg izupe kury.

— Hawoni, i'i izupe. (Purumu'e ma'e, i'i izupe.)

¹⁷ — Epokok zo herehe zàkwà, i'i izupe.

— Ta'e naha kwaw ywate heru ipyr ihe rihi xe. Emume'u heze'eg eho herywyr wanupe nehe. — Uzewyr putar oho ywate u ipyr uzar ipyr a'e nehe kury. Penu romo hekon a'e. Pezar romo hekon a'e no, ere eho wanupe nehe zàkwà, i'i izupe.

¹⁸ A'e rupi Mari Matar pe har umume'u uzar hexak awer wà urewe a'e kury. Umume'u a'e ize'eg awer urewe a'e no.

Zeuz uzexak kar wemimu'e wanupe a'e kury

¹⁹ Numig mehe ipytun omogatu mehe uruzemono'og oroho amo tàpuz me ure kury. Uruwàpytym tuwe uken, ta'e urukyze Zutew wanuwihaw wanuwì ure xe. Na'e uhem Zezuz wà uremytepe a'e kury. — Tuwe zeàmàtry'y'm 'ymaw wiko peinuromo a'e nehe, i'i urewe.

²⁰ Uze'eg ire wexak kar opo urewe, ukutuk awer upehegwer rehe har hexak kar pà urewe no. Urerurywete hexak mehe ure.

— Azeharomoete Zanezar romo hekon a'e, uru'e izupe ²¹ Na'e i'i wi Zezuz urewe kury.

— Tuwe zeàmàtry'y'm 'ymaw wiko peinuromo a'e nehe, i'i urewe. — Heru hemur kar xe a'e. Nezewegatete apomono kar putar amo taw pe ihe nehe, amo ywy rehe ihe nehe no, i'i urewe.

²² Nezewe uze'eg ire uzupy ure-rehe a'e kury. — Herekwe Puràg wixe putar pepy'a pe a'e nehe kury. Wiko putar peinuromo nehe no, i'i urewe. ²³ — Aze pemunàn ikatu 'ym ma'e amo teko wanuwì nehe, Tupàn na'ima'enukwaw kwaw wanemiapo kwer rehe a'e nehe. Aze napemunàn kwaw nehe, ima'enukwaw putar wanemiapo kwer rehe nehe. Uzepyk putar wanehe nehe, i'i urewe.

Zeuz Tume rehe we hekon a'e kury

²⁴ Tume a'e, (uzexak kar mokoz ma'e her ma'e a'e), nuiko kwaw a'e pe urepyr Zezuz ihem mehe a'e. Xo Zezuz iho re uhem a'e pe urepyr a'e. ²⁵ — Uruexak Zanezar kwez ure kury, uru'e izupe. I'i Tume urewe. — Aze naexak kwaw izywà awer iperew ipo rehe har ihe nehe, aze namono kwaw hekwà izywà awer ikwar rupi ihe nehe, aze namono kwaw hepo ikutuk awer ipehegwer rehe har rupi ihe nehe, nazeruzar kwaw peze'eg rehe ihe nehe, i'i urewe.

²⁶ Na'e 7 'ar pawire uruzemono'og wi amo tàpuz me ure kury. Tume wiko urepyr a'e kury. Uruwàpytym wi uken. Uhem Zezuz urepyr. U'àm uremytepe. — Tuwe zeàmàtry'y'm 'ymaw wiko peinuromo a'e nehe, i'i urewe.

²⁷ Na'e i'i Tume pe kury. — Eme'e hepo rehe. Epokok hezywà awer rehe nekwà pupu. Epokok hekutuk awer hepehegwer rehe har rehe no. Epytu'u uzeruzar 'ym ma'e romo nereko re kury. Ezeruzar tuwe herehe nehe kury, i'i izupe.

²⁸ — Azeharomoete Tupàn romo ereiko ne. Azeharomoete hezar romo ereiko ne, i'i izupe. ²⁹ I'i Zezuz izupe. — Erezeruzar herehe ne kury, ta'e herexak pe kwez ne kury. Teko tetea'u uzeruzar putar herehe herexak 'ym pà a'e wà nehe. Hurywete putar tuwe a'e wà nehe, i'i izupe.

Namume'u kwaw amogwer Zezuz hemiapo kwer a'e, i'i Zuàw a'e kury

³⁰ Amo ae ma'e tetea'u Zezuz uzapo a'e, wakàgaw hexak kar pà wemimu'e wanupe a'e. Namume'u kwaw a'e hemiapo kwer peme ihe. Namuapyk kwaw ko pape rehe ihe.

³¹ Xo ko hemiapo kwer amume'u xe peme ihe. Uhyk peme. Ta'e imugeta mehe pezeruzar putar Zezuz rehe nehe xe. Tuwihawete Purupyro Ma'e romo hekon a'e. Tupàn ta'yr romo hekon a'e no. Aze pezeruzar hehe nehe, peiko putar hemiruze'eg romo nehe. Pemàno re peiko putar peho Tupàn pyr tuweharupi nehe, tatahu pe peho 'ym pà nehe.

21

Zeuz uzexak kar oho wemimu'e wanupe a'e kury

¹ A'e re uzexak kar wi Zezuz wà urepyr a'e kury, Karirez yryhu huwake a'e kury.

² Ximàw Pet a'e, Tume uzexak kar mokoz ma'e kwer a'e no,

Natanaew Kana pe har Karirez ywy rehe har a'e no, Zepetew ta'yr a'e wà no, amo mokoz Zezuz hemimu'e a'e wà no, uzemono'og a'e pe herehe we a'e wà. ³I'i Ximàw Pet urewe a'e kury. — Aha putar ipira pyhyk pà ihe nehe kury, i'i urewe. — Oroho putar nerupi ure nehe no, uru'e izupe. A'e rupi uruixe oroho kanuhu pupe. Pyhaw te pyaze mehe uruzeagaw zepe ipira ipyhyk pà kyhapari pupe. Nurupyhyk kwaw ni pitài. ⁴Uzekwaromogatu mehe Zezuz yryhu izywyr hekon a'e. Uruexak ure, Nurukwaw kwaw. ⁵ — Kwàkwàmo wà, aipo pepyhyk ipira, i'i urewe. — Ni pitài nurupyhyk kwaw ure, uru'e izupe.

⁶ — Peityk kyhapari imono pekanu wi nehe kury, iawzye har rehe nehe kury. A'e mehe pepyhyk putar ipira pe wà nehe kury, i'i urewe. Na'e uruityk kyhapari ize'eg rupi katete ure kury. Nurupuner kwaw henuhemaw rehe kury, ta'e heta tetea'u ipira kyhapari pupe a'e wà kury xe. ⁷Na'e a'e Pet pe ihe. — Zanezar romo hekon a'e, a'e izupe. Heze'eg mehe Ximàw Pet uzewàn ukamir puku pupe kury (ta'e wenuhem uma'e uzewi a'e 'ym mehe a'e xe). Uzemomor kanu wi oho kury, 'y pupe kury. ⁸Ure oroho ywy izywyr kanu pupe ure, kyhapari tynehem ma'e heraha pà ure. Ywy namuïte kwaw urewi. ⁹Ywy rehe urehem mehe, uruexak tata a'e pe imunyk pyrer. Ipira tata rehe imihir pyrer no. Heta typy'ak no. ¹⁰I'i Zezuz urewe. — Perur ipira ipyhyk romo pyrer xe ty wà, i'i urewe.

¹¹Wixe Ximàw Pet oho kanu pupe a'e kury. Weraha kyhapari ywy izywyr kury. Tynehem ipira uhua'u ma'e pupe a'e. ¹⁵³ipira waneta haw wà. Heta tetea'u wà. Nowok kwaw kyhapari.

¹² — Pemai'u pezuwà, i'i Zezuz urewe. Nurupuranu kwaw hehe

ure, ta'e urukyze izuwi ure xe. — Mo romo ereiko ne, nuru'e kwaw izupe, ta'e urukwaw Zanezar romo heko haw ure xe. ¹³A'e rupi uhem Zezuz tata huwake typy'ak ipyhyk pà. Umur urewe pitàitàigatu a'e kury. Nezewegatete umur ipira urewe no, i'u kar pà urewe no.

¹⁴Nezewe na'iruz haw Zezuz uzexak kar wemimu'e wanupe a'e, umàno re ukweraw ire a'e.

Zezuz uze'eg Pet pe a'e kury

¹⁵Wamai'u re uze'eg Zezuz Ximàw Pet pe a'e kury. — Ne Ximàw, Zuàw ta'yr ne. Aipo heamutar katu pe amogwer heremimu'e wanuwi ne, i'i izupe. — Hezar, azeharomoete uruamutar katu ihe, i'i izupe. — Àràpuhàràw wazar uzekaiw katu weimaw wanehe a'e wà. Nezewegatete ezekaiw katu herehe uzeruzar romo ma'e wanehe nehe no, i'i izupe.

¹⁶Nan kwehe tete upuranu wi hehe no.

— Ne Ximàw Zuàw ta'yr ne, aipo heamutar katu pe ne, i'i izupe. — Hezar, azeharomoete uruamutar katu ihe, i'i izupe. — Ezekaiw katu herehe uzeruzar ma'e wanehe nehe, i'i Zezuz izupe.

¹⁷Na'e upuranu wi hehe no. — Ximàw Zuàw ta'yr ne, aipo heamutar katu pe ne, i'i izupe. Uzemumikahy Pet a'e kury, ta'e na'iruz haw Zezuz nezewe upuranu hehe a'e xe. — Hezar erekwaw katu ma'e paw rupi ne. Erekwaw katu neamutar katu haw no, i'i izupe. — Ezekaiw katu heremiruze'eg wanehe nehe, i'i Zezuz izupe.

¹⁸ — Azeharomoete ko heze'eg ihe. Nekwarer mehe ereze-muàgà'ym wyzài taw pe wyzài ywy rehe neho pà ne. Netua'ujete mehe erepyho putar nepo nehe. Amo awa uzàpixi putar nepo a'e wà nehe, nereraha pà neho putar 'ymaw pe a'e wà nehe.

¹⁹(Nezewe Zezuz umume'u Pet imàno àwàm a'e.) — Nezewe erexak kar putar Tupàn ikàgaw ipuràg

eteahy haw purupe nehe, i'i Pet pe. Na'e i'i wi izupe kury. — Eruzar tuwe heze'eg eho nehe ty, i'i izupe.

Zezuz uze'eg herehe a'e kury

²⁰ Uwak Pet a'e kury, herexak pà a'e kury. ²¹ Herexak mehe uze'eg Zezuz pe kury. — Hezar, ma'e uzeapo putar 'aw neremimu'e pe nehe, i'i izupe, herehe uze'eg pà.

²² I'i Zezuz izupe, — Namume'u kwaw newe ihe nehe. Aze ru'u numàno kwaw a'e nehe. (Aze ru'u umàno putar nehe.) Nerekwaw kwaw ne, ta'e nahepurukwaw kar wer kwaw hehe newe ihe xe, i'i izupe.

²³ Amogwer hemimu'e nuenu katu kwaw ize'eg a'e wà, a'e rupi nezewe i'i uzeupeupe wà.

— Akwez numàno pixik kwaw a'e nehe, i'i uzeupeupe herehe wà. Zezuz nuze'eg pixik kwaw nezewe. — Numàno kwaw nehe, ni'i pixik kwaw. — Aze ru'u numàno kwaw nehe, i'i ihewe.

²⁴ Zezuz hemimu'e romo aiko ihe, hemiapo kwer imume'u har romo ihe. Azeharomoete ko heze'eg paw rupi katete ihe.

Iahykaw kury

²⁵ Heta tetea'u amo ae Zezuz hemiapo kwer no. Aze mo zanepurumuapyk wer hemiapo kwer imume'u haw rehe pape rehe paw rupi zane, a'e mehe mo nuhyk iwer mo pape ko ywy rehe har a'e.

Upaw hema'emume'u haw kwez kury.

Zuàw.

WANEMIAPÓ KWÉR

¹ Tuwihaw Teo, ko amo hepape amono kar putar newe ihe nehe kury. Amo 'ar mehe amume'u Zezuz hemiapo kwér newe, amume'u hemimume'u kwér newe no, a'e ma'e paw pape rehe imuapyk pà. Amono kar a'e pape newe. ² Amume'u heko awer izyppy mehe arer. Amume'u te ywate imuzeupir kar awer no, pape rehe imuapyk pà newe imono kar pà no. Ywate izeupir 'ym mehe we Tekwe Puràg omono ukàgaw izupe a'e. A'e rupi umume'u wemimono karer wemixamixak kwér wanemiapo rà m wanupe a'e. ³ Upuraraw ma'erahy kwér tetea'u a'e, ko ywy rehe wiko mehe a'e. Umàno. Ukweraw wi umàno re. Ukweraw ire oho a'e wemiruze'eg wanupe uzexak kar pà no. Uze'eg wanupe. — Pepokok herehe, i'i wanupe. — Azeharomoete aikuwe ihe kury, azeharomoete akweraw wi hemàno re ihe, i'i wanupe. Umumaw 40 'ar uzexazexak kar pà wanupe tuweharupi. Umume'u Tupàn ikàgaw wanupe. — Umume'u ipureruze'egaw rehe ze'eg wanupe no.

⁴ Amo 'ar mehe, wapyr wiko mehe, umume'u ko ze'eg wanupe. — Peho zo Zeruzarez tawhu wi ko 'ar rehe nehe, i'i wanupe. — Heru umur putar ikatuahy ma'e peme a'e nehe. Umume'u imur àwàm. Peàro imur àwàm nehe, i'i wanupe. — Aze'eg peme ihe no, a'e ma'e imur àwàm rehe ihe no, i'i wanupe. ⁵ — Zuàw a'e, upurumuzahazahak 'y pupe a'e. Nan kwehe tete Tekwe Puràg ur putar pepyr a'e nehe. Tur haw nuzawy kwaw pemuzahazahakaw peme a'e nehe, i'i wanupe.

Uzeupir Zezuz ywak rehe a'e kury

⁶ Hemimono karer uzemono'og huwake amo 'ar mehe a'e wà. Upuranu hehe wà. — Urezar, i'i izupe wà. — Aipo ereiko putar Izaew izuapyapyr wanuwihawete romo ko 'ar rehe nehe kury, tuwihaw ikàgaw imumaw pà nehe kury, i'i izupe hehe upuranu pà wà.

⁷ Uze'eg wanupe. — Nan kwaw pa. Amo 'ar mehe Tupàn heru hemuigo kar putar tuwihawete romo a'e nehe. Napekwaw kwaw he'ar. Numume'u kwaw he'ar peme a'e. ⁸ Tekwe Puràg ur putar pepyr a'e nehe. Umur putar ukàgaw peme a'e nehe no. A'e re pemume'u putar hereko haw peho nehe, Zeruzarez tawhu pe har wanupe nehe, Zutez ywy rehe har wanupe nehe no, Xamari ywy rehe har wanupe nehe no, ywy nà nà nà wanupe nehe no, i'i wanupe. Upytu'u uze'eg ire wanupe kury. ⁹ Na'e Tupàn umuzeupir kar wa'yr ywate a'e, hemimono karer wanuwi a'e Wexak imuzeupir kar mehe wà. Wixe Zezuz oho ywàkùn pupe ukàzým pà wanuwi a'e kury. ¹⁰ Ume'egatu wi wi ywak rehe wà, iho mehe wà. Tàrityka'i moko awa upu'àm wà wanuwake wà. Xigatu wakamir wà. ¹¹ — Karirez ywy rehe har wà. Màràzàwe tuwe peme'egatu peiko ywak rehe, i'i wanupe wà. — Zezuz uzeupir kwez pewi kury. Pexak iho mehe. Amo 'ar mehe uzewyr putar wà nezewegatete a'e nehe no, i'i wanupe.

Wexaexak Maxi a'e wà kury

¹² Zezuz hemimono karer wiko ywytyr Uri tyw her ma'e rehe wà, Zezuz izeupir awer rehe uze'eg mehe wà. Na'e uzewyr ywytyr wi wà kury, Zeruzarez tawhu pe oho pà wà kury. (Pitài kirom ru'u muite haw tawhu wi). ¹³ Uhem mehe wixe uker haw pe wà. Na'aw waner xe wà: Pet, Zuàw, Xiak, Anere, Piri, Tume, Toromew ta'yr, Matew, Xiak Awpew ta'yr, Ximàw

Zero, Zut Xiak ta'yr. ¹⁴ Uzemono'og Tupàn pe uze'eg pà wà. Kuzàgwer a'e wà, Mari Zezuz ihy a'e no, Zezuz tywyr a'e wà no, paw rupi uzypyrog uzemono'og pà tuweharupi Tupàn pe uze'eg pà a'e wà, Zezuz hemimono karer wapyr a'e wà.

¹⁵ Amo 'ar mehe Pet a'e, upu'àm uzeruzar ma'e wazemono'ogaw pe a'e. (Heta 120 teko a'e pe wà.)

¹⁶ Uze'eg wanupe. — Herywyr wà, heryky'yr wà, hereinyr wà. Zut a'e, weraha zauxiapekwer Zezuz rehe a'e wà. Upyhyk kar wanupe. A'e re tuwihaw uzuka kar Zezuz a'e wà. Na'ikatu pixik kwaw Zut hemiapo kwer. ¹⁷ Izypy mehe zanemyrpar romo hekon a'e, Zezuz hemimu'e romo hekon a'e no. Kwehe mehe Tekwe Puràg umume'u kar Zut hemiapo ràm a'e, Tuwihaw Tawi pe a'e. Tawi umuapyk a'e ze'eg pape rehe a'e. Azeharomoete a'e ze'eg kwehe arer a'e. Uzapo tuwe Zut a'e ma'e imume'u pyrer a'e.

¹⁸ (Tuwihaw omono temetarer Zut pe wà, Zezuz ipyhyk kar awer hekuzaromo wà, hemiapo kwer ikatu pixik 'ym ma'e hekuzaromo wà. Zut a'e, ume'eg kar amo ywy pegwer oho a'e. Na'e u'ar oho a'e pe. Opok hie izupe. Hie kwer paw uhem izuwì. Umàno kury. ¹⁹ Teko Zeruzarez tawhu pe har paw wenu imàno awer rehe ze'egaw a'e wà. A'e rupi omono her a'e ywy pegwer pe wà. — Axenàm, i'i izupe, waze'eg rupi wà. — Tuwy kwer izeen awer, za'e izupe zaneze'eg rupi.) ²⁰ Nezewe i'i a'e ze'eg kwehe arer a'e.

— Tuwe ni amo teko nuiko kwaw a'e ywy pegwer rehe a'e wà nehe,

Tuwe naheta pixik kwaw wiko ma'e ràm a'e pe wà nehe, i'i ze'eg kwehe arer.

Nezewe i'i amo ae ze'eg kwehe arer a'e no.

— Tuwe amo ae awa wiko a'e tuwihaw hekuzaromo a'e nehe, Amogwer tuwihaw wapyr a'e nehe,

i'i ze'eg kwehe arer. Tupàn pe zegar haw, za'e a'e pape pe zane, (Tawi ze'eg kwehe arer pe zane).

²¹⁻²² (Uze'eg wi Pet a'e pe har wanupe.) Umàno Zut zanewi a'e. A'e rupi xikar amo awa zane nehe, hekuzaromo zane nehe, ze'eg kwehe arer heruzar pà zane nehe. Màràràràna awa a'e wà, wata waiko zanerupi tuweharupi a'e wà, Zanezar Zezuz zanerupi iata mehe a'e wà. Izypy mehe Zuàw a'e, upurumuzahazahak kar oho iko a'e, Tupàn ze'eg imume'u pà a'e. A'e awa wiko zanepyr a'e 'ar mehe wà no. Tupàn umuzeupir kar Zezuz ywate a'e, ko 'ar rehe a'e. A'e awa wiko zanepyr a'e 'ar mehe a'e wà no. Xixak pitài awa a'e awa wanuwi nehe, Zezuz hemimono karer zàwenugar romo imuigo kar pà Zut hekuzaromo nehe. A'e awa zaneremixak ràm a'e nehe, wiko putar Zezuz ikweraw pawer imume'u har romo a'e nehe no, zanerehe we a'e nehe no. ²³ A'e rupi amogwer umume'u mokoz awa waner a'e wà kury, Zut hekuzaromo imono pyràm romo a'e wà kury. Ai'aw waner wà: Maxi, Zuze Xawa ta'yr. (— Zu, her inugwer a'e.) ²⁴ Na'e uze'eg Tupàn pe wà kury. — Urezar. Erekwaw katu urepy'a paw rupi katete ne. Ma'enugar awa ereputar Zut hekuzaromo ne. ²⁵ Ma'enugar wiko putar Zezuz hemimono karer romo hekuzaromo nehe. Ta'e Zut a'e xe, umàno kwez a'e xe. Oho kwez weko hawete pe a'e xe, oho kwez zepykaw pe a'e xe.

²⁶ Na'e omomor ita'i ywy rehe wà kury, Tupàn hemimutar hexak pà wà kury. Wexak Maxi nezewe

wà. A'e rupi Maxi wiko amogwer 11 Zezuz hemimono karer wapyr a'e kury. (Heta wi 12 a'e wà kury, izypy mehe arer zàwegatete a'e wà kury.)

2

Uhem Tekwe Puràg wà a'e kury

¹ Uhem amo mai'u haw 'ar kury. — Penteko, i'i a'e 'ar pe waze'eg rupi wà. (50 haw 'ar, za'e zaneze'eg rupi.) Uzemono'og uzeruzar ma'e paw rupi katete wà, amo tàpuz me wà. ² Tàrityka'i wenu wànoànog ma'e ywytuaiw zàwenugar wà. Ywak wi tur a'e. Umynehem tàpuz wà a'e kury, a'e pe waneko mehe a'e kury. ³ Wexak amo ma'e tata zàwenugar a'e wà no. Wezyw wà a'e pe wanupe, uzemuza'aza'ak pà wàkàg wa'aromo pitàitàigatu. ⁴ Tekwe Puràg uhem wà wapyr paw rupi katete a'e. Wixe wapy'a pe a'e, wamynehemar ài tur a'e. Umuze'eg kar wyzài ze'eg rupi a'e wà no, amo ae ywy rehe har ze'eg rupi a'e wà no.

⁵ A'e 'ar rehe zutew a'e wà, ywy nànanar a'e wà, uzekytyar wà Zeruzarez tawhu pe a'e wà. Tupàn hemiruze'egete romo wanekon wà. ⁶ A'e zutew amo ae ywy rehe har wenu a'e ma'e iànoànog mehe wà. Uzemono'og wà wà.

— Mâràzàwe tuwen aipo pa, i'i uzeupeupe wà. Ta'e pitàitàigatu wenu katu waze'eg mehe wà xe. — Uze'eg waiko heze'eg rupi wà, i'i amo ywy rehe har wà. — Uze'eg waiko heze'eg rupi wà no, i'i amo ae ywy rehe har wà no. Nezewe pitàitàigatu wenu uiwy rehe har ze'eg a'e wà.

⁷ Ipytuhegatu tuwe azeharomoete wà. ⁸ — Ko awa uze'eg ma'e a'e wà, Karirez ywy rehe har romo wanekon paw rupi katete a'e wà. Mâràzàwe tuwe zane pitàitàigatu xinu zanewywy rehe har ze'eg zane. Ta'e zaiko ywy nànanar romo zane

xe. Pitàitàigatu zaze'eg amo ae ze'eg rupi zane. ⁹ Aiko Par ywy rehe har romo ihe. Ereiko Me ywy rehe har romo ne. Kwez Eràm ywy rehe har romo hekon a'e. Heta Mezopotàm ywy rehe har xe wà no, heta Zutez ywy rehe har wà no, heta Kapanoz ywy rehe har wà no, heta Pon ywy rehe har wà no, heta Az ywy rehe har wà no, heta Pirizi ywy rehe har wà no, ¹⁰ heta Pampir ywy rehe har wà no, heta Ezit ywy rehe har wà no, heta Irim ywy rehe har Xiren taw huwake har wà no, heta Hom tawhu pe har wà no, ¹¹ heta zutewete wà, heta zutew romo wiko romo ma'e wà no, heta Kereta ywy rehe har wà no, heta Araw ywy rehe har wà no. Zane paw rupi katete xinu katu waze'eg zane. Xikwaw waze'eg. Umume'u Tupàn hemiapo kwer tetea'u ikatua'y ma'e zanewe a'e wà, zaneze'eg rupi katete pitàitàigatu a'e wà.

¹² Ipytuhegatu tuwe wà.

— Mâràzàwe tuwen aipo pà, i'i uzeupeupe wà. — Mo umume'u putar agwer ma'e zanewe nehe, i'i uzeupeupe wà.

¹³ Amogwer uze'eg uryw ahyahy wanehe wà, uzeruzar ma'e wanehe wà. — Uka'u waiko a'e wà, i'i wanupe.

Pet uze'eg teko wanupe a'e kury

¹⁴ Pet a'e kury, upu'àm oho a'e pe amogwer wapyr a'e kury, amogwer Zezuz hemimono karer wapyr a'e kury. Umume'u ko ze'eg a'e pe har nànan. —Pe zutew hezàwenugar pe, pe Zeruzarez tawhu pe uzekytyar ma'e pe no. Tuwe rihi, amume'u putar ko ma'e peme ihe nehe kury. Pezeapyaka katu ko heze'eg rehe nehe.

¹⁵ — Peka'u peiko aipo ty wà, peze peiko urewe. Nan kwaw pa. Ku'em romo oho kwez ty wà. Teko nuka'u kwaw ku'em mehe wà. ¹⁶ Nan. Nezewe i'i Zuew kwehe mehe a'e:

(Tupàn ze'eg imume'u har romo hekon a'e).

17 — Ko ywy ipawete mehe nehe, Amono kar putar herekwe Puràg purupe nehe, i'i Tupàn:

— A'e rupi pena'yr a'e wà nehe, Penazyr a'e wà nehe no, Umume'u putar heze'eg a'e wà nehe,

Kwàkwàmo pepyr har a'e wà nehe, wexak putar hexak pyr 'ym a'e wà nehe,

Awa kwer tua'uhez ma'e pepyr har a'e wà nehe no, wexak putar ma'e upuahu pe a'e wà nehe no.

18 Amono kar putar tuwe herekwe Puràg a'e 'ar mehe nehe, heremiruze'eg wanupe nehe, awa kwer wanupe nehe, kuzàgwer wanupe nehe no.

Umume'u putar heze'eg wà nehe no.

19 Azapo putar ma'e ywak rehe nehe, Teko wanupe hexak kar pà nehe, Wamupytuhegatu kar pà nehe.

Azapo putar ma'e ywy rehe nehe no.

A'e mehe teko ukwaw putar hekàgaw wà nehe no.

Wexak putar tuwy kwer wà nehe, Wexak putar tata wà nehe no, Wexak putar tàtàxin tetea'u wà nehe no.

20 Kwarahy ipytunahy putar puruwi nehe

Zahy nehe no, nuzawy kwaw ma'e huwykwer nehe no,

Pezar Ikàg Ma'e Ipuràg eteahy Ma'e tur etea'i mehe nehe.

21 Aze uze'eg ihewe wà nehe,

— Hepyro pe, hezar,

Aze i'i ihewe wà nehe,

Apyro putar wyzài teko a'e 'ar mehe ihe wà nehe,

i'i Tupàn a'e, uze'eg imuapyk kar pà pape rehe a'e, Zuew pe a'e.

22 Pe Izaew izuapyapyr pe ty wà, pezeapyaka katu ko ze'eg rehe nehe. Zezuz Nazare taw pe har a'e, awa Tupàn hemimur karer romo hekon a'e. Tupàn umur kar ukàgaw izupe. A'e rupi uzapo purumupytuhegatu kar haw penuwa rupi, ko ywy rehe wiko mehe. Uzapo hexak pyr 'ym no. Uzapo ma'e Tupàn ikàgaw hexak kar pà peme no. Tupàn uzapo kar izupe. Pekwaw agwer ma'e pe no. 23 Amo awa umur kar Zezuz penuwihaw wanupe a'e. Penuwihaw uzuka kar wà. Tupàn ukwaw nezewe uzeapo ma'e ràm a'e. — Tuwe nezewe uzeapo nehe, i'i a'e. Pe no ty wà, pezuka a'e awa, ywyrà kanetar rehe izywàzywà pà. Amo awa ikatu 'ym ma'e pepytywà izuka mehe wà no. 24 Tupàn a'e, umugweraw kar imàno re a'e. Upyro imàno haw wi, ma'erahy ipuraraw haw wi. Ta'e ni amo nupuner kwaw tywypaw pe imupyta kar haw rehe a'e wà xe. 25 Kwehe mehe nezewe uze'eg Tawi hehe a'e, uze'eg imuapyk pà pape rehe a'e.

— Tuweharupi aexak hezar heinuro mo ihe.

Nakyze pixik kwaw ma'e wi ihe.

Ta'e hepytywà har romo hekon a'e xe.

26 A'e rupi herurywete hepy'a pe ihe

Amume'u Tupàn ikatu haw iteko ihe no

Heretekwer umàno putar nehe.

Nazemumikahy kwaw hemàno àwàm rehe ihe.

Ta'e àrogatu Tupàn hemiapo ràm ihe xe.

Ihewe hemiapo ràm ihe xe.

27 Ta'e ne no Tupàn, nerepuir kwaw ihewi nehe xe,

Nahemupyta kar kwaw pe tywypaw pe nehe xe.

Ihe neremimur kar ihe.

Ikatu 'ym ma'e iapo pixik 'ymar ihe.

Neremupuga kar pixik kwaw heretekwer nehe.

²⁸ Ta'e hemu'e pe tekuwe haw pe pureraha ma'e rehe ne xe.

A'e hepyr nereko haw hemynehem herurywete haw pupe a'e, i'i Tawi ze'eg kwehe arer imume'u pà a'e.

²⁹ Herywyr wà, heryky'yr wà, hereinyr wà. Ko ma'e amume'u tuwe peme ihe, ta'e akwaw tuwe ihe xe. Tawi umàno a'e, uzetym kar pà a'e. Itym awer xe tuz ko 'ar rehe a'e. ³⁰ Tupàn ze'eg imume'u har romo hekon a'e. Tupàn umume'u tuwe uze'eg izupe. -Azeharomoete amo neremimino wiko putar tuwihawete romo a'e nehe, ta'e amuigo kar putar tuwe tuwihawete romo ihe nehe xe, i'i tuwe Tupàn Tawi pe. Tawi umuapyk ize'eg pape rehe. ³¹ Ta'e wexak ma'e uzeapo ma'e rà m kwehe a'e xe. Wexak Zanneruwihawete tywypaw wi ikweraw pàwàm a'e xe. Umume'u a'e ma'e pape rehe imuapyk pà.

Tupàn nupuir kwaw izuwi nehe, numupyta kar kwaw tywypaw pe nehe.

Hetekwer na'ipuga kwaw nehe, i'i a'e.

³² Tupàn umugweraw kar Zezuz imàno re a'e, imuigo wi wi kar pà a'e. Ure paw uruexak agwer ma'e ure, uruexak Zezuz imàno re ikweraw ire no. ³³ A'e re Tupàn umuzeupir kar wa'yr uzepyr a'e, imuapyk kar pà uzeake a'e, wawyze har rehe a'e. Ta'e Tuwihawete romo hekon a'e kury xe. Tupàn omono Wekwe Puràg izupe a'e no, ta'e a'e 'ym mehe we umume'u tuwe imono àwàm a'e xe. Umur tuwe Wekwe kwez zanewe no. Pexak peiko kury. Peinu peiko no. ³⁴ Tawi nuzeupir kwaw ywate kwehe mehe. Màràzàwe tuwe nezewe i'i a'e.

— Aenu Tupàn ize'eg mehe ihe, hezar pe ize'eg mehe ihe.

— Eapyk xe heawyze har rehe nehe, i'i Tupàn izupe.

³⁵ — Uruapo putar tuwihawete romo ihe nehe.

Neàmàtyry'ymar wiko putar neremiruze'eg romo wà nehe, i'i Tupàn izupe.

³⁶ A'e rupi, pe Izaew izuapyapyr pe. Pezeruzar tuwe ko ze'eg rehe nehe. Pezuka Zezuz pe, ywyr kanetar rehe izywàzywà pà pe. Tupàn umuigo kar Zezuz teko wazar romo kury. Tuwihawete romo hekon kury.

³⁷ A'e pe har a'e wà kury, a'e ze'eg henu re a'e wà kury, hahy tuwe wapy'a wanupe a'e wà kury. Uze'eg Pet pe wà, amogwer Zezuz hemimono karer wanupe no. - Ureryky'yr wà, i'i wanupe wà. — Ma'e uruzapo putar ure nehe kury, i'i wanupe wà.

³⁸ Uze'eg Pet a'e zutew wanupe kury. -Pe pitàitàigatu pezemumikahy penemiapo kwer ikatu 'ym ma'e rehe nehe. Pepytu'u iapo re nehe no. Pezemuzahazahak kar Zezuz hemiruze'eg romo peneko haw rehe nehe no. A'e rupi Tupàn umunàn putar penemiapo kwer ikatu 'ym ma'e pewi nehe, izuwi heharaz pà nehe. A'e re umur e putar Wekwe Puràg pepy'a pe nehe. ³⁹ Tupàn umume'u Wekwe imur àwàm peme a'e, pepurumuzàmuzàg wanupe a'e no, Tupàn kwaw par 'ym nà nàn a'e no, Zanezar Zanneruwihawete heminoz rà m nà nàn a'e no.

⁴⁰ Uze'eg wi wi wanupe, umume'u uze'eg tetea'u wanupe. -Ko 'ar rehe wiko ma'e a'e wà, uzapo ikatu 'ym ma'e tetea'u waiko a'e wà. Tupàn uzepyk putar wanehe nehe. Pepytu'u ikatu 'ym ma'e iapo re nehe. Pepytu'u wazàwe peneko re nehe. A'e mehe

Tupàn pepyro putar zepykaw wi nehe, i'i wanupe. ⁴¹ Teko tetea'u uzeruzar ize'eg rehe a'e wà. Uzemuzahazahak kar wà. Heta tetea'u Zezuz rehe uzeruzar ma'e a'e 'ar mehe wà. (3.000 waneta haw wà.) ⁴² A'e re uzemono'og uzeruzar ma'e uzehezehe oho tuweharupi wà, Zezuz hemimono karer waze'eg rehe uzemu'e pà wà, temi'u i'u pà wà no, Tupàn pe uze'eg pà wà no.

Iruk umume'u Zezuz rehe uzeruzar ma'e a'e 'ar mehe arer waneko haw xe a'e kury

⁴³ Ipytuhogatu tuwe paw rupi wà, ta'e nuexak pixik kwaw agwer ma'e a'e wà xe. Zezuz hemimono karer uzapo ma'e purumputyhagatu kar haw tetea'u wà, uzapo hexak pyr 'ym tetea'u wà no, Tupàn ikàgaw hexak kar pà purupe wà. Teko wexak iapo mehe wà. Ipytuhogatu wà. ⁴⁴ Uzeruzar ma'e paw uzemono'og uzehe tuweharupi wà. Aze nuhyk kwaw temi'u amo pe, amogwer omono ma'e izupe wà. Omono kamir uzeupeupe wà no, omono wызàì ma'e uzeupeupe wà no. ⁴⁵ Aze nuhyk kwaw ma'e amo wanupe, amogwer ume'eg uma'e wà, ma'e hereko 'ymar wanupe imono pà wà. ⁴⁶ Tuweharupi uzemono'ono'og oho Tupàn hàpuzuhu renaw pe wà. Umai'u oho amo hàpuz me amo 'ar mehe wà. Umai'u oho amo ae hàpuz me amo ae 'ar mehe wà no. Tuweharupi umai'u oho amo ae hàpuz me wà. Hurywete tuwe tuweharupi wà. Urywete haw rupi omono temi'u uzeupeupe wà no. ⁴⁷ Tuweharupi uze'egatu Tupàn rehe wà. Ikatu amogwer teko nàngatu wà. Tuweharupi amo uzeruzar Zezuz rehe wà no, tatahu wi uzepyro pà wà no.

3

Zezuz hemimono karer umukatu amo wata 'ym ma'e a'e wà

kury

¹ Amo 'ar mehe karumehe, Pet a'e, Zuàw a'e no, wata oho Tupàn hàpuzuhu kutyr a'e wà. Ta'e tuweharupi zutew a'e wà xe, uzemono'og karuka'u mehe Tupàn pe uze'eg pà a'e wà xe. ² Amo awa tàpuzuhu huken huwake hin a'e pe a'e. Wata 'ym ma'e romo hekon a'e, uzexak kar mehe arer we nezewe a'e. Ipytywà har upir heraha a'e pe wà. — Puràgete, a'e uken her romo a'e. Tuweharupi weraha a'e pe imuapyk pà wà. Tuweharupi wenz temetarera'i a'e pe ur ma'e wanupe. — Pemur temetarera'i ihewe ty wà, napuner kwaw heata haw rehe ihe ty wà, i'i hin a'e pe, Tupàn hàpuzuhu pupe wixe ma'e wanupe.

³ Pet a'e, Zuàw a'e no, wixe etea'i tàpuzuhu pupe a'e wà kury. A'e wata 'ym ma'e wexak waneixe mehe wà. Wenz temetarer wanupe. ⁴ Ume'egatu Pet hehe. Ume'egatu Zuàw hehe no. Na'e uze'eg Pet izupe. — Eme'e urerehe ty, i'i izupe.

⁵ A'e rupi ume'e wanehe. — Aipo umur putar temetarer ihewe wà nehe, i'i zepe uzeupe.

⁶ — Naheta kwaw temetarer ihewe ty, i'i Pet izupe. Amo ma'e heta ihewe. Amono putar a'e ma'e newe kury, i'i izupe. — Zezuz Tuwihawete Nazare taw pe har her ikàgaw rehe. Epu'àm ty, eata eho nehe kury ty, i'i izupe.

⁷ Na'e Pet upyhyk ipo awyze har rehe, imupu'àm pà kury. Tàrityka'i ipy ikàg tuwe, ipyakaza ikàg no. ⁸ Opor tuwe upu'àm pà, uzypyrog wata pà kury. Wixe oho Pet wanupi kury, tàpuzuhu pupe kury. Wata oho wanupi opoopor pà, Tupàn pe uze'eze'egatu pà. — Ikatuahy Tupàn ihewe, i'i izupe. ⁹ Teko paw wexak iata mehe wà, Tupàn pe ize'egatu mehe wà. ¹⁰ — Mâràzawe tuwen aipo pa, i'i tuwe uzeupeupe wà. — Temetarer henoz

tarer romo hekon a'e, tàpuzuhu huken Puràgete her ma'e huwake wapyk ma'e kwere romo hekon a'e, i'i uzeupeupe wà. Ipytuhegatu hexak mehe wà. — Mo umukatu a'e, i'i uzeupeupe wà.

Pet uze'eg teko tàpuzuhu pe har wanupe a'e kury

¹¹ A'e temetarer henoz tarer wiko Pet huwake Zuàw huwake a'e kury. Nutyryk kwaw wanuwì. Wanupi iata mehe teko tetea'u uzàn wà wanupe wà. (— Xàrumàw hàpuz, i'i a'e tàpuz her romo a'e.)
¹² Pet wexak wazàn mehe wà, wanur mehe wà. Uze'eg wanupe. — Izaew izuapyapyr wà. Màràzàwe tuwe pepytuhegatu imukatu haw hexak mehe. Màràzàwe tuwe peme'egatu urerehe. Nurumuata kar kwaw ko awa urekàgaw pupe ure. Nan. Nurumuata kar kwaw ko awa urekatu haw pupe ure. ¹³ Tupàn a'e, Àmàrààw izar a'e, Izak izar a'e, Zako izar a'e, zaneràmuzgwer wazar a'e, a'e ae umuigo kar wemiruze'eg Zezuz tuwihawete romo a'e kury, tuwihawete ikàg ma'e romo ipuràg eteahy ma'e romo a'e kury. Pe pemono Zezuz tuwihaw wanupe pe, izuka kar pà wanupe. — Nuiko kwaw ureruwihawete romo a'e, peze Pirat pe. Pirat na'ipuruzuka wer kwaw hehe a'e 'ar mehe a'e. Umuhem kar etea'i zepe a'e. ¹⁴ — Ezuka nehe, peze izupe. Nuzapo pixik kwaw ikatu 'ym ma'e a'e. Tuweharupi uzemonokatu Tupàn pe a'e, ikatua'hy ma'e romo wiko pà a'e. — Nuiko kwaw ureruwihawete romo a'e, peze izupe. — Emuhem kar puruzuka ma'e Hapa ta'yr urewe nehe, peze izupe. ¹⁵ — Nezewe pezuka tekuwe haw izar pe. Tupàn umugweraw kar wi imàno re a'e. Uruexak a'e ma'e izeapo mehe ure. Uruexak ikweraw ire ure no. ¹⁶ Zezuz ikàg a'e, a'e rupi umukàg ko wata 'ym ma'e kwere kwez a'e kury, ko wata

'ym ma'e penemixak penemigwaw kwez a'e kury. Zezuz ikàg tuwe a'e. Uruzeruzar tuwe hehe ure. A'e rupi ko awa ikatu kury, wata penenataromo kury.

¹⁷ Herywyr wà. Pe pe, penuwihaw a'e wà no, pezuka Zezuz pe, ta'e napekwaw kwaw Tupàn ta'yr romo heko haw pe xe. ¹⁸ Nezewe Tupàn uzapo kar ma'e kwehe mehe imume'u pyrer a'e. Tuwihawete Tupàn ta'yr romo Zezuz hekon a'e. Kwehe mehe ize'eg imume'u har a'e wà, umume'u Zezuz izuka àwàm a'e wà, umume'u ma'erahy ipuraw pàwàm a'e wà. Ta'e Tupàn umume'u kar wanupe a'e xe. Ko 'ar rehe uzapo kar a'e ma'e peme a'e. A'e rupi pepuraw kar ma'erahy tuwihawete pe. ¹⁹ Pezemumikahy penemiapo kwere ikatu 'ym ma'e rehe nehe, iapo re pepytu'u pà nehe. Peruzar Tupàn ze'eg nehe, peiko hemiruze'eg romo nehe. Nezewe mehe umunàn putar penemiapo kwere ikatu 'ym ma'e a'e nehe, izuwi heharaz pà nehe. Nuzepyk kwaw penehe nehe. ²⁰ A'e rupi Zanezar wiko putar pepy'a pe nehe. A'e rupi pekàg putar nehe, ikatu ma'e iapo pà nehe, ikatu 'ym ma'e iapo 'ym pà nehe. A'e rupi Tupàn umur putar Zaneruwihawete peme a'e nehe no, ta'e kwehe mehe Tupàn wexaexak Zezuz a'e xe, peme imur pyràm romo a'e xe. ²¹ Upyta ywate ko 'ar rehe a'e. Amo 'ar mehe Tupàn uzapokatu putar ma'e paw rupi katete a'e nehe. A'e 'ar mehe Zezuz uzewyr putar nehe. Kwehe mehe Tupàn umume'u kar a'e ma'e uze'eg imume'u har wanupe. Umuapyk a'e ze'eg pape rehe wà. Amo 'ar mehe Tupàn uzapo putar ma'e uze'eg kwehe arer rupi katete a'e nehe. ²² Ta'e Moizez i'i kwehe mehe a'e xe. — Amo 'ar mehe Tupàn pezar a'e nehe, wexak putar amo

awa pepyr har a'e nehe, uze'eg imume'u har romo imuigo kar pà a'e nehe. Hezàwe hekon putar nehe. Pezeapyaka katu ize'eg rehe paw rupi katete nehe. ²³ Aze amo nuzekaiw kwaw ize'eg rehe nehe, upytu'u putar hemiruze'eg romo wiko re nehe. Tupàn uzepyk putar hehe nehe. ²⁴ Xamuew a'e, Tupàn ze'eg imume'u har kwehe arer a'e, umume'u ko 'ar rehe uzeapo ma'e kwera a'e. Amogwer Tupàn ze'eg imume'u har Xamuew haikwerupi har paw rupi a'e wà no, umume'u a'e ma'e a'e wà no. ²⁵ Tupàn ze'eg imume'u har kwehe arer wà, umuapyk ize'eg pape rehe wà. Peiko a'e ze'eg kwaw par romo. Peiko a'e Tupàn hemimur kwer ipyhykar romo. Umume'u tuwe Zezuz tur àwàm a'e, penàmuzgwer wanupe a'e. Ur peme a'e. Uze'eg Tupàn Àmàrààw pe a'e. — Amo 'ar mehe amo nezuapyr uzapo putar ikatuahy ma'e teko ywy nànnànar wanupe a'e nehe, i'i Tupàn Àmàrààw pe. Uze'eg Zezuz tur àwàm rehe a'e.

²⁶ A'e rupi umur kar wemiruze'eg Zezuz peme a'e, awa romo imuzexak kar pà peme a'e. Peme ràgpyy imur kar. Ta'e ipurapo wer ikatuahy ma'e rehe peme a'e xe, pemupytu'u kar pà pitàitàigatu ikatu 'ym ma'e iapo re a'e xe.

4

Tuwihaw upuranu Pet wanehe a'e wà kury

¹ Pet a'e, Zuàw a'e no, uze'eg wi wi teko wanupe a'e wà. Waze'eg mehe amo xaxeto a'e wà, amo zauxiapekwer wanuwihaw a'e no, amo xaxeto purumugweraw pàwàm rehe uzeruzar 'ym ma'e xatuxew her ma'e a'e wà no, ur Pet wapyr a'e wà kury. ² Ta'e Zezuz hemimono karer waze'eg na'ikatu kwaw wanupe a'e xe. - Umume'u Zezuz ikweraw pawer waiko purupe a'e wà, i'i uzeupeupe

wà. — Zezuz ukweraw umàno re a'e, a'e rupi teko paw ukweraw putar umàno re a'e wà nehe, i'i Pet iko teko wanupe, i'i a'e tuwihaw uzeupeupe wà. ³ A'e rupi upyhyk Pet oho wà, upyhyk Zuàw oho wà no. Weraha zemunehew paw pe wà. Karuketea'i kury, a'e rupi umuger kar zemunehew paw pe wà. ⁴ Amogwer teko nuiko kwaw tuwihaw wazàwe wà. Tuwihaw nuzeruzar kwaw wà. Teko Zezuz rehe ze'eg henu har tetea'u uzeruzar hehe wà. Awa uzeruzar ma'e a'e wà kury. 5.000 ru'u waneta haw a'e wà kury.

⁵ Iku'egwepe tuwihaw a'e wà, tàmuzgwer a'e wà no, ze'eg kwehe arer rehe upurumu'e ma'e a'e wà no, uzemono'og wà Zeruzarez tawhu pe a'e wà. ⁶ Anaz a'e, xaxeto a'e, a'e pe ihon a'e no. Kaiwa a'e, Zuàw a'e no, Àrexàn a'e no, tuwihaw iànàm a'e wà no, a'e pe uzemono'og oho a'e wà no. ⁷ — Perur Pet ureruwa rupi nehe, perur Zuàw nehe no, i'i zauxiapekwer wanupe wà. (Werur a'e wà.) Na'e upuranu wanehe wà. — Mo umur ukàgaw peme a'e, agwer ma'e iapo kar pà peme a'e, i'i wanupe wà.

⁸ Na'e Tekwe Puràg umynehem Pet ipy'a kury. A'e rupi uze'eg tuwihaw wanupe. -Pe teko wanuwihaw romo peiko pe. Peiko wanàmuz romo no. ⁹ Uruzapo ikatuahy ma'e wata 'ym ma'e pe ure, ta'e urupuhareko katu ure xe. A'e rupi uremur kar pe xe. — Mo umur ukàgaw peme a'e, agwer ma'e iapo kar pà peme a'e, peze kwez urewe. ¹⁰ Amume'u putar peme ihe nehe kury, Izaew ywy rehe har nànnàn ihe nehe no. Zezuz Zanneruwihawete Nazare taw pe har umur ukàgaw ihewe a'e, agwer ma'e iapo kar pà ihewe a'e. Pezuka a'e Zezuz pe, ywyrà kanetar rehe izywàzywà pà. Tupàn umugweraw kar Zezuz imàno re a'e. Zezuz uzapo kar agwer ma'e urewe. A'e

rupi ko awa upu'àm xe penuwa rupi a'e. Ikàg tuwe kury. Wata kury.

¹¹ Nezewe i'i ze'eg kwehe arer Zezuz rehe a'e.

Tàpuz iapo har wà

Weityk amo ita wà,

Ta'e na'ikatu kwaw wanupe xe.

A'e ita a'e kury,

Tàpuz iwy pe tuz a'e kury,

i'i ze'eg kwehe arer.

¹² Ni amo nupuner kwaw teko wapyro haw rehe tatahu wi a'e wà. Aze pezeruzar amo ae awa rehe nehe, a'e awa napepyro kwaw tatahu wi nehe. Tupàn umur Zezuz purupe. Xo Zezuz rehe zanezeruzar haw rupi zo zazepyro putar nehe.

¹³ Tuwihaw uzeapyaka katu Pet ze'eg rehe wà. Ume'e Zuàw rehe wà no. — Nuiko kwaw pape kwaw par romo wà. Uma'ereko ma'e romo wanekon wà, i'i uzeupeupe wà. Ipytuhegatu wà. — Zezuz umàno ma'e kwer rupi wata ma'e kwer romo wanekon wà. Mâràzawe tuwe nukyze kwaw zanewi wà, i'i uzeupeupe wà. (Ta'e xiuka wanuwihaw zane xe, i'i uzeupeupe wà.) ¹⁴ Wata 'ym ma'e kwer imukatu pyrer a'e pe hekon a'e no, Pet wanuwake no. Tuwihaw wexak a'e awa a'e pe wà. A'e rupi numume'u kwaw ma'e wanupe wà. Nupuner kwaw wanehe uzepykaw rehe a'e 'ar mehe wà. ¹⁵ A'e rupi uze'eg nezewe wanupe wà. — Pehem peho xe wi nehe, i'i wanupe wà. Pet a'e, Zuàw a'e no, uhem oho a'e wi tuwihaw wazemono'ogaw wi wà kury. Na'e tuwihaw uze'eze'eg uzeupeupe wà kury.

¹⁶ — Ma'e xiapo putar kwez awa wanupe zane nehe, i'i uzeupeupe wà. — Teko Zeruzarez tawhu pe har paw rupi katete wà, ukwaw wata 'ym ma'e imukatu awer wà.

— Azeharomoete Pet uzapo purumupyтуhegatu kar hawete kwez a'e kury, i'i teko waiko wà, i'i uzeupeupe wà. — Nuzapo kwaw purumupyтуhegatu kar haw a'e, nazapuner kwaw zane'e haw rehe wanupe nehe. — Uzapo tuwe a'e, i'i putar teko wà nehe, i'i uzeupeupe wà. ¹⁷ — Aze naximupyту'u kar kwaw agwer ma'e iapo re zane wà nehe, teko ko ywy rehe har paw ukwaw putar ikàgaw a'e wà nehe, i'i uzeupeupe wà. — A'e rupi ximupyту'u kar zane wà nehe, i'i uzeupeupe wà. — Pepyту'u Zezuz heko haw imume'u re teko wanupe nehe, za'e putar wanupe nehe, i'i uzeupeupe wà.

¹⁸ Umuzewyr kar wi Pet wamuwà uzepyr wà, umuzewyr kar Zuàw wà no. — Pemume'u zo Zezuz ze'eg teko wanupe nehe, pepurumu'e zo ize'eg rehe nehe, i'i wanupe wà. ¹⁹ — Nan kwaw pa, i'i Pet wanupe wà. — Tupàn umume'u kar uze'eg urewe. Pe pepurumupyту'u kar wer urerehe. Ma'enugar ze'eg ureruzar putar ure. Aze ru'u peze'eg. Aze ru'u Tupàn ze'eg. Mo heruzar haw ikatu wera'u Tupàn pe nehe. ²⁰ Nurupuner kwaw ureremixak kwer urereminu kwer imume'u re urepyту'u haw rehe ure, i'i Pet tuwihaw wanupe wà.

²¹ — Aze napepyту'u kwaw nehe, uruzepyk putar penehe nehe, i'i tuwihaw, Pet wanupe wà. Na'e tuwihaw umuhem kar Pet a'e wi wà kury. Uhem wazemono'ogaw wi wà. Tuwihaw upyta a'e pe wà. Teko paw uze'egatu Tupàn rehe wà, wata ma'e kwer imukatu awer imume'u pà uzeupeupe wà. — Ma'e xiapo putar wanupe nehe, wanehe zanezeyk pà nehe, i'i zepe tuwihaw uzeupeupe wà. ²² Wata 'ym ma'e kwer imukatu pyrer a'e, 40 kwarahy ru'u wereko a'e.

Uzeruzar ma'e uze'eg Tupàn pe a'e wà kury

23 Na'e Pet a'e wà, tuwihaw waze-mono'ogaw wi uhem ire a'e wà, uzewyr oho uzeruzar ma'e wapyr a'e wà. Umume'u xaxeto wanuwihaw waze'eg wanupe wà, tàmuz waze'eg wanupe wà no. 24 Henu mehe a'e paw rupi a'e wà, uze'eg tuwe Tupàn pe a'e wà. Ai'aw Tupàn pe waze'eg awer xe kury. - Urezar ikàg wera'u ma'e ne. Ma'e paw erezapo: ywak, ywy, yryhu, ywak rehe har paw rupi katete wà, yryhu rehe har paw rupi katete wà, yryhu rehe har paw rupi katete wà no. 25 Kwehe mehe nerekwe Puràg uze'eg ureràmuz Tawi pe a'e, a'e ze'eg imuapyk kar pà pape rehe a'e. Tawi a'e, neremiruze'eg kwehe arer romo hekon a'e. Nezewe i'i a'e ze'eg.

– Zutew 'ym a'e wà, wikwahy a'e wà.

Tupàn iàmàtry'yymar a'e wà, ipurapo wer zepe ikatu 'ym ma'e rehe a'e wà.

26 Ywy rehe har wanuwihaw wà, uzemuàgà'ym wà.

Waneruze'egar wà, uzemono'og wà Zanezar pe

ikatu 'ym ma'e iapo àwàm rehe uze'eg pà wà,

Zanaruwihawete ikàgaw i'ok àwàm rehe uze'eg pà wà,

i'i a'e ze'eg kwehe arer.

27 Azeharomoete Zezuz imàno 'ym mehe we Tuwihaw Ero a'e, Tuwihaw Pon Pirat a'e no, uzemono'og a'e wà, zutew 'ym wapyr a'e wà, Izaew ipurumuzàmuzàg wapyr a'e wà no. Uzemono'og taw pe wà, Zezuz neremiruze'eg ikatuahy ma'e izuka àwàm rehe uze'eze'eg pà a'e wà. Eremuigo kar nera'yr Zezuz Tuwihawete romo ne. 28 Nezewe uzeapo putar nehe, ere kwehe mehe ne. Azeharomoete uzeapo nezewe izupe. 29 O, urezar, erenu tuwihaw waze'eg awer kwez ne. Umume'u urerehe uzepyk àwàm kwez a'e

wà. Urepytywà pe nehe, emur nekàgaw urewe nehe, a'e rupi nurukyze kwaw wanuwi ure nehe, a'e rupi urumume'u putar neze'eg purupe ure nehe. 30 Emukatu ima'eahy ma'e tetea'u ne wà nehe. Ezapo ma'e purumupyтуhegatu kar haw tetea'u ne nehe no, ma'e hexak pyr 'ym tetea'u ne nehe no. Neremiruze'eg ikatuahy ma'e Zezuz a'e, ikàg a'e. Emur ikàgaw urewe nehe. A'e mehe urupuner agwer ma'e iapo haw rehe ure nehe no. 31 Tupàn pe uze'eg ire wazemono'ogaw uryryryz a'e kury. Tekwe Puràg unynehem tuwe wapy'a a'e kury. Umume'u Tupàn ze'eg oho wà, tuwihaw wi ukyze 'ym pà wà.

Uzeruzar ma'e omono uma'e uzeupepe a'e wà kury

32 Uzeruzar ma'e a'e pe har paw rupi katete a'e wà, uzemono'ono'og uzeakeake a'e wà, uzemuryparypar wà. Pitài waze'eg wà. Nuzeàmàtry'yym kwaw wà. Omono wemetarer Zezuz hemimono karer wanupe wà, omono uma'e wanupe wà no. Hemimono karer umuza'aza'ak wanemetarer wà, ma'e hereko 'ymar wanupe imono pà wà. – Namono kwaw heremetarer amogwer wanupe ihe nehe, ni'i kwaw wà. Upytywà tuwe ma'e hereko 'ymar wà. 33 Zezuz hemimono karer umume'u Zanezar Zezuz ikweraw pawer waiko purupe wà, ma'e iapo pà Zezuz ikàgaw hexak kar pà wanupe wà. Tupàn uzapo ikatuahy ma'e tetea'u wanupe paw rupi. Hurywete paw rupi katete wà. 34 Naheta kwaw ma'e hereko 'ymar wà kury, a'e uzeruzar ma'e wapyr wà kury. Wyzài 'ar mehe ywy izar a'e wà, ume'eg uiwy oho a'e wà. 35 Werur hekuzar Zezuz hemimono karer wanupe wà. Tàpuz tetea'u izar a'e wà no, nezewegatete uzapo a'e wà no. Zezuz hemimono karer

umuza'aza'ak wanemetarer wà, imono pà ima'uhez ma'e wanupe wà.

³⁶ Amo awa a'e pe hekon a'e, uzeruzar ma'e wapyr a'e. Zuze her romo a'e. Erewi haikwerupi har romo hekon. Xip yrypypo'o rehe arer romo hekon. (— Nape ta'yr, i'i Zezuz hemimono karer izupe wà. — Purumurywete kar ma'e, i'i her zaneze'eg rupi.) ³⁷ Aze amo heta iziwy pegwer a'e, ume'eg oho a'e. Werur hekuzar Zezuz hemimono karer wanupe.

5

Anani wenuxi wemetarer a'e kury

¹ Amo 'ar mehe amo awa Anani her ma'e a'e, hemireko Xapir a'e no, ume'eg uiwy oho a'e wà. ² — Namono kwaw hekuzar paw Zezuz hemimono karer wanupe ihe nehe, i'i Anani wemireko pe. — Aze 'y, i'i hemireko izupe. A'e rupi omonokatu hekuzar ikurer uzeupe wà. Weraha inugwer ikurer hemimono karer wanupe wà. ³ Uze'eg Pet izupe. — Anani, i'i izupe. — Azeharomoete Zurupari wiko nepy'a pe a'e. A'e rupi neremu'em kwez Tekwe Puràg pe kury. Eremonokatu neywy hekuzar ikurer kwez nezeupe. ⁴ Neywy ime'eg zanune ereiko izar romo ne. Ime'eg ire ereiko hekuzar izar romo no. Màràzàwe tuwe neremu'em nezewe. Neremu'em purupe. — Teko nukwaw kwaw ikurer heremiphyk kwer a'e wà, ere zepe kwez nezeupe. Erezeagaw neremu'em pà Tupàn pe no, i'i Pet izupe.

⁵ Ize'eg henu re na'arewahy u'ar ywy rehe kury. Umàno kury. A'e ma'e imume'u haw henu har paw rupi wà, ukyze tuwe Tupàn wi wà. ⁶ Na'e kwàkwàmogwer wixe a'e pe wà. Uwàn hetekwer wà, heraha pà a'e wi wà. Utym oho wà kury.

⁷ Na'iruz 'or paw ire hemireko ur a'e pe a'e no. Nukwaw kwaw umen imàno awer. ⁸ Upuranu Pet hehe kury. —Ko temetarer a'e, peywy hekuzar a'e. Aipo nemen werur hekuzar urewe paw rupi a'e, i'i izupe, hehe upuranu pà. — He'e, i'i mua'u kuzà izupe.

⁹ — Ne, nemen a'e no, màràzàwe tuwe peagaw Zanezar rekwe pe, i'i izupe. Kwàkwàmogwer nemen itym arer a'e wà, uzewyr kwez wà kury, uhem kwez wà kury. Weraha putar neretekwer tàrityka'i wà nehe no, i'i izupe.

¹⁰ A'e 'ar mehe we u'ar a'e kuzà Pet ipy huwake kury. Umàno a'e no. Kwàkwàmogwer wixe a'e 'ar mehe wà. Wexak hetekwer umàno ma'e kwer wà. Weraha wà, imen umàno ma'e kwer huwake itym pà wà.

¹¹ Uzeruzar ma'e paw rupi wà, amogwer a'e pe har a'e ma'e imume'u haw henu har a'e wà no, ukyze tuwe Tupàn wi a'e wà.

Zezuz hemimono karer uzapo purumupyтуhegatu kar haw a'e wà kury

¹² Tuweharupi Zezuz hemimono karer uzapo purumupyтуhegatu kar haw waiko wà, ma'e hexak pyr 'ym tetea'u iapo pà wà no, teko wanuwa rupi wà. Uzeruzar ma'e paw uzemono'og tuweharupi Xàrumàw hemiapo kwer tàpuzuhu pupe wà. ¹³ Uzeruzar 'ym ma'e ukyze wanuwi wà, a'e rupi noho kwaw wazemono'ogaw pe wà. Nuze'eg zemueahy kwaw wanehe wà. — Azeharomoete ikat-uahy a'e wà, i'i teko wà, uzeruzar ma'e wanupe wà. ¹⁴ Tuweharupi amogwemogwer teko uzeruzar Zanezar rehe wà, a'e uzeruzar ma'e wapyr uzemono'og pà wà. Amo awa uzeruzar wà. Amo kuzà uzeruzar wà no. ¹⁵ — Zezuz hemimono karer ikàg a'e wà, umukatu ima'eahy ma'e a'e wà, i'i taw pe har wà. A'e rupi umuapyk

ima'eahy ma'e waneraha pe izywyr wà, wanupaw mihaw rehe wà. Nezewe i'i ima'eahy ma'e wà. — Aze Pet ukwaw xe nehe, i'ag u'ar putar herehe nehe, i'i ima'eahy ma'e wà. — A'e rupi heruhag wi putar ihe nehe, i'i uzeupeupe wà.¹⁶ Na'e teko tetea'u ur amo taw tetea'u wi wà kury, taw Zeruzarez huwake har wi wà kury, wànàm ima'eahy ma'e wanerur pà wà kury, tekwe ikatu 'ym ma'e hereko har wanerur pà wà no. Umukatu paw rupi katete wà.

— *Tuwihaw upetepetek kar Zezuz hemimono karer a'e wà kury*

¹⁷ Na'e xaxeto xaxuxew her ma'e wanuwihaw a'e, imyrypar paw rupi a'e wà no, hewyrowyroahy Zezuz hemimono karer wanehe a'e wà, ta'e a'e tuwihaw a'e wà xe, purumugweraw kar àwàm rehe uzeruzar 'ym ma'e romo wanekon a'e wà xe. ¹⁸ A'e rupi upyhyk kar Zezuz hemimono karer wà, zauxiapekwer wanupe wà. — Pemunehew zemunehew paw pe pe wà nehe, i'i wanupe. Weruzar zauxiapekwer waze'eg wà.

¹⁹ Pyhaw Zanezar umur kar amo weko haw pe har a'e pe a'e kury, zemunehew paw pe a'e kury. Ewàpytymawok uken nehe, i'i izupe. Uwàpytymawok Tupàn heko haw pe har uken oho kury. Zezuz hemimono karer uhem oho a'e wi wà kury.

²⁰ Tupàn heko haw pe har uze'eg wanupe. — Peze'eg peho Tupàn hàpuzuhu pupe nehe, Tupàn ze'eg imume'u pà teko wanupe nehe, i'i wanupe. — Tupàn zanepyro tatahu wi a'e, ta'e Zezuz umàno zanerekuzaromo xe, peze wanupe nehe, i'i wanupe. — Aze pezeruzar hehe nehe, peneko haw uzeapo putar peneko haw ipyahu ma'e romo peme nehe, peze wanupe nehe, i'i wanupe.

²¹ Kwarahy uhem etea'i mehe wixe oho tàpuzuhu pe wà. Ta'e

Tupàn heko haw pe har omono kar a'e pe a'e wà xe. Uzyppyrog teko wamu'e pà Tupàn ze'eg rehe wà. Xaxeto wanuwihaw a'e, imyrypar a'e wà no, uhem wà a'e pe wà kury. Omono'og amogwer tuwihaw wamuwà wà kury. Izaew izuapyapyr wanuwihaw paw uze-mono'og wà a'e pe wà. — Perur a'e awa zemunehew paw pe har xe pe wà nehe, i'i zauxiapekwer wanupe. ²² Zauxiapekwer oho zemunehew paw pe wà. Nuexak kwaw Zezuz hemimono karer a'e pe wà. — Mâràzawe tuwen aipo pa, i'i uzeupeupe wà. A'e rupi uzewyr oho tuwihaw wazemomogaw pe wà. — Nuiko kwaw zemunehew paw pe wà, i'i wanupe wà.

²³ — Zemunehew paw uken uzewàpytygatu tuwe a'e. Zauxiapekwer a'e pe har ume'egatu uken rehe wà. A'e mehe uruwàpytymawok uken ure kury. Nuruexak kwaw ni amo teko ipupe ure wà, i'i zauxiapekwer wà, tuwihaw wanupe wà.

²⁴ Zauxiapekwer tàpuzuhu pe har wanuwihaw a'e, xaxeto wanuwihaw a'e wà no, upuranu uzehezehe a'e wà kury, henu mehe a'e wà kury. — Mâràzawe tuwe nuiko kwaw a'e pe wà. Ma'e uzeapo putar nehe kury, i'i uzeupeupe wà. ²⁵ Na'e amo a'e pe har uze'eg wà wanupe kury. -Peme'e pe pe nehe ty wà. Awa zemunehew paw pe penemimono kwer a'e wà, wiko Tupàn hàpuzuhu pupe a'e wà kury, teko wamu'e pà a'e wà kury, i'i wanupe.

²⁶ Henu mehe, zauxiapekwer wanuwihaw a'e, amogwer zauxiapekwer wanuwihaw a'e wà no, oho Zezuz hemimono karer wanexak pà a'e wà kury. — Peho urerupi tuwihaw wapyr nehe, ty wà, i'i wanupe wà. Nupyhyk kwaw wà, ta'e ukuze teko wanuwu ita tetea'u pupe wapiapi haw wi wà xe. ²⁷ Weraha Zezuz hemimono

karer tuwihaw wanupe wà. Tuwihaw ikàg wera'u ma'e upuranu wanehe.

²⁸ — Pepytu'u Zezuz ze'eg imume'u re nehe, uru'e tuwe peme. — Naperuzar kwaw ureze'eg. Pemu'e Zeruzarez tawhu pe har peiko paw rupi a'e ze'eg rehe pe wà, i'i wanupe wà. — Ikatuahy Zezuz a'e. Penuwihaw na'ikatu kwaw a'e wà, ta'e uzuka kar Zezuz a'e wà xe, peze peho peiko teko wanupe, urerehe peze'eg zemueteahy pà, i'i wanupe wà. ²⁹ Pet a'e, amogwer Zezuz hemimono karer a'e wà no, uze'eg tuwihaw wanupe a'e wà kury. — Ureruzar Tupàn ure, nureruzar kwaw teko ure wà, i'i wanupe wà. ³⁰ — Tupàn a'e, zaneràmuzgwer wazar a'e, umugweraw kar Zezuz imàno re a'e. Pezuka kar a'e Zezuz pe, ywira kanetar rehe izywàzywà kar pà pe, i'i wanupe wà. ³¹ — Ikweraw ire Tupàn umuzeupir kar ywate a'e, Tuwihawete romo imuigo kar pà a'e, Purupyro Ma'e romo imuigo kar pà a'e no. A'e rupi aze Izaew izuapyapyr upytu'u ikatu 'ym ma'e iapo re wà nehe, (aze uzeruzar hehe wà nehe), Tupàn umunàn putar wanemiapo kwer ikatu 'ym ma'e wanuwi nehe, heharaz putar wanemiapo kwer wi nehe. Nuzepyk kwaw wanehe nehe, i'i wanupe wà. ³² — Ure uruexak hemiapo kwer paw ure, a'e rupi urumume'u teko wanupe ure. Tekwe Puràg a'e no, umume'u teko wanupe a'e no. Tupàn umur kar Wekwe Puràg a'e, uze'eg heruzar har wanupe a'e, i'i wanupe wà.

³³ Tuwihaw wà, wanenu mehe wikwahy wà. Ipuruzuka wer wanehe wà. ³⁴ Amo tuwihaw a'e pe hekon a'e. Moizez ze'eg kwaw par parizew her ma'e romo hekon a'e, Kamariew her romo a'e. (Teko paw uzeruzar egatu a'e tuwihaw rehe wà.) Upu'àm tuwihaw wanuwa

rupi kury. Uze'eg zauxiapekwer wanupe. — Peraha ko awa katu pe pe wà nehe kury. Pepyta a'e pe wanehe we nehe. Na'iarew kwaw ureze'egaw nehe, i'i zauxiapekwer wanupe. ³⁵ Na'e uze'eg amogwer tuwihaw wanupe kury. -Pe Izaew ywy rehe har pe ty wà, i'i wanupe. — Pezemupy'a katu kwez awa wanehe nehe. Pezuka kar zo nehe, i'i wanupe. ³⁶ — Aipo pema'enukwaw a'e awa Tew her ma'e rehe. -Tuwihawete romo aiko ihe, i'i teko wanupe. 400 awa ru'u hemiruze'eg romo wanekon wà. Amo 'ar mehe amo awa uzuka Tew a'e. Hemiruze'eg uhàuhàz oho wà. Ni amo nuzeruzar kwaw Tew rehe ko 'ar rehe wà kury, i'i Kamariew tuwihaw wanupe. ³⁷ — Amo ae 'ar mehe amo ae awa uhem wà no. Zut Karirez ywy rehe har her romo a'e. Teko wapapar haw 'ar rehe uhem wà. Teko tetea'u oho hupi wà, tuwihaw Hom tawhu pe har iàmàtyry'ym pà wà. Zauxiapekwer uzuka Zut a'e wà no. Imyrypar uhàuhàz oho a'e wà no. (Ni amo nuzeruzar kwaw hehe ko 'ar rehe wà kury.) ³⁸ A'e rupi nezewe aze'eg peme ihe kury. Pezuka kar zo Zezuz hemiruze'eg pe wà nehe. Pemuhem kar wi wamono pe wà nehe. Wanuwihaw umàno ma'e kwer a'e, aze awa romo hekon a'e nehe, hemiruze'eg upytu'u putar ize'eg heruzar ire wà nehe. ³⁹ Aze Tupàn wiko wanuwihaw romo nehe, napepuner pixik kwaw wamupytu'u kar haw rehe pe wà nehe. Aze pezàmàtyry'ym Tupàn hemiruze'eg pe wà nehe, Tupàn iàmàtyry'ymar romo peiko putar nehe, i'i Kamariew tuwihaw wanupe. ⁴⁰ — Azeharomoete neze'eg, i'i izupe wà. — Perur Zezuz hemimono karer xe ureruwa rupi pe wà nehe, i'i tuwihaw wà, zauxiapekwer wanupe wà. Na'e upetepetek kar wà. — Pemume'u zo Zezuz rehe ze'egaw purupe nehe, i'i wanupe wà. Na'e umuhem

kar wamono wà kury. ⁴¹ Zezuz hemimono karer uhem oho tuwihaw wanuwì wà kury. Hurywete wà, ta'e upuraraw ma'erahy Zezuz rehe uzeruzar haw rehe wà xe, ta'e tuwihaw uze'eg zemueteahy wanehe Zezuz rehe wazeruzar haw rehe wà xe. ⁴² Nupytu'u kwaw ize'eg imume'u re wà. Tuweharupi oho tàpuzuhu pe wà, oho tàpuz taw pe har nànan wà no, Zezuz rehe ze'eg imume'u pà wà, teko wamu'e pà hehe wà. — Zezuz wiko Zanneruwihawete romo a'e, i'i oho waiko purupe wà.

6

Uzeruzar ma'e wexaexak temetarer rehe uzekaiw ma'e a'e wà kury

¹ A'e 'ar mehe teko tetea'u uzypyrog Zezuz hemiruze'eg romo wiko pà a'e wà. Amo zutew Kere ywy rehe har ze'eg kwaw par uzeruzar hehe a'e wà. Amo zutew Zutez ywy rehe har ze'eg kwaw par uzeruzar hehe a'e wà no. Uzemono'og paw rupi wà. Zezuz hemimono karer umuza'aza'ak temi'u tuweharupi wà, temi'u hereko 'ymar wanupe imono pà pitàitàigatu wà. Na'e Kere ywy rehe har ze'eg kwaw par uze'eg Zezuz hemimono karer wanupe wà kury. — Pemono temi'u kwez amogwer wanupe. Napemur kwaw ureànàm kuzà imen umàno ma'e kwer wanupe, i'i wanupe wà. ² A'e rupi a'e 12 Zezuz hemimono karer omono'og wemimu'e paw wà kury. -Tupàn ze'eg rehe upurumu'e ma'e romo uruiko ure. Ko 'ar rehe nurupurumu'e katu kwaw ure, ta'e tuweharupi urumuza'aza'ak temi'u ure xe, temi'u hereko 'ymar wanupe imono pà ure xe. ³ A'e rupi, urerywyr wà, pexaexak amo 7 awa pe wà nehe, Tekwe Puràg hereko harete pe wà nehe, Tupàn ze'eg heruzar harete pe wà nehe. — A'e ae wiko putar temi'u temetarer imuza'aza'akar romo wà nehe.

⁴ Ure urupytu'u putar temetarer ima'e re nehe, urupytu'u putar temi'u ima'e re nehe. Uruze'eg putar Tupàn pe nehe, teko wamu'e pà ize'eg rehe nehe.

⁵ Ikatahahy Zezuz hemimono karer waze'eg amogwer nànan wà. A'e rupi wexak Awa Etew her ma'e a'e wà. Uzeruzar tuwe ma'e romo hekon a'e. Weruzar tuwe Tekwe Puràg a'e no. Ai'aw amogwer wanemixamixak kwer waner a'e wà no: Piri, Poro, Nikanor, Ximon, Paramen, Nikuraw Àxioki pe har (Zutew romo wiko romo ma'e romo hekon a'e). ⁶ — Nako ureremixamixak kwer wà, i'i uzeruzar ma'e wà, Zezuz hemimono karer wanupe wà. Zezuz hemimono karer opokok wanehe wà, Tupàn pe uze'eg pà wanehe wà. — Epytywà ko awa nema'ereko haw iapo mehe ne wà nehe, i'i izupe wà. ⁷ Tuweharupi umume'u Tupàn ze'eg oho waiko amo ae teko wanupe wà. Tuweharupi amo teko Zeruzarez pe har uzeruzar wà, Zezuz hemiruze'eg romo wiko pà wà. Xaxeto tetea'u uzeruzar Zezuz rehe a'e wà no.

Tuwihaw umunehew kar Ete a'e wà kury

⁸ Etew a'e, Tupàn ikatu haw hereko har a'e, ikàgaw hereko har a'e, uzapo purumupytuhegatu kar haw tetea'u teko wanupe a'e, uzapo ma'e hexak pyr 'ym tetea'u wanupe a'e no. ⁹ Zutew tetea'u wiko Zeruzarez tawhu pe wà. Xiren taw pe har wà, Àrexàn taw pe har wà no, Xiri ywy rehe har wà no, Az ywy rehe har wà no. Uzemono'og waiko amo tàpuz me paw rupi wà. — Teko wemiapo putar haw iapo har wanàpuz, i'i tàpuz her. Na'e Etew a'e, na'ikatu kwaw a'e zutew wanupe a'e. A'e rupi uze'eg ahyahy oho izupe wà. ¹⁰ Etew a'e, ukwaw katu Tupàn ze'eg a'e. Tekwe Puràg upytywà ize'eg mehe

a'e no. A'e rupi ukwaw wera'u ma'e wanuwi a'e. Ize'eg ikàg wera'u waze'eg wi. ¹¹ Nupuner kwaw iawy kar haw rehe wà. A'e rupi wenz amo awa uzeupe wà. Uzeàmim oho teko wanuwi a'e awa wanupe uze'eg pà wà. — Ete uze'eg zemueteahy Moizez rehe a'e, Tupàn rehe a'e no, peze peho tuwihaw wanupe nehe. Aze peze'eg nezewe wanupe, oromono putar temetarer peme nehe, i'i wanupe wà. (Ta'e zutew uzuka Tupàn rehe uze'eg zemueteahy ma'e a'e wà xe.)

¹² A'e rupi a'e awa hemu'em oho nezewe tuwihaw wanupe a'e, ze'eg kwehe arer rehe upurumu'e ma'e wanupe a'e no. Wikwahy paw rupi katete henu mehe wà. Upyhyk teko Ete wà, tuwihaw wanupe heraha pà wà. ¹³ Werur hemu'em ma'e wanuwa rupi wà no. -Ko awa uze'eg zemueteahy Tupàn hàpuzuhu rehe tuweharupi a'e. Uze'eg zemueteahy Tupàn ze'eg Moizez pe imur pyrer rehe tuweharupi no. Nupytu'u kwaw uze'eg zemueteahy re, i'i mua'u wanupe wà. ¹⁴ — Zezuz Nazare taw pe har umumaw putar 'aw Tupàn hàpuzuhu a'e nehe, umupytu'u kar putar teko Moizez hemiapo putar haw iapo re a'e wà nehe no, i'i 'aw awa oho iko teko wanupe a'e, i'i mua'u tuwihaw wanupe wà. — Urenu nezewe haw rehe ize'eg mehe ure, i'i mua'u wanupe wà.

¹⁵ Tuwihaw a'e pe wapyk ma'e paw a'e wà, ume'egatu Ete rehe a'e wà. Wexak huwa wà. Huwa nuzawy kwaw Tupàn heko haw pe har huwa a'e.

7

Ete wumume'u uzeruzar haw a'e kury

¹ Na'e xaxeto upuranu hehe kury, Ete rehe kury. — Azeharomoete ereze'eg nezewe ne, i'i izupe.

² Uze'eg Ete wizupe. Na'aw ize'eg awer xe a'e kury. — Herywyr wà, heryky'yr wà. Teko wanu wà. Kwehe mehe Tupàn a'e, uzexak kar oho zaneru Àmàràaw pe a'e. Heny katu uzexak kar mehe. Àmàràaw wikuwe Mezuputàm ywy rehe a'e 'ar mehe. Noho kwaw Àrà ywy rehe wiko pà a'e 'ar mehe. ³ — Ezar neywy nehe, ezar neànàm ne wà nehe no, i'i Tupàn izupe. — Eata eho nehe. Amuàgà'ym putar amo ywy newe ihe nehe, nereko àwàm romo newe ihe nehe, i'i izupe. ⁴ A'e rupi uhem oho Kawrez ywy wi. Wiko oho Àrà ywy rehe. Tu imàno re Tupàn umur kar xe ko ywy rehe a'e, peneko haw pe a'e. ⁵ — Ereiko ko ywy izar romo kury, ni'i kwaw izupe. Ni ipehegwer pixika'i ma'e numur kwaw izupe. Uze'eg izupe. — Ne, nepurumuzàmuzàg a'e wà no, amo 'ar mehe peiko putar ko ywy izar romo nehe, i'i izupe. A'e 'ar mehe nata'yr kwaw a'e. ⁶ Nezewe uze'eg Tupàn izupe. — Nezuapyapyr wà, wiko putar oho amo ae ywy rehe wà nehe, weko haw 'ym me wà nehe, i'i izupe. — Tuwihaw a'e ywy rehe har umuma'ereko kar ahyahy putar uzeupe a'e wà nehe, i'i izupe. — Upuraraw kar putar ma'erahy wanupe nehe no, i'i izupe. — Nezuapyapyr umumaw putar 400 kwarahy a'e pe wiko pà wà nehe, i'i izupe. ⁷ — Azepyk putar wanehe ihe nehe, wanupe ma'erahy ipuraraw kar har wanehe ihe nehe, i'i izupe. — A'e re nehe, nezuapyapyr uhem putar wà a'e ywy wi wà nehe, hemuwete katu pà xe ko ywy rehe nehe, i'i izupe. ⁸ — Amo ma'e azapo kar putar newe nehe, nezuapyapyr wanupe nehe, i'i izupe. — Pena'yr wazexak kar ire wà nehe, ⁸ 'ar ipaw ire wà nehe, pemonohok wapirera'i wanuwi pe wà nehe. Nezewe mehe akwaw putar tuwe

heremiruze'eg romo peneko haw ihe nehe, i'i Tupàn Àmàrààw pe. Na'e uzexak kar Àmàrààw ta'yr a'e. Izak her romo a'e. 8 'ar pawire omonohok ipirera'i izuwi, Tupàn ze'eg heruzar katu pà. Kwarahy tete ipaw ire Izak a'e no, umuzàg Zako a'e no. Omonohok ipirera'i a'e no. Zako umuzàg amo 12 wa'yr a'e wà no. Omonohok wapirera'i a'e no. Penàmuzgwer kwehe arer romo wanekon a'e wà.

9 Zuze tyky'yr hewyrowyroahy hehe wà. A'e rupi ume'eg heraha amo wata ma'e wanupe wà. A'e wata ma'e weraha Zuze Ezit ywy rehe wà. Wata ma'e ume'eg Zuze heraha amo tuwihaw a'e pe har pe wà. Tupàn nupuir kwaw izuwi. Upytywà tuweharupi. 10 Omonokatu paw rupi ma'erahy ipuraraw paw wi no. Ukwaw kar ma'e tetea'u izupe no. A'e rupi Zuze ikatu tuwihaw Parao her ma'e pe a'e. Wiko Ezit ywy rehe har paw wanuwihaw romo. - Azeharomoete erekwaw katu ma'e ne, i'i tuwihaw Zuze pe. — A'e rupi ereiko putar hepytywà har romo nehe, Ezit ywy rehe har wanuwihaw romo herekuzaromo nehe. Ereiko putar heràpuzuhu pe har wanuwihaw romo herekuzaromo nehe no, i'i izupe. Wiko tuwe tuwihaw romo Parao ipyr. 11 — Amo kwarahy mehe nuhyk kwaw temi'u Ezit ywy rehe har wanupe kury. Nuhyk kwaw Kànàà ywy rehe har wanupe no. Ima'uhez tuwe teko wà. Zaneràmuzgwer a'e wà no, nuexak pixik kwaw temi'u uiwy rehe a'e wà. 12 Zako a'e, Kànàà ywy rehe wiko wi wi a'e 'ar mehe. — Heta temi'u Ezit ywy rehe, i'i amo izupe wà. A'e rupi omono kar wa'yr inugwer Ezit pe wà. (Ta'yr zaneràmuz romo wanekon wà.) Oho Ezit pe temi'u hekar pà wà. (Wexak a'e pe wà. Werur weko haw pe wà.) 13 Amo 'ar mehe upaw wi temi'u wanuwu no.

Oho wi Ezit pe temi'u piaromo wà. A'e 'ar mehe Zuze a'e, umume'u wanywyr romo weko haw wanupe kury. -Neryky'yr uhem wà kwez wà kury, i'i Parao izupe. — Neru wikuwe Kànàà ywy rehe a'e, i'i izupe. 14 A'e rupi Zuze omono kar wyky'yr weko awer pe wà. — Perur penu Zako xe hepyr nehe, peànàm paw wanerur pà nehe no. Perur heànàm paw xe Ezit pe pe wà nehe, i'i wanupe. 75 waneta haw wà. 15 Na'e Zako oho tuwe Ezit pe wà. Wiko tuwe a'e pe wa'yr wapyr wà. A'e ae a'e, ta'yr a'e wà no, umàno a'e ywy rehe wà. Zaneràmuzgwer romo wanekon wà. 16 Kwarahy tete pawire wanemimino werur wanetekwer xe wà. Xikez taw huwake ko ywy rehe utym wi wànàm wanetekwer umàno ma'e kwer wà. (A'e 'ym mehe we Àmàrààw ume'eg kar a'e tywypaw a'e, Emor ta'yr wanuwu a'e.)

17 Amo ae 'ar mehe Àmàrààw hekuwe mehe Tupàn umume'u tuwe wemiapo ràw izupe. Uhem etea'i a'e 'ar zanewe kury. Zaneràmuzgwer upurumuzàmuzàgatu Ezit ywy rehe wà. Heta tetea'u wà kury. 18 A'e Ezit ywy rehe har wanuwihaw Parao her ma'e a'e, umàno a'e. Umàno Zuze a'e no. Amo ae tuwihaw weruze'eg a'e ywy rehe har a'e wà kury. Nukwaw kwaw Zuze a'e. Ni amo numume'u kwaw heko awer izupe wà. 19 Uzapo ikatu 'ym ma'e zaneràmuzgwer wanupe. Upuraraw kar ma'erahy wanupe. Weruze'egahy wà. Uzuka kar wana'yr wanuwu wà. — Peityk pena'yr penàpuz wi pe wà nehe, i'i wanupe. A'e rupi umàno kwarer tetea'u wà. 20 A'e 'ar mehe uzexak kar Moizez a'e. Ipuràg eteahy a'e. Tu a'e, ihy a'e no, uzekaiw katu hehe wàpuz me wà. Umumaw 3 zahy uzekaiw pà hehe wà. 21 Umim imonokatu pà wà. Tuwihaw Parao her ma'e tazyr uhem a'e pe imim

awer pe a'e. Wexak kwarer. Weraha tuwe umemyragaw romo. Uzekaiw katu hehe umemyrete ài.

²² Purumu'e ma'e umu'e tuwe Moizez a'e wà, Ezit ywy rehe har wanemigwaw paw imume'u pà izupe wà. Uzemu'e tuwe hehe. Ukwaw katu tuwe uze'egatu haw. Ukwaw katu tuwe ma'emume'u haw. Ukwaw katu tuwe ma'e iapo haw. ²³ Te, tua'u kury. 40 kwarahy wereko kury. Amo 'ar mehe uze'eg uzeupe kury. — Aexak putar heànàmete ihe wà nehe kury, Izaew izuapyapyr ihe wà nehe kury, i'i uzeupe. ²⁴ Wexak oho wà. A'e 'ar mehe amo Ezit ywy rehe har a'e, upetepetek e amo iànàm hereko a'e. — Apytywà putar heànàm ihe kury, i'i Moizez izupe. A'e rupi uzuka Moizez a'e Ezit ywy rehe har. ²⁵ — Tupàn uzuka kar izupe a'e, zanepyro kar pà izupe nezewe a'e, i'i putar heànàm wà nehe, i'i Moizez wanupe. Nuze'eg kwaw nezewe wà. Na'ikatu kwaw Moizez iànàm wanupe.

²⁶ Iku'egwepe mokoz Izaew izuapyapyr uzeàmàtry'yim waiko wà. Moizez wexak wazeàmàtry'yim mehe wà. Ipurumupytu'u kar wer zepe wanehe. — Pepytu'u ty wà, i'i wanupe. — Mârâzawe tuwe pezeàmàtry'yim peiko nezewe, i'i wanupe. ²⁷ Iàmàtry'yimar nuweruzar kwaw ize'eg. Umuàzàn Moizez uzewi. — Mo nemuigo kar ureruwihaw romo a'e, i'i ahyahy izupe. ²⁸ — Aipo hezuka putar akwez Ezit ywy rehe har izuka awer ài nehe, karumehe arer ài nehe, i'iahy izupe.

²⁹ A'e ze'eg henu re uzàn Moizez a'e wi kury, Mizià ywy kutyr kury. Upyta a'e ywy rehe. Nuiko kwaw a'e ywy rehe harete romo. Hemireko a'e pe. Umuzàg mokoz wa'yr a'e pe wà.

³⁰ Te, umumaw 40 kwarahy a'e pe. Amo 'ar mehe Moizez

wata tàpuz heta 'ymaw rehe kury, ywyxig heta haw rehe kury, ywytyr Xinaz her ma'e huwake kury. Amo Tupàn heko haw pe har uzexak kar wi wà izupe kury. Ka'a kyr ukaz ma'e pupe izexak kar izupe. ³¹ Hexak mehe ipytuhegatu. — Ma'e zepe pe pe a'e no pa, i'i uzeupe. Oho huwake hexak pà. Wenu Tupàn ize'eg mehe. ³² — Aiko neràmuzgwer wazar romo ihe, aiko Àmàrààw izar romo, aiko Izak izar romo no, aiko Zako izar romo no, i'i izupe. Uryryryryz Moizez ukye pà. Nume'e kwaw hehe kury. ³³ Na'e Izar uze'eg wi izupe. — Enuhem nexapat nehe. Ta'e ywy puràg rehe erepyrog 'àm ne xe, i'i izupe. ³⁴ Ezit ywy rehe har upuraraw kar ma'erahy tetea'u heremiruze'eg wanupe a'e wà, wamuma'ereko ahyahy kar pà a'e wà. Akwaw wanemiapo kwer ihe. Uzai'o waiko wà. Aenu wazai'o mehe wà. Awezyw tuwà kwez kury, wapyro pà kury. Eruzar heze'eg nehe. Oromono kar putar Ezit ywy rehe ihe nehe kury, i'i Tupàn Moizez pe. ³⁵ Pema'enukwaw iànàm waze'eg awer rehe. — Mo nemuigo kar ureruwihaw romo a'e, i'i izupe a'e 'ym mehe wà. Tupàn a'e, a'e ae omono kar Moizez a'e, iànàm wanuwihaw romo imuigo kar pà a'e, wapyro har romo imuigo kar pà a'e. A'e Tupàn heko haw pe har a'e, a'e ka'a kyr ukaz ma'e pupe uzexak kar ma'e kwer a'e, umume'u Tupàn ze'eg izupe a'e. ³⁶ Weraha wànàm Ezit ywy wi a'e wà. Uzapo purumupytuhegatu kar haw a'e no, ma'e hexak pyr 'ym Tupàn ikàgaw hexak kar haw a'e no, Ezit rehe wiko mehe a'e no. Weraha wànàm ywyxig heta haw rehe wà, àmàn ikyr 'ymaw rehe wà. Umumaw 40 kwarahy a'e ywyxig heta haw rehe wà. ³⁷ Na'e Moizez uze'eg nezewe wànàm wanupe a'e kury. Tupàn umur

kar putar amo uze'eg imume'u har hezàwenugar a'e nehe, peme a'e nehe. Peànàm romo hekon putar nehe, i'i wanupe. ³⁸ Moizez wiko zaneràmuzgwer wapyr a'e, ywyxig heta haw rehe wazemono'og mehe a'e. Wiko a'e Tupàn heko haw pe har Xinaz ywytyr rehe uze'eg ma'e kwér huwake no. Tupàn umume'u uze'eg purumuigo kar har izupe a'e no. Umume'u zaneipy wanupe a'e no, ta'e Tupàn umume'u kar izupe a'e xe.

³⁹ Zaneràmuzgwer nuweruzar kwaw wà. Nuzeruzar kwaw Tupàn rehe wà. Izewyr wer Ezit pe wà. ⁴⁰ Uze'eg Àràw pe wà. — Ezapo amo ae tupàn wanagapaw urewe ne wà nehe, i'i izupe wà. — Akwez tupàn a'e wà nehe, zanereraha wi putar Ezit pe a'e wà nehe, i'i izupe wà. — Moizez a'e, Ezit wi zanererur har a'e, ma'e pe ihon a'e. Nuiko kwaw xe, i'i izupe wà. (Ta'e uzeupir oho ywytyruhu rehe a'e xe, Tupàn pe uze'eg pà a'e xe.) ⁴¹ A'e rupi Àràw uzapo tapi'aka'yr hagapaw a'e, tupàn a'ua'u hagapaw romo a'e. Werur temi'u izupe wà, werur temetarer wà no, imuwete katu pà wà. Uzapo mai'u hawhu wà, upynyk wà no, a'e wemiapo kwér tapi'aka'yr hagapaw imuwete katu pà wà. ⁴² A'e rupi Tupàn upuir wanuwi kury. — Tuwe umuwete katu zahytata a'e wà nehe, i'i tuwe Tupàn. Nezewe i'i amo Tupàn ze'eg imume'u har kwehe arer a'e, uze'eg imuapyk pà pape rehe a'e.

— O, Izaew izuapyapyr wà. Naperur kwaw ma'e ihewe,
40 kwarahy imumaw mehe tãpuz heta 'ymaw rehe peata mehe.

⁴³ Nan. Pezapo àzàg Morok her ma'e imuwete katu haw Pemuwete katu zahytata Hewà her ma'e hagapaw pe.

— Urezar romo ereiko ne, peze izupe.

Pemuwete katu tupàn a'ua'u pene-miapo kwér wà.

A'e rupi apomono kar putar peywy wi nehe, multe peneko haw wi nehe,

Multe Mawiron tawhu wi peho putar nehe.

Napumuzewyr kwaw xe ko 'ar rehe nehe,

i'i Tupàn a'e, Moizez iànàm wanupe a'e.

⁴⁴ Zaneipy wereko Tupàn hàpuz uzepyr wà, ma'e pìrer tãpuz ràn romo iapo pyrer uzepyr wà, àmàn ikyr 'ymaw rehe wata mehe wà. Tupàn uzapo kar wãpuz Moizez pe. Wexak kar hagapaw izupe. Moizez uzapo kar tãpuz a'e, hagapaw zàwenugar a'e. ⁴⁵ Uzapo kar Moizez Tupàn hàpuz zaneipy wanupe. Imàno re amo tuwihaw Zuzue her ma'e a'e, werur tãpuz uzeupi a'e, zaneipy wanerur pà ko ywy rehe a'e. Tupàn umuhem kar teko ko ywy rehe arer xe wi wà, zaneipy wanenatar wi wà. Hàpuz upyta ko ywy rehe. Kwarahy tete ipaw ire tuwihaw Tawi uzexak kar a'e. ⁴⁶ Ikatu Tawi Tupàn pe. -Hepurapo wer tãpuzuhu rehe nereko àwàm romo newe ihe nehe, i'i Tawi a'e, Tupàn Zako izar pe a'e. Tupàn nuzapo kar kwaw izupe. ⁴⁷ Xàrumàw a'e, Tawi ta'yr a'e, uzapo tãpuzuhu a'e, Tupàn hàpuz romo a'e.

⁴⁸ Tupàn a'e, ikàg wera'u ma'e a'e, nuiko kwaw tãpuz teko wane-miapo kwér pupe a'e. Nezewe i'i Tupàn kwehe mehe a'e, uze'eg imuapyk kar pà amo pe a'e.

⁴⁹ — Ywak a'e, nuzawy kwaw heapykaw ihewe a'e.

Ywy a'e no, nuzawy kwaw hepyrupaw ihewe a'e no.

Ma'enugar tãpuz erezapo putar ihewe nehe, i'i Zanezar.

— Ma'e pe a'aw putar nehe.

⁵⁰ Aipo naiko kwaw ma'e paw iapo arer romo ihe,

i'i Tupàn.

⁵¹ Pe ty wà, Tupàn ze'eg rehe ipureruzar wer 'ym ma'e romo peiko pe. Peiko uzeruzar 'ym ma'e romo pepy'a pe. Napepurenu wer kwaw Tupàn ze'eg rehe. Peiko penàmuzgwer wazàwegatete. Ta'e naperuzar kwaw Tekwe Puràg pe xe. ⁵² Penàmuzgwer upuraraw kar ma'erahy Tupàn ze'eg imume'u har nàràgatu a'e wà. Uzuka amo wà. Uzuka amo Tupàn hemiruze'eg ikatuahy ma'e tur haw imume'u har wà. Pe no, ko 'ar rehe pemono Tupàn hemiruze'eg ikatuahy ma'e iàmàtry'ymar wanupe. Pezuka kar wanupe. ⁵³ Tupàn heko haw pe har umur ize'eg peànàm wanupe. Pe ae naperuzar kwaw ize'eg.

Teko uzuka Etew a'e wà kury

⁵⁴ Na'e tuwihaw a'e wà kury, a'e ze'eg henu mehe wikwahy tuwe a'e wà kury. Wàzgyrygyryw izupe ta'e ipuruzukaiw izupe wà xe. ⁵⁵ Etew a'e, wereko tuwe Tekwe Puràg upy'a pe a'e. Ume'e ywate kury. Wexak Tupàn ikàgaw ipuràg eteahy haw. Wexak Zezuz Tupàn iawzye har rehe i'àm mehe no.

⁵⁶ — Peme'e nehe ty wà, i'i wanupe. -Aexak ywak ihe kury. Nuzawy kwaw ma'e uzewàpytymawok ma'e a'e. Aexak Tupàn hemimur kar awa romo uzeapo ma'e kwer ihe no. U'àm Tupàn iawzye har rehe a'e, i'i wanupe.

⁵⁷ Ze'eg henu mehe tuwihaw uzeapyakwapyk wà kury. Uhapukaz heiheihem pà wà. Uzàn paw oho Etew ipyhyk pà wà. (— Uze'eg zemueteahy kwez Tupàn rehe kury, i'i izupe wà.) ⁵⁸ Weruzàn heraha katu pe tawhu waz wà. Uzyppyrog iapiapi pà ita tetea'u pupe wà. Tuwihaw wanuwa rupi uze'eg ma'e kwer a'e wà, wezar ukamir amo kwàkwàmo Xawru her ma'e huwake wà.

⁵⁹ Uzapi wi wi ita pupe wà. Umàno etea'i mehe uze'eg Ete Zezuz pe kury. -Zezuz Hezar, ezekaiw katu herekwe rehe nehe, Zezuz Hezar, i'i izupe. ⁶⁰ Na'e u'ar upenàràg rehe kury. Uhapukaz kury. — Ezepyk zo hezuka har wanehe nehe, hezar, i'i Zezuz pe. Nezewe uze'eg ire umàno tuwe kury. -Ikatuahy izuka awer pa, i'i Xawru izupe a'e, hexak mehe a'e.

8

Xawru upuraraw kar ma'erahy uzeruzar ma'e wanupe a'e kury

¹ A'e 'ar mehe teko Zeruzarez tawhu pe har a'e wà, uzyppyrog ma'erahy ipuraraw kar haw rehe Zezuz rehe uzeruzar ma'e wanupe a'e wà. Uzeruzar ma'e paw uhàuhàz Zutez ywy rehe wà, Xamari ywy rehe wà no. Xo Zezuz hemimono karer zo upyta Zeruzarez tawhu pe wà.

Xawru upuraraw kar ma'erahy uzeruzar ma'e wanupe a'e

² Amo Tupàn imuwete katu har a'e wà, utym Etew hetekwer heraha a'e wà. Uzai'o tuwe hetekwer itym pyrer rehe wà.

³ Xawru a'e, uzeagaw Zezuz rehe wazeruzar haw imumaw pà a'e. Oho tàpuz nànàn, uzeruzar ma'e wapyhyk pà. Upyhyk kuzà wà, upyhyk awa wà no. Umunehew kar zemunehew paw pe wà.

Uzeruzar ma'e umume'u ze'eg puràg oho Xamari ywy rehe har wanupe a'e wà kury

⁴ Uzeruzar ma'e uhàuhàz ma'e kwer oho taw nànàn wà, Zezuz rehe ze'eg imume'u pà wà. ⁵ Piri a'e, Xamari taw pe ihon a'e. — Tuwihawete Tupàn hemimur karer a'e, umàno wà teko wapyro pà a'e, i'i oho iko a'e pe har wanupe. ⁶ A'e pe har tetea'u uzemono'og henu pà wà. Uzeapyaka katu ize'eg rehe wà. Wenu ize'eg wà. Wexak purumupytuhegatu kar

haw iapo mehe wà. ⁷ Umuhem kar tekwe ikatu 'ym ma'e teko tetea'u wanuwi wà no. Uhapukaz tekwe ikatu 'ym ma'e wà, teko wanuwi uhem pà wà. Umukatu Piri uzemumyz 'ym ma'e tetea'u wà no, pàri ma'e tetea'u wà no. ⁸ A'e rupi Xamari ywy rehe har hurywete tuwe paw rupi wà kury.

⁹ Amo awa wiko a'e pe a'e. Ximàw her romo a'e. Kwehe uzapo purumupytuhegatu kar haw iko a'e pe har wanuwa rupi. — Aiko tuwihaw ikàg ma'e romo ihe, i'i oho iko Xamari ywy rehe har wanupe. ¹⁰ A'e pe har paw wà, hemetarer katu ma'e wà, hemetarer 'ym ma'e wà no, uzeapyaka katu ize'eg rehe wà. Omono her izupe wà. — Kàgawhua'u, i'i izupe wà, ta'e uzapo ma'e hexak pyr 'ym wanupe a'e xe.

¹¹ Kwehe umupytuhegatu kar a'e pe har iko wà, ta'e teko nupuner kwaw agwer ma'e iapo haw rehe a'e wà xe. A'e rupi uzeapyaka katu hehe wà, ize'eg rehe wà. ¹² Piri tur mehe wà, Tupàn hemiruze'eg wanehe ze'egatu imume'u mehe wà, Zezuz tuwihawete rehe ze'eg imume'u mehe wà no, awa tetea'u wà, kuzà tetea'u wà no, uzeruzar hehe wà kury, uzemuzahazahak kar pà wà kury. ¹³ Ximàw uzeruzar Zezuz rehe a'e no. Uzemuzahazahak kar ire wata Piri hupi oho kury. Uzapo Piri purumupytuhegatu kar haw oho iko a'e, uzapo ma'e hexak pyr 'ym a'e no. Ximàw ipytuhegatu hexak mehe.

¹⁴ Zezuz hemimono karer Zeruzarez pe har wà, wenu Xamari pe har Tupàn ze'eg rehe wazeruzar haw rehe ze'egaw wà. A'e rupi omono kar Pet a'e pe wapyr wà. Omono kar Zuàw a'e pe wà no. ¹⁵ Xamari pe uhem mehe wà, Pet a'e, Zuàw a'e no, uze'eg Tupàn pe wà, uzeruzar ma'e a'e pe har wanehe wà. — Emur nerekwè Puràg wapy'a pe nehe, i'i izupe

wà. ¹⁶ Ta'e Tekwe Puràg a'e xe, nuhem kwaw wanupe a'e 'ar mehe xe. Zanezar Zezuz hemiruze'eg romo uzemuzahazahak kar wà. ¹⁷ Na'e Pet a'e, Zuàw a'e no, opokok a'e uzeruzar ma'e wanehe a'e wà kury. Uhem Tekwe Puràg wapy'a pe kury.

¹⁸ Ximàw a'e, wexak Tekwe Puràg tur haw a'e, wanehe wapokok mehe a'e. A'e rupi uze'eg Pet wanupe kury. ¹⁹ — Pemur pekàgaw ihewe nehe no. A'e rupi aze apokok amo rehe nehe, Tekwe Puràg ur putar ipyr nehe no, i'i wanupe. — Aze pemur pekàgaw ihewe nehe, amono putar temetarer peme nehe, i'i wanupe. ²⁰ Uze'eg Pet izupe. — Tuwe Tupàn weityk neremetarer tatahu pe nehe, tuwe nereityk a'e pe nehe no. Nerepuner kwaw Tupàn ikàgaw imekuzar haw rehe temetarer pupe ne. ²¹ Nereiko kwaw Tupàn ze'eg imume'u har romo ne, ure ài ne, ta'e nepy'a na'ikatu kwaw Tupàn pe ne xe. ²² Ezemumikahy neremiapo putar haw rehe nehe. Epytu'u nezewe haw iputar ire nehe. Eze'eg Tupàn pe nehe. — Azemumikahy ihe, ta'e hepurapo wer ikatu 'ym ma'e rehe ihe xe. Emunàn heremiapo kwèr nehe, nereharaz izuwi nehe, ezepyk zo herehe nehe, ere izupe nehe. ²³ Ta'e nerewyrowyroahy urerehe ne xe. Nerewyrowyroahy haw nuzawy kwaw ma'e ipy'a rupi arer iro haw a'e. Neremiapo kwèr ikatu 'ym ma'e nepyhyk nerereko.

²⁴ Na'e a'e Ximàw uze'eg Pet pe kury, Zuàw pe no. — Peze'eg Tupàn pe herehe nehe. — Ezepyk zo hehe nehe, peze izupe nehe, i'i wanupe.

²⁵ Pet a'e, Zuàw a'e no, umume'u Zezuz Zanezar heko awer purupe a'e wà, umume'u ikweraw pawer a'e wà no, umume'u ize'eg awer a'e wà no. A'e re uzewyr oho Zeruzarez tawhu pe wà. Wata mehe umume'u ze'eg puràg taw

tetea'u pe har wanupe wà, taw Xa-
mari ywy rehe har pe har tetea'u
wanupe wà.

*Piri umume'u Tupàn ze'eg tuwi-
haw Exio ywy rehe har pe a'e kury*

²⁶Amo 'ar mehe amo Tupàn heko
haw pe har uze'eg wà Piri pe kury.
— Ezemuàgà'ym nehe kury ty. Aze
teko iho wer Zeruzarez wi Kaz taw
kutyr wà nehe, oho putar pe Kaz
taw kutyr har rupi wà nehe. Ere-
waw a'e pe. Eho xe wi nehe, a'e
pe rupi nehe, i'i izupe. (Ko 'ar rehe
teko nuwata kwaw a'e pe rupi wà.)

²⁷⁻²⁸A'e rupi Piri uzemuàgà'ym
a'e kury, a'e pe rupi oho pà
kury. A'e 'ar mehe amo tuwihaw
Exio ywy rehe har a'e, wata oho
iko weko haw kutyr a'e. A'e
tuwihaw ikàg a'e. Uzekaiw katu
Tuwihaw kuzà Kanaz her ma'e
hemetarer rehe a'e, Exio ywy
rehe har wanuwihaw hemetarer
rehe a'e. A'e 'ym mehe oho
Zeruzarez pe Tupàn imuwete pà.
Uzewyr oho iko weko haw pe
kury, ywyramawa ku'az kury.
Wata mehe umugeta Tupàn pape
Izai hemimuapyk kwer oho iko
a'e. (Tupàn ze'eg imume'u har
kwehe arer romo Izai hekon a'e.)
²⁹Na'e Tekwe Puràg uze'eg Piri pe
kury. -Ehem eho a'e ywyramawa
huwakea'i nehe kury, i'i izupe.

³⁰Uzàn oho huwakea'i kury.
Wenu awa Izai pape imugeta
mehe. A'e rupi upuranu
hehe. — Aipo erenu katu ze'eg
neremimugeta iko ne, i'i izupe.

³¹— Nainu katu kwaw ihe, ta'e
naheta kwaw imume'u katu har
ihewe a'e xe, i'i izupe. -Ezeupir xe
ywyramawa ku'az nehe ty, eapyk
xe heruwake nehe ty, i'i izupe. Uze-
upir Piri huwake wapyk pà. ³²A'e
tuwihaw umugeta 'aw Tupàn ze'eg
pegwera'i oho iko a'e.

Àràpuhàràna'yr ài hekon a'e,

Uzuka haw pe heraha pyr ài
hekon a'e.

Àràpuhàràna'yr uze'eg 'ym ma'e ài
hekon a'e.

Hawer ipinar upin hawer
izuwi wà,

Nuze'eg kwaw ipin mehe a'e.

Nezewegatete a'e awa nuze'eg
kwaw a'e,

Uzuka àràm wanupe a'e.

³³Teko numuwete kwaw a'e wà.
Uzuka e wà.

Ni amo numume'u kwaw
ta'yr waneko haw wà nehe.

Ta'e umàno a'e xe,
i'i a'e ze'eg kwehe arer a'e.

³⁴A'e tuwihaw upuranu Piri rehe
kury. -Mo rehe uze'eg a'e Tupàn
ze'eg imume'u har a'e. Aipo uzehe
uze'eg. Aipo uze'eg amo rehe.
Emume'u ihewe nehe ty, i'i izupe.

³⁵Umume'u Piri Zezuz rehe ze'eg
puràg izupe. Umu'e a'e ze'eg rehe
no. — Zezuz Zanneruwihawete rehe
uze'eg a'e, i'i izupe.

³⁶Pe rupi wata mehe uhem wà
'y heta haw pe wà. Uze'eg tuwi-
haw Piri pe. — Aipe 'y ty, i'i izupe.
— Aipo apuner hezemuzahazahak
kar haw rehe newe ihe, i'i izupe.

³⁷— Aze erezeruzar tuwe Zezuz
rehe nepy'a pe nehe, a'e mehe ere-
puner nezemuzahazahak kar haw
rehe nehe, i'i izupe. — Azeruzar
tuwe ihe, i'i izupe. — Azeruzar
tuwe Zezuz tuwihawete rehe ihe.
Azeharomoete wiko Tupàn ta'yr
romo a'e, i'i izupe.

³⁸Na'e a'e tuwihaw umupytu'u
kar ywyramawa kury. Na'e tuwi-
haw a'e, Piri a'e no, oho 'y pe wà.
Umuzahazahak Piri tuwihaw a'e
pe kury.

³⁹'Y wi wahem ire Tupàn rekwe
a'e, weraha tuwe Piri a'e wi
a'e. Tàrityka'i ukàzym. Tuwihaw
nuexak pixik kwaw a'e re. Wata wi
oho iko kury. Hurywete tuwe kury.

⁴⁰Piri a'e, tàrityka'i hekon Azo taw
pe kury. Na'e wata oho iko taw nàn
kury, ze'eg puràg imume'u pà pà kury.
Uhem Xezarez tawhu pe kury.

9

Xawru uzeruzar Zezuz rehe a'e kury

¹ A'e 'ar mehe Xawru a'e, wik-wahy wi wi Zanezar hemimu'e wanupe a'e. — Azuka putar tuwe ihe wà nehe, i'i oho iko uzeupe. Amo 'ar mehe uze'eg oho xaxeto pe kury. ² — Emuapyk neze'eg pape rehe nehe, i'i izupe. — Pepytywàgatu Xawru nehe, Zezuz rehe uzeruzar ma'e wapyhyk pà nehe, ere zutew wazemono'ogaw rehe uzekaiw ma'e Namaz tawhu pe har wanupe nehe, i'i izupe. — A'e mehe aze heta amo hehe uzeruzar ma'e a'e pe wà nehe, apuner wapyhykaw rehe ihe nehe. Apyhyk putar kuzà ihe wà nehe, apyhyk putar awa ihe wà nehe no. A'e mehe arur putar xe Zeruzarez pe ihe wà nehe, i'i Xawru tuwihaw pe. ³ Uzapo tuwihaw upape a'e. Wata Xawru oho Namaz tawhu kutyry kury. Taw huwake ihem mehe, tàrityka'i tatainy ywak rehe har uwerawahy huwake kury.

⁴ U'ar Xawru ywy rehe kury. Wenu amo ize'eg mehe. — Xawru, Xawru, màràzawe tuwe erepuraraw kar ma'erahy ihewe, i'i izupe.

⁵ — Mo romo ereiko ne, tuwihaw, i'i Xawru izupe. — Aiko Zezuz romo ihe, neremiàmàtyry'ym e romo ihe, i'i izupe.

⁶ — Epu'àm ty, eho taw pe nehe kury ty, i'i izupe. — A'e pe amo umume'u putar ma'e neremiapo rà m newe nehe, i'i izupe.

⁷ Awa Xawru hupi wata ma'e a'e wà, upytu'u wata re wà. Nuze'eg kwaw wà. Wenu ma'e ize'eg mehe wà. Nuexak kwaw uze'eg ma'e wà. ⁸ Upu'àm Xawru ywy wi kury. Hehazawok kury. Nahehàpyhà kwaw kury. A'e rupi hupi wata ma'e opopyhyk heraha wà, imuata kar pà Namaz pe wà. ⁹ Umumaw na'iruz 'ar ma'e hexak 'ym pà. A'e

'ar imumaw mehe numai'u kwaw. Nui'u kwaw no.

¹⁰ Amo Zezuz hemimu'e Anani her ma'e Namaz tawhu pe hekon a'e. Zanezar Zezuz a'e, uze'eg wà Anani pe a'e, ipuahu pe a'e. — Anani, i'i izupe. — Aiko xe, tuwihaw, i'i Anani izupe.

¹¹ — Ezemuàgà'ym nehe, i'i Zanezar izupe. — Eho taw myteromo nehe, neawyze har kutyry nehe, Zut hàpuz me nehe. Ekar amo awa a'e pe nehe. Xawru Tar tawhu pe har her romo a'e. Uze'eg iko ihewe. ¹² Uker mehe nerexak a'e. Ereixe hàpuz me, erepokok hehe, heha imukatu pà, ipuahu pe, i'i Zezuz Anani pe.

¹³ Uze'eg Anani izupe. — Hezar. Teko tetea'u umume'u a'e awa hemiapo kwere a'e wà. Upuraraw kar ma'erahy tetea'u neremiruze'eg wanupe a'e, Zeruzarez pe har wanupe a'e, i'i izupe. ¹⁴ — Ur xe Namaz tawhu pe kury, tuwihaw pape herur pà kury. Umonehew kar putar nerehe uzeruzar ma'e wà nehe kury, i'i izupe. ¹⁵ I'i Zanezar izupe. — Eho ipyr nehe ty. Ta'e aexak ihe xe, heremiruze'eg romo ihewe uma'ereko ma'e romo imuigo kar pà ihe xe. Umume'u putar herehe ze'egaw zutew 'ym wanupe nehe, tuwihaw wanupe nehe no, Izaew ywy rehe har wanupe nehe no, i'i izupe.

¹⁶ — Upuraraw putar ma'erahy tetea'u nehe no, heze'eg imume'u mehe nehe no. Ihe aexak kar putar a'e ma'erahy hemipuraraw rà m izupe ihe nehe, i'i izupe.

¹⁷ A'e rupi oho Anani Zut hàpuz me kury. Opokok Xawru rehe. — Xawru herywyr, i'i izupe. — Zanezar Zezuz a'e, hemur kar xe newe a'e. A'e ae uzexak kar newe, pe rupi xe kutyry neata mehe. Hemur kar kwez xe newe, nemukatu pà. A'e rupi nerehàpyhàgatu putar kury. Tekwe

Puràg ur putar tuwe nepy'a pe a'e nehe no, i'i izupe.

¹⁸ Tàrityka'i amo ma'e ipira pekwer zàwenugar a'e, u'ar heha wi a'e. Hehàpyhàgatu kury. Upu'àm kury. Uzemuzahazahak kar kury. ¹⁹ Umai'u re ikàg wi wi no.

Xawru umume'u ze'eg puràg Namaz tawhu pe har wanupe a'e kury

Umumaw màràn 'ar a'e pe, uzeruzar ma'e Namaz pe har wapyr kury. ²⁰ Na'jàrew kwaw oho tuwe zutew wazemono'ogaw pe, Zezuz rehe ze'eg puràg imume'u pà. — Tupàn ta'yr romo hekon a'e, i'i a'e pe har wanupe.

²¹ Henu har ipytuhegatu wà. — Ko awa a'e, Zeruzarez tawhu pe wiko mehe uzuka Zezuz rehe uzeruzar ma'e a'e wà. Ur xe no, hehe uzeruzar ma'e xe har wapyhyk kar pà no, xaxeto wanupe waneraha pà no, i'i izupe wà, hehe upytuhegatu pà wà. ²² Umume'u wi wi tuwe Zezuz rehe ze'egaw a'e pe har wanupe. — Azeharomoete Zezuz tuwihawete romo hekon a'e, Tupàn hemimur karer romo hekon a'e, i'i wanupe. Ze'eg kwehe arer umume'u tuwihawete tur àwàm a'e. Xawru ukwaw katu ze'eg kwehe arer a'e. Umume'u katu Namaz pe har wanupe. A'e rupi — Zezuz nuiko kwaw tuwihawete Tupàn hemimur karer romo a'e, ni'i kwaw izupe wà, ta'e ukwaw wera'u wanuwu a'e xe. ²³ Umumaw màràn 'ar Tupàn ze'eg imume'u pà a'e pe har wanupe. Amo 'ar mehe zutew uzemono'og wà wà, Xawru izuka àwàm rehe uze'eg pà wà, ta'e ize'eg na'ikatu kwaw wanupe xe. ²⁴ Amo uze'eg wà izupe. — Nezuka putar wà nehe ty, i'i izupe. Tuweharupi zutew a'e wà, 'aromo pyhaw a'e wà, ume'e waiko pàrirogaw ruken huwake wà. — Aze ukwaw ko rupi nehe, xiuka nehe, i'i izupe wà. ²⁵ — Heràro waiko wà, ta'e ipuruzuka wer herehe wà xe, i'i Xawru wanupe.

A'e rupi nuhem kwaw pàrirogaw ruken rupi. Hemiruze'eg a'e wà, weraha Xawru pàrirogaw ikupe pe wà. Umuapyk kar kokuhu pupe wà. Upyhyk kokuhu ihàm wà, imuezyw kar pà katu pe wà. Wata oho a'e wi taw wi kury. Hehe ipuruzuka wer ma'e nukwaw kwaw iho awer wà.

Xawru oho Zeruzarez tawhu pe a'e kury

²⁶ Oho Zeruzarez pe. Uzeagaw amogwer uzeruzar ma'e wapyr uzemono'og pà. Ukyze tuwe izuwi wà. — Nuiko kwaw uzeruzar ma'e romo a'e, i'i izupe wà. ²⁷ Na'e Panape upytywà a'e. Weraha Xawru Zezuz hemimono karer wanupe. — Wexak Xawru Zanezar a'e, pe rupi wata mehe a'e. Uze'eg Zanezar izupe. A'e rupi uzeruzar tuwe hehe. A'e re umume'u tuwe Zezuz rehe ze'eg puràg a'e pe har wanupe, Namaz pe har wanupe, tuweharupi, ukyze 'ym pà, i'i wanupe. — Aze pa, i'i Zezuz hemimono karer izupe wà. ²⁸ A'e rupi Xawru upyta wapyr kury. Oho tàpuz Zeruzarez pe har nànàn, Zanezar rehe ze'eg puràg imume'u pà teko nànàn, ukyze 'ym pà wà. ²⁹ Uze'eg oho zutew Kere ywy rehe har ze'eg kwaw par wanupe. Umume'u Tupàn ze'eg wanupe. Na'ikatu kwaw ize'eg wanupe. A'e rupi uzeagaw izuka pà wà. ³⁰ Amogwer uzeruzar ma'e ukwaw izuka etea'i awer wà. A'e rupi weraha Xezarez tawhu pe wà. — Eho nereko haw pe nehe ty, i'i izupe wà. A'e rupi oho Tar tawhu pe weko haw pe kury.

³¹ A'e rupi a'e 'ar mehe Zezuz iàmàtyry'ymar upytu'u ma'erahy ipuraraw kar ire wà, uzeruzar ma'e Zutez ywy rehe har wanupe wà, Karirez ywy rehe har wanupe wà no, Xamari ywy rehe har wanupe wà no. Umumaw màràn zahy ma'erahy ipuraraw kar 'ym pà wà. A'e rupi teko tetea'u

uzypyrog Zezuz rehe uzeruzar pà wà. Uzemu'e ize'eg rehe wà no. Ikàg wera'u uzeruzar haw rehe wà. Ta'e Tekwe Puràg upytywà a'e wà xe. Umuwete katu tuwe Zanezar waiko tuweharupi wà.

Pet oho Iri tawhu pe a'e kury. A'e re oho Zo tawhu pe a'e no

³² Pet a'e, wata oho taw nàn a'e. Amo 'ar mehe oho Iri taw pe har Tupàn hemiruze'eg wapyr kury. ³³ Wexak amo awa Enez her ma'e a'e pe. Ipàri ma'e romo hekon a'e. 8 kwarahy wereko uhem 'ym pà uker haw wi. ³⁴ — Enez, i'i Pet izupe. — Zezuz tuwihawete nemukatu kwez kury, i'i izupe. — Epu'àm nehe ty, ezapokatu nerupawer nehe ty, i'i izupe. A'e 'ar mehe we upu'àm a'e. ³⁵ Iri taw pe har paw a'e wà, Xaron taw pe har paw a'e wà no, wexak iata mehe a'e wà. A'e rupi uzeruzar Zanezar rehe wà.

³⁶ Amo kuzà Tawir her ma'e wiko Zo taw pe a'e. Uzeruzar ma'e romo hekon a'e. (— Nor i'i her Kere ywy rehe har ze'eg rupi a'e. — Arapuha, i'i a'e her zaneze'eg rupi.) Tuweharupi uzapo ikatuahy ma'e oho iko amogwer wanupe, hemetarer 'ym ma'e wapytywà pà. ³⁷ A'e 'ar mehe, Pet iata mehe, ima'eahy a'e kuzà a'e. Umàno kury. Umuzahak hapi har hetekwer wà, heraha pà iker haw tàpuz i'aromo har pupe wà, imu'aw pà a'e pe wà. ³⁸ Zo taw a'e, namuite kwaw Iri taw wi a'e. Zezuz hemimu'e Zo taw pe har wà, wenu Pet Iri taw pe heko haw imume'u haw wà. A'e rupi omono kar mokoz awa a'e pe wà. — Eho urerupi tàrityka'i rihi ty, peze izupe nehe, i'i wanupe wà. Umume'u oho izupe wà.

³⁹ A'e rupi Pet uzemuàgà'ym wanupi oho pà kury. Ihem ire a'e pe har weraha iker haw pe wà. Kuzàgwer imen umàno ma'e kwer a'e pe har wà, uhem Pet huwake wà, uzai'o pà wà.

Wexak kar kamir tetea'u izupe wà, kamir iànàgatu ma'e izupe wà no. — Nor a'e, wikuwe mehe we umuwywyk ko kamir urewe a'e, i'i izupe wà. ⁴⁰ Omono kar Pet kuzàgwer paw a'e wi wà, iker haw wi wà. Wapyk upenàràg rehe kury, Tupàn pe uze'eg pà kury. — Emukatu 'aw kuzà nehe, Tupàn, i'i izupe. Na'e oho hetekwer huwake kury. — Tawir, i'i izupe uze'eg rupi. — Epu'àm zàkwà, i'i izupe. Hehazawok tuwe a'e. Pet hexak mehe uzurupu'àm kury. ⁴¹ Upyhyk Pet ipo rehe, ipytywà pà imupu'àm pà. Na'e uze'eg oho uzeruzar ma'e wanupe kury, kuzà imen umàno ma'e kwer wanupe no. Aiko kury, wikuwe kury, i'i wanupe.

⁴² A'e pe har umume'u imugweraw kar awer oho Zo ywy rehe har nànàn wà. Teko tetea'u uzeruzar Zanezar rehe a'e wà kury. ⁴³ Pet upyta Zo taw pe kury. Umumaw māràn 'ar Ximàw ipyr wiko pà kury. Ximàw a'e, ma'e pিরer ima'e har romo hekon a'e.

10

Pet oho Koronew ipyr a'e kury

¹ Amo awa Koronew her ma'e a'e, Xezarez tawhu pe hekon a'e. Zauxiapekwer tetea'u Hom tawhu pe har wanuwihaw romo hekon a'e. Zauxiapekwer Itar ywy rehe har, i'i teko a'e zauxiapekwer wanupe wà. ² Koronew a'e, iànàm a'e wà no, umuwete katu tuwe Tupàn a'e wà. Upytywàgatu zutew hemetarer 'ym ma'e tuweharupi wà. Uze'eg Tupàn pe tuweharupi no. ³ Amo 'ar mehe kwarahy hakuira'u mehe uzexak kar tuwe Tupàn heko haw pe har wà izupe a'e kury. Uze'eg Koronew pe kury. —Koronew, i'i izupe.

⁴ Ume'e tuwe hehe, ukyze izuwi. — Ma'e, hezar, i'i izupe. Uze'eg Tupàn heko haw pe har izupe. — Tuweharupi ereze'eg Tupàn pe. Tuweharupi erezapo

ikatuahy ma'e hemetarer 'ym ma'e wanupe. Ikatuahy neze'eg Tupàn pe. Ikatuahy neremiapo kwer Tupàn pe no. A'e rupi umur putar nereminozgwer newe nehe. ⁵ Emono kar neremiruze'eg Zo taw pe ne wà nehe. — Pekar amo awa Ximàw Pet her ma'e a'e pe nehe, ere wanupe nehe. ⁶ Wiko Ximàw ma'e pিরer ima'e har ipyr kutàri. Hàpuz yryhu iwyr hin a'e, i'i izupe.

⁷ Na'e a'e Tupàn heko haw pe har oho izuwi kury. Koronew wenz mokoz wàpuz me uma'ereko ma'e uzeupe wà, wenz amo zauxiapekwer no. A'e zauxiapekwer umuwete katu Tupàn a'e no. Wiko Koronew huwake tuweharupi. ⁸ Huwake wahem mehe umume'u Koronew wemixak kwer a'e, Tupàn heko haw pe har hexak awer a'e. — Peho taw Zo her ma'e pe ize'eg rupi katete nehe ty wà, i'i wanupè.

⁹ Wata oho Zo kutyr wà. Uhem etea'i a'e pe wà. A'e 'ar mehe Pet a'e, uzeupir oho tàpuz 'aromo a'e, Tupàn pe uze'eg pà a'e. Kwarahy wapytepe hin mehe kury. ¹⁰ Ima'uhez. Ipuru'u wer amo ma'e rehe. Tàpuz me har uzapo temi'u oho izupe wà. Iapo mehe wexak Pet ma'e a'e kury. Nuzawy kwaw ipuahu pe har izupe. ¹¹ Wexak ywak uzewàpymawok ma'e ài. Wexak amo ma'e pànuhu zàwenugar ywy kutyr wezyw mehe. Heme'y rehe ipyhyk pyr ài. ¹² Heta tetea'u ma'ea'yr ipupe wà. Miar tetea'u wà, moz wà, tezu wà, wiràmiri wà, wiràhu wà. ¹³ Uze'eg amo izupe. — Epu'àm, Pet. Ezuka nehe, e'u nehe, i'i izupe.

¹⁴ — Nan kwaw tuwihaw. Na'u pixik kwaw agwer ma'e iaiw ma'e ihe, i'i izupe. — Na'u pixik kwaw zutew hemi'u 'ym ihe, i'i izupe. — Pe'u zo agwer ma'e, i'i Tupàn zutew wanupe kwehe mehe a'e, i'i Pet izupe.

¹⁵ Uze'eg wi Pet pe. — Ikatu a'e, aze Tupàn i'i amo ma'e pe nehe, — na'ikatu kwaw, ere zo a'e ma'e pe nehe.

¹⁶ Na'iruz haw umume'u nezewe haw izupe. A'e re uzeupir tuwe a'e pàn zàwenugar heraha pà ywate kury.

¹⁷ — Ma'in Tupàn ihewe, kwez ma'e hexak kar pà ihewe, i'i Pet uzeupe. A'e 'ar mehe we Koronew hemimono karer wexak Ximàw hàpuz wà kury. Upytu'u uken huwake wà. ¹⁸ Uhapukaz tàpuz me har wanupe wà. — Aipo Ximàw Pet uker iko xe a'e, i'i wanupe wà.

¹⁹ — Ma'in Tupàn ihewe, kwez ma'e hexak kar pà ihewe, i'i wi wi Pet uzeupe. A'e 'ar mehe we Tekwe Puràg uze'eg izupe. — Ur na'iruz awa kwez nerekar pà wà kury, i'i izupe.

²⁰ — Ezemuàgà'ym ewezyw pà wanupe ty. Ipureraha wer nerehe uzeupi wà. Eho wanupi nehe. Ta'e oromono kar wanupi ihe xe, i'i izupe.

²¹ A'e rupi Pet wezyw oho wanupe. — Aiko penemikar romo ihe. Ma'e rehe pezur xe, i'i wanupe. ²² — Tuwihaw Koronew uremur kar xe a'e, i'i izupe wà. — Ikatuahy a'e, umuwete katu Tupàn a'e no, i'i izupe wà. — Ikatuahy zutew wanupe no. Amo Tupàn heko haw pe har uze'eg wà izupe. — Emono kar neremiruze'eg Pet piaromo ne wà nehe, i'i a'e Tupàn heko haw pe har izupe. — Erur kar xe neràpuz me nehe. A'e rupi erenu putar ize'eg nehe, i'i izupe, i'i a'e awa Pet pe wà.

²³ — Peixe ty wà, peker xe kutàri nehe ty wà, i'i Pet wanupe. Iku'egwepe uzemuàgà'ym wanupi oho pà. Amo uzeruzar ma'e Zo taw pe har oho wanupi a'e wà no. ²⁴ Amo iku'egwepe uhem oho Xezarez tawhu pe wà. Koronew a'e, iànàm a'e wà no, heminozgwer imyryparete a'e wà no, paw rupi

wiko hàpuz me a'e wà, Pet wanàro pà a'e wà. ²⁵ Uhem Pet hàpuz me wà. Heixe etea'i mehe Koronew uwàxi oho. U'ar ipy huwake. Wapyk upenàràg rehe huwa rupi.

²⁶ — Epu'àm ty, (naiko kwaw Tupàn heko haw pe har romo ihe), i'i Pet izupe. — Awa romo aiko ne ài ihe, i'i izupe.

²⁷ Tàpuz me waneixe mehe uze'eg Pet oho iko Koronew pe. Tàpuz pupe wiko mehe Pet wexak a'e pe uzemono'og ma'e kwer paw wà. ²⁸ Uze'eg wanupe. — Ze'eg kwehe arer nezewe i'i a'e. — Peho zo zutew 'ym hàpuz me nehe, peiko zo wamyrypar romo nehe, i'i ze'eg kwehe arer urewe a'e, zutew wanupe a'e. Pekwaw a'e ze'eg kwehe arer pe. Kutàri Tupàn umume'u kar amo ae ze'eg kwez ihewe kury. -Ikatu 'ym ma'e, ere zo amo pe nehe, i'i ihewe. — Naha kwaw hàpuz me nehe, naiko kwaw imyrypar romo nehe, ere zo zutew 'ym wanupe nehe, i'i Tupàn kwez ihewe, i'i Pet a'e pe har wanupe. ²⁹ — A'e rupi herekar mehe azur tuwe pepyr ihe, i'i wanupe. -Naha kwaw zutew 'ym wapyr nehe, na'e kwaw peme, i'i wanupe. — Ma'e rehe herekar pe pe, i'i wanupe.

³⁰ Uze'eg Koronew izupe. — Amo 'ar mehe na'iruz 'or mehe karuka'u mehe aze'eg Tupàn pe ihe. Na'arewahy amo awa kamir heny katu ma'e imunehew par upu'àm wà heruwa rupi a'e. ³¹ Uze'eg ihewe. -Koronew, i'i ihewe. — Tupàn wenu neze'eg kwez a'e. Ukwaw ikatu ma'e hemetarer 'ym ma'e wanupe neremiapo kwer no, i'i ihewe.

³² — Emono kar amo awa Zo taw pe ne wà nehe, awa Ximàw Pet her ma'e hekar kar pà wanupe ne wà nehe. Uker iko Ximàw ma'e pিরer ima'e har hàpuz me a'e. Yryhu izy-wyr hàpuz hin a'e, i'i ihewe. ³³ A'e rupi amono kar heremiruze'eg a'e 'ar mehe we ihe wà, nepiaromo ihe

wà. Nekatuahy ihewe ta'e erezur xe kwez ne xe. Ure xe har ure, uruiko xe Tupàn ze'eg heruzar pà ure. Wiko xe urepyr a'e no. Tupàn umume'u kar ma'e newe. Ure-purenu wer hehe ure.

Pet umume'u Zezuz heko awer a'e kury

³⁴ Uze'eg Pet wanupe. -Tupàn a'e, uzamutar katu zutew a'e wà, uzamutar katu zutew 'ym a'e wà no. Uzamutar katu teko paw rupi wà. — Azapo putar ikatu ma'e amo pe nehe, nazapo kwaw amo ae pe nehe, ni'i kwaw Tupàn. ³⁵ Wyzài teko wà, zutew wà, zutew 'ym wà no, aze ukyze izuwi wà nehe, aze weruzar ize'eg wà nehe, ikatu ma'e iapo pà wà nehe, a'e mehe ikatu izupe wà nehe.

³⁶ Umume'u kar uze'eg puràg Izaew ywy rehe har wanupe. — Aze pezeruzar Zezuz Tuwihawete rehe nehe, teko paw wazar rehe nehe, nazepyk kwaw penehe ihe nehe, i'i wanupe. Pekwaw imume'u awer. ³⁷ Zezuz a'e, wexak kar ukàgaw a'e, ma'e tetea'u iapo pà Izaew ywy rehe wiko mehe a'e. Uzyppyrog a'e ma'e iapo pà Karirez ywy rehe. Zuàw umume'u Tupàn ze'eg a'e, — Pepytu'u ikatu 'ym ma'e iapo re nehe. Pezemuzahazahak kar nehe, i'i oho iko teko wanupe. Zezuz uzemuzahazahak kar oho izupe. A'e re uzyppyrog ze'eg puràg imume'u pà, purumupyтуhegatu kar haw iapo pà no. Pekwaw iapo awer. ³⁸ Tupàn umur tuwe Wekwe Puràg Zezuz Nazare pe har pe. Umur tuwe ukàgaw no. Pekwaw imur awer. Wata Zezuz oho taw nàn, ikatu ma'e iapo pà. Umukatu tekwe ikatu 'ym ma'e hereko har wà, ta'e Tupàn upy-tywà a'e xe. Pekwaw wamukatu awer. ³⁹ Uruexak hemiapo kwer zutew waiwy rehe har paw ure, Zeruzarez tawhu pe har paw ure. A'e pe har uzuka Zezuz a'e wà,

ywyrà kanetar rehe izywàzywà pà a'e wà.

⁴⁰ Na'iruz 'ar pawire umugw-eraw kar Tupàn wa'yr a'e. Wexak kar urewe. ⁴¹ Nuexak kar kwaw teko nànnàn. Tupàn urerexarexak a'e, Zezuz ukweraw ma'e kwer hexak kar romo uremuigo kar pà a'e. Xo ure zo uruexak ure. Urumai'u ipyr ikweraw ire ure. (Ukweraw tuwe umàno re a'e.) ⁴² — Pemume'u herehe ze'eg puràg peho teko nànnàn nehe, i'i urewe. — Amo 'ar mehe amume'u putar teko wanemiapo kwer paw rupi katete ihe nehe. Amo wiko putar hepyr tuweharupi wà nehe. Azepyk putar amogwer wanehe nehe. Tupàn hemuigo kar wanemiapo kwer imume'u har romo a'e. Pemume'u hereko haw teko wanupe nehe, i'i urewe. ⁴³ Tupàn ze'eg kwehe arer imume'u har paw umume'u heko àwàm a'e wà. — Aze amo uzeruzar hehe wà nehe, Tupàn umunàn putar wanemiapo kwer a'e nehe, wanuwi a'e nehe. Heharaz putar wanemiapo kwer wi nehe. Nuzepyk kwaw wanehe nehe. Ta'e ikàg tuwe Zezuz a'e xe.

Tekwe Puràg ur uzeruzar ma'e zutew 'ym wapy'a pupe a'e kury

⁴⁴ Ize'eg mehe we Tekwe Puràg uhem wà ize'eg henu har wanupe kury. ⁴⁵ A'e zutew a'e wà, uzeruzar ma'e Pet rupi ur ma'e kwer a'e wà, Zo taw wi ur ma'e kwer a'e wà, ipy-tuhegatu a'e wà kury. — Azeharo-moete Tupàn umur Wekwe Puràg zutew 'ym wanupe a'e no pa, i'i izupe wà. ⁴⁶ Ta'e wenu waze'eg wà xe. Uze'eg waiko amo ae ywy rehe har waze'eg rupi a'e wà. Umume'u Tupàn ikàgaw waiko wà no. Na'e uze'eg Pet wanupe.

⁴⁷ — 'Aw teko wereko Tekwe Puràg upy'a pe a'e wà, zanezàwegatete a'e wà, i'i wanupe. — Ni amo nupuner kwaw wamupytu'u kar haw rehe wà nehe. Tuwe

uzemuzahazahak kar wà nehe, i'i wanupe.

⁴⁸ A'e rupi uze'eg a'e pe har wanupe. — Pezemuzahazahak kar nehe, Zezuz Tuwihawete hemiruze'eg romo nehe, i'i wanupe. Na'e a'e pe har uze'eg izupe wà. — Emumaw màràn 'ar xe urepyr nepyta pà nehe, ty, i'i izupe wà. A'e rupi upyta wapyr.

11

Pet umume'u wemixak kwer a'e kury

¹ Zezuz hemimono karer a'e wà, uzeruzar ma'e Zutez ywy nànnàn a'e wà no, wenu a'e zutew 'ym wazeruzar haw a'e wà, wenu Tupàn ze'eg rehe wazeruzar haw a'e wà. ² Oho Pet Zeruzarez pe kury. A'e pe ihem ire amo zutew uzemono'og a'e wà, izupe uze'eg zemueteahy pà a'e wà. (Aze amo zutew 'ym uzeruzar Zezuz rehe nehe, tuwe omonohok kar upirera'i nehe, i'i a'e zutew wà.)

³ Na'e a'e zutew uze'eg Pet pe wà kury. — Ereiko zutew 'ym wapyr ne, pirera'i imonohok kar har 'ym wapyr ne. Eremai'u wapyr ne, i'i izupe wà. — Ze'eg kwehe arer nuzapo kar kwaw agwer ma'e zanewe, i'i izupe wà.

⁴ A'e rupi Pet umume'u ma'e uzeapo ma'e kwer paw a'e kury, ma'e izypy mehe arer we uzeapo ma'e kwer a'e kury, a'e zutew wanupe a'e kury.

⁵ — Amo 'ar mehe Zo taw pe hereko mehe aze'eg teko Tupàn pe ihe. Aexak ma'e hepuahu pe har zàwenugar. Aexak ma'e ywak wi wezyw ma'e. Pànuhu zàwenugar a'e, heme'yme'y rehe ipyhyk kar, wezyw wà heruwake upyta pà.

⁶ Ame'egatu ipupe har wanehe. Aexak ma'ea'yr tetea'u ihe wà: miar, tezu, moz, wiràmiri, wiràhu. ⁷ Na'e ainu amo ize'eg mehe. — Epu'am, Pet, ezuka amo nehe, e'u amo nehe, i'i ihewe. ⁸ — Nan kwaw

ty, tuwihaw, a'e izupe. — Na'u pixik kwaw iaiw ma'e ihe. Ze'eg kwehe arer nu'u kar kwaw agwer ma'e urewe, a'e rupi na'u pixik kwaw ihe, a'e izupe. ⁹ Uze'eg wi ihewe. -Ikatuahy, aze Tupàn i'i amo ma'e pe nehe, -Na'ikatu kwaw, ere zo a'e ma'e pe nehe, i'i ihewe. ¹⁰ Na'iruz haw uze'eg nezewe ihewe. Na'e amo weraha a'e miar wanyru ywate kury. ¹¹ A'e 'ar mehe we na'iruz awa a'e wà, Xezarez tawhu pe har ihewe imur kar pyrer a'e wà, uhem tàpuz heker haw pe a'e wà. ¹² Tupàn rekwe uze'eg ihewe. — Eho wanupi nehe ty, i'i ihewe. -Naha kwaw penupi nehe, ere zo wanupe nehe, i'i ihewe. A'e 6 awa a'e wà no, Zezuz rehe uzeruzar ma'e zanerywyr a'e wà no, oho herupi Xezarez tawhu pe a'e wà no. Ure paw oroho Koronew hàpuz me ure. ¹³ — Aexak amo Tupàn heko haw pe har xe heràpuz me i'àm mehe ihe, i'i urewe. — Emono kar amo neremiruze'eg Zo taw pe ne wà nehe, awa Ximàw Pet her ma'e ipiaromo ne wà nehe, i'i ihewe, i'i Koronew urewe.

¹⁴ — Umume'u putar amo ze'eg peme nehe. Aze pezeruzar a'e ze'eg rehe nehe, Tupàn pepyro putar a'e nehe, i'i Tupàn heko haw pe har, i'i Koronew urewe. ¹⁵ A'e rupi azypyrog Zezuz rehe ze'eg puràg imume'u pà ihe, Koronew hàpuz me har wanupe ihe. A'e 'ar mehe Tekwe Puràg wezyw wà wanupe a'e no, zaneve tur awer izypy mehe arer zàwegatete a'e no. ¹⁶ Na'e hema'enukwaw Zanezar ze'eg awer rehe ihe. — Zuàw upurumuzahazahak 'y pupe a'e. Pe pezemuzahazahak kar putar Tekwe Puràg pupe nehe, i'i Zanezar xe urepyr wiko mehe. ¹⁷ Azeharomoete Tupàn umur Wekwe Puràg a'e zutew 'ym wanupe a'e, zaneve imur awer zàwegatete a'e. Umur zaneve, ta'e zazeruzar Zanezar

Zezuz Tuwihawete rehe zane xe. Nezewegatete a'e zutew 'ym a'e wà no. Namupytu'u kar pixik kwaw Tupàn Wekwe imur ire ihe, wызàì teko wanupe imur ire ihe.

¹⁸ Ize'eg henu re upytu'u uze'eg zemueteahy re hehe wà. Uze'egatu Tupàn rehe wà. — Ikatuahy Tupàn a'e, ta'e umuigo kar putar zutew 'ym uzepyr a'e wà nehe no, tatahu wi wapyro pà a'e wà nehe, ikatu 'ym ma'e iapo re wamupytu'u kar pà a'e wà nehe no, i'i izupe wà.

Teko Àxioki tawhu pe har tetea'u uzeruzar Zezuz rehe a'e wà kury

¹⁹ A'e 'ar 'ym mehe Ete izuka re uzeruzar ma'e tetea'u uhàuhàz oho Zeruzarez wi a'e wà, ta'e a'e pe har ipuruzuka wer wanehe a'e wà xe. Amo oho Peni ywy rehe wà. Amo oho Xip ywy rehe wà, amo oho Àxioki taw pe wà no, Zezuz rehe ze'eg puràg imume'u pà zutew a'e pe har wanupe wà no. ²⁰ Na'e amo uzeruzar ma'e Xip ywy rehe har wà, Xiren ywy rehe har wà no, oho Àxioki taw pe wà, ze'eg puràg imume'u pà zutew 'ym wanupe wà no, Zanezar Zezuz rehe ze'eg puràg imume'u pà wanupe wà no. ²¹ Zanezar umur ukàgaw wanupe. A'e rupi teko tetea'u uzeruzar hehe wà, Zanezar hemiruze'eg romo wiko pà wà.

²² Amo umume'u wazeruzar haw oho wà, uzeruzar ma'e Zeruzarez tawhu pe har wanupe wà. A'e rupi Zeruzarez pe har omono kar Panape a'e wà, Àxioki taw pe har wapyr a'e wà. ²³ Oho a'e pe a'e. A'e pe uhem mehe wexak wanurywete haw. Ta'e Tupàn umurywete kar a'e wà xe. A'e rupi Panape hurywete a'e no. -Pezeruzar wi wi tuwe Zanezar rehe nehe, heruzar ire pepytu'u pixik 'ym pà nehe, i'i wanupe. ²⁴ Awa ikatuahy ma'e romo hekon Panape a'e. Ipy'a tynehem tuwe Tekwe Puràg pupe. Uzeruzar tuwe

Zezuz rehe. A'e rupi teko tetea'u a'e pe har a'e wà no, uzeruzar Zezuz rehe a'e wà no, ize'eg henu re a'e wà.

²⁵ Amo 'ar mehe Panape oho Tar taw pe kury, Xawru hekar pà kury.

²⁶ Hexak mehe werur Àxioki taw pe kury. A'e rupi Xawru a'e, Panape a'e no, umumaw pitài kwarahy a'e pe har wapyr uzemono'og pà wà. Umu'e uzeruzar ma'e tetea'u a'e pe wà. Uzeruzar 'ym ma'e a'e pe har ràgypy omono her wanupe wà. — Kiritàw, i'i wanupe uze'eg rupi wà. — Zezuz hemiruze'eg, i'i zaneze'eg rupi.

²⁷ A'e 'ar rehe amo Tupàn ze'eg imume'u har a'e wà, oho Zeruzarez tawhu wi a'e wà, Àxioki taw pe a'e wà. ²⁸ Amo a'e pe oho ma'e kwer a'e, Ak her ma'e a'e, upu'àm uzeruzar ma'e wamytepe a'e kury. -Kwarahy ur ma'e ràm rehe nehe, nuhyk kwaw temi'u teko wanupe nehe, i'i wanupe. -Teko ywy nà'nànar ima'uhez tuwe putar wà nehe, i'i wanupe. (Azeharomoete temi'u upaw ize'eg rupi katete a'e, Karaw tuwihaw romo heko mehe a'e.)

²⁹ Na'e uzeruzar ma'e Àxioki pe har a'e wà, ima'enukwaw uzeruzar ma'e Zutez ywy rehe har wanehe a'e wà. — Nuhyk kwaw temi'u wanupe, i'i wanupe wà. — A'e rupi aze uhyk heremetarer ihewe nehe, amono'og putar ikurer nehe, wanupe imono kar pà nehe, i'i pitàitàigatu uzeupe wà.

³⁰ A'e rupi omono'og wemetarer ikurer wà, Panape pe Xawru pe imono pà wà. — Peraha zanerywyr Zutez ywy rehe har wanupe nehe, nuhyk kwaw zepe aipo wanupe nehe, i'i wanupe wà. Weraha wanupe wà.

12

Tuwihaw Ero upuraraw kar ma'erahy uzeruzar ma'e wanupe a'e

kury

¹ A'e 'ar mehe Zutez ywy rehe har wanuwihaw a'e, Ero her ma'e a'e, uzyppyrog amo uzeruzar ma'e wàmàtry'y'm pà a'e kury, ma'erahy ipuraraw kar pà wanupe a'e kury. ² Uzuka kar Xiak a'e, Zuàw tyky'yr a'e. — Ezuka heraha nehe, ty, takihepuku pupe nehe ty. Ezakagok nehe ty, i'i Ero zauxiapekwer wanupe. Uzuka oho wà. ³ Zutew hurywete izuka mehe wà. Umume'u amo wanurywete haw oho wà, tuwihaw pe wà. A'e rupi umunehew kar Pet a'e no. — Pemunehew zemunehew paw pe nehe ty wà, i'i zauxiapekwer wanupe. Zutew uzapo mai'u haw a'e 'ar mehe wà. Typy'ak imuapiruru pyr 'ym a'e mai'u haw her romo a'e. ⁴ Upyhyk zauxiapekwer Pet oho wà. Weraha zemunehew paw pe wà. Omono zauxiapekwer a'e pe har wanupe wà. — Peme'egatu hehe nehe. Pemuhem kar zo nehe, i'i wanupe wà. Heta 16 zauxiapekwer a'e pe wà, hehe ume'e ma'e romo wà. 4 zauxiapekwer ume'e hehe wà. A'e re amo 4 ume'e hehe wà. A'e re amo ume'e hehe wà. Nezewe tuweharupi heta hehe ume'e ma'e wà. — Mai'u haw 'ar ipaw ire nehe, arur kar putar Pet tuwihaw wanuwa rupi nehe, hemiapo kwer ikatu 'ym ma'e imume'u kar pà wanupe nehe, i'i Ero uzeupe. ⁵ A'e rupi numuhem kar kwaw Pet a'e wi wà. Upyta zemunehew paw pe a'e 'ar mehe. Uzeruzar ma'e uze'eg tuwe Tupàn pe wà, imuhem kar àwàm rehe wà.

Tupàn heko haw pe har umuhem kar Pet zemunehew paw wi a'e kury

⁶ — Pyhewe arur kar putar Pet teko wanuwa rupi ihe nehe, i'i Ero uzeupe. A'e 'ar mehe we, pyhaw, uker Pet mokoz zauxiapekwer wamyter pe. Uzàpixi mokoz kyhàhàm tàtà ma'e pupe wà. Zauxiapekwer upu'àm uken

huwake a'e wà no, ume'egatu pà a'e wà no. ⁷ Na'arewahy uhem Tupàn heko haw pe har wà a'e pe a'e kury. Tatainy uhyape katu ipyhykaw pe. Tupàn heko haw pe har opokok Pet iaxi'i rehe, imume'e kar pà. — Epu'àm tàrityka'i nehe ty, i'i izupe. A'e 'ar mehe we kyhàhàm tàtà ma'e u'ar e ipoapy wi a'e kury.

⁸ Na'e i'i Tupàn heko haw pe har izupe. Ezapokatu neku'awpixi haw nehe ty, emunehew nexapat nepy pe nehe ty, i'i izupe. Weruzar Pet ize'eg. — Emunehew nekamir puku imono nezehe nehe, ezur herupi nehe, i'i izupe.

⁹ Oho Pet hupi zemunehew paw wi. — Aze ru'u apuahy iteko ihe, i'i uzeupe. — Azeharomoete Tupàn heko haw pe har hemuhem kar tuwe kwez zemunehew paw wi a'e kury, ni'i kwaw izupe. — Aze ru'u apuahy iteko ihe, i'i uzeupe.

¹⁰ Ukwaw oho zauxiapekwer i'àmaw huwake wà. (Zauxiapekwer nuexak kwaw wakwaw mehe wà.) Ukwaw oho amo zauxiapekwer i'àmaw huwake wà. (Nuexak kwaw a'e wà no.) Uhem pàrirogaw huken pe wà kury, taw pupe heixe haw pe wà kury. Uken uzewàpytymawok e wanupe a'e. (Zauxiapekwer nuwàpytymawok kwaw wà.) Wata oho pe rupi wà. Tàrityka'i Tupàn heko haw pe har ukàzym oho Pet wi kury.

¹¹ — Ame'e tuwe iteko ra'e pa, hemuhem kar tuwe azeharomoete a'e pa, i'i uzeupe. — Umur kar tuwe Tupàn weko haw pe har kwez ihewe a'e, hepyro pà tuwihaw Ero wi a'e. Ipuruzuka wer herehe a'e. Zutew a'e wà no, a'e rupi katete a'e wà no. Tupàn hepyro kwez wanuwi. Nahezuka kwaw wà nehe, i'i Pet uzeupe.

¹² Ukwaw tuwe purumunehew paw wi uhem awer kury. A'e rupi oho Mari hàpuz me kury, Zuàw Mak ihy hàpuz me kury. Uzeruzar

ma'e tetea'u a'e pe uzemono'og waiko wà, Tupàn pe uze'eg pà wà. ¹³ Uhem tàpuz huwake. Ukwaukwaw uken rehe. Kuzàwaza a'e pe uma'ereko ma'e a'e, Hoz her ma'e a'e, ur iwàpytymawok pà izupe a'e. ¹⁴ Wexak Pet a'e pe. Wenu ize'eg mehe. — Pet uhem kwez a'e kury, i'i uzeupe. Hurywete tuwe henu mehe. A'e rupi heharaz izuwi. Numuixe kar kwaw tàpuz me, ta'e ize'eg wer tàrityka'i amogwer tàpuz me har wanupe xe. A'e rupi uzewyr oho tàpuz me uzàn pà kury. Ni nuwàpytymawok kwaw uken Pet pe. Ta'e heharaz izuwi xe, ta'e hurywete tuwe xe. — Pet uhem kwez kury ma. Katu pe hekon uken huwake kury ma, i'i wanupe.

¹⁵ — Nere'o zàkwà, i'i izupe wà. — Azeharomoete kyn wà, i'i wanupe. — Kwa nan kwaw pa, i'i izupe wà. — Nerexak kwaw Pet ne. Erexak Tupàn heko haw pe har Pet rehe uzekaiw ma'e ne, i'i izupe wà.

¹⁶ Na'e ukwaukwaw wi wi Pet uken rehe. A'e rupi tàpuz me har uwàpytymawok uken oho wà kury. Hexak mehe ipytuhegatu tuwe wà kury. ¹⁷ Opoe'eg wanupe, — Pepytu'u peze'eg ire, i'i wanupe. Upytu'u wà. Na'e umume'u zemunehew paw wi upyro awer wanupe. — Pemume'u peho Xiak pe nehe ty wà, amogwer uzeruzar ma'e wanupe nehe no ty wà, i'i wanupe. Na'e uhem oho a'e wi kury, amo ae taw pe oho pà kury.

¹⁸ Iku'em mehe zauxiapekwer ume'e wà kury. — Mâràzàwe tuwen aipo pa, i'i uzeupeupe wà. Wikwahy wà, uwihaw wi ukyze pà wà. — Mo umuhem kar a'e awa a'e, i'i uzeupeupe wà. — Ma'e pe ihon, i'i uzeupeupe wà. (Amo umume'u oho Ero pe a'e.) ¹⁹ — Pekar peho nehe, i'i tuwihaw Ero amo zauxiapekwer wanupe. Wekar zepe oho wà. Nuexak kwaw wà. A'e rupi Ero uze'eg wanupe kury. — Pepuranu hehe ume'e ma'e kwer wanehe

nehe. Pemume'u kar imuhem kar awer wanupe, i'i wanupe. — Imume'u re pezuka pe wà nehe, i'i wanupe. A'e ma'e iapo kar pawire oho Ero Zutez ywy wi kury, Xezarez tawhu pe kury.

Tuwihaw Ero umàno a'e kury

²⁰ Ero ipuruzukaiw Xir taw pe har wanehe a'e, Xitom taw pe har wanehe a'e no. Ukyze izuwi wà. — Zaze'eg zaha izupe nehe, i'i uzeupeupe wà. Izupe uze'eg zanune uze'eg oho awa Maraz her ma'e pe wà. Ero hàpuzuhu rehe uzekaiw ma'e romo hekon a'e. — Urepytywà pe nehe ty, i'i izupe wà. — He'e pa, i'i wanupe. Na'e uze'eg oho Ero pe wà kury. — Urezuka zo pe nehe, ureàmàtyry'ym zo pe nehe, i'i izupe wà. Uze'eg nezewe izupe wà, ta'e Ero a'e xe, umur kar temi'u wanupe tuweharupi a'e xe. — Aze ureàmàtyry'ym nehe, urema'uhez putar tuwe nehe, i'i uzeupeupe wà. ²¹ Amo 'ar mehe umonehew Ero ukamir puku ikatu wera'u ma'e a'e kury. Wapyk oho wenawhu rehe. Uze'eg teko a'e pe har wanupe. ²² Ize'eg henu re uze'egatu mua'ua'u izupe wà. — Kwa, ne urewe uze'eg ma'e ne, nereiko kwaw awa romo ne. Tupàn romo ereiko ne, i'i mua'u izupe wà. (-Aze zaze'eg nezewe izupe nehe, umur putar ru'u temi'u zanewe nehe, i'i uzeupeupe wà.)

²³ A'e 'ar mehe we Tupàn heko haw pe har umuma'eahy kar Ero wà a'e kury, ta'e numuwete kwaw Tupàn a'e xe, ta'e uzemuigo kar Tupàn romo a'e xe. — Naiko kwaw Tupàn romo ihe pa, awa romo tuwe aiko ihe pa, ni'i kwaw teko wanupe. Ima'eahy tuwe Ero kury. Wàxaaxaw amirikur hetekwer a'e wà kury. Umàno na'arewahy kury.

²⁴ Zezuz hemimono karer umume'u Tupàn ze'eg oho taw nàw wà. Teko tetea'u uzeruzar hehe wà.

²⁵ Panape a'e, Xawru a'e no, temetarer imuza'aza'ak pawire uzewyr Zeruzarez tawhu wi wà, Àxioki taw pe oho pà wà. Weraha Zuàw Mak uzeupi wà no.

13

Panape, Xawru a'e no, uzypyrog wata pà Tupàn ze'eg imume'u pà taw nàw a'e wà

¹ Amo Tupàn ze'eg imume'u har a'e wà, ize'eg rehe purumu'e ma'e a'e wà no, Àxioki taw pe wanekon a'e wà, uzeruzar ma'e wapyr a'e wà. Ai'aw waner wà. Panape, Ximeàw (Pàràna amo her inugwer a'e), Iruz Xiren pe har, Mánàe Tuwihaw Ero ta'yragaw, Xawru. ² Amo 'ar mehe uzemone'og Tupàn pe uze'eg pà wà, imuwete katu pà wà. Uzekwaku umai'u 'ym pà imuwete katu pà a'e 'ar mehe wà. Uze'eg Tekwe Puràg wà wanupe. — Pemuzak Panape nehe, Xawru pezewi ihewe nehe, ta'e ainoz amo ma'ereko haw iapo kar pà wanupe ihe xe, i'i wanupe. ³ A'e pe har uzekwaku wi wi umai'u 'ym pà wà. Uze'eg wi wi Tupàn pe wà. Na'e opokok Panape rehe wà, Xawru rehe wà no. — Pemume'u Zezuz rehe ze'eg puràg peho taw nàw nehe, i'i wanupe wà. Na'e oho a'e wi wanuwi wà kury.

Oho Xawru Xip yrypypo'o pe a'e kury

⁴ Panape a'e, Xawru a'e no, wata oho Xerew tawhu pe wà, ta'e Tekwe Puràg omono kar a'e pe a'e wà xe. Wexak kanuhu a'e pe wà. Wixe kanuhu pupe wà. Kanuhu weraha Xip yrypypo'o kutyr wà. ⁵ Xaramin taw pe uhem mehe umume'u Tupàn ze'eg oho zutew wanupe wà kury, wazemone'ogaw pe oho pà wà kury. Zuàw Mak wata iko wanupi a'e no, wapytywà pà Tupàn ze'eg imume'u mehe a'e no.

⁶ Wahaw a'e ywy oho wà. Uhem oho Pa taw pe wà. Wexak amo

awa a'e pe wà. Zuzue ta'yr her romo a'e. — Erim, i'i her Kere ywy rehe har waze'eg rupi. Paze ma'e romo hekon a'e. — Aiko Tupàn ze'eg imume'u har romo ihe, i'i mua'u oho iko a'e pe har wanupe. ⁷ A'e ywy rehe har wanuwihaw a'e, Xer Pawru her ma'e a'e, ma'e kwaw katu har romo hekon a'e. A'e paze ma'e imyrypar romo hekon a'e no. Amo 'ar mehe tuwihaw wenz Panape uzeupe a'e, Xawru henoz pà uzeupe a'e no. — Pemume'u Tupàn ze'eg ihewe nehe ty wà, i'i wanupe. ⁸ A'e paze ma'e uze'eg oho tuwihaw pe wanenataromo a'e kury. — Hemu'em ma'e romo wanekon a'e wà, ezekaiw zo waze'eg rehe nehe ty, i'i mua'u tuwihaw pe. — Ezeruzar zo a'e Zezuz rehe nehe ty, i'i mua'u izupe. ⁹ (Heta amo ae her Xawru pe a'e kury. — Pawru, i'i izupe wà kury.) Na'e Pawru a'e kury, tynehem Tekwe Puràg pupe a'e kury. Ume'egatu a'e paze ma'e rehe kury.

¹⁰ — Ne Zurupari ta'yr ne, ma'e ikatuahy ma'e paw iàmàtyry'ymar romo ereiko ne, i'i ahyahy izupe. — Ikatu 'ym ma'e tetea'u erezapò iko, i'i izupe. — Aze amo umume'u Tupàn ze'eg azeharomoete har amo pe, — Hemu'em ma'e, ere mua'u izupe. ¹¹ — Azeharomoete Tupàn uzepyk putar nerehe nehe kury. Nanerehàpyhà kwaw nehe kury. Eremumaw putar màràn 'ar kwarahy hexak 'ym pà nehe, i'i izupe. A'e 'ar mehe we upytu'u ma'e hexak ire kury. Wata oho amo awa hekar pà, upytywà har romo. — Aze ru'u amo hepyhyk putar nehe, hepytywà pà heata mehe nehe, i'i oho iko. ¹² Tuwihaw wexak hehàpyhà 'ym mehe a'e. A'e rupi uzeruzar Tupàn rehe. Ipytuhegatu Zanezar rehe ze'eg henu mehe.

Oho Pawru Pixi ywy rehe a'e wà kury

¹³ Pawru a'e, hupi wata ma'e a'e wà no, oho Pa taw wi Pezi taw Pampir ywy rehe har pe wà. Kanuhu pupe wanon wà. Zuàw Mak a'e, uzewyr oho a'e wi wanuwu a'e, Zeruzarez tawhu pe a'e. ¹⁴ Uzyppyrog wi wata pà Pezi taw wi wà kury. Amo 'ar mehe uhem Àxioki taw Pixi ywy rehe har pe wà kury. Mytu'u 'ar mehe oho zutew wazemono'ogaw pe wà. Wixe a'e pe wà wapyk pà wà. ¹⁵ A'e pe har waneruze'egar umugeta Moizez ze'eg kwehe arer wà, amo Tupàn ze'eg imume'u har ze'eg pape rehe imuapyk pyrer wà no. A'e pe har uzeapyaka katu imugeta mehe wà. Imugeta pawire a'e pe har waneruze'egar omono kar uze'eg Pawru wanupe wà kury. — Urerywyr wà. Aze heta ze'eg xe har wamurywete kar har nehe, pemume'u wanupe nehe, i'i wanupe.

¹⁶ Upu'àm Pawru a'e kury. Opoe'eg wanupe. Uzyppyrog wanupe uze'eg pà. — Peiko Izaew izuapyapyr romo urezàwe pe. Pe zutew 'ym pe no, Tupàn imuwete katu har romo peiko pe no. Pezeapyaka katu ko heze'eg rehe nehe ty wà. ¹⁷ Tupàn a'e, Izaew izuapyapyr wazar a'e, wexaexak wanàmuz kwehe mehe a'e wà. (Aiko Izaew hemimino romo ihe no.) Wiko oho Ezit ywy rehe wà. Nuiko kwaw Ezit ywy rehe harete romo wà. Amo ae ywy rehe har ài wanekon a'e pe wà. Upurumzàmuzàg tetea'u a'e ywy rehe wiko mehe wà. Te, heta tetea'u wà kury. Amo 'ar mehe Tupàn wexak kar ukàgaw wanupe, Ezit ywy rehe har wanupe. A'e rupi wenuhem Izaew izuapyapyr waneraha a'e wi wà. ¹⁸ Wata oho waiko ywyxig heta haw rehe a'e 'ar rehe wà. Umumaw 40 kwarahy nezewe ywyxig heta haw rehe wata pà wà. Tupàn uzekaiw katu wanehe wata mehe. ¹⁹ Na'e 40

kwarahy pawire weraha Tupàn wemiruze'eg amo ae ywy rehe wà kury. Kànàà a'e ywy her romo a'e. Amo teko a'e ywy rehe wanekon wà. Tupàn umumaw a'e teko wà. Amo ae teko wiko a'e pe wà no. Nezewegatete uzuka kar wà no. Umumaw 7 teko wazuapyapyr tetea'u a'e pe wà, Izaew izuapyapyr wanenataromo wà. — Peiko ko ywy izar romo kury, i'i wanupe. ²⁰ A'e nezewe haw weraha 450 kwarahy a'e. A'e re Tupàn umur kar amo awa wà, a'e ywy rehe har waneruze'egar romo wà. Te Xamuew uzexak kar a'e pe wanupe kury. Tupàn ze'eg imume'u har romo hekon a'e.

²¹ Amo 'ar mehe Izaew izuapyapyr ze'eg Xamuew pe a'e wà kury. — Naheta kwaw tuwihaw ikàg ma'e xe urewe, i'i izupe wà. A'e rupi Tupàn a'e, umuigo kar Xau tuwihaw romo a'e, wanuwihaw romo a'e. Ki ta'yr romo hekon a'e, Mezàmi hemimino romo hekon a'e. ⁴⁰ kwarahy umumaw wanuwihaw romo wiko pà. ²² Na'ikatu kwaw Tupàn pe a'e. A'e rupi Tupàn umupytu'u kar tuwihaw romo heko re a'e kury. Umuigo kar Tawi tuwihaw romo kury. Nezewe uze'eg Tupàn teko wanupe a'e, Tawi rehe a'e. — Ikatuahy Tawi Zexe ta'yr ihewe a'e, i'i wanupe. — Agwer awa ikatuahy ihewe a'e wà, ta'e uzapo heremiapo putar haw paw a'e wà xe, i'i wanupe. ²³ Ko 'ar rehe kury, Tupàn wexak Zezuz Tawi hemimino a'e kury, Izaew izuapyapyr wapyro har romo imuigo kar pà a'e kury. Ta'e kwehe mehe umume'u tuwe nezewe wemiapo rà m a'e xe. ²⁴ Zezuz tur 'ym mehe we ima'ereko haw iapo 'ym mehe we Zuàw purumuzahak ma'e umume'u Tupàn ze'eg oho Izaew izuapyapyr nà n à n a'e. — Pepytu'u ikatu 'ym ma'e iapo re nehe. Pezemuzahazahak kar nehe, i'i

oho iko wanupe. ²⁵ Umumaw mà r à n zahy uma'ereko pà nezewe. Ima'ereko haw ipaw itea'i mehe uze'eg Zuàw nezewe teko wanupe. — Tupàn hemimur kar romo ereiko ne, peze ru'u peiko ihewe. — Tuwihawete ur ma'e rà m Tupàn hemimume'u kwer romo ereiko ne, peze ru'u ihewe, i'i wanupe. — Ihe naiko kwaw penemiàro romo. Ur putar heraikweromo nehe. Ikàg tuwe a'e, ikatuahy a'e. Napuner kwaw ixapat ihàm ikwaraw paw rehe izuwi ihe, i'i wanupe.

²⁶ Herywyr wà heryky'yr wà, À mà r à à w izuapyapyr wà. Pe zutew 'ym pe no, pe Tupàn imuwete katu har pe no. Zaneve tuwe Tupàn umur ko ze'eg puràg a'e, tatahu wi purupyro haw rehe ze'eg puràg a'e. ²⁷ Ta'e Zeruzarez tawhu pe har a'e wà xe, wanuwihaw a'e wà no xe, nukwaw kwaw Zezuz Purupyro Ma'e romo heko haw a'e wà xe. Tuweharupi mytu'u haw 'ar nà n à n umugeta Tupàn ze'eg imume'u har kwehe arer wanemimuapyk kwer wà. Nuenu katu kwaw wà. Nukwaw kwaw wà. — Teko uzuka putar tuwihaw ur ma'e rà m a'e wà nehe, i'i ze'eg kwehe arer. Zeruzarez pe har ko 'ar rehe har uzuka tuwe a'e wà, a'e ze'eg kwehe arer rupi katete a'e wà. ²⁸ Zezuz nuzapo pixik kwaw ikatu 'ym ma'e a'e. — Ikatu 'ym ma'e uzapo a'e, ni'i kwaw izupe wà. Uzuka e wà. Uzuka kar e Pirat pe wà. ²⁹ Uzapo ze'eg kwehe arer hemimume'u kwer paw rupi katete wà. A'e re umuezyw kar hetekwer umàno ma'e kwer ywyrà kanetar wi wà, itakwar pupe imono pà wà. ³⁰ Nupyta kwaw a'e pe. Tupàn umugweraw kar imàno re. ³¹ Na'e uzexak kar Zezuz wà uzeupi wata ma'e kwer wanupe kury, Karirez wi Zeruzarez pe uzeupi wata ma'e kwer wanupe kury. Umumaw mà r à n 'ar wanupe uzexazexak kar pà. A'e teko a'e

wà, hexak arer a'e wà, umume'u ikweraw pawer oho waiko Izaew izuapyapyr wanupe a'e wà kury.

³² Ure ure no, uruiko xe ze'eg puràg imume'u pà peme ure no. ³³ Umume'u Tupàn tuwihawete tur àwàm a'e, ureràmuràmuzgwer wanupe a'e. Umur kar tuwe a'e 'ar rehe uze'eg rupi katete. Umugweraw kar Zezuz imàno re, zanepyro pà uze'eg rupi katete. Nezewe i'i Tawi ze'eg kwehe arer a'e, pape rehe imuapyk pyrer a'e (Zegar haw mokoz haw, za'e a'e pape pe zane).

– Ereiko hera'yr romo ne.
Kutàri aiko neru romo ihe kury,
i'i Tawi kwehe mehe a'e.

³⁴ Amo ae Tupàn ze'eg kwehe arer a'e no, umume'u imugweraw pàwàm a'e no, tywypaw pe iho wi pixik 'ym àwàm a'e no. Nezewe i'i a'e ze'eg.

– Ikatuahy ma'e azapo putar newe nehe, nemurywete kar pà nehe, a'e Tawi pe ihe.
Azapo putar tuwe a'e ma'e newe ihe nehe kury,
nemurywete kar pà ihe nehe kury,
i'i a'e ze'eg imuapyk pyrer.

³⁵ Amo ae ze'eg kwehe arer i'i nezewe a'e no.

– Neremupuga kar pixik kwaw neremiruze'eg ikatuahy ma'e retekwer ne nehe,
i'i a'e ze'eg.

³⁶ Ta'e Tawi a'e xe, wikuwe mehe weruzar Tupàn ze'eg a'e xe. Na'e umàno. Iànàm utym heraha wàmuzgwer wanuwake wà. Ipuga a'e. ³⁷ Tupàn hemimugweraw kwer ko 'ar rehe har a'e, na'ipuga kwaw a'e. Na'inem kwaw a'e.

³⁸⁻³⁹ Pe herywyr heryky'yr paw rupi pe, pekwaw katu tuwe ko

ze'eg nehe. Zezuz umàno teko wanemiapo kwer ikatu 'ym ma'e hekuzaromo a'e. A'e rupi Tupàn umunàn putar uzeruzar ma'e wanemiapo kwer a'e, heharaz pà izuwi a'e. A'e rupi aiko xe heharaz taw imume'u pà peme kury. Upyro Tupàn Zezuz rehe uzeruzar ma'e paw rupi katete a'e wà, ikatu 'ym ma'e paw wi a'e wà. Moizez ze'eg kwehe arer a'e, nupurupyro kwaw nezewe a'e. ⁴⁰ A'e rupi, aze napezeruzar kwaw hehe nehe, ikatu 'ym ma'e uzeapo putar peme nehe, ko ze'eg kwehe arer rupi katete nehe.

⁴¹ – Pe Tupàn rehe uze'eg zemuteahy ma'e pe.

Pezeapyaka katu nehe kury.
Pepytuhegatu nehe kury. Pemàno putar nehe.

Ta'e napezeruzar kwaw heremiapo kwer rehe nehe xe,
ta'e napezeruzar kwaw heremiapo kwer pe 'ar mehe iapo pyrer rehe nehe xe.

Aze amo umume'u katu peme wà nehe,
ni a'e mehe napezeruzar kwaw hehe nehe,
i'i a'e ze'eg kwehe arer a'e, i'i Pawru a'e, a'e zemono'ogaw pe har wanupe a'e.

⁴² Na'e Pawru a'e kury, Panape a'e no, uzemuàgà'ym zemono'ogaw wi oho pà a'e wà kury. Wahem mehe we uze'eg teko wanupe. – Pezewyr zuapyr wi amo mytu'u haw 'ar mehe nehe ty wà, a'e ma'e imume'u katu wi wi pà urewe nehe ty wà, i'i wanupe wà. ⁴³ Teko uhem a'e wi wà. Zutew tetea'u wà, zutew 'ym Tupàn imuwete katu har wà no, oho Pawru wanupi wà kury. Uze'eg a'e Zezuz hemimono karer uzeupi wata ma'e wanupe wà. – Peho wi wi Tupàn hape rupi nehe. Uzapo wi wi putar ikatu ma'e peme nehe, i'i wanupe wà.

⁴⁴ Umumaw 7 'ar a'e pe wà. Oho wi zemono'ogaw pe mytu'u haw 'ar mehe wà. Taw pe har paw oho Zanezar rehe ze'eg henu pà wà. (Xo pitàitài zo noho kwaw wà.)
⁴⁵ Zutew a'e wà, a'e teko tetea'u wanexak mehe hewyrowyroahy wanehe a'e wà. — Hemu'em iko a'e, i'i wanupe wà, Pawru rehe wà. Uze'eg zemuteahy hehe wà no.
⁴⁶ Pawru a'e, Panape a'e no, nukyze kwaw wanuwì wà. Uze'eg wi wi zutew wanupe wà. — Tupàn umume'u kar uze'eg peme ràgypy a'e, ta'e peipy a'e wà xe, hemiruze'eg romo wanekon a'e wà xe. Napezeruzar kwaw hehe. A'e rupi Tupàn napemuigo kar kwaw uzepyr nehe. A'e rupi urupytu'u putar peme Tupàn ze'eg imume'u re ure nehe kury. Urumume'u putar oroho zutew 'ym wanupe nehe kury.
⁴⁷ Ta'e ko ze'eg Zanezar umume'u zanewe kwehe mehe a'e xe.

— Peiko tatainy ài zutew 'ym wanupe nehe.

Pemume'u ze'eg puràg taw nànan nehe,

A'e mehe apyro putar ihe wà nehe, i'i a'e ze'eg kwehe arer a'e, i'i Pawru wanupe wà.

⁴⁸ Na'e zutew 'ym a'e pe har a'e wà, hurywete waze'eg henu mehe a'e wà. — Ikatuahy Tupàn ze'eg puràg zanewe a'e, i'i izupe wà. Na'e Tupàn hemixamixak kwer a'e pe har a'e wà, uzepyr wemimuigo kar ràm a'e wà, uzeruzar ze'eg puràg rehe a'e wà kury.

⁴⁹ Umume'u Zanezar rehe ze'eg oho waiko a'e ywy rehe har wanupe wà, taw nànanar wanupe wà. ⁵⁰ Na'ikatu kwaw a'e ze'eg zutew wanupe, zutew Àxioki taw pe har wanupe. A'e rupi uze'eg oho tuwihaw wanupe wà kury. Uze'eg oho kuzà zutew 'ym hemetarer katu ma'e wanupe wà no. —

Xiàmàtyry'ym Pawru zane wà nehe, i'i wanupe wà. — Azeharomoete pa, i'i tuwihaw wà. — Aze ma, i'i kuzà wà. A'e rupi a'e tuwihaw a'e wà kury, uzàmàtyry'ym kar Pawru a'e wà kury, teko a'e pe har wanupe a'e wà kury. Uzàmàtyry'ym kar Panape teko wanupe wà no. — Pepetepetek pe wà nehe, i'i teko wanupe wà. A'e rupi Zezuz hemimono karer oho a'e wi wà kury. ⁵¹ Umuhàmuhàz ywy ku'i kwer upy pe har a'e pe wanupe wà, wazeruzar 'ymaw imume'u pà wanupe nezewe wà. Oho Ikon taw pe wà kury. ⁵² Zezuz rehe uzeruzar ma'e Àxioki pe har a'e wà, hurywete wi wi tuwe a'e wà. (Nupytu'u kwaw wà.) Wereko tuwe Tekwe Puràg upy'a pe wà no.

14

Pawru oho Ikon tawhu pe a'e kury

¹ Na'e Pawru a'e, Panape a'e no, uhem oho Ikon taw pe a'e wà kury. Umume'u wi ze'eg puràg oho zutew wazemono'ogaw pe wà. Umume'u katu wà. A'e rupi zutew tetea'u wà, zutew 'ym tetea'u wà no, uzeruzar Zezuz rehe wà no. ² Zutew uzeruzar 'ym ma'e a'e pe har a'e wà, uze'eg amogwer zutew 'ym wanupe wà. — Hemu'em waiko wà, i'i mua'u wanupe wà. — Xiàmàtyry'ym zane wà nehe, i'i wanupe. Uzekaiw waze'eg rehe wà. A'e rupi Zezuz hemimono karer waze'eg na'ikatu kwaw wanupe kury. Hemimono karer nukyze kwaw wanuwì wà.

³ Upyta a'e pe wà. Umumaw zahy tete a'e pe wiko pà wà. Umume'u Zanezar rehe ze'eg tuweharupi wà, ukyze 'ym pà wà. Zanezar umur ukàgaw wanupe no. A'e rupi uzapo purumupyтуhegatu kar haw teko wanuwa rupi wà, uzapo ma'e hexak pyr 'ym teko wanuwa rupi wà no. A'e rupi — Azeharomoete waze'eg a'e wà, i'i teko wà. ⁴ Teko

taw pe har wà, uzemuza'aza'ak wà. Amo uzeruzar zutew waze'eg rehe wà. Amogwer uzeruzar Zezuz hemimono karer waze'eg rehe wà.

⁵ Na'e zutew 'ym a'e pe har wà, zutew wà no, wanuwihaw wà no, uzemono'og Pawru iàmàtyry'ymaw rehe uze'eg pà wà kury. - Xipuraraw kar ma'erahy wanupe nehe, i'i uzeupeupe wà. — Xiapiapi ita tetea'u pupe zane wà nehe, wazuka pà nezewe zane wà nehe, i'i uzeupeupe wà. ⁶ Amo umume'u waze'eg awer oho Zezuz hemimono karer wanupe wà kury. Henu mehe na'arewahy uhem oho a'e wi wà, Iri taw pe oho pà wà. A'e re oho Tew tawhu pe wà no, Irikaon ywy rehe wanuz a'e taw wà. Wata oho waiko a'e ywy rehe wà no, a'e taw huwake har rehe wà no. ⁷ Umume'u ze'eg puràg oho waiko wà, a'e ywy rehe har wanupe wà.

Oho Pawru Iri tawhu pe a'e kury

⁸ Amo awa Iri taw pe hekon a'e. Ipy pàri ma'e romo hekon a'e. Izexak kar mehe we ipàri a'e. Nuwata pixik kwaw. ⁹ Amo 'ar mehe uzeapyaka katu Pawru ze'eg rehe a'e kury. Uzeruzar ize'eg rehe. — Azeharomoete uzeruzar Zezuz rehe a'e, i'i Pawru izupe. — Upuner Zezuz hemukatu haw rehe a'e, i'i iko uzeupe a'e, i'i Pawru uzeupe kury. A'e rupi ume'egatu a'e ipy pàri ma'e rehe kury. ¹⁰ Uze'eg izupe, wahyhaw rupi izupe. - Epu'am tuwe kury ty, i'i izupe. Opor tuwe a'e awa kury, kwe rupi wata pà kury. ¹¹ Wexak teko Pawru hemiapo kwer wà. Uhapukaz wà, uze'eg rupi Irikaon ywy rehe har ze'eg rupi wà. — Tupàn ywak rehe har a'e wà, i'i uzeupeupe wà, — Awa zàwenugar romo uzeapo kwez a'e wà kury, zanepyr ur pà a'e wà kury, i'i uzeupeupe wà, uhapukaz pà wà.

¹² A'e mehe omono tupàn a'ua'u waner wanupe wà kury, Panape pe wà, Pawru pe wà no. — Zu, i'i Panape pe wà. — Tupàn wanuwihaw, i'i her zaneze'eg rupi. — Merekur, i'i Pawru pe wà. — Tupàn ze'eg imume'u har, i'i her zaneze'eg rupi. Omono a'e her izupe wà, ta'e Pawru a'e xe, uze'eg ma'e romo hekon a'e xe. Nape ta'yr nuze'eg tete kwaw a'e. ¹³ Na'e Zu hàpuzuhu rehe uzekaiw ma'e werur tapi'ak kury, werur ma'eputyr no, Zezuz hemimono karer wanupe kury. Zu hàpuzuhu taw huwake hin. Uzekaiw ma'e werur a'e ma'e taw pàrirogaw pe kury, ukenaw huwake kury. A'e a'e, amogwer teko wà no, iporomono wer a'e ma'e Zezuz hemimono karer wanupe wà. Ipuruzuka wer tapi'ak rehe wanupe Tupàn pe ma'ea'yr zuka haw ài wà. ¹⁴ Amo umume'u wanemiapo ràm oho Pawru pe wà. Uzemumikahy Pawru wà, henu mehe wà. Umu'i tuwe ukamir wà, uzemumikahy haw hexak kar pà wà. Uzàn oho teko wamytepe wà.

¹⁵ — Mâràzàwe tuwe pezapo nezewe, i'i wanupe wà. — Awa romo tuwe uruiko ure, pezàwegatete ure. Nuruiko kwaw Tupàn ywak wi ur ma'e kwer romo ure. Uruiko xe Tupàn ete ze'eg puràg imume'u pà peme ure. A'e rupi pepytu'u ma'e iaiw ma'e imuwete katu re nehe. Pemuwete katu Tupàn wikuwe ma'e nehe. A'e ae uzapo ywak a'e, uzapo ywy a'e no, uzapo yryhu rehe har wà no, paw rupi katete wà no. Uzapo ma'e paw a'e, i'i wanupe. ¹⁶ — Kwehe mehe teko nukwaw kwaw Tupàn a'e wà. A'e rupi — Pepytu'u tupàn a'ua'u wamuwete katu re pe nehe, ni'i kwaw Tupàn teko wanupe. ¹⁷ Teko kwehe arer nukwaw katu kwaw Tupàn a'e wà. Ukwaw hemiapo kwer ikatu ma'e wà. Umugyr kar àmàn ywak wi

ywy rehe peme. Umuezuz kar penemitygwer peme no, i'ar mehe no. Umur penemi'u ràm peme no. Pemurywete kar tuwe no, i'i Pawru a'e pe har wanupe.

¹⁸ Ipuruzuka wer wi wi teko tapi'ak rehe wà, Pawru wamuwete katu pà wà. Wazuka etea'i mehe umupytu'u kar wà. — Uremuwete katu zo pe nezewe nehe ty wà, i'i tuwe wanupe. A'e rupi nuzuka kwaw wà. Zawaiw katu wamupytu'u kar awer wà. ¹⁹ Amo 'ar mehe amo zutew Àxioki taw pe har wà, Pixi ywy rehe har a'e wà, Ikon taw pe har wà no, ur a'e taw pe a'e wà kury, Pawru waker haw pe a'e wà kury. (Pawru iàmàtyry'y mar romo wanekon wà.) Uze'eg 'àm teko a'e taw pe har wanuwa rupi wà. Umume'u wemu'emaw tetea'u a'e pe har wanupe wà. A'e rupi teko uzapizapi Pawru ita tetea'u pupe wà. Te umuàkàzym wà. — Umàno aipo pa, i'i izupe wà. A'e rupi umutyk heraha taw wi wà, a'e pe katu pe heityk pà wà. ²⁰ Na'e uzeruzar ma'e uzemono'og oho huwake wà. Ukweraw wi Pawru kury, upu'àm pà kury. Uzewyr wi oho taw pe kury. Iku'egwepe oho Tew tawhu pe wà, Panape rehe wà.

Uzewyr Pawru oho Àxioki tawhu pe a'e kury

²¹ Pawru a'e, Panape a'e no, Tew tawhu pe wiko mehe umume'u ze'eg puràg a'e pe har wanupe wà. Teko tetea'u uzeruzar Zezuz rehe waze'eg henu mehe wà. Na'e uzewyr oho Iri taw pe wà, Ikon taw pe wà no. A'e re uzewyr oho Àxioki taw Pixi ywy rehe har pe wà kury. ²² Umu'e uzeruzar ma'e a'e pe har wà, Tupàn ze'eg rehe wà. A'e rupi ukwaw wera'u ize'eg wà kury. A'e rupi uzeruzar wera'u Zezuz rehe wà no. -Pepytu'u zo Zezuz rehe pezeruzar ire nehe, i'i wanupe wà. — Xipuraraw

putar ma'erahy tetea'u zane nehe, a'e mehe zapuner putar Tupàn ipureruze'egaw pupe zanereixe haw rehe zane nehe. ²³ Zezuz hemimono karer oho amo taw pe wà. Wixe uzeruzar ma'e wazemono'ogaw pupe wà. Wex-aexak waneruze'eg àràm wanupe wà. Na'e uze'eg tuwe Tupàn pe wà, uzekwaku pà umai'u 'ym pà wà. — O Tupàn, epytywàgatu ko uzeruzar ma'e wanuwihaw ne wà nehe. A'e rupi weruze'egatu putar wemiruze'eg wà nehe, i'i izupe wà. — Ta'e uzeruzar katu nerehe a'e wà xe, i'i izupe wà, Tupàn pe wà. Na'e oho amo ae taw pe wà kury. Wexaexak waneruze'eg àràm nezewegatete wà no. Uzapò nezewe taw nàn a'e ywy rehe wata mehe wà.

²⁴ Wahaw Pixi ywy oho waiko wà. Na'e uhem oho Pampir ywy rehe wà kury. ²⁵ Umume'u Tupàn ze'eg puràg oho Pezi taw pe har wanupe wà kury. Na'e wata oho Atar taw pe wà kury. ²⁶ A'e pe wixe kanuhu pupe wà, uzewyr pà Àxioki taw pe wà. Izypy mehe a'e pe har omono kar Pawru ywy nàn a'e wà. — Tupàn pepuhareko a'e. A'e rupi uzekaiw katu putar penehe nehe, ize'eg rehe pepurumu'e mehe nehe, i'i wanupe wà. Umuhyk a'e uma'ereko haw wà kury.

²⁷ Àxioki taw pe uhem ire omono'og uzeruzar ma'e a'e pe har oho wà. Umume'u wemiapo kwer Tupàn hemiapo karer nànan wà. — Upyro putar zutew 'ym Zezuz rehe uzeruzar ma'e ràm a'e wà nehe no, i'i wanupe wà. ²⁸ Umumaw 'ar tetea'u a'e pe wapyr wiko pà wà.

15

Zezuz hemimono karer uzemono'og Zeruzarez tawhu pe a'e wà kury

¹ Amo awa ur Zutez ywy wi a'e wà kury, Àxioki taw pe a'e wà kury.

Uzypyrog uzeruzar ma'e a'e pe har wamu'e pà wà. — Aze napemonehok kar kwaw pepirera'i nehe, Tupàn ze'eg kwehe arer Moizez pe imur pyrer heruzar pà nehe, Tupàn napepyro kwaw tatahu wi a'e nehe, i'i mua'u waiko wanupe wà.

² Pawru a'e, Panape a'e no, uze'eg ahyahy wanupe wà, a'e upurumu'e ma'e wanupe wà. — Nan kwaw a'e rupi ty wà, i'i ahyahy wanupe wà. Na'e uzeruzar ma'e a'e pe har a'e wà, omono kar Pawru Zeruzarez tawhu pe a'e wà. Panape a'e, amo awa a'e wà no, oho hupi a'e wà no. Zeruzarez tawhu pe uhem ire upuranu oho Zezuz hemimono karer wanehe wà, tàmuz wanehe wà no.

³ Wata mehe upyterahaw Peni ywy oho wà, upyterahaw Xamari ywy wà no. A'e rupi upytu'u taw nàràgatu wà, teko wanupe uze'eg pà wà. — Zutew 'ym tetea'u uzeruzar waiko Zezuz rehe a'e wà kury, Tupàn rehe a'e wà kury, i'i oho waiko a'e ywy rehe har wanupe wà. Hurywete tuwe a'e pe har wà, henu mehe wà. ⁴ Uhem Zezuz hemimono karer wà Zeruzarez tawhu pe wà kury. Uzeruzar ma'e a'e pe har a'e wà, amogwer Zezuz hemimono karer a'e wà no, uzeruzar ma'e waneruze'egar a'e wà no, hurywete wanexak pà paw rupi a'e wà. Umuixe katu kar uzepyr wà. Na'e Pawru a'e wà, umume'u wemiapo kwer paw a'e wà, Tupàn hemiapo karer paw a'e wà, a'e pe har wanupe a'e wà. — Nezewe haw Tupàn uzapo kar urewe a'e, ureata mehe amo ywy rehe a'e, i'i wanupe wà. ⁵ Na'e amo uzeruzar ma'e a'e wà, ze'eg kwehe arer kwaw par parizew her ma'e a'e wà, upu'àm 'àm amogwer wanuwa rupi a'e wà kury. -Zutew 'ym a'e wà, tuwe omonohok kar upirera'i a'e wà nehe, tuwe weruzar Tupàn ze'eg kwehe arer Moizez pe imur pyrer

a'e wà nehe, i'i wanupe wà.

⁶ Zezuz hemimono karer a'e wà, uzeruzar ma'e waneruze'egar a'e wà no, uzemone'og wà a'e pe a'e wà, waze'eg rehe uzeapyaka katu pà a'e wà. ⁷ Kwehea'u uze'eg waiko wà. Na'e upu'àm Pet uze'eg pà wanupe a'e kury. -Herywyr wà, heryky'yr wà. Kwehe mehe Tupàn herexak a'e, uze'eg puràg imume'u kar pà zutew 'ym wanupe a'e. A'e rupi zutew 'ym upuner Zezuz rehe ze'eg puràg henu haw rehe wà kury, upuner hehe uzeruzar haw rehe wà no. Pekwaw Tupàn herexak awer pe. ⁸ Tupàn a'e, ukwaw teko wapy'a a'e, ukwaw teko wama'enukwaw paw a'e. Umume'u kar ze'eg puràg zanewe. Umur kar Wekwe Puràg zanewe. Umume'u kar uze'eg puràg zutew 'ym wanupe a'e no. A'e rupi omono kar Wekwe Puràg wanupe no, zutew 'ym uzeruzar ma'e wanupe no. ⁹ — A'e rupi zutew a'e wà, zutew 'ym a'e wà no, zuawygatu waiko Tupàn huwa rupi a'e wà kury. Umukatu zutew 'ym wapy'a iko a'e, ta'e uzeruzar Zezuz rehe a'e wà kury xe. ¹⁰ A'e rupi, màràzàwe tuwe peagaw Tupàn kury. Màràzàwe tuwe pezapo kar agwer ma'e zawaiw katu ma'e uzeruzar romo ma'e wanupe kury. Agwer ma'e nuzawy kwaw ipuhuz katu ma'e kawaru ku'az har a'e. Kawaru nueraha kwaw ma'e ipuhuz wera'u ma'e a'e. Nezewegatete zaneipy a'e wà, zane zane no, nazapuner pixik kwaw a'e ze'eg kwehe arer heruzar haw rehe zane no, ta'e zawaiw katu wera'u zanewe xe. ¹¹ Nan. Zazeruzar katu Zezuz rehe zane. Zaneypyro putar a'e nehe, ta'e Zezuz Zanezar zaneputareko katu iko a'e xe. Nezewegatete zutew 'ym a'e wà no. Tupàn upyro putar a'e wà nehe no, i'i Pet wanupe, Zezuz hemimono karer wanupe, uzeruzar ma'e waneruze'egar wanupe no.

¹² Na'e Panape a'e, Pawru a'e no, umume'u wemiapo kwer Tupàn hemiapo karer wanupe a'e wà. Ta'e Tupàn uzapo kar purumupy-tuhegatu kar haw tetea'u zutew 'ym wanuwa rupi a'e xe, hexak pyr 'ym iapo kar pà wanupe a'e no xe. Hemimono karer wà, uzeruzar ma'e waneruze'egar wà no, nuze'eg kwaw a'e ma'e henu re wà. Upyta uze'eg 'ym pà wà. ¹³ Imume'u pawire Xiak upu'àm uze'eg pà wanupe, a'e pe har nànan. -Pezeapyaka katu heze'eg rehe nehe ty wà, i'i wanupe. ¹⁴ — Ximàw umume'u Tupàn ikatu haw kwez peme a'e kury. Tupàn wex-aexak amo zutew 'ym wamuwà uzeupe a'e wà, wemiruze'eg romo wamuigo kar pà a'e wà. Ta'e Tupàn uzamutar katu zutew 'ym a'e wà no xe. ¹⁵ Tupàn ze'eg imume'u har kwehe arer a'e wà no, nezewegatete i'i a'e wà no. Na'aw waze'eg awer xe kury.

¹⁶ — A'e re azewyr putar tuwà ihe nehe,

i'i Zanezar a'e.

— Azapo wi putar Tawi hàpuzgwer heityk pyrer ihe nehe.

Amupyahu kar wi putar hàpuz iaiw ma'e kwer ihe nehe.

¹⁷ Zutew 'ym paw rupi a'e wà nehe, hereminoz paw rupi a'e wà nehe no, heremiruze'eg paw rupi a'e wà nehe no, amogwer teko paw rupi a'e wà nehe no,

wekar putar Zanezar ikwaw paw a'e wà nehe no, i'i Zanezar.

¹⁸ Nezewe i'i Zanezar, a'e ma'e ikwaw kar pà purupe a'e, kwehe mehe a'e.

¹⁹ A'e rupi nezewe a'e peme ihe kury. Xiapo kar zo agwer ma'e zutew 'ym wanupe nehe, Tupàn rehe uzeruzar ma'e wanupe nehe.

²⁰ Xo màràn ma'e zo xiapo kar wanupe nehe. Ximuapyk a'e ze'eg pape rehe nehe, wanupe imono

kar pà nehe. Xo ko ze'eg zo xiruzar kar wanupe nehe. 1. Pe'u zo ma'ero'o kwer Tupàn a'ua'u wanupe imono pyrer nehe. 2. Peho zo penemireko 'ym wapuhe nehe, kuzà wyzài wapuhe nehe. Peho zo pemen 'ym wapuhe nehe. 3. Ma'ero'o kwer me'egar a'e, aze u'azuwyk ma'ea'yr izuka mehe nehe, pe'u zo izuka pyrer ro'o kwer nehe. Pe'u zo ma'ea'yr huwykwer nehe no. Xo a'e ma'e zo xiapo kar wanupe nehe.

²¹ Ta'e kwehe zutew umugeta Moizez ze'eg waiko wà xe, uzemono'ogaw pe wà xe, mytu'u haw 'ar nànan wà xe. Zutew umume'u ize'eg waiko taw nànanar wanupe wà. (Aze uzeruzar ma'e nuweruzar kwaw a'e ze'eg wà nehe, zutew uzemumikahy putar wà nehe, ze'eg kwehe arer ihaw paw hexak mehe wà nehe.)

Uzeruzar ma'e waneruze'egar omono kar upape zutew 'ym wanupe a'e wà kury

²² Na'e Zezuz hemimono karer a'e wà, tàmuz a'e wà no, uzeruzar ma'e paw rupi a'e wà no, wexaexak amo awa zepyr har a'e wà, wamono kar pà Àxioki taw pe a'e wà. — Pawru a'e, Panape a'e no, oho putar Àxioki pe a'e wà nehe. Peho wanupi nehe, i'i wanupe wà. Wexak Zut a'e wà. Xawa ta'yr amo her romo a'e. Wexak awa Xiria her ma'e a'e wà no. Uzeruzar ma'e paw ukwaw katu a'e awa wakatu haw a'e wà. ²³⁻²⁹ Umuapyk a'e ze'eg pape rehe wà. A'e re omono a'e pape a'e awa wanupe wà. — Peraha ko pape zutew 'ym uzeruzar ma'e wanupe nehe. Pemugeta kar wanupe nehe, i'i wanupe wà. Nezewe i'i ze'eg a'e pape rehe har xe a'e kury. -Ure ure, Zezuz hemimono karer ure, uzeruzar ma'e waneruze'egar ure no. Penyky'yr romo uruike ure. Oromono kar putar ko ureze'eg pape rehe imuapyk pyrer peme

paw rupi ure nehe. Pe zutew 'ym pe, uzeruzar ma'e Àxioki pe har pe, Xir ywy rehe har pe no, Xiri ywy rehe har pe no. Ko pape oromono kar putar peme ure nehe kury. Amo awa xe har oho pepyr a'e wà, ma'e zawaiw katu ma'e iapo kar pà peme a'e wà. Urenu peme wanemiapo karer imume'u awer kwez ure kury. Pezemumikahy waze'eg henu mehe pe. Nurumume'u kar kwaw a'e ma'e wanupe ure. Nuruzapo kar pixik kwaw agwer ma'e peme ure. A'e rupi uruzemono'og uruiko ure kury, ureze'eg heraha har wanexanaxak pà ure kury. Weraha putar ko pape peme a'e wà nehe kury. Wata putar oho Pawru hupi wà nehe, Panape hupi wà nehe, ureremiamutar wanupi wà nehe. Panape a'e, Pawru a'e no, tuweharupi umume'u Tupàn ze'eg puràg oho waiko purupe a'e wà. Tuweharupi teko ipuruzuka wer wanehe a'e wà, ta'e Zanezar Zezuz Zaneruwihawete hemiruze'eg romo wanekon a'e wà xe. Oromono kar putar Zut peme ure nehe, oromono kar putar Xiria peme ure nehe no. Umume'u putar ko ma'e peme a'e wà nehe, ureze'eg pape rehe imuapyk pyrer zàwenugar a'e wà nehe, pepyr wiko mehe a'e wà nehe. Xo ko ma'e uruzapo kar peme ure, ta'e Tekwe Puràg nuzapo kar kwaw amo ae ma'e zawaiw katu ma'e peme a'e xe. Ta'e ikatu ko ma'e iapo kar haw izupe a'e nehe xe. 1. Pe'u zo ma'ero'o kwer tupàn a'ua'u pe imono pyrer nehe. 2. Pe'u zo ma'e i'azuwyk pyrer ho'o kwer nehe no. 3. Peho zo pemen 'ym wapuhe nehe. Peho zo penemireko 'ym wapuhe nehe, kuzà wyzài wapuhe nehe. Aze petyryk agwer ma'e wi nehe, a'e mehe penemiapo kwer ikatu putar Tupàn pe nehe. Upaw kwez kury, i'i wanupe wà, uze'eg pape rehe imuapyk pà wà. ³⁰ Na'e

omono kar a'e pape heraha har a'e wi wà kury. Oho Àxioki taw pe wà. Omono'og uzeruzar ma'e a'e pe har paw rupi wà, a'e pape imono pà wanupe wà. ³¹ Imugeta mehe hurywete a'e pe har wà. Ta'e a'e ze'eg umurywete kar a'e wà xe. ³² Zut a'e, Xiria a'e no, Tupàn ze'eg imume'u har romo wanekon a'e wà. Uze'eg tetea'u uzeruzar ma'e a'e pe har wanupe wà, wamukàg kar pà wà. — Pekyze zo uzeruzar 'ym ma'e wanuwi nehe ty wà, i'i wanupe wà. ³³ Umumaw màràn 'ar a'e pe wapyr wiko pà wà. Na'e uzemuàgà'ym wata haw rehe wà. Uzeruzar ma'e uze'eg Tupàn pe wà. — Epytywàgatu wata ma'e ràm ne wà nehe, i'i izupe wà. Uzewyr wi oho Àxioki pe wà, a'e pe har wapyr wà. Ta'e a'e pe har a'e wà xe, wamono kar har romo wanekon a'e wà xe. ³⁴ A'e rupi Xiria a'e, wexak ikatu wera'u haw a'e pe upyta haw a'e.

³⁵ Pawru a'e, Panape a'e no, umumaw màràn zahy a'e pe Àxioki pe wiko pà a'e wà. Umu'e a'e pe har Tupàn ze'eg rehe wà. Amo ae upurumu'e ma'e wà no, uhem a'e pe a'e wà no, Zanezar rehe ze'eg imume'u pà a'e pe har wanupe a'e wà no.

Pawru wezar Panape oho a'e kury

³⁶ Amo zahy pawire Pawru uze'eg Panape pe a'e kury. -Kwehe mehe ximume'u Tupàn ze'eg zaha taw tetea'u pe har wanupe zane, ywy tetea'u rehe har wanupe zane no. Zazewyr zaha a'e taw pe har wapyr nehe kury, a'e ywy rehe har wapyr nehe no. A'e rupi zapuner uzeruzar ma'e wanexakaw rehe zane wà nehe, zapuner wazeruzar haw ikwaw paw rehe nehe no, i'i izupe.

³⁷ Na'e i'i Panape izupe no. — Xiraha Zuàw Mak zanezeupi nehe no, i'i izupe.

³⁸ — Nan, na'ikatu kwaw zaneze-upi heraha haw nehe, i'i Pawru izupe. — Ta'e a'e 'ar mehe noho kwaw zanerupi a'e xe, Tupàn ze'eg imume'u pà taw nà n' a'e xe. Uzewyr oho Pampir taw pe zanewi a'e, zanema'ereko haw ipaw 'ym mehe we a'e, i'i izupe. ³⁹ Na'e Pawru uze'eg ipyipykahy Panape rehe wà kury. A'e rupi uzemuza'ak wà kury. Panape oho Xip yrypypo'o pe kury, kanuhu pupe wata pà Zuàw Mak heraha pà kury. ⁴⁰ Àxioki pe har uzeruzar ma'e a'e wà, uze'eg nezewe Pawru pe a'e wà. — Tuwe Tupàn uzekaiw katu nerehe a'e nehe, i'i izupe wà. Na'e Pawru uhem oho a'e wi a'e no, Xiria heraha pà uzeupi a'e no.

⁴¹ Wahaw Xir ywy oho wà. Wahaw Xiri ywy oho wà no, uzeruzar ma'e a'e ywy rehe har wamukàg kar pà wà no, wamurywete kar pà wà no.

16

Ximot wata oho Pawru hupi a'e kury

¹ Wata Pawru oho waiko wà, Tew tawhu pe wà, Iri taw pe wà no. Amo awa uzeruzar ma'e a'e pe hekon a'e. Ximot her romo a'e. Ihy a'e no, uzeruzar ma'e romo hekon a'e no, zutew romo hekon a'e. Tu a'e, Kere ywy rehe har romo zutew 'ym romo hekon a'e. ² Uzeruzar ma'e Iri taw pe har a'e wà, Ikon taw pe har a'e wà no, uze'egatu Ximot rehe a'e wà. — Ikatuahy a'e, i'i izupe wà. ³ Ipureraha wer Pawru Ximot rehe uzeupi a'e, wata mehe a'e. A'e rupi i'i izupe. — Emonohok kar nepirera'i nehe ty, i'i izupe. Nezewe uzapo kar izupe a'e, ta'e zutew a'e pe har a'e wà xe, ukwaw Ximot tu Kere ywy rehe har romo heko haw a'e wà xe. — Zutew 'ym, i'i putar newe wà nehe. A'e rupi nanekatu kwaw wanupe nehe, aze nereruzar kwaw wanàmuzgwer ze'eg nehe,

i'i Pawru izupe. ⁴ Taw nà n' oho mehe umume'u a'e Zezuz hemimono karer waze'eg awer wà, uzeruzar ma'e wanneruze'egar waze'eg awer wà, Zeruzarez pe imume'u pyrer pape rehe imuapyk pyrer wà. Umume'u uzeruzar ma'e taw nà n' ar wanupe wà. — Peruzar ko ze'eg pe nehe ty wà, i'i oho waiko wanupe wà. ⁵ A'e rupi uzeruzar ma'e taw nà n' ar a'e wà, uzeruzar wera'u Zezuz rehe wà. Ikàg wera'u wà. Tuweharupi amo uzeruzar hehe wà, ta'e wenu Pawru ize'eg a'e wà xe.

Pawru wexak ma'e upuahu pe a'e kury

⁶ Wata oho waiko Pirizi ywy rehe wà, Karaz ywy rehe wà no, ta'e Tekwe Puràg nomono kar kwaw Az ywy rehe a'e wà xe, Tupàn ze'eg imume'u kar pà a'e pe a'e wà xe. ⁷ Uhem wà Mizi ywy huwake wà kury. Uzeagaw oho pà Mixin ywy rehe wà. Noho kwaw wà, ta'e Zezuz Hekwe Puràg nomono kar kwaw a'e ywy rehe a'e wà xe. ⁸ A'e rupi upyterahaw Mizi ywy oho wà, Toroaz taw pe oho pà wà. ⁹ Pyhaw kury. Pawru upuahu uker mehe. Wexak awa upuahu pe. Maxeton ywy rehe har romo hekon a'e. Upu'àm a'e. Uze'eg iko Pawru pe. — Ezur xe Maxeton ywy rehe nehe, urepytywà pe nehe, i'i iko izupe, ipuahu pe. ¹⁰ Hepuahu pawire uruzemuàgà'ym ureata haw rehe ure kury, Maxeton ywy rehe har wapyr ureho haw rehe ure kury. — Ta'e Tupàn zanemono kar iko a'e ywy rehe har wanupe a'e xe, uru'e uruiko Pawru pe ure. — Pemume'u heze'eg puràg a'e ywy rehe har wanupe nehe, i'i iko zanewe, uru'e izupe. — Aze pa, i'i urewe.

Kuzà Iri her ma'e uzeruzar Zezuz rehe a'e kury

¹¹ Uruixek kanuhu pupe kury, yryhu rehe uruata pà kury. Uruhem oroho Toroaz taw wi kury.

A'e wi oroho Xamotaraz yrypyo'o pe no. Iku'egwepe uruata wi oroho kanuhu pupe te Nea taw pe no. ¹² Uruhem oroho kanuhu wi a'e pe. Uruata oroho ywy rehe kury, te uruhem Piri tawhu pe kury. Maxeton ywy ipehegwer ipy rehe tuz a'e. Hom tawhu pe har tetea'u a'e pe wanekon wà. Urumumaw màràn 'ar a'e pe urereko pà. ¹³ Mytu'u haw 'ar mehe uruhem oroho taw wi yrykaw waz. — Aze ru'u zutew uzemono'og putar xe a'e wà nehe, Tupàn pe uze'eg pà a'e wà nehe, uru'e urezeupe. Uruwapyk a'e pe ure, kuzà a'e pe uzemono'og ma'e wanupe uruze'eg pà ure. ¹⁴ Amo kuzà a'e pe hekon a'e. Iri her romo a'e, Xiagir taw pe har romo hekon a'e. Pàn hekuzar katu ma'e ipihun wewer ma'e ime'egar romo hekon a'e. Tupàn rehe uzeruzar ma'e romo hekon a'e no. A'e rupi Zanezar wenu katu kar Pawru ze'eg izupe a'e kury. Uzekaiw katu ize'eg rehe. ¹⁵ A'e rupi uzemuzahazahak kar. Hàpuz me wiko ma'e a'e wà no, uzemuzahazahak kar a'e wà no. A'e mehe uze'eg urewe kury. — Pezur heràpuz me nehe kyn wà, peker pà hepyr nehe kyn wà, i'i urewe. — Aze ru'u Zanezar rehe uzeruzar ma'e azeharomoete har romo aiko ihe kury, penuwa rupi ihe kury. Aze aiko tuwe uzeruzar ma'e romo penuwa rupi nehe, a'e mehe pezur heràpuz me hepyr nehe, i'i urewe. A'e rupi oroho ipyr ure kury.

Tuwihaw umunehew kar Pawru a'e wà kury

¹⁶ Amo 'ar mehe Tupàn pe ze'egaw pe ureho mehe uruàwàxi amo kuzàwaza ure. Amo pe uma'ereko e ma'e romo hekon a'e. Tekwe ikatu 'ym ma'e hereko har romo hekon a'e. Hekwe ikatu 'ym ma'e umume'u kar ma'e uzeapo ma'e ràm izupe tuweharupi a'e. A'e rupi omono'og temetarer tetea'u

uzar wanupe, uzeapo ma'e ràm imume'ume'u pà teko wanupe. ¹⁷ Na'e ur Pawru haikweromo kury, ureraikweromo no, uhapukaz pà no. — 'Aw awa a'e wà, Tupàn Ywate Wera'u Har hemiruze'eg romo wanekon a'e wà, i'i iko urewe. — Aze peho wer Tupàn pyr nehe, 'y wà, umume'u putar penemiapo ràm peme a'e wà nehe, i'i iko urerupi wata ma'e wanupe.

¹⁸ Tuweharupi nezewe ihon urerehe uze'eg pà, uhapukaz pà. Umumaw màràn 'ar nezewe uze'eg pà, ureraikwer rupi uhapukaz pà. Te, uputupyk Pawru a'e. Uzewyr Pawru oho ikutyry kury, tekwe ikatu 'ym ma'e pe uze'eg pà kury. — Aze'eg newe Zezuz Tuwihawete her rehe ihe kury, ehem eho kwez kuzà wi nehe kury, i'i izupe. Tàrityka'i uhem tekwe ikatu 'ym ma'e oho izuwi kury. ¹⁹ Na'e a'e kuzàwaza izar a'e wà kury, wikwahy Pawru pe a'e wà kury. — Ma'e uruzapo putar temetarer imono'og pà ure nehe kury, i'i izupe wà. A'e rupi upyhyk Pawru a'e wà, upyhyk Xiria a'e wà no. Weraha taw mytepe wà, tuwihaw wanuwa rupi wà. ²⁰ Umupu'àm kar waneraha Hom tawhu pe har wanuwihaw wanuwa rupi wà. Uze'eg wanupe wà. — 'Aw awa a'e wà, zutew romo wanekon a'e wà, i'i wanupe wà. — Ikatu 'ym ma'e uzapo waiko xe zanereko haw pe wà, i'i mua'u wanupe wà. ²¹ Uzapo kar ma'e waiko zaneruwihaw ze'eg ihaw kar pà teko wanupe wà. Zanemupytu'u kar zaneràmuzgwer ze'eg heruzar ire wà. Hom tawhu pe har romo uruiko ure, a'e rupi nurupuner kwaw a'e ma'e iapo haw rehe ure nehe. Nurupuner kwaw 'aw awa waneruzar haw rehe ure nehe, i'i wanupe wà.

²² Teko tetea'u a'e pe uzemono'og a'e wà kury. — Azeharomoete, i'i teko tuwihaw wanupe wà no.

A'e rupi tuwihaw wenuhem kar Pawru wakamir wanuwi wà kury. Upetepetek kar wà no.

²³ Wapetepetekahy pawire umunehew kar wamono zemunehew paw pe wà. — Emonokatu zemunehew paw pe ne wà nehe ty, emuhem kar zo a'e wi ne wà nehe ty, i'i zemunehew paw rehe uzekaiw ma'e pe wà.

²⁴ Waze'eg henu mehe a'e awa omono Pawru amo ipupyaikaw pyrer pupe kury, omono Xiria a'e pe no. Upymunehew imono ywyrapew pehegwer mytepe no. Ipuhuz katu ywyr.

²⁵ Pyaze kury. Pawru a'e, Xiria a'e no, uze'eg in Tupàn pe wà, izupe uzegar pà wà. Amogwer zemunehew paw pe har uzeapyaka katu waze'eg mehe wà, wazegar mehe wà no.

²⁶ Na'arewahy ywy uryryryryz tetea'u kury. Tàpuz uryryryryz paw rupi no. Tàrityka'i uzewàpytymawok uken paw rupi kury. Kyhàhàm uzekwaraw u'ar pà a'e pe har wanuwi paw rupi no. ²⁷ Zemunehew paw rehe uzekaiw ma'e ume'e kury. Wexak uken uzewàpytymawok mehe paw rupi a'e. — Uhem imunehew kar pyrer oho aipo xe wi paw rupi katete a'e wà kury, i'i zepe wanupe. Wenuhem utakihe imuwà. Uzezuka tãri kury.

²⁸ Pawru uze'eg wahyhawa'u izupe kury. -Nan kwaw ty, ezemugaz zo ty, aiko uruikuwe xe ure paw rupi ure ty, i'i izupe.

²⁹ Uzekaiw ma'e wenz tatainy imuwà kury. Na'e uzàn Pawru kutyr Xiria kutyr wixè pà, wapy huwake uzeamumew pà uzemor pà. Uryryryryz no. ³⁰ Na'e weraha katu pe a'e wà, wanehe upuranu pà a'e. — Tuwihaw wà, i'i wanupe. -Naheho wer kwaw tatahu pe nehe. Ma'e azapo putar ihe nehe, hezepyro kar pà Tupàn pe ihe nehe, i'i wanupe.

³¹ — Ezeruzar Zanezar Zezuz rehe nehe ty, i'i izupe wà.

— A'e mehe nepyro putar nehe. Upyro putar neànàm wà nehe no, i'i izupe wà.

³² Na'e umume'u Zanezar rehe ze'eg puràg izupe wà, hàpuz me har wanupe wà no. ³³ A'e 'ar mehe we a'e zemunehew paw rehe uzekaiw ma'e wexak waperew kury. Weraha Zezuz hemimono karer amo ipupyaikaw pyrer pupe wà, waperewerew wamugaz tawer ihez pà wà. A'e 'ar mehe zemuzahazahak kar Pawru pe kury. Iànàm uzemuzahazahak paw rupi wà no. ³⁴ Umuzewyr kar wi Pawru heraha wàpuz me. Weraha Xiria no. Omono temi'u wanupe, wamumai'u kar pà. Hurywete kury, iànàm hurywete paw rupi wà no, ta'e uzeruzar Tupàn rehe a'e wà kury xe. (Uzewyr wi oho zemunehew paw pe wà kury.)

³⁵ Ku'em mehe Hom tawhu pe har wanuwihaw omono kar zauxi-apekwer a'e pe a'e wà, zemunehew paw pe a'e wà.

— Emuhem kar a'e mokoz awa ne wà nehe ty, i'i izupe wà. ³⁶ A'e rupi uzekaiw ma'e uze'eg oho Pawru pe kury. — Tuwihaw umur kar uze'eg ihewe wà kury, xe wi pemuhem kar pà ihewe wà kury, i'i wanupe. — A'e rupi pepuner pehemaw rehe xe wi nehe kury. Zauxiapekwer nuzapo kwaw ma'e peme wà nehe kury, i'i wanupe.

³⁷ Uze'eg Pawru wanupe kury, zauxiapekwer wanuwihaw wanupe kury. -Tuwihaw numume'u kwaw ikatu 'ym ma'e ureremiapo kwer urewe a'e wà. Urepetepetek kar e a'e wà, teko wanuwa rupi a'e wà. Hom tawhu pe har wanuwihaw ikàg wera'u ma'e hemiruze'eg romo aiko ihe. A'e rupi napepuner kwaw urepetepetekaw rehe nezewe pe. Uremunehew kar a'e wà no. Kutãri iporomono kar wer urerehe xe

wi wà, teko wanupe imume'u 'ym pà wà. Nan kwaw nezewe nehe ty wà. Hom tawhu pe har xe har wanuwihaw wà, tuwe a'e tuwe ur xe wà nehe, uremuhem kar pà xe wi wà nehe, i'i wanupe.

³⁸ Zauxiapekwer umume'u ize'eg oho uwihaw wanupe wà. — Hom tawhu pe har wanuwihaw ikàg wera'u ma'e hemiruze'eg romo wanekon a'e wà, i'i wanupe wà. Ukyze katu tuwihaw a'e wà, waze'eg henu mehe a'e wà. — Hom tawhu pe har wanuwihaw ikàg wera'u ma'e uzepyk putar ru'u zanerehe nehe, i'i uzeupeupe wà. ³⁹ A'e rupi oho Pawru wapyr wà, wanupe uze'eg pà wà. — Azeharomoete peze'eg pe. Ikatu 'ym ma'e uruzapo peme ure, pemunehew kar pà nezewe ure, i'i wanupe wà. Umuhem kar zemunehew paw wi wà. — Peho xe taw wi nehe, ty wà, i'i wanupe wà. ⁴⁰ Pawru a'e, Xiria a'e no, uhem oho zemunehew paw wi a'e wà kury. Oho Iri ipyr wà. A'e pe wexak amogwer uzeruzar ma'e wà, wamurywete kar pà Tupàn ze'eg imume'u pà wanupe wà. Na'e uhem oho a'e wi wanuwu wà kury.

17

Oho Pawru Texaron tawhu pe a'e kury

¹ Pawru a'e, Xiria a'e no, wata oho waiko Àpi ywy rehe wà, Aporon ywy rehe wà no. Na'e uhem oho Texaron taw pe wà kury. Zutew wazemono'ogaw a'e pe hin a'e. ² Oho Pawru a'e pe wazemono'ogaw pe kury, ta'e nezewe uzapo awyze e rupi xe. Na'iruz mytu'u haw 'ar mehe uze'eg oho a'e pe zutew wanupe. Umume'u ma'e iko wanupe, Tupàn ze'eg kwehe arer pape rehe imuapyk pyrer imugeta pà wanupe. ³ — Ze'eg kwehe arer umume'u tuwihawete zanepyro

àrà m tur àwàm a'e. — Upuraraw putar ma'erahy a'e nehe, i'i a'e ze'eg. — Ukweraw wi putar umàno re a'e nehe no, i'i a'e ze'eg, i'i iko a'e pe har wanupe. — Zezuz a'e, ko peme heremimume'u kwer a'e, a'e tuwihawete romo zanepyro har romo hekon azeharomoete a'e, i'i iko wanupe.

⁴ Amo henu har uzeruzar Pawru ze'eg rehe a'e wà, Xiria ze'eg rehe a'e wà no. Kere ywy rehe har tetea'u a'e wà, a'e pe har Tupàn imuwete katu har a'e wà, uzeruzar waze'eg rehe Zezuz rehe a'e wà no. Kuzà amogwer kuzà waneruze'egar tetea'u a'e wà no, uzeruzar hehe a'e wà no.

⁵ Xo zutew zo hewyrowyroahy wanehe a'e wà. Omono'og awa uma'ereko 'ym ma'e taw mytepe har oho a'e wà.

— Pepetepetek Pawru peho pe wà nehe, ty wà, i'i wanupe wà. Na'e uze'eze'eg oho taw pe har nà nà n wà, Pawru wanehe uze'eg zemueteahy pà wà. A'e uma'ereko 'ym ma'e, wixeahy Zàxàw hàpuz me wà, Pawru wanekar pà wà, ta'e ipureraha wer wanehe teko wanuwa rupi wà xe. ⁶ Nuexak kwaw a'e pe wà. A'e rupi weraha Zàxàw tuwihaw wanuwa rupi wà, amo uzeruzar ma'e waneraha pà wà no, wanuwa rupi wà no. — Pawru uzapo ikatu 'ym ma'e oho waiko taw nà nà n a'e wà. Ko 'ar rehe uhem zanereko haw pe wà kury. ⁷ Zàxàw a'e, xe har a'e, umuixe kar wàpuz me wà. Nuweruzar kwaw tuwihaw ze'eg wà. — Amo ae tuwihaw Xez her ma'e ureruzar uruiko ure, i'i oho waiko teko wanupe wà, i'i wanupe wà. — Zezuz ureruwihaw her romo a'e, i'i oho waiko teko wanupe wà, i'i wanupe wà.

⁸ Nezewe waze'eg mehe wikwahy teko a'e pe uzemono'og ma'e a'e wà. Wikwahy tuwihaw a'e wà no. ⁹ — Iaiw penemiapo kwer.

Aze ru'u apumunehew kar putar ihe, i'i tuwihaw wanupe wà. — Aze pemur temetarer urewe nehe, xo a'e mehe zo napumunehew kar kwaw ihe nehe, i'i wanupe. Omono Zàxàw wemetarar tuwihaw pe. A'e rupi umuhem kar a'e wi a'e wà kury.

Oho Pawru Werez tawhu pe a'e wà kury

¹⁰ Ipytun mehe we uzeruzar ma'e omono kar Pawru a'e wi uzewi wà, Xiria imono kar pà uzewi wà no. Werez tawhu pe wanon wà. A'e pe uhem ire oho zutew wazemono'ogaw pe wà. ¹¹ A'e pe har nuiko kwaw Texaron pe har wazàwe a'e wà. Pawru ze'eg ikatuahy wanupe. Uzeapyaka katu hehe wà. Tuweharupi uzemu'e oho waiko Tupàn ze'eg imuapyk pyrer rehe wà. — Pawru ze'eg nuzawy kwaw Tupàn ze'eg a'e, i'i waiko uzeupeupe wà. ¹² A'e pe har tetea'u uzeruzar Zezuz rehe wà. Kuzà Kere ywy rehe har tetea'u hemetarar katu ma'e uzeruzar hehe a'e wà no. Awa Kere ywy rehe har tetea'u uzeruzar hehe a'e wà no. ¹³ Amo teko oho Texaron pe wà. — Pawru umu'e Werez taw pe har iko a'e wà, i'i Texaron pe har wanupe wà. Henu mehe zutew Texaron pe har oho Werez taw pe wà, teko a'e pe har wanupe uze'eg pà wà, Pawru iàmàtry'yim pà wà. ¹⁴ Na'arewahy uzeruzar ma'e a'e pe har omono kar Pawru a'e wi yryhu pe wà. Xiria a'e, Ximot a'e no, xo a'e zo upyta Werez taw pe a'e wà. ¹⁵ Amo awa wata waiko Pawru hupi wà. Oho hupi te Aten taw pe wà. Pawru a'e zutyka'i upyta Aten taw pe a'e. Umuzewyr kar amogwer awa wamono Werez taw pe wà, uze'eg heraha kar pà wanupe a'e. — Peze'eg nezewe Xiria pe nehe ty wà, Ximot pe nehe no ty wà. — Aze pepuner peho haw rehe Pawru ipyr nehe, peho tuwe ipyr nehe, na'arew nehe, peze

wanupe nehe ty wà, i'i wanupe wà, uze'eg imono kar pà wanupe wà.

¹⁶ Pawru upyta iko Aten taw pe a'e, Xiria hàro pà a'e, Ximot hàro pà a'e. A'e pe wiko mehe wexak tupàn a'ua'u tetea'u a'e wà, ta'e a'e pe har umuwete katu tuwe tupàn a'ua'u waiko a'e wà xe. ¹⁷ A'e rupi umume'u Pawru Tupàn ze'eg oho zutew wanupe kury, wazemono'ogaw pe kury. Uze'eg zutew 'ym Tupàn rehe uzeruzar ma'e wanupe no. Uze'eg oho teko wazekytyar haw pe no, a'e rupi ukwaw kar Zezuz rehe ze'egaw a'e pe har wanupe no. ¹⁸ Amo Epikur ze'eg rehe upurumu'e ma'e a'e wà, amo Etoz waze'eg rehe upurumu'e ma'e a'e wà no, uze'eg oho izupe wà, ta'e na'ikatu kwaw ize'eg wanupe a'e xe. -Ma'in 'aw awa ma'e kwaw 'ymar a'e, i'i uzeupe wà. — Aze ru'u ma'e kwaw par romo uzeapo iko a'e kury, i'i uzeupe wà. — Uze'eg ru'u iko amo ae ywy rehe har wanehe a'e, amo ae tupàn wanehe a'e, i'i amo izupe a'e wà no. Nezewe i'i waiko a'e wà, ta'e Pawru umume'u Zezuz rehe ze'egaw iko a'e xe, ikweraw pawer rehe ze'egaw iko a'e xe. ¹⁹ A'e rupi weraha Pawru tuwihaw wazemono'ogaw pe wà kury. — Urepurukwaw wer nepurumu'e haw rehe ure. Ma'enugar purumu'e haw ererur urewe ne, i'i izupe wà. ²⁰ — Nurenu pixik kwaw agwer ma'e ure, a'e rupi aze eremume'u katu urewe nehe, uruzemu'e ru'u hehe ure nehe, i'i izupe wà.

²¹ (Ta'e Aten taw pe har a'e wà xe, tuweharupi uzemugeta waiko ma'e henu pyr 'ym rehe a'e wà xe.)

²² Upu'am Pawru tuwihaw wanuwa rupi kury, Areo ywytyr rehe uzemono'og ma'e wanuwa rupi kury. -Pe Aten pe har pe ty wà, azeharomoete pemuwete katu tupàn a'ua'u peiko tuweharupi

pe wà. Apuexak wamuwete katu mehe ihe. ²³ Taw rupi peneko haw rupi heata mehe aexak tupàn a'ua'u wanenaw kwez ihe. Aexak amo ze'eg tupàn a'ua'u henaw rehe imuapyk pyrer ihe no. Nezewe i'i a'e ze'eg. — Aze heta amo Tupàn zaneremigwaw 'ym a'e nehe, tuwe hekon xe a'e nehe, i'i a'e ze'eg, — Azeharomoete heta Tupàn penemigwaw 'ym a'e. Pemuwete katu peiko ikwaw 'ym pà pe. A'e Tupàn amume'u putar peme ihe nehe kury.

²⁴ — Tupàn a'e, kwehe mehe uzapo ywy a'e, uzapo ma'e ywy rehe har paw rupi katete a'e no. Ywak rehe har wanuwihaw romo hekon a'e. Ywy rehe har wanuwihaw romo hekon a'e no. Nuiko kwaw tàpuz awa wanemiapo kwer pupe. ²⁵ Nuputar kwaw ma'e teko wanemiapo kwer iko a'e, ta'e a'e ae umuigo kar ma'e paw rupi katete iko a'e wà xe, ta'e a'e ae umupytuhem kar wikuwe ma'e paw rupi katete iko a'e wà no xe. Ma'e paw rupi katete omono teko wanupe a'e. ²⁶ Uzapo awa ipy a'e. A'e awa upurumuzàg a'e. Ipurumuzàmuzàg umuzàg amo wà no. Teko paw rupi katete wiko a'e awa izuapyapyr romo a'e wà. Tupàn umuigo kar wamono ywy nànnàn a'e wà. A'e ae wexaexak ywy teko waneko àwàm a'e no. Peiko ko ywy rehe nehe, i'i amo wanupe. ²⁷ Nezewe uzapo a'e, ta'e ipurexak kar wer ukatu haw rehe teko wanupe a'e xe. -Aze ru'u teko ipurukwaw wer putar herehe a'e wà nehe, i'i wanupe. -Aze ru'u teko hekwaw putar wà nehe, Herehe ipurukwaw wer mehe wà nehe, i'i wanupe. Tupàn nuiko kwaw muitea'u zanewi a'e. ²⁸ Nezewe i'i amo teko Tupàn rehe a'e wà. — Zaiko inuromo zane, zanemuata kar iko a'e, zanemuigo kar iko a'e, i'i izupe wà. Amo peànàm pape iapo har a'e no, nezewe i'i hehe a'e

no. — Zane zane no, zaiko Tupàn ipurumuzàmuzàg romo zane no, i'i izupe a'e no. ²⁹ Azeharomoete zaiko ipurumuzàmuzàg romo zane. A'e rupi xikwaw zane. Nuiko kwaw tupàn a'ua'u romo a'e, nuiko kwaw ita ma'e hagapaw romo iapo pyrer romo. Nuiko kwaw awa hemiapo kwer romo. Nuiko kwaw nezewe a'e. ³⁰ Kwehe mehe teko nukwaw katu kwaw Tupàn a'e wà. Ko 'ar rehe kury, Tupàn ukwaw kar wemiapo putar haw iko purupe kury. -Pezemumikahy penemiapo kwer ikatu 'ym ma'e rehe nehe, pepytu'u iapo re nehe, i'i iko purupe ko 'ar rehe kury. ³¹ Ta'e wexak 'ar ur ma'e ràm a'e xe. A'e 'ar mehe teko paw oho putar huwa rupi wà nehe. Tupàn umume'u putar wanemiapo kwer wanupe nehe, wanehe uzepyk pà nehe. Umuigo kar putar amo awa teko wanuwihaw romo a'e. Wexak kar a'e awa kwez zanewe kury, imugweraw kar mehe imàno re a'e kury.

³² Zezuz imugweraw pawer rehe ze'egaw henu mehe wà, amo a'e pe har upuka Pawru rehe wà. Amogwer i'i izupe wà. — Amo 'ar mehe urepurenu wer zuapyri agwer ma'e imume'u haw rehe ure nehe no, i'i izupe wà.

³³ Na'e uhem Pawru oho a'e wi wanuwu kury. ³⁴ Amo awa uzeruzar Zezuz rehe wà, Pawru ipyr oho pà wà. Xioni uzeruzar hehe a'e no. A'e pe har wanuwihaw romo hekon a'e, amogwer tuwihaw wapyr a'e. Kuzà Namar her ma'e a'e no, uzeruzar Zezuz rehe a'e no. Amo màràràràn teko a'e wà no, uzeruzar hehe a'e wà no.

18

Oho Pawru Korin tawhu pe a'e kury

¹ A'e re uhem Pawru oho Aten tawhu wi a'e kury, Korin tawhu pe oho pà a'e kury. ² Wexak amo zutew a'e pe har a'e, Ak her

ma'e a'e, awa a'e, Pon taw pe uzexak kar ma'e kwer a'e. Wexak hemireko Pirixi her ma'e a'e no. Ur romo Itar ywy wi wemireko herur pà, ta'e tuwihaw Karaw omono kar zutew paw Hom tawhu wi a'e wà xe. Na'e Pawru oho wapyr kury. ³ Uma'ereko iko a'e pe wapyr a'e. Pawru uma'ereko iko tuweharupi a'e, temetarer imono'og pà a'e, tàpuz ràn iapo pà a'e. Nezewegatete Akir a'e no, tàpuz ràn iapo har romo hekon a'e no. A'e rupi Pawru uma'ereko oho iko wapyr a'e no, tàpuz ràn iapo pà a'e no. ⁴ Mytu'u haw 'ar nànan oho Pawru zutew wazemono'ogaw pe, Tupàn ze'eg imume'u pà a'e pe har wanupe. Uze'eg zutew wanupe. Uze'eg Kere ywy rehe har wanupe no, zutew 'ym wanupe no.

⁵ Na'e Xiria a'e, Ximot a'e no, uhem wà ipyr a'e wà, Maxeton ywy wi ur pà a'e wà. Wahem ire Pawru upytu'u tàpuz ràn iapo re kury. Tuweharupi umume'u Tupàn ze'eg oho iko a'e pe har wanupe, Zezuz tuwihawete Purupyro Ma'e romo heko haw imume'u pà wanupe. ⁶ Ize'eg na'ikatu kwaw zutew a'e pe har wanupe. Uze'eg zemueteahy izupe wà. A'e rupi utyryk a'e wi wanuwi. Umutuhutuhug ukamir a'e, ywy ku'i kwer uzehe arer imuhàmuhàz pà a'e pe wanupe. - Peho putar tatahu pe nehe, ta'e pezemono kar putar a'e pe nehe xe, i'i wanupe. -Napomono kar kwaw a'e pe ihe nehe. Ko 'ar henataromo amume'u putar Tupàn ze'eg aha zutew 'ym wanupe ihe nehe kury. Namume'u wi pixik kwaw zutew wanupe nehe. Namume'u wi pixik kwaw peme nehe, i'i wanupe. ⁷ A'e re oho amo zutew 'ym hàpuz me kury, Xixiu Zu a'e zutew 'ym her romo a'e. Tupàn rehe uzeruzar ma'e romo hekon a'e. Hàpuz zutew wazemono'ogaw huwake hin. ⁸ Amo awa a'e, Kiri her ma'e a'e, zutew zemono'ogaw pe har

wanuwhaw a'e, uzeruzar Zanezar rehe a'e. Iànàm uzeruzar a'e wà no. Teko tetea'u Korin tawhu pe har wenu Tupàn ze'eg a'e wà. Uzeruzar hehe wà, uzemuzahazahak kar pà wà.

⁹ Amo 'ar mehe pyhaw Pawru upuahu upà kury. Tupàn uze'eg wà izupe ipuahu pe. — Ekyze zo puruwi nehe, emume'u heze'eg eho iko purupe nehe. Epytu'u zo imume'u re nehe, i'i izupe, ipuahu pe. ¹⁰ — Ta'e aha putar nerupi ihe nehe xe. Ni amo nupuner kwaw ma'erahy ipuraraw kar haw rehe newe wà nehe, ta'e heta tetea'u heremiruze'eg xe 'aw taw pe a'e wà xe, i'i izupe ipuahu pe.

¹¹ A'e rupi Pawru upyta a'e pe. Umumaw pitài kwarahy a'e pe wiko pà. Amo 6 zahy umumaw a'e pe wiko pà no. Upurumu'e iko Tupàn ze'eg rehe a'e pe.

¹² Na'e Hom pe har wanuwihaw ikàg wera'u ma'e a'e, omono kar amo awa a'e pe a'e kury, Kere ywy rehe har wanuwihaw romo imuigo kar pà a'e kury. Kar her romo a'e. Na'e zutew a'e pe har uzemono'og wà a'e wà. Upyhyk Pawru oho wà, tuwihaw huwa rupi heraha pà wà. ¹³ — Ko awa a'e, weruzar kar Tupàn ze'eg iko purupe a'e. — Peruzar zo tuwihaw ze'eg nehe ty wà, i'i iko purupe a'e, i'i tuwihaw pe wà.

¹⁴ Uze'eg tària'i Pawru a'e kury. Ize'eg 'ym mehe we Kar uze'eg zutew wanupe.

— Aze mo ikatu 'ym ma'e uzapo a'e, a'e mehe mo amunehew kar mo ihe, ipetepetek kar pà mo ihe, penemimutar rupi ihe. Nuiko kwaw nezewe a'e. ¹⁵ Peze'eg rehe, peànàm waner rehe, peànàmuzgwer waze'eg rehe pezeàmàtyry'ym peiko. A'e rupi namume'u kwaw imunehew pàwàm ihe kury. Pezapo kar ma'e izupe nehe, ize'eg awer imekuzar kar pà izupe nehe, i'i ahyahy wanupe.

16 A'e rupi omono kar a'e wi wàpuz wi paw rupi katete wà kury. 17 Na'e zutew a'e wà, upyhyk Xoz heraha tuwihaw Kar her ma'e huwa rupi wà. Upetepetek huwake wà. Nuzekaiw kwaw tuwihaw wanemiapo rehe a'e.

Oho Pawru Àxioki tawhu pe a'e kury

18 Upyta Pawru a'e pe Korin tawhu pe a'e, uzeruzar ma'e wapyr a'e. Umumaw 'ar tetea'u a'e pe wiko pà. Na'e uhem oho a'e wi wanuwu kury. Pirixi a'e, Ak a'e no, wata oho hupi a'e wà no. Uhem Xir ywy rehe wà kury. Wata 'ym mehe Kekerez taw pe wiko mehe, upin kar Pawru u'aw paw rupi a'e, ma'e wemiapo rà m imume'u tuwe pà Tupàn pe a'e. 19 Na'e wata oho Ew tawhu pe wà. Pirixi a'e, Ak a'e no, upyta Ew tawhu pe wà. Wixe Pawru oho zutew wazemono'ogaw pe tuweharupi, a'e pe har wanupe uze'eg pà. 20 – Epyta xe urepyr nehe ty, emumaw zahy tetea'u xe urepyr nereko pà nehe ty, i'i izupe, ize'eg henu mehe wà. – Napuner kwaw ihe, i'i wanupe.

21 – Aze Tupàn hemur kar zuapyri xe a'e nehe, a'e mehe azewyr putar pepyr ihe nehe, i'i wanupe. Na'e uhem oho wanuwu kury, Ew tawhu wi kury. Kanuhu pupe ihon. 22 Uhem Xezarez tawhu pe kury. Tàrityka'i uhem oho a'e wi Zeruzarez tawhu kutyr kury. Zeruzarez pe uhem mehe uze'eg oho uzeruzar ma'e wanupe. A'e re oho Àxioki taw Xir ywy rehe har pe kury.

Apor umume'u Tupàn ze'eg a'e kury

23 Umumaw amo 'ar a'e pe wiko pà. Na'e oho a'e wi. Wata oho iko Karaz ywy rehe, Pirizi ywy rehe no. Taw nàn uhem mehe umurywete kar uzeruzar ma'e paw oho iko wà no.

24 Amo zutew a'e, Apor her ma'e a'e, Àrexàn taw pe uzexak ma'e kwere a'e, uhem wà Ew tawhu pe kury. Ukwaw katu teko wanuwu rupi ze'egatu haw. Ukwaw katu Tupàn ze'eg pape rehe imuapyk pyrer. 25 Ukwaw katu Zanezar rape no. Hurywete tuwe Zezuz rehe uze'eg mehe. Umu'e katu teko Zezuz rehe uze'eg mehe. Nuzawy kwaw wamu'e mehe. Xo Zuàw ipurumuzahazahak kar awer zo ukwaw. Nukwaw katu kwaw Zezuz ipurumuzahazahak kar haw. 26 Na'e uhem a'e pe Ew tawhu pe kury. Uzypyrog zutew wazemono'ogaw pe har wanupe uze'eg pà kury. Uze'eg teko wanuwu ukyze 'ym pà. Pirixi a'e, Ak a'e no, wenu ize'eg mehe a'e wà. Ize'eg pawire weraha uzepyr wà. Umume'u katu Tupàn hape izupe wà. Ta'e ukwaw katu wera'u izuwi a'e wà xe. 27 Na'e Apor oho Kere ywy rehe kury. A'e rupi uzeruzar ma'e Ew tawhu pe har a'e wà, omono kar upape wanupe a'e wà, uzeruzar ma'e Kere ywy rehe har wanupe wà, ta'e ipurupytywà wer Apor rehe wà xe. – Pemuixe katu kar Apor pepyr nehe ty wà, i'i wanupe wà, uze'eg imuapyk pà pape rehe wà. Uhem Apor a'e pe har wapyr a'e, a'e pe har wapytywà pà a'e, uzeruzar ma'e a'e pe har wamurywete kar pà a'e. Uzeruzar Zezuz rehe wà, ta'e Tupàn upuhareko katu a'e wà xe. 28 Apor a'e, ukwaw katu Tupàn ze'eg imume'u haw a'e, a'e rupi zutew nupuner kwaw hemiawy kwere hexakaw rehe a'e wà. Umugeta Tupàn ze'eg pape rehe imuapyk pyrer tuweharupi, zutew wanupe, Zezuz tuwihawete romo Purupyro Ma'e romo heko haw ikwaw kar pà wanupe.

19

Oho Pawru Ew tawhu pe a'e wà

kury

¹ Apor Korin tawhu pe heko mehe wata Pawru oho iko a'e ywy rehe a'e no. Uhem oho Ew tawhu pe kury. Wexak Pawru amo Zezuz rehe uzeruzar ma'e a'e pe wà. ² Upuranu wanehe. — Pezeruzar Zezuz rehe. Aipo Tekwe Puràg uhem wà pepy'a pe a'e, hehe pezeruzar mehe a'e, i'i wanupe, wanehe upuranu pà. — Nurenu pixik kwaw Tekwe Puràg rehe ze'egaw ure pa, nurukwaw kwaw heko haw ure pa, i'i izupe wà.

³ — Ma'enugar purumuzahazahak kar haw rupi pemuzahazahak a'e wà, i'i wanupe, wanehe upuranu pà. — Zuàw ipurumuzahazahak kar haw rupi, i'i izupe wà. ⁴ — Ikatu 'ym ma'e wemiapo kwer iapo re upytu'u ma'e kwer a'e wà, uzemuzahazahak kar a'e rupi a'e wà, i'i wanupe. — Zuàw a'e, umume'u Zezuz tur àwàm Izaew izuapyapyr wanupe a'e. — Ur putar heraikweromo a'e nehe, i'i wanupe. — Pezeruzar hehe nehe, i'i Zuàw oho iko teko wanupe, i'i Pawru a'e pe har wanupe. ⁵ Pawru ze'eg henu mehe uzemuzahazahak kar Zanezar Zezuz purumuzahazahak kar haw rupi a'e wà kury. ⁶ Opokok Pawru a'e uzemuzahazahak kar ma'e kwer wanehe. Uhem Tekwe Puràg wapy'a pe a'e kury. A'e re uze'eg amo ae ywy rehe har waze'eg rupi wà, ta'e Tekwe Puràg umuze'eg kar iko nezewe a'e wà xe. Na'e uze'eg uze'eg rupi katete wà no, Tupàn ze'eg imume'u pà wànàm wanupe wà no. ⁷ Heta 12 awa a'e wà. ⁸ Na'iruz zahy Pawru wereko zutew wazemono'ogaw pe oho pà tuweharupi a'e, a'e pe har wanupe uze'eg pà ukyze 'ym pà a'e. Tuweharupi umume'u Tupàn pureruze'egaw iko wanupe. — Pezeruzar Zezuz rehe nehe, i'i wanupe tuweharupi. ⁹ Amo henu har nuzeruzar kwaw Zezuz rehe a'e wà. Uze'eg zemueteahy

'àm Zanezar rape rehe wà, teko wanuwa rupi wà. A'e rupi Pawru oho a'e wi wanuwi, wemimu'e waneraha pà uzeupi. Na'e oho Xiràn hàpuz me tuweharupi kury, Tupàn ze'eg imume'u pà a'e pe har wanupe kury. Tuweharupi teko uzemono'og a'e pe wà, ma'emume'u haw henu pà wà. ¹⁰ Pawru umumaw mokoz kwarahy a'e pe uze'eg pà tuweharupi. Az ywy rehe har a'e wà, zutew a'e wà, zutew 'ym a'e wà no, paw rupi katete wenu Zanezar rehe ze'eg oho a'e pe wà.

Xew ta'yr uzeagaw tekwe ikatu 'ym ma'e awa wi imuhem kar pà a'e wà kury

¹¹ Uzapo kar Tupàn purumupy-tuhegatu kar haw iko Pawru pe a'e, hexak pyr 'ym izupe a'e, teko wanuwa rupi a'e. ¹² Te huwahypaw a'e, ikamir a'e no, wenuhem hemimu'e izuwi wà, ima'eahy ma'e wanupe heraha pà wà. (Aze ima'eahy ma'e opokok a'e pàn rehe wà, uhem wama'eahy haw wanuwi wà. Uhem tekwe ikatu 'ym ma'e oho wanuwi wà no.) ¹³ Amo zutew a'e wà, wata waiko a'e ywy rehe a'e wà, tekwe ikatu 'ym ma'e wamuhem kar pà puruwi a'e wà. Na'e uzeagaw tekwe ikatu 'ym ma'e puruwi wamuhem kar pà Zanezar Zezuz her rehe wà kury. Nezewe i'i oho waiko tekwe ikatu 'ym ma'e wanupe wà. — Aze'eg newe Zezuz Pawru hemimume'u her rehe ihe kury, ehem eho kwez awa wi nehe kury, i'i oho waiko wanupe wà. ¹⁴ Heta 7 awa wà. Wata oho waiko nezewe wà. Xaxeto wanuwihaw ta'yr romo wanekon wà. Xew wanu her romo a'e. ¹⁵ Na'e amo 'ar nehe amo tekwe ikatu 'ym ma'e uze'eg wanupe a'e kury. — Akwaw Zezuz ihe, ainu Pawru rehe ze'egaw ihe no. Napukwaw kwaw ihe, mo romo peiko, i'i wanupe. Ta'e ipurumuhem kar wer zepe amo

awa wi wà xe. ¹⁶ Na'e awa tekwe ikatu 'ym ma'e hereko har a'e, opor wa'aromo kury, wàmàtyry'ym pà kury. Weityk wamono ywy rehe wà. Uzàn oho a'e wi izuwi wà. — Ikàg tuwe a'e, zanemugaz a'e, umu'i zanekamir a'e no, i'i izupe wà. ¹⁷ Zutew Ew tawhu pe har a'e wà, zutew 'ym a'e pe har a'e wà no, paw rupi katete wenu tekwe ikatu 'ym ma'e hemiapo kwer imume'u haw a'e wà. A'e rupi ukyze katu wà kury. Umuwete katu Zanezar Zezuz ikàgaw a'e wà kury. ¹⁸ Na'e uzeruzar ma'e tetea'u a'e wà, ur teko wanuwa rupi a'e wà, wemiapo kwer ikatu 'ym ma'e imume'u pà a'e wà. ¹⁹ Ta'e Zurupari omono ukàgaw amo wanupe a'e 'ym mehe a'e xe, ikatu 'ym ma'e iapo kar pà wanupe a'e 'ym mehe a'e xe. Paze ma'e romo wanekon wà. A'e paze ma'e uzeruzar Tupàn rehe wà kury. Wereko pape Zurupari ikàgaw imur kar haw wà. Werur a'e pape teko wanuwa rupi wà, tata imunyk pà hehe wà. Teko tetea'u umunyk tata upape ikatu 'ym ma'e rehe wà no. Hekuzar katu a'e pape. (Na'iruz kwarahy a'e pape ime'eg kar har uma'ereko a'e pape hekuzaromo wà.) ²⁰ Nezewe Zanezar rehe ze'eg uhàuhàz a'e kury. Teko tetea'u uzeruzar hehe a'e wà kury.

Teko Ew tawhu pe har wikwahy a'e wà kury

²¹ A'e ma'e izeapo pawire Pawru umume'u wata wi àwàm amo wanupe kury. — Apyterahaw putar Maxeton ywy ihe nehe, Kere ywy ihe nehe no. A'e re aha putar Zeruzarez tawhu pe ihe nehe no, i'i wanupe. — A'e pe heho re nehe, aexak putar Hom tawhu aha ihe nehe no, i'i wanupe. ²² A'e rupi omono kar mokoz awa Maxeton ywy rehe har wapyr a'e wà kury. Ximot awa ipy her romo a'e. Era inugwer her romo a'e. Pawru

ipytywà har romo wanekon wà. Pawru upyta Az ywy rehe kury, a'e ywy rehe har wanupe Tupàn ze'eg imume'u pà kury. ²³ A'e 'ar rehe uhem puràmàtyry'ymaw Ew tawhu pe kury, ta'e teko tetea'u wata Zanezar rape rupi a'e wà kury xe. ²⁴ Amo awa a'e, Neme her ma'e a'e, tupàn a'ua'u hàpuzuhu hagapaw pixika'i ma'e iapo har romo hekon a'e. Omono'og temetarer a'e tàpuz hagapaw ime'eg pà purupe. Xiàn tupàn a'ua'u her romo a'e. Hekuzar katu Neme hemiapo kwer, a'e rupi hemetarer katu ma'e romo hekon. Izupe uma'ereko ma'e hemetarer katu ma'e romo wanekon a'e wà no. ²⁵ A'e rupi omono'og uzeupe uma'ereko ma'e wamuwà uzepyr a'e wà kury, amogwer tupàn a'ua'u hàpuz hagapaw iapo har wamono'og pà a'e wà no. Uze'eg wanupe. — Hemyrypar wà. Pekwaw katu zanema'ereko haw. Hemetarer katu ma'e romo zanemuigo kar iko a'e. ²⁶ — Pekwaw Pawru hemiapo kwer. Peinu ize'eg no. — Tupàn a'ua'u awa wanemiapo kwer a'e wà, nuiko kwaw tupàn ete romo azeharomoete har romo a'e wà, i'i oho iko purupe. Teko tetea'u uzeruzar ize'eg rehe wà. Xe har Ew tawhu pe har wà, Az ywy rehe har wà no, uzeruzar ize'eg rehe wà no. ²⁷ Aze ru'u teko uzypyrog putar uze'eg zemuteahy pà zaneremiapo kwer rehe a'e wà nehe. Aze ru'u upytu'u putar tupàn a'ua'u Xiàn her ma'e imuwete re wà nehe no. Upytu'u putar ru'u hàpuzuhu ime'eg kar ire a'e wà nehe. Umumaw putar imuwete katu haw a'e wà nehe no. Ta'e kwehe Az ywy rehe har paw rupi katete umuwete katu tupàn a'ua'u Xiàn her ma'e a'e wà xe. Amogwer ywy rehe har a'e wà no, umuwete katu a'e wà no. Upytu'u putar ru'u imuwete katu re wà nehe, i'i Neme amogwer wanupe.

²⁸ Teko a'e pe har wà, ize'eg henu mehe wikwahy Pawru pe wà, uhapukaz pà wà. — Xiàn a'e, Ew tawhu pe har a'e, ikàg wera'u a'e, i'i ahyahy izupe wà. ²⁹ Na'e teko taw pe har wikwahy paw rupi katete a'e wà no, henu mehe a'e wà no. Upyhyk Kaz oho wà, upyhyk Aritak oho wà no. Maxeton ywy rehe har romo wanekon wà, Pawru rupi wata ma'e romo wanekon wà. Weraha a'e mokoz awa wà, uze-mono'ogaw pe wà. ³⁰ Pawru a'e no, iho wer teko wanuwa rupi a'e no. Uzeruzar ma'e nomono kar kwaw wanuwa rupi wà. — Eho zo nehe, ta'e wikwahy teko wà xe, i'i izupe wà. ³¹ Amo tuwihaw Pawru imyrypar a'e wà no, omono kar uze'eg izupe a'e wà no. — Eho zo teko wanuwa rupi nehe ty, i'i izupe wà. ³² A'e mehe we uhapukaz teko waiko wà, wikwahy pà wà. Amo uhapukaz amo ma'e imume'u pà wà. Amo ae uhapukaz amo ae ma'e imume'u pà wà no. Ta'e nukwaw katu kwaw ma'e a'e wà xe. — Màràzàwe tuwe uzemono'og wà, i'i uzeupeupe wà. Nukwaw kwaw wà. Xo màràn teko zo ukwaw wà.

³³ — Aze ru'u Àrexàn uzapo ikatu 'ym ma'e a'e, i'i amo izupe wà. Ta'e zutew weraha Àrexàn teko wanuwa rupi a'e wà xe. Na'e Àrexàn opoe'eg teko wanupe a'e kury, ta'e ize'eg wer wanupe a'e xe, ta'e ikatu 'ym ma'e wemiapo 'ym rehe ipurumume'u wer wanupe a'e xe. ³⁴ (Numuze'eg kar kwaw wà.) — Zutew romo hekon a'e, i'i ahyahy uzeupeupe wà. A'e rupi uhapukaz wi wi 'àm wà. — Xiàn Ew tawhu pe har a'e, ikàg wera'u a'e, i'i izupe wà. Umumaw mokoz 'or nezewe uhapukaz pà wà. Àrexàn nupuner kwaw wanupe uze'egaw rehe.

³⁵ Na'e amo awa umupytu'u kar wanepukaz re a'e wà kury. Tuwihaw ze'eg imuapykar romo hekon a'e. — Pe awa kwer Ew

tawhu pe har pe ty wà. Peiko Xiàn hàpuzuhu rehe uzekaiw ma'e romo pe. Peiko ita ywak wi u'ar ma'e kwer rehe uzekaiw katu ma'e romo no. Teko paw rupi katete ukwaw katu peneko haw a'e wà. ³⁶ Ni amo numume'u kwaw pekatu 'ymaw wà. A'e rupi pepytu'u peikwahy re nehe kury ty wà. Pezuka zo ko awa pe wà nehe ty wà. ³⁷ Perur ko awa kwez xe pe wà kury. Na'imunar kwaw ma'e rehe tupàn a'ua'u hàpuz me har rehe a'e wà. Nuze'eg zemueteahy pixik kwaw Xiàn rehe wà. ³⁸ Neme a'e, hemiruze'eg a'e wà no, aze ipurumume'u wer wanemiapo kwer ikatu 'ym ma'e rehe tuwihaw wanuwa rupi wà nehe, tuwe ur amo ae 'ar mehe wà nehe, ta'e tuwihaw nuiko kwaw xe kutàri a'e wà xe. Xe wiko mehe wà nehe, tuwihaw wenu putar wanemiapo kwer imume'u haw wà nehe. ³⁹ Aze pepurumunehew kar wer wanehe nehe, a'e mehe pemume'u wanemiapo kwer tuwihaw wanuwa rupi nehe, wazemono'ogaw 'ar mehe nehe. Nuzemono'og kwaw kutàri wà. A'e rupi napepuner kwaw wamunehew paw rehe kutàri. ⁴⁰ Kutàri pezemono'og e kwez xe. Na'ikatu kwaw nezewe. Aze ru'u tuwihaw ikàg wera'u ma'e Hom tawhu pe har wikwahy putar henu mehe nehe. — Màràzàwe tuwe pezemono'og nezewe ra'e, pehapukaz pà nezewe ra'e, i'i putar peme nehe. Ma'e peze putar tuwihaw pe nehe, aze upuranu nezewe penehe wà nehe.

⁴¹ A'e ma'e imume'u pawire omono kar teko paw a'e wi wà kury.

20

Wata Pawru oho Maxeton ywy rehe a'e wà kury, Kere ywy rehe a'e wà no

¹ Upytu'u teko uhapukaz re wà. Na'e omono'og Pawru uzeruzar

ma'e wamuwà uzepyr wà. Uze'eg wanupe wamurywete kar pà, wamukàg kar pà. A'e re — Zazur rihi, i'i wanupe no. Oho a'e wi wanuwi. Maxeton ywy kutyr ihon kury. ² Upyterahaw Maxeton ywy oho iko, teko taw nànnànar wamurywete kar pà Tupàn ze'eg imume'u pà. Na'e uhem Akaz ywy rehe kury. ³ Umumaw na'iruz zahy a'e pe upyta pà. Uzemuàgà'ym Xir ywy rehe oho pà kury. Noho kwaw a'e pe, ta'e zutew ipuruzuka wer hehe a'e wà xe. A'e rupi uzewyr wi oho Maxeton ywy ipyterahaw pà a'e no. ⁴ Xo Pir ta'yr a'e, Were taw pe har a'e, oho hupi a'e no. Aritak a'e no, Xekun a'e no, Texaron pe har a'e wà, oho hupi a'e wà no. Kaz Tew taw pe har a'e no, Ximot a'e no, Xik a'e no, Toro a'e no, Az ywy rehe har a'e wà, oho hupi a'e wà no. ⁵ Oho a'e paw rupi urerenataromo a'e wà, ureràro pà a'e pe Toroaz taw pe a'e wà. ⁶ Ure uruata Piri tawhu wi ure, kanuhu pupe ure, zutew mai'u haw wazemono'ogaw ipaw ire ure. Ta'e ttyp'ak iapiruru 'ym ma'e i'u haw 'ar uhem a'e mehe a'e xe. Urumumaw ⁵ 'ar uruata pà ure. Na'e uruhem uruzuwà Toroaz taw pe kury, Pawru wanuwàxi pà kury. ⁷ 'ar urumumaw a'e pe urereko pà ure.

Oho Pawru Toroaz tawhu pe a'e wà kury

⁷ Mytu'u haw 'ar mehe pyhaw uruzemono'og Tupàn pe mai'u haw iapo pà ure. Uze'eg Pawru a'e, teko wanupe a'e. Uze'eg 'àm pyaze mehe a'e. Ta'e uhem putar oho iku'egwepe a'e xe. ⁸ Heta tetea'u tatainy tàpuz me wazemono'ogaw pe. Uzemono'og tàpuz 'aromo ipupyakaw pyrer pupe wà. ⁹ Amo kwàkwàmo wapyk in uken rehe. Ewxik her romo a'e. Uze'eg Pawru iko teko wanuwa rupi a'e. Ize'eg mehe kwàkwàmo uzyppyrog hupehyz pà a'e. Te uker inà kury.

A'e rupi u'ar kwaw pà ywy rehe kury, tàpuz wi kury. Wezyw teko hexak pà wà. Umupu'àm kar zepe wà. Umàno a'e. ¹⁰ Pawru wezyw a'e tàpuz wi izupe no. Uzemomor kwàkwàmo i'aromo iàzuwàn pà. — Pezemumikahy zo hehe ty wà, ta'e wikuwe a'e xe, i'i a'e pe har wanupe. Azeharomoete ukweraw wi tuwe a'e. ¹¹ Na'e uzewyr oho ywate uzeupir wi pà. Uzaikaikaw ttyp'ak i'u pà amogwer wapyr. Uze'eze'eg wi wi wanupe. Te pyheweteahy kury. Ku'em mehe uhem Pawru oho a'e wi wanuwi kury. ¹² A'e pe har weraha a'e kwàkwàmo imugweraw kar pyrer heko haw pe wà. Hurywete wà, ta'e numàno kwaw wanuwi a'e xe.

Oho Pawru Toroaz wi a'e kury, a'e re oho Mire tawhu pe kury

¹³ Na'e kanuhu pupe uruixe oroho ypawhu waz ure. Uhem kanuhu oho Axoz taw pe kury. — Xiàwàxi putar Pawru a'e pe zane nehe, uru'e urezeupeupe. Ta'e Pawru uremono kar wenataromo kanuhu pupe a'e xe. Ta'e iho wer ywy rehe a'e xe. ¹⁴ A'e rupi oho ywy rehe Axoz taw pe kury. Ure oroho a'e pe kanuhu pupe ure. Uruàwàxi a'e pe. Huwàxi mehe urumuixe kar kanuhu pupe kury. A'e wi oroho ipupe te Mixiren taw pe kury. ¹⁵ Na'e uruhem oroho a'e wi uruata pà. Te Ki taw pe uruhem kury, iku'egwepe kury. Pyhegwepe uruhem oroho Xàm taw pe no. Amo pyhegwepe uruhem oroho Mire taw pe ure no. ¹⁶ Pawru iho wer tàrityka'i a'e wi a'e, ta'e ihem wer Zeruzarez pe Penteko 'ar 'ym mehe a'e xe. A'e rupi nuzewyr wi kwaw Ew tawhu pe kury, ta'e na'ipyta wer kwaw Az ywy rehe a'e xe, ta'e iata wer tuwe tàrityka'i a'e xe. Ihem wer tuwe tàrityka'i Zeruzarez tawhu pe.

Uze'eg Pawru uzeruzar ma'e Ew tawhu pe har wanupe a'e kury

17 A'e rupi Pawru omono kar uze'eg a'e wi Mire taw wi kury, Ew tawhu pe har wanupe kury, uzeruzar ma'e waneruze'egar wanupe kury. — Pezur xe hepyr nehe ty wà, i'i wanupe. 18 Ipyr wahem mehe uze'eg wanupe kury. -Az ywy rehe hehem mehe arer we aiko pepyr ihe. Ko 'ar rehe napytu'u kwaw pepyr hereko re ihe. 19 Zanezar hemiruze'eg romo aiko ihe. Xe hereko mehe hema'ereko mehe zutew ipuruzuka wer zepe herehe a'e wà. Naiko wera'u kwaw pewi ihe, xe hema'ereko mehe ihe. Azemu-mikahy hezai'o pà xe ihe, peme Tupàn ze'eg imume'u mehe no, ta'e zutew upuraraw kar ma'erahy ihewe a'e wà xe, Zezuz ze'eg rehe heze'eg mehe a'e wà xe. 20 Nakyze kwaw imume'u mehe ihe. A'e rupi amume'u Zezuz rehe Tupàn ze'eg peme paw rupi ihe, pemu'ze pà, teko wanuwa rupi, penàpuz me no. 21 Amume'u zutew wanupe ihe, zutew 'ym wanupe ihe no. -Pepytu'u ikatu 'ym ma'e iapo re nehe ty wà, Tupàn pe pezewyr pà nehe ty wà, a'e wanupe. — Pezeruzar Zanezar Zezuz rehe nehe ty wà, a'e wanupe. 22 — Ko 'ar rehe aha putar Zeruzarez tawhu pe ihe nehe kury. Ta'e Tekwe Puràg hemono kar iko a'e pe a'e xe. Ma'e uzapo putar a'e pe har ihewe a'e wà nehe. Heruwà. Nakwaw kwaw ihe. 23 Xo ko ma'e akwaw ihe. Tekwe Puràg nezewe uze'eg iko ihewe a'e kury. — Taw nànan nehe, neho àwam nànan nehe, nemunehew kar putar zemunehew paw pe a'e wà nehe, i'i iko ihewe. — Upuraraw kar putar ma'erahy newe a'e wà nehe no, i'i iko ihewe, i'i Pawru a'e, uzeruzar ma'e waneruze'egar wanupe a'e. 24 — Aze amàno nehe, ikatu ihewe nehe. Aze namàno kwaw nehe, ikatu ihewe nehe. Ta'e azapo Tupàn hemiapo putar haw aha teko ihe xe. Hepurumumaw wer

a'e ma'e rehe ihe. Zanezar Zezuz hemono kar uze'eg puràg imume'u kar pà a'e, Tupàn zanepuhareko haw imume'u kar pà a'e. Hepurumumaw wer imume'u haw rehe ihe.

25 Ata aha pepyr paw rupi ihe, Tupàn pureruze'egaw imume'u pà peme ihe. Ko ma'e akwaw katu ihe kury. Naherexak wi pixik kwaw pe nehe kury. 26 A'e rupi amo ma'e amume'u tuwe putar peme ihe nehe kury, kutàri ihe nehe kury. — Aze amo pepyr har xe har noho kwaw Tupàn pyr nehe, aze oho tatahu pe nehe, a'e ae tatahu pe uzemono kar har romo hekon putar a'e nehe. Ta'e ihe namono kar kwaw a'e pe ihe xe. 27 Ta'e Tupàn ze'eg puràg Zezuz Zanneruwihawete rehe har paw rupi katete amume'u peme ihe xe. Tupàn hemiapo putar haw paw rupi katete amume'u peme ihe. 28 Pezekaiw katu pezehezehe nehe ty wà. Tekwe Puràg pemuzekaiw kar kwez amogwer uzeruzar ma'e wanehe a'e no. Pezekaiw katu wanehe nehe ty wà. Àràpuhàràn wanehe uzekaiw katu ma'e a'e wà, ume'egatu weimaw wanehe tuweharupi a'e wà. Nezewegatete pezekaiw katu Tupàn hemiruze'eg wanehe nehe no. Ta'e Tupàn umuigo kar a'e teko a'e wà xe, wemiruze'eg romo a'e wà xe, wa'yr imumàno kar pà wanekuzaromo a'e xe. 29 Amo ma'e uzeapo ma'e ràm akwaw ihe no. Xe wi heho re nehe, awa uzeruzar 'ym ma'e ur putar pepyr a'e wà nehe. Zawaruhu oho àràpuhàràn wapyr a'e, wazuka pà a'e. Nezewegatete a'e awa ur ma'e ràm a'e wà nehe no, ur putar xe pemupytu'u kar pà pezeruzar ire a'e wà nehe no. 30 Amo 'ar mehe nehe, amo awa a'e wà nehe, penapi har a'e wà nehe, hemu'em putar uzeruzar ma'e wanupe a'e wà nehe, wamupytu'u kar pà Tupàn ze'eg rehe uzeruzar

ire a'e wà nehe, uze'eg rehe wamuzeruzar kar pà a'e wà nehe. ³¹ Pezeruzar zo waze'eg rehe nehe. Pema'enukwaw ko ma'e rehe nehe ty wà. Amumaw na'iruz kwarahy pemu'e pà tuweharupi ihe. 'Aromo, pyhaw, apumu'e pitàitàigatu ihe. Apur-araw ma'erahy tetea'u pemu'e mehe.

³² Ko 'ar rehe kury, — Ezekaiw katu Ew tawhu pe har neremiruze'eg wanehe nehe, a'e tuwe Tupàn pe tuweharupi ihe kury. Uzekaiw katu putar penehe a'e nehe, ta'e pekwaw pepuhareko katu haw rehe ze'egaw peiko kury xe. Upuner tuwe pemuzeruzar kar haw rehe a'e. Uzapo putar ikatuhay ma'e peme nehe, ta'e nezewe haw uzapo wemiruze'eg wanupe xe. ³³ Naherewyrowyrahay kwaw ni pitài teko rehe ihe, pepyr hereko mehe ihe. Nahepureraha wer kwaw amo kamir rehe amo hemetarer rehe wanuwi ihe. ³⁴ Hepo pupe ae ama'ereko teko ihe. A'e rupi uhyk ureremi'u urewe. Uhyk urekamir urewe no, urema'e paw rupi ure no, herupi wata ma'e wanupe no. ³⁵ A'e ma'e paw rupi iapo mehe azapo kar nezewegatete peme ihe, ikàg 'ym ma'e wapytywà kar pà peme nezewe ihe, hema'ereko katu haw hexak kar pà peme. Pema'enukwaw katu Zanezar ize'eg awer rehe ty wà. — Aze awa omono e ma'e amo pe nehe, ipyhykar hurywete putar a'e nehe. Imono e har hurywete wera'u izuwi a'e nehe no, i'i Zanezar teko wanupe a'e, i'i Pawru a'e teko wanupe. ³⁶ Pawru uze'eg pawire wapyk upenàràg rehe, Tupàn pe uze'eg pà amogwer wanehe wà. ³⁷ Uzai'o paw rupi wà, ta'e Pawru oho iko wanuwi a'e xe. Uzàzuwàn, ta'e hurywete tuwe wà xe. ³⁸ Uzemumikahy tuwe wà, ta'e — Naherexak pixik kwaw pe nehe,

i'i wanupe a'e xe. Na'e oho hupi kanuhu tupaw pe wà kury. Uruixe kanuhu pupe kury.

21

Oho Pawru Zeruzarez tawhu pe a'e kury

¹ — Zazur rihi zazur rihi, uru'e wanupe ure. Na'e uruhem oroho a'e wi wanuwi. Uruptyterahaw yryhu oroho. Te uruhem uruzuwà yrypypo'o Koz her ma'e pe kury. Iku'egwepe uruhem Hoz taw pe. A'e wi uruata wi oroho Patar taw pe no. ² A'e pe uruekar amo ae kanuhu ure, Peni ywy kutyr oho ma'e ràm hekar pà ure. Uruexak. A'e rupi uruixe ipupe, a'e wi oroho pà. ³ Uruata uruiko yryhu rehe. Te, urupuner Xip yrypypo'o hexakaw rehe. A'e wi oroho uruiko Xir ywy kutyr kury. Uruhem oroho kanuhu wi kury, Xir taw pe kury. Ta'e kanuhu izar upytu'u a'e pe a'e xe, ma'e hezar pà a'e taw pe a'e xe. ⁴ Uruexak amo uzeruzar ma'e oroho a'e pe wà no. Urumumaw 7 'ar a'e pe wapyr urepyta pà ure. Tupàn rekwe umuze'eg kar a'e pe har Pawru pe a'e wà. — Eho zo Zeruzarez pe nehe ty, i'i Tekwe Puràg Pawru pe a'e, a'e pe har wamuze'eg kar pà izupe a'e. ⁵ Na'e upaw wapyr ure-reko haw kury. A'e rupi uruhem oroho a'e wi wanuwi. A'e paw rupi wà, wanemireko wà no, wapurumuzàmuzàg wà no, oho urerupi taw wi wà. Uruwapyk urepenàràg rehe wyxyg rehe yryhu iwyr Tupàn pe ureze'eg pà. ⁶ Na'e — Zazur rihi zazur rihi, uru'e urezeupeupe. Uruixe wi kanuhu pupe. Uzeruzar ma'e uzewyr oho weko haw pe wà no.

⁷ Uruata wi oroho Xir taw wi kury. Te uruhem Pituremaz taw pe kury. Uruexak uzeruzar ma'e a'e pe har ure wà. Pitài 'ar urumumaw a'e pe har wapyr urereko pà. ⁸ Iku'egwepe uruhem

oroho a'e wi wanuwi. Uruata oroho Xezarez tawhu pe kury. A'e pe urehem ire oroho Piri hàpuz me. Zezuz zanerekuzaromo imàno awer imume'u har romo hekon a'e. Urupyta ipyr. Uzeruzar ma'e Zeruzarez pe har wexaexak 7 awa a'e wà, Tupàn ze'eg imume'u har romo wamuiغو kar pà a'e wà. Wexak Piri a'e 'ar mehe wà. ⁹Heta 4 tazyr izupe wà. Tazyr a'e wà, imen 'ym ma'e romo wanekon a'e wà. Umume'u Tupàn ze'eg heraha waiko a'e wà. ¹⁰Urumumaw màràn 'ar a'e pe urereko pà. Na'e Akapo uhem wà a'e pe a'e, Zutez ywy wi ur pà a'e. Tupàn ze'eg imume'u har romo hekon a'e. ¹¹Ur urepyr. Na'e Akapo wenuhem Pawru izeku'apixi haw izuwi a'e. Uzàpixipixi opo a'e, upy a'e no, Pawru izeku'apixi haw pupe a'e. — Nezewe i'i Tekwe Puràg a'e, uze'eg ihewe imume'u kar pà a'e, i'i urewe. — Ko zeku'apixi haw izar a'e nehe, oho putar Zeruzarez pe a'e nehe. Zutew a'e pe har a'e wà nehe, uzàpixi putar izar nezewegatete a'e wà nehe. Omono putar zutew 'ym wanuwihaw wanupe wà nehe no, i'i izupe.

¹²Ize'eg henu mehe uruze'eg Pawru pe ure kury. Amogwer a'e pe har uze'eg izupe a'e wà no. — Eho zo Zeruzarez tawhu pe nehe ty, uru'e izupe. ¹³Na'e Pawru i'i urewe a'e. — Màràzàwe tuwe pezai'o peiko nezewe, hemuzemu-mikahy kar pà. Tuwe heàpixipixi wà nehe. Tuwe hezuka wà nehe. Herurywete nezewe mehe nehe, ta'e Zanezar Zezuz hemiruze'eg romo aiko ihe xe, ta'e ize'eg imume'u har romo aiko ihe xe, i'i urewe.

¹⁴Nurupuner kwaw imupyta kar haw rehe ure. A'e rupi — Tuwe ma'e uzeapo Tupàn hemimutar rupi nehe, uru'e izupe. ¹⁵Urumumaw màràn 'ar a'e pe urereko pà. Na'e uruzemuàgà'ym ureho àwàm rehe kury. Uruhem

oroho a'e wi wanuwi, uruata pà Zeruzarez pe. ¹⁶Amo uzeruzar ma'e Xezarez tawhu pe har a'e wà no, wata oho urerupi a'e wà no. Urereraha wemigwaw heko haw pe wà, ureker àwàm me wà. Menazo a'e awa her romo a'e, Xip yryppyo'o rehe har romo hekon a'e. Uzeruzar ma'e izypy mehe arer romo hekon a'e.

Wexak Pawru Xiak oho a'e kury

¹⁷Zeruzarez tawhu pe urehem mehe uzeruzar ma'e uremuixè katu kar wàpuz me a'e wà. Hurywete urerexak mehe wà. ¹⁸Iku'egwepe Pawru oho urerupi Xiak hexak pà a'e. Uzeruzar ma'e waneruze'egar paw rupi a'e pe wanekon a'e wà no. ¹⁹— Nekatu ty nekatu ty, i'i Pawru wanupe. Na'e umume'u Tupàn hemiapo karer paw a'e, zutew 'ym wapyr wiko mehe arer a'e pape wanupe wemimono kar rehe a'e. ²⁰Ize'eg henu mehe a'e pe har paw rupi katete uze'egatu Tupàn rehe a'e wà. Na'e i'i Pawru pe wà. — Erexak katu urereta haw iko ne, ureryky'yr. Zutew tetea'u wiko uzeruzar ma'e romo a'e wà kury. Weruzar tuwe Moizez ze'eg waiko wà no. ²¹Amo umume'u neremiapo kwer wanupe wà. — Pawru nezewe i'i iko a'e, i'i waiko uzeupeupe wà, nerehe uze'eg pà wà rihi. — Pezar zo Moizez ze'eg nehe ty wà. Peho zo zutew wanàmuzgwer wanape rupi nehe. Pemonohok kar zo pena'yr wapirera'i wanuwi nehe ty wà, i'i Pawru oho iko a'e, zutew wanupe a'e, uzeruzar ma'e wanupe a'e, i'i uzeupeupe wà, nerehe uze'eg pà wà. ²²— A'e rupi neze'eg na'ikatu kwaw a'e Moizez ze'eg kwaw par wanupe, a'e parizew wanupe. Ukwaw putar xe nehem awer wà nehe. Ma'e xiapo putar nehe, wamurywete kar pà nehe. ²³Aze erezapo ma'e ureze'eg rupi nehe, hurywete putar wà nehe. Heta

4 awa xe a'e wà kury. Umume'u tuwe wemiapo ràm kwez Tupàn pe wà. ²⁴ Eho wanupi nehe ty. Ezemukatu kar Tupàn pe Moizez ze'eg rupi nehe, xaxeto pe nehe. Emono temetarer xaxeto pe wamukatu haw hekuzaromo nehe. Nezewe mehe upuner u'aw ipinaw rehe wà nehe. A'e rupi zutew nezewe i'i putar newe a'e wà nehe. — Kwa Pawru nuiko kwaw ze'eg kwehe arer heruzar 'ymar romo a'e, i'i putar newe wà nehe. — Azeharomoete weruzar Moizez ze'eg iko a'e, i'i putar newe wà nehe. ²⁵ Amo ae ma'e uruzapo kar kwez uzeruzar ma'e zutew 'ym wanupe ure. Oromono kar ureze'eg pape rehe imuapyk pyr wanupe ure. — Pe'u zo ma'ero'o kwer tupàn a'ua'u pe imono pyrer nehe ty wà, uru'e kwez wanupe. — Pe'u zo ma'e huwykwer nehe no. Pe'u zo ma'e i'azuwyk pyrer ho'o kwer nehe no. Peho zo pen-emireko 'ym wapuhe nehe, peho zo kuzà wyzài wapuhe nehe, peho zo pemen 'ym wapuhe nehe no, uru'e kwez wanupe. Urumuapyk a'e ze'eg pape rehe, imono kar pà wanupe. ²⁶ A'e rupi Pawru weruzar waze'eg a'e. Iku'egwepe oho wanupi, uzemukatu kar pà Tupàn pe Moizez ze'eg kwehe arer rupi.

Zutew upyhyk Pawru tàpuzuhu pe heko mehe a'e wà kury

²⁷ A'e 7 'ar ipaw etea'i mehe amo zutew Az ywy rehe arer wexak Pawru tàpuzuhu pupe heko mehe a'e wà. Uze'eg ahyahy teko wanupe wà. — Tupàn rehe uze'eg zemueteahy ma'e romo hekon a'e, i'i ahyahy wanupe wà, Pawru rehe uze'eg pà wà. A'e rupi upyhyk Pawru oho wà. ²⁸ — Pe Izaew izuapyapyr pe ty wà, i'i a'e zutew wà, amogwer wanupe wà. — Urepytywà pe nehe ty wà. Ko awa wata oho iko ywy nànnàn taw nànnàn a'e, zaneràmuzgwer ze'eg rehe

uze'eg zemueteahy pà a'e, Moizez ze'eg 'ym rehe upurumu'e pà a'e, 'àg tàpuzuhu pupe zaneremiapo rehe uze'eg zemueteahy pà no. Ko 'ar rehe kury, werur amo zutew 'ym xe tàpuzuhu pe wà kury, ko Tupàn henaw ikatu haw imuaiw kar pà wà kury, i'i wanupe wà. ²⁹ Nezewe i'i a'e wà, ta'e wexak Pawru a'e wà xe, Toro Ew tawhu pe har hupi wata mehe a'e wà xe, taw mytepe a'e wà xe. Pawru nueraha kwaw Toro tàpuzuhu pupe a'e. A'e rupi a'e zutew hemu'em hehe wà.

³⁰ Taw pe har paw rupi a'e wà, wikwahy a'e wà. Na'e hemu'em ma'e kwer a'e wà, uzemono'og a'e pe uzàn pà a'e wà, Pawru ipyhyk pà a'e wà. Umutyk heraha tàpuzuhu wi wà. Na'arewahy uwàpytym tàpuzuhu uken wà. ³¹ Uzeagaw teko Pawru izuka haw rehe wà. Na'e amo awa oho zauxiapekwer wanuwihaw pe a'e kury. Hom tawhu pe har wanuwihaw ikàg ma'e hemiruze'eg romo wanekon a'e zauxiapekwer wà. A'e awa umume'u wazeàmàtry'ymaw izupe kury. — Zeruzarez pe har paw rupi katete wikwahy a'e wà kury, uzeàmàtry'ym pà a'e wà kury, i'i tuwihaw pe. ³² Tàrityka'i tuwihaw omono'og zauxiapekwer wamuwà wà kury, werur wanuwihaw wà no. Uzàn oho teko wazemono'ogaw pe wà, taw mytepe wà. Na'e teko wexak tuwihaw wà kury, wexak zauxiapekwer wà no. Upytu'u Pawru ipetek ire wà. ³³ Uhem tuwihaw Pawru huwake kury. Upyhyk kar kury. — Pezàpixipixi nehe ty wà, mokoz kyhàhàm tàtà ma'e pupe nehe ty wà, i'i zauxiapekwer wanupe. Na'e upuranu teko wanehe kury. — Mo romo hekon ko awa a'e, ma'e uzapo a'e, i'i wanupe, wanehe upuranu pà. ³⁴ Amo umume'u amo ma'e izupe wà. Amo ae umume'u amo ae ma'e izupe wà. Ni amo awa numume'u kwaw ma'e amo ae

awa hemimume'u kwer rupi a'e. Wanemimume'u kwer pitàitàigatu uzawy amogwer wanemimume'u wà. A'e rupi tuwihaw nukwaw kwaw Pawru hemiapo kwer a'e. A'e rupi uze'eg wemiruze'eg wanupe kury, zauxiapekwer wanupe kury. — Peraha ko awa pi pe zauxiapekwer wanàpuzuhu pe nehe ty wà, i'i wanupe. ³⁵ Weraha Pawru a'e wà, tàpuzuhu huwake myromyrogaw huwake a'e wà. Nupuner kwaw uzeupir haw rehe a'e, ta'e teko wikwahy tuwe a'e wà xe. Ipuruzuka wer zepe hehe wà xe. A'e rupi zauxiapekwer upir Pawru a'e wà, heraha pà heruzeupir pà myromyrogaw rehe a'e wà. ³⁶ Teko uhem wà wanaikweromo wà, uhapukaz pà wà. — Pezuka nehe ty wà, pezuka nehe ty wà, i'i ahyahy zauxiapekwer wanupe wà.

Pawru umume'u weko haw a'e kury

³⁷ Tàpuzuhu pupe heruixe etea'i mehe wà, Pawru uze'eg tuwihaw pe kury. — Aipo apuner amo ma'e imume'u haw rehe newe, i'i izupe. — Aipo erekwaw Kere ywy rehe har ze'eg ne, i'i tuwihaw izupe. — Akwaw katu ihe, i'i Pawru izupe.

³⁸ — Azeharomoete nereiko kwaw a'e Ezit ywy rehe arer romo ne. Amo 'ar mehe ur xe a'e, omono'og 4.000 awa a'e wà, zauxiapekwer romo wamuigo kar pà a'e wà, ureàmàtyry'ym pà a'e wà. Tàpuz heta 'ymaw pe wata oho waiko a'e 'ar mehe wà, i'i tuwihaw Pawru pe.

³⁹ — Nan kwaw pa, i'i Pawru izupe. — Zutew romo aiko ihe. Tar taw pe azexak kar ihe, Xiri ywy rehe ihe. Aiko tawhu pe harete romo ihe. Tuwe aze'eg a'e teko wanupe ihe kury, i'i izupe.

⁴⁰ — Aze pa, eze'eg wanupe nehe, i'i tuwihaw izupe. A'e rupi Pawru upu'am oho myromyrogaw apyr kury. Opoe'eg teko wanupe,

wamupytu'u kar pà wanepapakaz re. Wapytu'u pawire uze'eg wanupe zutew ze'eg rupi kury.

22

¹ (Uze'eg wiwi Pawru wanupe a'e kury.) — Pe awa kwer pe ty wà, pe awa wanyky'yr pe ty wà, pe awa wanywyr pe ty wà, pe awa wanu pe ty wà. Pezeapyaka katu heze'eg rehe nehe ty wà, ta'e amume'u putar heremiapo kwer ihe kury xe. A'e rupi napezeyyk kwaw herehe nehe.

² Upytu'u tuwe uhapukaz re wà, ta'e wenu zutew ze'eg rupi ize'egaw a'e wà xe. ³ Zutew romo aiko ihe. Tar taw pe azexak kar ihe, Xiri ywy rehe ihe. Hekwarer mehe azur xe Zeruzarez pe. Azemu'e teko xe ihe. Kamariew hemu'e a'e 'ar mehe a'e. Hemu'e kateteahy zaneipy ze'eg rehe. Aruzar tuwe Tupàn ihe, pezàwegatete ihe, xe har kutàri har wazàwegatete ihe.

⁴ Izypy mehe azàmàtyry'ym Zezuz rehe uzeruzar ma'e aha ihe wà, wapyhyk kar pà ihe wà, wazuka kar pà ihe wà. Apyhyk kar awa ihe wà, kuzà ihe wà no, zemunehew paw pe wamunehew kar pà ihe wà.

⁵ Xaxeto wanuwihaw a'e, amogwer tuwihaw a'e wà no, ukwaw hereko awer a'e wà. — Azeharomoete ize'eg a'e, i'i putar peme wà nehe, aze pepuranu wer wanehe nehe. Zezuz rehe uzeruzar ma'e xe har a'e wà, omono kar upape amo uzeruzar ma'e Namaz tawhu pe har wanupe a'e wà. Tuwihaw wenuhem a'e pape wanuwì a'e wà. Umur a'e pape ihewe wà. — Uzeruzar ma'e omono kar ko pape amo ae uzeruzar ma'e wanupe a'e wà. Epyhyk ko pape ipyhyk àrà m ne wà nehe ty, i'i tuwihaw ihewe wà. — Erur a'e Zezuz rehe uzeruzar ma'e xe Zeruzarez pe ne wà nehe no ty. Uruzeyyk putar wanehe ure nehe no, i'i ihewe wà.

Pawru umume'u Zezuz rehe uzeruzar haw a'e

⁶ Uze'eg wi Pawru wanupe no. — Heata mehe Namaz tawhu pe hehem etea'i mehe kwarahy wapytepe hin mehe na'arewahy tatainy ywak rehe har uhyape katu a'e pe heiwy'r a'e. ⁷ A'ar ywy rehe ihe. Aenu amo ze'eg. — Xawru, Xawru, i'i ihewe. — Mârâzàwe tuwe erepuraraw kar ma'erahy kwer iko ihewe ne, i'i ihewe.

⁸ — Mo romo ereiko ne, hezar, a'e izupe. — Zezuz Nazare pe har romo aiko ihe. Mârâzàwe tuwe erepuraraw kar ma'erahy kwer iko ihewe ne, i'i ihewe.

⁹ Na'e awa herupi wata ma'e a'e wà, wexak tatainy a'e pe wà. Nuenu kwaw ize'eg a'e wà. ¹⁰ Apuranu hehe ihe. — Ma'e azapo putar ihe nehe, hezar, a'e izupe. — Epu'am ty, i'i ihewe. — Eho Namaz tawhu pe nehe. A'e pe nehém ire nehe, amo awa umume'u putar ma'e neremiapo rà'm newe paw rupi katete a'e nehe, i'i ihewe.

¹¹ Naherehàpyhà kwaw kury, ta'e tatainy uhyapeahy ihewe a'e xe. A'e rupi herupi wata ma'e hepyhyk hepo rehe wà, Namaz tawhu pe hereraha pà wà. ¹² Amo awa a'e pe herekar a'e. Anani her romo a'e. Tupàn heruzar katu har romo hekon a'e. Weruzar tuwe zaneràmuzgwer waze'eg iko a'e no. Zutew Namaz tawhu pe har paw rupi uze'egatu hehe wà. ¹³ Ur Anani hepyr herexak pà. Upu'am wà heruwake. — Xawru herywy'r, i'i ihewe. — Nerehàpyhàgatu putar ne nehe kury, i'i ihewe. A'e 'ar mehe we herehàpyhàgatu wi ihe kury. Ame'e hehe ihe. ¹⁴ Na'e uze'eg wi ihewe. — Tupàn a'e, zaneipy wazar a'e, nerexak kwez a'e kury, wemiapo putar haw ikwaw kar pà newe a'e kury. Wexak kar wemiruze'eg ikatuahy ma'e kwez newe no. Wenu kar ize'eg kwez newe no. ¹⁵ Erexak kwez ne, erenu kwez ne no. A'e rupi erepuner teko wanupe

imume'u haw rehe paw rupi katete ne nehe no. ¹⁶ Erexak kwez ne, erenu kwez ne no. Ma'e ereàro iko kury. Epu'am ty, ezemuzahazahak kar eho ty. Eze'eg izupe nehe, a'e mehe umunàn putar neremiapo kwer ikatu 'ym ma'e newi a'e nehe, heharaz putar izuwi a'e nehe. Nuzepyk kwaw nerehe nehe, i'i Anani ihewe.

— *Amume'u putar ze'eg puràg zutew 'ym wanupe ihe nehe, i'i Pawru zutew wanupe*

¹⁷ — Na'e azewyr tuwà Zeruzarez tawhu pe kury. Aze'eg aha Tupàn pe hàpuzuhu pe. Heze'eg mehe aexak amo ma'e. ¹⁸ Aexak Zanezar ihe. Uze'eg ihewe a'e. — Ehem eho xe Zeruzarez tawhu wi nehe ty, i'i ihewe. — Ta'e teko xe har nuzeruzar kwaw neze'eg rehe wà nehe xe, herexak awer imume'u haw rehe wà nehe xe, i'i ihewe. ¹⁹ — Hezar, a'e izupe. — Aha wazemono'ogaw nà'nàn ihe, nerehe uzeruzar ma'e wapyhyk kar pà ihe, wapetepetek kar pà ihe. Xe har ko taw pe har ukwaw heremiapo kwer a'e wà, a'e izupe. ²⁰ — Uruzuka Ete her ma'e neze'eg imume'u har ure. Ihe aiko a'e pe izuka mehe ihe. Ikatuahy izuka haw ihewe a'e mehe. Azekaiw katu izuka har wakamir rehe a'e mehe ihe, a'e Zezuz pe. ²¹ — Eho xe wi nehe ty, i'i ihewe. — Ta'e oromono kar putar muitea'u xe wi ihe nehe, zutew 'ym nà'nàn heze'eg imume'u kar pà newe ihe nehe, i'i ihewe.

²² Teko wiko a'e pe Pawru ze'eg henu pà wà. Na'e zutew 'ym wanehe ize'eg mehe uzypyrog uhapukaz pà wahyhaw rupi wà kury. — Peraha xe wi nehe ty wà, pezuka nehe ty wà, i'i ahyahy zauxiapekwer wanupe wà. — Na'ikatu kwaw hekuwe haw urewe nehe. Uruzuka agwer awa ure, i'i wanupe, wahyhaw rupi uhapukaz pà wà. ²³ Uhapukaz tuwe waiko wà. Umutuhug ukamir

waiko wà no. Omomomomor ywyximorer imuhàmuhàz pà wà no. ²⁴ Zauxiapekwer wanuwihaw uze'eg zauxiapekwer wanupe kury. — Peraha Pawru tàpuzuhu pupe nehe kury ty wà, i'i wanupe. — Pepetepetek heraha nehe. A'e re pepuranu zutew wanehe nehe. — Màràzàwe tuwe pèhapukaz nezewe hehe, peze wanupe nehe, i'i wanupe. ²⁵ Uzàpixixixi heraha wà. Uzyppyrog etea'i ipetepetek pà wà. Na'e uze'eg Pawru tuwihaw a'e pe u'am ma'e pe kury. — Ma'in penuwihaw waze'eg a'e. Aipo erepuner tuwihaw ikàg wera'u ma'e Hom tawhu pe har hemiruze'egete ipetepetekaw rehe nezewe ne. Ta'e nahereraha kwaw pe tuwihaw ikàg ma'e huwa rupi ne xe, neremume'u kwaw heremiapo kwer ikatu 'ym ma'e izupe ne xe. Ni amo tuwihaw ikàg ma'e nahetepetek kar kwaw newe a'e, i'i izupe, zauxiapekwer wanuwihaw pe.

²⁶ Ize'eg mehe zauxiapekwer wanuwihaw oho uwihaw pe a'e no, hehe upuranu pà a'e no. — Màràzàwe tuwe erepetek kar kwez awa ihewe ne. Tuwihaw ikàg wera'u ma'e Hom tawhu pe har hemiruze'egete romo hekon a'e, i'i izupe. ²⁷ Na'e tuwihaw uze'eg oho Pawru pe kury. — Aipo tuwihaw ikàg wera'u ma'e Hom tawhu pe har hemiruze'egete romo ereiko ne, i'i izupe. — Azeharomoete, i'i Pawru izupe.

²⁸ — The ihe no, aiko hemiruze'egete romo ihe no, ta'e amono temetarer tetea'u izupe ihe xe, hemiruze'egete romo hereko haw hekuzaromo ihe xe, i'i izupe. Uze'eg Pawru izupe. — The aiko hemiruze'egete romo ihe, ta'e heru hemiruze'egete romo hekon a'e xe, i'i Pawru izupe.

²⁹ Zauxiapekwer nupuranu wi kwaw hehe wà. Ize'eg mehe

tàrityka'i utyryk izuwi wà. Tuwihaw ukyze katu izuwi a'e no, ta'e tuwihaw ikàg wera'u ma'e Hom tawhu pe har hemiruze'egete romo hekon tuwe a'e xe. — Xiàpixi kwez zane. A'e rupi tuwihaw uzepyk putar zanerehe nehe, i'i uzeupeupe wà, izuwi ukyze pà wà.

Teko weraha Pawru zutew wanuwihaw wanuwa rupi a'e wà kury

³⁰ Tuwihaw ipurukwaw wer Pawru heko haw rehe. — Màràzàwe tuwe zutew ipuruzuka wer hehe a'e wà, i'i uzeupe. A'e rupi iku'egwepe ukwaraw kar kury. Omono'og Xaxeto wamuwà a'e wà, amogwer zutew wanuwihaw wamuwà a'e wà no. Na'e weraha Pawru a'e pe a'e no, wanuwa rupi imupu'am kar pà a'e no.

23

¹ Ume'egatu Pawru a'e kury, zutew waneruze'egar wanehe a'e kury. Uze'eg wanupe. — Heryky'yr wà, herywyr wà. Izypy mehe arer we te ko 'ar rehe aruzar tuwe Tupàn ze'eg teko ihe. Nahemaranugar kwaw izuwi ihe, i'i wanupe. ² Xaxeto wanuwihaw a'e, Anani her ma'e a'e, uze'eg Pawru huwake har wanupe a'e kury. — Pekwar Pawru izuru rehe ty wà, i'i wanupe. ³ Uze'eg Pawru izupe. — Azeharomoete Tupàn ukwar putar nerehe a'e nehe no. Iaiw ma'e romo ereiko ne. — Pawru nuweruzar kwaw ze'eg kwehe arer a'e, ere putar herehe nehe. Ne no ty, azeharomoete erezuhaw a'e ze'eg kwez ne no ty, ta'e nepurumukwar kar wer neremiruze'eg herehe ne wà xe, i'i izupe.

⁴ Na'e amo awa Pawru huwakea'i har a'e wà kury, uze'eg izupe a'e wà kury. — Ezeze'eg zemueteahy kwez Xaxeto ikàg wera'u ma'e pe ne kury, i'i izupe wà.

⁵ I'i Pawru wanupe, — Nakwaw kwaw xaxeto romo heko haw ihe. Aze mo akwaw, naze'eg iwer mo nezewe. Ta'e nezewe i'i Tupàn ze'eg kwehe arer a'e xe. — Peze'eg zemueteahy zo penuwihaw rehe nehe, i'i a'e ze'eg kwehe arer a'e, i'i Pawru wanupe.

⁶ Amo a'e pe har a'e wà, xatuxew romo wanekon a'e wà. Nuzeruzar kwaw purumugweraw kar àwàm rehe wà. Amo ze'eg kwehe arer kwaw par parizew her ma'e a'e pe wanekon a'e wà no. Pawru ukwaw waneko haw a'e pe a'e. A'e rupi uze'eg wanupe nezewe kury. — Heryky'yr wà herywyr wà. Aiko ze'eg kwehe arer rupi oho ma'e romo ihe. Heru a'e rupi katete a'e no. Tuwihaw hererur kwez xe a'e wà, ta'e azeruzar umàno ma'e kwer wakweraw pàwàm rehe ihe xe, i'i wanupe.

⁷ A'e ma'e imume'u pawire tàrityka'i parizew a'e wà, xatuxew a'e wà no, uzypyrog uzeàmàtry'yim pà a'e wà, uzeupeupe uze'eg ahyahy pà a'e wà. ⁸ — Teko nukweraw pixik kwaw umàno re wà nehe, i'i xatuxew wà. — Naheta kwaw Tupàn heko haw pe har wà, naheta kwaw tekwe wà no, i'i waiko wà. Parizew a'e wà, — Teko ukweraw putar a'e wà nehe, i'i waiko wà. — Heta tuwe Tupàn heko haw pe har wà, heta tuwe tekwe wà no, i'i waiko a'e wà. ⁹ Uhapukapukaz wera'u uzeupeupe uze'eg ahyahy pà wà. Na'e amo parizew a'e wà, purumu'e ma'e a'e wà, upu'àm uze'eg ahyahy pà amogwer wanuwa rupi wà kury. — Ikatuahy ko awa a'e. Ukwaw tuwe ze'eg kwehe arer a'e, weruzar tuwe a'e no, iawy 'ym pà a'e. Aze ru'u amo tekwe uze'eg kwez izupe a'e. Aze ru'u amo Tupàn heko haw pe har uze'eg kwez izupe a'e, i'i wanupe wà.

¹⁰ Uzeàmàtry'yry'ym a'e pe wà kury. — Aze ru'u uzuka putar Pawru a'e wà nehe, ipei'ài'àng pà

a'e wà nehe, i'i zauxiapekwer wanuwihaw uzeupe. A'e rupi omono kar zauxiapekwer teko wamytepe wà, Pawru henuhem kar pà wamyter wi wà. — Peraha penàpuzuhu pupe nehe ty wà, (ta'e nupuner kwaw izuka haw rehe penàpuz me a'e wà nehe xe), i'i wanupe. (Wenuhem heruwà wà.)

¹¹ Pyhaw zemunehew paw pe heko mehe Zanezar Zezuz upu'àm wà Pawru huwake kury. Ekyze zo wanuwi nehe ty, i'i izupe. — Eremume'u herehe ze'egaw kwez xe har wanupe ne, Zeruzarez tawhu pe har wanupe ne. Eremume'u putar nezewegatete eho Hom tawhu pe har wanupe nehe kury, i'i izupe.

— *Xiuka putar Pawru zane nehe, i'i amo zutew uzeupeupe a'e wà kury*

¹² Iku'egwepe zutew uze-mono'og a'e wà kury, Pawru izuka haw rehe uze'eze'eg pà a'e wà kury. Umume'u tuwe ma'e wemiapo rà m uzeupe wà. — Namai'u kwaw Pawru imàno 'ym mehe we ihe nehe, xo imàno re zo amai'u wi putar nehe, i'i tuwe uzeupeupe wà. — Tuwe Tupàn uzepek herehe nehe, aze azuhaw ko heze'eg ihe nehe, i'i uzeupeupe wà. ¹³ Nezewe uze'eg ma'e kwer wà, 40 waneta haw a'e wà. Umume'u umai'u 'ymaw nezewe uzemono'og ma'e wanupe wà. ¹⁴ Na'e a'e awa oho xaxeto wanuwihaw ipyr wà, amogwer tàmuz wapyr wà. — Nezewe haw urumume'u tuwe kwez Tupàn huwa rupi ure kury. Nurumai'u kwaw Pawru imàno 'ym mehe we ure nehe. Xo imàno re urumai'u wi putar ure nehe, i'i wanupe wà. ¹⁵ — A'e rupi pemono kar peze'eg zauxiapekwer wanuwihaw pe nehe. — Erur Pawru xe urewe nehe ty, peze mua'u izupe nehe, i'i wanupe wà. — Ta'e urepuran wer hehe ure nehe xe, ta'e nurukwaw

katu kwaw ma'e paw rupi ure xe, peze mua'u izupe nehe, i'i wanupe wà. — Ure ure kury, uruzemuàgà'ym putar ure kury. Xe kutyr pe rupi iata mehe we uruzuka putar ure nehe, nuhem pixik kwaw xe a'e nehe, i'i wanupe wà.

¹⁶ Amo awa a'e pe hekon a'e, Pawru i'ir romo hekon a'e. Wenu tuwe waze'eg. A'e mehe wixe zauxiapekwer hàpuzuhu pe kury, Pawru pe uze'eg pà kury, weminu kwer imume'u pà izupe kury. ¹⁷ Na'e Pawru wenez amo zauxiapekwer wanuwihaw uzeupe kury. Uze'eg izupe. — Eraha ko kwàkwàmo neruwihaw pe nehe ty. Ta'e ipurumume'u wer ma'e rehe izupe a'e xe, i'i izupe.

¹⁸ Weraha zauxiapekwer kwàkwàmo uwihaw pe kury. — Neremimunehew kwere a'e, herenoz kwez a'e, ko kwàkwàmo herur kar pà xe nepyr a'e. Ta'e ipurumume'u wer ma'e rehe newe a'e xe, i'i izupe.

¹⁹ Tuwihaw upyhyk kwàkwàmo ipo rehe heraha pà pepa'i. Amogwer a'e pe har nuenu kwaw waze'eg wà. — Ma'e eremume'u putar ihewe ty, i'i izupe.

²⁰ — Tuwihaw wanuwihaw a'e wà nehe, wenez putar Pawru heraha haw newe wà nehe, uzepyr wà nehe. — Urepuranu wer hehe nehe, ta'e nurukwaw katu kwaw heko haw ure xe, i'i mua'u putar newe wà nehe. ²¹ — Eruzar zo waze'eg nehe, ta'e heta 40 awa pe rupi a'e wà xe. Uzeàmim putar a'e pe wà nehe, Pawru hàro pà wà nehe. Ipuruzuka wer hehe wà. — Nurumai'u kwaw izuka 'ym mehe we ure nehe, i'i kwez a'e wà. Wàro waiko wà kury. Eraha zo Pawru pe rupi nehe kury, i'i kwàkwàmo izupe, tuwihaw pe.

²² I'i tuwihaw izupe. — Emume'u zo xe neremimume'u kwere amo pe

nehe ty, i'i izupe. Na'e omono kar kwàkwàmo uzewi kury.

Tuwihaw omono kar Pawru Tuwihaw Peri pe a'e kury

²³ A'e tuwihaw wenez amo mokoz zauxiapekwer wanuwihaw uzeupe wà kury. — Pemono'og 200 zauxiapekwer pe wà kury. Pezemuàgà'ym Xezarez tawhu pe peho àwàm rehe. Peraha 70 zauxiapekwer kawaru ku'az har pe wà nehe no. Peraha amo 200 zauxiapekwer hu'yw puku imomor har pe wà nehe no. Pezemuàgà'ym nehe kury, ta'e pehem putar peho xe wi kutàri pyhaw nehe, 9 'or mehe nehe xe. ²⁴ Pekupepawrog kawaru Pawru pe nehe no, ta'e wata putar iku'az a'e nehe no xe. Peraha Pawru tuwihaw Peri ipyr nehe, izuka kar 'ym pà nehe, i'i wanupe.

²⁵ Na'e tuwihaw umuapyk uze'eg pape rehe nezewe a'e kury.

²⁶ — Ihe Karaw Iri ihe, ko hepape amono kar putar newe ihe kury. Ne tuwihaw Peri ne. Nekatu ty. Hekatu ihe no.

²⁷ Zutew upyhyk kwez awa a'e wà. Uzuka tària'i wà. Tuwihaw ikàg wera'u ma'e Hom tawhu pe har hemiruze'egete romo hekon a'e. A'e rupi araha amo zauxiapekwer a'e pe ihe wà. Upyro a'e awa zutew wanuwu a'e wà. ²⁸ A'e rupi araha a'e awa zutew wanuwihaw wanuwu rupi ihe. Apuranu wanehe ihe. — Ma'e uzapo a'e, a'e wanupe. — Aipo ikatu 'ym ma'e uzapo a'e, a'e wanupe. ²⁹ Nuzapo pixik kwaw ikatu 'ym ma'e a'e. Màràzàwe tuwe ipuruzuka wer hehe wà. Nakwaw kwaw ihe. Màràzàwe tuwe ipurumunehew kar wer hehe wà. Nuzapo kwaw ikatu 'ym ma'e a'e. — Nuweruzar kwaw ureràmuz ze'eg iko a'e. Uhaw kar waze'eg teko wanupe a'e, i'i mua'u ihewe wà ³⁰ Na'e amo awa umume'u ma'e wà kwez ihewe a'e

kury. — Zutew uzuka putar Pawru a'e wà nehe, i'i kwez ihewe wà. A'e rupi amono kar putar newe ihe nehe kury. — Pemume'u hemiapo kwer ikatu 'ym ma'e peho tuwihaw ikàg ma'e huwa rupi nehe ty wà, a'e kwez zutew wanupe. A'e rupi oho putar nepyr a'e wà nehe, imume'u pà neruwa rupi a'e wà nehe. Upaw hema'emume'u haw kwez kury, i'i izupe, uze'eg imuapyk pà pape rehe a'e.

³¹ Weruzar zauxiapekwer ize'eg a'e wà. Weraha Pawru a'e wi pyhaw wà. Te uhem Àxipa taw pe wà. (Uker a'e pe wà.) ³² Iku'egwepe zauxiapekwer wà, upy rehe wata ma'e wà, uzewyr oho Zeruzarez pe wàpuzuhu pe wà. Kawaru ku'az wata ma'e wata wi oho waiko Pawru heraha pà wà. ³³ Weraha waiko wà, Xezarez tawhu kutyr wà. Uhem a'e pe wà. Omono pape tuwihaw pe wà. Omono Pawru izupe wà no. ³⁴ Umugeta pape a'e. Upuranu Pawru rehe. — Ma'enugar ywy rehe har romo ereiko ne, i'i izupe. — Xiri ywy rehe har romo aiko ihe, i'i izupe. ³⁵ — Aenu putar nema'emume'u haw ihe nehe, amo 'ar mehe nehe. Xiàro neremiapo kwer imume'u àrà m zane wà nehe. Xe wahem mehe nehe, erezur putar heruwa rupi nehe, i'i izupe. Na'e uze'eg zauxiapekwer wanupe kury. — Peraha 'aw awa Ero hàpuzuhu pe kury. Peme'egatu hehe nehe, imonokatu pà nehe. Pemuhem kar zo a'e wi nehe, i'i wanupe.

24

Zutew umume'u mua'u Pawru ikatu 'ymaw a'e wà kury

¹ Na'e 5 'ar pawire Xaxeto wanuwihaw a'e, Anani her ma'e a'e, oho Xezarez tawhu pe a'e kury. Amo tàmuz oho hupi a'e wà no. Amo wanekuzaromo uze'eg ma'e Tetur her ma'e oho hupi a'e no. Uhem wà tuwihaw Peri

huwa rupi wà, uze'eg pà Pawru rehe wà, hemiapo kwer imume'u mua'u pà izupe wà. ² Wenz Tetur imuwà huwa rupi wà. Tetur a'e, uze'eg nezewe Pawru rehe a'e. — Tuwihaw. Erekwaw katu pure-ruze'egaw ne. Tuwihaw ikatuahy ma'e romo ereiko ne, a'e rupi kwehe nuruzeàmàtyry'ym kwaw ko ywy rehe ure. Ikatuahy ma'e tetea'u erezapo kar iko purupe ne no. A'e rupi ikatuahy urereko haw urewe ko 'ar rehe kury, ko ywy rehe kury. ³ Ikatuahy nezewe haw urewe. A'e rupi nekatuahy urewe ne. ⁴ Naze'eg tetea'u kwaw neruwa rupi ihe nehe kury, ta'e amo ae ma'e tetea'u rehe nepurapo wer kutàri nehe no xe. A'e rupi, aze ereputar, xo ko ma'e amume'u putar newe ihe nehe. ⁵ 'Aw awa a'e, Pawru her ma'e a'e, na'ikatu pixik kwaw a'e. Uzapo kar ikatu 'ym ma'e iko teko wanupe. Umuzeàmàtyry'ym kar zutew oho iko ywy nà nàgatu a'e wà, taw nà nàgatu a'e wà no. Zezuz Nazare pe har hemiruze'eg wanuwihaw romo hekon a'e, waneruze'egar romo hekon a'e. ⁶ Weraha zutew 'ym Tupàn hàpuzuhu pupe a'e wà no, imuaiw pà Tupàn huwa rupi a'e wà no. A'e rupi urupyhyk kar ure. Urezepyk wer zepe hehe ure, ureràmuzgwer ze'eg rupi katete ure. ⁷ Tuwihaw Irizi a'e, wixe a'e pe urepyr a'e, zauxiapekwer wanerur pà a'e. Wenuhem Pawru urewi wà, urepetepetek pà wà. ⁸ Na'e Irizi umur kar hemiapo kwer imume'u har xe neruwa rupi a'e wà. Aze erepuranu 'aw awa wanehe nehe, erekwaw putar hemiapo kwer paw rupi nehe, hemimume'u kwer paw rupi nehe no. Urepuruzuka wer zepe hehe ure, hemimume'u kwer ikatu 'ym ma'e rehe ure, i'i Tetur izupe, tuwihaw Peri pe.

⁹ Amogwer zutew a'e pe har umume'u mua'u hemiapo kwer izupe a'e rupi katete a'e wà no. —

Azèharomoete ize'eg a'e, i'i mua'u izupe.

Pawru umume'u weko haw tuwihaw Peri pe a'e kury

¹⁰ Na'e tuwihaw opoe'eg Pawru pe kury, imuze'eg kar pà uwa rupi kury. Uze'eg Pawru izupe kury. — Kwehe ereiko ko ywy rehe har waneruze'egar romo ne. A'e rupi herurywete neruwa rupi heze'eg pà ihe. Ta'e tuwihaw ikatuahy ma'e romo ereiko ne xe. ¹¹ Aze erupuranu amogwer wanehe nehe, ko heze'eg umume'u putar tuwe newe a'e wà nehe no. Namumaw kwaw ¹² 'ar Zeruzarez tawhu pe hereko pà ihe, Tupàn imuwete katu pà a'e pe ihe. ¹² Zutew herexak a'e pe wà. Nazàmàtry'ym kwaw a'e pe har ihe wà. Namuikwahy kar kwaw ihe wà no, ni wazemono'ogaw pe, ni taw mytepe no. ¹³ Hemu'em iko newe a'e wà kury. Naiko kwaw wane-mimume'u kwer zàwenugar romo ihe. Nupuner kwaw hekatu 'ymaw hexak kar haw rehe newe wà, ta'e naheta kwaw xe. ¹⁴ Xo ko ma'e zo azèharomoete a'e. Amuwete katu Tupàn ureràmuzgwer wazar ihe. — Zezuz a'e, Tupàn ta'yr romo hekon a'e, a'e wanupe. Na'ikatu kwaw heze'eg wanupe. Azeruzar Moizez ze'eg pape rehe imuapyk pyrer kwehe arer rehe paw rupi ihe no. ¹⁵ Azeruzar Tupàn rehe ihe, 'aw awa wazàwegatete ihe. Teko ukweraw putar umàno re a'e wà nehe. Ikatu ma'e ukweraw wi putar wà nehe, ikatu 'ym ma'e ukweraw wi putar a'e wà nehe no. Paw rupi katete ukweraw putar amo 'ar mehe wà nehe, a'e wanupe. Aiko 'aw awa wazàwegatete ihe. ¹⁶ A'e rupi azeagaw tuweharupi ikatu ma'e zutyka'i iapo pà ihe. A'e rupi Tupàn a'e nehe, teko a'e wà nehe no, nupuner kwaw ikatu 'ymaw heremiapo kwer imume'u haw rehe a'e wà nehe, ta'e naheta

kwaw xe. Ta'e akwaw heremiapo kwer ikatu haw ihe xe.

¹⁷ Kwehe mehe Tupàn hemono kar Zeruzarez wi a'e. Amo 'ar mehe azewyr aha a'e pe ihe, temetarer heraha pà heànàm wanupe ihe, ma'ea'yr Tupàn pe imono pà ihe. Amono ma'ea'yr Xaxeto wanupe. Uzuka Tupàn huwa rupi herekuzaromo wà. ¹⁸ A'e ma'e iapo mehe 'aw awa herexak a'e pe a'e wà, hemukatu haw iapo pawire a'e wà. Naheta kwaw teko hepyr wà. Namuaiw kwaw Tupàn hàpuzuhu ihe. Naraha kwaw zutew 'ym tàpuzuhu pupe ihe wà. ¹⁹ Amo zutew Az ywy rehe har a'e pe wanekon a'e wà. Tuwe a'e ae xe wanur wà nehe, heremiapo kwer imume'u pà neruwa rupi wà nehe, aze ize'eg wer wà nehe. ²⁰ Aze ru'u a'e wà nehe, aze ru'u xe har wà nehe, tuwe umume'u heremiapo kwer newe wà nehe kury. Umume'u tuwihaw a'e pe har wanupe wà. Tuwe umume'u newe wà nehe no. ²¹ Xo pitài ma'e zo amume'u tuwihaw wanupe ihe. — Hepyhyk kar kwez a'e wà, ipuruzuka wer herehe a'e wà, ta'e azeruzar umàno ma'e wakweraw pàwàm rehe ihe xe, a'e wanupe ihe. A'e heze'eg na'ikatu kwaw wanupe a'e. A'e rupi wikwahy ihewe wà kury, i'i Pawru a'e, tuwihaw Peri pe a'e.

²² Na'e Peri a'e kury, umupytu'u kar waze'eg ire a'e kury, ta'e ukwaw katu Zezuz hape a'e xe. — Amume'u putar heremiapo ràp peme amo 'ar mehe ihe nehe. Aze ru'u amuhem kar putar Pawru ihe nehe. Aze ru'u amunehew kar putar nehe. Xiàro tuwihaw Irizi tur àwàm nehe. Ithem ire nehe, amume'u putar heremiapo ràp peme ihe nehe, i'i wanupe. ²³ Na'e uze'eg zauxiapekwer wanuwihaw pe kury. — Emonokatu Pawru ne nehe ty. Ezekaiw katu hehe nehe. Emuixe kar zo izuka har

ipyr ne wà nehe, i'i izupe. — Tuwe wata iko taw mytepe nehe, aze iata wer nehe. Tuwe zauxiapekwer wata hupi wà nehe no, tuweharupi wà nehe no. A'e rupi nuzàn kwaw zanewi nehe. Tuwe a'e awa nuzuka kwaw Pawru a'e wà nehe, i'i izupe. — Aze imyrypar ipurupytywà wer hehe wà nehe, tuwe upytywà wà nehe, i'i izupe. Na'e a'e tuwihaw oho a'e taw wi amo taw pe kury.

Tuwihaw Peri uputar temetarer a'e kury

²⁴ Māràn 'ar pawire Peri ur wi a'e pe a'e, hemireko Zuxia herur pà a'e. Umur kar Pawru uwa rupi kury. — Eze'eg neruwihawete Zezuz rehe nehe, i'i izupe. Na'e Pawru uze'eg Zaneruwihawete Zezuz rehe uzeruzar haw rehe izupe a'e. ²⁵ — Nezewe uzapo kar Tupàn zanewe a'e, i'i izupe. — Xo ikatuahy ma'e zo ezapo eho iko purupe nehe, i'i iko zanewe. — Ezeruze'egatu nehe, i'i iko zanewe no. — Amo 'ar mehe azepyk putar ikatu 'ym ma'e iapo har wanehe ihe nehe, uzeruzar 'ym ma'e wanehe ihe nehe, i'i iko zanewe, i'i Pawru izupe, tuwihaw Peri pe. Ukyze katu tuwe Peri kury, ize'eg henu re kury. — Ezewyr eho neker haw pe nehe kury, i'i Pawru pe. — Amo 'ar mehe nehe, xe hereko wi mehe nehe, urumur kar wi putar ihe nehe, nemuze'eg kar wi pà ihe nehe, i'i izupe.

²⁶ — Aze ru'w Pawru umur putar temetarer ihewe nehe, zemunehew paw wi uhem àwàm imekuzar pà nehe, i'i uzeupe upy'a pe, ta'e uputar temetarer a'e xe. A'e rupi tuweharupi wenz Pawru imuwà uwa rupi a'e, izupe uze'eg pà a'e. Pawru nomono kwaw temetarer izupe.

²⁷ Mokok kwarahy umumaw nezewe uze'eg pà a'e wà. Na'e amo tuwihaw uhem wà a'e pe a'e kury, Peri hekuzaromo wiko pà

a'e kury. Poraxipez her romo a'e. Peri a'e, na'ipurumurywete kar wer kwaw zutew wanehe a'e, a'e rupi numuhem kar kwaw Pawru zemunehew paw wi a'e. Umupyta kar wi wi a'e pe.

25

— *Hepurumume'u wer hereko haw rehe tuwihaw ikàg wera'u ma'e pe ihe nehe, i'i Pawru a'e kury*

¹ Uhem Tuwihaw Poraxipez wà a'e ywy rehe a'e kury. Na'iruz 'ar pawire oho Xezarez tawhu wi kury. ² A'e pe heko mehe Xaxeto wanuwihaw a'e wà, amogwer zutew wanuwihaw a'e wà no, umume'u Pawru hemiapo kwer izupe a'e wà. Na'e wenz ma'e izupe wà. ³ — Erur kar Pawru xe Zeruzarez pe nehe, i'i izupe wà. Ta'e ipuruzuka wer hehe iata mehe wà xe. — Aze zauxiapekwer werur wà nehe, xiuka pe rupi iata mehe zane nehe, i'i uzeupeupe wà. (Numume'u kwaw izuka àwàm tuwihaw pe wà.) ⁴ I'i Poraxipez zutew wanuwihaw wanupe a'e. — Amunehew kar Pawru Xezarez tawhu pe ihe, i'i wanupe. — Ihe ae ihe, azewyr putar tàrityka'i a'e pe ihe nehe kury. ⁵ Tuwe penuwihaw oho a'e pe a'e wà nehe no, herupi wà nehe no. A'e mehe upuner Pawru hemiapo kwer imume'u haw rehe a'e pe wà nehe, heruwa rupi wà nehe, huwa rupi wà nehe, i'i wanupe.

⁶ Poraxipez umumaw amo 8 'ar a'e pe Zeruzarez tawhu pe uker pà. A'e re uzewyr wi oho Xezarez tawhu pe no. Iku'egwepe wapyk oho tuwihaw renaw rehe kury. Umur kar Pawru imuwà uwa rupi kury. ⁷ Ithem mehe zutew Zeruzarez tawhu wi ur ma'e kwer upu'àm wà huwake wà, izywyr wà. Uzypyrog ikatu 'ym ma'e tetea'u imume'u pà hehe wà, tuwihaw pe wà. Tuwihaw

nuzeruzar kwaw waze'eg rehe. -Mo wexak iapo mehe wà, i'i wanupe. Ni amo nuexak kwaw Pawru a'e wà, ikatu 'ym ma'e iapo mehe a'e wà. ⁸ Pawru umume'u wemiapo kwer wanupe kury. — Nazapo pixik kwaw ikatu 'ym ma'e ihe. Tuweharupi aruzar zutew wanàmuz waze'eg ihe. Nazapo kwaw ikatu 'ym ma'e Tupàn hàpuzuhu pupe. Aruzar Hom tawhu pe har wanuwihaw ikàg wera'u ma'e Xez her ma'e ze'eg ihe no, i'i tuwihaw pe a'e, amogwer wanuwa rupi a'e. (A'e rupi tuwihaw nuzuka kar kwaw.)

⁹ Tuwihaw Poraxipez a'e, ipurumurywete kar wer zutew wanehe a'e, a'e rupi upuranu Pawru rehe kury. — Aipo neho wer Zeruzarez pe ne, neremiapo kwer imume'u pà heruwa rupi a'e pe nehe, zutew wapyr nehe, i'i izupe.

¹⁰ Uze'eg Pawru izupe. — Aiko tuwihaw renaw huwa rupi ihe kury, kutàri kury. Màràzàwè tuwe aha putar Zeruzarez pe nehe. Nazapo pixik kwaw ikatu 'ym ma'e zutew wanupe ihe. Erekwaw katu heremiapo kwer ne, hekatu haw ne, i'i izupe. ¹¹ Aze mo ikatu 'ym ma'e azapo, a'e mehe mo azemono mo newe hezezuka kar pà ihe. Nainoz iwer mo hemuhem kar haw newe ihe. Hemu'em herehe newe a'e wà. A'e rupi nerepuner kwaw hemono haw rehe wanupe ne, hezuka kar pà wanupe ne. Aze nanepurumuhem kar wer kwaw herehe zemunehew paw wi nehe, a'e mehe hemono kar pe tuwihawete ikàg wera'u ma'e Hom pe har huwa rupi nehe. Aze wenu hema'emume'u haw a'e nehe, hemuhem kar putar tuwe a'e nehe, i'i izupe, Poraxipez pe. ¹² Tuwihaw Poraxipez upuranu upyr har ma'ekwaw par wanehe kury. Na'e i'i Pawru pe kury. — Neho wer tuwihawete ikàg wera'u ma'e huwa rupi ne, Hom tawhu

pe har huwa rupi ne. A'e rupi oromono kar putar a'e pe izupe ihe nehe kury, i'i izupe.

Weraha Pawru tuwihaw Akiri huwa rupi a'e wà kury

¹³ Màràn zahy pawire tuwihaw Akiri ur a'e pe Xezarez tawhu pe a'e, wemireko Pereni hupi a'e, tuwihaw Poraxipez hexak pà a'e. — Ikatuahy xe nezur awer, ikatuahy tuwihaw xe har romo nereko haw, i'i izupe wà. ¹⁴ Màràn 'ar pawire Poraxipez umume'u Pawru heko awer izupe, tuwihaw Akiri pe. — Tuwihaw Peri a'e, umunehew kar amo awa Pawru her ma'e xe a'e. Wezar zemunehew paw pe a'e, xe wi uhem mehe a'e. ¹⁵ Zeruzarez pe heho mehe zutew wanuwihaw umume'u hemiapo kwer ikatu 'ym ma'e ihewe a'e wà. — Ezuka kar nehe ty, i'i ihewe wà. ¹⁶ — Hom tawhu pe har nuzapo kwaw nezewe haw a'e wà, a'e wanupe ihe. — Aze teko ipurumume'u wer ma'e rehe tuwihaw huwa rupi wà nehe, amo awa rehe nehe, tuwihaw werur putar a'e awa uwa rupi a'e nehe. A'e rupi a'e awa upuner wemiapo kwer imume'u har wanexakaw rehe a'e. Upuner waze'eg henu haw rehe a'e no. Aze hemu'em hehe wà nehe, wenu putar wanemu'emaw nehe no. — Hemu'em newe herehe wà, i'i putar tuwihaw pe nezewe mehe nehe, a'e wanupe. ¹⁷ A'e rupi zutew ur xe a'e wà. A'e rupi iku'egwepe apyk aha tuwihaw renaw rehe ihe, Pawru herur kar pà heruwa rupi ihe. ¹⁸ Hemiapo kwer imume'u har upu'àm wà heruwa rupi wà. — Aze ru'u Pawru ikatu 'ym ma'e iapo har romo hekon a'e, a'e hezeupe. Nan. Numume'u kwaw hemiapo kwer ikatu 'ym ma'e ihewe wà. ¹⁹ Xo wàmuzgwer ze'eg rehe zo uze'eg a'e wà. Amo ae awa rehe uze'eg wà. Zezuz a'e awa her romo a'e. Umàno ma'e kwer rehe uze'eg wà. — Ukweraw wi umàno re a'e,

i'i Pawru. (Ize'eg na'ikatu kwaw zutew wanupe. A'e rupi ipuruzuka wer hehe wà.) ²⁰ Numume'u katu kwaw agwer ma'e ihewe a'e wà. A'e rupi apuranu Pawru rehe ihe. — Aipo neho wer Zeruzarez pe heruwa rupi nepu'àm pà a'e pe nehe, a'e izupe. ²¹ Na'ihò wer kwaw a'e pe. — Emuzekaiw katu kar zauxiapekwer herehe ne wà nehe ty, i'i ihewe. — Hemono kar tuwihawete ikàg wera'u ma'e Hom tawhu pe har Awkuz her ma'e pe nehe. Amume'u putar hereko haw izupe ihe nehe, i'i ihewe, i'i Poraxipez a'e, tuwihaw Akiri pe a'e.

²² Na'e Akiri i'i Poraxipez pe kury. — Hepurenu wer a'e awa ze'eg rehe ihe no pa, i'i izupe. — Pyhewe erenu putar nehe, i'i Poraxipez izupe.

²³ Iku'egwepe Akiri a'e, Pereni a'e no, ur a'e pe a'e wà, tuwihaw renaw pe a'e wà. Wata waiko tuwihaw ikàg wera'u ma'e ài wà, ma'e hekuzar katu ma'e imunehew pà uzehezehe wà. Zauxiapekwer wanuwihaw a'e wà no, teko waneruze'egar a'e wà no, wixe a'e pe huwa rupi a'e wà no. — Perur Pawru heruwa rupi nehe ty wà, i'i Poraxipez zauxiapekwer wanupe a'e kury. Oho ipiaromo wà. Werur huwa rupi wà. ²⁴ Uze'eg Poraxipez amogwer wanupe kury. — Tuwihaw Akiri. Amogwer xe har wà no. Aiko a'e awa a'e. Zutew paw rupi katete a'e wà, xe har a'e wà, Zeruzarez pe har a'e wà no, umume'u hemiapo kwer ikatu 'ym ma'e ihewe a'e wà. — Ezuka kar tàrityka'i nehe kury ty, i'i ahyahy ihewe wà, uhapukaz pà wà. ²⁵ Numume'u kwaw ikatu 'ym ma'e hemiapo kwer wà. A'e rupi nazuka kar kwaw ihe. Iho wer tuwihawete ikàg wera'u ma'e Hom pe har Awkuz her ma'e huwa rupi a'e. A'e rupi amono kar putar a'e pe ihe nehe kury. ²⁶ Ma'e amuapyk putar pape rehe ihe nehe, tuwihaw

Hom pe har pe imono kar pà ihe nehe. Nakwaw kwaw ihe. A'e rupi arur Pawru xe neruwa rupi ihe kury, tuwihaw Akiri. A'e rupi erepuner ma'e imume'u haw rehe ihewe nehe. A'e mehe amuapyk putar neze'egaw pape rehe ihe nehe, Hom pe har wanuwihawete ikàg wera'u ma'e pe imono kar pà ihe nehe. ²⁷ Ta'e napuner kwaw Pawru imono kar haw rehe izupe ihe nehe xe, aze namono kar kwaw pape Pawru hemiapo kwer ikatu 'ym ma'e imume'u haw izupe ihe nehe.

26

Pawru umume'u weko haw tuwihaw Akiri pe a'e kury

¹ Na'e Akiri uze'eg Pawru pe kury. -Erepuner nezehe neze'egaw rehe ne kury, i'i izupe. A'e rupi upyho Pawru opo tuwihaw kutyr a'e, izupe uze'eg pà a'e.

² — Tuwihaw Akiri. Herurywete kutàri ihe, ta'e amume'u putar heremiapo kwer heremimume'u kwer newe ihe kury xe, kutàri ihe kury xe. Ta'e zutew umume'u mua'u ma'e tuwihaw pe a'e wà xe, ipuruzuka wer pà herehe a'e wà xe. ³ Herurywete ihe, ta'e newe aze'eg ihe xe, ta'e erekwaw katu zutew wanàmuzgwer ze'eg ne xe. A'e rupi einu katu tuwe heze'eg ne nehe kury. Tuwe nanekweraz kwaw heze'eg mehe nehe.

⁴ Zutew ukwaw katu hereko awer hekwarer mehe arer a'e wà, ukwaw te hereko haw ko 'ar rehe har a'e wà no. Izypy mehe arer we aiko heywy rehe ihe, Zeruzarez tawhu pe hereko pà ihe. ⁵ Izypy mehe arer we aiko ze'eg kwehe arer kwaw par romo ihe, parizew romo ihe. Zutew ukwaw hereko haw a'e wà. Aze mo ipurumume'u wer hehe newe wà, umume'u mo newe wà. Aruzar tuwe ze'eg kwehe arer ihe. ⁶ Kutàri apu'àm xe ihe, neruwa rupi ihe,

ta'e azeruzar Tupàn ze'eg kwehe arer rehe ihe xe. Ta'e kwehe mehe Tupàn umume'u ma'e wemiapo ràm zaneràmuz wanupe a'e xe. Azeruzar tuwe a'e hemimume'u kwer rehe ihe. ⁷ Zutew paw rupi a'e wà, wàro Tupàn hemimume'u kwer tur àwàm waiko a'e wà. Zutew kwer paw rupi umuwete katu Tupàn waiko wà, tuweharupi wà, 'aromo wà, pyhaw wà no. Wàro tuwe a'e Tupàn hemimume'u kwer tur àwàm waiko wà. — Zezuz Zaneruwihawete a'e Tupàn hemimume'u kwer romo hekon a'e, a'e zutew wanupe ihe. A'e rupi ipuruzuka wer herehe wà kury. A'e rupi umume'u mua'u heremiapo kwer ikatu 'ym ma'e newe wà kury. ⁸ — Tupàn nupuner kwaw teko umàno ma'e kwer wamugweraw kar haw rehe a'e, i'i zutew wà. Màràzàwe tuwe nuzeruzar kwaw Tupàn ikàgaw rehe wà. Nakwaw kwaw ihe.

⁹ Izypy mehe ihe no, hepuruzuka wer zepe Zezuz Nazare pe har rehe uzeruzar ma'e wanehe ihe no. ¹⁰ A'e rupi nezewe haw azapo Zeruzarez tawhu pe hereko mehe ihe no. Xaxeto wanuwihaw umur uze'eg ihewe wà, Tuwihawete Zezuz rehe uzeruzar ma'e wamunehew kar pà wà. Na'e azuka kar hehe uzeruzar ma'e tetea'u ihe wà no. Ikatu wazuka haw ihewe. ¹¹ Tuweharupi aha wazemono'ogaw pe, ma'erahy ipuraraw kar pà wanupe. — Pezewyr Zezuz wi nehe, a'e wanupe. Nupytu'u kwaw hehe uzeruzar ire wà. Aikwahy wanupe. Taw muitea'u har pe aha ihe no, wazuka kar pà ihe no.

Pawru umume'u Zezuz rehe uzeruzar haw tuwihaw Akiri pe a'e kury

¹² — A'e rupi ata aha teko Namaz tawhu kutyr kury. Ta'e tuwihaw hemono kar a'e pe a'e wà xe, uzeruzar ma'e a'e pe har wazuka kar pà ihewe a'e wà xe. ¹³ Pe rupi Namaz kutyr heata mehe

kwarahy wapytepe hin mehe aexak tatainy heny katu mehe ihe. Heny katu wera'u kwarahy wi a'e. Awa herupi wata ma'e wexak a'e wà no. ¹⁴ Ure paw rupi uru'ar ywy rehe ure. Aenu amo teko ihewe uze'eg mehe ihe, zutew ze'eg rupi ize'eg mehe ihe. — Xawru, Xawru, màràzàwe tuwe erepuraraw kar ma'erahy iko ihewe ne, i'i ihewe. Aze kawaru omomor upy umukyzykaw rehe nehe, a'e mehe uzekutuk a'e ae nehe. Nezewegatete ne no, erepuraraw putar ma'erahy nehe no, ta'e erepuraraw kar ma'erahy ihewe ne no xe, herehe uzeruzar ma'e wanupe ne no xe.

¹⁵ — Mo romo ereiko ne, hezar, a'e izupe, hehe hepuranu pà. — Aiko Zezuz romo ihe, erepuraraw kar ma'erahy iko ihewe ne, i'i ihewe. ¹⁶ — Epu'àm ty, i'i ihewe. — Azexak kar kwez newe kury, ta'e urumuigo kar putar heremiruze'eg romo ihe nehe xe, i'i ihewe. — Emume'u xe kutàri neremixak kwer eho teko wanupe nehe, ma'e neremixak ràm imume'u pà nehe no, ta'e aexak kar putar amo ma'e amo 'ar mehe newe ihe nehe no xe, i'i ihewe. ¹⁷ — Urupyro putar Izaew izuapyapyr wanuwì ihe nehe, zutew wanuwì ihe nehe. Nanzuka kwaw wà nehe, i'i ihewe. ¹⁸ — Emuhàpyhàgatu kar waneha nehe. Emuzewyr kar nehe, ipytunaw wi tatainy pe ne wà nehe, Zurupari ikàgaw wi Tupàn pe ne wà nehe. A'e rupi aze uzeruzar herehe wà nehe, Tupàn heharaz putar wanemiapo kwer ikatu 'ym ma'e wi nehe, imunàn pà nehe. Wiko putar Tupàn hemiruze'eg romo Tupàn hemixamixak romo a'e wà nehe no, i'i ihewe, i'i Pawru a'e, tuwihaw Akiri pe a'e.

Pawru umume'u uma'ereko haw tuwihaw Akiri pe

19 — A'e rupi, tuwihaw Akiri, aruzar hezar heremixak kwer ize'eg teko ihe. Ywate har romo hekon a'e. ²⁰ Namaz pe ràgypy aha ihe. A'e re aha Zeruzarez pe ihe no, zutew ywy rehe taw nàràgatu ihe no, zutew 'ym wapyr ihe no. Amume'u Zezuz rehe ze'eg puràg aha ihe. — Pepytu'u ikatu 'ym ma'e iapo re nehe, a'e aha teko wanupe. — Pezewyr Tupàn pe nehe, a'e aha teko wanupe. — Pezapo ikatu ma'e peho peiko nehe no, izupe pezewyr haw hexak kar pà purupe nehe no, a'e aha teko wanupe. ²¹ A'e rupi zutew hepyhyk a'e wà, Tupàn hàpuzuhu pe hereko mehe a'e wà. Uzeagaw zepe hezuka pà wà. ²² Tupàn hepytywà a'e. Te ko 'ar rehe hepytywà iko a'e no. A'e rupi aiko xe penuwa rupi ihe, Zezuz hemiapo kwer imume'u pà peme ihe, ikàg ma'e wanupe, ikàg 'ym ma'e wanupe no. Moizez umume'u ma'e uzeapo ma'e rà m a'e. Amogwer Tupàn ze'eg imume'u har kwehe arer a'e wà no, umume'u ma'e uzeapo ma'e rà m a'e wà no. ²³ — Zanneruwihawete zanepyro har ur putar a'e nehe, i'i teko wanupe wà. — Upuraraw putar ma'erahy a'e nehe. Umàno putar a'e nehe no. A'e ràgypy ukweraw wi putar umàno re a'e nehe no. Umume'u putar Tupàn purupyro haw zutew wanupe nehe, zutew 'ym wanupe nehe no, i'i izupe wà. — A'e rupi katete heze'egaw ihe no, i'i Pawru a'e pe har wanupe.

²⁴ Ize'eg mehe we tuwihaw Poraxipez uhapukaz izupe a'e. — Nere'o ty, Pawru. Erezemu'e ma'e tetea'u rehe tuweharupi ne, erekwaw ma'e tetea'u ne, a'e rupi he'o ma'e romo ereiko kury, i'i izupe, hehe uze'eg uryw ahyahy pà. ²⁵ — Nan kwaw ty. Nahere'o kwaw ihe ty, i'i Pawru izupe. — Heze'eg azeharomoete har romo ihe. Heze'eg uzawy he'o ma'e ze'eg ihe, i'i izupe.

²⁶ — Tuwihaw Akiri, i'i Pawru inugwer tuwihaw pe kury. — Apuner newe heze'egaw rehe ihe, hekyze 'ym mà ihe, ta'e erekwaw katu agwer ma'e ne no xe, i'i izupe. — Erexak Zezuz hemiapo kwer paw rupi ne, ta'e nuzapo kwaw a'e ma'e muitea'u a'e xe. Nuzeàmim kwaw iapo mehe. Xe har paw rupi katete wexak Zezuz xe ko ywy rehe heko mehe a'e wà no.

²⁷ Tuwihaw Akiri. Aipo erezeruzar Tupàn ze'eg imume'u har wanehe ne, kwehe arer wanehe ne. Akwaw wanehe nezeruzar haw ihe, i'i izupe.

²⁸ I'i Akiri Pawru pe kury. — Nakwehe kwaw xe zanereko haw. Aipo tàrityka'i hemuigo kar pe kiritàw romo ne, Zezuz rehe uzeruzar ma'e romo ne, i'i izupe.

²⁹ — Aze kwehe zaiko xe nehe, aze'eg putar Tupàn pe nerehe nehe. Aze tàrityka'i zaha putar xe wi nehe, aze'eg putar Tupàn pe nerehe ihe nehe no. Ne nehe, amogwer xe herenu har a'e wà nehe no, tuwe peiko ihe ài nehe. Aze pezeruzar Zezuz rehe hezàwegatete nehe, ikatuahy putar pezeruzar haw ihewe nehe. Xo kyhàhàm tàtà ma'e hepo rehe har naputar kwaw pepo rehe. Aze amo peàpixixi kyhàhàm tàtàahy ma'e pupe nehe, a'e mehe na'ikatu kwaw ihewe nehe, i'i wanupe.

³⁰ Na'e tuwihaw Akiri a'e, tuwihaw Poraxipez a'e no, Pereni a'e no, amogwer a'e pe har paw rupi a'e wà no, upu'àm 'àm a'e wà, a'e wi oho pà a'e wà. ³¹ A'e wi uhem ire uze'eze'eg waiko uzeupeupe wà. — Azeharomoete kwez awa nuzapo kwaw ikatu 'ym ma'e a'e. Mâràzàwe tuwe zutew ipuruzuka wer hehe a'e wà, i'i uzeupeupe wà. — Mâràzàwe tuwe umunehew kar wà, i'i uzeupeupe wà.

³² I'i Akiri Poraxipez pe a'e no. — Aze mo 'aw awa nuenoz iwer Hom pe oho àwàm a'e, tuwihawete ikàg wera'u ma'e huwa rupi oho

àwàm a'e, a'e mehe mo zapuner mo imuhem kar haw rehe zemunehew paw wi zane, i'i izupe.

27

Wata Pawru oho kanuhu pupe a'e kury

¹ Na'e tuwihaw omono kar Pawru Hom tawhu Itar ywy rehe har pe a'e wà kury. Omono tuwihaw Zuriw her ma'e pe wà. Zuriw a'e, zauxiapekwer wanuwihaw ikàg wera'u ma'e rehe uzekaiw ma'e wanuwihaw romo hekon a'e. Weraha amo ae awa imunehew pyràm uzeupi a'e wà no. (Amo zauxiapekwer oho wanupi a'e wà no. Ihe Iruk ihe, ko pape iapo har ihe, aha Pawru rupi ihe no.) ² Uruixe oroho kanuhu pupe ure, kanuhu Àràmi taw wi ur ma'e kwer pupe ure. Uhem etea'i Az ywy huwake a'e, ta'e oho taw a'e ywy rehe har nànnàn a'e xe. Na'e uhem kanuhu oho a'e wi a'e kury. Aritak a'e, Maxeton ywy rehe har Texaron taw pe har a'e, wata urerupi a'e no. ³ Iku'egwepe uruhem Xitor taw pe ure. Zuriw a'e, ikatuahy Pawru pe a'e. — Eho nemyrpar xe har wanexak pà nehe ty, i'i Pawru pe. Oho wapyr. Imyrpar a'e pe har umur temetarer izupe a'e wà. ⁴ (Na'e uruixe wi oroho kanuhu pupe kury.) Wata wi kanuhu kury. Ywytu uhem urekutyr. A'e rupi uruata oroho yrypyp'o Xip her ma'e izywyr kury, ta'e naheta kwaw ywytu a'e pe a'e xe. ⁵ Uruptyterahaw yryhu Xiri ywy izywyr ure no, Pampir izywyr ure no. Uruhem uruzuwà Mir taw pe. Iri ywy rehe tuz a'e. ⁶ Kanuhu noho kwaw ureho àwàm me a'e. Noho kwaw Itar ywy kutyr. A'e rupi Zuriw wekar amo kanuhu ureho àwàm me oho ma'e ràm oho a'e. Wexak kury. (Akwez kanuhu ur Àrexàn taw wi a'e.) Uremuixe kar kanuhu pupe a'e wà.

⁷ Mewe katu uruata oroho uruiko kury. Urumumaw māràn 'ar nezewe ureata pà kury. Zawaiw katu kanuhu iata haw izupe, ta'e ywytu uhua'u a'e xe. Uruhem Xini taw pe kury. Ywytu na'uremono kar kwaw ureho àwàm kutyr kury. A'e rupi amo ywy kutyr oroho. Uruata oroho Kereta izywyr kury, ywytu heta 'ymaw rehe kury. Xàwmon ywy izywyr oroho ure no. ⁸ Uruata wi wi oroho tuweharupi ywy izywyr a'i ure. Zawaiw katu ureho haw. Te uruhem amo taw pe kury, amo pytu'u katu haw pe kury. Namuìte kwaw Araxez taw wi a'e.

⁹ Kwehe urupyta a'e pe. Ta'e ywytu uhua'u a'e xe. Aze mo uruata, urezuka mo a'e. Ta'e ukwen zemukatu haw mai'u haw 'ar a'e xe. Ta'e a'e 'ar paw ire uhua'u wera'u ywytu a'e xe, kwarahy nàn a'e xe. A'e rupi uze'eg Pawru wanupe kury.

¹⁰ — Awa kwer wà, i'i wanupe. — Na'ikatuahy kwaw xe wi zaneata àwàm nehe. Aze zata wi wi nehe, 'y umuaiw putar pema'e kanuhu pupe har a'e nehe. Umuaiw putar kanuhu nehe no. Zanezuka putar nehe no, i'i wanupe.

¹¹ Kanuhu izar a'e, ihem wer tuwe a'e wi a'e. A'e rupi uze'eg zauxiapekwer wanuwihaw pe kury. — Zaha ty, i'i izupe. Tuwihaw nuzekaiw kwaw Pawru ze'eg rehe a'e. Uzekaiw kanuhu izar ze'egaw rehe. ¹² Ta'e na'ikatu kwaw upyta haw a'e pe wanupe a'e wà xe. — Naximumaw kwaw zahy tetea'u xe nehe, naximumaw kwaw 'ar huwixàg ma'e tetea'u xe nehe, i'i uzeupeupe wà. Amo kanuhu pupe har ipyta wer a'e pe wà. Amogwer iho wer a'e wi wà. Iho wer ma'e heta wera'u ipyta wer ma'e wanuwi wà. — Zazeagaw Peni taw pe zaneho pà nehe, aze zapuner nehe, i'i uzeupeupe wà. — Ta'e Kereta ywy rehe tuz a'e taw a'e xe. Ywytu heta 'ymaw rehe tuz a'e. A'e

rupi zapuner a'e pe zanereko haw rehe nehe, 'ar huwixàg ma'e imu-maw pà nehe, i'i uzeupeupe wà.

Ywytuaiw uhem wakutyr a'e kury

¹³ Ywytuaiw upytu'u etea'i kury. — Kwa, zapuner zaneata haw rehe kury, i'i uzeupeupe wà. A'e rupi ukwaraw kanuhu ihàm wà kury. Uruata wi oroho, Kereta ywy izywyra'i. ¹⁴ Nan kwehe tete uzewyr ywytuaiw wà kury. Kwarahy heixe haw kutyr oho ma'e agwer ywytu her romo a'e. Uhem wà urekutyr a'e, yrypypo'o wi uhem pà a'e. ¹⁵ Uhemahy tuwe ywytu kanuhu pe kury. Nurupuner kwaw kanuhu imuata kar haw rehe ywytu kutyr ure, a'e rupi urupytu'u urezeagaw ire kury. Ywytu weraha kanuhu hereko wemimutar rupi kury. ¹⁶ Na'e kanuhu ukwaw oho Kaw ywy izywyr. A'e ywy umupytu'u kar ywytu urewi a'e. A'e pe uru-enuhem kanu pixika'i ma'e imuwà kanuhu pupe kury, iàpixixixi pà kury. ¹⁷ Kanuhu izar ukyze wà kury. — Aze ru'u kanuhu uzekazeka putar nehe, Irim ywy heme'ywyr nehe, i'i uzeupeupe wà. A'e rupi umuezyw kar pànuhu kanuhu imuata kar har wà kury. — Tuwe ywytu zanereraha nehe kury, i'i uzeupeupe wà. ¹⁸ Nupytu'u kwaw ywytu. A'e rupi iku'egwepe kanuhu pupe har uzypyrog uma'e imomor pà kanuhu wi wà, 'y pe wà.

¹⁹ Iku'egwepe omomor amo ae uma'e imono 'y pe wà no. ²⁰ Urumumaw 'ar tetea'u kwarahy hexak 'ym pà ure. Ni zahytata nuruexak kwaw ure. Ywytuaiw uhua'u wi wi tuweharupi. A'e rupi nuruàro kwaw urepyro àwàm kury. — Zamàno putar zane nehe, uru'e urezeupeupe kury.

²¹ Awa kwer numai'u kwaw wà. Umumaw mâràn 'ar umai'u 'ym pà wà. Na'e upu'àm Pawru oho

wanuwa rupi a'e kury. — Awa kwer wà, i'i wanupe. — Aze mo peruzar heze'eg pe, a'e mehe mo napehem iwer mo Kereta ywy wi. Pepyta mo a'e pe. A'e mehe mo ywytuaiw numuaiw iwer mo a'e ma'e paw rupi. ²² A'e rupi amo ma'e amume'u putar peme kury. — Pkyze zo nehe ty wà. Ni amo xe har numàno kwaw wà nehe kury. Xo kanuhu zo uzekazeka putar a'e nehe. ²³ A'e nezewe ihe, ta'e karumehe pyhaw Tupàn heko haw pe har uhem hepyr a'e xe. Ta'e Tupàn hezar heremimuwete katu a'e xe, umur kar a'e weko haw pe har hepyr a'e xe. Uze'eg nezewe ihewe. ²⁴ — Ekyze zo nehe ty, Pawru, i'i ihewe. — Erepu'àm putar eho tuwihawete ikàg wera'u ma'e Hom tawhu pe har huwa rupi nehe. A'e rupi neremàno kwaw ko 'ar rehe nehe. Tupàn a'e, ikatu-ahy a'e, a'e rupi umur nerupi har newe paw rupi a'e wà no. Numàno kwaw ko 'ar rehe a'e wà nehe. Ywytu nuzuka kwaw a'e wà nehe, i'i ihewe. ²⁵ A'e rupi pekyze zo nehe ty wà, pekàg nehe ty wà. Ta'e azeruzar Tupàn rehe ihe xe. Zanepyro putar uze'eg rupi katete a'e nehe. ²⁶ Ywytu zanereraha putar amo yrypypo'o pe a'e nehe, i'i Pawru a'e, amogwer kanuhu pupe har wanupe a'e.

²⁷ Ywytu umumaw 14 'ar nezewe urereraha pà. Yryhu Mezitehàn her ma'e urupyterahaw. Amo 'ar mehe pyaze mehe kanuhu imuata kar har uze'eg wà. — Aze ru'u uruhem etea'i oroho ywy huwake ure kury, i'i wà. ²⁸ Weityk ita kyhàhàm apyr har 'y pupe wà kury, typy haw hagaw pà wà kury. Typy haw 20 zywa imuagaw paw typy haw a'e. Nan kwehe tete omomor wi wà. Na'e typy haw 15 zywa imuagaw paw zo kury. ²⁹ — Kanuhu uzekazeka putar itahu rehe nehe, i'i uzeupeupe wà. Ukyze izuwi wà. A'e rupi

umuezyw 4 itahu kyhàhàm apyr har kanuhu rekwar wi wà. Uze'eg tupàn a'ua'u wanupe wà, kwarahy ihem àwàm henoz pà wanupe wà. ³⁰ Kanuhu imuata kar har a'e wà, izepyro wer zepe a'e wà. A'e rupi umuezyw kar kanu pixika'i ma'e kanuhu wi wà. — Uruixe putar kanu pixika'i ma'e pupe ure nehe, ta'e uruityk putar itahu ipuhuz katu ma'e 'y pupe ure nehe xe, i'i mua'u urewe. — Uruzàpixi putar ita kanuhu rehe ure nehe no. A'e rupi ywytu nueraha kwaw kanuhu itahu rehe ikaika kar pà nehe, i'i mua'u urewe wà. Ihem wer zepe urewi kanuhu wi a'e wà, ta'e ukyze umàno haw wi a'e wà xe. (-Tuwe amogwer umàno wà nehe, i'i uzeupeupe wà.) ³¹ Pawru ukwaw wama'enukwaw paw a'e. A'e rupi i'i zauxiapewer wanupe kury, wanuwihaw pe kury. — Aze a'e awa nupyta kwaw xe kanuhu pupe wà nehe, napepuner kwaw pezepyro haw rehe nehe, i'i wanupe.

³² A'e rupi zauxiapewer omonohok kanu pixika'i ma'e ihàm oho wà, imuhem kar pà a'e wi kanuhu wi wà. Ni amo noho kwaw kanu pixika'i ma'e pupe wà.

³³ Iku'em etea'i kury. — Pemai'u nehe ty wà, i'i Pawru wanupe. — Pemumaw 14 'ar ma'e hàro pà pe. Ni pitài haw napemai'u kwaw. ³⁴ A'e rupi ainoz ko ma'e peme kury. Pemai'u nehe kury, ty wà. Ta'e aze napemai'u kwaw nehe, pemàno putar nehe. Pemai'u nehe ty wà. Ni pitài pe'aw nukuz kwaw pewi nehe. (Napemàno kwaw ko 'ar rehe nehe, napezemugaz kwaw nehe), i'i wanupe.

³⁵ Nezewe uze'eg pawire upyhyk typy'ak opo pe kury. Uze'eg Tupàn pe. — Nekatu Tupàn, ta'e eremur ko temi'u urewe ne xe, i'i izupe. Na'e uzaikaikaw typy'ak kury, i'u pà kury. ³⁶ Na'e amogwer upytu'u ma'e wi ukyze re a'e

wà no. Paw rupi katete umai'u wà kury. ³⁷ Heta 276 teko kanuhu pupe wà. ³⁸ Umai'u pawire omomor arozràn ikurer 'yryhu pupe wà. Nezewe mehe na'ipuhuz katu wera'u kwaw kanuhu kury. A'e rupi upuner uhemaw rehe ywy huwakea'i wà kury.

Ykotok ukauka kanuhu a'e kury

³⁹ Ku'em mehe kanu imuata kar har wexak ywy wà. Nukwaw kwaw ywy her wà. Wexak amo 'ypàri a'e pe wà, ywyxig heta haw wà no. — Aze zapuner nehe, ximuixe kar kanuhu a'e pe nehe ty wà, i'i uzeupeupe wà. ⁴⁰ A'e rupi omonohok kyhàhàm oho wà, ita ipuhuz katu ma'e hezar pà ppy pe wà. Na'e ukwaraw ppykuz taw oho wà. Na'e upir wi pànuhu kanuhu imuata kar har oho wà. Henataromo uzàpixi pànuhu wà. — Nezewe mehe ywytu zanereraha putar a'e ywy kutyr a'e nehe kury, i'i uzeupeupe wà. ⁴¹ Nuhem kwaw kanuhu ywy rehe. Ta'e uzerukwar ywyxig 'y pe har rehe a'e xe. Upyta a'e pe. Nurupuner kwaw imuhem kar haw rehe yreme'y pe ure. Kanuhu uzemutak a'e pe ywyxig rehe. Ykotok upenopenog kanuhu rekwar rehe kury. Ukauka hereko kury.

⁴² Zauxiapewer uze'eg uzeupeupe wà. — Xiuka imunehew pyràm zane wà nehe ty wà, i'i uzeupeupe wà. — A'e rupi nupuner kwaw ywy kutyr oho haw rehe wà nehe. Aze uhem ywy rehe wà nehe, uzàn putar zanewi wà nehe, ukàzym pà wà nehe, i'i uzeupeupe wà. ⁴³ Na'ikatu kwaw nezewe haw zauxiapewer wanuwihaw pe. Ta'e ipurupyro wer Pawru rehe a'e xe. A'e rupi nuzuka kar kwaw. — Pezuka zo pe wà nehe ty wà, i'i wanupe. Uze'eg kanuhu pupe har nànan a'e. — Aze pekwaw pe'ytapaw nehe, pepor 'y pupe nehe kury, pe'ytaw peho

katu pe nehe, i'i oho wanupe pitàitàigatu. ⁴⁴ — Aze napekwaw kwaw pe'ytapaw nehe, peho wanaikweromo nehe. Pepyhyk ywyrapew nehe, aze pexak nehe. Pepyhyk kanuhu pehegwer hexak mehe nehe, i'i wanupe. Nezewe ure paw uruhem oroho ywy rehe ure kury. Ni amo numàno kwaw 'y pupe wà.

28

Pawru wiko Maw yrypypo'o rehe a'e kury

¹ Ywy rehe uruhem oroho ure kury. Nurumàno kwaw. Urupuranu a'e pe har wanehe kury. — Ma'e ko ywy her a'e, uru'e wanupe. — Maw, ko ywy her romo a'e, i'i urewe wà. ² A'e pe har ikatu urewe wà, ureàmàtry'y'm 'ym pà wà. Uzypyrog àmàn ukyr pà kury. Huwixàgahy no. A'e rupi a'e pe har umunyk tata urewe wà, uremuixe katu kar pà weko haw pe wà. ³ Omono'og Pawru zepe'aw oho. Moz zepe'aw mytepe hin. Uhem zepe'aw myter wi a'e, ta'e hakuahy tata izupe a'e xe. Uxi'u Pawru ipo rehe. Nupuir kwaw ipo wi. ⁴ A'e pe har wexak moz Pawru ipo rehe izeaiko mehe wà. — Puruzuka ma'e romo hekon pe awa a'e, i'i izupe wà. — Tupàn uzuka kar nezewe a'e. Uzepyro kwez kanuhu wi ykotokotok wi a'e. A'e rupi Tupàn uzuka putar nezewe a'e nehe kury, ta'e puruzuka ma'e romo hekon a'e xe, i'i uzeupeupe wà.

⁵ Pawru omomor moz imugwaw pà tata pupe kury. Numàno kwaw. (Xo moz zo umàno.)

⁶ Teko wàro hezunaw wà. Nazezun kwaw. Wàro imàno haw ywy rehe i'ar haw wà. Nu'ar kwaw. Numàno kwaw. Umumaw māràn 'or imàno àwàm hàro pà wà. Numàno kwaw. — Kwa, amo tupàn romo hekon a'e, i'i izupe wà.

⁷ Namuite kwaw a'e wi amo awa heko haw tuz a'e. Pu her romo a'e. A'e yrypypo'o rehe har wanuwihaw romo hekon a'e. Oroho ipyr. Uremuixe katu kar. Na'iruz 'ar urumumaw a'e pe ipyr urereko pà.

⁸ Pu tu a'e, uker haw pe tuz uma'eahy romo a'e. Hakuahy. Uka'aka'aw no. Wixe Pawru tu hexak pà kury. Uze'eg Tupàn pe. A'e re opokok hehe, imukatu pà. ⁹ Nezewe iapo re ima'eahy ma'e a'e yrypypo'o rehe har paw rupi katete ur ipyr wà. Umukatu paw rupi wà. ¹⁰ Umur e ma'e tetea'u urewe a'e wà, (umur e temetarer urewe a'e wà no). Amo 'ar mehe a'e wi urehem etea'i mehe werur temi'u urewe wà. Pe'u ko temi'u peata mehe nehe, i'i urewe wà. A'e rupi na'urema'uhez kwaw ureata mehe ure.

Zauxiapekwer weraha Pawru Hom tawhu pe a'e wà kury

¹¹ Urumumaw na'iruz zahy a'e pe urepyta pà. Na'e uruata wi oroho amo ae kanuhu pupe ure kury. Amo Àrèxàn taw pe har a'e, kanuhu izar romo hekon a'e. Tupàn uzehe uzexak kar ma'e wà, kanuhu her romo a'e. 'Ar huwixàg ma'e rehe kanuhu upyta a'e pe a'e no, urepyr a'e no. ¹² Uruhem uruzuwa Xirakuz taw pe ure kury. Urumumaw na'iruz 'ar a'e pe urepyta pà. ¹³ A'e wi uruata wi wi oroho kury, kanuhu pupe kury. Te uruhem oroho Hez taw pe kury. Iku'egwepe ywytu uhem wà kwarahy hemaw wi kury. Moko'z 'ar pawire uruhem uruzuwa Pozuri taw pe. ¹⁴ Uruixe taw pe. Uruexak amo Zezuz rehe uzeruzar ma'e a'e pe ure wà. — Pemumaw 7 'ar xe urepyr pepyta pà nehe ty wà, i'i urewe wà. (A'e wi uruata wi oroho kury. Te uruhem uruzuwa Hom tawhu pe kury.) ¹⁵ Uzeruzar ma'e Hom tawhu pe har wenu urehem awer a'e wà. A'e rupi ur ma'eme'egaw pe wà. Awiu a'e ma'eme'egaw her romo a'e.

Ureruwàxi a'e pe wà, amo tàpuz me wà. Na'iruz mai'u haw a'e tàpuz her romo a'e. Wanexak mehe Pawru uze'eg Tupàn pe kury, ikatu haw imume'u pà kury. Nukyze kwaw ma'e wi kury.

Pawru wiko Hom tawhu pe a'e kury

¹⁶ Uruhem Hom tawhu pe ure kury. Tuwihaw umuigo kar Pawru amo tàpuz me a'e. Amo zauxiapekwer wiko ipyr a'e, hehe ume'egatu pà a'e. ¹⁷ Na'iruz 'ar pawire Pawru wenz zutew wanuwihaw a'e pe har wamuwà uzepyr a'e. Wazemono'og mehe uze'eg wanupe. — Herywyr wà. Nazapo pixik kwaw ikatu 'ym ma'e ihe, zaneànàm wanupe ihe. Aruzar zaneràmuz ze'eg tuweharupi ihe no. Zutew wanuwihaw Zeruzarez pe har hepyhyk kar a'e wà, hemono kar pà tuwihaw wanupe a'e wà. ¹⁸ Upuranu tuwihaw Hom pe har herehe wà. Ipurumuhem kar wer zepe herehe zemunehew paw wi wà. Ta'e nuexak kwaw ikatu 'ymaw herehe a'e wà xe. A'e rupi na'ipuruzuka wer kwaw herehe wà. ¹⁹ Na'ikatu kwaw hemuhem kar haw zutew wanupe. A'e rupi ainoz tuwihaw ikàg wera'u ma'e xe har huwa rupi hererur haw ihe. Namume'u kwaw heànàm wanemiapo kwer ikatu 'ym ma'e ihe nehe, tuwihaw ikàg wera'u ma'e Xez her ma'e pe ihe nehe. ²⁰ A'e rupi hepurexak wer penehe ihe, peme heze'eg pà ihe. Ta'e heàpixipixi kwez a'e wà xe, ta'e amume'u zaneruwihaw zanepyro har rehe ze'eg aha iteko taw nàn ihe xe. Izaew izuapyapyr romo zaiko zane. Xiàro zaneruwihaw zanepyro har tur haw zaiko zane. Ur ywy rehe a'e. Wiko zaneànàm wapyr a'e no.

²¹ Uze'eg izupe wà. — Zutez ywy rehe har a'e wà, numur pixik kwaw pape urewe wà, nerehe uze'eg pà wà. Ni amo a'e pe har

nur pixik kwaw xe nemume'u pà urewe wà, ni amo numume'u kwaw nekatu 'ymaw urewe wà. ²² Ure ure kury, urepurenu wer neze'eg rehe ure, nema'emume'u haw rehe ure. Ta'e taw nànanar uze'eg zemueteahy waiko Zezuz hemiruze'eg rehe wà xe, penehe wà xe.

²³ — Amo 'ar mehe nehe, uruzur putar xe nepyr nehe. A'e mehe erepuner Zezuz rehe ze'eg imume'u haw rehe paw rupi urewe nehe, i'i izupe wà. A'e 'ar mehe we teko tetea'u ur Pawru ipyr wà, hexak pà wà. Izi'itahy te pyhaw no, umume'u Tupàn pureruze'egaw wanupe a'e. Umume'u Moizez ze'eg wanupe no, amogwer Tupàn ze'eg imume'u har waze'eg no, Zezuz rehe wamuzeruzar kar pà no. ²⁴ Amo uzeruzar hehe wà. Amogwer nuzeruzar kwaw hehe wà. ²⁵ A'e rupi uhem oho a'e wi izuwi wà, uze'eze'eg pà uzeupeupe wà. Amo iho wer Pawru ze'eg rupi wà. Amogwer iho wer amo ae ze'eg rupi wà. Ta'e nezewe i'i Pawru wanupe a'e xe. — Tekwe Puràg uze'eg Izai pe a'e, Tupàn ze'eg imume'u har kwehe arer pe a'e. Izai umume'u a'e ze'eg peipy wanupe a'e no, pape rehe imuapyk pà a'e no. Na'aw ize'eg awer xe a'e kury.

²⁶ Eho 'aw teko wanupe neze'eg pà nehe.

— Pezeapyaka katu putar nehe.
Napeinu katu kwaw nehe.
Napekwaw kwaw nehe.

Peme'egatu putar nehe. Napexak kwaw nehe.

²⁷ Ta'e 'aw teko nukwaw katu kwaw ma'e a'e wà xe. Uwàpytym upyakwar kwez wà.

Uzeàpumi kwez wà.

Aze mo nuiko iwer nezewe wà, a'e mehe mo iapyha katu mo wà.

A'e mehe mo ukwaw katu mo
 ma'e wà.
 Uzewyr mo ihewe wà.
 Amukatu mo ihe wà, i'i Tupàn.

²⁸ A'e rupi pepuner ko ma'e
 ikwaw paw rehe pe kury. Tupàn
 umume'u kar purupyro haw
 zutew 'ym wanupe a'e kury. Ta'e
 xo zutew 'ym zo uzeapyaka katu
 putar ize'eg rehe a'e wà nehe xe.

²⁹ A'e ze'eg henu re a'e zutew
 uhem oho a'e wi izuwi wà.
 Uze'eze'eg ahyahy uzeupeupe wà.

³⁰ Mokozi kwarahy Pawru umu-
 maw a'e pe wiko pà, a'e tàpuz
 me a'e. Omono temetarer tàpuz
 izar pe, uker haw imekuzar
 pà. Umuixe katu kar uzepyr
 ur ma'e paw rupi katete a'e wà.

³¹ Umume'u Tupàn pureruze'egaw
 wanupe. Tuweharupi umume'u
 Zanezar Zezuz Zanneruwihawete
 rehe ze'eg wanupe no. Nukyze
 kwaw amo wi imume'u mehe.
 Tuwihaw numupytu'u kar kwaw
 ize'eg ire a'e 'ar mehe a'e. Upaw
 hema'emume'u haw kwez kury.
 Iruk.

HOM

Ze'eg puràg teko paw wanupe

¹Ihe Pawru ihe, amono kar putar ko hepape peme ihe nehe kury. Ihe aiko Zaneruwihawete Zezuz hemiruze'eg romo ihe, hemimono kar romo ihe no. Herexak Tupàn kwehe mehe a'e. Herenoz ma'e iapo kar pà ihewe. — Emume'u heze'eg puràg eho iko purupe nehe, i'i ihewe.

²Kwehe mehe Tupàn umume'u kar uze'eg puràg awa wanupe a'e, uze'eg rehe purumu'e ma'e wanupe a'e. Amo ize'eg imume'u har a'e wà, umuapyk ize'eg pape rehe a'e wà. ³⁻⁴Uze'eg Tupàn ta'yr rehe wà, Zezuz Zaneruwihawete Zanezar rehe uze'eg pà wà. Umuapyk a'e ze'eg pape rehe wà. Zezuz Zaneruwihawete a'e, awa romo uzeapo a'e, Tawi izuapyr romo hekon a'e. Tuwihaw romo Tawi hekon kwehe mehe a'e. Zezuz Zaneruwihaw a'e, azeharomoete Tupàn ta'yr romo hekon a'e. Nuzapo pixik kwaw ikatu 'ym ma'e a'e. Xo ikatuahy ma'e zo uzapo oho iko tuweharupi. Uzemonokatu ikatu 'ym ma'e wi. Umàno. Amo 'ar mehe ukweraw wi umàno re. Nezewe wexak kar ukàgaw teko paw wanupe. Nezewe wexak kar Tupàn ta'yr romo weko haw teko wanupe no.

⁵Ihe Pawru ihe, Tupàn hemuigo kar Zezuz hemimono kar romo a'e. Ta'e Zezuz Zaneruwihawete a'e xe, Tupàn ta'yr romo hekon a'e xe. A'e rupi hemono kar teko nànan a'e. — Emume'u heze'eg teko ywy nànàgatu har wanupe nehe, i'i ihewe. A'e rupi amuzeruzar kar teko tetea'u ihe wà, Zezuz rehe ihe wà. Aruzar kar Tupàn ze'eg teko tetea'u wanupe ihe no.

⁶Pe Hom tawhu pe har uzeruzar ma'e romo peiko pe. Amume'u putar Tupàn ze'eg peme ihe nehe

no, ta'e umume'u kar ihewe a'e xe. Tupàn a'e, penenoz iko a'e. — Peiko Zezuz Zaneruwihawete hemiruze'eg romo pe, i'i iko peme.

⁷A'e rupi ko ze'eg amuapyk putar pape rehe ihe nehe kury, peme imono kar pà ihe nehe kury. Pe Hom tawhu pe har pe, Tupàn hemi-amutar romo peiko pe. Penenoz iko a'e, ta'e ipurumuigo kar wer penehe wemiruze'eg romo a'e xe. Tupàn zaneru a'e, Zezuz Zaneruwihawete Zanezar a'e no, tuwe ikatuahy ma'e uzapo peme a'e wà nehe, tuwe pemupytu'u kar ma'e wi pekyze re a'e wà nehe no.

Uze'eg Pawru Tupàn pe a'e kury

⁸Peme heze'eg zanune aze'eg putar Tupàn hezar pe ihe nehe kury, penàenan ihe nehe kury. Apuner izupe heze'egaw rehe ihe, ta'e Zezuz Zaneruwihawete umàno herekuzar romo a'e xe. Nezewe a'e putar izupe kury. — O Tupàn, amo Hom tawhu pe har a'e wà, uzeruzar katu nerehe a'e wà, a'e izupe. — Nekatuahy, ta'e eremuzeruzar kar nezehe ne wà xe, a'e izupe. — Teko ko ywy rehe har paw rupi a'e wà kury, wenu nerehe wazeruzar katu haw imume'u haw waiko a'e wà kury, a'e izupe. ⁹Aze Tupàn uzapo kar ma'e ihewe nehe, azapo putar ihe nehe, ta'e hepurapo wer hemiapo putar haw rehe azeharomoete ihe xe. Amume'u ze'eg puràg ihe, ta'yr rehe ze'eg puràg ihe. Azeharomoete ko heze'eg ihe. Tupàn ukwaw heremu'em 'ymaw a'e. Tuweharupi hema'enukwaw penehe ihe. Tupàn ukwaw penehe hema'enukwaw paw a'e. ¹⁰Tuweharupi aze'eg Tupàn pe penehe ihe. Tupàn wenu penehe heze'egaw a'e. Tuweharupi aze'eg nezewe izupe ihe. — Tupàn heru, aze neporomono kar wer herehe a'e pe Hom pe har wapyr nehe, a'e mehe hemono kar pe a'e pe nehe, a'e izupe. ¹¹Hepurexak wer zepe

penehe ihe. Aze apuexak ihe nehe, amume'u putar Tupàn ikatu haw peme ihe nehe. A'e mehe pekàg putar pezeruzar haw rehe nehe no. ¹² Ko ma'e rehe hepurumume'u wer peme ihe. — Hekàg wera'u putar penexak mehe ihe nehe no, ta'e pezeruzar haw hepytywà putar a'e nehe xe. A'e rupi pe nehe no. Apupytywà putar ihe nehe no, ta'e pexak putar hezeruzar haw pe nehe no xe.

¹³ Herywyr wà, tuweharupi hema'enukwaw katu pepyr heho àwàm rehe ihe. Naha kwaw ihe. Ta'e tuweharupi amo ma'e uzeapo a'e xe, hemupyta kar pà xe a'e xe, pepyr hemono kar 'ym pà a'e xe. Hapurumume'u wer zepe Tupàn ze'eg puràg rehe peme ihe. Aze mo apuner imume'u haw rehe peme, a'e mehe mo pezeruzar wera'u mo hehe, a'e mehe mo peruzar mo ze'eg no. Amogwer zutew 'ym uzeruzar ma'e a'e wà no, nezewe uzapo a'e wà no, Tupàn ze'eg heruzar katu pà a'e wà no. ¹⁴ Ta'e Tupàn hemono kar teko ywy nànàgatu har nànàn a'e xe. Hemono kar taw pe har wanupe, ka'a pe har wanupe no, ma'e kwaw katu har wanupe, ma'e kwaw katu 'ymar wanupe no. Hemuze'eg kar iko wanàanàgatu a'e. ¹⁵ A'e rupi azeharomoete hepurumume'u wer Tupàn ze'eg puràg rehe peme ihe kury.

Uze'eg ze'eg puràg ikàgaw rehe xe a'e kury

¹⁶ Nahemaranugar kwaw puruwi Tupàn ze'eg puràg imume'u mehe ihe, ta'e Tupàn ikàgaw a'e xe, ta'e upyro putar teko uzehe uzeruzar ma'e ràm a'e wà nehe xe, tātahu wi a'e wà nehe xe. (Zutew ràgpy wenu putar ize'eg a'e wà nehe, a'e re zutew 'ym wenu putar a'e wà nehe no.) Tupàn upyro putar wyzài uze'eg rehe uzeruzar ma'e a'e wà nehe. Upyro putar tātahu wi ikatu 'ym ma'e wi a'e wà

nehe. ¹⁷ Ta'e Tupàn ze'eg kwehe arer nezewe i'i a'e xe. — Aze teko uzeruzar herehe a'e wà nehe, ikatu 'ym ma'e iapo 'ymar ài amuigo kar a'e teko heruwa rupi ihe wà nehe. Amuawyze putar hezeupe ihe wà nehe, wamukatu pà hezeupe ihe wà nehe. Aze amuawyze ihe wà nehe, a'e mehe wiko putar hepyr tuweharupi a'e wà nehe, i'i Tupàn ze'eg kwehe arer pape rehe imuapyk pyrer.

Uze'eg teko paw wanemiapo kwer ikatu 'ygwer rehe xe a'e kury

¹⁸ Teko ko ywy rehe har a'e wà, uzapo ikatu 'ym ma'e oho waiko paw rupi a'e wà, ta'e na'ikatu pixik kwaw a'e wà xe. Tupàn wikwahy ikatu 'ymaw rehe a'e, upuruzukaiw pà iapo har wanupe a'e. Uzeyyk putar wanehe nehe. A'e teko a'e wà, nukwaw kwaw ze'eg azeharomoete har a'e wà, nukwaw kar kwaw a'e ze'eg amogwer teko wanupe a'e wà no, ta'e a'e teko nuiko kwaw ikatu ma'e romo a'e wà xe. Tupàn uzeyyk putar wanehe nehe. Xikwaw tuwe wanehe izeyyk àwàm zane. ¹⁹ Tupàn a'e, uzeyyk iko teko ikatu 'ym ma'e iapo har wanehe a'e. Ta'e a'e teko a'e wà xe, upuner Tupàn ikwaw paw rehe a'e wà xe, ta'e Tupàn uzekwaw kar wanupe a'e xe. ²⁰ Izypy mehe Tupàn uzapo ywy a'e. A'e 'ar mehe arer we te ko 'ar rehe kury, teko upuner Tupàn ikatu haw ikwaw paw rehe a'e wà. Teko nuexak kwaw Tupàn a'e wà. Tupàn uzapo ywy a'e, uzapo ywy rehe har a'e wà no. Teko wexak Tupàn hemiapo kwer a'e wà, a'e rupi upuner ikatu haw ikwaw paw rehe a'e wà. Upuner ikàgaw ikwaw paw rehe a'e wà no. Azeharomoete ikatu a'e. Azeharomoete ikàg a'e. Xixak Tupàn hemiapo kwer zane. A'e rupi zapuner Tupàn ikatu haw ikwaw paw rehe. — Kwa, naxikwaw kwaw Tupàn ikatu haw zane, nazapuner kwaw zane'e

haw rehe nehe. ²¹ Ukwaw zepe teko Tupàn a'e wà. Nuweruzar kwaw wà. Numuwete katu kwaw wà. Numume'u kwaw ikatu haw wà. Nukwaw katu kwaw ma'e azeharomoete har a'e wà. Na'ima'enukwaw kwaw ikatu ma'e rehe wà. Xo ikatu 'ym ma'e rehe zo ima'enukwaw wà. ²² – Uruiko ma'e kwaw katu har romo ure, i'i mua'u waiko uzeupeupe wà. Ma'e kwaw 'ymar romo wanekon wà. ²³ Awyzeharupi Tupàn wikuwe a'e. Nukàzým pixik kwaw nehe. A'e teko numuwete kwaw Tupàn a'e wà. Xo Tupàn a'ua'u zo umuwete katu wà. Umuwete awa hagapaw wà. Umuwete katu wiràmiri hagapaw wà no, umuwete katu moz hagapaw wà no.

²⁴ A'e teko he'o azeharomoete wà, a'e rupi Tupàn nezewe i'i iko wanupe. – Kwa, tuwe uzapo ikatu 'ym ma'e wemiapo putar haw a'e wà nehe, tuwe uzapo uze-mumaranugar kar haw uzeupeupe a'e wà nehe no, i'i iko wanupe. ²⁵ Nuzeruzar kwaw Tupàn rehe ze'egaw azeharomoete har rehe a'e wà. Uzeruzar temu'emaw rehe wà. Umuwete katu Tupàn hemiapo kwer wà. Numuwete katu kwaw iapo har wà. Tuwe zaze'egatu Tupàn rehe tuweharupi zane nehe. Azeharomoete.

²⁶ Teko a'e wà, ikatu 'ym ma'e uzapo waiko a'e wà. A'e rupi Tupàn nezewe i'i wanupe a'e. – Tuwe uzapo ikatu 'ym ma'e wemiapo putar haw a'e wà nehe, i'i wanupe. Kuzà a'e wà, noho kwaw umen wapuhe a'e wà no, uker oho amo ae kuzà wapuhe wà, iaiw ma'e iapo pà wapuhe wà. Na'ikatu pixik kwaw nezewe iapo haw Tupàn pe. ²⁷ Awa a'e wà, upytu'u wemireko wapuhe oho re a'e wà. Uputar tetea'u amo ae awa wà, a'e rupi oho wapuhe wà, iaiw ma'e iapo pà wanehe wà. Tupàn uzepyk putar a'e ikatu 'ym ma'e iapo har wanehe a'e nehe. Uzepyk putar wanehe nehe, ta'e a'e

teko numuwete katu kwaw Tupàn a'e wà xe.

²⁸ Agwer teko a'e wà, nuzekaiw kwaw ze'eg azeharomoete har ikwaw paw rehe a'e wà. A'e rupi Tupàn nezewe i'i iko wanupe a'e. – Tuwe ima'enukwaw ikatu 'ym ma'e rehe a'e wà nehe, i'i iko wanupe. A'e rupi uzapo ikatu 'ym ma'e waiko a'e wà kury. ²⁹ A'e rupi a'e teko a'e wà, ikatu 'ym ma'e paw uzapo waiko a'e wà. Ipurapo wer tuwe ikatu 'ym ma'e rehe wà. Uputar tetea'u ma'e uzeupe wà. Uzyppyrog ikatu 'ym ma'e iapo pà wà, a'e re nupuner kwaw upytu'u haw rehe wà. Uzapo oho waiko tuweharupi wà. Hewyrowyro amogwer wama'e rehe wà. Upuruzuka wà. Uzàmàtyry'ym amogwer waiko wà. Hemu'em waiko amogwer wanupe wà. Uzapo e ikatu 'ym ma'e amo wanupe wà. Uze'eg zemueteahy amogwer wanehe wà, wemu'em pà wà. ³⁰ Uze'egaiwete amo wanehe wà. Na'iakatuwawahy kwaw Tupàn rehe wà no. A'e teko uze'eg ahyahy amo pe wà. – Aiko wera'u amogwer wanuwi ihe, i'i uzeupe wà. – Aiko wera'u newi ihe, i'i mua'u amo pe wà no. – Tuweharupi azapo ikatu 'ym ma'e teko ihe, i'i uzeupe wà. – Azapo wi putar amo ikatu 'ym ma'e kutàri ihe nehe kury, pyhewe ihe nehe no, i'i uzeupe wà. Tuweharupi ima'enukwaw amo ikatu 'ym ma'e iapo àwàm rehe wà. Nuweruzar kwaw uhy ze'eg wà, nuweruzar kwaw uhy ze'eg wà. ³¹ Nukwaw kwaw ikatu ma'e iapo haw wà, a'e rupi xo ikatu 'ym ma'e zo uzapo oho waiko wà. Nuzapo kwaw ma'e uze'eg rupi wà. Nuzapo kwaw wemimume'u kwer wà. Nuzapo kwaw ikatu ma'e amogwer wanupe wà. Nupurupuhareko kwaw wà. ³² Ukwaw zepe Tupàn ze'eg agwer ikatu 'ym ma'e iapo har wanehe izepyk àwàm

rehe ze'egaw wà. Nezewe rehe we uzapo wera'u a'e ikatu 'ygwer oho waiko wà kury. Ta'e wagaw iapo pà wà xe.

2

Tupàn uzepyk putar teko wanehe a'e nehe

¹ Ne hemyrypar ne, aipo ereze'eg iko amo rehe ne. — Ikatu 'ym ma'e iapo har romo ereiko ne, aipo ere iko izupe. Aze erezapo ikatu 'ym ma'e eho iko amogwer wazàwe nehe, a'e mehe eze'eg zo nezewe amo pe nehe. Aze ereze'eg ikatu 'ym ma'e hemiapo kwer rehe nehe, aze ne a'e rupi katete erezapo ne nehe no, a'e mehe Tupàn uzepyk putar nerehe azeharomoete a'e nehe no. ² Tupàn uzepyk putar agwer ikatu 'ym ma'e iapo har wanehe a'e nehe, ta'e a'e ae ikatu a'e xe. Xikwaw ikatu haw. ³ Ne hemyrypar ne, aze erezapo agwer ikatu 'ym ma'e iko nehe, a'e teko wazàwe nehe, Tupàn uzepyk putar nerehe azeharomoete a'e nehe no, ta'e a'e rupi katete erezapo iko ne xe, a'e teko wazàwe ne xe. ⁴ Tupàn ikatuahy a'e, a'e rupi nuzepyk kwaw teko ikatu 'ym ma'e iapo har wanehe tàrityka'i a'e. Iàrew. Nuikwahy kwaw tàrityka'i, iàrew ikwahy haw teko ikatu 'ym ma'e iapo mehe. Aipo nerezekaiw kwaw ikatu haw rehe ne, ikwahy 'ymaw rehe ne. Tupàn ikatuahy a'e. Nezewe i'i iko newe tuweharupi a'e. — Epytu'u ikatu 'ym ma'e iapo re nehe, ezewyr ihewe nehe, ezemumikahy neremiapo kwer rehe nehe, i'i iko newe. Ipurumuzewyr kar wer nerehe uzeupe a'e. ⁵ Aipo nerezekaiw kwaw ize'eg rehe ne. Aipo nanezewyr wer kwaw izupe. Amo 'ar mehe wexak kar putar wikwahy haw teko wanupe a'e nehe. Azeharomoete umume'u putar ikatu 'ym ma'e wanemiapo kwer nehe, iapo arer

wanupe nehe. A'e 'ar mehe Tupàn uzepyk putar nerehe a'e nehe, aze nerezekaiw kwaw ize'eg rehe nehe. Aze eremume'u amogwer ikatu 'ym ma'e wanemiapo kwer iko nehe, a'e mehe uzepyk wera'u putar nerehe nehe. Ta'e neaiw wera'u wanuwi ne xe. ⁶ Tupàn umekuzar putar teko wanemiapo kwer a'e nehe, pitàitàigatu a'e nehe, ikatu 'ym ma'e iapo har wanehe uzepyk pà a'e nehe. ⁷ Amo teko uzapo ikatuahy ma'e oho waiko tuweharupi a'e wà. Nezewe a'e teko i'i waiko Tupàn pe wà. — Emur kar nepuràgaw nekàgaw ihewe nehe, i'i waiko izupe wà. Ikatuahy ma'e uzapo oho waiko tuweharupi wà. — Heremiapo kwer hekuzar emur ihewe nehe, i'i waiko izupe wà. — Hemuigo kar pe nepyr tuweharupi nehe, i'i izupe wà. Azeharomoete, Tupàn umuigo kar putar agwer teko uzepyr a'e wà nehe. ⁸ Amo teko nuiko kwaw nezewe a'e wà. Nuzapo pixik kwaw ikatu ma'e wà. Xo wemiapo putar haw zo uzapo oho waiko wà. Uzeamutar katu wà. Oho ze'eg ikatu 'ym ma'e rupi wà. A'e rupi Tupàn wikwahy putar nehe, ipuruzukaiw pà nehe. Uzepyk putar wanehe nehe. ⁹ Teko ikatu 'ym ma'e iapo har a'e wà nehe, upuraraw putar ma'erahy paw rupi a'e wà nehe. Zutew ràgypy a'e wà nehe, zutew 'ygwer a'e re a'e wà nehe no, upuraraw putar ma'erahy a'e wà nehe, aze ikatu 'ym ma'e uzapo oho waiko a'e wà nehe. ¹⁰ Ikatuahy ma'e iapo har nuiko kwaw nezewe a'e wà nehe. Tupàn omono putar upuràgaw ukàgaw wanupe a'e nehe. Umuigo kar putar a'e teko tuwihaw romo uzeake a'e wà nehe. Uzapo putar ikatuahy ma'e wanupe nehe. Umupytu'u kar ma'e wi wakyze re wà nehe no. Zutew ràgypy upyhyk putar hemimur ràw wà nehe. A'e re zutew 'ygwer upyhyk putar wà

nehe no, aze ikatuahy ma'e uzapo waiko a'e wà nehe. ¹¹ Ta'e Tupàn a'e nehe xe, uzapo putar ma'e uze'eg rupi katete azeharomoete a'e nehe xe. Aze amo zutew wiko ikatu ma'e iapo har romo nehe, Tupàn uzapo putar ikatu ma'e izupe nehe no. Aze amo zutew 'ym wiko ikatu ma'e iapo har romo nehe, Tupàn uzapo putar ikatu ma'e izupe nehe no. Uzapo putar ikatu ma'e nehe, wyzài ikatu ma'e iapo har wanupe nehe. Uzapo putar ikatu 'ym ma'e nehe, wyzài ikatu 'ym ma'e iapo har wanupe nehe no.

¹² Zutew 'ym a'e wà, nukwaw kwaw Tupàn ze'eg a'e wà, nukwaw kwaw a'e ze'eg Moizez pe imuapyk kar pyrer kwehe arer a'e wà. Tupàn uzepyk putar wanehe nehe, ta'e ikatu 'ym ma'e iapo har romo wanekon a'e wà xe. Zutew a'e wà, ukwaw katu a'e ze'eg kwehe arer a'e wà. Nuzekaiw kwaw hehe wà. Ikatu 'ym ma'e uzapo waiko wà. A'e rupi Tupàn i'i putar nezewe wanupe amo 'ar mehe nehe. — Pekwaw katu heze'eg pe. Napezekaiw kwaw hehe. Pezapo ikatu 'ym ma'e peiko. A'e rupi azepyk wera'u putar penehe ihe nehe, i'i putar wanupe nehe.

¹³ Aze amo uzapo ma'e a'e ze'eg rupi a'e nehe, ikatu 'ym ma'e iapo 'ym pà a'e nehe, a'e mehe Tupàn umuawyze putar a'e teko a'e nehe. Umuigo kar putar a'e teko uzepyr tuweharupi nehe. Aze amo wenu a'e ze'eg imume'u mehe nehe, imugeta mehe nehe, aze nuweruzar kwaw nehe, a'e mehe Tupàn numuawyze kwaw a'e teko uzepyr a'e nehe. Aze weruzar a'e ze'eg a'e wà nehe, xo a'e mehe zo umuawyze putar a'e wà nehe. ¹⁴ Zutew 'ym a'e wà, nukwaw kwaw Tupàn ze'eg Moizez pe imuapyk kar pyrer a'e wà. Aze uzapo ikatu ma'e a'e ze'eg rupi wà, Tupàn ze'eg kwaw par

zàwenugar romo wanekon a'e wà. ¹⁵ Ta'e Tupàn ze'eg a'e xe, wapy'a pe tuz a'e xe. A'e rupi aze ikatu ma'e uzapo a'e wà nehe, uze'eg putar uzeupe nezewe a'e wà nehe. — Ikatu ma'e azapo kwez ihe, i'i putar uzeupe wà nehe, ta'e ukwaw putar wemiapo kwer ikatu haw upy'a pe a'e wà nehe xe. Aze ikatu 'ym ma'e uzapo wà nehe, uze'eg putar uzeupe nezewe a'e wà nehe. — Ikatu 'ym ma'e azapo kwez ihe, i'i putar uzeupe wà nehe. Ta'e ukwaw putar ikatu 'ymaw upy'a pe har wà nehe xe. ¹⁶ Amo 'ar mehe Zezuz Zanneruwihawete wiko putar pureruze'eg ma'e romo a'e nehe, ta'e Tupàn nezewe har romo umuigo kar putar a'e nehe xe. Zezuz Zanneruwihawete a'e, umume'u putar ikatu 'ym ma'e iapo awer paw rupi a'e nehe, iapo arer nà'nàn a'e nehe. Ukwaw teko wama'enukwaw pawer paw rupi a'e. Umume'u putar a'e ma'e teko nà'nàn a'e nehe. Ta'e teko ikatu 'ym ma'e rehe ima'enukwaw a'e wà xe.

Uze'eg zutew wanàmuzgwer waze'egaw rehe xe a'e kury

¹⁷ Aze'eg putar zutew wanupe ihe nehe kury. — Zutew romo peiko. Pezeapyaka katu ko heze'eg rehe nehe. Nezewe zepe peze tuweharupi amogwer wanupe. — Kwa, aiko zutew romo ihe, akwaw katu Moizez ze'eg kwehe arer ihe no, zepe zepe peiko wanupe. ¹⁸ Tupàn uzapo kar ma'e peme a'e. Pekwaw katu zepe Tupàn hemiapo putar haw. Pekwaw zepe ikatu haw hexaexakaw no, ta'e a'e Moizez ze'eg kwehe arer ukwaw kar peme a'e xe.

¹⁹ — Kwa, azapo kar putar ikatu ma'e amo wanupe ihe nehe, ikatu ma'e kwaw 'ymar wanupe ihe nehe, zepe zepe peiko pezeupe. — Amu'e putar teko a'e ze'eg rehe ihe wà nehe, zepe zepe peiko no. ²⁰ — Amu'e putar ma'e kwaw 'ymar ihe wà nehe, zepe zepe peiko no.

— Aiko purumu'e ma'e ài kwarer wanupe ihe, peze zepe peiko no. Pekwaw katu e a'e ze'eg kwehe arer pe, a'e rupi nezewe peze e peiko pezeupe pe no. — Akwaw katu ma'e paw rupi ihe kury, peze zepe peiko no. — Akwaw katu ze'eg azeharomoete har paw rupi ihe kury, peze zepe peiko no. ²¹ Pemu'e amogwer peiko pe wà. Màràzàwe tuwe napezemu'e kwaw pe. — Pemunar zo ma'e rehe pe nehe no ty wà, peze zepe peiko amo wanupe. — Pe ae peiko ma'e rehe imunar ma'e romo pe, a'e tuwe peme. ²² — Peho zo amo hemireko puhe nehe, amo imen puhe nehe, peze zepe teko wanupe. — Pe ae peho amo hemireko puhe tuweharupi pe, amo imen puhe tuweharupi pe, a'e peme. — Naheakatuwawahy kwaw tupàn a'ua'u wanehe ihe, peze zepe wanupe. — Pe ae pemunar ma'e Tupàn hàpuzuhu pupe har rehe pe, a'e peme. ²³ — Kwehe mehe Tupàn umur uze'eg heipy wanupe, peze zepe wanupe. — Pe ae peruzar amo ae ze'eg peho peiko kury. Naperuzar kwaw Tupàn ze'eg kury. A'e rupi napekatu kwaw Tupàn pe kury, a'e peme. ²⁴ Nezewe i'i Tupàn ze'eg pape rehe imuapyk pyrer a'e, penehe a'e. — Pe zutew pe, pekaw katu Tupàn ze'eg pe. Naperuzar kwaw. A'e rupi zutew 'ym uze'eg zemueteahy waiko Tupàn rehe a'e wà, ta'e peiko e hemiruze'eg romo pe xe, ta'e naperuzar kwaw ize'eg pe xe, i'i a'e ze'eg penehe a'e.

²⁵ Kwehe mehe Tupàn i'i nezewe penàmuzgwer wanupe a'e. — Pemonohok kar pepirera'i nehe, heremiruze'eg romo peneko haw hexak kar pà amogwer teko wanupe nehe, i'i wanupe. Ko 'ar rehe peiko penàmuzgwer wazàwe no. Aze peho Tupàn ze'eg rupi nehe, a'e mehe ikatu putar pepir-

era'i imonohokaw izupe nehe. Aze napeho kwaw ize'eg rupi nehe, a'e mehe na'ikatu kwaw izupe nehe. Aze mo napemonohok iwer mo pepirera'i, a'e mehe mo ikatu wera'u mo izupe, ta'e naperuzar kwaw ize'eg pe xe. ²⁶ Zutew 'ym a'e wà, upirera'i imonohok kar 'ymar a'e wà, aze weruzar Tupàn ze'eg a'e wà nehe, a'e mehe — Upirera'i imonohok kar har zàwenugar romo wanekon a'e wà, heremiruze'eg romo wanekon a'e wà, i'i putar Tupàn wanupe nehe. ²⁷ A'e rupi zutew 'ym uze'eg putar penehe a'e wà nehe, zutew wanehe a'e wà nehe. — Kwa, ukwaw katu Tupàn ze'eg pape rehe imuapyk pyrer a'e wà. Nuweruzar kwaw wà, i'i putar penehe wà nehe. — Omonohok kar upirera'i Tupàn hemimutar rupi a'e wà, a'e re noho kwaw ize'eg rupi a'e wà, i'i putar penehe wà nehe. A'e zutew 'ym a'e wà, oho waiko ize'eg rupi a'e wà, uzekixi kar 'ym pà a'e wà. Nezewe ikatu Tupàn pe wà. ²⁸⁻²⁹ Kwehe mehe Tupàn wexaexak zutew a'e wà, wemiruze'eg ipy romo wamuigo kar pà a'e wà. Aze zutew upirera'i omonohok a'e nehe, aze noho kwaw Tupàn ze'eg rupi a'e re nehe, nuiko kwaw hemiruze'egete romo a'e nehe. Aze teko ipy'a ikatu Tupàn pe a'e nehe, aze uzapo Tupàn hemiapo putar haw a'e nehe, a'e mehe hemiruze'egete romo hekon putar a'e nehe. Zutew zàwenugar romo hekon putar nehe. Hemiruze'eg ipy ài hekon putar nehe. Tupàn ze'eg imuapyk pyrer a'e, nuzapo kwaw teko Tupàn hemiruze'eg romo a'e wà. Xo Tekwe Puràg zo umuigo kar putar teko Tupàn hemiruze'eg romo a'e wà nehe. Teko nuiko kwaw a'e Tupàn hemiruze'eg wanehe uze'egatu ma'e romo a'e wà. Tupàn wiko putar wanehe uze'egatu ma'e romo a'e nehe.

3

¹ Aipo zutew ikatu wera'u zutew 'ygwer wanuwi Tupàn huwa rupi a'e wà. Tupàn omonohok kar wapirera'i zutew ipy wanupe a'e, ta'e nezewe haw ikatu izupe a'e xe. ² Azeharomoete ikatu izupe. Ta'e izypy mehe omono uze'eg zutew wanupe a'e xe. — Peruzar heze'eg nehe ty wà, i'i wanupe. ³ Aze amo zutew nuweruzar kwaw ize'eg a'e wà, Tupàn nuiko kwaw a'e zutew wazàwe a'e. Aze Tupàn umume'u wemiapo rà m a'e nehe, a'e mehe uzapo putar tuwe a'e ma'e a'e nehe. A'e zutew nuzapo kwaw wemi-mume'u kwer wà. ⁴ Azeharomoete Tupàn uzapo putar tuwe ma'e uze'eg rupi nehe. Teko tetea'u hemu'em a'e wà. Tupàn uzapo putar ma'e wemimume'u kwer rupi nehe, ta'e nahemu'em pixik kwaw a'e xe. Nezewe i'i ze'eg kwehe arer pape rehe imuapyk pyrer.

- Azeharomoete neze'eg, Tupàn.
- Ikatu 'ym ma'e iapo har romo ereiko ne,
aze amo i'i newe nehe,
hemu'em ma'e romo hekon
putar a'e nehe.
Teko ukwaw putar hemu'emaw
a'e wà nehe.

⁵ Nezewe i'i teko a'e wà. — Aze ikatu 'ym ma'e xiapo nehe, a'e mehe teko wexak putar tuwe Tupàn ikatu haw a'e wà nehe, ta'e Tupàn nuzapo pixik kwaw ikatu 'ym ma'e a'e xe, i'i mua'u waiko uzeupeupe wà. — A'e rupi, nuzepyk kwaw zanerehe nehe, ta'e xixak kar ikatu haw zaha amogwer wanupe zane xe, ikatu 'ym ma'e iapo mehe zane xe, i'i a'e teko wà. ⁶ Peze'eg zo nezewe nehe, a'e peme kury. Na'ikatu pixik kwaw nezewe waze'eg mehe wà. Ta'e Tupàn a'e xe, ikatuahy ma'e uzapo iko a'e xe. A'e rupi upuner putar wanemiapo kwer ikatu 'ym ma'e

imume'u haw rehe a'e nehe, a'e ma'e iapo arer wanupe a'e nehe. Upuner wanehe uzepykaw rehe a'e nehe no.

⁷ Nezewe zepe i'i teko a'e wà. — Aze heremu'em ihe nehe, teko wexak putar Tupàn ikàgaw ipuràgaw a'e wà nehe, ta'e umume'u ze'eg azeharomoete har a'e xe. A'e rupi Tupàn nuzepyk kwaw herehe nehe, ta'e aexak kar ikatu haw teko amogwer wanupe ihe xe, i'i zepe waiko wà. Na'ikatu pixik kwaw nezewe waze'eg mehe a'e wà. ⁸ Nezewe i'i teko a'e wà. — Xiapo ikatu 'ym ma'e nehe, a'e rupi teko wexak putar Tupàn ikàgaw ipuràgaw a'e wà nehe, i'i zepe waiko wà. — Na'ikatu kwaw nezewe haw iapo mehe Tupàn pe wà, a'e peme kury. Amo teko i'i mua'u herehe wà. — Kwa, Pawru uzapo kar ikatu 'ym ma'e iko zanewe a'e, Tupàn ikatu haw hexak kar pà teko wanupe a'e, i'i mua'u herehe wà. Naze'eg pixik kwaw nezewe ihe. Tupàn uzepyk putar nezewe uze'eg ma'e kwer wanehe a'e nehe. Ta'e ikatu 'ym ma'e romo wanekon a'e wà xe.

Naheta pixik kwaw ikatu 'ygwer iapo 'ymar wà

⁹ Zutew 'ym uzapo ikatu 'ym ma'e waiko a'e wà. Nupunur kwaw upytu'u haw rehe ikatu 'ym ma'e iapo re wà. Zutew a'e wà no, a'e rupi katete a'e wà no. A'e rupi zutew na'ikatu wera'u kwaw zutew 'ym wanuwi wà, ta'e a'e paw nupunur kwaw ikatu 'ym ma'e iapo re upytu'u haw rehe a'e wà xe. ¹⁰ Nezewe i'i Tupàn ze'eg kwehe arer pape rehe imuapyk pyrer.

— Naheta pixik kwaw teko ikatu-ahy ma'e iapo har a'e wà.

¹¹ Naheta pixik kwaw teko iàkàg katu ma'e wà.

Naheta pixik kwaw Tupàn imuwete har wà, ni hekar har wà.

- 12 Teko paw utyryk izuwi wà.
Na'ikatu pixik kwaw wà.
Ni amo nuzapo kwaw ikatu ma'e
a'e wà.
- 13 Wazuru nuzawy kwaw teko tym
awer inemahy ma'e wà.
Nezewegatete a'e teko waze'eg
ikatu 'ym ma'e uhem
wazuru wi a'e wà no.
Hemu'em waiko wà, ikatu 'ym
ma'e rehe uze'eg pà wà.
Waze'eg nuzawy kwaw mozaiw
ipuruxi'u haw wà.
Mozaiw upuruzuka a'e wà.
Nezewegatete a'e teko
waze'eg umuaiw teko
wazeruzar haw wà,
wamupytu'u kar pà
wazeruzar ire wà.
- 14 Wazuru tynehem purehe
waze'eg zemueteahy haw
pupe,
tynehem Tupàn rehe waze'eg ze-
mueteahy haw pupe no.
- 15 Uzemuhaitea'u ma'erahy ipu-
raraw kar pà purupe wà,
puruzuka pà wà no.
- 16 A'e ikatu 'ym ma'e iapo har
a'e wà, uzapo kar ikatu 'ym
ma'e ikatu ma'e wanupe a'e
wà.
A'e teko umuzemumikahy kar
hurywete ma'e a'e wà.
- 17 Nukwaw kwaw zeàmàtry'ym
'ymaw piar wà.
A'e rupi uzeputupytypyk waiko
wà, uzeàmàtry'ym pà wà.
- 18 Numuwete katu kwaw Tupàn
wà, nukyze kwaw izuwi wà.

19 Kwehe mehe Tupàn umur
uze'eg Moizez pe a'e. Moizez
umuapyk a'e ze'eg pape rehe a'e. —
Emume'u ko ze'eg zutew wanupe
nehe, i'i Tupàn izupe. A'e rupi
teko paw upuner ize'eg ikwaw paw
rehe a'e wà kury. A'e rupi aze
teko nuweruzar kwaw ize'eg wà
nehe, a'e mehe a'e teko nupuner
kwaw nezewe u'e haw rehe wà
nehe. — Kwa, nakwaw kwaw
Tupàn ze'eg ihe, nupuner kwaw

u'e haw rehe wà nehe. A'e rupi
amo 'ar mehe Tupàn i'i putar teko
nànàn a'e nehe. — Pekwaw heze'eg,
naperuzar kwaw, a'e rupi azepyk
putar penehe ihe nehe kury, i'i
putar wanupe nehe. ²⁰ Aze mo
teko uzapo ikatuahy ma'e paw rupi
a'e wà, aze mo nuzapo pixik iwer
ikatu 'ym ma'e a'e wà, aze mo oho
Tupàn ze'eg rupi azeharomoete
a'e wà, a'e mehe mo Tupàn uze'eg
nezewe wanupe. — Ikatuahy ma'e
romo ereiko ne, i'i mo Tupàn
wanupe. (Nuzapo kwaw nezewe
a'e. Ta'e naheta pixik kwaw
agwer teko ko ywy rehe a'e wà
xe. Naheta kwaw ikatu 'ym ma'e
iapo 'ymar a'e wà. Teko paw ikatu
'ym ma'e iapo har romo wanekon
a'e wà.) Xikwaw Tupàn ze'eg,
a'e rupi nezewe za'e zanezeupe.
— Azeharomoete zaneremiapo
kwer na'ikatu pixik kwaw a'e, za'e
zanezeupe. A'e rupi xikwaw ikatu
'ym ma'e iapo har romo zanereko
haw zane no.

Tupàn umuawyze teko a'e wà

²¹⁻²³ Aze teko uzeruzar Zezuz
Zaneruwihawete rehe a'e wà
nehe, a'e mehe Tupàn uze'eg
putar nezewe wanupe a'e nehe.
— Ikatu 'ym ma'e iapo pixik
'ymar romo ereiko ihewe kury, i'i
Tupàn wanupe a'e nehe. Nuzepyk
kwaw wanehe nehe. Tupàn
ze'eg kwehe arer a'e, Moizez
hemimuapyk kwer a'e, amog-
wer Tupàn ze'eg imume'u har
wanemimuapyk kwer a'e wà no,
umume'u zanemuawyze àwàm
a'e wà. Ni amo teko nupuner
kwaw ze'eg kwehe arer rupi oho
haw rehe tuweharupi a'e wà. Ni
amo teko nupuner kwaw ze'eg
kwehe arer heruzar katu haw rehe
tuweharupi a'e wà. Zezuz umàno
zanerekuzaromo a'e. A'e rupi xik-
waw ko ma'e zane kury. Aze teko
uzeruzar Zezuz rehe a'e wà nehe,
a'e mehe — Ikatu 'ym ma'e iapo
pixik 'ymar romo ereiko ihewe

kury, i'i putar Tupàn wanupe a'e nehe. Tupàn umuawyze putar uzeruzar ma'e paw rupi a'e wà nehe. Umuawyze putar zutew wà nehe. Umuawyze putar zutew 'ym wà nehe no, aze uzeruzar Zezuz rehe a'e wà nehe.²⁴ Zanepuhareko e a'e, a'e rupi Zanneruwihawete Zezuz umàno zanerekuzaromo a'e. Tupàn uzepyk wa'yr Zezuz rehe a'e, zanerekuzaromo a'e, ikatu 'ym ma'e zaneremiapo kwer rehe a'e. A'e rupi zanepyro ikatu 'ym ma'e wi kury, zanemukatu pa kury. Nuzepyk kwaw zanerehe nehe kury. Zanemuigo kar putar uzepyr tuweharupi nehe no.²⁵ Tupàn a'e, umur kar wa'yr ko ywy rehe imumàno kar pa a'e. A'e rupi aze teko uzeruzar hehe a'e wà nehe, Tupàn umunàn putar wanemiapo kwer ikatu 'ym ma'e wanuwi a'e nehe. Heharaz putar a'e wanemiapo kwer wi nehe no. Nuzepyk kwaw iapo har wanehe nehe. Umur kar wa'yr ywy rehe a'e, imumàno kar pa teko wanemiapo kwer imunàn pa imekuzar pa a'e. Nezewe iapo mehe wexak kar ukatu haw teko wanupe. Wexak kar purumuawyze àwàm wanupe no. Kwehe mehe Tupàn iàrew wikwahy romo. Nuzepyk kwaw tãrityka'i ikatu 'ym ma'e iapo har wanehe a'e. — Tuwe rihi, i'i wanupe. — Aze ru'u uzewyr putar ihewe a'e wà nehe, i'i wanupe.²⁶ Ko 'ar rehe ipurexak kar wer ukatu haw rehe teko wanupe kury. A'e rupi umuawyze teko wanereko uzeupe wà kury, wanemiapo kwer ikatu 'ym ma'e imunàn pa wanuwi kury. Aze teko uzeruzar Zezuz rehe wà nehe, Tupàn umunàn putar wanemiapo kwer ikatu 'ym ma'e wanuwi nehe, wamuawyze pa nehe. Ko 'ar rehe wexak kar purumuawyze haw teko wanupe kury.

²⁷ A'e rupi ni amo teko nupuner kwaw uze'egatu haw rehe uzehe

a'e wà nehe. — Ikatuahy ma'e romo aiko ihe, ni'i kwaw uzeupe wà. Ta'e ni amo nupuner kwaw ze'eg kwehe arer heruzar haw rehe a'e wà xe. Tupàn zanemuawyze uzeupe a'e, ta'e zazeruzar ta'yr rehe zane xe.²⁸ Teko uzeagaw ze'eg kwehe arer heruzar pa a'e wà. Nupuner kwaw wà, a'e rupi nupuner kwaw nezewe haw rehe uzemuawyze kar haw rehe Tupàn pe wà. Aze uzeruzar Zezuz rehe wà nehe, xo a'e mehe zo uzemuawyze kar putar Tupàn pe wà nehe.²⁹ Nezewe i'i zutew waiko a'e wà. — Tupàn Zanezar romo hekon a'e, nuiko kwaw zutew 'ym wazar romo a'e, i'i mua'u waiko wà. — Nan kwaw pa, a'e peme kury. Tupàn teko paw wazar romo hekon azeharomoete a'e.³⁰ Tupàn nuzeapo kwaw amo ae ma'e romo zutew 'ym wanupe. Ikatuahy zutew wanupe, ikatuahy zutew 'ym wanupe no. Umuawyze putar teko uzeupe paw rupi katete a'e wà nehe, aze a'e teko uzeruzar ta'yr rehe a'e wà nehe.³¹ Teko nupuner kwaw ze'eg kwehe arer heruzar haw rehe a'e wà. Tupàn zanemuawyze uzeupe a'e, ta'e zazeruzar ta'yr rehe zane xe. Aipo xityk putar ze'eg kwehe arer zane nehe. Nan kwaw pa. Aze Tupàn umuawyze teko uzeupe a'e wà nehe, a'e mehe a'e teko uzapo putar Tupàn hemiapo putar haw azeharomoete a'e wà nehe kury.

4

Pawru umume'u Àmàrààw heko awer a'e kury

¹ Aze'eg putar peme zaneràmuz Àmàrààw rehe ihe kury. Ma'e Àmàrààw uzapo a'e, uzemuawyze kar pa Tupàn pe a'e.² Aipo uzemukatu kar wemiapo kwer ikatu haw rehe. Nan kwaw pa. Aze mo nezewe haw uzapo, a'e mehe mo upuner mo uze'egatu haw rehe uzehe a'e wemiapo kwer rehe.

Nupuner kwaw nezewe uze'egaw rehe. ³ Nezewe i'i ze'eg kwehe arer pape rehe imuapyk pyrer. — Àmàrààw a'e, uzeruzar Tupàn ze'eg rehe a'e, a'e rupi Tupàn umuawyze Àmàrààw uzeupe a'e. — Ikatuahy ma'e romo ereiko ihewe kury, i'i izupe. ⁴ Aze teko uma'ereko a'e wà nehe, upyhyk putar hekuzar a'e wà nehe. Wazar nomono e kwaw temetarer wanupe a'e nehe. Xo wama'ereko mehe zo omono putar temetarer wanupe a'e nehe. Nezewegatete aze mo oho tuweharupi Tupàn ze'eg rupi wà, ikatu 'ym ma'e iapo 'ym pà mo wà, a'e mehe mo uzemuawyze kar mo Tupàn pe wà. ⁵ Amo teko nezewe i'i a'e wà no. — Kwa, napuner pixik kwaw ikatu ma'e iapo haw rehe ihe nehe, napuner kwaw ikatu 'ym ma'e iapo re hepytu'u haw rehe ihe nehe, i'i uzeupe a'e wà. — A'e rupi azeruzar katu Tupàn rehe ihe, i'i uzeupe wà. Azeharomoete Tupàn umuawyze putar a'e teko uzeupe a'e wà nehe, ta'e uzeruzar hehe a'e wà nehe xe. ⁶ Kwehe mehe tuwihaw Tawi a'e, uze'eg agwer teko hurywete ma'e wanehe a'e. Hurywete a'e wà, ta'e Tupàn umuawyze a'e teko a'e wà xe. A'e teko nupuner kwaw ma'e iapo haw rehe uzemuawyze kar pà Tupàn pe a'e wà. Uzeruzar hehe wà. ⁷ Nezewe i'i Tawi ze'eg kwehe arer a'e.

— Aze Tupàn heharaz teko ikatu 'ym ma'e wanemiapo kwer wi a'e nehe,
aze umunàn wanuwi a'e nehe,
a'e teko hurywete putar a'e wà nehe.

⁸ Aze Tupàn numume'u kwaw teko ikatu 'ym ma'e wanemiapo kwer uzeupe a'e nehe,
aze na'ima'enukwaw kwaw hehe a'e nehe,
a'e teko hurywete putar a'e wà nehe no.

⁹ Zutew a'e wà, upirera'i imonohok kar har a'e wà, hurywete nezewe a'e wà. Zutew 'ym a'e wà no, upirera'i imonohok kar 'ymar a'e wà no, hurywete putar a'e wà nehe no, a'e ze'eg heremimume'u kwer henu mehe a'e wà nehe no. Àmàrààw a'e, uzeruzar Tupàn ze'eg rehe a'e, a'e rupi Tupàn umuawyze Àmàrààw uzeupe a'e, a'e kwez peme kury. ¹⁰ A'e 'ar mehe Àmàrààw nuiko kwaw upirera'i imonohok kar har romo a'e. Agwer ma'e uzeapo a'e 'ar 'ym mehe we. ¹¹ Xo a'e re omonohok kar a'e. Imonohok 'ym mehe we, Àmàrààw uzeruzar Tupàn rehe, a'e rupi Tupàn umuawyze uzeupe a'e. — Ikatuahy ma'e romo ereiko heruwa rupi kury, ta'e erezeruzar herehe ne xe, i'i Tupàn izupe. Omonohok kar Àmàrààw upirera'i a'e re a'e, ta'e ipurexak kar wer Tupàn pe uzemuawyze haw rehe teko wanupe a'e xe. A'e rupi Àmàrààw a'e, Tupàn rehe uzeruzar ma'e wanu ài hekon a'e, ta'e izypy mehe uzeruzar hehe a'e xe. Upirera'i imonohok kar har wanu ài hekon a'e no, imonohok kar 'ymar wanu ài hekon a'e no. Aze amo uzeruzar Tupàn rehe a'e wà nehe, aze Tupàn umuawyze a'e teko a'e wà nehe, a'e teko wiko putar Àmàrààw izuapyr ài a'e wà nehe no. ¹² Uzekixi kar ma'e wanu ài hekon a'e. Nuiko kwaw wanu romo upirera'i imonohok awer rehe a'e. Uzeruzar Tupàn rehe uzekixi 'ym pà a'e wà. Àmàrààw uzeruzar Tupàn rehe upirera'i imonohok 'ym mehe a'e no. A'e rupi a'e teko wanu ài hekon a'e, zaneru ài hekon a'e no.

Tupàn uzapo putar ikatuahy ma'e teko wanupe a'e nehe, aze uzeruzar hehe a'e wà nehe

¹³ Nezewe Tupàn i'i Àmàrààw pe a'e. — Amo 'ar mehe ereiko

putar ko ywy rehe har wanuwihaw romo nehe. Nezuapyapyr a'e wà nehe no, a'e rupi katete a'e wà nehe no, i'i izupe. — Ikatu-ahy ma'e erezapo iko ne, a'e rupi urumuigo kar putar ko ywy rehe har wanuwihaw romo ihe nehe kury, ni'i kwaw izupe. Numuigo kar kwaw tuwihaw romo hemiapo kwer hekuzaromo. Xo izeruzar haw rehe zo umuigo kar tuwihaw romo, ta'e umuawyze uzeupe xe. ¹⁴ Amo uzeagaw ze'eg kwehe arer heruzar pà wà. Nupuner kwaw wà. A'e rupi Tupàn nuzapo kwaw wemimume'u kwer a'e teko wanupe. Aze mo nezewe hekon, màrààwè tuwe zazeruzar hehe. Nan. Tupàn uzapo putar ikatu ma'e uzeruzar ma'e wanupe nehe, ta'e umume'u tuwe wanupe xe. ¹⁵ Aze teko ukwaw Tupàn ze'eg a'e wà nehe, aze nuweruzar kwaw a'e wà nehe, Tupàn ipuruzukaiw putar wanupe a'e nehe. Uzepyk putar wanehe nehe. Aze mo naheta iwer mo Tupàn ze'eg, aze mo teko nukwaw iwer mo ikatu ma'e iapo haw wà, aze mo nukwaw iwer mo ikatu 'ym ma'e iapo re upytu'u haw wà, a'e mehe mo Tupàn ni'i iwer mo nezewe a'e. — Nerezuzar kwaw heze'eg ne, ni'i iwer mo wanupe. Numume'u iwer mo zaneremiapo kwer ikatu 'ym ma'e zaneuwe.

¹⁶ Tupàn umume'u ko ywy rehe har waneruze'eg àwàm paw Àmàrààw pe a'e, ta'e Àmàrààw uzeruzar katu hehe a'e xe. A'e rupi izuapyapyr a'e wà, wiko putar ko ywy rehe har wanuwihaw romo a'e wà nehe no. Aze mo amo uzeruzar katu ze'eg kwehe arer rehe a'e wà, a'e mehe mo wiko mo uzeruzar ma'e ài a'e wà, wiko mo Àmàrààw zàwenugar romo a'e wà. Tupàn umur e putar ywy nànnàn uzeruzar ma'e wanupe a'e nehe. Ta'e Àmàrààw zaneru ài hekon zanezeruzar haw rehe a'e xe, zaneuwe paw rupi a'e xe.

¹⁷ Nezewe i'i Tupàn ze'eg kwehe arer pape rehe imuapyk pyrer. Uze'eg Àmàrààw pe. — Urumuigo kar putar teko tetea'u wanu romo ihe nehe, i'i izupe. A'e rupi Tupàn uzapo putar a'e ma'e uze'eg rupi katete a'e nehe, wemimume'u kwer rupi katete a'e nehe. Umuaze putar uze'eg nehe. Tupàn umugweraw kar umàno ma'e kwer a'e wà. Ukwaw Àmàrààw wemimino izexak kar àwàm a'e. A'e rupi Àmàrààw uzeruzar hehe. ¹⁸ Àmàrààw wàro Tupàn hemiapo ràw, ta'e uzeruzar katu hehe xe. Ihya'ujete hemireko. Nupuner kwaw umemyr haw rehe. Tupàn umume'u ipurumuzàg ràw izupe. A'e rupi Àmàrààw wàro tuwe izexak kar àwàm oho iko a'e, ta'e Tupàn umume'u izupe a'e xe. A'e rupi Àmàrààw wiko uzeruzar ma'e wanu ài a'e, wiko teko tetea'u wanu ài a'e. Nezewe i'i Tupàn ze'eg kwehe arer pape rehe imuapyk pyrer Àmàrààw pe a'e. — Nepurumuzàmuzàg ràw a'e wà nehe, nezuapyapyr a'e wà nehe, heta tetea'u putar newe a'e wà nehe, i'i izupe. ¹⁹ Àmàrààw wereko 100 kwarahy a'e 'ar mehe. Tua'u eteahy. Umàno etea'i. Ihya'u eteahy hemireko Xar a'e no. Nupytu'u kwaw Tupàn ze'eg rehe uzeruzar ire a'e wà. ²⁰ Nupytu'u kwaw wa'yr ràw imume'u awer rehe uzeruzar ire. Uzeruzar tuwe hehe a'e, a'e rupi Tupàn umur ukàgaw izupe a'e no. Uze'egatu Tupàn rehe no. ²¹ Ta'e ukwaw katu Tupàn hemiapo ràw a'e xe, a'e ma'e hemimume'u kwer a'e xe. Amo 'ar mehe uzexak kar ta'yr izupe a'e, Tupàn ze'eg rupi katete a'e. ²² Tupàn umuawyze Àmàrààw uzeupe. Ta'e uzeruzar katu hehe xe, ize'eg rehe xe. ²³ Nezewe i'i Tupàn ze'eg pape rehe imuapyk pyrer a'e. — Amuawyze

hezeupe ihe, ta'e uzeruzar herehe a'e xe, i'i ze'eg kwehe arer. Uze'eg Àmàrààw rehe. ²⁴Uze'eg zanerehe a'e no. Ta'e zanemuawye putar zeupe a'e nehe xe, ta'e zazeruzar hehe zane nehe xe. Umugweraw kar Zezuz Zanezar imàno re a'e. ²⁵Zezuz a'e, uzemono uzezuka kar pà zaneremiapo kwer ikatu 'ym ma'e hekuzaromo a'e. Tupàn umugweraw kar Zezuz a'e, zane-muawye pà nezewe uzeupe a'e. — Peiko ikatuahy ma'e ài heruwa rupi kury, ta'e pezeruzar Zezuz rehe pe xe, i'i zanewe kury.

5

Tupàn zanemuawye a'e

¹ Ko 'ar rehe Tupàn zane-muawye uzeupe a'e kury. A'e rupi nuzepyk kwaw zanerehe nehe, ta'e Zezuz Zaneruwihawete Zanezar umàno zanerekuzaromo a'e xe. ² Zazeruzar katu hehe zane, a'e rupi Tupàn uzapo ikatuahy ma'e zanewe a'e, zanepytywàgatu pà a'e. Zanemuawye katu a'e kury, ta'e zanemukatu iko zanezeruzar haw rehe a'e xe. Amo 'ar mehe nehe, Tupàn umur putar ukàgaw upuràgaw zanewe nehe. Xiàro tuwe imur àwàm nehe. Tuwe zanerurywete hàro mehe nehe. ³ Xipuraraw ma'erahy zaiko zane kury. Tuwe zanerurywete ipur-araw mehe nehe. Ta'e xikwaw ko ma'e zane xe. Aze xipur-araw ma'erahy nehe, nazapytu'u kwaw hehe zanezeruzar ire nehe. ⁴ Aze nazapytu'u kwaw hehe zanezeruzar ire nehe, ma'erahy ipur-araw mehe nehe, a'e mehe Tupàn i'i putar nezewe zanewe a'e nehe. — Herehe uzeruzarete ma'e romo peiko, heremiruze'egete romo peiko, i'i putar zanewe nehe. Aze nezewe i'i zanewe nehe, a'e mehe wàro kar putar ikatu ma'e wemiapo ràw zanewe nehe no. Xiàro putar a'e ma'e hemiapo ràw nehe no. Ta'e umume'u tuwe zanewe a'e xe. ⁵ Tupàn uzapo putar

ma'e uze'eg rupi wemimume'u kwer rupi azeharomoete a'e nehe, ta'e zaneamutar katu a'e xe. Tekwe Puràg ukwaw kar zaneamutar haw iko zanepy'a pupe a'e. Tupàn umur e Wekwe Puràg zanewe.

⁶ Izypy mehe xiapo ikatu 'ym ma'e zaiko tuweharupi zane. Nazapuner kwaw zanepytu'u haw rehe iapo re zane, ta'e nazanekàg kwaw a'e 'ar mehe zane xe. Tupàn wexaexak u'ar a'e. A'e 'ar mehe umur kar Zaneruwihawete ko ywy rehe a'e, imumàno kar pà ikatu 'ym ma'e iapo arer wanekuzar romo a'e. ⁷ Teko na'imàno wer kwaw amo teko ikatuahy ma'e hekuzaromo a'e. Aze ru'u amo imàno wer ikatuahy ma'e iapo har hekuzaromo a'e. Aze mo ikàg a'e, a'e mehe mo uzemono mo ru'u hekuzaromo uzezuka kar pà a'e. ⁸ Tupàn zaneamutar tuwe a'e. Wexak kar ukatu haw zanewe a'e, ta'e ikatu 'ym ma'e iapo har romo zanereko mehe we umumàno kar Zaneruwihawete zanerekuzaromo a'e xe. Nazaiko kwaw ikatuahy ma'e romo zane. Nazaiko kwaw ikatu ma'e iapo har romo a'e 'ar mehe zane.

⁹ Tupàn zanemuawye uzeupe a'e, ta'e Zezuz Zaneruwihawete umàno zanerekuzaromo a'e xe. Aze mo nazanemuawye iwer, a'e mehe mo uzepyk mo zanerehe. Nuzepyk kwaw zanerehe nehe. ¹⁰ Kwehe mehe zaiko Tupàn hemiàmàtyry'ym romo zane. Ko 'ar rehe umyrypar romo zane-muigo kar a'e kury, ta'e ta'yr umàno zanerehe a'e xe. Ukweraw umàno re a'e, wikuwe a'e kury. Nezewegatete zakweraw putar zane nehe no. Zaiko putar Tupàn pyr azeharomoete zane nehe no. ¹¹ Amo ma'e amume'u putar peme ihe kury. Zezuz Zaneruwihawete Zanezar a'e, zane-muigo kar Tupàn imyrypar romo a'e, a'e rupi zanerurywete Zezuz rehe kury, Tupàn rehe kury. Ximume'u wakatuahy haw zaha

zaiko purupe zane kury.

Ànàw umàno a'e, Zanneruwi-hawete Zezuz umàno a'e no

¹² Izypy mehe awa ipy a'e, a'e ràgypy uzapo ikatu 'ym ma'e ipy a'e. A'e re umàno a'e, ta'e uzapo ikatu 'ym ma'e a'e xe. (Aze mo nuzapo iwer, a'e mehe mo numàno iwer mo.) A'e rupi teko paw uzapo ikatu 'ym ma'e waiko a'e wà. A'e rupi teko paw umàno a'e wà no. Teko ko 'ar rehe har umàno putar a'e rupi katete a'e wà nehe no. ¹³ Amo 'ar mehe Tupàn umur uze'eg Moizez pe a'e, ikatu 'ym ma'e iapo 'ymaw ikwaw kar pà teko wanupe a'e. A'e 'ar 'ym mehe we teko nukwaw kwaw Tupàn ze'eg a'e wà. A'e rupi Tupàn ni'i kwaw wanupe. — Pe ikatu 'ym ma'e iapo har romo peiko pe, ni'i kwaw wanupe, ta'e nuwereko kwaw ize'eg opo pe a'e wà xe, ta'e Tupàn numur kwaw uze'eg Moizez pe a'e 'ar mehe we a'e xe. ¹⁴ Ànàw heko mehe we teko paw umàno a'e wà. Te Moizez heko mehe teko paw umàno a'e wà no. A'e teko nuzapo kwaw ikatu 'ym ma'e Ànàw ài a'e wà, ta'e nuwata kwaw Tupàn ze'eg rupi a'e wà xe. Uzapo e ikatu 'ym ma'e wà, ize'eg ikwaw 'ym pà wà. Umàno wà no. Ànàw a'e, ur ma'e ràm ài hekon wewer a'e, Zezuz ài hekon wewer a'e. ¹⁵ Nuiko kwaw Zezuz zàwegatete a'e. Tupàn umur e Zezuz purupe a'e. Hemimur e kwer uzawy Ànàw ikatu 'ym ma'e hemiapo kwer a'e. Zezuz nuiko kwaw Ànàw ài a'e. Teko tetea'u umàno a'e wà, ta'e Ànàw ràgypy uzapo ikatu 'ym ma'e a'e xe. Tupàn ikatuahy a'e, upurupuhareko katu a'e. Ikatu haw uhua'u wera'u Ànàw katu 'ymaw wi a'e. Zezuz Zanneruwihawete a'e no, upurupuhareko katu a'e no, ikatuahy a'e no. Uzemono e umàno haw pe zanerehe a'e. Izemono e awer a'e, uhua'u wera'u Ànàw

katu 'ymaw wi a'e. ¹⁶ Tupàn umur e wa'yr zanewe a'e. Hemimur e kwer uzawy awa ipy ikatu 'ym ma'e hemiapo kwer. Ànàw uzapo ikatu 'ym ma'e. A'e rupi Tupàn i'i izupe. — Nanekatu kwaw heruwa rupi ne kury ty, i'i izupe. A'e rupi umumàno kar a'e re. Umumàno kar amogwer teko paw wà no. Teko uzapo ikatu 'ym ma'e tetea'u waiko a'e wà, a'e 'ar ipaw ire a'e wà. Te Zezuz tur mehe teko uzapo wi wi ikatu 'ym ma'e oho waiko a'e wà. Tupàn umur e wa'yr zanewe a'e, imumàno kar pà zanerekuzaromo a'e. A'e rupi Tupàn zanemukatu iko uwa rupi kury, zanemuawyeze pà uzeupe kury. — Ikatuahy ma'e ài peiko heruwa rupi kury, i'i zanewe kury. ¹⁷ Azeharomoete ko heze'eg ihe. Teko tetea'u umàno a'e wà, ta'e pitài awa uzapo ikatu 'ym ma'e a'e xe. Tupàn zanemuawyeze uzeupe a'e, ta'e pitài awa a'e xe, Zezuz Zanneruwihawete a'e xe, uzapo ikatuahy ma'e a'e xe. Ikatu wera'u nezewe mehe. Aze Tupàn upuhareko katu teko a'e wà nehe, aze a'e teko uzepuhareko kar Tupàn pe a'e wà nehe, aze Tupàn umukatu a'e wà nehe, a'e mehe wiko putar pureruze'eg ma'e romo Zanneruwihawete ipyr a'e wà nehe. Wiko putar ipyr tuweharupi wà nehe.

¹⁸ Pitài awa uzapo ikatu 'ym ma'e a'e, teko paw wamumàno kar pà a'e. Nezewegatete Zezuz uzapo ikatuahy ma'e a'e, teko paw wamukatu pà a'e, wamuigo kar pà tuweharupi uzepyr a'e. Tupàn umur ukàgaw zanewe a'e, a'e rupi zapuner ikatu 'ym ma'e wi zanetyrykaw rehe zane nehe kury. ¹⁹ Pitài awa uhaw Tupàn ze'eg a'e, ikatu 'ym ma'e iapo kar pà teko paw wanupe a'e. Nezewegatete amo ae awa a'e no, weweruzar Tupàn ze'eg a'e no, teko paw wamukatu pà wamuawyeze kar pà Tupàn pe

a'e no.

²⁰ Tupàn omono uze'eg Moizez pe a'e, teko wanupe a'e. A'e rupi teko ukwaw ikatu 'ym ma'e iapo har romo weko haw a'e wà. Uhua'u ikatu 'ym ma'e wanemiapo kwer wà. Uhua'u wera'u Tupàn ikatu haw ipurupuhareko haw wanemiapo kwer ikatu 'ym ma'e wi. ²¹ Teko ikatu 'ym ma'e iapo re a'e wà, nupuner kwaw umàno àwàm wi uzepyro haw rehe a'e wà. Tupàn upuhareko katu a'e wà, a'e rupi umukatu uzeupe wà, uzeupe wamuawyze pà wà. A'e rupi zanemuigo kar putar uzepyr tuweharupi a'e nehe, ta'e Zezuz Zanneruwihawete Zanezar umàno zanerehe a'e xe.

6

Zaiko Zanneruwihawete inuromo

¹ Tupàn zanepuhareko a'e, a'e rupi uzapo ikatu ma'e iko zaneve a'e. Aipo xiapo wi wi putar ikatu 'ym ma'e zane nehe, Tupàn purupuhareko haw hexak kar pà teko wanupe zane nehe. ² Nan kwaw nezewe. Ta'e zamàno ikatu 'ygwer pupe zanereko mehe zane xe. Aipo zaiko wiwi putar hehe nehe. ³ Pekwaw tuwe ko ma'e. Zazemuzahazahak kar zane, ta'e Zezuz Zanneruwihawete nezewe uzapo kar zaneve a'e xe. Zanezemuzahazahak kar mehe zazemono'ono'og inuromo zane. A'e rupi zaiko putar ipyr tuweharupi nehe, tatahu pe zaneho 'ym pà nehe, ta'e umàno zanerekuzaroma a'e xe.

⁴ Zanemuzahazahakaw a'e, nuzawy kwaw Zezuz Zanneruwihawete imàno awer a'e, nuzawy kwaw itym awer a'e. Umàno zanerehe a'e. Tupàn ikàg tuwe a'e, a'e rupi umugweraw kar wa'yr imàno re a'e. Nezewegatete zanepytywàgatu putar nehe no. A'e rupi zapuner ikatu 'ym ma'e wi zanetyrykaw rehe nehe no. Nezewegatete zanemugweraw

putar a'e nehe no, uzepyr zane-muigo kar pà tuweharupi a'e nehe no.

⁵ Zanepyro Zezuz a'e, ta'e umàno zanerehe a'e xe. Zakweraw putar izàwe nehe no, zanezemono'ono'og pà inuromo nehe no. ⁶ Xikwaw katu ko ma'e zane. Kwehe mehe ikatu 'ym ma'e xiapo zaiko. Zezuz Zanneruwihawete umàno wywra kanetar rehe a'e. A'e rupi zapuner ikatu 'ym ma'e iapo re zanepytu'u haw rehe kury. A'e rupi ikatu 'ym ma'e iapo haw nuiko kwaw Zanezar romo a'e nehe kury. ⁷ Aze teko umàno a'e wà nehe, a'e mehe nupuner kwaw ikatu 'ym ma'e iapo haw rehe a'e wà nehe. Ta'e umàno ma'e kwer nuzapo pixik kwaw ma'e a'e wà xe. Zezuz umàno zanerehe a'e, a'e rupi ni amo nupuner kwaw ikatu 'ym ma'e iapo kar haw rehe zaneve a'e wà nehe kury. ⁸ Aze Zanneruwihawete inuromo umàno ma'e kwer romo zaiko, a'e rupi zazeruzar hehe zanezekeraw pàwàm rehe no. ⁹ Tupàn umugweraw kar Zanneruwihawete imàno re a'e. Numàno wi pixik kwaw nehe. Ta'e ikàg wera'u mào haw wi a'e xe. Xikwaw imàno 'ym àwàm zane. ¹⁰ Umàno zaneremiapo kwer ikatu 'ym ma'e rehe a'e, zaneremiapo ràm rehe a'e no. Pitài haw zo umàno. Numàno wi pixik kwaw nehe kury. Wikuwe kury, Tupàn ikàgaw hexak kar pà purupe kury, hemiapo putar haw iapo pà kury. ¹¹ Nezewe peze pezeupeupe nehe no. — Ikatu 'ym ma'e wi zanepyro a'e. A'e rupi zapuner ikatu 'ym ma'e iapo re zanepytu'u haw rehe zane nehe kury, peze peiko pezeupe nehe kury. — Zaikuwe wi Tupàn inuromo zane. Xiapo hemiapo putar haw. Zanneruwihawete Zezuz inuromo zazemono'ono'og nezewe mehe.

¹² Pezewyr zo ikatu 'ym ma'e iapo haw kutyr nehe. Pezypyrog

wi zo ikatu 'ym ma'e iapo pà nehe. Pepurapo wer zo ikatu 'ym ma'e rehe nehe. Aze pepurapo wer hehe nehe, pezapo zo nehe. ¹³ Pepurapo wer zo ni pitài ikatu 'ym ma'e rehe nehe. Pezapo zo ni pitài ikatu 'ym ma'e nehe. Pezemono Tupàn pe nehe. Ta'e umàno ma'e kwer imugweraw pyrer ài peiko xe. Pezemono tuwe izupe nehe. A'e rupi uzapo kar putar wemiapo putar haw ikatuahy ma'e peme a'e nehe kury. ¹⁴ Tuwe ikatu 'ym ma'e iapo haw nuiko kwaw pezar ài a'e nehe. Ta'e Tupàn zanepuhareko katu a'e xe, zanemukatu pà a'e xe. A'e rupi ni'i kwaw nezewe zanewe nehe. — Naperuzar kwaw ze'eg kwehe arer, a'e rupi azepyk putar penehe ihe nehe kury, ni'i kwaw zanewe nehe, ta'e zanepuhareko katu a'e xe.

Ikatu 'ygwer iapo kar har Zanezar romo hekon kwehe mehe a'e

¹⁵ A'e rupi apuranu wi putar penehe ihe kury. — Tupàn nuzepyk kwaw zanerehe a'e nehe. Aipo xiapo wi putar ikatu 'ym ma'e zaha zaiko zane nehe kury, a'e peme kury. Nan kwaw pa. ¹⁶ Pekwaw katu ko ma'e. Aze pezemono pezar pe nehe, pezapo putar hemiapo putar haw nehe, napepuner kwaw pehemaw rehe izuwi nehe. Aze ikatu 'ym ma'e iapo haw uzeapo teko izar romo a'e nehe, a'e mehe a'e teko oho putar tatahu pe a'e nehe. Aze Tupàn a'e teko izar romo hekon a'e nehe, a'e mehe a'e teko uzapo putar hemiapo putar haw a'e nehe, uzemuawzye kar pà izupe nehe. ¹⁷ Tupàn ikatuahy zanewe a'e. A'e rupi ximume'u ikatu haw izupe nehe. Amo 'ar rehe ikatu 'ym ma'e iapo haw uzeapo pezar romo a'e. Ko 'ar rehe peho tuwe peiko ze'eg azeharomoete har rupi kury. Peruzar a'e ze'eg peneminu kwer kury. ¹⁸ Ikatu 'ygwer wi henuhem

pyrer romo peneko mehe Tupàn pemuigo kar uzeupe uma'ereko ma'e romo a'e, ikatu ma'e iapo kar pà peme a'e. ¹⁹ Aze'eg teko nezewe peme ihe, ze'eg zawaiw katu 'ym ma'e imume'u pà peme ihe, ta'e napekwaw katu kwaw Tupàn hemiapo putar haw pe xe, ta'e ikatu 'ym ma'e penemiapo kwer nukwaw kar kwaw hemiapo putar haw peme a'e xe. Amo 'ar rehe pezapo wyzài ikatu 'ym ma'e peho peiko. Ko 'ar rehe pezapo wyzài ikatuahy ma'e peho peiko nehe kury, pezemono pà azeharomoete Tupàn pe nehe kury, hemiapo putar haw iapo pà nehe kury.

²⁰ Ikatu 'ym ma'e iapo haw pezar romo izeapo mehe, napezapo kwaw ikatu ma'e pe, Tupàn hemimutar rupi pe. ²¹ Ikatu 'ym ma'e penemiapo kwer a'e 'ar mehe arer a'e, aipo ikatu peme a'e. Nan kwaw pa. Penemiapo kwer rehe pema'enukwaw mehe pamaranugar Tupàn wi kury. Ikatu 'ym ma'e iapo har umàno putar a'e wà nehe. ²² Ko 'ar rehe Tupàn pepyro peneruwà pezar kwehe arer wi kury, ikatu 'ym ma'e wi kury. Tupàn pezar romo hekon kury. A'e rupi pezapo putar pezar pyahu ma'e hemiapo putar haw nehe kury. Iahykaw rehe peiko putar ipyr tuweharupi nehe. ²³ Aze teko uzapo ikatu 'ym ma'e a'e wà nehe, Tupàn uzepyk putar wanehe a'e nehe, wanemiapo kwer imekuzar pà a'e nehe. Omono kar putar a'e teko muite uzewi wà nehe, ma'erahy ipuraraw kar pà wanupe azeharomoete wà nehe. Nupytu'u kwaw ipuraraw ire wà nehe. — Umàno putar wà nehe, za'e wanupe. Ta'e waneko àwàm nuzawy kwaw wamàno haw a'e 'ar mehe xe. Aze teko uzeruzar Zanezar wihawete Zezuz Zanezar rehe wà nehe, uzemono'ono'og putar inuromo wà nehe. Wiko putar tuweharupi ipyr wà nehe.

Tupàn umuigo kar putar a'e teko uzepyr a'e wà nehe, ta'e Zezuz umekuzar wanemiapo kwer a'e xe, umàno mehe a'e xe.

7

Uze'eg zereko haw rehe a'e kury

¹ Amume'u putar ma'e peme ihe nehe kury. Pekwaw katu putar ko heze'eg àwàm nehe, ta'e pekaw katu Tupàn ze'eg kwehe arer Moizez pe imur pyrer pe xe. Aze teko wikuwe a'e wà, Tupàn weruzar kar a'e ze'eg a'e teko wanupe a'e. Wamàno mehe upytu'u heruzar ire wà.

² — Aze kuzà heta imen a'e, aze imen wikuwe a'e, a'e mehe hemireko romo hekon a'e, i'i a'e ze'eg kwehe arer. — Aze umàno imen izuwi nehe, a'e mehe a'e kuzà nuiko kwaw hemireko romo a'e nehe kury, i'i a'e ze'eg. ³ A'e rupi aze a'e kuzà wereko amo ae awa nehe, umen hekuwe mehe we nehe, a'e mehe nuweruzar kwaw a'e ze'eg kwehe arer nehe. Nezewe haw iapo har uhaw ze'eg kwehe arer wà. Na'ikatu kwaw nezewe haw Tupàn pe. Aze imen umàno izuwi nehe, xo a'e mehe zo imen 'ym ma'e romo hekon putar a'e nehe. A'e rupi aze imen wi nehe, ikatu Tupàn pe nehe. Ta'e imen umàno ma'e kwer a'e kury xe, nuiko kwaw izar romo a'e kury xe. ⁴ Nezewegatete pe no. Zanezar Zezuz umàno penekuzar romo a'e. A'e rupi peiko umàno ma'e kwer ài. Ikatu 'ym ma'e nuiko kwaw pezar romo kury. Pezeruzar Zezuz rehe, a'e rupi peiko hemiruze'eg romo. A'e rupi a'e ze'eg kwehe arer nuiko kwaw pezar romo a'e kury. A'e rupi nuzapo kar kwaw ma'e peme kury. Zezuz a'e, umàno re ukw-eraw ma'e kwer a'e, pezar romo hekon a'e kury. A'e rupi pezapo putar ma'e ikatuahy ma'e Tupàn pe nehe, hemimutar rupi nehe. A'e kuzà imen wi ma'e a'e kury,

nuweruzar kwaw umen umàno ma'e kwer ze'eg a'e kury. Weruzar umen ipyahu ma'e ze'eg kury. Nezewegatete zane no, naxiruzar kwaw a'e ze'eg kwehe arer zane kury. Xiruzar Zezuz ze'eg kury. ⁵ Amo 'ar rehe, ikatu 'ym ma'e iapo mehe we, zanepurapo wer ikatu 'ym ma'e rehe zane, ta'e a'e Tupàn ze'eg Moizez pe imur pyrer umume'u zaneremiapo kwer ikatu 'ymaw zanewe a'e xe. Xiapo a'e ikatu 'ym ma'e zaneremigwaw zanereminu kwer zane. Aze teko uzapo ikatu 'ym ma'e a'e nehe, (aze Tupàn numuawyze kwaw a'e nehe), Tupàn uzepyk putar a'e teko rehe imàno re a'e nehe. (Omono kar putar tatahu pe nehe.) ⁶ Ko 'ar rehe aze naxiruzar kwaw a'e ze'eg kwehe arer zane nehe, Tupàn nuzepyk kwaw zanerehe a'e nehe. A'e ze'eg heruzar haw a'e, nuzawy kwaw zemunehew paw pe zanereko haw a'e. Zezuz zanepyro a'e zemunehew paw wi, umàno mehe. Kwehe mehe teko weruzar a'e ze'eg a'e wà, ta'e Tupàn umur wanupe a'e xe. Ko 'ar rehe xiapo Tupàn hemiapo putar haw zaha zaiko zane kury, ta'e hekwe zanepy'a pe har zanepytywà iko a'e xe.

Tupàn ze'eg imur pyrer: Teko wanemiapo kwer ikatu 'ygrer

⁷ — A'e ze'eg kwehe arer na'ikatu kwaw a'e, aipo za'e putar nehe. Nan kwaw pa. A'e ze'eg ukwaw kar ikatu 'ym ma'e paw ihewe a'e. — Ezapo zo agwer ma'e nehe, i'i ihewe. — Ezemuairoahy zo amo ma'e rehe nehe, i'i a'e ze'eg. Aze mo ni'i iwer mo nezewe, a'e mehe aze'eg mo nezewe ihe. Aze azemuairoahy nehe, ikatu ma'e romo aiko ihe, a'e mo hezeupe. ⁸ A'e ze'eg henu mehe aputar tetea'u amo teko ima'e izuwi hezeupe ihe. Azemuairoahy wi wi henu mehe ihe. Napytu'u kwaw hezemuairoahy re henu mehe

ihe. Aze mo a'e ze'eg numume'u iwer mo ikatu 'ymaw ihewe, a'e mehe mo nakwaw iwer mo ihe. ⁹ Kwehe mehe hekwarer mehe nakwaw kwaw Tupàn ze'eg pape rehe imuapyk pyrer ihe. A'e rupi nazemumikahy kwaw heremiapo kwer rehe. Amo 'ar rehe ainu a'e ze'eg kury. A'e mehe akwaw tuwe ikatu 'ym ma'e heremiapo kwer kury. ¹⁰ A'e mehe azemumikahy heremiapo kwer rehe. Aze mo teko weruzar a'e ze'eg a'e wà, a'e mehe mo hurywete mo a'e wà. ¹¹ Ikatu 'ym ma'e azapo iteko ihe. A'e rupi nakwaw katu kwaw ma'e ihe. A'e rupi nezewe a'e hezeupe ihe. — Tupàn ze'eg kwehe arer hemurywete kar putar a'e nehe, a'e hezeupe. Naherurywete kwaw ihe, ta'e napuner kwaw heruzar haw rehe ihe xe. Azemumikahy ihe, ta'e ikatu 'ym ma'e azapo aha iteko ihe xe. ¹² Azeharomoete Tupàn ze'eg imur pyrer ikatuahy a'e, hemiapo putar haw ikatuahy a'e no. Tupàn omonokatu uze'eg uzeupe a'e. Azeharomoete ize'eg. Ikatuahy no. ¹³ Aipo a'e ze'eg ikatuahy ma'e hemuzemumikahy kar a'e. Nan. Ikatu 'ym ma'e heremiapo kwer hemuzemumikahy kar a'e, zepykaw pe hemono kar pà a'e. Heremiapo kwer ikatu 'ym ma'e hemuzemumikahy kar a'e. A'e rupi akwaw katu ko ma'e ihe kury. Azeharomoete heremiapo kwer ikatu 'ym ma'e iaiw a'e. Akwaw iaiw paw ihe kury.

Heta ikatu 'ygwer iapo kar har hepupe a'e

¹⁴ Tekwe Puràg umur a'e ze'eg Moizez pe a'e. A'e rupi Tekwe Puràg zutyka'i umur ukàgaw zanewe a'e, a'e ze'eg heruzar kar pà zanewe a'e. Ihe awa romo aiko ihe, a'e rupi ikatu 'ym ma'e rehe hepurapo wer ihe. Napuner kwaw hepytu'u haw

rehe iapo re. ¹⁵ Màràzàwe tuwe aiko nezewe. Heruwà. Nazapo kwaw heremiapo putar haw a'e 'ar mehe. Heremiapo putar 'ymaw azapo. Ikatu 'ym ma'e azapo. ¹⁶ Nahepurapo wer kwaw ikatu 'ym ma'e rehe. A'e ze'eg kwehe arer a'e, azeharomoete a'e. Akwaw ikatu 'ym ma'e iapo arer romo hereko haw ihe. ¹⁷ Ihe nahepurapo wer kwaw ikatu 'ym ma'e rehe ihe. Napuner kwaw hepytu'u haw rehe iapo re. ¹⁸ Tupàn ikatu haw nuiko kwaw herehe a'e, ta'e aiko ikatu 'ym ma'e iapo har romo ihe xe. Hepurapo wer zepe ikatuahy ma'e rehe azeharomoete ihe. Napuner kwaw iapo haw rehe. ¹⁹ Nazapo kwaw heremiapo putar haw ihe. Nan. Azapo ikatu 'ym ma'e. Azapo heremiapo putar 'ymaw. ²⁰ Azapo heremiapo putar 'ymaw, ta'e ikatu 'ym ma'e iapo har romo aiko ihe xe, ta'e napuner kwaw hepytu'u haw rehe ihe xe.

²¹ Tuweharupi aiko nezewe ihe. Ikatu ma'e rehe hepurapo wer mehe napuner kwaw iapo haw rehe. Xo ikatu 'ym ma'e zo azapo. ²² Hepy'a hurywete Tupàn ze'eg imur pyrer henu mehe. ²³ Napuner kwaw heruzar haw rehe. Xo ikatu 'ym ma'e zo azapo ihe. Ikatu 'ym ma'e iapo haw a'e, nuzawy kwaw zemunehew paw ihewe a'e. Napuner kwaw hehemaw rehe izuwi. Hezar romo hekon. ²⁴ Aiko uzemumikahy ma'e romo ihe. — Mo hepyro putar ikatu 'ym ma'e heremiapo kwer wi nehe, zepykaw wi nehe, a'e hezeupe. ²⁵ Tupàn ikatuahy ihewe a'e. Amume'u putar ikatu haw izupe nehe. Ta'e Zezuz Zanneruwihawete Zanezar hepyro putar a'e nehe xe. Hepyro putar ikatu 'ym ma'e wi a'e, tatahu wi a'e. Amume'u wi putar ihe kury. Hepurapo wer zepe ikatu ma'e rehe ihe. Hepareruzar wer zepe Tupàn ze'eg rehe. Napuner kwaw. Azapo wi wi ikatu 'ym ma'e

aha teko. Napuner kwaw iapo re hepytu'u haw rehe a'e 'ar mehe.

8

Zaiko Tupàn Hekwe inuromo

¹ Aze teko uzemono'og Zanneruwihawete Zezuz inuromo a'e wà nehe, hehe uzeruzar pà a'e wà nehe, a'e mehe Tupàn nuzepyk kwaw wanehe a'e nehe. ² Aze teko uzapo ikatu 'ym ma'e wà nehe, umàno putar wà nehe. Aze uzeruzar Zanneruwihawete Zezuz rehe wà nehe, uzemono'og pà inuromo wà nehe, Tekwe Puràg umuigo kar putar a'e teko a'e wà nehe, ikatu 'ym ma'e wi tatahu wi wapyro pà a'e wà nehe. ³ Tupàn ze'eg Moizez pe imono pyrer kwehe arer a'e, nupuner kwaw teko wapyro haw rehe a'e, ta'e ni amo teko nupuner kwaw a'e ze'eg heruzar haw rehe tuweharupi a'e wà xe. A'e rupi Tupàn upyro a'e wà. Umur kar wa'yr ko ywy rehe a'e. Uzeapo awa romo. Hetekwer nuzawy kwaw ikatu 'ym ma'e iapo har retekwer. Umàno ikatu 'ym ma'e zanneremiapo kwer hekzaromo. A'e rupi zanepyro zanneremiapo kwer ikatu 'ym ma'e wi. A'e rupi a'e ikatu 'ym ma'e iapo haw nuiko kwaw Zanezar romo a'e kury. ⁴ Tupàn uzapo nezewe a'e. A'e rupi aze teko uzapo Tekwe Puràg hemiapo putar haw a'e wà nehe, aze nuzapo kwaw wemiapo putar haw wà nehe, a'e mehe upuner ze'eg kwehe arer heruzar haw rehe azeharomoete a'e wà nehe. Upuner ikatu ma'e iapo haw rehe a'e wà nehe. ⁵ Aze teko oho wemimutar rupi wà nehe, a'e mehe uzapo putar ma'e wemimutar rupi paw rupi wà nehe. Aze teko oho Tekwe Puràg hemimutar rupi wà nehe, a'e mehe uzapo putar ma'e paw rupi hemimutar rupi wà nehe. ⁶ Wemimutar rupi oho ma'e umàno putar wà nehe, tatahu pe oho pà wà nehe. Tekwe

Puràg hemimutar rupi oho ma'e wiko putar Tupàn pyr wà nehe. Hurywete putar wà nehe. Tupàn omono putar waneko haw iahtyk 'ym ma'e a'e teko wanupe a'e nehe. Uzapo putar ikatu haw wanupe nehe no. ⁷ Aze teko uzapo wemiapo putar haw wà nehe, a'e mehe Tupàn iàmàtyry'ymar romo wanekon putar wà nehe, ta'e nuweruzar kwaw ize'eg wà nehe xe, ta'e nupuner kwaw heruzar haw rehe wà nehe xe. ⁸ Aze teko oho wemimutar rupi wà nehe, nupuner kwaw ikatu ma'e iapo haw rehe Tupàn imurywete kar pà wà nehe.

⁹ Aze Tupàn Hekwe wiko nerehe nehe, erezapo putar ma'e hemimutar rupi nehe. Nereho kwaw neremimutar rupi nehe. Aze teko nuwereko kwaw Zanneruwihawete hekwe uzehe wà nehe, a'e mehe nuiko kwaw hemiruze'eg romo wà nehe. ¹⁰ Neretekwer umàno putar a'e nehe, ta'e ikatu 'ym ma'e iapo har romo ereiko ne xe. Aze Zanneruwihawete neinuromo hekon a'e nehe, a'e mehe Tekwe Puràg nemuigo kar wi putar a'e nehe, nereko haw imukatu pà a'e nehe no. Ta'e Tupàn nemuawyze uzeupe a'e xe. ¹¹ Tupàn Hekwe a'e, umugweraw kar Zezuz imàno re a'e. Aze Tekwe pepyr hekon nehe, pemugweraw kar putar nehe, penetekwer umàno ma'e ràm wamugweraw kar pà nehe, ta'e a'e ae umugweraw kar Zezuz a'e xe.

¹² A'e rupi amume'u putar ko ze'eg peme ihe nehe kury, herywyr wà. Zaiko Tupàn hemimutar rupi oho ma'e romo zane nehe ty wà. Zaiko zo zanneremimutar rupi oho ma'e romo zane nehe. ¹³ Aze peho penemimutar rupi nehe, pemàno putar nehe. Tupàn uzepyk putar penehe a'e nehe. Aze peho Tekwe Puràg hemimutar rupi nehe, ikatu 'ym ma'e iapo re pepytu'u pà nehe, peiko putar Tupàn pyr

tuweharupi nehe, tatahu pe peho 'ym pà nehe. ¹⁴ Tupàn Hekwe Puràg hemimutar rupi oho ma'e a'e wà, Tupàn ta'yr romo wanekon a'e wà. ¹⁵ Tekwe zanewe Tupàn hemimur kwer a'e, nazanemuigo wi kar kwaw uma'ereko e ma'e zàwenugar romo a'e. Ta'e Tupàn Hekwe napemukyze kar kwaw a'e xe. Pemuigo kar Tupàn ta'yr romo a'e. Umur kar ukàgaw zanewe. A'e rupi zapuner zaneze'egaw rehe Tupàn pe kury. — Papaz, heru romo ereiko ne, za'e putar izupe nehe. ¹⁶ Tupàn Hekwe uzemono'og iko zanerekwe inuromo a'e. — Tupàn purumuzàmuzàg ài peiko kury, i'i iko zanewe kury. ¹⁷ Awa umume'u tuwe uma'e paw imono àwàm upurumuzàmuzàg wanupe a'e. Amo 'ar mehe omono putar wanupe nehe. Nezewegatete Tupàn a'e. Umume'u uma'e ikatuahy ma'e zanewe a'e. Zaiko ipurumuzàmuzàg ài zane, a'e rupi xipyhyk putar a'e ma'e imume'u pyrer zane nehe. Umume'u ma'e Zanneruwihawete pe a'e no, imonokatu pà izupe a'e no. Xipyhyk putar a'e ma'e Zanneruwihawete pe imume'u pyrer zane nehe no. Ta'e aze xipuraraw ma'erahy Zanneruwihawete ài nehe, umur putar ukàgaw zanewe a'e nehe no.

Tupàn wexak kar putar ukàgaw upuràgaw zanewe nehe

¹⁸ Xipuraraw ma'erahy kwer zaiko ko ywy rehe zanereko mehe zane. Amo 'ar mehe Tupàn wexak kar putar ukàgaw upuràgaw zanewe a'e nehe, ikatuahy ma'e iapo pà zanewe a'e nehe. A'e 'ar mehe zanereharaz putar ma'erahy kwer ko 'ar rehe arer wi azeharomoete zane nehe. ¹⁹ Teko Tupàn hemiapo kwer a'e wà, ma'ea'yr Tupàn hemiapo kwer a'e wà no, ma'e Tupàn hemiapo kwer a'e no, paw rupi katete wàrogatu zanerexak àwàm waiko a'e wà.

Wàro Tupàn ta'yr zàwenugar romo zanereko haw hexak kar àwàm wà.

²⁰ Kwehe mehe Ànàw uzapo ikatu 'ym ma'e a'e. A'e rupi amogwer Tupàn hemiapo kwer a'e wà no. Teko paw a'e wà, ma'ea'yr paw a'e wà no, paw rupi katete na'ikatu kwaw Tupàn pe a'e wà, ta'e Tupàn uzemumikahy Ànàw rehe a'e xe. A'e ma'e naheko wer kwaw zepe iaiw ma'e romo Tupàn huwa rupi a'e wà. Tupàn ae umume'u wakatu 'ymaw wanuwa rupi a'e. ²¹ Amo 'ar mehe Tupàn upyro putar a'e iaiw ma'e a'e wà nehe, wamukatu pà a'e wà nehe. Tupàn umukatu putar upurumuzàmuzàg zàwenugar a'e wà nehe, wamuigo kar pà a'e wà nehe, ikatu 'ym ma'e wi wapyro pà a'e wà nehe. Nezewegatete Tupàn upyro putar a'e ma'ea'yr wà nehe no, a'e ma'e paw rupi nehe no. Upyro putar ikatu 'ymaw wi a'e wà nehe. ²² Kuzà imemyrahy mehe hahy tetea'u izupe. Nezewegatete Tupàn hemiapo kwer paw a'e wà. Teko paw a'e wà, ma'ea'yr paw a'e wà no, uzai'o waiko kuzà imemyrahy ma'e ài a'e wà. ²³ Zane zane no, zazai'o zaiko zane no. Ta'e zawaiw katu zanereko haw zanewe no xe. Ta'e xiàro Tupàn ta'yr zàwenugar romo zanemuigo kar àwàm zaiko zane xe. Ta'e xiàro ikatu 'ym ma'e wi zanepyro àwàm zaiko zane no xe. Tupàn umur Wekwe purupe a'e. Hemimur kwer ipy romo hekon a'e. ²⁴ Zanepyro a'e, ta'e xiàro zanereko àwàm ipyr zane xe. Aze mo xixak tuwe a'e zaneremiàro, a'e mehe mo naxiàro iwer mo, ta'e teko nuàro kwaw wemixak kwer a'e wà xe. ²⁵ Aze xiàro ma'e zaneremixak 'ym zane nehe, a'e mehe nazapytu'u kwaw hàro re zane nehe.

²⁶ Tekwe Puràg ur putar zanepy'a pe zanepytywà pà a'e nehe, hàro re zanepytu'u wer mehe a'e nehe. Ta'e naxikwaw kwaw zaneze'egaw Tupàn pe zane xe.

Ma'e rehe zaze'eg putar izupe nehe. Ma'e xinoz putar izupe nehe. Naxikwaw kwaw. A'e rupi Tupàn Hekwe Puràg ukwaw kar zanereminoz Tupàn pe a'e, zanerekuzaromo a'e, uze'eg 'ym pà a'e. ²⁷ Tupàn ukwaw teko wapy'a a'e, a'e rupi ukwaw Wekwe ima'enukwaw paw a'e no. Ta'e Tekwe Puràg uze'eg iko Tupàn pe a'e xe, Tupàn hemiruze'eg wanekuzaromo a'e xe. Tupàn hemimutar rupi uze'eg iko nezewe a'e. ²⁸ Aze teko uzamutar katu Tupàn a'e wà nehe, aze Tupàn wenoze a'e teko uzeupe a'e wà nehe, wemiapo putar haw iapo kar pà wanupe a'e wà nehe, a'e mehe aze a'e teko upuraraw ma'erahy kwer a'e wà nehe, Tupàn uzapo putar ikatu ma'e wanupe a'e nehe. Aze nupuraraw kwaw wà nehe, Tupàn nahekyty'ym kwaw nehe. Uzapo putar tuwe ikatu ma'e wanupe nehe no. ²⁹ Kwehe mehe Tupàn zanerexarexak uzeupe a'e. Omonokatu wemixamixak kwer muite ikatu 'ym ma'e wi a'e wà, uzeupe a'e wà. Amo 'ar mehe wiko putar ta'yr ài a'e wà nehe. A'e rupi Tupàn ta'yrete Zezuz a'e, zaneryky'yr ài hekon a'e. Heta tetea'u putar tywyr izupe a'e wà nehe. ³⁰ A'e rupi Tupàn wenoze wemimonokatu kwer uzeupe a'e wà kury. Umuzewyr kar uzeupe wà kury, wamuawyze kar pà wà kury. Omono e upuràgaw ukàgaw wanupe no.

Zaneruwihawete Zezuz zaneamutar katu a'e

³¹ Xinu Tupàn ikatu haw kwez kury, paw rupi kury. A'e rupi za'e nezewe zane kury. Aze Tupàn zaneinuromo hekon nehe, mo uzapo putar ikatu 'ym ma'e zanewe nehe. Aze zaneàmàtyry'ymar uzapo ikatu 'ym ma'e zanewe a'e wà nehe, Tupàn ukwaw putar wanemiapo kwer a'e nehe. Uzepyk putar wanehe

amo 'ar mehe nehe. ³² Umur wa'yr imumàno kar pà zanerekuzaromo a'e. Nahekyty'ym kwaw a'e. Umur wa'yr zanewe, a'e rupi umur putar ma'e paw zanewe nehe no. ³³ Tupàn zanemuawyze a'e. A'e rupi teko nuze'eg kwaw nezewe zanewe wà nehe. — Ikatu 'ym ma'e iapo har romo wanekon a'e wà, ni'i kwaw zanewe wà nehe. ³⁴ Zaneruwihawete Zezuz umàno zanerehe a'e, ukweraw wi a'e no, Tupàn pyr hekon tuwihawete romo kury. Aze teko uze'eg zemueteahy zanerehe Tupàn pe a'e wà nehe, Zezuz uze'eg putar izupe a'e nehe no, zanekatu haw imume'u pà izupe a'e nehe no, (ta'e zanemukatu a'e xe). ³⁵ Mo umupyty'u kar putar Zaneruwihawete zaneamutar katu re a'e nehe. Ma'erahy puraraw paw wà, zawaiw katu haw wà, zanewe ma'erahy ipuraraw kar haw wà, ma'uhez haw wà, ma'e zanewe heta 'ymaw wà, zanezuka haw rehe ze'egaw wà, zanemàno haw wà. Nan, ni agwer ma'e numupyty'u kar kwaw Zaneruwihawete zaneamutar katu re a'e wà nehe. ³⁶ Nezewe i'i Tupàn ze'eg kwehe arer pape rehe imuapyk pyrer.

— O Tupàn, uruiko Àràpuhàràn ài ure, izuka pyràm ài ure.
Neàmàtyry'ymar ipuruzuka wer zepe urerehe a'e wà,
ta'e uruzeruzar katu nerehe ure xe.
Urezuka etea'i a'e wà.

³⁷ Nan kwaw pa. Aze ma'erahy xipuraraw nehe, ikatuahy putar zanewe nehe. Amo 'ar mehe Tupàn umekuzar putar zaneremipuraraw kwer a'e nehe, ikatuahy ma'e imur pà zanewe a'e nehe. Uzepyk putar a'e ma'erahy ipuraraw kar har wanehe a'e nehe. Ta'e zaneamutar katu a'e xe. ³⁸ Aze zaikuwe nehe, Zezuz zaneamutar wi wi putar a'e nehe no. Aze

zàmàno nehe, zaneamutar wi wiputar nehe no. Tupàn heko haw pe har a'e wà, wanuwihaw ywate har a'e wà no, nupuner kwaw Tupàn imupytu'u kar haw rehe zaneamutar katu re a'e wà. Ma'e ko 'ar rehe har a'e wà, ma'e amo 'ar rehe uzeapo ma'e rà m a'e wà no, nupuner kwaw imupytu'u kar haw rehe zaneamutar ire a'e wà nehe no. ³⁹ Ywate har a'e wà, ywy rehe har a'e wà no, amo ae ma'e Tupàn hemiapo kwer a'e wà no, nupuner pixik kwaw imupytu'u kar haw rehe zaneamutar ire a'e wà nehe, ta'e Zanneruwihawete Zezuz Zanezar rehe zazeruzar zane xe. Zaneamutar katu tuwe a'e.

9

Uzemumikahy Pawru zutew wanehe a'e

¹ Ko heze'eg azeharomoete ihe. Ihe Zanneruwihawete hemiruze'eg romo aiko ihe. Naheremu'em kwaw. Tekwe Puràg hezar romo hekon a'e. Ko heze'eg azeharomoete. Tekwe Puràg umume'u heremu'em 'ymaw a'e no. ² Azemumikahy tuwe ihe, ta'e heànàm zutew a'e wà xe, nuzeruzar kwaw Zezuz rehe a'e wà xe. ³ Aze mo apuner, a'e mehe mo amuzepyk kar mo Tupàn herehe ihe, wanekuzar romo ihe. A'e rupi mo hemunryk kar mo Zanneruwihawete wi a'e, heànàm wanekuzaromo a'e. Aze ru'u a'e mehe mo uzeruzar mo ru'u a'e wà. ⁴ Tupàn hemixamixak kwer romo wanekon a'e wà. Kwehe wiko hemiruze'eg romo wà. Umuigo kar zepe wa'yr ài uzeupe a'e wà. Omono zepe upuràgaw ukàgaw wanupe no. Umume'u zepe ma'e wanupe, uze'eg imono pà wanupe. A'e a'e wà, ukwaw tuwe zepe Tupàn azeharomoete har imuwete katu haw a'e wà. Tupàn umume'u ikatuahy ma'e wemiapo rà m wanupe a'e. ⁵ Wanàmuzgwer Tupàn hemiruze'eg romo wanekon

azeharomoete a'e wà. Zanneruwihawete Zezuz a'e no, waànàm romo hekon a'e no. Tupàn a'e, teko paw wanuwihaw romo hekon a'e. Tuwe teko uze'egatu hehe paw rupi katete a'e wà nehe.

⁶ – Tupàn nuzapo kwaw wemimume'u kwer a'e nehe, na'e kwaw izupe. Ta'e amo Izaew izuapyapyr nuiko kwaw Tupàn hemixamixak kwer romo a'e wà xe. ⁷ Amo Àmàrààw izuapyapyr a'e wà, nuiko kwaw Tupàn hemiruze'eg romo a'e wà. Ta'e nezewe i'i Tupàn Àmàrààw pe a'e xe. – Izak nera'yr ipurumuzàmuzàg a'e wà, a'e zutyka'i nezuapyapyrete romo wanekon putar heruwa rupi a'e wà nehe, i'i izupe. – Nera'yr inugwer ipurumuzàmuzàg nuiko kwaw nezuapyapyrete romo heruwa rupi a'e wà nehe, i'i izupe. ⁸ Amo Àmàrààw izuapyapyr nuiko kwaw Tupàn hemiruze'eg romo a'e wà. Àmàrààw izuapyapyr Tupàn hemimume'u kwer a'e wà, a'e zutyka'i Tupàn hemiruze'eg romo wanekon a'e wà. (-Zutew, za'e wanupe.) ⁹ Nezewe i'i Tupàn Àmàrààw pe a'e, ta'yr rà m imume'u pà izupe a'e. – Amo 'ar mehe azewyr putar nepyr ihe nehe. Neremireko Xar imemyr putar a'e 'ar mehe a'e nehe, i'i izupe.

¹⁰ Izak Àmàrààw ta'yr romo hekon a'e. Tua'u mehe Izak hemireko a'e no. Hemek hemireko her romo a'e. Umuzàg mokoze wa'yr a'e wà. ¹¹⁻¹² Na'e Tupàn i'i izupe. – Nememyr ipy Ezau a'e nehe, wiko putar wywyr hemiruze'eg romo a'e nehe, i'i izupe. Izexak kar 'ym mehe we Tupàn umume'u a'e ma'e izupe a'e. Ta'yr nuzapo kwaw ma'e a'e wà rihi. Nuzapo kwaw ikatu ma'e a'e wà rihi. Nuzapo kwaw ikatu 'ym ma'e a'e wà rihi. – Tywyr uzapo ikatu ma'e a'e, a'e rupi aexak putar heremiruze'egete romo ihe nehe, ni'i kwaw Tupàn

izupe. Wexaexak e wemimutar rupi a'e. Tupàn umume'u a'e ma'e kuzà pe a'e. A'e rupi a'e kuzà ukwaw Tupàn hemixak kwer a'e. Ukwaw Tupàn wemimutar rupi hexak awer. Tupàn nuexaexak kwaw wemiruze'eg a'e, hemiapo kwer hexak ire a'e. (Imemyr ipy Ezau her romo a'e. Tywyr Zako her romo a'e.)¹³ Nezewe i'i Tupàn ze'eg pape rehe imuapyk pyrer. — Aexak Zako hezeupe ihe. Azamutar katu ihe. Ezau na'ikatu kwaw ihewe, i'i wanupe, wazexak kar 'ym mehe we.

¹⁴ Tupàn wexak amo, weityk amo, wexak amo no, weityk amo no. Aipo Tupàn na'ikatu kwaw a'e. Nan. Nazaze'eg kwaw nezewe zane. ¹⁵ Nezewe uze'eg Tupàn Moizez pe a'e. — Aze hepurupuhareko wer amo teko rehe ihe nehe, apuhareko putar ihe nehe. Aze nahepurupuhareko wer kwaw amo rehe nehe, napuhareko kwaw nehe. ¹⁶ — A'e awa uzapo ikatu ma'e, a'e rupi apuhareko ihe, ni'i kwaw purupe. Upuhareko e amo wemimutar rupi a'e. ¹⁷ Kwehe mehe Tupàn uze'eg Ezit pe har wanuwihaw pe. — Tuwihaw romo urumuigo kar kwez ihe, herer ikwaw kar pà teko nànan ihe, i'i izupe. (A'e tuwihaw nuiko kwaw Tupàn hemiruze'eg romo a'e.) ¹⁸ Tupàn upuhareko teko a'e wà, wemimutar rupi a'e wà. Aze na'ipurupuhareko wer kwaw amo wanehe nehe, nupuhareko kwaw wà nehe. — Amupytu'u kar putar a'e awa herehe izeruzar ire ihe nehe, aze i'i amo pe nehe, a'e mehe umupytu'u kar putar izeruzar ire nehe.

Tupàn uzepyk amo wanehe a'e, upuhareko amo a'e wà nehe no

¹⁹ Peze putar ru'u ihewe nehe. — Mâràzàwe tuwe Tupàn uzepyk putar teko wanehe a'e nehe, aze a'e ae uzawy kar wape wanupe a'e nehe, peze putar ru'u ihewe

nehe. — Mo ikàg wera'u Tupàn hemimutar wi a'e, peze putar ru'u ihewe nehe. ²⁰ A'e mehe a'e putar peme kury. Ywy'a nupuranu kwaw wapo arer rehe a'e. — Mâràzàwe tuwe nezewe heapo pe ra'e, ni'i kwaw izupe. — Aipo erepuranu e putar neapo har rehe nehe, a'e peme kury.

²¹ Ywy'a iapo har uma'ereko ywy rehe wemimutar rupi a'e. Upyhyk ywy. Aze ipurapo wer pitài ywy'a rehe nehe, uzapo pitài ywy'a nehe. Aze ipurapo wer mokoz ywy'a rehe nehe, uzapo putar mokoz ywy'a nehe. Uzapo amo ywy'a hekuzar katu ma'e. Uzapo amo ae ywy'a hekuzar 'ym ma'e. Wemimutar rupi tuwe uzapo ywy'a.

²² Nezewegatete Tupàn a'e no. Ipurexak kar wer purehe uzepykaw rehe teko wanupe a'e, ukàgaw ikwaw kar pà wanupe a'e no. Iàrew tuwe iko purehe uzepykaw rehe. Nuzepyk kwaw tàrityka'i wanehe nehe. ²³ Ipurexak kar wer ukàg wera'u haw rehe purupe, upuràgaw rehe purupe. Umur e ukàgaw upuràgaw zanewe, ta'e zanepuhareko xe. Zane-mukatu, ta'e ipurumur e wer ukàgaw rehe upuràgaw rehe zanewe xe. ²⁴ Ta'e zanerenoz uzeupe xe. Wenz amo zutew uzeupe wà. Wenz amo zutew 'ym uzeupe wà no. Zaiko heminozgwer romo zane. ²⁵ Nezewe i'i Tupàn ze'eg Ozez pe imuapyk kar pyrer a'e.

— Heremiruze'eg romo peiko kury, a'e putar teko heremiruze'eg 'ym wanupe ihe nehe.

— Heremiamutar romo peiko kury, a'e putar teko heremiamutar 'ym wanupe ihe nehe no.

²⁶ Kwehe mehe nezewe a'e peme ihe no.

— Napeiko kwaw heremiruze'eg romo pe, a'e peme.

A'e ywy rehe nezewe aze'eg putar peme ihe nehe kury.

– Tupàn wikuwe ma'e romo aiko ihe.

Hera'yr ài herazyr ài peiko kury, a'e putar peme a'e pe ihe nehe.

²⁷ Nezewe i'i Izai Izaew izuapyapyr wanehe a'e.

– Heta tetea'u putar Izaew izuapyapyr a'e wà nehe.

Waneta haw nuzawy kwaw ywyxig ku'i kwer waneta haw a'e wà nehe.

Tupàn upyro putar xo màràràràno zo a'e wà nehe.

²⁸ Ta'e Zanezar uzepyk putar teko tetea'u wanehe a'e nehe xe.

Tàrityka'i uzepyk putar wanehe a'e 'ar mehe nehe.

²⁹ Uze'eg Izai nezewe a'e.

Zanezar a'e, ywate har paw wazar romo hekon a'e. Aze mo nuezar iwer mo teko ko ywy rehe a'e wà,

a'e mehe mo naheta pixik iwer mo teko xe ko 'ar rehe a'e wà. Umàno mo paw rupi wà.

Nezewegatete Xotom tawhu pe har a'e wà, Komor tawhu pe har a'e wà no,

Tupàn uzuka a'e pe har paw rupi katete a'e wà, (ta'e ikatu 'ym ma'e iaiw ma'e uzapo oho waiko a'e 'ar mehe a'e wà xe).

Zutew nuzeruzar kwaw ze'eg puràgrehe wà

³⁰ Màràzàwe tuwe aipo pa, peze ihewe kury. Tupàn umuawyze zutew 'ym uzehe uzeruzar ma'e wanereko uzeupe a'e wà kury. Nuzeagaw kwaw uzemuawyze pà izupe wà. ³¹ Zutew a'e wà no, kwehe mehe Tupàn wexaexak wanàmuz a'e. A'e rupi – Tupàn hemixamixak kwer wà, za'e wanupe. Uzeagaw zepe Tupàn ze'eg imur pyrer heruzar pà a'e

wà. Uzeagaw zepe uzemuawyze pà izupe wà no. Nupuner kwaw wà. ³² Ta'e xo wazeruzar haw rehe zo Tupàn umuawyze teko uzeupe a'e wà xe. Numuawyze kwaw wanemiapo kwer rehe a'e wà. Zutew na'izeruzar wer kwaw Zezuz rehe wà. Aze teko wata waiko pe rupi wà nehe, aze ita a'e pe hin nehe, aze a'e teko nuexak kwaw a'e ita a'e wà nehe, a'e mehe uzepyapi putar hehe u'ar pà a'e wà nehe. Nezewegatete zutew a'e wà no. Na'izeruzar wer kwaw Zezuz rehe wà. A'e rupi Tupàn uzepyk putar wanehe nehe. ³³ Nezewe i'i Tupàn ze'eg pape rehe imuapyk pyrer a'e.

– Amono kar putar amo awa Xiàw ywytyr pe ihe nehe (Zeruzarez tawhu pe ihe nehe).

A'e awa wiko putar itahu ài a'e pe har wanupe nehe.

A'e ita umu'ar kar putar teko a'e wà nehe.

Aze teko uzeruzar hehe wà nehe, hurywete putar a'e re wà nehe.

10

¹ Heànàm zutew nuzeruzar kwaw Zezuz rehe a'e wà. A'e rupi Tupàn nupyro kwaw tatahu wi a'e wà nehe. Aputar zepe wapyro àwàm ihe. Tuweharupi aze'eg Tupàn pe wapyro àwàm rehe. ² Iho wer zepe Tupàn hape rupi a'e wà. (Nuzeruzar kwaw Zezuz Tupàn ta'yr rehe wà.) Nukwaw kwaw oho haw wà. ³ Ta'e nukwaw kwaw Tupàn ipurumuawyze haw wà xe. Oho zepe wape rupi wà, uzeagaw pà uzemukatu pà nezewe wà. Noho tuwe kwaw Tupàn hape rupi wà, nukwaw kwaw Tupàn purumuawyze haw wà. ⁴ Ta'e Tupàn umumaw ze'eg kwehe arer rupi teko iho haw a'e xe. Ko 'ar rehe kury, xo Tupàn ta'yr

rehe uzeruzar ma'e zo umuawyyze uzeupe wà kury.

Tupàn upyro putar wyzài uzehe uzeruzar ma'e a'e wà nehe

⁵ Nezewe i'i Moizez a'e, ze'eg kwehe arer rupi oho zepe ma'e wanehe uze'eg pà a'e. — Aze mo teko upuner Tupàn ze'eg heruzar haw rehe a'e wà, iawy 'ym pà a'e wà, a'e mehe ikatu mo Tupàn pe a'e wà, i'i wanupe. ⁶ Nezewe i'i a'e ze'eg a'e, uzeruzar haw rehe uzemuawyyze ma'e wanehe a'e. — Pezepy'amugeta zo nezewe nehe. Mo uzeupir putar oho ywate nehe, peze zo nehe. Ta'e ko ze'eg nuzawy kwaw Zanneruwihawete ywak wi heruzyu paw a'e xe, i'i a'e ze'eg. ⁷ Epuranu zo nezewe nehe. — Mo uwezyw putar oho ywy iwyromo har pe nehe. Ko ze'eg nuzawy kwaw Zanneruwihawete imuzeupir kar haw màno gwer waneko haw wi a'e. ⁸ — Pekwaw katu Tupàn ze'eg. Pemonokatu ize'eg pepy'a pe. Pemugeta tuweharupi no, i'i ze'eg kwehe arer. A'e Tupàn ze'eg a'e ae umume'u Zezuz rehe zanezeruzar àwàm zaneuwe a'e. Ihe ihe no, amume'u Zezuz rehe ze'egaw aha teko ihe no, teko wanupe ihe no.

— Pezeruzar hehe nehe, a'e aha teko purupe.

⁹ — Zezuz hezar romo hekon a'e, aze ere nehe, aze erezeruzar Zezuz imugweraw pawer rehe nehe no, Tupàn imugweraw parer romo heko haw rehe nehe no, Tupàn nepyrogradu putar tatahu wi a'e nehe, nemuigo kar pà uzepyr tuweharupi a'e nehe. ¹⁰ Ta'e zazeruzar zanepy'a pe hehe zane xe. A'e rupi Tupàn zanemuawyyze a'e. — Azeruzar Zezuz rehe ihe, aze za'e nehe, a'e mehe zanepyro putar a'e nehe. ¹¹ Nezewe i'i ze'eg kwehe arer a'e. — Hehe uzeruzar ma'e ràm nuzemumikahy pixik kwaw hehe uzeruzar haw rehe a'e wà nehe, na'imaranugar pixik kwaw izuwi a'e wà nehe, i'i ze'eg

kwehe arer. ¹² Tupàn a'e, zutew wazar romo hekon a'e. Zutew 'ym wazar romo hekon a'e no. Teko paw wazar romo hekon a'e. Uzuawyygatu izupe paw rupi a'e wà. Aze amo wenz ma'e izupe a'e nehe, Tupàn uzapo putar ikatuahy ma'e izupe a'e nehe, henoz tar pe a'e nehe. Uzapo putar ikatuahy ma'e uzeruzar ma'e nànan nehe. ¹³ Nezewe i'i ze'eg imuapyk pyrer. — Aze teko wenz ikatu 'ym ma'e wemiapo kwer imunànwaw Tupàn pe a'e wà nehe, Tupàn upyrogradu putar a'e teko tatahu wi a'e wà nehe, wamuigo kar pà uzepyr a'e wà nehe. Upyro putar henoz har paw rupi katete a'e wà nehe.

¹⁴ Aze amo nuzeruzar kwaw Zezuz rehe a'e nehe, nupuner kwaw ma'e henoz taw rehe izupe a'e nehe. Aze nuenu pixik kwaw Zezuz rehe ze'eg puràg a'e nehe, nupuner kwaw hehe uzeruzar haw rehe a'e nehe, ta'e nukwaw kwaw a'e ze'eg a'e xe. Aze amo numume'u pixik kwaw a'e ze'eg izupe a'e nehe, nuenu pixik kwaw a'e nehe. ¹⁵ Aze Tupàn nomono kar kwaw uze'eg imume'u har ywy nànan a'e wà nehe, aze hemimono kar numume'u kwaw ize'eg teko wanupe a'e wà nehe, ni amo numume'u pixik kwaw a'e teko wanupe a'e wà nehe. Nezewe i'i Tupàn ze'eg a'e. — Tupàn ze'eg puràg imume'u har wanur haw ikatuahy teko wanupe. Hurywete wanur mehe wà, i'i wanupe.

¹⁶ Xo màràràràn zo uzeruzar ze'eg puràg rehe a'e wà. Kwehe mehe i'i Izai Tupàn pe a'e. — Tupàn, aipo amo teko uzeruzar neze'eg heremimume'u kwer rehe a'e wà, Naexak kwaw amo ihe wà, i'i Izai Tupàn pe a'e. ¹⁷ A'e rupi zeruzar haw ur Tupàn ze'eg henu mehe a'e, Tupàn ze'eg Zanneruwihawete rehe ze'egaw ur imume'u har wanuwi a'e no.

¹⁸ Apuranu wi putar penehe ihe kury. Aipo zutew nuenu pixik

kwaw Zanneruwihawete heko haw imume'u haw a'e wà. Wenu tuwe a'e wà. Nezewe i'i ze'eg kwehe arer a'e.

— Amo umume'u oho ywy nànan a'e wà,
taw nànan a'e wà no.
Waze'eg uhàuhàz ywy nàngatu a'e wà no,
taw nàngatu a'e wà no,
i'i ze'eg kwehe arer.

¹⁹ Apuranu wi penehe ihe kury. Aipo zutew nukwaw kwaw a'e wà. Moizez ràgypy umume'u Tupàn ze'eg zaneipy wanupe a'e. A'e teko nuiko kwaw pitài awa izuapyapyr romo a'e wà. Nuiko kwaw pezàwe wà. Nezewe i'i a'e ze'eg.

— Ihe Tupàn ihe, apyro putar amo ae teko ihe wà nehe.
Penewyrowyroahy putar wanehe pe nehe.
Pepuruzukaiw putar wanupe nehe.
— Kwa, ma'e kwaw 'ymar romo wanekon a'e wà,
peze putar zepe wanupe nehe,
i'i a'e ze'eg kwehe arer.

²⁰ A'e re Izai umume'u amo Tupàn ze'eg a'e no.

— Ihe Tupàn ihe, teko herekar 'ymar herexak putar a'e wà nehe.
Azexak kar putar herenoz 'ymar wanupe ihe nehe,
i'i wanupe.

²¹ Uze'eg Izaew izuapyapyr wanehe no.

— Ihe Tupàn ihe, tuweharupi zepe ainoz Izaew izuapyapyr wamuwà hezeupe ihe wà.
Naheko wer kwaw heremiruze'eg romo a'e wà.
Na'ipurapo wer kwaw heremiapo putar haw rehe wà.
Ipuruzukaiw ihewe wà,
i'i ze'eg kwehe arer.

11

Tupàn upuhareko zutew a'e wà

¹ A'e rupi apuranu putar penehe ihe kury. Aipo Tupàn upuir zutew wanuwì a'e. Nan. Ihe zutew romo aiko ihe. Àmàrààw zuapyr romo aiko ihe, Mezàmi zuapyr romo ihe no. ² Tupàn nupuir kwaw zutew wanuwì a'e, nupuir kwaw wemixamixak kwer izypy mehe arer wanuwì a'e. Kwehe mehe Eri uze'eg ahyahy Izaew izuapyapyr wanehe a'e, Tupàn pe uze'eg pà a'e. Pekwaw a'e ze'eg kwehe arer.

³ — O Tupàn hezar, i'i izupe. — Zutew uzuka neze'eg imume'u har a'e wà. Weityk ma'ea'yr zuka haw a'e wà no, i'i izupe. — Xo ihe zutyka'i aikuwe ihe, nahezuka kwaw a'e wà rihi. Zeagaw zepe waiko hezuka pà a'e wà, i'i izupe.

⁴ Na'e i'i Tupàn izupe a'e kury. - 7.000 teko amonokatu hezeupe ihe wà. Numuwete katu kwaw tupàn a'ua'u Wa'aw her ma'e a'e wà, i'i izupe. — Hemuwete katu a'e wà, i'i izupe.

⁵ Nezewegatete ko 'ar rehe no. Tupàn upurupuhareko katu iko a'e. A'e rupi wexaexak wemiruze'eg iko a'e wà. Naheta tetea'u kwaw a'e wà. ⁶ Nuexaexak kwaw a'e teko wanemiapo kwer rehe a'e wà. Upuhareko a'e wà, a'e rupi wexaexak wà. Aze mo wexaexak a'e teko wanemiapo kwer rehe wà, a'e mehe mo nuexaexak iwer mo upurupuhareko haw rehe wà.

⁷ Izaew izuapyapyr a'e wà, uzeagaw zepe zemuawyze kar pà Tupàn pe wà. Nuzemuawyze kwaw wà. Tupàn wexaexak amo ae teko a'e wà. A'e zutew 'ym a'e wà, hexaexak pyrer a'e wà, uzemuawyze Tupàn pe a'e wà. Naheta tetea'u kwaw wà. ⁸ Nezewe i'i Tupàn ze'eg imuapyk pyrer a'e.

— Umugeta ze'eg azeharomoete har zeupe a'e wà.

Nuenu katu kwaw wà, nuk-
waw kwaw wà.

Uzeapyaka katu imume'u mehe
wà.

Nuenu katu kwaw wà,
nuweruzar kwaw wà,
i'i a'e ze'eg Izaew izuapyapyr
wanehe a'e.

⁹ Tuwihaw Tawi i'i nezewe a'e.

– Miar uzezuka oho uzepyhykaw
pupe, ta'e nuexak kwaw a'e
xe.

Nezewegatete zutew a'e wà
nehe no.

Nuzeruzar kwaw Tupàn ze'eg rehe
wà nehe.

Tuwe Tupàn uzepyk wanehe
nehe.

¹⁰ Ma'e ipuhuz katu ma'e heraha
mehe ipuhuz tuwe teko
wanupe.

Nezewegatete zutew a'e wà nehe
no,

tuwe upuraraw ma'erahy a'e
wà nehe no,

ta'e noho kwaw Tupàn ze'eg rupi
a'e wà xe.

¹¹ Apuranu putar penehe ihe
kury. Aipo zutew nupuner pixik
kwaw uzewyr haw rehe Tupàn
pe a'e wà nehe. Upuner tuwe
wà. Uzapo ikatu 'ym ma'e tetea'u
waiko a'e wà, a'e rupi Tupàn upyro
putar zutew 'ym a'e wà nehe kury.
A'e rupi zutew hewyrowyroahy
putar zutew 'ym wanehe a'e wà
nehe kury. Zutew uzewyr putar
ru'u Tupàn pe amo 'ar mehe a'e
wà nehe. ¹² Tupàn uzapo ikatu-
ahy ma'e iko zutew 'ym wanupe
kury, ta'e zutew uzapo ikatu 'ym
ma'e waiko a'e wà xe. Teko ma'e
hereko 'ymar uzemumikahy a'e
wà. Nezewegatete zutew uzemu-
mikahy a'e wà no, ta'e Tupàn o'ok
ukatu haw wanuwi a'e xe, imono
e pà zutew 'ym wanupe a'e xe.
Zutew wanemiapo kwer ikatu 'ym
ma'e ikatu zutew 'ym wanupe a'e
wà. Aze zutew uzewyr Tupàn pe

wà nehe, ikatu wera'u putar zutew
'ym wanupe a'e wà nehe.

*Tupàn upyro putar zutew 'ym a'e
wà nehe*

¹³ Pe zutew 'ym pe, aze'eg putar
peme ihe kury. Tupàn hemur
kar uze'eg imume'u kar pà zutew
'ym wanupe a'e. Ikatuahy ihewe
nezewe mehe a'e. ¹⁴ Ta'e nezewe
mehe zutew hewyrowyroahy
putar penehe a'e wà nehe xe. Aze
ru'u amo uzeruzar putar nezewe
mehe wà nehe. ¹⁵ Tupàn upuir
kwez zutew wanuwi. A'e rupi
zutew 'ym wiko Tupàn imyrypar
romo wà kury. Aze zutew uzewyr
Tupàn pe wà nehe, a'e mehe
hurywete putar teko paw rupi
a'e wà nehe. Tupàn hurywete
putar nehe no. Teko imàno mehe
iànàm uzemumikahy a'e wà. Aze
ukweraw wi nehe, hurywete wi
putar wà nehe no. Nezewegatete
zane nehe no. Aze zutew uzewyr
Tupàn pe wà nehe, zanerurywete
putar zane nehe no.

¹⁶ Kwehe mehe zutew ipy a'e wà,
Tupàn hemixamixak kwer romo
wanekon a'e wà. A'e rupi amo 'ar
mehe nehe, wazuapyapyr uzewyr
putar izupe a'e wà nehe. Aze
teko omono e typy'ak Tupàn pe a'e
wà, nomono e kwaw ipehgwer
pixika'i izupe a'e wà. Omono
e paw rupi izupe wà. Aze teko
omono e ma'e'yw izupe wà, omono
e hapo hàkàgwer izupe wà no.
Nezewegatete zutew a'e wà no.
Zutew ipy uzemono izupe a'e
wà. Amo 'ar mehe wazuapyapyr
uzemono putar izupe a'e wà nehe
no. ¹⁷ Zutew a'e wà, ma'ywa 'yw
ài wanekon a'e wà. Amo hàkà
upen. A'e rupi izar omomog amo
ae ma'ywa 'yw hàkà a'e ma'ywa
'yw rehe a'e. Pe zutew 'ym pe, amo
ae ma'ywa 'yw ài peiko pe. Tupàn
pemog ma'ywa 'yw izypy mehe
arer rehe a'e kury. Nezewegatete
pepyhyk putar a'e ma'e zutew

wanupe imur pyràm nehe no. ¹⁸ A'e rupi peze'eg zemueteahy zo a'e hàkà upen ma'e kwer wanehe nehe. Ta'e hàkà ài peiko pe no xe. Hàkà nomono kwaw ukàgaw hapo pe a'e. Nan. Hapo umur ukàgaw wàkà pe a'e.

¹⁹ Peze zo nehe, — Kwa, Tupàn omonohok a'e hàkà a'e, ta'e iporomomog wer zanerehe ma'ywa'yw rehe a'e xe, a'e hàkà hekuzaromo a'e xe, peze zo nehe. ²⁰ Zutew nuzeruzar kwaw hehe a'e wà, a'e rupi Tupàn omonohok waneityk pà ma'ywa'yw hàkà ài a'e wà. Pezeruzar katu peiko pe, a'e rupi pepyta peiko a'e pe ma'ywa'yw rehe pe kury. — Zaiko wera'u zutew wanuwi, peze zo pezeupe nehe. — Pkyze katu Tupàn wi nehe, a'e peme ihe kury. (Aze pepytu'u pezeruzar ire nehe, peneityk putar a'e nehe no.)

²¹ Tupàn omonohok zutew ma'ywa 'y wi hàkà ài a'e wà. Zutew 'ym a'e wà nehe no, aze upytu'u uzeruzar ire a'e wà nehe, a'e mehe Tupàn omonohok putar a'e zutew 'ym a'e wà nehe no, hàkà ài a'e wà nehe no. ²² Nezewe xixak Tupàn ipurupuhareko haw zane kury. Xixak purehe izepykaw no. Uzeyyk iko uzeruzar 'ym ma'e wanehe a'e. Pepuhareko a'e. Ikatuahy peme a'e, ta'e pepuhareko a'e xe. Aze upytu'u pepuhareko re nehe, pemonohok putar ma'ywa 'yw wi nehe no.

²³ Aze zutew uzeruzar wi hehe a'e wà nehe, Tupàn omomog wi putar ma'ywa 'yw rehe a'e wà nehe. Ta'e Tupàn upuner zutew wamomog wi haw rehe a'e ma'ywa 'yw rehe a'e wà nehe no xe, wemiruze'eg romo wamuigo kar wi pà a'e wà nehe no xe. ²⁴ Pe zutew 'ym pe, peiko amo ae ma'ywa 'yw iro ma'e hàkà ài pe. Tupàn pemonohok kwez a'e ma'ywa'yw wi a'e kury. Pemomog kwez ma'ywa 'yw ikatu ma'e rehe kury. Omonohok zutew ma'ywa

'yw ikatu ma'e wi wà. Nazawaiw kwaw wamomog wi haw nehe. Tupàn upuner wyzài ma'e iapo haw rehe a'e.

Tupàn upuhareko teko paw rupi a'e wà

²⁵ Amume'u putar amo ze'eg ikwaw pyr 'ym peme ihe kury, herywyr wà. Henu mehe napeze kwaw nezewe nehe. — Urukwaw katu ma'e paw rupi ure, napeze kwaw nehe. Ai'aw heze'eg ihe kury. — Amo 'ar mehe zutew uzewyr putar Tupàn pe a'e wà nehe, hehe uzeruzar wi pà a'e wà nehe. Tupàn upapar zutew 'ym uzeruzar ma'e wanereko a'e wà. Uzeruzar ma'e ràm waneta haw ihyk mehe, Tupàn umuzewyr kar putar zutew uzeupe a'e wà nehe. ²⁶ Nezewe Tupàn upyro putar zutew a'e wà nehe. Nezewe i'i Tupàn ze'eg pape rehe imuapyk pyrer.

— Zaneypro har ur putar Xiàw wi a'e nehe.

O'ok putar ikatu 'ym ma'e paw Zako izuapyapyr wanuwi nehe.

²⁷ A'e 'ar mehe azapo putar ma'e heze'eg rupi ihe nehe.

Ma'e heremimume'u kwer kwehe arer azapo putar nehe,

teko wanupe nehe, ikatu 'ym ma'e wanemiapo kwer i'ok pà wanuwi nehe.

²⁸ Zutew nuzeruzar kwaw Tupàn ze'eg puràg rehe a'e wà. A'e rupi Tupàn iàmàtryr'ymar romo wanekon wà. A'e rupi pe zutew 'ym pe, peiko imyrypar romo kury. Kwehe mehe Tupàn wexaexak zutew wanàmuzgwer a'e wà. A'e rupi naheharaz kwaw wanuwi. Uzamutar katu wi wi wà. ²⁹ Aze Tupàn wexaexak amo teko uzeupe a'e wà nehe, ikatu ma'e iapo pà wanupe a'e wà nehe, nupuir kwaw wanuwi a'e re a'e nehe. ³⁰ Pe zutew 'ym pe ty wà, kwehe

mehe peipy upytu'u Tupàn ze'eg heruzar ire a'e wà. Ko 'ar rehe Tupàn pepuhareko iko a'e kury, ta'e zutew upytu'u ize'eg heruzar ire a'e wà xe. ³¹ Tupàn pepuhareko katu a'e. A'e rupi zutew nuweruzar kwaw ize'eg ko 'ar rehe a'e wà, ta'e nezewe mehe Tupàn upuner wapuhareko wi haw rehe a'e nehe xe. ³² — Upytu'u heze'eg heruzar ire a'e wà nehe, i'i Tupàn uzeupe a'e. Apuner wapuhareko wi haw rehe ihe nehe, i'i uzeupe.

Pawru umume'u Tupàn ikatu haw xe a'e kury

³³ Tupàn a'e, ma'e paw wazar romo hekon a'e. Ukwaw katu ma'e paw rupi a'e no. Nazapuner kwaw hemiapo kwer ikwaw paw rehe zane. Nazapuner kwaw hemiapo ràm ikwaw paw rehe zane. ³⁴ Nezewe i'i ze'eg kwehe arer a'e.

— Ni amo nukwaw kwaw Tupàn ima'enukwaw paw a'e wà.

Ni amo nupuner kwaw Tupàn heruze'egaw rehe a'e wà.

³⁵ Teko nupuner kwaw nezewe u'e haw rehe a'e wà nehe. — Amono ma'e Tupàn pe ihe.

A'e rupi umur putar ma'e ihewe hekuzaromo a'e nehe, nupuner kwaw u'e haw rehe a'e wà nehe.

³⁶ Ta'e Tupàn a'e xe, ma'e paw iapo har romo hekon a'e xe. Uzeupe tuwe uzapo a'e ma'e paw rupi a'e wà. Wazar romo hekon a'e. Omono ukàgaw wanupe, wamuigo kar pà ywy rehe. Teko paw a'e wà nehe, tuwe uze'egatu hehe tuweharupi a'e wà nehe, awyzeharupi a'e wà nehe no. Azeharomoete.

12

Zama'ereko Tupàn pe zane nehe

¹ Tupàn zanepuhareko katu a'e. A'e rupi azapo kar putar ma'e peme ihe nehe kury. Pezemono e Tupàn pe nehe, penetekwer

wikuwe ma'e wamono e pà izupe nehe. Tupàn pemonokatu putar uzeupe a'e nehe. Hurywete putar uzeupe pezemono haw rehe a'e nehe no. Aze pezemono izupe nehe, a'e mehe pemuwete katu putar azeharomoete nezewe mehe nehe. ² Peiko zo ikatu 'ym ma'e iapo har wazàwe nehe. Tuwe Tupàn pemuigo kar amo ae ma'e ipyahu ma'e romo a'e nehe. Tuwe pepy'a upytu'u ikatu 'ym ma'e iputar ire nehe. Tuwe umupyahu kar pema'enukwaw paw nehe, imukatu pà nehe. Xo nezewe mehe zo pekwaw putar Tupàn hemiapo putar haw nehe. Pekwaw putar ikatu ma'e iapo haw nehe no, Tupàn imurywete kar pà nehe no. Pekwaw putar ikatuahy ma'e iapo haw nehe no.

³ Tupàn hemuigo kar uze'eg imume'u har romo a'e. A'e rupi amume'u putar ko ma'e peme ihe nehe kury. — Aiko wera'u amogwer wanuwi ihe, peze zo nehe. Tupàn pemuzeruzar kar uzehe pitàitàigatu a'e. Amo uzeruzar katu hehe wà, amo ae nuzeruzar katu kwaw hehe wà. Aze pixika'i nezeruzar haw nehe, — Uhua'u hezeruzar haw ihe, ere zo nehe. ⁴ Zaneretekwer heta zanereha, heta zanezywa no. Zaneretymà, zanepo, zanepy. Zaneretekwer ipehegwer a'e wà, pitàitàigatu uzapo amo ma'e a'e wà. Heta tetea'u zanepehegwer zane'ewà. Pitài zo zaneretekwer. ⁵ Nezewegatete zane kwer uzeruzar ma'e paw rupi zane no. Zanereta tetea'u. Pitài teko hetekwer ài zaiko. Zaneruwihawete zanemono'ono'og uzeinuromo a'e, pitài teko romo zaneapo pà wetekwer ài a'e. ⁶ Uzapo kar Tupàn amo ma'e iko zane'ewà pitàitàigatu a'e. Umur ukàgaw iko zane'ewà, a'e ma'e iapo kar pà zane'ewà. Aze umur ukàgaw uhua'u ma'e newe nehe, ezapo tuwe ma'e tetea'u

izupe nehe. Aze umur ukàgaw pixika'i ma'e newe nehe, ezapo ma'e a'e ikàgaw pixika'i ma'e pupe nehe. Aze nemuigo kar uze'eg imume'u har romo nehe, emume'u ize'eg eho iko ikàgaw newe imur pyrer rupi nehe. Zanamuzeruzar kar uzehe a'e. Tupàn umur uzehe zanezeruzar haw zanewe a'e. ⁷Aze umur ukàgaw newe nehe, aze — Ezekaiw katu ma'e hereko 'ymar wanehe nehe, ima'eahy ma'e wanehe nehe, aze i'i newe nehe, ezekaiw katu wanehe nehe. Aze umur ukàgaw newe nehe, aze — Epurumu'e katu nehe, aze i'i newe nehe, epurumu'e katu nehe. ⁸Aze i'i nezewe newe nehe, — Emono nema'e neremetarer amo pe nehe, aze i'i newe nehe, nerekyty'ym zo nehe. Aze nemuigo kar tuwihaw romo nehe, ema'ereko katu nehe, epureruze'egatu nehe. Aze i'i Tupàn newe nehe, — Ezapo ikatu ma'e eho amo wanupe nehe, aze i'i newe nehe, nerurywete iapo mehe nehe.

⁹ Pepuruamutar tuwe nehe. Pezapo zo ikatu 'ym ma'e nehe. Tuwe ikatu 'ym ma'e iro peme nehe. Xo ikatuahy ma'e zo pezapo tuwe nehe. ¹⁰ Pezeamutamutar katu nehe. Pezeruze'egatu pezehezehe nehe no. ¹¹ Pema'ereko katu nehe. Peranahy zo nehe. Peruzar Tekwe Puràg pepy'a pe nehe, a'e rupi pema'ereko katu putar Tupàn pe nehe. ¹² Peàrogatu Tupàn pyr peho àwàm nehe. A'e rupi penurywete putar nehe. Aze pepuraraw ma'erahy nehe, pezàn zo ipuraraw kar har wanuwi nehe. Pepytu'u zo Tupàn pyr peho àwàm hàro re nehe. Tuweharupi peze'eg Tupàn pe nehe.

¹³ Zanneruwihawete rehe uzeruzar ma'e pepyr har a'e wà, aze naheta tete kwaw ma'e wanupe nehe, aze naheta tete kwaw temi'u wanupe nehe, pemono amo penemi'u amo wanupe nehe. Aze uzeruzar ma'e pen-

emigwaw 'ym ur pepyr nehe, pemuixe kar penàpuz me nehe, temi'u imono e pà izupe nehe.

¹⁴ Aze teko upuraraw kar ma'erahy peme a'e wà nehe, a'e mehe — Ezapo ikatuahy ma'e a'e heàmàtyry'ymar wanupe nehe, peze Tupàn pe nehe. Azeharomoete ty wà. Pezapo kar zo ikatu 'ym ma'e peàmàtyry'ymar wanupe nehe. ¹⁵ Aze amo hurywete wà nehe, penurywete wainuromo nehe no. Aze amo uzemumikahy wà nehe, pezemumikahy wainuromo nehe no. ¹⁶ Pezekaiw hemetarer katu ma'e wanehe nehe. Pezekaiw hemetarer 'ym ma'e wanehe nehe no. Peiko wera'u zo amogwer wanuwi nehe. Peiko ma'e hereko 'ymar wazàwe nehe. Pezapo wyzài ma'e amogwer uzeruzar ma'e wanupe nehe.

— Aiko tuwe ma'e kwaw katu har romo ihe, peze zo wanupe nehe.

¹⁷ Aze teko uzapo ikatu 'ym ma'e peme a'e wà nehe, pezapo zo ikatu 'ym ma'e wanupe hekuzaromo nehe. Xo ikatuahy ma'e pezapo nehe. A'e rupi teko nuze'eg zemueteahy kwaw penehe a'e wà nehe. ¹⁸ Ezeagaw tuwe puràmàtyry'ym 'ym pà nehe. Pezeàmàtyry'ym zo nehe. ¹⁹ Aze teko uzapo ikatu 'ym ma'e peme a'e wà nehe, pezeyyk zo wanehe nehe. Tuwe Tupàn uzepyk wanehe nehe. Ipuruzukaiw putar wanupe nehe. Nezewe i'i Tupàn a'e, uze'eg imuapyk kar pà kwehe mehe a'e.

— Ihe zutyka'i azepyk putar teko wanehe ihe nehe, ihe zutyka'i amekuzar putar wane-miapo kwere ikatu 'ym ma'e ihe nehe, i'i wanupe.

²⁰ Nezewe i'i amo ae Tupàn ze'eg kwehe arer a'e.

— Aze neàmàtyry'ymar ima'uhez nehe,

emono temi'u izupe nehe.

Aze iziwez nehe, emono 'y izupe nehe.

Nezewe mehe uzemumikahy putar a'e re a'e nehe, neàmàtyry'ym awer rehe a'e nehe.

Imaranugar putar newi a'e nehe no.

Izemumikahy haw a'e nehe, imaranugar haw a'e nehe no, wapy putar tata ài a'e nehe.

²¹ Ezeityk kar zo ikatu 'ymaw pe nehe. Eityk ikatu 'ymaw ne nehe, ikatu haw pupe ne nehe.

13

Xiruzar tuwihaw zane wà nehe

¹ Peruzar tuwihaw waze'eg peiko nehe, ta'e Tupàn umuigo kar awa penuwihaw romo a'e wà xe. Naheta kwaw tuwihaw Tupàn hemimutar 'ym rupi tuwihaw romo uzeapo ma'e kwer a'e wà.

² Aze teko nuweruzar kwaw tuwihaw waze'eg a'e wà nehe, a'e mehe nuweruzar kwaw Tupàn ze'eg a'e wà nehe no. Aze amo nuweruzar kwaw tuwihaw ze'eg nehe, tuwihaw uzepyk putar hehe a'e nehe. Tupàn uzepyk putar uze'eg heruzar 'ymar wanehe a'e nehe no. ³ Ikatu ma'e iapo har nukyze kwaw tuwihaw wanuwi a'e wà. Xo ikatu 'ym ma'e iapo har ukyze wanuwi wà. Aze napekyze wer kwaw tuwihaw wanuwi nehe, xo ikatuahy ma'e pezapo nehe. A'e mehe tuwihaw uze'egatu putar penehe a'e wà nehe. ⁴ Tupàn umuigo kar awa tuwihaw romo a'e wà, a'e rupi wazar romo hekon a'e. A'e rupi Tupàn nuzapo kar kwaw wemiapo putar 'ymaw wanupe a'e nehe. Aze ikatu 'ym ma'e pezapo nehe, pekyze tuwe tuwihaw wanuwi nehe, ta'e upuner tuwe penehe uzepykaw rehe a'e wà nehe xe. Tuwihaw a'e wà, Tupàn pe ma'e

iapo har romo wanekon a'e wà, a'e rupi Tupàn umuzepyk kar ikatu 'ym ma'e iapo har wanehe a'e wà.

⁵ A'e rupi peruzar tuwihaw pe wà nehe. — Aruzar putar tuwihaw ze'eg ihe nehe, ta'e aze naruzar kwaw nehe, uzepyk putar herehe wà nehe, peze zo nehe. Peruzar waze'eg nehe, ta'e uzapo kar ikatu ma'e peme a'e wà xe.

⁶ A'e rupi aze tuwihaw wenz temetarer peme wà nehe, pemono wanupe nehe. Ta'e uma'ereko waiko Tupàn pe a'e wà xe, upureruze'eg mehe a'e wà xe. ⁷ Aze penewer temetarer rehe tuwihaw wanupe nehe, pemekuzar wanupe nehe. Aze wenz temetarer peme wà nehe, pemono wanupe nehe. Aze wenz ma'e peme nehe, pemono wanupe nehe. — Uremuawate katu nehe, aze i'i peme wà nehe, pemuawate katu pe wà nehe. — Ure penuwihaw romo uruiko ure, a'e rupi peze'egatu urerehe nehe, aze i'i peme wà nehe, a'e mehe peruzar waze'eg nehe. Urereko pe tuwihaw ài nehe, aze i'i peme wà nehe, a'e mehe peruzar waze'eg nehe.

Xiapo ikatu ma'e zanezeupeupe nehe

⁸ Penewer zo ma'e rehe amo pe nehe. Pepuruamutar katu nehe. Aze teko upuruamutar katu tuwe a'e wà nehe, Tupàn ze'eg imur pyrer heruzar har romo wanekon putar a'e wà nehe. ⁹ Nezewe i'i a'e ze'eg kwehe arer a'e. — Peho zo pemen 'ym wapuhe nehe, peho zo penemireko 'ym wapuhe nehe. Pepuruzuka zo nehe. Pemunar zo amogwer wama'e rehe nehe. Penewyrowyroahy zo amogwer wama'e rehe nehe, i'i ze'eg kwehe arer. Ikatuahy a'e ze'eg paw rupi. Pezeamutar katu. Aze pezamutar katu penapi har pezeamutar katu haw zàwegatete nehe, a'e mehe inugwer ze'eg kwehe arer

heruzar har ài peiko putar nehe. ¹⁰ Aze amo uzamutar wapi har nehe, nuzapo pixik kwaw ikatu 'ym ma'e izupe nehe. A'e rupi aze teko uzamutar wapi har wà nehe, a'e mehe inugwer Tupàn ze'eg heruzar har romo wanekon a'e wà nehe.

'Ar uhem wà a'e

¹¹ — Zezuz uzewyr putar na'arewahy a'e nehe kury, naza'e kwaw kwehe mehe. Ko 'ar rehe Zezuz uzewyr putar na'arewahy a'e nehe kury, za'e zaiko kury. Pekwaw iàrew 'ym àwàm. A'e rupi peàrogatu tuwe nehe kury.

¹² Pytunaw upaw a'e kury. 'Ar uhem wà a'e no. A'e rupi zapytu'u pytunaw pe wiko ma'e hemiapo iapo re zane kury. A'e rupi xiàmàtry'y'm ikatu 'ym ma'e nehe kury. ¹³ Pezapo ikatu ma'e peho peiko nehe, 'ar romo wata ma'e ài nehe. Peka'u zo nehe. Pekar zo kuzà wызài pe wà nehe. Pezapo zo ikatu 'ym ma'e wapuhe nehe. Pepuràmàtry'y'm zo nehe. Penewyrowyroahy zo amogwer wanehe nehe. ¹⁴ — Hepurapo wer ikatu 'ym ma'e rehe ihe nehe, aze pepy'a i'i peme nehe, pezekaiw zo hehe nehe. Pezapo zo hemiapo putar haw nehe. — Èmur nekàgaw ihewe nehe, peze Zezuz Zanneruwihawete pe nehe. Peiko ikatu 'ym ma'e iàmàtry'y'mar romo nehe.

14

Emume'u zo nerywyr hemiapo kwer ikatu 'ym ma'e amo wanupe nehe

¹ Aze penapi har nuzeruzar katu kwaw Zezuz rehe a'e nehe, pemuixe kar pezemono'ogaw pe nehe, pekàgaw imono pà izupe nehe. Peze'eg uryw ahyahy zo hehe nehe, ima'enukwaw paw rehe nehe. — Nerekwaw pixik kwaw ma'e ne, peze zo izupe nehe. ² Amo uzeruzar ma'e a'e

wà, wызài temi'u u'u a'e wà, ta'e uzeruzar katu Zezuz rehe a'e wà xe. Amo ae nu'u kwaw ma'ero'o kwer a'e wà, ta'e na'ikàg kwaw wazeruzar haw a'e wà xe. (— Na'u kwaw ma'ero'o kwer ihe, ta'e teko omono ma'ero'o kwer tupàn a'ua'u wanupe a'e wà xe, i'i putar wà nehe.) ³ Aze wызài ma'e ere'u nehe, eze'eg zemueteahy zo ma'ero'o kwer i'u 'ymar wanehe nehe. Aze ma'e ro'o kwer i'u 'ymar romo ereiko nehe, eze'eg zemueteahy zo wызài temi'u i'u har wanehe nehe. Ta'e Tupàn umuigo kar a'e teko wemiruze'eg romo a'e xe. ⁴ Tupàn a'e, wazar romo hekon a'e. Tupàn zutyka'i umume'u putar wemiruze'eg wakatu haw a'e nehe, umume'u putar wakatu 'ymaw a'e nehe no. Nerepuner kwaw imume'u haw rehe nehe, ta'e nereiko kwaw wazar romo ne xe. Ikatu ma'e uzapo putar a'e wà nehe, ta'e wazar upuner iapo kar haw rehe wanupe a'e nehe xe.

⁵ Amo uze'eg nezewe a'e. — Amo 'ar ikatu wera'u amo 'ar wanuwi a'e wà, i'i a'e. Amo ae uze'eg nezewe. 'Ar uzuawygatu paw rupi a'e wà, i'i a'e. Tuwe teko pitàitàigatu ukwaw katu uzepy'amugeta haw a'e wà nehe. ⁶ Amo wexak amo 'ar ikatu wera'u haw a'e, ta'e umuwete katu Tupàn iko a'e xe. Amo u'u temi'u paw rupi a'e, ta'e umume'u ikatu haw Tupàn pe a'e xe. Amo uzekwaku iko amo ma'e i'u 'ym pà a'e, ta'e umuwete katu Tupàn a'e xe, Tupàn ikatu haw imume'u pà izupe a'e xe. ⁷ Ni amo teko nuiko kwaw uzeupete a'e wà. Ni amo numàno kwaw uzeupete a'e wà. ⁸ Zaikuwe Zanezar pe zane. Zamàno putar a'e rupi nehe no. Zannerekuwe mehe Tupàn Zanezar romo hekon a'e. Zanamàno mehe Tupàn Zanezar romo hekon putar a'e nehe no. ⁹ Zanneruwihawete ukweraw wi umàno re a'e, wikuwe ma'e wazar romo uzemuigo kar pà a'e, umàno ma'e kwer wazar romo

uzemuigo kar pà a'e no. ¹⁰ Pe no ty wà.

— Mâràzàwe tuwe pemume'u penywyr ikatu 'ymaw. Mâràzàwe tuwe amo uzeruzar ma'e na'ikatu kwaw peme a'e wà. Amo 'ar mehe Tupàn umume'u putar zaneremiapo kwer ikatu 'ym ma'e paw rupi a'e nehe.

¹¹ Nezewe i'i Tupàn a'e, uze'eg imuapyk kar pà a'e.

- Aikuwe ihe, i'i Zanezar iko a'e.
- Teko paw uzeamumew putar heruwa rupi a'e wà nehe, i'i iko a'e.
- Ne Tupàn romo ereiko ne, i'i putar ihewe wà nehe, i'i iko a'e, i'i Tupàn ze'eg kwehe arer a'e.

¹² A'e 'ar mehe nehe, ximume'u putar zaneremiapo kwer ko ywy rehe arer paw rupi zane nehe, ta'e Tupàn umume'u kar putar zanewe a'e nehe xe.

Pezapo kar zo ikatu 'ym ma'e penywyr wanupe nehe

¹³ A'e rupi pepytu'u teko wane-miapo kwer ikatu 'ym ma'e imume'u re nehe kury. Pezapo zo ikatu 'ym ma'e nehe. Aze pezapo nehe, amogwer uzeruzar ma'e wexak putar a'e wà nehe, uzapo putar ikatu 'ym ma'e pezàwegatete a'e wà nehe no. ¹⁴ Ko ma'e akwaw katu ihe, ta'e Zezuz Zanezar Zanneruwihawete inuromo zaneze-mono'og mehe akwaw ko ma'e ihe xe. Naheta kwaw temi'u ikatu 'ym ma'e a'e. Temi'u paw ikatu i'u mehe. Aze teko i'i nezewe nehe,

— Kwa, a'e temi'u na'ikatu kwaw Tupàn pe a'e, aze i'i nehe, a'e mehe a'e temi'u uzeapo iaiw ma'e romo izupe a'e nehe. (A'e rupi, aze u'u nehe, i'u haw nuzawy kwaw ikatu 'ym ma'e iapo haw Tupàn pe.)

¹⁵ Aze ere'u ma'e nehe, aze amo uzeruzar ma'e wexak i'u mehe a'e nehe,

— A'e temi'u na'ikatu kwaw Tupàn pe a'e, aze i'i newe nehe, a'e

mehe na'ikatu kwaw i'u haw nehe. Aze amo uzeruzar ma'e uzekwaku amo temi'u i'u 'ym pà nehe, e'u zo a'e temi'u huwa rupi nehe, ta'e uzemumikahy putar hexak mehe a'e nehe xe. Aze ere'u huwa rupi nehe, — Azamutar katu amogwer uzeruzar ma'e ihe wà, nerepuner kwaw ne'e haw rehe nehe. Tuwe neremi'u numuaiw kar kwaw izeruzar haw nehe, emupytu'u kar zo izeruzar ire nezewe nehe, ta'e Zanneruwihawete umàno a'e uzeruzar ma'e hekuzaromo a'e no xe. ¹⁶ Aze erezapo ma'e iko nehe, aze ikatu newe nehe, ezapo wi wi iko nehe. Aze a'e neremi-apo kwer na'ikatu kwaw amo uzeruzar ma'e pe nehe, epytu'u iapo re nehe. Nezewe mehe amogwer nuze'eg zemuteahy kwaw neremiapo kwer rehe a'e wà nehe. ¹⁷ Zane Tupàn hemiruze'eg zane, nazazekaiw kwaw ma'e rehe zekwaku haw rehe zane. Zazekaiw katu zaiko xo Tupàn ikatu haw rehe. Zazekaiw katu xo puràmàtry'y'm 'ymaw rehe. Zazekaiw katu xo zanerurywete haw Tekwe Puràg hemimur kwer rehe.

¹⁸ Aze teko uzekwaku Zanneruwihawete imurywete kar pà a'e wà nehe, Tupàn hurywete putar hehe a'e nehe. Teko uze'egatu putar a'e teko wanehe a'e wà nehe no. ¹⁹ Pezapo zo ma'e amogwer uzeruzar ma'e wàmàtry'y'm kar pà nehe. Pezepytywàtywà nehe, pekàgaw imonomono pà pezeu-peupe nehe. ²⁰ Pezawy kar zo Tupàn hape amo uzeruzar ma'e pe nehe, ma'e rehe pezekwaku 'ym pà nehe. Wyzài temi'u ikatu Tupàn huwa rupi a'e. Aze pezekwaku 'ymaw uzapo kar ikatu 'ym ma'e amo uzeruzar ma'e pe nehe, na'ikatu kwaw nezewe mehe nehe. ²¹ Ma'ero'o kwer rehe pezekwaku 'ymaw, ma'ywa tykwer rehe pezekwaku 'ymaw no, wyzài ma'e rehe pezekwaku 'ymaw no, aze uzapo kar ikatu 'ym ma'e amo

uzeruzar ma'e pe nehe, pepytu'u i'u re nehe. Pezypyrog hehe pezekwaku pà nehe. ²² Pemume'u pezekwaku 'ymaw Tupàn pe nehe, pemume'u zo amo pe nehe. — Tupàn nuzepyk kwaw herehe nehe, ta'e aruzar ize'eg ihe xe, aze i'i amo nehe, hurywete putar a'e nehe. ²³ Aze ru'u ko temi'u na'ikatu kwaw Tupàn pe a'e, aze i'i amo nehe, aze u'u a'e re nehe, a'e mehe i'u haw nuzawy kwaw ikatu 'ym ma'e iapo haw Tupàn pe nehe. — Na'ikatu kwaw ru'u i'u haw Tupàn pe, i'i zepe uzeupe. — Aipo i'u haw ikatu Tupàn pe a'e. Kwa, nakwaw kwaw ihe, aze i'i uzeupe nehe, a'e mehe i'u haw nuzawy kwaw ikatu 'ym ma'e iapo haw Tupàn pe. Ta'e a'e teko nuzeruzar katu kwaw Tupàn ikàgaw rehe xe.

15

Pezapo ma'e amogwer wamuryw kar pà nehe

¹ Uzeruzar ma'e ikàg ma'e a'e wà, tuwe upytywàgatu ikàg 'ym ma'e a'e wà nehe, wamuzeruzar wera'u kar pà wà nehe. Tuwe nuzapo kwaw wemiapo putar haw zutyka'i wà nehe. ² Zane pitàitàgatu zane nehe, tuwe xiapo ma'e zanerywyr wamurywete kar pà zane nehe, wamuzeruzar wera'u kar pà zane nehe. ³ Zaneruwihawete nuzapo kwaw ma'e wemimutar rupi a'e, ko ywy rehe weko mehe a'e. Nezewe i'i ze'eg kwehe arer.

— O Tupàn, neàmàtryr'ymar ize'eg zemueteahy wer nerehe a'e wà. A'e rupi uze'eg zemueteahy herehe a'e wà. Ta'e aiko nezàwe ihe xe, ta'e ereiko hezàwe ne xe, i'i putar Zezuz u pe a'e, i'i ze'eg kwehe arer pape rehe imuapyk pyrer. ⁴ Ze'eg kwehe arer zanemu'e iko paw rupi a'e. Umukàg zanepy'a iko. A'e rupi zapuner Tupàn pyr zaneho àwàm hàro haw rehe zane kury. Tuwe nazapytu'u kwaw hàro re nehe. ⁵ Tuwe Tupàn uzapo

kar ma'e peme Zaneruwihawete Zezuz ài a'e nehe, a'e rupi pitàì zo pema'enukwaw pàwàm ma'e rehe nehe. Aze ma'e ikatu nehe, — Ikatu a'e ma'e, peze putar izupe nehe. Aze ma'e na'ikatu kwaw nehe, — Ikatu 'ym ma'e, peze putar izupe nehe. Xiàrogatu Tupàn pyr zanereko àwàm zaiko zane, ta'e a'e ae nazanemupytu'u kar kwaw hàro re a'e xe. Zanemukàg a'e. ⁶ A'e rupi pe paw rupi katete nehe ty wà, peze'egatu Tupàn rehe nehe ty wà, Zezuz Zaneruwihawete Zanezar tu rehe nehe ty wà. Pemume'u tuwe ikatu haw izupe nehe.

Tupàn upuhareko zutew 'ym a'e wà

⁷ Pezemono'ono'og pezeupeupe nehe, ta'e Zaneruwihawete pemono'ono'og uzeupe a'e xe. Nezewe pexak kar putar Tupàn ikàgaw ipuràgaw teko wanupe nehe. ⁸ Kwehe mehe Tupàn umume'u Zaneruwihawete Zezuz tur àwàm zutew wanàmuzgwer wanupe a'e. A'e rupi amo 'ar mehe umur kar Zezuz a'e, a'e zutew wazuapyapyr wapyr a'e, ta'e umume'u imur kar àwàm wanàmuzgwer wanupe a'e xe, kwehe mehe a'e xe. Nezewe wexak kar wemimume'u kwer rupi oho haw, wanupe a'e. (Azeharomoete Tupàn uzapo ma'e uze'eg rupi katete a'e. Umuaze tuwe uze'eg.) ⁹ A'e rupi zutew 'ygwer a'e wà no, uze'egatu putar Tupàn rehe a'e wà nehe no, Tupàn ipurupuhareko haw rehe a'e wà nehe no. Nezewe i'i ze'eg kwehe arer a'e.

— Amume'u putar nekatu haw newe ihe nehe,
zutew 'ym wapyr hereko mehe ihe nehe.

Nekatu haw rehe hezegar haw amuzàg putar nehe,
i'i ze'eg kwehe arer.

¹⁰ Nezewe i'i amo ze'eg no.

— Pe zutew 'ym pe,
penurywete nehe, zutew wain-
uromo nehe.

11 Nezewe i'i amo ze'eg a'e no.

— Peze'egatu Tupàn rehe nehe,
zutew 'ym wà.
Pemume'u ikatu haw izupe nehe,
teko nànan nehe no.

12 Nezewe i'i Izai a'e no.

— Uzexak kar putar amo Zexe
hemimino wà a'e nehe, ywy
rehe a'e nehe.
Tupàn umuigo kar putar a'e awa
zutew 'ym wanuwihawete
romo a'e nehe.
Zutew 'ym uzeruzar putar hehe a'e
wà nehe.

13 Tupàn a'e, uzepyr peho àwàm
hàrogatu kar har romo hekon a'e.
Tuwe pemurywete kar a'e nehe,
tuwe pemupytu'u kar ma'e wi
pekyze re nehe, ta'e pezeruzar
katu hehe pe xe. Peàrogatu peiko
kury. Tuwe Tekwe Puràg umur
ukàgaw peme a'e nehe. A'e rupi
peàrogatu wera'u putar ipyr peho
àwàm pe nehe no.

*Ze'eg puràg henu 'ymar wenu
putar wà nehe*

14 Herywyr wà. Akwaw
pekatu haw ihe. Pekwaw katu
Tupàn ze'eg, a'e rupi pepuner
pezemu'e haw rehe nehe. Ak-
waw penemigwaw, akwaw pepu-
rumu'e haw. 15 Ko pape rehe
amuapyk heze'eg pewi hekyze
'ym pà ihe. Ma'e tetea'u rehe
apumuma'enukwaw kar ihe.
Amuapyk ko heze'eg ko pape
rehe ihe. Amume'u a'e ma'e
peme hekyze 'ym pà ihe, ta'e
Tupàn hemuze'eg kar a'e xe.
16 Zeneruwihawete Zezuz hezar
romo hekon a'e, hemuma'ereko
kar iko zutew 'ygwer wanupe
ze'eg puràg imume'u kar pà
a'e. Hema'ereko haw nuzawy

kwaw Xaxeto ima'ereko haw a'e.
Xaxeto omono e ma'e Tupàn pe
a'e wà, teko wanekuzaromo a'e
wà. Nezewegatete ihe no, amono
zutew 'ym wanereko izupe ihe wà,
wamuzeruzar kar pà hehe ihe wà.
A'e rupi Tupàn hurywete putar a'e
nehe. Tekwe Puràg a'e, omonokatu
uzeruzar ma'e iko Tupàn pe a'e wà
kury. 17 Herurywete teko wanuwa
rupi ihe, Tupàn ze'eg imume'u haw
rehe ihe. Ta'e Zeneruwihawete
Zezuz hepy'a pe wiko ma'e a'e
xe, umume'u kar ihewe a'e xe.
18 Zeneruwihawete hemuze'eg
kar iko uzehe zutew 'ym wanupe
a'e. Uzapo kar ikatu ma'e ihewe
wanuwa rupi no. A'e rupi zutew
'ym tetea'u weruzar Tupàn ze'eg
waiko a'e wà kury. Nakyze kwaw
teko wanuwu imume'u mehe ihe.
19 Tekwe Puràg umur ukàgaw
ihewe a'e. A'e rupi azapo ma'e
hexak pyr 'ym teko ihe. Zeruzarez
wi te Iri taw pe heata mehe,
azapo purumupytuhegatu kar
haw Zeneruwihawete rehe ze'eg
puràg imume'u pà azeharomoete
ihe. Teko wexak ma'e hexak
pyr 'ym a'e wà. A'e rupi wexak
Tekwe Puràg ikàgaw a'e wà no.
A'e re uzeruzar hehe a'e wà.
20 Tuweharupi hepurumume'u
wer Tupàn ze'eg puràg rehe taw
nànan ihe, henu pixik 'ymar nànan
ihe. Aze amo umume'u oho
amo taw pe har wanupe nehe,
nahepurumume'u wer kwaw hehe
a'e taw pe har wanupe ihe nehe.
Ze'eg puràg henu 'ymar wanupe
zutyka'i amume'u putar aha ihe
nehe. 21 Nezewe i'i ze'eg kwehe
arer.

— Amo teko nuenu pixik kwaw
hehe ze'egaw a'e wà.
A'e teko wexak putar wà nehe.
Henu pixik 'ymar
ukwaw putar a'e wà nehe.

*Oho putar Pawru Hom tawhu pe
a'e nehe kury*

²² Ata aha teko taw nànnàn ywy nànnàn ihe, Tupàn ze'eg imume'u pà purupe ihe. A'e rupi napuner kwaw heho haw rehe pepyr. ²³ A'e rupi amumaw hema'ereko haw ko rupi ihe kury. Amumaw kwarahy tete penexak 'ym pà azeharomoete ihe. ²⁴ A'e rupi heho wer pepyr ihe kury. Pàn ywy rehe heho mehe ata putar peywy rehe nehe. A'e 'ar mehe azekytyar putar pepyr nehe. Aze pepuner nehe, hepytywà pe heho mehe Pàn ywy rehe har wapyr nehe. Pemur temetarer ihewe nehe. ²⁵ Ko 'ar rehe aha putar Zeruzarez tawhu pe ihe nehe kury, Tupàn hemiruze'eg a'e pe har wapytywà pà ihe nehe kury. ²⁶ Tupàn rehe uzeruzar ma'e Maxeton ywy rehe har a'e wà, Kere ywy rehe har a'e wà no, umur e temetarer ihewe a'e wà, hereraha kar pà Zeruzarez pe har wanupe a'e wà. Nuhyk kwaw temi'u uzeruzar ma'e Zeruzarez pe har wanupe. Amono putar a'e temetarer heraha wanupe ihe nehe kury. ²⁷ Uzeruzar ma'e Maxeton ywy rehe har a'e wà, Kere ywy rehe har a'e wà no, zutew 'ym romo wanekon a'e wà. Omono e wemetarer zutew wanupe wà, Zeruzarez pe har uzeruzar ma'e wanupe wà. Ikatu nezewe mehe, ta'e zutew 'ym anewer ma'e rehe zutew wanupe a'e wà xe. Ta'e kwehe mehe zutew umur ikatuahy ma'e zutew 'ygwer wanupe a'e wà xe, (Umur Tupàn ze'eg wanupe a'e wà. Umur Zezuz Zanezar wanupe a'e wà no.) ²⁸ Aha putar pepyr ihe nehe, a'e temetarer imur e pyrer paw heraha re ihe nehe. A'e re aha putar Pàn ywy rehe har wapyr nehe. ²⁹ Pepyr hehem ire amume'u putar Zanneruwihawete hemiapo kwer paw peme nehe, pemurywete kar pà nehe.

³⁰ Herywyr wà. Pezeruzar katu Zezuz Zanneruwihawete Zanezar rehe. — Pepuruamutar katu nehe,

i'i Tekwe Puràg peme. A'e rupi ainoz tuwe ma'e peme ihe kury. Aze'eg tuwe teko tuweharupi Tupàn pe. — Hepytywàgatu pe nehe, a'e izupe. Peze'eg tuwe a'e rupi katete herehe izupe nehe no. ³¹ — Emonokatu Pawru uzeruzar 'ym ma'e wanuwi nehe, Zutez ywy rehe har wanuwi nehe, peze izupe nehe. — Temetarer Zeruzarez pe har wanupe heraha mehe nehe, tuwe zutew a'e pe har nuzàmàtry'ym kwaw Pawru a'e wà nehe, ta'e umume'u Zezuz ze'eg iko zutew 'ym wanupe a'e xe, peze Tupàn pe nehe. ³² A'e rupi herurywete putar pepyr heho mehe nehe, aze Tupàn nezewe haw uputar nehe. Penexak àwàm ikatu putar ihewe nehe. Upaw putar hekene'o haw hewi a'e mehe nehe. ³³ Tupàn zanemurywete kar har a'e, nazanemukyze kar kwaw ma'e wi a'e. Tuwe wiko pepyr paw rupi a'e nehe. Azeharomoete.

16

Pawru omono kar uze'eg umyrypar wanupe kury

¹ Amono kar putar amo kuzà pepyr ihe nehe kury. Pew her romo a'e. Xekerez taw pe har romo hekon a'e. Uzeruzar ma'e wanehe uzekaiw ma'e romo hekon a'e pe a'e. ² Pezeruzar Zezuz rehe pe. Uzeruzar hehe a'e no. A'e rupi pemuixe kar pezemono'ogaw pe Zanezar her rehe nehe, ta'e uzeruzar ma'e paw uzapo nezewe a'e wà xe. Pepytywà nehe, aze uputar a'e nehe, ta'e upytywà amogwer uzeruzar ma'e tetea'u a'e wà no xe. Hepytywà a'e no xe.

³ — Nekatu pa, nekatu pa, a'e Pirixi pe ihe, Ak pe ihe no. Ta'e uma'ereko waiko Zanneruwihawete Zezuz pe a'e wà no xe. Wikuwe pepyr a'e wà kury. ⁴ Amo 'ar mehe teko ipuruzuka wer herehe a'e wà. Hepytywà Pirixi, Ak a'e 'ar mehe a'e wà. Umàno

etea'i hepytywà mehe wà. A'e rupi hema'enukwaw katu wanehe ihe kury. Uzeruzar ma'e zutew 'ym a'e wà no, ima'enukwaw hehe a'e wà no, ta'e hepyro hemàno haw wi a'e 'ar mehe a'e wà xe. ⁵ Amono kar heze'eg amogwer uzeruzar ma'e wanupe no, Pirixi Ak wanàpuz me uzemono'og ma'e wanupe no. Heze'eg amono kar hemyrypar Epen pe no. A'e ràgypy uzeruzar Zanneruwihawete rehe Az ywy rehe har wanenataromo a'e.

⁶ Heze'eg amono kar Mari pe no. Uma'ereko katu iko a'e, ikatu ma'e iapo pà peme a'e. ⁷ Amono kar heze'eg Ànàron pe no, Zun pe no. Zutew romo wanekon ihe ài a'e wà. Zemunehepaw pe wanekon hepyr wà. Amogwer Zezuz hemimono karer a'e wà, ukwaw katu Ànàron a'e wà, ukwaw katu Zun a'e wà no. Uzeruzar Zezuz rehe herenataromo a'e wà.

⁸ Amono kar heze'eg Àmiri pe no. Hemyrypar romo hekon Zanezar rehe a'e.

⁹ Amono kar heze'eg Urupàn pe no. Ureinuromo Zanneruwihawete pe uma'ereko ma'e romo hekon a'e. Amono kar heze'eg Etak pe no, ¹⁰ Aper pe no. Aper a'e, wexak kar tuwe Zanneruwihawete rehe uzeruzar haw iko zanewe a'e. Amono kar heze'eg Arito iànàm wanupe no. ¹¹ Amono kar heze'eg Eroxiàw pe no. Zutew romo hekon ihe ài a'e. Amono kar heze'eg Naraxi iànàm wanupe no.

¹² Amono kar heze'eg Xiripen pe no, Xiripoz pe no. Zanezar pe uma'ereko ma'e romo wanekon a'e wà no. Amono kar heze'eg hemyrypar Pez pe no. Uma'ereko tuwe iko Zanezar pe a'e. ¹³ Amono kar heze'eg Hu pe no. Zanezar pe uma'ereko ma'e romo hekon azeharomoete a'e. Amono kar heze'eg ihy pe no. Hehy ài hekon ihewe.

¹⁴ Amono kar heze'eg Àzin pe no, Perekon pe no, Er pe no, Pa pe no, Herema pe no. Amono kar

heze'eg wapyr har uzeruzar ma'e nànan no. ¹⁵ Amono kar heze'eg Piro pe no, Zut pe no, Nerew pe no, heinyr pe no, Ùrim pe no. Amono kar heze'eg wapyr har nànan no, Tupàn hemiruze'eg nànan no.

¹⁶ Pezeàzuwàzuwàn puruamutar haw rupi nehe, — Nekatu pa, nekatu ma, peze pà pezeupeupe kury. Zanneruwihawete rehe uzeruzar ma'e a'e wà, taw nànanar ywy nànanar a'e wà, omono uze'eg peme a'e wà no, — Pekatu pa, pekatu ma, i'i peme wà.

Pawru uzapo kar amo ma'e Hom pe har wanupe kury

¹⁷ Herywyr wà, pezemupy'a katu teko wanehe nehe. Aze pemuze'eg ahyahy kar pezeupeupe a'e wà nehe, aze pemuza'aza'ak pezewizewi a'e wà nehe, aze umuaiw pezeruzar haw a'e wà nehe, aze nupurumu'e kwaw ze'eg heremimume'u kwer rehe a'e wà nehe, a'e mehe petyryk wanuwi nehe. Peruzar zo waze'eg nehe. ¹⁸ Agwer teko nuzapo kwaw Zanneruwihawete hemiapo putar haw a'e wà. Uzapo wemiapo putar haw oho waiko wà. Puràg eteahy mua'u waze'eg wà. Uze'eg katuahy mua'u putar oho penehe wà nehe. Uzeruzar ma'e a'e wà, aze nukwaw katu kwaw Tupàn ze'eg a'e wà nehe, a'e mehe nukwaw kwaw hemu'em ma'e romo waneko haw a'e wà nehe. ¹⁹ Teko tetea'u wenu Tupàn ze'eg puràg rehe pezeruzar katu haw a'e wà. A'e rupi herurywete penehe ihe. Pekwaw ikatu ma'e iapo haw nehe. Pekwaw zo ikatu 'ym ma'e iapo haw nehe. Pekwaw katu ikatu 'ym ma'e iapo 'ymaw nehe. ²⁰ Tupàn zanemurywete kar har a'e, ma'e wi zanekyze re zanemupyту'u kar har a'e, na'arewahy umumaw putar Zurupari ikàgaw a'e nehe. Tuwe Zezuz Zanezar uzapo ikatuahy ma'e peme a'e nehe.

²¹ Ximot a'e, herupi uma'ereko ma'e a'e, omono kar uze'eg peme a'e no. Iruz, Zàxàw, Xozì. Zutew romo wanekon ihe ài a'e wà no, omono kar uze'eg peme a'e wà no.

²² Ihe Ter ihe, amuapyk ko Pawru ze'eg kwez ko pape rehe ihe. Amono kar heze'eg peme ihe no.

²³ Ihe Pawru ihe, Kaz hàpuz me aiko ihe, ko ze'eg imuapyk kar mehe ihe. Uzeruzar ma'e xe har uzemono'og waiko hàpuz me a'e wà. Kaz omono kar uze'eg peme a'e no. Era a'e no, omono kar uze'eg peme a'e no. Taw pe har wanuwihaw wanemetarer imono'ogar romo hekon a'e. Zanerywyr Kwa a'e, omono kar uze'eg peme a'e no.

²⁴ Zezuz Zanneruwihawete Zanezar a'e, tuwe pepuhareko paw rupi a'e nehe kury.

Tupàn ikatu haw imume'u haw

²⁵ Ximume'u Tupàn ikàgaw ipuràgaw izupe nehe, teko wanupe nehe no. Upuner pemukàgaw rehe a'e nehe, uze'eg rehe pezeruzar mehe a'e nehe, a'e ze'eg puràg peme heremimume'u kwer rehe pezeruzar mehe a'e nehe. Zezuz Zanneruwihawete rehe ze'egaw amume'u purupe ihe. Kwehe mehe Tupàn uzumim a'e ze'eg puruwi a'e. Numume'u kar kwaw purupe. Ko 'ar rehe Tupàn ukwaw kar a'e ze'eg iko purupe kury. ²⁶ A'e ze'eg azeharomoete a'e. Ko 'ar rehe teko ukwaw putar a'e wà nehe kury. Kwehe mehe Tupàn ze'eg imume'u har a'e wà, umume'u a'e ze'eg purupe a'e wà, imuapyk pà pape rehe a'e wà. Teko nuenu katu kwaw imugeta mehe a'e wà. Ko 'ar rehe aze teko umugeta wà nehe, ukwaw katu putar wà nehe. Ta'e Tupàn awyzeharupi har a'e kury xe, umume'u kar teko nànàn a'e kury xe. A'e rupi aze amo izeruzar wer hehe a'e wà nehe, aze ipureruzar wer hehe a'e wà nehe, upuner hehe uzeruzar haw rehe

a'e wà nehe kury, upuner heruzar haw rehe a'e wà nehe no.

²⁷ Tupàn a'e, pitài zo a'e. Naheta kwaw amo. A'e zutyka'i ukwaw katu ma'e paw rupi. Umur e Zezuz Zanneruwihawete zanehe. A'e rupi, tuwe ximume'u ikàgaw ipuràgaw izupe nehe, teko nànàn nehe no, tuweharupi nehe, awyzeharupi nehe. Azeharomoete. Upaw kwez kury. Pawru.

1 KORIN

Pawru umume'u Tupàn ze'eg Korin tawhu pe har wanupe a'e kury

¹⁻² Ihe Pawru ihe. Kwehe mehe Tupàn uze'eg Zeneruwihawete Zezuz pe a'e. — Emuigo kar Pawru neze'eg imume'u har romo nehe, i'i izupe. A'e rupi herexak a'e, hemono kar pà teko wanupe a'e. — Emume'u heze'eg eho purupe nehe, i'i ihewe. Zanyerywyr Xoz wiko xe hepyr a'e no. Peiko Zezuz rehe uzeruzar ma'e Korin tawhu pe har romo pe. Ko hepape amono kar putar peme ihe nehe kury, Tupàn heminominozgwer nànnàn ihe nehe no, Zezuz hemimono'ono'ogwer nànnàn ihe nehe no, taw nànnànar wanupe ihe nehe no, ywy nànnànar wanupe ihe nehe no. Amono kar putar ko hepape ihe nehe, Zezuz Zeneruwihawete Zanezar hemiruze'eg nàngatu ihe nehe.

³ Tupàn zaneru a'e, Zezuz Zeneruwihawete Zanezar a'e no, tuwe uzapo ikatuaahy ma'e peme a'e wà nehe. Tuwe pemunryk kar ma'e wi pekyze haw wi wà nehe no. A'e rupi penurywete putar nehe.

Tupàn pemono'ono'og Zeneruwihawete Zezuz inuromo a'e

⁴ Tuweharupi aze'eg teko Tupàn pe ihe, penehe ihe. — Nekatuaahy Tupàn, ta'e erepuhareko katu neremiruze'eg Korin tawhu pe har ne wà xe, ta'e eremumàno kar Zeneruwihawete Zezuz wanekuzaromo ne xe, a'e izupe tuweharupi.

⁵ Zeneruwihawete Zezuz inuromo pezemono'ono'og mehe Tupàn uzapo kar ikatuaahy ma'e tetea'u peme a'e. Aze pemume'u ize'eg purupe nehe, pepytywàgatu putar imume'u mehe a'e nehe. Ukwaw katu kar putar ma'e tetea'u peme nehe no. ⁶ Kwehe mehe

amume'u Zeneruwihawete rehe ze'egaw peme ihe. Imume'u mehe pezeruzar katu tuwe hehe. ⁷ A'e rupi Tupàn uzapo ikatuaahy ma'e paw rupi peme a'e kury. Ta'e peàrogatu Zezuz Zeneruwihawete Zanezar hexak àwàm peiko kury xe. ⁸ Tupàn pemuzeruzar katu kar putar a'e nehe. Zezuz Zeneruwihawete Zanezar ur putar amo 'ar mehe nehe. Tur mehe uze'eg putar nezewe peme nehe, — Kwa, ikatuaahy ko heremiruze'eg a'e wà, i'i putar peme nehe. ⁹ Tupàn nuzawy kwaw weko haw a'e. Pennoz wa'yr imyrypar romo pemuigo kar pà a'e. Zezuz Zeneruwihawete Zanezar a'e, Tupàn ta'yr romo hekon a'e. A'e rupi pepuner tuweharupi peze'egaw rehe izupe. Ta'e Tupàn uzapo tuwe ma'e uze'eg rupi a'e xe. Uzapo tuwe wemimume'u kwer. Pezeruzar hehe nehe.

Pezeàmàtry'ym zo nehe

¹⁰ Herywyr wà, hereinyr wà, ainoz Zezuz Zeneruwihawete Zanezar ipuner haw rupi peme ihe kury. Amume'u putar ize'eg peme ihe nehe kury. Tuwe pitài ze'eg rupi peho nehe. Pezeàmàtry'ym zo nehe. Pezemono'ono'og pezehezehe nehe. Tuwe pitài zo penemimutar ràmm nehe, a'e rupi pezemono'ono'og putar ikatu ma'e iapo pà nehe.

¹¹ Herywyr wà, hereinyr wà, amo teko Koroe iànàm umume'u tuwe pezeàmàtry'ym awer ihewe a'e wà xe, pezeupeupe peze'eg ahyahy awer imume'u pà a'e wà xe. ¹² Amo pepyr har umume'u amo ma'e a'e wà. Amo ae umume'u amo ae ma'e a'e wà no. — Ihe Pawru hemimu'e romo aiko ihe, i'i amo wà. — Ihe Apor hemimu'e romo aiko ihe, i'i amo wà. — Ihe Pet hemimu'e romo aiko ihe, i'i amo wà. — Ihe Zeneruwihawete Zezuz hemimu'e romo aiko ihe, i'i amo wà. ¹³ Pemuza'aza'ak Zeneruwihawete hemiruze'eg

peiko pe wà. Apuranu putar penehe kury. — Aipo amàno penekuzaromo wyyra kanetar rehe ihe. Aipo pezemuzahazahak kar heremimu'e romo peneko pà. Nan kwaw pa. (Zezuz umàno penekuzaromo a'e. Pezemuzahazahak kar Zezuz hemimu'e romo.)

¹⁴ Napumuzahazahak kwaw ihe. Ikatuahy nezewe mehe. Kiri a'e, Kaz a'e no, pepyr har romo wanekon a'e wà. Xo a'e zutyka'i amuzahazahak ihe wà. Herurywete ihe, ta'e namuzahazahak kar kwaw amogwer pepyr har ihe wà xe. Amume'u pemuzahazahak 'ym awer Tupàn pe ihe. ¹⁵ A'e rupi teko ni'i kwaw peme a'e wà nehe kury. — Pawru pemuzahazahak kar wemimu'e romo a'e, ni'i kwaw peme a'e wà nehe. ¹⁶ Hema'enukwaw amo wanehe ihe kury. Amuzahazahak Ete ihe, iànàm ihe wà no. Xo a'e zo wà. Nahema'enukwaw kwaw amo rehe. Namuzahazahak kar kwaw amo a'e 'ar rehe ihe wà. ¹⁷ Zeneruwihawete nahemono kar kwaw purupe a'e. Numuzahazahak kar kwaw teko ihewe a'e wà. Hemono kar wapyr a'e, uze'eg puràg imume'u kar pà ihewe a'e. Naze'eg kwaw ma'e ikwaw katu har ze'eg rupi ihe, Tupàn ze'eg puràg imume'u mehe ihe. Aze mo a'e rupi, a'e mehe mo teko nuzeruzar iwer mo heze'eg rehe a'e wà. A'e mehe mo nuzekaiw iwer mo Zeneruwihawete wyyra kanetar rehe imàno awer rehe wà.

Tupàn umur ukàgaw zanewe

¹⁸ Zeneruwihawete wyyra kanetar rehe imàno awer rehe ze'egaw a'e, na'ikatu kwaw teko zepykaw pe oho ma'e ràm wanupe a'e. — Kwa, uze'eg ma'e kwaw 'ymar ài a'e, i'i urewe wà. Xo zanewe zo ikatuahy a'e ze'eg. Ta'e Tupàn hemipyro kwer romo zaiko zane xe, a'e rupi — Tupàn ikàgaw, za'e Zezuz imàno awer pe zane.

¹⁹ Nezewe i'i Tupàn ze'eg kwehe arer pape rehe imuapyk pyrer a'e.

- Amuaiw putar wama'e kwaw katu haw ma'e kwaw par wanuwi ihe nehe, i'i Tupàn a'e teko wanupe a'e.
- Amumaw putar wanemigwaw ihe nehe, i'i iko wanupe.

²⁰ Azeharomoete a'e ma'e kwaw par nukwaw kwaw ma'e tetea'u a'e wà. Ze'eg kwehe arer kwaw par nukwaw kwaw ma'e tetea'u a'e wà no. Ma'emume'u katu har nukwaw kwaw ma'e tetea'u a'e wà no. A'e rupi ma'e kwaw 'ymar ài wanekon paw rupi wà.

²¹ Tupàn zutyka'i ukwaw ma'e paw rupi a'e. Nuputar kwaw teko ukwaw paw uma'ekwaw katu haw rupi a'e wà. Aze teko uzeruzar ize'eg puràg rehe wà nehe, xo a'e mehe zo Tupàn upyro putar a'e wà nehe. A'e uzemu'e ma'e a'e wà, ma'e ko wyy rehe har ikwaw par a'e wà, nuzeruzar kwaw ze'eg puràg rehe a'e wà, ta'e nezewe i'i uzeupe a'e wà xe. — Waze'eg nuzawy kwaw ma'e kwaw 'ymar ze'eg a'e wà, i'i ze'eg puràg pe wà. ²² Zutew wenz ma'e hexak pyr 'ym iapo haw, i'i waiko wà. Kere wyy rehe har wekar ma'e kwaw katu haw wà. ²³ Zane zane kury. Ximume'u Zeneruwihawete wyyra kanetar rehe imàno awer zaha zaiko purupe zane. Zutew a'e wà, ipuruzukaiw henu mehe a'e wà. — Waze'eg nuzawy kwaw ma'e kwaw 'ymar ze'eg a'e wà, i'i zutew 'ym a'e wà, henu mehe a'e wà. ²⁴ Zutew a'e wà nehe, zutew 'ym a'e wà nehe no, aze Tupàn heminozgwer romo wanekon a'e wà nehe, a'e mehe ko ze'eg ikatu putar wanupe nehe. Ta'e nezewe ukwaw putar Zeneruwihawete a'e wà nehe xe. Zeneruwihawete a'e, ikàg tuwe Tupàn ài a'e. Ukwaw tuwe ma'e izàwe no. ²⁵ Teko nukwaw pixik kwaw ma'e a'e wà.

Xo Tupàn ukwaw ma'e paw rupi a'e. Teko na'ikàg pixik kwaw wà. Tupàn ikàg wera'u teko paw wanuwi.

²⁶ Herywyr wà, hereinyr wà. Aipo pema'enukwaw peneko awer rehe. Pezeruzar Zezuz rehe izypy mehe. Napeiko kwaw ma'e kwaw katu har romo a'e 'ar mehe. Napeiko kwaw ikàg ma'e romo a'e 'ar mehe. Napeiko kwaw tuwihaw romo a'e 'ar mehe. Xo màràràràn pepyr har zo wiko ikàg ma'e romo a'e 'ar mehe wà. Xo màràràràn zo ma'e kwaw par romo wanekon a'e 'ar mehe wà. ²⁷ Tupàn penex-anexak wemimutar rupi a'e, ta'e ikàg 'ym ma'e romo peiko pe xe. Ta'e ma'e kwaw 'ymar romo peiko pe xe. Tupàn wexaexak ma'e kwaw 'ymar uzeupe a'e wà, ma'e kwaw katu har wamumaranugar kar pà a'e wà. Wexaexak ikàg 'ym ma'e uzeupe a'e wà, ikàg ma'e wamumaranugar kar pà a'e wà. ²⁸ Tupàn wexaexak ikàg 'ym ma'e uzeupe a'e wà, wexaexak ma'e hereko 'ymar a'e wà no. Aze teko uze'eg urywahy amo rehe wà nehe, Tupàn wexaexak putar agwer uzemumikahy ma'e uzeupe nehe. Tupàn umumaw putar ikàg ma'e wà nehe, wakàgaw imono pà ikàg 'ym ma'e wanupe nehe. ²⁹ A'e rupi ni amo teko nupuner kwaw nezewe u'e haw rehe Tupàn huwa rupi wà nehe. — Aiko wera'u amogwer wanuwi ihe, nupuner kwaw u'e haw rehe wà nehe. ³⁰ Tupàn pemono'ono'og Zeneruwihawete Zezuz hekwe inuromo a'e. Hekwe upyta pepy'a pe. Aze xikwaw Zezuz zane nehe, ukwaw kar putar uze'eg zanewe nehe. Aze zazeruzar hehe nehe, Tupàn zanemuawyzze putar nehe. Zaiko putar hemiruze'eg romo nehe, zanepyro putar zaneremi-apo kwer ikatu 'ym ma'e wi nehe no. ³¹ Nezewe i'i ze'eg kwehe arer a'e. — Aze amo ize'egatu wer amo

rehe nehe, tuwe uze'egatu Zanezar hemiapo kwer rehe nehe, i'i ze'eg kwehe arer.

2

Uze'eg Pawru Zeneruwihawete ywyr kanetar rehe imàno awer rehe xe a'e kury

¹ Herywyr wà, hereinyr wà. Pepyr heho mehe, amume'u Tupàn ze'eg azeharomoete har ikwaw pyr 'ym peme ihe. Naze'eg tetea'u kwaw peme. Naze'eg kwaw ma'e kwaw par ze'eg rupi. ² Pepyr hereko mehe nahema'enukwaw kwaw amogwer ma'e rehe. Xo ywyr kanetar rehe umàno ma'e kwer amume'u peme. ³ Pepyr heho mehe, nahekàg kwaw ihe, akyze pawi. — Aze ru'u nuzeruzar kwaw Tupàn ze'eg rehe a'e wà nehe, a'e peme. ⁴ A'e rupi heze'eg awer na'ipuràg kwaw peme. Naze'eg kwaw ma'e kwaw par ài ihe. Tupàn Hekwe Puràg hemuze'eg kar a'e. A'e rupi peze'eg nezewe ihewe. — Azeharomoete ize'eg a'e, peze ihewe. ⁵ A'e rupi pezeruzar tuwe pe, ta'e pezeruzar Tupàn ikàgaw hexak ire pe xe, napezeruzar kwaw teko wanemigwaw hexak ire.

Tupàn ukwaw ma'e paw rupi a'e

⁶ Aze teko ukwaw Tupàn ze'eg a'e wà nehe, aze oho katu ize'eg rupi a'e wà nehe, a'e mehe amume'u putar ma'e wanupe nehe, ma'e kwaw par waze'eg rupi heze'eg pà nehe. Namume'u kwaw ko ywy rehe har wanemigwaw ihe nehe. Namume'u kwaw tuwihaw ko ywy rehe har wanemigwaw nehe. Ta'e amo 'ar mehe wakàgaw uhem putar wanuwi a'e wà nehe xe. ⁷ Kwehe mehe ywy iapo 'ym mehe we, Tupàn i'i uzeupe a'e. — Apyro putar hera'yr rehe uzeruzar ma'e ràràn ihe wà nehe, i'i uzeupe. Nukwaw kar kwaw a'e ze'eg teko wanupe a'e 'ar mehe. Ko 'ar rehe

amume'u a'e ze'eg ikwaw pyr 'ym aha teko wanupe ihe kury. Tupàn umur putar upuràg eteahy haw ukàgaw zanewe a'e nehe kury, hehe zanezeruzar mehe a'e nehe. ⁸ Tuwihaw ko ywy rehe har paw rupi a'e wà, nukwaw kwaw a'e ma'ekwaw katu haw a'e wà. Aze mo ukwaw wà, a'e mehe mo nuzuka iwer mo Zanezar ipuràg eteahy ma'e a'e wà, ywyrà kanetar rehe mo a'e wà. ⁹ Nezewe i'i ze'eg kwehe arer a'e.

Ma'e hexak pyr 'ym,
Ma'e henu pyr 'ym,
Ma'e ikwaw pyr 'ym,
A'e ma'e Tupàn umuhyk iko wemi-
amutar wanupe kury.

¹⁰ Tupàn Hekwe ukwaw kar a'e ma'e ikwaw pyr 'ym zanewe a'e. Tekwe Puràg a'e, ukwaw katu ma'e paw rupi a'e. Te Tupàn hemiapo putar haw ikwaw pyr 'ym ukwaw a'e. ¹¹ Teko hekwe a'e wà, ukwaw uzar a'e wà. Nezewegatete Tupàn Hekwe a'e no, a'e zutyka'i ukwaw tuwe uzar a'e. Ukwaw Tupàn zaneru a'e. ¹² Nan kwaw tekwe ko ywy rehe har xipyhyk zane. Tupàn umur Wekwe zanewe a'e, a'e rupi ukwaw kar ma'e wemimur kwer zanewe paw rupi a'e.

¹³ A'e rupi nazaze'eg kwaw ma'e kwaw par ko ywy rehe har wazàwe zane. Tekwe Puràg zanemu'e amo ze'eg rehe a'e. Ximume'u a'e ze'eg amo wanupe zane, Tekwe Puràg hereko har wanupe zane. ¹⁴ Tupàn Hekwe hereko 'ymar a'e wà nehe, nupyhyk kwaw ma'e hemimur ràm a'e wà nehe. Ta'e nukwaw katu kwaw hemimur a'e wà xe. — Kwarer wazemaraz taw ài a'e, i'i hemimur pe wà. Ta'e nuwereko kwaw Tekwe Puràg upy'a pe a'e wà xe. Tekwe Puràg zutyka'i upuner uze'eg ikwaw kar haw rehe teko wanupe a'e. ¹⁵ Tekwe Puràg hereko har ukwaw katu ma'e a'e wà. — Ko ma'e ikatu a'e, kwez ma'e na'ikatu

kwaw a'e, upuner u'e haw rehe wà. Tekwe Puràg hereko 'ymar nukwaw kwaw agwer ma'e a'e wà. A'e rupi, tuwe nuze'eg zemuteahy kwaw Tekwe Puràg hereko har wanehe wà nehe. Ta'e nukwaw kwaw Tekwe Puràg hemiapo putar haw a'e wà xe. ¹⁶ Nezewe i'i Tupàn ze'eg kwehe arer a'e. — Mo ukwaw Tupàn ima'enukwaw paw a'e wà. Mo upuner hemiapo ràm imume'u haw rehe izupe a'e wà nehe, i'i ze'eg kwehe arer. Xo zanema'enukwaw paw zo nuzawy kwaw Zanneruwihawete ima'enukwaw paw zane.

3

Tupàn pe uma'ereko ma'e romo uruiko ure

¹ Amume'u amo ma'e Tekwe Puràg hereko har wanupe ihe. Amume'u amo ae ma'e hereko 'ymar wanupe no. Peme heze'eg mehe ma'e hereko 'ymar ài peiko ihewe. Peiko kwarera'i ài ta'e na'ikàg kwaw pezeruzar haw xe. Pereko zepe Tekwe Puràg, naperuzar katu kwaw a'e 'ar mehe. ² Kuzà a'e, aze imemyr pixika'i a'e, nomono kwaw temi'ujete izupe. Nomono kwaw ma'ero'o kwer izupe. Nu'u kar kwaw tyràm izupe. Umukamu a'e. Nezewegatete pe no. Namume'u kwaw ze'eg zawaiw katu ma'e peme ihe. Ta'e napekwaw katu kwaw pe xe. Ze'eg zawaiw katu 'ym ma'e zutyka'i amume'u peme. Te ko 'ar rehe napepuner kwaw henu katu haw rehe. ³ Ta'e peiko ko ywy rehe har ài pe rihi xe. (Ta'e napeiko kwaw Tupàn heruzar katu har romo pe rihi xe.) Pezeàmàtryry'ym peiko. Amo pepyr har oho amo ze'eg rupi wà. Amogwer oho amo ae ze'eg rupi wà. Pezemuza'aza'ak peiko pezewizewi. Penewyrowyroahy pezehezehe no. A'e rupi peiko ywy rehe har wazàwe. (Napeiko kwaw ywate oho ma'e ràm wazàwe.)

Peiko amogwer ikatu 'ym ma'e iapo har wazàwe. ⁴ — Aha Pawru ze'eg rupi ihe, i'i amo. — Aha Apor ze'eg rupi ihe, i'i amo no. Ywy rehe har wazàwe peiko. Tupàn kwaw 'ymar wazàwe peiko.

⁵ Apor a'e, ihe Pawru ihe no, Tupàn hemiruze'eg romo uruiko ure. Urumume'u ize'eg peme ure, hehe pemuzeruzar kar pà. Uruma'ereko uruiko Zanezar hemimutar rupi ure, hemiapo putar haw iapo pà ure. Uzapo kar ma'e ihewe a'e. Azapo a'e ma'e ihe. Uzapo kar amo ae ma'e Apor pe a'e. Apor uzapo a'e ma'e a'e no. ⁶ Amo teko uzapo ko. Amo ae teko utym ma'èà'yz. Ni amo teko numuezuz kar kwaw itym pyrer wà. Tupàn umuezuz kar a'e. Nezewegatete ure no. Ihe ràgpyy amume'u Tupàn ze'eg peme. Aiko ko iapo har ài ihe. A'e re Apor umume'u wi peme a'e no. Ma'e tymar ài hekon a'e. Ma'enugar wiko pezar romo a'e. Ihe naiko kwaw pezar romo ihe. Apor nuiko kwaw pezar romo a'e. Tupàn pezar romo hekon a'e, ta'e a'e zutyka'i pepyro tatahu wi a'e xe, ta'e a'e zutyka'i pemuigo kar putar uzepyr tuweharupi a'e nehe xe. ⁷ Pezekaiw zo ko iapo arer rehe nehe, ta'e nuiko kwaw ma'e imuezuz kar har romo a'e xe. Pezekaiw zo ma'e tymar rehe nehe, ta'e a'e rupi katete a'e no xe. Xo Tupàn wiko ma'e imuezuz kar har romo a'e. ⁸ Ko iapo har uma'ereko a'e. Ma'e tymar uma'ereko a'e no. Zuawygatu a'e wà. Tupàn umekuzar putar wanemiapo kwer pitàitàigatu a'e nehe. ⁹ Ure ko pe uma'ereko ma'e ài uruiko ure. Pe ko ài peiko pe. Urumume'u Tupàn ze'eg peme. Peiko Tupàn hàpuzuhu ài no. ¹⁰ Ihe tàpuz iapo har ài aiko ihe. Pe tàpuz ài peiko pe. Amono ita tàpuz iwy pe ihe. Amo awa uzapo tàpuz ita 'aromo a'e. Tuwe tàpuz iapo har uma'ereko katu iapo mehe a'e wà

nehe, tuwe tàpuz ikatu nehe. ¹¹ Ta'e Tupàn a'e xe, umuigo kar Zezuz Zaneruwihawete ita tàpuz iwy pe har romo a'e xe. Naheta kwaw amo. Aze mo heta amo ita, a'e mehe mo Tupàn nuiko iwer mo izar romo a'e. ¹² Amo tàpuz iapo har a'e wà, werur ita hekuzar katu ma'e a'e wà, tàpuz ikàg ma'e romo iapo pà a'e wà. Amo ae tàpuz iapo har a'e wà, ywyrà tàtá 'ym ma'e werur a'e wà, tàpuz ikatu 'ym ma'e iapo pà a'e wà. ¹³ Kupi'i umuaiw putar ywyrà tàtá 'ym ma'e nehe. Nezewegatete Zaneruwihawete tur mehe wà nehe, wexak putar teko wanemiapo kwer a'e nehe. Ka'a kyr ukaz paw a'e. Ita nukaz kwaw a'e. Nezewegatete tur mehe Zezuz wiko putar tata ài nehe. Aze zaneremiapo kwer iaiw nehe, ukwaw putar iaiw paw nehe. Aze ikatu nehe, ukwaw putar ikatu haw nehe no. ¹⁴ Aze teko hemiapo kwer ikatu Zaneruwihawete pe nehe, umekuzar putar izupe nehe. ¹⁵ Aze na'ikatu kwaw izupe nehe, numekuzar kwaw nehe. Tupàn nuzepyk kwaw iapo arer rehe nehe, ta'e uzeruzar ma'e romo hekon a'e xe. Iapo arer uzemu-mikahy putar wemiapo kwer rehe nehe. ¹⁶ Tupàn hàpuzuhu ài peiko. Pekwaw katu nezewe haw. Tupàn Hekwe wiko tuwe pepy'a pe a'e. ¹⁷ Aze teko uzapo kar ikatu 'ym ma'e Tupàn hàpuzuhu zàwenugar wanupe nehe, Tupàn uzepyk putar hehe nehe, ta'e Tupàn omonokatu wàpuzuhu zàwenugar uzeupe a'e wà xe, wamunryk kar pà ikatu 'ym ma'e wi a'e wà xe. Peiko tàpuzuhu ài pe.

¹⁸ Aze amo pepyr har i'i nezewe uzeupe a'e. — Kwa, ma'e kwaw katu har romo aiko ihe, ko 'ar rehe har wanuwi ihe, aze i'i uzeupe nehe, tuwe rihi. — Ma'e kwaw 'ymar romo aiko ihe, tuwe i'i nehe. Xo a'e mehe zo wiko putar tuwe ma'e kwaw par romo nehe. ¹⁹ —

Ma'e kwaw par romo hekon a'e, i'i teko amo awa pe wà. — Ma'e kwaw 'ymar romo hekon a'e, i'i Tupàn a'e awa pe a'e. Nezewe i'i Tupàn ze'eg kwehe arer a'e. — Akwaw katu ma'e ihe, i'i putar amo awa wà nehe. Tupàn uzuka putar a'e awa a'e wà nehe. A'e mehe nuiko kwaw ma'e kwaw par romo wà nehe. ²⁰ I'i amo ze'eg imuapyk pyrer a'e. — Tupàn ukwaw ma'e kwaw par wama'enukwaw paw a'e. Na'ikatu kwaw izupe. Wama'enukwaw paw nuzawy kwaw ma'e heityk pyrer izupe. ²¹ A'e rupi, tuwe teko nuze'egatu kwaw teko wanemiapo kwer rehe wà nehe. Ta'e nuzawy kwaw ma'e heityk pyrer paw rupi a'e xe. Pereko ma'e paw rupi pe. Peiko putar ma'e paw wazar romo nehe. ²² Herereko pe. Pereko Apor no, pereko Pet no, pereko ko ywy no, peiko tuwe pe. Pereko putar ma'e pemàno mehe nehe no. Pereko ma'e ko 'ar rehe har. Amo 'ar mehe pereko putar ma'e nehe no. Peiko a'e ma'e paw wazar romo kury. Peiko putar ma'e paw wazar romo nehe. ²³ Zanneruwihawete a'e no, penereko har romo hekon a'e no, pezar romo hekon a'e no. Tupàn a'e no, Zanneruwihawete hereko har romo hekon a'e no, izar romo hekon a'e no.

4

Uze'eg Zezuz hemimono karer wanehe a'e kury

¹ Ure uruiko Zanneruwihawete pe uma'ereko ma'e romo ure. Uruzapo kar Tupàn hemiapo putar haw ikwaw pyr 'ym uruiko purupe. Uruiko hemiruze'eg waneruze'egar romo. A'e rupi pezeruze'egatu urerehe nehe. ² Aze uma'ereko ma'e uma'ereko katu uzar pe nehe, — Nekatuahy ihewe, i'i putar izar izupe nehe. Tuwe Zanezar uze'eg nezewe urewe nehe. ³ Aze peze'egatu herehe nehe, nazekaiw katu kwaw

peze'eg rehe nehe. Aze wyzài teko uze'eg hema'ereko haw rehe nehe, nazekaiw katu kwaw waze'eg rehe nehe. Naze'eg kwaw hema'ereko haw rehe ihe. ⁴ Ama'ereko katu hezar pe. Akwaw hema'ereko katu haw. Teko nuzekaiw kwaw hema'enukwaw paw rehe wà. Hezar a'e, xo a'e zo umume'u putar hema'ereko haw ikatu haw nehe. Aze ikatu izupe nehe, umume'u putar ikatu haw ihewe nehe. Aze na'ikatu kwaw nehe, umume'u putar ikatu 'ymaw ihewe nehe no. Heremiapo kwer heremimume'u kwer ikatu ihewe. Aze ru'u ikatu Zanezar pe no. Heruwà. Xo a'e zo ukwaw a'e. ⁵ A'e rupi pe no. Ko 'ar rehe nehe, pemume'u zo teko wanemiapo kwer nehe. Amo 'ar mehe Zanezar ur putar a'e nehe. Umume'u putar wanemiapo kwer a'e 'ar mehe nehe. Umume'u putar wanemiapo kwer ikwaw pyr 'ym nehe, amogwer teko nànan nehe. Teko ipurapo wer ikatu 'ym ma'e rehe a'e wà. Numume'u kwaw wemiapo putar haw amo wanupe. Zanezar umume'u putar a'e ma'e amogwer wanupe nehe. A'e 'ar mehe Tupàn umekuzar putar teko wanemiapo kwer a'e nehe. Aze amo hemiapo kwer ikatu nehe, Tupàn uze'egatu putar hehe nehe.

⁶ A'e rupi aze'eg peme Apor rehe ihe, aze'eg hezehe ihe no. A'e rupi pekwaw putar Tupàn ze'eg pape rehe imuapyk pyrer heruzar haw nehe. Aze amo teko uze'egatu amo rehe nehe, aze uze'eg zemueteahy amo ae rehe nehe, na'ikatu kwaw a'e teko Tupàn pe nehe. ⁷ — Peiko wera'u amo wanuwi, ni'i kwaw Tupàn peme. Tupàn umur pema'e peme paw rupi a'e. Mâràzàwe tuwe peiko wiko wera'u ma'e romo. Napeiko kwaw ikàg wera'u ma'e romo pekàgaw rupi. Tupàn umur ukàgaw peme. Xo a'e mehe zo peiko ikàg ma'e romo.

⁸ — Uruiko tuwihaw romo ure, peze mua'u ihewe. Uruiko

hemetarer katu ma'e romo ure, peze mua'u ihewe. Aze mo nezewe, ikatu mo urewe. A'e mehe mo uruiko tuwihaw hemetarer katu ma'e romo ure no, peinuromo ure no. (Pawru uze'eg uryw ahyahy wanehe.)⁹ Ure Zaneruwihawete hemimono karer ure. Tupàn uremuigo kar ma'e hereko 'ymar romo a'e. Ureapo hemetarer 'ym ma'e romo. Tuwihaw urezuka kar taw mytepe wà, teko wanuwa rupi wà. A'e rupi teko paw rupi wà, Tupàn heko haw pe har wà no, urerexak waiko uremàno mehe wà. (Uze'eg urywahy wi wanehe.)¹⁰ Uruiko he'o ma'e ài Zaneruwihawete rehe ze'eg imume'u pà ure. Pe ma'e kwaw par ài peiko pe, Zaneruwihawete inuromo pe. Na'urekàg kwaw ure, xo pe zo pekàg pe. Teko uze'eg zemueteahy urerehe wà. Uze'egatu penehe wà.¹¹ te ko 'ar rehe kury, urema'uhez, ureiwez no. Izemàner urekamir. Tuwihaw urepetepetek kar wà. Uruata e oroho wyzài taw pe, wyzài ywy rehe. A'e re uruata e oroho amo ae taw pe amo ae ywy rehe no.¹² Uruma'ereko katu urema'e ureremi'ya imekuzar pà ure. Aze teko uze'eg zemueteahy urerehe wà, — Tuwe Zurupari uzapo iaiw ma'e peme nehe, aze i'i urewe wà, uruze'egatu wanupe ure. — Tuwe Tupàn uzapo ikatu ma'e peme nehe, uru'e wanupe. Aze amo ureàmàtyry'ym wà nehe, nurupyty'u kwaw uruzeruzar ire ure nehe.¹³ Urewe waze'eg zemueteahy mehe uruze'egatu wanupe. Uruiko teko ko ywy rehe har wanemityk kwèr ài ure. Te ko 'ar rehe kury, — Hemetarer pixik 'ym ma'e romo peiko, i'i urewe wà. — Iaiw ma'e romo peiko, i'i urewe wà.

¹⁴ Namume'u kwaw ko ma'e peme pemumaranugar kar pà ihe. Peiko hepurumuzàmuzàg ài, a'e rupi hepurumu'e wer penehe.¹⁵ Heta tetea'u pemu'e har wà, heta

tetea'u Zaneruwihawete inuromo peneko haw imume'u har wà. Pitài zo penu. Zaneruwihawete Zezuz inuromo peneko haw rehe aiko penu ài ihe, ta'e amume'u Tupàn ze'eg puràg peme ihe xe, izypy mehe ihe xe.¹⁶ A'e rupi, — Peiko ihe ài pe nehe ty wà, ma'e iapo pà tuweharupi ihe ài nehe ty wà, a'e peme kury.¹⁷ A'e rupi amono kar putar Ximot pepyr ihe nehe kury. Hera'yr ài hekon Zanezar inuromo a'e. Weruzar tuwe Tupàn ze'eg oho iko iawy 'ym pà a'e. Heremiamutar katu romo hekon no. Zaiko wiwi ipyahu ma'e ài Zaneruwihawete Zezuz inuromo zane. Amume'u inuromo zanereko haw aha iteko ihe, zemono'ogaw nànan ihe, uzeruzar ma'e nànan ihe. Ximot umume'u wi putar oho peme a'e nehe no.

¹⁸ — Aiko wera'u amogwer wanuwi ihe, i'i amo pepyr har wà. — Kwa, Pawru nuzewyr pixik kwaw xe zanepyr a'e nehe, i'i mua'u peme wà.¹⁹ Aze Tupàn uputar nehe, na'iarew kwaw heho àwàm pepyr nehe. A'e 'ar mehe aexak putar a'e teko ihe wà nehe. Akwaw waze'eg awer. Xixak wanemiapo ràm nehe.²⁰ Aze teko wiko Tupàn hemiruze'eg romo wà nehe, Tupàn umur putar ukàgaw wanupe nehe. A'e mehe xixak putar Tupàn ikàgaw nehe, aze a'e teko uzapo ma'e a'e wà nehe. A'e mehe xikwaw putar hemiruze'eg romo waneko haw nehe. Aze nuiko kwaw hemiruze'eg romo nehe, xixak putar hemiruze'eg romo waneko 'ymaw nehe.²¹ Aze pezypyrog Tupàn ze'eg heruzar pà nehe, a'e mehe aze'egatu putar peme nehe, pepyr hehem ire nehe. Aze napezypyrog kwaw nehe, aze'eg ahyahy putar peme nehe, pepyr hehem ire nehe. Xo pe zo pekwaw.

— *Hemaranugar pewi, i'i wanupe a'e kury*

¹ Aenu amo penehe ze'egaw iaiwahy ma'e ihe. Pezapo ikatu 'ym ma'e peiko. Penemiapo kwer iaiw wera'u uzeruzar 'ym ma'e wane-miapo kwer wi. Hemaranugar haw uhua'u ihe. Amo pepyr har a'e, uker oho iko uhyagaw puhe a'e. ² — Urukwaw wera'u Tupàn ze'eg amogwer wanuwi, peze peiko tuweharupi. Màràzàwe tuwe peiko nezewe. Tuwe pezemumikahy pamaranugar haw rehe nehe. Pemono kar a'e awa pezewi nehe, pezemono'ogaw wi nehe.

³⁻⁴ Ihe ihe kury, aiko multe pewi kury. Hereko wer pepyr. Pepyr hereko wer haw nuzawy kwaw pepyr hereko haw. Aze mo aiko pepyr, apomono'og mo ihe, a'e awa hemiapo kwer ikatu 'ym ma'e imume'u pà mo penuwa rupi ihe. Amono kar mo pezemono'ogaw wi ihe. Azeharomoete pepyr hereko wer haw nuzawy kwaw pepyr hereko haw ihewe, a'e rupi Zezuz Zanezar her rehe amume'u a'e awa hemiapo ikatu 'ym ma'e peme kury. A'e rupi pezemono'og mehe nehe, — Pawru xe hekon a'e, peze pezeupeupe nehe. Zezuz Zanezar ikàgaw rupi ⁵ pemono a'e awa Zurupari pe nehe. Tuwe Zurupari uzuka hetekwer nehe. A'e rupi Tupàn upyro putar hekwe Zanezar tur mehe nehe.

⁶ — Uruiko wera'u amogwer wanuwi ure, peze amogwer wanupe. A'e rupi napekatu kwaw Tupàn pe. Ipira pyhykar a'e, ximo pixika'i omono 'y inuromo. Uzuka ipira paw rupi wà. Nezewegatete a'e ikatu 'ym ma'e iapo har pepyr har a'e no, pitài zo a'e, umuaiw putar pezeruzar haw paw rupi a'e nehe. Umumaw putar Zezuz ze'eg rupi peneko haw paw rupi a'e nehe no. ⁷ Pemono kar pezewi nehe ty wà. Zaneruwihawete pepyro ikatu 'ym ma'e wi a'e. Zutew a'e

wà, uzuka weimaw àràpuhàràna'yr kwarahy nànan a'e wà, ikatu 'ym ma'e wemiapo kwer hekuzaromo a'e wà, Tupàn huwa rupi a'e wà. Zaneruwihawete umàno zanerekuzaromo Àràpuhàràn ài a'e. ⁸ Aze ximono typy'ak imuapiruru kar haw typy'ak inuromo nehe, iapiruru putar paw rupi nehe. Nezewegatete aze amo uzapo ikatu 'ym ma'e tuweharupi uzeruzar ma'e wainuromo wà nehe, a'e uzeruzar ma'e uzypyrog putar ikatu 'ym ma'e iapo pà a'e wà nehe no. Pemono kar ikatu 'ym ma'e iapo har pezemono'ogaw wi nehe. Peho ze'eg azeharomoete har rupi nehe. Pepurapo wer ikatuahy ma'e rehe nehe. Pezapo peho peiko nehe.

⁹ Hepape inugwer rehe heze'eg ikaikair mehe nezewe aze'eg peme. — Aze teko uker oho wemireko 'ym puhe nehe, umen 'ym puhe nehe, pemono kar a'e teko pezemono'ogaw wi nehe. Peho zo hàpuz me nehe. Pemuixe kar zo penàpuz me nehe, a'e peme. ¹⁰ Naze'eg kwaw Tupàn kwaw 'ymar wanehe a'e pape ipy rehe ihe. Tupàn kwaw 'ymar uputar ma'e tetea'u a'e wà. Imunar ma'e rehe wà no. Umuwete Tupàn a'ua'u wà no. — Peiko muitea'u wanuwi nehe, na'e kwaw peme. Aze mo aze'eg nezewe, a'e mehe mo napepuner iwer mo ko ywy rehe peneko haw rehe. Ta'e heta tetea'u ikatu 'ym ma'e iapo har ko ywy rehe a'e wà xe. Tupàn kwaw 'ymar paw uzapo agwer ma'e a'e wà. ¹¹ Xo uzeruzar mua'u ma'e wanehe zo aze'eg peme ihe. — Aiko neryky'yr romo Zaneruwihawete inuromo ihe, aze i'i amo peme a'e nehe, aze uzapo agwer iaiw ma'e a'e nehe, petyryk izuwi nehe, a'e peme, heze'eg imuapyk pà pape rehe. — Aze uker oho wemireko 'ym puhe nehe, aze temetarer tetea'u ipyhykaw

rehe zutyka'i ima'enukwaw nehe, aze umuwete Tupàn a'ua'u nehe, aze uze'eg zemueteahy amo rehe nehe, aze uka'u tetea'u nehe, aze imunar ma'e rehe nehe, aze uzapo wызàì agwer ma'e nehe, petyryk izuwi nehe, ta'e uzeruzar mua'u ma'e romo hekon a'e xe. Nuiko kwaw uzeruzarete ma'e romo a'e. Pemuixe kar zo pezemono'ogaw pe nehe. Pemai'u zo hàpuz me nehe. Pemumai'u kar zo penàpuz me nehe no, a'e peme.

¹²⁻¹³ Pezekaiw zo uzeruzar 'ym ma'e wanemiapo kwer rehe nehe. Pemume'u zo wanemiapo kwer ikatu 'ym ma'e nehe. Tupàn umume'u putar wanemiapo kwer ikatu 'ym ma'e teko wanuwa rupi nehe, wanehe uzepyk àwàm imume'u pà amo 'ar mehe nehe. Xo uzeruzar ma'e wanehe pezekaiw nehe. Aze amo uzapo ikatu 'ym ma'e nehe, pemume'u hemiapo kwer izupe nehe. Pemono kar pezemono'ogaw wi nehe. Nezewe i'i Tupàn ze'eg pape rehe imuapyk pyrer a'e. — Pemuhem kar ikatu 'ym ma'e iapo har pezemono'ogaw wi nehe.

6

— *Peraha zo penywyr tuwihaw uzeruzar 'ym ma'e huwa rupi nehe, i'i wanupe a'e kury*

¹ Aze amo uzeruzar ma'e uzàmàtyry'ym amo ae uzeruzar ma'e a'e nehe, tuwe noho kwaw tuwihaw uzeruzar 'ym ma'e huwa rupi a'e wà nehe. Tuwe nuzeruze'eg kar kwaw izupe wà nehe. Na'ikatu pixik kwaw nezewe haw. Tuwe oho tuwihaw uzeruzar ma'e huwa rupi wà nehe. ²Amo 'ar mehe Tupàn hemiruze'eg weruze'eg putar teko paw rupi a'e wà nehe. Aipo napekwaw kwaw waneruze'eg àwàm. Amo 'ar mehe peruze'eg putar ywy rehe har paw rupi pe wà nehe. Aipo napepuner kwaw penywyr

waneruze'egaw rehe ma'e pixika'i ma'e iapo kar pà wanupe. ³Amo 'ar mehe peruze'eg putar Tupàn heko haw pe har pe wà nehe no. Aipo napepuner kwaw ma'e ko ywy rehe har imume'u katu haw rehe. ⁴Aze pezeàmàtyry'ym nehe, peho zo tuwihaw uzeruzar 'ym ma'e huwa rupi nehe. Peho zo pezemono'ogaw pe oho 'ym ma'e huwa rupi nehe. ⁵Pemaranugar nehe. Aipo naheta kwaw ma'e kwaw par pepyr a'e wà. Aipo naheta kwaw peneruze'egar pepyr a'e wà.

⁶ — Mokok uzeruzar ma'e pepyr har a'e wà, uzeàmàtyry'ym a'e wà. A'e re oho pureruze'eg ma'e uzeruzar 'ym ma'e huwa rupi uzeruze'eg kar pà izupe wà. Amo umume'u waho awer ihewe wà. Hemaranugar uhua'u pewi henu mehe. Nezewe haw na'ikatu pixik kwaw ihewe.

⁷ Pezeàmàtyry'ym peiko. A'e re peho pureruze'eg ma'e uzeruzar 'ym ma'e huwa rupi. Nezewe mehe naperuzar kwaw Tupàn ze'eg. Na'ikatu pixik kwaw nezewe haw izupe. Aze uzeruzar ma'e uzapo ikatu 'ym ma'e peme nehe, tuwe uzapo nehe. Aze imunar pema'e rehe nehe, tuwe imunar hehe nehe. Na'ikatu pixik kwaw peho haw uzeruzar 'ym ma'e huwa rupi pezeàmàtyry'ymaw rehe. ⁸ Pezapo ikatu 'ym ma'e peiko pezeupeupe tuweharupi. Pemunar te penywyr ma'e rehe. Mâràzàwe tuwe napemaranugar kwaw. ⁹ Ikatu 'ym ma'e tetea'u iapo har a'e wà nehe, noho kwaw Tupàn pyr a'e wà nehe. Peinu katu ko ze'eg nehe. Tuwe teko nahemu'em kwaw ko ma'e rehe peme nehe. Teko wemireko 'ym puhe uker ma'e wà nehe, tupàn a'ua'u wamuwete katu har a'e wà nehe no, umen 'ym puhe uker ma'e a'e wà nehe no, awa amo awa puhe oho ma'e a'e wà nehe no, kuzà amo

kuzà puhe oho ma'e a'e wà nehe no, ¹⁰ ma'e rehe imunar ma'e a'e wà nehe no, ma'e tetea'u iputar har a'e wà nehe no, uka'u tetea'u ma'e a'e wà nehe no, amo rehe uze'eg zemueteahy ma'e a'e wà nehe no, tuwihaw ze'eg rupi oho 'ym ma'e a'e wà nehe no, a'e paw noho kwaw Tupàn pyr a'e wà nehe. Nuiko pixik kwaw ipyr wà nehe. Nuiko pixik kwaw hemiruze'eg romo wà nehe. ¹¹ Amo pepyr har a'e wà, agwer ikatu 'ym ma'e uzapo a'e mehe wà. Tupàn pemukatu ikatu 'ym ma'e penemiapo kwer wi a'e. Peze-monokatu Tupàn pe nehe kury, ikatu 'ym ma'e iapo re pepytu'u pà nehe kury. Tupàn pemuawyze a'e, Zezuz Zanneruwihawete Zanezar imàno awer rehe a'e, Wekwe Puràg ikàgaw rupi a'e.

Zaiko pitài romo Zanneruwihawete inuromo zane

¹² Amo i'i waiko wà. — Wyzài ma'e azapo putar ihe nehe, ta'e Tupàn umunàn putar a'e ikatu 'ym ma'e ihewi a'e nehe, i'i mua'u waiko wà. Nan kwaw pa. Aze pezapo ikatu 'ym ma'e nehe, na'ikatu kwaw peme nehe, ni amo wanupe nehe. Aze ikatu 'ym ma'e azapo nehe, a'e ma'e wiko putar hezar ài nehe. A'e rupi nazapo kwaw nehe. ¹³ Amo i'i putar nehe. — Aze hema'uhez nehe, amai'u putar nehe, aze heho wer kuzà wyzài puhe nehe, aha putar ipuhe nehe, ta'e aputar nezewe haw ihe xe, ta'e ikatuahy ihewe xe, i'i uzeupe. Azeharomoete a'e peme nehe. Zanezar umumaw putar zanneretekwer a'e nehe. Nazaneapo kwaw agwer ikatu 'ym ma'e iapo kar pà zanewe. Uzeupe zaneapo. Zanezar romo hekon a'e. ¹⁴ Tupàn umugweraw kar Zanezar imàno re a'e. Zanezagweraw kar putar nehe no, ukàgaw rupi nehe no.

¹⁵ Penetekwer a'e wà, Zanneruwihawete zywa ài wanekon a'e

wà, hetymà ài wanekon a'e wà no. Nezewe i'i Tupàn ze'eg. — Awa a'e, kuzà a'e no, kokoz teko romo wanekon a'e wà. Uzereko mehe pitài teko romo uzeapo a'e wà. ¹⁶ Aze uzeruzar ma'e oho kuzà wyzài puhe nehe, pitài teko romo hekon putar inuromo nehe. Aze awa uzeruzar ma'e oho kuzà wyzài puhe nehe, weraha putar Zanneruwihawete a'e kuzà pe nehe. Umupitài kar a'e wà, ta'e a'e uzeruzar ma'e Zanneruwihawete hetekwer ipehegwer romo hekon a'e xe. Na'ikatu pixik kwaw nezewe haw. Iaiw Tupàn pe. ¹⁷ Aze teko wereko Zanezar nehe, a'e mehe Zanneruwihawete umur putar Wekwe izupe. Pitài teko ài wanekon putar inuromo a'e wà nehe.

¹⁸ Petyryk agwer ikatu 'ym ma'e wi nehe. Aze teko uzapo amo ae ikatu 'ym ma'e nehe, nuzapo kwaw ikatu 'ym ma'e wetekwer pe nehe. Aze oho wemireko 'ym puhe nehe, uzapo tuwe ikatu 'ym ma'e wetekwer pe nehe. ¹⁹ Penetekwer Tupàn hàpuzuhu ài wanekon a'e wà. Pepy'a Tupàn hàpuz romo wanekon a'e wà, ta'e Tupàn umur e Wekwe pepy'a pe a'e xe. Napeiko kwaw pezar romo. Tupàn pezar romo hekon a'e. ²⁰ Ta'e peme'eg kar ikatu 'ym ma'e wi a'e xe, Zezuz imumàno kar pà penekuzaromo a'e xe. A'e rupi pezapo ikatuahy ma'e peho peiko nehe kury, Tupàn ikàgaw ipuràgaw hexak kar pà teko wanupe nehe kury. Pezapo zo ikatu 'ym ma'e nehe kury.

7

Uze'eg zereko haw rehe xe a'e kury

¹ Pemume'u kar zereko haw rehe ze'egaw ihewe. A'e peme kury, — Awa wemireko 'ym puhe iho haw na'ikatu kwaw Tupàn pe a'e. ² Teko tetea'u uzapo nezewe haw a'e wà. Na'ikatu kwaw nezewe iapo haw Tupàn pe. Tuwe awa pitàitàigatu

upyta wemireko wapyr a'e wà nehe. Tuwe noho kwaw amo ae kuzà pyr wà nehe. Tuwe kuzà pitàitàigatu upyta umen wapyr a'e wà nehe. Tuwe noho kwaw amo ae awa pyr wà nehe. ³ Tuwe awa oho wemirekoete puhe nehe, aze hemireko uputar nehe. Kuzà a'e nehe no, tuwe oho umen puhe a'e nehe no, aze imen uputar a'e nehe no. ⁴ Kuzà nuiko kwaw wetekwer izar romo. Imen izar romo hekon a'e. Awa nuiko kwaw wetekwer izar romo. Hemireko izar romo hekon a'e no. ⁵ — Kwa, naha kwaw nepuhe nehe, peze zo pemen wanupe nehe, penemireko wanupe nehe. — Tuwe ximumaw amo 'ar zanepytu'u pà nehe kury, Tupàn pe zaneze'eg pà nehe kury, aze awa i'i wemireko pe nehe, aze — He'e, i'i hemireko umen pe nehe, a'e mehe ikatu wapytu'u haw nehe. Na'jàrew kwaw uzewyr wi uzeupepe wà nehe. Aze mo nan kwaw nezewe, a'e mehe mo Zurupari uzapo kar mo ikatu 'ym ma'e wanupe nehe. Aze ru'u oho mo amo pe wà. ⁶ Nazapo kar kwaw tuwe agwer ma'e peme ihe. Nan. Aze peputar nehe, pezapo nezewe nehe. ⁷ Naheremireko kwaw ihe. Aze awa nahemireko kwaw nehe, ikatu wera'u nezewe mehe nehe. Aze mo peiko ihe ài, a'e mehe mo pekatu wera'u mo. Tupàn umur ukàgaw teko wanupe pitàitàigatu a'e. Uzapo kar amo ma'e amo pe. Uzapo kar amo ae ma'e amo ae pe no. Aze ru'u ihewe hemiapo karer uzawyr peme hemiapo karer.

⁸ A'e rupi aze'eg putar peme kury, hemireko 'ym ma'e wanupe kury, imen 'ym ma'e wanupe no, kuzà imen umàno ma'e kwer wanupe no. Aze pepuner hemireko 'ym ma'e romo peneko haw rehe nehe, aze pepuner imen 'ym ma'e romo peneko haw rehe nehe, a'e mehe ikatu wera'u peme nehe. Peiko ihe ài nezewe mehe nehe. ⁹ Aze napepuner kwaw

hemireko 'ym ma'e romo imen 'ym ma'e romo peneko haw rehe nehe, a'e mehe penemireko nehe, pemen nehe. Ikatu wera'u nezewe mehe nehe. Aze awa uputar wera'u kuzà iko nehe, aze a'e re nuwerekò kwaw nehe, na'ikatu kwaw nehe. Ta'e xo a'e ma'e rehe ima'enukwaw putar a'e nehe xe. ¹⁰ Amume'u putar Tupàn ze'eg awa hemireko ma'e wanupe ihe nehe kury, kuzà imen ma'e wanupe ihe nehe no. Tuwe wenu katu ko ze'eg wà nehe. Tuwe kuzà nupuir kwaw umen wi wà nehe. ¹¹ Aze amo kuzà upuir umen wi nehe, tuwe na'imèn zuapyri kwaw nehe. Tuwe wiko a'e zutyka'i a'e nehe. Tuwe uzewyr umen pe nehe. Awa a'e no, tuwe nupuir kwaw wemireko wi nehe no.

¹² Aze'eg putar amogwer wanupe ihe nehe kury. (Zanezar numume'u kar kwaw ko ze'eg ihewe a'e. Amume'u e putar wanupe nehe.) Awa uzeruzar ma'e wanupe aze'eg putar nehe kury. Aze neremireko uzeruzar 'ym ma'e romo hekon nehe, aze heko wer wiwi nepyr nehe, epuir zo izuwi nehe. ¹³ Aze'eg putar kuzà wanupe no. Aze nemen wiko uzeruzar 'ym ma'e romo nehe, aze heko wer wiwi nepyr nehe, epuir zo izuwi nehe. ¹⁴ Aze awa uzeruzar 'ym ma'e romo hekon a'e nehe, aze hemireko uzeruzar ma'e romo hekon a'e nehe, a'e awa ikatu putar Tupàn pe a'e nehe. A'e rupi wapurumuzàmuzàg ikatu putar Tupàn pe a'e wà nehe no. Aze kuzà uzeruzar 'ym ma'e romo hekon a'e nehe, aze imen uzeruzar ma'e romo hekon a'e nehe, a'e rupi katete nehe no. Aze mo na'ikatu iwer Tupàn pe wà, a'e mehe mo wapurumuzàmuzàg wiko mo uzeruzar 'ym ma'e wapurumuzàmuzàg wazàwe a'e wà. ¹⁵ Aze awa uzeruzar 'ym ma'e romo hekon a'e nehe, aze amo 'ar mehe hemireko uzeruzar

Zeuz rehe a'e nehe, aze a'e awa ipuir wer izuwi nehe, tuwe ipuir nehe. A'e kuzà upuner umen wi haw rehe a'e nehe, aze imen wi wer a'e nehe. Kuzà uzeruzar 'ym ma'e a'e no, aze amo 'ar mehe imen uzeruzar Zezuz rehe a'e nehe, a'e rupi katete nehe no. A'e awa upuner wemireko wi haw rehe a'e nehe, aze hemireko wi wer a'e nehe. Ta'e Tupàn penenoz puràmàtyry'ym 'ymaw rehe pemuigo kar pà a'e xe. ¹⁶Kuzà uzeruzar ma'e a'e nehe, aze upyta umen pyr a'e nehe, aze uzapo ikatu ma'e izupe tuweharupi a'e nehe, uzeruzar putar ru'u a'e nehe no. Awa uzeruzar ma'e a'e nehe no, a'e rupi katete nehe no.

Tupàn wexak uze'eg heruzar haw a'e

¹⁷Nezewe apurumu'e aha ihe, zemono'ogaw nànan ihe. Aze Tupàn penenoz nehe, aze peiko amo ma'e romo nehe, peiko a'e ma'e romo nehe. Peiko zo amo ae ma'e ài nehe. Aze imen ma'e romo peiko nehe, peiko zo imen 'ym ma'e ài nehe. Aze hemireko ma'e romo peiko nehe, peiko zo hemireko 'ym ma'e ài nehe. Aze imen 'ym ma'e romo peiko nehe, peiko zo imen ma'e ài nehe. Aze hemireko 'ym ma'e romo peiko nehe, peiko zo hemireko ma'e ài nehe. ¹⁸Aze Tupàn penenoz nehe, aze zutew romo peiko a'e mehe nehe, peiko zo zutew 'ym wazàwe nehe. Aze zutew 'ym romo peiko nehe, peiko zo zutew wazàwe nehe. — Amonohok kar putar hepirera'i zutew wazàwe ihe nehe, peze zo nehe. ¹⁹Ta'e Tupàn nume'e kwaw zutew romo zanereko haw rehe a'e xe, nume'e kwaw zutew 'ym romo zanereko haw rehe a'e xe. Xo uze'eg rupi zanereko haw rehe zo ume'e. Xo uze'eg heruzar haw zo wexak. ²⁰Tupàn penenoz a'e. A'e mehe peiko amo ma'e romo. Peikuwe

a'e ma'e romo nehe. ²¹Pezeruzar zanune peiko amo pe uma'ereko e ma'e ài, peiko wiwi zo nezewe nehe. Aze pezar pemono kar uzewi nehe, a'e ma'ereko haw wi pepyro pà nehe, peho izuwi nehe. Pema'ereko pezeupe nezewe mehe nehe. ²²Zanezar nuzekaiw kwaw zanereko haw izyppy mehe arer rehe a'e. Aze amo pe uma'ereko e ma'e romo zaiko nehe, aze zanezeupe uma'ereko ma'e romo zaiko nehe, zanekatu putar Tupàn pe paw rupi nehe. Zanerekwe wiko putar Zanezar hemiruze'eg romo nehe, zama'ereko putar izupe nehe. ²³Tupàn umumàno kar Zezuz penekuzaromo a'e, tatahu wi pepyro pà a'e. A'e rupi peiko zo amo ae awa hemiruze'eg romo nehe. Peiko Tupàn hemiruze'eg romo nehe. ²⁴Herywyr wà, hereinyr wà. Tupàn penenoz a'e, wemiruze'eg romo pemuigo kar pà a'e. Ma'e romo peiko a'e 'ar mehe. Peikuwe a'e ma'e romo nehe kury, hehe uzeruzar ma'e romo peneko mehe nehe kury.

Uze'eg hemireko 'ym ma'e wanehe, imen 'ym ma'e wanehe xe a'e kury

²⁵Aze'eg putar hemireko 'ym ma'e wanehe ihe nehe kury, imen 'ym ma'e wanehe ihe nehe no. Tupàn numur kwaw ko ze'eg ihewe. Hepuhareko a'e. Uze'eg imume'u har romo hemuigo kar pà a'e. A'e rupi pepuner heze'eg heruzar haw rehe nehe. A'e rupi ko heze'eg amume'u putar peme ihe nehe kury. ²⁶Na'ikatuahy kwaw ko ywy zanewe kury. Uzeruzar ma'e upuraraw ma'erahy waiko wà. A'e rupi awa hemireko 'ym ma'e a'e nehe, aze wikuwe nezewe a'e nehe, wemireko 'ym pà a'e nehe, heko haw ikatu wera'u putar izupe a'e nehe. ²⁷Aze heta hemireko izupe nehe, tuwe nupuir kwaw izuwi nehe. Aze nahemireko

kwaw kury, tuwe nuekar kwaw wemireko ràm uzeupe nehe. ²⁸Aze hemireko nehe, nuzapo kwaw ikatu 'ym ma'e nezewe mehe nehe. Kuzà a'e no, aze imen nehe, nuzapo kwaw ikatu 'ym ma'e nezewe nehe. Xo nezewe haw zo amume'u ihe. Aze awa hemireko nehe, aze kuzà imen nehe, zawaiw katu putar waneko àwàm nehe, ko 'ar rehe nehe. A'e rupi aze nahemireko kwaw nehe, aze na'imen kwaw nehe, ikatu wera'u wanupe nehe, ta'e uzeruzar ma'e upuraraw ma'erahy kwer waiko a'e wà xe, ko 'ar rehe a'e wà xe. A'e rupi wapurumuzàmuzàg upuraraw putar ma'erahy a'e wà nehe no xe.

²⁹ Na'arewahy teko upuraraw putar ma'erahy kwer tetea'u a'e wà nehe. A'e rupi aze awa hemireko ma'e wiko awa hemireko 'ym ma'e ài a'e wà nehe, waneko haw ikatu wera'u wanupe nehe. ³⁰Aze uzai'o ma'e wiko hurywete ma'e ài wà nehe, ikatu wera'u wà nehe. Upukapuka ma'e wà, tuwe wiko uzemumikahy ma'e ài wà nehe no. Ma'e ime'eg kar har wà nehe, tuwe wiko a'e ma'e izar 'ym ài wà nehe no. ³¹Ma'e ko ywy rehe har hereko har wà nehe, tuwe wiko hereko 'ymar ài wà nehe. Ta'e na'arewahy ko ywy uzeapo putar amo ae ma'e romo a'e nehe xe.

³² Aze napema'enukwaw kwaw penemi'u ràm rehe tuweharupi nehe, pema'e ràm rehe nehe no, ma'erahy ràm rehe nehe no, ikatu wera'u ihewe nezewe mehe nehe. Aze awa nahemireko kwaw nehe, ima'enukwaw putar Zanezar pe uma'ereko haw rehe nehe. Ta'e ipurapo wer tuwe hemiapo putar haw rehe xe, imurywete kar pà xe. ³³ Hemireko ma'e a'e, ima'enukwaw ma'e ko ywy rehe har rehe a'e, wemi'u ràm rehe uma'e ràm rehe a'e. Ta'e ipurumurywete kar wer wemireko rehe a'e xe. ³⁴A'e rupi heko haw zawaiw

katu putar izupe nehe. Aipo Tupàn hemiapo putar haw uzapo putar nehe. Aipo wemireko hemiapo putar haw uzapo putar nehe. Kuzà imen 'ym ma'e a'e, kuzà imen umàno ma'e kwer a'e no, uzapo Zanezar pe uma'ereko haw waiko a'e wà, ta'e uzemono izupe a'e wà xe, wetekwer imonokatu pà izupe a'e wà xe, wekwe imonokatu pà izupe a'e wà no xe. Kuzà imen ma'e a'e, ima'enukwaw ma'e ko ywy rehe har rehe a'e, ta'e ipurumurywete kar wer umen rehe a'e xe.

³⁵ Aze'eg teko nezewe peme ihe, ta'e hepurupytywà wer penehe ihe xe. Nazapo kar kwaw ma'e teko peme. Aze pezapo ikatu ma'e nehe, aze pezemono tuwe Tupàn pe ima'ereko haw iapo pà izupe azeharomoete nehe, a'e mehe pekatu putar ihewe nehe.

³⁶ Aze'eg putar peme uzereko ma'e ràm wanehe kury. Awa a'e, kuzà a'e no, aze uzemume'u uzeupe wà nehe, aze a'e re nezewe i'i uzeupe wà nehe, — Zazemonokatu Tupàn pe nehe, zanezereko 'ym pà nehe, aze i'i uzeupe wà nehe, ikatu nezewe iapo haw Tupàn pe nehe. Aze a'e re nezewe i'i awa uzeupe nehe, — Kwa, na'ikatu kwaw nezewe heremiapo kwer kuzà pe pa, aze i'i uzeupe nehe, a'e mehe tuwe hemireko nehe. Aze awa uputar tetea'u a'e kuzà, aze hemireko wer tuwe nehe, a'e mehe, tuwe hemireko nehe. Nuzapo kwaw ikatu 'ym ma'e nezewe mehe nehe. ³⁷ Aze amo awa uzemume'u amo kuzà pe nehe, aze a'e re uzemonokatu Tupàn pe nehe, wemireko zanune nehe, wemimutar rupi tuwe nehe, aze a'e ae ukwaw tuwe wemimutar nehe, a'e mehe ikatu wera'u hemireko 'ymaw nehe. ³⁸ Nezewe a'e peme kury. Aze awa wereko wemireko ràm nehe, ikatu nezewe mehe nehe. Aze nuwereko kwaw nehe, ikatu wera'u nezewe

mehe nehe.

³⁹ Kuzà a'e, aze imen wikuwe a'e rihi, nupuner kwaw umen wi haw rehe a'e nehe. Aze imen umàno nehe, upuner umen wi haw rehe nehe, aze imen ràn wiko uzeruzar ma'e romo a'e nehe. ⁴⁰ Aze na'imèn wi kwaw nehe, hurywete wera'u putar nehe. Ihe zutyka'i aze'eg nezewe peme. Tupàn Hekwe Puràg ru'u a'e no, hemuze'eg kar ru'u nezewe a'e no. Nakwaw katu kwaw hemuze'eg kar haw ihe.

8

Uze'eg temi'u tupàn a'ua'u wanupe imono pyr rehe xe a'e kury

¹ Aze'eg putar peme ihe nehe kury, temi'u tupàn a'ua'u pe imono pyrer rehe ihe nehe kury. Teko tetea'u omono temi'u tupàn a'ua'u wanupe a'e wà. A'e re a'e teko u'u a'e temi'u wà. Nezewe iapo mehe umuwete katu a'e tupàn a'ua'u a'e wà. — Aipo zapuner a'e temi'u i'u haw rehe zane, peze ihewe. Pepuner i'u haw rehe nehe, ta'e a'e tupàn a'ua'u nuikuwe kwaw a'e wà xe. Teko uzapo a'e tupàn a'ua'u wà. — Hekàg tuwe ihe, peze zo nehe. Ta'e Tupàn pepyro tatahu wi a'e xe. Aze zazeruzar zanepuhareko har rehe nehe, Tupàn rehe nehe, aze zazeamutamutar katu nehe, zaiko putar ikàg ma'e romo nehe.

² — Akwaw ikatu ma'e ihe, aze amo i'i nehe, nuiko kwaw ma'e kwaw katu har romo a'e nehe.

³ Aze teko uzamutar Tupàn a'e wà nehe, Tupàn umuawyze katu putar a'e teko uzeupe a'e wà nehe. Umuigo kar putar a'e teko wemiruze'eg romo wà nehe.

⁴ A'e rupi aze'eg putar peme temi'u rehe ihe kury, a'e temi'u tupàn a'ua'u wanupe imono pyrer rehe ihe kury. Tupàn a'e, pitài zo a'e. Teko uzapo tupàn a'ua'u hagapaw a'e wà. A'e ma'e hagapaw nuikuwe kwaw a'e. Nuiko kwaw Zanezar romo. Tupàn wikuwe a'e, Zanezar romo hekon a'e.

⁵ Heta ru'u aipo tekwe a'e tupàn a'ua'u wanehe wà, aze ru'u ywate wanekon wà, aze ru'u ywy rehe wà. Heta tetea'u ru'u aipo wà. Heruwà. ⁶ Pitài zo Tupànete a'e. Zaneru romo hekon. Ma'e paw iapo har romo hekon. Zaiko hemiapo putar haw iapo pà zane. Pitài zo Zanezar a'e no. Zezuz Zaneruwihawete Zanezar romo hekon a'e. Izypy mehe Tupàn uzapo kar ma'e paw izupe a'e. Zaiko putar tuweharupi Tupàn pyr nehe, ta'e Zezuz umàno zanerekuzaromo a'e xe.

⁷ Amo uzeruzar ma'e pepyru har a'e wà, nukwaw katu kwaw ma'e a'e wà. A'e rupi aze amo omono temi'u a'e tupàn a'ua'u wanupe nehe, aze a'e re uze'eg teko wanupe nehe, a'e uzeruzar ma'e ukyze putar a'e temi'u wi a'e wà nehe. Ta'e — Tupàn a'ua'u izar romo hekon a'e xe, i'i putar izupe wà nehe. Nukwaw katu kwaw Tupàn ikàgaw wà. A'e rupi — Tupàn a'ua'u pe imono pyrer romo hekon a'e, a'e rupi, aze a'u a'e ma'ero'o kwer nehe, Tupàn wikwahy putar ihewe a'e nehe, i'i izupe wà. Tupàn nuiko kwaw nezewe. ⁸ Aze xi'u nehe, aze naxi'u kwaw nehe, uzuawygatu Tupàn pe nehe. Aze xi'u nehe, Tupàn nuikwahy kwaw nehe. Aze naxi'u kwaw nehe, — Azapo putar ikatuahy ma'e peme i'u 'ymaw hekuzaromo nehe, ni'i kwaw Tupàn zane nehe.

⁹ Tuwe rihi, aze pe'u a'e temi'u tupàn a'ua'u pe imono pyrer nehe, ¹⁰ aze amo uzeruzar ma'e penexak i'u mehe nehe, aze ma'e kwaw katu 'ymar romo hekon nehe, na'ikatu kwaw nezewe haw nehe, — Temi'u tupàn a'ua'u pe imono pyrer i'u haw na'ikatu kwaw Tupàn pe a'e, i'i putar ru'u uzeupe nehe. U'u putar oho nehe. — Azapo ikatu 'ym ma'e Tupàn huwa rupi nezewe mehe ihe, i'i putar ru'u uzeupe nehe. Ta'e nukwaw kwaw ma'e a'e xe. ¹¹ A'e rupi pekàgaw nuzawy kwaw Tupàn

hape iawwy kar har a'e teko pe nehe. Pekwaw katu Tupàn ikàgaw. A'e rupi pepuner i'u haw rehe. A'e nukwaw katu kwaw Tupàn ikàgaw a'e, a'e rupi ikatu 'ym ma'e uzapo i'u mehe. Zanneruwihawete umàno a'e teko hekuzaromo. Aipo pezawwy kar putar hape izupe nehe. ¹² Aze nezewe pezapo nehe, pezapo ikatu 'ym ma'e peiko amogwer uzeruzar ma'e wanupe nehe no, Zanneruwihawete pe nehe no, ta'e nukwaw kwaw temi'u imono pyrer i'u haw ikatu haw a'e wà xe. Ta'e nukwaw kwaw Tupàn ikàgaw a'e wà xe. ¹³ — Aze a'u ma'e nehe, aze herywyr uzapo ikatu 'ym ma'e hexak ire nehe, na'u pixik kwaw a'e temi'u ihe nehe. Ta'e nahapurawy kar wer kwaw Tupàn hape rehe izupe ihe xe.

9

Pawru umume'u Zezuz hemimono kar romo weko haw xe a'e kury

¹ Aipo naiko kwaw awa amo awa pe uma'ereko 'ym ma'e romo ihe. Aipo naiko kwaw Zezuz hemimono karer romo ihe. Aipo naexak kwaw Zezuz ihe. Pe peiko Zanezar pe hema'ereko awer ikwaw kar har romo pe.

² — Pawru nuiko kwaw Zanneruwihawete hemimono karer romo a'e, i'i amo wà. Napezekaiw kwaw waze'eg rehe. Pekwaw katu Zezuz hemimono karer romo hereko haw. Zanezar inuromo peneko katu haw hexak mehe teko ukwaw hemimono karer romo hereko haw a'e wà, ta'e amume'u ze'eg puràg peme ihe xe, ta'e peata peiko a'e ze'eg rupi pe kury xe.

³ Aze heremiapo kwer na'ikatu kwaw amo wanupe nehe, aze uze'eg zemueteahy herehe wà nehe, aze'eg putar nezewe wanupe nehe.

⁴ — Aiko Zezuz hemimono karer romo ihe, a'e putar wanupe. — A'e rupi apuner hema'e heremi'u

henoz taw rehe peme. Nainoz kwaw ihe, a'e putar wanupe. ⁵ Amogwer hemimono karer a'e wà, Zezuz tywyr a'e wà no, Pet a'e no, weraha wemireko uzeupi a'e wà, taw nàn wata mehe a'e wà, Tupàn ze'eg imume'u mehe a'e wà. Aze mo heremireko, apuner mo heremireko heraha haw rehe hezeupi ihe no. ⁶ Ihe ihe, Nape ta'yr a'e no, uruzapo tàpuzràn oroho uruiko ure. Urume'eg ure. A'e rupi heta ureremi'u hekuzar urewe. Mâràzàwe tuwe uruzapo nezewe. Amogwer Tupàn ze'eg imume'u har numa'ereko kwaw wemi'u hekuzar ipyhyk pà a'e wà. ⁷ Tuwihaw omono temi'u zauxiapekwer wanupe a'e. Zauxiapekwer nuzapo kwaw amo ae uma'ereko haw a'e wà, wemi'u imekuzar pà a'e wà. Ma'e tymar, u'u oko pe hezuz ma'e kwer a'e. Àràpuhàràn izar a'e, u'u ikamy kwer a'e. Ure ure no, urumume'u Tupàn ze'eg oroho uruiko purupe ure no. Mâràzàwe tuwe uruzapo amo ae ma'e ureremi'u imekuzar pà ure. ⁸ Ihe nezewe aze'eg ihe. Tupàn ze'eg ikaikair pyrer a'e no, Moizez pe imur pyrer a'e no, nezewe i'i a'e no.

⁹ — Peneimaw wamuma'ereko kar mehe pezàpixi zo wazuru nehe. Tuwe umai'u nehe, ta'e uma'ereko iko peme a'e xe, i'i ze'eg kwehe arer. Aipo xo tapi'ak rehe zo uze'eg iko a'e.

¹⁰ Uze'eg uze'eg imume'u har wanehe a'e no. Ko iapo har a'e wà, ma'e tymar a'e wà no, ipo'o har a'e wà no, paw rupi u'u ma'e'a kwer a'e wà. Ta'e a'e paw uma'ereko ko pe a'e wà xe. Nuzapo kwaw amo ae uma'ereko haw wemi'u ràw hekuzar ipyhyk pà wà. ¹¹ Ma'e tymar ài uruiko ure, ta'e urumume'u ze'eg puràg peme ure xe. Aipo napepuner kwaw temetarer imur haw rehe urewe. ¹² Amogwer Zezuz hemimono kar a'e wà, wenz wemi'u ràw

uma'e ràm hekuzar peme a'e wà. Màràzàwe tuwe nurupuner kwaw henoz taw rehe peme ure. Nan kwaw nezewe pa. Nurenuz pixik kwaw ure. A'e rupi teko uzeruzar katu ureze'eg henu mehe a'e wà, Zanneruwihawete rehe ze'eg puràg henu mehe a'e wà. — Kwa, ipurupyhyk wer zaneremetarer rehe a'e wà, ni'i kwaw urewe wà. ¹³ Aze awa uma'ereko iko Tupàn hàpuzuhu pe a'e nehe, hemiruze'eg omono putar hemi'u ràm izupe a'e wà nehe. Tupàn pe ma'ea'yr zuka har a'e wà no, izuka mehe u'u ikurer a'e wà no. ¹⁴ Nezewegatete Zanezar i'i uzeruzar ma'e wanupe a'e no. — Aze amo teko umume'u heze'eg puràg a'e wà nehe, tuwe henu har omono temi'u wanupe wà nehe, wama'e ràm wanupe wà nehe.

¹⁵ Naiko kwaw nezewe ihe. Nainoz pixik kwaw agwer ma'e peme ihe. Nan kwaw pa. Hemàno àwàm ikatu wera'u ihewe a'e, penemetarer ipyhykaw wi a'e. A'e rupi — Kwa, Pawru uze'eze'eg e iko a'e, ni'i kwaw teko a'e wà nehe. Ta'e azapo tuwe ma'e aha teko heze'eg rupi azeharomoete ihe xe. ¹⁶ Amume'u Tupàn ze'eg puràg aha teko purupe ihe. — Aiko wera'u amogwer wanuwi, na'e kwaw nezewe mehe. Ta'e hezar umume'u kar uze'eg ihewe a'e xe. Aze mo namume'u iwer, a'e mehe mo azemumikahy mo ihe. ¹⁷ Aze mo heremimutar rupi amume'u, ainoz mo hekuzar peme. Hezar umume'u kar ihewe, a'e rupi nainoz kwaw hekuzar peme. Napuner kwaw hepytu'u haw rehe imume'u re. ¹⁸ Napyhyk kwaw temetarer. Ni temi'u, ni ma'e. Ze'eg puràg imume'u haw ikatuahy ihewe. A'e rupi nainoz kwaw hekuzar purupe. Namur kar kwaw ma'e hezeupe ze'eg puràg imume'u haw hekuzaromo.

¹⁹ Naiko kwaw amo pe uma'ereko ma'e romo. Azemuigo

kar teko nànan uma'ereko ma'e ài, a'e rupi amo uzeruzar putar Zezuz rehe a'e wà nehe. ²⁰ Zutew wanupe Tupàn ze'eg imume'u mehe, aiko zutew ài ihe, wamuzeruzar kar pà ihe. — Eruzar zutew wanàmuzgwer waze'eg nehe, ni'i kwaw Zezuz ihewe. Zutew wapyr hereko mehe aha wanàmuzgwer ze'eg rupi ihe. A'e rupi amo uzeruzar ze'eg puràg rehe a'e wà. ²¹ Zutew 'ym wapyr hereko mehe, naiko kwaw zutew ài. Naha kwaw zutew wanàmuzgwer ze'eg rupi a'e 'ar mehe. — Naruzar kwaw Tupàn ze'eg ihe, na'e kwaw peme. Azeharomoete aruzar Zanneruwihawete ze'eg tuweharupi ihe. ²² Ikàg 'ym ma'e wapyr hereko mehe aiko wazàwe ihe. A'e rupi amo uzeruzar putar a'e wà nehe. Aze àwàxi wызài teko ihe wà nehe, aiko wazàwe ihe nehe. Nezewe mehe amuzeruzar kar putar ihe wà nehe.

²³ A'e ma'e paw azapo teko ihe, ta'e hepurukwaw kar wer ze'eg puràg rehe teko nànan ihe xe, ta'e hepurumuzeruzar kar wer teko tetea'u wanehe ihe xe, ze'eg puràg rehe ihe xe. ²⁴ Teko wazànw pe uzàn ma'e paw uzàn a'e wà. Pitài zo uhem iaahykar pe amogwer wanenataromo a'e, hekuzar ipyhyk pà a'e. Zane zane no, zanema'ereko haw nuzawy kwaw teko wazànw a'e. Zama'ereko tuwe Zanezar pe nehe. A'e mehe uzapo putar ikatuahy ma'e zanewe a'e nehe. ²⁵ Uzàn ma'e a'e wà, tuweharupi uzàn oho waiko a'e wà. A'e rupi uzànw 'ar mehe upuner uzàn wera'u haw rehe amogwer wanuwi wà, hekuzar ipyhyk pà wanuwi wà. Nahekuzar katu kwaw a'e ma'e ipyhyk pyr. Tàrityka'i na'ipuràg kwaw. Zanema'ereko haw hekuzar nupaw pixik kwaw nehe. A'e rupi zama'ereko wera'u Zezuz pe nehe. ²⁶ Uzàn ma'e nupiauw kwaw uzàn mehe wà.

Nezewegatete ihe no, amume'u tuwe Tupàn ze'eg azeharomoete ihe no. ²⁷ Tuweharupi azapo ma'e teko Tupàn hemimutar rupi ihe, hezeruze'eg pà ihe. Tuweharupi amume'u ize'eg puràg teko amogwer wanupe ihe. A'e rupi — Na'ikatu kwaw nema'ereko awer, ni'i kwaw Zanezar ihewe nehe. - Ikatuahy neremiapo kwer, i'i putar ihewe nehe.

10

Peiko zo zaneràmuzgwer wazàwe nehe

¹ Pema'enukwaw Moizez rehe. Wahaw yryhu piràg oho a'e, zaneràmuzgwer waneraha pà a'e. Numàno kwaw wà, ta'e ywàkun oho wanenataromo a'e xe. Tupàn wata oho iko a'e ywàkun pupe a'e, waneraha pà paw rupi a'e. ² Yryhu rupi waho haw nuzawy kwaw Moizez hemiruze'eg romo wazemuzahazahak kar haw. Ywàkun haikweromo wata haw nuzawy kwaw Moizez hemiruze'eg romo waneko haw no.

³ Tupàn umur temi'u wanupe tuweharupi wata mehe a'e. ⁴ Wexak kar 'y wanupe tuweharupi no. Amo 'ar mehe umuhem kar Tupàn 'y ita wi a'e, wamui'u kar pà ipupe. Zaneruwihawete hekwe a'e, oho iko wanupi a'e, wapytywà pà a'e 'ar rehe a'e. Zaneruwihawete a'e ita ài hekon wanupe a'e, ta'e upytywà oho iko a'e wà xe, ikatu ma'e iapo pà wanupe a'e xe. Wapytywà awer nuzawy kwaw a'e 'y a'e. ⁵ Upytu'u Tupàn ze'eg heruzar ire wà. A'e rupi na'ikatu kwaw Tupàn pe wà. Xo màràràrà zo ikatu Tupàn pe wà. A'e rupi umàno a'e pe wà. Wanetekwer uhàuhàz a'e pe wà, tàpuz heta 'ymaw pe ywyxig heta haw pe uzetyw pà wà.

⁶ Tuwe zazemu'e a'e ma'e rehe paw rupi zane nehe kury. A'e rupi nazanepurapo wer kwaw ikatu 'ym ma'e rehe nehe. Nazaiko

kwaw zaneipy wazàwe nehe. ⁷ Amo umuwete katu tupàn a'ua'u a'e wà. Na'ikatu kwaw wanemiapo kwer Tupàn pe. Tuwe naxiapo kwaw nezewe nehe. Nezewe i'i ze'eg kwehe arer. — Teko wà, mai'u haw uhua'u ma'e uzapo a'e pe wà, tupàn ua'u henataromo wà, kàwiahya tetea'u i'u pà wà. Uppynyk oho a'e pe wà no, tupàn ua'u henataromo wà no. ⁸ Ikatu 'ym ma'e uzapo wà. Amo uker oho wemireko 'ym wapuhe wà, umen 'ym wapuhe wà. A'e 'ar mehe umàno teko tetea'u a'e pe wà, ikatu 'ym ma'e wemiapo kwer rehe wà. (Umàno 23.000 teko a'e pe pitài 'ar mehe wà.) Moz uxi'u teko tetea'u a'e wà. A'e rupi umàno a'e teko a'e wà. Tuwe naxiapo kwaw wanemiapo kwer zàwenugar zane nehe. ⁹ Amo ae 'ar mehe amo wagaw Tupàn a'e pe wà. A'e rupi Tupàn umur kar mozaiw a'e pe wanupe wà. Tuwe naxiagaw kwaw Tupàn nezewe zane nehe. ¹⁰ Amo uze'eg ahyahy Tupàn pe wà. — Nuzapo kwaw ikatu ma'e zanewe, i'i uzeupeupe wà, Tupàn rehe wà. A'e rupi Tupàn umur weko haw pe har a'e pe wapyr a'e, wazuka kar pà a'e. (— Màno haw herur har, za'e a'e Tupàn heko haw pe har pe.) Tuwe nazaze'eg kwaw nezewe Tupàn pe nehe.

¹¹ A'e ma'e paw uzeapo a'e pe wanupe, ta'e Tupàn ipurumu'e wer zanerehe a'e xe, ikatu 'ym ma'e iapo 'ymaw rehe a'e xe. Umuapyyk kar a'e ma'emume'u haw pape rehe, ikwaw kar pà zanewe. Ta'e zaiko 'ar iahtkaw rehe har rehe zane kury xe. Na'jàrew kwaw Zezuz tur àwàm nehe.

¹² — Kwa, nazapo kwaw ikatu 'ym ma'e teko ihe pa, aze ere iko nezeupe nehe, tuwe rihi. Zawaiw katu zanereko haw. (Zurupari ipurapo wer ikatu 'ym ma'e rehe newe a'e.) Aze nanepureruzar wer kwaw Tupàn ze'eg rehe nehe,

tàrityka'i erezapo putar ikatu 'ym ma'e nehe. ¹³ Aze zawaiw katu ikatu 'ym ma'e wi netyrykaw nehe, Tupàn nepytywà putar nehe. Teko paw wiko nezewe a'e wà. Ta'e ikatu 'ym ma'e wi watyrykaw zawaiw katu wanupe a'e xe. Nezewe uze'eg Tupàn zanewe. — Erepuner wyzài ikatu 'ym ma'e wi netyrykaw rehe nehe, ta'e urupytywàgatu putar ihe nehe xe, i'i Tupàn zanewe. Zanepytywà putar tuwe uze'eg rupi nehe. Ikatu 'ym ma'e rehe nepurapo wer mehe, umur putar ukàgaw newe nehe. Erepuner a'e ikatu 'ym ma'e iapo re nepytu'u haw rehe nehe. ¹⁴ A'e rupi petyryk tupàn a'ua'u wamuwete haw wi nehe, hemyrypar, heremiamutar wà. ¹⁵ Ko heze'eg azeharomoete ihe. Ma'e kwaw par romo peiko. A'e rupi pekwaw heremu'em 'ymaw. ¹⁶ Zanezemono'og mehe, win i'u mehe typy'ak i'u mehe, zaze'eg Tupàn pe zane, ikatu haw imume'u pà izupe zane. Ma'ywa tykwer i'u mehe zazemono'og Zaneruwihawete hekwe inuromo, ta'e zanemuma'enukwaw huwykwer hakook awer rehe a'e xe, ikatu 'ym ma'e zaneremiapo kwer hekuzaromo hakook pyrer rehe a'e xe. Typy'ak i'u mehe zazemono'og inuromo, ta'e zanemuma'enukwaw kar hetekwer izuka pyrer rehe a'e xe, zanerekuzaromo izuka pyrer rehe no xe. ¹⁷ Teko tetea'u romo zaiko. Pitài zo typy'ak i'u pyr. A'e rupi pitài teko ài zaiko. Umàno zanerekuzaromo. Zazeruzar hehe. A'e rupi zaiko hetekwer ài.

¹⁸ Zutew a'e wà, uzuka kar ma'ea'yr Tupàn huwa rupi a'e wà, ikatu 'ym ma'e wemiapo kwer hekuzaromo a'e wà. Wazuka re teko tetea'u u'u wano'o kwer wà. I'u mehe wiko a'e ma'ea'yr zuka har ài Tupàn huwa rupi wà. ¹⁹ A'e rupi aze teko uzuka ma'ea'yr tupàn a'ua'u wanupe

nehe, pe'u zo ho'o kwer nehe, ta'e a'e ma'ea'yr a'e xe, ²⁰ tekwe Zurupari hemiruze'eg wanupe imono pyrer romo hekon a'e xe. Aze pe'u nehe, pezemono'og putar Zurupari hemiruze'eg wainuromo nehe. Pitài teko ài peiko putar wainuromo nehe. Nezewe haw na'ikatu kwaw Tupàn pe. ²¹ Aze ere'u ma'ywa tykwer Zanezar rehe nema'enukwaw pà nehe, aze a'e re ere'u amo ma'ywa tykwer Zurupari hemiruze'eg wanehe nema'enukwaw pà nehe, na'ikatu pixik kwaw nezewe haw Tupàn pe nehe. Aze ere'u temi'u Zanezar rehe nema'enukwaw pà nehe, aze a'e re ere'u amo temi'u Zurupari hemiruze'eg wanehe nema'enukwaw pà nehe, na'ikatu pixik kwaw nezewe haw Tupàn pe nehe. ²² Aze erezapo nezewe haw nehe, Tupàn hewyrowyroahy putar a'e nehe, wikwahy putar a'e nehe. Nanekàg wera'u kwaw izuwi. Uzepyk putar tuwe nerehe nehe.

Tuwe zazeamutamutar ma'e iapo mehe nehe

²³ — Zapuner wyzài agwer ma'e iapo haw rehe nehe, ta'e Tupàn ikàg wera'u Zurupari wi a'e xe, i'i amo ihewe wà. — Nan kwaw pa, a'e peme. Aze nepurapo wer amo ma'e rehe nehe, aze erezawy kar Tupàn hape amo wanupe nezewe mehe nehe, ezapo zo a'e ma'e nehe, a'e peme. ²⁴ — Xo hema'e rehe azekaiw putar nehe, xo hereko haw rehe azekaiw putar ihe nehe, peze zo nehe. Pezapo ma'e amogwer uzeruzar ma'e wapytywàgatu pà nehe.

²⁵ Aze nepurume'eg kar wer ma'e ro'o kwer rehe nehe, eho ma'eme'egaw pe nehe. Epuranu zo ime'egar rehe nehe. — Aipo amo omono ko ma'e ro'o kwer tupàn a'ua'u wanupe a'e, ere zo izupe nehe. A'e rupi nerekwaw kwaw ma'e nehe. Erepuner i'u

haw rehe ma'e kwaw 'ym pà nehe. ²⁶ Ta'e nezewe i'i ze'eg kwehe arer pape rehe imuapyk pyrer a'e xe. — Tupàn ywy izar romo hekon a'e. Ma'e ywy rehe har paw wazar romo hekon a'e no, i'i ze'eg kwehe arer.

²⁷ Aze uzeruzar 'ym ma'e nerenož wàpuz me mai'u haw pe nehe, e'u temi'u newe imur pyràm nehe, hehe nepuranu 'ym pà nehe. Nezewe mehe aze u'u kar temi'u tupàn a'ua'u pe imono pyrer newe nehe, nerekwaw kwaw nehe. Aze nan kwaw nehe, nerekwaw kwaw nehe no. ²⁸ Aze amo i'i newe nehe, — Ko temi'u amo omono tupàn a'ua'u wanupe a'e wà, aze i'i newe nehe, e'u zo nehe. Aze nere'u kwaw nehe, a'e mehe — Eremuwete tupàn a'ua'u ne wà, ni'i kwaw newe nehe. ²⁹ Ta'e a'e nukwaw katu kwaw agwer ma'e a'e xe, nukwaw kwaw Tupàn ma'e paw wazar romo heko haw a'e xe. — Tupàn a'ua'u imuwete har romo ereiko ne, ni'i kwaw newe nehe. Ta'e nukwaw kwaw a'e xe. Amo upuranu putar herehe nehe. -Màràzàwe tuwe azekwaku putar a'e awa huwa rupi ihe. Nukwaw kwaw Tupàn ze'eg a'e. Tupàn nazanemuzekwaku kar kwaw nezewe a'e, i'i amo ihewe. ³⁰ — Tupàn umur a'e temi'u ihewe. — Nekatu Tupàn, ta'e eremur ko temi'u ihewe ne xe, a'e izupe. Aze a'u nehe, màràzàwe tuwe amo uze'eg zemueteahy putar herehe nehe, i'i putar amo ihewe nehe.

³¹ A'e mehe nezewe a'e putar izupe nehe. Aze ere'u nehe, aze i'u haw wexak kar Tupàn ikatu haw purupe nehe, a'e mehe e'u nehe. Aze nan kwaw nezewe nehe, e'u zo nehe. ³² Aze neremiapo ràn uzawy kar Tupàn hape zutew wanupe nehe, ezapo zo nehe. Aze uzawy kar Tupàn hape zutew 'ym wanupe nehe, ezapo zo nehe. Aze uzawy kar Tupàn hape Tupàn hemiruze'eg wanupe nehe, ezapo

zo nehe. ³³ Pezapo ma'e peho peiko ihe ài nehe. Azapo ma'e amogwer wamurywete kar pà ihe. Nahema'enukwaw kwaw heremiapo putar haw rehe. Aze heremiapo kwer ikatu amo pe, azapo wiwi aha ihe. Aze na'ikatu kwaw izupe, apytu'u iapo re. Aze heremiapo kwer umuzeruzar kar amo teko Zezuz rehe wà nehe, azapo wiwi putar a'e ma'e ihe nehe. Aze nan kwaw nezewe nehe, apytu'u putar iapo re nehe.

11

¹ Pezapo ma'e peho peiko ihe ài pe nehe. Ta'e azapo ma'e aha teko Zanneruwihawete ài ihe xe.

Kuzà Tupàn hàpuz pupe wà

² Pema'enukwaw herehe tuwe-harupi, peho peiko heze'eg rupi no, a'e heze'eg peme heremimume'u kwer rupi no. A'e rupi aze'egatu penehe ihe. ³ Tupàn a'e, Zanneruwihawete Zezuz izar romo hekon a'e. Nezewegatete Zanneruwihawete wiko awa wazar romo a'e no. Nezewegatete awa wiko wemireko wazar romo a'e wà no. ⁴ (A'e 'ar mehe Pawru hekuwe mehe, awa kwer numunehew kwaw wakàg iwànaw Tupàn pe zemono'ogaw pe a'e wà, ta'e nezewe wexak kar wemireko wazar romo weko haw a'e wà xe. Kuzà umunehew wakàg iwànaw a'e wà, ta'e nezewe mehe wexak kar umen wanemiruze'eg romo weko haw a'e wà xe. A'e rupi Pawru umume'u ko ze'eg wanupe wakàg iwànaw rehe a'e kury.) Uzeruzar ma'e wazemono'og mehe wà nehe, Tupàn pe uze'eg mehe wà nehe, Tupàn ze'eg imume'u mehe wà nehe no, tuwe awa nuiko kwaw kuzà ài wà nehe. Tuwe numunehew kwaw wakàg iwànaw wà nehe. Aze umunehew wà nehe, a'e mehe teko upuka putar wanehe wà nehe, a'e mehe uze'eg zemueteahy putar Zanneruwihawete rehe wà nehe. Ta'e awa kuzà wazar romo

wanekon a'e wà xe. ⁵ Kuzà a'e wà nehe no, zemono'ogaw pe Tupàn pe uze'eg mehe a'e wà nehe no, ize'eg imume'u mehe a'e wà nehe no, tuwe nuiko kwaw awa ài a'e wà nehe. Tuwe umunehew wàkàg iwànw wà nehe. Aze numunehew kwaw wà nehe, teko wexak putar a'e wà nehe. A'e mehe uze'eg zemueteahy putar wà nehe. — Aipo wamen nueruze'eg kwaw a'e wà, i'i putar wanupe wà nehe. Kuzà iàkàg iàpin ma'e ài wanekon putar wà nehe. Wamen imaranugar putar wanuwì wà nehe. Teko uze'eg zemueteahy putar wamen wanehe wà nehe no. ⁶ Aze kuzà numunehew kwaw wàkàg iwànw wà nehe, kuzà iàkàg iàpin ma'e ài wanekon putar wà nehe. Teko upuka kuzà iàkàg iàpin ma'e wanehe a'e wà. A'e rupi, tuwe umunehew wàkàg iwànw wà nehe. ⁷ Awa a'e wà, Tupàn ài wanekon a'e wà, ikàgaw ipuràgaw hexak kar pà purupe a'e wà. A'e rupi numunehew kwaw zapew Tupàn pe zemono'ogaw pe a'e wà. Kuzà wexak kar awa ikàgaw ipuràgaw a'e wà, a'e rupi umunehew wàkàg iwànw a'e wà. ⁸ Ta'e Tupàn no'ok kwaw kuzà iàrukàgwer a'e xe, awa romo iapo pà kwehe mehe a'e xe. Awa iàrukàgwer o'ok kuzà romo iapo pà kwehe mehe a'e. ⁹ Nuzapo kwaw awa kuzà imurywete kar pà a'e. Nan. Uzapo kuzà awa imurywete kar pà. ¹⁰ A'e rupi, tuwe kuzà umunehew wàkàg iwànw wà nehe, zemono'ogaw pe oho mehe wà nehe, umen hemiruze'eg romo weko haw hexak kar pà Tupàn heko haw pe har wanupe wà nehe. ¹¹ Zaiko ko ywy rehe zane, Zanezar imurywete kar pà zane. Kuzà nuiko kwaw awa wanehe we 'ym a'e wà. Awa nuiko kwaw kuzà wanehe we 'ym a'e wà no. ¹² Ta'e Tupàn o'ok awa iàrukàgwer kuzà romo iapo pà a'e xe. Ta'e awa

uzexak kar kuzà rie wì a'e no xe. Paw rupi Tupàn hemiapo kwer romo wanekon a'e wà no.

¹³ A'e rupi apuranu penehe ihe kury. — Aipo ikatu kuzà Tupàn pe waze'egaw zemono'ogaw pe a'e wà, wàkàg iwànw imunehew 'ym pà a'e wà. Nan kwaw pa. ¹⁴ Awa a'e, aze ipukua'u i'aw nehe, imaranugar putar teko wanuwì a'e nehe. Upuka putar hehe a'e wà nehe. ¹⁵ Kuzà a'e, aze ipukua'u i'aw nehe, ikatu weraw i'aw nehe, ta'e Tupàn omono i'aw izupe iàkàg iwànw romo a'e xe. ¹⁶ Ure Zanneruwihawete hemimono kar ure, Tupàn pe zemono'ogaw pe har paw rupi a'e wà no, paw rupi i'i nezewe a'e wà. Tuwe kuzà umunehew wàkàg iwànw a'e wà nehe, zemono'ogaw pe waneko mehe a'e wà nehe. Ni amo numume'u kwaw amo ae ze'eg a'e wà. A'e rupi aze heze'eg na'ikatu kwaw amo pe nehe, — Xiapo ma'e Pawru ze'eg rupi nehe, peze izupe nehe, a'e ma'e iapo kar pà izupe nehe.

Pawru uze'eg tpy'ak i'u haw rehe a'e kury, win i'u haw rehe a'e no

¹⁷ Teko umume'u penemiapo kwer ihewe a'e wà. — Uzapo ikatu 'ym ma'e uzemono'og mehe wà, i'i ihewe a'e wà, penehe uze'eg pà a'e wà. A'e rupi naze'egatu kwaw penehe ihe nehe kury. Amume'u putar penemiapo kwer ikatu 'ym ma'e peme ihe nehe kury. ¹⁸ Pezemono'ogaw pe peho mehe pezemuza'aza'ak peiko kury. Amo oho amo ze'eg rupi wà. Amo oho amo ae ze'eg rupi wà. Nezewe wanemimume'u kwer ihewe. Aruzar waze'eg ihe. Aipo waze'eg azeharomoete paw rupi. Aipo pezeàmàtyry'ym peiko. ¹⁹ Azeharomoete nezewe peiko putar nehe. Amo oho putar amo ze'eg rupi wà nehe, amo oho putar amo ae ze'eg rupi wà nehe no. Amo 'ar mehe teko

ukwaw putar ze'eg azeharomoete har rupi oho ma'e a'e wà nehe. ²⁰ (Umàno 'ym mehe Zezuz u'u kar tpy'ak uzehe uzeruzar ma'e wanupe a'e, u'u kar ma'e'a uwà tykwer wanupe a'e no. U'u kar wemimu'e nànan a'e. Uzaikaikaw tpy'ak imono wemimu'e wanupe. Ma'ywa tykwer kanek por a'e no, omono wanupe pitàitàigatu a'e no, i'u kar pà wanupe no. A'e rupi ko 'ar rehe kury, uzeruzar ma'e wanneruze'egar a'e wà, omono amogwer wanupe pitàitàigatu a'e wà no, i'u kar pà wanupe a'e wà. Nezewe mehe ima'enukwaw Zanezar imàno awer rehe wà.) Naperuzar katu kwaw Zezuz ze'eg, mai'u haw rehe pezemono'og mehe. Nape'u kwaw tpy'ak Zanezar rehe pema'enukwaw pà. ²¹ — Ihe ràgpy, i'i amo. — Ihe ràgpy, i'i amo no. Pezypyrog i'u pà amogwer wanàro 'ym mà. Amo u'u temi'u tetea'u, a'e rupi nuhyk kwaw temi'u amogwer wanupe. A'e rupi ima'uhez zepe wà. Uka'u amo wà no. ²² Aze'eg ahyahy putar a'e penemiapo kwer rehe ihe nehe kury. Na'ikatu pixik kwaw nezewe haw Tupàn pe. Aze nuhyk kwaw nehe, a'e mehe naheta kwaw temi'u ma'e hereko 'ymar wanupe nehe. A'e mehe uzeruzar 'ym ma'e upuka putar wanehe wà nehe. A'e rupi imaranugar putar wanuwi wà nehe. Nezewe mehe teko uze'eg zemueteahy putar Tupàn hemiruze'eg wanehe a'e wà nehe. Aze pema'uhez nehe, pema'u penàpuz mehe nehe.

²³ Nezewe haw rehe Zanezar hemu'e a'e. Nezewegatete apumu'e ihe no, ko ze'eg rehe ihe no. Amo 'ar mehe Zut upyhyk kar Zanezar tuwihaw wanupe a'e, izuka kar pà wanupe a'e. A'e 'ym mehe pyhaw uzemono'og Zezuz wemimu'e wapyr a'e. Wazemono'og mehe upyhyk tpy'ak.

²⁴ Uze'eg Tupàn pe, ikatu

haw imume'u pà izupe. Na'e uzaikaikaw tpy'ak kury. — Ko tpy'ak a'e, nuzawoy kwaw heretekwer penekuzaromo izuka pyràm a'e. Pe'u nehe kury. I'u mehe nehe, pema'enukwaw putar herehe nehe, i'i wemimu'e wanupe. ²⁵ Nezewegatete wamai'u re upyhyk kanek kury. I'i wanupe. — Ze'eg kwehe arer uzuka kar ma'ea'yr peme a'e, penemiapo kwer ikatu 'ym ma'e imekuzar pà a'e. Tupàn umume'u uze'eg ipyahu ma'e peme a'e kury. (Pepytu'u ma'ea'yr wazuka re nehe kury. Azuhen putar heruwy kwer penemiapo kwer ikatu 'ym ma'e imekuzar pà ihe nehe kury, i'i ze'eg ipyahu ma'e.) Pe'u ko kanek por nehe. Ko kanek por ukwaw kar putar Tupàn ze'eg ipyahu ma'e peme a'e nehe. I'u mehe, pezemono'og mehe nehe, pema'enukwaw putar herehe tuweharupi nehe, i'i Zezuz wemimu'e wanupe. ²⁶ Ko tpy'ak ko kanek por i'u mehe nehe, pekwaw kar putar Zanezar imàno awer tuweharupi nehe, amogwer teko wanupe nehe. Pe'u peho peiko nehe. Ur wi putar Zanezar a'e nehe. Pepytu'u zò i'u re tur 'ym mehe nehe.

²⁷ Aze amo numuwete katu kwaw Zanezar a'e nehe, a'e tpy'ak a'e kanek por i'u mehe a'e nehe, i'u haw na'ikatu kwaw Zanezar pe a'e nehe, umuaiw putar hetekwer huwykwer imuwete katu haw nezewe mehe nehe. ²⁸ A'e rupi, tuwe teko pitàitàigatu ume'egatu upy'a pe wà nehe, i'u 'ym mehe we wà nehe. Aze wapy'a ikatu Tupàn pe wà nehe, a'e mehe u'u putar a'e tpy'ak a'e kanek por wà nehe. ²⁹ (Zanema'enukwaw Zanezar hetekwer rehe zane, huwykwer rehe zane no, imuwete katu pà zane, a'e tpy'ak a'e kanek por i'u mehe zane.) Aze amo na'ima'enukwaw katu kwaw hehe

i'u mehe a'e nehe, aze numuawate katu kwaw a'e nehe, a'e mehe i'u mehe we Tupàn umume'u putar hehe uzepyk àwàm a'e nehe. ³⁰ Amo pepyr har numuawate katu kwaw i'u mehe wà. A'e rupi heta ima'eahy ma'e pepyr a'e wà, heta ikàg 'ym ma'e a'e wà no. Umàno amo wà no. ³¹ Peme'egatu pepy'a rehe nehe. — Aipo ikatu 'ym ma'e azapo teko ihe, peze pezeupe nehe. — Nereharaz heremiapo kwer wi nehe, ta'e apytu'u putar iapo re ihe nehe xe, peze Tupàn pe nehe. Aze pezapo nezewe nehe, Tupàn nuzepyk kwaw penehe nehe. ³² Ko 'ar rehe ko ywy rehe zanereko mehe, Zanezar uzepyk iko zanerehe a'e, zaneretekwer rehe a'e, ikatu 'ym ma'e zaneremiapo kwer imume'u pà zanewe a'e. Amo 'ar mehe nehe, uzepyk putar uzeruzar 'ym ma'e wanehe nehe, wamono kar pà tatahu pe nehe. Nazanemono kar kwaw a'e pe nehe, ta'e uzepyk iko zaneretekwer wanehe ko 'ar rehe kury xe.

³³ Herywyr wà hereinyr wà, pezemono'og mehe Zanezar rehe pema'enukwaw paw rehe mai'u haw iapo mehe nehe, pezeàroàrogatu nehe. — Ne ràgypy emai'u nehe, peze pezeupeupe nehe. ³⁴ Aze amo ima'uhez nehe, tuwe umai'u wàpuz me nehe. A'e rupi Tupàn numume'u kwaw ikatu 'ym ma'e penemiapo kwer pezemono'og mehe arer nehe. A'e rupi nuzepyk kwaw penehe nehe. Amo ae ma'e amume'u putar peme ihe nehe, ikatu 'ym ma'e iapo re pemupytu'u kar pà ihe nehe. Namuapyk kwaw a'e ma'e ko pape rehe ihe. Pepyr heho mehe amume'u putar peme nehe.

12

Tupàn Hekwe Puràg umur ukàgaw zanewe

¹ Herywyr wà, hereinyr wà, aze'eg putar peme ihe nehe kury, Tekwe Puràg ikàgaw purupe imur haw rehe ihe nehe kury. Aze umur ukàgaw amo teko wanupe nehe, a'e teko uzapo putar ma'e uzeruzar ma'e wazemono'ogaw pe a'e wà nehe, ikàgaw hexak kar pà purupe a'e wà nehe. Amo uzapo putar amo ma'e a'e nehe. Amo ae uzapo putar amo ae ma'e a'e nehe. Hepurukwaw kar wer Tupàn ze'eg azeharomoete har rehe peme ihe nehe kury. ² Tupàn rehe uzeruzar 'ym ma'e romo peneko mehe, pemuwete katu tupàn a'ua'u wikuwe 'ym ma'e pe wà. Pezar ài wanekon a'e wà. A'e rupi pezapo ikatu 'ym ma'e peho peiko a'e 'ar mehe. ³ Tuwe pekwaw katu ko ze'eg nehe. Aze Tupàn Hekwe weruze'eg amo teko a'e wà nehe, a'e teko nupuner pixik kwaw uze'eg zemueteahy haw rehe Zezuz rehe a'e wà nehe. — Zezuz nuiko kwaw Tupàn ta'yr romo a'e, ni'i pixik kwaw wà nehe. Aze teko nuwereko kwaw Tekwe Puràg upy'a pe wà nehe, — Zezuz Zanezar romo hekon a'e, ni'i pixik kwaw wà nehe.

⁴ Tekwe Puràg uzapo kar amo ma'e amo pe. Uzapo kar amo ae ma'e amo ae pe no. Amo hemiapo kar uzawy amogwer hemiapo kar pitàitàigatu a'e wà. ⁵ Heta tetea'u hemiapo kar. Pitài zo iapo kar har heta. Tekwe Puràg a'e ma'e iapo kar har romo hekon a'e. ⁶ Amo uzapo amo ma'e Zanezar Zezuz imuawate katu pà a'e. Amo ae uzapo amo ae ma'e a'e. Pitài zo Zanezar a'e. — Erepuner amo ma'e iapo haw rehe ihewe nehe, i'i Tupàn amo pe. — Erepuner amo ae ma'e iapo haw rehe ihewe nehe, i'i amo ae pe no. Ta'e umur ukàgaw wanupe pitàitàigatu a'e xe. Pitài zo ukàgaw imur har a'e. ⁷ Tekwe Puràg wexak kar pitàitàigatu uzeruzar ma'e wainuromo weko haw a'e,

teko wanupe a'e. A'e rupi uzeruzar ma'e ikàg wera'u paw rupi a'e wà. ⁸ Tekwe Puràg umur ukàgaw amo awa pe, a'e mehe a'e awa ukwaw kar Tupàn hemigwaw amogwer wanupe a'e. Umur ukàgaw amo ae awa pe uze'eg kwaw paw romo no. A'e mehe a'e awa ukwaw kar Tupàn hemimume'u kwer amogwer wanupe a'e. ⁹ Umur ukàgaw amo awa pe no. A'e mehe a'e awa uzeruzar wera'u amogwer wanuwi a'e. Ikàg tuwe izeruzar haw. Umur ukàgaw amo awa pe no. A'e mehe a'e awa upuner ima'eahy ma'e imukatu haw rehe a'e. ¹⁰ Umur ukàgaw amo awa pe no. A'e mehe a'e awa upuner purumupytyhegatu kar haw iapo haw rehe a'e. Umur ukàgaw amo awa pe no. A'e mehe a'e awa upuner Tupàn ze'eg imume'u haw rehe a'e. Umur ukàgaw amo awa pe no. A'e mehe a'e awa ukwaw Tekwe Puràg ikàgaw hereko har a'e wà, ukwaw hereko 'ymar a'e wà no. Umur ukàgaw amo awa pe no. A'e mehe a'e awa upuner uze'egaw rehe amo ae ywy rehe har waze'eg rupi a'e, wemigwaw 'ym rupi a'e. Umur ukàgaw amo awa pe no. A'e mehe a'e awa ukwaw putar inugwer ze'eg ikwaw pyr 'ym imume'u haw a'e no. ¹¹ A'e ma'e paw iapo kar har a'e, pitài zo a'e, Tekwe Puràg a'e ma'e paw iapo kar har romo hekon a'e. Aze uputar, uzapo kar amo ma'e amo pe, uzapo kar amo ae ma'e amo ae pe no, wemiapo putar haw rupi a'e no.

Uze'eg zaneretekwer rehe a'e kury

¹² Zanneruwihawete a'e, pitài teko hetekwer ài hekon a'e. Zaneretekwer heta tetea'u ipegegwer. Nezewegatete heta tetea'u Zezuz rehe uzeruzar ma'e a'e wà no. Uze-mono'ono'og inuromo a'e wà. Pitài teko ài uzeapo wà. ¹³ Nezewegatete zaiko zane paw rupi zane no.

Zutew a'e wà, zutew 'ym a'e wà no, amo pe uma'ereko ma'e a'e wà, uzeupe uma'ereko ma'e a'e wà no, wazemuzahazahak kar mehe Tekwe Puràg omono'ono'og uzeinuromo a'e wà. Tekwe Puràg a'e, pitài zo a'e. Aze zaneiwew nehe, 'y ikatuaahy putar zanewe nehe. Tekwe Puràg zanepy'a pupe heixe haw nuzawy kwaw 'y 'u haw zanewe. Ikatuaahy a'e.

¹⁴ Ta'e zaneretekwer heta tetea'u ipegegwer a'e xe. Nezewegatete heta tetea'u teko Zezuz inuromo uzemono'ono'ogatu ma'e kwer a'e wà no. ¹⁵ — Naiko kwaw neretekwer pegegwer romo ihe, aze zanepy i'i zanewe nehe, màràzàwe tuwe aipo pa. Aipo nezewe mehe upytu'u zaneretekwer ipegegwer romo wiko re a'e nehe. Nan kwaw pa. Upyta zaneretymà apyr.

¹⁶ — Naiko kwaw neretekwer pegegwer romo ihe, aze i'i zanereha zanewe nehe, nupytu'u kwaw zaneretekwer ipegegwer romo wiko re nezewe mehe nehe. ¹⁷ Zaneretekwer a'e, aze mo xo teha romo hekon a'e, a'e mehe mo nupuner iwer mo ma'e henu haw rehe a'e. Aze mo xo pyakwar romo hekon, nupuner iwer mo ma'e hetunaw rehe. ¹⁸ Nuiko kwaw nezewe. Zaneretekwer iapo mehe Tupàn omono ipegegwer hehe wemimutar rupi katete a'e. ¹⁹ Aze mo xo pitài pegegwer heta, a'e mehe mo — Zaneretekwer, naza'e iwer mo izupe. ²⁰ Nan kwaw nezewe a'e. Heta tetea'u ipegegwer izupe. Pitài zo zaneretekwer.

²¹ A'e rupi — Nuruputar kwaw ihe, eho xe wi nehe, ni'i kwaw zanereha zanepo pe. — Kwa, etyryk ihewi nehe ty, nuruputar kwaw ihe ty, ni'i kwaw zaneàkàg zanepy pe. ²² Nan kwaw nezewe a'e. Amo zaneretekwer ipegegwer ikàg wera'u amogwer wanuwi wà. Aipo xityk ikàg 'ym ma'e zane wà. Nan. Xiputar paw rupi zane wà. ²³ Aze amo ipegegwer

na'ikàg kwaw nehe, zazekaiw katu wera'u hehe zane nehe. Aze amo ipehegwer na'ipuràg kwaw nehe, zazekaiw katu wera'u hehe nehe no. ²⁴ Nazazekaiw kwaw ipehegwer ipuràg eteahy ma'e wanehe zane, ta'e a'e ae ikatu a'e wà xe, ta'e a'e ae uhyk a'e wà xe. Tupàn omono'og ipegegwer a'e wà, a'e rupi ipehegwer ikàg ma'e ipuràg ma'e upytywà ikàg 'ym ma'e ipuràg 'ym ma'e a'e wà. A'e rupi zaneretekwer ikàg a'e, ikatu a'e. ²⁵ A'e rupi ipegegwer nuzemuza'aza'ak kwaw a'e wà. Uzekaiw katu uzehezehe wà. ²⁶ Aze amo ipehegwer ima'eahy nehe, amogwer ipegegwer upuraw putar a'e ma'eahy haw a'e wà nehe no. Aze teko uze'egatu amo ipehegwer rehe wà nehe, amogwer ipehegwer hurrywete putar wà nehe no.

²⁷ Pe paw rupi pe no, Zanneruwi-hawete hetekwer ài peiko pe. Pitàitàigatu peiko ipegegwer ài. ²⁸ Zezuz rehe uzeruzar ma'e pitàitàigatu wiko ipegegwer ài a'e wà. Amo uzawy amogwer pitàitàigatu wà. Amo Zezuz hemimono karer romo wanekon wà. Amo Tupàn ze'eg imume'u har romo wanekon wà. Amo Tupàn ze'eg rehe purumu'e ma'e romo wanekon wà. Amo purumupytuhegatu kar haw iapo har romo wanekon wà. Amo umukatu ima'eahy ma'e wà. Amo upytywàgatu amogwer wà. Amo weruze'eg amogwer wà. Amo uze'eg amo ae ywy rehe har ze'eg rupi wà, ze'eg ikwaw pyr 'ym rupi wà. ²⁹ Nuiko kwaw paw rupi Zezuz hemimono karer romo wà. Uzeruzar ma'e paw nuiko kwaw Tupàn ze'eg imume'u har wà. Xo màràn zo purumu'e ma'e romo wanekon wà. Xo màràn zo upuner purumupytuhegatu kar haw iapo haw rehe wà. ³⁰ Xo màràn zo upuner ima'eahy ma'e wamukatu kar haw rehe wà. Xo màràn zo

upuner ze'eg ikwaw pyr 'ym rupi uze'egaw rehe wà. Xo màràn zo upuner a'e ze'eg imume'u haw rehe purupe wà. ³¹ Aze pepurapo wer agwer ma'e rehe nehe, tuwe pepurapo wer ikatu wera'u ma'e rehe nehe. Aze pepurapo wer tuwe ikatuahy wera'u ma'e rehe nehe, peinu katu ko heremimume'u nehe kury.

13

Uze'eg puruamutar haw rehe xe a'e kury

- ¹ Aze akwaw wызài teko waze'eg rupi heze'egaw ihe nehe, te Tupàn heko haw pe har waze'eg rupi heze'egaw ihe nehe, aze nazamutar katu kwaw teko ihe wà nehe, a'e mehe na'ikatu kwaw heze'egaw nehe. Heze'eg nuzawy kwaw zu'i ze'eg nehe.
- ² Aze akwaw katu Tupàn ze'eg imume'u haw nehe, aze akwaw katu Tupàn ze'eg ikwaw pyr 'ym nehe no, aze hezeruzar haw ikàg nehe, aze apuner ywytyr imun-ryrkaw rehe imono pà amo ywy rehe hezeruzar haw rupi nehe, aze nazamutar katu kwaw teko ihe wà nehe, naiko kwaw ikatu ma'e romo Tupàn huwa rupi ihe nehe.
- ³ Aze amono e hema'e paw amogwer wanupe nehe, ma'e hereko 'ymar wanupe nehe, aze azemono hezezuka kar pà Zezuz rehe hezeruzar haw rehe nehe, aze wapy heretekwer tata pupe wà nehe, aze nazamutar katu kwaw teko ihe wà nehe, a'e mehe Tupàn numur kwaw ma'e ihewe nehe.

⁴ Puramutar katu ma'e a'e, aze teko upuraraw kar ma'erahy izupe wà nehe, na'ipuruzukaiw kwaw wanupe ipuraraw mehe nehe.

Nahewyrowyroahy kwaw.

— Aiko wera'u tuwe pewi ihe, ni'i kwaw amogwer wanupe.

— Aiko wera'u tuwe amogwer wanuwi, ni'i kwaw uzeupe.

⁵ Upuruamutar ma'e a'e, nuze'eg ahyahy kwaw amogwer wanupe a'e.

— Xo heremiapo putar haw xi-
apo nehe, ni'i kwaw amo pe
nehe.

Nuikwahy kwaw tàrityka'i. — Kwa, kwez awa uzapo ikatu 'ym ma'e ihewe a'e, a'e rupi azepyk putar hehe hexak mehe ihe nehe, ni'i kwaw.

⁶ Aze amo uzapo ikatu 'ym ma'e nehe,

puruamutar katu ma'e uze-
mumikahy putar hexak
mehe a'e nehe,

nahurywete kwaw ikatu 'ym
ma'e hexak mehe a'e nehe.

Hurywete putar ze'eg azeharo-
moete har henu mehe nehe.

⁷ Puramutar katu ma'e a'e, aze up-
uraraw ma'erahy a'e nehe,
nupytu'u kwaw uzeruzar ire
a'e nehe.

Uzeruzar katu wiwi oho iko Zezuz rehe. Wàrogatu wiwi tur àwàm oho iko no. Nupytu'u kwaw uzeruzar ire.

⁸ Tuweharupi uzeruzar ma'e uzea-
mutamutar katu putar a'e
wà nehe, upytu'u 'ym pà a'e
wà nehe.

Ma'e uzeapo ma'e rà m imume'u
har a'e wà nehe,

amo 'ar mehe upytu'u putar
imume'u re a'e wà nehe.

Ze'eg ikwaw pyr 'ym rupi uze'eg
ma'e a'e wà nehe no,

amo 'ar mehe upytu'u putar
nezewe uze'eg ire a'e wà
nehe no.

Tupàn ze'eg ikwaw pyr 'ym kwaw
par a'e wà nehe no,

amo 'ar mehe upytu'u putar
a'e ze'eg imume'u re a'e wà
nehe no.

Uzeruzar ma'e a'e wà nehe,
nupytu'u pixik kwaw puru-
amutar ire wà nehe.

⁹ Ma'e kwaw par a'e wà, nukwaw
katu kwaw ma'e paw a'e wà.
Ze'eg imume'u har a'e wà, nu-
mume'u katu kwaw ze'eg
paw a'e wà.

¹⁰ Ur putar ikatu 'ygwer iapo 'ymar
a'e nehe, ikatuahy a'e.

Tur mehe zapytu'u putar agwer
ma'e iapo re zane nehe.

Ta'e agwer ma'e nuhyk kwaw
zanewe a'e wà xe.

Ta'e Zanneruwihawete uhyk
putar zanewe a'e 'ar mehe
nehe xe.

¹¹ Hekwarer mehe aze'eg kwarer ài
ihe,

hema'enukwaw ma'e rehe kwarer
ài ihe, pixika'i heremigwaw
ihe.

Kwarer ài aiko a'e mehe.

Ko 'ar rehe awa romo aiko kury.

A'e rupi nazapo kwaw ma'e
hekwarer mehe arer
zàwenugar ihe kury.

Naiko kwaw kwarer ài kury.
(Nezewegatete naxikwaw
katu kwaw ma'e ko 'ar
rehe zane. Zezuz tur mehe
xikwaw katu putar nehe.)

¹² Aze zame'e waruwa izipiw ma'e
rehe nehe,

nazazexak katu kwaw nehe.

Aze zame'e tuwe ma'e rehe nehe,
xixak katu nehe.

Nezewegatete naxikwaw katu
kwaw Zezuz ko 'ar rehe zane
kury.

Tur mehe xikwaw katu putar nehe.
Xo màràn ma'e akwaw kury.

Nakwaw katu kwaw ma'e
tetea'u.

Tur mehe hexak mehe akwaw katu putar ma'e paw rupi nehe.

Tupàn hekwaw katu tuwe a'e. Heremigwaw ràm nuzawy kwaw a'e Tupàn hemigwaw ihe nehe.

¹³ Ko 'ar rehe xiapo na'iruz ma'e zaiko zane.

Zazeruzar wiwi Tupàn rehe zaiko. Xiàrogatu Zaneruwihawete tur àwàm zaiko no. Zazea-mutamutar zaiko no.

Zanezeruzar haw ikatu Tupàn pe a'e. Hàrogatu haw ikatu izupe a'e no.

Zanezeamutar katu haw ikatuahy wera'u izupe zane, amogwer zaneremiapo kwer wi zane.

14

Pekar Tekwe Puràg ikàgaw imur pyràm nehe

¹ — Hepytywàgatu nehe, peze Tupàn pe nehe. A'e mehe pezamutar katu putar amogwer teko pe wà nehe. A'e mehe Tekwe Puràg umur putar ukàgaw peme a'e nehe. A'e mehe pezapo putar a'e ma'e ikàgaw hexak kar pà purupe nehe. Pepytywàgatu putar tuwe nehe, aze pepurumume'u wer ize'eg puràg rehe nehe. ² Ze'eg ikwaw pyr 'ym rupi uze'eg ma'e a'e wà, nuze'eg kwaw teko wanupe a'e wà. Uze'eg Tupàn pe wà, ta'e teko nuenu katu kwaw waze'eg a'e wà xe. Nukwaw kwaw a'e ze'eg a'e wà. Uze'eg ze'eg ikwaw pyr 'ym rupi waiko a'e wà, ta'e Tekwe Puràg umur ukàgaw wanupe a'e xe. ³ Tupàn ze'eg imume'u har a'e wà, uze'eg tuwe waiko teko wanupe a'e wà, wapytywà pà a'e wà, wapy'a wamukàg kar pà a'e wà no, wamurywete kar pà ma'erahy ipuraraw mehe a'e wà no, wamurywete kar pà wazemu-mikahy mehe a'e wà no. ⁴ Ze'eg ikwaw pyr 'ym rupi uze'eg ma'e a'e wà, uzepytywà waiko a'e wà. Nupytywà kwaw amogwer wà. Xo

Tupàn ze'eg imume'u har upytywà uzeruzar ma'e paw rupi a'e wà.

⁵ Aze mo ze'eg ikwaw pyr 'ym rupi peze'eg paw rupi, ikatu mo ihewe. Aze mo pemume'u Tupàn ze'eg, ikatu wera'u mo ihewe. Ta'e Tupàn ze'eg imume'u har a'e wà xe, ikatu wera'u ze'eg ikwaw pyr 'ym rupi uze'eg ma'e wanuwi a'e wà xe, ta'e teko ukwaw waze'egaw a'e wà xe. Amo uze'eg putar ze'eg ikwaw pyr 'ym rupi a'e nehe, wazemono'ogaw pe a'e nehe. Aze amo ae awa ukwaw kar a'e ze'eg amogwer wanupe nehe, waze'egete rupi nehe, ikatu putar nezewe mehe nehe. Ta'e wenu katu putar a'e wà nehe xe. Ta'e ukwaw putar ima'enukwaw paw a'e wà nehe xe. A'e rupi ize'eg upytywà putar uzeruzar ma'e paw rupi a'e wà nehe. ⁶ A'e rupi herywyr wà, hereinyr wà, pepyr heho mehe nehe, aze ze'eg ikwaw pyr 'ym rupi aze'eg nehe, penemigwaw 'ym rupi nehe, napekwaw kwaw heze'eg nehe. Aze amume'u amo Tupàn ze'eg ikwaw pyr 'ym peme nehe, peze'eg rupi nehe, xo a'e mehe zo ikatu putar tuwe peme nehe. Aze akwaw kar amo ze'eg peme nehe, ikatu putar nezewe mehe peme nehe. Aze Tekwe Puràg umur uze'eg ihewe nehe, aze amume'u a'e ze'eg peme nehe, ikatu putar nezewe mehe peme nehe. Aze apumu'e Tupàn ze'eg rehe nehe, ikatu putar peme nezewe mehe nehe no.

⁷ Aze teko nupy katu kwaw xi'àm nehe, — Ma'enugar zegar haw umuzàg iko a'e, za'e putar izupe nehe. ⁸ Aze amo upy uxi'àm puruzukaiw paw rehe purumumuranu haw nehe, mo uzemuàgà'ym putar a'e pe oho haw rehe nehe. ⁹ Nezewegatete aze peze'eg ze'eg ikwaw pyr 'ym rupi nehe, amogwer uzeruzar ma'e nukwaw kwaw nema'enukwaw

paw a'e wà nehe no. A'e rupi peze'eg ukàzym putar wanuwi nehe. ¹⁰ Heta tetea'u teko waze'eg ko ywy rehe wà. Amo ze'eg uzawy amo ae ze'eg a'e. A'e ze'eg uzawy amo ae ze'eg a'e no. Teko pitàitàigatu ukwaw uze'eg a'e wà. Naheta kwaw ze'eg ikwaw pyr 'ym. Teko nuze'eg e kwaw wà. He'o ma'e a'e zutyka'i numume'u kwaw ma'e uze'eg mehe a'e wà. ¹¹ Aze teko uze'eg ihewe heze'eg 'ym rupi wà nehe, nakwaw kwaw wama'enukwaw paw ihe nehe. Ma'e rehe ipurumume'u wer ihewe a'e wà, a'e putar wanupe nehe. ¹² Peputar Tekwe Puràg ikàgaw. Pepurapo wer agwer ma'e rehe ikàgaw hexak kar pà purupe. A'e rupi a'e putar peme ihe nehe kury. Aze a'e neremiapo rà m umukàg amogwer uzeruzar ma'e a'e wà nehe, a'e mehe ikatu putar nehe. Penoz ikàgaw Tekwe Puràg pe nehe. — Ezapo kar a'e ma'e ihewe nehe, peze izupe nehe. Aze neremiapo rà m numukàg kwaw uzeruzar ma'e a'e wà nehe, epytu'u henoz re nehe.

¹³ Aze awa uze'eg ze'eg ikwaw pyr 'ym rupi nehe, uma'enukwaw paw ikwaw kar 'ym pà amogwer wanupe nehe, tuwe uze'eg Tupàn pe nehe. — Emur nerekwe ikàgaw ihewe nehe. A'e mehe apuner a'e ze'eg ikwaw kar haw rehe amogwer wanupe ihe nehe, i'i putar izupe nehe. ¹⁴ Aze ze'eg ikwaw pyr 'ym rupi aze'eg Tupàn pe nehe, xo herekwe zo uze'eg putar izupe nehe. Nakwaw kwaw heze'eg awer ihe nehe. ¹⁵ Aze akwaw a'e heze'eg awer nehe, aze akwaw hema'enukwaw paw ihe nehe, ikatu wera'u ihewe nehe. A'e rupi herekwe uze'eg putar Tupàn pe a'e nehe no. Akwaw putar a'e ze'eg nehe no, akwaw putar hema'enukwaw paw nehe no. Herekwe uzegar putar izupe nehe. Akwaw putar a'e izegar

haw nehe no. ¹⁶ Aze nerekwe uze'eg Tupàn pe nehe, ikatu haw imume'u pà izupe nehe, ze'eg ikwaw pyr 'ym rupi nehe, amogwer zemono'ogaw pe har nukwaw kwaw nema'enukwaw paw a'e wà nehe. A'e rupi — Azeharomoete, ni'i kwaw newe wà nehe. ¹⁷ Aze ikatuahy neze'egaw Tupàn pe nehe, amogwer zemono'ogaw pe har nukwaw kwaw ikatu haw wà nehe, a'e rupi nerepytywà kwaw a'e uzeruzar ma'e nezewe mehe ne wà nehe. ¹⁸ Tupàn ikatuahy ihewe a'e, a'e rupi aze'eg ze'eg ikwaw pyr 'ym rupi ihe. Aze'eg wera'u pewi nezewe ihe. ¹⁹ Zemono'ogaw pe hereko mehe, aze aze'eg tetea'u ze'eg ikwaw pyr 'ym rupi nehe, na'ikatu kwaw ihewe nehe. Ta'e a'e pe har nukwaw kwaw hema'enukwaw paw a'e wà nehe xe. Aze xo 5 ze'eg pixika'i ma'e amume'u nehe, aze amu'e a'e teko nezewe mehe ihe wà nehe, aze ukwaw hema'enukwaw paw a'e wà nehe, ikatu wera'u putar ihewe nezewe mehe nehe.

²⁰ Peiko zo kwarer ài nehe, herywyr wà. Kwarearer nukwaw katu kwaw Tupàn ze'eg wà. Nukwaw katu kwaw Tupàn hemiapo putar haw wà. Xo ikatu 'ym ma'e wi petyrykaw rehe peiko kwarer ài nehe. Kwarearer nuwata kwaw ikatu 'ym ma'e rehe ipurapo wer pà wà. Tupàn ze'eg rehe pema'enukwaw mehe peiko awa tua'u ma'e ài nehe. ²¹ Nezewe i'i ze'eg kwehe arer a'e.

— Awa umume'u putar heze'eg ko teko wanupe a'e wà nehe, ze'eg ikwaw pyr 'ym rupi a'e wà nehe, i'i Zanezar.

— Amo ae ywy rehe har umume'u putar heze'eg wanupe a'e wà nehe.

Nuzeapyaka katu kwaw heze'eg rehe a'e wà nehe, i'i ze'eg kwehe arer.

²² Tupàn umuze'eg kar a'e awa ze'eg ikwaw pyr 'ym rupi a'e wà. A'e rupi uzeruzar 'ym ma'e wexak ikàgaw a'e wà. Ipytuhogatu henu mehe wà. (A'e rupi amo uzeruzar Zezuz rehe a'e wà.) Tupàn numuze'eg kar kwaw a'e awa nezewe a'e wà, uzeruzar ma'e wanupe a'e wà. Umume'u kar uze'eg awa wanupe ze'eg ikwaw katu pyr rupi a'e, uzeruzar ma'e wanupe a'e. Nezewe uzeruzar ma'e ikàg wera'u a'e wà. ²³ Aze amo teko wixe zemono'ogaw pe a'e wà nehe, aze amo uzeruzar 'ym ma'e wixe a'e pe a'e wà nehe, aze uzeruzar ma'e paw uzypyrog ze'eg ikwaw pyr 'ym rupi uze'eg pà a'e wà nehe, a'e mehe a'e uzeruzar 'ym ma'e ipytuhogatu putar a'e wà nehe. — He'o tuwe ru'u aipo wà kury, i'i putar tuwe wà nehe. ²⁴ Aze pemume'u Tupàn ze'eg nehe, ze'eg ikwaw katu pyr rupi nehe, aze uzeruzar 'ym ma'e wixe pezemono'ogaw pe a'e wà nehe, uzeruzar putar peze'egaw rehe a'e wà nehe. — Azeharomoete ikatu 'ym ma'e iapo har romo aiko ihe, i'i putar henu mehe wà nehe. Aze nuzeruzar kwaw Zezuz rehe wà nehe, Tupàn uzepyk putar wanehe nehe, ta'e wenu katu a'e ze'eg a'e wà xe. ²⁵ — Azeharomoete xo ikatu 'ym ma'e iapo haw rehe hema'enukwaw ihe, i'i putar wà nehe. Umuwete katu putar Tupàn wà nehe, upenàràg rehe wapyk pà wà nehe. — Azeharomoete Tupàn wiko xe pepyr a'e, i'i putar peme wà nehe.

Uze'eg zemono'ogaw pe ma'e iapo haw rehe xe a'e kury

²⁶ Pezemono'og mehe, tuwe penemiapo kwer paw upytywàgatu amogwer uzeruzar ma'e a'e wà nehe. Tupàn imuwete katu haw rehe pezemono'og mehe amo umuzàg zegar haw a'e wà, amo upurumu'e Tupàn ze'eg rehe a'e wà, amo umume'u amo Tupàn

ze'eg ikwaw pyr 'ym a'e wà, amo uze'eg ze'eg ikwaw pyr 'ym rupi a'e wà, amo ukwaw kar a'e ze'eg amogwer wanupe a'e wà. Paw rupi upytywà amogwer uzeruzar ma'e a'e wà. ²⁷ Aze amo uze'eg ze'eg ikwaw pyr 'ym rupi wà nehe, tuwe màràn zo uze'eg nezewe wà nehe, — Aze ru'u mokoz wà, aze ru'u na'iruz wà. A'e re, tàrityka'i, tuwe amo ukwaw kar waze'eg amogwer wanupe wà nehe. ²⁸ Aze naheta kwaw ikwaw kar har nehe, tuwe nuze'eg kwaw ze'eg ikwaw pyr 'ym rupi wà nehe. Tuwe uze'eg uzeupe wà nehe, Tupàn pe wà nehe, mewe katu wà nehe. ²⁹ Tuwe màràn zo umume'u Tupàn ze'eg a'e pe har wanupe wà no, wazemono'og mehe a'e wà no. Tuwe amogwer wenu katu waze'eg wà nehe. Aze ikatu nehe, — Ikatu waze'eg a'e wà, tuwe henu har i'i wanupe wà nehe. ³⁰ Aze amo a'e pe hin nehe, aze Tupàn umur amo uze'eg izupe nehe, tuwe amogwer uzeapyaka hehe wà nehe. Aze amo ae uze'eg iko a'e nehe, tuwe upytu'u nehe, a'e ze'eg henu pà nehe. ³¹ Pepuner pe paw rupi, pitàitàigatu haw rupi Tupàn ze'eg imume'u haw rehe pe. A'e rupi amogwer ukwaw putar a'e ze'eg a'e wà nehe no. A'e mehe hurywete putar wà nehe. ³² Aze Tupàn umur uze'eg amo pe nehe, tuwe a'e awa uzeruze'eg nehe. Tuwe nuze'eg e kwaw nehe. ³³ Ta'e Tupàn zanerenoz a'e xe, ukatu haw rehe zanemuigo kar pà a'e xe. Nazanerenoz kwaw he'o ma'e romo zanemuigo kar pà a'e. Nazanemuze'eg kar e kwaw a'e. Amogwer uzeruzar ma'e wazemono'ogaw a'e wà no, amogwer taw pe har a'e wà no, nezewe wanekon a'e wà no. Nuze'eg e kwaw he'o ma'e ài Tupàn ze'eg imume'u mehe wà. ³⁴ Tuwe kuzàgwer nuze'eg kwaw zemono'ogaw pe wà, Tupàn imuwete katu haw pe wà. —

Tuwe kuzàgwer nueruze'eg kwaw zemono'ogaw pe har wà nehe, i'i zutew wanàmuzgwer waze'eg kwehe arer a'e. Xiruzar a'e ze'eg nehe. ³⁵ Aze kuzà ipurukwaw wer amo ma'e rehe nehe, tuwe upuranu umen rehe nehe, wàpuz me wiko mehe nehe. Aze uze'eg zemono'ogaw pe har wanupe nehe, amo imaranugar putar izuwi wà nehe.

³⁶ Napekwaw katu kwaw Tupàn ze'eg. A'e rupi naperuzar katu kwaw. (Akwaw wera'u ihe, ta'e Zezuz hemimono karer romo aiko ihe xe.) ³⁷ — Aiko Tupàn ze'eg imume'u har romo ihe, aze amo i'i peme nehe, aze ize'eg uzawy heze'eg nehe, pezekaiw zo ize'eg rehe nehe, ta'e Zanezar ze'eg azeharomoete har amume'u tuwe peme ihe xe. — Tekwe Puràg umur ukàgaw ihewe a'e, a'e rupi peruzar heze'eg nehe, aze i'i amo peme nehe, aze ize'eg uzawy heze'eg nehe, peruzar zo ize'eg nehe, ta'e Zanezar ze'eg imume'u har azeharomoete har romo aiko ihe xe. ³⁸ Aze nuzekaiw kwaw ko heze'eg rehe nehe, pezekaiw zo hehe nehe.

³⁹ — Peze'eg zo ze'eg ikwaw pyr 'ym rupi nehe, peze zo nehe. Tuwe uze'eg nezewe wà nehe. Aze mo ipurumume'u wer Tupàn ze'eg rehe nehe, ze'eg ikwaw pyr rupi nehe, ikatu wera'u mo nezewe mehe nehe. ⁴⁰ Peze'eg e zo pezemono'ono'og mehe nehe. Pehapukaz zo nehe. Peiko zo he'o ma'e ài nehe. Peata Tupàn ikatu haw rupi nehe.

15

*Uze'eg Zaneruwihawete ikw-
eraw pawer rehe xe a'e kury*

¹ Kwehe mehe amume'u Tupàn ze'eg puràg peme ihe. Pema'enukwaw wiwi imume'u awer rehe nehe. Pezeruzar hehe. Pezeruzar wiwi peiko hehe no. ² Pezeruzar wiwi peiko a'e Zezuz

rehe ze'eg puràg rehe, a'e ze'eg heremimume'u kwer rehe. Aze napepytu'u kwaw hehe pezeruzar ire nehe, Tupàn pepyro putar tatahu wi nehe. Aze napezeruzar kwaw nehe, aze pepytu'u pezeruzar ire nehe, napepyro kwaw nehe. ³ Tupàn umume'u uze'eg ihewe. A'e re amume'u peme ihe no. — Zaneruwihawete umàno zaneremiapo kwer ikatu 'ym ma'e imekuzar pà a'e, i'i a'e ze'eg. Ze'eg kwehe arer pape rehe ikaikair pyrer umume'u imàno àwàm a'e, ywy rehe heko 'ym mehe we a'e. ⁴ Umàno a'e. Utym a'e wà. Ukweraw umàno haw wi, na'iruz 'ar ipaw ire. Ze'eg kwehe arer umume'u ikweraw pàwàm a'e no, ywy rehe heko 'ym mehe a'e no. ⁵ Uzexak kar oho Pet pe a'e. A'e re uzexak kar oho 12 wemimu'e wanupe no. ⁶ A'e re uzexak kar oho amo 500 wemiruze'eg wanupe no. A'e hexak arer a'e wà, wikuwe ko 'ar rehe a'e wà. Xo màràn zo umàno wà. ⁷ Na'e Zezuz uzexak kar oho Xiak pe no. A'e re uzexak kar oho amogwer wemimono kar wanupe no.

⁸ Iahykaw rehe uzexak kar wà ihewe no. Kwarera'i uzexak kar romo ma'e kwer ài aiko ihe. Ta'e naiko kwaw amogwer wapyr ihe xe, Zezuz hexak mehe ihe xe. Xo 'ar tetea'u pawire aexak ihe. ⁹ Amogwer hemimono karer wata oho uzar rupi a'e wà. Nata kwaw hupi ywy rehe iata mehe ihe. Apuraraw kar ma'erahy hehe uzeruzar ma'e wanupe. A'e rupi naiko kwaw amogwer hemimono karer wazàwe. ¹⁰ Tupàn hepuhareko katu a'e. A'e rupi hepyro, Zezuz hemimono karer romo hemuigo kar pà. Nahepuhareko e kwaw. Ama'ereko wera'u amogwer hemimono karer wanuwi ihe, ize'eg imume'u pà ihe. Naiko kwaw uma'ereko katu ma'e romo izypy mehe. Tupàn hepuhareko katu a'e, a'e rupi hemuigo

kar nezewe. ¹¹ Amume'u Tupàn ze'eg peme. Amogwer hemimono karer umume'u ize'eg peme a'e wà no. Heremimume'u kwer nuzawy kwaw wanemimume'u kwer. Pezeruzar waze'eg rehe.

Zakweraw wi putar amo 'ar mehe nehe

¹² Urumume'u Zaneruwihawete ikweraw pawer peme ure. Pekwaw ikweraw pawer. — Nazakweraw pixik kwaw nehe, i'i amo pepyr har wà. Màràzàwe tuwe uze'eg nezewe wà. ¹³ Aze mo naheta iwer zanakweraw pàwàm, a'e mehe mo Zaneruwihawete nukweraw iwer mo a'e. ¹⁴ Aze mo nukweraw iwer, a'e mehe mo naheta iwer mo ze'eg puràg zaneremimume'u ràm zanewe. A'e mehe naheta iwer mo pezeruzar haw no. ¹⁵ A'e mehe mo ure-remu'em mo Tupàn rehe, ta'e — Umugweraw kar Zaneruwihawete imàno re a'e xe, uru'e peme. Aze mo naheta iwer purumugweraw kar haw, a'e mehe mo Zaneruwihawete nukweraw iwer mo. ¹⁶ Aze mo nupurumugweraw kar iwer, a'e mehe mo Tupàn numugweraw kar iwer mo Zaneruwihawete a'e. ¹⁷ Aze mo Zaneruwihawete nukweraw iwer, a'e mehe mo pezeruzar mo temu'emaw rehe. A'e mehe mo peikuwe mo ikatu 'ym ma'e pupe. A'e mehe mo tatahu pe oho ma'e ràm romo mo peiko no. ¹⁸ Aze mo Zaneruwihawete nukweraw iwer a'e, a'e mehe mo hehe uzeruzar ma'e umàno ma'e kwer a'e wà no, noho iwer mo Tupàn pyr a'e wà no. ¹⁹ Aze mo xo zanereko mehe zaiko Zaneruwihawete inuromo, aze mo nazaiko iwer ipyr zanemàno re nehe, zaiko mo teko uzemumikahy wera'u ma'e romo teko ko ywy rehe har wanuwi zane. ²⁰ Nan kwaw nezewe. Azeharomoete Zaneruwihawete ukweraw umàno re a'e. A'e rupi xikwaw amogwer umàno ma'e kwer wakweraw pàwàm zane no. ²¹ Izypy mehe awa uzapo ikatu 'ym ma'e Tupàn

huwa rupi a'e. A'e rupi teko paw umàno a'e wà. Tatahu pe oho ma'e ràm romo wanekon a'e wà. Nezewegatete pitài awa ukweraw umàno re a'e no. A'e rupi amogwer ukweraw putar a'e wà nehe no. ²² Teko paw umàno wemiapo kwer ikatu 'ym ma'e rehe a'e wà, Ànàw zàwegatete wà. Nezewegatete teko paw ukweraw wi putar wà nehe no, Zaneruwihawete zàwegatete wà nehe no. ²³ Zaneruwihawete ràgypy ukweraw wi a'e. A'e re hemiruze'eg ukweraw wi putar a'e wà nehe no, tur mehe a'e wà nehe no. ²⁴ Amo 'ar mehe uhem putar iahtkaw nehe. Ko 'ar rehe amo ae teko wiko pureruze'eg ma'e romo a'e wà, tuwihaw romo a'e wà. Zaneruwihawete umumaw putar a'e tuwihaw wapureruze'egaw a'e wà nehe. O'ok putar wakàgaw wanuwi nehe. Omono putar pureruze'egaw Tupàn pe a'e nehe. ²⁵ Ta'e Zaneruwihawete a'e nehe xe, upureruze'eg putar tuwe a'e nehe xe. Tupàn uzàmàtyry'ym putar iàmàtyry'ymar a'e wà nehe. A'e iàmàtyry'ymar upytu'u putar iàmàtyry'ym ire wà nehe. Weruzar putar Zaneruwihawete a'e wà nehe. ²⁶ Iahtkaw pe te umumaw putar zanemàno haw a'e 'ar mehe a'e nehe no. A'e re teko numàno pixik kwaw wà nehe. ²⁷ I'i ze'eg kwehe arer pape rehe imuapyk pyrer. — Tupàn umuigo kar putar Zezuz tuwihawete romo a'e nehe, teko paw wazar romo a'e nehe. Xo Tupàn zo nuiko kwaw hemiruze'eg romo a'e nehe. Ta'e a'e ae umuigo kar putar amogwer teko a'e wà nehe xe, hemiruze'eg romo a'e wà nehe xe. ²⁸ Teko paw Zaneruwihawete hemiruze'eg romo wanekon putar wà nehe. A'e re Tupàn ta'yr a'e nehe no, uzemono putar Tupàn pe hemiruze'eg romo a'e nehe no. Ta'e Tupàn umuigo kar teko paw wa'yr hemiruze'eg romo a'e wà xe.

A'e mehe Tupàn weruze'eg putar teko paw rupi katete a'e wà nehe.

²⁹ Amo uzeruzar ma'e pepyr har a'e wà, uzemuzahazahak kar a'e wà, uzeruzar ma'e umàno ma'e kwer wanekuzaromo a'e wà. A'e mehe apuranu penehe. Aze teko nukweraw kwaw wà, màràzàwe tuwe a'e uzeruzar ma'e uzemuzahazahak kar umàno ma'e kwer wanekuzaromo a'e wà. Azeharomoete a'e umàno ma'e kwer ukweraw putar amo 'ar mehe wà nehe. A'e mehe a'e uzeruzar ma'e uzemuzahazahak kar nezewe a'e wà. — Teko nukweraw pixik kwaw a'e wà nehe, i'i amo wà. (Hemu'em a'e wà.) ³⁰ Tuweharupi urereko haw na'ikatuahy kwaw urewe. Uzeruzar 'ym ma'e ipurapo wer ikatu 'ym ma'e rehe urewe wà. Urupuraraw ma'erahy tuweharupi no. Aze mo naheta iwer zanekweraw pàwàm, nuruiko iwer mo nezewe. ³¹ Tuweharupi umume'u hezuka àwàm ihewe wà. Pezemono'og tuwe Zaneruwihawete Zezuz Zanezar inuromo. Ikatuahy nezewe peneko haw ihewe. Amume'u inuromo peneko haw aha iteko teko wanupe ihe. A'e rupi amume'u hemàno tària'i haw peme kury, amume'u ma'erahy heremipuraraw kwer peme no. ³² Xe Ew tawhu pe hereko mehe teko ipuruzukaiw tuwe ihewe wà. Miar hehaite ma'e ài wanekon ihewe wà. Màràzàwe tuwe apururaraw agwer ma'erahy. Aze mo naheta iwer zanekweraw pàwàm, a'e mehe mo uruiko mo uzeruzar 'ym ma'e wazàwe. — Zamai'u e zaiko zane kury. Xi'u e kàwiahya nehe no, zaka'u nehe no. Ta'e amo 'ar mehe zamàno putar nehe xe, i'i uzeruzar 'ym ma'e uzeupeupe wà. Aze mo teko nukweraw iwer wà, uruiko mo wazàwe ure no.

³³ A'e rupi aze'eg nezewe peme kury. Peme'egatu penapi har wanehe nehe. — Aze nemyrypar iaiw nehe, tàrityka'i neaiw putar ne nehe no, i'i teko wà. Azeharomoete

waze'eg wà. ³⁴ Pekwaw ikatu ma'e iapo haw, a'e rupi — Pezypyrog wi ikatu ma'e iapo pà nehe kury ty wà, a'e peme kury. — Pepytu'u ikatu 'ym ma'e iapo re nehe. Amo ma'e amume'u putar pemumaranugar kar pà ihe nehe kury. — Amo pepyr har nukwaw kwaw Tupàn ze'eg a'e wà, nukwaw kwaw ikàgaw a'e wà no, a'e peme kury.

Uze'eg zaneretekwer amo 'ar mehe àràw wanehe xe a'e kury

³⁵ Amo upuranu putar herehe wà nehe kury. -Màràzàwe tuwe Tupàn umugweraw kar putar teko umàno ma'e kwer a'e wà nehe. Aipo zaneretekwer a'e 'ar mehe àràw uzawy zaneretekwer ko 'ar rehe har nehe, i'i ihewe wà. ³⁶ Napekwaw katu kwaw ma'e pe. Aze naxiutym kwaw ma'èà'yz nehe, nahezuz kwaw nehe. Umàno ywy pupe a'e, a'e re hezuz. ³⁷ Xo ma'èà'yz zo xiutym zane. Xiutym aroz 'yz. Xiutym amo ae ma'èà'yz no. Naxiutym kwaw ma'e'yw uhua'u ma'e. ³⁸ Zaneretekwer umàno ma'e kwer a'e wà, ma'èà'yz itym pyr ài wanekon Tupàn pe a'e wà. Ma'èà'yz pitàitàigatu hezuz ma'e'yw romo a'e wà. Nezewegatete Tupàn umur putar zaneretekwer ipyahu ma'e zanewe pitàitàigatu a'e nehe no, zanemugweraw kar mehe a'e nehe no.

³⁹ Zanero'o uzawy miar ro'o. Uzawy wiràmiri ro'o no. Uzawy ipira ro'o no. Wikuwe ma'e ro'o uzawy amogwer wikuwe ma'e ro'o pitàitàigatu wà.

⁴⁰ Heta ywate har wanetekwer wà. Heta ywy rehe har wanetekwer wà no. Ywate har wanetekwer ipuràg eteahy wà. Ywy rehe har wanetekwer ipuràg eteahy wà no. Ywate har wapuràgaw uzawy ywy rehe har wapuràgaw a'e wà. ⁴¹ Kwarahy heny haw uzahy zahy heny haw a'e. Uzawy zahytata wanyeny haw a'e no. Amo zahytata

heny haw uzawy amo waneny haw a'e wà no.

⁴² Nezewegatete umàno ma'e kwer ukweraw mehe wà nehe no. Zaneretekwer itym myrà m a'e, ima'eahy tete a'e, umàno putar a'e nehe no. Zaneretekwer ukweraw ma'e rà m nehe, na'ima'eahy pixik kwaw nehe, numàno zuapyri kwaw nehe no. ⁴³ Itym mehe, na'ipurà g kwaw a'e, na'ikà g kwaw a'e. Ikweraw mehe ipurà g putar nehe, ikà g putar nehe no. ⁴⁴ Itym mehe inem a'e. Ukweraw mehe nehe, zaneretekwer amo ae ma'e romo uzeapo putar nehe. Uzawy putar zaneretekwer ko 'ar rehe har nehe. Heta zaneretekwer ko ywy rehe har zanewe kury. Heta putar zaneretekwer ywate har zanewe nehe no. ⁴⁵ Nezewe i'ize'eg kwehe arer a'e. — Awa ipy a'e, Ànà w a'e, awa wikuwe ma'e romo hekon a'e. Awa ia hykaw rehe har a'e, Zezuz Zanezar a'e, tekwe purumugweraw kar ma'e romo hekon a'e. ⁴⁶ Tetekwer hereko har rà gypy uhem a'e. Ko 'ar rehe Tekwe uhem a'e kury. ⁴⁷ Tupàn upyhyk ywy pixika'i a'e, awa izyppy romo iapo pà a'e. Ànà w romo a'e. Amo ae awa ur ywak wi a'e, Zaneruwihawete romo hekon a'e. - Ànà w ia hykaw rehe har, za'e izupe. ⁴⁸ Ànà w ipy a'e, ywy awa romo iapo pyrer romo hekon a'e. Ywy rehe har a'e wà, izà we wanekon a'e wà. Zaneruwihawete a'e, ywak wi ur ma'e kwer romo hekon a'e. Ywak rehe har a'e wà, izà we wanekon a'e wà. ⁴⁹ Zane no, zaiko ywy awa romo iapo pyrer à i ko 'ar rehe zane. Amo 'ar mehe zaiko putar awa ywak wi ur ma'e kwer à i zane nehe.

⁵⁰ Hetekwer ma'e a'e wà, huwy ma'e a'e wà, nupuner kwaw oho haw rehe Tupàn pyr a'e wà nehe. Zaneretekwer umàno ma'e rà m nuiko kwaw ipy wà nehe. Umàno putar a'e 'ym mehe wà nehe.

⁵¹ Pezeapyaka katu ko ze'eg ik-

waw pyr 'ym rehe nehe. Nazamàno kwaw paw rupi zane nehe. (Uzeruzar ma'e tetea'u umàno putar a'e wà nehe. Amo numàno kwaw wà nehe.) Amo 'ar mehe nehe, na'arewahy Tupàn zaneapo putar amo ae romo a'e nehe. ⁵² Na'arewahy xixak putar tuwe zanereha pupe nehe, Tupàn heko haw pe har upy putar uxi'à m a'e nehe. Xi'à m ia hykaw rehe har her romo a'e. Ipy re umàno ma'e kwer ukweraw putar a'e wà nehe. Numàno wi pixik kwaw wà nehe. Tupàn zaneapo putar amo ae romo paw rupi katete a'e nehe.

⁵³ Zaneretekwer umàno ma'e kwer a'e wà nehe, amo ae ma'e romo wanekon putar a'e wà nehe. Umàno wi 'ym ma'e romo wanekon putar wà nehe. Umàno ma'e kwer uzeapo putar umàno 'ym ma'e romo wà nehe. ⁵⁴ Ze'eg kwehe arer nezewe i'i a'e.

— Tupàn umumaw putar zanemàno haw a'e nehe.

A'e mehe hemiruze'eg numàno pixik kwaw wà nehe.

⁵⁵ Zanemàno haw nuzewyr pixik kwaw nehe. Teko numàno wi pixik kwaw wà nehe,

Zanekweraw mehe nehe, umàno wi 'ym ma'e romo zanereko mehe nehe, zanema'enukwaw putar a'e ze'eg kwehe arer rehe nehe.

Azehiramoete a'e.

⁵⁶ Ikatu 'ym ma'e iapo har romo zaiko zane. — Ikatu 'ym ma'e iapo har umàno putar a'e wà nehe, i'i ze'eg kwehe arer a'e. A'e rupi zaneretekwer a'e wà, umàno ma'e kwer romo wanekon a'e wà. ⁵⁷ Tupàn ikatuahy a'e. Umumàno kar Zanezar Zezuz Zaneruwihawete zanerekuzaromo a'e. A'e re umugweraw kar a'e no. A'e rupi zakweraw wi putar zanemàno re zane nehe no, umàno 'ym ma'e romo zanereko pà zane nehe no.

⁵⁸ A'e rupi nezewe aze'eg peme ihe kury, herywyr wà. Pepuir zo pezeruzar haw wi nehe. Pepytu'u zo hehe pezeruzar ire nehe. Peho tuwe Tupàn hape rupi nehe, tuweharupi nehe. Pema'ereko tuweharupi Zanezar pe nehe. Aze pema'ereko izupe nehe, napema'ereko e kwaw nehe. Penemiapo kwer ikatu izupe paw rupi.

16

Uze'eg temetarer penywyr wanupe penemimono rà m rehe xe a'e kury

¹ Azapo kar putar amo ma'e peme ihe kury. (Tupàn hemiruze'eg Zutez ywy rehe har a'e wà, upuraraw ma'erahy kwer waiko a'e wà. Nuhyk kwaw temi'u wanupe.) A'e rupi pemono'og penemetarer ikurer nehe, wanupe imonokatu pà nehe. Amono'og kar temetarer Karaz ywy rehe har uzeruzar ma'e wanupe ihe. Nezewegatete amono'og kar kwez peme ihe kury. ² Mytu'u haw 'ar nà nà gatu pemono'og amo penemetarer ikurer nehe. Aze pemono'og temetarer tetea'u nehe, pemonokatu ikurer uhua'u ma'e nehe. Aze pixika'i penemimono'og nehe, xo pixika'i pemonokatu nehe. Pemono'ono'og imonokatu pà nehe. A'e mehe pepyr heho mehe heta tetea'u putar nehe. A'e mehe — Ximono'og temetarer tà rityka'i nehe, napeze kwaw hehem mehe nehe. ³ Pepyr heho mehe nehe, apuranu putar penehe ihe nehe. -Ma'enugar awa weraha putar penemetarer imono'og pyrer a'e wà nehe, Zutez ywy rehe har wanupe nehe. Pemume'u awa penemixamixak kwer ihewe wà nehe. A'e mehe azapo putar pape Zutez ywy rehe har wanupe ihe nehe. — Ko awa a'e wà, werur temetarer Korin tawhu pe har

wanemimono'og kwer kwez peme a'e wà kury, a'e putar Zutez ywy rehe har wanupe nehe, pape rehe imuapyk pà ihe nehe. A'e mehe amono kar putar a'e temetarer heraha har ihe wà nehe, Zeruzarez tawhu pe har uzeruzar ma'e wanupe ihe wà nehe. ⁴ Aze ikatu nehe, aha putar wapyr ihe nehe no. Nezewe mehe a'e temetarer heraha har oho putar herupi a'e wà nehe no, Zeruzarez tawhu pe heho mehe a'e wà nehe no.

Pawru umume'u Korin tawhu pe oho à wàm a'e kury

⁵ Aha putar Maxeton ywy rehe ihe nehe. Apyterahaw putar Maxeton ywy nehe. A'e re aha putar pepyr nehe. ⁶ Aze ru'u amumaw putar mâràn 'ar pepyr hepyta pà nehe. Aze ru'u amumaw putar 'ar huwixà g ma'e paw rupi nehe, pepyr hepyta pà nehe. A'e mehe pepuner hepytywà haw rehe nehe, heata à wàm rehe nehe. Nakwaw kwaw heho à wàm ihe rihi. ⁷ Aze mâràn 'ar amumaw pepyr nehe, na'ikatu kwaw ihewe nehe. Aze ikatu Tupàn pe nehe, amumaw putar 'ar tetea'u pepyr nehe.

⁸ Ko 'ar rehe apyta putar Ew tawhu pe ihe. Xo Penteko 'ar pawire ata putar aha xe wi nehe. ⁹ Aze apyta xe nehe, apuner Tupàn ze'eg imume'u haw rehe teko tetea'u wanupe nehe. Heta tetea'u Tupàn iàmà tyry'ymar xe a'e wà. Nazekaiw kwaw wanehe.

¹⁰ Aze Ximot oho pepyr nehe, pemuixe katu kar pezemono'ogaw pe nehe, penà puz me nehe. Ta'e uma'ereko iko Zanezar pe a'e no xe, ihe à i a'e no xe. ¹¹ Tuwe ni amo pepyr har nuze'eg zemuteahy kwaw hehe wà nehe. Pepytywà gatu nehe. A'e rupi upuner wata wi haw rehe amo taw pe nehe no, pekatu haw ikwaw pà nehe no. A'e rupi uzewyr putar ihewe nehe. Ihe ihe, herywyr wà no, uruà ro izewyr à wàm uruiko ure.

¹² Aze'eg putar zanerywyr Apor rehe peme ihe no. — Eho amogwer zanerywyr wanexak pà nehe, wapyr nezekytyar pà nehe, a'e izupe tuweharupi ihe. Noho kwaw pepyr ko 'ar rehe. Amo 'ar mehe nehe, aze upuner nehe, oho putar pepyr nehe.

Pawru omono kar uze'eg wanupe xe a'e kury

¹³ Peiko ume'egatu ma'e ài nehe. Pezapo zo ikatu 'ym ma'e nehe, Zezuz tur àwàm hàrogatu pà nehe. Pepytu'u zo pezeruzar ìre nehe, pekyze zo peàmàtyry'ymar wanuwi nehe, pekàg tuwe nehe. ¹⁴ Pezeamutamutar katu nehe, pema'ereko haw iapo mehe paw rupi nehe.

¹⁵ Pekwaw Ete pe, pekwaw iànàm pe wà no. Kwehe mehe amume'u Tupàn ze'eg aha Kere ywy rehe har wanupe ihe. A'e ràgypy uzeruzar Zezuz rehe a'e wà, henu mehe a'e wà, amogwer Kere ywy rehe har wanenataromo a'e wà. Tuweharupi upytywàgatu Tupàn hemiruze'eg waiko wà kury, wanehe uzekaiw pà wà kury. A'e rupi azapo kar amo ma'e peme ihe nehe kury. ¹⁶ Peruzar agwer teko pe wà nehe. Aze amo uzeruzar ma'e uma'ereko wazàwe Tupàn pe wà nehe, tuwe a'e teko wiko peneruze'egar romo wà nehe no, tuwe wiko penuwihaw romo wà nehe no.

¹⁷ Ete a'e, Potuna a'e no, Kere a'e no, xe hepyr wanekon a'e wà kury. Napeiko kwaw hepyr. Nazemumikahy kwaw ihe, ta'e wiko hepyr penekuzaromo a'e wà xe. ¹⁸ Pemurywete kar a'e wà. Hemurywete kar waiko nezewegatete ko 'ar rehe a'e wà no. Tuwe zazekaiw agwer awa wanehe nehe.

¹⁹ Uzeruzar ma'e Az ywy rehe har a'e wà, omono kar uze'eg peme a'e wà, — Pekatu aipo, i'i peme

wà. Ak a'e, Pirixi a'e no, wanàpuz me uzemono'og ma'e uzeruzar ma'e a'e wà no, omono kar uze'eg peme a'e wà no. Ta'e pezeruzar Zanneruwihawete rehe pe no xe. ²⁰ Uzeruzar ma'e xe har paw rupi a'e wà no, omono kar uze'eg peme a'e wà no. Peiko tywyr romo Zezuz inuromo. A'e rupi pexak kar pezeamutamutar katu haw pezeupeupe nehe.

²¹ Ko heze'eg pehegwera'i amuapyk putar hepo pupe azeharomoete ihe nehe kury. Ihe Pawru ihe, amono kar ko heze'eg peme ihe. Pekatu pa. ²² Aze teko nuzamutar katu kwaw Zanezar wà nehe, tuwe Tupàn uzepyk wanehe nehe. MARAÑATA, a'e peme. — Ezur nehe, urezar, i'i a'e ze'eg zaneze'eg rupi. ²³ Tuwe Zezuz Zanezar pepuhareko a'e nehe, ikatuahy ma'e iapo pà peme a'e nehe.

²⁴ Zaiko Zanneruwihawete Zezuz inuromo zane. Apuamutar katu tuwe inuromo ihe. Upaw kwez kury. Pawru.

2 KORIN

¹ Ihe Pawru ihe. Zanneruwihawete Zezuz hemimono karer romo aiko ihe, ta'e Tupàn uputar nezewe haw a'e xe. Zanerywyr Ximot a'e no, xe hepyr hekon a'e no. Pe Tupàn hemiruze'eg Korin tawhu pe har romo peiko pe. Oromono kar putar ko pape peme ure nehe kury, Kere ywy rehe har nànan ure nehe no. ² Tupàn zaneru a'e, Zanezar Zezuz Zanneruwihawete a'e no, tuwe pepuhareko a'e wà nehe, ikatuahy ma'e iapo pà peme a'e wà nehe. Tuwe pemupytu'u ma'e wi pekyze re a'e wà nehe no.

— *Nekatuahy, i'i Pawru Tupàn pe a'e kury*

³ Tupàn a'e, Zanezar Zezuz Zanneruwihawete tu romo hekon a'e. Zanezuhareko katu zaneru ài a'e. Upurupytywàgatu a'e no. A'e rupi — Nekatuahy urewe ne Tupàn, a'e izupe tuweharupi ihe. Peze'eg nezewe izupe tuweharupi nehe no. ⁴ Tupàn hemiruze'eg 'ym upuraraw kar ma'erahy waiko zanewe a'e wà, ta'e zazeruzar Zezuz rehe zane xe. Tuweharupi Tupàn zanepytywàgatu a'e. Aze ma'e na'ikatuahy kwaw zanewe nehe, aze xipuraraw ma'erahy kwer nehe, tuweharupi zanepytywàgatu putar a'e nehe. A'e rupi zapuner amogwer uzeruzar ma'e wapytywà haw rehe zane nehe no, aze upuraraw ma'erahy a'e wà nehe no, ta'e nezewegatete Tupàn zanepytywàgatu a'e no xe.

⁵ Zanneruwihawete upuraraw ma'erahy tetea'u a'e. Ko 'ar rehe xipuraraw ma'erahy tetea'u zaiko zane no, ta'e zazeruzar zaiko hehe zane no xe. Tupàn upytywà Zanneruwihawete a'e, ma'erahy ipuraraw mehe a'e. Nezewegatete ko 'ar rehe zanepytywà iko a'e no, ma'erahy ipuraraw mehe a'e no.

⁶ Urupuraraw ma'erahy uruiko ure, pepytywà pà ure. Ta'e nezewe mehe Tupàn pepyro putar tatahu wi a'e nehe xe, uzepeyr pemuigo kar pà a'e nehe xe. Urepytywàgatu a'e, a'e rupi pepytywàgatu a'e no. Umur putar ukàgaw peme nehe no. A'e rupi aze ma'erahy pepuraraw nehe, pepuner putar nehe. Napezàn kwaw izuwi nehe. Napepytu'u kwaw Zezuz rehe pezeruzar ire nehe, ma'erahy ipuraraw mehe nehe. Ta'e Tupàn urepytywàgatu a'e no xe. Pekàg putar ma'erahy ipuraraw mehe nehe, urezàwegatete nehe. ⁷ Urukaww katu Zezuz rehe pezeruzar katu haw ure. Ni amo ma'e, ni amo teko napemupytu'u kar kwaw pezeruzar ire a'e wà nehe. — Ikàg tuwe a'e wà, uru'e uruiko teko wanupe ure, penehe ureze'eg pà ure. Pepuraraw ma'erahy kwer peiko urezàwe. A'e rupi Tupàn pepytywà putar a'e nehe no, ta'e urepytywà iko a'e no xe.

⁸ Urumume'u wi putar ma'e peme ure nehe kury, urerywyr wà. Az ywy rehe urereko mehe urupuraraw ma'erahy kwer ure. Pema'enukwaw ma'erahy ureremipuraraw kwer rehe. Uzeruzar 'ym ma'e upuraraw kar ma'erahy kwer urewe a'e wà, ta'e urumume'u Zezuz rehe ze'eg puràg purupe ure xe. Urupuraraw ma'erahy azeharomoete ure. — Amàno putar ihe nehe kury, a'e hezeupe a'e 'ar mehe ihe. ⁹ — Zanezuka putar a'e wà nehe, uru'e wanupe. Tupàn uremono kar a'e pe a'e. Pemume'u heze'eg a'e pe har wanupe nehe, i'i ihewe. A'e rupi uruàro Tupàn ikatu haw ure. — Zanepytywà putar a'e nehe, uru'e uruiko izupe. Ta'e ure zutyka'i nurupuner kwaw urehemaw rehe a'e ma'erahy kwer wi ure xe. Xo Tupàn upuner umàno ma'e kwer wamugweraw

kar haw rehe a'e. Urepytywà tuwe a'e. ¹⁰ Urezuka tàri a'e wà, Tupàn urepyro uremàno haw wi a'e. Urepyro wi putar nehe no. Uruzeruzar hehe ure. Urepyro wi wi putar a'e nehe no. ¹¹ Urepytywà pe nehe, Tupàn, peze peze'eg pà urerekuzaromo tuweharupi nehe. — O Tupàn, emono temi'u Pawru wanupe nehe, emono ma'e wanupe nehe, peze izupe tuweharupi nehe. Nezewe mehe umur putar urewe a'e nehe. A'e mehe teko tetea'u umume'u putar ikatu haw a'e wà nehe no, ta'e urepytywà a'e no xe.

— *Azapo putar amo ae ma'e ihe nehe kury, i'i Pawru a'e kury*

¹² Urumume'u putar amo ma'e ureremiapo kwer peme xe ure nehe kury. A'e ureremiapo kwer ikatu urewe. Ko ywy rehe urereko mehe ure, pepyr urereko mehe ure, Tupàn wiko urepy'a pe a'e, ma'e imume'u kar pà urewe tuweharupi a'e. A'e rupi xo ikatu ma'e zo uruzapo peme ure. (— Ikatuahy Pawru a'e, peze ihewe.) A'e rupi na'ureremu'em kwaw peme ure. Nuruze'eg kwaw ureremigwaw rupi peme ure. Tupàn urepuhareko a'e. A'e rupi umur ukàgaw urewe. A'e rupi hemigwaw rupi uruze'eg uruiko peme ure kury, ta'e ukwaw kar urewe a'e no xe. ¹³⁻¹⁴ Urumume'u ureremiapo kwer uruiko peme ure. Urumuapyk ureremimume'u kwer uruiko pape rehe no, peme emono kar pà no. Nazawaiw katu kwaw a'e ze'eg. Pepuner ikwaw paw rehe paw rupi nehe. Aze pekwaw katu paw rupi nehe, ikatu ihewe nehe. Ta'e ko 'ar rehe napekwaw katu kwaw ma'e paw rupi pe xe. Nuhyk kwaw penemigwaw. Tuwe pekwaw paw rupi nehe. A'e rupi Zanezar Zezuz tur mehe nehe, penurywete putar nehe, ta'e pekwaw katu putar ma'e nehe xe. Urerurywete putar ure

nehe no, penemigwaw rehe ure nehe no.

¹⁵ — Azeharomoete weruzar ko Tupàn ze'eg waiko a'e wà kury, a'e purupe, penehe heze'eg pà. ¹⁶ — A'e rupi aha putar wanexak pà nehe, a'e wanupe. — Maxeton ywy kutyr heho mehe, apytu'u putar Korin tawhu pe har wapyr ihe nehe, a'e wanupe. Zutez ywy kutyr Maxeton ywy wi hezewyr mehe apytu'u wi putar wapyr nehe no. Hepytywà putar a'e wà nehe no, a'e wanupe. — A'e rupi mokoz haw hurywete putar wà nehe, a'e wanupe, penehe heze'eg pà. Naha kwaw zepe pepyr ihe. (Ta'e amo umume'u penemiapo kwer ikatu 'ym ma'e ihewe a'e wà xe.) ¹⁷ — Aha putar pepyr ihe nehe, a'e peme. A'e re naha kwaw pepyr. A'e rupi amo pepyr har uze'eg waiko herehe wà kury. — Pawru nuzapo kwaw wemimume'u kwer a'e, i'i mua'u waiko herehe wà. Na'ikatu kwaw nezewe herehe waze'egaw wà. Aze amume'u ma'e heremiapo ràm ihe nehe, azapo putar tuwe a'e ma'e ihe nehe. — Aha putar pepyr ihe, a'e peme. Nezewe heze'eg mehe nakwaw kwaw penemiapo kwer ikatu 'ym ma'e teko ihe. Amo umume'u wà ihewe wà. A'e re naheho wer kwaw pepyr. A'e rupi naha kwaw a'e 'ar rehe. Aha putar tàrityka'i nehe kury. — Pawru uzapo ma'e uzemurywete kar pà a'e. Nuzapo kwaw ma'e Tupàn imurywete kar pà a'e, i'i amo waiko herehe wà. Hemu'em a'e wà. Xo Tupàn imurywete kar haw rehe zo azapo ma'e ihe.

¹⁸ Tupàn umume'u ze'eg azeharomoete har tuweharupi a'e. Nezewegatete ko heze'eg azeharomoete ihe no. ¹⁹ Aze Zezuz Zeneruwihawete umume'u wemiapo ràm nehe, nuhaw pixik kwaw uze'eg nehe. Aze, — He'e, i'i nehe. — Nan, ni'i kwaw a'e mehe nehe. Xit a'e, Ximot a'e no, ihe ihe no, urumume'u Zezuz

Zaneruwihawete Tupàn ta'yr romo heko haw peme ure. ²⁰ Ta'e a'e ae umur Tupàn hemimume'u kwer paw rupi purupe a'e xe. A'e rupi ximume'u Tupàn ikàgaw ipuràg eteahy haw purupe zane, Zezuz Zaneruwihawete ikàgaw rupi zane. — Azeharomoete Tupàn ikàg a'e, ipuràg eteahy a'e no, za'e izupe. ²¹ Ta'e Tupàn umur azeharomoeteahy Zezuz in-urumo zanereko haw ikwaw paw zanewe a'e xe. A'e wiko uzeupe zanemonokatu har romo a'e. A'e rupi zapuner hehe zanezeruzar haw rehe zane kury, zapuner hupi zanereko haw rehe kury no. ²² — Peiko heremiruze'eg romo kury, i'i zanewe. A'e rupi — Tupàn hemiruze'eg romo wanekon a'e wà, i'i teko zanewe wà. Umur Wekwe Puràg zanepy'a pe a'e. A'e rupi — Uzapo putar ikatuahy ma'e tetea'u a'e nehe, za'e izupe kury. Xikwaw ikatuahy ma'e tetea'u hemiapo rà m zane kury.

²³ Tupàn ukwaw hepy'a a'e. A'e rupi umume'u putar hekatu haw peme a'e nehe kury. A'e 'ar mehe naha kwaw pepyr ihe, Korin tawhu pe ihe, ta'e amo umume'u penemiapo kwer ikatu 'ym ma'e ihewe a'e wà xe. Aze mo aha pepyr, a'e mehe mo aze'eg ahyahy mo peme, penemiapo kwer ikatu 'ym ma'e rehe.

²⁴ — Pezeruzar ureze'eg rehe nehe, nuru'e kwaw peme. Ta'e pekàg pezeruzar haw rehe pe kury. Nan. Urumume'u tatahu wi pepyro haw peme ure. A'e rupi penurywete putar nehe.

2

¹ A'e rupi nezewe a'e hezeupe ihe. — Naha kwaw wapyr ihe nehe, ta'e nahapurumuzemumikahy kar wer kwaw wanehe ihe xe, naheze'eg ahyahy wer kwaw wanupe ihe xe, a'e penehe ihe. ² Aze mo aha pemuzemumikahy kar pà

ihe, a'e mehe mo pezemumikahy tuwe mo. Aze mo pezemumikahy paw rupi, a'e mehe mo azemumikahy mo ihe no, ta'e naheta iwer mo hemurywete kar har a'e wà kury xe. ³ A'e rupi amono kar a'e hepape ipy peme ihe, heze'eg ahyahy pà penemiapo kwer ikatu 'ym ma'e rehe ihe. Naheho wer kwaw pepyr ihe. Aze mo aha, a'e mehe mo hemuzemumikahy kar mo pe. Na'ikatu kwaw nezewe haw ihewe. Ta'e hemurywete kar har romo peneko haw aputar ihe xe. Ta'e ko ma'e akwaw ihe xe. Aze herurywete nehe, penurywete putar paw rupi nehe no. ⁴ Hepape ipy peme imono kar mehe aze-mumikahy a'e 'ar mehe ihe, penemiapo kwer ikatu 'ym ma'e rehe ihe. Azai'o ihe no. Namono kar kwaw a'e pape pemuzemumikahy kar pà. Apuamutar katu ihe, a'e rupi amono kar peme ihe. Hepurukwaw kar wer peamutar katu haw rehe peme, peme imono kar pà.

Aze amo uzemumikahy wemiapo kwer ikatu 'ym ma'e rehe a'e nehe, aze upytu'u iapo re nehe, Tupàn nuzepyk kwaw hehe a'e nehe

⁵ A'e ikatu 'ym ma'e iapo har pepyr har a'e, nahemuzemumikahy kar kwaw a'e. Nan. Pemuzemumikahy kar a'e. Aze ru'u amo pepyr har uzemumikahy a'e pe wà. Nuzemumikahy kwaw paw rupi wà. ⁶ Pemono kar tuwe a'e awa pemyter wi pezemono'ogaw wi. Kwehe napemuixe kar kwaw pezemono'ogaw pe. Peze'eze'eg ahyahy tetea'u hemiapo kwer ikatu 'ym ma'e rehe. Uhyk kury. ⁷ Peiko wi imyrypar romo nehe kury, ipytywà pà nehe kury. Pepytu'u hemiapo kwer rehe pema'enukwaw ire nehe. Pemurywete kar nehe kury. A'e rupi nuzemumikahy wera'u kwaw nehe. A'e rupi nupytu'u kwaw

Zezuz rehe uzeruzar ire nehe. ⁸ — Uruamutar katu ure, peze izupe nehe kury. Pezapo ikatuahy ma'e izupe nehe, iamutar katu haw ikwaw kar pà izupe nehe. ⁹ Kwehe mehe amono kar a'e hepape peme ihe, heze'eg ahyahy pà penemiapo kwer ikatu 'ym ma'e rehe ihe. - Aipo weruzar putar heze'eg a'e wà nehe, a'e hezeupe, penehe heze'eg pà. ¹⁰ Aze peneharaz a'e awa hemiapo kwer ikatu 'ym ma'e wi nehe, hereharaz putar hemiapo kwer wi ihe nehe no. Aze amo uzapo ikatu 'ym ma'e nehe, hereharaz putar hemiapo kwer wi ihe nehe. Hereharaz kwez hemiapo kwer wi ihe, ta'e hepurumukàg wer pezeruzar haw rehe ihe xe. Zeneruwihawete ukwaw hemiapo kwer wi hereharaz taw a'e. ¹¹ Nezewe mehe Zurupari nupuner kwaw zanezar romo weko haw rehe a'e nehe. Ta'e xikwaw hemiapo putar haw zane xe.

Pawru umume'u Toroaz ywy rehe oho awer a'e kury

¹² Toroaz ywy rehe hehem mehe, Zeneruwihawete rehe ze'eg puràg imume'u pà purupe, aexak Zanezar ikatu haw ihe. Ta'e a'e pe har wenu katu heze'eg a'e wà xe. Aze tuwihaw ur zanepyr nehe, ximuàgà'ym hape izupe nehe. Nezewegatete Tupàn umuàgà'ym a'e pe har wapy'a a'e, heho àwàm me a'e. A'e rupi wenu katu Tupàn ze'eg a'e wà. ¹³ Napuner kwaw urerywyr Xit hexakaw rehe a'e pe ihe. A'e rupi azemumikahy ihe. Heho wer hekar pà amo me. A'e rupi, — Zazur rihi, a'e a'e pe har wanupe. Na'e ata wi aha Maxeton ywy kutyr ihe no. — Aze ru'u àwàxi putar Xit ihe nehe, a'e hezeupe.

Zeuz Zeneruwihawete zanepytwà ikatu 'ygwer heitykaw rehe a'e

¹⁴ Tupàn ikatuahy a'e. Zanemono'og Zeneruwihawete inuromo a'e, ikatu 'ym ma'e heitykar romo

zanemuigo kar pà a'e. Aze tuwihaw weityk amo tuwihaw nehe, hurywete putar nehe, wata putar taw myteromo wemiruze'eg wanupi nehe, zauxiapekwer wanupi nehe. Nezewegatete zane no, zaiko Zeneruwihawete inuromo zane no, ta'e weityk ikatu 'ym ma'e a'e xe. A'e tuwihaw wata teko wanuwa rupi a'e, ukàgaw hexak kar pà wanupe a'e. Nezewegatete Zeneruwihawete zanemono kar ywy nànàgatu taw nànàgatu a'e no, ukàgaw ikwaw kar pà wanupe a'e no. Ikàgaw ikwaw paw a'e, nuzawy kwaw yhyk hyàkwenaw a'e. Ywy nànàgatu uhàuhàz a'e. ¹⁵ Xaxeto umunyk yhyk Tupàn huwa rupi a'e wà. Zaiko yhyk ài Tupàn pe. Zeneruwihawete a'e, tãpuzuhu rehe uzekaiw ma'e ài hekon a'e. Zanemono Tupàn pe yhyk hyàkwegatu haw ài a'e. Hâtàxiner uhàuhàz. Nezewegatete zaha taw nànàgatu ywy nànàgatu no, Zeneruwihawete rehe ze'egaw imume'u pà teko wanupe, Tupàn hemipyro ràm wanupe, hemipyro 'ym wanupe no. Kàpuhàg ài zaiko zane, Tupàn pyr oho ma'e ràm wanupe zane. ¹⁶ Inem ma'e puruzuka ma'e ài zaiko tatahu pe oho ma'e ràm wanupe. (Aze teko nuzeruzar kwaw Zeuz rehe wà nehe, oho putar tatahu pe wà nehe. A'e rupi zawaiw katu Tupàn ze'eg imume'u haw ihewe.) Mo upuner imukatu haw rehe a'e. Mo henu har upuner tatahu pe waho àwàm imume'u haw rehe a'e. ¹⁷ Ure urupuner ure, ta'e nuruiko kwaw amogwer wazàwe ure xe. Amogwer numuawate katu kwaw Tupàn ze'eg a'e wà. Tupàn ze'eg nuzawy kwaw ma'e ime'eg pyràm hekuzar 'ym ma'e a'e, imuwete 'ymar wanupe a'e. Tupàn uremur kar pepyr a'e. A'e rupi na'ureremu'em kwaw peme ure, huwa rupi ure, ta'e

Zaneruwihawete hemiruze'eg
romu uruiko ure xe.

3

*Pawru umume'u ze'eg ipyahu
ma'e purupe a'e kury*

¹ Ko ureze'eg azeharomoete ure. Pekwaw ureremu'em 'ymaw. Ureze'eg mehe nurumume'u kwaw urekatu haw peme ure. Nan. Ni amo numur kar kwaw pape peme a'e wà nehe, urekatu haw imume'u pà peme a'e wà nehe. Napemono kar kwaw pape amo wanupe nehe, urekatu haw imume'u pà wanupe nehe. Nuruputar kwaw agwer pape iapo haw ure. ² Ni amo nomono kar kwaw pape peme a'e wà, Zaneruwihawete hemimono kar romo urereko haw imume'u pà peme a'e wà. Ta'e peiko pape ài pe xe. Teko umugeta pape a'e wà. Nezewegatete teko wexak peneko haw a'e wà no. Nezewe mehe ukwaw urema'ereko haw wà. Uk-waw urepy'a pe urema'enukwaw paw a'e wà no, ta'e tuweharupi urema'enukwaw penehe ure xe. ³ Peiko pape ài pe. Zaneruwihawete a'e, umuapyk uze'eg iko a'e pape rehe a'e. Ure ure, a'e pape heraha har ài uruiko ure. Aze amo iporomono kar wer uze'eg rehe amo pe nehe, a'e mehe umuapyk putar uze'eg pape rehe a'e nehe. A'e mehe teko umugeta putar wà nehe. Nezewegatete peiko pape ikatu ma'e ài pe. Teko umugeta pape a'e wà. Nezewegatete teko wexak Tupàn ikatu haw a'e wà no. Ta'e Tekwe Puràg wikuwe ma'e a'e xe, wexak kar wanupe a'e xe.

⁴ Ko ma'e urumume'u uruiko peme ure, ta'e uruzeruzar Tupàn rehe ure xe, ta'e Zaneruwihawete umàno zanerekuzaromo a'e xe. ⁵ Ure nurupuner kwaw a'e ma'ereko haw iapo haw rehe ure. Ure nurupuner kwaw Tupàn ze'eg imume'u haw rehe ure. A'e rupi — Urupuner imume'u haw

rehe ure, nuru'e kwaw peme ure. Tupàn umur ukàgaw urewe a'e. Xo a'e rupi zo urupuner ize'eg imume'u haw rehe ure kury. ⁶ Ure nurupuner kwaw ze'eg ipyahu ma'e imume'u haw rehe ure. Tupàn umur ukàgaw urewe a'e. Xo a'e mehe zo urupuner imume'u haw rehe purupe. Nurumume'u kwaw ze'eg kwehe arer imuapyk pyrer. Urumume'u ze'eg ipyahu ma'e kury. Tekwe Puràg umume'u ze'eg ipyahu ma'e urewe a'e. Teko nupuner kwaw ze'eg kwehe arer paw heruzar haw rehe a'e wà, a'e rupi umàno ma'e kwer ài wanekon a'e wà, ta'e tatahu pe oho ma'e ràm romo wanekon a'e wà xe. Aze zazeruzar ze'eg ipyahu ma'e rehe nehe, Tekwe Puràg zaneapo putar wikuwe ma'e ài a'e nehe, tatahu wi zanepyro pà a'e nehe.

⁷ Kwehe mehe Tupàn umuapyk uze'eg itapew rehe a'e. Na'e umur a'e itapew Moizez pe a'e, ywytyr rehe heko mehe a'e. Ita imur mehe Tupàn ikàgaw uhyape katu a'e pe tatainy ài a'e. Moizez wiko a'e tatainy huwake a'e. A'e rupi huwa uhyape katu a'e no. Na'e wezyw ywytyr wi, ita pew herur pà teko wanupe. Huwa upytu'u wewer uhyape katu re. Teko nupuner kwaw huwa rehe ume'e haw rehe wà, ta'e uhyapeahy we wanupe xe. Tupàn ikàgaw uhyape katu uze'eg kwehe arer imur mehe a'e. Ni amo teko nupuner kwaw a'e ze'eg heruzar haw rehe a'e wà. A'e rupi a'e ze'eg nupyro kwaw teko tatahu wi a'e wà. — Ze'eg kwehe arer werur mào haw purupe a'e, za'e izupe. — Umuigo kar teko umàno ma'e romo a'e wà, za'e izupe. ⁸ Aze Tupàn Hekwe wiko teko wapy'a pe a'e nehe, umuigo kar a'e teko wikuwe ma'e ài a'e wà nehe, wapyro pà tatahu wi a'e wà nehe, wamuigo kar pà Tupàn pyr tuweharupi a'e wà nehe. Ze'eg kwehe arer nupyro kwaw teko

a'e wà. Tupàn ikàgaw uhyape katu a'e, a'e ze'eg imur mehe a'e. Hekwe zanepyro a'e. Hekwe zanepy'a pe imur mehe, ikàgaw ihyape katu haw uhua'u wera'u ze'eg kwehe arer imur pyrer wi a'e. ⁹ Ze'eg kwehe arer imur mehe, umume'u teko wanemiapo kwer ikatu 'ym ma'e a'e, iapo arer wanupe a'e. Ikàgaw uhyape katu a'e, a'e ze'eg imur mehe a'e. Ko 'ar rehe umume'u tatahu wi zanepyro haw iko kury. Ikàgaw uzexak kar wera'u teko wanupe kury, ko ze'eg ipyahu ma'e imur mehe kury. ¹⁰ Nezewe za'e kury. — Kwehe mehe ze'eg kwehe arer ikatu a'e. Ze'eg ipyahu ma'e ikatu wera'u ze'eg kwehe arer wi a'e. A'e rupi zazekaiw katu tuwe ze'eg ipyahu ma'e rehe zane. Zazekaiw wewer ze'eg kwehe arer rehe kury, za'e kury.

¹¹ Zaneipy uzekaiw katu ze'eg kwehe arer rehe a'e wà, ta'e ikatu a'e xe. Zane nazazekaiw katu kwaw hehe kury, ta'e ze'eg ipyahu ma'e ikatu wera'u izuwi a'e xe. Zazekaiw katu putar hehe tuweharupi nehe. Nazapytu'u kwaw zanezekaiw ire nehe. ¹² Ta'e xiàro Tupàn pyr zaneho àwàm zaiko zane xe. A'e rupi nazakyze kwaw puruwi, Zezuz rehe ze'egaw imume'u mehe. ¹³ Nazaiko kwaw Moizez ài. Uzewapyk pàn pupe a'e, uzeàmim pà puruwi a'e. A'e rupi Izaew izuapyapyr a'e wà, nuexak kwaw huwa ihyape katu re ipytu'u haw a'e wà. ¹⁴ Nuenu katu kwaw Tupàn ze'eg wà. Te ko 'ar rehe wà no, ze'eg kwehe arer imugeta mehe wà, nuenu katu kwaw wà. Ze'eg kwehe arer nuzawy kwaw ma'e pàn kupe kutyr har uzeàmim ma'e wanupe a'e. Nukwaw katu kwaw wà. Aze teko uzeruzar Zaneruwihawete rehe a'e wà nehe, hemiruze'eg romo wiko pà a'e wà nehe, xo a'e mehe zo wenu katu putar Tupàn ze'eg a'e wà nehe. ¹⁵ Te ko 'ar rehe, aze zutew

umugeta Moizez ze'eg kwehe arer wà nehe, nuenu katu kwaw wà nehe. Nuzawy kwaw ma'e pàn kupe kutyr har uzeàmim ma'e wanupe nehe no. Nukwaw katu kwaw Tupàn hemiapo putar haw wà. ¹⁶ Aze amo uzeruzar Zanezar rehe a'e wà nehe, wenu katu putar Tupàn ze'eg a'e wà nehe, ta'e Tupàn umunyryk putar a'e pàn izuwi a'e nehe xe, uze'eg ikwaw katu kar pà wanupe a'e nehe xe. ¹⁷ A'e ze'eg kwehe arer pape rehe imuapyk pyrer a'e, Zanezar rehe uze'eg a'e. Hekwe rehe uze'eg a'e mehe a'e. Zanezar hekwe umunyryk putar a'e pàn a'e nehe. Aze Zanezar hekwe wiko a'e teko wapy'a pe nehe, a'e teko upuner Tupàn ze'eg henu katu haw rehe a'e wà nehe. Ni amo numuzewyr kar kwaw a'e pàn a'e wà nehe. Teko uzeagaw ze'eg kwehe arer heruzar haw rehe a'e wà. Nupuner kwaw wà. Zemunehew paw pe wiko ma'e ài wanekon wà. Aze Tupàn Hekwe wiko teko wapy'a pe nehe, wenuhem putar a'e teko zemunehew paw wi a'e wà nehe. Upuner oho haw rehe Tupàn pyr a'e wà nehe. ¹⁸ Zanezar hekwe umunyryk a'e pàn zaneruwa wi a'e kury. A'e rupi xikwaw katu Zanezar ikàgaw zane kury. Xixak katu ipuràg eteahy haw no. Aze zame'e zaneruwa rehe waruwa pupe nehe, xixak katu nehe. Nezewegatete xikwaw katu Tupàn ikàgaw zane kury. Zanezar ikàgaw hexak mehe, zaiko izàwenugar romo zane. Kutàri zaiko wewer izàwenugar romo zane. Amo 'ar mehe zaiko wera'u putar izàwenugar romo tuweharupì zane nehe no. Ta'e Zanezar hekwe umur ukàgaw upuràg eteahy haw zanewe a'e xe.

4

— Uruiko ywy'a ài ure, i'i Pawru a'e kury

¹ Tupàn urepuhareko katu a'e, a'e rupi uremumareko kar iko a'e, umume'u kar uze'eg urewe a'e. A'e rupi nuruzemumikahy kwaw ure, ma'erahy kwer ipuraraw mehe ure. ² Urupyту'u ikatu 'ym ma'e iapo re paw rupi ure. Nuruzapo kwaw ma'e purumumaranager kar haw ure. Nuruzapo kwaw ikatu 'ym ma'e teko wanuwa rupi 'ym. Na'ureremu'em kwaw ure. Aze urumume'u amo ma'e nehe, nuruzapo kwaw amo ae ma'e nehe, teko wanuwa rupi 'ym nehe. Nurumume'u kwaw Tupàn ze'eg 'ym ure. Ize'eg azeharomoete har nuzawy kwaw tatainy a'e. Uruiko tuwe a'e tatainy inuromo ure. Uruiko tuwe Tupàn huwa rupi ure no. Urerexak iko a'e. Xo ikatuahy ma'e uruzapo uruiko. A'e rupi teko ukwaw putar urereko haw a'e wà nehe. — Ikatu 'ym ma'e iapo har a'e wà, ni'i kwaw ni amo urewe wà. Ni amo nuze'eg kwaw nezewe urewe wà. ³ Tatahu pe oho ma'e ràm a'e wà, a'e zutyka'i nukwaw kwaw Tupàn ze'eg ureremimume'u kwer a'e wà. Ta'e nuzawy kwaw ma'e ikwaw pyr 'ym wanupe a'e xe. Tupàn pyr oho ma'e ràm ukwaw katu ize'eg a'e wà. ⁴ Tatahu pe oho ma'e ràm nuzeruzar kwaw ize'eg rehe wà, ta'e Zurupari nukwaw kar kwaw wanupe a'e xe. Zurupari a'e, ywy rehe har wazar romo hekon a'e. Nuexak kar kwaw a'e tatainy wanupe a'e. Tupàn ze'eg puràg a'e, Zeneruwihawete ikàgaw ipuràgaw imume'u haw a'e, nuzawy kwaw tatainy a'e. Zeneruwihawete nuzawy kwaw Tupàn a'e. (Nuzawy kwaw u a'e.) Tupàn hagapaw azeharomoete har romo hekon a'e. ⁵ Nurumume'u kwaw ureze'eg purupe ure. Zezuz Zeneruwihawete Zanezar romo heko haw urumume'u uruiko purupe. Uruiko peme uma'ereko ma'e romo ure, ta'e Zezuz urezar romo hekon

a'e xe, ta'e umume'u kar uze'eg urewe a'e xe. ⁶ — Tatainy uhyape katu putar pyhaw nehe, i'i Tupàn purupe a'e. A'e ae umuhyape katu kar watainy zanepya pe a'e, ikatuahy ma'e iapo haw rehe zanemu'e pà a'e. A'e rupi xixak a'e tatainy zàwenugar zane kury. A'e rupi xikwaw Tupàn ikàgaw zane, xikwaw ipuràg eteahy haw zane no. Xikwaw Zeneruwihawete rehe ze'egaw, a'e rupi xikwaw Tupàn ikàgaw ipuràg eteahy haw no, ta'e ikàgaw ipuràg eteahy haw a'e xe, Zeneruwihawete rehe tuz a'e xe. A'e rupi za'e izupe, — Tupàn ikàgaw ipuràg eteahy haw uhyape katu Zeneruwihawete huwa rehe a'e, za'e izupe.

⁷ Aze awa omono wemetarer ywy'a pupe a'e nehe, na'ima'enukwaw kwaw ywy'a rehe a'e nehe. Xo wemetarer rehe ima'enukwaw putar nehe. Ta'e ywy'a na'ikàg kwaw a'e xe. Uzeka putar ru'u nehe. Nezewegatete Tupàn ukwaw kar ukàgaw upuràg eteahy haw urewe a'e no. Ikwaw paw urepy'a pe har nuzawy kwaw temetarer ywy'a pupe har a'e. Uruiko a'e ywy'a ài ure. Na'urekàg kwaw ure. A'e rupi Tupàn nuexak kar kwaw urekàgaw purupe a'e. A'e rupi — Kwa, ikàg tuwe a'e awa a'e, ni'i kwaw teko a'e wà nehe, urerehe uze'eg pà a'e wà nehe. Xo ukàgaw tuwe wexak kar purupe a'e, Wekwe imur kar pà urepy'a pe a'e. A'e rupi, — Kwa, ikàg tuwe Tupàn a'e awa ipy'a pe a'e, i'i putar teko a'e wà nehe, urerehe uze'eg pà a'e wà nehe. A'e awa na'ima'enukwaw kwaw ywy'a rehe a'e. Xo wemetarer ywy'a pupe har rehe zo ima'enukwaw. Nezewegatete teko na'ima'enukwaw kwaw urekàgaw rehe a'e wà nehe. Ima'enukwaw katu Tupàn ikàgaw urepy'a pe har rehe a'e wà nehe.

⁸ Amo 'ar mehe ma'erahy tetea'u urupuraraw ure, nurupyту'u

kwaw Tupàn pe urema'ereko re ure. — Ma'e xiapo putar nehe kury, uru'e urezeupe. — Zapytu'u Tupàn pe zanema'ereko re nehe, nuru'e pixik kwaw urezeupe. Nuruzemumikahy kwaw ure. ⁹ Heta tetea'u ureàmàtry'yymar wà. Heta tetea'u uremyrpar wà no. Ureàmàtry'yymar uremugaz a'e wà. Na'urezuka kwaw wà. ¹⁰ Urumume'u Zezuz rehe ze'eg puràg oroho uruiko purupe ure. Imume'u mehe urupuraraw ma'erahy tetea'u Zezuz ài ure. Iàmàtry'yymar uzuka Zezuz a'e wà. Nezewegatete ko 'ar rehe har ipuruzuka wer urerehe a'e wà no. A'e rupi — Uzapo Tupàn hemiapo putar haw oho waiko wà, Zezuz ài a'e wà, a'e rupi upuraraw ma'erahy oho waiko a'e wà no, izàwegatete a'e wà no, i'i teko wà, urerehe uze'eg pà wà. ¹¹ Ko ywy rehe urereko mehe tuweharupi ipuruzuka wer urerehe wà, ta'e Zezuz Zanezar romo hekon a'e xe. A'e rupi teko i'i urerehe wà. — Kwa teko ipuruzuka wer wanehe wà. Wyzài 'ar mehe uzuka putar wà nehe. Pawru wiko tuwe Zezuz ài tuweharupi a'e wà, i'i urewe wà. ¹² Teko ipuruzuka wer urerehe wà, ta'e na'iatatuwawahy kwaw Zezuz rehe ze'eg puràg rehe a'e wà xe. Urumume'u a'e ze'eg peme kwehe mehe ure. Pezeruzar hehe, a'e rupi peiko putar Tupàn pyr tuweharupi nehe.

¹³ Nezewe i'i Tupàn ze'eg kwehe arer a'e. — Aze'eg kwez ihe, ta'e azeruzar hehe ihe xe. Nezewegatete urumume'u Zezuz rehe ze'egaw uruiko peme ure kury, ta'e uruzeruzar katu hehe ure no xe. (Ipuruzuka wer urerehe wà. Nuruzekaiw kwaw wanehe. Urumume'u wi wi a'e ze'eg oroho ure.)

¹⁴ Urukwaw ko ma'e ure, Tupàn hemiapo kwer ure. Umugweraw kar Zanezar Zezuz a'e. Wikuwe wi wi a'e. Zanemugweraw kar

putar a'e nehe no, Zezuz ài a'e nehe no. Uremono'og putar peinuromo a'e nehe no, zanererur pà uwa rupi a'e nehe no. ¹⁵ Urupuraraw ma'erahy kwer tetea'u ure, ta'e urumume'u Zezuz rehe ze'egaw peme ure xe. A'e rupi teko tetea'u uzeruzar putar ureze'egaw rehe a'e wà nehe. A'e rupi Tupàn uzapo putar ikatuahy ma'e tetea'u wanupe a'e nehe. A'e rupi a'e teko umume'u putar ikatu haw amo teko wanupe wà nehe no. A'e rupi ukwaw putar ikàgaw ipuràg eteahy haw a'e wà nehe no.

Zanema'enukwaw zaneremixak 'ym rehe zane

¹⁶ A'e rupi nuruzemumikahy kwaw a'e ma'erahy kwer ipuraraw ire ure. Tuweharupi uretua'ute wera'i uruiko ure, uremàno haw huwaka'i ure. Tuweharupi Tupàn umupyahu katu kar wera'u urerekwe iko a'e, uremurywete kar pà a'e. ¹⁷ Agwer ma'erahy ipuraraw paw ko 'ar rehe har a'e, nuhua'u kwaw urewe a'e. Ta'e amo 'ar mehe Tupàn umur putar ukàgaw upuràgaw urewe a'e nehe xe. Ikàgaw uhua'u wera'u ko ma'erahy kwer wi a'e. Ikàgaw nupaw pixik kwaw nehe. Xiriko tuweharupi nehe. ¹⁸ Nazazekaiw katu kwaw ma'e zaneremixak rehe zane. Zazekaiw katu ma'e zaneremixak 'ym rehe nehe. Ta'e ma'e zaneremixak a'e xe, upaw putar a'e nehe xe. A'e ma'e zaneremixak 'ym a'e nehe, nupaw pixik kwaw a'e nehe. Xiriko tuweharupi nehe.

5

¹ Zaneretekwer nuzawy kwaw zaneràpuz a'e. Aze zaneata wer amo me nehe, xizar zaneràpuz. Nezewegatete zanemàno mehe nehe, Tupàn pe zaneho mehe nehe, xizar putar zaneretekwer nehe. Tupàn uzapo putar zaneràpuz ràm a'e nehe, uzepyr ywate a'e nehe.

Nupaw pixik kwaw zaneràpuz a'e pe har zanewi nehe. ² Ko 'ar rehe kury, zaneho wer tuwe zepe zaneràpuz rà m me kury. A'e tàpuz a'e, zaneretekwer ywate àràm romo hekon a'e. ³ Aze ximunehew zaneretekwer rà m ipyahu ma'e rà m nehe, zane kamir ài nehe. A'e rupi nazaiko kwaw hetekwer 'ym ma'e romo ywate nehe. ⁴ Ko tàpuz pupe zanereko mehe xipuraraw ma'erahy. Zanema'eahy no. Nazanepureityk wer kwaw zaneretekwer rehe. Nan. Xiputar zaneretekwer ipyahu ma'e rà m zane. Zaneretekwer ipyahu ma'e hereko mehe nehe, zaikuwe putar tuweharupi nehe, zane mào pixik 'ym pà nehe. ⁵ Tupàn umume'u zaneretekwer ipyahu ma'e rà m zane a'e. A'e rupi xikwaw zanereko àwàm kury. Umur Wekwe zanepy'a pe a'e. A'e rupi xikwaw zaneretekwer ipyahu ma'e rà m hereko àwàm kury. Xikwaw amogwer ikatu ma'e zane we hemiapo rà m no, Tupàn hemiapo rà m no.

⁶ A'e rupi nuruzemumikahy kwaw ure, nurukyze pixik kwaw ma'erahy wi ure. Uruk waw ko ma'e. Xe ureretekwer pe urereko mehe, uruiko muitea'u Zanezar heko haw wi. ⁷ Nurue xak kwaw Tupàn urewe hemimur rà m. Uruzeruzar hehe. ⁸ Urerurywete tuwe ure, ta'e urepurezar wer tuwe zepe ko ureretekwer rehe ure xe, Zanezar pyr ureho pà ure xe. ⁹ A'e rupi, paw rupi amogwer ma'e wanuwi, xe urereko mehe, a'e pe urereko mehe no, urepurapo wer tuwe Zanezar hemiapo putar haw rehe, imurywete kar pà ure. ¹⁰ Ta'e teko paw oho putar Zaneruwihawete huwa rupi a'e wà nehe xe. Zaneruwihawete a'e nehe, umume'u putar ko ywy rehe har wanemiapo kwer amogwer teko wanuwa rupi a'e nehe. Umekuzar putar wanemiapo kwer

wanupe nehe. Aze wanemiapo kwer ikatu nehe, uzapo putar ikatu ma'e wanupe nehe no. Aze na'ikatu kwaw nehe, uze pyk putar wanehe nehe.

Zaneruwihawete zanemuigo kar Tupàn imyrypar romo a'e

¹¹ Uruk waw Tupàn wi urekyze haw ure. A'e rupi urumume'u ize'eg oroho uruiko purupe. Aze teko uzeruzar hehe wà nehe, urerurywete putar nehe. Tupàn zane kwaw katu paw rupi a'e. Tuwe hekwaw pe pepy'a pe nezewegatete pe nehe no. ¹² — Uruiko tuwe Zezuz hemimono karer romo ure, nuru'e zuapyri kwaw peme. Nan. Urumume'u agwer ma'e peme kury, a'e rupi penurywete putar urerehe nehe. — Kwa, Pawru ikatua hy tuwe a'e wà, pepuner peze haw rehe teko wanupe nehe, urerehe peze'eg pà nehe. A'e rupi aze teko i'i peme wà nehe, — Kwa, Pawru na'ikatu kwaw a'e wà, aze i'i peme wà nehe, — Nan kwaw pa. Ikatua hy a'e wà, pepuner peze haw rehe wanupe nehe, urerehe peze'eg pà nehe. ¹³ — He'o ma'e romo wanekon a'e wà, i'i amo waiko urewe wà. Uruma'ereko uruiko Tupàn pe ure. (Nukwaw kwaw Tupàn hemiapo putar haw a'e wà, a'e rupi — He'o ma'e, i'i urewe wà.) — He'o 'ym ma'e romo wanekon a'e wà, i'i amo ae waiko urewe wà. Azapo xo ikatu ma'e zo paw rupi ihe, pemukàg pà ihe. (Nazekaiw kwaw waze'eg rehe ihe.) ¹⁴ Zaneruwihawete ure amutar katu a'e, a'e rupi ureruzar ize'eg uruiko ure no. Ta'e urukwaw ko ma'e xe. Pitài awa a'e, umào teko wanekuzaromo paw rupi a'e. A'e rupi teko paw umào ma'e kwer ài wanekon a'e wà, inuromo a'e wà. ¹⁵ Umào teko wanekuzaromo paw rupi. A'e rupi nehe, tuwe hehe uzeruzar ma'e nuiko kwaw uzeupe zutyka'i ma'e iapo har romo a'e wà

nehe. Nan. Wiko putar ma'e iapo pà Zaneruwihawete pe wà nehe. Wanekuzaromo umàno ma'e kwer romo hekon a'e. Ukweraw wi ma'e kwer romo hekon a'e.

¹⁶ A'e rupi aze pema'enukwaw amogwer wanehe nehe, peiko zo uzeruzar 'ym ma'e wazàwe nehe. Pema'enukwaw zo uzeruzar 'ym ma'e wazàwe nehe. Kwehe mehe te Zaneruwihawete rehe zanema'enukwaw uzeruzar 'ym ma'e wazàwe zane. Ko 'ar rehe nazanema'enukwaw kwaw nezewe kury. ¹⁷ Aze teko uze-mono'og Zaneruwihawete in-uromo a'e wà nehe, teko ipyahu ma'e romo wanekon putar a'e wà nehe. Upytu'u putar ikatu 'ym ma'e iapo re wà nehe, ta'e waneko awer kwehe arer upaw putar a'e nehe xe. Ipyahu ma'e uhem putar wà wanupe nehe kury. Ipytu'u wer ikatu 'ym ma'e iapo re wà nehe. ¹⁸ Tupàn a'e ae zaneapo ipyahu ma'e romo a'e. Kwehe mehe zaiko iàmàtry'ymar romo zane. Umur kar Zaneruwihawete ywy rehe a'e, imumàno kar pà zanerekuzaromo a'e. A'e rupi ko 'ar rehe zaiko imyrypar romo zane kury. Pemume'u heze'eg amogwer wanupe nehe, i'i iko zanewe. — A'e mehe uzeruzar putar herehe wà nehe, a'e mehe wiko putar hemyrypar romo wà nehe, i'i iko zanewe. ¹⁹ Nezewe uruze'eg uruiko purupe ure. — Tupàn pemuigo kar umyrypar romo a'e, ta'e umur kar Zaneruwihawete ywy rehe a'e xe, penekuzaromo imumàno kar pà a'e xe. Tupàn na'ima'enukwaw kwaw penemiapo kwer ikatu 'ym ma'e rehe. Umume'u umyrypar romo pemuigo kar haw urewe, uru'e uruiko purupe. — Pemume'u peho amogwer teko wanupe nehe, i'i iko urewe, uru'e uruiko teko wanupe.

²⁰ Uruiko xe Zaneruwihawete her rehe uruze'eg pà peme. — Peiko zo Tupàn iàmàtry'ymar

romo nehe, uru'e peme. — Tuwe Tupàn pemuigo kar umyrypar romo a'e nehe, uru'e peme. ²¹ Zaneruwihawete nuzapo pixik kwaw ikatu 'ym ma'e a'e. Tupàn ipurupyro wer zanerehe a'e. A'e rupi uzepyk Zaneruwihawete Zezuz rehe, zaneremiapo kwer ikatu 'ym ma'e rehe. A'e rupi Tupàn umur ukatu haw zanewe kury, ta'e Zaneruwihawete in-uromo zazemono'og zaiko zane xe. A'e rupi — Ikatu ma'e ài peiko ihewe kury, i'i Tupàn zanewe kury.

6

¹ Uruma'ereko uruiko Tupàn in-uromo ure. A'e rupi urenoz ma'e peme kury. Tupàn pepuhareko katu a'e. Peityk zo ikatu haw nehe. Pezewyr zo ikatu 'ym ma'e pe nehe. ² Tupàn uze'eg purupe a'e, uze'eg imuapyk kar pà pape rehe a'e.

- Amo 'ar mehe azeapyka katu putar purehe ihe nehe.
- Aze herenoz pe a'e 'ar mehe nehe, apuenu katu putar ihe nehe, i'i Tupàn purupe.
- A'e 'ar mehe apurupyro putar ihe nehe.
- Aze pezeruzar herehe a'e 'ar mehe nehe, apupytywà putar ihe nehe, pepyro pà nehe, i'i purupe.

Ihe Pawru aze'eg peme ihe kury. — Azeharomoete uhem a'e 'ar kwez kury. Azeharomoete penenu putar a'e nehe kury, azeharomoete pepyro putar a'e nehe no, hehe pezeruzar mehe a'e nehe, a'e peme kury. ³ Aze mo teko i'i urewe wà, — Kwa, Pawru Tupàn ze'eg imume'u har romo hekon a'e. Uzapo ikatu 'ym ma'e a'e, a'e rupi nazeruzar kwaw Zezuz rehe ihe nehe, aze mo i'i urewe wà, uruzemumikahy mo ure. Uzemumikahy mo Tupàn a'e no. A'e rupi nuruzapo kwaw ikatu 'ym ma'e ure, nurumuze'eg kar kwaw teko nezewe ure.

4 Nan. Ma'e paw iapo mehe uruexak kar Tupàn hemiruze'eg romo urereko haw purupe. Ma'e na'ikatuahy kwaw urewe. Uruàro imukatu haw uruiko ure. Uzeruzar 'ym ma'e ureputupyk a'e wà. Na'urepuruzukaiw kwaw wanupe. Urupuraraw ma'erahy uruiko. Nuruzàn kwaw izuwi. Urema'ereko haw zawaiw katu urewe. Nurupyту'u kwaw Tupàn ze'eg imume'u re. ⁵ Uzeruzar 'ym ma'e urepetepetek a'e wà. Uremunehew kar zemunehew paw pe wà no. Ipuruzuka wer zepe urerehe wà no. Uzemono'og ureruwake urezuka haw rehe wà. Amo 'ar mehe uruma'ereko tetea'u. Urumumaw 'ar tetea'u ureker 'ym pà uremai'u 'ym pà. ⁶ Ikatu haw pupe, ize'eg kwaw paw pupe, urepuruzukaiw 'ymaw pupe, uruexak kar Tupàn hemiruze'eg romo urereko haw purupe ure. Ta'e Tekwe Puràginuromo uruexak kar puruamutar haw azeharomoete har ure xe. ⁷ Ta'e urumume'u ze'eg azeharomoete har ure xe. Ta'e Tupàn umur ukàgaw urewe a'e xe. Xo ikatuahy ma'e uruzapo oroho uruiko. A'e rupi urupuner Tupàn ze'eg imume'u haw rehe. A'e rupi — Ikatu 'ym ma'e iapo har romo wanekon a'e wà, ni'i kwaw amo urewe wà. ⁸ Amo teko uremuawate katu wà. Amo ae teko imaranugar urewi wà. Amo uze'eg zemueteahy urerehe wà. Amo ae uze'eg katuahy urerehe wà. — Hemu'em ma'e wà, i'i amo urewe wà. Ze'eg azeharomoete har urumume'u oroho uruiko purupe. ⁹ Teko paw ukwaw Tupàn ze'eg imume'u har romo urereko haw a'e wà. Nuzekaiw kwaw ureze'eg rehe wà. — Peàmàtryry'ymar pezuka putar kutàri a'e wà nehe kury, i'i teko urewe tuweharupi wà. Na'urezuka kwaw a'e wà rihi. Uzepyk urerehe wà. Na'urezuka kwaw wà. ¹⁰ Ureàmàtryry'ymar ipurumuzemumikahy kar wer

zepe urerehe wà. Urerurywete tuweharupi. Hemetarer 'ym ma'e ài uruiko. Teko tetea'u wiko hemetarer katu ma'e ài a'e wà, ta'e urumuigo kar nezewe nugar romo ure wà xe. Ta'e uzeruzar katu Zezuz rehe a'e wà xe, ureze'eg henu mehe a'e wà xe. Ma'e hereko 'ymar ài uruiko. Ma'e paw hereko har ài uruiko, ta'e uruiko putar Tupàn pyr tuweharupi nehe xe. Umur putar ma'e tetea'u urewe a'e nehe.

¹¹ Pe uremyrypar ureremiamutar Korin tawhu pe har pe. Urumume'u tuwe ma'e kwez peme ure, ureremu'em 'ym pà ure. Ureakatuwaw katu tuwe penehe. ¹² Nurupyту'u kwaw peamutar ire. ¹³ Peiko hepurumuzàmuzàg ài ihewe. Aze'eg peme hepurumuzàmuzàg zàwenugar wanupe heze'egaw ài ihe kury. Peiko urezàwegatete nehe. Nurupyту'u kwaw peamutar ire ure. Ureamutar wi wi pe nehe no.

Petyryk ikatu 'ym ma'e wanuwi nehe

¹⁴ Ximuzuwake kawaru amo kawaru rehe zane, ywramawa heraha kar pà wanupe zane. Aze kawaru ipy iho wer ko rupi nehe, aze kawaru inugwer iho wer kwe rupi nehe, màràzàwe nezewe mehe nehe kury. Nezewegatete aze neremireko wer nehe, ereko zo uzeruzar 'ym ma'e nehe, neremireko romo nehe. Aze nemen wer nehe, ereko zo uzeruzar 'ym ma'e nehe, nemen romo nehe. Ta'e nepurapo wer putar zepe ikatu ma'e rehe nehe xe, neremireko ipurapo wer putar zepe ikatu 'ym ma'e rehe a'e nehe no. Nemen a'e rupi katete nehe no. Ikatu ma'e nupuner kwaw weko haw rehe ikatu 'ym ma'e wapyr wà. Tatainy rehe har nupuner kwaw ipytunaw rehe har wapyr weko haw rehe wà.

15 Zaneruwihawete ze'eg uzawy Meriaw ze'eg a'e, Zurupari ze'eg a'e. Uzeruzar ma'e hemiapo putar haw uzawy uzeruzar 'ym ma'e hemiapo putar haw a'e. 16 Tupàn a'ua'u wanàpuz me uzemono'og ma'e a'e wà, noho kwaw Tupànete hàpuzuhu pupe a'e wà. Uruiko Tupàn hàpuzuhu ài ure. Nezewe i'i Tupàn ze'eg kwehe arer a'e.

— Aiko putar wapyr ihe nehe.

Aiko putar watupàn romo ihe nehe.

Wiko putar heremaihu romo a'e wà nehe no.

17 A'e rupi nezewe i'i Zanezar a'e.

— Etyryk ikatu 'ym ma'e wanuwi nehe.

Ezemuza'ak wanuwi nehe, i'i zanewe.

18 Aiko putar penu romo ihe nehe.

Peiko putar hera'yr romo herazyr romo pe nehe no,

i'i Zanezar Ikàg Wera'u Ma'e purupe.

7

1 A'e ma'e Tupàn umume'u zanewe paw rupi a'e, hemyrpar heremiamutar wà. Uzapo putar a'e ma'e ureremimume'u kwer rupi paw rupi a'e nehe. A'e rupi zatyryk ikatu 'ym ma'e wi paw rupi zane nehe. Aze amo ma'e umuaiw zaneretekwer nehe, zatyryk izuwi nehe. Aze amo ma'e umuaiw zanerekwe nehe, zatyryk izuwi nehe no. Zazemonokatu tuwe Tupàn pe nehe, ikatu 'ym ma'e wi zanetyryk pà paw rupi nehe no. Ximuwete katu Tupàn nehe, hehe zanezeruzar pà nehe, hagaw 'ym pà nehe.

Hurywete Pawru a'e kury

2 Ureamutar katu pe nehe. Nuruzapo kwaw ikatu 'ym ma'e ure. Nuruzapo kar kwaw ikatu 'ym ma'e peme. Na'ureremu'em kwaw peme, ma'e ipyhyk pà pewi. 3 Nurumume'u kwaw agwer ma'e peme, penemiapo kwer ikatu 'ym

ma'e imume'u pà peme. Apuamutar katu ihe. Ximot peamutar katu a'e no. Azeharomoete peiko ureremiamutar katu romo pe. Urekeruwa mehe nurupyту'u kwaw peamutar ire nehe. Uremàno re nurupyту'u kwaw peamutar katu re nehe no. 4 Xo ikatu ma'e pezapo peiko kury. Akwaw katu pekatu haw ihe kury. Herurywete pekatu haw rehe. Ma'erahy tetea'u urupuraraw uruiko. Napyту'u kwaw herurywete re nehe.

5 Maxeton ywy rehe urehem ire nurupyту'u kwaw urema'ereko re. Nurupyту'u kwaw ma'erahy ipuraraw ire. Teko ipuruzukaiw urewe wà. Ureàmàtyry'ym wà. — Aipo uzeruzar ma'e xe har upuir putar Tupàn wi a'e wà nehe, uru'e zepe a'e mehe. 6 A'e rupi, Tupàn umuryw kar uzemumikahy ma'e a'e, ta'e umur kar Xit urepyr a'e xe. A'e rupi urerurywete urepyr ihemaw rehe ure. Tupàn a'e, umur kar Xit urepyr a'e, uremurywete kar pà a'e, ta'e Tupàn umuryw kar uzemumikahy ma'e tuweharupi a'e wà xe. 7 Urerurywete hexak mehe. Umume'u peneko haw urewe. Urerurywete henu mehe no. — Korin tawhu pe har ipurexak wer nerehe a'e wà, i'i ihewe. — Uzemumikahy ikatu 'ym ma'e wemiapo kwer rehe wà no, i'i ihewe. — Umume'u nekatu haw waiko purupe wà, i'i ihewe. A'e rupi herurywete wera'u ihe kury, ta'e umume'u peneko haw ihewe a'e no xe.

8 A'e hepape ipy a'e, pemuzemumikahy kar a'e, ta'e amume'u penemiapo kwer ikatu 'ym ma'e peme ihe xe. Nazemumikahy kwaw a'e pape imono kar awer rehe. — Nepape imugeta mehe uzemumikahy a'e wà, i'i ihewe wà. Azemumikahy wewer henu mehe ihe no. 9 Ko 'ar rehe herurywete kury. Naherurywete kwaw pezemumikahy awer rehe. Pezemu-

mikahy penemiapo kwer rehe. A'e rupi pepytu'u ikatu 'ym ma'e iapo re a'e 'ar mehe. A'e rupi herurywete kury. Tupàn pemunryk ikatu 'ym ma'e wi a'e, ta'e pezemumikahy pe no xe. A'e rupi ikatu hepape ipy a'e, peme imono kar pyrer a'e. Nuruzapo kwaw ikatu 'ym ma'e ure, peme imono kar pà ure. Imono kar awer ikatuahy. ¹⁰ Aze teko uzemumikahy wemiapo kwer ikatu 'ym ma'e rehe wà nehe, Tupàn umupyahu kar putar wapy'a a'e wà nehe. Upyro putar a'e teko tatahu wi a'e wà nehe. A'e mehe a'e teko nuzemumikahy kwaw a'e wà nehe. Aze teko ko ywy rehe har uzemumikahy e wemiapo kwer rehe wà nehe, aze na'izewyr wer kwaw Tupàn pe a'e mehe wà nehe, umàno putar wà nehe, (oho putar tatahu pe wà nehe). ¹¹ Pekwaw Tupàn ikatu haw kwez kury. Pezemumikahy pe. Pekatu wera'u kury. Petyryk wer tuwe ikatu 'ym ma'e wi kury. Pepurukwaw kar wer ikatu 'ymaw wi petyrykaw rehe amo teko wanupe kury. Peikwahy pe, ta'e amo pepyr har uzapo ikatu 'ym ma'e a'e xe. Pepytuhegatu no. — Mâràzàwe tuwe naximupyту'u kar kwaw agwer ma'e iapo re zane, xe zane-mytepe zane, peze peiko kury. — Azeharomoete xiruzar Tupàn kury, peze peiko kury. — Aze amo teko uzapo wi agwer ma'e a'e wà nehe, ximono kar putar a'e teko zanemyter wi tàrityka'i zane wà nehe, peze peiko kury. Naheta kwaw agwer ikatu 'ymaw penehe kury. Pekwaw kar pekatu haw kwez ihewe kury.

¹² Azapo a'e pape ihe, ikatu 'ym ma'e iapo awer imume'u pà peme ihe. Nazapo kwaw a'e pape ikatu 'ym ma'e iapo har imume'u awer rehe zutyka'i ihe. Nan. Ureamutar katu pe. A'e rupi azapo a'e pape ihe, ta'e hepurukwaw kar wer ureamutar katu haw rehe

peme ihe xe, Tupàn huwa rupi ihe xe. ¹³ A'e rupi urerurywete, ta'e ureamutar katu pe xe. Xit hurywete pepyr wiko mehe a'e, ta'e pekatu izupe pe xe. Xe uhem mehe umume'u pekatu haw urewe, a'e rupi urerurywete ure no. ¹⁴ — Korin tawhu pe har zaneamutar katu a'e wà, a'e Xit pe ihe, pepyr iho 'ym mehe ihe. A'e re oho pepyr. Pezapo ikatu ma'e izupe, ureamutar katu haw ikwaw kar pà izupe. A'e rupi herurywete. Tuweharupi urumume'u ze'eg azeharomoete har peme. Nezewegatete amume'u ze'eg azeharomoete har izupe ihe no, penehe heze'eg pà ihe no. Pepyr oho mehe wexak ureamutar katu haw a'e. ¹⁵ A'e rupi Xit peamutar katu wera'u tuweharupi a'e no. Ta'e ima'enukwaw katu peneko awer rehe xe. Pepureruzar wer ize'eg rehe. Ima'enukwaw katu heruzar awer rehe. Pepyr iho mehe pemuixe katu kar no. Pekyze izuwi, ta'e weraha heze'eg peme a'e xe. ¹⁶ Herurywete ihe kury, ta'e peruzar heze'eg kury xe. Pezapo putar xo ikatuahy ma'e nehe kury.

8

Penurywete penemetarer ikurer imur rehe nehe

¹ Herywyr wà, hereinyr wà. Hepurukwaw kar wer Maxeton ywy rehe Tupàn ma'e hemiapo kwer rehe peme ihe. ² Upuraraw ma'erahy tetea'u waiko a'e wà, ta'e uzeruzar Zezuz rehe a'e wà xe. Zurupari ipurumupyту'u kar wer wanehe wazeruzar ire a'e, ma'erahy ipuraraw kar pà wanupe a'e. Nupyту'u kwaw uzeruzar ire wà. Hurywete wà. A'e rupi omono temetarer tetea'u uzeruzar ma'e hemetarer 'ym ma'e wanupe wà. Hemetarer katu 'ym ma'e romo wanekon wà. ³ Heta mehe omono temetarer wanupe wà. Te hemetarer pixika'i ma'e a'e wà no, omono wemetarer ikurer

wanupe a'e wà no. — Pemono kar penemetarer wanupe nehe, na'e kwaw wanupe ihe. A'e ae omono uze'eg rupi wà. ⁴ — Oromono putar temetarer peme ure nehe, i'i urewe wà. — A'e rupi pepuner Tupàn hemiruze'eg Zutez ywy rehe har wapytywà haw rehe nehe, i'i urewe wà. ⁵ — Pemur temetarer tetea'u urewe nehe, nuru'e kwaw wanupe. Urepy-tuhegatu wanemetarer imono'og pyrer hexak mehe. — Urepurapo wer tuwe neremiapo putar haw rehe ure, i'i Tupàn pe wà. A'e re uze'eg nezewegatete urewe a'e wà no. Ta'e Tupàn uputar nezewe a'e no xe. ⁶ A'e rupi uruze'eg Xit pe ure no. — Erezypyrog kwez temetarer imono'og pà ne. A'e rupi eiko wiwi imono'ogar romo ne nehe kury, uru'e izupe. A'e rupi pepytywà putar a'e nehe, temetarer imono'ogaw rehe a'e nehe. Ta'e pezamutar katu Tupàn pe no xe. ⁷ Hemetarer katu ma'e ài peiko, ta'e pezeruzar katu Zezuz rehe pe xe. Ta'e pekwaw katu peze'egatu haw xe. Ta'e pekwaw katu ma'e xe. Ta'e pepurupytywà wer tuwe amogwer uzeruzar ma'e wanehe xe. Ta'e ureamutar katu pe no xe. A'e rupi aze pemur temetarer ko 'ar rehe nehe, penekyty'ym 'ym pà nehe, ikatu putar urewe nehe. Ta'e pezamutar katu Tupàn pe xe. Uruputar tuwe nezewe haw ure.

⁸ Māràn temetarer pemur putar nehe. Namume'u kwaw peme nehe. Aze pepurumur wer tuwe temetarer rehe nehe, akwaw putar pekatu haw nehe. — Azeharo-moete pezamutar katu Tupàn pe, pezamutar katu amogwer uzeruzar ma'e pe wà no, a'e putar peme nehe. ⁹ Ta'e pekwaw Zanezar Zezuz Zaneruwihawete zanepuhareko haw uhua'u haw pe xe. Ma'e paw hereko har romo hekon. Hemetarer katu ma'e

romo hekon. Hemetarer 'ym ma'e romo uzeapo ywy rehe ur mehe. Uzezuka kar penekuzaromo. A'e rupi napeho kwaw tatahu pe nehe. Hemetarer katu ma'e romo pemuigo kar putar nehe, ta'e wiko hemetarer 'ym ma'e romo penekuzar romo kwehe mehe xe.

¹⁰ A'e rupi nezewe aze'eg peme ihe kury, ko ma'e rehe ihe kury. Pezypyrog temetarer imono'og pà kwez amo kwarahy rehe. Aze pemumaw imono'ogaw ko 'ar rehe nehe, ikatu putar ihewe nehe. Pe ràgypy pepurupytywà wer wanehe. Pe ràgypy pepytywà pe wà. Ikatuahy nezewe awer. ¹¹ Pezypyrog temetarer imono'og pà amo kwarahy upaw ma'e kwer rehe. A'e rupi pemumaw wapytywà haw nehe kury. Aze pepurumur wer hehe nehe, ikatuahy nezewe mehe ihewe nehe. Aze penemetarer uhua'u nehe, pemur temetarer tetea'u nehe. Aze naheta tetea'u kwaw penemetarer nehe, pemuza'aka'i nehe, ikurer imur pà wanupe nehe. ¹² Aze pepurumur e wer ma'e rehe wanupe nehe, pekatu putar Tupàn pe nehe. Aze pixika'i nehe, pekatu putar izupe nehe no, ta'e napeiko kwaw hemetarer katu ma'e romo pe xe. Napepuner kwaw ma'e tetea'u imono haw rehe nehe, ta'e napereko kwaw pe xe.

¹³⁻¹⁴ Aze mo napereko iwer ma'e, nainoz iwer mo ma'e peme. Pereko ma'e ko 'ar rehe. Zutez ywy rehe har nuwereko kwaw ma'e ko 'ar rehe a'e wà. A'e rupi aze pepytywà pe wà nehe, pekatu putar ihewe nehe. A'e rupi amo 'ar mehe nehe, aze napereko kwaw ma'e nehe, a'e ae pepytywà putar a'e 'ar mehe a'e wà nehe no. A'e rupi uhyk putar ma'e peme paw rupi nehe. ¹⁵ Ta'e nezewe i'i Tupàn ze'eg kwehe arer a'e xe.

— Amo awa omono'og ma'e tetea'u

uzeupe a'e. Uhyk izupe.

Amo ae awa nomono'og tetea'u kwaw ma'e a'e. Xo màràn ma'e zo omono'og uzeupe. Uhyk izupe a'e no.

Xit weraha temetarer a'e nehe

¹⁶ Urumume'u Tupàn ikatu haw izupe ko 'ar rehe ure kury, ta'e Xit ipurupytywà wer penehe a'e xe, urezàwe a'e no. Ta'e Tupàn pepytywà kar izupe a'e no xe.

¹⁷ — Eho Korin tawhu pe nehe ty, temetarer imono'og pà nehe ty, uru'e Xit pe. Hurywete henu mehe a'e, ta'e a'e ae ipurupytywà wer penehe a'e xe. A'e rupi oho pepyr a'e. ¹⁸ Oromono kar putar amo ae awa hupi ure nehe no. Uzeruzar ma'e romo hekon a'e no. Uzeruzar ma'e taw nàràgatu har umume'u ikatu haw paw rupi a'e wà, ta'e a'e umume'u katu Tupàn ze'eg puràg oho iko purupe a'e xe. ¹⁹ Uzeruzar ma'e a'e wà, wexaexak a'e awa a'e wà, urerupi wata ma'e romo imuigo kar pà a'e wà. Wata iko urerupi kury, urepytywà iko temetarer imono'og pà kury, Zutez ywy rehe har wanupe heraha pà kury. Ta'e uzamutar katu Tupàn a'e xe, ta'e ipurexak kar wer Tupàn ikàgaw rehe ipuràgaw rehe purupe a'e xe, ta'e ipurexak kar wer ipurupytywà haw rehe a'e no xe, purupe a'e no xe.

²⁰ Aze ru'u amo ize'eg wer urerehe wà. — Imunar ma'e wà, aze ru'u i'i putar urewe wà nehe. — Nomono kwaw a'e temetarer hemetarer 'ym ma'e wanupe a'e wà, aze ru'u i'i putar urerehe wà. Nan kwaw pa. Napokok kwaw a'e temetarer rehe ihe. Xit omono'og oho iko a'e, heraha pà Zutez ywy rehe har wanupe a'e. A'e rupi, — Imunar ma'e, ni'i kwaw ihewe wà nehe. Nurupyhyk kwaw urezeupe ure. Oromono kar putar a'e temetarer paw rupi katete ure nehe, uzeruzar ma'e hemetarer 'ym ma'e wanupe ure nehe. ²¹ Xo

ikatuahy ma'e rehe zo urepurapo wer Zanezar huwa rupi ure, teko wanuwuwa rupi ure.

²² A'e rupi oromono kar urerywyr kwez wanupi ure no. — Epytywà amogwer uzeruzar ma'e ne wà nehe, uru'e izupe tuweharupi. Tuweharupi upytywà oho iko a'e wà. Ukwaw pekatu haw a'e. A'e rupi ipurupytywà wer penehe a'e no. ²³ Xit a'e, herehe we uma'ereko ma'e romo hekon a'e, pepytywà har romo hekon a'e. Amogwer tywyr a'e wà, Xit hupi wata ma'e a'e wà, weraha putar amogwer uzeruzar ma'e waze'eg peme a'e wà nehe no. Weraha putar temetarer a'e wà nehe no. Ikatu ma'e romo wanekon a'e wà, Zaneruwihawete ikàgaw ipuràgaw hexak kar har romo wanekon a'e wà no. ²⁴ Pezamutar katu tuwe a'e awa pe wà nehe. A'e rupi uzeruzar ma'e taw nàrànar wexak putar pekatu haw wà nehe. Pepuruamutar katu. Ta'e pemono kar putar penemetarer ikurer wanupe nehe xe. A'e rupi aze urumume'u pekatu haw nehe, — Azeharomoete ikatuahy a'e wà, i'i putar peme wà nehe. — Azeharomoete peze'eg, i'i putar urewe wà nehe, imono kar pà a'e wà.

9

Uzeruzar ma'e omono'og temetarer a'e wà, Zutez ywy rehe har wanupe imono kar pà a'e wà

¹ — Pepytywà Zutez ywy rehe har pe wà nehe, Tupàn rehe uzeruzar ma'e pe wà nehe. Pemono kar temetarer wanupe nehe, na'e wi kwaw peme nehe. Ta'e pepurupytywà wer wanehe pe xe. ² Pepurupytywà wer wanehe. Akwaw pekatu haw ihe. Amume'u pekatu haw Maxeton ywy rehe har wanupe. — Zanerywyr Kere ywy rehe har a'e wà, kwezomo kwarahy mehe ipurupytywà wer Zutez ywy rehe har wanehe a'e wà,

a'e wanupe. Henu mehe wà, Maxeton ywy rehe har ipurupytywà wer Zutez ywy rehe har wanehe a'e wà no. ³ A'e rupi ko 'ar rehe amono kar putar herywyw pepyr ihe wà nehe kury. A'e rupi wexak putar temetarer penemimono'og kwer a'e wà nehe. — Azeharomoete uzamutar katu amogwer uzeruzar ma'e a'e wà, i'i putar peme wà nehe. Aze pemono'og temetarer tàrityka'i nehe, uhyk putar nehe, pepyr wahem mehe nehe. ⁴ Aze uhem pepyr wà nehe, aze nuhyk kwaw temetarer a'e mehe nehe, hemaranugar putar tuwe wanuwi ihe nehe, ta'e amume'u penemimono'og kwer kwez wanupe ihe xe. Pamaranugar putar wanuwi pe nehe no. ⁵ A'e rupi amono kar ko awa herenataromo ihe wà. A'e rupi umuhyk putar penemimur rà m a'e wà nehe, heho zanune a'e wà nehe. Pepyr hehem mehe uhyk putar nehe. A'e rupi — Umur e temetarer a'e wà, ta'e ipurumur wer tuwe hehe a'e wà xe, a'e putar wanupe nehe, penehe heze'eg pà nehe. — Nahekyty'ym kwaw a'e wà, i'i putar penehe a'e wà nehe no. ⁶ Pema'enukwaw ko ma'e rehe nehe. Aze awa nutym kwaw ma'eà'yz tetea'u nehe, pixika'i putar hemipo'o rà m izupe nehe. Aze awa utym ma'eà'yz tetea'u nehe, uhua'u hemipo'o rà m izupe nehe.

⁷ Pe pitàitàigatu pemono penemetarer penemimutar rupi nehe, pezemumikahy 'ym pà nehe. Tuwe penurywete imono mehe nehe. Peze'eg zo nezewe nehe. — Aze namono kwaw nehe, Tupàn uzepyk putar herehe nehe, a'e rupi amono putar nehe, peze zo imono mehe nehe. Aze awa omono ma'e Tupàn pe nehe, aze hurywete imono mehe nehe, Tupàn uzamutar katu putar a'e awa a'e nehe. ⁸ Tupàn upuner ma'e tetea'u imur haw rehe peme a'e. A'e rupi uhyk putar

peme tuweharupi nehe. A'e rupi aze peporomono wer ikurer rehe nehe, amo Tupàn hemiruze'eg pe nehe, pepuner imono haw rehe nehe, ta'e uhyk putar penemetarer a'e nehe xe. ⁹ Nezewe i'i Tupàn ze'eg kwehe arer a'e.

— Omono Tupàn ma'e tetea'u wekyty'ym 'ym pà a'e, ma'e hereko 'ymar wanupe a'e.

Tuweharupi ikatu wanupe a'e, i'i ze'eg kwehe arer.

¹⁰ Tupàn a'e, umur ma'eà'yz itymar pe a'e. Umur temi'u zanewe no. Nezewegatete umur putar ma'e peme a'e nehe no, te uhyk putar peme nehe no. A'e mehe pemono penemetarer ikurer nehe, ma'e hereko 'ymar wanupe nehe. ¹¹ Umuhyk putar ma'e peme nehe, a'e rupi pepuner ma'e imono haw rehe ma'e hereko 'ymar wanupe nehe no. A'e rupi teko tetea'u umume'u putar Tupàn ikatu haw izupe a'e wà nehe, ta'e ureraha putar temetarer penemimur kwer wanupe ure nehe xe. ¹² Aze pezapo ko ma'e pe nehe, pepytywà putar Tupàn hemiruze'eg pe wà nehe. A'e rupi umume'u putar Tupàn ikatu haw izupe a'e wà nehe, umume'u putar teko wanupe a'e wà nehe no. ¹³ Aze pepytywà Tupàn hemiruze'eg nezewe pe wà nehe, teko tetea'u umume'u putar Tupàn ikàgaw ipuràgaw izupe a'e wà nehe, uzeupeupe a'e wà nehe no, ta'e pezeruzar tuwe Zaneruwihawete rehe ze'eg puràg rehe pe no xe. — Kwa, ikatuahy a'e wà, nahekyty'ym kwaw a'e wà, i'i putar peme a'e wà nehe no. — Ta'e umur temetarer zanewe a'e wà xe, amogwer uzeruzar ma'e wanupe a'e wà no xe, i'i putar peme a'e wà nehe no. ¹⁴ A'e rupi peamutar katu wà nehe. A'e rupi uze'eg putar Tupàn pe wà nehe, penehe wà nehe. Ta'e Tupàn pepuhareko

katu tuwe a'e no xe. ¹⁵ Ximume'u Tupàn ikatu haw izupe nehe, ta'e umur e wa'yr zanewe a'e xe. Ta'yr ikatuahy a'e. Teko nupuner kwaw ikatuahy haw imume'u haw rehe paw rupi a'e wà. Ta'e ikatu haw uhua'u wera'u tuwe a'e xe.

10

Pawru wiko tuwe Zezuz hemi-mono kar romo a'e

¹ Ihe Pawru ihe. Tupàn hemur kar pepyr a'e. A'e rupi amume'u ize'eg peme ihe. Nezewe i'i teko waiko ihewe a'e wà. — Korin tawhu pe har wapyr nereko mehe nereze'eg ahyahy kwaw wanupe. Aze multe ereiko wanuwi, xo a'e mehe zo ereze'eg ahyahy wanupe, i'i waiko ihewe wà. Zeneruwihawete nuze'eg ahyahy kwaw purupe a'e, a'e rupi naze'eg ahyahy kwaw peme ihe kury. ² Aze peruzar heze'eg nehe, naze'eg ahyahy kwaw peme nehe, pepyr heho mehe nehe. — Pawru a'e, uzapo ma'e iko amogwer ko ywy rehe har wazàwe a'e, nuzapo kwaw ma'e Tupàn ze'eg imume'u har ài a'e, aze i'i herehe wà nehe, nakyze kwaw wanuwi ihe nehe. Aze'eg ahyahy putar wanupe nehe. ³ Azeharomoete zaiko ywy rehe zane. Nazaiko kwaw ywy rehe har uzeruzar 'ym ma'e wazàwe. Naza-puràmàtry'yim kwaw ywy rehe har wazàwe. Wikwahy tàrityka'i a'e wà. Hewyrowyroahy wà no. Ipurupyhyk wer ma'e rehe amo wanuwi wà no. A'e rupi upuràmàtry'yim tuweharupi wà. Nazaiko kwaw wazàwe zane. ⁴ Ywy rehe har uzezukazuka takihepuku pupe wà, u'yw pupe wà no. Ure nuruiko kwaw wazàwe. Nurupuruzuka kwaw ure. Zurupari ipurapo kar wer ikatu 'ym ma'e rehe urewe a'e. Hemu'em urewe. Tupàn umur ukàgaw urewe a'e, a'e rupi Zurupari nuzapo kar kwaw ikatu 'ym ma'e urewe. Aze hemu'em

amo pe nehe, urumume'u ze'eg azeharomoete har izupe nehe.

⁵ Aze amo teko hemu'em amogwer wanupe wà nehe, aze a'e rupi inugwer teko nukwaw kwaw Tupàn a'e wà nehe, urumume'u putar Tupàn ze'eg ure nehe, a'e temu'emaw imunàn pà ure nehe. A'e rupi temu'emaw rehe ima'enukwaw mehe, — Ezeruzar zo a'e temu'emaw rehe nehe, uru'e izupe. — Eruzar Zeneruwihawete ze'eg nehe, uru'e izupe. — Eruzar zo a'e temu'emaw imume'u har nehe, uru'e izupe. ⁶ — Aze peruzar Zeneruwihawete nehe, a'e mehe Tupàn umur putar ukàgaw peme nehe, a'e mehe pepuner putar heruzar haw rehe nehe. A'e re, aze amo pepyr har nuweruzar kwaw a'e wà nehe, uruzepyk putar wanehe ure nehe, (wamono kar pà pezemomo'ogaw wi ure wà nehe).

⁷ Pema'enukwaw ma'e rehe teko ài. (A'e rupi pezeruzar temu'emaw rehe.) Mâràzàwe tuwe napema'enukwaw kwaw ma'e rehe Tupàn ài. — Aiko Zeneruwihawete hemiruze'eg romo ihe, aipo i'i amo pepyr har iko a'e. Tuwe ima'enukwaw wi wi uze'eg rehe nehe. — Aipo Tupàn ze'eg azeharomoete har amume'u teko ihe, tuwe i'i uzeupe nehe. Ta'e ure ure no xe, uruiko hemiruze'eg romo ure no xe, a'e pepyr har zàwe ure no xe. (Mâràzàwe tuwe ize'eg uzawy ureze'eg.) ⁸ Azeharomoete aze'eg tetea'u hekàgaw rehe ihe, ta'e Zanezar umur ukàgaw ihewe a'e xe. Nahemaranugar kwaw. Umur ukàgaw ihewe, a'e rupi apuner pemukàgaw rehe ihe, apuner pemuzeruzar kar wera'u haw rehe ihe. — Emukàg kar Korin tawhu pe har ne wà nehe, i'i Tupàn ihewe. — Emumaw wazeruzar haw rehe, ni'i pixik kwaw ihewe. ⁹ Aipo pekyze ihewi, hepape imugeta mehe. Nahepurumukuhem wer kwaw

penehe hepape pupe ihe.

¹⁰ Nezewe i'i amo pepyr har ihewe a'e wà. — Pawru uze'eg ahyahy zanewe a'e, uze'eg imuapyk pà pape rehe a'e. Ta'e umur kar upape zanewe a'e xe. Ta'e nuiko kwaw xe zanepyr a'e xe, i'i ihewe wà. — Xe zanepyr wiko mehe nuze'eg kwaw nezewe. Na'ikàg kwaw ize'eg xe wiko mehe a'e, i'i ihewe wà. ¹¹ Nezewe a'e wanupe kury. Heze'eg pape rehe har ihe, nuzawy kwaw heze'eg pepyr hereko mehe har ihe. Aze uruiko multe pewi nehe, aze uruiko pepyr nehe, penemiapo kwer ikatu 'ym ma'e na'ikatu kwaw urewe nehe.

¹² — Akwaw wera'u Tupàn ze'eg Pawru wi ihe, i'i mua'u amo waiko uzeupe wà. Ure nuruzekaiw kwaw waze'eg rehe ure. Ta'e ma'e kwaw 'ymar romo wanekon azeharomoete a'e wà xe. — Aze peruzar ureze'eg nehe, pekatu putar Tupàn pe nehe, i'i mua'u waiko purupe wà. A'e re, — Aruzar ko heze'eg ihe, a'e rupi hekatuahy Tupàn pe ihe, i'i mua'u waiko purupe wà. ¹³ Ure ure, nuruze'eg e kwaw wyzài ma'e rehe ure. Tupàn uzapo kar ma'e urewe a'e. Xo a'e ma'e ikatu haw urumume'u putar nehe. Tupàn uremuma'ereko kar pepyr a'e. A'e rupi uruze'eg Zezuz Zanneruwihawete rehe peme ure. ¹⁴ Tupàn uremuma'ereko kar pepyr a'e. A'e rupi pepyr ureho mehe uruzapo Tupàn hemiapo putar haw, Zanneruwihawete rehe ze'eg puràg imume'u pà peme. ¹⁵ Kwehe mehe amo umume'u Tupàn ze'eg peme a'e wà. A'e rupi — Korin tawhu pe har wamu'e har romo uruiko ure wà, nuru'e kwaw purupe. Aze pezeruzar wera'u Tupàn rehe nehe, ikatu putar ihewe nehe. Aze urupuner pepyr urema'ereko wera'u haw rehe nehe, ikatu putar urewe nehe. A'e mehe pemume'u putar Tupàn

ze'eg amo ae taw pe har wanupe nehe no. Aze Tupàn uzapo kar ma'e urewe nehe, uruzapo putar nehe. Aze nuzapo kar kwaw ma'e urewe nehe, nuruzapo kwaw a'e ma'e nehe. ¹⁶ A'e mehe urupuner ze'eg puràg imume'u haw rehe amo ae ywy rehe har wanupe nehe. Aze awa utym ma'eà'yz oko pe nehe, amo ae awa noho kwaw iko pe nehe, ma'eà'yz itym pà nehe. Nezewegatete namume'u kwaw Tupàn ze'eg aha nehe, amo ae Tupàn ze'eg imume'u har heko haw pe nehe. A'e rupi aze amo uzeruzar Zezuz rehe nehe, heze'eg henu re nehe, heze'eg zutyka'i henu re uzeruzar putar a'e nehe. Nezewe ikatu ihewe nehe.

¹⁷ Nezewe i'i Tupàn ze'eg kwehe arer a'e, pape rehe imuapyk pyrer a'e. — Aze awa ipurumume'u wer ma'e rehe nehe, tuwe umume'u Zanezar hemiapo kwer nehe, i'i Tupàn ze'eg kwehe arer.

¹⁸ — Aiko ikatuahy ma'e romo azeharomoete ihe, aze awa i'i uzeupe nehe, nuiko kwaw ikatu ma'e romo a'e. — Ikatu ma'e romo hekon a'e, aze i'i Tupàn a'e awa pe nehe, xo a'e mehe zo xikwaw putar ikatu ma'e romo heko haw nehe. Ta'e ikatu tuwe a'e xe.

11

Uze'eg Pawru Zezuz hemimono karer a'ua'u wanehe a'e kury

¹ Aze he'o ma'e ài aze'eg ihe nehe, pepuka zo herehe nehe. Tuwe rihi. ² Ta'e apuamutar katu ihe xe. Peiko kuzàwaza ài ihewe pe. Aiko penu ài ihe. Apumume'u amo awa pe hemireko ràm romo ihe. Zanneruwihawete Zezuz a'e, pemen ràm ài hekon a'e. Kuzà awa puhe oho pixik 'ym ma'e ài peiko. Heporomonokatu wer penehe Zanneruwihawete pe ihe. A'e rupi aze'eg nezewe agwer ma'e rehe ihe. ³ Azemumikahy penemiapo kwer rehe. A'e rupi

Ew a'e, kuzà ipy a'e, nuweruzar kwaw Tupàn ze'eg kwehe mehe a'e. Zurupari uzeapo moz romo a'e, uze'eg oho izupe a'e. Ukwaw katu Zurupari wemu'emaw imume'u haw a'e. ⁴ Izypy mehe amume'u Zezuz heko awer rehe ze'egaw azeharomoete har peme ihe. Na'e amo awa oho pepyr a'e, Zezuz heko awer rehe hemu'em pà peme a'e. Pezeapyaka katu zepe ize'eg rehe. A'e re amo ae awa oho pepyr a'e no. Nezewegatete a'e no. Pezeapyaka katu zepe ize'eg rehe no. Penurywete haw rupi pemuixe katu kar wyzài agwer hemu'em ma'e pe wà kury. Izypy mehe amume'u Tupàn ze'eg puràg azeharomoete har peme ihe. Amur kar Tupàn Hekwe Puràg azeharomoete har peinuromo ihe no. Ko 'ar rehe pezeruzar wyzài temu'emaw rehe kury.

⁵ Aipo a'e temu'emaw imume'u har wiko wera'u ihewi a'e wà. — Uruiko Zezuz hemimono karer romo ure, i'i mua'u peme wà. ⁶ Naze'egatu kwaw penuwa rupi ihe. Xo Tupàn ze'eg akwaw katu ihe. Tuweharupi urumume'u katu a'e ze'eg uruiko peme ure, wyzài ma'e izeapo mehe ure.

⁷ Tupàn ze'eg puràg peme imume'u mehe namekuzar kar kwaw peme ihe. Hemetarer 'ym ma'e romo azeapo ihe. A'e rupi ikàg ma'e ài apumuigo kar ihe. Aipo azawy nezewe iapo haw rehe ihe. ⁸ Pepyr hema'ereko mehe amogwer uzeruzar ma'e umur temetarer ihewe a'e wà. Imunar ma'e ài aiko a'e 'ar mehe ihe, ta'e apyhyk temetarer wanuwi ihe xe, ma'e iapo 'ym pà wanupe ihe xe. Hepytywà a'e wà, a'e rupi apuner pepytywà haw rehe ihe no. ⁹ Pepyr hereko mehe nuhyk kwaw temetarer ihewe. Nainoz kwaw temetarer peme ihe. Herywyr Maxeton ywy rehe har a'e wà, hererer har a'e wà, umur

temetarer ihewe a'e wà. Nezewe aiko putar nehe no. Nainoz pixik kwaw ma'e peme ihe nehe. ¹⁰ Zanneruwihawete umur uze'eg azeharomoete har ihewe a'e. A'e rupi apuner ize'eg imume'u haw rehe Kere ywy rehe har nànnàn ihe, taw nànnàn ihe. — Pawru wenz temetarer purupe a'e, Tupàn ze'eg imume'u haw hekuzaromo a'e, ni'i pixik kwaw ihewe wà. ¹¹ Mâràzàwe mehe aze'eg nezewe peme ihe. Aipo napuamutar kwaw ihe. Tupàn ukwaw peamutar katu haw a'e.

¹² Ko 'ar rehe amume'u wi wi ize'eg puràg aha teko ihe nehe no. A'e rupi a'e awa a'e wà nehe, a'e Zezuz hemimono karer a'ua'u a'e wà nehe, nuze'eg kwaw nezewe a'e wà nehe. — Uruiko wera'u Pawru wi ure, nupuner kwaw u'e haw rehe wà nehe. — Urema'ereko haw nuzawy kwaw Pawru ima'ereko haw ure, nupuner kwaw u'e haw rehe wà nehe. ¹³ A'e awa a'e wà, nuiko kwaw Zanneruwihawete hemimono karer azeharomoete har romo a'e wà. Hemimono karer ua'u romo wanekon wà. Hemu'em uma'ereko haw rehe wà. A'e rupi Zanneruwihawete hemimono karer ài uzexak kar mua'u purupe wà. ¹⁴ — Mâràzàwe tuwe pezeruzar waze'eg rehe, na'e kwaw peme. Te Zurupari upuner Tupàn heko haw pe har ài uzeapo haw rehe a'e. Upuner Tupàn ikàgaw ipuràgaw hereko har ài uzexak kar haw rehe a'e, purupe wemu'em pà a'e. ¹⁵ A'e rupi Zurupari hemiruze'eg a'e wà, upuner ikatu ma'e iapo har ài uzeapo haw rehe a'e wà. Iahykaw rehe upyhyk putar hekuzar a'e wà nehe. Tupàn uzepyk putar wanehe a'e nehe.

Pawru upuraraw ma'erahy tetea'u a'e

¹⁶ Aze'eg nezewe peme ihe kury. Ni amo nupuner kwaw uzep'yamugeta haw rehe here'o haw rehe. Aze pezepy'amugeta nezewe herehe, hemuixe katu kar

pe he'o ma'e ài nehe. Nezewe rehe we azemuwete katu nehe. ¹⁷ Ko heze'eg amume'u teko peme ihe. Zanezar numume'u kar kwaw ihewe a'e. Uzehe uze'egatu ma'e ài aze'eg teko peme kury. ¹⁸ Heta tetea'u uzehe uze'egatu ma'e a'e wà. A'e rupi aze'egatu hezehe ihe no. ¹⁹ — Ma'e kwaw par romo uruiko ure, peze mua'u ihewe. Ma'e kwaw 'ymar zàwe peiko. Màràzàwe tuwe pemuixe kar ma'e kwaw 'ymar pezepyr pe wà. ²⁰ A'e pezemono'ogaw pe wixe ma'e kwer a'e wà, uzapo kar ma'e peme a'e wà. Ikatu peme a'e wà. Hemu'em peme wà, temetarer ipyro pà pewi wà. Ikatu wi wi peme wà. — Ma'e kwaw 'ymar romo peiko, i'i peme wà. Ikatu wiwi peme wà. Aze mo ukwar penuwa rehe wà, ikatu wiwi mo peme wà. Wyzài ikatu 'ym ma'e peme iapo mehe ikatu peme wà. ²¹ Nuruzapo kwaw agwer ma'e pepyr urereko mehe. Aze mo azapo nezewe haw ihe, a'e mehe mo hekatu wera'u mo peme ihe. Amogwer umume'u katu wemiapo kwer wà. A'e rupi aiko putar wazàwe ihe nehe no, ma'e kwaw 'ymar ài ihe nehe no. Aze'egatu putar hezehe peme ihe nehe kury. Amume'u putar hekàgaw peme nehe kury.

²² Zutew romo wanekon a'e wà. Aiko ihe no. Izaew izuapyapyr romo wanekon wà. Aiko ihe no. Àmàràw izuapyapyr romo wanekon wà. Aiko ihe no. ²³ Zaneruwihawete hemiruze'eg romo wanekon wà. (He'o ma'e ài aze'eg teko kury.) Zaneruwihawete hemiruze'eg ikatu wera'u ma'e romo aiko wanuwi ihe. Ama'ereko tetea'u wera'u wanuwi ihe. Kwarahy nànnàn aiko zemu-nehew paw pe ihe. Nuiko kwaw nezewe a'e wà. Zauxiapekwer hepetestek tetea'u a'e wà. Nuiko kwaw nezewe a'e wà. Kwarahy nànnàn tuwihaw hezuka tària'i

a'e wà, amàno tària'i ihe. Nuiko kwaw nezewe a'e wà. ²⁴ Zutew wanuwihaw hemono zauxiapekwer wanupe wà, hepetek kar pà wanupe wà. ³⁹ petekaw rupi hepetek kar wà. Amo ae 'ar mehe hepetek wi 3 haw wà no. Amo ae 'ar mehe hepetek wi 39 haw wà no. 5 haw uzapo nezewe ihewe wà.

²⁵ Na'iruz haw Hom tawhu pe har hepetestek kar a'e wà no. Heapiapi ita tetea'u pupe wà no, ta'e ipuruzuka wer herehe a'e wà xe. Na'iruz haw kanuhu hereraha har uzeapyyk ihewi 'y pupe a'e no. Amo 'ar mehe, kanuhu hereraha har uzeapyyk ire, amumaw pitài 'ar 'y pupe hereko pà ihe. Pyhaw apyta 'y pupe no. (Xo iku'egwepe zo amo hepyro 'y wi a'e wà.) ²⁶ Ata tetea'u aha teko ihe. Na'ikatuahy kwaw heata haw ihewe. 'Y uhua'u ma'e hezuka tàri a'e. Ma'e rehe imunar ma'e hezuka tàri a'e wà no. Zutew ipuruzuka wer herehe wà. Zutew 'ym a'e rupi katete a'e wà no. Na'ikatuahy kwaw ihewe taw pe hereko mehe. Na'ikatuahy kwaw teko heta 'ymaw pe hereko mehe no, yryhu rehe hereko mehe no. Hemyrypar a'ua'u hezuka tàri a'e wà no. ²⁷ Ama'ereko tetea'u aha teko ihe no. Amumaw 'ar tetea'u heker 'ym pà no. Amumaw 'ar tetea'u hema'uhez pà no, heiwez pà no. Amumaw 'ar tetea'u hema'uhez pà ta'e heremi'u nuhyk kwaw a'e xe. Amumaw 'ar tetea'u heker haw hexak 'ym pà no. Nuhyk kwaw hekamir ihewe no. ²⁸ Ikatu 'ym ma'e tetea'u uzeapo ihewe no. Tuweharupi hema'enukwaw uzeruzar ma'e wanehe ihe no, taw nànnàgatu har wanehe ihe no. — Aze ru'u upuraw ma'erahy uzeruzar haw rehe a'e wà, a'e wanupe. — Aze ru'u noho katu kwaw Tupàn hape rupi a'e wà, a'e wanupe. ²⁹ Aze amo nuweruzar katu kwaw Tupàn ze'eg a'e wà nehe, naherurywete kwaw ihe

nehe. Aze amo uzapo ikatu 'ym ma'e a'e wà nehe, azemumikahy putar ihe nehe.

³⁰ Amume'u katu heremiapo kwer kwez peme ihe kury. Amume'u putar hekàg 'ymaw peme ihe nehe no. A'e rupi pekwwaw putar hekàg 'ymaw nehe no. ³¹ Tupàn a'e, Zanezar Zezuz tu a'e, ukwaw heremu'em 'ymaw a'e. Ikatuahy a'e. Tuweharupi ximume'u ikatu haw nehe.

³² Namaz tawhu pe hereko mehe tuwihaw omono kar zauxiapekwer taw huken pe wà. — Pepyhyk Pawru nehe, i'i wanupe wà. (Tuwihaw Are omono kar a'e tuwihaw Namaz tawhu pe a'e.) ³³ Nahepyhyk kwaw a'e wà. Ta'e uzeruzar ma'e hemuezyw kar pàrirogaw i'aromo har wi a'e wà xe, ta'e pàrirogaw ikwaruhu a'e pe a'e xe. A'e rupi azepyro zauxiapekwer wanuwi ihe. (Ipurumunehew kar wer zepe herehe a'e wà, ta'e Tupàn ze'eg na'ikatu kwaw wanupe a'e xe.)

12

Upuahu Pawru a'e

¹ Amume'u katu putar heremiapo kwer ihe kury. Aze ru'u naperuzar kwaw heze'eg nehe. Aze ru'u peruzar putar nehe. Zanezar wexak kar ma'e ihewe a'e, hepuahu pe a'e. ² Akwaw amo Zaneruwihawete rehe uzeruzar ma'e ihe. Tupàn weraha a'e awa ywate wera'u a'e. Aze ru'u oho tuwe ywate, aze ru'u upuahu. Nakwaw kwaw ihe. Xo Tupàn zo ukwaw a'e (Ihe a'e awa romo aiko ihe. 14 kwarahy amumaw a'e re ihe, Tupàn ze'eg imume'u har romo hereko pà ihe.) ³⁻⁴ Amume'u wi wi putar peme no. Akwaw ywak rehe Tupàn heko haw pe heraha awer ihe. (Aze ru'u oho tuwe ywate, aze ru'u upuahu. Xo Tupàn ukwaw a'e.) A'e pe wiko mehe wenu ma'e tetea'u a'e. Nupuner kwaw a'e ma'e

wamume'u haw rehe purupe a'e, ta'e naheta kwaw a'e ma'e wamume'u haw a'e xe, naheta kwaw her a'e ma'e wanupe a'e wà xe. A'e rupi teko nupuner kwaw a'e ma'e rehe uze'egaw rehe wà. ⁵ Amume'u katu putar a'e awa hemiapo kwer peme ihe nehe kury. Naheze'egatu wer kwaw herehe ihe, a'e rupi amo ae awa rehe ze'egaw amume'u putar peme ihe nehe kury. Xo hekàg 'ymaw zo amume'u putar peme ihe nehe. ⁶ Aze mo hepurumume'u katu wer heremiapo kwer rehe peme ihe, azeharomoete mo heze'eg ihe. A'e rupi — He'o ma'e, napeze iwer mo ihewe. Namume'u katu kwaw heremiapo kwer ihe nehe. Ta'e aze awa wexak heremiapo kwer wà nehe, aze wenu heze'eg wà nehe, hekwwaw putar wà nehe. A'e rupi namume'u kwaw heremiapo kwer wanupe ihe nehe.

⁷ Ikatu ma'e tetea'u Tupàn wexak kar ihewe a'e, ywate a'e. A'e re Zurupari upuraraw kar ma'erahy ihewe a'e. Ta'e Tupàn uzapo kar nezewe haw izupe a'e xe. A'e rupi — Aiko wera'u pewi ihe, ta'e aha Tupàn heko haw pe ihe xe, na'e kwaw ihe. Ta'e apuraraw a'e ma'erahy tuweharupi ihe xe. ⁸ Na'iruz haw ainoz hemukatu àwàm Zanezar pe. — Hemukatu pe nehe, a'e izupe. Nahemukatu kwaw. ⁹ Nezewe i'i ihewe. — Herekwe Puràg nepy'a pe hekon a'e, uhyk newe a'e, i'i ihewe. Nanekàg kwaw nehe, a'e mehe amono putar hekàgaw newe nehe. A'e mehe nekàg tuwe nehe, i'i ihewe. A'e rupi herurywete ihe. Amume'u katu hekàg 'ymaw teko purupe no. A'e rupi areko tuwe Zaneruwihawete ikàgaw. ¹⁰ Herurywete hekàg 'ymaw rehe. Teko herehe waze'eg zemueteahy mehe herurywete ihe. Aze apuraraw ma'erahy nehe, herurywete putar nehe no. Aze uzeruzar 'ym

ma'e upuraraw kar ma'e ihewe wà nehe, herurywete putar nehe no. Aze zawaiw katu hereko haw nehe, Zanneruwihawete pe hema'ereko mehe nehe, herurywete putar nehe no. Hekàg tuwe ihe, ta'e Zanneruwihawete umur ukàgaw ihewe a'e xe.

Ima'enukwaw Pawru Korin tawhu pe har wanehe a'e

¹¹ — He'o ma'e, aze ru'u peze ihewe. Heapo kar pe he'o ma'e romo pe. Pe ae hemuze'eg kar pe nezewe, ta'e peruzar amo ze'eg pe xe. Akwaw ikàg ma'e romo hereko 'ymaw ihe. A'e awa a'e wà, Zanneruwihawete hemimono karer a'ua'u a'e wà, na'ikàg wera'u kwaw ihewi a'e wà. ¹² Azapo ma'e tetea'u penuwa rupi ihe, a'e rupi aexak kar Zanneruwihawete hemimono kar romo hereko haw peme ihe. Purumupyтуhegatu kar haw azapo penuwa rupi. Ma'e hexak pyr 'ym azapo peme. Azapo ma'e Zanneruwihawete ikwaw kar pà peme ihe no. Hekene'o mehe napytu'u kwaw iapo re. Peneko haw pe har heàmàtryy'ym a'e wà. Napytu'u kwaw iapo re. ¹³ Azapo agwer ma'e amo uzeruzar ma'e wapyr hereko mehe ihe no. Ta'e azapo Tupàn hemiapo putar haw uzeruzar ma'e paw wanuwa rupi ihe xe. Zuawygatu ihewe paw rupi wà. Xo pitài ma'e nazapo kwaw peme ihe. Nainoz kwaw temetarer peme. Aipo na'ikatu kwaw nezewe mehe peme. Aze mo ainoz temetarer peme, aze ru'u hekatu mo peme.

¹⁴ Ko 'ar rehe kury, aha putar pepyr kury. Na'iruz haw aze-muàgà'ym pepyr heho haw rehe. Nainoz kwaw ma'e peme ko 'ar rehe nehe no. Naputar kwaw penemetarer. Xo Zezuz rehe pezeruzar haw zo aputar. Xo heruzar katu haw zo aputar. Peiko hepurumuzàmuzàg ài. Aipo kwarera'i omono'og temi'u u pe uhy pe

a'e wà. Nan. Awa omono'og temi'u upurumuzàg wanupe a'e wà. Kuzà nezewegatete a'e wà no. ¹⁵ Aze mo penemetarer nuhyk kwaw peme, amono e mo heremetarer paw peme ihe, pepytywà pà mo nezewe mehe ihe. Azemono mo peme paw rupi no. Apuamutar katu ihe. Aipo a'e rupi pepytu'u heamutar katu re nehe. ¹⁶ Azeharomoete nainoz kwaw ma'e peme ihe. — Hemu'em zanewe a'e, zanemuzeruzar kar wemu'emaw rehe a'e, i'i putar ru'u amo herehe nehe. ¹⁷ Màmàzàwe tuwe nezewe. Aipo amo awa pepyr heremimono karer hemu'em peme a'e wà. Namuemu'em kar kwaw peme ihe. Màmàzàwe tuwe peze'eg zemueteahy nezewe herehe.

¹⁸ — Eho wapyr nehe ty, a'e Xit pe ihe. Amono kar amo awa uzeruzar ma'e hupi ihe no, peme ihe no. Aipo Xit hemu'em peme. Aipo weraha penemetarer pewi a'e. Xit naheawy kwaw a'e. Hemiapo kwer nuzawy kwaw heremiapo kwer no. Na'ureremu'em pixik kwaw peme. Urumume'u Tupàn ze'eg puràg oroho uruiko purupe.

¹⁹ — Umume'u katu mua'u wemiapo kwer waiko urewe a'e, aipo peze peiko ihewe. Peze'eg zo nezewe nehe. Uruze'eg Zanneruwihawete hemimutar rupi ure, Tupàn huwa rupi ure. Uruzapo ma'e paw ure, pepytywà pà ure. ²⁰ Pepyr heho mehe nehe, aipo ikatu ma'e aexak putar nehe. Aipo amo ae ma'e ikatu 'ym ma'e aexak putar nehe. Aipo nahekatu kwaw peme nehe. Aipo pezeàmàtryy'ymaw aexak putar nehe. Aipo penewyrowyroahy haw aexak putar nehe. Aipo napeakatuwawahy kwaw pezehezehe. Aipo pezeupe zutyka'i peputar ikatu ma'e. Aipo amo pe peze'eg zemueteahy haw ainu putar nehe. Aipo peneko wera'u haw aexak putar nehe. Aipo

pezemuza'aza'akaw aexak putar nehe. Aze aexak agwer ma'e nehe, azemumikahy putar nehe. ²¹ Pepyr heho wi mehe nehe, aze ru'u Tupàn hemumaranugar kar putar penuwa rupi nehe. Azai'o putar ikatu 'ym ma'e iapo har wanehe ihe nehe, ta'e nuzemumikahy kwaw wemiapo kwer rehe a'e wà xe. Ta'e nuzewyr kwaw Tupàn pe a'e wà xe. Ta'e uzapo ikatu 'ym ma'e wemireko 'ym wapuhe a'e wà xe, umen 'ym wapuhe a'e wà xe. Aze nezewe uzeapo ihewe nehe, azemumikahy putar nehe.

13

Ze'eg iaahykaw rehe har

¹ Aha putar pepyr ihe nehe kury. Na'iruz haw aha pepyr. Nezewe i'i Tupàn ze'eg kwehe arer a'e. — Aze pemume'u putar amo hemiapo kwer ikatu 'ym ma'e tuwihaw wanuwa rupi nehe, aze heta mokoz hexak kar wà nehe, aze heta na'iruz hexak kar wà nehe, aze uzuawygatu wanemimume'u rà m nehe, peruzar waze'eg nehe. Aze pitài zo wexak hemiapo kwer nehe, pemume'u zo nehe. Ta'e nuhyk kwaw nezewe mehe nehe xe. Aze ru'u nuexak katu kwaw hemiapo kwer a'e. Aze ru'u hemu'em ma'e romo hekon a'e. ² Mokoz haw aha pepyr. Aha wi putar nehe kury. Pepyr hehem mehe aze'eg ahyahy putar peme nehe. Mo pepuhareko katu putar a'e wà nehe. Ni amo wà nehe. Amo 'ar mehe amume'u penemiapo kwer ihe. Amume'u wi amo ae 'ar mehe no. Amume'u wi putar nehe kury. Aze'eg ahyahy ikatu 'ym ma'e iapo har wanupe. Aze'eg ahyahy wi putar amogwer ikatu 'ym ma'e iapo har nà nà n nehe no. ³ Zaneruwihawete hemuze'eg kar a'e. Nuiko kwaw ikàg 'ym ma'e romo nehe. Peme uze'eg mehe wexak kar putar ukàgaw peme

nehe. ⁴ Ikàg 'ym ma'e ài umàno ywrya kanetar rehe. Tupàn ikàg a'e, a'e rupi umugweraw kar a'e. Umuigo kar a'e kury. A'e rupi wiko wi ko 'ar rehe a'e kury. Uruiko ikàg 'ym ma'e ài. Ikàg tuwe a'e, a'e rupi peme ureze'eg mehe uruiko putar ikàg ma'e ài ure nehe, ta'e uruiko inuromo ikàg mehe ure no xe, ta'e Tupàn ikàg tuwe a'e no xe.

⁵ Peme'e pezehezehe nehe kury. Pema'enukwaw katu penemiapo kwer rehe nehe. Zazeruzar Zezuz rehe zane. Aipo zaiko tuwe hehe uzeruzar ma'e ài, peze pezeupe nehe, pezehezehe pepuranu pà nehe. Zaneruwihawete Zezuz hekwe pepy'a pe hekon a'e. Pekwaw heko haw. Xo heruzar 'ymar nuwereko kwaw hekwe upy'a pe a'e wà. Aze mo nuiko iwer pepy'a pe a'e, iaiw mo urema'ereko awer ure. ⁶ Uruiko Zaneruwihawete inuromo ure, hekwe hereko pà urepy'a pe ure. Pekwaw inuromo urereko haw. ⁷ — Uruiko Tupàn ze'eg imume'u har ikatuahy ma'e romo ure, nuru'e kwaw tuweharupi purupe. — Pawru nukwaw kwaw Tupàn ze'eg imume'u haw a'e, aze amo i'i nehe, nuruzekaiw kwaw waze'eg rehe. Xo penemiapo kwer rehe uruzekaiw katu. Xo pezeruzar haw rehe uruzekaiw katu. A'e rupi — Emunyryk kar Korin tawhu pe har ikatu 'ym ma'e wi wà nehe, uru'e Tupàn pe tuweharupi. ⁸ Nurupuner kwaw ma'e iapo haw rehe ze'eg azeharomoete har imumaw pà ure. Aze xiruzar a'e ze'eg nehe, amo teko uzeruzar putar hehe a'e wà nehe no. ⁹ Ikàg 'ym ma'e ài uruiko. Nuruzekaiw kwaw urereko haw rehe. Aze peruzar tuwe Tupàn ze'eg nehe, urerurywete putar nezewe mehe nehe. A'e rupi uruze'eg uruiko Tupàn pe. — Tuwe upytu'u ikatu 'ym ma'e iapo re wà nehe, uru'e uruiko izupe ure, penehe ureze'eg pà ure.

¹⁰ A'e rupi azapo ko pape teko ihe, multe pewi xe hereko mehe ihe. A'e rupi pepyr heho mehe, nazepyk kwaw penehe nehe, naze'eg ahyahy kwaw peme nehe. Zanezar umur ukàgaw ihewe a'e. Nahemuze'eg ahyahy kar kwaw peme. Xo pemukàg kar haw rehe hemur kar peme. ¹¹ Herywyr wà, zazur rihi. Pezeagaw ikatu 'ymaw wi petyrykaw rehe azeharomoete nehe. Peinu katu ko heze'eg nehe. Peruzar nehe. Pezeàmàtyry'ym zo nehe. Pezapo ikatu ma'e peho peiko pezeupeupe nehe. Tupàn a'e, puruamutar katu ma'e a'e, puràmàtyry'ym kar 'ymar a'e, wiko putar peinuromo a'e nehe.

¹² – Nekatu pa, peze pezeupeupe nehe. – Nekatu ma, peze pezeupeupe nehe. Pepuruamutar katu haw hexak kar pà pezeupeupe nehe. Tupàn hemiruze'eg paw rupi omono uze'eg peme a'e wà no.

¹³⁻¹⁴ Tuwe Zanezar Zezuz Zanneruwihawete pepuhareko a'e nehe. Tuwe Tupàn peamutar katu a'e nehe no. Tuwe Tekwe Puràg wiko peinuromo a'e nehe no. Upaw kwez kury. Pawru

KARAT

Tuwe Tupàn uzapo ikatuahy ma'e peme a'e nehe

¹ Ihe Pawru ihe, pe Zezuz rehe uzeruzar ma'e Karat ywy rehe har romo peiko pe. Ko hepape amono kar putar peme ihe nehe kury. Zezuz hemimono karer romo aiko ihe. Naiko kwaw wyzài awa hemimono kar romo ihe. Nama'ereko kwaw wyzài awa ikàgaw rupi. Tupàn zaneru a'e, umugweraw kar Zezuz imàno re a'e. Tupàn a'e, Zezuz a'e no, hemuigo kar wemimono kar romo a'e wà, ukàgaw rupi a'e wà. ² Uzeruzar ma'e xe har paw omono kar uze'eg peme a'e wà kury.

³ Tupàn zaneru a'e, Zanezar Zezuz Zaneruwihawete a'e no, tuwe ikatuahy ma'e uzapo peme a'e wà nehe, tuwe pemupytu'u kar ma'e wi pekyze re a'e wà nehe no. A'e rupi penurywete putar nehe no.

⁴ Zaneruwihawete a'e, uzemono uzezuka kar pà zaneremiapo kwer ikatu 'ym ma'e hekuzaromo a'e. Teko uzapo ikatu 'ym ma'e tetea'u wàiko ko 'ar rehe a'e wà. Zaneruwihawete zanepyro ikatu 'ym ma'e ko 'ar rehe har wi a'e. A'e rupi zapuner ikatu 'ym ma'e iapo re zanepytu'u haw rehe zane kury. Ta'e nezewe Tupàn zaneru uputar a'e xe. ⁵ Tuwe teko paw uze'egatu Tupàn ikàgaw ipuràg eteahy haw rehe wà nehe, tuweharupi wà nehe, awyzeharupi wà nehe no. Azeharomoete.

– *Amume'u Tupàn ze'eg azeharomoete har purupe ihe, i'i Pawru a'e kury*

⁶ Amo umume'u penemiapo kwer ikatu 'ym ma'e ihewe wà. Hepytuhegatu henu mehe ihe. Tupàn penenoz Zaneruwihawete pe pemono pà a'e, ta'e pepuhareko

a'e xe, ta'e ipurupyro wer penehe a'e xe. Na'arewahy pepuir izuwi, pepuir penenoz tarer wi. Amo ae ze'eg rupi peho peiko kury. Temu'emaw heruzar pà kury. ⁷ Na'ikatu kwaw nezewe haw. Naheta pixik kwaw amo ae ze'eg a'e. Nezewe a'e peme ihe kury, ta'e amo ae teko pepyr har a'e wà xe, umume'u amo ae ze'eg wàiko peme a'e wà xe. Uzawy Zaneruwihawete rehe ze'eg puràg imume'u mehe wà. Umume'u amo ae ze'eg wà. A'e rupi – Nazaneho wer kwaw Zezuz hape rupi kury, peze peiko kury. ⁸ Aze amume'u amo ae ze'eg peme nehe, tuwe Tupàn hemono kar tatahu pe a'e nehe. Aze amo Tupàn heko haw pe har umume'u amo ae ze'eg peme a'e nehe, tuwe Tupàn omono kar a'e weko haw pe har tatahu pe a'e nehe no. ⁹ Kwehe mehe nezewe uru'e peme ure. Uru'e wi wi putar peme ure kury. Aze wyzài awa umume'u amo ae ze'eg oho peme a'e nehe, aze a'e ze'eg uzawy a'e ze'eg peneminu kwer izypy mehe arer a'e nehe, tuwe Tupàn weityk imume'u har tatahu pe a'e nehe. ¹⁰ – Peze'egatu herehe nehe, i'i Pawru iko zanehe a'e, peze peiko pezeupeupe. Nan kwaw ty wà. Aze Tupàn uze'egatu herehe nehe, a'e mehe herurywete putar ihe nehe. Herehe ize'egatu haw zo aputar ihe. – Pawru uzeagaw zanemyrypar romo wiko pà a'e, peze peiko ihewe. Nan kwaw pa. Aze mo azeagaw teko wamyrypar romo hereko pà ihe, aze mo a'e romo zutyka'i hereko wer ihe, naiko iwer mo Zaneruwihawete hemiruze'eg romo ihe.

– *Zezuz hemimono kar romo aiko ihe, i'i Pawru a'e kury*

¹¹ Amo ma'e amume'u putar peme ihe kury, herywyr wà. Amume'u ze'eg puràg aha teko purupe ihe. Ni amo awa numume'u kwaw a'e ze'eg ihewe

wà. Nan kwaw awa uzapo e ko ze'eg heremimume'u a'e wà. ¹² Ni amo awa nukwaw kar kwaw a'e ze'eg ihewe wà. Awa nahemu'e kwaw hehe wà. Nan. Xo Zezuz Zanneruwihawete zo ukwaw kar ihewe a'e.

¹³ Amo teko umume'u hereko awer oho peme a'e wà. — Pawru wiko tuwe zutew romo a'e. Weruzar tuwe zutew wanàmuzgwer waze'eg a'e no. Parizew romo hekon a'e no, i'i peme wà, herehe uze'eg pà wà. — Wekar Tupàn hemiruze'eg oho iko a'e wà, wapuhareko 'ym pà a'e wà, i'i peme herehe uze'eg pà wà. — Uzeagaw tuwe wamumaw pà wazuka pà a'e no, i'i peme wà. ¹⁴ Azeharomoete a'e 'ar mehe aruzar tuwe zutew wanàmuzgwer waze'eg ihe. Aruzar wera'u a'e ze'eg amogwer zutew wanuwi ihe. (Napuhareko kwaw Zezuz rehe uzeruzar ma'e a'e 'ar mehe ihe wà.)

¹⁵ Tupàn hepuhareko a'e. Herexak kwehe mehe hezexak kar 'ym mehe we, herenoz wemiruze'eg romo hemuigo kar pà. Uzapo kar wemiapo putar haw ihewe. ¹⁶ — Aexak kar putar hera'yr Zezuz Pawru pe ihe nehe, i'i Tupàn uzeupe a'e. — A'e rupi Pawru umume'u putar hehe ze'eg puràg oho nehe, zutew 'ym wanupe nehe, i'i uzeupe. Na'e wexak kar wa'yr ihewe. A'e 'ar ire naha kwaw amo ae awa ipyr. — Ma'e azapo putar ihe nehe, na'e kwaw amo pe. ¹⁷ Naha kwaw Zeruzarez tawhu pe. Naze'eg kwaw amogwer Zezuz hemimono karer wanupe a'e 'ar mehe. (A'e ràgypy Zezuz hemimono karer romo wanekon herenune a'e wà.) Nan. Araw ywy rehe aha na'arewahy ihe. Amumaw màràn 'ar a'e pe. A'e re azewyr Namaz tawhu pe. ¹⁸ Na'iruz kwarahy pawire aha Zeruzarez tawhu pe, Pet pe heze'eg pà. ¹⁴ 'ar amumaw ipyr hepyta pà. ¹⁹ Naze'eg kwaw

amogwer Zezuz hemimono karer wanupe. Xo Xiak Zanezar tywyr zo aexak a'e pe, a'e 'ar mehe.

²⁰ Heze'eg heremimuapyk kwer ihe, azeharomoete ihe. Naheremu'em kwaw. Tupàn ukwaw heremu'em 'ymaw a'e.

²¹ A'e re aha amo ae taw Xir ywy rehe har pe ihe, aha taw Xiri ywy rehe har pe ihe no. ²² A'e 'ar rehe uzeruzar ma'e Zutez ywy rehe har nahekwaw kwaw a'e wà, naherexak pixik kwaw a'e wà. ²³ Xo herer zo ukwaw wà, ta'e amo ae teko umume'u heremiapo kwer wanupe a'e wà xe. — Pawru a'e, izypy mehe urerekar urezuka kar pà a'e. Ko 'ar rehe umume'u Zezuz rehe uzeruzar haw oho iko purupe a'e kury, i'i wanupe wà. — Izypy mehe uzeagaw teko wamupytu'u kar pà Zezuz rehe wazeruzar ire a'e wà. Ko 'ar rehe umume'u ze'eg puràg oho iko purupe kury, purumuzeruzar kar pà hehe kury, i'i wanupe wà. ²⁴ A'e rupi uze'egatu Tupàn rehe wà, ta'e Zezuz rehe uzeruzar ma'e romo aiko ihe kury xe.

2

Pawru wiko amogwer Zezuz hemimono kar wainuromo a'e kury

¹ ¹⁴ kwarahy pawire azewyr Zeruzarez tawhu pe ihe, Nape ta'yr rupi ihe. Araha Xit herupi ihe no. ² Aha a'e pe ihe, ta'e Tupàn hemono kar a'e pe a'e xe. A'e pe Zeruzarez pe uzeruzar ma'e waneruzegar uzemono'og heze'eg henu pà a'e wà. — Amume'u ze'eg puràg aha teko zutew 'ym wanupe ihe, a'e wanupe. — Aze peze'eg zemueteahy hema'ereko awer rehe nehe, uzeruzar ma'e tetea'u upuir putar Zezuz wi a'e wà nehe. — Pawru hemu'em zanewe a'e, i'i putar ihewe wà nehe, a'e wanupe. — Naputar kwaw nezewe izeapo haw ihe, a'e wanupe. ³ Herehe we har Xit a'e, nuiko kwaw zutew

romo a'e. Kere ywy rehe har romo hekon. ⁴ A'e rupi amo a'e pe har i'i izupe wà.

— Emonohok kar nepirera'i nehe, Tupàn hemiruze'eg romo nereko haw hexak kar pà zutew wanupe nehe, i'i izupe wà. Namonohok kar kwaw izupe ihe. Amogwer iporomonohok kar wer hehe izupe wà. — Uruiko penyky'yr romo ure, i'i mua'u urewe wà. Uzemono'og wà urepyr wà. Agwer awa wixe oho pepyr wà, ureremiapo kwer hexak pà wà. Ta'e noroho kwaw zutew wanàmuz ze'eg rupi ure xe. Ure uruzemono'og uruiko Zaneruwihawete hehe we ure. A'e rupi nuruzapo kwaw ma'e zutew wanàmuzgwer waze'eg rupi ure kury. 'Aw awa ipurapo kar wer zepe ma'e rehe urewe a'e wà, ze'eg kwehe arer heruzar kar pà urewe a'e wà. ⁵ Nuruzapo pixik kwaw ma'e waze'eg rupi ure. A'e rupi pekaw ze'eg puràg azeharomoete har.

⁶ A'e pureruze'eg ma'e numume'u kwaw ma'e ipyahu ma'e ihewe wà. Nuzapo kar kwaw ma'e ihewe wà. (Aipo uzeruzar ma'e waneruze'egar romo wanekon azeharomoete a'e wà. Heruwà. Xo Tupàn zo ukwaw a'e, ta'e na'ima'enukwaw kwaw ma'e rehe teko ài a'e xe. Ukwaw tuwe teko wapy'a a'e.) ⁷ Tupàn nezewe i'i ihewe. — Emume'u heze'eg puràg eho zutew 'ym wanupe nehe, i'i ihewe. Nezewe i'i Pet pe a'e no. — Emume'u heze'eg puràg eho zutew wanupe nehe, i'i izupe. A'e uzeruzar ma'e waneruze'egar ukwaw Tupàn hemiapo putar haw ihewe imume'u pyrer a'e wà. Ukwaw hemiapo putar haw Pet pe imume'u pyrer wà no. ⁸ Tupàn hemuigo kar uze'eg imume'u har romo a'e, zutew 'ym wanupe hemono kar pà a'e, ukàgaw imur pà ihewe a'e. Nezewegatete Pet

a'e no. Tupàn umuigo kar Pet uze'eg imume'u har romo a'e no, zutew wanupe imono kar pà a'e no. ⁹ — Xiak a'e, Pet a'e no, Zuàw a'e no, uzeruzar ma'e waneruze'egar romo wanekon a'e wà, i'i teko wanupe wà. Na'e a'e pureruze'eg ma'e uze'eg urewe a'e wà kury, amogwer wanupe wà no. — Azeharomoete Tupàn omono kar Pawru zutew 'ygwer wanupe a'e, uze'eg imume'u kar pà izupe a'e, i'i wà. A'e rupi umur opo urepopyhyk pà wà. (Nape ta'yr herehe we hekon a'e pe a'e.) — Zaiko ze'eg puràg imume'u har romo zane, uru'e urezeupeupe ure. — Pe pemume'u zutew wanupe nehe, ure urumume'u putar zutew 'ym wanupe ure nehe no, a'e pureruze'eg ma'e wanupe ihe. ¹⁰ Xo pitài ma'e zo wenz urewe wà. — Heta tetea'u ma'e hereko 'ymar xe urepyr, i'i urewe wà. — Aze pepuner nehe, pemono'og temetarer xe har wanupe nehe, i'i urewe wà. Azeharomoete ama'ereko tetea'u teko temetarer imono kar pà wanupe ihe kury.

Pawru uze'eg Pet pe a'e

¹¹ Amo 'ar mehe Pet wiko Àxioki tawhu pe a'e, uzeruzar ma'e a'e pe har wapyr a'e. ¹² Umai'u in uzeruzar ma'e wapyr zutew 'ym wapyr. Xiak wikuwe Zeruzarez tawhu pe a'e. Na'e omono kar amo awa Àxioki tawhu pe a'e wà kury. Uhem a'e pe wà. Wahem mehe Pet upytu'u umai'u re a'e kury. — Kwez awa umume'u putar zutew 'ym wapyr hemai'u haw oho a'e wà nehe, uzeruzar ma'e Zeruzarez pe har wanupe a'e wà nehe, zutew wanupe a'e wà nehe, i'i Pet uzeupe kury. Ukyze uzeruzar ma'e Zeruzarez pe har wanuwi. Ta'e zutew weruzar kar wàmuzgwer ze'eg zutew 'ym wanupe a'e wà xe. ¹³ Na'e amogwer uzeruzar ma'e a'e wà, zutew a'e wà, a'e pe umai'u ma'e a'e wà, upytu'u umai'u re a'e

wà no. Ta'e ukyze a'e wà no xe, Pet zàwegatete a'e wà no xe. Te Nape ta'yr ukyze wanuwi a'e no, umai'u re upytu'u a'e no. ¹⁴ A'e rupi aexak a'e Tupàn hape iawy awer a'e pe ihe. Noho kwaw ze'eg puràg azeharomoete har rupi a'e wà. A'e rupi aze'eg Pet pe ihe kury, teko paw wanuwa rupi ihe kury, hemiawy kwer imume'u pà izupe ihe kury. — Zutew romo ereiko ne. Nereiko kwaw zutew ài ne, ta'e nereho kwaw ze'eg kwehe arer rupi ne xe. Ereiko zutew 'ym ài ne, a'e izupe. — Mâràzàwe tuwe eremuigo kar zutew 'ygwer zutew wazàwe ne wà, a'e izupe, hehe hepuranu pà.

Uzeruzar haw rupi teko uzepyro tatahu wi a'e wà

¹⁵ Azeharomoete uruiko zutew romo ure. Uruzexak kar nezewe nugar romo ure. Nuruiko kwaw zutew 'ym romo. — Zutew 'ym a'e wà, ikatu 'ym ma'e iapo har romo wanekon a'e wà, ta'e ze'eg kwehe arer heruzar 'ymar romo wanekon a'e wà xe, i'i zutew wà, zutew 'ym wanupe wà. ¹⁶ Xikwaw ko ma'e zane. Xo Zezuz Zeneruwihawete rehe uzeruzar haw rupi zo teko uzemukatu Tupàn huwa rupi a'e wà. Nuzemukatu kwaw ze'eg kwehe arer heruzar haw rupi wà. Zane zane no, zazeruzar Zeneruwihawete Zezuz rehe zane no, a'e rupi Tupàn zanemukatu uwa rupi a'e. Ta'e nazazemukatu kwaw Tupàn huwa rupi ze'eg kwehe arer heruzar haw rupi a'e xe. Ta'e Tupàn numukatu pixik kwaw teko a'e ze'eg heruzar haw rupi a'e wà nehe xe. Ta'e ni amo nuweruzar kwaw a'e ze'eg paw rupi a'e xe. ¹⁷ Zutew 'ygwer a'e wà, ikatu 'ym ma'e iapo har romo wanekon paw rupi a'e wà. Nezewegatete zutew kwer paw rupi a'e wà no, ikatu 'ym ma'e iapo har romo wanekon a'e wà no. Aze zutew 'ym uzemono'og

Zeneruwihawete hehe we wà nehe, uzemukatu putar Tupàn huwa rupi wà. Nezewegatete zutew a'e wà no. A'e rupi amo i'i putar ihewe nehe. — Kwa, Zeneruwihawete nuweruzar kar kwaw Tupàn ze'eg kwehe arer zanewe a'e, a'e rupi nuzapo kar kwaw ikatu ma'e zanewe a'e. Uzapo kar ikatu 'ym ma'e iko zanewe a'e, i'i mua'u putar ihewe nehe. — Nan kwaw pa, a'e putar izupe nehe. ¹⁸ Naruzar kar kwaw a'e Tupàn ze'eg kwehe arer peme ihe, ta'e heruzar 'ymar romo aiko ihe no xe, ta'e napuner kwaw heruzar haw rehe ihe no xe. ¹⁹ Napuner kwaw a'e ze'eg kwehe arer heruzar haw rehe ihe, a'e rupi nahekatu kwaw Tupàn huwa rupi ihe. A'e ze'eg imugeta mehe akwaw hekatu 'ymaw ihe. Naza-puner kwaw a'e ze'eg rupi zaneho haw rehe zane. Aze mo zapuner, a'e mehe mo Zeneruwihawete numàno iwer mo ywyrà kanetar rehe a'e. ²⁰ Nezewe nan kwaw ihe aiko ihe. Zeneruwihawete wiko herehe a'e ko hereko haw pupe hereko mehe. Tupàn Ta'yr rehe hezeruzar haw rehe aiko ihe. Ta'e uzezuka kar heamutar haw rupi herehe a'e xe. ²¹ Namumaw kwaw Tupàn purupuhareko haw ihe. Nan. Aze mo ze'eg kwehe arer rupi teko uzemukatu Tupàn huwa rupi wà, a'e mehe mo Zeneruwihawete umàno e mo a'e.

3

Teko nuzemukatu kwaw ze'eg kwehe arer heruzar haw rupi a'e wà

¹ Pe uzeruzar ma'e Karat ywy rehe har romo peiko pe. Mo hemu'em peme a'e. Peneharaz tuwe heremimume'u kwer wi. Amume'u tuwe Zezuz Zeneruwihawete ywyrà kanetar rehe imàno awer peme ihe. ² Xo pitài ma'e rehe zo apuranu putar penehe ihe kury. Ma'e pezapo Tupàn Hekwe imur kar pà pepy'a pe kwehe mehe. Aipo peruzar ze'eg

kwehe arer. Nan. Pezeruzar Zezuz rehe pe, ze'eg puràg rehe henu re pe. A'e mehe pemur kar Tupàn Hekwe pepy'a pe. ³ Aipo peneharaz tuwe heremimume'u kwer wi. Pezypyrog Tupàn Hekwe inuromo peneko haw rehe. Aipo pezewyr wer ma'e iapo pà pekàgaw rupi kury. Aipo peho wi wi putar ze'eg kwehe arer rupi kury. ⁴ Aipo Tekwe Puràg uzapo e a'e ma'e paw rupi pepy'a pe a'e. Tuwe nan kwaw nezewe nehe. ⁵ Tupàn umur kar Wekwe pepyr a'e. Umur ukàgaw peme a'e no, purumupyтуhegatu kar haw iapo kar pà penuwa rupi a'e no. Ta'e pezeruzar Zezuz rehe pe xe, hehe ze'egaw henu mehe pe xe. — Amono kar putar herekwe wapy'a pe ihe nehe, ta'e weruzar tuwe ze'eg kwehe arer a'e wà xe, ni'i kwaw Tupàn peme.

⁶ Ze'eg kwehe arer umume'u penàmuz Àmàrààw heko awer a'e. Pema'enukwaw heko haw rehe nehe. Uzeruzar Tupàn ze'eg rehe. A'e rupi Tupàn i'i izupe. — Erezeruzar heze'eg rehe, a'e rupi ikatu 'ym ma'e iapo 'ymar romo ereiko putar heruwa rupi kury, i'i izupe. ⁷ Azeharomoete ko heze'eg ihe. Aze zutew 'ym uzeruzar Zezuz rehe a'e wà nehe, Tupàn rehe a'e wà nehe no, Àmàrààw ta'yrete ài wanekon putar a'e wà nehe. ⁸ Nezewe i'i Tupàn uzeupe a'e. — Amo 'ar mehe nehe, amukatu putar zutew 'ym heruwa rupi ihe wà nehe, herehe wazeruzar mehe ihe wà nehe, i'i uzeupe. A'e rupi i'i nezewe Àmàrààw pe a'e. — Amo 'ar mehe nehe, azapo putar ikatuahy ma'e zutew 'ym wanupe ihe nehe no. Ta'e uzeruzar putar amo neremimino rà m rehe a'e wà nehe xe, i'i izupe. Nezewe te Àmàrààw ukwaw Zaneruwihawete Zezuz heko àwàm a'e no. ⁹ Àmàrààw uzeruzar hehe. A'e rupi Tupàn omono uze'egatu hehe a'e. Nezewegatete amo ae teko

a'e wà nehe, aze uzeruzar hehe a'e wà nehe, Tupàn omono putar uze'egatu wanehe Àmàrààw pe iapo awer zàwegatete nehe no.

¹⁰ Aze amo i'i nehe. — Xo ze'eg kwehe arer heruzar haw rupi zo azemukatu putar Tupàn huwa rupi ihe nehe, aze i'i uzeupe nehe, Tupàn uzepyk putar hehe nehe. Ta'e nezewe i'i Tupàn ze'eg imuapyk pyrer kwehe arer a'e xe. — Aze amo nuweruzar kwaw heze'eg paw rupi a'e nehe, tuweharupi a'e nehe, azepyk putar hehe ihe nehe. Aze pitài haw uzawy nehe, azepyk putar hehe nehe, i'i. (Nuze'eg kwaw Zezuz rehe zanezeruzar haw rehe a'e 'ar mehe a'e rihi.) ¹¹ Nazawaiw katu kwaw ko ma'e ikwaw paw peme a'e. Teko paw uzawy a'e ze'eg a'e wà. A'e rupi nupuner kwaw nezewe uzemukatu haw rehe Tupàn huwa rupi wà. Nezewe i'i Tupàn ze'eg. — Aze amo teko uzeruzar hehe a'e wà nehe, Tupàn umukatu putar a'e teko uwa rupi a'e wà nehe. A'e rupi wiko putar tuweharupi ipyr a'e wà nehe. ¹² Aze teko uzeagaw uzemukatu haw rehe Tupàn huwa rupi wà nehe, ze'eg kwehe arer heruzar pà wà nehe, nuzemukatu kwaw heruzar haw rupi wà nehe. Nezewe i'i Tupàn ze'eg. — Aze amo teko weruzar a'e ze'eg kwehe arer paw rupi a'e nehe, wiko putar Tupàn pyr tuweharupi a'e nehe.

¹³ Aze amo uzapo ikatu 'ym ma'e a'e nehe, uhaw ze'eg kwehe arer a'e mehe a'e nehe. Tupàn uzepyk putar hehe nehe. Tupàn uzepyk Zaneruwihawete rehe zanerekuzaromo a'e, zanepyro pà zanemàno haw wi tatahu wi a'e. Nezewe i'i ze'eg kwehe arer a'e. — Tupàn uzepyk putar ywyrà rehe izuka pyrer rehe a'e nehe.

¹⁴ Nezewe uzapo Tupàn a'e, ta'e kwehe mehe umume'u tuwe nezewe àwàm Àmàrààw pe a'e xe. — Azapo putar ikatuahy ma'e teko

nànàn ihe nehe, ta'e erezeruzar katu herehe ne xe, i'i izupe. Aze zutew 'ym uzeruzar Zezuz Zanneruwihawete rehe a'e wà nehe, Tupàn uzapo putar a'e ikatuahy ma'e wanupe a'e nehe, a'e ma'e wemimume'u kwer wanupe a'e nehe, ta'e Zanneruwihawete Zezuz umàno ywyrà kanetar rehe a'e xe, wanekuzaromo a'e xe, wanemiapo kwer ikatu 'ym ma'e imunàn pà wanuwi a'e xe. A'e rupi Tupàn umur putar Wekwe wapy'a pe a'e nehe, ta'e nezewe umume'u Àmàrààw pe kwehe mehe a'e xe.

Tupàn umume'u wemiapo ràw Àmàrààw pe a'e

¹⁵ Herywyr wà, amume'u putar ma'e peme ihe kury. Nazawaiw katu kwaw ko ze'eg. A'e rupi peinu katu putar nehe. Aze mokoz awa umume'u tuwe amo ma'e uzeupe wà nehe, aze umuapyk wemimume'u kwer pape rehe wà nehe, aze umuapyk uwer a'e ze'eg iwyr pe wà nehe, amo ae awa numuapyk kwaw amo ae ze'eg a'e pape rehe a'e nehe. ¹⁶ Nezewegatete Tupàn umume'u ma'e Àmàrààw pe kwehe mehe a'e, hemimino pe a'e no. Nuze'eg kwaw izuapyapyr wanehe. Nan. Nuze'eg kwaw teko tetea'u wanehe. Pitài hemimino rehe ize'eg a'e, (Zanneruwihawete Zezuz rehe ize'eg a'e). ¹⁷ A'e rupi nezewe a'e peme ihe kury. Tupàn umume'u ma'e Àmàrààw pe kwehe mehe a'e. — Azapo putar tuwe a'e ma'e ihe nehe, i'i izupe. 430 kwarahy pawire Tupàn umur amo ae ze'eg Moizez pe a'e no, zutew wanupe a'e no. A'e ze'eg ipyahu ma'e nuhaw kwaw a'e Tupàn hemimume'u kwer kwehe arer a'e. Numukàzym kar kwaw a'e ma'e ikatuahy ma'e zanewe iapo pyràm a'e. ¹⁸ Tupàn upuner zanemukatu haw rehe ze'eg imur pyrer heruzar haw rupi. Upuner zanemukatu haw rehe wemimume'u kwer rupi.

Nazanemukatu kwaw mokoz haw rupi a'e. Tupàn umukatu Àmàrààw uwa rupi a'e, ta'e umume'u imukatu àwàm izupe a'e xe.

¹⁹ Màràzàwe tuwe umur a'e ze'eg Moizez pe 430 kwarahy pawire a'e. Umur izupe a'e, ta'e ipurexak kar wer teko paw wanemiapo kwer rehe a'e xe, a'e zutew wanupe a'e xe. — Tuwe teko weruzar ko heze'eg a'e wà nehe, i'i Tupàn Moizez pe a'e. — Àmàrààw hemimino tur ire nehe, a'e heremimume'u kwer tur ire nehe, xo a'e mehe zo amunryk putar ko ze'eg puruwi ihe nehe, i'i izupe. (Zanneruwihawete Zezuz rehe ize'eg a'e.) Tupàn heko haw pe har umur a'e ze'eg Moizez pe a'e wà. Na'e Moizez umur a'e ze'eg amogwer teko wanupe a'e no. ²⁰ Ko 'ar rehe naheta kwaw awa Tupàn ze'eg hexak kar har zanewe Moizez ài a'e wà kury. Nan. Naxiputar kwaw, ta'e Tupàn ae umur wa'yr zanewe a'e xe. Pitài zo Tupàn a'e. Naheta kwaw amo.

Tupàn ipurumuzàmuzàg romo zaiko zane kury

²¹ A'e Àmàrààw pe Tupàn hemimume'u kwer a'e, aipo uzawy ize'eg Moizez pe imur pyrer a'e. Nan. Aze mo teko upuner Tupàn ze'eg kwehe arer heruzar haw rehe a'e wà, a'e mehe mo wiko mo Tupàn pyr tuweharupi a'e wà. Nupuner kwaw wà. A'e rupi nuzemukatu kwaw Tupàn huwa rupi wà.

²² Nezewe i'i Tupàn ze'eg kwehe arer a'e. — Teko paw uzapo ikatu 'ym ma'e a'e wà. Na'ikàg kwaw a'e wà, a'e rupi a'e zutyka'i nupuner kwaw ikatu 'ym ma'e iapo re upytu'u haw rehe a'e wà, i'i Tupàn ze'eg kwehe arer. Aze amo uzeruzar Zezuz Zanneruwihawete rehe a'e nehe, upyhyk putar a'e ma'e Tupàn hemimume'u kwer a'e nehe. ²³ Kwehe mehe zanezeruzar àwàm ihem 'ym

mehe zemunehew paw pupe wiko ma'e ài zaiko akwez ze'eg kwehe arer heruzar mehe zane. A'e 'ar mehe uhem zanezeruzar haw wà a'e kury. A'e rupi ze'eg kwehe arer nuiko kwaw Zanezar romo a'e kury. ²⁴ Zanezwarer mehe zanemu'e har zanereruze'eg tuweharupi a'e. Ze'eg kwehe arer a'e, nuzawy kwaw zanemu'e har a'e. Zaneruwihawete tur mehe upytu'u zanemu'e har romo wiko re. A'e rupi Tupàn zane-mukatu Zaneruwihawete rehe zanezeruzar haw rupi a'e kury, uwa rupi a'e kury. ²⁵ Zanezeruzar haw rehe zaikuwe kury. A'e rupi a'e ze'eg kwehe arer a'e, zanemu'e arer zàwenugar a'e, nuiko kwaw Zanezar romo ko 'ar rehe a'e kury.

²⁶ Ta'e pezeruzar haw rupi peiko Tupàn ta'yr romo Zaneruwihawete Zezuz inuromo peze-mono'og pà pe kury xe.

²⁷ Ta'e pezemuzahazahak kar Zezuz Zaneruwihawete inuromo pezemono'ono'og pà pe xe. A'e rupi peiko izàwe kury. Pezapo ma'e peiko izàwe kury. ²⁸ A'e rupi zutew wà, zutew 'ym wà no, amo pe uma'ereko e ma'e wà, uzeupe uma'ereko ma'e wà no, awa kwer wà, kuzàgwer wà no, aze uzeruzar Zaneruwihawete Zezuz rehe wà nehe, uzemono'og putar inuromo wà nehe. — Zutew ikatu wera'u zutew 'ym wanuwi a'e wà, ni'i kwaw Tupàn ko 'ar rehe kury, ta'e Zaneruwihawete rehe uzeruzar ma'e paw rupi a'e wà kury xe, uzuawygatu huwa rupi a'e wà kury xe. Paw rupi ikatu izupe wà kury. ²⁹ Aze Zaneruwihawete hemiruze'eg romo peiko nehe, a'e mehe Àmàrààw izuapyapyr wazàwe peiko putar nehe no. Pepyhyk putar a'e ma'e Tupàn hemimume'u kwer pe nehe no, kwehe arer nehe no.

4

¹ Amo ma'e amume'u putar

peme ihe nehe kury. Awa a'e, nezewe i'i wa'yr pe ikwarer mehe a'e. — Amo 'ar mehe amono putar hema'e paw newe ihe nehe, i'i izupe. — Ta'e ereiko hera'yr romo ne xe. Ko 'ar rehe nerekwaw katu kwaw ma'e ne rihi, a'e rupi namono kwaw newe ihe rihi, i'i izupe. — Uma'ereko e ma'e ài ereiko ihewe rihi. Ta'e uma'ereko ma'e a'e wà xe, uma'ereko hereko haw pe a'e wà xe. Nuiko kwaw hema'e izar romo a'e wà xe. Ne ae ereiko hema'e izar romo ne. Nerepyhyk kwaw hema'e ko 'ar rehe rihi, i'i izupe. ² — Kwarer romo ereiko ne rihi, a'e rupi amo awa uzekaiw waiko nerehe a'e wà rihi. Uzekaiw neremetarer rehe nema'e rehe newe wà rihi no. Te amo 'ar mehe nehe, aze ikatu ihewe nehe, a'e mehe ne ae erezekaiw putar neremetarer rehe nema'e rehe nehe, i'i izupe wa'yr pe. ³ Ure zutew ure, kwehe mehe uruzeagaw zepe ze'eg kwehe arer heruzar pà ure. Pema'enukwaw a'e kwarer rehe. Amo ae awa a'e wà, izar ài wanekon a'e wà, ima'e izar ài wanekon a'e wà no. Kwarer wiko uma'ereko e ma'e ài wanupe a'e no. Nezewegatete ze'eg kwehe arer a'e no. Nuzawy kwaw zutew wazar a'e. Kwarer nukwaw katu kwaw ma'e a'e. Nezewegatete zutew wà no, xo ze'eg kwehe arer heruzar haw zo ukwaw wà no. Nukwaw kwaw Zezuz Zaneruwihawete rehe uzeruzar haw wà rihi. ⁴ — Amo 'ar mehe amono kar putar hera'yr ywy rehe ihe nehe, i'i Tupàn uzeupe a'e. Uhem a'e 'ar. Na'e umur kar wa'yr ko ywy rehe a'e. Kuzà wi uzexak kar a'e. Tuweharupi oho iko zutew wanàmuzgwer ze'eg rupi. ⁵ Zutew uzeagaw zepe ze'eg kwehe arer heruzar pà a'e wà. Zezuz nezewe oho iko ywy rehe a'e, a'e zutew wapyro pà tatahu wi a'e. A'e rupi nuiko kwaw uma'ereko e ma'e ài a'e wà kury. Tupàn ta'yr ài wanekon wà kury.

⁶ Tupàn umur wa'yr hekwe zanewe a'e. Tekwe uze'eg zanewe. — Peiko Tupàn ta'yr romo, i'i iko zanewe. A'e rupi — O papaz, o heru, i'i Zezuz hekwe zanepy'a pe har a'e, Tupàn zaneru pe a'e. ⁷ A'e rupi napeiko kwaw uma'ereko e ma'e ài kury. Ta'yr romo peiko tuwe kury. Tupàn umur ma'e tetea'u wa'yr wanupe a'e. Umur putar a'e ma'e peme paw rupi nehe no, ta'e ta'yr romo peiko pe kury xe.

*Pawru uzemumikahy wanemi-
apo kwer rehe a'e*

⁸ Kwehe mehe Tupàn ikwaw 'ym mehe peiko tupàn a'ua'u wanemiruze'eg romo a'e 'ar rehe. A'e teko nuiko kwaw Tupàn romo a'e wà. (Pemuwete penàmuz ikàg ma'e umàno ma'e kwer pe wà. Pemuwete kwarahy no, zahy no. — Tupàn romo wanekon wà, peze e wanupe.) ⁹ Pekwaw Tupàn kury. Tupàn pekwaw a'e no. A'e rupi màràzàwe tuwe pezewyr wer a'e tupàn a'ua'u wanupe kury. Màràzàwe tuwe pemuwete wi wi a'e tekwe pe wà kury. Màràzàwe tuwe peneko wer wi wi uma'ereko e ma'e ài a'e ma'e wanupe kury. ¹⁰ Pezekwaku katu. Pemunaw amo 'ar pepytu'u pà. Pemunaw amo zahy no, amo kwarahy no, pezekwaku pà no. Màràzàwe tuwe pezapo nezewe haw. ¹¹ Aze ru'u pezewyr wi putar Tupàn wi nehe. Azemumikahy putar nezewe mehe ihe nehe. Ma'e uzeapo putar peme nehe. Aipo a'e ma'e paw rupi amume'u e peme ihe.

¹² Herywyr wà, hereinyr wà. Kwehe mehe aiko pezàwe ihe. Amumaw 'ar tetea'u hezekwaku pà ihe. Amumaw amo zahy nezewegatete no. A'e rupi azapo kar putar ma'e peme ihe kury. Peiko ihe ài nehe kury. Nazekwaku kwaw kury. Azeruzar Zezuz rehe kury. A'e rupi apytu'u a'e

ma'e rehe hezekwaku re ihe kury. Pepyrr hereko mehe herereko katu pe, ikatu 'ym ma'e iapo 'ym pà ihewe. ¹³ Pema'enukwaw Tupàn ze'eg puràg imume'u haw izyppy mehe arer rehe. Màràzàwe tuwe amume'u peme. Amume'u peme, ta'e hema'eahy a'e 'ar mehe ihe xe. (A'e rupi napuner kwaw pewi heho haw rehe. A'e rupi apyta pepyrr, ze'eg puràg imume'u pà peme.) ¹⁴ Napeze'eg zemueteahy kwaw herehe a'e 'ar mehe. Napepuir kwaw ihewi. Zawaiw katu hema'eahy haw hexakaw peme. Nahemono kar kwaw pe pewi. Nan. Hemuixe katu kar pe Tupàn heko haw pe har zàwe. Zaneruwihawete Zezuz imuixe kar awer ài hemuixe kar pe. ¹⁵ Penurywete tuwe a'e 'ar mehe. Napenurywete kwaw ko 'ar rehe kury. Ma'e uzeapo peme ko 'ar rehe kury. A'e 'ar mehe hepuhareko pe. Aze mo pepuner, pezo'ok mo peneha pezewi, pemur mo ihewe, (ta'e naherehàpyhà katu kwaw ihe xe). ¹⁶ Amume'u ze'eg azeharomoete har peme ihe. Aipo a'e rupi aiko peàmàtry'ymar ài peme kury. Màràzàwe tuwe nezewe haw a'e.

¹⁷ Amogwer purumu'e mua'u ma'e a'e wà, uzekaiw katu mua'u peneha a'e wà. Wanemiapo putar haw na'ikatu kwaw a'e wà. Ipurumunryk kar wer zepe peneha ihewi wà. A'e rupi ipurupyro wer peneha uzeupe wà. Uzekaiw katu peneha a'e wà. Aze pezekaiw katu wanehe nehe, ikatuahy putar wanupe nehe. ¹⁸ Aze mo uzekaiw katu tuwe peneha wà, te pepyrr hereko 'ym mehe wà, ikatu mo ihewe. Uzekaiw mua'u peneha wà.

¹⁹ Hepurumuzàmuzàg heremi-amutar katu wà. Kuzà imemyr izexak kar mehe hahy izupe. Nezewegatete hahy ihewe kury, ta'e iàrew tuwe Zaneruwihawete ài peneko haw xe. Iàrew kuzà

imemyr izexak kar haw. Nezewegatete iàrew Zaneruwihawete ài peneko haw no. ²⁰ Hereko wer tuwe pepyr. Aze mo pepyr aiko, a'e mehe mo apuner mo peme heze'egaw rehe ihe, amo ae ze'eg rupi mo heze'egaw rehe ihe. Azemumikahy penemiapo kwer rehe.

Mokoz kuzà wanehe uze'eg a'e kury

²¹ Amo pepyr har a'e wà, heko wer zepe ze'eg kwehe arer heruzar har romo a'e wà. Tuwe uzeapyaka katu a'e ze'eg rehe wà nehe. Nezewe i'i a'e ze'eg. ²² Àmàrààw a'e, mokoz ta'yr heta izupe a'e wà. Heta mokoz ta'yr wahy wanupe wà. Ta'yr ipy ihy uma'ereko e ma'e romo hekon a'e. Inugwer ta'yr ihy hemirekoete romo hekon a'e. ²³ Ta'yr ipy uzexak kar wyzài kwarera'i zàwe a'e. Na'e inugwer ta'yr uzexak kar no. Tupàn hemimume'u kwer romo hekon a'e. ²⁴⁻²⁶ A'e mokoz kuzà mokoz ze'eg imume'u pyrer zàwe wanekon a'e wà. — Agar, kuzà ipy her romo a'e. Xinaz ywytyr ài hekon a'e, Moizez upyhyk ze'eg imur pyrer a'e ywytyr rehe a'e. (Xinaz ywytyr a'e, Araw ywy rehe tuz a'e.) Agar imemyr nupuner kwaw uzar wi uhemaw rehe. Nupuner kwaw ma'e iapo haw rehe wemimutar rupi. Zeruzarez tawhu pe har ko 'ar rehe har a'e wà no, nezewegatete wanekon a'e wà no, ta'e nupuner kwaw ma'e iapo haw rehe wemimutar rupi a'e wà no xe, ta'e amo ae ywy rehe har wanuwihaw a'e kury xe, umur kar zauxiapekwer tetea'u Zeruzarez tawhu pe a'e wà kury xe. A'e tuwihaw amo ae ywy rehe har a'e, uzeapo Zeruzarez pe har wazar romo a'e. — Xar, hemirekoete her romo a'e. Zeruzarez ywate har ài hekon a'e. Ni amo nomono kar kwaw zauxiapekwer a'e pe wà, a'e pe har waneruze'eg pà wà.

²⁷ Nezewe i'i ze'eg imuapyk pyrer kwehe arer a'e.

Tuwe kuzà imemyr 'ym ma'e hurywete a'e nehe,

Kuzà imemyrahy pixik 'ym ma'e a'e nehe.

Tuwe uhapukaz hurywete romo nehe.

Ta'e kuzà heityk pyrer a'e xe,

Imemyr wera'u putar inugwer wi a'e nehe xe,

Kuzà imen ma'e wi a'e nehe xe,

²⁸ Herywyr wà. Izak uzexak kar a'e, ta'e kwehe mehe Tupàn umume'u izexak kar àwàm a'e xe. Nezewegatete pe no, peiko Tupàn ipurumuzàmuzàg romo pe no, hemimume'u kwer rupi pe no, ta'e Tupàn umume'u upurumuzàmuzàg romo peneko àwàm a'e no xe. ²⁹ A'e 'ar mehe ta'yr ipy upuraw kar ma'erahy ta'yr inugwer pe a'e, Tupàn Hekwe hemimume'u kwer rupi uzexak kar ma'e kwer pe a'e. Nezewegatete ko 'ar rehe no. Ze'eg kwehe arer kwaw par parizew her ma'e a'e wà, upuraw kar ma'erahy waiko Zezuz rehe uzeruzar ma'e wanupe a'e wà no. ³⁰ Ma'in Tupàn kwehe mehe a'e, uze'eg imuapyk kar pà a'e. — Peityk a'e kuzà uma'ereko e ma'e pe nehe, imemyr nehe no, i'i a'e. — Uma'ereko e ma'e imemyr nupyhyk kwaw u ima'e kurer a'e nehe. Xo hemirekoete imemyr zo upyhyk putar u ima'e paw rupi a'e nehe, i'i a'e. ³¹ A'e rupi nazaiko kwaw a'e kuzà uma'ereko e ma'e imemyr ài zane. A'e hemirekoete imemyr ài zaiko zane, herywyr wà.

5

Peiko zo uma'ereko e ma'e ài nehe

¹ Zaneruwihawete umur ukàgaw zaneuwe a'e, a'e rupi zapuner hehe zanezeruzar haw rehe zane nehe kury. Tuwe pereko ikàgaw tuweharupi nehe. — Aze xiruzar ze'eg

kwehe arer nehe, zazemukatu putar Tupàn huwa rupi nehe, peze zo nehe. Aze nezewe peze nehe, ze'eg kwehe arer uzeapo wi putar pezar romo nehe. Peiko wi wi putar uma'ereko e ma'e ài izupe nehe no.

² Peinu katu heze'eg nehe. Ihe Pawru ihe, ko ma'e inume'u har romo aiko ihe. Zutew uhem putar pepyr a'e wà nehe. — Pemonohok kar pepirera'i nehe ty wà, aze i'i peme nehe, pemonohok kar zo nehe. Aze pemonohok kar nehe, a'e mehe Zanneruwihawete a'e, penekuzaromo umàno e ma'e kwer romo hekon a'e nehe. ³ Peinu katu ko ze'eg nehe. Amume'u wi putar peme ihe kury. Aze awa omonohok kar upirera'i a'e nehe, a'e mehe ze'eg kwehe arer heruzar paw har romo hekon putar a'e nehe. Aze uzawy nehe, Tupàn uzepyk putar hehe nehe. ⁴ Aze pezeagaw pezemukatu pà Tupàn huwa rupi nehe, ze'eg kwehe arer heruzar haw rupi nehe, a'e mehe Zanneruwihawete napepyro kwaw penemiapo kwer ikatu 'ym ma'e wi a'e nehe, Tupàn napepuhareko kwaw a'e nehe no. ⁵ Ure ure kury, uruàro uremukatu àwàm uruiko ure. Uruzeruzar Zanneruwihawete rehe ure. A'e rupi Tupàn Hekwe ikàgaw rupi uruzemukatu putar Tupàn huwa rupi ure nehe. ⁶ Aze zaiko Zanneruwihawete inuromo nehe, aze zanepirera'i ximonohok kar nehe, aze naximonohok kar kwaw nehe, uzuawygatut Tupàn pe nehe. Nezewe i'i putar zanewe a'e nehe. — Aipo pezeruzar herehe, aipo pepuruamutar katu peiko, i'i putar zanewe nehe. — Aipo pemonohok kar pepirera'i, ni'i kwaw zanewe nehe.

⁷ Peho katu Tupàn ze'eg rupi. Mo pemupytu'u kar peho re a'e. Ma'in Tupàn ze'eg iawy kar pà peme. ⁸ Tupàn a'e, penenoz tarer a'e, nuiko kwaw uze'eg iawy kar har romo peme a'e. ⁹ Ximo pixika'i

pupe xiuka pira tetea'u zane wà. Nezewegatete pitài purumu'e mua'u haw uzawy kar Tupàn hape peme paw rupi a'e no. ¹⁰ Akwaw pepuir àwàm a'e awa wanuwi ihe. Zaiko Zanneruwihawete inuromo zane. A'e rupi akwaw peho wi àwàm ze'eg azeharomoete har rupi ihe. A'e awa a'e, purumu'e mua'u ma'e a'e, peme iawy kar har a'e, Tupàn uzepyk putar hehe a'e nehe. Akwaw hehe izepyk àwàm ihe.

¹¹ — Pepirera'i pemonohok kar nehe, na'e kwaw purupe ihe, purumu'e pà ihe. A'e rupi imonohok kar har uze'eg zemueteahy herehe a'e wà. Aze mo amonohok kar purupe, a'e mehe mo nuze'eg zemueteahy iwer mo herehe wà, a'e mehe mo nuze'eg zemueteahy iwer mo Zanneruwihawete ywyrà kanetar rehe imàno awer rehe heze'egaw rehe a'e wà. Uze'eg zemueteahy heze'egaw rehe wà, ta'e namonohok kar kwaw purupe ihe xe. ¹² Peme iawy kar har a'e wà, tuwe oho pewi a'e wà nehe.

¹³ Herywyr wà. Tupàn penex-anexak a'e, ma'e iapo kar pà peme penemimutar rupi a'e. — Ze'eg kwehe arer nuzeapo kwaw pezar romo a'e kury, i'i peme. Peze zo nezewe nehe kury. — Azapo putar tuwe wyzài ma'e heremimutar rupi ihe nehe, hezemurywete kar pà ihe nehe, ta'e Tupàn herexak a'e xe, ma'e iapo kar pà ihewe heremimutar rupi a'e xe, peze zo nehe. Pezapo zo ma'e penemimutar rupi nehe. Xo ikatuahy ma'e zo pezapo pezeupeupe nehe, pezepytywàtywà pà nehe, pezeamutamar katu pà nehe. ¹⁴ — Ze'eg kwehe arer paw rupi a'e kury, uzeapo pitài ze'eg heruzar pyr romo a'e kury. Ezamutar katu nerapi har nehe, nezeamutar katu haw zàwegatete nehe, i'i Tupàn ze'eg kwehe arer. Aze mo teko weruzar a'e ze'eg tuweharupi a'e wà, a'e mehe

mo weruzar mo inugwer ze'eg kwehe arer paw rupi a'e wà no. ¹⁵ Tuwe peme'egatu pezehezehe nehe. Aze miar hehàite ma'e ài peiko nehe, ma'erahy ipuraraw kar pà pezeupeupe nehe, a'e mehe pezemumamumaw putar nehe. Na'ikatu kwaw nezewe mehe nehe.

Pezapo Tekwe Puràg hemiapo putar haw nehe

¹⁶ Nezewe aze'eg peme ihe. Tuwe Tekwe Puràg uzapo kar ma'e peme a'e nehe, wemimutar rupi a'e nehe. Tuwe peruzar ize'eg nehe. A'e mehe napezapo kwaw ikatu 'ym ma'e penemimutar rupi nehe. ¹⁷ Aze xiapo ma'e zaha zaiko zaneremimutar rupi nehe, naxiapo kwaw ma'e Tupàn Hekwe hemimutar rupi nehe. Aze xiapo ma'e hekwe hemimutar rupi nehe, naxiapo kwaw ma'e zaneremimutar rupi nehe. Ta'e zaneremimutar uzawy hekwe hemimutar a'e xe. A'e rupi aze xiapo ma'e zaha zaiko hekwe hemimutar rupi nehe, nazapuner kwaw ma'e iapo haw rehe zaneremimutar rupi nehe. ¹⁸ Aze Tupàn Hekwe zanereruze'egar romo hekon a'e nehe, nazaha kwaw ze'eg kwehe arer rupi nehe, zanezemukatu pà Tupàn huwa rupi nehe. Zaha ze'eg ipyahu ma'e rupi nehe. Zazeruzar Zezuz rehe nehe, zanezemukatu pà Tupàn huwa rupi nehe.

¹⁹ Teko wemiapo putar haw iapo mehe a'e wà, Tupàn Hekwe hemiapo putar haw iapo 'ym mehe a'e wà, ikatu 'ym ma'e uzapo oho waiko wà. Wanemiapo kwer na'ikatu pixik kwaw Tupàn pe wà. Uzapo ikatu 'ym ma'e oho wemireko 'ym puhe wà, umen 'ym puhe wà. Hurywete ikatu 'ym ma'e iapo mehe wà. Tuweharupi uzapo agwer ma'e oho waiko wà. Na'imaranugar kwaw iapo re wà. ²⁰ Umuwete katu tupàn a'ua'u

waiko wà no. Paze ma'e romo wanekon wà no. Tekwe ikatu 'ym ma'e umuhem kar uzehe wà, umuwete katu a'e tekwe ikatu 'ym ma'e wà no. Upuràmàtyry'ym wà no. Uzeàmàtyry'ym wà no. Uzeàmàtyry'ym uze'eze'eg ahyahy pà uzeupeupe wà no. Hewyrowyroahy amo wanehe wà no. Ipuruzukaiw amo wanupe wà no, wikwahy pà wà no. Xo uzehe zo ima'enukwaw wà, ma'e iputar pà uzeupe paw rupi wà. Uze-muza'aza'ak wà, uzeàmàtyry'ym pà wà. — Napekwaw kwaw ma'e pe, ure zutyka'i urukwaw ma'e ure, i'i oho waiko amo wanupe wà no. ²¹ Uputar amo ae ima'e waiko uzeupe wà no. Uka'u tetea'u wà no. Ikatu 'ym ma'e uzapo waiko uka'u mehe wà no. Agwer ma'e paw uzapo waiko wà, ta'e ipurapo wer wemiapo putar haw rehe wà xe, ta'e na'ipureruzar wer kwaw Tekwe Puràg rehe wà xe. Amume'u wi putar a'e ma'e peme ihe kury. Agwer ma'e iapo har nuiko kwaw Tupàn hemiruze'eg romo a'e wà. Noho kwaw ipyr wà nehe. Agwer ma'e na'ikatu pixik kwaw Tupàn pe wà. A'e rupi agwer ma'e iapo har na'ikatu pixik kwaw Tupàn pe a'e wà no.

²² Teko Tupàn Hekwe hemiapo putar haw iapo mehe wà, wemiapo putar haw iapo 'ym mehe wà, agwer ma'e uzapo oho waiko wà. Upuruamutar katu wà. Hurywete wà. Nukyze kwaw ma'e wi wà, ta'e weruzar Tupàn waiko wà xe. Ma'erahy ipuraraw mehe nupyty'u kwaw uzeruzar ire Zezuz rehe wà. Nuikwahy kwaw amogwer wanehe wà. Xo ikatuahy ma'e uzapo oho waiko amogwer wanupe wà. Uzeruzar tuwe Tupàn rehe wà. Uzapo ma'e uze'eg rupi wà no. ²³ Aze amo uzapo ikatu 'ym ma'e wanupe, nuzàmàtyry'ym kwaw iapo arer wà. Uzeruze'eg tuwe waiko wà. Xiapo agwer ikatu

ma'e paw rupi zane nehe, ta'e — Pezapo zo agwer ma'e nehe, ni'i kwaw ze'eg kwehe arer zanewe a'e xe. ²⁴ Aze teko wiko Zaneruwihawete Zezuz hemiruze'eg romo wà nehe, upytu'u putar ikatu 'ym ma'e iapo re wà nehe. — Nazapo kwaw heremiapo putar haw ihe nehe kury, ta'e izypy mehe xo ikatu 'ym ma'e rehe zo hepurapo wer ihe xe, i'i putar uzeupe wà nehe. — Nahepurapo wer kwaw a'e ikatu 'ym ma'e rehe ihe kury, i'i putar uzeupe wà nehe. ²⁵ Tupàn Hekwe Zanezar romo hekon a'e kury. A'e rupi xiapo hemiapo putar haw zaha zaiko zane nehe kury. ²⁶ Peiko wera'u zo amo wanuwi nehe. Pezeputupytyk zo nehe. Penewyrowyroahy zo amo wanehe nehe.

6

Pezepytywàtywàgatu nehe

¹ Herywyr wà, aze pexak amo uzeruzar ma'e nehe, ikatu 'ym ma'e iapo mehe nehe, a'e mehe penoz amo ae uzeruzar ma'e pepyr har nehe, Tupàn Hekwe hemiapo putar haw iapo har nehe, a'e ikatu 'ym ma'e pe uze'eg ma'e ràm romo nehe. Tuwe umume'u hemiapo kwer ikatu 'ym ma'e oho izupe nehe. Tuwe nuze'eg ahyahy kwaw izupe imume'u mehe nehe. Aze napeme'egatu kwaw peneko haw rehe nehe, aze napezeruze'eg kwaw nehe, a'e mehe pe nehe no, pezapo putar ru'u a'e ikatu 'ym ma'e izàwegatete pe nehe no. Na'ikatu kwaw nezewe mehe nehe. ² Pezepytywàgatu nehe. Aze amo upuraraw ma'erahy nehe, aze uzemumikahy amo ma'e rehe nehe, nuzawy kwaw ma'e ipuhuz katu ma'e heraha haw izupe nehe. Pepytywà a'e ma'e heraha haw rehe nehe. Nezewe mehe peruzar putar Zaneruwihawete ze'eg nehe. ³ Aze amo i'i uzeupe nehe. — Aiko wera'u tuwe amogwer wanuwi

ihe, aze i'i uzeupe nehe, aze nuiko wera'u kwaw amo wanuwi, a'e mehe hemu'em iko uzeupe. Nukwaw kwaw ikàg 'ym ma'e romo weko haw. ⁴ Aze amo uzapo ikatu ma'e nehe, tuwe ni'i kwaw nezewe nehe. — Heremiapo kwer ikatu wera'u amo hemiapo kwer wi ihe, tuwe ni'i kwaw uzeupe nehe. — Ikatu heremiapo kwer ihe, tuwe i'i nehe. Tuwe xo a'e zo umume'u nehe.

⁵ Ta'e teko pitàitàigatu upuner uma'ereko haw iapo haw rehe a'e wà xe.

⁶ Zaneruwihawete rehe ze'egaw rehe uzemu'e ma'e a'e, tuwe omono uma'e kurer umu'e har pe a'e nehe, umu'e haw hekuzaromo nehe. ⁷ Penemu'em zo pezeupe mehe. — Tupàn nukwaw kwaw heremiapo kwer a'e, peze zo nehe. Awa opo'o putar wemitygwer a'e nehe. Aze utym xu nehe, nopo'o kwaw aroz nehe. Nezewegatete aze awa uzapo ikatu 'ym ma'e oho iko nehe, Tupàn uzepyk putar hehe nehe.

⁸ Aze teko uzapo ma'e oho iko wemimutar rupi a'e nehe, uze-murywete kar pà a'e nehe, a'e mehe ikatu 'ym ma'e uzapo putar a'e nehe. Umàno mehe nehe, upyta putar multe Tupàn wi nehe. Aze teko weruzar Tupàn Hekwe oho iko nehe, wiko putar Tupàn pyr tuweharupi nehe, umàno re nehe. ⁹ Aze nazapytu'u kwaw nehe, zaha putar ipyr nehe. ¹⁰ A'e rupi tuweharupi xiapo ikatu ma'e amogwer wanupe nehe, aze zapuner nehe. Tuwe xiapo ikatuahy ma'e uzeruzar ma'e wanupe nehe.

Upaw etea'i Pawru ze'eg xe a'e kury

¹¹ Ko ze'eg pehegwera'i amuapyk hepo pupe ihe kury, ko pape rehe ihe kury. Uhua'u ikair haw xe a'e. Peme'e hehe nehe. ¹² Amo a'e pe har pepyr har a'e wà, uze'egatu waiko uzehe a'e wà, ta'e heko

wera'u wer amogwer wanuwi a'e wà xe. — Pemonohok kar pepirera'i nehe ty wà, pezemukatu kar pà Tupàn huwa rupi nehe ty wà, i'i mua'u waiko peme wà. Na'ipurumume'u wer kwaw Zanneruwihawete ywyrà kanetar rehe imàno awer rehe purupe a'e wà. Ta'e ukyze Zanneruwihawete iàmàtyry'ymar wanuwi wà xe. — Aze ru'u upuraraw kar putar ma'erahy zaneve a'e wà nehe, i'i waiko uzeupe wà. ¹³ Te upirera'i imonohok kar har a'e wà, nuweruzar kwaw ze'eg kwehe arer paw rupi tuweharupi a'e wà. Nan. Omonohok kar pepirera'i peme a'e wà, ta'e heko wer teko tetea'u waneruze'egar romo a'e wà xe. ¹⁴ Namume'u kwaw heremiapo kwer purupe ihe. Xo Zanezar Zezuz ywyrà kanetar rehe imàno awer zo amume'u wanupe. Nahereko wer kwaw Zezuz iàmàtyry'ymar wazàwe. Wanemiapo kwer na'ikatu kwaw ihewe wà. Zezuz iàmàtyry'ymar naheko wer kwaw ihe ài wà. Heremiapo kwer na'ikatu kwaw wanupe ño.

¹⁵ Aze awa omonohok kar upirera'i nehe, aze nomonohok kar kwaw nehe, uzuawygatu Tupàn pe nehe. Aze weruzar Tekwe Puràg nehe, teko ipyahu ma'e ài hekon putar nehe. Ikatu putar Tupàn pe nehe. Aze uzapo wi wi wemiapo putar haw oho iko nehe, na'ikatu kwaw izupe nehe. ¹⁶ Heze'eg heruzar har a'e wà nehe, tuwe Tupàn upuhareko a'e wà nehe, tuwe umupyту'u kar ma'e wi wakyze re a'e wà nehe no. Tuwe nezewe uzapo wemiruze'eg nànnàn a'e nehe no.

¹⁷ Upaw etea'i heze'egaw xe kury. Apuraraw ma'erahy tetea'u teko ihe, ta'e amume'u Zezuz imàno awer aha teko ihe xe. Heta ipurepurer heretekwer rehe no. Ipurepurer heretekwer rehe har wexak kar Zezuz pe uma'ereko

ma'e romo hereko haw purupe a'e. Tuwe amo nupuraraw kar kwaw amo ae ma'erahy ihewe a'e nehe.

¹⁸ Tuwe Zanezar Zezuz Zanneruwihawete ikatu haw upyta peinuromo paw rupi nehe, herywyr wà. Azeharomoete. Upaw kwez kury. Pawru.

EW

¹ Ihe Pawru ihe, Zanneruwi-hawete Zezuz hemimono karer romo aiko ihe, ta'e nezewe Tupàn uputar a'e xe. Ko hepape amono kar putar peme ihe nehe kury. Pe Ew tawhu pe har pe, Zanneruwi-hawete Zezuz rehe uzeruzar ma'e pe, hekwe inuromo uzemono'og ma'e romo peiko pe. ² Tupàn Zanneru a'e nehe, Zanezar Zezuz Zanneruwi-hawete a'e nehe no, tuwe pepuhareko a'e wà nehe. Tuwe pepy'a pe wanekon wà nehe. A'e rupi napekyze kwaw ma'e wi nehe.

Zanneruwi-hawete uzapo ikatu-ahy ma'e zanewe a'e

³ Tupàn a'e, Zanezar Zezuz Zanneruwi-hawete tu romo hekon a'e. Tuwe ikatu haw ximume'u izupe nehe. Ta'e Hekwe zanepy'a pe har zanemurywete kar tuwe iko a'e xe, ta'e zazemono'og zaiko Zanneruwi-hawete inuromo zane xe, ta'e zaiko ipurumuzàmuzàg ài zane no xe, ta'e zanemugweraw kar putar amo 'ar mehe nehe xe, zanemuigo kar pà uzepyr tuweharupi nehe xe, ywate nehe xe. Uzapo putar ikatuahy ma'e tetea'u zanewe nehe, ywate nehe. ⁴ Ywy iapo 'ym mehe Tupàn ukwaw zanereko àwàm a'e. A'e rupi zanerexarexak a'e, wemiruze'eg romo zanemuigo kar pà a'e, Zanneruwi-hawete inuromo zanemono'og kar pà a'e. A'e rupi zaiko ikatu 'ym ma'e iapo har 'ym ài huwa rupi zane kury. Naheta kwaw ikatu 'ym ma'e zanerehe nehe, huwa rupi zanereko mehe nehe. Zaneamutar katu tuwe iko a'e. ⁵ A'e rupi nezewe i'i zeupe kwehe mehe a'e, zanerehe uze'eg pà a'e. — Amuigo kar putar a'e teko hepurumuzàmuzàg romo Zezuz Tuwi-hawete imàno àwàm rupi ihe wà nehe, i'i zanewe. Nezewe uzapo iko a'e, ta'e uputar nezewe

haw a'e xe, ta'e a'e rupi hemimutar zanerehe a'e xe. ⁶ A'e rupi, tuwe ximume'u Tupàn ikatu haw izupe zane nehe, teko wanupe zane nehe no, ta'e zanepuhareko katu a'e xe. Zanepuhareko katu a'e, a'e rupi wexak kar ukàgaw upuràg eteahy haw iko teko wanupe a'e. Ta'e kwehe mehe umur e wa'yr zanewe xe, wemiamutar katu zanewe xe. ⁷ Aze awa imunar nera'yr rehe nehe, heraha pà newi nehe, aze a'e re uze'eg nezewe newe nehe, — Aze eremur temetarer tetea'u ihewe nehe, amuzewyr putar nera'yr newe nehe, aze i'i newe nehe, eremono putar neremetarer paw rupi izupe nehe, nera'yr imuzewyr kar pà izupe nehe. Zaiko Tupàn ipurumuzàmuzàg ài zane. Nazapuner kwaw zaneho haw rehe Tupàn pyr zane, ta'e ikatu 'ym ma'e iapo har romo zaiko zane xe. A'e ae umur kar wa'yr ywy rehe, imumàno kar pà zanerekuzaromo. Ta'yr uzakook uwykwèr umàno mehe a'e. A'e rupi Tupàn heharaz zaneremiapo kwer ikatu 'ym ma'e wi kury, imunàn pà kury. Uzapo nezewe a'e, ta'e zanepuhareko katu tuwe a'e xe. Azeharomoete zanepuhareko haw ikatuahy a'e. ⁸ Nahekyty'ym kwaw wa'yr zanewe imur mehe. Ta'e ukwaw katu ma'e paw rupi katete xe. Ukwaw katu ma'e iapo katu haw paw rupi katete no xe. ⁹ A'e rupi uzapo ma'e wemiapo putar haw. Kwehe mehe teko nukwaw kwaw hemiapo putar haw a'e wà. Tupàn ukwaw kar wemiapo putar haw zanewe Zezuz Zanneruwi-hawete inuromo a'e kury.

¹⁰ — Kutàri amuhyk putar heremiapo putar haw ihe kury, i'i putar amo 'ar mehe nehe. A'e 'ar mehe umuhyk putar wemiapo putar haw nehe. Omono'og putar wemiapo kwer wamuwà wà nehe. Omono'og putar teko wà nehe,

omono'og putar ma'e wà nehe no. Ywak rehe har paw rupi katete wà, ywy rehe har paw rupi katete wà no. Omono'og putar Zanneruwihawete hekwe inuromo paw rupi katete wà nehe. Zanneruwihawete wiko putar wanuwihaw romo paw rupi katete a'e nehe no.

¹¹ Izypy mehe Tupàn umume'u wemiapo ràm paw rupi katete uzeupe a'e. Uzapo a'e ma'e iko kury, wemimume'u kwer rupi katete kury. Zannerexarexak, wemi-aihu romo zanemuigo kar pà, Zanneruwihawete hekwe inuromo zanemono'og pà. Ta'e uputar nezewe haw a'e xe. Izypy mehe umume'u wemiapo ràm uzeupe. ¹² A'e rupi ure zutew ure, tuwe urumume'u katu Tupàn ikàgaw ipuràgaw izupe ure nehe, ta'e ure ràgypy uruzeruzar Zanneruwihawete rehe ure xe, uruzeruzar izewyr wi àwàm rehe ure no xe.

¹³ Nezewegatete pe zutew 'ym pe. Peinu ze'eg azeharomoete har pe, tatahu wi pepyro haw rehe ze'eg puràg pe. A'e rupi pezeruzar Zanneruwihawete rehe kury. Awa umuapyk uwer weimaw kawaru rehe a'e. A'e rupi amogwer ukwaw putar kawaru izar a'e wà. Nezewegatete pe no. Zanneruwihawete rehe pezeruzar mehe pe no. Tupàn umur Wekwe Puràg pepy'a pe a'e, wemimume'u kwer rupi katete a'e. A'e rupi teko ukwaw Zanneruwihawete inuromo pemono'ono'og awer a'e wà.

¹⁴ Kwehe mehe Tupàn umume'u ma'e wemiruze'eg wanupe a'e. — Apumuhem kar putar ikatu 'ym ma'e wi ihe nehe, hezepy pemuigo kar pà tuweharupi ihe nehe, i'i wanupe. A'e rupi, zane zane kury, xikwaw nezewe hemiapo ràm zane kury, ta'e umur Wekwe zanewe a'e xe. A'e rupi ximume'u katu ikàgaw ipuràg eteahy haw purupe zane nehe

kury.

Pawru uze'eg Tupàn pe a'e kury

¹⁵ Pezeruzar katu Zanezar Zezuz rehe. Amogwer umume'u pezeruzar katu haw a'e wà. Aenu imume'u mehe ihe. Pezamutar katu amogwer uzeruzar ma'e paw rupi katete pe wà no. Aenu imume'u mehe no. ¹⁶ A'e rupi tuweharupi aze'eg Tupàn pe penehe. Napytu'u kwaw heze'eg ire izupe. Hema'enukwaw katu penehe tuweharupi, izupe heze'eg mehe. ¹⁷ Tupàn a'e, Zanezar Zezuz Zanneruwihawete hemimuwete katu romo hekon a'e, zanneru ikàg ma'e romo ipuràg eteahy ma'e romo hekon a'e no. Aenoz ma'e iteko izupe ihe. — Emono kar nerekwew Ew tawhu pe har uzeruzar ma'e wapy'a pe nehe, a'e izupe. — Tuwe nerekwew umu'e a'e wà nehe. Tuwe umume'u nereko haw nekatu haw wanupe nehe. A'e rupi nekwaw katu wera'u putar a'e wà nehe, a'e izupe. ¹⁸ — Erexarexak neremiruze'eg Ew tawhu pe har ne wà, ma'e imume'u pà wanupe ne wà. — Peàrogatu Zezuz iho àwàm nehe, ere wanupe nehe. — Peàrogatu pezur àwàm hepyr nehe, ere wanupe nehe, a'e iteko izupe. — Teko wexak katu ma'e tatainy ihyape katu mehe wà. Nezewegatete eiko tatainy ài wapy'a pe nehe, neze'eg ikwaw katu kar pà wanupe nehe. Nezewe mehe ukwaw katu putar Zezuz tur àwàm hàro haw wà nehe. Ukwaw katu putar nepyr oho àwàm ikatu haw a'e wà nehe no, a'e izupe. — Awa omono ma'e ikatuahy ma'e wa'yr pe a'e. Nezewegatete erezapo ikatuahy ma'e ipuràg eteahy ma'e neremiruze'eg wanupe ne no. Ezapo wi wi agwer ma'e nehe no, ikatuahy ma'e ipuràg eteahy ma'e imono e pà wanupe nehe no, a'e izupe, Tupàn pe. ¹⁹ — Aze ereiko tatainy ài wapy'a pe nehe,

ukwaw putar nekàg wera'u haw wanehe wiko ma'e a'e wà nehe no, a'e izupe. ²⁰ — Eremugweraw kar Zeneruwihawete ne, imàno re ne, teko wanuwihaw romo imuigo kar pà ne, ma'e izar romo imuigo kar pà paw rupi katete ne, nekàgaw rupi ne, a'e izupe, Tupàn pe. ²¹ Heta tuwihaw ywak rehe a'e wà. Heta pureruze'eg ma'e a'e pe wà no. Heta ikàg ma'e a'e pe wà no. Heta teko wazar a'e pe a'e wà no. Zeneruwihawete a'e, wiko wanuwihaw romo paw rupi katete a'e. Heta tuwihaw ko ywy rehe a'e wà no. Heta putar tuwihaw amo 'ar mehe a'e wà nehe no. Zeneruwihawete wiko wanuwihaw romo paw rupi katete a'e no. ²² Tupàn a'e, umuigo kar Zeneruwihawete a'e teko paw wanuwihaw romo a'e, ma'e paw wazar romo a'e no. Omono Zeneruwihawete hehe uzeruzar ma'e paw wanupe a'e no. Naheta kwaw amo Zanezar a'e. ²³ Zane hehe uzeruzar ma'e zane, hetekwer ài zaiko zane. A'e rupi Zeneruwihawete a'e kury, uhyk ma'e ài hekon a'e kury, ta'e ximuhyk zane xe, hehe zanezeruzar mehe zane xe. Azeharomoete pa. Ywak ywy paw iapo har a'e, wiko zanepy'a pe a'e. Ximynehem ywy'a 'y pupe zane. Nezewegatete Zeneruwihawete umynehem zanepy'a a'e, Wekwe pupe a'e.

2

Zaiko wikuwe ma'e romo zane kury

¹ Kwehe mehe peiko tatahu pe oho ma'e rà m romo pe. Peiko umàno ma'e kwer ài. Ta'e nape-ruzar kwaw Tupàn ze'eg pe xe. Ta'e pezapo ikatu 'ym ma'e peho peiko a'e 'ar rehe xe. ² A'e 'ar rehe peiko ikatu 'ym ma'e iapo har romo, amogwer ywy rehe har wazàwe. Peruzar tekwe ikatu 'ym ma'e wanuwihaw ze'eg peho

peiko. A'e tuwihaw a'e, Zurupari her romo a'e. Weruze'eg Tupàn ze'eg heruzar 'ymar wanereko ko 'ar rehe a'e wà kury. ³ Izypy mehe zane paw zaiko a'e teko ikatu 'ym ma'e iapo har wazàwe zane. Xiapo zaneremiapo putar haw zaha zaiko. Zaneretekwer ipurapo wer ikatu 'ym ma'e rehe a'e. A'e rupi xiapo zane. Zanepy'a ipurapo wer ikatu 'ym ma'e rehe a'e wà. A'e rupi xiapo zane. Amogwer wazàwe zaiko. A'e rupi tatahu kutyr oho ma'e romo zaiko. Ta'e Tupàn uzepyk ikatu 'ym ma'e iapo har wanehe a'e xe, tatahu pe wamono kar pà a'e xe.

⁴ Tupàn zanepuhareko katu tuwe a'e. Zaneamutar katu tuwe no. ⁵ Tatahu kutyr oho ma'e romo zaiko zane, ta'e naxiruzar kwaw Tupàn ze'eg zane xe. Umàno ma'e kwer ài zaiko. Zanemuigo kar wi Zeneruwihawete inuromo a'e. Zanepyro tatahu wi a'e, ta'e zanepuhareko katu tuwe a'e xe. ⁶ Zeneruwihawete Zanepyro har rehe zanezemono'og mehe, Tupàn zanemugweraw kar inuromo a'e. A'e rupi zaiko putar pureruze'eg ma'e romo zane nehe, ywate Zezuz ipyr zanereko mehe zane nehe. ⁷ Tupàn uzapo nezewe a'e, ta'e zanepuhareko katu tuwe a'e xe, ta'e ipurexak kar wer upurupuhareko haw purupe a'e xe. Umur Zeneruwihawete Zezuz zanerekuzaromo a'e, zanepyro pà a'e, ta'e zaneamutar katu a'e xe.

⁸ Tupàn pepuhareko katu a'e, a'e rupi pepyro tatahu wi a'e. Ta'e pezeruzar Zezuz rehe pe xe. Napepuner kwaw ma'e iapo haw rehe pezepyro kar pà. Nan. Tupàn pepyro imekuzar kar 'ym pà a'e. ⁹ — Tupàn hepyro a'e, ta'e hekatuahy ihe xe, napepuner kwaw peze haw rehe nehe, ta'e napepuner kwaw ma'e iapo haw rehe pezepyro kar pà Tupàn pe xe. Pepyro a'e, imekuzar kar

'ym pà a'e. ¹⁰ Tupàn zaneapo a'e. — Ikatuahy ma'e iapo har romo azapo ihe wà, i'i zanewe. Izypy mehe naxiapo kwaw a'e ikatuahy ma'e zane. A'e rupi zanemono'og Zaneruwihawete Zezuz inuromo a'e kury. A'e rupi ko 'ar rehe xiapo a'e ikatuahy ma'e zaha zaiko kury. Ta'e uzapo kar zanewe a'e xe.

Zaiko Zaneruwihawete inuromo zane kury

¹¹ Zutew 'ym romo pezexak kar pe. — Pirera'i imonohok kar 'ymar, i'i zutew peme a'e wà, penehē uze'eg zemuteahy pà a'e wà. — Pirera'i imonohok kar har, i'i waiko uzeupe wà, Tupàn hemiruze'eg romo weko haw hexak kar pà purupe wà. Pema'enukwaw peneko awer rehe. ¹² A'e 'ar rehe nape-ruzar kwaw Zaneruwihawete ze'eg. Amo ae ywy rehe har ài peiko. Uiwy rehe wiko 'ym ma'e ài peiko. Napeiko kwaw Tupàn hemiruze'eg romo. Kwehe mehe Tupàn umume'u tuwe ma'e wemiruze'eg wanupe a'e, zutew wanupe a'e. Numume'u kwaw a'e ma'e peipy wanupe. A'e rupi peipy nuàro kwaw upyro àwàm a'e wà. Nuàro kwaw Tupàn pyr oho àwàm wà. Napeàro kwaw pe no. Napemuwete kwaw Tupàn peiko. ¹³ Ko 'ar rehe kury, napeiko kwaw nezewe kury. Peiko Zaneruwihawete Zezuz ze'eg heruzar har romo kury. Tupàn wi utyryk ma'e romo peiko kwehe mehe. Ize'eg heruzar har romo peiko kury, ta'e umàno Zezuz penekuzaromo a'e xe, uwykwer hakook pà a'e xe. ¹⁴ Aze heta pàrirogaw uhua'u ma'e mokoz teko wamyteromo nehe, a'e mehe a'e teko nupuner kwaw uzemyrypar haw rehe wà nehe. Nezewegatete izypy mehe zutew wiko Tupàn hemiruze'eg romo a'e wà. Zutew 'ym nuiko kwaw hemiruze'eg

romo a'e wà. A'e rupi zutew 'ym na'ikatu kwaw zutew wanupe wà. Wàmàtry'ymaw nuzawy kwaw pàrirogaw wamyteromo. Zaneruwihawete imàno awer nuzawy kwaw a'e pàrirogaw he-itykaw a'e. A'e rupi zutew 'ym upuner Tupàn hemiruze'eg romo weko haw rehe wà kury, zutew wainuromo wà kury, wanehe uzemuryparypar pà wà kury. ¹⁵ — Kwehe mehe azapo kar ma'e tetea'u peme ihe, ma'e tetea'u rehe pemuzekwaku kar pà ihe, pemukatu kar pà heruwa rupi ihe, i'i Tupàn iko zutew wanupe kury. — Pepytu'u a'e ma'e iapo re nehe kury, a'e ma'e rehe pezekwaku re nehe kury, i'i iko wanupe. — Xo Zaneruwihawete rehe zo pezeruzar nehe kury, a'e rupi peiko putar zutew wànàm ài nehe kury, wamyrypar romo peneko pà nehe kury, wainuromo Zaneruwihawete inuromo pezemono'og pà nehe kury. ¹⁶ Zaneruwihawete umàno ywyrà kanetar rehe a'e, zutew wanekuzar romo a'e, zutew 'ym wanekuzaromo a'e no. Teko paw rupi katete a'e wà kury, upuner hehe uzeruzar haw rehe a'e wà kury, Tupàn hemiruze'eg romo wiko pà a'e wà kury. A'e rupi zutew upuner zutew 'ym wanehe jakatuwaw katu haw rehe wà kury. Ta'e zutew 'ym a'e wà xe, wànàm ài wanekon a'e wà kury xe. ¹⁷ A'e rupi Zaneruwihawete ur ywy rehe a'e, teko wanekuzaromo umàno àwàm rehe ze'egaw imume'u pà a'e, teko nànan a'e. Umume'u zutew wanupe. Hemiruze'eg ipy romo wanekon wà. Ize'eg heruzar har romo wanekon wà. Umume'u kar iko zutew 'ym wanupe kury. Hemiruze'eg ipy 'ym romo wanekon wà. Ize'eg heruzar 'ymar romo wanekon wà. ¹⁸ Zaneruwihawete umàno zanerekuzaromo a'e, a'e rupi

zutew a'e wà, zutew 'ym a'e wà no, upuner oho haw rehe zaneru huwa rupi paw rupi a'e wà kury, ta'e xiriko hekwe zanepy'a pe paw rupi zane xe.

¹⁹ A'e rupi pe zutew 'ym pe kury, napeiko kwaw amo ae ywy rehe har ài ko 'ar rehe pe kury. Peiko Tupàn hemiruze'eg romo kury. Peiko amogwer Tupàn hemiruze'eg wànàm ài kury. Peiko Tupàn ipurumuzàmuzàg ài kury. ²⁰ Tupàn hemiruze'eg a'e wà, tàpuz ài wanekon a'e wà, ta'e Tupàn wiko wainuromo a'e xe. Ta'e wiko wapy'a pe xe. Tupàn ze'eg imume'u har a'e wà, Zezuz hemimono karer a'e wà no, tàpuz ywyrà ài wanekon a'e wà. Zaneruwihawete a'e no, ita tàpuz iwy pe har ài hekon a'e no. Zane tàpuz iàrukàg ài zaiko zane. Tàpuz 'aromo har ài zaiko no. Zatyryk ikatu 'ym ma'e wi zane, zazemonokatu pà Tupàn pe zane. Nezewe mehe hàpuz ikatu putar izupe nehe. ²¹ Zaneruwihawete a'e, umupu'àm tàpuz iko a'e. Zane-muigo kar iko Tupàn hàpuzuhu uzeupe uzemonokatu ma'e romo a'e. ²² Nezewe zane no. Zaneruwihawete zanemono'og uzeinuromo, amogwer Tupàn hemiruze'eg wainuromo no. Tupàn umur Wekwe zanepy'a pe. Hàpuz ài heko haw ài zaiko izupe kury.

3

Pawru umume'u Tupàn ze'eg zutew 'ym wanupe a'e

¹ A'e rupi aze'eg teko Tupàn pe ihe. Ihe Pawru ihe. Hemunehew kar a'e wà, ta'e amume'u Zaneruwihawete Zezuz heko haw peme ihe xe, zutew 'ym wanupe ihe xe. ² Peinu hema'ereko haw rehe ze'egaw pe. Hepuhareko katu Tupàn a'e. A'e rupi hemono kar purupe. — Emume'u Zezuz rehe ze'egaw teko wanupe nehe, i'i ihewe. A'e rupi pepuner ize'eg

henu haw rehe no. ³ Tupàn wexak kar wemiapo rà m kwehe arer ihewe a'e. Nuexak kar kwaw a'e ma'e teko kwehe arer wanupe. Amume'u a'e ma'e peme ihe, pape rehe imuapyk pà ihe. Na'ipukua'u kwaw a'e heze'eg. Kwehe mehe teko nukwaw kwaw Zaneruwihawete rehe ze'egaw a'e wà, ta'e Tupàn numume'u kar kwaw wanupe xe. ⁴ Aze pemugeta heremimuapyk kwer nehe, pekwaw putar Zaneruwihawete rehe ze'eg ikwaw pyr 'ym nehe, ihe ài nehe. ⁵ Kwehe mehe Tupàn numume'u kwaw a'e ma'e teko wanupe a'e. Xo ko 'ar rehe kury, Hekwe umume'u iko uze'eg imume'u har wanupe kury, Zaneruwihawete hemimono karer wanupe kury. ⁶ Amume'u putar Tupàn hemiapo rà m ikwaw pyr 'ym xe tàrityka'i peme kury. Tupàn umume'u kar uze'eg puràg iko zutew 'ym wanupe a'e kury. Kwehe mehe Tupàn umume'u ikatu ma'e wemiapo rà m a'e, zutew wanupe uze'eg pà a'e. Ko 'ar rehe uzapo ikatu ma'e zutew 'ym wanupe no. Zutew 'ym uzemono'og zutew wainuromo wà kury, pitài teko romo wiko pà wà kury. A'e rupi Tupàn upyro putar zutew 'ym wà nehe, aze zutew 'ym uzeruzar Zaneruwihawete Zezuz rehe wà nehe. Upyro putar zutew wà nehe no, aze zutew uzeruzar Zaneruwihawete Zezuz rehe wà nehe no. Zutew uzemono'og putar zutew 'ym wainuromo wà nehe, uzemuànàm pà wà nehe.

⁷ Uhua'u Tupàn ikàgaw a'e. Umur ukàgaw ihewe, a'e rupi amume'u ize'eg puràg aha teko purupe ihe kury. Aiko ize'eg imume'u har romo kury. ⁸ Ihe naiko wera'u kwaw amogwer wanuwi ihe, amogwer Tupàn hemiruze'eg wanuwi ihe. Tupàn umur uze'eg ihewe a'e, zutew 'ym wanupe hemono kar pà a'e.

Zaiko putar hemetarer katu ma'e ài Zaneruwihawete inuromo zane nehe. Tupàn umume'u kar nezewe haw kwez zutew 'ym wanupe kury.

⁹ — Exak kar heremiapo rà m ikwaw pyr 'ym nehe, teko nà nà n nehe, i'i ihewe. Tupàn a'e, ma'e paw iapo har a'e, umim wemiapo rà m puruwi kwehe mehe a'e. ¹⁰ A'e rupi, ko 'ar rehe kury, omono'og wemipyro kwer iko uzeupe a'e wà kury. Tupàn heko haw pe har wanuwihaw a'e wà, ywate har ikà g ma'e a'e wà no, wexak putar hemipyro kwer ikatu haw a'e wà kury. A'e rupi ukwaw putar Tupàn hemigwaw a'e wà nehe kury. Xiroxiroahy hemigwaw. Ipurà g eteahy no. ¹¹ Izypy mehe Tupàn ipurukwaw kar wer tuwe wemigwaw teko wanupe a'e. A'e rupi ukwaw kar iko kury. Umur kar Zanezar Zaneruwihawete Zezuz ko ywy rehe a'e, imumà no kar pà zanerekuzaromo a'e, wemigwaw ikwaw kar pà purupe a'e. ¹² Zaiko Zezuz hekwe inuromo zane. Zazeruzar hehe no. A'e rupi zapuner Tupàn huwa rupi zaneho haw rehe nehe. Nazakyze kwaw izuwi nehe, huwa rupi zaneho mehe nehe. ¹³ Aenz putar ma'e peme kury. Apuraraw ma'erahy teko penekuzaromo ihe. Pezemu-mikahy zo heremipuraraw rehe nehe. — Tupàn na'ikà g kwaw a'e, ta'e numupytu'u kar kwaw Pawru ma'erahy ipuraraw ire a'e xe, peze zo nehe. Pekà g tuwe nehe, xo nezewe mehe teko uze'egatu putar penehe a'e wà nehe. — Azeharomoete Tupàn hemiruze'eg ikatuahy a'e wà pa, i'i putar peme a'e wà nehe.

Zaneamutar katu Zezuz a'e

¹⁴ A'e rupi tuweharupi azea-mumew Zanezar huwa rupi, hepenà rà g rehe heapyk pà ihe, izupe heze'eg pà ihe. ¹⁵ Ta'e zanneru a'e xe, umur uwer teko nà nà n

a'e xe, zaneve a'e no xe. Umur uwer ywak rehe har wanupe, ywy rehe har wanupe no. (— Tupàn ipurumuzàmuzà g a'e wà, i'i teko Tupàn hemiruze'eg wanupe wà.)

¹⁶ Aenz ma'e teko Tupàn pe ihe, ta'e ma'e paw hereko har romo hekon a'e xe, ta'e ikà g tuwe a'e xe, ta'e ipurà g eteahy a'e no xe. Tuwe umur Wekwe peme a'e nehe no. A'e rupi pekà g putar pe nehe no, pezeruzar haw rehe pe nehe no xe. Pepy'a ikà g putar nehe no. ¹⁷ Aenz putar amo ae ma'e izupe no. Tuwe Zaneruwihawete hekwe wiko pepy'a pe nehe, ta'e pezeruzar hehe pe xe. Ma'e 'yw ikà g a'e, ta'e hapo ywypahy oho a'e xe. Nezewegatete pekà g no, ta'e pezeamutamutar katu peiko xe. Tà puz ikà g ma'e a'e, nu'ar kwaw a'e, ta'e heta ita iwy pe a'e xe. Puramutar haw nuzawy kwaw ita a'e. Pezeamutamutar katu tuwe nehe. A'e mehe pekà g putar nehe. ¹⁸ A'e rupi pekwaw putar Zaneruwihawete ikatu haw pe nehe. Amogwer Tupàn hemiruze'eg ukwaw putar paw rupi a'e wà nehe no. Zaneamutar katu a'e. Uzamutar katu tuwe teko paw rupi katete a'e wà no. Naheta kwaw ni pità i teko hemiamutar 'ym a'e wà. ¹⁹ Teko nukwaw katu kwaw ipuruamutar katu haw wà. Pekwaw wewer putar ipuruamutar katu haw nehe. Napekwaw kwaw paw rupi nehe, ta'e zawaiw katu ikwaw katu haw xe. Pekwaw wewer putar nehe, a'e rupi Tupàn pemuigo kar putar uzezà we a'e nehe. Umynehem putar pepy'a Wekwe pupe ukà gaw pupe ukatu haw pupe a'e nehe no.

²⁰ Aze xinoz ikatu ma'e izupe nehe, upuner tuwe a'e ma'e imur haw rehe zaneve nehe. Upuner amo ae ma'e iapo haw rehe zaneve nehe no. Aze ma'e ikatu zaneve, upuner a'e ma'e imur haw rehe zaneve a'e. Upuner

amo ae ma'e zaneremimume'u 'ym imur haw rehe zaneve no. Ta'e umur ukàgaw zaneve a'e xe. ²¹ Ikàg wera'u a'e, ipuràg eteahy a'e no. Tuwe hehe uzeruzar ma'e umume'u ikàgaw ipuràgaw a'e wà nehe. Tuwe umume'u Zeneruwihawete Zezuz ikàgaw ipuràgaw a'e wà nehe no. Tuwe umume'u ko 'ar rehe wà nehe, amo 'ar rehe wà nehe no, tuweharupi wà nehe no. Azeharomoete.

4

Uzeruzar ma'e wiko Zeneruwihawete hetekwer ài a'e wà

¹ Hemunehew kar tuwihaw a'e wà. Aiko xe zemunehew paw pe ihe kury, ta'e Zanezar hemiruze'eg romo aiko ihe xe. Izypy mehe Tupàn penenoz uzeupe a'e, wemiruze'eg romo pemuigo kar pà a'e. A'e rupi azapo kar ma'e peme ihe kury. Pezapo tuwe Tupàn hemiapo putar haw nehe. ² Peiko wera'u zo amogwer wanuwi nehe. Pezeàmàtry'ym zo nehe. Aze amo uzapo ikatu 'ym ma'e peme nehe, pekàg nehe, pepuruzukaiw zo izupe nehe. Pezepytywàtywà nehe, pezeamutamutar katu pà nehe. Aze amo uzapo ikatu 'ym ma'e nehe, pepytywà nehe, Tupàn pe imuzewyr kar pà nehe. ³ Tupàn Hekwe wiko pepy'a pe a'e. A'e rupi pepurapo wer Tupàn hemiapo putar haw rehe. Nezewe mehe pezemono'og pitài teko ài. Pepytu'u zo iapo re nehe. Ta'e pezemono'og Tupàn ikatu haw inuromo pe xe. ⁴ Uzeruzar ma'e paw pitài teko ài wanekon a'e wà. Pitài tekwe wiko zanepy'a pe a'e, Tupàn Hekwe a'e. Pitài ma'e xiàro zaiko. Tupàn heko haw pe zaneho àwàm xiàro. Kwehe mehe Tupàn zanerexarexak a'e, uzepyr zaneho àwàm hàro kar pà zaneve a'e. ⁵ Pitài zo Zanezar. Pitài rehe zo zazeruzar. Zazemuzahazahak kar, a'e rupi Tupàn Zanezar romo heko haw xixak kar purupe. Pitài

zo a'e. ⁶ Pitài zo Tupàn a'e. Teko paw wanu ài hekon. Teko paw wazar romo hekon no. Uma'ereko iko, ma'e iapo kar pà teko nànan no. Puruinuromo paw rupi hekon a'e, ma'e inuromo paw rupi hekon a'e no. Wiko tuwe peinuromo.

⁷ Zeneruwihawete umur ukàgaw uzeruzar ma'e wanupe a'e, ikatu ma'e iapo kar pà wanupe pitàitàigatu a'e. Wemiapo putar haw uzapo kar wanupe. Uzapo kar amo ma'e amo pe. Uzapo kar amo ae ma'e amo ae pe no. Pitàitàigatu uzapo ma'e Zeneruwihawete hemimutar rupi wà. ⁸ Nezewe i'i Tupàn ze'eg pape rehe imuapyk pyrer kwehe arer a'e.

– Kwehe mehe Zeneruwihawete uzeupir oho ywate a'e. Tuwihawete romo hekon a'e kury.

A'e rupi hehe uzeruzar ma'e noho kwaw tatahu pe a'e wà kury. Tuwihawete romo hekon, a'e rupi uzapo kar ikatuahy ma'e iko teko wanupe no.

⁹ A'e 'ym mehe wezyw wà ywy rehe.

¹⁰ – Wezyw ma'e kwer, za'e izupe. A'e ae ywate oho ma'e kwer romo hekon a'e kury. Ywak nànan hekon. Ywy nànan hekon no. Umynehem ywak ywy Wekwe pupe. ¹¹ A'e ae uzapo kar ikatu ma'e teko wanupe. Umuigo kar amo wemimono kar romo ywy nànan a'e wà. Umuigo kar amo Tupàn ze'eg imume'u har romo a'e wà no. Umuigo kar amo ze'eg puràg imume'u har romo a'e wà no. Umuigo kar amo uzeruzar ma'e waneruze'egar romo a'e wà no. Umuigo kar amo Tupàn ze'eg rehe upurumu'e ma'e romo a'e wà no. ¹² A'e ma'e uzapo a'e, Tupàn hemiruze'eg paw wamuhyk pà a'e. A'e rupi hemiruze'eg uzapo putar hemiapo putar haw a'e wà nehe.

A'e rupi ikàg putar uzeruzar haw rehe wà nehe, Zezuz hetekwer imuhyk pà wà nehe. ¹³ Nezewe mehe zane paw rupi zaiko putar pitài teko romo zanezeruzar haw rupi nehe. Ta'e xikwaw wera'u putar Tupàn Ta'yr zane nehe xe. Nezewe mehe zaiko putar teko tyàro ma'e romo nehe, zahem putar Zaneruwihawete tua'u haw zàwenugar ài zane nehe no. ¹⁴ Kwarer a'e wà, uzeruzar wyzài temu'emaw rehe a'e wà. Nazaiko kwaw kwarer ài nehe. Nazaiko kwaw kanu ykotok hemiraha ài nehe. Ta'e ykotok uhua'u ma'e weraha kanu a'e xe, oho àwàm me a'e xe. Nezewegatete hemu'em ma'e ipurumuzeruzar kar wer zepe zanerehe wemu'emaw rehe a'e wà. Nazazeruzar kwaw hehe zane nehe. Aze miar nuexak kwaw upyhykaw nehe, uzepyhyk putar ipupe nehe. Nezewegatete a'e hemu'em ma'e a'e wà no, omono'og amogwer uzepyr a'e wà, wanupe wemu'em pà a'e wà. ¹⁵ Nazazeruzar kwaw waze'eg rehe. Ximume'u tuwe ze'eg azeharomoete har nehe. Tekwe Puràg uzamutar katu kar teko zaneve a'e wà, wanupe zaneze'eg mehe a'e wà. Tuwe zanetua'u nehe. Tuwe zaiko Zaneruwihawete ài nehe. Ta'e zaiko hetekwer ài zane xe. Wiko wetekwer iàkàg ài a'e no. ¹⁶ Zaiko hemiruze'eg romo zane. Xiruzar ize'eg zaiko no. Zaiko hetekwer pegegwer ài. Hetekwer pegegwer a'e wà, uzemono'ogatu tuwe a'e wà. Amo omogatu amogwer wanehe a'e. Aze hetekwer pegegwer ikatu wà nehe, hetekwer ikatu putar nehe no, ikàg putar nehe no. Zane kàg putar nehe no, aze zazeamutamutar katu zane nehe no.

*Zanereko haw ipyahu Zezuz in-
uromo zane*

¹⁷ A'e rupi nezewe a'e peme Zanezar her rehe ihe nehe. Peiko zo hehe uzeruzar 'ym ma'e wazàwe nehe. Na'ima'enukwaw kwaw

ikatu ma'e rehe a'e wà. ¹⁸ Pyhaw wata ma'e ài wanekon wà, ta'e na'ima'enukwaw wer kwaw ikatu ma'e rehe a'e wà xe. Umàno ma'e kwer ài wanekon wà, ta'e Tupàn numuigo kar kwaw uzepyr a'e wà nehe xe. Ikatu 'ym ma'e iapo mehe wà, nuzemumikahy kwaw wà. ¹⁹ Ikatu 'ym ma'e iapo mehe wà, na'imaranager pixik kwaw wà. Uzapo ikatu 'ym ma'e tetea'u waiko wà. Nuzegaw kwaw upytu'u haw rehe iapo re wà.

²⁰ Napezemu'e kwaw agwer ma'e rehe, Zaneruwihawete rehe pezemu'e mehe pe. ²¹ Azeharomoete peinu hehe ize'egaw. Peiko hemiruze'eg romo. Pemu'e amogwer pe wà no, ze'eg azeharomoete har rehe pe wà no, Zezuz rehe ze'egaw rehe pe wà no. ²² Pezapo wi wi zo penemiapo kwer kwehe arer ikatu 'ym ma'e nehe. Pepy'a pe pema'enukwaw pawer kwehe arer a'e, uzapo kar ikatu 'ym ma'e peme tuweharupi a'e. Pepuir izuwi nehe kury. Ta'e pemuaiw iko a'e xe. Ta'e hemu'em peme a'e xe, ikatu 'ym ma'e iapo kar pà peme a'e xe. — Aze erezapo ikatu 'ym ma'e nehe, nerurywete putar nehe, i'i mua'u iko newe. ²³ Tuwe Tupàn umupyahu kar pepy'a a'e nehe, pema'enukwaw paw iapo katu pà a'e nehe no. (A'e mehe amo ae ma'e ikatuahy ma'e rehe pema'enukwaw putar nehe.) ²⁴ Aze zane kamir izemàner nehe, xityk nehe. Ximunehew putar ipyahu ma'e zane nehe. Nezewegatete pezapo ikatu ma'e nehe kury, ikatu 'ym ma'e rehe pema'enukwaw 'ym pà nehe kury. Kwehe mehe pepurapo wer ikatu 'ym ma'e rehe. Ko 'ar rehe Tupàn peapo ipyahu ma'e ài a'e kury. A'e rupi pezapo putar ikatuahy ma'e hemimutar rupi nehe kury.

*Teko haw pyahu ma'e rehe
zanereko haw*

²⁵ Penemu'em zo pezeupeupe nehe, amo wanupe nehe. Tuweharupi pemume'u ze'eg azeharomoete har amogwer uzeruzar ma'e wanupe nehe, penuwake har wanupe nehe. Ta'e zaiko Zanneruwihawete hetekwer ipegegwer ài paw rupi zane xe. Aze zanneremu'em zanezeupeupe nehe, zanneremu'emaw nuzawy kwaw Zezuz hetekwer imugaz taw nehe. Uzemukahy putar henu mehe nehe. ²⁶ Aze amo uzapo ikatu 'ym ma'e nehe, aze peikwahy hehe nehe, aze pekwahy haw uzapo kar ikatu 'ym ma'e peme nehe, na'ikatu kwaw nezewe mehe nehe. Peneharaz hemiapo kwer wi a'e 'ar mehe we nehe. Tuwe kwarahy nuixe kwaw pekwahy mehe we nehe.

²⁷ Aze napepytu'u kwaw peikwahy re tàrityka'i nehe, Zurupari uzapo kar putar ikatu 'ym ma'e peme nehe. A'e rupi, – Pepytu'u tàrityka'i peikwahy re nehe, a'e peme.

²⁸ A'e ma'e rehe imunar ma'e a'e wà nehe kury, pemupytu'u kar wamunar ire ma'e rehe pe wà nehe kury. Tuwe uzyppyrog uma'ereko pà wà nehe. Tuwe nezewe omono'og wemi'u rà m uma'e rà m hekuzar wà nehe. A'e rupi a'e ae upuner ma'e hereko 'ymar wapytywà haw rehe a'e wà nehe no. ²⁹ Pemume'u zo ze'eg iaiw ma'e amo pe nehe. Xo ze'egatu zo pemume'u purupe nehe. A'e rupi pepytywà putar amogwer pe wà nehe, wazeruzar haw rehe pe wà nehe. A'e rupi peze'egaw umukatu putar amogwer a'e wà nehe no. ³⁰ Pemuzemukahy kar zo Tupàn Hekwe Puràg nehe. Na'iakatuwawahy kwaw ikatu 'ym ma'e rehe a'e. Aze pezapo ikatu 'ym ma'e nehe, uzemukahy putar nehe. Ta'e Tupàn umur Wekwe pepy'a pe a'e xe, wemiruze'eg romo peneko haw

hexak kar pà purupe a'e xe. Nezewe xikwaw ko ma'e zane. Amo 'ar mehe Tupàn pepyro putar Zurupari wi a'e nehe, pemuigo kar pà uzepyr a'e nehe. ³¹ Pepytu'u pezekutukutuk ire nehe. Pepytu'u pezehezehe peakatuwatuawahy 'ym ire nehe. Aze peikwahy nehe, pepytu'u tàrityka'i nehe. Peze'eg ahyahy zo amo pe nehe. Peze'eg zemueteahy zo amo rehe nehe. Pepuir ikatu 'ymaw wi paw rupi katete nehe. ³² Xo ikatuahy ma'e zo pezapo amo wanupe nehe. Aze amo upuraraw ma'erahy nehe, pezemukahy nehe no. Aze amo uzapo ikatu 'ym ma'e peme nehe, peneharaz hemiapo kwer wi nehe, imunàn pà nehe. Ta'e Tupàn heharaz penemiapo kwer ikatu 'ym ma'e wi a'e xe. Nuzepyk kwaw penehe nehe, ta'e Zanneruwihawete umànò penekuzaromo a'e xe.

5

Zaiko Tupàn purumuzàmuzàg romo zane

¹ Tupàn peamutar katu a'e. A'e rupi peiko ipurumuzàmuzàg ài pe. A'e rupi pepuramutamutar izàwe nehe.

² Zanneruwihawete zaneamutar katu a'e. A'e rupi umànò zanerekuzaromo. Nezewegatete pezamutamutar katu amogwer pe wà nehe no. A'e rupi ikatuahy ma'e pezapo putar wanupe nehe no. Pezemono Tupàn pe nehe. Aze pekatu nehe, hurywete putar a'e nehe. Izupe pezemono haw nuzawy kwaw yhyk hyàkwenaw izupe. Hyàkwen yhyk purupe. Nezewegatete Tupàn hurywete putar penehe nehe.

³ Peiko Tupàn hemiruze'eg romo pe. A'e rupi, tuwe pepyr har nuker kwaw wemireko 'ym wapuhe nehe, umen 'ym wapuhe nehe. Tuwe pepyr har nuze'egaiwete kwaw nehe. Tuwe nuzapo kwaw

wyzàì ikatu 'ym ma'e nehe no. Tuwe ni amo nahewyrowyroyahy kwaw temetarer tetea'u rehe uzeupe nehe. Tuwe na'ipurupyro wer kwaw temetarer rehe amo wanuwi nehe. ⁴ Peze'egaiwete zo nehe. Peze'eg zo ma'e kwaw par 'ym ài nehe. Peze'eg urywahy e zo ikatu 'ymaw rehe nehe. Aze pezapò nezewe nehe, na'ikatu kwaw peneko haw nehe. Penemiapo kwer na'ipuràg kwaw Tupàn huwa rupi nehe. Aze peze'egatu Tupàn pe nehe, ikatu haw imume'u pà izupe nehe, ikatu wera'u nezewe mehe nehe. ⁵ Azeharomoete pepuner ko ze'eg rehe pezeruzar haw rehe nehe. Zanneruwihawete a'e nehe, Tupàn a'e nehe no, weraha putar wemiruze'eg uzepyr a'e wà nehe. Kuzà wyzàì a'e wà, kuzà wyzàì puhe oho ma'e a'e wà no, noho pixik kwaw wapyr a'e wà nehe. Ni amo noho kwaw Tupàn pyr nehe. Uze'egaiwete ma'e a'e wà nehe no, ma'eaiwete iapo har a'e wà nehe no, noho kwaw wapyr a'e wà nehe no. Uzemuironoahy ma'e a'e wà nehe no, noho kwaw wapyr a'e wà nehe no. Ta'e uzemuironoahy ma'e a'e wà xe, tupàn a'ua'u imuwete katu har ài wanekon a'e wà xe, ta'e uzamutar katu wemetarer a'e wà xe, Tupàn iamutar katu 'ym pà a'e wà xe.

Tatainy rehe zanereko haw

⁶ Aze awa hemu'em peme nehe, — Pezapò agwer ma'e nehe, ta'e Tupàn nuzepyk kwaw penehe nehe xe, aze i'i peme nehe, pezekaiw zo hehe nehe. Aze teko uzapo agwer ikatu 'ym ma'e wà nehe, Tupàn uzepyk putar tuwe wanehe nehe. Ta'e nuzeruzar kwaw ize'eg rehe wà xe. ⁷ A'e rupi pezemuryparypar zo agwer teko wanehe nehe. ⁸ Pe kwehe mehe pe, peiko pyhaw wata ma'e ài pe, ta'e ikatu 'ym ma'e iapo har romo peiko pe xe. Ko 'ar rehe

peiko Tupàn hemiruze'eg romo kury. A'e rupi peiko 'aromo wata ma'e ài kury. Ta'e ikatu ma'e iapo har romo peiko kury xe. Peiko tuweharupi 'aromo wata ma'e ài nehe ty wà, Tupàn ikatu haw rehe peneko pà nehe ty wà. ⁹ Tatainy ihyape haw a'e, xo ikatu haw zo uzapo kar purupe a'e. Ikatuahy ma'e romo upurumuigo kar a'e, azeharomoete har heruzar har romo no. ¹⁰ Pekar Tupàn hemimutar iapo pà izupe nehe. ¹¹ Petyryk ikatu 'ym ma'e wi nehe, amogwer wanemiapo kwer ikatu 'ym ma'e wi nehe. Pyhaw wata ma'e ài wanekon a'e wà. Ta'e ikatu 'ym ma'e iapo har romo wanekon a'e wà xe. Aze ma'e'yw na'i'a pixik kwaw nehe, na'ikatu kwaw zaneve nehe. Nezewegatete a'e teko a'e wà no. Nuzapo pixik kwaw ikatu ma'e wà, a'e rupi na'ikatu kwaw Tupàn pe wà. Aze tatainy uhyape katu nehe, umumaw ipytunaw nehe. Nezewegatete aze pemume'u Tupàn ikatu haw wanupe nehe, ikatu 'ym ma'e iapo har wanupe nehe, teko upytu'u putar ikatu 'ym ma'e iapo re wà nehe. ¹² Uzapo ikatu 'ym ma'e teko wanuwa rupi 'ym a'e wà. Namume'u kwaw wanemiapo kwer ikatu 'ym ma'e kwez xe ihe, ta'e hemaranugar tuwe imume'u mehe ihe xe. ¹³ Aze tatainy uhyape katu tàpuz me nehe, uhyape putar ma'e paw nehe. A'e rupi ma'e tàpuz me har paw uzexak kar zaneve a'e. Nezewegatete aze Tupàn hemiruze'eg uzapo ikatu ma'e a'e wà nehe, amogwer ima'enukwaw putar wemiapo kwer rehe a'e wà nehe no. — Na'ikatu kwaw heremiapo kwer ihe, i'i putar uzeupe a'e wà nehe. ¹⁴ Aze zazeruzar Zanneruwihawete rehe nehe, zaiko putar 'aromo wata ma'e ài nehe. A'e rupi Tupàn i'i nezewe a'e, uze'eg imuapyk kar pà pape rehe a'e.

Pe uker ma'e pe.

Peme'e nehe.

Pepu'am pemàno haw wi pekw-
eraw pà nehe

A'e mehe Zanneruwihawete uhyape
katu putar penehe a'e nehe.

¹⁵ A'e rupi peme'egatu peneko
haw rehe nehe. Aipo peiko ikatu
ma'e iapo har romo. Peiko zo
Tupàn kwaw 'ymar ài nehe. Peiko
Tupàn kwaw par romo nehe.
¹⁶ Tuweharupi pezapo ikatuahy
ma'e peho peiko nehe. Ta'e ko 'ar
rehe teko uzapo ikatu 'ym ma'e
tetea'u waiko a'e wà xe.

¹⁷ Peiko zo iranaiwa'u ma'e romo
nehe. Pékaww Tupàn hemiapo
putar haw nehe, ta'e ipurapo kar
wer ma'e rehe wemimutar rupi
peme a'e xe. ¹⁸ Peka'u zo nehe.
Aze awa uka'u a'e nehe, umuaiw
putar weko haw a'e nehe. Tuwe
Tekwe Puràg pemynehem ukàgaw
pupe nehe. ¹⁹ Pezegar pezeupeupe
nehe, Zanneruwihawete ikatu haw
imume'u pà Tupàn pe nehe. Peze-
gar pezeupeupe nehe, penurywete
haw imume'u pà Tupàn pe nehe.
Ta'e Zezuz a'e xe, tuwihawete
romo hekon a'e xe. Pezegar
pezeupeupe nehe, penurywete
haw imume'u pà Tupàn pe nehe,
ta'e pezeruzar Zanneruwihawete
Zezuz rehe xe. Pemuzàg zegar haw
Zanezar pe nehe no, ikatu haw
imume'u pà pepy'a pe nehe no.
²⁰ Tuweharupi pemume'u Tupàn
zanneru ikatu haw izupe nehe,
Zanezar Zezuz Zanneruwihawete
her rehe nehe, hemimur kwer paw
rehe nehe, hemiapo kwer paw
rehe nehe no.

*Uze'eg Pawru awa hemireko
ma'e wanupe a'e kury, kuzà imen
ma'e wanupe a'e no*

²¹ Pe pitàitàigatu pe nehe, peiko
wera'u zo amogwer wanuwi nehe.
Tuwe pepurapo wer ikatu ma'e
rehe amogwer wanupe nehe. Ta'e

pemuwete katu Zanneruwihawete
xe.

²² Kuzà imen ma'e a'e wà nehe,
tuwe weruzar umen ze'eg a'e wà
nehe, Zanezar ze'eg heruzar haw
zàwegatete a'e wà nehe. ²³ Ta'e awa
a'e wà xe, wemireko heruze'egar
romo wanekon a'e wà xe. Ta'e
nezewegatete Zanneruwihawete
a'e no xe, uzehe uzeruzar ma'e
waneruze'egar romo hekon a'e
no xe. Zaneàkàg uzapo kar ma'e
zanneretekwer wanupe a'e wà.
Nezewegatete Zanneruwihawete
wiko Zanezar romo a'e, ma'e iapo
kar pà zanewe a'e. ²⁴ Tuwe kuzà
weruzar umen ze'eg a'e wà nehe.
Ta'e nezewegatete uzeruzar ma'e
weruzar Zanneruwihawete ze'eg a'e
wà no xe.

²⁵ Ta'e nezewe Zanneruwi-
hawete a'e no xe, uzamutar katu
uzehe uzeruzar ma'e a'e wà no
xe. Uzemono uzezuka kar pà
wanekuzaromo a'e. Awa a'e
wà nehe no, tuwe uzamutar
katu wemireko nezewegatete
a'e wà nehe no. Xiputuka
zanekamir zane, imukatu pà zane.
²⁶ Nezewegatete Zanneruwihawete
uzezuka kar a'e, wemiruze'eg
ikatuahy ma'e romo zanemuigo
kar pà a'e. Ta'e iporomonokatu
wer zanerehe Tupàn pe uze'eg
pupe a'e xe. ²⁷ Ikatuahy ma'e
romo zanemuigo kar a'e, ta'e
ipurumur wer zanerehe uzeupe
a'e xe. Ta'e — Heremiruze'eg
ikatuahy ma'e, i'i wer zanewe a'e
xe. Zanezuràg eteahy putar a'e 'ar
mehe nehe. Naheta pixik kwaw
ikatu 'ym ma'e zanerehe nehe
no. Kuzàwaza imen romo mehe
nuzyzyzyzyg kwaw a'e. Uzahak a'e
no, wipiwer imumaw pà uzewi a'e
no. Nezewegatete uzeruzar ma'e
ipuràg eteahy putar Zanneruwi-
hawete ipyr uzemono'ono'og pà
wà nehe no. Uzeruzar ma'e
uzemono'og putar Zanneruwi-
hawete ipyr a'e wà nehe, kuzàwaza
uzyzyzyzyg 'ym ma'e ài a'e wà

nehe, izipiwer 'ym ma'e ài a'e wà nehe. ²⁸ Awa kwer wà, uzamutar katu wetekwer wà. Nezewegatete, tuwe uzamutar katu wemireko wà nehe, wetekwer ài wà nehe. Tuwe awa uzamutar katu wemireko wà nehe, uzeamutar katu haw ài wà nehe. ²⁹ Ni amo ni'i kwaw nezewe wà. — Kwa, heretekwer na'ikatu pixik kwaw ihewe ihe, ni'i kwaw uzeupe wà. Nan. Umai'u wà. Uzekaiw katu uzehe wà. Nezewegatete Zanneruwihawete uzekaiw katu uzehe uzeruzar ma'e wanehe a'e no. ³⁰ Ta'e zaiko hetekwer pegegwer ài zane xe. ³¹ Ta'e nezewe i'i Tupàn ze'eg kwehe arer pape rehe imuapyk pyrer a'e xe. — A'e rupi nehe, awa wezar putar u nehe, wezar putar uhy nehe no. Uzemono'og putar oho wemireko rehe nehe. A'e mokoz teko wiko putar pitài teko ài a'e wà nehe. ³² Tupàn ukwaw kar ma'e azeharomoete har ikwaw pyr 'ym zaneipy wanupe a'e, 'aw ze'eg imuapyk kar pà a'e. Nuze'eg kwaw awa kuzà wanehe zutyka'i a'e. Zanneruwihawete inuromo pitài teko ài zanereko haw rehe ize'eg a'e, hehe uzeruzar ma'e wanehe ize'eg a'e. ³³ Uze'eg iko penehe a'e no. Tuwe awa kwer uzamutar katu wemireko pitàitàigatu wà nehe, uzeamutar katu haw ài wà nehe. Tuwe kuzàgwer uzeruze'eg umen wanehe wà nehe no, pitàitàigatu wà nehe no.

6

Uze'eg Pawru awa wanupe a'e kury, wana'yr wanupe a'e no

¹ Pe kwarearer pe no. Aze Zanneruwihawete rehe uzeruzar ma'e romo peiko nehe, peruzar penu pehy pe wà nehe no, ta'e nezewe haw ikatu Tupàn pe xe. ² — Pemuawate katu penu pehy pe wà nehe, i'i Tupàn ze'eg kwehe arer a'e. Nezewe i'i Tupàn a'e 'ar mehe a'e. ³ — Aze pemuawate katu penu pehy pe wà nehe, ikatuahy putar

peneko haw peme nehe, peiko putar kwehe peywy rehe nehe no, i'i zutewe waipy wanupe.

⁴ Pe awa kwer pe, pe kuzàgwer pe no. Pezapò zo ma'e pepuru-muzàmuzàg wanupe wamuikwahy kar pà nehe. Nan. Pemugakwaw Zanezar Zanneruwihawete heruzar kar pà wanupe pe wà nehe, hehe wamu'e pà pe wà nehe no.

Uze'eg Pawru uma'ereko e ma'e wanupe a'e kury, wazar wanupe a'e no

⁵ Pe amo pe uma'ereko ma'e pe no. Peruzar pezar ko ywy rehe har pe wà nehe no, wanuwi pekyze pà nehe no, wamuawate katu pà nehe no. Pema'ereko katu Zanneruwihawete pe. Nezewegatete pema'ereko pezar ko ywy rehe har wanupe nehe no. ⁶ Aze ume'e waiko penehe wà nehe, pema'ereko katu peiko nehe. Aze nume'e kwaw waiko penehe wà nehe, pema'ereko a'e rupi katete nehe no. — Ama'ereko katu putar nehe. A'e mehe hekatu putar hezar wanupe nehe, peze zo nehe. Pema'ereko katu tuwe nehe. Tuwe pepy'a ipurapo wer tuwe Tupàn hemimutar rehe nehe, ta'e Zanneruwihawete pe uma'ereko ma'e romo peiko pe no xe. ⁷ Pema'ereko pezar pe nehe, penurywete haw rupi nehe, ta'e napema'ereko kwaw awa pe zutyka'i xe. Nan kwaw pa. Pema'ereko peiko Zanezar pe no. ⁸ Pema'enukwaw katu ko ma'e rehe nehe. Zanezar umekuzar putar teko wama'ereko katu awer pitàitàigatu wanupe a'e nehe, wanemiapo kwer ikatu ma'e a'e nehe no. Aze amo pe uma'ereko ma'e romo wanekon wà nehe, aze uzeupe uma'ereko ma'e romo wanekon wà nehe no, umekuzar putar wama'ereko awer nehe.

⁹ Pe uma'ereko ma'e wazar pe no, peiko ikatu ma'e romo peme uma'ereko ma'e wanupe nehe

no. — Aze napema'ereko katu kwaw ihewe nehe, azepyk putar tuwe penehe ihe nehe, peze zo wanupe nehe. Pema'enukwaw ko ma'e rehe nehe. Pe ty wà, penemiruze'eg a'e wà no, paw rupi katete pezar ywate har hemiruze'eg romo peiko no. Uzepyk putar ikatu 'ym ma'e iapo har wanehe a'e nehe, aze uma'ereko ma'e romo wanekon wà nehe, aze wazar romo wanekon wà nehe no. Zuawygatu putar Tupàn huwa rupi wà nehe.

Zauxiapekwer ài zaiko

¹⁰ Xo hema'emume'u haw imu-maw paw romo xe kury. Amume'u putar ko ma'e peme ihe nehe kury. Pemuzuapyr wiwi pekàgaw heraha hereko nehe, Zanezar inuromo nehe, ikàgaw inuromo nehe no. ¹¹ Zauxiapekwer a'e wà, umunehew kamir tàtà ma'e a'e wà, zapew tàtà ma'e a'e wà no. Weraha takihepuku wà no. A'e rupi zawaiw katu wazuka haw wà. Zurupari hemu'em wer peme a'e, ikatu 'ym ma'e iapo kar pà peme a'e. Pezemuàgà'ym nehe, zauxiapekwer wazàwe nehe. Tupàn umur putar ukàgaw peme a'e nehe. A'e mehe pekàg putar nehe. A'e mehe Zurupari nuzapo kar kwaw ikatu 'ym ma'e peme a'e nehe.

¹² Zauxiapekwer uzàmàtry'ym amo zauxiapekwer ko ywy rehe har a'e wà. Peàmàtry'ymar nuiko kwaw zauxiapekwer romo a'e wà. Zurupari peàmàtry'ymar romo hekon a'e. Hemiruze'eg peàmàtry'ymar romo wanekon a'e wà no. Tekwe romo wanekon wà. Nuiko kwaw teko romo wà. A'e tekwe wanuwihaw a'e wà no, peàmàtry'ymar romo wanekon a'e wà no. Weruze'eg teko ywy rehe har wà, ikatu 'ym ma'e iapo kar pà wanupe wà. A'e teko pyhaw wata ma'e ài wanekon wà.

¹³ Peiko zauxiapekwer wazàwe

nehe. Tupàn umur ukàgaw peme. A'e rupi pekàg nehe. A'e rupi aze a'e tekwe ipurapo kar wer ikatu 'ym ma'e rehe peme wà nehe, napezapo kwaw nehe. Peiko putar zauxiapekwer umàno 'ym ma'e ài nehe. Napezapo kwaw ikatu 'ym ma'e nehe. Pezapo wi wi putar ikatu ma'e nehe.

¹⁴ Zauxiapekwer ume'egatu tuweharupi a'e wà. Peme'egatu pe nehe no. Umunehew uzeku'apixi haw wà. Uhyk nezewe wà. Tuweharupi pemume'u ze'eg azeharomoete har nehe. A'e rupi pehyk putar nehe no. Ze'eg azeharomoete har nuzawy kwaw zeku'apixi haw peme. Zauxiapekwer umunehew ukamir tàtà ma'e wà. A'e rupi amo nuzuka kwaw takihe pupe a'e wà, nuzywà kwaw a'e wà. Nezewegatete pezapo ikatuahy ma'e peho peiko nehe, ikatu 'ym ma'e iapo 'ym pà nehe. A'e rupi Zurupari nuzapo kar kwaw ikatu 'ym ma'e peme nehe no. Penemiapo kwer ikatu ma'e nuzawy kwaw kamir tàtà ma'e a'e. ¹⁵ Zauxiapekwer umunehew uxapat wà. A'e rupi upuner multe wata haw rehe wà. Pezemuàgà'ym Tupàn ze'eg puràg imume'u haw rehe nehe. — Tupàn upurumuawyze uzeupe a'e, peze peho purupe nehe. Nezewe mehe pehyk putar zauxiapekwer wazàwe nehe no. ¹⁶ Zauxiapekwer weraha wyrapewa'i u'yw wi uzemimaw romo wà. A'e rupi takihepuku a'e, u'yw a'e no, nukutuk kwaw a'e wà. Zurupari hemu'em peme a'e. Hemu'emaw nuzawy kwaw u'yw ukaz ma'e a'e. Aze pezeruzar Zezuz rehe nehe, napezeruzar kwaw Zurupari ze'eg rehe nehe. Napezapo kwaw ikatu 'ym ma'e nehe. Pezeruzar haw nuzawy kwaw u'yw wi pezemimaw a'e nehe. ¹⁷ Zauxiapekwer umunehew zapew tàtà ma'e wà. Tupàn pepyru

tatahu wi a'e, pemuigo kar pà uzepyr tuweharupi a'e. Pepyro haw nuzawy kwaw zapew tàtà ma'e a'e. Zauxiapekwer weraha takihepuku wà. Tupàn Hekwe umur uze'eg peme a'e. Pezemu'e ize'eg rehe nehe, ikwaw katu pà nehe, heruzar pà nehe. A'e mehe pehyk putar nehe. Ize'eg nuzawy kwaw takihepuku a'e. ¹⁸ A'e ma'e paw pezapo nehe, Tupàn pe peze'eg mehe nehe. – Hepytywà pe nehe, Tupàn, peze izupe nehe. Tuweharupi peze'eg izupe nehe, aze Hekwe pemuze'eg kar nezewe nehe. A'e rupi peme'egatu putar nehe. Pepytu'u zo peze'eg ire izupe nehe. Tuweharupi peze'eg peiko Tupàn hemiruze'eg wanehe nehe, izupe nehe, ikatu ma'e henoz pà izupe nehe. ¹⁹ Peze'eg izupe herehe nehe no. A'e rupi umur putar uze'eg ihewe a'e nehe, imume'u kar pà ihewe a'e nehe. A'e rupi aze uhyk ihewe nehe, aze'eg putar xe har wanupe nehe, Tupàn ze'eg ikwaw 'ym pyrer imume'u pà wanupe nehe, wanuwi hekyze 'ym pà nehe. ²⁰ Ta'e Tupàn hemur kar xe har wanupe a'e xe, uze'eg puràg imume'u kar pà ihewe a'e xe. A'e rupi hemunehew kar xe zemunehew paw pe a'e wà. Peze'eg Tupàn pe hekyze 'ym àwàn rehe nehe. A'e mehe nakyze kwaw wanuwi ihe nehe no, ze'eg puràg imume'u mehe wanupe ihe nehe. Ta'e nezewe ikatu putar Tupàn pe nehe xe.

Upaw etea'i Pawru ze'eg xe a'e kury

²¹ Xik a'e, zanerywyr zaneremi-amutar katu a'e, Zanezar pe uma'ereko katu ma'e a'e, umume'u putar hereko haw peme a'e nehe, pepyr oho mehe a'e nehe. A'e rupi pekwaw putar hereko haw nehe no. ²² Amono kar putar pepyr ihe nehe. A'e rupi umume'u putar xe

urereko haw peme a'e nehe, pepy'a imukàg pà a'e nehe.

²³ Tupàn zaneru a'e, Zanezar Zezuz Zaneruwihawete a'e no, tuwe pemupytu'u kar ma'e wi pekyze re a'e wà nehe. Tuwe pemuzeamutamutar katu kar wà nehe no. Tuwe pemuzeruzar katu kar uzehe wà nehe no. ²⁴ Aze amo uzamutar katu Zanezar Zezuz Zaneruwihawete a'e wà nehe, tuwe Tupàn upuhareko katu a'e teko a'e wà nehe, aze a'e teko nupytu'u kwaw iamutar katu re a'e wà nehe.

Upaw kwez kury.

Pawru.

PIRI

¹ Ihe Pawru ihe. Ko hepape amono kar putar peme ihe nehe kury. Ximot a'e no, xe hepyr hekon a'e no. Ure Zanneruwihawete Zezuz pe uma'ereko ma'e romo uruiko ure. Pe Tupàn hemiruze'eg Piri tawhu pe har romo peiko pe, Zanneruwihawete Zezuz rehe uzeruzar ma'e romo peiko pe. Oromono kar putar ko pape peme ure nehe kury, peneruze'egar wanupe nehe no, pepytywà har wanupe nehe no. ² Tupàn zaneru a'e, Zanezar Zezuz Zanneruwihawete a'e no, tuwe pepuhareko a'e wà nehe, ikatuahy ma'e iapo pà peme a'e wà nehe. Tuwe pemurywete kar wà nehe. A'e rupi napekyze kwaw ma'erahy ipuraraw paw wi nehe. Tuwe pemuigo kar ukatu haw rehe wà nehe no.

Pawru uze'eg Tupàn pe Piri pe har wanehe a'e

³ Tuweharupi aze'eg teko Tupàn pe ihe. Heze'eg mehe aze'eg penehe ihe. — Nekatuahy Tupàn, ta'e nerehe uzeruzar ma'e Piri tawhu pe har uzeruzar katu nerehe a'e wà xe. ⁴ Aze'eg penehe izupe. Heze'eg mehe herurywete ihe. ⁵ Ta'e hepytywàgatu pe peiko Tupàn ze'eg puràg imume'u mehe pe xe. Izypy mehe hepytywà pe. Te ko 'ar rehe no. ⁶ A'e rupi akwaw katu ko ma'e ihe. Tupàn uzypyrog ikatuahy ma'e iapo haw rehe peme a'e. Uzapo wiwi iko. Te Zanneruwihawete Zezuz tur mehe nehe, umumaw putar a'e ma'e nehe. ⁷ Tuweharupi hema'enukwaw penehe ihe. Ta'e apuamutar katu ihe xe. Herurywete penehe, ta'e Tupàn ze'eg puràg imume'u mehe hepytywà pe no xe. Ta'e ma'erahy kwer ipuraraw mehe hepytywà pe no xe. Ko 'ar rehe

aiko zemunehew paw pe ihe, Hom tawhu pe ihe. Hepytywà pe peiko ko 'ar rehe no. Amo 'ar mehe amume'u Tupàn ze'eg puràg aha teko taw nàngatu ihe. Hepytywà pe peiko a'e 'ar mehe no. ⁸ Tupàn wiko a'e heremiapo azeharomoete har ikwaw par romo a'e, a'e peamutar katu haw hepy'a pe har a'e, Zanneruwihawete ipy'a wi tuwe tur a'e.

⁹ Nezewe uruze'eg uruiko Tupàn pe tuweharupi ure, penehe ure. — O Tupàn. Piri tawhu pe har nerehe uzeruzar ma'e a'e wà nehe, tuwe tuweharupi uzeamutamutar katu a'e wà nehe. Tuwe ukwaw katu wera'u neze'eg wà nehe no. Tuwe ukwaw ikatuahy ma'e iapo haw wà nehe, tuwe ukwaw ikatu 'ym ma'e iapo re upytu'u haw wà nehe no, uru'e uruiko Tupàn pe. ¹⁰ — A'e rupi uzapo putar ikatuahy ma'e wà nehe, uru'e uruiko izupe. A'e rupi Zanneruwihawete tur mehe nehe, naheta pixik kwaw ikatu 'ym ma'e penehe nehe. A'e rupi teko nuze'eg zemueteahy kwaw penehe a'e wà nehe. Uze'egatu putar penehe wà nehe. ¹¹ Zezuz Zanneruwihawete pemukatu putar a'e nehe no. A'e rupi peiko putar tuwe ikatuahy ma'e romo pe nehe no. A'e rupi pezapo putar xo ikatuahy ma'e zo nehe no. A'e rupi pexak kar putar Tupàn ikàgaw ipuràg eteahy haw teko wanupe nehe no. A'e rupi teko a'e wà nehe no, uze'egatu putar Tupàn rehe a'e wà nehe no.

Pawru wiko Zanneruwihawete imurywete kar haw rehe a'e

¹² Aiko xe zemunehew paw pe ihe, ta'e amume'u Tupàn ze'eg taw nàngatu ihe xe. Tuwihaw na'iakatuwawahy kwaw Zezuz rehe a'e wà. A'e rupi hemunehew kar xe wà. Ikatuahy nezewe haw ihewe, ta'e amume'u Tupàn ze'eg teko xe har wanupe ihe kury xe. ¹³ A'e rupi zauxiapekwer xe har paw rupi a'e wà, amogwer xe

har paw rupi a'e wà no, ukwaw Zaneruwihawete hemiruze'eg romo hereko haw a'e wà kury. Ukwaw Zezuz rehe hemunehew pawer xe a'e wà.¹⁴ Amogwer uzeruzar ma'e xe har ukwaw xe hereko haw a'e wà no. Ukwaw hekàgaw wà, a'e rupi nukyze kwaw amogwer wanuwi wà kury. Uzeruzar wera'u Zanezar rehe wà kury. Tuweharupi uze'eg wiwi oho waiko Tupàn ze'eg rehe wà, uzeruzar 'ym ma'e wanuwi ukyze 'ym pà wà.¹⁵ Amo Zaneruwihawete rehe ze'egaw imume'u har a'e wà, hewyrowyroahy herehe a'e wà. Ipuruzukaiw ihewe wà. Amogwer Tupàn ze'eg imume'u har a'e wà, umume'u katu ize'eg waiko a'e wà. Nupuràmàtyry'ym kwaw imume'u mehe wà.¹⁶ Tupàn ze'eg imume'u har ikatuahy ma'e a'e wà, ikatuahy nezewe a'e wà, ta'e upuruamutar katu a'e wà xe, ta'e uzamutar katu Tupàn a'e wà no xe, ta'e ukwaw katu Tupàn hemimono karer romo hereko haw a'e wà no xe, ta'e ukwaw ize'eg imume'u katu har romo hereko haw a'e wà no xe.¹⁷ Amogwer umume'u Zaneruwihawete rehe ze'egaw oho waiko purupe a'e wà, ta'e heko wer zepe tuwihaw romo a'e wà xe. Ipurupuraraw kar wer ma'erahy rehe ihewe wà, xe zemunehew paw pe hereko mehe wà. Ipurumuzemumikahy kar wer herehe wà no.

¹⁸ Nazekaiw kwaw a'e nezewe haw rehe ihe. Zaneruwihawete rehe ze'eg puràg imume'u haw rehe zo azekaiw ihe, ikatu mehe, ikatu 'ym mehe no. A'e rupi herurywete ihe. Amume'u wiwi putar Zaneruwihawete rehe ze'egaw teko wanupe ihe nehe.

¹⁹ Ta'e peze'eg herehe Tupàn pe tuweharupi xe. Zezuz Zaneruwihawete hekwe hepytywà iko tuweharupi a'e. Hemuhem kar putar xe wi zemunehew paw wi amo 'ar mehe nehe.²⁰ Hereko wer

tuwe ikàg ma'e romo ko 'ar rehe ihe, xe zemunehew paw pe hereko mehe ihe. Aze nahekàg kwaw nehe, aze azawy herape nehe, azemumikahy putar nehe. Aze hekàg nehe, a'e mehe amogwer xe har uze'egatu putar Zaneruwihawete rehe a'e wà nehe. Aze aikuwe nehe, ikatu ihewe nehe. Aze amàno nehe, ikatu ihewe nehe no. Zuawygatu ihewe nehe. A'e rupi apuner Zaneruwihawete uhua'u haw ikwaw kar haw rehe amogwer teko wanupe ihe nehe.²¹ Zaneruwihawete wiko hereko haw romo ihewe a'e. Hemàno àwàm nuzawy kwaw ikatuahy ma'e tetea'u heremipyhyk ràm ihewe nehe no.²² Aze aikuwe nehe, aze azapo amo ma'e imurywete kar pà nehe, ikatu ihewe nezewe mehe nehe no. Aze aikuwe nehe, aze amàno nehe, uzuawygatu ihewe nehe.²³ Mokok heremimutar. A'e rupi heperezar wer tuwe zepe ko hereko haw rehe hemàno pà ihe, a'e rupi aha tuwe mo Zaneruwihawete ipyr ihe. A'e zo ikatuahy a'e xe.²⁴ Aze aikuwe nehe, hekatu wera'u peme nehe, ta'e apuner putar pepytywà wi haw rehe nehe xe.²⁵ Akwaw katu ko ma'e. Namàno kwaw ko 'ar rehe nehe. Apyta putar pepyr nehe. A'e rupi apupytywà putar nehe. A'e rupi peruzar putar Tupàn ze'eg nehe. A'e rupi penurywete wera'u putar pezeruzar haw rehe nehe kury.²⁶ A'e rupi pepyr hereko mehe nehe, peze'egatu putar amogwer wanupe nehe no, herehe nehe no. Ta'e apupytywà putar ihe nehe xe. A'e rupi peruzar katu wera'u putar Zaneruwihawete Zezuz nehe kury.

Pekàg pezeruzar haw rehe nehe

²⁷ A'e rupi aze peho tuwe Zaneruwihawete ze'eg puràg rupi peiko nehe, pezemono'og pà nehe, a'e mehe pekatuahy putar ihewe nehe. A'e rupi aze napuner

kwaw heho haw rehe pepyr nehe, ainu putar pezeruzar katu haw imume'u haw nehe kury. Aenu putar ikatu 'ym ma'e wi petyrykaw imume'u haw nehe no. Aenu putar pezeruzar haw rehe peze-mono'ogaw imume'u haw nehe no, ze'eg puràg rehe peze-mono'ogaw imume'u haw nehe no. ²⁸ Pekyze zo peàmàtry'y-mar wanuwi nehe. A'e rupi peàmàtry'y-mar ukwaw putar ikàg ma'e romo peneko haw a'e wà nehe, ukwaw putar ikàg 'ym ma'e romo weko haw a'e wà nehe no. Tupàn ikàg wera'u wanuwi a'e.

²⁹ Tupàn pemuma'ereko kar iko Zanneruwihawete pe a'e. Pemuzeruzar kar iko hehe no. Aze Zurupari upuraraw kar ma'erahy peme a'e nehe, Zanneruwihawete rehe pezeruzar haw rehe a'e nehe, Tupàn numupyту'u kar kwaw ipuraraw kar ire ko 'ar rehe a'e nehe. ³⁰ Kwehe mehe Zurupari upuraraw kar ma'erahy kwer ihewe a'e. Napyту'u kwaw Tupàn ze'eg imume'u re a'e 'ar mehe. Ta'e Tupàn hemukàg kar a'e 'ar mehe a'e xe. Pekwaw hepyту'u 'ym awer pe. Ko 'ar rehe nezewegatete hekon wiwi no. Upuraraw kar wiwi ma'erahy iko ihewe no. Hekàg wiwi ihe no. Nezewegatete upuraraw kar putar ma'erahy kwer peme nehe no. Pekàg putar nehe no. Napepyту'u kwaw Tupàn ze'eg imume'u re ma'erahy ipuraraw mehe nehe no.

2

Zeuz wiko Tupàn zàwegatete a'e

¹ Zanneruwihawete rehe uzeruzar ma'e romo peiko pe, a'e rupi penurywete pe kury. Peamutar katu a'e, a'e rupi napeze-mumikahy kwaw pe. Tekwe Puràg wiko pepy'a pe a'e kury. Pezeamutamutar katu peiko no, heamutar katu pà no. ² Peze-mono'ono'og Tupàn ze'eg heruzar pà nehe, pezeàmàtry'y-mar 'ym pà nehe.

Pezeamutamutar nehe no. Pe paw rupi katete pe nehe, pepurapo wer Tupàn hemiapo putar haw rehe nehe, peze-mono'ono'og pà nehe.

³ Pezapo zo ma'e penemimutar rupi nehe. Peze'eg zo nezewe nehe, — O, azapo putar ikatua-hy ma'e ihe nehe no, a'e rupi amogwer uze'egatu putar herehe a'e wà nehe no, peze zo pezeupe nehe. Peiko wera'u zo amogwer wanuwi nehe. — O, aiko wera'u amogwer wanuwi ihe, peze zo amo pe nehe.

⁴ Pezekaiw katu pezehezehe nehe no. — Xo herehe zo azekaiw putar ihe nehe, peze zo nehe.

⁵ Peiko tuwe Zanneruwihawete Zeuz ài pezeinuinuro-mo nehe.

⁶ Zanneruwihawete Zeuz a'e, Tupàn zàwegatete hekon a'e.

Ko ywy rehe wiko mehe nuze'eg kwaw nezewe.

— Aiko Tupàn zàwegatete ihe, aiko teko wazar romo paw rupi katete ihe, ni'i kwaw izupe a'e 'ar mehe. (Amo 'ar mehe uze'eg putar nezewe nehe. Ywy rehe wiko mehe nuze'eg kwaw nezewe.)

⁷ Nan kwaw pà. Naheko wer kwaw ikàg wera'u ma'e romo ywy rehe wiko mehe.

Uma'ereko ma'e ài hekon, teko hemiruze'eg ài hekon no. Ikàg 'ym ma'e romo hekon a'e 'ar mehe.

Uzexak kar awa romo wiko pà.

Amogwer nezewe i'i izupe a'e wà, — O, awa romo hekon a'e, i'i izupe wà.

⁸ — Aiko tuwihaw ikàg wera'u ma'e romo ihe, ni'i kwaw a'e 'ar mehe uzeupe.

Weruzar tuwe Tupàn. Te umàno ywyrà kanetar rehe u heruzar pà nezewe.

⁹ A'e rupi Tupàn umuzeupir kar ywate a'e re, amogwer wanuwihaw romo ikàg wera'u ma'e romo imuigo kar pà.

— Ne tuwihawete romo ereiko ne kury,
 nekàg wera'u amogwer tuwihaw wanuwi paw rupi katete ne kury,
 i'i Tupàn izupe.

¹⁰ Teko paw rupi wà nehe,
 ywate har wà nehe,
 ko ywy rehe har wà nehe no,
 ywy iwyromo har wà nehe no,

paw rupi katete uzeamumew putar Zezuz huwa rupi wà nehe.

Uze'egatu putar waiko hehe wà nehe no.

¹¹ — Zezuz Zanneruwihawete a'e, Zanezarete romo hekon a'e, i'i putar uzeupeupe wà nehe no.

A'e mehe nehe, teko paw rupi katete wà nehe,

wexak putar Tupàn zanneru ikàgaw ipuràg eteahy haw wà nehe.

Uzeruzar ma'e wexak kar putar Tupàn ikatu haw teko wanupe a'e wà nehe

¹² Hemyrypar wà, pepyr hereko mehe peho heze'eg rupi. — Peruzar wiwi heze'eg nehe no, a'e peme kury. Tupàn ikàg wera'u pewi a'e. Pekyllu izuwi nehe. Pepyro a'e, a'e rupi pezapo ikatuahy ma'e peho peiko nehe, ta'e pepyro a'e xe. ¹³ Tuweharupi Tupàn penehe hekon. A'e rupi pepurapo wer ma'e rehe hemimutar rupi nehe. Pepuner putar hemiapo putar haw iapo haw rehe nehe, ta'e omono putar ukàgaw peme a'e nehe xe.

¹⁴ Pezapo ma'e peho peiko Tupàn pe nehe. Aze teko upuraraw kar ma'erahy kwer peme nehe, peze'eg zemuteahy zo wanehe nehe. — Tupàn nuzekaiw katu kwaw iko herehe a'e, peze zo nehe. Peze'eg muzewyewyrahya zo amo wanupe nehe no. ¹⁵ A'e rupi ikatuahy ma'e romo peiko putar nehe, ikatu 'ym ma'e wainuromo nehe. Tupàn purumuzàmuzàg ài peiko nehe, ikatu

'ym ma'e iapo 'ymar romo peiko nehe no. Zahytata uhyape katu pyhaw a'e wà. Nezewegatete pexak kar putar Tupàn ikatu haw teko wanupe nehe no, ¹⁶ ize'eg puràg imume'u pà wanupe nehe no. Aze pezapo nezewe nehe, herurywete putar Zanneruwihawete tur mehe nehe. — Kwez nerehe uzeruzar ma'e a'e wà, weruzar tuwe heze'eg waiko a'e wà, a'e putar Zezuz pe nehe, tur mehe nehe. — Namume'u e kwaw neze'eg wanupe ihe, nerezuzar tuwe a'e wà, a'e putar izupe nehe.

¹⁷ Amume'u Tupàn ze'eg peme ihe, a'e rupi Tupàn iàmàtyry'ymar a'e wà, hemunehew kar zemunehew paw pe a'e wà. Hezuka putar ru'u wà nehe. Aze hezuka wà nehe, ikatu putar ihewe nehe, ta'e pezeruzar katu Zezuz rehe pe xe, heze'eg awer henu mehe pe xe. Herurywete ihe. ¹⁸ Penurywete nehe no. Aze penurywete nehe, herurywete wera'u putar ihe nehe no.

Pawru uze'eg Ximot rehe a'e kury, Eparoxi rehe a'e no

¹⁹ Heporomono kar wer Ximot rehe pepyr ihe. Aze Zezuz Zanezar uputar a'e nehe, amono kar putar peme ihe nehe. A'e re uzewyr putar ihewe nehe, peneko haw imume'u pà ihewe nehe. Herurywete putar henu mehe ihe nehe. ²⁰ Ximot a'e, peamutar katu ihe ài a'e. ²¹ Amogwer paw rupi a'e wà, uzehe zutyka'i uzekaiw waiko a'e wà, uzehe zutyka'i ima'enukwaw a'e wà. Nuzekaiw kwaw waiko Zezuz Zanneruwihawete rehe wà. Na'ima'enukwaw kwaw hemiruze'eg wanehe wà.

²² Pekwaw katu Ximot pe. Ikatuahy a'e. Uma'ereko katu iko Tupàn pe. Hera'yr ài hekon. Uma'ereko iko herehe we, Tupàn ze'eg puràg imume'u pà teko wanupe. ²³ A'e rupi heporomono kar wer hehe pepyr. Tuwihaw hemuhem kar

putar ru'u xe wi zemunehew paw wi wà nehe. Aze nahemuhem kar kwaw xe wi wà nehe, amono kar putar Ximot pepyr nehe. Umume'u putar hereko haw peme a'e nehe.²⁴ Aze Zanezar uputar nehe, apuner putar pepyr heho haw rehe tãrityka'i ihe nehe. Àrogatu xe wi zemunehew paw wi heho àwàm teko ihe.

²⁵ Amono kar putar Eparoxi pepyr ihe nehe no. Herywyr romo hekon a'e. Penyky'yr romo hekon no. Uma'ereko iko herehe we Tupàn ze'eg imume'u pà no. Amo 'ar mehe pemur temetarer izupe, ta'e pepurupytywà wer herehe pe xe. Eparoxi werur a'e temetarer ihewe.²⁶ Ipurexak wer tuwe penehe a'e. Uzemumikahy, ta'e peinu ima'eahy haw rehe ze'egaw xe.²⁷ Ima'eahy tuwe a'e. Umàno tàri. Tupàn upuhareko. Numumàno kar kwaw. Hepuhareko a'e no. Ta'e aze mo Eparoxi umàno, azemumikahy mo ihe.²⁸ A'e rupi heporomono kar wer hehe pepyr azeharomoete ihe. A'e rupi penurywete putar hexak mehe nehe no. Apytu'u putar hezemumikahy re nehe no.²⁹ A'e mehe pemuixe kar pepyr nehe, a'e pe ihem mehe nehe. Penurywete ihem mehe nehe. Ta'e penyky'yr romo hekon a'e xe, ta'e Zanezar rehe uzeruzar ma'e romo hekon a'e no xe. Pemuawate katu amogwer izàwenugar pe wà nehe no.³⁰ Eparoxi nukyze kwaw umàno haw wi a'e. Nuzàn kwaw zauxiapekwer wanuwi. A'e rupi umàno tàri, ta'e hepytywà iko a'e xe. Nezewe uzapo, ta'e napepuner kwaw hepyr pezur haw rehe pe xe. A'e rupi pemur kar Eparoxi hepyr a'e 'ar mehe.

3

Pawru heko wer Zezuz ài a'e

¹ Herywyr wà. Amo ae ma'e amume'u putar peme ihe nehe

kury. Tuwe Zanezar pemurywete kar a'e nehe. Amo 'ar mehe amume'u ma'e peme ihe. Amume'u wi putar a'e ma'e peme ihe nehe kury. A'e rupi pekwaw putar Tupàn ze'eg imume'u mua'u har pe wà nehe, pepyr wanur mehe pe wà nehe.² (Kwehe mehe Tupàn uze'eg Àmàràaw pe a'e. — Uruegak heremiruze'eg romo nemuigo kar pà ihe. Aexaexak pena'yr ihe wà no, pene-mimino ihe wà no. Pekwaw kar heremiruze'eg romo peneko haw purupe nehe, pepirera'i imonohok kar pà nehe, pena'yr penemimino wapirera'i wamonohok kar pà nehe no, i'i Tupàn Àmàràaw pe. A'e rupi awa kwer Àmàràaw ipurumuzàmuzàg paw rupi katete a'e wà, omonohok kar upirera'i a'e wà, Tupàn hemiruze'eg romo weko haw ikwaw kar pà purupe a'e wà. Zezuz tur mehe umàno ywyrà kanetar rehe a'e. A'e rupi zaiko Tupàn hemiruze'eg romo ko 'ar rehe amo ae ma'e iapo pà zane kury. Ko 'ar rehe awa nomonohok kar kwaw upirera'i a'e wà kury, Tupàn hemiruze'eg romo weko haw ikwaw kar pà purupe a'e wà kury.) Amo Àmàràaw izuapyapyr a'e wà, zutew a'e wà, oho waiko taw nànan ko 'ar rehe a'e wà, Zezuz rehe uzeruzar ma'e wanupe uze'eg pà a'e wà. — Aze napemonohok kar kwaw pepirera'i nehe, napekatu kwaw Tupàn pe nehe, i'i mua'u oho waiko wanupe wà.³ Izypy mehe aze awa heko wer Tupàn hemiruze'eg romo a'e, omonohok kar upirera'i a'e. Ko 'ar rehe nan kwaw nezewe kury. Ko 'ar rehe aze ximuwete katu tuwe Tupàn zane nehe, zanepy'a pe zane nehe, a'e mehe zaiko putar hemiruze'eg romo zane nehe. Zaneruwihawete Zezuz umàno zanerekuzaromo. Zanerurywete a'e rupi zane, imàno awer imume'u pà teko wanupe zane. Nazapuner kwaw ma'e

iapo haw rehe zanezeyro pà tatahu wi. Nazapuner kwaw nezewe zaneze'egaw rehe. — O, aze amonohok kar hepirera'i ihe nehe, Tupàn hepyro putar tatahu wi a'e nehe, nazapuner kwaw zane'e haw rehe kury. ⁴Ihe Pawru ihe, Àmàrààw hemimino romo aiko ihe. Tuweharupi aruzar ze'eg kwehe arer ihe. A'e rupi aze mo zapuner Tupàn hemiruze'eg romo zanereko haw rehe nezewe, a'e mehe mo aiko wera'u mo amogwer wanuwi paw rupi katete ihe. Ta'e aruzar tuwe a'e ze'eg kwehe arer ihe xe. ⁵Hezexak kar ire 7 'ar imumaw mehe heru omonohok kar hepirera'i a'e. Azexak kar Izaew hemimino romo. Mezàmi hemimino romo aiko. Emerew romo aiko. (— Zutew wà, za'e emerew wanupe) Aha tuwe ze'eg kwehe arer rupi. Moizez ze'eg kwaw par romo parizew her ma'e romo aiko ihe.

⁶⁻⁹Amo 'ar mehe aexak Zezuz rehe uzeruzar ma'e ihe wà kury. Weruzar Zeneruwihawete Zezuz ze'eg oho waiko a'e wà. Noho kwaw ze'eg kwehe arer rupi wà kury. Aikwahy wanupe. Amono'og zauxiapekwer ihe wà. Aruata waneraha taw nàn ihe wà. Aekar Zezuz hemiruze'eg ihe wà, wamunehew kar pà wapetepetek kar pà ihe wà. Ze'eg kwehe arer kwaw par parizew her ma'e romo aiko a'e 'ar mehe ihe. Aze mo a'e rupi Tupàn zanemuigo kar wemiruze'eg romo, a'e mehe mo aiko mo hemiruze'eg ikatu ma'e romo ihe. Nuiko kwaw nezewe. A'e rupi naze'eg kwaw nezewe Tupàn pe ihe. — O, aha tuwe neze'eg kwehe arer rupi ihe, a'e rupi aiko neremiruze'eg ikatu ma'e romo ihe, na'e kwaw izupe kury. Xo Zeneruwihawete rehe zo azeruzar ihe kury, xo ize'eg zo aruzar ihe kury. Naze'eg kwaw ze'eg kwehe arer heruzar haw rehe. Hereharaz heremiapo kwer

wanuwi paw rupi katete kury. Ta'e azeruzar Zeneruwihawete Zezuz hezar rehe kury xe, heruzar pà kury xe. A'e rupi namume'u kwaw heremiapo kwer kury. Heremiapo kwer nuzawy kwaw heremityk kwer ihewe. Ta'e xo nezewe zo akwaw katu putar Zeneruwihawete rehe xe. Ta'e xo nezewe zo aruzar putar rehe no xe. A'e rupi Zeneruwihawete hemono'og uzehe a'e. Pitài teko ài uruiko ure kury. A'e rupi Tupàn nuexak kwaw heremiapo kwer kury. — Aruzar tuwe neze'eg kwehe arer ihe, na'e kwaw izupe. Nan. — Azeruzar Zezuz heruwihawete rehe ihe kury, eme'e zo heremiapo kwer rehe nehe, eme'e heruwihawete hemiapo kwer rehe nehe, ta'e aiko pitài teko ài Zezuz inuromo ihe kury xe, a'e Tupàn pe. A'e rupi Tupàn nume'e kwaw heremiapo kwer rehe kury. — Erezeruzar neruwihawete Zezuz rehe kury, a'e rupi nekatuahy heruwa rupi kury, neruwihawete Zezuz ài kury, i'i Tupàn ihewe kury. ¹⁰Hepurukwaw wer xo Zeneruwihawete rehe zo ihe kury. Xo hehe hepureruzar wer no. Ikàg wera'u a'e. A'e rupi ukweraw wi umàno re. Aputar a'e ikàgaw hezeupe. Upuraraw ma'erahy kwer. A'e rupi hepurupuraraw wer ma'erahy kwer rehe izàwe nehe no. Umàno no. Hereko wer izàwe no, hemàno mehe no. ¹¹Ta'e hekweraw wer hemàno re izàwe nehe no xe.

Tuweharupi azeagaw Zezuz ài hereko pà ihe, i'i Pawru a'e kury

¹² — Aiko Zeneruwihawete zàwegatete ihe kury, nazapo pixik kwaw ikatu 'ym ma'e ihe kury, na'e kwaw peme. Zeneruwihawete Zezuz hepyro ikatu 'ym ma'e wi a'e, ikatuahy ma'e romo hemuigo kar pà a'e, ikatuahy ma'e iapo har romo hemuigo kar pà a'e. Tuweharupi azeagaw

izàwe hereko pà. ¹³ Naiko kwaw ikatuahy ma'e romo ihe rihi, herywyr wà. Nahema'enukwaw kwaw heremiapo kwer rehe. Xo ikatuahy ma'e iapo àwàm rehe hema'enukwaw kury, ikatu 'ym ma'e iapo haw wi hetyrykaw rehe kury. ¹⁴ Aruzar wiwi putar Zeneruwihawete Zezuz ze'eg ihe nehe, ta'e Tupàn umumàno kar Zezuz herekuzaromo a'e xe. A'e rupi herenoz putar ywate nehe, uzepyr hemuigo kar pà tuweharupi nehe. Uzàn ma'e a'e, nuzawy kwaw wape uzàn mehe a'e. A'e rupi uhem oho àwàm me. Nezewegatete ama'ereko tuwe Tupàn pe hepytu'u 'ym pà. A'e rupi aha putar ipyr nehe.

¹⁵⁻¹⁶ Aze peagaw Zeneruwihawete ài peneko pà nehe, a'e mehe, — O, Pawru ze'eg a'e, azeharomoete a'e, peze putar ihewe nehe. Aze ko heze'eg na'ikatu kwaw peme nehe, tuwe rihi, peruzar wiwi ze'eg peme Tupàn hemimur kwer nehe. A'e rupi amo 'ar mehe, Tupàn ukwaw kar putar heze'eg ikatu haw peme a'e nehe.

¹⁷ Peiko ihe ài nehe, herywyr wà. Aze amo heko wer hezàwe nehe, peme'e hehe nehe, a'e rupi pekwaw putar hezàwe peneko àwàm nehe no. ¹⁸ Amo 'ar mehe amume'u ma'e peme ihe. Amume'u wi putar peme kury. Amo teko hemu'em peme a'e wà. — Uruiko Zanezar rehe uzeruzar ma'e romo ure, i'i mua'u peme wà. A'e teko a'e wà, Zeneruwihawete iàmàtry'yamar romo wanekon a'e wà. Aze-mumikahy wanemu'emaw rehe. ¹⁹ Nuweruzar kwaw Tupàn wà. Ipuru'u e wer temi'u tetea'u rehe wà, ipurupyhyk wer ma'e tetea'u rehe uzeupe wà. A'e ma'e iputar haw a'e, nuzawy kwaw wazar a'e. A'e rupi oho putar tatahu pe wà nehe. Uzapo ikatu 'ym ma'e oho

waiko wà, umaranugar 'ym pà wà. — Pexak heremiapo kwer ty wà, i'i purupe wà. Xo ko ywy rehe weko haw rehe zo ima'enukwaw wà. Na'ima'enukwaw kwaw Tupàn pyr oho haw rehe wà. ²⁰ Nazaiko kwaw wazàwe zane. Zaiko putar ywate nehe. Zaiko ywate har romo. Ta'e zanepyro har Zanezar Zezuz Zeneruwihawete wiko a'e pe a'e xe. Xiàro izewyr àwàm zaiko zane. ²¹ Umàno re ukweraw mehe hetekwer ipyahu a'e. Numàno pixik kwaw hetekwer ipyahu ma'e nehe. Tur mehe nehe, umupyahu kar putar zaneretekwer nehe no, a'e rupi nazamàno pixik kwaw nehe no. Ta'e ikàg wera'u tuwe a'e xe. Wiko putar ma'e wazar romo teko wanuwihaw romo paw rupi katete nehe.

4

Pawru weruze'eg Piri pe har a'e wà kury

¹ Herywyr wà, apuamutar katu ihe. Apuexaka'u ihe. Hemurywete kar pe. Amume'u pekatu haw amogwer wanupe. A'e rupi peho tuwe peiko Zanezar ze'eg rupi nehe.

² Aze'eg putar mokoz kuzà wanupe ihe kury. Ewo, kuzà ipy her romo a'e. Xin, inugwer her romo a'e. Zanezar Zezuz hemiruze'eg romo peiko, zàkwà wà. A'e rupi na'ikatu kwaw pezeàmàtry'yamw izupe. Pepytu'u pezeàmàtry'yim ire nehe, zàkwà wà, a'e peme kury. ³ Aze'eg putar herupi uma'ereko ma'e a'e pe har pe kury. — Epytywà a'e kuzà ne wà nehe ty. Emupytu'u kar wazeàmàtry'yim ire ne wà nehe ty. Ta'e kwehe mehe uma'ereko katu oho herupi a'e wà xe. Awa Kerenmen her ma'e a'e no, uma'ereko katu oho herupi a'e no. Amogwer herupi uma'ereko ma'e paw rupi a'e wà no, Tupàn umuapyk waner upape rehe a'e wà no, amogwer

uzepyr wiko ma'e ràm waner wanuwake a'e wà no.

⁴ Zanezar a'e, tuweharupi a'e nehe. — Penurywete nehe, a'e wiwi peme kury.

⁵ Pepuruzukaiw zo amo wanupe nehe. Peiko ikatuahy ma'e romo amogwer wanupe nehe. Na'iarew kwaw Zanezar tur àwàm a'e nehe. ⁶ Pekyllze zo ma'e uzeapo ma'e ràm wi nehe. Tuweharupi Tupàn pe peze'eg mehe nehe, penoz ma'e penemimutar izupe nehe. Ma'e henoz mehe, — O, nekatuahy ne, Tupàn, peze izupe nehe. ⁷ Tupàn pemupytu'u kar putar ma'e wi pekyze re a'e nehe, penurywete haw rehe pemuigo kar pà a'e nehe. Nazapuner kwaw Tupàn ikatu haw ikwaw katu haw rehe zane. Umurywete kar putar zanepy'a a'e nehe, ta'e zazeruzar zaiko Zaneruwihawete Zezuz rehe zane xe.

⁸ Upaw etea'i ko heze'eg ihe. Pema'enukwaw ikatuahy ma'e rehe tuweharupi nehe. — Ikatuahy a'e ma'e Tupàn pe a'e, aze i'i teko wà nehe, pema'enukwaw a'e ma'e rehe nehe. Pema'enukwaw ma'e azeharomoete har rehe nehe no, ma'e Tupàn pe uzemonokatu ma'e rehe nehe no, ikatu ma'e rehe nehe no, iaiw 'ym ma'e rehe nehe no, ipuràg eteahy ma'e rehe nehe no, iranaiwete 'ym ma'e rehe nehe no. A'e ma'e paw rehe pema'enukwaw nehe. ⁹ Apumu'e ikatu ma'e iapo haw rehe ihe. Azapo ikatu ma'e penuwa rupi no. Peho peiko heze'eg awer rupi nehe. Pezapo ma'e peiko ihe ài nehe no. A'e mehe Tupàn a'e nehe, ma'e wi zanekyze re zanemupytu'u kar har a'e, zanerurywete haw imur kar har a'e, wiko putar pepyr a'e nehe.

Pawru uze'eg temetarer uzeupe imur kar awer rehe a'e kury

¹⁰ Herurywete haw uhua'u ihe, ta'e Zanezar inuromo aiko ihe xe.

Heamutar katu pe. Napepuner kwaw hepytywà haw rehe. Hepytywà pe kwez kury, ta'e ko 'ar rehe pepuner nezewe iapo haw rehe xe. Herurywete ihe, ta'e napepytu'u kwaw heamutar ire xe.

¹¹ Naheta tete kwaw ma'e ihewe kury. Naze'eg kwaw hema'e rehe peme. Aze naheta tete kwaw ma'e ko 'ar rehe ihewe, ikatu nezewe haw ihewe. Aiko ma'e hereko 'ymar romo ko 'ar rehe. Amo ae 'ar mehe aiko ma'e tetea'u hereko har romo. A'e re ma'e hereko 'ymar romo aiko wi ihe no. A'e re ma'e tetea'u hereko har romo aiko wi ihe no. Ma'e tetea'u heta haw nuzawy kwaw ma'e heta 'ymaw ihewe. ¹² A'e rupi wyzài 'ar mehe nehe, wyzài ywy rehe wyzài taw pe hereko mehe nehe, ikatu ihewe nehe. Aze herewykàtà nehe, ikatu ihewe nehe. Aze hema'uhez nehe, ikatu ihewe nehe no. Aze ma'e tetea'u areko nehe, ikatu ihewe nehe. Aze nuhyk kwaw ma'e ihewe nehe, ikatu ihewe nehe no. Nezewe hereko haw ikatu ihewe. ¹³ Zaneruwihawete umur ukàgaw ihewe. A'e rupi aze hereko haw ikatu nehe, herurywete putar nehe. Aze apuraraw ma'erahy nehe, herurywete putar tuweharupi nehe no.

¹⁴ Apuraraw ma'erahy. Hepytywà pe. Pekatuahy ihewe ma'erahy ipuraraw mehe. ¹⁵ Izypy mehe ze'eg puràg imume'u mehe ahem aha Maxeton ywy wi ihe. Pe Piri tawhu pe har pe, pe zutyka'i hepytywà pe a'e 'ar mehe. Pema'enukwaw hepytywà awer rehe no. Xo pe zo pemur temetarer ihewe. ¹⁶ Texaron pe hereko mehe, naheta kwaw ma'e ihewe. Naheta kwaw temetarer ihewe. Pemur ihewe. Napemur kwaw pitài haw ihewe. Pemur wiwi ihewe. ¹⁷ Ikatu penemimur kwer ihewe. Ikatu wera'u Tupàn hemimur ràm peme nehe no, hekuzaromo nehe no. Hepurexak

wer penehe ipyhyk mehe ihe nehe.
¹⁸ Uhem penemimur xe ihewe.
 Eparoxi werur ihewe. Uhyk tuwe
 ihewe. Ihewe penemimur kwer
 a'e, nuzawy kwaw ma'e Tupàn pe
 imur pyrer a'e. Ikatuahy izupe.
¹⁹ Zezuz Zanneruwihawete a'e, ma'e
 paw wazar romo hekon a'e. Tupàn
 heru a'e, omono putar a'e ma'e
 peme a'e nehe, penemimutar a'e
 nehe. ²⁰ Teko paw rupi a'e wà nehe,
 uze'egatu putar Tupàn zaneru rehe
 a'e wà nehe, tuweharupi a'e wà
 nehe, awyzeharupi a'e wà nehe no.
 Azeharomoete.

— *Pekatu pa, i'i Pawru Piri pe har
 wanupe a'e kury*

²¹ Amono kar putar heze'eg
 Tupàn hemiruze'eg nà nà ihe
 kury. Zanneruwihawete Zezuz
 hemiruze'eg romo wanekon wà.
 Zanerywyr xe hepyr har a'e wà
 no, omono kar uze'eg peme a'e wà
 no, — Pekatu pa, i'i peme wà. —
 Pekatu ma, i'i peme wà. ²² Tupàn
 hemiruze'eg xe har paw rupi a'e
 wà no, omono kar uze'eg peme
 a'e wà no. Te xe har wanuwihaw
 heko haw pe har a'e wà no,
 nezewegatete a'e wà no.

²³ Tuwe Zanezar Zezuz
 Zanneruwihaw-ete ikatu haw pepyr
 hekon a'e nehe. Upaw kwez kury.
 Pawru.

KORO

¹ Ihe Pawru ihe, Zanneruwi-hawete Zezuz hemimono karer romo aiko ihe, ta'e Tupàn uputar nezewe haw a'e xe. Zanyerywyr Ximot a'e no, xe hepyr hekon a'e no. ² Pe Koro tawhu pe har Tupàn hemiruze'eg pe, urerywyr romo peiko pe, Zanneruwihawete rehe uzeruzar ma'e romo peiko pe. Ko urepape oromono kar putar peme ure nehe kury. Tupàn zanneru a'e, tuwe pepuhareko a'e nehe, ikatu ma'e iapo pà peme a'e nehe. Tuwe pemupytu'u kar ma'e wi pekyze re nehe, pemurywete kar pà nehe.

Pawru umume'u Tupàn ikatu haw izupe a'e kury

³ Tuweharupi uruze'eg Tupàn pe penehe ure. Wiko Zezuz Zanneruwihawete Zanezar tu romo a'e. — Nekatuahy Tupàn, ta'e Koro tawhu pe har uzeruzar tuwe nerehe a'e wà xe, uru'e izupe. ⁴ Urenu Zanneruwihawete Zezuz rehe pezeruzar haw ure. Pezamutar katu Tupàn hemiruze'eg paw rupi pe wà no. Urenu wamutar katu haw imume'u haw ure no. ⁵ Kwehe mehe urumume'u ze'eg puràg azeharomoete har peme. — Zezuz umàno penekuzaromo a'e, a'e rupi napeho kwaw tatahu pe nehe, uru'e peme. — Peho putar Tupàn heko haw pe amo 'ar mehe nehe. Peiko putar ipyr tuweharupi nehe, uru'e peme. Henu mehe pezyppyrog hehe pezeruzar pà. Pezyppyrog pezeamutamutar pà no. Ta'e peàro tuwe ipyr peho àwàm xe. Azeharomoete peho putar a'e pe nehe. ⁶ Urumume'u ze'eg puràg peme ure. — Tupàn pepuhareko a'e, a'e rupi pepyro putar ikatu 'ym ma'e wi a'e nehe, pepyro putar tatahu wi a'e nehe no, uru'e peme. A'e rupi pekwaw Tupàn ikatu haw. Nezewe haw

urumume'u oroho uruiko taw nàn no. Uzeruzar ma'e upytu'u ikatu 'ym ma'e iapo re wà kury. Ikatuahy ma'e uzapo oho waiko wà kury. A'e rupi waneko haw ikatu wera'u kury. ⁷ Awa Epa her ma'e a'e, urerehe we Tupàn pe uma'ereko ma'e a'e, uma'ereko tuwe iko Zanneruwihawete pe a'e, urerehe we a'e. Ureremiamutar katu romo hekon. Izypy mehe umume'u Tupàn ze'eg puràg peme. ⁸ Tekwe Puràg uzamutar katu kar teko iko peme a'e. — Azeharomoete Koro tawhu pe har uzeruzar ma'e a'e wà, upuruamutar katu a'e wà, i'i Epa ihewe.

⁹ A'e rupi uruze'eg uruiko Tupàn pe ure, penehe ure. Penehe ze'egaw henu re te kutàri uruze'eg penehe izupe. — Ekwaw kar tuwe neremiapo putar haw Koro tawhu pe har wanupe nehe, Tupàn, uru'e izupe. — Tuwe nerekehe wiko wainuromo nehe. A'e rupi ukwaw wiwi putar ikatu 'ym ma'e wi utyrykaw a'e wà nehe no, uru'e izupe. ¹⁰ Nezewe mehe pepuner Zanezar hemiapo putar haw iapo haw rehe nehe. Tuweharupi pezapo putar ma'e imuryw kar pà nehe. Ikatuahy ma'e tetea'u pezapo putar peho peiko nehe. Pekwaw putar Tupàn nehe no. Tuweharupi pekwaw wera'u putar nehe. ¹¹ Ikàg tuwe a'e. Ikàgaw ipuràg eteahy tuwe a'e. Tuwe umur ukàgaw peme nehe. A'e mehe pepuner putar wyzài ma'erahy ipuraraw paw rehe nehe, hehe pezeruzar ire pepytu'u 'ym pà nehe. ¹² Tupàn zanneru a'e, pemukatu a'e, penemiapo kwer ikatu 'ym ma'e imunàn pà a'e. A'e rupi pepuner peho haw rehe heko haw pe nehe, ipyr peneko pà tuweharupi nehe. Aze naheta kwaw tatainy pyhaw, zazemumikahy zane. Tupàn pyr zanneroko mehe nehe, zannerurywete putar nehe. A'e rupi, —

Tatainy, za'e heko haw pe zane. Pemume'u Tupàn ikatu haw izupe nehe, penurywete pà nehe, ta'e pemukatu a'e xe. ¹³ Zurupari a'e, pyhaw wata ma'e wazar romo hekon a'e. Hemiruze'eg a'e wà, ikatu 'ym ma'e uzapo waiko a'e wà. Tupàn zanepyro ikatu 'ym ma'e wi a'e. Zanepyro pyhaw wata ma'e wazar wi a'e. A'e rupi Zurupari nuiko kwaw zanezar romo. Tupàn ta'yr a'e, hemiamutar katu a'e, a'e ae Zanezar romo hekon a'e. ¹⁴ Zanepyro ikatu 'ym ma'e wi a'e. Tupàn umunàn zaneremiapo kwer ikatu 'ym ma'e zanewi a'e. Heharaz putar izuwi nehe, ta'yr rehe zanezeruzar mehe nehe.

Pawru umume'u Zezuz ima'ereko awer xe a'e kury

¹⁵ Ni amo teko nuexak pixik kwaw Tupàn a'e wà. Hexak pyr 'ym romo hekon a'e. Zaneruwihawete a'e, uzexak kar a'e, Tupàn hexak kar pà purupe a'e. Tupàn ta'yripy romo hekon a'e. Ikàg wera'u Tupàn hemiapo kwer wanuwi paw rupi katete a'e. ¹⁶ Tupàn uzapo kar ma'e paw izupe, ywate har wà, ywy rehe har wà no, ma'e hexak pyr wà, ma'e hexak pyr 'ym wà no, tekwe ikàg ma'e wà no, tuwihaw wà no, pureruze'eg ma'e wà no, ikàg ma'e wà no. A'e ma'e paw Tupàn uzapo kar Zaneruwihawete pe. (A'e rupi Zaneruwihawete uzapo a'e ma'e paw rupi a'e wà.) ¹⁷ A'e ma'e paw iapo 'ym mehe we Zaneruwihawete wiko a'e 'ar mehe a'e. Teko wazar romo ma'e wazar romo hekon paw rupi katete. Umuigo kar ko 'ar rehe a'e wà no. Aze mo numuigo kar iwer wà, a'e mehe mo nuiko iwer mo wà. ¹⁸ Hehe uzeruzar ma'e a'e wà, wiko hetekwer ài a'e wà. Wetekwer iàkàg ài hekon a'e. Umuigo kar wetekwer iko. Tupàn ta'yripy romo hekon, mào haw wi imugweraw kar pyrer romo hekon. Tupàn umugweraw kar

a'e. A'e rupi ma'e paw wazar romo hekon a'e, teko paw waneruze'egar romo hekon a'e no. Tuwihawete romo hekon a'e. ¹⁹ Ta'e wereko Tupàn ikàgaw ipuràg eteahy haw uzehe paw rupi katete a'e xe. Tupàn romo hekon azeharomoete. ²⁰ Tupàn umur kar wa'yr ywy rehe. Umàno ta'yr. Ukweraw wi no. A'e rupi Tupàn umuzewyr kar putar wemiapo kwer paw uzeupe a'e wà nehe. Ta'yr umàno ywyrà kanetar rehe. A'e rupi upytu'u purupe upuruzukaiw ire kury. Umuzewyr kar teko uzeupe a'e wà, umuzewyr kar ma'e paw uzeupe a'e wà no, paw rupi a'e wà, ywy rehe har wà, ywate har wà no. Umuawyze paw rupi wà.

Pepytu'u zo pezeruzar ire nehe

²¹ Izypy mehe peiko muitea'u Tupàn wi. Pezapo ikatu 'ym ma'e peho peiko. Ikatu 'ym ma'e rehe pema'enukwaw peho peiko no. A'e rupi Tupàn ipuruzukaiw peme a'e. Iàmàtyry'yamar romo peiko. ²² Wa'yr imàno awer rehe Tupàn peapo umyrypar romo kury. A'e rupi pemuawyze kar uzeupe. Umunàn ikatu 'ym ma'e pewi. A'e rupi pepuner putar peho haw rehe ipyr nehe, huwa rupi nehe. Ta'e pekatu izupe kury xe. A'e 'ar mehe nehe, peiko putar Tupàn pe uzemono ma'e kwer romo nehe. Naheta kwaw ikatu 'ym ma'e penehe nehe. Napekwaw kwaw ikatu 'ym ma'e iapo haw a'e 'ar mehe nehe. ²³ Pezeruzar wiwi peho peiko ze'eg azeharomoete har rehe nehe. Pezawy zo a'e ze'eg nehe. Pepytu'u zo heruzar ire nehe. Peàrogatu Zezuz tur àwàm nehe, peàrogatu ipyr peho àwàm nehe no. Ze'eg puràg henu mehe pezyppyrog hàro pà nehe. Pezekaiw zo temu'emaw rehe nehe, a'e rupi napepytu'u kwaw ze'eg puràg rehe pezeruzar ire nehe. Zezuz umume'u kar uze'eg puràg ihewe.

A'e rupi imume'u har a'e wà, ihe ihe no, urumume'u ize'eg oroho uruiko ywy nànan taw nànan ure no. Ze'eg puràg a'e kury, hezar romo zeapo a'e kury.

Pawru uma'ereko a'e, uzeruzar ma'e wamukàg pà a'e

²⁴ Amume'u Tupàn ze'eg peme ihe. A'e rupi Tupàn iàmàtyry'ymar hemunehew kar hereraha wà, xe Hom tawhu pe wà. Apuraraw ma'erahy kwer teko ihe, ta'e amume'u ze'eg puràg peme ihe xe. Ywy rehe wiko mehe Zeneruwihawete upuraraw ma'erahy tetea'u a'e. Ko 'ar rehe hemiruze'eg upuraraw ma'erahy tetea'u izàwe a'e wà no, hemipuraraw imuhyk pà a'e wà no. A'e rupi ipuraraw mehe amuhyk hemipuraraw teko ihe no, amogwer uzeruzar ma'e wanekuzar romo ihe no. Hetekwer ài wanekon wà. ²⁵ Tupàn hemuigo kar wemiruze'eg wanupe uma'ereko ma'e romo a'e. Hemur kar pepyr, uze'eg puràg imume'u kar pà ihewe. A'e rupi pezeruzar hehe. A'e rupi Tupàn pepyro a'e. Umume'u kar uze'eg paw iko ihewe kury. ²⁶ Kwehe mehe teko nukwaw kwaw ko ze'eg a'e wà. Xo ko 'ar rehe zo Tupàn umume'u kar a'e ze'eg ikwaw pyr 'ym iko teko wanupe a'e kury. ²⁷ Nezewe Tupàn uzapo putar nehe. Ipurukwaw kar wer uze'eg ikwaw pyr 'ym rehe wemiruze'eg wanupe. Ikatuahy a'e ze'eg, teko hurywete henu mehe wà. Umume'u kar iko teko nànan kury. Ai'aw ize'eg awer ikwaw pyr 'ym xe kury. Zeneruwihawete a'e, peinuromo hekon a'e. A'e rupi peiko putar ikàg ma'e romo ipuràg eteahy ma'e romo Tupàn ài nehe, i'i a'e ze'eg ikwaw pyr 'ym. ²⁸ A'e rupi urumume'u Zeneruwihawete hemiapo kwer teko nànan ure. — Aze napetyryk kwaw ikatu 'ym ma'e wi nehe, aze napezewyr kwaw Tupàn pe nehe, aze napezeruzar kwaw

Zezuz rehe nehe, peho putar tatahu pe nehe, napeho kwaw Tupàn pyr nehe, pemàno re nehe, uru'e oroho uruiko ure, purumu'e pà ure. Urumume'u katu ze'eg puràg uruiko wanupe. A'e rupi pitàitàigatu ur putar Tupàn huwa rupi a'e wà nehe. Wiko putar Zeneruwihawete inuromo wà nehe no. Ikatu ma'e iapo haw ikwaw par romo wanekon putar wà nehe, ikatu 'ym ma'e wi utyryk ma'e romo wanekon putar wà nehe, huwa rupi oho mehe wà nehe. ²⁹ Ama'ereko tuwe teko ihe, a'e ma'e iapo pà ihe. Zeneruwihawete umur ukàgaw ihewe a'e. Hemukàg kar a'e. A'e rupi apuner hemiapo putar haw iapo haw rehe ihe.

2

¹ Tuweharupi hema'enukwaw putar penehe ihe, Tupàn pe heze'eg pà penehe ihe. Hema'enukwaw Araorixez tawhu pe har wanehe ihe no, amogwer uzeruzar ma'e hekwaw 'ymar wanehe ihe no. ² A'e rupi wapy'a ikàg putar wà nehe, hurywete putar wà nehe. Uzemono'og putar uzeamutamatar pà wà nehe no. Ukwaw katu putar Tupàn ze'eg wà nehe, a'e rupi ukwaw katu putar Tupàn heko haw pe oho àwàm wà nehe. Ukwaw putar ma'e Tupàn ze'eg ikwaw pyr 'ym imim pyrer wà nehe no. Xikwaw a'e ze'eg zane kury. A'e ze'eg umume'u Zeneruwihawete heko awer a'e, umume'u zanepyro haw a'e no, umume'u Tupàn heko haw pe zaneho àwàm a'e no. ³ Aze amo uzeruzar Zeneruwihawete rehe a'e wà nehe, ukwaw putar Tupàn ze'eg ikwaw pyr 'ym a'e wà nehe, ukwaw putar ma'e izàwe a'e wà nehe no.

⁴ A'e rupi amume'u ko ma'e peme ihe kury. Pezekaiw zo temu'emaw rehe nehe. Aze ipuràg eteahy waze'eg peme nehe,

aze hemu'em nehe, pezekaiw zo wanehe nehe. ⁵Naiko kwaw pepyr ihe. Apuexaka'u ihe. Penexaka'u haw nuzawy kwaw pepyr hereko haw ihewe, ta'e hema'enukwaw katu penehe ihe xe. Pezeruzar katu Zaneruwihawete rehe, a'e rupi pezemono'ono'og pezemurywete kar pà pezeruzar haw rehe. Herurywete ihe, ta'e napepytu'u kwaw pezeruzar ire xe.

Zaiko Zaneruwihawete Zezuz inuromo zane

⁶Pemuigo kar Zaneruwihawete Zezuz pezar romo pe. A'e rupi peiko inuromo kury. ⁷Aze ywyrã ipy oho katu ywypahy nehe, ikàg putar nehe. Nezewegatete pezemu'e ize'eg rehe nehe. A'e mehe ikàg putar pezeruzar katu haw nehe. Ta'e nezewe azapo kar peme ihe xe, kwehe mehe pemu'e mehe ihe xe. Pemume'u hemiapo kwer ikatu haw izupe nehe no.

⁸Amo hemu'em ma'e uze'eg putar ru'u peme nehe. — Akwaw katu ma'e ihe, peruzar heze'eg nehe, aze i'i mua'u peme nehe, pezekaiw zo ize'eg rehe nehe. Aze uzapo kar ma'e peme nehe, zutew wanàmuzgwer waze'eg imume'u pà peme nehe, amo teko waze'eg imume'u pà peme nehe, peruzar zo waze'eg nehe. ⁹Ta'e Zaneruwihawete a'e xe, awa romo hekon azeharomoete a'e xe, Tupàn romo hekon azeharomoete a'e no xe. ¹⁰Peiko Zaneruwihawete inuromo, a'e rupi peiko izàwe no. A'e ae wiko Tupàn heko haw pe har wanuwihaw wazar romo paw rupi, amogwer tuwihaw wazar romo paw rupi no.

¹¹Kwehe mehe zutew kar upirera'i a'e wà, ta'e Tupàn uzapo kar nezewe haw wanupe a'e xe, uze'eg imur pà Àmàràw pe a'e xe. Nezewe pexak kar heremiruze'eg romo peneko haw ihewe, i'i Àmàràw pe. Nuzapo kar kwaw nezewe zanewe ko 'ar rehe kury.

Zaneruwihawete zanepyro ikatu 'ym ma'e wi. Zanepurapo wer hehe. Zanemupytu'u kar hehe zanepurapo wer ire. Nezewe wexak kar Tupàn hemiruze'eg romo zanereko haw izupe kury. Ko 'ar rehe amo ae rupi wexak kar wemiruze'eg romo zanereko haw iko kury.

¹²Pezemuzahazahak kar mehe peiko Zaneruwihawete rehe we itym pyrer ài. Hehe we imugweraw kar pyrer ài peiko no, ta'e pezeruzar Tupàn ikàgaw rehe xe. Umugweraw wa'yr a'e. Zanemugweraw putar nehe no. ¹³Izyppy mehe peiko umàno ma'e kwer ài, ta'e pezapo ikatu 'ym ma'e peiko xe, ta'e napeiko kwaw zutew romo xe, ta'e napereko kwaw ze'eg kwehe arer xe. Ko 'ar rehe Tupàn pemuigo kar ukweraw wi ma'e kwer ài Zaneruwihawete inuromo kury. Tupàn heharaz ikatu 'ym ma'e zaneremiapo kwer wi, imunàn pà paw rupi. ¹⁴Umuapyk ikatu 'ym ma'e zaneremiapo kwer upape rehe. Ko 'ar rehe kury, umunàn a'e ze'eg pape wi kury. Ta'e ywyrã kanetar rehe umàno mehe Zaneruwihawete umekuzar zaneremiapo kwer a'e pape rehe imuapyk pyrer a'e xe. Umumaw kury. Umunàn kury. ¹⁵Zaneruwihawete umàno ywyrã kanetar rehe. A'e re Zurupari nupuner kwaw heruze'egaw rehe a'e. Nupuner kwaw ma'e iapo kar haw rehe izupe. Ta'e a'e zo ikàg wera'u amogwer wanuwu a'e xe. Wexak kar ikàg wera'u haw iko teko wanupe kury.

¹⁶A'e rupi amo uze'eg putar nezewe peme wà nehe. — Pe'u ko ma'e nehe, pezekwaku kwez ma'e rehe nehe, pepytu'u ko 'ar rehe, pepytu'u zo kwez 'ar mehe nehe, pezapo mai'u haw zahy ipyahu mehe nehe, pezapo zo wызài ma'e mytu'u haw 'ar mehe nehe, aze i'i peme wà nehe, pezekaiw zo

waze'eg rehe nehe. Peruzar zo waze'eg nehe. ¹⁷ Agwer ma'e paw rupi a'e, xo ur ma'e ràm i'àngaw zo a'e, Zaneruwihawete zo wiko azeharomoete har romo a'e. ¹⁸ Aze amo i'i peme nehe. — Tupàn wexak kar ma'e ihewe a'e, ihe zutyka'i aexak kwez ihe, aze i'i peme nehe, pezekaiw zo ize'eg rehe nehe. — Napepuner kwaw Tupàn pe peze'egaw rehe nehe, heko haw pe har wanupe peze'egaw rehe nehe, aze i'i peme nehe, pezekaiw zo ize'eg rehe nehe. Ta'e a'e teko heko wer wera'u pewi a'e xe. Nuiko kwaw nezewe. Nukwaw kwaw Tupàn ze'eg. ¹⁹ Nuzeruzar katu kwaw Zaneruwihawete rehe. Zaneretekwer uzapo ma'e ta'e zaneàkàg uzapo kar izupe a'e xe. Nezewegatete Zaneruwihawete hetekwer ài zaiko zane. A'e wiko wetekwer iàkàg ài a'e, ta'e uzapo kar ma'e zane a'e xe. Zanerazuk kwer umukàg zanezagwer iàpytaro haw a'e wà. Nezewegatete Zaneruwihawete ikàgaw zanemono'og zanemukàg pà. A'e rupi zazeruzar wera'u hehe zane. Xiruzar tuwe ize'eg no.

Zaiko Zaneruwihawete inuromo, zamàno putar inuromo nehe no

²⁰ Aze awa umàno a'e nehe, amo ae teko nupuner kwaw ma'e iapo kar haw rehe izupe a'e wà nehe. Zaneruwihawete umàno zanerekuzaromo a'e. A'e rupi umàno ma'e kwer ài zaiko zane. A'e rupi ni amo nupuner kwaw ma'e iapo kar haw rehe zane a'e wà nehe. A'e rupi Zurupari hemiruze'eg a'e wà, ize'eg rupi upureruze'eg ma'e a'e wà, nupuner kwaw ikatu 'ym ma'e iapo kar haw rehe zane a'e wà kury. — Mâràzàwe tuwe peiko wiwi ywy rehe wikuwe ma'e ài. Mâràzàwe tuwe pezapo wiwi ikatu 'ym ma'e, a'e peme. ²¹ Amo hemu'em peme wà. — Pepyhyk zo kwez ma'e nehe, pe'u zo ko temi'u nehe, pezaky zo

ko ma'e nehe, i'i mua'u peme wà. Mâràzàwe tuwe pezekaiw waze'eg rehe. ²²⁻²³ Aze pe'u amo temi'u nehe, a'e temi'u ukàzym a'e nehe. Mâràzàwe tuwe pekyze izuwi. Amo teko pemuzekwaku kar amo ma'e rehe a'e wà. Teko romo wanekon wà. Xo uze'eg zo umume'u peme wà. Numume'u kwaw Tupàn ze'eg peme wà. Upurumu'e uze'eg rehe wà. Nupurumu'e kwaw Tupàn ze'eg rehe wà. A'e teko umuwete katu Tupàn heko haw pe har a'e wà. — Ikàg 'ym ma'e romo zaiko zane, i'i mua'u peme wà. Weruze'eg ahyahy wetekwer wà no. A'e rupi — Kwa, azeharomoete peiko Tupàn ze'eg imume'u har romo, peze wanupe. — Pezekaiw zo wanehe nehe, a'e peme, ta'e azeharomoete uzapo agwer ma'e a'e wà xe, ta'e ipurenu wer peze'egatu haw rehe a'e wà xe. Aze peze'egatu wanehe nehe, hurywete putar wà nehe. A'e mehe — Zaiko wera'u amogwer Tupàn ze'eg imume'u har wanuwizane, i'i putar uzeupeupe wà nehe. Nuiko wera'u kwaw wà.

3

¹ Zaneruwihawete umàno penekuzaromo a'e. Ukweraw wi no. A'e rupi peiko ukweraw wi ma'e kwer ài no. Ta'e peiko inuromo xe, ta'e peiko putar tuweharupi Tupàn pyr nehe xe. Zaneruwihawete a'e, wiko Tupàn heko haw pe a'e, tuwihawete henaw rehe wapyk pà a'e. ² A'e rupi pema'enukwaw Tupàn heko haw pe har ma'e rehe zo nehe. Pema'enukwaw zo ko ywy rehe har ma'e rehe nehe. ³ Ta'e umàno ma'e kwer ài peiko xe. Peiko wiwi Zaneruwihawete inuromo kury. Peiko putar Tupàn pyr nehe no. ⁴ Zaneruwihawete wiko peneko haw azeharomoete har romo a'e. Amo 'ar mehe uzexak kar wi putar wà ywy rehe har wanupe nehe, teko paw wanuwihawete romo

wiko pà nehe. A'e 'ar mehe nehe, umur putar ukàgaw upuràg eteahy haw peme nehe no. Peiko putar tuwihaw romo a'e mehe nehe no.

Pawru uze'eg zanereko awer kwehe arer rehe a'e kury, zanereko àwàm ipyahu ma'e rehe a'e no

⁵ Ywy rehe har ikatu 'ym ma'e iapo har a'e wà, nuiko kwaw Zaneruwihawete inuromo a'e wà. A'e rupi uzapo ikatu 'ym ma'e tuweharupi wà. Uzapo ikatu 'ym ma'e oho wemireko 'ym puhe umen 'ym puhe wà. Nupuner kwaw agwer ikatu 'ym ma'e wi utyrykaw rehe wà. Ta'e ipurapo wer tuwe hehe wà xe. Xo iaiw ma'e rehe zo ipurapo wer wà. Uputar ma'e tetea'u uzeupe wà, uputar temetarer tetea'u uzeupe wà. Ma'e iputarahy haw a'e, nuzawy kwaw tupàn a'ua'u imuwete haw a'e. Na'ikatu kwaw nezewe haw Tupàn pe. ⁶ Tupàn uzepyk putar agwer ma'e iapo arer wanehe nehe, ta'e nuweruzar kwaw ize'eg a'e wà xe. ⁷ Kwehe mehe peiko agwer teko wazàwe, ta'e pepurapo wer agwer ikatu 'ym ma'e rehe no xe.

⁸ Pepytu'u agwer ma'e iapo re ko 'ar rehe nehe kury. Pepuruzukaiw zo amo wanupe nehe. Pema'enukwaw zo penemireko 'ym puhe pemen 'ym puhe peho àwàm rehe nehe. Peakatuwawahy zo amo rehe nehe. Peze'eg zemueteahy zo amo rehe nehe. Peze'eg uryw ahyahy zo ikatu 'ym ma'e rehe nehe. ⁹ Penemu'em zo pezeupeupe nehe, ta'e pepytu'u penemiapo kwer kwehe arer iapo re xe. ¹⁰ Ipyahu ma'e romo peiko kury. Tupàn zaneapo har a'e, tuweharupi peapo wiwi iko ikatu ma'e romo a'e, uzezàwenugar romo a'e. A'e rupi tuweharupi pekwaw katu wera'u peapo har kury. ¹¹ A'e rupi zutew wà, zutew 'ym wà no, upirera'i imonohok kar har wà, imonohok kar har 'ym wà no, karaiw wà, tenetehar wà no,

àwà wà no, amo pe uma'ereko e ma'e wà, uzeupe uma'ereko ma'e wà no, a'e paw upuner oho haw rehe Tupàn pyr wà nehe, aze uzeruzar Zezuz Zaneruwihawete rehe wà nehe. Zaneruwihawete wiko putar wызài teko wainuromo nehe. Wiko putar uzehe uzeruzar ma'e wainuromo paw rupi katete nehe.

¹² Peiko Tupàn hemiruze'eg romo. Peamutar katu a'e. Izypy mehe penexanexak uzeupe a'e. A'e rupi pepuhareko katu amogwer pe wà nehe. Pezapo ikatu ma'e amogwer wanupe tuweharupi nehe no. — Aiko wera'u amo wanuwi ihe, peze zo nehe. Pepuraw kar zo ma'erahy amo wanupe nehe. Pepytu'u zo pezeruzar ire ma'erahy ipuraw mehe nehe. ¹³ Pezepytywàtywà nehe no. Aze amo uzapo ikatu 'ym ma'e peme nehe, pepzyk zo hehe nehe, peneharaz hemiapo kwer wi nehe, ta'e Zanezar heharaz ikatu 'ym ma'e penemiapo kwer wi a'e xe. Pemunàn amogwer wanemiapo kwer nezewegatete nehe no.

¹⁴ Pepuruamutar katu nehe no. Aze pepuruamutar azeharomoete nehe, pezemono'ono'og putar peinuinuromo nehe, pezeàmàtry'ym pixik 'ym pà nehe. ¹⁵ Zaneruwihawete pemupytu'u kar pezeàmàtry'ym ire a'e. A'e rupi aze pepurapo wer amo ma'e rehe nehe, pepuranu pezehezehe nehe. — Aze xiapo a'e ma'e nehe, zazeàmàtry'ym wi putar nehe, peze pezeupeupe nehe. — A'e rupi naxiapo kwaw nehe, peze pezeupeupe nehe. Nezewe mehe napezypyrog wi kwaw pezeàmàtry'ym pà nehe. Ta'e Tupàn penenonenoz a'e xe, pitài hetekwer ài pemuigo kar pà a'e xe, pemupytu'u kar pà pezeàmàtry'ym ire a'e xe. A'e rupi pemume'u ikatu haw izupe nehe. ¹⁶ Zaneruwihawete ze'eg

a'e, ikatuahy a'e. Tuwe wapyk pepy'a pe a'e nehe. Pezemu'emu'e peiko nehe, Tupàn ze'eg rehe paw rupi nehe. A'e rupi pekwaw putar ima'enukwaw paw nehe. Pezegar Tupàn pe nehe. Pemuzàg Tupàn pe zegar haw nehe. Pezegar ikatu haw rehe nehe. Pemume'u ikatu haw izupe pepy'a pe nehe, pezegar mehe nehe. ¹⁷ Peiko Zanezar Zezuz hemiruze'eg romo. A'e rupi ma'e paw iapo mehe nehe, ize'eg imume'u mehe paw rupi nehe no, peiko hemiruze'eg ikatuahy ma'e romo nehe. Ma'e iapo mehe nehe, ze'eg imume'u mehe nehe, pemume'u Tupàn zaneru ikatu haw izupe nehe, ta'e Zanezar Zezuz umàno zanerekuzaromo a'e xe.

Pawru uzapo kar ikatuahy ma'e zanewe a'e kury

¹⁸ Pe kuzàgwer pe zàkwà wà, peruzar pemen waze'eg nehe, ta'e Zezuz rehe uzeruzar ma'e romo peiko pe xe.

¹⁹ Pe awa kwer pe ty wà, pezamutar katu penemireko pe wà nehe no ty wà. Peze'eg ahyahy zo wanupe nehe. ²⁰ Pe kwarearerer pe, peruzar penu ze'eg tuweharupi nehe, peruzar pehy ze'eg nehe no, ta'e nezewe uzeruzar ma'e paw uzapo a'e wà xe. Ta'e nezewe haw ikatu Tupàn pe a'e nehe no xe.

²¹ Pe tua'u kwer pe, peze'eg ahyahy zo pena'yr wanupe nehe, penazyr wanupe nehe. Aze peze'eg ahyahy tuweharupi nehe, a'e mehe na'ipuruzar wer kwaw peze'eg rehe a'e wà nehe, ta'e nupuner kwaw pemurywete kar haw rehe a'e wà xe.

²² Pe amo pe uma'ereko ma'e pe, pezapo pezar ko ywy rehe har wanemiapo putar haw paw rupi nehe. Aze ume'e penehe wà nehe, pema'ereko katu wanupe nehe. Aze nume'e kwaw penehe wà nehe, pepytu'u zo pema'ereko katu re nehe. — Ama'ereko katu

ihe, a'e rupi hekatu putar hezar pe nehe, peze zo nehe. Pema'ereko katu tuwe nehe, pezar wanehe pema'enukwaw 'ym pà nehe. Ta'e pezar Zezuz uputar nezewe haw a'e xe. ²³ Wyzài ma'e iapo mehe, pema'ereko tuwe peranahy 'ym pà nehe, Zanezar pe pema'ereko haw ài nehe. Pema'ereko zo awa wanupe pema'ereko haw ài nehe. ²⁴ Zanezar umekuzar putar pema'ereko haw peme nehe. Pema'enukwaw hekuzar rà m rehe nehe. Omonokatu ikatuahy ma'e wemiruze'eg wanupe a'e. Pepyhyk putar amo 'ar mehe nehe. Ta'e Zaneruwihawete a'e xe, pezarete romo hekon a'e xe. Pema'ereko tuwe izupe. ²⁵ Amo 'ar mehe teko paw oho putar Tupàn huwa rupi wà nehe. Pitàitàigatu Tupàn umume'u putar wanemiapo kwer wanupe nehe. Aze amo uzapo ikatu 'ygwer nehe, Tupàn umume'u putar hemiapo kwer izupe nehe, hehe uzepyk pà nehe. Ni amo nuhem kwaw wemiapo kwer imume'u haw wi wà nehe, ta'e teko paw uzawy Tupàn ze'eg a'e wà xe. (Zezuz rehe uzeruzar ma'e zutyka'i a'e wà nehe, noho kwaw zepykaw pe wà nehe, ta'e Tupàn uzepyk Zezuz rehe wanekuzaromo a'e xe.)

4

¹ Pe teko wazar pe ty wà, pezapo ikatu ma'e pezeupe uma'ereko ma'e wanupe nehe. Pezar wiko ywate a'e. Pema'enukwaw hehe nehe.

Pawru zaneruze'eg a'e kury

² Peze'eg Tupàn pe tuweharupi nehe. Izupe peze'eg mehe pema'enukwaw zo amo ae ma'e rehe nehe. Pemume'u Tupàn ikatu haw izupe nehe no. ³ Peze'eg urerehe nehe no, izupe peze'eg mehe nehe no. — Epytywà Pawru ne wà nehe, peze izupe nehe. — Epytywà Pawru ne nehe Tupàn,

a'e mehe upuner neze'eg imume'u haw rehe teko tetea'u wanupe nehe, upuner ureruwihawete rehe ze'eg ikwaw pyr 'ym imume'u haw rehe a'e nehe, peze izupe nehe. Ta'e a'e rupi aiko zemunehew paw pe ihe kury xe. ⁴ – Epytywà nehe, a'e mehe umume'u katu putar neze'eg nehe, a'e mehe henu har wenu katu putar a'e wà nehe, a'e mehe uzeruzar putar nerehe a'e wà nehe, peze izupe nehe. Ta'e aze amume'u katu purupe nehe, wenu katu putar wà nehe xe.

⁵ Aze pepuner Tupàn ze'eg imume'u haw rehe amo pe nehe, pemume'u izupe nehe. Pemume'u katu teko wanupe nehe, a'e mehe izeruzar wer putar hehe wà nehe. ⁶ Aze peze'eg amo pe nehe, tuwe peze'egatu wanupe. Peze'eg e zo wanupe nehe. Aze peze'egaw ipuràg eteahy wanupe nehe, izeruzar wer putar Zezuz rehe wà nehe. Aze upuranu penehe wà nehe, tuwe pekwaw waze'eg iwazar haw wanupe nehe.

Ze'eg iahykaw rehe har

⁷ Zanerywyr Xik a'e, Zanezar pe uma'ereko katu ma'e a'e, herehe we uma'ereko ma'e a'e, umume'u putar heremiapo kwer paw peme nehe, hereko haw paw peme a'e nehe no. ⁸ Amono kar putar pepyr ihe nehe kury. A'e rupi pemurywete kar putar a'e nehe, ureremiapo kwer imume'u pà peme a'e nehe. ⁹ Amo awa Onez her ma'e a'e nehe no, oho putar hupi a'e nehe no. Zanerywyr romo zaneymyrpar romo hekon a'e no. Ikàg izeruzar haw. Peneko haw pe har romo hekon. Umume'u putar uzeapo ma'e kwer xe arer paw peme wà nehe.

¹⁰ Aritak a'e no, xe zemunehew paw pe hepyr hekon a'e no, omono kar uze'eg peme a'e no. Mak a'e, Nape tywyr ta'yr a'e, omono kar uze'eg peme a'e no. Aze uhem

oho pepyr nehe, pemuixe katu kar penàpuz me nehe, a'e peme. ¹¹ Zuzue a'e, (Zut amo her ma'e a'e), omono kar uze'eg peme a'e no. Ko awa a'e wà, na'iruz a'e wà, herupi uma'ereko ma'e romo wanekon a'e wà. A'e zutyka'i zutew romo wanekon wà. Amogwer herupi uma'ereko ma'e wà, zutew 'ym romo wanekon wà. Hepytywà tuwe waiko wà. Teko tetea'u wiko Tupàn remiruze'eg romo a'e wà kury, ta'e a'e na'iruz awa hepytywà a'e wà xe, Tupàn ze'eg puràg imume'u pà a'e wà xe.

¹² Amo pepyr har xe hekon a'e no. Epa her romo a'e. Zaneruwihawete Zezuz pe uma'ereko ma'e romo hekon a'e no. Omono kar uze'eg peme. Tuweharupi uze'eg Tupàn pe penehe a'e. – Emukàg kar Koro tawhu pe har ne wà nehe, i'i iko izupe. – Tuwe uzapo nereke Puràg hemiapo putar haw wà nehe, i'i izupe. – Tuwe uzeruzar katu neze'eg rehe wà nehe, tuwe weruzar wà nehe no, i'i iko izupe, penehe uze'eg pà. ¹³ Uma'ereko katu Tupàn ze'eg heraha pà peme, Araorixez tawhu pe har wanupe no, Iera tawhu pe har wanupe no. Aexak ima'ereko mehe. ¹⁴ Iruk a'e, muhàg kwaw par zaneremiamutar a'e, Nem a'e no, omono kar uze'eg peme a'e wà no.

¹⁵ Pemono kar heze'eg uzeruzar ma'e Araorixez tawhu pe har wanupe nehe. Amono kar heze'eg Nin pe no, hàpuz me uzemono'og ma'e wanupe no. ¹⁶ Ko pape imugeta re nehe, pemugeta kar tuwe imono Araorixez pe har uzeruzar ma'e wanupe nehe no, wazemono'og mehe nehe no. Nezewegatete pemugeta hepape wanupe heremimono kwer nehe no. Umur kar putar peme a'e wà nehe no. ¹⁷ Pemume'u ko ze'eg Araki pe nehe no. – Zanezar nemuma'ereko kar a'e, ma'e iapo kar pà newe a'e. Emumaw a'e ma'e

iapo haw nehe, peze izupe nehe.

¹⁸Ko ze'eg pehegwera'i amuapyk putar hepo pupe tuwe pape rehe ihe nehe kury. Ihe Pawru ihe, amono kar heze'eg peme ihe kury. Peneharaz zo zemunehew paw pe hereko haw wi nehe. Tuwe Tupàn pepuhareko nehe, ikatuahy ma'e iapo pà peme nehe. Upaw kwez kury. Pawru.

1 TEXARON

¹ Ihe Pawru ihe. Ximot a'e, Xiwàn a'e no, xe hepyr wanekon a'e wà no. Ko urepape oromono kar putar peme ure nehe kury. Pe Zezuz rehe uzeruzar ma'e Texaron tawhu pe har pe. Tupàn zaneru a'e, Zezuz Zaneruwihawete Zanezar a'e no, tuwe uzapo ikatuahy ma'e peme a'e wà nehe. Tuwe pemupytu'u kar ma'e wi pekyze re wà nehe no. A'e rupi penurywete putar tuwe nehe no.

Umume'u Pawru Texaron pe har wazeruzar haw xe a'e kury

² Tuweharupi uruze'eg uruiko Tupàn pe penehe ure, ma'e henoz pà izupe peme ure. Pepyro ikatu 'ym ma'e wi a'e, a'e rupi urumume'u ikatu haw uruiko izupe ure. ³ Uruze'eg uruiko nezewe Tupàn pe ure, zaneru pe ure. — Texaron pe har a'e wà, uzeruzar katu nerehe a'e wà, uru'e izupe. — A'e rupi ikatu ma'e uzapo oho waiko wà kury, uru'e izupe, zaneru pe. — Neamutar katu wà, a'e rupi uma'ereko katu waiko newe wà, uru'e izupe. — Wàro tuwe Zezuz ureruwihawete urezar tur àwàm waiko wà no, uru'e izupe. — Nupytu'u kwaw hàro re, ma'erahy ipuraraw mehe wà, uru'e izupe. ⁴ Urerywyr wà. Tupàn peamutar katu a'e. Penexanexak katu uzeupe. Urukaw katu penexak awer ure. ⁵ A'e 'ar mehe oroho pepyr, urumume'u Tupàn ze'eg puràg peme, Zezuz rehe ze'eg puràg imume'u pà peme. Uruze'eg hehe peme. Uruzapo purumupytuhegatu kar haw penuwa rupi no, Tupàn ikàgaw hexak kar pà peme no. Ta'e Tekwe Puràg uzapo kar urewe a'e xe, penuwa rupi a'e xe. Ure urukwaw katu Tupàn ze'eg azeharomoete har ure, peme imume'u mehe ure.

Uruzapo Tupàn hemiapo putar haw penuwa rupi no. Pekwaw nezewe pepyr urereko awer no. Ikatuahy ma'e romo uruiko pepyr no. ⁶ Pezapo ikatu ma'e ure ài pe, Zanezar ài pe no. Uzeruzar 'ym ma'e a'e pe har a'e wà, upuraraw kar ma'erahy peme a'e wà, ta'e pezeruzar Tupàn ze'eg rehe pe xe. Napezemumikahy kwaw a'e mehe. Penurywete hehe pezeruzar mehe. Ta'e Tekwe Puràg pemurywete kar a'e 'ar mehe a'e xe. ⁷ A'e rupi Maxeton ywy rehe har a'e wà kury, Kere ywy rehe har a'e wà no, wexak penemiapo kwer a'e wà. Wenu penemimume'u kwer wà no. A'e rupi Zezuz rehe uzeruzar ma'e a'e pe har a'e wà no, uzapo ma'e pezàwegatete a'e wà no. ⁸ Pemume'u Zanezar rehe ze'eg puràg heraha Maxeton ywy rehe har wanupe, Kere ywy rehe har wanupe no. A'e rupi a'e ywy rehe har ukwaw katu a'e wà. Teko ko ywy rehe har tetea'u ukwaw a'e wà no. Peze'egatu peho peiko Tupàn rehe. Teko paw ukwaw pezeruzar haw a'e wà no. A'e rupi nuruze'eg kwaw pezeruzar haw rehe ure kury. Ta'e teko paw ukwaw katu a'e wà xe. ⁹ Zezuz rehe uzeruzar ma'e Maxeton ywy rehe har a'e wà, Kere ywy rehe har a'e wà no, umume'u pepyr urereko awer uzeupeupe a'e wà no. — Kwa, Texaron pe har a'e wà, kwehe mehe umuwete katu Tupàn a'ua'u wanagapaw a'e wà, i'i waiko uzeupeupe wà, penehe uze'eg pà wà. — Pawru a'e wà kury, umume'u Tupànete rehe ze'eg puràg wanupe a'e wà kury, i'i waiko uzeupeupe wà. Texaron pe har uzekaiw katu waze'eg rehe wà kury, tupàn a'ua'u wanagapaw waneityk pà wà kury, i'i waiko uzeupeupe wà. — A'e mehe a'e wà kury, umuwete katu Tupàn azeharomoete har a'e wà kury. Umuwete katu Tupàn

wikuwe ma'e a'e wà kury, i'i waiko uzeupeupe wà. Numuwete kwaw a'e wikuwe 'ym ma'e a'e wà kury, i'i waiko uzeupeupe wà. ¹⁰ — Wàrogatu Zezuz Tupàn ta'yr a'e wà. Wàro Tupàn hemimugweraw kwer ywak wi izewyr àwàm waiko wà, i'i waiko uzeupeupe wà, penehe uze'eg pà wà. Zanepyro Zezuz a'e, a'e rupi Tupàn nuzepyk kwaw zanerehe nehe.

2

Pawru umume'u uma'ereko haw Texaron tawhu pe wiko mehe arer xe a'e kury

¹ Herywyr wà, hereinyr wà. Pepyr urereko awer ikatuahy urewe. Noroho e kwaw a'e pe pepyr ure. ² A'e 'ym mehe oroho Piri tawhu pe. A'e pe har a'e wà, uzapo ikatu 'ym ma'e urewe a'e wà. Upuraraw kar ma'erahy kwer urewe wà. A'e rupi oroho Texaron pe. Nurukyze kwaw teko wanuwi. Nurukyze kwaw ma'erahy ipuraraw pàwàm wi. Ta'e Tupàn na'uremukyze kar kwaw a'e 'ar mehe a'e xe. A'e rupi urumume'u Tupàn ze'eg puràg a'e pe har wanupe no. Ureze'eg na'ikatu kwaw ureàmàtyry'ymar wanupe. Nan kwaw pa. Nuruzekaiw kwaw wanehe. Nurukyze kwaw wanuwi. Urumume'u tuwe Tupàn ze'eg puràg oroho uruiko a'e pe har wanupe. ³ Peme ureremimume'u kwer a'e, azeharomoete a'e. — Urumume'u putar Tupàn ze'eg teko wanupe nehe. A'e mehe umur putar temetarer tetea'u urewe nehe, nuru'e pixik kwaw ure. Na'ureremu'em pixik kwaw teko wanupe, wamuzeruzar kar pà Tupàn ze'eg rehe. ⁴ Uruzapo Tupàn hemiapo putar haw ure, ize'eg peme imume'u pà ure. Ta'e urerexak a'e xe, uze'eg puràg imume'u har romo uremuigo kar pà a'e xe. Nurumume'u kwaw Tupàn ze'eg teko wamurywete kar

pà. Urumume'u ze'eg puràg Tupàn imurywete kar pà. Tupàn ukwaw urepy'a a'e. — Kwa, 'aw teko a'e wà, heamutar katu a'e wà, i'i Tupàn, urerehe uze'eg pà uzeupe.

⁵ Ure nuruze'eg mua'u e kwaw nezewe peme ure no. — Kwa, pe Texaron pe har pe, ikatuahy ma'e romo peiko pe, nuru'e mua'u e kwaw peme. Ureze'eg awer azeharomoeteahy peme. Pekwaw ureremu'em 'ym awer. — Kwa, ximono'og putar temetarer tetea'u zane nehe, Tupàn ze'eg imume'u mehe zane nehe, nuru'e kwaw urezeupe. Tupàn ukwaw urepy'a a'e. Ukwaw ureze'eg awer ureremiapo kwer paw rupi no, pepyr urereko mehe arer no. ⁶ — Pekatuahy pe no, peze urewe nehe, nuru'e e kwaw peme. Nuruze'eg kwaw nezewe amogwer uzeruzar ma'e wanupe no. ⁷ Aze mo uruputar, a'e mehe mo urupuner mo ma'e henoz taw rehe peme, ta'e Zaneruwihawete hemimono kar romo uruiko xe. Nurennoz kwaw ma'e peme. Aipo kuzà wenz temetarer tuweharupi umemyr wanupe a'e. Nan kwaw pa. Uzekaiw katu umemyr wanehe. Nezewegatete ure no. Uruzekaiw katu penehe no, ma'e henoz 'ym pà peme, temetarer henoz 'ym pà peme. ⁸ Pekatuahy urewe. A'e rupi urumume'u Tupàn ze'eg puràg peme ure no. Aze mo teko ipuruzuka wer penehe wà, a'e mehe mo uruzemono mo urezuzuka kar pà wanupe ure, penekuzar romo mo ure, ta'e pekatuahy tuwe urewe pe no xe. ⁹ Herywyr wà, hereinyr wà. Pema'enukwaw katu urema'ereko awer rehe, urerywyr wà. Uruma'ereko 'aromo. Uruma'ereko pyhaw pepyr urereko mehe no. A'e rupi oromono'og temetarer urezeupe, tàpuzràn iapo pà ime'eg pà. A'e rupi nurennoz kwaw temetarer peme, Tupàn ze'eg imume'u haw

hekuzaromo.

¹⁰Pema'enukwaw katu pepyr urereko awer rehe. Tupàn ukwaw a'e no. Pepyr urereko mehe, uruzapo tuwe Tupàn hemiapo putar haw penuwa rupi. Ikatuahy ma'e uruzapo. A'e rupi teko nupuner kwaw urerehe uze'eg zemueteahy haw rehe a'e wà, ikatu 'ymaw imume'u pà urerehe a'e wà. ¹¹A'e rupi uruze'eg peme penu ài ure. Pekwaw nezewe peme ureze'eg awer. ¹² — Pezapo wiwi Tupàn hemiapo putar haw peho peiko nehe, uru'e peme. — Pepytu'u zo iapo re nehe, uru'e peme. — Aze pepuraraw ma'erahy kwer nehe, Zezuz rehe pezeruzar haw rehe nehe, pekyze zo izuwi nehe, pepytu'u zo pezeruzar ire a'e ma'e ipuraraw mehe nehe, uru'e peme. Tupàn a'e, penexanexak kwehe mehe a'e. Amo 'ar mehe nehe, pemuigo kar putar uzepyr nehe, omono e putar ukàgaw upuràg eteahy haw peme nehe no. (Tuwi-hawete romo hekon a'e.) A'e rupi uruzapo kar hemiapo putar haw peme ure. ¹³ Urumume'u Tupàn ze'eg peme. Pe pezeapyaka katu ureze'eg mehe pe no. Pezeruzar hehe no. — Kwa, 'aw ze'eg uzawy awa ko ywy rehe har ize'eg a'e pa, peze pezeupe ureze'eg henu re. — Aw ze'eg a'e, nuzawy kwaw Tupàn ze'eg azeharomoete har a'e, peze pezeupe. A'e rupi ure uruze'eg uruiko Tupàn pe kury. — Ikatuahy nerehe wazeruzar haw a'e wà, Texaron pe har wazeruzar haw a'e wà, uru'e uruiko izupe. Ta'e Tupàn wiko pepy'a pe a'e xe, ikatu ma'e romo pemuigo kar pà a'e xe. ¹⁴ Herywyr wà, hereinyr wà. Zanneruwihawete Zezuz rehe uzeruzar ma'e Zutez ywy rehe har a'e wà, upuraraw wera'u ma'erahy amogwer zutew wanuwì a'e wà. A'e rupi pe no. Pepuraraw wera'u ma'erahy amogwer peywy rehe har wanuwì pe no. ¹⁵ Ta'e a'e

zutew a'e wà xe, uzuka Zezuz Zanezar a'e wà xe. Upuraraw kar ma'erahy urewe pà no. Kwehe mehe wanàmuzgwer a'e wà no, uzuka Tupàn ze'eg imume'u har tetea'u a'e wà no. Wanemiapo kwer na'ikatu kwaw Tupàn pe wà. Ipuràmàtyry'ym wer teko paw wanehe wà no. ¹⁶ Urepurumume'u wer zepe Tupàn ze'eg rehe zutew 'ygwer wanupe ure. Aze mo urumume'u wanupe, aze mo uzeruzar hehe wà, a'e mehe mo Tupàn upyro a'e zutew 'ym tatahu wi a'e wà. Nuzepyk iwer mo wanehe. Nan kwaw pa. Uremupytu'u kar imume'u re wà. A'e 'ym mehe, uzapo ikatu 'ym ma'e tetea'u oho waiko a'e wà. Uremupytu'u kar ire Tupàn wikwahy wanupe azeharomoete a'e. A'e rupi uzepyk putar wanehe nehe.

Pawru iho wer zepe Texaron pe har wapyr a'e

¹⁷ Urerywyr wà, urereinyr wà. Oroho pewi ure. Urepyta wer zepe penuwake. Apuexaka'u ihe. Amogwer penexaka'u a'e wà no. Oroho pewi. Urema'enukwaw katu penehe. Oroho wi putar amo 'ar mehe pepyr nehe no. ¹⁸ Ihe Pawru ihe, heho wer zepe pepyr ihe no. Azeagaw zepe heho pà pepyr. Napuner kwaw heho haw rehe. Azeagaw wiwi zepe no. A'e rupi katete no. Napuner kwaw heho haw rehe pepyr. Ta'e Zurupari nahemone kar kwaw a'e xe. ¹⁹ Zezuz tur mehe ko ywy rehe nehe, zaha putar ipyr zane nehe. Pezeruzar haw uremurywete katu kar. A'e rupi uruze'eg putar nezewe Zezuz pe ure nehe, a'e 'ar mehe ure nehe. — Urumume'u neze'eg puràg Texaron pe har wanupe ure. A'e rupi uzeruzar katu hehe a'e wà, uru'e putar izupe nehe. Uruàro tuwe ipyr peho haw ure nehe. ²⁰ Uremurywete kar har romo tuwe peiko. A'e rupi

urumume'u pekatu haw oroho uruiko amogwer wanupe no.

3

¹⁻² Ureho wer zepe pepyr ure. Nurupuner kwaw pepyr ureho haw rehe. A'e rupi uruzemumikahy. A'e rupi oromono kar Ximot pepyr kury. Uruptya Aten tawhu pe. Ximot a'e, urerywyr romo hekon a'e, penyky'yr romo hekon a'e no. Tupàn hemiapo putar haw iapo har romo hekon, ize'eg imume'u har romo hekon no. Oromono kar peme, peptywà har romo. Omono ukàgaw peme a'e. A'e rupi pezeruzar katu tuwe Zezuz rehe kury. ³ — Aze pepuraw ma'erahy nehe, pezemumikahy zo nehe. Pehem zo Tupàn hape wi nehe, i'i Ximot peme, ta'e urumuze'eg kar nezewe ure xe. Zane Zezuz rehe uzeruzar ma'e romo zaiko zane. A'e rupi xipuraraw putar ma'erahy nehe kury. Pekwaw zaneremipuraraw rà. ⁴ Pepyr urereko mehe urumume'u ma'erahy penemipuraraw rà peme ure. A'e re pepuraw tuwe ureze'eg rupi katete. Pekwaw katu nezewe izeapo awer. ⁵ Na'e ihe no, hepurukwaw wer katu zepe penehe, pezeruzar haw rehe. A'e rupi amono kar Ximot pepyr. — Eho Texaron pe nehe ty, a'e pe har wazeruzar we haw hexak pà nehe, a'e izupe. — Aipo Zurupari umupytu'u kar Zezuz rehe wazeruzar ire a'e wà. Aipo uzapo kar ikatu 'ym ma'e wanupe a'e kury, a'e Ximot pe, hehe hepuranu pà. — Aipo heharaz zaneze'eg wi wà, a'e izupe, hehe hepuranu pà.

⁶ Na'e Ximot oho pepyr a'e. Uzewyr mehe umume'u peneko haw wà ihewe a'e. — Zezuz rehe uzeruzar ma'e Texaron pe har a'e wà, uzeruzar katu wiwi hehe a'e wà rihi. Uzamutar katu wiwi Tupàn a'e wà. Uzamutar katu

wapi har wà no. Ima'enukwaw katu zanerehe wà no, ipurexak wer zanerehe wà no, i'i ihewe. — Azeharomoete zanepurexak wer wanehe zane no pa. Nezewegatete a'e wà no, ipurexak wer katu zanerehe a'e wà no, i'i Ximot ihewe. ⁷ A'e rupi herywyr, hereinyr wà. Zawaiw katu haw pupe hereko mehe heàmàtyry'ymar upuraraw kar ma'erahy tetea'u waiko ihewe wà. Uzeapo ikatu 'ym ma'e iko ihewe. A'e rupi pekàgaw imume'u haw uremurywete kar a'e kury. Pezeruzar katu peiko. A'e rupi herurywete ihe no. ⁸ A'e rupi pezeruzar katu wiwi peiko Zanezar rehe nehe, a'e mehe urerurywete wiwi putar ure nehe no. ⁹ Uruze'eg uruiko Tupàn pe tuweharupi ure. — Texaron pe har a'e wà, a'e nerape rupi oho ma'e a'e wà, uzeruzar katu nerehe a'e wà, uru'e uruiko izupe. — A'e rupi urerurywete ure kury, uru'e uruiko izupe. ¹⁰ Uruze'eg tuwe Tupàn pe tuweharupi. Pyhaw, 'aromo urenoz pepyr ureho wi haw izupe ure. Aze oroho pepyr nehe, a'e mehe urupuner putar Tupàn ze'eg imume'u haw rehe peme nehe. A'e mehe pepuner putar pezeruzar wera'u haw rehe hehe azeharomoete nehe no.

¹¹ Tupàn zaneru a'e, Zezuz Zaneruwihawete Zanezar a'e no, tuwe uremono kar pepyr a'e wà nehe. Tuwe urepytywàgatu ureho mehe wà nehe. ¹² Tuwe Zanezar uzamutar katu kar wiwi teko peme a'e wà nehe. Tuwe a'e pepuruamutar haw uzeapo urepuruamutar katu haw zàwegatete nehe no. ¹³ A'e rupi napepurapo wer kwaw ikatu 'ym ma'e rehe nehe. A'e rupi Zezuz Zanezar tur mehe nehe, wemiruze'eg wanerur mehe nehe, umukàg putar pepy'a nehe. A'e mehe ikatu 'ym ma'e iapo pixik 'ymar ài peiko putar Tupàn huwa rupi nehe. Peiko putar ikatuahy

ma'e ài zanneru huwa rupi nehe.

4

Pawru uze'eg Tupàn hemimutar iapo haw rehe a'e

¹ Herywyr wà, hereinyr wà. Pepyur urereko mehe ikatuahy ma'e paw uruzapo kar peme ure. — Aze pezapo ikatu ma'e nehe, ureze'eg heruzar pà nehe, a'e mehe pemurywete kar putar Tupàn a'e nehe, uru'e peme. A'e rupi peruzar ureze'eg, Tupàn imurywete kar pà. Urenoz ko ma'e peme Zezuz Zanezar her rehe ure kury. — Pezapo wiwi ikatu ma'e peho peiko nehe kury, uru'e peme kury. ² Pema'enukwaw katu peme ureze'eg awer rehe. — Pezapo ikatuahy ma'e peho peiko nehe, uru'e peme. Zezuz Zanezar uremuze'eg kar nezewe peme a'e. ³ Tupàn uzapo kar ko ma'e iko peme nehe kury. Petyryk ikatu 'ym ma'e wi nehe. Pezemonokatu izupe nehe no. Peho zo penemireko 'ym wapuhe nehe. Peho zo pemen 'ym wapuhe nehe. ^{4,5} Uruze'eg putar awa kwer wanupe kury. Peiko zo uzeruzar 'ym ma'e wazàwe nehe. Nukwaw kwaw Tupàn a'e wà. A'e rupi oho wemireko 'ym wapuhe wà, kuzàwyzài wapuhe wà. Pe nehe no ty wà, xo penemirekoete wanupe zo peho nehe no ty wà. ⁶ Tuwe awa nupyhyk kwaw amo ae awa hemireko izuwi a'e nehe. Ta'e na'ikatu pixik kwaw nezewe haw Tupàn pe xe. Amo 'ar mehe urumume'u ko ze'eg peme ure. — Aze teko uzapo agwer ikatu 'ym ma'e a'e wà nehe, a'e mehe Tupàn uzepyk putar wanehe a'e nehe, uru'e peme. Azeharomoete a'e ze'eg. ⁷ Tupàn zanerenoz a'e, ikatu 'ym ma'e wi zanemunyryk kar pà a'e, zanemuzemonokatu kar pà zeupe a'e. ⁸ Tupàn umur kar Wekwe Puràg peme a'e. Aze teko nuzekaiw kwaw ko heze'eg rehe

wà nehe, ko pape rehe imuapyk pyrer rehe wà nehe, a'e mehe nuiko kwaw Tupàn heruzar har romo wà nehe, ta'e awa numume'u kar kwaw ko ze'eg ihewe a'e wà xe. Tupàn ae umume'u kar ihewe a'e.

⁹ Tupàn a'e, pemu'e pezeamutamar katu haw rehe a'e. A'e rupi pezeamutar katu peiko kury. A'e rupi naze'eg kwaw pezeamutar katu haw rehe ihe nehe kury, pape rehe imuapyk pà ihe nehe kury. ¹⁰ Pezamutar katu tuwe uzeruzar ma'e Maxeton rehe har paw peiko pe wà, penywyr a'e pe har pe wà, penyky'yr pe wà no. — Pezamutar katu wiwi wà nehe, uru'e peme. ¹¹ — Pezeàmàtyry'ym zo nehe. Peze'eg zemueteahy zo amogwer wanehe nehe, wama'ereko haw rehe nehe. Pema'ereko pepo pupe nehe, penemi'u pema'e imono'og pà imekuzar pà nehe, uru'e peme. ¹² A'e rupi penoz zo ma'e amo wanupe nehe. Aze pezapo nezewe nehe, amo Tupàn rehe uzeruzar 'ym ma'e a'e pe har a'e wà nehe, nezewe i'i putar a'e wà nehe. — Kwa, ikatuahy 'aw Zezuz rehe uzeruzar ma'e a'e wà, i'i putar uzeupeupe wà nehe, peneha uze'eg pà wà nehe.

Pawru uze'eg Zezuz tur àwàm rehe a'e

¹³ Herywyr wà, hereinyr wà. Uruze'eg putar umàno ma'e kwer wanehe ure nehe kury, peme ure nehe kury, a'e Zezuz rehe uzeruzar ma'e umàno ma'e kwer wanehe ure nehe kury. Pezemumikahy zo wanehe nehe. Uzeruzar 'ym ma'e uzemumikahy a'e wà, ta'e nuàro kwaw Zezuz izewyr àwàm a'e wà xe. A'e rupi uzemumikahy umàno ma'e kwer wanehe wà. Zane xiàro Zezuz tur àwàm zane, a'e rupi nazazemumikahy kwaw zane. ¹⁴ Zezuz a'e, ukweraw umàno haw wi a'e. Zazeruzar ikweraw pawer rehe. Tupàn a'e nehe, umuzewyr kar putar Zezuz ko ywy rehe a'e

nehe. Umuzewyr kar putar umàno ma'e kwer a'e wà nehe no, Zezuz rehe uzeruzar ma'e umàno ma'e kwer ukweraw wi ma'e kwer a'e wà nehe. Zazeruzar ko ze'eg rehe paw rupi zane. Xiàro ko ma'e paw rupi zane.

¹⁵ Urukaw Zanezar tur àwàm ure. Ta'e a'e ae umume'u urewe a'e xe. Zezuz a'e nehe, ur putar azeharomoete ko ywy rehe a'e nehe. A'e 'ar mehe uzeruzar ma'e umàno ma'e kwer a'e wà nehe, a'e ràgypy oho putar huwàxi pà a'e wà nehe. A'e re wikuwe ma'e a'e wà nehe no, oho putar wanaikweromo a'e wà nehe no. ¹⁶ A'e 'ar mehe nehe, wezyw putar Zezuz ywak wi nehe, uze'eg pà wahyhaw rupia'u nehe. Tupàn heko haw pe har wanuwihaw a'e nehe no, wezyw putar a'e nehe no. Tupàn upy kar putar uxi'àm weko haw pe har pe a'e nehe. Na'e uzeruzar ma'e umàno ma'e kwer a'e wà nehe, a'e ràgypy ukweraw wi putar a'e wà nehe.

¹⁷ Na'e Tupàn omono'og putar amogwer uzeruzar ma'e a'e 'ar mehe wikuwe ma'e a'e wà nehe, wanupir pà ywate a'e wà nehe, umàno ma'e kwer wapyr a'e wà nehe. Xiàwàxi putar Zanezar zaha ywak rehe zane nehe. Zapyta putar ipyr tuweharupi nehe. ¹⁸ Pemume'u ko ze'eg pezeupeupe nehe. A'e rupi pezemurywete kar putar nehe.

5

Xiàro Zezuz tur àwàm zane nehe

¹ – Ma'e 'ar mehe Zezuz ur putar a'e nehe, peze ru'u peiko. – Mâràn 'ar ximumaw putar hàro pà nehe, peze ru'u peiko. Nurumume'u kwaw i'ar peme ure. ² Ma'e rehe imunar ma'e a'e, wixe amo hàpuz me pyhaw a'e, ma'e rehe imunar pà a'e. Nezewegatete Zanezar 'ar a'e nehe no, uhem putar wà a'e nehe, ur haw imume'u 'ym pà a'e nehe. Teko nukwaw kwaw tur

àwàm a'e wà nehe. ³ Kuzà ipuru'a ma'e a'e, nukwaw kwaw ume-myrahy haw wi uhem àwàm a'e. – Nahepurupuraraw wer kwaw zepe a'e ma'erahy rehe ihe, i'i putar zepe uzeupe nehe. Nan kwaw pa. Upuraraw putar a'e ma'erahy azeharomoete nehe. Nupuner kwaw uhemaw rehe izuwi nehe. Nezewegatete teko a'e wà nehe no. Nukwaw kwaw ma'erahyhu iahtkaw rehe har ihemaw 'ar a'e wà no. – Xo ikatuahy ma'e uzeapo iko zanewe kury, naxipuraraw kwaw ma'erahy zaiko zane kury, i'i putar uzeupeupe wà nehe. Na'arewahy a'e 'ar mehe we uhem putar ma'erahyhu iahtkaw rehe har a'e nehe. – Nahepurupuraraw wer kwaw zepe ko ma'erahy rehe ihe, i'i putar zepe uzeupe wà nehe, a'e kuzà ài wà nehe. Nan kwaw pa. Upuraraw putar tuwe a'e ma'erahyhu wà nehe. Nupuner kwaw uhemaw rehe izuwi wà nehe.

⁴ Urerywyr wà, pekwaw katu Tupàn ze'eg, a'e rupi napepytuhegatu kwaw Zezuz tur mehe nehe. ⁵ Peiko 'aromo wata ma'e ài pe, Tupàn ze'eg kwaw par romo pe. Nazaiko kwaw pyhaw wata ma'e ài zane, nazaiko kwaw Tupàn ze'eg ikwaw 'ymar romo zane. ⁶ A'e rupi, tuwe xiàro tur àwàm zane nehe kury. Zazeruze'eg tuwe tur àwàm hàro mehe zane nehe kury. ⁷ Zezuz tur àwàm rehe ze'egaw ikwaw 'ymar a'e wà, wiko teko uker tetea'u ma'e ài a'e wà, wiko uka'u ma'e ài a'e wà no. Uzapo ikatu 'ym ma'e pyhaw wà. Ipytuhegatu putar tur mehe wà nehe, ta'e nuàro kwaw wà xe. ⁸ Xikwaw katu Zezuz tur àwàm rehe ze'egaw zane. Zaiko 'aromo wata ma'e ài. A'e rupi, tuwe zazeruze'egatu hàro mehe nehe. Zauxiapekwer umunehew upuxi'a iwànaw tàtà ma'e a'e. A'e rupi u'yw nuzuka kwaw. Zanezeruzar haw a'e, zanepuruamutar katu haw a'e no, nuzawy kwaw puxi'a iwànaw

tàtā ma'e a'e. Tuwe zazeruzar katu hehe nehe, tuwe xiamutar katu nehe no, tuwe zapuruamutar katu nehe no. A'e rupi aze Zurupari ipurapo kar wer ikatu 'ym ma'e rehe zanewe a'e nehe, a'e mehe naxiapo kwaw nehe. Zauxiapekwer umunehew zapew tàtā ma'e no, u'yw wi no. Zezuz tur àwām hāro haw a'e, nuzawy kwaw zapew tàtā ma'e zanewe a'e. Tuwe xiārogatu Zezuz tur àwām zane nehe, ta'e zanepyro har romo hekon a'e xe. A'e rupi aze Zurupari ipurapo kar wer ikatu 'ym ma'e rehe zanewe nehe, a'e mehe naxiapo kwaw nehe. ⁹Tupàn zanerexarexak a'e. Zanemuigo kar putar uzeupe tuweharupi nehe, ikatu 'ym ma'e wi zanepyro pā nehe. Nazanerexarexak kwaw zepykaw pe zanemono kar haw rehe. ¹⁰Ta'e Zezuz Zeneruwihawete Zanezar umāno zanerekuzaromo a'e xe. A'e rupi Tupàn nuzepyk kwaw zanerehe. A'e rupi zaiko putar tuweharupi ipyr nehe. Aze zamāno tur 'ym mehe nehe, a'e mehe zaha putar ipyr nehe. Aze nazamāno kwaw tur 'ym mehe nehe, zaha putar ipyr nehe no. ¹¹Peze'eze'eg peiko pezeupeupe nehe, Zezuz tur àwām imume'u pā pezeupeupe, pezemurywete kar pā nehe. Peze'eze'eg wiwi pezeupeupe nehe, tur àwām imume'u wiwi pā pezeupeupe nehe, pezemurywete kar wiwi pā tuweharupi nehe.

Pawru uze'eg ikatu ma'e iapo haw rehe a'e kury

¹²Herywyr wā, hereinyr wā. Uruzapo kar putar ko ma'e peme ure nehe kury. — Pemuwete katu Tupàn ze'eg imume'u har pepyr uma'ereko ma'e pe wā nehe. Ta'e Tupàn wexaexak a'e wā xe, peneruze'egar romo a'e wā xe, pemu'e kar pā wanupe a'e wā xe. ¹³Pezekaiw katu wanehe nehe no. Pezamarut katu pe wā nehe no.

Ta'e umume'u Tupàn ze'eg waiko peme a'e wā xe. Pezeāmātyry'ym zo nehe.

¹⁴Aze amo uzeruzar ma'e iranahy iko a'e nehe, peruze'eg peho nehe. — Ema'ereko katu tuweharupi nehe, peze izupe nehe. Aze heta ukyze katu ma'e pepyr wā nehe, aze heta ikàg 'ym ma'e pepyr wā nehe, pemono pekàgaw wanupe nehe no. Aze teko uzapo ikatu 'ym ma'e peme wā nehe, pepuruzukaiw zo wanupe. ¹⁵Aze amo uzapo ikatu 'ym ma'e peme wā nehe, pezapo zo ikatu 'ym ma'e wanupe nehe. Xo ikatuahy ma'e zo pezapo wanupe nehe, pezeupeupe nehe no.

¹⁶Penurywete tuweharupi nehe no. ¹⁷Peze'eg zanneru pe tuweharupi nehe no.

¹⁸— Ikatuahy neremimur kar urewe, Tupàn, peze tuweharupi izupe nehe. Ikatu ma'e uzeapo putar peme nehe. Ikatu 'ym ma'e uzeapo putar peme nehe no. Ma'e paw uzeapo mehe pemume'u Tupàn ikatu haw izupe nehe. Ta'e nezewe Tupàn uzapo kar Zeneruwihawete Zezuz rehe uzeruzar ma'e wanupe a'e xe.

¹⁹Aze Tekwe Puràg uzapo kar ma'e teko wanupe nehe, pemupytu'u kar zo iapo re pe wā nehe, aze umuze'eg kar a'e wā nehe, pemupytu'u kar zo waze'eg ire pe wā nehe. ²⁰Aze teko i'i nezewe wā nehe, — Aze'eg putar peme Tupàn her rehe ihe nehe, aze i'i peme wā nehe, a'e mehe pezeapyaka katu waze'eg rehe nehe. ²¹Aze ikatu nehe, pezekaiw katu hehe nehe. Aze na'ikatu kwaw nehe, pezekaiw zo hehe nehe. Peruzar zo nehe. ²²Petyryk tuwe wyzài ikatu 'ym ma'e wi nehe.

²³Tupàn a'e, zanemupytu'u kar ma'e wi zanekyze re a'e. Tuwe pemuigo kar tuwe wemiruze'eg romo a'e nehe. Tuwe pemunryk kar ikatu 'ym ma'e wi nehe no,

Zezuz Zanneruwihawete Zanezar tur 'ym mehe we nehe. ²⁴ Tupàn penexanexak arer romo hekon a'e. Uzekaiw katu zanerehe. Uzapo tuwe ma'e uze'eg rupi. Uzapo tuwe wemimume'u kwer no, ta'e nahemu'em kwaw a'e xe.

²⁵ Urerywyr wà. Peze'eg Tupàn pe urerehe nehe. ²⁶ Peze'eg pezeupeupe paw rupi nehe, Zezuz hape rupi oho ma'e wanupe nehe. — Pawru umur kar uze'eg kwez peme a'e wà. — Aipo pekatu peiko, i'i zanewe a'e wà, peze pezeupeupe a'e pe.

²⁷ — Pemugeta ko pape nehe, penywyr nànan nehe, a'e peme ihe kury, ta'e Tupàn hemuze'eg kar nezewe a'e xe.

²⁸ Tuwe Zezuz Zanneruwihawete Zanezar uzapo ikatuahy ma'e peme a'e nehe kury. Upaw kwez kury. Pawru.

2 TEXARON

¹ Ihe Pawru ihe. Xiwàn a'e, Ximot a'e no, hepyr wanekon a'e wà no. Ko urepape oromono kar putar peme ure nehe kury. Pe Texaron tawhu pe har Zezuz rehe uzeruzar ma'e romo peiko pe. Tupàn zaneru a'e, Zezuz Zanneruwihawete Zanezar a'e no, pezar romo wanekon a'e wà. ² Zaneru a'e, Zezuz Zanneruwihawete Zanezar a'e no, tuwe uzapo ikatu ma'e peme a'e wà nehe, tuwe pemupytu'u kar ma'e wi pekyze re a'e wà nehe no, a'e rupi pemurywete kar putar tuweharupi a'e wà nehe.

Pawru uze'eg Tupàn hape rupi oho 'ym ma'e wanehe a'e kury, zepykaw pe waho àwàm rehe a'e no

³ Urerywyr wà. Uruze'eg uruiko Tupàn pe penehe ure, tuweharupi ure. Ta'e Tupàn nezewe uzapo kar urewe a'e xe. — Kwa, Texaron pe har uzeruzar ma'e a'e wà, uzeruzar tuwe waiko tuweharupi nerehe a'e wà, uru'e uruiko izupe. — Ikatuahy nerehe wazeruzar haw wà, uru'e izupe. — Uzeamutamutar katu wera'u waiko tuweharupi wà no, uru'e izupe. ⁴ Uruze'egatu uruiko penehe ure, amogwer uzeruzar ma'e wanupe ure no, Tupàn pe zemono'ogaw nànnàn ure, taw nànnàn ure. Uruze'eg uruiko nezewe wanupe. — Kwa, Texaron pe har uzeruzar ma'e a'e wà, upuraraw ma'erahy tetea'u a'e wà, uru'e uruiko wanupe. — Uzeruzar 'ym ma'e a'e pe har a'e wà, uzapo ikatu 'ym ma'e waiko wanupe wà, uru'e uruiko wanupe. — Uzeruzar wera'u Zezuz rehe wà, uru'e uruiko amogwer wanupe no, taw nànnàgatu har wanupe no.

⁵ Pezeruzar katu wi peiko hehe, ma'erahy kwer ipuraraw mehe nehe. A'e rupi teko ukwaw putar

Tupàn ikatu haw a'e wà nehe kury, ukwaw putar pureruze'egatu ma'e romo heko haw a'e wà nehe kury. Pepuraraw ma'erahy tetea'u peiko ko 'ar rehe, a'e rupi Tupàn i'i putar uzeupe nehe. — Kwez uzeruzar ma'e a'e wà, upuraraw ma'erahy tetea'u a'e wà, ta'e uzeruzar herehe a'e wà xe. A'e rupi amo 'ar mehe amuigo kar putar a'e teko heremiruze'eg romo ihe wà nehe kury, amupyta kar putar a'e teko hezepyr tuweharupi ihe wà nehe no, hereko haw pe ihe wà nehe no, i'i putar uzeupe nehe. — Ikatuahy ihewe nezewe mehe nehe, i'i putar uzeupe nehe. ⁶⁻⁷ Tuweharupi Tupàn uzapo ma'e iko uze'eg rupi a'e. Awyzeharupi uzapo wemimume'u kwer. A'e rupi wexak kar putar Zezuz Zanezar imuwà ywak wi nehe, teko nànnàn nehe. Zezuz werur putar Tupàn heko haw pe har ikàg ma'e a'e wà nehe no. Werur putar tata nehe no. A'e 'ar mehe nehe, Tupàn upuraraw kar putar ma'erahy kwer wanupe nehe, ipuraraw kar arer wanupe nehe. ⁸ Uzepyk putar uzehe uzeruze'eg 'ym ma'e wanehe nehe, Zezuz rehe ze'eg puràg heruzar 'ymar wanehe nehe no. ⁹ Agwer teko a'e wà nehe, upuraraw putar ma'erahy tuweharupi a'e wà nehe, upytu'u 'ym pà a'e wà nehe. Nuiko kwaw Zanezar ipyr wà nehe. Wiko putar muitea'u izuwi tuweharupi wà nehe, ikàgaw wi wà nehe, ikatu haw wi wà nehe no, ipuràgaw wi wà nehe no. Noho pixik kwaw ipyr wà nehe. ¹⁰ A'e 'ar mehe nehe, Zezuz tur mehe nehe, uzeruzar ma'e paw rupi a'e wà nehe, uze'eg putar nezewe izupe a'e wà nehe. — Kwa, nekatuahy azeharomoete ne, i'i putar izupe wà nehe. — Nekàg wera'u amogwer wanuwi, nepuràg eteahy wera'u wanuwi no, i'i putar izupe wà nehe.

Ipytuhegatu putar hexak pà wà nehe. Pe pezeruzar ureze'eg rehe, Zezuz rehe ureze'eg mehe. A'e rupi peze'eg putar nezewe izupe nehe, a'e 'ar mehe nehe.

¹¹ A'e rupi uruze'eg uruiko tuweharupi Tupàn pe ure, penehe ure. — Epytywàgatu nerehe uzeruzar ma'e ne wà nehe, ikatuahy ma'e iapo mehe ne wà nehe. Ta'e erexarexak nezeupe ne wà xe. Ezapo kar ikatuahy ma'e wanupe nehe no. A'e rupi upuner putar nepyr weko haw rehe wà nehe. Uzeruzar katu waiko nerehe wà. A'e rupi ipurapo wer amo ma'e ikatuahy ma'e rehe a'e wà nehe no, uru'e izupe. — Ne nekàg wera'u ne, a'e rupi epytywà ne wà nehe, a'e ma'e iapo mehe ne wà nehe, uru'e izupe. ¹² A'e rupi teko uze'eg putar uzeupeupe a'e wà nehe. — Zezuz a'e, uzeruzar ma'e wazar a'e, ikatuahy wera'u amogwer wanuwi a'e, ikàg wera'u a'e, ipuràg eteahy wera'u a'e, i'i putar uzeupeupe wà nehe. Ta'e peho peiko Tupàn hape rupi pe xe. — Tupàn rehe uzeruzar ma'e a'e wà, ikatu wera'u amogwer teko wanuwi a'e wà, i'i putar teko uzeupeupe wà nehe no, ta'e Zezuz ikatuahy a'e xe. Ko ma'e umume'u putar uzeupeupe wà nehe, ta'e Tupàn a'e xe, Zezuz Zeneruwihawete Zanezar a'e no xe, ikatuahy ma'e uzapo waiko teko wanupe a'e wà xe.

2

Pawru uze'eg ikatu 'ygwer izar rehe xe a'e kury

¹ Urerywyr wà, urumume'u Zezuz Zeneruwihawete Zanezar tur àwàm peme ure. Tur mehe nehe, zanemono'og putar uzepyr a'e nehe. ² Amo a'e pe har pepyr har a'e wà, nezewe i'i mua'u waiko peme a'e wà. — Zanezar uhem wi wà kwez kury, i'i Pawru zanewe, i'i mua'u waiko peme

wà. Pezekaiw zo waze'eg rehe nehe. Namume'u kwaw Zezuz izewyr awer ihe. Izewyr àwàm amume'u ihe. — Pawru umume'u Zezuz izewyr awer a'e, pape rehe imuapyk pà a'e, zanewe imur kar pà a'e, aze i'i mua'u peme wà nehe, a'e mehe pezekaiw zo waze'eg rehe nehe. — Tekwe Puràg umume'u kar nezewe haw urewe a'e, aze i'i mua'u peme wà nehe, pezekaiw zo waze'eg rehe nehe. Pezemumikahy zo agwer ma'e rehe nehe. ³ Pezekaiw zo agwer temu'emaw rehe nehe no. Zanezar ihem 'ym mehe nehe, teko ikatu 'ym ma'e a'e wà nehe, Tupàn hape rupi oho 'ym ma'e a'e wà nehe no, a'e paw oho putar ize'eg 'ym rupi a'e wà nehe. Nuweruzar kwaw ize'egete wà nehe, ta'e Tupàn na'ikatu kwaw wanupe a'e nehe xe. A'e 'ar ihem 'ym mehe nehe, uzexak kar putar amo awa a'e nehe, teko wanupe nehe. A'e awa a'e nehe, ikatu 'ym ma'e izar her romo a'e nehe. Zepykaw pe oho ma'e ràm amo ae her romo izupe nehe no, ta'e Tupàn uzepyk putar hehe azeharomoete a'e nehe xe. Teko numupytyu'u kar pixik kwaw hehe izepyk ire wà nehe. ⁴ A'e awa a'e nehe, uze'eg putar nezewe teko wanupe a'e nehe. — Ihe hekàg wera'u ihe, amogwer tupàn a'ua'u wanuwi ihe, amogwer penemimuwete wanuwi ihe, i'i putar wanupe nehe. — Pezekaiw zo amogwer tupàn wanehe nehe, i'i mua'u putar wanupe nehe. A'e 'ar mehe nehe, wapyk putar oho Tupàn hàpuzuhu Zeruzarez tawhu pe har pupe nehe. — Ihe Tupàn azeharomoete har romo aiko ihe, i'i mua'u putar teko wanupe nehe. Ko ma'e izeapo re nehe, uhem putar Zanezarete wà a'e nehe.

⁵ Aipo pema'enukwaw ureze'eg awer rehe. Pepyr hereko mehe we amume'u ko ze'eg peme ihe. ⁶⁻¹² Ko 'ar rehe teko uzapo tuwe

ikatu 'ym ma'e oho waiko a'e wà, ta'e amo ikatu 'ym ma'e ikwaw pyr 'ym a'e xe, uzapo kar iko wanupe a'e xe. Ikatu 'ym ma'e izar a'e, izexak kar wer zepe teko wanupe a'e, taw nànnàn a'e. Nan kwaw nezewe nehe. Amo umupyту'u kar putar a'e nehe. Numuzexak kar kwaw teko wanupe nehe. Pekwaw imupyту'u kar har. Amo 'ar rehe nehe, Tupàn pe ikatu mehe nehe, Tupàn umunyryk kar putar a'e imupyту'u kar har a'e nehe. A'e 'ar mehe ikatu 'ym ma'e izar uzexak kar putar teko wanupe nehe, taw nànnàn wanupe nehe. Zurupari umur kar putar ikatu 'ym ma'e izar ko ywy rehe a'e nehe, ukàgaw herur kar pà izupe a'e nehe. A'e mehe uzapo putar ma'e hexak pyr 'ym a'e nehe, hexak kar pà teko wanupe nehe. Uzapo putar purumupyтуhegatu kar haw tetea'u teko wanuwa rupi nehe, wemu'emaw rehe wanupe nehe. A'e rupi teko uze'eg putar nezewe wà nehe, — Kwa, 'aw awa wereko Tupàn ikàgaw a'e, i'i putar uzeupeupe wà nehe. Hemu'em putar iko teko wanupe a'e nehe. Teko zepykaw pe oho ma'e ràm paw rupi wà nehe, uzekaiw putar ze'eg rehe wà nehe. Ta'e nuzekaiw kwaw Tupàn ze'eg azeharomoete har rehe wà xe. Ta'e nuzeruzar kwaw hehe wà xe. A'e rupi Tupàn numuigo kar kwaw a'e teko uzepyr a'e wà nehe. Uzepyk putar wanehe nehe. A'e rupi Tupàn i'i putar uzeupe nehe. — Aw teko a'e wà, tuwe uzeruzar temu'emaw rehe a'e wà nehe, i'i putar uzeupe nehe. Na'e uzeruzar putar temu'emaw rehe wà nehe. A'e rupi ze'eg azeharomoete har rehe uzeruzar 'ym ma'e a'e wà nehe, ikatu 'ym ma'e rehe ipurapo wer katu ma'e a'e wà nehe no, oho putar tatahu pe a'e wà nehe. Tupàn uzepyk putar wanehe nehe. Ta'e hurywete ikatu 'ym ma'e iapo mehe wà xe.

Upyta putar a'e pe tuweharupi wà nehe. Tupàn nupyту'u pixik kwaw wanehe uzepyk ire nehe. Amo 'ar mehe Zezuz Zanezar ur putar ywy rehe a'e nehe, uzexak kar pà teko wanupe a'e nehe. Wexak kar putar ukàgaw upuràg eteahy haw teko wanupe nehe. A'e 'ar mehe nehe, upy putar ikatu 'ym ma'e izar kutyr a'e nehe, izuka pà nezewe a'e nehe.

Uze'eg zanerexarexak awer rehe xe a'e kury

¹³Urerywyr wà. Uruze'eg uruiko Tupàn pe tuweharupi ure, penehe ure. Ta'e Tupàn penexanexak izypy mehe a'e xe, ywy iapo 'ym mehe a'e xe. Penereko putar uzepyr nehe. Ta'e peamutar katu a'e xe. — Ikatuahy wanexak awer, uru'e uruiko Tupàn pe. — Ikatuahy wapuhareko awer no, ikatuahy wamutar awer no, uru'e izupe. Tekwe Puràg a'e, umur ukàgaw peme a'e, a'e rupi peiko ikatuahy ma'e iapo har romo kury. Ta'e pezeruzar ze'eg azeharomoete har rehe xe. ¹⁴Urumume'u Tupàn ze'eg puràg peme ure. A'e 'ar mehe Tupàn penexanexak uzeupe a'e. Penenoz a'e no, ta'e urumume'u ze'eg peme ure xe. A'e rupi nehe, peiko putar Zezuz Zaneruwihawete Zanezar ài nehe, pereko putar ikàgaw nehe, pereko putar ipuràgaw nehe no. ¹⁵A'e rupi amo ma'e uruzapo kar putar peme ure nehe kury, urerywyr wà. Pezekaiw katu ureze'eg awer azeharomoete har rehe nehe, ureze'eg awer peme ureremimume'u kwer rehe nehe. Urumuapyk a'e ze'eg ure, peme imono kar pà ure.

¹⁶Zezuz Zaneruwihawete Zanezar a'e, Tupàn zaneru a'e no, zaneraihu har romo wanekon a'e wà, zanepytywà waiko ma'erahy ipuraraw mehe a'e wà. — Peàro urepyr peneko àwàm nehe, i'i waiko zanehe. Ta'e ikatuahy zanehe a'e wà xe. ¹⁷Tuwe

pepytywà ma'erahy ipuraraw mehe a'e wà nehe. Tuwe pepytywà ikatuahy ma'e iapo mehe wà nehe no. Tuwe pepytywà ikatu ma'e imume'u mehe wà nehe no.

3

Pawru umuze'eg kar Texaron pe har Tupàn pe xe a'e wà kury

¹ Urerywyr wà. Aipo pema'enukwaw pepyr urereko awer rehe pe. A'e pe Tupàn ze'eg imume'u mehe, teko tetea'u uzeruzar hehe a'e wà. Peze'eg Tupàn pe urerehe nehe, ize'eg imume'u haw rehe nehe, ko 'ar rehe taw nà ureho mehe nehe. Tuwe amogwer teko uzeruzar a'e teko wazàwe a'e wà nehe no. ² — Emonokatu Pawru ne wà nehe, awa kwer ikatu 'ym ma'e wanuwi ne wà nehe, peze Tupàn pe nehe. — Aze ipurapo wer ikatu 'ym ma'e rehe Pawru pe wà nehe, emupytu'u kar iapo re ne wà nehe, peze izupe nehe. Heta tetea'u uzeruzar 'ym ma'e ko ywy rehe a'e wà.

³ Zanezar a'e, uzapo tuwe ma'e iko uze'eg rupi a'e. Uzapo tuwe wemimume'u kwer. Omono putar ukàgaw peme nehe, pemonokatu putar ikatu 'ym ma'e iapo har wanuwihaw wi nehe no. ⁴ Urukaww katu ureze'eg rupi peho haw ure. Peho wiwi putar hupi nehe no. Zanezar ukwaw kar ma'e penemiapo rà m ikatuahy ma'e urewe a'e.

⁵ Tuwe Zanezar ukwaw katu kar wera'u Tupàn pepuhareko haw peme a'e nehe, ta'e umur ukàgaw peme a'e xe.

Tupàn pe ma'ereko haw rehe ze'egaw xe a'e kury

⁶ Urerywyr wà. Amo ma'e urumume'u putar peme ure nehe kury. Aze amo uzeruzar ma'e iranahy ma'e romo hekon a'e nehe, aze numa'ereko kwaw nehe, aze noho kwaw ureze'eg rupi

nehe, a'e ze'eg peme imume'u pyrer rupi nehe, a'e mehe petyryk izuwi nehe, uru'e peme Zezuz Zanezar her rehe ure kury. ⁷ Pepyr urereko mehe uruma'ereko katu uruiko ure. Pema'ereko katu ure ài nehe no. ⁸ Temi'u urewe imur mehe nuru'u kwaw imekuzar 'ym pà a'e pe ure. Urumekuzar ureremi'u. Uruma'ereko uruiko, pyhaw, 'aromo no. Aze mo nuruma'ereko iwer, a'e mehe mo hekuzar wera'u mo peme. ⁹ Urupuner zepe ureremi'u imekuzar kar haw rehe peme, ta'e Tupàn ze'eg imume'u har romo uruiko ure xe. Nan kwaw pa. Na'ikatu kwaw nezewe urewe. Uruma'ereko uruiko a'e pe, penuwa rupi. A'e rupi pema'ereko putar ure ài nehe no. — Peme'eg kar ureremi'u rà m nehe, nuru'e kwaw peme. ¹⁰ Pepyr urereko mehe we, ko ze'eg urumume'u peme. — Aze teko na'ima'ereko wer kwaw nehe, a'e mehe pemono zo temi'u izupe nehe.

¹¹ Urenu amo ze'eg kwez ure kury. — Amo uzeruzar ma'e Texaron pe har a'e wà, iranahy ma'e romo wanekon a'e wà, uma'ereko 'ym ma'e romo wanekon a'e wà. Uze'eg zemueteahy waiko amogwer wanehe uzeupepe a'e wà no, uma'ereko 'ym pà a'e wà no, i'i amo urewe wà, a'e iranahy ma'e wanehe kury. ¹² Uruze'eg putar agwer iranahy ma'e wanupe ure nehe kury, ta'e Zezuz Zanezar uremuze'eg kar wanupe a'e xe. — Pema'ereko peiko nehe, penemi'u pema'e imekuzar pà nehe, amogwer wanehe peze'eze'eg 'ym pà nehe, uru'e putar wanupe kury, a'e iranahy ma'e wanupe kury.

¹³ Urerywyr wà. Pezapo ikatuahy ma'e peho peiko nehe. Pepytu'u zo iapo re nehe. ¹⁴ Aze teko noho kwaw ureze'eg rupi wà nehe, ko pape rehe imuapyk pyrer

rupi wà nehe, a'e mehe petyryk wanuwi nehe. Tuwe wiko a'e zutyka'i a'e wà nehe. A'e rupi imaranugar putar wà nehe, a'e mehe weruzar putar ru'u Tupàn ze'eg wà nehe. ¹⁵ Peze'eg nezewe pezeupeupe nehe. — A'e teko a'e wà, noho kwaw Tupàn ze'eg rupi a'e wà. Wikuwe hemyrypar romo a'e, peze pezeupe nehe. Ta'e penywyr romo wanekon a'e wà nehe xe. A'e rupi peze'eg peho nezewe wanupe nehe. — Ezekaiw Pawru ze'eg rehe nehe, peze wanupe nehe.

Upaw etea'i kury

¹⁶ Zanezar a'e, ma'eahy wi purumunyryk kar har romo hekon a'e, a'e rupi, tuwe pemunyryk kar ma'eahy wi a'e nehe, tuwe pemupytu'u kar ma'e wi pekyze re a'e nehe no. Tuwe pemurywete kar tuweharupi nehe no, aze ikatu ma'e uzeapo peme nehe, aze ikatu 'ym ma'e uzeapo peme nehe no. Tuwe Zanezar wiko peinuromo tuweharupi nehe kury.

¹⁷ Ihe Pawru ihe, ko ze'eg peheg-wera'i amuapyk xe ko pape rehe hepo pupe ihe kury. A'e rupi katete amuapyk heze'eg amogwer hepape rehe no, heze'eg peheg-wera'i amuapyk hepo pupe ihe no. Amo umuapyk heze'eg pape rehe a'e, peme imono kar pà a'e. Xo ko peheg-wera'i amuapyk tuwe hepo pupe ihe.

¹⁸ Tuwe Zezuz Zanneruwihawete Zanezar uzapo ikatuahy ma'e peme paw rupi a'e nehe kury. Upaw kwez kury. Pawru.

1 XIMOT

¹ Ihe Pawru ihe, ne Ximot ne. Ko hepape amono kar putar newe ihe nehe kury. Tupàn a'e, hemur kar teko wanupe a'e, uze'eg imume'u kar pà ihewe a'e. Zanepyro har romo hekon a'e. Xikwaw Zeneruwihawete Zezuz ikatu haw zane. Xiàro tuwe tur àwàm zaiko zane no. ² Kwehe mehe amume'u Tupàn ze'eg newe ihe. Erezeruzar katu hehe henu mehe. A'e rupi herayr ài ereiko. Tupàn zaneru a'e, Zeneruwihawete Zezuz Zanezar a'e no, tuwe uzapo ikatu-ahy ma'e newe a'e wà nehe. Tuwe nepuhareko wà nehe no, ma'e wi nekyze re nemupytu'u kar pà wà nehe no, a'e rupi nerurywete putar tuwe nehe.

Pawru uze'eg Tupàn ze'eg 'ym rehe upurumu'e ma'e wanehe xe a'e kury

³ Amo 'ar mehe zaiko Ew tawhu pe zane. A'e re ihe zutyka'i aha Maxeton ywy rehe ihe. Heho 'ym mehe we aze'eg nezewe newe. — Epyta xe Ew tawhu pe nehe ty, a'e newe. — Amo awa xe har a'e wà, upurumu'e Tupàn ze'eg 'ym rehe a'e wà, a'e newe. — Ne ty, eze'eg eho wanupe nehe ty, a'e newe. — Pepurumu'e zo kwez ze'eg rehe nehe ty wà, ere wanupe nehe, a'e newe. ⁴ A'e awa a'e wà, uze'eg e tetea'u wàmuzgwer wanemiapo kwer rehe a'e wà. Ko 'ar rehe uze'eg wiwi waiko nezewegatete wà no. — Aipo nezewe zezepo a'e pe zaneipy wanupe a'e, i'i e oho waiko uzeupeupe wà, uzehezehe upuranu pà wà. Tuwe upytu'u nezewe uze'eg e re wà nehe. Emupytu'u kar nezewe waze'eg ire ne wà nehe ty. Aze nezewe uze'eze'eg wiwi wà nehe, a'e mehe nuzapo kar kwaw Tupàn hemiapo putar haw wà nehe. Uzeruzar ma'e a'e wà, nuze'eze'eg e kwaw nezewe

a'e wà. Uzekaiw katu oho waiko Tupàn ze'eg rehe wà. ⁵ Amume'u agwer ma'e teko tuweharupi ihe, uzeruzar ma'e wanupe ihe. A'e rupi wapy'a ikatuaahy putar Tupàn pe a'e wà nehe. A'e rupi na'ipurapo wer kwaw ikatu 'ym ma'e rehe wà nehe. A'e rupi upuruamutar wera'u putar oho waiko wà nehe no. Uzamutar wera'u putar Tupàn wà nehe no. Amume'u agwer ma'e teko uzeruzar ma'e wanupe tuweharupi. A'e rupi ukwaw putar ikatu 'ym ma'e iapo re upytu'u haw a'e wà nehe. A'e rupi upuruamutar wera'u putar wà nehe no. Uzamutar katu wera'u putar Tupàn wà nehe no. Nuzeruzar mua'u kwaw wà nehe. ⁶ Amo teko nepyr har a'e wà kury, noho kwaw a'e heze'eg rupi a'e wà kury. Uze'eg e waiko uzeupeupe wà. ⁷ Heko wer zepe Tupàn ze'eg rehe purumu'e ma'e romo wà. Nuiko kwaw wà. Nukwaw katu kwaw Tupàn ze'eg wà, a'e rupi nupuner kwaw upurumu'e katu haw rehe ize'eg rehe wà.

⁸ Tupàn ze'eg ikatu a'e. Aze zaha ize'eg rupi nehe, heruzar pà nehe, aze zaneho mehe xiapo tuwe hemiapo putar haw nehe, a'e mehe zanerurywete putar tuwe nehe no. ⁹ Xikwaw ko ma'e zane. Ta'e ze'eg tuwihaw hemimuapyk kwer a'e, nan kwaw teko ikatu ma'e wanupe har romo a'e xe. Teko ikatu 'ym ma'e wanupe har romo a'e, ma'e rehe imunar ma'e wanupe, puruzuka ma'e wanupe, ikatu 'ym ma'e iapo har wanupe, Tupàn rehe uzeruze'eg 'ym ma'e wanupe, u, uhy zuka har wanupe, amo agwer ikatu 'ym ma'e iapo har wanupe no. ¹⁰ Agwer awa a'e wà, oho wemireko 'ym wapuhe a'e wà. Agwer kuzà a'e wà no, oho umen 'ym wapuhe a'e wà no. Agwer awa wà, oho amo ae awa wapuhe wà, kuzà ài wà. Agwer ma'e iapo haw iaiw tuwe Tupàn pe. Ag-

wer teko upyhyk amo ae teko oho wà, wamuma'ereko kar e pà wà. Hemu'em wà no, uma'emume'u pà wà no. Aze Tupàn nezewe i'i a'e nehe, — Pezapo zo a'e ikatu 'ym ma'e nehe, aze i'i wanupe nehe, a'e mehe a'e teko uzapo putar tuwe a'e ikatu 'ym ma'e oho wà nehe. ¹¹ Tupàn hurywete a'e, ikatuahy a'e. Umur kar uze'eg ipuràg ma'e ihewe. Emume'u purupe nehe, i'i ihewe. Ezekaiw hehe nehe, i'i ihewe.

Uze'eg Tupàn ikatu haw rehe xe a'e kury

¹² Zeneruwihawete Zezuz Zanezar umur ukàgaw ihewe a'e, a'e rupi apuner ize'eg imume'u haw rehe ihe. A'e rupi — Nekatuahy ihewe ne, a'e Tupàn pe. Zezuz uze'eg uzeupe a'e, herehe a'e. — Pawru umume'u katu heze'eg oho iko a'e, a'e rupi amuigo kar putar heze'eg imume'u harete romo ihe nehe kury, i'i ihewe. A'e rupi — Nekatuahy tuwe ihewe ne, a'e izupe. ¹³ Kwehe mehe aze'eg zemueteahy Zezuz rehe ihe, hemiruze'eg wanehe ihe. Ata aha hehe uzeruzar ma'e wapyhyk pà, wamunehew kar pà. Zezuz hepuhareko a'e. Nuzepyk kwaw herehe. Ta'e nakwaw kwaw heremiapo kwer iaiw paw ihe xe. Nazeruzar kwaw hehe a'e 'ar mehe ihe rihi. ¹⁴ A'e re Zanezar a'e, ikatuahy ihewe a'e, ta'e a'e 'ar mehe hemuzeruzar kar uzehe a'e xe. Ta'e uzeamutar katu kar ihewe xe, amogwer wanupe no xe. Nezewe xiapo Zeneruwihawete Zezuz hemiapo putar haw zaiko zane no.

¹⁵ — Zeneruwihawete Zezuz a'e, ur ko ywy rehe a'e, ikatu 'ym ma'e iapo har wamukatu pà a'e, uru'e ure. Azeharomoeteahy ko ureze'eg. Ihe ihe, heaiw wera'u amogwer wanuwi ihe. ¹⁶ Nuzepyk kwaw herehe. Ta'e ipurexak kar wer puràrogatu haw rehe teko wanupe a'e xe, uzehe

uzeruzar ma'e ràm wanupe a'e xe, uze'eg wemimuigo kar ràm wanupe a'e xe. Nuzepyk kwaw na'arewahy purehe. Wàrogatu uzehe wazeruzar àwàm. ¹⁷ Teko paw rupi a'e wà nehe, tuwe umuwete katu Zeneruwihawete tuweharupi a'e wà nehe. Tuwe wexak ikàgaw ipuràg eteahy haw wà nehe no, tuweharupi wà nehe no. Tuwihawete romo hekon a'e. Izypy mehe hekon, ko 'ar rehe no, tuweharupi nehe no. Numàno pixik kwaw nehe. Teko nuexak kwaw wà. Xo a'e zo Tupàn romo hekon a'e. Naheta kwaw amo. Azeharomoete ko heze'eg ihe.

¹⁸ Ezekaiw katu ko heze'eg àwàm rehe nehe kury ty. Amo 'ar mehe Tekwe Puràg umuze'eg kar amo teko nerehe a'e, teko wanuwa rupi a'e. — Tuwe Ximot Tupàn ze'eg imume'u har romo hekon a'e nehe kury, i'i nerehe, teko wanuwa rupi. Nema'enukwaw katu a'e ze'eg awer rehe nehe ty, a'e 'ar mehe arer rehe nehe ty. A'e rupi nerepytu'u kwaw Tupàn ze'eg imume'u re nehe. ¹⁹ Epytu'u zo Tupàn ze'eg rehe nezeruzar ire nehe. Erekwaw ikatuahy ma'e iapo haw. A'e mehe xo ikatuahy ma'e zo ezapo nehe. Amo teko ukwaw ikatu ma'e iapo haw a'e wà. Xo ikatu 'ym ma'e zo uzapo oho waiko wà. A'e rupi umuaiw uzeruzar haw wà. Nuzeruzar kwaw wà kury. ²⁰ Awa Imenew her ma'e a'e, amo awa Àrexàn her ma'e a'e no, nezewegatete wanekon a'e wà no. Umuaiw uzeruzar haw kwez wà. A'e rupi amono Zurupari pe ihe wà kury. Zurupari uzapo putar wemiapo putar haw wanupe a'e nehe. A'e rupi upytu'u putar Zezuz rehe uze'eg zemueteahy re a'e wà nehe.

2

Peze'eg Tupàn pe nehe

1-2 Azapo kar putar amo ma'e newe ihe nehe kury. — Eze'eg Tupàn pe tuwihaw wanehe nehe, ma'e henoz pà izupe nehe. Aze Tupàn uzapo ikatu ma'e nehe, amo teko wanupe nehe, a'e mehe — Nekatuahy wanupe, ere Tupàn pe nehe, ikatu haw rehe neze'eg pà izupe nehe. Eze'eg izupe zanereruze'egar wanehe nehe, zaneruwihaw wanehe nehe no. A'e rupi zanereko haw ikatuahy putar zanehe nehe. Zaiko katu putar zanezehezehe nehe no. Naxiàmàtry'yim kwaw amo zane wà nehe, nazaneàmàtry'yim kwaw amo a'e wà nehe no. Ximuwete katu Tupàn zane nehe no. Xiapo hemiapo putar haw nehe. ³ Ikatuahy nezewe haw a'e, Tupàn a'e, zanepyro har a'e no, uzamutar katu nezewe haw a'e wà. ⁴ Ipurupyro wer teko paw wanehe a'e, katu 'ymaw wi tatahu wi a'e. Umuigo kar putar uzepyr tuweharupi a'e wà nehe. Ipurukwaw kar wer uze'eg azeharomoete har rehe teko nànan a'e.

⁵⁻⁶ Tupàn a'e, pitài zo a'e. Izepyk wer teko wanehe, ta'e ikatu 'ym ma'e uzapo a'e wà xe. Nuzepyk kwaw wanehe. Uzepyk pitài awa rehe, teko wanekuzaromo. Zaneruwihawete Zezuz a'e, a'e awa izuka pyrer romo hekon a'e. Uzemono u pe, teko wanemiapo kwer ikatu 'ym ma'e hekuzaromo. A'e rupi xikwaw teko wanehe ipurupyro wer haw zane. A'e 'ar a'e, imàno awer a'e, ikatu Tupàn pe a'e. Ta'e Tupàn wexaexak katu a'e 'ar a'e xe. Ta'e ipurupyro wer teko paw wanehe a'e xe. Nuzawy kwaw hexaexak mehe. ⁷ Tupàn herexak a'e, uze'eg imume'u har romo hemuigo kar pà a'e, teko taw nàngatu har wanupe hemono kar pà a'e. (Azeharomoete ko heze'eg ihe. Naheremu'em kwaw newe.) Tupàn hemono kar zutew

'ym wanupe, wamu'e har romo hemuigo kar pà. — Pezeruzar Zezuz rehe nehe ty wà, ere wanupe nehe, i'i Tupàn ihewe. — Heze'eg azeharomoete har emume'u eho iko purupe nehe, i'i ihewe.

⁸ Nako amo heremiapo kar pyr xe ihe nehe kury. Taw nàngatu har uzeruzar ma'e a'e wà nehe, wazemono'og mehe a'e wà nehe, tuwe awa kwer uze'eg Tupàn pe a'e wà nehe. Izupe uze'eg mehe wà nehe, tuwe nuzapo kwaw ikatu 'ym ma'e wà nehe, a'e 'ar mehe wà nehe. Tuwe nuikwahy kwaw amo pe wà nehe. Tuwe nuzàmàtry'yim kwaw amo wà nehe, a'e 'ar mehe wà nehe.

Pawru uze'eg kuzàgwer wanupe kury

⁹ Azapo kar putar ma'e kuzàgwer wanupe xe ihe nehe kury. — A, kutàri amunehew putar ita hekuzar katu ma'e or her ma'e ihe nehe kury, per her ma'e ihe nehe no, amunehew putar ipuràg eteahy ma'e ihe nehe no, a'e rupi teko paw ume'e putar herehe wà nehe, peze zo nehe, ere wanupe nehe. — Peiko zo kuzàwyzài wazàwe nehe. Uzexak kar aiaiw amogwer wanupe wà. Peiko zo nezewe nehe, ere kuzà wanupe nehe. — Pepupepupe zo pe'aw pepuràgaw hexak kar pà amogwer wanupe nehe, ere wanupe nehe. — Pemunehew zo ita hekuzar katu ma'e nehe, pepuràgaw hexak kar pà wanupe nehe, ere wanupe nehe. ¹⁰ Ikatuahy ma'e pezapo peho peiko nehe, tuweharupi nehe, ere wanupe nehe. Ta'e nezewe uzeruzar ma'e waneko haw a'e wà xe. ¹¹ Teko Tupàn pe wazemono'og mehe wà nehe, tuwe kuzàgwer uzeapyaka katu wà nehe, Tupàn ze'eg rehe uzemu'e pà uze'eg 'ym pà wà nehe. — Akwaw ma'e wera'u pawi ihe, tuwe ni'i kwaw amogwer wanupe wà nehe. ¹² Peinu katu ko heze'eg

nehe. Tuwe kuzà nuiko kwaw awa kwer waneruze'egar romo wà nehe. Tuwe wapyk a'e pe wà nehe, uzeapyaka katu pà uze'eg 'ym pà wà nehe. ¹³ Ta'e Tupàn uzapo Ànàw a'e xe, izypy mehe a'e xe. A'e re uzapo hemireko Ew a'e no.

¹⁴ A'e 'ar mehe moz a'e, uze'eg oho kuzà pe a'e, wemu'em pà izupe a'e. Nahemu'em kwaw Ànàw pe. Kuzà ràgypy upytu'u Tupàn ze'eg heruzar ire. A'e ràgypy uzapo ikatu 'ym ma'e. A'e rupi kuzà ko 'ar rehe har a'e wà nehe kury, tuwe nueruze'eg kwaw awa kwer a'e wà nehe kury. ¹⁵ Tupàn upyro putar kuzàgwer a'e wà nehe, ta'e ime-mymemyr a'e wà xe. Aze kuzà uzeruzar Zezuz rehe nehe, aze upuruamutar oho iko nehe no, aze utyryk ikatu 'ym ma'e wi Tupàn pe nehe no, aze nuzapo kwaw ma'e upuràgaw hexak kar pà amogwer wanupe nehe no, a'e re Tupàn a'e nehe, upyro putar tuwe uze'eg imuigo kar pà a'e nehe.

3

Pawru uze'eg uzeruzar ma'e waneruze'egar wanehe xe a'e kury

¹ Ko heze'eg azeharomoete ihe. Aze awa heko wer uzeruzar ma'e waneruze'egar romo a'e nehe, ikatuahy putar hemimutar a'e nehe.

² Uzeruzar ma'e waneruze'egar a'e nehe, tuwe xo ikatuahy ma'e zo uzapo oho iko a'e nehe. Aze nuzapo kwaw nezewe nehe, nupuner kwaw uzeruzar ma'e waneruze'egar romo weko haw rehe nehe. Aze pitài zo hemireko nehe, aze nuka'u kwaw nehe, aze uzeruze'eg nehe, a'e mehe upuner uzeruzar ma'e waneruze'egar romo weko haw rehe nehe. Aze amo heko haw pe tur nehe, tuwe umuixe kar nehe, tuwe omono temi'u izupe nehe. Tuwe ukwaw Tupàn ze'eg imume'u haw nehe. ³ Tuwe

nuiko kwaw uka'u ma'e romo nehe. Tuwe nupurupetek kwaw nehe. Tuwe na'ipuruzukaiw kwaw nehe. Tuwe nuputar kwaw ma'e tetea'u nehe. Tuwe nuiko kwaw temetarer tetea'u iputar har romo nehe. ⁴ Upureruze'eg wàpuz me a'e. Ta'yr a'e wà, tazyr a'e wà no, weruzar ize'eg a'e wà no, uzeruze'eg pà u rehe wà, imuawate katu pà wà no. ⁵ Aze awa nukwaw kwaw wàpuz me har waneruze'egaw a'e nehe, a'e mehe nukwaw kwaw Tupàn rehe uzeruzar ma'e waneruze'egaw a'e nehe no, ta'e teko tetea'u uzemono'og Tupàn hàpuz me a'e wà xe. ⁶ Aze awa uzeruzar romo ma'e romo hekon a'e nehe, tuwe nueruze'eg kwaw Tupàn rehe uzeruzar ma'e a'e wà nehe. Aze mo a'e rupi, a'e mehe mo i'i mo nezewe uzeupe. — Kwa, hekatu wera'u amogwer wanuwi ihe, i'i mo uzeupe. A'e mehe mo na'ikatu iwer mo Tupàn pe. Kwehe mehe Zurupari a'e, uze'eg uzeupe a'e rupi katete a'e. A'e rupi Tupàn uze'eg hehe, uze'eg imono kar pà. Nezewegatete pureruze'eg ma'e a'e nehe no, nezewe iapo mehe a'e nehe no. Tupàn uze'eg putar hehe a'e nehe. ⁷ Uzeruzar ma'e waneruze'egar a'e nehe, tuwe ikatu amogwer wanuwa rupi a'e nehe, uzeruzar 'ym ma'e wanuwa rupi a'e nehe no. — Kwa, ikatuahy kwez awa a'e, tuwe i'i uzeupe wà nehe, hehe uze'eg pà wà nehe. — Na'ikatu kwaw, aze i'i uzeruzar 'ym ma'e izupe wà nehe, a'e mehe, tuwe a'e awa nueruze'eg kwaw amogwer a'e wà nehe. Ta'e amo uzeruzar 'ym ma'e a'e wà xe, ukwaw a'e awa ikatu 'ymaw a'e wà xe. Ta'e aze mo upureruze'eg, a'e mehe mo Zurupari umuaiw kar mo ipureruze'egaw izupe a'e.

Pawru uze'eg uzeruzar ma'e wapytywà har wanehe xe a'e kury

⁸ Aze'eg putar uzeruzar ma'e wapytywà har wanehe ihe nehe kury. Aze awa heko wer uzeruzar ma'e wapytywà har romo a'e nehe, tuwe wiko waneruze'egar ài a'e nehe. Aze amogwer teko numuawate kwaw a'e awa a'e wà nehe, a'e mehe a'e awa nupuner kwaw uzeruzar ma'e wapytywà har romo weko haw rehe nehe. Aze uzapo ma'e uze'eg rupi nehe, upuner uzeruzar ma'e wapytywà har romo weko haw rehe nehe. Aze win tetea'u i'u har romo hekon nehe, a'e mehe nupuner kwaw uzeruzar ma'e wapytywà har romo weko haw rehe nehe. Aze uputar ma'e tetea'u uzeupe nehe, aze uputar temetarer tetea'u nehe no, a'e mehe nupuner kwaw wapytywà har romo weko haw rehe nehe. ⁹ Tuwe ukwaw katu Tupàn ze'eg nehe, a'e ze'eg purupe ikwaw kar pyrer nehe. Tuwe uzeruzar hehe nehe no, ikatu 'ym ma'e iapo 'ym pà nehe no. Tuweharupi oho Tupàn ikatu haw rupi a'e, wemigwaw rupi a'e. ¹⁰ Aze awa heko wer uzeruzar ma'e wapytywà har romo nehe, a'e mehe uzeruzar ma'e a'e pe har a'e wà nehe, uzemono'og putar uzehezehe upuranu pà a'e wà nehe, a'e awa rehe a'e wà nehe. — Aze ru'u ty wà, i'i putar uzeupeupe wà nehe. — Aipo ikatu ko awa a'e, i'i putar uzeupeupe wà nehe, uzehezehe upuranu pà wà nehe. Aze uzeruzar ma'e paw uze'eg nezewe uzeupeupe wà nehe, — Kwa ikatuahy a'e, aze i'i wà nehe, a'e mehe a'e awa wiko putar uzeruzar ma'e wapytywà har romo a'e nehe. ¹¹ Aze'eg putar uzeruzar ma'e wapytywà har wanemireko wanehe ihe. Aze teko numuawate kwaw a'e awa hemireko a'e wà nehe, a'e mehe imen nupuner kwaw uzeruzar ma'e wapytywà har romo weko haw rehe nehe. Hemireko a'e, tuwe uzapo uma'ereko haw a'e nehe. Tuwe

nuze'eze'eg zemueteahy kwaw amogwer wanehe nehe. Tuwe nuka'u pixik kwaw nehe. Tuwe uzapo ma'e uze'eg rupi nehe, tuwe uzapo wemimume'u kwer nehe. ¹² Uzeruzar ma'e wapytywà har a'e, tuwe pitài zo hemireko a'e nehe. Tuwe weruze'egatu wàpuz me har wà nehe no, tuwe weruze'egatu wa'yr wà nehe no, tuwe weruze'egatu wazyr wà nehe no. ¹³ Uzeruzar ma'e wapytywà har a'e nehe, aze upytywàgatu tuwe amogwer a'e wà nehe, a'e mehe amogwer uzeruzar ma'e a'e wà nehe, umuawate katu putar a'e awa a'e wà nehe. A'e mehe upuner putar uze'egaw rehe nehe, ukyze 'ym pà nehe. Upuner putar Zanneruwihawete Zezuz rehe zanezeruzar haw imume'u haw rehe purupe ukyze 'ym pà nehe.

Uze'eg Zezuz rehe xe a'e kury

¹⁴ Heho wer na'arewahy nepyr ihe. Nakwaw katu kwaw heho àwàm, a'e rupi amono kar putar ko heze'eg newe nehe kury, heze'eg pape rehe imuapyk pyrer nehe kury. ¹⁵ A'e rupi ihe nehe, aze napuner kwaw heho haw rehe ko 'ar rehe nepyr nehe, a'e mehe ko pape ukwaw kar putar Tupàn hemiapo putar haw newe nehe. A'e mehe teko wazemono'og mehe wà nehe, Tupàn wikuwe ma'e imuawate katu mehe wà nehe, ukwaw putar ize'eg azeharomoete har wà nehe. Ukwaw putar uzeruze'egaw wà nehe, ko pape imugeta mehe wà nehe. ¹⁶ Izypy mehe teko a'e wà, nukwaw pixik kwaw Zezuz rehe ze'eg puràg a'e wà, nukwaw pixik kwaw Zezuz rehe uzeruzar haw a'e wà no.

Amo 'ar rehe Zezuz a'e, wiko awa romo a'e, ko ywy rehe har romo a'e.
Tupàn Hekwe uze'eg nezewe purupe a'e, — Zezuz ikatuahy a'e, nuzapo pixik

kwaw ikatu 'ym ma'e a'e, i'i wanupe.

Tupàn heko haw pe har a'e wà, wexak a'e wà, awa ko ywy rehe har romo heko mehe a'e wà.

Tupàn ze'eg imume'u har a'e wà, umume'u heko haw oho teko tetea'u wanupe a'e wà, ywy nà'nàgatu har wanupe a'e wà.

Amo teko ywy nà'nànar uzeruzar hehe wà.

A'e re Tupàn umuzeupir kar Zezuz uze'eg a'e kury.

4

Uze'eg upurumu'e ma'e hemu'em ma'e wanehe xe a'e kury

¹ Tupàn Hekwe a'e, nezewe i'i a'e. — Ko 'ar ipaw etea'i mehe amo uzeruzar ma'e a'e wà nehe, upytu'u putar Zezuz rehe uzeruzar ire a'e wà nehe. Weruzar putar tekwe purupe hemu'em ma'e wà nehe. Weruzar putar Zurupari hemiruze'eg tekwe wapurumu'e haw a'e wà nehe no. A'e rupi upuir putar Zezuz rehe uzeruzar haw wi a'e wà nehe. ² Ta'e amo awa hemu'em ma'e a'e wà nehe xe, hemu'em putar a'e uzeruzar ma'e wanupe a'e wà nehe xe, Tupàn hape iawy kar pà wanupe a'e wà nehe xe. Kwehe ikatu 'ym ma'e uzapo waiko wà. A'e rupi ko 'ar rehe nukwaw kwaw ikatu 'ym ma'e iapo re upytu'u haw wà kury. ³ Nezewe uze'eg mua'u oho waiko purupe wà, — Penemireko zo nehe, i'i waiko awa kwer wanupe wà. — Ta'e Tupàn uputar nezewe haw a'e xe, i'i mua'u wanupe wà. Pezekwaku nehe, ko temi'u i'u 'ym pà nehe, i'i wanupe wà. — Nan kwaw ty, a'e newe kury. Ma'e paw Tupàn uzapo a'e, uzapo miar paw a'e wà no. Aze teko uzeruzar Zezuz rehe wà nehe, aze ukwaw ize'eg azeharomoete har wà nehe, — Nekatu Tupàn, ta'e eremur ko temi'u ihewe ne

xe, aze i'i Tupàn pe wà nehe, a'e mehe upuner wyzài ma'e i'u haw rehe wà nehe, uzekwaku 'ym pà wà nehe. ⁴ Tupàn hemiapo kwer paw ikatu a'e wà. — Zazekwaku amo ma'e i'u 'ym pà nehe, ere zo nehe. Tuweharupi zaze'eg Tupàn pe zaneremi'u ikatu haw rehe zane nehe, ma'e paw i'u zanune nehe. ⁵ Aze zaze'eg Tupàn pe zanemai'u zanune nehe, zapuner wyzài ma'e i'u haw rehe zane nehe, ta'e Tupàn ze'eg umume'u ikatu haw zanewe a'e xe.

Pawru uze'eg Ximot Tupàn pe uma'ereko ma'e romo heko haw rehe xe a'e kury

⁶ Aze eremume'u ko ze'eg uzeruzar ma'e wanupe nehe, a'e mehe Zezuz pe uma'ereko ma'e ikatu ma'e romo ereiko putar ne nehe. Emugeta zanezeruzar haw rehe ze'egaw eho iko tuweharupi nehe, a'e ze'eg zanewe Tupàn hemimur kwer rehe nehe. Ereho iko purumu'e haw azeharomoete har rupi tuweharupi ne kury. Eho wiwi iko hupi nehe no ty. ⁷ Aze teko uze'eze'eg wàmuzgwer wanemiapo kwer tetea'u rehe wà nehe, ezekaiw zo waze'eg rehe nehe. Aze Tupàn ze'eg 'ym rehe uze'eze'eg wà nehe, ezekaiw zo waze'eg rehe nehe, ta'e uze'eze'eg e waiko a'e wà xe. Ezemu'e iko Tupàn ze'eg rupi neho haw rehe nehe, hemiapo putar haw rehe nehe no. ⁸ Aze xiapo nezewe nehe, aze zama'ereko katu nehe, a'e mehe ikatu zanewe nehe, ta'e zaneretekwer ikàg putar zanewe nehe xe. Aze ximugeta Tupàn ze'eg tuweharupi nehe, aze zaze'eg izupe tuweharupi nehe, a'e mehe ikatu wera'u putar zanewe nehe, ta'e zaiko katu putar ko 'ar rehe nehe xe, a'e re zaiko putar Tupàn pyr nehe no xe. ⁹ Ko heze'eg azeharomoete ihe. Tuwe teko wenu katu a'e wà nehe, hehe uzeruzar katu pà a'e wà nehe

no. ¹⁰ Zazeruzar Tupàn wikuwe ma'e rehe zane, xiàro ipyr zaneho àwàm zaiko zane. A'e teko paw wamonokatu har romo hekon a'e, uzeruzar ma'e wapyro har romo hekon a'e no. A'e rupi xiagaw hemiapo putar haw iapo pà. A'e rupi zama'ereko katu zaiko izupe no.

¹¹ Ezapo kar ma'e uzeruzar ma'e wanupe nehe, ko ze'eg heruzar kar pà wanupe nehe. Epurumu'e eho iko ko ze'eg rehe nehe no. ¹² Kwàkwàmò romo ereiko, Ximot. A'e rupi amo uzeruzar ma'e a'e pe har a'e wà nehe, nuzekaiw katu kwaw neze'eg rehe a'e wà nehe. Ta'e nereiko kwaw tua'ujete ma'e romo ne xe. Nan kwaw pa. Tupàn nemono kar a'e pe wanupe a'e, uze'eg imume'u kar pà newe a'e. Neze'eg mehe nehe, eze'egatu nehe, a'e rupi nerenu har uze'eg putar ne ài a'e wà nehe no. Eho iko Tupàn ikatu haw rupi nehe, a'e rupi ikatu haw rupi oho putar waiko a'e wà nehe no. Epuruamutar katu eho iko nehe no, a'e rupi nerenu har uzeamutamar putar waiko a'e wà nehe no. Ezeruzar katu Zezuz rehe nehe no, a'e rupi nerenu har uzeruzar katu putar hehe ne ài a'e wà nehe no. Etyryk ikatu 'ym ma'e wi nehe, a'e rupi nerenu har utyryk putar ikatu 'ym ma'e wi a'e wà nehe no, ne ài a'e wà nehe no. ¹³ Nepyr heho 'ym mehe we emugeta Tupàn ze'eg teko wanuwa rupi tuweharupi nehe. Emume'u ize'eg eho iko teko wanupe nehe, hehe wamu'e pà nehe no. ¹⁴ Amo 'ar mehe uzeruzar ma'e waneruze'egar a'e wà, opokok neàkàg rehe a'e wà. A'e 'ar mehe we Tupàn ze'eg imume'u har a'e wà no, nezewe uze'eg newe a'e wà no. — Tupàn umur ukàgaw kwez newe a'e kury, nemuma'ereko kar pà zeupe a'e kury, i'i newe wà. Ihe a'e newe ihe kury. — Epytu'u zo izupe

nema'ereko re nehe ty, a'e newe kury.

¹⁵ Eho iko ko heze'eg rupi nehe kury ty. Ezapo tuwe a'e ma'e newe heremiapo karer nehe. A'e rupi teko paw rupi a'e wà nehe no, wexak putar neremiapo kwer ikatu ma'e paw rupi a'e wà nehe no. ¹⁶ Ezeruze'egatu nehe. Nepurumu'e mehe zo ze'eg azeharomoete har rehe zo epurumu'e nehe. Neremu'em zo nehe. Eho iko ko ze'eg rupi nehe, ko ma'e iapo pà nehe. A'e mehe ereiko putar Tupàn pyr nehe. Nerenu har a'e wà nehe no, wiko putar ipyr a'e wà nehe no.

5

Uze'eg uzeruzar ma'e wanehe xe a'e kury

¹ Ereiko Tupàn ze'eg imume'u har romo ne kury, uzeruzar ma'e waneruze'egar romo ne kury. Awa uzeruzar ma'e a'e, aze tua'u wera'u newi a'e nehe, aze uzapo ikatu 'ym ma'e oho a'e nehe, eze'eg ahyahy zo izupe nehe. Eiko ta'yr ài izupe nehe, heruze'eg pà nehe. Aze netua'u wera'u amo awa wi nehe, aze a'e awa uzapo ikatu 'ym ma'e a'e nehe, a'e mehe eiko tyky'yr ài izupe nehe, heruze'eg pà nehe. ² Kuzà waneruze'eg mehe nehe, aze ihya'u wera'u newi wà nehe, eiko wamemyr ài wanupe nehe. Aze netua'u wera'u wanuwi nehe, eiko wakywyr ài wanupe nehe, waneruze'eg mehe nehe. Eze'eg zo neruryw paw rupi wanupe nehe. Emume'u zo iaiw ma'e wanupe nehe, waneruze'eg mehe nehe. ³ Kuzà a'e nehe, aze umàno imen izuwi a'e nehe, aze naheta kwaw amo hehe uzekaiw ma'e nehe, a'e mehe tuwe amogwer uzeruzar ma'e uzekaiw hehe a'e wà nehe.

⁴ Kuzà imen umàno ma'e kwer a'e, aze heta we imemyr wikuwe ma'e izupe nehe, aze heta we hemiàriro izupe nehe, tuwe omono

temi'u izupe wà nehe. Ta'e nezewe haw Tupàn uputar a'e xe. Tuwe teko upytywà wànàm wà nehe. Zaneqwarer mehe zaneru a'e wà, zanehy a'e wà no, uzekaiw katu zanerehe a'e wà, temi'u imur pà zanewe a'e wà, zanema'e imur pà zanewe a'e wà no. A'e rupi katete zanetua'u mehe zane kury, ximono ma'e zaneru wanupe nehe, zanehy wanupe nehe no, aze nupuner kwaw uzehe uzekaiw paw rehe wà nehe. A'e rupi katete zaneràmuz wanupe nehe no, zanezaryz wanupe nehe no, ximono ma'e wanupe nehe no. ⁵ Kuzà imen umàno ma'e kwer a'e, aze wiko a'e zutyka'i a'e nehe, aze naheta kwaw hehe uzekaiw ma'e nehe, tuwe uze'eg Tupàn pe nehe, 'aromo nehe, pyhaw nehe no, ma'e henoz pà izupe nehe, temi'u henoz pà izupe nehe no. ⁶ Kuzà imen umàno ma'e kwer a'e nehe, aze uzehe ima'enukwaw a'e nehe, aze ma'e tetea'u uputar uzeupe a'e nehe, aze na'ima'enukwaw kwaw Tupàn rehe a'e nehe, a'e mehe wiko putar umàno ma'e kwer wata ma'e ài a'e nehe, ta'e na'ima'enukwaw kwaw Tupàn rehe a'e nehe xe. ⁷ Emume'u ko heze'eg wanupe nehe, kuzà imen umàno ma'e kwer wanupe nehe. A'e rupi uzapo putar ma'e heze'eg rupi a'e wà nehe kury. A'e rupi teko nuze'eg zemuteahy kwaw wanehe a'e wà nehe. ⁸ Uzeruzar ma'e a'e, aze iànàm wiko hemetarer 'ym ma'e romo a'e nehe, tuwe uzekaiw hehe nehe. Aze nuzekaiw kwaw hehe nehe, a'e mehe nuiko kwaw uzeruzar ma'e ài nehe. Iaiw wera'u uzeruzar 'ym ma'e wanuwi nehe, ta'e uzeruzar 'ym ma'e uzekaiw katu wànàm wanehe a'e wà xe.

⁹⁻¹⁰ Kuzà imen umàno ma'e kwer a'e, aze ihya'u tuwe a'e nehe, aze 60 kwarahy wereko a'e nehe, aze pitài zo imener a'e nehe, aze na'imèn wi kwaw nehe, aze teko uze'egatu hemiapo kwer rehe a'e wà nehe,

aze uzekaiw katu umemyr wanehe nehe, aze uzekaiw katu wàpuz me har wemigwaw 'ym wanehe nehe no, aze upytywàgatu amogwer uzeruzar ma'e a'e wà nehe, aze upytywà ima'eahy ma'e a'e wà nehe no, aze upytywà ma'e hereko 'ymar a'e wà nehe no, aze uzapo ikatu ma'e oho iko paw rupi nehe no, a'e mehe ekair her pape rehe nehe, amogwer kuzà imen umàno ma'e kwer waner wanuwake nehe, uzeruzar ma'e wanemipytywà waner wanuwake nehe. (A'e rupi amogwer uzeruzar ma'e upuner ipytywà haw rehe wà nehe no, amogwer kuzà imen umàno ma'e kwer wainuromo wà nehe no.)

¹¹⁻¹² Kuzà imen umàno ma'e kwer a'e, aze nahya'uhez kwaw tuwe a'e nehe, emuapyk zo her a'e pape rehe nehe. Ta'e na'arewahy uputar wi amo umèn ràm uzeupe a'e nehe xe. A'e rupi nuzapo kwaw ma'e Zaneruwihawete pe a'e nehe. Upytu'u putar uzeruzar ma'e wanupe ikatu ma'e iapo re nehe no. Aze umume'u tuwe umèn 'ym àwàm nehe, aze — Nahemen wi kwaw azeharomoete ihe nehe, aze i'i nehe, aze — Apytywàgatu putar uzeruzar ma'e ihe wà nehe, hemèn 'ym pà ihe nehe, aze i'i nehe, aze imèn a'e re nehe, uhaw uze'egaw nezewe a'e nehe. Na'ikatu kwaw nezewe haw Tupàn pe nehe. ¹³ Agwer kuzà imen umàno ma'e kwer ihya'uete 'ym ma'e a'e wà, wiko iranahy ma'e romo a'e wà, ta'e uzeruzar ma'e omono e temi'u wanupe a'e wà xe, omono ma'e wanupe a'e wà no xe. A'e kuzà numa'ereko kwaw wà. Oho tàpuz nàngatu wà, upurumugeta e pà wà. Hemu'em waiko wà, ikatu 'ym ma'e imume'u e pà wà. ¹⁴ — Tuwe imèn wi wà nehe, a'e newe kury. Tuwe imemyr wi wà nehe. Tuwe uzekaiw wàpuz rehe wà nehe. A'e rupi Tupàn rehe uzeruzar 'ym ma'e a'e wà nehe, Zurupari

hemiapo putar haw iapo har a'e wà nehe no, nuze'eg zemueteahy kwaw zanerehe wà nehe. Nuze'eg zemueteahy kwaw uzeruzar ma'e wanehe wà nehe. ¹⁵ Amo agwer kuzà a'e wà, uhem oho Tupàn hape wi a'e wà. Ko 'ar rehe uzapo Zurupari hemiapo putar haw waiko wà kury. Na'ikatu pixik kwaw nezewe haw Tupàn pe. ¹⁶ Aze amo kuzà uzeruzar ma'e heta amo ae kuzà iànàm romo a'e nehe, aze a'e kuzà imen umàno izuwi a'e nehe, a'e mehe, tuwe upytywà a'e nehe. A'e rupi amogwer uzeruzar ma'e a'e wà nehe, nupytywà kwaw a'e wà nehe. Ta'e heta hehe uzekaiw ma'e a'e nehe xe. Aze nan kwaw a'e rupi nehe, hekuzar katu putar temi'u ràm wanupe nehe. Aze a'e kuzà upytywà wànàm a'e nehe, a'e mehe uzeruzar ma'e upytywà putar amogwer hemetarer 'ym ma'e a'e wà nehe, upytywà putar kuzà upytywà har hereko 'ymar wanehe a'e wà nehe.

¹⁷⁻¹⁸ Nezewe i'i Tupàn ze'eg a'e. — Aze pemuma'ereko kar peneimaw nehe, pezàpixi zo izuru rehe nehe, imumai'u kar 'ym pà nehe. Tuwe umai'u nehe, ta'e uma'ereko iko peme a'e xe, i'i Tupàn. Na'aw amo Tupàn ze'eg xe a'e no. — Aze teko uma'ereko peme a'e wà nehe, tuwe pemekuzar wama'ereko awer pe wà nehe, i'i a'e no. A'e rupi aze'eg newe kury. — Uzeruzar ma'e waneruze'egar a'e wà, aze uma'ereko katu a'e wà nehe, Tupàn ze'eg imume'u katu pà wà nehe, aze upureruze'egatu wà nehe, aze upurumu'e katu wà nehe, a'e mehe amogwer uzeruzar ma'e a'e wà nehe, tuwe omono temetarer wanupe a'e wà nehe. ¹⁹ Aze uze'eg zemueteahy uzeruzar ma'e waneruze'egar rehe nehe, ezeruzar zo ize'egaw rehe nehe. Aze omogwemogwer teko umume'u tuwe hemiapo kwer

ikatu 'ym ma'e a'e wà nehe, a'e mehe ezekaiw waze'eg rehe nehe. Ta'e omogwemogwer uze'eg ma'e umume'u hemiapo kwer a'e wà xe. ²⁰ Uzeruzar ma'e waneruze'egar a'e, aze ikatu 'ym ma'e uzapo a'e nehe, aze nupytu'u kwaw iapo re nehe, eze'eg ahyahy izupe nehe, uzeruzar ma'e wanuwa rupi nehe, imupytu'u kar pà nezewe haw iapo re nehe. A'e rupi amogwer ukyze putar Tupàn wi a'e wà nehe. Ta'e aze uzapo ikatu 'ym ma'e a'e wà nehe, a'e mehe waneruze'egar uze'eg ahyahy putar wanupe a'e nehe no, uzeruzar ma'e wanuwa rupi a'e nehe no.

²¹ Aze'eg newe ihe kury, Tupàn huwa rupi ihe kury, Zanneruwi-hawete Zezuz huwa rupi ihe no, Tupàn heko haw pe har wanuwa rupi ihe no, a'e hemixak kwer wanuwa rupi ihe, a'e ikatu 'ym ma'e wi utyryk ma'e wanuwa rupi ihe. Na'aw heze'eg xe ihe nehe kury. — Eho ko heze'eg rupi ne nehe ty, a'e newe. Aze mokoz uzeruzar ma'e waneruze'egar uzapo ikatu 'ym ma'e a'e wà nehe, eze'eg eho wanupe nehe. Eze'eg awa ipy pe nehe. A'e re eze'eg inugwer pe nehe. Tuwe awa ipy pe neze'egaw nuzawy kwaw inugwer pe neze'egaw nehe. Aze ereze'eg ahyahy awa ipy pe nehe, eze'eg ahyahy inugwer pe nehe no. Eze'eg zo nezewe nezeupe. — Kwa, 'aw awa hemyrypar romo hekon a'e, a'e rupi naze'eg ahyahy kwaw izupe nehe, ere zo nezeupe nehe.

²² Awa a'e nehe, aze uzeruzar romo ma'e romo hekon a'e nehe, emuigo kar zo uzeruzar ma'e waneruze'egar romo nehe. Tuwe rihi. Uzapo putar ru'u ikatu 'ym ma'e na'arewahy a'e nehe. Aze a'e rupi nehe, a'e mehe umuaiw putar upureruze'egaw uzewi a'e nehe, ta'e eremuigo kar uzeruzar ma'e waneruze'egar romo na'arewahy ne xe. Aze a'e rupi erezapo nehe,

ikatu 'ym ma'e erezapo putar nehe. Etyryk ikatu 'ym ma'e wi nehe, nezemonokatu pà Tupàn pe nehe.

²³⁻²⁵ Xixak amo awa ikatu 'ym ma'e iapo mehe zane wà, xinu na'arewahy ikatu 'ym ma'e iapo awer imume'u haw no. Amo ae awa wà, naxixak kwaw ikatu 'ym ma'e iapo mehe zane wà. Amo 'ar mehe nehe, xikwaw putar wane-miapo kwer nehe. A'e rupi nax-ipyhyk kwaw na'arewahy wyzài awa zane nehe, uzeruzar ma'e waneruze'egar romo imuigo kar pà zane nehe. Ta'e naxikwaw katu kwaw heko haw zane xe, naxikwaw katu kwaw hemiapo kwer zane no xe. Aze amo awa uzapo ikatuahy ma'e oho iko a'e nehe, xikwaw zane nehe. Aze uzapo a'e ma'e a'e nehe, aze naxikwaw kwaw ko 'ar rehe, amo 'ar mehe xikwaw putar nehe. Akwaw nerie hahy tetea'u haw ihe, Ximot. E'u zo 'y zutyka'i nehe, e'u wewer win ne nehe. Ta'e ma'ywa tykwer i'u pixika'i haw umukatu putar nerie a'e nehe xe.

6

¹ Uzeruzar ma'e a'e wà, a'e amo ae awa pe uma'ereko e ma'e a'e wà, tuwe umuawate katu uzar a'e wà nehe. A'e rupi uzeruzar 'ym ma'e a'e wà nehe, nuze'eg zemueteahy pixik kwaw Tupàn rehe a'e wà nehe, nuze'eg zemueteahy pixik kwaw zanepurumu'e haw rehe a'e wà nehe no. ² Aze wazar uzeruzar ma'e romo hekon a'e nehe, tuwe uma'ereko ma'e ni'i kwaw nezewe wà nehe, — Kwa hezar uzeruzar ma'e romo hekon a'e, a'e rupi naruzar kwaw ize'eg ihe nehe, tuwe ni'i kwaw uzeupe wà nehe. Eze'eg agwer uma'ereko e ma'e wanupe nehe. — Pema'ereko wera'u nehe ty wà, ta'e pezar uzeruzar ma'e romo hekon a'e no xe, ere wanupe nehe. — Pezar a'e, uzeruzar Zezuz rehe a'e no, a'e rupi xiamutar katu zaiko zane,

a'e rupi pema'ereko katuahy izupe nehe, ere wanupe nehe.

Uze'eg purumu'e ma'e ikatu 'ym ma'e wanehe xe a'e kury

Ne Ximot ne ty, emu'e uzeruzar ma'e tuweharupi ne wà nehe ty. Ezapo kar ma'e wanupe nehe, neze'eg rupi nehe. ³⁻⁴ Amume'u Zezuz Zanneruwihawete Zanezar ze'eg aha teko wanupe ihe. Azeharomoete a'e ze'eg. Aze amo awa upurumu'e iko a'e ze'eg 'ym rehe nehe, aze nuzapo kar kwaw Tupàn hemiapo putar haw teko wanupe nehe, a'e mehe a'e upurumu'e ma'e a'e nehe, uze'eg putar nezewe uzeupe a'e nehe. — Hekatu wera'u amogwer wanuwi ihe, i'i putar uzeupe nehe. Nukwaw kwaw ma'e a'e. Ipuràmàtyry'ym wer zepe amo rehe a'e, uze'eg ahyahy pà izupe a'e. A'e rupi henu har hewyrowyroahy a'e wà. Heko wera'u wer zepe amogwer wanuwi wà no. A'e rupi uzeàmàtyry'ym waiko wà. Uze'eg zemueteahy uzehezehe wà. Uzemupy'a waiko uzehezehe wà no. ⁵ Uze'eze'eg ahyahy e waiko uzeupeupe wà no. Ta'e nukwaw kwaw uze'eg a'e wà xe. Uzemugeta ikatu 'ym ma'e rehe wà. Nukwaw kwaw ze'eg azeharomoete har a'e wà. Nezewe uze'eg mua'u waiko uzeupeupe wà. — Aze aha Tupàn hape rupi ihe nehe, a'e mehe hemetarer katu ma'e romo aiko putar ihe nehe, i'i mua'u waiko uzeupeupe wà. ⁶ Aze teko oho Tupàn hape rupi a'e wà nehe, a'e mehe hemetarer katu ma'e ài wanekon putar a'e wà nehe. Hurywete putar a'e wà nehe, ta'e Tupàn ikatu wera'u temetarer wi a'e xe. ⁷ Zanezexak kar mehe naxirur kwaw ma'e xe zanezeupi. Zanamàno mehe, naxiraha kwaw ma'e zanezeupi nehe no. ⁸⁻⁹ Aze heta temi'u zanewe nehe, aze heta kamir zanewe nehe no, ikatuahy putar zanewe nehe no. Teko a'e

wà, aze heko tetea'u wer zepe hemetarer katu ma'e romo a'e wà, a'e mehe wiko miar ài a'e wà. Miar a'e, ima'uhez a'e, a'e rupi oho wemi'u ma'ywa i'u pà a'e, a'e pe uzezuka kar pà a'e. Nezewegatete a'e teko a'e wà no, uputar tetea'u temetarer a'e wà no, a'e rupi ikatu 'ym ma'e uzapo a'e wà, wemiapo ikwaw 'ym pà a'e wà. A'e mehe uzemumikahy wà. Oho putar zepykaw pe a'e wà nehe.

¹⁰ Ta'e temetarer iamutar wera'u haw a'e xe, nuzawy kwaw ikatu 'ym ma'e paw piarupi teko iho haw a'e xe. Amo uzeruzar ma'e a'e wà, upuir uzeruzar haw wi wà, ta'e uputar wera'u temetarer tetea'u uzeupe a'e wà xe. A'e rupi uzemumikahy a'e wà.

Pawru omono uze'eg Ximot pe a'e

¹¹ Ne Ximot ne ty, ne Tupàn hemiruze'eg romo ereiko ne ty. A'e rupi etyryk ikatu 'ym ma'e wi nehe ty. Ezeagaw tuwe ikatu ma'e iapo pà nehe. Ezeagaw Tupàn ài nereko pà nehe, hemiapo putar haw iapo pà nehe. Ezeagaw hehe nezeruzar katu pà nehe no, ezeagaw puruamutar katu pà nehe no. Aze erepuraraw ma'erahy nehe, a'e mehe epytu'u zo nezeruzar ire nehe. Aze teko neputupyk a'e wà nehe, eikwahy zo wanupe nehe. ¹² Erezeruzar katu Zezuz rehe, a'e rupi eho iko Tupàn hape rupi tuweharupi nehe. A'e rupi Tupàn nemuigo kar putar uzepyr tuweharupi a'e nehe no. Amo 'ar mehe ereze'eg teko tetea'u wanuwa rupi, neze'eg henu har wanuwa rupi. — Azeruzar katu Zezuz rehe ihe kury, heho wer hape rupi ihe kury, ere teko wanuwa rupi. A'e rupi Tupàn a'e nehe, nemuigo kar putar uzepyr tuweharupi a'e nehe.

¹³⁻¹⁴ Tupàn a'e, umuigo kar teko paw a'e wà, umuigo kar miar paw a'e wà no, umuigo kar ka'a paw

a'e no. Zeneruwihawete Zezuz a'e, umume'u katu Tupàn ta'yr romo weko haw a'e, Pon Pirat pe a'e. Ihe ihe kury, aze'eg putar newe ihe kury, Tupàn huwa rupi kury, Zeneruwihawete Zezuz huwa rupi no. Ezapo ma'e eho iko Tupàn ze'eg rupi nehe ty, ikatu 'ym ma'e iapo 'ym pà nehe ty, ko 'ar rehe nehe, te Zezuz Zeneruwihawete Zanezar tur mehe nehe no, a'e newe kury. ¹⁵ Amo 'ar mehe nehe, Tupàn ipurumur kar wer putar Zezuz rehe a'e nehe. A'e 'ar mehe umur kar wi putar ko ywy rehe nehe, teko wanupe hexak kar pà nehe. Tupàn a'e, a'e zo zaneruruze'egar romo hekon a'e. Teko umume'u ikatu haw a'e wà. Tuwihaw paw wanuwihaw romo hekon a'e no. Teko wazar paw wazar romo hekon a'e no. ¹⁶ Izypy mehe Tupàn a'e, xo a'e zo wikuwe a'e. Nuzexak kar pixik kwaw a'e. Ni amo teko nuzapo kwaw Tupàn a'e wà. Wiko putar tuweharupi a'e nehe. Numàno pixik kwaw nehe. Wiko tata heny kwer inuromo. Teko nuixe kwaw a'e tata heny kwer pupe a'e wà. Teko nuexak kwaw wà. Nuexak pixik kwaw wà nehe. Tuwe zazeruze'eg hehe tuweharupi nehe. Tuwe wiko ma'e paw wazar romo nehe. Tuwe ximuete ikàgaw iaahyk 'ym ma'e rehe nehe.

¹⁷ Eze'eg hemetarer katu ma'e wanupe nehe. — Peiko zo amogwer wanuwi ikatu wera'u ma'e romo nehe, ere wanupe nehe. — Aze ukàzym neremetarer newi nehe, ma'e ere'u putar nehe, ere wanupe nehe. — Nema'enukwaw tetea'u zo neremetarer rehe nehe. Nema'enukwaw tetea'u Tupàn rehe nehe, ere wanupe nehe. Ta'e umur ma'e tetea'u zanewe paw rupi a'e xe, zanemurywete kar pà a'e xe, ere wanupe nehe. ¹⁸ — Ezapo ikatu ma'e nehe, ere wanupe nehe. — Emono e ma'e hemetarer 'ym ma'e wanupe nehe,

ere hemetarer katu ma'e wanupe nehe. ¹⁹ A'e hemetarer katu ma'e a'e nehe, aze ikatuahy ma'e uzapo oho iko amogwer wanupe a'e nehe, a'e mehe Tupàn uzapo putar ikatu ma'e izupe a'e nehe no. Umuigo kar putar a'e hemetarer katu ma'e uzepyr tuweharupi nehe, ikatu 'ym ma'e wi tatahu wi ipyro pà nehe.

²⁰⁻²¹ Ne Ximot ne ty, ezapo Tupàn hemiapo putar haw eho iko nehe ty, a'e ma'e newe iapo kar pyrer nehe ty. Ezepy'amugeta Tupàn ze'eg newe imur pyrer rehe tuweharupi nehe no. Epurumu'e zo temu'emaw rehe nehe. Emume'u e zo ze'eg iaiw ma'e purupe nehe. Xo Tupàn ze'eg azeharomoete har rehe zo epurumu'e nehe. Amo upurumu'e ma'e a'e wà, uze'eg mua'u waiko nezewe a'e wà, – Xikwaw ma'e paw rupi zane, i'i mua'u waiko wà. Nan kwaw pa. Nukwaw pixik kwaw ma'e wà. Ezeruzar zo waze'eg rehe nehe. Amo teko uzeapyaka katu waze'eg rehe wà. A'e rupi upuir uzeruzar haw wi wà. Upytu'u Zezuz rehe uzeruzar ire a'e ze'eg henu re wà. Tuwe Tupàn uzapo ikatuahy ma'e newe nehe.

Upaw kwez kury.
Pawru.

2 XIMOT

¹ Ihe Pawru ihe, ne Ximot ne. Ko hepape mokoz haw amono kar putar newe ihe nehe kury. Zanneruwihawete Zezuz a'e, hemono kar teko wanupe a'e, uze'eg imume'u kar pà ihewe a'e. Ta'e Tupàn uputar nezewe haw a'e xe. — Eze'eg nezewe teko wanupe ne nehe ty, i'i ihewe. — Aze pezeruzar Zanneruwihawete Zezuz rehe nehe, a'e mehe peiko putar ipyr tuweharupi nehe, ere wanupe nehe, i'i ihewe. ² Ne Ximot hera'yr heremiamutar ne ty. Tupàn zaneru a'e, Zanneruwihawete Zezuz Zanezar a'e no, tuwe uzapo ikatu ma'e newe a'e wà nehe. Tuwe nepuhareko katu wà nehe no. A'e rupi nerurywete putar tuweharupi nehe no.

Pawru uze'eg Tupàn pe Ximot rehe a'e

³ Tuweharupi ama'ereko aha teko Tupàn pe ihe, ikatu 'ym ma'e iapo 'ym pà ihe. Heipy a'e wà no, uzapo ma'e nezewegatete a'e wà no, Tupàn pe uma'ereko pà a'e wà no. Tuweharupi aze'eg Tupàn pe nerehe ihe, pyhaw, 'aromo no. — Ikatu Ximot a'e, a'e izupe. — Ta'e neremiapo putar haw iapo har romo hekon a'e xe, a'e izupe. ⁴ Newi hezur mehe erezai'o ne. Hema'enukwaw nezai'o awer rehe ihe. Hepurexak katu wer zepe nerehe ihe. Aze uruexak nehe, herurywete putar tuwe nehe. ⁵ Nezaryz Oroz a'e, nehy Ewni a'e no, uzeruzar katu Tupàn rehe a'e wà. Hema'enukwaw katu wazeruzar katu haw rehe ihe. Akwaw nezeruzar katu haw. Erezeruzar wazàwegatete. Hema'enukwaw katu nezeruzar katu haw rehe no. ⁶ A'e rupi a'e putar newe ihe nehe kury. — Kwehe mehe apokok nerehe ihe. A'e 'ar mehe Tupàn umur e ukàgaw

newe a'e pe a'e, ikatu ma'e iapo kar pà newe a'e. Ezapo wiwi a'e ma'e tuweharupi nehe, a'e newe kury. ⁷ Tupàn umur kar Wekwe zanewe a'e. Tekwe Puràg nazanemukyze kar kwaw ma'e wi a'e. Nan kwaw pa. Umynehem zanepy'a ukàgaw pupe, teko wamutar katu kar pà zanewe, zanemuzeruze'eg kar pà.

⁸ Nemaranugar zo Tupàn ze'eg imume'u mehe teko wanuwa rupi nehe. Kwehe mehe Hom tawhu pe har wanuwihaw a'e, hemunehew kar hereraha zemunehew paw pe a'e, ta'e amume'u Tupàn ze'eg a'e pe har wanupe ihe xe. Ta'e nazeruzar kwaw tupàn ua'u Hom ywy rehe har wanehe ihe xe. Nemaranugar zo ihewi nehe, zemunehew paw pe hereko awer wi nehe. Ihe apuraraw ma'erahy ihe. Ne nehe no ty, aze eremume'u Tupàn ze'eg eho iko purupe nehe, a'e mehe erepuraraw putar ma'erahy ne nehe no. Aze Tupàn umur ukàgaw newe nehe, a'e mehe nerepytu'u kwaw nezeruzar ire hehe nehe, ma'erahy ipuraraw mehe nehe. Nerepytu'u kwaw imume'u re nehe. ⁹ Tupàn zanepyro ikatu 'ymaw wi a'e, zanerenoz uzeupe a'e, uzepyr wiko ma'e ràm romo zanemuigo kar pà a'e. Nezewe uzapo a'e, ta'e nezewe uputar a'e xe, ta'e zanepuhareko katu a'e xe. Nazanepyro kwaw zaneremiapo kwer hekuzaromo. Zanepyro a'e, ta'e zanepuhareko katu e a'e xe. Izypy mehe zanezexak kar 'ym mehe we zanepuhareko a'e. Ta'e ukwaw amo 'ar rehe Zanneruwihawete Zezuz rehe zanezeruzar àwàm a'e xe. ¹⁰ Zanneruwihawete Zezuz a'e, ur ko ywy rehe a'e. A'e rupi ko 'ar rehe Tupàn a'e, wexak kar upurupuhareko haw teko wanupe a'e. Zanneruwihawete numumàno kar kwaw uzeruzar ma'e a'e wà. Umuigo kar putar tuweharupi wà nehe. Umume'u kar uze'eg puràg teko wanupe

kury. A'e rupi wexak kar uzepyr zanereko àwàm iko wanupe no. Tuweharupi zaiko putar ipyr zane nehe no.

¹¹ Tupàn a'e, heapo uze'eg puràg imume'u har romo a'e. Hemuigo kar wemimono kar romo no, hemuigo kar upurumu'e ma'e romo no. ¹² A'e rupi apuraraw ma'erahy teko ihe kury. Nahe-maranugar kwaw puruwi ihe, ma'erahy kwer ipuraraw mehe ihe. Ta'e akwaw katu heremiruzar ihe xe. Tupàn uzapo kar uma'ereko haw ihewe a'e. Azapo hemiapo putar haw ihe. Amo 'ar mehe nehe, napuner kwaw iapo haw rehe nehe. A'e 'ar mehe nehe, Tupàn uzapo kar putar wemiapo putar haw amo teko pe a'e nehe. Ta'e Tupàn uzapo kar tuwe wemiapo putar haw amo pe tuweharupi a'e xe. ¹³ Ezeruzar katu heze'eg azeharomoete har rehe nehe, a'e newe heremimume'u kwer rehe nehe. Eho iko hupi nehe no. Ezeruzar wiwi iko hehe nehe no, epuruamutar katu wiwi iko nehe no. Ta'e zazemuryparypar katu zaiko Zezuz inuromo zane no xe. ¹⁴ Tupàn uzapo kar ma'e iko newe. Ezapo tuwe a'e ma'e eho iko nehe. Tekwe Puràg a'e, zanepy'a pe wiko ma'e a'e, nepytywà putar a'e ma'e iapo mehe nehe.

¹⁵ Uzeruzar ma'e Az ywy rehe har a'e wà, a'e paw hereityk a'e wà. Imaranugar hewi wà. Nuweruzar kwaw heze'eg wà kury. Te Pi a'e, Eràmò a'e no, hereityk a'e wà no. Erekwaw hereityk awer ne. ¹⁶ Onezi nuiko kwaw wazàwe a'e. Na'imaranugar kwaw teko wanuwi zemunehew paw pe hereko haw rehe. ¹⁷ Ur Hom tawhu pe a'e. Na'arewahy uzypyrog herekar pà a'e pe. Te herexak zemunehew paw pe. Hemurywete kar iko tuweharupi. Tuwe Zanezar upuhareko katu iànàm wà nehe. ¹⁸ Tuwe Zanezar upuhareko Onezi a'e nehe no, a'e 'ar mehe nehe no,

uze'eg rupi oho 'ym ma'e wanehe uzepyk mehe nehe. Ta'e Onezi uzapo ikatu ma'e tetea'u ihewe a'e xe, Èw tawhu pe urereko mehe a'e xe. Erekwaw ihewe hemiapo kwer a'e pe har ne kury.

2

Uze'eg Tupàn ze'eg imume'u haw rehe xe a'e kury

¹ Ne nehe ty hera'yr, nekàg nezeruzar haw rehe Zaneruwihawete Zanepyro har inuromo nehe. ² Kwehe mehe amume'u heze'eg a'e pe Èw tawhu pe teko wanuwa rupi. Ne nehe no ty, emume'u a'e heze'eg amo awa wanupe nehe, a'e awa neremigwaw katu wanupe nehe, upurumu'e ma'e wanupe nehe, aze ukwaw upurumu'e haw wà nehe. Emume'u kar a'e ze'eg teko wanupe nehe. ³ Ezeruzar hehe ne, a'e rupi aze erepuraraw ma'erahy nehe, ezeagaw zo izuwi nehemaw rehe nehe, ma'erahy ipuraraw paw wi nehe. ⁴ Zauxiapekwer uma'ereko mehe nuzekaiw kwaw uma'e rehe a'e, ta'e ipurumurywete kar wer weruze'egar rehe a'e xe. A'e rupi ezapo zo neremiapo putar haw nehe. Ezapo Tupàn hemiapo putar haw nehe kury, ta'e nepurumurywete kar wer Tupàn rehe ne no xe. ⁵ Tupàn ze'eg imume'u har a'e wà, uzeruze'egatu a'e wà. Aze nuzeruze'eg kwaw wà nehe, a'e mehe nupuner kwaw ize'eg imume'u haw rehe wà nehe. ⁶ Ma'e tymar a'e, aze uma'ereko katu a'e nehe, a'e mehe umai'u putar a'e nehe. Nezewegatete Tupàn ze'eg imume'u har a'e wà no, aze umume'u katu ize'eg oho waiko a'e wà nehe, a'e mehe amogwer uzeruzar ma'e a'e wà, henu har a'e wà, omono putar ma'e izupe a'e wà nehe, omono putar temetarer izupe a'e wà nehe no. ⁷ Nema'enukwaw katu heze'eg

rehe nehe ty. A'e rupi Tupàn nepeytywà putar nehe, a'e ze'eg paw ikwaw kar pà newe nehe.

⁸ Nema'enukwaw katu Zezuz Zeneruwihawete rehe nehe. Ukweweraw wi umàno re a'e. Tawi hemimino romo hekon. Tupàn ze'eg puràg imume'u mehe, amume'u ko ma'e aha iteko ihe kury, teko wanupe ihe kury. ⁹ Amume'u Tupàn ze'eg aha teko ihe, a'e rupi apuraraw ma'erahy aha teko ihe kury. Heàpixi a'e wà, puruzuka ma'e kwer ài a'e wà. Aipo ikatu 'ym ma'e iapo har romo aiko ihe. Tupàn ze'eg a'e, nan kwaw nezewe a'e. Teko nuzàpixi kwaw Tupàn ze'eg a'e wà. ¹⁰ Tupàn wexaexak amo teko a'e wà. Upyro putar a'e teko a'e wà nehe kury. Ta'e Zeneruwihawete Zezuz umàno wanekuzar romo a'e xe. A'e rupi hemixamixak kwer a'e wà nehe, wiko putar tuweharupi a'e wà nehe, Zezuz ikatu haw ikàgaw hereko pà a'e wà nehe. A'e rupi apuraraw ko ma'erahy teko ko 'ar rehe ihe kury. ¹¹ Ko heze'eg heremimume'u rà m ihe, azeharomoete a'e.

— Aze teko zanezuka zanezeruzar haw rehe a'e wà nehe, a'e mehe zaiko putar zaha Zeneruwihawete Zezuz ipyr zane nehe.

¹² Aze xipuraraw ma'erahy zane nehe, a'e mehe zaiko putar tuwihaw romo ipyr zane nehe.

— Zezuz nuiko kwaw Zanezar romo a'e, aze za'e nehe, a'e mehe Zezuz i'i putar zanewe a'e nehe, — Kwa, napeiko kwaw heremiruze'eg romo, i'i putar zanewe nehe.

¹³ Aze nazazeruzar kwaw hehe nehe, uzapo putar tuwe ma'e uze'eg rupi a'e nehe.

Ta'e nahemu'em pixik kwaw a'e xe. Uzapo tuwe wemimume'u kwer a'e.

Uze'eg Tupàn pe uma'ereko haw rehe xe a'e kury

¹⁴ Emume'u ko heze'eg nerenu har wanupe nehe. Eze'eg wanupe Tupàn huwa rupi nehe, heze'eg rehe wamuma'enukwaw kar pà nehe. — Pezeàmàtry'y m zo ze'eze'eg rehe nehe, ere wanupe nehe. Ta'e na'ikatu kwaw nezewe haw Tupàn pe a'e xe. Aze uzeàmàtry'y m nezewe a'e pe wà nehe, a'e mehe umuaiw putar Tupàn ze'eg henu har a'e pe har wazeruzar haw wà nehe. ¹⁵ Ema'ereko katu Tupàn pe nehe.

A'e mehe uze'eg putar newe nezewe nehe. — Ne Ximot ne, nekatuahy ne, ta'e eremume'u katu heze'eg eho iko purupe ne xe, i'i putar newe nehe. Aze erema'ereko katu izupe nehe, a'e mehe nanemaranugar kwaw izuwi nehe. — Emume'u katu Tupàn ze'eg azeharomoete har nehe. A'e rupi nanemaranugar kwaw nehe. ¹⁶ Aze teko uze'eze'eg e waiko amo ma'e rehe, aze a'e ma'e na'ikatu kwaw Tupàn pe nehe, a'e mehe eze'eg zo eho wanupe nehe. Agwer ma'e umupytu'u kar teko Tupàn ze'eg rehe wazeruzar ire a'e wà. ¹⁷ A'e awa upurumu'e Tupàn ze'eg 'ym rehe a'e wà. Wapurumu'e haw nuzawy kwaw amo iperew. Nuzawy kwaw perew awa ro'o imunem kar har. Moko z upurumu'e ma'e a'e pe wanekon a'e wà kury, nereko haw pe taw pe a'e wà kury. Imenew awa ipy her romo a'e. Pire inugwer her romo a'e no. Nezewe a'e wà. Inem wapurumu'e haw a'e wà. Ta'e umupytu'u kar teko Tupàn ze'eg rehe wazeruzar ire a'e wà xe. ¹⁸ Hemu'em nezewe wà. — Tupàn umugweraw kar wi uzeruzar ma'e umàno ma'e kwer kwez paw rupi a'e wà kury, weko haw pe waneraha pà kwez a'e wà kury. Zanezar tuwe xe ywy rehe a'e, i'i mua'u waiko teko wanupe wà. ¹⁹ Nan kwaw pa, aze

uzeruzar ma'e ukwaw Tupàn ze'eg azeharomoete har a'e wà nehe, a'e mehe nuzekaiw kwaw agwer upurumu'e mua'u ma'e waze'eg rehe a'e wà nehe. Zanezar ukwaw katu wemiruze'eg a'e wà. Aze awa uze'eg nezewe nehe, — Tupàn hezar romo hekon a'e, aze i'i izupe nehe, a'e mehe upytu'u putar ikatu 'ym ma'e iapo re nehe.

²⁰ Aze tàpuz uhua'u a'e, heta tetea'u kawaw a'e pe. Amo kawaw a'e pe har ipyahu a'e, ipuràg eteahy a'e. Heta ita hekuzar katu ma'e or her ma'e a'e kawaw rehe a'e. Omo ae kawaw izemàner a'e, na'ipuràg kwaw a'e. Aze tuwihaw ur tàpuz me nehe, umai'u putar kawaw ipyahu ma'e pupe nehe, kawaw ipuràg ma'e pupe nehe.

²¹ Nezewegatete awa no, aze utyryk ikatu 'ym ma'e wi nehe, a'e mehe nuzawy kwaw kawaw ipuràg ma'e nehe. Izar wereko putar nehe, ta'e ipuràg a'e xe. Nezewegatete a'e awa uzapo Tupàn hemiapo putar haw nehe, ikatu ma'e iapo pà izupe nehe.

²² Ne no ty, Ximot. Eiko zo amogwer awa ipyahu ma'e wazàwe nehe, ta'e a'e wà xe, ipurapo wer zepe ikatu 'ym ma'e rehe a'e wà xe. Etyryk ikatu 'ym ma'e wi nehe. Ikatuahy ma'e ezapo eho iko nehe. Ezeruzar katu Tupàn ze'eg rehe nehe. Epuruamutar katu tuwe nehe. Ezàmàtry'ym zo amogwer wà nehe. Aze teko ipy'a ikatu nehe, nezewe i'i putar Zanezar pe nehe. — O Tupàn ureru ywate har, hepytywà pe ko ma'e iapo mehe nehe, i'i putar izupe nehe. Ihe aze'eg newe, Ximot. — Eiko agwer teko ài ne nehe no, a'e newe.

²³ Aze teko uze'eg ahyahy uzeupeupe wà nehe, ma'e kwaw 'ymar ài wà nehe, etyryk wanuwi nehe. Eze'eg zo wanupe nehe. Aze ereze'eg wanupe nehe, na'arewahy erezàmàtry'ym putar ne wà nehe no.

²⁴ Ezàmàtry'ym zo amogwer ne wà nehe, ta'e Zanezar hemiruze'eg romo ereiko ne xe. Epuruamutar katu nehe no. Emu'e katu teko Tupàn ze'eg rehe ne wà nehe no. Aze neremimu'e nuzemu'e katu kwaw wà nehe, epytu'u zo wamu'e re nehe.

²⁵ Aze awa upurumu'e Tupàn ze'eg 'ym rehe nehe, a'e mehe ere izupe nehe, — Epurumu'e zo a'e ze'eg rehe nehe ty, ere izupe nehe, iàmàtry'ym 'ym pà nehe, imuikwahy kar 'ym pà nehe. Aze nezewe erezapo nehe, a'e mehe a'e upurumu'e ma'e uzewyr putar ru'u Tupàn pe nehe. Ukwaw putar ru'u ize'eg azeharomoete har nehe no.

²⁶ Ukwaw wiwi putar ma'e nehe no. Weruzar wiwi putar Tupàn ze'eg nehe no. Uhem putar oho Zurupari mune wi nehe, ta'e Zurupari ipurupyhyk wer zepe hehe a'e xe, wemiapo putar haw iapo kar pà izupe a'e xe.

3

Uze'eg ma'e iahykaw rehe har rehe xe a'e kury

¹ Nema'enukwaw katu ko ze'eg newe imume'u pyràm rehe nehe. Ko 'ar ipawete mehe nehe, Zezuz tur etea'i mehe nehe, na'ikatuahy kwaw teko waneko haw nehe. Uzeruzar ma'e upuraraw putar ma'erahy a'e 'ar mehe a'e wà nehe. ² Nezewe uzeapo putar nehe. Teko a'e wà nehe, a'e zutyka'i uzeamutar putar a'e wà nehe. Uputar putar ma'e tetea'u uzeupe a'e wà nehe no. — Hekatuahy amogwer wanuwi ihe, i'i putar amogwer wanupe wà nehe. Nezewegatete i'i putar uzeupe wà nehe no, uzepy'amugeta pà wà nehe no. Uze'eg zemueteahy putar amogwer wanupe wà nehe, hemu'em pà wà nehe. Nuweruzar kwaw u ze'eg wà nehe. Nuweruzar kwaw uhy ze'eg wà nehe. Aze teko omono e ma'e wanupe nehe,

nuze'eg kwaw nezewe wà nehe, — Ikatahy neremimur e kwer ihewe, ni'i kwaw wà nehe. — Emur e amo ae ma'e ihewe na'arewahy nehe no ty, i'i putar izupe wà nehe. Numuwete kwaw Tupàn wà nehe no. ³ Huryw ahyahy putar teko amogwer wanehe wà nehe, ma'erahy ipuraraw kar pà wanupe wà nehe. Nupurupuhareko kwaw wà nehe no. Uze'eg zemuteahy putar amogwer wanehe wà nehe, hemu'em pà wà nehe. Tuweharupi ipuràmàtry'ym wer putar amo rehe wà nehe no. Wata putar amo wàmàtry'ym àwàm hekar pà wà nehe. Ikatu ma'e na'ikatu kwaw a'e teko wanupe nehe. ⁴ Nuzapo kwaw ma'e uze'eg rupi wà nehe. Uzapo putar wemiapo putar haw wà nehe. — Aipo ikatu ko ma'e, ni'i kwaw wà nehe. — Hekatu wera'u amogwer wanuwi, i'i putar uzeupe wà nehe. Ipurumurywete kar wer putar uzehe wà nehe, na'ipurumurywete kar wer kwaw Tupàn rehe wà nehe. ⁵ — Azeruzar katu Zezuz rehe ihe, i'i mua'u putar oho waiko teko wanupe wà nehe. Wata mua'u putar hape rupi wà nehe. Uze'eg putar nezewe uzeupe wà nehe. — Nan, Zezuz nuiko kwaw hezar romo a'e, i'i putar uzeupe wà nehe. — Nupuner kwaw purumugweraw kar haw rehe a'e, i'i putar uzeupe wà nehe. — Etyryk agwer teko wanuwi nehe ty, a'e newe, Ximot. ⁶ Amo upurumu'e ma'e wiko amo wanàpuz me tuweharupi wà. Amo kuzà oho a'e pe a'e wà. A'e kuzà uzeruzar wyzài awa ze'eg rehe wà. Uzemumikahy wemiapo kwer ikatu 'ym ma'e rehe wà. Nupytu'u kwaw iapo re wà. Uputar tuwe ma'e tetea'u uzeupe wà. ⁷ Uzemu'e e waiko wà, ze'eg azeharomoete har ikwaw 'ym pà wà. A'e mehe agwer upurumu'e ma'e a'e wà, umuzeruzar kar a'e kuzà uze'eg rehe a'e wà, Tupàn hape iawy

kar pà wanupe wà, ta'e hemu'em wanupe wà xe. ⁸ Kwehe mehe moko awa a'e wà, upurumu'e waiko Moizez ze'eg 'ym rehe wà. Zàn awa ipy her romo a'e. Zàm awa inugwer her romo a'e. Tupàn umur a'e ze'eg Moizez pe. Nezewegatete upurumu'e ma'e ko 'ar rehe har a'e wà, nupurumu'e kwaw ze'eg azeharomoete har rehe wà, nukwaw pixik kwaw ma'e wà. Nukwaw kwaw ze'eg azeharomoete har wà. Nuzeruzar kwaw hehe wà. ⁹ Kwehe mehe teko a'e wà, Zàn, Zàm waze'eg henu mehe a'e wà, nuzekaiw kwaw waze'eg rehe a'e wà, ta'e ukwaw wanemu'em awer a'e wà xe. Nezewegatete awa ko 'ar rehe har a'e wà nehe no, teko nuzekaiw kwaw waze'eg rehe a'e wà nehe no, ta'e ukwaw putar wanemu'em awer a'e wà nehe no xe.

Pawru uzapo kar ma'e Ximot pe xe a'e kury

¹⁰ Ne ty, ereho iko heze'eg rupi tuweharupi ne ty. Erezapo ma'e iko ihe ài ne no, heremiapo kwer hexak ire ne no. Erekwaw a'e ma'e heremiapo putar haw no. Erexak hezeruzar haw, erexak hema'ereko katu haw, Ximot. Napytu'u kwaw hema'ereko re. Aze zawaiw katu ihewe, napytu'u kwaw. Erexak hepuruamutar haw no. Ama'ereko katu ihe. Napytu'u kwaw hema'ereko re ma'erahy ipuraraw mehe. ¹¹ Erexak teko ikatu 'ym ma'e iapo mehe ihewe, ma'erahy ipuraraw kar mehe ihewe. Àxioki tawhu pe hereko mehe, teko upuraraw kar ma'erahy ihewe wà. Ikon tawhu pe hereko mehe wà no, Iri tawhu pe hereko mehe wà no, upuraraw kar ma'erahy tetea'u ihewe a'e pe wà no. Erekwaw katu nezewe iapo awer a'e pe ihewe ne. Tupàn hepyro wanuwi, hepyro ikatu 'ym ma'e a'e pe har wi. ¹² Uzeruzar ma'e a'e wà nehe,

aze ipurapo wer ikatu ma'e rehe wà nehe, Zaneruwihawete Zezuz hemiapo putar haw rehe wà nehe, a'e mehe amogwer upuraraw kar putar ma'erahy wanupe a'e wà nehe, a'e 'ar mehe a'e wà nehe. ¹³ Awa a'e wà, aze ikatu 'ym ma'e romo wanekon a'e wà nehe, aze uzeruzar mua'u a'e wà nehe, a'e mehe iaiw wera'u putar a'e wà nehe, a'e 'ar mehe a'e wà nehe. Uzawy kar putar Tupàn hape amogwer wanupe wà nehe. Na'e Zurupari a'e nehe, uzawy kar putar Tupàn hape a'e awa wanupe a'e nehe. ¹⁴ Ne Ximot ne, kwehe mehe nekwarer mehe amo upurumu'e ma'e nemu'e ze'eg azeharomoete har rehe a'e wà. Ezeruzar wiwi a'e ze'eg rehe nehe, teko wanupe imume'u pà nehe, ta'e erekwaw nemu'e har waze'eg awer ikatu haw ne xe. ¹⁵ Nekwarer mehe, erezemu'e Tupàn ze'eg ikatu ma'e rehe ne, a'e ze'eg pape rehe imuapyk pyrer rehe ne. A'e rupi erekwaw ze'eg azeharomoete har. A'e rupi erezeruzar Zaneruwihawete Zezuz rehe. A'e rupi a'e ae nepyro putar a'e nehe, nemuigo kar pà uzepyr tuweharupi a'e nehe. ¹⁶ Tupàn Hekwe umuapyk kar uze'eg awa wanupe pape rehe. Tupàn umuapyk tuwe a'e ze'eg pape rehe imuapyk pyrer a'e. Umuapyk tuwe wemimuapyk karer. A'e Tupàn ze'eg pape rehe imuapyk pyrer a'e, upurumu'e ze'eg azeharomoete har rehe a'e. Aze teko uzawy Tupàn hape a'e wà nehe, Tupàn ze'eg wexak kar putar iawy awer teko wanupe nehe. Aze teko uzapo ikatu 'ym ma'e wà nehe, Tupàn ze'eg wexak kar putar wanemiapo kwer ikatu 'ym ma'e wanupe nehe. Tupàn ze'eg upurumu'e ikatu ma'e iapo haw rehe a'e. ¹⁷ A'e rupi Tupàn ze'eg imume'u har a'e, aze ukwaw katu ize'eg a'e nehe, a'e mehe upuner putar purupytywàgatu haw rehe

a'e nehe, upuner putar oho katu haw rehe ize'eg rupi a'e nehe no, upuner putar pureruze'egatu haw rehe nehe no.

4

¹ Aze'eg putar newe Tupàn huwa rupi ihe nehe kury, Zaneruwihawete Zezuz huwa rupi ihe nehe no. Amo 'ar mehe Zezuz a'e nehe, ukwaw kar putar ikatu 'ym ma'e iapo awer a'e nehe, iapo arer wanupe a'e nehe, teko nà nà nehe no, wikuwe ma'e kwer wanupe nehe, umàno ma'e kwer wanupe nehe no, ta'e ukwaw zaneremiapo kwer paw rupi a'e xe. Ukwaw ikatu ma'e. Ukwaw ikatu 'ym ma'e no. A'e re uzepyk putar ikatu 'ym ma'e iapo har wanehe nehe. Amo 'ar mehe Zezuz ur wi putar a'e nehe no. Wiko putar ywy rehe har paw wanuwihaw romo nehe. A'e rupi amume'u putar ko ze'eg newe ihe nehe kury, ko ma'e iapo kar pà newe ihe nehe kury. ² Emume'u Tupàn ze'eg puràg azeharomoete har teko wanupe nehe kury. Tuweharupi emume'u eho iko wanupe nehe. Aze teko ipurenu wer neze'eg rehe a'e 'ar mehe a'e pe wà nehe, a'e mehe emume'u wanupe nehe. Aze na'ipurenu wer kwaw neze'eg rehe amo 'ar rehe wà nehe, emume'u wiwi tuwe wanupe nehe no. Emuzeruzar kar hehe ne wà nehe, imume'u mehe ne wà nehe. Aze amo uzapo ikatu 'ym ma'e iko a'e nehe, a'e mehe ere izupe nehe, — Neremiapo kwer ikatu 'ym ma'e na'ikatu kwaw Tupàn pe, ere izupe nehe. Aze amo ukyze ma'e wi nehe, emupyty'u kar ikyze re nehe, emurywete kar nehe. Ezapo ko ma'e eho iko nepurumu'e mehe nehe. Aze neremimu'e nukwaw kwaw neze'eg a'e wà nehe, a'e mehe epyty'u zo wamu'e re nehe, emu'e wiwi nehe. Ukwaw putar wà nehe. ³⁻⁴ Amo 'ar mehe teko

nuzeapyaka katu kwaw ze'eg azeharomoete har imume'u mehe a'e wà nehe. A'e 'ar mehe uzapo putar wemiapo putar haw zutyka'i wà nehe. Úpytu'u putar Tupàn ze'eg azeharomoete har henu re wà nehe. Ipurenu wer putar xo wàmuz wama'emume'u haw rehe zo wà nehe. Ipurenu wer putar wanemiapo kwer rehe wà nehe no. A'e rupi umur kar putar upurumu'e ma'e uzepyr a'e wà nehe. — Uremu'e pe nehe, i'i putar wanupe wà nehe. A'e upurumu'e ma'e numume'u kwaw ze'eg azeharomoete har wanupe wà nehe. Umume'u putar ma'emume'u haw kwehe arer wanupe wà nehe, ze'eg azeharomoete har imume'u 'ym pà wà nehe. ⁵ Ne nehe, ezeruze'eg tuweharupi nehe, wызàì ma'e izeapo mehe nehe. Epuraraw ma'erahy eho iko nekàg pà nehe no. Ne Tupàn ze'eg imume'u har romo ereiko ne. A'e rupi ezapo tuwe ma'e Tupàn pe nema'ereko pà nehe. Tupàn pe ma'e iapo har romo ereiko ne. A'e rupi ezapo hemiapo putar haw eho iko paw rupi nehe no.

⁶ Amo 'ar mehe àmàno putar ihe nehe kury. A'e he'ar uhem etea'i a'e nehe kury. ⁷ Xe ko ywy rehe hereko mehe, tuweharupi amume'u katu Tupàn ze'eg teko wanupe ihe. Napytu'u kwaw imume'u re. Napytu'u kwaw hehe hezeruzar ire. Napytu'u kwaw amogwer wamuzeruzar kar ire no. ⁸ Ama'ereko katu teko Zanezar pe, hemiapo putar haw iapo pà. Napytu'u kwaw iapo re. Amo 'ar mehe nehe, hexak mehe nehe, umur putar amo ikatuahy ma'e ihewe a'e nehe, hema'ereko haw hekuzaromo a'e nehe. Ta'e Tupàn ikatuahy a'e xe. Ukwaw katu teko wanemiapo kwer a'e xe. Ukwaw ikatuahy ma'e. Ukwaw ikatu 'ym ma'e no. Ukwaw teko wanemiapo kwer paw rupi no.

A'e rupi umekuzar katu putar wanemiapo kwer nehe. Aze ikatu nehe, a'e mehe uzapo putar ikatu ma'e wanupe nehe. Aze na'ikatu kwaw nehe, a'e mehe uzepyk putar wanehe nehe. Aze teko wàro tur àwàm waiko wà nehe, iamutar katu pà wà nehe, aze nupytu'u kwaw hemiapo putar haw iapo re wà nehe, a'e mehe Zezuz uzapo putar ikatu ma'e wanupe nehe no, ihe ài nehe no.

Pawru uze'eg Ximot pe xe a'e kury

⁹ Ne ty, ezeagaw hepyr nezur pà na'arewahy nehe ty. ¹⁰ Nem a'e, xo ma'e ko ywy rehe har ko 'ar rehe har zo uputar iko a'e. A'e rupi hereityk a'e. Oho xe wi. Oho Texaron tawhu pe. Kerexen a'e no, oho Karaz ywy rehe a'e. Xi oho Taramaz tawhu pe a'e. ¹¹ Xo Iruk zo hepyr hekon. Ne nehe ty, ekar Mak eho nehe ty. Aze erexak nehe, erur xe hepyr nehe. Ta'e Mak a'e nehe no xe, upuner hepytywà haw rehe Tupàn pe hema'ereko mehe a'e nehe no xe. ¹² Ihe ihe, amono kar Xik Ew tawhu pe ihe. ¹³ Xe hepyr nezur mehe erur hekamir ipuhuz katu ma'e ihewe nehe, a'e Toroaz tawhu pe Kar hàpuz me heremizarer nehe. Erur hepape ihewe nehe no. Aputar tuwe a'e pape heremiapo kwer no. ¹⁴ Àrexàn a'e, takihe iapo har a'e, hemu'em tetea'u herehe a'e. Tuwe Tupàn umekuzar hemiapo kwer izupe a'e nehe. ¹⁵ Aze ereàwàxi nehe, ezemupy'a hehe nehe. Ipu-ruzuka wer herehe a'e 'ar mehe, heze'eg henu mehe. Ta'e heze'eg na'ikatu kwaw izupe xe.

¹⁶ Amo 'ar mehe tuwihaw huwa rupi hereko mehe, teko a'e pe har a'e wà, numume'u kwaw ikatu ma'e herehe a'e wà, tuwihaw pe a'e wà. Ni uzeruzar ma'e numume'u kwaw ma'e ikatu ma'e herehe wà. Hereityk paw rupi wà. Tuwe Tupàn numekuzar kar kwaw

hereityk awer wanupe nehe. Tuwe nuzepyk kwaw wanehe nehe. ¹⁷ Tupàn a'e, upyta hepyr a'e. Umur ukàgaw ihewe. A'e rupi a'e 'ar mehe nahemnehew kar kwaw zemunehew paw pe a'e wà, nahezuka kar kwaw a'e wà. Hemuhem kar a'e wi wà. A'e rupi apuner Tupàn ze'eg imume'u wiwi haw rehe zutew 'ym wanupe ihe kury. ¹⁸ Tupàn a'e nehe, hepyro putar ikatu 'ym ma'e wi paw rupi a'e nehe. Hereraha putar uzepyr nehe, weko haw pe nehe. Weruze'eg tuwe Tupàn a'e pe har weko haw pe har a'e wà. Ikàg tuwe a'e, ikatuahy a'e no. Nezewe wiko putar tuweharupi nehe. Nupytu'u pixik kwaw ukàg ire nehe.

Upaw etea'i kury

¹⁹ — Nekatu pa, a'e Pirixi pe. — Nekatu pa, a'e Ak pe no. Heze'eg amono kar Onexi pe no, iànàm wanupe no. ²⁰ Erat upyta Korin tawhu pe a'e. Amo 'ar mehe aezar Toro Mire tawhu pe ihe, ta'e ima'eahy a'e xe. ²¹ Ne nehe no ty, eagaw tuwe nezur pà 'ar huwixàg ma'e ihem 'ym mehe nehe. Ew, Puruzen, Irin, Karaw. A'e paw omono kar uze'eg newe a'e wà no. Nezewegatete amogwer zanerywyr a'e wà no, omono kar uze'eg newe a'e wà no. ²² Tuwe Tupàn upyta nepy'a pe a'e nehe. Tuwe nepuhareko nehe, ukatu haw imono e pà peme nehe no. Upaw kwez kury.

Pawru.

XIT

¹ Ihe Pawru ihe, ne Xit ne. Ko hepape amono kar putar newe ihe nehe kury. Ihe aiko Tupàn pe uma'ereko ma'e romo ihe. Zezuz Zeneruwihawete hemono kar teko wanupe a'e, uze'eg imume'u kar pà ihewe a'e. Herexak hemono kar pà hemuze'eg kar pà wemixamixak kwer wanupe a'e. — Epytywà ne wà nehe, a'e mehe uzeruzar wera'u putar herehe a'e wà nehe, i'i Zezuz ihewe. — Emume'u ze'eg azeharomoete har wanupe nehe, i'i ihewe. Ne Xit ne ty, ezeruzar a'e ze'eg rehe nehe.

² Tupàn nahemu'em pixik kwaw a'e. Kwehe mehe, ywy iapo 'ym mehe we, uze'eg nezewe. — Aze teko uzeruzar hera'yr rehe wà nehe, a'e mehe amuigo kar putar a'e teko hepyr tuweharupi ihe wà nehe, i'i. Apurumu'e aha teko ko ze'eg rehe ihe. Xiàro ipyr zaneho àwàm zaiko zane. ³ Amo 'ar mehe Tupàn uze'eg nezewe. — Kutàri ikatu ihewe. Akwaw kar putar hepyr wanur àwàm teko wanupe kutàri nehe, i'i uzeupe. A'e rupi Tupàn zanepyro har a'e, hemur kar wanupe a'e, uze'eg imume'u pà ihewe a'e: kury.

⁴ Ne Xit ne ty. Azeharomoete ereiko hera'yr ài ne ty. Ta'e erezeruzar katu Zeneruwihawete rehe ihe ài xe. Tuwe ikatuahy ma'e uzapo newe a'e wà nehe. Tuwe nemupytu'u kar ma'e wi nekyze re wà nehe no. A'e rupi nerurywete putar tuweharupi nehe.

Xit uma'ereko Kereta ywy rehe a'e

⁵ A'e 'ar mehe urezar yrypypo'o Kereta her ma'e rehe ihe, taw nàngatu nemono kar pà ihe. Nezewe aze'eg newe. — Amo uzeruzar ma'e xe har a'e wà, uzawy Tupàn hape a'e wà. Noho katu kwaw hupi wà. Exak kar

wanemiawy kwer wanupe nehe, wamuzewyr kar pà Tupàn pe nehe, a'e newe. — Eho taw nàngan nehe, awa wanexanexak pà nehe. Emuigo kar a'e awa uzeruzar ma'e waneruze'egar romo ne wà nehe, a'e newe. (Ta'e naexaexak kwaw ihe wà xe, nepyr hereko mehe ihe wà xe.) ⁶ Aze amo awa ikatuahy a'e nehe, aze pitài zo hemireko a'e nehe, aze ta'yr uzeruzar ma'e romo wanekon a'e wà nehe no, aze nuwata kwaw ikatu 'ymaw rupi a'e wà nehe, aze oho uze'eg rupi a'e wà nehe no, a'e mehe a'e awa upuner uzeruzar ma'e waneruze'egar romo weko haw rehe a'e nehe.

⁷ Uzeruzar ma'e waneruze'egar a'e wà, uzapo tuwe Tupàn pe uma'ereko haw a'e wà. A'e rupi nuzapo pixik kwaw ikatu 'ym ma'e wà. Nuiko wera'u kwaw amogwer wanuwi wà. Tuwe nuikwahy e kwaw na'arewahy wà nehe. Tuwe nuzàmàtyry'ym e kwaw amogwer wà nehe. Tuwe nuputar kwaw ma'e tetea'u uzeupe wà nehe. ⁸ Aze teko hàpuz me ur wà nehe, umuixe kar putar wà nehe, omono putar temi'u wanupe wà nehe. Umupytu'u kar wàpuz me wà nehe. Xo ikatuahy ma'e rehe ipurapo wer wà. Uzeruze'eg tuwe wà. Uzapo ikatuahy ma'e amogwer wanupe wà. Uzapo Tupàn hemiapo putar haw tuweharupi wà, uzemonokatu pà ikatu 'ym ma'e wi izupe wà. Uzeruze'eg wà, Tupàn hape rupi oho pà wà. ⁹ Tuweharupi oho ze'eg azeharomoete har rupi wà. Nuzawy kwaw hehe purumu'e haw wà. Zapuner a'e ze'eg heruzar haw rehe zane. Amume'u a'e ze'eg teko wanupe ihe no. Nezewe mehe uzeruzar ma'e waneruze'egar a'e wà nehe kury, upuner ze'eg azeharomoete har rehe upurumu'e haw rehe a'e wà nehe kury. A'e rupi aze amo ae upurumu'e ma'e ur a'e pe nehe,

aze ipurawy kar wer Tupàn hape rehe amogwer wanupe nehe, a'e mehe a'e pureruze'eg ma'e upuner ze'eg azeharomoete har imume'u haw rehe wanupe nehe, iawy awer hexak kar pà wanupe nehe.

¹⁰ Heta tetea'u teko Tupàn hape rupi oho 'ym ma'e a'e wà kury. Uze'eze'eg e waiko wà. Hemu'em amogwer wanupe wà. Amo zutew Zezuz rehe uzeruzar ma'e a'e wà no, nezewegatete wanekon a'e wà no. Uze'eze'eg e wera'u amogwer wanuwi wà, ma'e iapo kar pà wàmuzgwer waze'eg rupi wà, amogwer wanupe wà. Nezewe mehe uzawy Tupàn hape wà. ¹¹ Emupytu'u kar nezewe waze'eg ire ne wà nehe kury. Ta'e uzawy kar Tupàn hape amo teko wanupe a'e wà xe, waànàànàm wanupe a'e wà no xe. Ta'e upurumu'e ze'eg ikatu 'ym ma'e rehe a'e wà xe. Ta'e heko wer hemetarer katu ma'e romo a'e wà no xe, upurumu'e pà a'e wà no xe. Na'ikatu kwaw nezewe iapo haw Tupàn pe a'e. ¹² Amo purumu'e ma'e a'e pe har uze'eg nezewe a'e. — Kereta ywy rehe har a'e wà, hemu'em ma'e romo wanekon a'e wà. Ikatu 'ym ma'e romo wanekon wà. Iranahy wà. Umai'u haw rehe zo ima'enukwaw wà, i'i uuiwy rehe har wanehe. ¹³ Ize'eg awer a'e, azeharomoeteahy a'e. Na'ikatu pixik kwaw a'e pe har a'e wà. A'e rupi eze'eg ahyahy wakatu 'ymaw rehe wanupe nehe. A'e rupi upytu'u putar ikatu 'ym ma'e iapo re wà nehe no. A'e rupi uzeruzar katu putar Zezuz rehe wà nehe no. ¹⁴ — Peho zo penàmuzgwer waze'eg rupi nehe ty wà, ere wanupe nehe, Xit. — Peho zo teko waze'eg rupi nehe, aze a'e teko numume'u kwaw ze'eg azeharomoete har wà nehe, ere wanupe nehe. ¹⁵ Zutew uze'eg nezewe zanewe a'e wà, — Pezekwaku ma'e tetea'u i'u 'ym pà nehe, i'i waiko zanewe wà.

— Pezapo zo agweagwer ma'e nehe, i'i waiko zanewe wà. — Nan kwaw pa, a'e newe. Aze teko uzapo ikatu 'ym ma'e iko a'e nehe, aze nuzeruzar kwaw Zezuz rehe a'e nehe, a'e mehe hemiapo kwer ikatu 'ym ma'e upyta putar ipy'a pupe a'e nehe, a'e mehe a'e teko nukwaw kwaw ikatu ma'e iapo haw a'e nehe. A'e rupi aze uzekwaku nehe, na'ikatu kwaw Tupàn pe nehe, aze nuzekwaku kwaw nehe, a'e rupi katete nehe no, ta'e ipy'a na'ikatu kwaw Tupàn pe xe. Aze teko uzapo ikatu ma'e oho iko a'e nehe, aze uzeruzar katu Zezuz rehe a'e nehe, a'e mehe naheta kwaw zekwaku haw izupe nehe, ta'e ipy'a ikatua'hy Tupàn pe a'e nehe xe. ¹⁶ A'e Tupàn ze'eg heruzar 'ymar uze'eg mua'u nezewe wà. — Kwa, urukwaw katu Tupàn ure, urumuwete katu uruiko ure, i'i mua'u waiko wà. Nan kwaw pa. Agwer teko wanemiapo kwer uzawy Tupàn ikwaw par wanemiapo kwer a'e wà. Na'ikatu kwaw Tupàn pe wà kury. Noho kwaw Tupàn ze'eg rupi wà. A'e rupi nupuner pixik kwaw ikatu ma'e iapo haw rehe wà.

2

Uze'eg Tupàn ze'eg imume'u katu haw rehe xe a'e kury

¹ Ne ty, epurumu'e Tupàn ze'eg azeharomoete har rehe nehe ty. Eruzar kar nehe, uzeruzar ma'e wanupe nehe. ² Eze'eg awa tua'u ma'e wanupe nehe. — Peka'u zo nehe ty wà, ere wanupe nehe. — Peiko zo he'o ma'e ài nehe ty wà, ere wanupe nehe. — Pezeruze'eg pezehezehe nehe, ere wanupe nehe. — Pezeruzar wiwi Zezuz rehe nehe, ere wanupe nehe. — Pepuruamutar tuwe peho peiko nehe, ere wanupe nehe. — Aze pepuraraw ma'erahy nehe, pepytu'u zo pezeruzar ire nehe, ere wanupe nehe. ³ Eze'eg

kuzàgwer ihya'u ma'e wanupe nehe. — Pe no zàkwà wà. Pemuwete katu Tupàn nehe, ikatu ma'e iapo pà nehe, ere wanupe nehe. — Peze'eg zemueteahy zo amogwer wanehe nehe, ere wanupe nehe. Kàwiahya uzeapo teko wazar romo a'e. Peiko zo a'e teko wazàwe nehe, zàkwà wà, ere wanupe nehe. — Pezapo ikatuahy ma'e peho peiko nehe, a'e rupi amogwer kuzà ihya'ute 'ym ma'e a'e wà nehe no, uzapo putar ikatuahy ma'e oho waiko a'e wà nehe no, pezàwegatete a'e wà nehe no, ere wanupe nehe. ⁴Kuzà ihya'u ma'e wà nehe no, tuwe uze'eg kuzà ihya'u 'ym ma'e wanupe wà nehe no. — Pezamutar katu pemen pe wà nehe kyn wà, pezamutar katu pememyr pe wà nehe no kyn wà, tuwe i'i wanupe wà nehe no.

⁵ — Pezeruze'eg pezehezehe nehe no, ere wanupe nehe. — Peho zo pemen 'ym wapuhe nehe. Pema'ereko penàpuz me nehe. Pezapo ikatuahy ma'e amogwer wanupe nehe no. Pezapo ma'e pemen waze'eg heruzar pà nehe no. A'e rupi, amogwer uze'eg putar nezewe penehe a'e wà nehe. — Kwa, ikatuahy Tupàn ze'eg a'e, ta'e hehe uzeruzar ma'e ikatuahy ma'e romo wanekon a'e wà xe, i'i putar peme wà nehe, ere wanupe nehe no.

⁶ — Pezeruze'eg nehe ty wà, ere awa tua'u 'ym ma'e wanupe nehe.

⁷ Ne Xit ne ty, ezapo ikatuahy ma'e eho iko nehe no ty. A'e rupi amogwer a'e wà nehe no, ukwaw putar ikatu ma'e iapo haw a'e wà nehe no, ne ài a'e wà nehe no. Tupàn ze'eg imume'u mehe, emume'u ze'eg azeharomoete har teko wanupe nehe. Emume'u zo amo ae ze'eg nehe. Ezeruze'eg eho iko amogwer wanehe nehe. ⁸ Emume'u ze'eg azeharomoete har amogwer wanupe nehe, neremu'em 'ym pà wanupe nehe.

A'e rupi neamutar 'ymar a'e wà nehe, imaranugar putar newi a'e wà nehe, ta'e eremume'u ze'eg azeharomoete har eho iko wanupe xe. A'e rupi nuze'eg zemueteahy kwaw zanerehe wà nehe. Nuze'eg zemueteahy kwaw uzeruzar ma'e wanehe wà nehe.

⁹ Eze'eg nezewe uma'ereko e ma'e wanupe nehe, aze uma'ereko e amo pe wà nehe. — Pezapo ma'e peho peiko pezar waze'eg heruzar pà nehe, ere wanupe nehe. — Pema'ereko katu wanupe nehe, wamuryw kar pà nehe, ere wanupe nehe. Aze uzapo kar ma'e peme wà nehe, peze'eg zo nezewe, — Nazapo kwaw a'e ma'e neremiapo karer ihe nehe, peze zo wanupe nehe. ¹⁰ — Pemunar zo pezar ma'e rehe nehe, ere wanupe nehe. — Pema'ereko katu tuwe wanupe nehe, pezar ma'e rehe pezekaiw katu pà nehe. A'e rupi pezar uze'eg putar nezewe penehe a'e wà nehe, ere wanupe nehe. — Kwa, ikatuahy ihewe uma'ereko ma'e a'e wà, i'i putar peme wà nehe. — Nuiko kwaw imunar ma'e romo wà, i'i putar peme wà nehe. — Uma'ereko katu ma'e romo wanekon wà, i'i putar peme wà nehe, penehe uze'eg pà wà nehe, ere wanupe nehe. — A'e rupi pezar i'i putar uzeupe wà nehe. — Kwa, Tupàn hemiruze'eg a'e wà, ikatuahy a'e wà pa, ipuràg eteahy wanemiapo kwer a'e wà no, i'i putar wà nehe, ere wanupe nehe, uma'ereko e ma'e wanupe nehe. — A'e rupi Tupàn ze'eg azeharomoeteahy a'e pa, i'i putar a'e wà nehe no, zanepyro har rehe uze'eg pà a'e wà nehe no, ere wanupe nehe.

¹¹ Tupàn a'e kury, nezewe uze'eg teko nànàn kury. — Aze pezeruzar herehe nehe, a'e mehe apumuigo kar putar tuweharupi hepyr ihe nehe, i'i wanupe. ¹² — Hekatu haw aexak kar putar peme nehe,

peumpytu'u kar pà ikatu 'ym ma'e iapo re ihe nehe. Aze peputar ikatu 'ym ma'e nehe, apupytywà putar izuwi petyryk mehe ihe nehe. A'e rupi pezeruze'eg nehe. Ikatuahy ma'e zutyka'i pezapo putar peho peiko nehe no. Pezapo heremiapo putar haw nehe, i'i iko purupe. ¹³ Tupàn a'e, ikàg wera'u amogwer wanuwi a'e. Amo 'ar mehe nehe, umur kar wi putar Zaneruwihawete Zezuz Zanepyro har a'e nehe, ko ywy rehe a'e nehe, ikàgaw ipuràgaw hexak kar pà teko wanupe a'e nehe. A'e 'ar mehe nehe, Zezuz wiko putar tuwihaw romo a'e nehe. Wiko putar teko ko ywy rehe har paw wanuwihaw romo nehe. ¹⁴ Zezuz a'e, uzemono zanerekuzaromo a'e, uzezuka kar pà a'e. Umàno ikatu 'ym ma'e zaneremiapo kwer hekuzaromo. A'e rupi umunyryk kar ikatu 'ym ma'e zanewi. Zanemukatu zeupe no. A'e rupi zanepurapo wer tuwe ikatuahy ma'e rehe amogwer wanupe zane kury, Tupàn pe zane no.

¹⁵ Emume'u ko ze'eg eho amogwer wanupe nehe ty, Xit. Ezapo kar ikatuahy ma'e wanupe nehe no. Aze uzapo ikatu 'ym ma'e a'e wà nehe, a'e mehe eze'eg wanupe nehe, wanemiapo kwer rehe nehe. — Pezapo zo nezewe haw nehe ty wà, ere wanupe nehe. Uzeruzar ma'e nepyr har a'e wà, tuwe uzekaiw katu neze'eg rehe a'e wà nehe. Tuwe weruzar neze'eg wà nehe no.

3

Uze'eg ikatu ma'e iapo haw rehe xe a'e kury

¹ Eze'eg nezewe uzeruzar ma'e wanupe nehe kury. — Pezeruze'eg peneruze'egar wanehe nehe, waze'eg heruzar pà nehe, ere wanupe nehe. — Aze uzapo kar ma'e peme wà nehe, aze a'e ma'e ikatu nehe, a'e mehe pezapo a'e

ma'e nehe, ere wanupe nehe. — Pepurapo wer ikatuahy ma'e rehe tuweharupi nehe, wызàì ma'e rehe nehe, wызàì 'ar mehe nehe, ere wanupe nehe. ² Peze'eg zemueteahy zo amogwer wanehe nehe. Pepuruzukaiw zo amogwer wanupe nehe no. Ikatuahy ma'e romo peiko nehe, teko nànan nehe. Peze'egatu amogwer wanehe nehe. Pezapo ikatuahy ma'e wanupe nehe no, teko nànan nehe. ³ Ta'e zane zaiko nezewe zane no xe, izypy mehe zane no xe. Naxikwaw kwaw ikatu ma'e iapo haw. Naxikwaw kwaw Tupàn ze'eg. Naxiapo kwaw Tupàn hemiapo putar haw. Ikatu 'ym ma'e xiapo zaha zaiko, ta'e temu'emaw rupi zaha zaiko a'e 'ar rehe xe. Xiapo xo zaneremiapo putar haw zaha zaiko. Nan kwaw pa. Zaneremiapo putar haw na'ikatu kwaw Tupàn pe. Zanerurywete wer zepe tuweharupi, ikatu 'ym ma'e iapo pà. A'e rupi nazapuner kwaw ikatu 'ymaw wi zanetyrykaw rehe. A'e rupi zanereko wer wiwi ikatu 'ym ma'e rehe no. Xiputar amogwer wama'e wanuwi no, xiputar wanemetarer no. Teko nazaneamutar kwaw wà. Naxiamutar kwaw zane wà no. ⁴ Na'e amo 'ar mehe xikwaw Tupàn kury. A'e ikatuahy a'e, ta'e zanepuhareko katu a'e xe, ta'e zaneamutar katu a'e xe. Ipurumuigo kar wer zanerehe uzepyr, zanepyro pà ikatu 'ym ma'e wi tatahu wi.

⁵ Zazeruzar hehe. A'e mehe zanepyro tatahu wi. Naxiapo kwaw amo ikatu ma'e zanezepyro kar pà izupe. Zanepuhareko katu a'e. A'e rupi a'e ae zanepyro tatahu wi ikatu 'ym ma'e wi. Zanepyro haw a'e, nuzawy kwaw zanemuza-hazahakaw a'e. Tekwe Puràg zanemuza-hazahakar romo hekon a'e. Zaneumuigo kar putar Tupàn pyr tuweharupi nehe, tatahu pe zanemono kar 'ym pà nehe. ⁶ Umur tuwe Tupàn Wekwe Puràg

zanewe. Uhyk zanewe kury. Zezuz Zanneruwihawete a'e, zanemuigo kar har romo hekon a'e. A'e rupi Tupàn umur kar Wekwe Puràg zanewe, ta'e zazeruzar hehe zane xe. ⁷ Zanepuhareko no. A'e rupi nuzepyk kwaw zanerehe nehe, ta'e uzepyk wa'yr rehe xe. A'e rupi zanemuigo kar putar uzepyr tuweharupi nehe, wa'yr ài nehe. Xiàro tuwe ipyr zanereko àwàm nehe kury. ⁸ Ihe Pawru ihe, ko heze'eg paw rupi azeharomoete ihe. Tupàn rehe uzeruzar ma'e a'e wà nehe, xo ikatu ma'e zo uzapo putar a'e wà nehe. Ko heze'eg ikatuahy teko wanupe. ⁹ Aze teko uze'eze'eg e wàmuzgwer wanemiapo kwer rehe wà nehe, etyryk wanuwi nehe. Aze uze'eg ahyahy uzeupeupe wà nehe no, etyryk wanuwi nehe no. Aze amo teko ur wikwahy pà nezekwaku 'ymaw rehe newe uze'eg pà nehe, ezekaiw zo ize'eg rehe nehe. Aze — Màràzàwe tuwe nereho kwaw tàmuzgwer ze'eg rupi ne, aze i'i newe nehe, ezekaiw zo ize'eg rehe nehe. Aze erezàmàtyry'ym nehe, a'e mehe nanekatu kwaw nehe, ta'e nezewe mehe eretyryk putar Tupàn ikatu haw wi nehe xe. ¹⁰ Aze amo uzeruzar ma'e umuzeàmàtyry'ym kar amo teko a'e wà nehe, a'e mehe eze'eg nezewe izupe nehe. — Na'ikatu kwaw nezewe neremiapo kwer ne, ere izupe nehe. Aze umuzuapyr wi nezewe haw nehe, eruze'eg wi eho nehe no. Aze umuzuapyr wiwi nezewe haw nehe no, a'e mehe emuhem kar a'e teko uzeruzar ma'e wazemono'ogaw wi nehe. A'e rupi uzemumikahy putar ru'u nehe. ¹¹ Agwer teko uzawy tuwe Tupàn hape a'e wà. Uzapo tuwe ikatu 'ym ma'e oho waiko wà, a'e rupi xikwaw wakatu 'ymaw zane.

Upaw etea'i kury

¹² Ihe Pawru ihe, ne Xit ne ty. Amono kar putar amo awa nepyr

ihe nehe kury. Aze ru'u Ar amono kar putar nehe, aze ru'u Xik. Nepyr ihem ire nehe, eho Niko tawhu pe nehe. Aiko putar a'e pe ihe nehe, a'e pe nezur mehe nehe. Amumaw putar 'ar huwixàg ma'e paw a'e pe hepyta pà nehe kury. ¹³ Mokok awa nepyr wanekon a'e wà. Zen awa ipy her romo a'e. Apor inugwer her romo a'e no. Wata putar oho amo wyy rehe wà nehe. Epytywà waho mehe ne wà nehe. Emono wanemimutar wanupe nehe, waho mehe nehe. ¹⁴ Uzeruzar ma'e nepyr har a'e wà, tuwe uzapo ikatuahy ma'e oho waiko a'e wà nehe. — Pepytywàgatu ma'e hereko 'ymar pe wà nehe, ere wanupe nehe. — Pepytywàgatu ima'uhez ma'e pe wà nehe no, ima'eahy ma'e pe wà nehe no, ere wanupe nehe no. — Peiko zo ma'e iapo 'ymar romo nehe. Pema'ereko haw iapo mehe pema'ereko tuwe Tupàn pe nehe, ere wanupe nehe no.

¹⁵ Hepy har ize'eg wer newe a'e wà kury, — Nekatu pa, i'i newe wà kury, uze'eg imono kar pà newe wà kury. Emono kar ureze'eg ureamutar har wanupe nehe no, zanezeruzar haw rehe nehe no. Tuwe Tupàn uzapo ikatuahy ma'e newe a'e nehe no. Upaw kwez kury. Pawru

PIREM

¹⁻² Ihe Pawru ihe, Ximot zanerywyr xe hepyr hekon a'e no. Ko urepape oromono kar putar newe ure nehe kury, Pirem, urerapi har, urerupi uma'ereko ma'e. Oromono kar putar ureze'eg amogwer uzeruzar ma'e wanupe no, a'e neràpuz me uzemono'og ma'e wanupe no, Aw pe no, zanerupi uma'ereko ma'e Araki her ma'e pe no. Ihe Pawru ihe, amume'u Zanneruwihawete Zezuz rehe ze'eg puràg teko taw nàràgatu ihe, teko wanupe ihe. A'e rupi tuwihaw hemunehew kar hereraha kar pà zemunehew paw pe a'e. Aiko zemunehew paw pe ihe kury, ko 'ar rehe ihe kury. ³ Tupàn zaneru a'e, Zezuz Zanneruwihawete Zanezar a'e no, tuwe uzapo ikatuahy ma'e peme a'e wà nehe. Tuwe nemupytu'u kar ma'e wi nekyze re wà nehe. A'e rupi nerurywete putar tuwe nehe.

Uze'eg Pawru Pirem ikatu haw rehe xe a'e kury

⁴ Pirem herywyr, tuweharupi Tupàn pe heze'eg mehe, aze'eg teko nerehe ihe. — Pirem uzeruzar nerehe a'e, a'e izupe. ⁵ Erezamutar katu Tupàn hemiruze'eg ne wà, erezeruzar katu Zezuz Zanezar rehe no. Aenu ko ma'e paw imume'u mehe ihe. A'e rupi amume'u nekatu haw Tupàn pe. ⁶ Aze'eg teko Tupàn pe nerehe ihe, ma'e henoz pà izupe ihe. — Pirem a'e, umume'u nerehe uzeruzar haw oho iko a'e, teko wanupe a'e, wamuzeruzar kar pà nerehe a'e, a'e izupe. — A'e rupi ainoz ma'e newe ihe kury. Pirem henu har a'e wà nehe, aze uzeruzar Zanneruwihawete Zezuz rehe a'e wà nehe, a'e mehe ekwaw kar nekatu haw wanupe nehe no, a'e izupe, ma'e henoz pà izupe. ⁷ Erezamutar katu Tupàn. Erepuruamutar no.

Nepuruamutar haw imume'u haw henu mehe, herurywete ihe. A'e rupi hema'ereko wer'a'u wer Tupàn pe ihe. Ta'e eremurywete kar Tupàn hemiruze'eg ne wà xe.

Uze'eg One rehe xe a'e kury

⁸ A'e rupi aze'eg putar newe One rehe ihe kury, ma'e henoz pà newe kury. Ta'e ihe neryky'yr romo aiko Zanneruwihawete rehe zanezeruzar haw rehe ihe xe. Aze mo aputar, apuner mo iapo kar haw rehe a'e ma'e newe ihe, ta'e ihe Tupàn hemimono karer romo aiko ihe xe, ize'eg imume'u har romo ihe xe. ⁹ Nan kwaw pa. Uruamutar katu ihe. A'e rupi ainoz putar ma'e newe nehe. Aze nanepurapo wer kwaw hehe nehe, a'e mehe nazapo kar kwaw newe nehe. Ihe Pawru ihe, ihe Zezuz hemimono karer romo aiko teko wanupe ihe. Ko 'ar rehe zemunehew paw pe imunehew pyrer romo aiko ihe, ta'e Tupàn ze'eg imume'u har romo aiko ihe xe. ¹⁰ Aze'eg putar newe One rehe kury, a'e ma'e henoz pà newe kury. Ne izar romo ereiko ne. Newe uma'ereko e ma'e romo hekon a'e. Amo 'ar mehe uzàn oho newi. Nan kwehe tete àwàxi xe Hom tawhu pe ihe. Amuzeruzar kar Zezuz rehe, zemunehew paw pe hereko mehe. A'e rupi aiko tu ài izupe kury. ¹¹ A'e 'ar mehe uzàn oho newi. Newi izàn awer na'ikatu kwaw newe. Ko 'ar rehe wiko wiwi putar ikatu ma'e romo newe nehe kury, ta'e uma'ereko wi putar newe nehe kury xe. Ikatuahy ihewe no. Ta'e ikatuahy ma'e tetea'u uzapo ihewe no xe.

¹² Amono kar putar newe ihe nehe kury. Azemumikahy ta'e oho putar ihewi a'e nehe xe, ta'e azamutar katu tuwe ihe xe. ¹³ Hepurumupyta kar wer zepe hehe xe hepyr ihe, xe zemunehew paw pe hereko mehe ihe. Nepurupytywà wer hehehe ne no, xe zemunehew paw pe hereko mehe

ne no. Nan kwaw pa. Nereiko kwaw xe, a'e rupi nerepuner kwaw hepytywà haw rehe. Aze mo One xe hekon, a'e mehe mo hepytywà mo nerekuzar romo. ¹⁴ Nahepurapo kar wer kwaw ko ma'e rehe newe ihe. Aze erezapo neze'eg rupi nehe, a'e mehe ikatu putar ihewe nehe. A'e rupi namupyta kar kwaw One xe ihe. Ta'e nakwaw kwaw neze'eg àwàm ihewe ihe xe.

¹⁵ One a'e, uzàn oho newi a'e. Upyta muite newi. Ko 'ar rehe uzewyr newe kury. Upyta ru'u nepyr tuwarupi nehe. Aze ru'u noho kwaw newi nehe. ¹⁶ Nuiko kwaw xo uma'ereko e ma'e romo zutyka'i ko 'ar rehe. Zanerywyr romo tuwe hekon a'e kury, ta'e uzeruzar Zaneruwihawete rehe xe. Kwa azamutar katu azeharomoete ihe pa. Ne nehe no ty, ezamutar katu wera'u nehe no ty. Ta'e a'e newe uma'ereko e ma'e romo hekon a'e xe, ta'e nerywyr romo hekon a'e no xe.

¹⁷ Ihe nerupi uma'ereko ma'e romo aiko ihe. A'e rupi, aze mo aha nepyr, a'e mehe mo hemuixe katu kar mo pe neràpuz me. Nezewe-gatete One a'e nehe, emuixe katu kar neràpuz me nehe. Aze ikatu ma'e rehe nepurapo wer ihewe, a'e mehe ezapo nezewe izupe nehe. ¹⁸ Kwehe mehe ikatu 'ym ma'e uzapo newe. Aze unewer ma'e rehe newe, a'e mehe amekuzar putar ihe nehe. ¹⁹ Hepo pupe amuapyk heze'eg pape rehe xe ihe kury. Amekuzar putar One inewer awer newe ihe nehe kury. Ne nehe no ty, nema'enukwaw katu ko ma'e rehe nehe no ty. Aze mo namume'u kwaw Tupàn ze'eg newe, a'e mehe mo nanepyro iwer mo a'e. ²⁰ Herywyr. Ezapo ko ma'e ihewe nehe, ta'e ereiko uzeruzar ma'e romo xe. Hemurywete kar pe nehe ty, ta'e herywyr romo ereiko xe, ta'e Zaneruwihawete rehe zazeruzar zane xe.

²¹ Ezapo tuwe a'e ma'e newe hereminozgwer nehe ty. Kutàri, ko pape rehe imuapyk mehe, akwaw ma'e newe hereminozgwer iapo àwàm ihe. Erezapo putar nehe. ²² Ezapokatu nepyr heker àwàm nehe. Ta'e Tupàn hemuhem kar putar zemunehew paw wi a'e nehe xe, hemono kar pà nepyr a'e nehe xe, ta'e nezewe haw erenoz izupe no xe.

Upaw etea'i kury

²³ Epa a'e no, xe hepyr zemunehew paw pe hekon a'e no, ta'e umume'u Tupàn ze'eg a'e no xe. Omono kar uze'eg newe a'e no. — Nekatu ty, i'i newe. ²⁴ Amogwer herupi uma'ereko ma'e a'e wà no. Mak, Aritak, Nem, Iruk. A'e paw omono kar uze'eg newe a'e wà no.

²⁵ Zezuz Zaneruwihawete Zanezar a'e, tuwe ikatu ma'e uzapo peme a'e nehe.

Upaw kwez kury.
Pawru

EMEREW WÀ

Zutew wanupe ze'eg pape rehe imuapyk pyrer

¹ Kwehe mehe Tupàn uze'eg tetea'u zaneipy wanupe a'e, zutew kwehe arer wanupe a'e. Uze'eg wanupe wapuahu pe. Wexak kar ma'e hexak pyr 'ym wanupe no. Omono kar weko haw pe har wanupe wà no, uze'eg imume'u kar pà wanupe wà no. Wex-aexak amo awa a'e wà no, uze'eg imume'u pà wanupe no. A'e awa a'e wà, umume'u a'e ize'eg oho purupe a'e wà. ² Ko 'ar rehe kury, Tupàn uze'eg iko purupe kury, wa'yr imono kar pà uze'eg imume'u har romo kury. Uzapo kar ywy ywak wa'yr pe. Iahykaw rehe ta'yr wereko putar ma'e paw rupi katete a'e nehe no. Wiko putar teko wazar romo nehe no, ta'e Tupàn hemixak kwer romo hekon a'e xe. ³ Ta'yr a'e, uhyape katu iko tatainy ài a'e, ta'e wereko Tupàn ikàgaw ipuràgaw uzehe a'e xe. Heko haw nuzawy kwaw Tupàn heko haw a'e. A'e ae nuzawy kwaw Tupàn a'e. Ywy a'e, ywak a'e no, ma'e paw rupi katete a'e wà no, teko paw rupi katete a'e wà no, wikuwe a'e wà, ta'e ta'yr umuigo kar iko a'e wà xe, uze'egaw ikàg ma'e pupe a'e wà xe. A'e ae umukatu teko a'e wà, wapyro pà wanemiapo kwer ikatu 'ym ma'e wi a'e wà. A'e re oho ywate kury, Tupàn iawyze har rehe wapyk pà kury. Tupàn a'e, tuwihaw ikàg wera'u ma'e romo hekon a'e. Ta'yr wiko tuwihaw romo u ipyr a'e no.

Uze'eg Tupàn ta'yr rehe a'e kury, Tupàn heko haw pe har wanehe a'e no

⁴ Tupàn umuigo kar wa'yr tuwihaw ikàg wera'u ma'e romo a'e, weko haw pe har wanuwu a'e.

Omono her izupe no. — Hera'yr, i'i izupe. Her ywate wera'u waner wanuwu a'e no, amogwer weko haw pe har waner wanuwu a'e no. ⁵ Ta'e — Hera'yr, ni'i pixik kwaw wanupe a'e xe. Xo wa'yr pe zo uze'eg nezewe. — Ereiko hera'yr romo ne. Kutàri amume'u hera'yr romo nereko haw kwez ihe kury, i'i izupe. Tupàn nuze'eg pixik kwaw nezewe ni amo weko haw pe har wanupe. — Aiko putar tu romo nehe. Hera'yr romo hekon putar nehe, i'i izupe. ⁶ Tupàn umur kar wa'yripy ywy rehe. Imur kar etea'i mehe nezewe uze'eg izupe. — Hereko haw pe har paw rupi a'e wà nehe, umuwete katu putar hera'yr a'e wà nehe, i'i izupe. ⁷ Nezewe Tupàn uze'eg weko haw pe har wanupe. — Amuigo kar putar hereko haw pe har ywytu zàwenugar romo ihe wà nehe. Amuigo kar putar heremiruze'eg tata zàwenugar romo ihe wà nehe, i'i wanupe. ⁸ Nezewe i'i wa'yr pe no. — Tuweharupi ereruze'eg putar teko ne wà nehe. Nupaw pixik kwaw waneruze'egaw nehe, Tupàn. Tuweharupi ereiko putar teko wanuwihaw romo nehe. Erepureruze'egatu putar iko nehe, neze'eg iawy 'ym pà nehe. ⁹ Ikatu ma'e iapo haw ikatu tuwe newe. Ikatu 'ym ma'e iapo haw na'ikatu kwaw newe. A'e rupi ihe nezar ihe, uruexak kwez ihe. Urumurywete kar kwez ihe, tuwihaw romo nemuigo kar pà ihe. Nazapo kwaw nezewe nerehe we har wanupe. Namurywete kar kwaw nezewe ihe wà, i'i Tupàn wa'yr pe. ¹⁰ Nezewe uze'eg izupe a'e no. — Ne teko wazar ne. Izypy mehe erezapo ywy. Nepo pupe erezapo ywak no. ¹¹ Ywak a'e, ywy a'e no, ukàzym putar a'e wà nehe. Ne erepyta putar nehe. Ywak ywy izymànerahy putar kamir ài wà nehe.

¹² Erekanakanaw putar ywy

nehe, ywak nehe no, kamir ài nehe. Teko weityk kamir izemàner ma'e a'e wà, ipyahu ma'e ime'eg kar pà a'e wà. Nezewegatete erezapo putar amo ae ywy nehe, ipyahu ma'e nehe, ko ywy hekuzaromo nehe. Erezapo putar ywak ipyahu ma'e nehe no. Xo ne zo nereiko pixik kwaw izemànahy ma'e romo nehe. Tuweharupi ereiko putar nezewegatete nehe. Nereiko pixik kwaw amo ae ma'e romo nehe, i'i izupe. ¹³ Tupàn nuze'eg pixik kwaw nezewe, amogwer weko haw pe har wanupe. Xo wa'yr pe zo uze'eg nezewe. Nezewe i'i izupe. – Azo'ok putar wakàgaw ihe nehe, neàmàtryy'ymar wanuwi ihe nehe. Nereruzar putar a'e wà nehe, Amo 'ar mehe a'e wà nehe. A'e 'ar hàro mehe, ereiko putar heruwake nehe. Ereapyk putar heruwake nehe, i'i wa'yr pe. ¹⁴ Ma'e romo Tupàn heko haw pe har wanekon a'e wà. Tekwe romo wanekon wà. Uzapo ma'e oho waiko Tupàn pe wà, uzar pe wà. Tupàn omono kar a'e weko haw pe har ywy rehe a'e wà. Ywy rehe waneko mehe upytywà Tupàn pyr oho ma'e rà m waiko wà, Tupàn hemipyro rà m wapytywà pà wà.

2

Tupàn zanepyro tuwe a'e

¹ A'e rupi zazekaiw wera'u tuwe ze'eg azeharomoete har rehe nehe, ze'eg zanereminu kwer rehe nehe. A'e rupi ni amo nazanemuzeruzar kar kwaw wemu'emaw rehe a'e wà nehe. ² Tupàn heko haw pe har umume'u a'e ze'eg purupe a'e wà. Azeharomoete a'e ze'eg a'e. Tupàn ukwaw kar a'e ze'eg azeharomoete har purupe a'e. Aze teko nuzeruzar kwaw hehe wà nehe, aze nuweruzar kwaw wà nehe, Tupàn uzepyk putar a'e teko wanehe nehe. ³ Tupàn ikatuahy a'e, ta'e upurupyro iko tatau wi a'e xe, ikatu 'ym ma'e wi a'e xe.

Aze nazazekaiw kwaw a'e zepyro haw rehe nehe, nazapuner kwaw zanehemaw rehe zepykaw wi nehe. Zanezar ràgypy umume'u a'e zepyro haw a'e, ko ywy rehe wiko mehe a'e. Henu har a'e wà, umume'u zanewe a'e wà no. – Azeharomoeteahy ko ureze'eg ure, i'i zanewe wà, Zezuz ze'eg imume'u mehe zanewe wà. ⁴ A'e 'ar mehe we Tupàn uzapo kar purumupytyhegatu kar haw teko wanuwa rupi no, ukàgaw hexak kar pà purupe no. Uzapo kar ma'e hexak pyr 'ym no. Umur Wekwe Puràg no, Zezuz rehe uzeruzar ma'e wanupe no. Tekwe Puràg uzapo kar ma'e ikatuahy ma'e wanupe pitàitàigatu no, ta'e Tupàn uputar nezewe haw a'e xe.

Zezuz Zaneruwihawete wiko zanepyro har romo a'e

⁵ Urumume'u ywy iapo awer kwez peme ure. Ywy iapo mehe Tupàn numuigo kar kwaw weko haw pe har ywy rehe har wanuwihaw romo a'e wà. ⁶ Nan kwaw nezewe pa. Nezewe i'i Tupàn ze'eg kwehe arer a'e, pape rehe imuapyk pyrer a'e.

– Ne Tupàn ne, nema'enukwaw ywy rehe har wanehe ne.

Nuiko kwaw ikàg ma'e romo a'e wà. Nema'enukwaw katu wanehe.

⁷ Awa neremuigo kar kwaw ikàg ma'e romo ne.

Nereko haw pe har ikàg wera'u ywy rehe har wi a'e wà.

Eremuigo kar awa kwez ikàg wera'u ma'e romo kury.

Eremono nekàgaw nepuràgaw kwez izupe,

i'i Tupàn ze'eg kwehe arer.

⁸ Pureruze'eg ma'e romo eremuigo kar kwez kury.

Wiko putar ma'e wazar romo paw rupi katete nehe no,

– Awa ma'e paw wazar romo hekon a'e, teko paw wanuwihaw

romo hekon a'e, i'i ze'eg kwehe arer. Màràzàwe tuwe aipo pa. Ko 'ar rehe ni amo awa nuiko kwaw ma'e paw wazar romo wà. Ni amo nuiko kwaw teko paw wanuwihaw romo wà. Nan. ⁹ Zezuz wiko putar ma'e paw wazar romo a'e nehe, teko paw wanuwihaw romo a'e nehe no. Amo 'ar mehe Tupàn heko haw pe har ikàg wera'u izuwi a'e wà. Ta'e uzeapo ikàg 'ym ma'e romo a'e xe. A'e rupi upuner umàno haw rehe teko wanekuzaromo paw rupi. Ta'e Tupàn zanepuhareko katu a'e xe. Ko 'ar rehe Tupàn umuigo kar Zezuz tuwihawete romo kury. Omono ukàgaw upuràg eteahy haw izupe a'e no, ta'e Zezuz umàno teko wanekuzaromo a'e xe. ¹⁰ Tupàn uzapo ma'e paw rupi katete a'e wà, teko paw rupi katete a'e wà no. Zaneapo a'e no. Iporomono wer ukàgaw rehe upuràgaw rehe purupe a'e. A'e rupi nezewe uze'eg uzeupe. — Aze herayr upuraraw ma'erahy a'e nehe, teko wanekuzaromo a'e nehe, xo a'e mehe zo apuner wapyro haw rehe tatahu wi ihe nehe. Xo a'e mehe zo nazepyk kwaw wanehe nehe, i'i Tupàn uzeupe. A'e rupi upuraraw kar ma'erahy wa'yr pe, imumàno kar pà. Ukweraw mehe a'e ràgypy uzeupir oho ywate a'e, wemipyro kwer wanenataromo a'e, wanape rà m iapo har ài a'e. Hemipyro kwer a'e wà nehe, ywy rehe har wanuwihaw romo wanekon putar a'e wà nehe. Umàno mehe Zezuz upyro tuwe ikatu 'ym ma'e iapo har a'e wà, tatahu wi a'e wà.

¹¹ Zezuz umukatu teko a'e wà, wanemiapo kwer ikatu 'ym ma'e wi a'e wà. Tupàn ta'yr romo hekon a'e. Hemimukatu kwer a'e wà no, wereko Tupàn u romo a'e wà no. A'e rupi Zezuz na'imaranugar kwaw wanehe uze'eg mehe a'e. — Herywyr wà, i'i iko wanupe. ¹² Nezewe i'i Zezuz.

— Tupàn, amume'u putar nekatu haw herywyr wanupe ihe nehe.

Amume'u katu putar nekàgaw teko nà nà n ihe nehe no, wazemono'og mehe ihe nehe no, i'i izupe.

¹³ Nezewe i'i Zezuz purupe. — Azeruzar katu Tupàn rehe ihe. Uzapo putar ikatu ma'e ihewe nehe, i'i wanupe. Amo ae ma'e umume'u wanupe no. — Aiko xe hepurumuzàmuzàg zàwenugar wapyr ihe, ta'e Tupàn umur ihewe a'e wà xe, i'i wanupe.

¹⁴ Ipurumuzàmuzàg zàwenugar a'e wà, teko romo wanekon a'e wà. Ho'o wà, huwy wà no. A'e rupi Zezuz a'e no, wiko wazàwe a'e no, awa romo wiko pà a'e no. A'e rupi upuner ikàgaw izo'okaw rehe, àzàg wanuwihaw wi a'e, tekwe ikatu 'ym ma'e wanuwihaw wi a'e. Wanuwihaw a'e, zanemukyze har zanemàno haw wi a'e. ¹⁵ Teko ukyze katu umàno àwàm wi a'e wà. A'e rupi zemnehew paw pe har ài wanekon wà. Zezuz umuhem kar teko a'e zemnehew paw wi a'e wà. Nukyze kwaw umàno haw wi wà kury. ¹⁶ Ko heze'eg azeharomoete ihe. Nur kwaw Zezuz weko haw pe har wapytywà pà a'e. Nan. Nezewe i'i ze'eg imuapyk pyrer a'e. — Zezuz upytywà Àmàrààw izuapyapyr iko a'e wà, i'i a'e ze'eg. ¹⁷ A'e rupi Zezuz a'e, wywyr wazàwegatete hekon a'e. A'e rupi Xaxeto wanuwihaw ài hekon wanupe a'e, ma'e iapo pà Tupàn huwa rupi wanekuzaromo a'e. Nupyt'u kwaw ma'e iapo re Tupàn huwa rupi, uzehe uzeruzar ma'e wanekuzaromo. Upuhareko katu teko a'e wà, a'e rupi uze'eg nezewe Tupàn pe tuweharupi a'e. — Ezepyk zo wanehe nehe, ta'e amàno wanekuzaromo ihe xe, wanemiapo kwer ikatu 'ym ma'e imunàn

pà ihe xe, i'i iko izupe. Nezewe mehe Tupàn umunàn wanemiapo kwer wanuwi. Heharaz a'e ikatu 'ym ma'e wi. ¹⁸ Ywy rehe heko mehe Zurupari uzeagaw zepe ikatu 'ym ma'e iapo kar pà Zezuz pe a'e. Upuraraw Zezuz ma'erahy a'e no. Nuzapo kwaw ikatu 'ym ma'e. A'e rupi ko 'ar rehe upuner teko wapytywà haw rehe nehe kury, aze Zurupari ipurapo kar wer ikatu 'ym ma'e rehe wanupe nehe.

3

Uze'eg Zezuz rehe a'e kury, Moizez rehe a'e no

¹ Pe herywyr Zeneruwihawete rehe uzeruzar ma'e pe. Tupàn penenoz a'e, wemiruze'eg romo pemuigo kar pà a'e. Pema'enukwaw Zezuz rehe nehe. Tupàn umur kar Zezuz ywy rehe, wàpuzuhu rehe uzekaiw ma'e wanuwihaw romo imuigo kar pà. Zazeruzar Tupàn rehe. Zezuz wiko xaxeto ài zanewe. Uze'eg iko u pe zanerekuzaromo, xaxeto ài.

² Kwehe mehe Tupàn uze'eg Zezuz pe a'e. — Ezekaiw katu heremiruze'eg wanehe nehe, i'i izupe, wemiruze'eg wanuwihawete romo imuigo kar pà. Zezuz a'e, weruzar tuwe ize'eg a'e, wanehe uzekaiw katu pà a'e. Nezewegatete Moizez a'e no, weruzar katu Tupàn ze'eg a'e no, hemiruze'eg wanehe uzekaiw katu pà a'e no. ³ Aze awa uzapo tàpuz ikatuahy ma'e a'e nehe, teko uze'egatu putar iapo har rehe a'e wà nehe. Nuze'egatu tetea'u kwaw tàpuz rehe wà nehe, ta'e tàpuz nuzeapo kwaw a'e xe. Uze'egatu putar iapo har rehe wà nehe, ta'e a'e ae uzapo a'e tàpuz a'e xe. Nezewegatete zaze'egatu Zezuz rehe nehe, ta'e tuwihawete romo hekon a'e xe. Moizez a'e, hemiruze'eg romo hekon a'e. A'e rupi Zezuz ikàg wera'u Moizez

wi a'e. A'e rupi, tuwe zaze'egatu wera'u Zezuz rehe zane nehe. ⁴ Aze heta tàpuz nehe, heta iapo arer nehe no. Tupàn a'e, ma'e paw iapo har romo hekon a'e. ⁵ Moizez weruzar Tupàn ze'eg. Uzekaiw katu hemiruze'eg wanehe. Tuweharupi uma'ereko iko Tupàn pe. Umume'u ize'eg oho iko purupe no.

⁶ Zeneruwihawete a'e, Tupàn ta'yr romo hekon a'e. Tupàn hemiruze'eg wanuwihawete romo hekon a'e. Awa uzekaiw katu uzar hàpuz a'e. Nezewegatete Zezuz uzekaiw katu zanerehe a'e, ta'e zaiko tu hàpuz ài zane xe. Aze zane kàg nehe, zaiko wiwi putar hemiruze'eg romo nehe. Aze nazapytu'u kwaw ipyr zaneho àwàm rehe zanezeruzar ire nehe, zaiko wiwi putar hemiruze'eg romo nehe, zaiko wiwi putar Tupàn hàpuz zàwenugar romo nehe.

Tupàn hemiruze'eg upytu'u putar a'e wà nehe

⁷ Nezewe i'i Tekwe Puràg purupe a'e.

Aze peinu Tupàn ze'eg kutàri nehe, ⁸ peiko zo hehe uzeruzar 'ym ma'e romo nehe. Peiko zo penàmuz wazàwe nehe.

Kwehe mehe nuweruzar kwaw Tupàn ze'eg a'e wà,

tàpuz heta 'ymaw rehe ywyxig heta haw rehe wata mehe a'e wà.

Wagaw Tupàn a'e wà. — Aze naxiruzar kwaw ize'eg nehe, nuzepyk kwaw zanerehe nehe, i'i zepe uzeupeupe wà.

⁹ — A'e mehe penàmuz heragaw a'e wà, i'i Tupàn. — Amumaw 40 kwarahy ihe, xo ikatuahy ma'e iapo pà wanupe ihe.

Wexak heremiapo kwer ikatu ma'e a'e wà. Nuweruzar kwaw heze'eg wà.

¹⁰ A'e rupi aikwahy wanupe ihe. Aze'eg wanupe.

— Naperuzar pixik kwaw heze'eg,

napeiko kwaw heremiruze'eg ikatu ma'e romo, a'e wanupe.

11 Aikwahy wanupe. A'e rupi amume'u tuwe heze'eg wanupe.

– Azapokatu amo ywy kwez peme ihe, peneko àwàm romo ihe.

Napeiko pixik kwaw a'e ywy rehe nehe. Napepytu'u pixik kwaw a'e pe nehe, a'e wanupe, i'i Tupàn.

12 Herywyr wà. Peme'egatu nehe, ikatu 'ym ma'e wi petyryk pà nehe. Tuwe ni amo pepyr har nuwereko kwaw ikatu 'ymaw upy'a pe wà nehe. Tuwe ni amo nuiko wi kwaw uzeruzar 'ym ma'e romo wà nehe. Tuwe nupuir kwaw Tupàn wikuwe ma'e wi wà nehe. 13 Aze amo uzapo ikatu 'ym ma'e iko nehe, hehàpyhà 'ym ma'e ài hekon putar nehe. Nuexak kwaw Tupàn ikatu haw. A'e rupi nuweruzar kwaw ize'eg. Pezepytywàtywà tuweharupi nehe. A'e mehe napeiko kwaw uzeruzar 'ym ma'e romo nehe. Aze peinu Tupàn ze'eg kutàri nehe, peikuwe zo hehe uzeruzar 'ym ma'e romo nehe, i'i a'e ze'eg kwehe arer. A'e ze'eg a'e, uze'eg zanewe ko 'ar rehe a'e. 14 Izypy mehe zazeruzar tuwe Zaneruwihawete rehe zane. Aze zazeruzar zaha zaiko hehe zane nehe, te iahykaw rehe nehe, zaiko putar ipyr tuweharupi nehe. Xiriko putar ikatu haw ikàgaw nehe no. 15 Nezewe i'i a'e ze'eg imuapyk pyrer a'e.

– Aze peinu Tupàn ze'eg kutàri nehe, peikuwe zo hehe uzeruzar 'ym ma'e romo nehe.

16 Moizez weraha teko Ezit ywy wi a'e wà. Tupàn omono uze'eg wanupe a'e. Nuweruzar kwaw ize'eg wà. Naheko wer kwaw

heremiruze'eg romo wà. 17 Tupàn umumaw 40 kwarahy a'e kury, wanupe wikwahy pà a'e kury. Ta'e uzapo ikatu 'ym ma'e a'e wà xe. Umàno a'e pe wà, ywyxig heta haw pe wà. 18 – Napeiko pixik kwaw a'e ywy rehe nehe, heremiapo katu kwer rehe nehe, i'i Tupàn wanupe. – Napepytu'u pixik kwaw a'e pe nehe, a'e wanupe, i'i a'e. Uze'eg heruzar 'ymar wanupe. 19 A'e rupi nupuner kwaw weko haw rehe a'e ywy rehe wà, ta'e nuzeruzar kwaw hehe wà xe.

4

1 Ko 'ar rehe kury, Tupàn umume'u uzepyr zaneixe àwàm kwez zanewe a'e. Zapyta putar zaha ipyr zane nehe. Tuwe zazeruzar wi wi hehe nehe. Tuwe nazapytu'u kwaw heruzar ire nehe. A'e rupi zaha putar tuwe ipyr nehe. Zaneptywà putar ko 'ar rehe nehe no. Aze amo teko upytu'u ize'eg heruzar ire wà nehe, Tupàn nupytywà kwaw a'e teko a'e wà nehe. A'e teko noho kwaw ipyr wà nehe. 2 Ta'e xinu ze'eg puràg kwez zane xe. Teko kwehe arer wenu a'e ze'eg a'e wà no. Noho kwaw a'e ywy rehe wà, Tupàn hemiapo katu kwer rehe wà. Ta'e nuzeruzar kwaw a'e ze'eg rehe henu mehe wà xe. 3 Zazeruzar Tupàn rehe zane. A'e rupi zaixe putar heko haw pe nehe, zaneptyta pà ipyr tuweharupi nehe. Nezewe i'i zaneipy wanupe a'e.

– Aikwahy wanupe ihe. A'e rupi amume'u tuwe heze'eg wanupe.

– Azapokatu amo ywy kwez peme ihe, peneko àwàm peme ihe.

Napeiko pixik kwaw a'e ywy rehe nehe.

Napepytu'u pixik kwaw a'e pe nehe, a'e wanupe, i'i Tupàn wanupe.

Nezewe uze'eg tuwe a'e. Ywy iapo paw ire umumaw Tupàn uma'ereko haw.

⁴ Nezewe i'i amo ze'eg kwehe arer pape rehe imuapyk pyrer. — ⁶ 'ar pawire, ⁷ haw 'ar mehe Tupàn upytu'u a'e, uma'ereko haw iapo pawire a'e. ⁵ Amo ae ze'eg kwehe arer uze'eg mytu'u haw rehe a'e. — Nur pixik kwaw hepyr upytu'u pà a'e wà nehe, i'i Tupàn uze'eg heruzar 'ymar wanupe. ⁶ Tupàn ze'eg puràg henu arer izypy mehe arer a'e wà, nuixe kwaw ipyr upytu'u pà a'e wà, ta'e nuzeruzar kwaw hehe a'e wà xe. Amo ae teko oho putar ipyr a'e wà nehe, upytu'u pà a'e pe a'e wà nehe. ⁷ — Peruzar heze'eg kutàri nehe, i'i Tupàn Moizez hemiruze'eg wanupe, ywyxig heta haw rehe waneko mehe. Nuweruzar kwaw wà. A'e rupi umumaw kwarahy tetea'u a'e pe wiko pà wà. Tupàn wexak amo ae 'ar a'e. Wexak amo ae teko a'e wà no. Umuigo kar a'e teko wemiruze'eg romo a'e wà. — Pe nehe kury, hereruzar pe nehe kury, i'i tuwihaw Tawi pe. Tawi umume'u a'e Tupàn ze'eg a'e, wemiruze'eg wanupe a'e, ta'e Tupàn umume'u kar izupe a'e xe. Nezewe i'i a'e Tawi ze'eg kwehe arer a'e. — Peinu Tupàn ze'eg kwez kutàri. Peikuwe zo hehe uzeruzar 'ym ma'e romo nehe, i'i a'e. ⁸ A'e ywyxig heta haw rehe har a'e wà, a'e uzeruzar 'ym ma'e a'e wà, nuiko kwaw a'e ywy katu ma'e rehe a'e wà. Umàno ywy ikatu 'ym ma'e rehe wà. Xo wazuapyapyr zo wiko oho hehe wà. Tuwihaw Zuzue weraha a'e teko ywy katu ma'e rehe a'e wà. Aze mo tuwihaw Zuzue weraha a'e teko Tupàn pyr a'e wà, wapytu'u hawete pe mo a'e wà, a'e mehe mo Tupàn nuze'eg wi iwer mo hehe amo ae 'ar mehe a'e. ⁹ Mokok ma'e rehe Tupàn uze'eg a'e. Zutew kwehe arer wiko oho a'e ywy katu ma'e rehe a'e wà, upytu'u pà a'e wà. Zezuz rehe

uzeruzar ma'e upytu'u putar oho Tupàn heko haw pe a'e wà nehe no. Mokok pytu'u haw rehe uze'eg a'e. Tupàn upytu'u ywy iapo re a'e. Nezewegatete zapytu'u putar ko ywy rehe zanereko re zane nehe no, ipyr zanereko mehe zane nehe no. ¹⁰ Ta'e Tupàn pyr upytu'u ma'e ràm a'e wà nehe xe, upytu'u putar uma'ereko haw iapo re a'e wà nehe xe. Wapytu'u àwàm nuzawy kwaw Tupàn ipytu'u awer. ¹¹ A'e rupi xiruzar tuwe ize'eg nehe. A'e rupi zaixe putar ipyr zapytu'u pà nehe. Tuwe ni amo zanepyr har nuzewyr kwaw izuwi wà nehe. Xiruzar ize'eg paw rupi katete zane nehe. Tuwe zaixe ipyr zane paw rupi nehe no.

¹² Tupàn ze'eg a'e, nuzawy kwaw ma'e wikuwe ma'e a'e. Uzapo ma'e iko tuweharupi teko wapy'a pe. Nuzawy kwaw takihe haimezuazar ma'e a'e. Nuzawy kwaw takihe haimé katu ma'e. Aze ximonohok ma'ero'o kwer takihe pupe, xixak te ikagwer, te iputu'ugwer no. Nezewegatete Tupàn ze'eg uze'egatu tuwe zanepy'a pe a'e no. — Azeharomoete aiko ikatu 'ym ma'e iapo har romo ihe, za'e imugeta mehe. — Azeharomoete heremiapo kwer na'ikatu kwaw Tupàn pe, za'e imugeta mehe. Zazemumikahy imugeta mehe. ¹³ Teko nupunér kwaw ni pitài ma'e imimaw rehe Tupàn wi a'e wà. Wexak ma'e paw rupi katete a'e. Ukwaw zaneremiapo kwer paw rupi katete no. A'e rupi peiko zo zaneipy wazàwe nehe. Nuweruzar kwaw Tupàn ze'eg wà. Peruzar katu ize'eg nehe. A'e rupi peixe putar ipyr nehe, pepytu'u pà nehe.

Zezuz a'e, Xaxeto wanuwihaw ikàg wera'u ma'e romo hekon a'e

¹⁴ Tuweharupi ximume'u Zezuz rehe zanezeruzar haw purupe zane. Pepytu'u zo hehe pezeruzar

ire nehe. Pepytu'u zo heruzar ire nehe no. Ta'e Zezuz Tupàn ta'yr a'e xe, wiko Xaxeto wanuwihaw ài zanewe a'e xe. Uzekaiw katu zanerehe, xaxeto ài. Wixe Tupàn huwa rupi, zanerekuzaromo. Uze'eg izupe zanerekuzaromo no. ¹⁵ Nuiko kwaw zanepuhareko 'ymar romo. Zanerereko katu a'e. Zanepuhareko katu a'e, ta'e nazanekàg kwaw zane xe. Ywy rehe heko mehe Zurupari ipurapo wer ikatu 'ym ma'e rehe izupe a'e. Nuzapo pixik kwaw ikatu 'ym ma'e a'e. ¹⁶ Tuwe zanekàg nehe. Pekyllze zo nehe. Peze'eg Tupàn pe nehe, ta'e zanepuhareko katu a'e xe. Aze zawaiw katu zanereko haw zanewe nehe, zanepuhareko katu Tupàn a'e nehe, zanepytywà putar a'e nehe no.

5

¹ Zutew wexaexak pitài awa a'e wà, Xaxeto wanuwihaw romo imuigo kar pà a'e wà. A'e tuwihaw a'e, uze'eg Tupàn pe teko wanekuzaromo a'e. Omono ma'e izupe no. Uzuka ma'ea'yr huwa rupi, teko wanemiapo kwer ikatu 'ym ma'e hekuzaromo. ² A'e tuwihaw a'e, awa romo hekon a'e. A'e rupi aze amogwer teko nukwaw katu kwaw ma'e a'e wà, aze uzawy Tupàn hape a'e wà, a'e tuwihaw nuzeweg ahyahy kwaw wanupe a'e. ³ A'e tuwihaw na'ikàg kwaw a'e no, a'e rupi nupuner kwaw ma'ea'yr izuka haw rehe teko wanemiapo kwer ikatu 'ygwer hekuzaromo zutyka'i a'e, te wemiapo kwer hekuzaromo uzuka a'e no.

⁴ — Aiko Xaxeto wanuwihaw romo ihe, ni'i kwaw wazài awa a'e. Tupàn wexaexak amo awa a'e. Xo a'e awa zo wiko wanuwihaw romo. Nezewe Tupàn wexak Àràw kwehe mehe, wanuwihaw romo imuigo kar pà.

⁵ Nezewegatete Zezuz a'e no. — Xaxeto wanuwihaw romo aiko ihe,

ni'i kwaw a'e. Tupàn uze'eg izupe a'e.

— Ereiko hera'yr romo ne.
Kutàri aiko neru romo ihe,
i'i izupe.

⁶ Amo 'ar mehe uze'eg nezewe izupe.

— Ereiko putar heràpuz rehe uzekaiw ma'e romo tuweharupi nehe.

Nerepytu'u pixik kwaw hehe uzekaiw ma'e romo nereko re nehe.

Mekizetek haikwerupi har romo ereiko putar nehe, i'i izupe.

(Mekizetek a'e, Xaxeto kwehe arer romo hekon a'e.)

⁷ Ko ywy rehe wiko mehe uze'eg Zezuz Tupàn pe tuweharupi a'e. — Hepytywà pe nehe, i'i izupe tuweharupi. Uzai'o izupe uze'eg mehe no. Tupàn upuner mo imàno haw wi ipyro haw rehe a'e. Nupyro kwaw. Zezuz uzeapo ikàg 'ym ma'e romo. Weruzar Tupàn ze'eg iko tuweharupi, hemiapo putar haw iapo pà. A'e rupi Tupàn wenu ize'eg mehe. ⁸ Tupàn ta'yr romo hekon. Tu nupyro kwaw wa'yr ma'erahy wi. Upuraraw ma'erahy tetea'u. Nezewe uzemu'e u ze'eg heruzar haw rehe. ⁹ Upuraraw ma'erahy tetea'u. — Uhyk kury, i'i tu izupe. A'e mehe upuner umàno haw rehe, teko wapyro pà tatahu wi. Upyro putar uze'eg heruzar har paw rupi katete wà nehe. Upyta putar ipyr tuweharupi wà nehe. ¹⁰ — Uhyk kury, i'i tu izupe. — Ereiko heràpuz rehe uzekaiw ma'e ikàg wera'u ma'e romo ne kury, Mekizetek haikwerupi har romo kury, i'i izupe.

— *Napekwaw katu kwaw ikatu 'ygwer wi petyrykaw, i'i wanupe*

¹¹ Heta tetea'u ma'e peme uremimume'u ràw ure. Zezuz zanerekuzaromo ima'ereko haw

rehe ze'egaw urumume'u putar peme nehe. Peme imume'u haw zawaiw katu urewe a'e, ta'e mewe katu pezemu'e agwer ma'e rehe pe xe.

¹² Kwehe peiko uzeruzar ma'e romo. Pepuner mo upurumu'e ma'e romo peneko haw rehe. Napeiko kwaw. Màràzàwe tuwen aipo pa. Napekwaw kwaw Tupàn ze'eg zawaiw 'ym ma'e. Amono kar tàri purumu'e ma'e pepyr ihe. ¹³ Kwarera'i u'u uhy ikamy kwer a'e, ta'e nupuner kwaw temi'ujete i'u haw rehe a'e xe. Temi'ujete i'u 'ymar a'e, kwarera'i romo hekon a'e. Pe no, peiko kwarera'i ài pe no. Kwarera'i nu'u kwaw temi'ujete a'e wà. Nezewegatete napezemu'e katu kwaw Tupàn ze'eg rehe. A'e rupi napekwaw kwaw ikatu 'ym ma'e wi petyrykaw. Napekwaw kwaw Tupàn hemiapo putar haw iapo haw. ¹⁴ Awa tua'u ma'e a'e wà, kuzà ihya'u ma'e a'e wà no, u'u temi'ujete a'e wà. Nezewegatete uzeruzar ma'e ikàg ma'e a'e wà no, uzemu'e katu Tupàn ze'eg rehe a'e wà no. Ukwaw katu hemiapo putar haw iapo haw wà. Ukwaw ikatu 'ym ma'e wi utyrykaw rehe wà no. Upytu'u tuwe iapo re wà.

6

¹ A'e rupi pezemu'e katu Tupàn ze'eg rehe nehe. Peiko awa itua'u ma'e ài nehe, kuzà ihya'u ma'e ài nehe. Izypy mehe pezemu'e Zanneruwihawete rehe ze'eg zawaiw 'ym ma'e rehe. Pekwaw katu a'e ze'eg kury. Pezemu'e ze'eg zawaiw katu wera'u ma'e rehe nehe kury. Pezapo e ma'e peiko kury. Tupàn nuzapo kar kwaw a'e ma'e iko ko 'ar rehe a'e kury. Izypy mehe — Pezeruzar Tupàn rehe nehe, uru'e peme. Pezeruzar peiko hehe kury. Nuru'e wi kwaw peme nehe kury. ² — Pezemuzahazahak kar nehe, uru'e peme. Pezemuzahazahak kar, ureze'eg heruzar pà. Nuru'e wi

kwaw peme nehe kury. — Pepokok uzeruzar ma'e wanehe nehe, a'e rupi xo Tupàn zo weruzar putar a'e wà nehe, uru'e peme. Peruzar ureze'eg peiko kury. Nurumume'u wi kwaw peme nehe kury. — Amo 'ar mehe umàno ma'e kwer ukweraw wi putar a'e wà nehe. Ikatu 'ym ma'e iapo arer ukweraw ma'e kwer oho putar tatahu pe wà nehe. Uzeruzar ma'e ukweraw ma'e kwer oho putar Tupàn pyr wà nehe, uru'e ure. Pekwaw katu a'e ma'e kury. Nurumume'u wi kwaw peme nehe kury. ³ Tuwe zazemu'e Tupàn ze'eg zawaiw katu ma'e rehe zane nehe kury. Aze Tupàn uputar nezewe haw nehe, zazemu'e putar ize'eg rehe nehe.

⁴ Aze amo upuir tuwe Tupàn wi a'e wà nehe, nazapuner kwaw wamuzewyr kar haw rehe izupe zane wà nehe. Ukwaw Tupàn a'e wà, ukwaw ize'eg a'e wà no. Tatainy ài hekon Tupàn a'e. A'e teko ukwaw Zezuz ikatu haw a'e wà no. Tupàn ywak rehe har umur Zezuz wanupe a'e. Umur Wekwe Puràg wanupe no. ⁵ Ukwaw tuwe Tupàn ze'eg ikatu haw wà. Amo 'ar mehe Zezuz upureruze'eg putar ko ywy rehe a'e nehe, ukàgaw hexak kar pà purupe a'e nehe. Ywy rehe wiko mehe uzapo purumupytuhegatu kar haw no. A'e teko wexak ikàgaw a'e wà. ⁶ Ko 'ar rehe a'e teko upytu'u hehe uzeruzar ire wà kury. Nazapuner kwaw wamuzewyr kar haw rehe Tupàn pe, ta'e tuweharupi Tupàn ta'yr ywyrà kanetar rehe izuka wi wi har ài wanekon a'e wà xe. Ta'e hehe uze'eg uryw ahyahy ma'e romo wanekon tuweharupi a'e wà no xe.

⁷ Aze àmàn ukyr ywy rehe nehe, ma'e itym pyrer hezuz putar nehe. Itym arer hurywete putar nehe. ⁸ Aze xu itua'u nehe, aze heta tetea'u ka'akyr nehe, upyk putar ma'e itym pyrer nehe. Nà'ikatu kwaw itym arer pe nehe.

Nezewegatete, aze uzeruzar ma'e oho tuwe waiko Tupàn hape rupi wà nehe, upytu'u 'ym pà wà nehe, a'e mehe Tupàn hurywete putar nehe. Aze upytu'u uzeruzar ire wà nehe, na'ikatu kwaw Tupàn pe wà nehe. A'e ko zar umunyk putar tata xu rehe nehe. Nezewegatete Tupàn omono kar putar uzeruzar 'ym ma'e tatahu pe wà nehe. ⁹ Hemyrypar wà. Aze'eg ahyahy nezewe peme ihe, ta'e apuamutar katu ihe xe. Napepytu'u kwaw pezeruzar ire. Pezeruzar wi wi tuweharupi nehe, pepytu'u 'ym pà nehe. Tupàn uzapo putar ikatuaahy ma'e peme a'e nehe, ta'e pepyro putar a'e nehe xe, ta'e napepytu'u kwaw hehe pezeruzar ire nehe xe. ¹⁰ Pema'ereko katu peiko Tupàn pe. Naheharaz kwaw pema'ereko haw wi nehe. Pezamutar katu Tupàn. A'e rupi pepytywàgatu amogwer uzeruzar ma'e peiko pe wà. Naheharaz kwaw pema'ereko haw wi nehe.

¹¹ Xo ko ma'e uruputar ure. Peàro Zezuz izewyr àwàm peiko. Hàro mehe pe pitàitàigatu pezamutar wi wi Tupàn nehe. Pepytywàgatu wi wi hemiruze'eg pe wà nehe no. A'e rupi tur mehe uzapo putar ikatuaahy ma'e peme nehe no. ¹² Peiko zo iranahy ma'e romo nehe. Peiko uzeruzar katu ma'e wazàwe nehe. Zezuz rehe uzeruzar haw rehe ma'erahy ipuraraw mehe wà, nupytu'u kwaw uzeruzar ire wà. A'e rupi Tupàn uzapo putar a'e ikatuaahy ma'e imume'u pyrer a'e nehe, a'e uzeruzar katu ma'e wanupe a'e nehe. Aze peiko wazàwe nehe, uzapo putar wemimume'u kwer peme nehe no.

Tupàn uzapo tuwe wemimume'u kwer a'e nehe

¹³ Kwehe mehe Tupàn umume'u tuwe ma'e wemiapo ràm Àmàrààw pe a'e. — Azeharomoete azapo putar heremimume'u kwer ihe

nehe, i'i izupe. Umume'u tuwe a'e ma'e uwer rehe a'e, ta'e naheta kwaw izuwi ikàg wera'u ma'e a'e xe. ¹⁴ Nezewe uze'eg izupe. — Azapo e putar ikatuaahy ma'e newe ihe nehe, i'i izupe. — Amono putar hekàgaw newe nehe. A'e rupi erepurumuzàmuzàg tetea'u putar nehe. Nezuapyapyr heta tetea'u putar a'e wà nehe, i'i izupe. ¹⁵ Wàrogatu Àmàrààw a'e ma'e Tupàn hemimume'u kwer a'e. A'e rupi Tupàn umur izupe. ¹⁶ Aze awa umume'u tuwe wemiapo ràm a'e nehe, ima'enukwaw amo ikàg wera'u ma'e rehe a'e nehe. Umume'u tuwe a'e wemiapo ràm a'e ikàg ma'e her rehe a'e. Aze awa umume'u tuwe wemiapo ràm Tupàn her rehe nehe, amogwer uzeruzar putar ize'eg rehe a'e wà nehe. — Kwa, nerezapo kwaw nehe, ni'i kwaw amo izupe wà nehe. ¹⁷ Tupàn umume'u wemiapo ràm Àmàrààw pe a'e. — Azapo putar tuwe heremimume'u kwer ihe nehe, i'i izupe. Nazuhaw pixik kwaw ko heze'eg ihe nehe, i'i izupe. Ipurukwaw kar wer wemiapo ràm rehe purupe, a'e rupi umume'u tuwe a'e ma'e uwer rehe. (Ta'e ni amo na'ikàg wera'u kwaw Tupàn wi a'e wà xe.)

¹⁸ Umume'u tuwe a'e. Umume'u uwer rehe. A'e rupi nuzuhaw kwaw nehe. Uzapo putar tuwe nehe. A'e rupi zane tatahu wi ipyro pyrer zane kury, zanerurywete zane kury. Zane kàg tuwe no, ta'e xiàro tuwe hemiapo ràm zane xe, ta'e umume'u tuwe purupe kwehe mehe a'e xe. Zane pyro tuwe tatahu wi. Zaha putar tuwe ipyr nehe. ¹⁹ Xiàpixi ita ipuhuz katu ma'e kyhàhàm pupe zane, kanu rehe zane. Aze zanepurumupyta kar wer kanu rehe yryhu mytepe, xityk a'e ita 'y pupe. A'e rupi ywytu nueraha kwaw kanu a'e. Nezewegatete Zurupari nazanemunyryk kar kwaw Tupàn wi

a'e, ta'e xiàrogatu tuwe Tupàn pyr zaneho àwàm zane xe, ta'e xikwaw tatahu wi zanepyro haw zane xe. Azeharomoete zaha putar ipyr nehe. Xaxeto wanuwihaw a'e, tuweharupi wixe Tupàn pe ze'egaw pupe a'e, pàn rupi a'e. Amogwer nuixe kwaw a'e pe wà. A'e awa oho uze'eg pà Tupàn pe, hemiruze'eg wanekuzaromo. Nezewegatete ywak rehe Zezuz oho Tupàn huwake a'e. Uze'eg iko zanerekuzaromo kury. ²⁰ Oho Zezuz u huwake a'e, zanerenataromo a'e. Xaxeto wanuwihaw ikàg wera'u ma'e romo hekon kury, wiko putar tuwihaw romo tuweharupi nehe no. Mekizetek haikwerupi har romo hekon.

7

Mekizetek a'e, tuwihaw romo hekon kwehe mehe a'e

¹ Kwehe mehe Mekizetek a'e, Xarez tawhu pe har wanuwihaw romo hekon a'e. Uze'eg Tupàn Ikàg Wera'u Ma'e pe tuweharupi, teko wanekuzaromo, uzuka ma'ea'yr wanemiapo kwer ikatu 'ym ma'e hekuzaromo. Amo 'ar mehe Àmàrààw uzàmàtry'ym amo ae tuwihaw oho a'e wà. Àmàrààw hemiai'hu uzuka a'e tuwihaw wanemi'ihu tete'a'u a'e wà. Uzuka a'e tuwihaw wà no. Upyhyk wama'e wanemetarer wà no. Na'e Àmàrààw uzewyr Xarez tawhu kutyr wà kury. Mekizetek uwàxi Àmàrààw oho pe rupi. Uze'eg izupe. — Tuwe Tupàn uzapo ikatu ma'e newe a'e nehe, i'i izupe. ² Na'e Àmàrààw umur uma'e kurer izupe kury, a'e ma'e zauxiapekwer wanuwì ipyhyk pyrer ikurer a'e kury. Aze ¹⁰ temetarer wereko, omono pitài Mekizetek pe. Mekizetek her, — Heruwihaw ikatuahy, i'i zaneze'eg rupi. Xarez tawhu her, — Zeàmàtry'ym 'ymaw wanuwihaw, i'i zaneze'eg rupi. Mekizetek a'e, Xarez tawhu pe

har wanuwihaw romo hekon a'e mehe a'e. A'e rupi uzeàmàtry'ym 'ym ma'e wanuwihaw romo hekon a'e. ³ Ni amo numume'u kwaw Mekizetek tu her a'e wà, ni ihy her a'e wà, ni hàmuzgwer waner a'e wà no. Numume'u kwaw izexak kar awer wà. Numume'u kwaw imàno awer wà no. Tupàn ta'yr ài hekon. Xaxeto romo hekon tuweharupi nehe no.

⁴ Azeharomoete ikàg a'e. Àmàrààw a'e, zaneràmuz ikàg wera'u ma'e a'e, omono wemetarer ikurer izupe a'e, Mekizetek pe a'e. (Upyro a'e ma'e a'e temetarer zauxiapekwer wanuwì, wàmàtry'ym ire.) ⁵ Erewi izuapyapyr a'e wà, Xaxeto a'e wà, omono'og Izaew izuapyapyr wanemetarer ikurer a'e wà, ta'e ze'eg kwehe arer omono'og kar nezewe wanupe a'e xe. Wànàm umur wemetarer ikurer wanupe wà. Àmàrààw izuapyapyr romo wanekon paw rupi katete wà. ⁶ Mekizetek a'e, nuiko kwaw Erewi izuapyapyr romo a'e. Upyhyk hemetarer ikurer Àmàrààw wi, upyhyk ima'e kurer izuwi no. — Tuwe Tupàn uzapo ikatuahy ma'e newe nehe, i'i izupe, ta'e Tupàn umume'u ikatu ma'e wemimono ràm Àmàrààw pe a'e xe. ⁷ Tupàn hemiapo ràm imume'u har a'e, ikàg wera'u uze'eg henu har wi azeharomoete a'e. ⁸ Amogwer xaxeto a'e wà, Tupàn pe temetarer imono'ogar a'e wà, umàno putar a'e wà nehe. Mekizetek a'e, temetarer imono'ogar a'e, wikuwe a'e. Ze'eg imuapyk pyrer umume'u hekuwe haw zaneve. ⁹ Àmàrààw omono uma'e ikurer izupe a'e. (Erewi nuzexak kar kwaw a'e 'ar mehe a'e rihi. A'e rupi wine Àmàrààw hetekwer pupe a'e rihi.) A'e rupi — Erewi a'e no, omono uma'e kurer izupe a'e no, za'e izupe. Ta'e tàmuz Àmàrààw omono izupe xe. ¹⁰ Erewi nuzexak kar kwaw a'e 'ar mehe a'e

rihi. Wine wàmuz hetekwer pupe rihi. Tàmuz wexak Mekizetek a'e, Erewi izexak kar 'ym mehe a'e rihi.

¹¹ Tupàn omono uze'eg kwehe arer Izaew izuapyapyr wanupe a'e. Umuigo kar Erewi izuapyapyr wàpuz rehe uzekaiw ma'e romo a'e wà, Izaew izuapyapyr wapytywà har romo a'e wà. Aze mo Erewi izuapyapyr wama'ereko awer ikatuahy Tupàn pe, a'e mehe mo nuzexak kar iwer mo amo ae xaxeto zanewe. Nuhyk kwaw wama'ereko haw Tupàn pe. A'e rupi uzexak kar amo ae xaxeto a'e. Mekizetek haikweromo har romo hekon a'e. Nuiko kwaw Àràw haikweromo har romo. (Nuiko kwaw Erewi hemimino romo.)
¹² Tupàn umur amo ae tàpuz rehe uzekaiw ma'e kwez zanewe a'e kury. A'e rupi umur kar amo ae ze'eg kwez zanewe no. ¹³ Zanezar Zezuz a'e, amo ae awa hemimino romo hekon a'e. Nuiko kwaw Erewi hemimino romo. ¹⁴ Zuta hemimino romo hekon a'e. Zuta izuapyr nuiko kwaw xaxeto romo a'e wà. Kwehe mehe Moizez uze'eg Erewi izuapyapyr wanupe a'e. — Peiko Xaxeto romo nehe, i'i wanupe. Nuze'eg pixik kwaw nezewe Zuta izuapyapyr wanupe.

— *Ereiko Mekizetek haikwerupi har romo, i'i Tupàn Zezuz pe a'e kury*

¹⁵ Pekwaw wera'u putar heze'eg nehe kury. Amo ae xaxeto uzexak kar wà zanewe ko 'ar rehe kury. Mekizetek haikwerupi har romo hekon a'e. (Zezuz her romo a'e.)
¹⁶ — Ereiko xaxeto romo ne, ni'i kwaw amo izupe wà. Teko nuzapo kar kwaw ma'e izupe wà. Wikuwe putar tuweharupi nehe. A'e rupi nupytu'u pixik kwaw xaxeto romo wiko re nehe. ¹⁷ Nezewe i'i Tupàn ze'eg pape rehe imuapyk pyrer a'e.

— Ereiko putar xaxeto romo tuweharupi nehe, nepytu'u 'ym pà nehe.

Mekizetek haikwerupi har romo ereiko. Izàwenugar romo ereiko.

¹⁸ Ze'eg kwehe arer a'e, nuzawy kwaw takihe haime 'ym ma'e a'e. Teko nomonohok kwaw ma'e takihe haime 'ym ma'e pupe wà. Nezewegatete ze'eg kwehe arer numukàg kwaw Tupàn hemiaiuhu wà. Aze umugeta nupytu'u kwaw ikatu 'ym ma'e iapo re wà. A'e rupi Tupàn uze'eg nezewe zanewe kury. — Peho zo a'e ze'eg kwehe arer rupi nehe kury, i'i zanewe kury. ¹⁹ Ta'e ze'eg kwehe arer Moizez pe imur pyrer a'e xe, numukatu kwaw teko a'e wà xe. Numuawyze kar pixik kwaw teko Tupàn pe wà. A'e rupi Tupàn umume'u ze'eg ipyahu ma'e kury. Xiàro zanemuawyze haw Tupàn pe zane kury, ta'e zaha zaiko ize'eg ipyahu ma'e rupi zane kury xe.

²⁰ — Ereiko putar heràpuz rehe uzekaiw ma'e romo tuweharupi nehe, nerepytu'u kwaw teko wapytywà re nehe, i'i Tupàn a'e, Zaneruwihawete pe a'e. Nuze'eg pixik kwaw nezewe amogwer xaxeto wanupe. ²¹ Tupàn umume'u a'e ma'e izupe. A'e rupi Zaneruwihawete wiko tuwe xaxeto romo a'e, purupytywà har romo a'e. Nezewe i'i ze'eg kwehe arer.

— Zanezar Tupàn umume'u tuwe ma'e kwez Zaneruwihawete pe a'e. Numuzewyr pixik kwaw uze'eg awer nehe.

Ereiko putar xaxeto romo nehe, ereiko putar purupytywà har romo tuweharupi nehe, nepytu'u 'ym pà nehe, i'i Zaneruwihawete pe.

²² Tupàn ze'eg ipyahu ma'e ikatu wera'u ize'eg kwehe arer wi a'e. Tupàn umume'u a'e ze'eg kwehe arer Moizez pe. Na'e Moizez umume'u teko wanupe. Ikatu a'e ze'eg kwehe arer.

Ikatu wera'u ze'eg ipyahu ma'e kury. Xaxeto kwehe arer a'e wà, weruzar kar ze'eg kwehe arer teko wanupe a'e wà. Uze'eg Tupàn pe teko wanekuzaromo tuweharupi wà. Ko 'ar rehe Zanneruwihawete wiko Tupàn huwa rupi zanerekuzaromo kury, ze'eg ipyahu ma'e heruzar kar pà zanewe kury.

²³ Nuiko kwaw amogwer xaxeto wazàwe a'e. Heta tetea'u a'e wà, ta'e umàno a'e wà xe. A'e rupi upytu'u xaxeto romo wiko re wà. ²⁴ Zezuz numàno pixik kwaw nehe. Nupytu'u pixik kwaw xaxeto romo wiko re nehe. — Apytu'u kwez kury, ereiko putar xaxeto romo herekuzar romo nehe kury, ni'i pixik kwaw amo pe nehe. ²⁵ A'e rupi ko 'ar rehe kury, tuweharupi nehe no, upuner teko wapyro haw rehe tatahu wi nehe, aze a'e teko ur Tupàn pe wà nehe, aze a'e teko uzeruzar Zezuz rehe wà nehe. Ta'e Zezuz a'e nehe xe, wikuwe putar tuweharupi a'e nehe xe. Tuweharupi uze'eg iko Tupàn pe u pe. — Pemono kar zo herehe uzeruzar ma'e tatahu pe ne wà nehe, i'i iko izupe. — Ta'e amàno wanekuzaromo ihe xe, i'i iko izupe.

²⁶ Zezuz a'e, xaxeto romo hekon a'e. Azeharomoete ikatuahy zanewe, ta'e uzapo ikatuahy ma'e zanewe xe. Utyryk ikatu 'ym ma'e wi no. Nuzapo pixik kwaw ikatu 'ym ma'e. Naheta pixik kwaw ikatu 'ymaw hehe no. Uzawy tuwe ikatu 'ym ma'e iapo har a'e wà. Nuiko pixik kwaw wazàwe. Tupàn upir Zezuz heraha ywak 'aromo a'e, (uzeake imuigo kar pà a'e). ²⁷ Zezuz nuiko kwaw amogwer xaxeto wazàwe. Nuzuka kwaw Àràpuhàràna'yr Tupàn huwa rupi tuweharupi. Nuzuka kwaw ma'ea'yr teko wanemiapo kwer hekuzaromo. Pitài haw zo omono ma'e izuka pyr Tupàn pe. Uzemono

uzezuka kar pà Àràpuhàràna'yr ài a'e. Pitài haw zo umàno. Numàno wi kwaw nehe.

²⁸ Nezewe i'i Moizez ze'eg kwehe arer a'e. — Àràw izuapyapyr a'e wà, wiko putar xaxeto romo a'e wà nehe, i'i teko wanupe. Àràw izuapyapyr a'e wà, nutyryk kwaw ikatu 'ym ma'e wi tuweharupi a'e wà. A'e rupi ko 'ar rehe kury, Tupàn uze'eg kwez wa'yr pe kury. — Ereiko putar heràpuz rehe uzekaiw ma'e romo tuweharupi nehe, nepytu'u 'ym pà nehe, i'i kwez izupe. Ta'e ta'yr nuzapo pixik kwaw ikatu 'ym ma'e a'e xe.

8

Zezuz wiko tuwe zanepytywà har romo Tupàn huwa rupi a'e

¹ Azeharomoete urumume'u Zezuz heko haw uruiko peme ure kury, xaxeto romo heko haw peme ure kury. Zanepytywà har romo hekon a'e. Wapyk in ywate Tupàn iawyze har rehe. Ikàg tuwe Tupàn zàwegatete kury. ² Xaxeto wanuwihaw ikàg wera'u ma'e romo hekon. Naheta pixik kwaw ikatu 'ymaw a'e pe. Kwehe mehe ywy rehe teko uzapo tàpuzràn a'e wà, Tupàn imuapyk pà nezewe a'e wà. Tupàn wiko oho ipupe a'e. Nuiko kwaw a'e pe ko 'ar rehe kury. Zezuz wiko Tupàn hàpuzuhuete pe kury, hàpuzuhu rehe uzekaiw pà kury. Tupàn uzapo a'e tàpuz ko 'ar rehe har. Awa nuzapo kwaw wà.

³ Xaxeto paw rupi a'e wà, omono ma'e Tupàn pe wà. Uzuka ma'ea'yr huwa rupi wà. A'e rupi zanepytywà har Zezuz a'e no, omono ma'e izupe a'e no. ⁴ Aze mo ywy rehe hekon, nuiko iwer mo xaxeto romo. Ta'e heta amo xaxeto xe a'e wà xe. Omono ma'e Tupàn pe wà, zutew wanàmuzgwer ze'eg rupi wà. ⁵ Zezuz a'e, xaxeto ikàg wera'u ma'e romo hekon a'e. Xaxeto ko ywy rehe har a'e wà, uzeagaw

izàwe wiko pà a'e wà. Wama'ereko haw nuzawy kwaw ima'ereko haw ywate har wà. Nezewegatete Moizez a'e no, uzypyrog Tupàn hàpuz iapo pà a'e no. Iapo 'ym mehe Tupàn uze'eg izupe. — Ywytyr rehe nereko mehe aexak kar ma'e ywate har newe ihe, i'i izupe. Ezapo heràpuz hagapaw nehe, heràpuzete zàwenugar nehe, i'i izupe. A'e rupi Tupàn hàpuz ko ywy rehe har a'e, nuzawy kwaw hàpuz ywate har hagapaw a'e. ⁶ Xaxeto ko ywy rehe har a'e wà, upytywà teko a'e wà. Zezuz upytywà tuwe teko a'e wà. Ta'e weraha uzehe uzeruzar ma'e a'e wà xe, ze'eg ipyahu ma'e rupi a'e wà xe. Ta'e ze'eg ipyahu ma'e ikatu wera'u ze'eg kwehe arer wi a'e xe. Ta'e ze'eg ipyahu ma'e umume'u Tupàn hemiapo rà m ikatu wera'u ma'e zanewe a'e xe. ⁷ Aze mo ze'eg kwehe arer ikatu tuwe a'e, aze mo uhyk tuwe a'e, a'e mehe mo Tupàn numume'u iwer mo ze'eg ipyahu ma'e purupe a'e kury. ⁸ Tupàn wexak wemiaihu wanemiapo kwer ikatu 'ym ma'e a'e. A'e rupi uze'eg nezewe wanupe a'e.

— Uhem putar amo 'ar a'e nehe.

A'e 'ar mehe amume'u putar heze'eg ipyahu ma'e ihe nehe, heremiapo putar haw ihe nehe,

Izaew izuapyapyr wanupe ihe nehe,

Zuta izuapyapyr wanupe ihe nehe, i'i wanupe.

⁹ A'e ze'eg heremimume'u rà m nehe, uzawy putar heze'eg kwehe arer nehe.

Uzawy putar waipy wanupe heremimume'u kwer nehe.

A'e 'ar mehe apyhyk waipy wapo rehe ihe wà,

Ezit ywy wi wapyro pà waneraha pà ihe wà.

Noho kwaw zepe heze'eg rupi wà.

Nuweruzar katu kwaw heze'eg wà.

A'e rupi nazekaiw katu kwaw wanehe ihe, i'i Zanezar.

¹⁰ — Amume'u wi putar amo ae heze'eg Izaew izuapyapyr wanupe ihe nehe kury,

'ar uhem ma'e rà m rehe ihe nehe kury. Akwaw kar putar heze'eg wanupe nehe.

Aze teko umuapyk ze'eg pape rehe nehe, nukàzým kwaw nehe.

Nezewegatete amuapyk putar heze'eg wapy'a pe nehe.

Ipureruzar wer hehe wà nehe.

Naheharaz kwaw izuwi wà nehe.

Aiko putar wazar romo ihe nehe no.

Wiko putar heremiruze'eg romo wà nehe no.

¹¹ — Amu'e putar herapi har Tupàn ze'eg rehe ihe nehe,

ni'i kwaw teko wà nehe, wapi har wanupe wà nehe.

— Amume'u putar Tupàn ze'eg heànàm wanupe nehe,

a'e rupi ukwaw putar Tupàn a'e wà nehe, ni'i kwaw teko wà nehe.

Ta'e hekwaw putar tuwe paw rupi wà nehe xe.

Ikàg wera'u ma'e hekwaw putar wà nehe no.

¹² Apuhareko katu ihe wà nehe.

Nazepyk kwaw wanehe nehe, wanemiapo kwer rehe nehe.

Nahema'enukwaw kwaw wanemiapo kwer ikatu 'ym ma'e rehe nehe,

i'i Tupàn purupe.

¹³ Kwehe nehe Tupàn umume'u uze'eg ipy teko wanupe a'e. Teko noho kwaw a'e ze'eg rupi a'e wà. Na'e umume'u ze'eg ipyahu ma'e wanupe. Nuweruzar kar kwaw uze'eg kwehe arer zanewe kury. Xiruzar ze'eg ipyahu ma'e zaiko kury. Naxiruzar kwaw ze'eg kwehe arer kury. Aze zanekamir izemàner nehe, xityk nehe. Nezewegatete naxiruzar

kwaw ze'eg kwehe arer kury. Ta'e xiriko ze'eg ipyahu ma'e kury xe.

9

Tupàn imuwete haw azeharo-moete har

¹ Nezewe i'i ze'eg kwehe arer a'e. — Pemuwete katu Tupàn ko ze'eg rupi katete nehe, i'i wanupe. — Pezapo tàpuzràn nehe, imuwete katu haw romo nehe, i'i wanupe. ² A'e rupi uzapo tàpuzràn a'e wà. Upupyaikaw tàpuzràn wà. Mokok ipupyaikaw paw. Ipupyaikaw paw ipy uhua'u wera'u inugwer wì a'e. Uhu wera'u ma'e a'e, — Ikatu 'ym ma'e heta 'ymaw her romo a'e. Teko omono tatainy a'e pe wà, omono wyrapew a'e pe wà no, omono typy'ak Tupàn pe imono pyr a'e pe wà no. ³ Ipupyaikaw paw inugwer a'e, heta amo her a'e. — Tupàn henaw, her romo a'e. Ikatu 'ym ma'e heta pixik 'ymaw, her romo a'e. ⁴ Xaxeto a'e wà, umunyk yhyk a'e pe wà, imunykaw rehe wà. Imunykaw a'e, hekuzar katu a'e. Ze'eg kwehe arer hyru a'e pe hin a'e no. Uzapo ita hekuzar katu ma'e or her ma'e tetea'u hyru ipykaw romo wà. Typy'ak ywak wì u'ar ma'e kwer hyru a'e no, a'e pe hin a'e no. — Mana, a'e temi'u her romo waze'eg rupi a'e. Àràw ima'e a'e, ywyrà pokokaw huwer ma'e a'e, a'e pe tuz a'e no. Kwehe mehe Tupàn umuapyk uze'eg ita pew rehe a'e, mokok ita pew rehe a'e. A'e ita a'e pe wanuz a'e wà no, a'e tàpuzràn pupe a'e wà no. ⁵ Mokok Tupàn heko haw pe har hagapaw a'e wà no, wapyk a'e ma'eryru 'aromo a'e wà no. Wapyk a'e pe wà, Tupàn rehe teko wamuma'enukwaw pà wà. Ipuràg eteahy a'e Tupàn heko haw pe har wanagapaw wà. Ipepozaz a'e pe wà, a'e ma'e hyru 'aromo wà. Xaxeto a'e, uzuka ma'ea'yr a'e, teko wanemiapo kwer ikatu

'ym ma'e hekuzaromo a'e. Izuka mehe umupiripirik huwykwer a'e ma'eryru rehe. — Purupuhareko haw, a'e ma'e hyru her romo a'e. Ko 'ar rehe namume'u katu kwaw agwer ma'e peme ihe, ta'e pekwaw katu pe xe.

⁶ Nezewe tàpuz rehe uzekaiw ma'e uma'ereko a'e wà. Tuweharupi wixè tàpuzràn ipupyaikaw paw ipy pupe wà, ma'e iapo pà Tupàn pe wà, ma'e imono pà izupe wà no. ⁷ Wanuwihaw a'e, xo a'e zo wixè ipupyaikaw paw inugwer pupe a'e. Kwarahy nànan wixè ipupe pitài haw. Weraha ma'ea'yr huwykwer uzeupi, Tupàn pe imono pà, wemiapo kwer hekuzaromo, teko wanemiapo kwer hekuzaromo no. Ta'e teko uzapo ikatu 'ym ma'e a'e wà xe. ⁸ Tekwe Puràg zanemu'e iko a'e, agwer ma'e hexak kar pà zanewe a'e. A'e tàpuzràn ipy a'e, a'e pe hin a'e. A'e 'ar mehe teko nupuner kwaw wixè haw rehe ipupyaikaw pyrer inugwer pupe wà, Tupàn henaw pupe wà. ⁹ Nezewegatete ko 'ar rehe teko nupuner kwaw uzemuawyze katu kar haw rehe Tupàn pe wà, ma'ea'yr izuka pà wà. ¹⁰ Ta'e a'e ma'ea'yr a'e wà xe, xo ma'e i'u pyr romo wanekon a'e wà xe. Ze'eg kwehe arer u'u kar ma'e purupe a'e. Xo temi'u rehe uze'eg a'e. Numukatu kwaw zanepy'a. Uhez kar zaneretekwer zanewe no. Numukatu kar kwaw zanepy'a. ¹¹ Zanneruwihawete Zezuz a'e, ur ywy rehe a'e. Xaxeto wanuwihaw ikàg wera'u ma'e romo hekon a'e. Uzapo ikatuahy ma'e iko zanewe. Nuiko kwaw Tupàn hàpuz kwehe arer pupe. Uze'eg iko Tupàn pe zanerekuzaromo kury, amo ae tàpuz me kury. Ikatu wera'u a'e tàpuz. Naheta kwaw ikatu 'ym ma'e a'e pe. Teko nuzapo kwaw a'e tàpuz. Naheta kwaw agwer tàpuz ko ywy rehe. ¹² Amogwer tàpuz rehe uzekaiw ma'e ywy rehe

har a'e wà, weraha Àràpuhàràn huwykwer uzeupi a'e wà, weraha tapi'aka'yr huwykwer uzeupi a'e wà, inugwer ipupyaikaw paw pe a'e wà, Tupàn pe imono pà teko wanemiapo kwer hekuzaromo a'e wà. Zanneruwihawete Zezuz nuzapo kwaw nezewe. Uzemono uzezuka kar pà zauxiapekwer wanupe. Uzakook uwy kwer, tatahu wi zanepyro pà, a'e rupi zaiko putar tuweharupi Tupàn pyr zane nehe. ¹³ Kwehe mehe tuweharupi xaxeto umupiripirik Àràpuhàràn huwykwer teko wanehe wà, tapi'aka'yr hapy pyrer tanimukwer heityityk pà wanehe wà no, wamukatu kar pà Tupàn pe wà, ta'e wanemiapo kwer ikatu 'ym ma'e na'ikatu kwaw Tupàn pe wà xe. ¹⁴ Àràpuhàràn huwykwer umukatu teko Tupàn pe a'e wà. Zanneruwihawete Zezuz huwykwer ikatu wera'u ma'ea'yr huwykwer wi a'e. Zanneruwawuze tuwe Tupàn a'e kury. Tekwe Puràg umur ukàgaw Zezuz pe a'e. A'e rupi uzemono uzezuka kar pà, Tupàn huwa rupi. Tekwe Puràg wiko tuweharupi a'e nehe, ukàzym pixik 'ym pà a'e nehe. Izyppy mehe wikuwe a'e no. Naheta pixik kwaw ikatu 'ymaw Zanneruwihawete Zezuz rehe. Huwykwer hakookaw a'e, umukatu zanepy'a a'e. A'e rupi — Xiapo ma'e nehe, zanneruwawuze kar pà Tupàn pe nehe, naza'e kwaw nehe. Ta'e xikwaw zanepy'a imukatu awer zane xe. Naximukatu kwaw zanepy'a. Umukatu a'e. A'e rupi xiapo putar ikatu ma'e Tupàn wikuwe ma'e imurywete kar pà nehe kury.

Zezuz imàno awer rehe ze'eg ipyahu ma'e

¹⁵ Zanneruwihawete Zezuz a'e, ze'eg ipyahu ma'e izar romo hekon a'e, a'e rupi uze'eg Tupàn pe zanerekuzaromo a'e. A'e rupi Tupàn umur putar ikatu ma'e

zanewe nehe. Zaiko heminozgwer romo zane. — Amono putar ikatu-ahy ma'e hereminoz wanupe nehe, i'i tuwe Tupàn. Umur putar a'e wemimume'u kwer zanewe nehe, ta'e Zezuz umàno zanerekuzaromo a'e xe. A'e rupi Tupàn upyro teko a'e wà, wanemiapo kwer ikatu 'ym ma'e wi a'e wà. Kwehe mehe teko uzapo a'e ikatu 'ym ma'e a'e wà, ze'eg kwehe arer rupi oho mehe a'e wà.

¹⁶ Aze awa umàno etea'i a'e nehe, umume'u putar uma'e hezar pyràm a'e nehe, wànàm wanupe a'e nehe. Umuapyk kar wemimume'u kwer pape rehe nehe. Xo imàno re zo iànàm upyhyk putar ima'e kwer a'e wà nehe.

¹⁷ — Hemàno re pepyhyk putar hema'e nehe, i'i putar wanupe nehe. A'e rupi xo imàno re zo upyhyk putar ima'e kwer wà nehe. ¹⁸ Ze'eg kwehe arer uze'eg nezewe teko wanupe. — Pezuka ma'ea'yr nehe, huwykwer imono pà Tupàn pe nehe, i'i wanupe. Xo ma'ea'yr imàno re Tupàn heharaz wanemiapo kwer ikatu 'ym ma'e wi a'e. Aze mo teko oho ze'eg kwehe arer rupi a'e wà, ma'ea'yr izuka 'ym pà a'e wà, a'e mehe mo Tupàn naheraz iwer mo wanemiapo kwer ikatu 'ym ma'e wi a'e. ¹⁹ Moizez umume'u Tupàn ze'eg paw rupi purupe a'e. Na'e upyhyk tapi'aka'yr huwykwer, upyhyk Àràpuhàràn huwykwer no. Omono 'y inuromo. Umupiripirik teko paw wanehe, ze'eg kwehe arer ipape rehe no. Upyhyk Àràpuhàràn rawer ipiràg ma'e, amo ka'a ruwer inuromo iàpixi pyrer, a'e ma'ea'yr huwykwer pupe imono pà. A'e re umupiripirik teko wanehe imono pà kury, ta'e Tupàn uzapo kar nezewe a'e xe. ²⁰ — Tupàn umur uze'eg kwez peme a'e, heruzar kar pà peme a'e, i'i Moizez teko wanupe. — Amupiripirik ko ma'eruwu

kwer teko penehe ihe kury. A'e rupi Tupàn pepyro penemiapo kwer wì kury, i'i Moizez teko wanupe. ²¹ Nezewegatete Moizez umupiripirik ma'eruwu kwer a'e tàpuzràn rehe no, ma'e ipupe har wanehe no. Teko umuwete katu Tupàn a'e wà, a'e ma'e rehe ma'e huwykwer imupiripirikaw rehe a'e wà. ²² Azeharomoete Moizez umukatu ma'e paw ze'eg kwehe arer rupi, ma'eruwu kwer imupiripirik pà wanehe. Aze ma'e umàno nehe, uwy kwer hakook pà nehe, xo a'e mehe Tupàn umunàn putar teko wanemiapo kwer ikatu 'ym ma'e nehe, wanuwu nehe.

Umàno Zezuz zaneremiapo kwer hekuzaromo a'e, àràpuhàràna'yr zàwe a'e

²³ A'e ma'e tàpuzràn pupe har a'e wà, Tupàn hemiapo putar haw hagapaw zàwenugar a'e wà, ukwaw kar Tupàn hemiapo putar haw purupe a'e wà. Ma'ea'yr huwykwer imupirik pyrer umukatu a'e ma'e Tupàn huwa rupi a'e wà. Numukatu kwaw teko a'e wà. Xo Zaneruwihawete Zezuz izuka haw umukatu teko Tupàn pe a'e wà. Ma'ea'yr huwykwer umukatu zanepyro haw hagapaw a'e, ywy rehe har a'e. Nazanepyro kwaw a'e. ²⁴ Zaneruwihawete Zezuz a'e, nuiko kwaw tàpuzràn pupe a'e, nuiko kwaw teko wanemiapo kwer pupe a'e. Ta'e a'e tàpuzràn a'e xe, nuzawy kwaw Tupàn heko hawete a'e xe. Zaneruwihawete oho ywate, wixe tuwe Tupàn huwa rupi azeharomoete, zanerekuzaromo uze'eg pà izupe. Wiko tuwe a'e pe kury. ²⁵ Tàpuz rehe uzekaiw ma'e wanuwihaw a'e, zutew romo hekon a'e. Wixe tàpuzràn pupe kwarahy nànan, ma'e huwykwer heraha pà a'e pe. Zaneruwihawete nuiko kwaw nezewe. Nuzezuka kar kwaw kwarahy nàn. ²⁶ Aze mo nezewe hekon, a'e mehe mo upuraraw mo ma'erahy kwer tuweharupi,

a'e mehe mo umàno mo tuweharupi, ywy iapo mehe arer we mo te ko 'ar rehe. Nan. Pitài haw uzexak kar. Upaw etea'i teko ko ywy rehe waneko haw a'e wà. Uhem etea'i iahtkaw. Zaneruwihawete uhem kwez xe ko ywy rehe kury, uezuka kar pà teko wanemiapo kwer ikatu 'ym ma'e imunàn pà wanuwu kury. A'e rupi Tupàn nuzepyk kwaw uzeruzar ma'e wanehe a'e nehe. ²⁷ Teko pitàitàigatu umàno putar pitài haw a'e wà nehe. A'e re Tupàn umume'u putar wanemiapo kwer a'e nehe, pitàitàigatu a'e nehe. A'e re uzepyk putar ikatu 'ym ma'e iapo har wanehe nehe. Upyro putar wemiruze'eg wà nehe. ²⁸ Nezewegatete Zaneruwihawete umàno pitài haw a'e, teko tetea'u wanemiapo kwer ikatu 'ym ma'e imunàn pà wanuwu a'e. Uzewyr putar wà amo 'ar mehe nehe. Nur kwaw ikatu 'ym ma'e imunàn pà nehe. Amo teko wàro izewyr àwàm waiko a'e wà. Zezuz ur putar a'e teko wapyro pà tatahu wi a'e wà nehe.

10

¹ Aze ywyrà ikàg a'e nehe, i'àng uzawy wewer a'e ywyrà a'e. Nezewegatete zutew ukwaw ze'eg kwehe arer a'e wà, a'e rupi ukwaw wewer Tupàn hemiapo kwer a'e wà, hemiapo ràm a'e wà no. Ikatu wewer Tupàn pe wà. Kwarahy nànan uzuka ma'ea'yr wà, wemiapo kwer ikatu 'ym ma'e hekuzaromo wà. Ze'eg kwehe arer numukatu kwaw Tupàn hemiruze'eg a'e wà. ² Aze mo a'e ze'eg umukatu a'e Tupàn imuwete har a'e wà, a'e mehe mo – Zanakatu tuwe Tupàn pe zane kury, i'i mo wà. A'e rupi mo upytu'u mo ma'ea'yr izuka re wà no. ³ Nupytu'u kwaw wà. – Zanakatu tuwe Tupàn pe, ni'i kwaw wà. Kwarahy nànan uzuka ma'ea'yr wà. A'e rupi tuweharupi

ima'enukwaw wemiapo kwer ikatu 'ym ma'e rehe wà. ⁴ Ta'e tapi'ak huwykwer hakookaw a'e xe, Àràpuhàràn huwykwer hakookaw a'e xe, nupuner kwaw ikatu 'ym ma'e puruwi imunànw rehe a'e xe.

⁵ A'e rupi ywy rehe ur etea'i mehe Zanneruwihawete uze'eg nezewe Tupàn pe a'e, u pe a'e.

— Ma'ea'yr izuka haw nanemurywete kar kwaw a'e.

Ma'e imur pyrer nanemurywete kar kwaw a'e.

A'e rupi eremuhyk heretekwer rà m kwez ihewe ne.

⁶ Teko umunyk tata ma'ea'yr iwy pe wà, ma'e zuka haw rehe hapu kar pà paw rupi wà.

Nanemurywete kar kwaw nezewe wà.

Uzuka ma'ea'yr wemiapo kwer ikatu 'ym ma'e hekuzaromo wà, neruwa rupi wà, tuweharupi wà.

Nanerurywete kwaw izuka mehe.

⁷ A'e rupi aze'eg kwez newe ihe.

— Aiko xe ihe, Tupàn.

Ezapo ma'e ihewe neremimutar rupi nehe,

neze'eg kwehe arer purupe imur pyrer rupi ne.

Eremume'u ihewe neremiapo rà m kwez ne.

Ezapo kar tuwe nezewe haw nehe, hezuka kar pà teko wanemiapo kwer ikatu 'ym ma'e hekuzaromo nehe, a'e kwez newe,

i'i Zanneruwihawete Tupàn pe kwehe mehe.

⁸ Nezewe uze'eg Zezuz Tupàn pe izypy mehe a'e. — Aze uzuka ma'ea'yr newe wà nehe, aze umur ma'e newe wà nehe, nanerurywete kwaw nehe. Aze umunyk tata ma'ea'yr iwy pe newe wà nehe, hapu kar pà paw rupi wà nehe, ma'e zuka haw rehe wà

nehe, wemiapo kwer ikatu 'ym ma'e hekuzaromo wà nehe, a'e mehe nanerurywete kwaw nehe, i'i izupe. Teko uzapo a'e ma'e paw rupi wà, Tupàn ze'eg kwehe arer heruzar pà wà. Numurywete kar kwaw Tupàn wà, a'e ma'e iapo mehe wà. ⁹ A'e rupi nezewe i'i Zezuz Tupàn pe a'e kury. — Aiko xe ihe Tupàn, azapo putar neremiapo putar haw ihe nehe, i'i izupe. A'e rupi Tupàn umupytu'u kar teko ma'ea'yr izuka re nehe kury, penemiapo kwer ikatu 'ym ma'e hekuzaromo izuka re nehe kury, i'i purupe. Zezuz imàno haw upyta ma'ea'yr paw wamàno haw hekuzaromo a'e kury. Ma'ea'yr zuka haw numunàgatu kwaw ikatu 'ym ma'e. (Upyta Zezuz imàno haw hagapaw romo.) Xo Zezuz izuka haw umunàgatu tuwe ikatu 'ym ma'e puruwi a'e. ¹⁰ Zezuz Zanneruwihawete uzapo Tupàn hemiapo putar haw paw rupi. Uzemono uzuzuka kar pà. Pitài haw umàno. A'e rupi zanemukatu zaneremiapo kwer ikatu 'ym ma'e wi paw rupi katete kury. Numàno wi kwaw nehe, ta'e uhyk imàno haw pitài haw Tupàn pe a'e xe.

¹¹ Zutew wapytywà har a'e wà, Xaxeto a'e wà, tuweharupi u'à m hàpuz me a'e wà, uma'ereko haw iapo pà Tupàn huwa rupi a'e wà. Tuweharupi uzapo wi wi a'e ma'e upytu'u 'ym pà wà. Agwer ma'ea'yr zuka haw numunàn kwaw ikatu 'ym ma'e puruwi a'e. ¹² Zanneruwihawete Zezuz a'e, pitài haw uzezuka kar a'e. Uhyk tuwe Tupàn pe kury. Numumàno kar wi pixik kwaw nehe. Wapyk Zezuz oho huwake kury, iawyze har rehe kury. Wiko tuwihawete romo huwake kury. ¹³ Tupàn uze'eg iko izupe kury. — Amo 'ar mehe neàmàtyry'ymar weruzar putar neze'eg a'e wà nehe, ereiko putar wanuwihaw romo nehe, i'i

iko izupe. ¹⁴ Pitài haw uzezuka kar a'e. Nezewe umukatu ikatu 'ym ma'e wi utyryk ma'e a'e wà. Tuweharupi ikatuahy putar Tupàn pe wà nehe, ikatu 'ym ma'e iapo 'ymar zàwegatete wà nehe.

¹⁵ Tekwe Puràg uze'eg zanewe a'e no, uze'eg imuapyk kar pà pape rehe kwehe mehe a'e no.

¹⁶ — Amume'u putar tuwe ze'eg ipyahu ma'e ihe nehe, heremiruze'eg wanupe ihe nehe, amo 'ar mehe ihe nehe, i'i Zanezar a'e.

— Heremiruze'eg ima'enukwaw putar heze'eg rehe tuweharupi wà nehe.

Hurywete putar heze'eg heruzar pà tuweharupi wà nehe no, i'i Tekwe Puràg zanewe.

¹⁷ Amo ae ma'e umume'u a'e no.

— Nahema'enukwaw pixik kwaw wanemiapo kwer ikatu 'ym ma'e rehe ihe nehe, i'i zanewe no.

¹⁸ Tupàn umunàn zaneremiapo kwer ikatu 'ym ma'e zanewi a'e, a'e rupi naxiuka kwaw ma'ea'yr zane kury, zaneremiapo kwer ikatu 'ym ma'e hekuzaromo zane kury.

Zaha Tupàn huwakea'i zane kury

¹⁹⁻²⁰ Kwehe mehe teko nuixe kwaw inugwer tàpuzràn ipupyaikaw pyrer pupe wà. Xo tàpuz rehe uzekaiw ma'e wanuwihaw wixe a'e pe a'e, Tupàn pe uze'eg pà teko wanekuzaromo a'e. Ko 'ar rehe zapuner zaneze'egaw rehe Tupàn pe zane kury, wyzài 'ar mehe zane kury. Ta'e Zezuz uzezuka kar zanerekuzaromo a'e xe. Izuka awer a'e, nuzawy kwaw Tupàn hàpuz hewàpytymawokaw zanewe a'e. Tupàn pe zaneze'egaw a'e, nuzawy kwaw hàpuz me zaneixe haw a'e. Zapuner wyzài 'ar mehe

ipupe zaneixe haw rehe nehe, huwa rupi nehe.

²¹ Zezuz a'e, a'e xaxeto ài hekon a'e. ²² A'e rupi zapuner Tupàn pe zaneze'egaw rehe wyzài 'ar mehe nehe. Tuwe nazaneremu'em kwaw izupe nehe. Tuwe zazeruzar hehe azeharomoete nehe, izupe zaneze'eg mehe nehe. Tuwe umukatu zanepy'a nehe. A'e rupi zanereharaz putar zaneremiapo kwer ikatu 'ym ma'e wi nehe. Xiputuka zane kamir 'y pupe zane. A'e rupi xigatu. Tuwe Tupàn zane-mukatu nezewegatete nehe no, ikatu 'ym ma'e wi zanemunyryk pà nehe no. ²³ Xiàro Zezuz tur àwàm zaiko zane. Xiàro zanereko àwàm Tupàn heko haw pe no. Tuwe nazapytu'u kwaw hãro re nehe. Ta'e Tupàn umume'u tuwe tur àwàm a'e xe. Umume'u tuwe zaneho àwàm a'e no xe. Azeharomoete ize'eg a'e. Tuwe zazeruzar hehe nehe.

²⁴ A'e rupi, tuwe zazekaiw zanezehezehe nehe, zazepytywàtywà pà nehe. Nezewe mehe zazeamutamutar putar nehe. Xiapo putar ikatuahy ma'e nehe no. ²⁵ Zazemono'og zaiko tuweharupi zane, Tupàn pe zaneze'eg pà zanezegar pà zane. Tuwe nazapytu'u kwaw zanezemono'og ire nehe. Amo uzeruzar ma'e upytu'u uzemono'og ire wà. Na'ikatu kwaw nezewe haw. Pepytu'u zo wazàwe nehe. — Tuwe zazemono'og tuweharupi nehe, peze pezeupepe nehe, ta'e uhem etea'i Zanezar 'ar a'e nehe xe.

²⁶ Aze xikwaw kar Zezuz rehe ze'eg azeharomoete har nehe, amo teko wanupe nehe, aze a'e re a'e teko uzapo wi wi ikatu 'ym ma'e oho iko nehe, a'e mehe naheta kwaw amo ae ma'e izuka pyràm a'e nehe, hemiapo kwer ikatu 'ym ma'e hekuzaromo a'e nehe. ²⁷ Nan. Naheta kwaw amo ae ma'ea'yr izuka pyr a'e wà, naheta kwaw amo ae teko

izuka pyr a'e wà, a'e teko wanupe a'e wà. Naheta kwaw amo ae wapyro har nehe. A'e teko wàro putar ma'e uzeapo ma'e rà m waiko a'e wà nehe. Tupàn umume'u putar wanemiapo kwer a'e nehe. Uzeyk putar wanehe nehe. Tupàn iàmàtyry'yimar ukaz putar tatahu hakuahy ma'e pupe a'e wà nehe. ²⁸ Neze we i'i ze'eg kwehe arer Moizez pe imur pyrer a'e. — Aze amo awa uze'eg zemueteahy Tupàn rehe a'e nehe, aze umuwete tupàn a'ua'u a'e nehe, aze mokoz teko wenu ize'eg zemueteahy haw wà nehe, aze mokoz teko wexak tupàn ua'u imuwete haw wà nehe, aze na'iruz teko wenu wà nehe, a'e mehe, tuwe teko uzuka a'e awa a'e wà nehe, ipuhareko 'ym pà a'e wà nehe, i'i ze'eg kwehe arer. ²⁹ Tupàn Hekwe zanepuhareko a'e. Ta'yr umàno uwy kwer hakook pà zanerekuzaromo a'e, zanemukatu pà ikatu 'ym ma'e wi a'e. A'e rupi Tupàn umume'u tuwe zanepyro haw. Aze awa uze'eg zemueteahy ta'yr rehe nehe, aze uze'eg uryw ahyahy imàno awer rehe nehe, zanepuhareko haw rehe nehe, Tupàn uzeyk wera'u putar tuwe a'e awa rehe nehe. ³⁰ Ta'e neze we uze'eg Tupàn kwehe mehe xe. — Ihe ihe, azeyk putar ikatu 'ym ma'e iapo har wanehe ihe nehe. Amekuzar putar wanemiapo kwer ihe nehe, i'i purupe. — Amume'u putar wanemiapo kwer ihe nehe, i'i purupe. ³¹ Ikatu 'ym ma'e iapo har uzemumikahy putar a'e wà nehe, ta'e Tupàn uzeyk putar wanehe nehe xe. ³² Pema'enukwaw peneko awer kwehe arer rehe. A'e 'ar mehe peinu Zezuz rehe ze'eg puràg. Pezeruzar hehe. A'e re uzeruzar 'ym ma'e upuraraw kar ma'erahy tetea'u peme a'e wà. Napepytu'u kwaw hehe pezeruzar ire. Napezemumikahy kwaw ipuraraw mehe. ³³ Tuweharupi

teko uze'eg zemueteahy penehe wà no. Uzapo ikatu 'ym ma'e peme wà no. Upuraraw kar ma'erahy wanupe wà no, uzeruzar ma'e zutew 'ym wanupe wà no. — Zaha wapyr nehe, ma'erahy ipuraraw pà wainuromo nehe, peze pezeupeupe. Ta'e pekàg pezeruzar haw rehe pe xe. ³⁴ Tuwihaw umunehew kar amo uzeruzar ma'e zemunehew paw pe a'e wà. Peho zemunehew paw pe a'e uzeruzar ma'e wanexak pà no, wapytywà pà no. Tuwihaw upyhyk kar pema'e penàpuz wi wà no. Penurywete heraha mehe. — Tuwe weraha zanema'e zanewi wà nehe, peze pezeupeupe. — Ta'e Tupàn umur ma'e ikatu wera'u ma'e zanewe amo 'ar mehe a'e nehe xe, peze pezeupeupe. — Zaiko putar ipyr tuweharupi nehe, izuwi zaneho pixik 'ym pà nehe, peze pezeupeupe. ³⁵ Pekàg tuwe nehe, hehe pezeruzar ire pepytu'u 'ym pà nehe. Ta'e aze pezeruzar tuwe hehe nehe, pepytu'u 'ym pà nehe, Tupàn uzapo putar ikatuahy ma'e peme a'e nehe. ³⁶ Tupàn umume'u ikatu ma'e peme wemimur rà m a'e. Aze napepytu'u kwaw hehe pezeruzar ire nehe, a'e mehe pezapo wi wi putar hemiapo putar haw nehe. A'e mehe Tupàn umur putar tuwe a'e wemimume'u kwer peme a'e nehe. ³⁷ Ta'e neze we i'i Tupàn ze'eg pape rehe imuapyk pyrer a'e xe.

Na'jàrew kwaw nehe kury.
 Ur ma'e rà m ur putar nehe kury.
 Na'jàrew kwaw tur àwàm nehe.
³⁸ Heremiruze'eg ikatu ma'e iapo har a'e wà nehe,
 Uzeruzar wi wi putar herehe a'e wà nehe.
 Wiko putar tuwe hepyr tuweharupi wà nehe.
 Aze amo upytu'u herehe uzeruzar ire wà nehe,
 Na'ikatu pixik kwaw ihewe wà nehe,

i'i ze'eg kwehe arer.

³⁹ Nazaiko kwaw uzeruzar ire upytu'u ma'e romo zane. Nazaiko kwaw tatahu pe oho ma'e ràm romo. Zazeruzar tuwe hehe. Zane pyro ikatu 'ym ma'e wi a'e, tatahu wi a'e.

11

Kwehe mehe teko tetea'u uzeruzar Tupàn rehe a'e wà

¹ Zazeruzar Zezuz rehe zane. A'e rupi xikwaw tuwe tatahu wi zane pyro àwàm zane. Xikwaw tuwe Tupàn pyr zaneho àwàm. Naxixak kwaw heko haw kury. Xikwaw a'e pe zaneho àwàm.

² Kwehe mehe amogwer teko uzeruzar hehe a'e wà. A'e rupi ikatu Tupàn pe wà.

³ Tupàn uzapo ywy a'e, uzapo ywak a'e no, uze'eg pà a'e. Zazeruzar hehe zane, a'e rupi — Uzapo tuwe a'e, za'e izupe. Zazeruzar iapo awer rehe. Zanezeruzar haw nuzawy kwaw a'e pe zanereko awer zane. Izypy mehe Tupàn nuzapo kwaw amo ma'e amo ae ma'e romo a'e. Nan. Naheta kwaw ma'e izypy mehe. Xo uze'eg rupi zo uzapo ma'e paw a'e. Ma'e 'ym uzeapo ma'e romo. Ta'e naheta kwaw ma'e a'e 'ym mehe a'e xe. Xo Tupàn zo heta izypy mehe a'e.

⁴ Apew uzeruzar Tupàn rehe a'e, a'e rupi uzuka ma'ea'yr Tupàn pe a'e. Tyky'yr Kain a'e, nuweruzar kwaw Tupàn a'e. Nuzuka kwaw ma'ea'yr Tupàn pe. Xo ma'e itym pyrer zo omono izupe. A'e rupi Apew hemimono kwer ikatu wera'u Tupàn pe. Uzeruzar Apew Tupàn rehe, a'e rupi ikatu ma'e iapo har ài hekon huwa rupi, ta'e hemimono kwer ikatu izupe xe. Umàno Apew. Wikuwe ma'e ài hekon zane kury, ta'e xikwaw izeruzar awer zane xe.

⁵ Enok a'e no, uzeruzar tuwe hehe a'e no, a'e rupi numàno

kwaw amogwer wazàwe a'e. Tupàn upir Enok heruwà uzeupe ywak rehe, imumàno kar 'ym pà. Ni amo nuexak kwaw hetekwer a'e re wà. Ta'e Tupàn upir heruwà uzeupe xe. Nezewe i'i Tupàn ze'eg pape rehe imuapyk pyrer. — Enok a'e, ywy rehe wiko mehe Tupàn pyr oho 'ym mehe ikatuahe Tupàn pe a'e, i'i ze'eg kwehe arer. ⁶ Aze teko nuzeruzar kwaw Tupàn rehe a'e wà nehe, nupuner kwaw imurywete kar haw rehe a'e wà nehe. Aze teko heko wer Tupàn hemiruze'eg romo wà nehe, tuwe uzeruzar hehe wà nehe. Tupàn uzapo putar ikatu ma'e teko wanupe nehe, aze a'e teko wekar Tupàn a'e wà nehe. — Tupàn hemuigo kar putar tuwe uze pyr a'e nehe, ta'e azeruzar hehe ihe xe, aze i'i uzeupe wà nehe, aze uzeruzar tuwe hehe wà nehe, a'e mehe oho putar Tupàn pyr wà nehe.

⁷ Uzeruzar Noe hehe a'e no. A'e rupi wenu ize'eg mehe. — Àmànuhu ukyr putar nehe, ywy paw ipyk pà nehe, i'i Tupàn izupe. Noe wenu ize'eg mehe. — Ezapo kanuhu uhua'u ma'e nehe, i'i izupe. Weruzar Noe ize'eg. A'e rupi uze pyro àmànuhu wi, wànàm wapyro pà ywy rehe har wanehe ipykaw wi no. Ywy rehe har na'ikatu pixik kwaw a'e 'ar mehe wà. Noe weruzar Tupàn. Amogwer nuweruzar kwaw wà. A'e rupi Tupàn uzepyk amogwer wanehe. Noe wiko ikatu ma'e iapo har ài Tupàn pe, ta'e uzeruzar ize'eg rehe xe. A'e rupi Tupàn nuzepyk kwaw hehe.

⁸ Amo kwarahy tetea'u upaw a'e wà. Na'e Àmàràaw wikuwe a'e pe. Amo 'ar mehe Tupàn uze'eg oho Àmàràaw pe a'e kury. — Amuàgà'ym amo ywy kwez nehe ihe. Eiko eho a'e ywy rehe nehe, nezuapyapyr waneraha pà neze-upi nehe, i'i Tupàn izupe. Àmàràaw uzeruzar hehe. A'e rupi weruzar

ize'eg. Wezar uiwu, oho àwàm ikwaw 'ym pà. ⁹ Tupàn umume'u ywy izupe. Uzeruzar Àmàrààw ize'eg rehe. Wiko oho a'e ywy rehe. — Nuiko kwaw ko ywy rehe har romo a'e, i'i a'e ywy rehe har izupe a'e wà. Wiko a'e ywy rehe tàpuzràn pupe, wa'yr Izak ipyr, wemimino Zako ipyr. Ta'e Tupàn umume'u a'e ywy Àmàrààw izuapyapyr wanupe a'e no xe, Izak Zako wanupe a'e no xe. ¹⁰ Wiko a'e ywy rehe wà. Wàro amo taw pe oho àwàm wà. — Tupàn ima'enukwaw amo tawhu rehe. Uzapo a'e taw kwez kury. Aha putar a'e taw pe nehe, aiko putar a'e pe amo 'ar mehe nehe. Ni amo nuweityk kwaw a'e taw a'e wà nehe, i'i Àmàrààw.

¹¹ Tua'ute tuwe Àmàrààw. Nupuner kwaw upurumuzàgaw rehe. Uzeruzar Tupàn ze'eg rehe. A'e rupi upuner upurumuzàgaw rehe. Te Xar a'e, Àmàrààw hemireko a'e, ihya'ute tuwe a'e no. Nupuner kwaw umemyr haw rehe no. Imen uzeruzar Tupàn hemimume'u kwer rehe. A'e rupi imemyr kury. ¹² Umàno etea'i Àmàrààw a'e 'ar mehe. Upurumuzàmuzàg a'e. Heta tetea'u izuapyapyr a'e wà. Waneta haw nuzawy kwaw zahytata ywak rehe har waneta haw a'e wà. Waneta haw nuzawy kwaw ywyxig yryhu izywyr har waneta haw wà no.

¹³ Apew a'e, Noe a'e no, Àmàrààw a'e no, umàno a'e wà. Nupytu'u kwaw Tupàn rehe uzeruzar ire umàno 'ym mehe wà. Nuexak kwaw Tupàn hemimume'u kwer wà. Uzeruzar hehe wà. Wazeruzar haw nuzawy kwaw muite wi ma'e hexakaw wà. — Ikatuahy Tupàn hemiapo ràm a'e, i'i izupe wà. — Zaiko amo ae ywy rehe har ài ko ywy rehe zane, i'i uzeupe wà. — Nazaiko kwaw ko ywy rehe har ài zane, i'i wà, ta'e Tupàn heko haw pàràm romo waneko a'e wà xe.

¹⁴ Uze'eg nezewe a'e wà, ta'e iho wer tuwe Tupàn heko haw pe a'e wà xe. — Nazaiko kwaw ko ywy rehe har romo zane. Zaha zanereko haw azeharomoete har pe nehe, i'i uzeupe wà. ¹⁵ Na'ima'enukwaw kwaw weko awer ipy rehe wà. Aze mo iho wer weko awer pe wà, upuner mo uzewyr haw rehe a'e pe wà. ¹⁶ Wàro weko àwàm ikatu wera'u ma'e pe oho àwàm wà. Ywak rehe Tupàn pyr oho àwàm wàro wà. A'e rupi Tupàn na'imaranugar kwaw wanuwì. — Hezar, tuwe i'i ihewe nehe, i'i Tupàn iko wanupe. Ta'e umuàgà'ym taw kwez wanupe kury xe, waneko àwàm kwez wanupe kury xe.

¹⁷⁻¹⁸ Uzeruzar Àmàrààw Tupàn rehe.

— Urupytywà putar ihe nehe, a'e rupi nepurumuzàg putar nehe, i'i Tupàn izupe. Àmàrààw uzeruzar ize'eg rehe. A'e rupi ta'yr kury. Izak ta'yr her romo a'e. — Izak izuapyapyr a'e wà nehe, xo a'e zo wiko putar nezuapyapyr romo heruwa rupi a'e wà nehe, i'i Tupàn izupe. Amo 'ar mehe Tupàn umume'u amo ae ma'e Àmàrààw pe. — Ezuka nera'yr nehe, emunyk tata iwy pe nehe, hapy pà ma'ea'yr ài nehe, heruwa rupi nehe, i'i izupe. Uzemumikahy Àmàrààw ize'eg henu mehe. — Màrààwe tuwen aipo pa, i'i izupe. — Aipo Àmàrààw weruzar putar heze'eg nehe, i'i Tupàn izupe. Weruzar ize'eg. Weraha wa'yr ywytyr rehe, izuka àwàm me. Izuka 'ym mehe we Tupàn uze'eg izupe. — Ezuka zo nehe ty, nepureruzar wer heze'eg rehe ne. Heze'eg rehe nepureruzar wer haw nuzawy kwaw heze'eg heruzar haw ihewe. Azeharomoete nepureruzar wer heze'eg rehe, i'i izupe.

¹⁹ — Azuka putar hera'yr nehe, i'i Àmàrààw a'e 'ar mehe a'e. — Ta'e Tupàn upuner imugweraw

kar haw rehe imàno re a'e xe, i'i izupe. Umàno ma'e kwer ài hekon u pe a'e, ukweraw wi ma'e kwer ài hekon izupe no.

²⁰ Izak uzeruzar Tupàn rehe a'e no. A'e rupi umume'u uma'e paw wa'yr wanupe, Zako Ezau wanupe.

²¹ Zako uzeruzar Tupàn rehe a'e no. A'e rupi umume'u Tupàn hemiapo rà m ikatu ma'e Zuze ta'yr wanupe no, umàno etea'i mehe no. Upu'àm ywyr opokokaw ipyhyk pà, Tupàn imuwete katu pà, ta'e tua'uhez a'e xe.

²² Zuze uzeruzar hehe a'e no. A'e rupi umàno etea'i mehe umume'u wànàm Ezit ywy wi weko awer pe waho àwàm. — Peraha heretekwer umàno ma'e rà m hereko awer pe nehe, itym pà a'e pe nehe, i'i wa'yr pe.

²³ Moizez tu a'e, ihy a'e no, uzeruzar Tupàn rehe a'e wà no. A'e rupi umim wa'yr zauxiapekwer wanuwi wà, izexak kar ire wà. Na'iruz zahy umumaw imim pà wà. Wexak wa'yr ipuràg eteahy haw wà. Nukyze kwaw Ezit ywy rehe har wanuwihaw wi wà. Nuweruzar kwaw wà.

²⁴ Moizez uzemugakwaw Ezit ywy rehe har wanuwihaw Parao her ma'e hàpuz me a'e. Uzeruzar Tupàn rehe. A'e rupi tua'u mehe uhem oho a'e wi. — Naiko kwaw tuwihaw tazyr imemyr romo ihe, i'i uzeupe. ²⁵ — Aze aiko tuwihaw hàpuz me nehe, aiko putar hemetarer katu ma'e romo nehe. Aze aiko Tupàn hemiruze'eg wapyr nehe, ma'e hereko 'ymar romo aiko putar nehe. Naiko kwaw tuwihaw ipyr nehe, ta'e ikatu 'ym ma'e iapo har romo hekon a'e xe. A'e rupi hemuigo kar putar ikatu 'ym ma'e iapo har romo a'e nehe no xe. Tàrityka'i Tupàn uzepyk putar ikatu 'ym ma'e iapo har wanehe nehe. Aiko putar Tupàn hemiruze'eg wapyr nehe, i'i izupe. ²⁶ — Aze mo aiko tuwihaw ipyr, xo ko 'ar rehe

mo aiko hemetarer katu ma'e romo. Aze naiko kwaw ipyr nehe, upuraraw kar putar ma'erahy ihewe nehe, heruwihawete ur ma'e rà m heruzar haw rehe nehe. Ikatu putar nezewe haw ihewe nehe, ta'e nezewe mehe Tupàn umur putar ikatuahy ma'e ihewe amo 'ar mehe nehe xe, i'i Moizez.

²⁷ Ezit ywy rehe har wanuwihaw wikwahy Moizez pe a'e. Moizez uzeruzar Tupàn rehe. A'e rupi nukyze kwaw tuwihaw wi. A'e rupi uhem oho Ezit wi. Nuzewyr pixik kwaw a'e pe. Nuexak kwaw Tupàn, ta'e ni amo teko nuexak kwaw Tupàn a'e wà xe. Hexakar ài hekon a'e. Ta'e uzeruzar hehe a'e xe. Hehe izeruzar awer nuzawy kwaw hexakaw Moizez pe a'e. ²⁸ Uzeruzar Tupàn rehe. A'e rupi nezewe i'i wànàm wanupe. — Ko ywy rehe har wanuwihaw a'e, na'iporomono kar wer kwaw zanerehe xe wi a'e. A'e rupi Tupàn uzepyk putar hehe nehe kury, pyhaw nehe kury. Heko haw pe har ur putar xe a'e nehe. Uzuka putar ta'yripy tàpuz nà nàgatu har paw rupi katete a'e wà nehe. Pemono Àràpuhàràn huwykwer uken iapyr nehe, penàpuz me nehe. A'e mehe nuzuka kwaw pena'yripy wà nehe. Xo Ezit ywy rehe har wana'yripy tàpuz nà nàgatu har umàno putar wà nehe, i'i Moizez wànàm wanupe.

²⁹ Izaew izuapyapyr uzeruzar Tupàn rehe a'e wà, a'e rupi wahaw yryhu piràg a'e wà, ta'e 'y uzepeka wanupe a'e xe. A'e ywy nuzawy kwaw ywy iàkym 'ym ma'e ài a'e 'ar mehe a'e, a'e Tupàn rehe uzeruzar ma'e wanupe a'e. Zauxiapekwer Ezit ywy rehe har uzeagaw zepe u'yahaw pà a'e wà no. 'Y umim zauxiapekwer a'e wà. Umàno paw rupi wà.

³⁰ Izaew izuapyapyr uzeruzar Tupàn rehe wà. A'e rupi umumaw 7 'ar Zeriko tawhu izywy wata pà wà, Tupàn ze'eg heruzar pà wà. A'e

rupi Tupàn weityk pàrirogaw tawhu izywyr har a'e, wemiruze'eg wapytywà pà a'e, ta'e uzeruzar hehe a'e wà xe. ³¹ A'e 'ar mehe mokoz zutew wixe Zeriko tawhu pe a'e wà, a'e pe har waneta haw wakàgaw hexak pà a'e wà. Taw pe har ipuruzuka wer a'e mokoz awa wanehe wà. Amo kuzàwyzài a'e, Ha'aw her ma'e a'e, upytywà a'e mokoz awa a'e wà, wamim pà teko wanuwi a'e wà. Amo ae 'ar mehe zutew a'e wà, uzàmàtry'y'm a'e taw pe har oho a'e wà. Uzuka taw pe har wà, ta'e taw pe har nuweruzar kwaw Tupàn ze'eg a'e wà xe, (ta'e iro Tupàn pe a'e wà xe, ta'e uzapo iaiw ma'e Tupàn huwa rupi a'e wà xe). Nuzuka kwaw Haape wà, ta'e uzeruzar Tupàn rehe a'e xe.

³² Namume'u kwaw amogwer hehe uzeruzar ma'e waneko awer peme ihe nehe, ta'e heta tetea'u a'e wà xe. Uhyk kury. Aze mo nuhyk kwaw, amume'u mo waneko awer peme. Aiko waner wà. Zineàw, Marak, Zàxàw, Zete, Tawi, Xamuew, amogwer Tupàn ze'eg imume'u har wà no. Paw rupi katete uzeruzar Tupàn rehe wà. A'e rupi Tupàn upyro a'e wà, wapytywà pà a'e wà. ³³ Uzeruzar hehe paw rupi wà. A'e rupi aze amo ae ywy rehe har ur wàmàtry'y'm pà wà, a'e uzeruzar ma'e nukyze kwaw wanuwi wà. Umumaw a'e Tupàn heruzar 'ymar wakàgaw wà. Ta'e Tupàn upytywà a'e wà xe. Uzapo ikatu ma'e Tupàn heruzar pà wà. A'e rupi Tupàn omono putar wemimume'u kwer ikatu ma'e wanupe a'e. Amo zawaruhu ipuru'u wer amo Tupàn hemiruze'eg rehe a'e wà. A'e awa uzeruzar Tupàn rehe wà. A'e rupi Tupàn nu'u kar kwaw wemiruze'eg zawaruhu wanupe wà. ³⁴ Amo umuwew tata henyhu ma'e a'e wà, ta'e Tupàn upytywà a'e wà xe, ta'e uzeruzar hehe a'e wà xe. Amo ipuruzuka wer

wanehe takihepuku pupe wà. Tupàn nuzuka kar kwaw wà. A'e Tupàn rehe uzeruzar ma'e a'e wà, nuiko kwaw ikàg ma'e romo a'e wà. Tupàn upytywà wà. A'e rupi ikàg ma'e romo wanekon wà. Ikàg wà, amo ywy rehe har wàmàtry'y'm mehe wà. Uzuka zauxiapekwer amo ae ywy rehe har wà, ta'e a'e zauxiapekwer heixe wer Zutez ywy rehe wà xe. ³⁵ Amo kuzà uzeruzar Tupàn rehe a'e wà no. A'e rupi Tupàn umugweraw kar wamemyr wanupe wà, wamàno re wà. Teko upyhyk amo uzeruzar ma'e a'e wà. — Aze pepytu'u Tupàn rehe pezeruzar ire nehe, pepuner pehemaw rehe zemunehew paw wi nehe, i'i wanupe wà. Aze napepytu'u kwaw pezeruzar ire nehe, apupetek kar putar nehe, apuzuka kar putar nehe, i'i wanupe wà. A'e uzeruzar ma'e nupytu'u kwaw Tupàn rehe uzeruzar ire wà. — Zanamàno re zakweraw wi putar nehe, zanereko àwàm ikatu wera'u ma'e pe zaneho pà nehe, i'i uzeupeupe wà. A'e rupi zauxiapekwer uzuka wà. ³⁶ Teko uze'eg zemuteahy amo rehe wà, upetepetek wà no. Uzàpixixi amo wà no. Umunehew kar amo zemunehew paw pe wà no. ³⁷ Uzapizapi amo ita tetea'u pupe wà no, wazuka pà wà no. Ukixi amo wà no, te upei'ài'ag wanetekwer wà no. Uzuka amo takihepuku pupe wà no. Amo wata waiko Àràpùhàràn pিরer imunehew pà uzehe wà, ta'e naheta kwaw kamir hekuzar katu ma'e wanupe wà xe. Ma'e hereko 'ymar romo wanekon wà. Teko upuraraw kar ma'erahy wanupe wà. Uzapo ikatu 'ym ma'e wanupe wà. ³⁸ — Ma'e heityk pyrer ài wanekon wà, i'i amo uzeruzar 'ym ma'e wà, a'e uzeruzar ma'e wanupe wà. — Ikatu ihewe wà, i'i Tupàn a'e uzeruzar ma'e wanupe. — Ikatu 'ym ma'e, i'i uzeruzar 'ym ma'e wà. — Pekatu

wera'u ihewe, amogwer ywy rehe har wanuwi, i'i Tupàn a'e uzehe uzeruzar ma'e wanupe. Uzàn amo wà, ywyxig heta haw rehe wata pà wà. Oho wywytyr rehe wà no. Itakwaruhu pupe uzapo weko haw wà. Ywykwaruhu pupe uzapo weko haw wà no.³⁹⁻⁴⁰ Azeharomoete ximume'u wanemiapo kwer zanezeupeupe kury. Ta'e uzeruzar Tupàn rehe wà xe. A'e rupi Tupàn upytywà a'e wà no. Tupàn umume'u wemiapo ràm ikatu ma'e a'e, wanupe a'e. A'e teko uzeruzar ize'eg rehe wà. Nuexak kwaw a'e ma'e wà. Tupàn numukatu kwaw a'e teko a'e 'ar mehe wà. — Tuwe rihi, i'i wanupe. — Amo 'ar mehe amukatu putar herehe uzeruzar ma'e paw rupi katete ihe wà nehe, i'i. — A'e 'ar mehe a'e herehe uzeruzar ma'e kwehe arer wiko putar ikatuaHy ma'e romo heruwa rupi a'e wà nehe no, amogwer wainuinuromo a'e wà nehe no. Ta'e nezewe ikatu wera'u ihewe nehe xe, i'i Tupàn a'e, a'e uzeruzar ma'e wanupe a'e.

12

Tupàn zaneru romo hekon a'e

¹ Aze'eg putar peme zanereko haw rehe ihe nehe kury. Heta tetea'u a'e zanerexakar zaneiwyr a'e wà. Uzeruzar tuwe Tupàn rehe wà. Tuwe zazeruzar hehe wazàwegatete nehe no. Aze amo ma'e zanemunyryk kar iko Tupàn wi nehe, xityk a'e ma'e nehe. Aze awa upirapoz oho nehe, aze upyhyk amo nehe, numuhem kar wi kwaw uzewi 'y pupe nehe. Nezewegatete aze teko uzapo ikatu 'ym ma'e tuweharupi wà nehe, zawaiw katu wapytu'u haw wà nehe. Zatyryk agwer ikatu 'ym ma'e wi nehe. Zaiko uzàn ma'e zàwe zane. Aze amo izàn wer nehe, nueraha kwaw ipuhuz katu ma'e uzeupi nehe. Nezewegatete zanepureruzar wer Zezuz rehe zane. A'e rupi, tuwe

zapytu'u ikatu 'ym ma'e iapo re nehe. Ikatu 'ym ma'e iapo mehe nazanezeruzar wer kwaw hehe. Uzàn ma'e izàn wer tuwe a'e. Tuwe zanezeruzar wer tuwe Zezuz rehe nehe.² Ximonokatu zanereha xo Zezuz rehe zo nehe. Nezewegatete zanema'enukwaw katu Zezuz rehe no, ta'e zanepyro a'e xe. — Pezeruzar herehe nehe, i'i Zezuz zanewe izyppy mehe. — Pezeruzar herehe te iaHykaw rehe nehe, i'i zanewe. Zanemuzeruzar kar har ipy romo hekon a'e, iaHykaw rehe har romo hekon a'e no. Naheta kwaw amo. Umàno ywyr kanetar rehe. — Nazemono kwaw hezezuka kar pà ywyr kanetar rehe nehe, ni'i pixik kwaw Tupàn pe. Nan. — Hekweraw ire herurywete putar ihe nehe, i'i izupe. A'e rupi nuzekaiw kwaw teko waze'eg rehe. Imanarugar izuwi wà. Nuzekaiw kwaw wanehe. Uzemono uzezuka kar pà ywyr kanetar rehe. Wapyk in Tupàn henaw iawyze har rehe har rehe kury. Tuwihaw romo hekon ipyr kury.

³ Pema'enukwaw imàno awer rehe nehe, ma'eraHy hemipuraraw kwer rehe nehe no. Teko ikatu 'ym ma'e iapo har na'iakatuwawahy kwaw hehe a'e wà. A'e rupi aze teko na'iakatuwawahy kwaw penehe wà nehe, pezemunikahy zo nehe. Pepytu'u zo hehe pezeruzar ire nehe.⁴ Pemume'u ze'eg puràg peiko purupe. — Pepytu'u ikatu 'ym ma'e iapo re nehe, peze peiko wanupe. A'e rupi na'iakatuwawahy kwaw penehe wà. Napezuka kwaw wà rihi.⁵ Nezewe Tupàn uze'eg wa'yr wanupe a'e, wamukàg kar pà a'e, uze'eg imuapyk kar pà amo pe pape rehe a'e. Aipo peneharaz ize'eg wi pe. Nezewe i'i a'e.

— Hera'yr, aze Zanezar upuraw kar ma'eraHy newe nehe, neremiapo kwer ikatu 'ym

ma'e rehe nehe, nereruze'eg
pà nehe,
ezekaiw katu hehe nehe.

Aze umume'uahy neremiapo kwer
ikatu 'ym ma'e newe nehe,
epytu'u zo hehe nezeruzar ire
nehe.

⁶Ta'e nezewe xe.

Aze Zanezar uzamutar katu
amo nehe, upuraraw kar
putar ma'erahy izupe nehe,
heruze'eg pà nehe.

Aze — Hera'yr, i'i amo pe nehe,
umume'u ahyahy hemiapo
kwer ikatu 'ym ma'e izupe
nehe no.

Upuraraw kar ma'erahy izupe
nehe.

A'e rupi ta'yr upytu'u ikatu 'ym
ma'e iapo re nehe.

⁷Aze kwarer uzapo ikatu 'ym
ma'e nehe, tu uzepyk putar hehe
nehe. Nezewegatete pepuraraw
ma'erahy peiko kury. ⁸Awa
uzepyk wa'yrete rehe a'e, ikatu 'ym
ma'e iapo re imupytu'u kar pà a'e.
Aze kwarer wiko amo awa ta'yr
romo nehe, a'e awa uzepyk putar
a'e kwarer rehe a'e nehe, aze a'e
kwarer uzapo ikatu 'ym ma'e a'e
nehe. (Nezewe mehe a'e kwarer
a'e, awa ikatu ma'e romo hekon
putar a'e nehe, ta'e tu weruze'eg
a'e xe.) Aze kwarer nuiko kwaw
amo awa ta'yrete romo a'e nehe,
a'e awa nuzepyk kwaw hehe
nehe. Nezewegatete aze amo
uzeruzar ma'e uzapo ikatu 'ym
ma'e wà nehe, Tupàn upuraraw
kar putar ma'erahy wanupe nehe.
Aze Tupàn nueruze'eg kwaw a'e
wà, a'e teko nuiko kwaw Tupàn
hemiruze'eg romo a'e wà. ⁹Zaneru
ywy rehe har a'e wà, uzepyk
zanerehe a'e wà, zaneqwarer
mehe a'e wà. Ximuawate katu
zane wà. Nezewegatete tuwe
xiruzar zaneru ywate har zane.
Tuwe zaiko hemiruze'eg romo
nehe no. ¹⁰Zaneru uzepyk
zanerehe wà, zaneqwarer mehe

wà, aze zaneremiapo kwer
na'ikatu kwaw wanupe. Tupàn up-
uraraw kar ma'erahy zanewe a'e,
ta'e ipurumukatu wer zanerehe
a'e xe. Ta'e ipurumuigo kar
wer zanerehe ikatuahy ma'e
romo a'e xe, uzezàwegatete a'e xe.

¹¹Aze amo uzepyk zanerehe, a'e
'ar mehe zazemumikahy zane.
Nazanerurywete kwaw a'e 'ar
mehe. — Azeharomoete a'e
ma'erahy ipuraraw paw ikatu
ihewe a'e, za'e izupe amo ae 'ar
mehe. Ta'e nezewe zanemuigo kar
ikatu wera'u ma'e romo a'e xe. A'e
rupi zaiko puràmàtyry'ym 'ymaw
rehe zane kury.

— *Peho katu Tupàn hape rupi
nehe, i'i wanupe a'e kury*

¹²Aze awa nahuhàg kwaw nehe,
uzemumikahy putar a'e nehe.
Peiko zo nezewe nehe. Pekàg tuwe
pezeruzar haw rehe. Penurywete
nehe. ¹³Aze awa wahaw ka'a
nehe, wata putar pe rupi nehe.
A'e mehe nukàzym kwaw nehe.
Nezewegatete peho katu tuwe
Tupàn hape rupi nehe. A'e rupi
uzeruzar ma'e ikàg 'ym ma'e
ukwaw putar Tupàn ze'eg heruzar
haw a'e wà nehe no. Oho putar
hape rupi wà nehe no.

¹⁴Pereko katu amogwer teko
paw rupi katete pe wà nehe,
wàmàtyry'ym 'ym pà pe wà nehe.
Peiko ikatu 'ym ma'e iapo pixik
'ymar romo nehe. Peiko ikatuahy
ma'e romo Tupàn zàwe nehe.
Aze teko nuiko kwaw ikatuahy
ma'e romo wà nehe, nuexak
kwaw Zanezar wà nehe. ¹⁵Tupàn
upurupuhareko a'e. A'e rupi
upurupyro ikatu 'ym ma'e wi.
Pezewyr zo izuwi nehe. Pezypyrog
wi zo ikatu 'ym ma'e iapo pà nehe.
Aze teko u'u ka'a iaiw ma'e wemi'u
inuromo wà nehe, ima'eahy putar
wà nehe. Nezewegatete aze amo
uzeruzar ma'e uzyppyrog zuapyr
wi ikatu 'ym ma'e iapo pà nehe,
aze ru'u amogwer uzeruzar ma'e

uzapo putar ikatu 'ym ma'e izàwe a'e wà nehe no. ¹⁶ Peiko zo Ezau ài nehe. Tupàn rehe uzekaiw 'ym ma'e romo hekon a'e. Zako tyky'yr romo hekon a'e. A'e rupi tu ipurumume'u wer zepe uma'e rehe paw rupi izupe a'e, ipurumume'u wer zepe uiwy rehe paw rupi izupe a'e no, umàno etea'i mehe a'e. Ezau ume'eg a'e ma'e paw rupi wywyr pe, temi'u pixika'i ma'e hekuzaromo. ¹⁷ A'e re amo ae 'ar mehe uputar zepe a'e ma'e a'e ywy paw rupi a'e. — Emur nema'e neywy ihewe nehe, i'i u pe. — Nan, ereme'eg tuwe nema'e ràmpaw kwez nerywyr pe, a'e rupi nerywyr upyhyk putar hema'e heywy hemàno re a'e nehe, i'i tu izupe. Uzai'o tyky'yr. Nupyhyk kwaw.

¹⁸ Kwehe mehe Tupàn umume'u uze'eg zutew wanupe a'e, ywytyr Xinaz her ma'e rehe a'e. Ukyze izuwi wà. Oho ywytyr huwake wà. Wexak tata ywytyr rehe wà. Ipytun a'e pe. Àmàn uweraweraw a'e pe ywytyr rehe. Ta'e Tupàn wiko a'e pe a'e xe. Napexak kwaw agwer ma'e ko 'ar rehe. ¹⁹ Amo upy uxi'àm a'e. Amo uze'eg ahyahy a'e no. Henu mehe teko uze'eg izupe wà. — Epytu'u neze'eg ire nehe, i'i izupe wà. ²⁰ Ta'e a'e uze'eg ma'e uzapo kar zawaiw katu ma'e wanupe a'e xe. Nezewe i'i a'e ze'eg wanupe a'e. — Aze peneimaw uhem 'àg ywytyr rehe nehe, aze upyrog hehe nehe, pezapizapi ita pupe nehe, izuka pà nehe, i'i Tupàn wanupe. Ukyze zutew a'e ze'eg wi wà. ²¹ Ukyze katu a'e ma'e hexak mehe wà. Moizez uze'eg izupe a'e no. — Aryryryryz teko ihe, ta'e akyze newi ihe xe, i'i izupe.

²² Napeiko kwaw a'e ywytyr huwake har romo. Napekyze kwaw Tupàn ize'eg henu mehe. Peiko putar Xiàw ywytyr rehe nehe, Tupàn heko haw pe har rehe nehe. Tupàn uzapo tawhu

a'e pe a'e. Zeruzarez ywate har taw her romo a'e. Heta tetea'u Tupàn heko haw pe har a'e pe wà no. Peiko putar a'e pe nehe no. ²³ Peiko putar amogwer uzeruzar ma'e kwehe arer wainuromo nehe. Tupàn ta'yr ài wanekon wà. Penyky'yr ài wanekon wà. Hurywete uzemono'og pà Tupàn pyr wà. Tupàn umuapyk waner ywate a'e. Pezur Tupàn pe kury. A'e ae teko wanemiapo kwer paw imume'u har romo hekon a'e. Uzeypyk ikatu 'ym ma'e iapo har wanehe. Upyro ikatu ma'e wà no. Tupàn umukatu tuwe uzeruzar ma'e a'e wà. — Ikatu 'ym ma'e iapo pixik 'ymar ài peiko heruwa rupi kury, i'i Tupàn wanupe. Peiko wainuinuromo kury. ²⁴ Pezur kwez Zezuz pe no. Uzakook uwy kwer zanepyro pà a'e. Pema'enukwaw Apew huwykwer rehe. — Ezeypyk izuka arer rehe nehe, za'e Tupàn pe zane, hehe zanema'enukwaw pà zane. Pema'enukwaw Zezuz huwykwer rehe. — Zanepyro uwy kwer pupe a'e, za'e izupe. Ze'eg ipyahu ma'e izar romo hekon a'e. Umekuzar zaneremiapo kwer ikatu 'ym ma'e a'e, umàno mehe ze'eg ipyahu rupi a'e.

²⁵ Pezekaiw katu Tupàn ze'eg imume'u har wanehe nehe. — Nuruzeapyaka kwaw nerehe nehe, peze zo izupe nehe. Amo teko kwehe arer a'e wà, nuzeeapyaka kwaw Tupàn ze'eg imume'u har ywy rehe har rehe a'e wà. Tupàn uzeypyk wanehe. Ko 'ar rehe Tupàn ywate har uze'eg iko purupe kury. Aze teko nuzekaiw kwaw hehe wà nehe, Tupàn uzepyk putar tuwe wanehe nehe no. ²⁶ Xinaz ywytyr rehe uze'eg mehe umuryryryryz kar Tupàn ywy a'e. — Amuryryryryz kar zuapyr wi putar ywy ihe nehe, ywak ihe nehe no, i'i kwez purupe kury. ²⁷ Umuryryryryz kar putar

wemiapo kwer a'e wà nehe, wamukàzym kar pà a'e wà nehe. Numuryryryz kar kwaw weko haw pe har wà nehe. (Nazakàzym kwaw nehe.)

²⁸ Ximume'u ikatu haw nehe. Ta'e zaiko hemiruze'eg romo zane xe. Ta'e nazanemumaw kwaw a'e nehe xe. Ta'e nazanemukàzym kwaw nehe xe. Tuwe ximume'u ikatu haw nehe. Ta'e upurupuhareko katu a'e xe. Ximuawate katu nehe, hemimutar rupi nehe, izuwi zanekeye pà nehe. Ximute katu nehe, ikàgaw imume'u pà nehe. ²⁹ Ta'e Zanezar Tupàn a'e xe, tata uhua'u ma'e ài hekon a'e xe, ma'e hapu har ài hekon a'e xe. Aze tata uhua'u ma'e wapy ma'e nehe, a'e ma'e ukaz paw putar nehe. Nezewegatete Tupàn uzepyk putar tuwe wemiruze'eg 'ym wanehe nehe.

13

Pemume'u Tupàn ikatu haw izupe nehe, i'i wanupe a'e kury

¹ Peiko penywyr ài pezeupeupe, ta'e pezeruzar Zanneruwihawete rehe pe xe. A'e rupi pezeamutamar katu wi wi nehe. ² Pemuixe katu kar uzeruzar ma'e amo ae taw pe har penàpuz me pe wà nehe. Aze ru'u Tupàn ze'eg imume'u har romo wanekon a'e wà nehe. (Aze ru'u Tupàn heko haw pe har ywy rehe ur ma'e kwer romo wanekon a'e wà nehe.) Kwehe mehe Àmàràaw umuixe kar mokoz awa wàpuz me a'e wà. Nukwaw kwaw waner. Tupàn heko haw pe har awa romo uzeapo ma'e kwer romo wanekon wà. Wixe hàpuz me uzekwaw kar 'ym pà izupe wà.

³ Tuwihaw umunehew kar amo uzeruzar ma'e zemunehew paw pe a'e wà, ta'e a'e tuwihaw na'ikatuwawahy kwaw Zezuz rehe a'e wà xe. Pepytywàgatu a'e zemunehew paw pe har pe wà nehe. Aze ru'u tuwihaw pemunehew putar amo 'ar mehe wà nehe

no. Teko upuraraw kar ma'erahy amo uzeruzar ma'e wanupe a'e wà no, ta'e Zezuz na'ikatu kwaw a'e teko wanupe a'e xe. Pepytywàgatu a'e uzeruzar ma'e pe wà nehe no. Aze ru'u pepuraraw putar ma'erahy nezewegatete amo 'ar mehe nehe no.

⁴ Aze awa hemireko nehe, aze kuzà imen nehe, pemuawate katu wazereko haw nehe. Aze awa hemireko nehe, tuwe noho kwaw amo ae kuzà puhe nehe. Aze kuzà imen nehe, tuwe noho kwaw amo ae awa puhe nehe. Aze awa oho wemireko 'ym puhe nehe, Tupàn uzepyk putar hehe nehe. Aze kuzà oho umen 'ym puhe nehe, Tupàn uzepyk putar hehe nehe. Tupàn uzepyk putar kuzàwyzài wanehe nehe. Tupàn uzepyk putar kuzàwyzài puhe oho ma'e wanehe nehe no.

⁵ Aze ma'e pixika'i ma'e pereko nehe, aze penemetarer pixika'i nehe, penurywete nezewe mehe nehe. — Aze heremetarer tetea'u nehe, xo a'e mehe zo herurywete putar ihe nehe, peze zo nehe. Ta'e nezewe i'i Tupàn a'e xe. — Naha pixik kwaw pewi ihe nehe. Napuir pixik kwaw pewi ihe nehe, i'i zanewe a'e xe. ⁶ A'e rupi, tuwe nazakye kwaw ma'e wi nehe. Tuwe zaze'eg nezewe nehe.

— Zanezar a'e, hepytywà har romo hekon a'e. Nakyze kwaw ma'e wi ihe nehe. Teko nupuner kwaw hemono kar haw rehe tatahu pe wà nehe, tuwe za'e nehe.

⁷ Pema'enukwaw katu peneruze'egar izypy mehe arer wanehe nehe. Umume'u Tupàn ze'eg peme a'e wà. Pema'enukwaw waneko awer rehe nehe, wamàno awer rehe nehe. Peiko wazàwe nehe, pezeruzar Tupàn rehe wazàwegatete nehe no. ⁸ Zezuz Zanezar a'e, ikatuahy kwehe mehe a'e. Ikatuahy ko 'ar rehe

no. Ikatuahy putar tuweharupi nehe no. Nuzawy pixik kwaw nehe. ⁹ Teko umume'u putar amo ae ze'eg wà peme a'e wà nehe, Tupàn ze'eg azeharomoete har imume'u 'ym pà peme a'e wà nehe. Peruzar zo waze'eg nehe. Ipurawy kar wer Tupàn hape rehe peme wà. Pezekaiw zo waze'eg rehe nehe. Tupàn zanepuhareko a'e, a'e rupi umukàg zanepy'a a'e. Ikatuahy nezewe haw zanewe. Ze'eg kwehe arer umuzekwaku kar teko temi'u tetea'u rehe a'e wà. Aze xiruzar wi wi ze'eg kwehe arer nehe, naximukàg kwaw zanepy'a nezewe mehe. Ze'eg kwehe arer heruzar har a'e wà, ma'e tetea'u rehe uzekwaku ma'e romo wanekon a'e wà. Na'ikàg wera'u kwaw uzeruzar haw rehe wà, a'e ma'e rehe uzekwaku re wà.

¹⁰ Xaxeto a'e wà, ze'eg kwehe arer heruzar har a'e wà, uzuka ma'ea'yr a'e wà, teko wanemiapo kwer ikatu 'ym ma'e hekuzaromo a'e wà. Zezuz umàno zaneremiapo kwer imekuzar pà a'e. A'e rupi naxiuka kwaw ma'ea'yr Tupàn huwa rupi kury. Ko 'ar rehe kury, ma'ea'yr zuka haw rehe uzeruzar ma'e a'e wà, nuzeruzar kwaw Zezuz imàno awer rehe a'e wà. A'e rupi nuiko kwaw Zezuz hemiruze'eg romo wà. ¹¹ Xaxeto wanuwihaw a'e, zutew wanuwihaw a'e, uzuka ma'ea'yr a'e. A'e re weraha huwykwer tàpuzuhu ipupyai kaw pyrer inugwer pupe. Omono Tupàn pe teko wanemiapo kwer ikatu 'ym ma'e hekuzaromo. Umunyk tata ma'ea'yr hetekwer iwy pe hany pà katu pe taw huwake. Ta'e Tupàn ze'eg kwehe arer uzapo kar nezewe haw izupe a'e xe. ¹² A'e rupi Zezuz a'e no, umàno multe taw wi a'e no, ywyxig heta haw pe a'e no. A'e rupi umukatu teko a'e wà, wanemiapo kwer ikatu 'ym ma'e wi a'e wà, uwy kwer pupe a'e wà. ¹³ Teko uzuka

Zezuz ywyrà kanetar rehe a'e wà, multe taw wi a'e wà. — Upuruzuka ma'e, i'i mua'u izupe wà. Uze'eg zemueteahy putar zanerehe wà nehe no, ta'e zaiko hemiruze'eg romo zane no xe. Tuwe uze'eg wà nehe. Pepuraraw ma'erahy izàwe nehe. Pamaranugar zo izuwi nehe, wanuwa rupi nehe. ¹⁴ Ta'e naheta kwaw taw zanereko hawete zanewe ko ywy rehe a'e xe, ko 'ar rehe a'e xe. Amo 'ar mehe Tupàn uzapo putar tawhu zanewe a'e nehe, zanereko àwàm romo a'e nehe. Xiàro a'e pe zanereko àwàm zaiko zane. ¹⁵ A'e rupi, tuwe ximume'u Tupàn ikatu haw izupe tuweharupi nehe, ta'e Zezuz umàno zanerekuzaromo a'e xe. Kwehe mehe teko omono ma'ea'yr Tupàn pe wà. Ikatu haw zaneremimume'u rà m a'e no, ikatu Tupàn pe a'e no. Ikatu haw imume'u haw nuzawy kwaw a'e ma'ea'yr imono pyrer a'e. Naximono kwaw ma'ea'yr izupe kury. Ximono zaneze'egatu haw izupe kury. — Uruzeruzar tuwe nerehe ure, za'e izupe kury. ¹⁶ Pezapo ikatuahy ma'e pezeupeupe nehe, pepytu'u 'ym pà nehe. Pezepytywàtywà nehe no, pepytu'u 'ym pà nehe no. Ta'e agwer ma'e iapo haw ikatu Tupàn pe a'e xe. Nuzawy kwaw ma'e imono pyr izupe.

¹⁷ Uzeruzar ma'e waneruze'egar a'e wà, uzekaiw katu penehe a'e wà, peneraha katu pà Tupàn hape rupi a'e wà, upytu'u 'ym pà a'e wà. Peruzar peneruze'egar waze'eg pe wà nehe. Pezekaiw katu waze'eg rehe nehe. Ta'e amo 'ar mehe umume'u putar wemiapo kwer Tupàn pe a'e wà nehe xe. Aze peruzar waze'eg nehe, hurywete putar Tupàn pe uma'ereko mehe wà nehe. Aze naperuzar kwaw nehe, uzemumikahy putar wà nehe. Nezewe mehe napepytywàgatu kwaw a'e wà nehe.

¹⁸ Peze'eg wi wi Tupàn pe ure-

rehe tuweharupi nehe. Azeharomoete nuruzapo kwaw ikatu 'ym ma'e ure. Ta'e urepurapo wer tuwe ikatuahy ma'e rehe tuweharupi ure xe. ¹⁹ Aenz putar ma'e peme ihe nehe kury. Peze'eg tuweharupi Tupàn pe pepyr heho àwàm rehe nehe. — Emur kar neze'eg imume'u har xe urewe tàrityka'i nehe, peze izupe herehe nehe, tuweharupi nehe.

Zaze'eg Tupàn pe nehe

²⁰ Àràpuhàràn wanehe uzekaiw ma'e a'e, uzekaiw katu weimaw wanehe a'e. Nezewegatete Zanezar Zezuz uzekaiw katu zanerehe a'e no, ta'e umàno zanerekuzaromo a'e xe. Tupàn umugweraw kar Zezuz a'e, imàno re a'e. Upyro putar uzehe uzeruzar ma'e paw rupi a'e wà nehe no. Nòho pixik kwaw tatahu pe wà nehe, ta'e Tupàn umume'u waho 'ym àwàm a'e xe, ta'e Zezuz umàno wanekuzaromo a'e xe. ²¹ Tupàn umupytu'u kar teko wazeàmàtyry'ym ire a'e wà. Umurywete kar a'e wà. Tuwe omono ikatu ma'e penemimutar peme paw rupi katete nehe. A'e mehe pepuner hemiapo putar haw iapo haw rehe nehe. Tuwe zanemuigo kar ikatu ma'e romo wemimutar rupi nehe, ta'e Zaneuwihawete Zezuz umàno zanerekuzaromo a'e xe. Tuwe teko umume'u Zaneuwihawete ikàgaw ipuràg eteahy haw tuweharupi wà nehe, upytu'u pixik 'ym pà wà nehe. Azeharomoete.

Umume'u ze'eg iahykaw rehe har a'e kury

²² Amuapyk heze'eg kwez ko pape rehe ihe, pemurywete kar pà ihe. Pepytu'u zo pezeapyaka katu re nehe, imugeta mehe nehe. Ta'e na'ipukua'u kwaw a'e xe. ²³ Akwaw kar putar ma'e peme ihe nehe kury. Tuwihaw umunehew kar zanerywyr Ximot a'e wà, zemunehew paw pe a'e wà, ta'e

umume'u Tupàn ze'eg purupe a'e xe. Umuhem kar zemunehew paw wi a'e wà kury. Aze ur xe ko 'ar rehe nehe, araha putar hezeupi nehe, pepyr heho mehe nehe.

²⁴ Pemono ureze'eg peneruze'egar wanupe nehe, Tupàn hemiruze'eg nààgatu nehe no. Uzeruzar ma'e Itar ywy rehe har omono uze'eg peme a'e wà no.

— Pekatu pa, i'i peme wà.

— Pekatu ma, i'i peme wà.

²⁵ Tuwe Tupàn pepuhareko wi wi a'e nehe, ikatuahy ma'e iapo pà peme a'e nehe. Upaw kwez kury.

XIAK

¹ Ihe Xiak ihe, Tupàn pe uma'ereko ma'e romo aiko ihe. Zezuz Zanneruwihawete Zanezar pe uma'ereko ma'e romo aiko ihe. Amono kar putar ko hepape ihe nehe, Tupàn hemiruze'eg wanupe ihe nehe, ywy nànnàn uhàuhàz ma'e kwer nànnàn ihe nehe.

Xiak uze'eg zanezeruzar haw rehe a'e kury, zaneremigwaw rehe a'e no

² Herywyr wà, hereinyr wà. Aze pepuraraw ma'erahy nehe, wyzài ma'erahy nehe, aze uzeruzar 'ym ma'e uzapo wyzài ikatu 'ym ma'e peme wà nehe, penurywete nehe. ³ Ta'e ma'erahy ipuraraw mehe pekàg wera'u putar pe xe. Pezeruzar wera'u putar pe xe. Aze pepuraraw wyzài ma'erahy nehe, Zezuz rehe pezeruzar ire pepytu'u 'ym pà nehe, pekàg wera'u putar nehe no. Pekwaw nezewe pezemukàg kar haw. ⁴ Pezeruzar wiwi nehe, pepytu'u pixik 'ym pà nehe. Nezewe mehe peiko putar ikatuahy ma'e romo nehe. Peiko putar ikatu 'ym ma'e iapo 'ymar romo nehe. Peiko putar Tupàn hemiapo putar haw paw iapo har romo nehe no. Peiko putar peho Tupàn hemimutar rupi katete nehe no. ⁵ Aze amo pepyur har nukwaw katu kwaw Tupàn hemiapo putar haw nehe, tuwe uze'eg Tupàn pe nehe, ma'e henoz pà izupe nehe. Tupàn ukwaw kar putar izupe nehe. Ta'e nahekyty'ym kwaw a'e xe. Umur tuwe ma'e tetea'u teko wanupe a'e, ta'e upuhareko katu a'e wà xe. A'e rupi ukwaw kar putar wemiapo putar haw wyzài teko wanupe a'e nehe. ⁶ Pezeruzar tuwe hehe nehe, izupe peze'eg mehe nehe. — Aze ru'u Tupàn numur kwaw hereminozgwer ihewe nehe, peze

zo nehe. Nezewe uze'eg ma'e a'e wà, uzeruzar katu 'ym ma'e a'e wà, 'ypenogaw ài wanekon a'e wà. Ywytu weraha 'ypenogaw wemimutar rupi a'e. Ko rupi, kwe rupi no. Xe kutyr, pemutyr no. Nezewegatete uzeruzar wewer ma'e a'e wà no, nukwaw katu kwaw Tupàn hemiapo putar haw iapo haw a'e wà no. ⁷⁻⁸ Agwer teko a'e wà, mokoz iapeku ma'e ài wanekon a'e wà. Mokoz ze'eg imume'u har romo wanekon wà. — Aze ru'u azapo putar Tupàn hemiapo putar haw kutàri nehe, aze ru'u nazapo kwaw nehe, i'i uzeupe wà. Aze agwer teko wenz ma'e Tupàn pe wà nehe, Tupàn numur kwaw wanupe nehe.

Uze'eg hemetarer 'ym ma'e wanehe, hemetarer katu ma'e wanehe no

⁹ Ma'e hereko 'ymar a'e wà, hemetarer 'ym ma'e a'e wà, aze uzeruzar ma'e romo wanekon a'e wà nehe, hemetarer katu ma'e ài wanekon putar Tupàn pe a'e wà nehe. Tupàn umurywete kar agwer teko a'e wà. Agwer teko wiko putar tuwihaw romo ipyr wà nehe. ¹⁰ Uzeruzar ma'e hemetarer katu ma'e a'e wà no, aze wiko hemetarer 'ym ma'e ài wà nehe, tuwe hurywete wà nehe no. Ta'e ukàzym putar wà nehe xe, ka'a kyr iputyr ài wà nehe xe. ¹¹ Kwarahy uhem a'e. Hakuahy. Umuxinig ka'akyr iputyr. Iputyr u'ar izuwi. Ukàzym ipuràg eteahy haw izuwi. Nezewegatete hemetarer katu ma'e ukàzym putar wà nehe no, wemetarer ima'e mehe we wà nehe no.

Tupàn nupuraraw kar kwaw ma'erahy zanewe, nuzapo kar kwaw ikatu 'ym ma'e zanewe

¹² Teko uzapo ikatu 'ym ma'e uzeruzar ma'e wanupe wà. Uzeruzar ma'e upuraraw ma'erahy wà no. Aze nupytu'u kwaw uzeruzar ire wà nehe,

ma'erahy ipuraraw mehe wà nehe, ikatu 'ym ma'e ipuraraw mehe wà nehe, hurrywete putar wà nehe. Aze uzeruzar wiwi oho waiko te iahykaw rehe wà nehe, wiko putar Tupàn pyr tuweharupi wà nehe, tatahu pe oho 'ym pà wà nehe. Ta'e nezewe i'i tuwe Tupàn purupe a'e xe. — Heamutar katu har a'e wà nehe, wiko putar tuweharupi hepyr a'e wà nehe, i'i purupe a'e xe. ¹³ Aze amo ipurapo wer ikatu 'ym ma'e rehe nehe, tuwe nuze'eg kwaw nezewe nehe, — Tupàn uzapo kar kwez ihewe, tuwe ni'i kwaw nehe. Ni amo nupuner kwaw ikatu 'ym ma'e iapo kar haw rehe Tupàn pe a'e wà. Tupàn a'e no, nuzapo kar pixik kwaw ikatu 'ym ma'e purupe a'e no. ¹⁴ Xipyhyk ipira zane, ta'e uzuhez uputaw pina rehe har a'e xe. Nezewegatete teko uzapo ikatu 'ym ma'e a'e wà, ta'e ipurapo wer tuwe hehe a'e wà xe. ¹⁵ Kwarer a'e, uzeapo uhy rie pe a'e. Uzexak a'e re. Nezewegatete teko ipurapo wer ikatu 'ym ma'e rehe a'e wà, upy'a pe a'e wà. A'e rupi amo 'ar mehe uzapo oho wà. A'e kuzà imemyr tua'uhez putar a'e nehe, umàno putar a'e nehe. Nezewegatete ikatu 'ym ma'e iapo har a'e wà nehe no, uzapo a'e ikatu 'ym ma'e a'e wà nehe, tatahu pe oho pà a'e wà nehe.

¹⁶ Herywyr heremiamutar wà. Aze amo uze'eg nezewe peme nehe. — Tupàn uzapo kar ikatu 'ym ma'e ihewe a'e, aze i'i peme nehe, pezeruzar zo ize'eg rehe nehe. Ta'e hemu'em a'e xe. ¹⁷ Tupàn umur ikatu ma'e zanewe a'e. Ikatuahy ma'e paw imur har romo hekon a'e no. Tatainy ywak rehe har paw iapo har romo hekon a'e no. Nuzeapo pixik kwaw amo ae ma'e romo. Tuweharupi uzezàwegatete hekon. Kwarahy wixe oho a'e. A'e mehe ipytun. Tupàn nuiko kwaw nezewe. Tuweharupi ikatu zanewe. ¹⁸ Wemimutar rupi

zaneapo zanemuzexak kar pà a'e. Uze'eg azeharomoete har inuromo a'e. Nezewe zaiko zaneràgypy amogwer ma'e hemiapo kwer ko ywy rehe har wanuwi zane.

Xinu Tupàn ze'eg zane. Tuwe xiruzar nehe

¹⁹ Peruzar ko ze'eg nehe, herywyr heremiamutar wà. Aze amo umume'u Tupàn ze'eg nehe, pezeapyaka katu hehe nehe. Aze napekwaw katu kwaw Tupàn ze'eg nehe, pemume'u zo ize'eg peho tàrityka'i amo pe nehe. Amo wikwahy tàrityka'i wazài ma'e rehe wà. Peiko zo wazàwe nehe. ²⁰ Teko nuzapo kwaw ikatu ma'e wikwahy mehe wà. Nuzapo kwaw Tupàn hemiapo putar haw wà. A'e rupi, peikwahy zo nehe. ²¹ Kwehe mehe pezapo ikatu 'ym ma'e peiko. Pepytu'u a'e ma'e iapo re nehe kury. Pepytu'u ikatu 'ym ma'e iapo re paw rupi katete nehe kury. Peruzar Tupàn nehe. Pezeruzar katu ize'eg rehe nehe, ize'eg pepy'a pe imur pyrer rehe nehe. A'e mehe pepyro putar a'e nehe.

²² — Aze zazeapyaka katu ize'eg rehe nehe, a'e mehe zanepyro putar a'e nehe, peze zo pezeupeupe nehe. Peruzar ize'eg nehe no, hehe pezeapyaka re nehe no. ²³⁻²⁴ Aze awa ume'e uzehe waruwa pupe nehe, aze oho a'e wi nehe, heharaz putar wexakaw wi nehe. Aze amo uzeapyaka katu Tupàn ze'eg rehe nehe, aze nuweruzar kwaw a'e re nehe, wiko a'e awa uzexak ma'e kwer zàwe nehe. ²⁵ Aze teko uzeruzar Tupàn ze'eg ikatuahy ma'e rehe wà nehe, aze uzemu'e hehe wà nehe, Tupàn upyro putar a'e teko a'e wà nehe. Aze a'e teko uzekaiw katu wiwi a'e ze'eg rehe wà nehe, aze weruzar tuwe wà nehe, izuwi heharaz 'ym pà wà nehe, a'e mehe wanemiapo kwer ikatu Tupàn pe wà nehe. Tupàn umurywete kar putar a'e

teko a'e wà nehe, ikatuahy ma'e iapo pà wanupe a'e wà nehe.

²⁶ — Amuwete katu Tupàn teko ihe, aze amo teko i'i uzeupe wà nehe, aze umume'u ze'eg iaiw ma'e tuweharupi wà nehe, aze uze'eg zemueteahy amo wanehe wà nehe, azeharomoete a'e teko numuwete katu kwaw Tupàn a'e wà. Hemu'em waiko uzeupe wà no. ²⁷ Nezewe i'i Tupàn zaneru a'e. — Pezekaiw katu kwarearer tu 'ym ma'e ihy 'ym ma'e wanehe nehe. Pezekaiw katu kuzàtàigwer tu 'ym ma'e ihy 'ym ma'e wanehe nehe no. Pezekaiw katu kuzà imen umàno ma'e kwer wanehe nehe no, ma'erahy ipuraraw mehe nehe, wanemetarer ihyk 'ym mehe nehe, i'i Tupàn zanewe. — Teko ko ywy rehe har a'e wà, Tupàn iàmàtyry'ymar a'e wà, aze ipurapo kar wer ikatu 'ym ma'e rehe peme a'e wà nehe, pezapo zo nehe, peruzar zo waze'eg nehe, i'i zanewe. — Aze peruzar ko heze'eg nehe, hemuawate katu putar pe nezewe azeharomoete nehe, i'i Tupàn zanewe.

2

Pezekaiw katu hemetarer ma'e wanehe nehe. Pezekaiw katu hemetarer 'ym ma'e wanehe nehe no

¹ Herywyr wà. Peiko Zanezar Zezuz Zaneruwihawete rehe uzeruzar ma'e romo pe, Zanezar ikàg ma'e ipuràg eteahy ma'e rehe uzeruzar ma'e romo pe. Aze teko ur pezemono'ogaw pe wà nehe, pezekaiw katu wanehe paw rupi nehe. Aze hemetarer katu ma'e romo wanekon wà nehe, pezekaiw katu wanehe nehe. Aze hemetarer 'ym ma'e romo wanekon wà nehe, pezekaiw katu wanehe nehe no. ²⁻⁴ Aze amo hemetarer katu ma'e ur pezemono'ogaw pe nehe, kwàku'aw har hekuzar katu ma'e imunehew pà nehe, kamir hekuzar katu ma'e imunehew pà nehe, pemuapyk kar tenaw

rehe nehe, aze heta we apykaw nehe. Aze hemetarer 'ym ma'e ur pezemono'ogaw pe nehe, kamir imu'i pyrer imunehew pà nehe, pemuapyk kar tenaw rehe nehe no, aze heta we apykaw nehe. — Eapyk ywy rehe hepy huwake nehe, peze zo izupe nehe. Epu'àm pe pe nehe, peze zo izupe nehe. Aze xo hemetarer katu ma'e zutyka'i pemuapyk kar tenaw ikatu ma'e rehe nehe, a'e mehe napekatu kwaw Tupàn pe. Ta'e pemuawate katu xo teko hemetarer katu ma'e pe wà xe. Ta'e napemuawate katu kwaw teko hemetarer 'ym ma'e pe wà no xe. — Azekaiw katu putar hemetarer katu ma'e wanehe nehe, nazekaiw katu kwaw amogwer wanehe nehe, peze peiko pezeupe. Na'ikatu kwaw nezewe haw Tupàn pe.

⁵ Tupàn wexaexak teko hemetarer 'ym ma'e ko ywy rehe har a'e wà, hemetarer katu ma'e ài wamuigo kar pà wazeruzar haw rehe a'e wà. A'e rupi upyhyk putar upureruze'egaw a'e wà, ta'e umume'u wamutar har wanupe a'e xe. ⁶ Pe no ty wà. Napemuawate kwaw hemetarer 'ym ma'e pe wà. Hemetarer katu ma'e uzapo ikatu 'ym ma'e peme a'e wà, tuwihaw wanuwa rupi peneraha pà a'e wà. Màràzàwe tuwe pemuawate katu hemetarer katu ma'e pe wà. Na'ikatu kwaw peme wà. ⁷ — Zezuz ikatuahy a'e, za'e izupe. Zezuz hemiruze'eg romo peiko pe, i'i Tupàn zanewe. Hemetarer katu ma'e uze'eg zemueteahy Zezuz rehe a'e wà.

⁸ Tupàn umur uze'eg wemiruze'eg wanupe a'e. Aze peruzar a'e ze'eg nehe, pezapo putar ikatuahy ma'e nezewe mehe nehe. Nezewe i'i a'e ze'eg a'e. — Ezeeamutar katu ne. Ezamutar katu nerapi har nehe, nezeamutar katu haw zàwegatete nehe, i'i a'e ze'eg. ⁹ — Ko awa a'e, hemetarer katu ma'e

romo hekon a'e, a'e rupi ikatuahy ihewe a'e, peze peiko. — Kwez awa a'e, hemetarer 'ym ma'e romo hekon a'e, a'e rupi nazekaiw kwaw hehe nehe, peze peiko. Ikatu 'ym ma'e pezapo Tupàn pe nezewe mehe. Ta'e napezamarut katu kwaw hemetarer 'ym ma'e pe wà xe. — Ezamarut katu nerapi har nehe, i'i ze'eg kwehe arer. Ze'eg kwehe arer heruzar 'ymar romo peiko. ¹⁰ Aze peruzar amo ze'eg kwehe arer nehe, aze naperuzar kwaw amo ae ze'eg kwehe arer nehe, ze'eg kwehe arer heruzar 'ymar romo ereiko. — Aiko ze'eg kwehe arer heruzar katu har romo ihe, napepuner kwaw peze haw rehe nehe. Aze napezamarut katu kwaw hemetarer 'ym ma'e pe wà nehe, ze'eg kwehe arer heruzar 'ymar romo peiko putar nehe. ¹¹ — Peho zo penemireko 'ym wapuhe nehe, pemen 'ym wapuhe nehe, i'i Tupàn purupe a'e. — Pepuruzuka zo nehe, i'i a'e mehe no. Aze nereho pixik kwaw neremireko 'ym wapuhe nehe, aze erezuka amo teko nehe, Tupàn ze'eg heruzar 'ymar romo ereiko putar nehe. Ze'eg kwehe arer ihaw par romo ereiko putar nehe. Aze ereruzar ize'eg paw rupi nehe, aze nerezekaiw kwaw hemetarer 'ym ma'e wanehe nehe, ize'eg heruzar 'ymar romo ereiko putar nehe. Ze'eg kwehe arer ihaw par romo ereiko putar nezewe mehe nehe. ¹² Peruzar Tupàn ze'eg peho peiko nehe. Aze peho ize'eg rupi nehe, Tupàn pemukàg putar a'e nehe. A'e mehe napezapo kwaw ikatu 'ym ma'e nehe. Pemukàg putar nehe, a'e mehe — Napekatu kwaw ihewe, ni'i kwaw peme nehe. A'e rupi peze'eg Tupàn hemiruze'eg ikatu ma'e wazàwe nehe. Pezapo ikatu ma'e peho peiko nehe no. ¹³ Amo 'ar mehe Tupàn umume'u putar teko wanemiapo kwer amogwer wanuwa rupi paw rupi nehe. Aze

awa nupurupuhareko kwaw ko 'ar rehe nehe, a'e 'ar mehe Tupàn nupuhareko kwaw a'e awa a'e nehe no. Aze awa upurupuhareko katu ko 'ar rehe nehe, Tupàn upuhareko katu putar a'e awa a'e 'ar mehe nehe no.

Zazeruzar Zezuz rehe. Tuwe xiruzar nehe no

¹⁴ Herywyr wà. — Azeruzar katu Tupàn rehe ihe, aze amo i'i nehe, aze a'e re nuweruzar kwaw Tupàn ze'eg nehe, aze uzapo ikatu 'ym ma'e amogwer wanupe nehe, hemu'em ma'e romo hekon a'e nehe. Nuiko kwaw Tupàn hemiruze'eg azeharomoete har romo. Tupàn nupyro kwaw agwer uzeruzar mua'u ma'e a'e wà nehe, tatahu wi a'e wà nehe. ¹⁵ Aze ru'u heta uzeruzar ma'e hemetarer 'ym ma'e a'e pe wà, penuwake wà. Aze ru'u nuhyk kwaw wakamir wanupe wà. Aze ru'u ima'uhez wà. ¹⁶ Aze ru'u peze'eg nezewe wanupe, a'e ma'e hereko 'ymar wanupe, a'e uzeruzar ma'e wanupe. — A, tuwe Tupàn uzapo ikatu ma'e peme nehe. Aze penuwixàg nehe, tuwe amo umur zepe'aw peme wà nehe. Aze pema'uhez nehe, tuwe amo umur temi'u peme nehe, peze ru'u peiko wanupe. Aze peze'eg peiko nezewe wanupe nehe, temi'u imono 'ym pà wanupe nehe, kamir imono 'ym pà wanupe nehe, napezamarut katu kwaw a'e uzeruzar ma'e pe wà nehe. Napezapo kwaw ikatu ma'e wanupe, a'e rupi napeiko kwaw uzeruzar ma'e azeharomoete har romo. ¹⁷ Nezewe xikwaw Tupàn rehe zanezeruzar haw. Aze teko uzeruzar Tupàn rehe wà nehe, aze nuzapo kwaw ikatu ma'e amogwer wanupe wà nehe, a'e mehe uzeruzar 'ym ma'e ài wanekon wà nehe. Nuiko kwaw uzeruzar ma'e ài wà nehe.

¹⁸ Amo i'i putar a'e nehe. — Azeharomoete azeruzar Tupàn

rehe ihe, i'i putar nehe. Inugwer i'i putar a'e nehe. — Azeruzar Tupàn rehe ihe, azapo ikatuahy ma'e aha teko tuweharupi ihe no, i'i putar a'e nehe. Ihe Xiak amume'u putar ko ma'e peme ihe nehe kury. — Aze amo uzeruzar tuwe Tupàn rehe a'e nehe, a'e mehe uzapo putar ikatuahy ma'e oho iko a'e nehe no. Aze amo uzeruzar Tupàn rehe a'e nehe, aze nuzapo kwaw ikatuahy ma'e oho iko nehe, nuiko kwaw hehe uzeruzar ma'e ài a'e nehe, a'e peme ihe kury. — Nuzawy kwaw hehe uzeruzar 'ym ma'e a'e, a'e peme. ¹⁹ Pezeruzar peiko Tupàn rehe. — Pitài zo Tupàn a'e, peze izupe. Aze naperuzar kwaw nehe, peiko putar Zurupari hemiruze'eg wazàwe nehe. Uzeruzar Tupàn rehe a'e wà. Ukwaw heko haw wà, Nuweruzar kwaw wà. A'e rupi uryryryryz izuwi ukyze pà wà. Ta'e amo 'ar mehe uzepky putar wanehe a'e nehe xe. ²⁰ Ma'e kwaw 'ymar ài peiko. Aze amo uzeruzar Tupàn rehe nehe, aze nuweruzar kwaw nehe, aze nuzapo kwaw ikatu ma'e oho iko nehe, a'e mehe wiko uzeruzar 'ym ma'e ài nehe. Amume'u putar uzeruzar ma'e kwehe arer waneko awer peme ihe nehe kury. A'e rupi peze putar nehe, — Azeharomoete aze amo uzeruzar Tupàn rehe nehe, uzapo putar ikatu ma'e nehe no, peze putar nehe. ²¹ Apuranu penehe. Ma'e zaneipy Àmàrààw uzapo a'e, uzemukatu pà Tupàn pe kwehe mehe a'e. Amume'u putar peme. Weruzar ize'eg. Omono wa'yr Tupàn pe. Uzuka etea'i wa'yr ma'ea'yr ài Tupàn pe imono pyr ài a'e. — Ezuka zo nera'yr nehe ty, i'i Tupàn izupe. — Nekatu ihewe kury, ta'e ereruzar heze'eg ne xe, i'i izupe. ²² Uzeruzar hehe a'e. Weruzar ize'eg a'e no. Uzeruzar ma'e azeharomoete har romo hekon a'e, ta'e weruzar ize'eg a'e no xe. ²³ Tupàn ze'eg

kwehe arer pape rehe imuapyk pyrer umume'u Àmàrààw heko awer. Azeharomoete a'e ze'eg. — Àmàrààw uzeruzar Tupàn rehe a'e. A'e rupi — Nekatu ihewe ne kury, i'i Tupàn izupe, i'i ze'eg kwehe arer. — Hemyrypar romo ereiko kury, i'i tuwe Tupàn Àmàrààw pe. ²⁴ A'e rupi pekaw ko ma'e nehe kury. Teko uzemukatu kar Tupàn pe a'e wà, ikatu ma'e wemiapo kwer rupi a'e wà. Aze uzeruzar hehe wà nehe, a'e mehe ikatu putar Tupàn pe wà nehe, aze weruzar ize'eg wà nehe no. Aze uzeruzar hehe wà nehe, ize'eg heruzar 'ym pà wà nehe, na'ikatu kwaw izupe wà nehe.

²⁵ Nezewegatete Ha'aw heko awer a'e no. Uzemukatu kar Tupàn pe, ta'e uzapo ikatu ma'e hemiruze'eg wanupe xe. Zutew umur kar mokoz awa a'e taw pe wà, Ha'aw heko haw pe wà. — Pexak a'e pe har wakàgaw nehe, i'i wanupe wà. Ha'aw hàpuz me wanon wà. Teko umume'u wanur awer taw pe har wanuwihaw wanupe wà. Taw pe har ipuruzuka wer zepe a'e mokoz zutew wanehe wà. Ha'aw umuixe kar a'e awa wàpuz me wà. Upytywà wà, waho àwàm hexak kar pà wanupe wà. Upytywà taw wi waho mehe wà no. Hemiapo kwer ikatu Tupàn pe. A'e rupi ikatu ma'e romo hekon izupe kury. — Izypy mehe ereiko kuzàwyzài romo ne. Nazepky kwaw nerehe neremiapo kwer hekuzaromo ihe nehe kury, ta'e erezeruzar herehe ne xe, heremiruze'eg wapytywà pà ne xe, i'i Tupàn Ha'aw pe.

²⁶ Aze zanerekwe uhem oho zaneretekwer wi nehe, a'e mehe zamàno putar nehe. Nezewegatete aze naxiapo kwaw ikatu ma'e nehe, nazaiko kwaw uzeruzar ma'e azeharomoete har romo nehe. Umàno ma'e kwer ài zaiko putar nehe.

3

Uze'eg zaneapeku rehe a'e kury

¹ Herywyr wà. Aze uzeruzar ma'e tetea'u heko wer Tupàn ze'eg rehe upurumu'e ma'e romo wà nehe, tuwe rihi. Ta'e xikwaw ko ma'e zane xe. Aze upurumu'e ma'e uzapo ikatu 'ym ma'e a'e nehe, hemimu'e uzapo putar ikatu 'ym ma'e izàwegatete a'e wà nehe no. A'e rupi aze upurumu'e ma'e uzapo ikatu 'ym ma'e a'e nehe, Tupàn uzepyk wera'u putar hehe azeharomoete a'e nehe. (Ta'e uzapo kar wemimu'e wanupe xe.)

² Wyzài 'ar mehe xiawy Tupàn hape zane. Aze mo awa nuzawy pixik iwer uze'eg mehe, a'e mehe mo ikatuahy ma'e romo mo hekon a'e. Iawy 'ymar romo mo hekon. Uzeruze'eg mo azeharomoete. ³ Xipyhyk ma'e kawaru izuru pe har zane, izuru pe imono pà zane. Pixika'i izuru pe har. Uhua'u kawaru. Aze ximono izuru pe nehe, zapuner zaneremiapo putar haw iapo kar pà kawaru pe nehe. A'e rupi zapuner imuata kar haw rehe wyzài taw pe zaneremimutar rupi nehe no.

⁴ Pema'enukwaw kanuhu rehe nehe no. Uhua'u kanuhu. Ywytu ipureraha wer hehe zanewi a'e. Nueraha e kwaw, ta'e xiraha zaneremimutar rupi zane xe, ta'e heta hekwar heruwakaw hehe a'e xe. Xipyhyk heruwakaw. Xiruwak kanuhu ipupe zaneremimutar rupi. ⁵ Nezewegatete zaneapeku zane no. Pixika'i zaneapeku. Uhua'u hemimume'u kwer ikatu 'ym ma'e. Tata pixika'i ma'e a'e, uhàuhàz ka'a uhua'u ma'e hapy pà a'e. Nezewegatete ximume'u temu'emaw uhua'u ma'e zaneapeku pupe zane, teko tetea'u wamuzeàmàtyry'ym kar pà zane. Ximuaiw teko tetea'u waneko haw zaneapeku pupe. ⁶ Zaneapeku umuaiw ma'e tata ài a'e. Ikatu 'ym ma'e tetea'u xiapo

zaneze'eg zemueteahy mehe zane, zaneremu'em mehe zane, amogwer wanemiapo kwer imume'u mua'u mehe zane. Zaneapeku zanezuru pe tuz a'e. Umuhàmuhàz ikatu 'ym ma'e zaneretekwer pupe paw rupi. Tata uhàuhàz a'e, ywyrà hapy pà a'e. Zaneapeku pixika'i a'e no. Zaneze'eg zemueteahy mehe, ikatu 'ym ma'e uhua'u ma'e xiapo. Zanekewarer mehe zaze'eg zemueteahy. Zanetua'u mehe no. Zaneremimume'u kwer uhàuhàz tata ài. ⁷ Zapuner wyzài miar imuzepukwaw kar haw rehe zane. Ximuzepukwaw kar tuwe miar zane wà. Wiràmiri, moz, tezu, ipira. Paw rupi ximuzepukwaw kar zane wà. ⁸ Ni amo teko nupuner kwaw wapeku heruze'egaw rehe a'e wà. Iaiw wera'u zaneapeku. Nazapuner kwaw heruze'egaw rehe. Zaiko mozaiw ài. Heta puruzuka haw moz izuru pe. Nezewegatete zaze'eg zemueteahy amo wanehe, zaneremu'em pà wanupe no. Ximuaiw waneko haw zaneze'eg pupe zaneapeku pupe. ⁹ Zaze'egatu Zaneru Zanezar pe zaneapeku pupe zane. Zaze'eg zemueteahy teko wanehe ipupe no. Tupàn uzapo teko uzezàwe a'e wà. Mâràzàwe tuwe zaze'eg zemueteahy wanehe. ¹⁰ Zaze'egatu Tupàn rehe. Zaze'eg zemueteahy amogwer wanupe. Na'ikatu pixik kwaw nezewe zaneze'egaw. ¹¹ 'Y uhem ytyzuzàmaw wi a'e. Aze 'y iro nehe, iro tuweharupi nehe. Aze ikatu nehe, ikatu tuweharupi nehe no. 'Y ikatu ma'e nuhem kwaw ytyzuzàmaw wi 'y iro ma'e inuromo a'e. ¹² Herywyr wà. Pako 'a kwer a'e, nuzeapo kwaw nàràz romo a'e. Mâg a'e, nuzeapo peke'a romo a'e. Aze heta xa ytyzuzàmaw pupe nehe, na'ikatu kwaw 'y ipupe har nehe. Zaze'egatu Tupàn pe zanezuru pupe zane. Tuwe nazaze'eg zemueteahy kwaw amo rehe nehe.

Aipo peiko tuwe ma'e kwaw par romo

¹³ Peiko ma'e kwaw par romo. Pezapo ikatu ma'e peho peiko nehe. Peiko wera'u zo amo wanuwi nehe. Nezewe mehe pexak kar putar ma'e kwaw par romo peneko haw nehe, purupe nehe. ¹⁴ Aze penewyrowyroahy amo wanehe nehe, aze napepuruamutar wer kwaw amogwer wanehe nehe, aze peputar wama'e nehe, a'e mehe pepurumu'e zo Tupàn ze'eg rehe nehe. — Aiko wera'u Tupàn ze'eg kwaw par romo ihe, amogwer wanuwi ihe, peze zo nehe. Aze peze'eg nezewe nehe, penemu'em putar teko wanupe nezewe Tupàn ze'eg imume'u mehe. Penemu'em zo wanupe nehe. ¹⁵ Agwer teko nukwaw katu kwaw Tupàn ze'eg a'e wà, ta'e Tupàn numu'e kwaw hewyrowyroahy ma'e a'e wà xe, uze'eg rehe a'e wà xe. Tupàn iàmàtry'ymar a'e wà, umume'u mua'u ize'eg a'e wà. Tupàn Hekwe Puräg numume'u kar kwaw wanupe. Tekwe ikatu 'ym ma'e wanuwihaw umume'u kar wanupe a'e. ¹⁶ Aze uzeruzar ma'e hewyrowyroahy uzehezehe wà nehe, aze uputar ma'e paw rupi uzeupe wà nehe, a'e mehe nuzeruze'eg kwaw Tupàn ze'eg rehe wà nehe. Uzapo putar wyzài ikatu 'ym ma'e oho wà nehe. ¹⁷ Aze Tupàn ukwaw kar uze'eg teko wanupe nehe, a'e mehe a'e teko upytu'u ikatu 'ym ma'e iapo re wà nehe. Nuzeàmàtry'ym kwaw wà nehe. Nupuraraw kar kwaw ma'erahy amo wanupe wà nehe. Uzemuryparypar putar wà nehe. Uzapo ikatu ma'e tetea'u wà nehe. Aze ma'e ikatu tuwe nehe, — Ikatuahy, i'i a'e ma'e pe wà nehe. Aze ma'e na'ikatu kwaw nehe, — Na'ikatu kwaw, i'i a'e ma'e pe wà nehe. Aze a'e uzeruzar ma'e uzapo wiwi ikatu 'ym ma'e wà nehe, — Naiko kwaw

ikatu 'ym ma'e iapo har romo, ni'i kwaw uzeupe wà nehe. ¹⁸ Aze amo uzeruzar ma'e umupytu'u kar amo wapuruzukaiw ire a'e wà nehe, ma'e tymar ài hekon putar a'e uzeruzar ma'e a'e nehe. Ma'e tymar a'e, utym ma'eà'yz oko pe a'e. A'e rupi amo 'ar mehe heta putar temi'u izupe nehe. Nezewegatete a'e uzeruzar ma'e a'e no, umupytu'u kar amo teko wapuruzukaiw ire a'e wà no. A'e rupi a'e teko wiko putar Tupàn hemiruze'eg romo a'e wà nehe no.

4

Peiko zo ikatu 'ygwer iapo har romo nehe

¹ Pepytu'u pezeàmàtry'ym ire nehe. Pepytu'u peze'eg ahyahy re pezeupeupe nehe. Ikatu 'ym ma'e iapo mehe penurywete, a'e rupi pepurapo wer wiwi hehe no. A'e rupi a'e peme kury. — Pepytu'u pezeàmàtry'ym ire nehe. ² Peputar zepe ma'e peiko. Napereko kwaw. A'e rupi pepuruzuka wer amo wanehe. Peputar zepe amogwer wama'e pezeupe. Napepuner kwaw zepe ipyhykaw rehe. A'e rupi pezeàmàtry'ym peiko. Peze'eg ahyahy peiko pezeupeupe no. Napereko kwaw penemimutar, ta'e napenoz kwaw a'e ma'e Tupàn pe xe. ³ Penoz ma'e izupe. Numur kwaw peme. Ta'e pezeupe zutyka'i peputar a'e ma'e pe xe. Xo ma'e pemurywete kar har zo penoz peiko izupe. A'e rupi numur kwaw peme. ⁴ Peiko Tupàn wi upuir ma'e romo. Aze peiko Tupàn iàmàtry'ymar wamyrypar romo nehe, napeiko kwaw Tupàn imyrypar romo nehe. Aze amo heko wer Tupàn iàmàtry'ymar wamyrypar romo nehe, uzemuigo kar putar Tupàn iàmàtry'ymar romo nehe no. ⁵ — Tupàn umur kar Wekwe zanepy'a pe a'e. Aze xiruzar Hekwe nehe,

nazanerewyrowyroahy kwaw amo wanehe nehe. Naxiputar kwaw wama'e zanezeupe nehe, i'i ze'eg kwehe arer. Pezekaiw katu a'e ze'eg rehe nehe. ⁶ Tupàn ikàg wera'u a'e. A'e rupi zapuner amo wanehe zanerewyrowyroahy re zanepytu'u haw rehe nehe. Ta'e nezewe i'i Tupàn ze'eg kwehe arer a'e xe. — Akwaw wera'u ma'e amo wanuwi ihe, aze amo teko i'i wà nehe, napytywà kwaw a'e teko ihe wà nehe. — Nahekàg kwaw ihe, xo Tupàn ukwaw ma'e a'e, aze amo i'i wà nehe, apytywà putar ihe wà nehe, i'i ze'eg kwehe arer.

⁷ Peruzar Tupàn nehe, peiko hemiruze'egete romo nehe. Peruzar zo tekwe ikatu 'ym ma'e wanuwihaw nehe. Aze napezekaiw kwaw hehe nehe, uzàn putar pewi nehe. ⁸ Pezamutar katu Tupàn nehe. A'e mehe peamutar katu a'e nehe no. Pepo ipiw mehe pezepuez. Nezewegatete, pezapò ikatu 'ym ma'e peiko ko 'ar rehe. Pepytu'u tuwe nehe, pezepuez taw ài nehe. — Xo ikatuahy ma'e azapo teko ihe, peze mua'u peiko, ikatu 'ym ma'e iapo mehe. Pepytu'u nezewe peze'eg ire nehe. ⁹ Pezemumikahy nehe. Pezai'o penemiapo kwer ikatu 'ym ma'e rehe nehe. Pepytu'u pepuka re nehe, pepytu'u penurywete re nehe, ta'e ikatu 'ym ma'e iapo har romo peiko xe, a'e teko uzeruzar katu 'ym ma'e wanupe. ¹⁰ — Ikatu 'ym ma'e iapo har romo aiko ihe, peze Tupàn pe nehe. A'e mehe — Ikatu 'ym ma'e iapo 'ymar ài peiko putar ihewe nehe, i'i putar peme a'e nehe.

Peze'eg zemueteahy zo pezehezehe nehe

¹¹ Peze'eg zemueteahy zo pezehezehe nehe, herywyr wà. Aze amo uze'eg zemueteahy amo ae uzeruzar ma'e rehe nehe, aze — O, a'e Tupàn hemiruze'eg uzapo ikatu 'ym ma'e tuweharupi a'e, aze

i'i izupe nehe, a'e mehe a'e uze'eg ma'e kwer a'e, ze'eg kwehe arer rehe uze'eg zemueteahy ma'e ài hekon putar a'e nehe no. Aze amo uze'eg zemueteahy Tupàn ze'eg kwehe arer rehe nehe, a'e mehe nuiko kwaw a'e ze'eg heruzar har romo a'e nehe. Hehe uze'eg zemueteahy ma'e romo hekon a'e.

¹² Tupàn a'e zutyka'i umume'u wemiapo putar haw a'e, uze'eg imuapyk kar pà pape rehe a'e. A'e zutyka'i umume'u teko wanemiapo kwer ikatu 'ym ma'e a'e, iapo har wanehe uzepyk pà a'e. A'e zutyka'i upuner teko wapyro haw rehe tatahu wi a'e no. A'e zutyka'i upuner wamono kar haw rehe tatahu pe. Napeiko kwaw penapi har wanemiapo kwer imume'u har romo.

Pemume'u ahyahy zo penemiapo rà m nehe

¹³ Pezeapyaka katu heze'eg rehe nehe. Na'ikatu kwaw nezewe peze'egaw nehe. — Aze ru'u kutàri, aze ru'u pyhewe, ata putar aha amo taw pe ihe nehe. Ama'ereko putar a'e pe nehe, temetarer tetea'u imono'og pà nehe, peze zo nehe. Tuwe rihi. ¹⁴ Naxikwaw pixik kwaw zanereko àwàm pyhewe àrà m zane. Zaiko ywyximorer ài. Ywyximorer uzexak kar e ko rupi a'e. Tàrityka'i ukàzym. ¹⁵ A'e rupi, peze'eg nezewe nehe. — Aze Tupàn uputar nehe, zaiko we putar nehe. Aze uputar nehe, xiapo putar ko ma'e nehe. Aze uputar nehe, xiapo putar kwez ma'e nehe no, peze nehe. ¹⁶ Ko 'ar rehe peze'egaw na'ikatu kwaw Tupàn pe. — Akwaw wera'u Tupàn ze'eg ihe, amogwer wanuwi ihe, peze peiko. Na'ikatu kwaw nezewe peze'egaw izupe. ¹⁷ A'e rupi aze amo teko ukwaw ikatu ma'e iapo haw wà nehe, aze a'e re nuzapo kwaw a'e ma'e wà

nehe, ikatu 'ym ma'e iapo har ài wanekon wà nehe.

5

Uze'eg hemetarer katu ma'e wanupe a'e kury

¹ Pe hemetarer katu ma'e pe ty wà, pezeapyaka katu heze'eg rehe nehe. Pezemumikahy pezai'o pà nehe, ta'e pepuraraw putar ma'erahy nehe xe. ² Penemetarer upaw putar pewi nehe. Pema'e penemi'u ipuga putar nehe no. Ykyzu u'u putar pekamir pewi wà nehe no. ³ Heta tetea'u temetarer tâtà ma'e peme. Penemetarer hepuxipuxi putar nehe. Teko wexak putar hepuxipuxi kwer wà nehe. Pepyhyk temetarer tetea'u pe, hereko 'ymar wanuwi pe, i'i putar peme wà nehe, ta'e wexak putar hepuxipuxi kwer wà nehe xe. Ximunyk tata ka'a kyr rehe zane, hapy pà zane. Nezewegatete Tupàn uzepyk putar penehe a'e nehe, tata ài a'e nehe, ta'e peputar temetarer tetea'u pe xe. ⁴ Napemekuzar kwaw peko pe uma'ereko ma'e pe wà. A'e rupi uze'eg zemueteahy waiko penehe wà kury. Peko pe ma'e 'a kwer ipo'o har wà, uze'eg waiko Tupàn pe wà. — O Tupàn. Urezar upuraraw kar ma'erahy waiko urewe a'e wà. Ezepyk wanehe nehe. Ta'e numur kwaw urema'ereko awer hekuzar urewe a'e wà xe, i'i waiko Tupàn pe wà. ⁵ Pe hemetarer katu ma'e pe. Ko ywy rehe peneko mehe pereko ikatuahy ma'e tetea'u. Pe'u temi'u hekuzar katu ma'e tetea'u. Teko uzuka tapi'ak ikyra katu ma'e a'e wà. Peiko tapi'ak ikyra katu ma'e izuka pyràm ài pe. Tupàn uzepyk putar penehe nehe. ⁶ Pemume'u mua'u amo wanemiapo kwer ikatu 'ym ma'e, wazuka kar pà tuwihaw wanupe. Nuzapo kwaw a'e ikatu 'ym ma'e a'e wà. Nuzapo kwaw

ikatu 'ym ma'e peme wà. Pezuka kar e pe wà.

Peàro Zanezar tur àwàm nehe. Peze'eg izupe nehe

⁷ Herywyr wà. Peàro tuwe Zanezar tur àwàm nehe. Pepytu'u zo hàro re nehe, aze iàrew nehe. Ma'etymar utym ma'eà'yz oho a'e. Wàro àmàn ikyr àwàm. A'e re wàrogatu i'a àwàm no. ⁸ Pe no ty wà, peàro Zanezar 'ar nehe ty wà. Peàrogatu tuwe nehe, pepytu'u 'ym pà nehe. Ta'e Zanezar tur àwàm na'iàrew kwaw a'e xe.

⁹ Herywyr wà. Peze'eg ahyahy zo pezeupeupe nehe. Pemume'u zo penemiapo kwer ikatu 'ym ma'e pezeupeupe nehe. A'e mehe Tupàn numume'u kwaw penemiapo kwer a'e nehe no. Nuzepyk kwaw penehe a'e nehe no. ¹⁰ Herywyr wà. Pema'enukwaw Tupàn ze'eg imume'u har kwehe arer waze'eg rehe. Uze'eg teko wanupe, ta'e Zanezar umuze'eg kar a'e xe. Upuraraw ma'erahy wà. Nupytu'u kwaw Tupàn ze'eg imume'u re wà, ma'erahy ipuraraw mehe wà. ¹¹ — Hurywete ma'e, za'e wanupe, ta'e nupytu'u kwaw uzeruzar ire wà xe, ma'erahy ipuraraw mehe wà xe. Pema'enukwaw a'e awa kwehe mehe wiko ma'e rehe pe, a'e awa Zo her ma'e rehe pe. Ikàg a'e no. Nupytu'u kwaw uzeruzar ire ma'erahy tetea'u ipuraraw mehe a'e. Pekwaw ikàg awer. Iahykaw rehe Tupàn uzapo ikatuahy ma'e tetea'u izupe, ta'e nupytu'u kwaw uzeruzar ire ma'erahy ipuraraw mehe a'e xe. Ta'e Zanezar upurupuhareko katu a'e xe. Na'izepyk wer kwaw purehe a'e.

¹² Herywyr wà. Amo ae ma'e azapo kar putar peme ihe nehe kury. Pemume'u ahyahy zo wyzài penemiapo ràm nehe. — Tuwe Tupàn uzepyk herehe nehe, aze nazapo kwaw a'e ma'e ihe nehe, peze zo nehe. — Amume'u ahyahy

ko ma'e newe Tupàn huwa rupi ihe, peze zo amo pe nehe. — Ywak rehe har huwa rupi amume'u ko ma'e newe, peze zo amo pe nehe. — Aze heremu'em teko, a'e mehe, tuwe uzepyk herehe nehe, peze zo nehe. — Azapo putar ihe nehe, peze nehe, aze pepurapo wer a'e ma'e rehe nehe. — Nazapo kwaw ihe nehe, peze nehe, aze napepurapo wer kwaw a'e ma'e rehe nehe. Xo ze'eg azeharomoete har pemume'u pezeupeupe nehe. Pezapo penemimume'u kwer nehe. Aze pezapo nezewe nehe, Tupàn nuzepyk kwaw penehe nehe.

¹³ Aze amo pepyr har upuraraw ma'erahy iko nehe, tuwe uze'eg Tupàn pe nehe. Aze amo hurywete nehe, tuwe uzegar Tupàn pe nehe, ikatu haw imume'u pà izupe nehe. ¹⁴ Aze amo ima'eahy nehe, tuwe uzeruzar ma'e waneruze'egar uzemono'og oho hàpuz me wà nehe, ma'e kawer imono pà hehe wà nehe. — Tuwe Tupàn nemukatu nehe, i'i putar izupe wà nehe. ¹⁵ Aze uze'eg Tupàn pe wà nehe, aze wenzoz imukatu àwàm izupe wà nehe, aze uzeruzar tuwe hehe wà nehe, a'e mehe a'e ima'eahy ma'e ikatu putar a'e nehe. Zanezar umuhàg wi putar a'e ima'eahy ma'e a'e nehe. Umunàn putar hemiapo kwer ikatu 'ym ma'e izuwi nehe no.

¹⁶ Aze amo uzeruzar ma'e uzapo ikatu 'ym ma'e nehe, tuwe umume'u a'e wemiapo kwer amogwer uzeruzar ma'e wanupe nehe. Peze'eg Tupàn pe nehe. — Emukatu nerehe uzeruzar ma'e ne wà nehe, peze izupe nehe. A'e mehe, umukatu ima'eahy ma'e a'e wà nehe. Aze amo ikatuahy ma'e romo hekon nehe, aze utyryk ikatu 'ym ma'e wi nehe, Tupàn wenu katu putar heminozgwer a'e nehe. Uzapo putar heminozgwer izupe nehe. Umur putar heminozgwer

izupe nehe. ¹⁷ Eri a'e, Tupàn ze'eg imume'u har kwehe arer romo hekon a'e. Teko romo hekon zanezàwe a'e. Uze'eg tuwe Tupàn pe, ma'e henoz pà izupe. — Emupytu'u kar àmàn ikyr ire nehe, i'i izupe. A'e mehe àmàn umumaw na'iruz kwarahy ku'aw har ukyr 'ym pà a'e pe. ¹⁸ Na'e uze'eg wi Eri izupe. — Emugyr kar àmàn nehe kury, i'i izupe. A'e mehe ukyr tuwe àmàn tetea'u kury. I'a wi ma'e itym pyrer kury.

¹⁹ Herywyr wà. Aze amo pepyr har upytu'u uzeruzar ire Tupàn ze'eg azeharomoete har rehe nehe, tuwe amo umume'u wiwi izupe nehe, ipytywà pà nehe. Aze ru'u uzeruzar wiwi putar hehe nehe. ²⁰ Pema'enukwaw ko ze'eg rehe nehe. Aze amo umume'u Tupàn ze'eg amo pe nehe, henu har uzeruzar putar ru'u hehe nehe. Upytu'u putar ru'u ikatu 'ym ma'e iapo re nehe. Aze uzeruzar Zezuz rehe nehe, a'e mehe Tupàn nuzepyk kwaw hehe nehe. Noho kwaw tatahu pe nehe. Tupàn heharaz putar hemiapo kwer ikatu 'ym ma'e tetea'u wi a'e nehe. Upaw kwez kury. Xiak.

1 PET

¹ Ihe Pet ihe. Ko hepape amono kar putar peme ihe nehe kury. Zezuz Zanneruwihawete hemono kar purupe a'e, uze'eg imume'u kar pà ihewe a'e. Pe Tupàn hemixamixak kwer romo peiko pe. Peiko Tupàn heko haw pe wiko ma'e ràm romo no. Peiko teko weko haw 'ym me wiko ma'e ài. Aze awa wiko wànàm 'ym wainuromo nehe, zawaiw katu heko haw izupe nehe. Peiko wànàm 'ym wainuromo wiko ma'e ài. Pehàpehàz māràn ywy rehe peneko pà kury. Pon ywy rehe peiko, Karaz ywy rehe peiko no, Kapanoz ywy rehe peiko no, Az ywy rehe peiko no, Mixin ywy rehe peiko no. Pitàitàigatu peiko amo ywy rehe no. ² Penexanexak Tupàn Zanneru a'e, ta'e ipurexaexak wer tuwe penehe a'e xe. Umur kar Wekwe Puràg peinuromo. Hekwe Puràg pemonokatu ikatu 'ym ma'e wi uzeupe a'e, ikatuahy ma'e romo pemuigo kar pà a'e. — Peruzar Zezuz Penuwihawete nehe, i'i peme a'e no. Ta'e Zezuz umàno a'e xe, pemukatu kar pà Tupàn pe a'e xe. Tuwe pepuhareko katu a'e nehe. Tuwe pemupyty'u kar ma'e wi pekyze re nehe no.

— *Tupàn zanemuigo kar putar uzepyr nehe, i'i Pet a'e kury*

³ Tuwe ximume'u Tupàn ikatu haw nehe, izupe nehe. Tupàn a'e, Zanezar Zezuz Zanneruwihawete tu romo hekon a'e. Zanepuhareko katu a'e, a'e rupi zanemuigo kar ukweraw wi ma'e kwer zàwenugar romo a'e. Zanemuigo kar putar uzepyr tuweharupi nehe. Ta'e umugweraw kar Zezuz Zanneruwihawete a'e xe, imàno re a'e xe. A'e rupi tuweharupi xiàro tur àwàm zane kury. Nazapyty'u kwaw hàro re. ⁴ Tupàn uzapo

putar ikatuahy ma'e wemiruze'eg wanupe a'e nehe. Omonokatu ikatuahy ma'e ywate a'e. Amo 'ar mehe umur putar a'e ma'e wemiruze'eg wanupe nehe. A'e ma'e ywate har na'iaiw kwaw a'e pe nehe. Nukàzym kwaw a'e wi nehe. ⁵ Omonokatu a'e ma'e peme a'e. Pezeruzar Zezuz rehe. A'e rupi Tupàn pepyro a'e, ta'e ikàg a'e xe. Pepyro putar tatahu wi a'e nehe, pemuigo kar pà uzepyr tuweharupi a'e nehe. Iahykaw rehe umume'u putar zanepyro haw a'e nehe, teko nànàn a'e nehe.

⁶ Penurywete nehe ty wà, ta'e Tupàn uzapo putar ikatuahy ma'e peme a'e nehe xe, pemurywete kar pà ywate a'e nehe xe. Peze-mumikahy putar ko 'ar rehe nehe kury, ta'e pepuraraw putar ma'erahy tetea'u nehe kury xe. ⁷ Uzeruzar 'ym ma'e upuraraw kar putar ma'erahy peme a'e wà nehe. Tupàn numupyty'u kar kwaw a'e wà nehe. Ta'e pekàg putar ipuraraw mehe nehe xe. A'e mehe teko uze'eg putar nezewe peme a'e wà nehe. — Uzeruzar tuwe Zezuz rehe a'e wà, i'i putar peme a'e wà nehe. Aze zanepurexak wer ita hekuzar katu ma'e or her ma'e heny katu ma'e ikatu haw rehe nehe, ximupyràn tata pupe nehe. Hepuxi kwer wapyk i'aromo nehe. Xityk izuwi. Upyta xo ikatuahy ma'e zutyka'i nehe. Nezewegatete pezeruzar haw no. Ikatu wera'u a'e ita wi Tupàn pe a'e. A'e rupi xixak putar ikatu haw nehe, aze xipuraraw ma'erahy nehe. Ma'erahy ipuraraw paw a'e, nuzawy kwaw tata a'e. Aze napepyty'u kwaw pezeruzar ire nehe, ma'erahy ipuraraw mehe nehe, napepyty'u pixik kwaw pezeruzar ire nehe. A'e rupi Zezuz Zanneruwihawete purupe izexak kar mehe nehe, a'e 'ar mehe nehe, umume'u putar uzehe pezeruzar katu haw a'e nehe.

Peiko putar ikàg ma'e romo ipuràg eteahy ma'e romo a'e 'ar mehe nehe no. Umume'u putar pekatu haw teko wanuwa rupi paw rupi a'e 'ar mehe nehe no. Teko pemuawate katu putar a'e wà nehe. ⁸ Pezamutar katu Zezuz peiko. Napexak pixik kwaw. Pezeruzar hehe no. Napexak kwaw no. A'e rupi penurywete kury. Uhua'u penurywete haw. Napepuner kwaw penurywete haw paw imume'u haw rehe, ta'e penurywete azeharomoete xe. ⁹ Penurywete peiko kury, ta'e pepyhyk zepyro haw pe xe. Pezeruzar haw rehe pe kury xe.

¹⁰ Tupàn ze'eg imume'u har kwehe arer a'e wà, wekar tuwe purupyro haw a'e wà. Upuranu purehe wà no. — Ma'e 'ar mehe Tupàn zanepyro putar a'e nehe, i'i purupe a'e wà. Umume'u ma'e ikatu ma'e a'e wà, peme Tupàn hemimur ràm a'e wà. ¹¹ — Mâràn 'ar mehe Tupàn umur kar putar zanepyro har zanewe a'e nehe, i'i izupe wà. — Ma'e taw pe uzexak kar putar nehe, i'i izupe wà. Zaneruwihawete Hekwe a'e, uhem wapy'a pe a'e. Umume'u Purupyro Ma'e hemiapo ràm wanupe. — Purupyro ma'e upuraraw putar ma'erahy tetea'u a'e nehe, i'i Hekwe wanupe. — Ipuraraw paw ire wiko putar tuwihawete ikàg ma'e romo nehe, ipuràg eteahy ma'e romo nehe, i'i wanupe. ¹² — Pemuapyk heze'eg pape rehe nehe, i'i Tupàn Hekwe a'e awa wanupe. — A'e rupi amo 'ar mehe teko ukwaw putar Purupyro Ma'e a'e wà nehe, i'i wanupe. A'e rupi a'e Tupàn ze'eg imume'u har umuapyk ize'eg pape rehe a'e wà. A'e rupi ko 'ar rehe pepuner a'e ze'eg imugeta haw rehe kury. Ta'e umume'u Zaneruwihawete Zezuz tur àwàm a'e wà xe, purupe a'e wà xe. Tupàn ze'eg puràg imume'u har ko 'ar rehe har a'e

wà no, umume'u waiko purupe a'e wà no. Peinu imume'u mehe no. Tekwe Puràg umur ukàgaw wanupe a'e, a'e ze'eg imume'u kar pà wanupe a'e. Tupàn umur Wekwe Puràg wanupe a'e, ywak wi a'e. Te Tupàn heko haw pe har a'e wà, nukwaw katu kwaw ko ma'e a'e wà. Nukwaw kwaw a'e wà. Pekwaw katu pe. Ipurukwaw wer zepe hehe wà.

Tupàn zanerenoz ikatu ma'e romo zanemuigo kar pà a'e

¹³ Tupàn umur putar ikatuahy ma'e peme nehe, Zezuz Zaneruwihawete tur mehe nehe. Peàrogatu tur àwàm nehe. Pema'enukwaw tuwe Zezuz rehe nehe. ¹⁴ Peruzar Tupàn ze'eg nehe ty wà. Kwehe mehe ikatu 'ym ma'e rehe pepurapo wer peiko, ta'e napekwaw kwaw Zezuz pe xe. Pepurapo wer zo agwer ma'e rehe nehe kury. Peiko zo agwer ma'e rehe ipurapo wer ma'e romo nehe. ¹⁵ Pezemonokatu Tupàn pe nehe. Ma'e paw iapo mehe peiko ikatuahy ma'e romo nehe. Ta'e Tupàn penenonenoz har a'e xe, ikatuahy ma'e romo hekon a'e xe. Nuzapo pixik kwaw ikatu 'ym ma'e a'e. ¹⁶ Nezewe i'i Tupàn ze'eg kwehe arer a'e. — Petyryk ikatu 'ymaw wi nehe, ta'e atyryk ikatu 'ymaw wi ihe no xe, i'i zaneipy wanupe.

¹⁷ Aze peze'eg Tupàn pe nehe, — Heru, peze izupe nehe. Aze amo uzapo ikatu 'ym ma'e nehe, Tupàn umume'u putar hemiapo kwer a'e nehe. Pitàitàigatu teko wanemiapo kwer umume'u putar nehe. — Namume'u kwaw neremiapo kwer nehe, ni'i kwaw amo pe. A'e rupi, ko ywy rehe peneko mehe pemuwete katu Tupàn nehe. ¹⁸ Ta'e pekaw katu Zezuz penekuzaromo imàno awer pe xe. Tupàn umumàno kar wa'yr imono penekuzaromo a'e. A'e rupi pepyro penemiapo kwer ikatu 'ym ma'e wi. Ta'e

peiko penàmuzgwer wazàwe a'e 'ar mehe xe. Zaneremetarer tâtà ma'e or her ma'e a'e, parat her ma'e a'e no, ukàzym zanewi a'e. Zezuz imàno awer uzawy temetarer. Nukàzym pixik kwaw zanewi nehe. ¹⁹ Tupàn pepyro a'e, ta'e Zaneruwihawete umàno penekuzaromo a'e xe. Uhua'u penekuzar a'e. Àràpuhàràna'yr izuka pyrer ikatuahy ma'e ài hekon a'e. Naheta kwaw ikatu 'ymaw hehe. Kwehe mehe zutew uzuka Àràpuhàràna'yr Tupàn huwa rupi a'e wà, wemiapo kwer ikatu 'ym ma'e hekuzaromo a'e wà. Zezuz umàno zaneremiapo kwer ikatu 'ym ma'e hekuzaromo a'e, Àràpuhàràna'yr ài a'e. ²⁰ Ywy iapo 'ym mehe Tupàn wexaexak wa'yr Zezuz a'e, zanepyro har romo imuigo kar pà a'e. Ko 'ar rehe umur kar xe a'e kury, ywy rehe har romo imuigo kar pà a'e kury. Ta'e ipurupyro wer penehe a'e xe. ²¹ Tupàn umugweraw kar Zezuz imàno re. A'e re umuigo kar tuwihawete ikàg ma'e ipuràg eteahy ma'e romo no. A'e rupi pezeruzar tuwe Tupàn rehe. Peàrogatu ipyr peho àwàm peiko.

²² Peruzar katu ze'eg azeharomoete har. A'e rupi pezemukatu Tupàn huwa rupi. A'e rupi pezamutar amogwer uzeruzar ma'e peiko pe wà kury. Pezeamutamutar katu tuwe nehe. ²³ Izypy mehe zazexak kar zane, ta'e zaneru ywy rehe har zanemuzàg a'e wà xe. Zaneru ywy rehe har a'e wà, umàno a'e wà. Zamàno putar zane nehe no. — Zanezexak kar awer ipy, za'e izupe. Ko 'ar rehe zazexak kar wi kwez kury, Tupàn ipurumuzàmuzàg romo zane kury. Tupàn numàno kwaw a'e. Zazexak kar wi ipurumuzàmuzàg romo zane, ta'e zazeruzar ize'eg rehe zane xe. — Zanezexak kar wi haw, za'e izupe. ²⁴ Ta'e nezewe i'i Tupàn ze'eg kwehe arer a'e xe.

Teko paw rupi a'e wà,
Ka'api'i ài wanekon a'e wà.
Wakàgaw wapuràgaw a'e wà,
Nuzawy kwaw ka'api'i putyr a'e wà.
Uxinig ka'api'i.
Iputyr uxinig u'ar pà izuwi no.
²⁵ Tupàn ze'eg a'e,
Nukàzym pixik kwaw nehe.

Teko ukwaw putar ize'eg tuweharupi a'e wà nehe.
Urumume'u a'e ze'eg puràg peme ure.

2

Uze'eg ita purumuigo kar ma'e rehe a'e kury

¹ A'e rupi pepytu'u ikatu 'ym ma'e paw iapo re nehe ty wà. Pepytu'u penemu'em ire nehe. Penemu'em zo penemiapo kwer rehe nehe. Peiko Tupàn ze'eg heruzar harete romo nehe. Pepytu'u penewyrowyroahy re nehe. Pepytu'u amo wanupe peze'eg zemueteahy re nehe.

²⁻³ Nezewe i'i Tupàn ze'eg kwehe arer a'e. — Pekwaw Zanezar ikatu haw kury. Peiko kwarera'i uzexak kar romo ma'e ài. Kwarera'i ipuru'u wer uhy ikamy kwer rehe a'e. Nezewegatete pezemu'e Tupàn ze'eg rehe nehe. Kwarera'i tua'u ikamy kwer i'u re. Nezewegatete aze pezeruzar Tupàn ze'eg rehe nehe, pepyro putar a'e nehe. ⁴ Pezeruzar Zanezar rehe. Ita tàpuz iwy pe har ài hekon a'e. Tàpuz iapo har a'e wà, aze nukwaw katu kwaw iapo haw a'e wà, weityk ita ikatu ma'e a'e wà. Omono ita ikatu 'ym ma'e tàpuz iwy pe wà. Nezewegatete Tupàn iàmàtry'lymar a'e wà, nuzeruzar kwaw Zezuz rehe wà. — Na'ikatu kwaw, i'i izupe wà. Tupàn nuze'eg kwaw nezewe. — Ikatuahy, i'i tuwe izupe. ⁵ Pezeruzar Zezuz Zaneruwihawete rehe. A'e rupi Tupàn uzekaiw katu penehe. Aze ita ikatu nehe, tàpuz ikatu putar

nehe no. Nu'ar kwaw nehe. Zezuz a'e, ita tàpuz iwy pe har ài hekon a'e. Peruzar ize'eg nehe. A'e mehe peiko putar tàpuz ài izupe nehe. A'e mehe zaiko putar Tupàn hàpuzuhu ài nehe, ta'e Hekwe wiko putar zaneinuromo a'e nehe xe. Xaxeto a'e wà, uma'ereko tuweharupi tàpuzuhu pupe wà, ma'e imono pà Tupàn pe wà. Pezeruzar Zezuz Zanneruwihawete rehe. A'e rupi peiko Xaxeto ài. Pekatu izupe kury, ta'e Zezuz o'ok ikatu 'ym ma'e pewi a'e xe. Pezapo putar ma'e Tupàn pe nehe, hàpuzuhu rehe uzekaiw ma'e wazàwe nehe. Penemiapo rà m ikatu putar izupe nehe no. Ta'e Hekwe Puràg umur putar ukàgaw peme a'e nehe xe, ikatu ma'e iapo kar pà peme a'e nehe xe. ⁶ Ta'e nezewe i'i Tupàn ze'eg kwehe arer a'e xe.

— Teko wexak ita ikatu ma'e a'e wà, tàpuz iwy pe har romo a'e wà.

Nezewegatete aexak penuwihawete ihe no.
Xiàw taw pe wiko putar a'e nehe.

Hehe uzeruzar ma'e a'e wà nehe, nuzemumahy pixik kwaw a'e wà nehe.
Hurywete putar wà nehe, ta'e uzeruzar hehe wà nehe xe.

⁷ Aze pezeruzar hehe nehe, a'e ita tàpuz iwy pe har zàwenugar ikatuahy putar peme a'e nehe. Aze napezeruzar kwaw hehe nehe, a'e mehe Tupàn ze'eg kwehe arer uzeapo putar penemiapo kwer imume'u har romo a'e nehe. Nezewe i'i a'e ze'eg. — Tàpuz iapo har weityk ita imono wà, ta'e ita na'ikatu kwaw wanupe xe. Tupàn omono a'e ita tàpuz iwy pe a'e, Imukàg kar har romo a'e.

⁸ Nezewe i'i amo Tupàn ze'eg kwehe arer a'e no.

A'e ita tàpuz iwy pe har zàwenugar na'ikatu kwaw uzeruzar 'ym ma'e wanupe a'e.

A'e rupi Tupàn uzepyk putar wanehe nehe.

Tupàn uzepyk putar wanehe nehe,
ta'e nuzeruzar kwaw ize'eg rehe a'e wà xe.

Tupàn na'ipurupyro wer kwaw wanehe.

⁹ Tupàn hemixamixak kwer romo peiko pe. Xaxeto ài peiko, tuwihawete pe uma'ereko ma'e romo peiko. Tupàn hemiruze'egete romo peiko. Penexanexak a'e. — Pemume'u heremiapo kwer peho teko nà nà nehe, ta'e ikatuahy heremiapo kwer ihe xe, i'i iko peme. Aze teko wata pyhaw wà nehe, nuexak kwaw wape rà m wà nehe. Izypy mehe peiko pyhaw wata ma'e wazàwe, ta'e napekwaw kwaw Tupàn hape rupi peho haw xe. Tupàn penenonenoz a'e. A'e rupi pekwaw hape rupi peho haw kury. 'Aromo wata ma'e wazàwe peiko kury. ¹⁰ Izypy mehe napeiko kwaw Tupàn hemiruze'eg romo. Ko 'ar rehe peiko hemiruze'eg romo kury. Izypy mehe napekwaw kwaw ikatu haw. Pepuhareko tuwe a'e. Ko 'ar rehe pekwaw katu pepuhareko haw kury.

Zaiko Tupàn pe uma'ereko ma'e romo zane

¹¹ Aze amo teko oho amo ae ywy rehe wà nehe, aze upyta a'e pe wà nehe, na'ikatu kwaw a'e ywy rehe har wanupe wà nehe, ta'e nuiko kwaw wànàm romo a'e wà nehe xe. Peiko weko haw 'ym me wiko ma'e wazàwe. Uzeruzar 'ym ma'e uzapo ikatu 'ym ma'e waiko wà. Napeiko kwaw wazàwe, ta'e pepytu'u iapo re xe. Pezypyrog zo iapo pà nehe, a'e peme, hemyrypar wà. Aze zauxiapekwer oho puràmàtyry'ymaw pe nehe,

ume'egatu putar wàmàtyry'ymar wanehe nehe. — Aze name'e kwaw wanehe nehe, hezuka putar wà nehe, i'i uzeupe. Nezewegatete aze xiapo zaneremiapo putar haw zutyka'i nehe, xiapo putar ikatu 'ym ma'e nehe. Pezapo zo ikatu 'ym ma'e nehe. ¹² Uzeruzar 'ym ma'e wainuromo peneko mehe nehe, peiko ikatuahy ma'e romo nehe. Pezapo zo ikatu 'ym ma'e nehe. A'e rupi aze awa uze'eg zemueteahy penene nehe, amogwer nuzeruzar kwaw ize'eg rehe wà nehe, ta'e ukwaw putar pekatu haw wà nehe xe. A'e rupi a'e teko umume'u putar Tupàn ikatu haw izupe wà nehe, Zezuz tur mehe wà nehe, ta'e xo ikatu ma'e zo pezapo peiko pe nehe xe.

¹³ Peruzar penuwihaw waze'eg nehe. Ta'e nezewe haw ikatu Zanezar pe xe. Peruzar peywy rehe har ikàg wera'u ma'e ze'eg nehe no. ¹⁴ Peruzar amogwer peywy rehe har wanuwihaw pe wà nehe no. Ta'e Tupàn umur kar a'e tuwihaw zanewe a'e wà xe. A'e tuwihaw uzepyk putar imunar ma'e wanehe wà nehe, upuruzuka ma'e wanehe wà nehe no. Ta'e Tupàn umuzepyk kar a'e teko a'e tuwihaw wanupe a'e wà xe. Teko uze'egatu putar ikatu ma'e iapo har wanehe wà nehe no, ta'e Tupàn umuze'egatu kar a'e wà xe. ¹⁵ Pezapo ikatuahy ma'e tetea'u nehe. Tupàn uputar nezewe haw a'e. A'e mehe a'e teko a'e wà, a'e ma'e kwaw 'ymar a'e wà, nuz'e'eg zemueteahy kwaw penene a'e wà nehe, ta'e amogwer ukwaw putar pekatu haw a'e wà nehe xe. ¹⁶ Ikatu 'ym ma'e iapo har a'e wà, Zurupari hemiruze'eg romo wanekon a'e wà. Uzapo kar wemiapo putar haw wanupe a'e. Wazar romo hekon a'e. Peiko Zezuz rehe uzeruzar ma'e romo kury. A'e rupi Zurupari nuiko kwaw pezar romo kury. Pepytu'u ikatu 'ym ma'e iapo re nehe kury.

Pepuner wyzài ma'e iapo haw rehe nehe. — Azapo putar te ikatu 'ym ma'e nehe kury, ta'e naheta kwaw hezar ihewe a'e kury xe, peze zo nehe. Peiko Tupàn hemiruze'eg romo tuweharupi nehe, ikatu ma'e zutyka'i iapo pà nehe. ¹⁷ Pezeruze'egatu teko wanehe upaw rupi nehe. Pezamutar katu amogwer uzeruzar ma'e pe wà nehe. Pekiye Tupàn wi nehe, heruzar pà nehe. Pemuawate katu peywy rehe har wanuwihaw ikàg wera'u ma'e nehe no.

Teko upuraraw kar py ma'erahy peme a'e wà kury

¹⁸ Aze'eg putar amo pe uma'ereko e ma'e wanupe kury. Peruzar pezar waze'eg nehe. Pemuawate katu pe wà nehe. Aze ikatu peme wà nehe, ikatu ma'e iapo pà peme wà nehe, pemuawate katu pe wà nehe. Aze na'ikatu kwaw peme wà nehe, aze upuraraw kar ma'erahy peme wà nehe, pemuawate wiwi pe wà nehe no. (Ta'e pezar romo wanekon a'e wà xe.) ¹⁹ Aze pekwaw Tupàn hemiapo putar haw nehe, aze pezapo nehe, a'e mehe teko upuraraw kar putar ma'erahy peme wà nehe. A'e mehe Tupàn uzapo putar ikatuahy ma'e peme nehe, pemurywete kar pà nehe. ²⁰ Aze pezapo ikatu 'ym ma'e pezar wanupe nehe, aze a'e re pezar pepetek a'e wà nehe, Tupàn nuzapo kwaw ikatu ma'e peme nehe. Aze xo ikatuahy ma'e zo pezapo pezar wanupe nehe, aze a'e re pepetek wà nehe, a'e mehe Tupàn uzapo putar ikatu ma'e peme nehe, pemurywete kar pà nehe. ²¹ Ta'e Tupàn penenoz a'e xe, ikatuahy ma'e iapo kar pà peme a'e xe. Ta'e Zanezuwihawete Zezuz upuraraw ma'erahy kwer penekuzaromo a'e xe, pepyro haw rehe a'e xe. A'e rupi, peiko izàwe nehe. Pezapo ma'e hemiapo

kwer zàwenugar nehe. ²² Nuzapo pixik kwaw ikatu 'ym ma'e a'e. Nahemu'em pixik kwaw teko wanupe. ²³ Tuwihaw uze'eg zemueteahy hehe wà. Nuze'eg zemueteahy kwaw wanehe a'e. Upuraraw kar ma'erahy tetea'u izupe wà. — Azepyk putar penehe ihe nehe, ni'i kwaw wanupe. — Tupàn wexak wanemiapo kwer a'e. Uzepyk putar wanehe nehe, ta'e pureruze'eg ma'e ikatuahy ma'e romo hekon a'e xe, i'i wanupe. ²⁴ Zaneruwihawete umàno wywra kanetar rehe a'e, zaneremiapo kwer ikatu 'ym ma'e hekuzaromo a'e. A'e rupi zapuner ikatu 'ym ma'e iapo re zanepytu'u haw rehe kury. Zapuner ikatuahy ma'e iapo haw rehe tuweharupi nehe. Zauxiapekwer umugaz Zezuz a'e wà, izuka 'ym mehe a'e wà. Upuraraw ma'erahy kwer a'e, a'e rupi zanekatu Tupàn pe zane kury. ²⁵ Aze naheta kwaw Àràpuhàràn wanehe uzekaiw ma'e wà nehe, Àràpuhàràn ukàzym putar ka'a pe wà nehe. Kwehe mehe peiko Àràpuhàràn ka'a pe ukàzym ma'e kwer wazàwe. Tupàn penerur kwez Zezuz pe kury. Peruzar penehe uzekaiw ma'e peiko kury. Peiko Àràpuhàràn wazàwe. Wamono'ogar zàwenugar romo hekon a'e. Pepyro tatahu wi.

3

Pet uze'eg hemireko ma'e wanupe a'e kury, imen ma'e wanupe no

¹⁻² Aze'eg putar kuzàgwer wanupe ihe nehe kury. Peruzar pemen pe wà nehe. A'e rupi aze Tupàn ze'eg rehe uzeruzar 'ym ma'e romo wanekon wà nehe, wexak putar penemiapo kwer ikatu ma'e wà nehe, uzeruzar putar hehe wà nehe no, pekatu haw hexak ire wà nehe. Aze pemume'u Tupàn ze'eg wanupe nehe,

ikatu nehe. Aze napemume'u kwaw wanupe nehe, ikatu nezewe mehe nehe no. Ta'e wexak putar penemiapo kwer ikatuahy ma'e wà nehe xe. — Azeharomoete heremireko umuwete katu Tupàn a'e, i'i putar peme wà nehe.

³ — Hepurexak kar wer hepura'g eteahy haw rehe amogwer wanupe nehe, a'e rupi azekàmuguz katu putar nehe, amunehew putar ita hekuzar katu ma'e nehe no, amunehew putar heropoz ipuràg eteahy ma'e nehe no, peze zo nehe. ⁴ Tàrityka'i penopoz izemàner putar nehe. Ita hekuzar katu ma'e or her ma'e ukàzym putar pewi nehe. Pepuràg eteahy haw nezewegatete no. — Ipuràg eteahy kwez kuzà, ni'i kwaw Tupàn peme. Nuexak kwaw pepuràg eteahy haw. Aze peruzar pemen nehe, a'e mehe pekatu putar Tupàn pe nehe. Aze pezapo ikatu ma'e amogwer wanupe nehe, a'e mehe pekatu Tupàn pe nehe. ⁵ Kwehe mehe kuzàgwer a'e wà, Tupàn imuwete har a'e wà, Tupàn rehe uzeruzar ma'e a'e wà, weruzar umen a'e wà. A'e rupi ipuràg eteahy a'e wà. Ikatu Tupàn pe wà. ⁶ A'e kuzà Xar her ma'e nezewe hekon a'e no. Weruzar umen a'e. Amàràaw wiko imen romo. — Hezar, i'i Xar umen pe. Pe no zàkwà wà. Peiko putar Xar hemiàriro wazàwe nehe, aze pezapo ikatu ma'e peho peiko nehe, aze napekyze kwaw ma'e wi nehe no.

⁷ Aze'eg putar awa kwer wanupe kury. Penemireko na'ikàg kwaw pezàwe a'e wà. A'e rupi, — Pezekaiw katu wanehe nehe, a'e peme. Pemuawate katu penemireko pe wà nehe. Ta'e a'e wà nehe no xe, wiko putar Tupàn pyr tuweharupi a'e wà nehe no xe. Ta'e Tupàn umuigo kar putar uzepyr a'e wà nehe no xe. Pezekaiw katu wanehe nehe, wamuawate katu pà nehe. Aze peruzar ko ze'eg nehe,

Tupàn penenu putar nehe, izupe peze'eg mehe nehe.

Pezapo zo ikatu 'ym ma'e nehe, peme ma'erahy ipuraraw kar har wanupe nehe

⁸ Tuwe pitài zo pema'enukwaw paw nehe, penemigwaw nehe no. Pezeamutamutar katu nehe. Peiko imu'e katu pyrer romo nehe, pepuruzukaiw zo amo wanupe nehe. ⁹ Aze amo uzapo ikatu 'ym ma'e newe nehe, ezapo zo ikatu 'ym ma'e izupe nehe. Aze amo uze'eg zemueteahy nerehe nehe, eze'eg zemueteahy zo hehe nehe. Eze'egatu izupe nehe. — Tuwe Tupàn uzapo ikatuahy ma'e newe nehe, ere izupe nehe. Ta'e nezewe i'i Tupàn kwehe mehe a'e xe, nerexak mehe a'e xe. — Azapo putar ikatuahy ma'e newe ihe nehe, i'i newe.

¹⁰ Nezewe i'i Tupàn ze'eg kwehe arer a'e.

Aze awa heko wer hurywete ma'e romo nehe,

Aze uputar weko àwàm ikatu ma'e nehe,

Tuwe nuze'eg zemueteahy kwaw amo wanehe nehe, amo wanupe nehe.

Tuwe upytu'u wemu'em ire nehe.

¹¹ Etyryk ikatu 'ymaw wi nehe.

Ezapo xo ikatu ma'e zo nehe.

Ekar zeàmàtyry'ym 'ymaw.

Epytu'u zo hekar ire nehe.

A'e mehe erehem putar izupe nehe.

¹² Ta'e Zanezar uzekaiw katu wanehe a'e xe,

Ikatu ma'e iapo har wanehe a'e xe.

Uzeapyaka waze'eg rehe a'e no,

Izupe waze'eg mehe a'e no.

Uzepyk putar ikatu 'ym ma'e iapo har wanehe a'e nehe no,

Wàmàtyry'ym pà a'e nehe no.

Uzeruzar ma'e upuraraw putar ma'erahy wà nehe

¹³ Aze pepurapo wer tuwe ikatuahy ma'e rehe nehe, teko nuzapo kwaw ikatu 'ym ma'e peme a'e wà

nehe. ¹⁴ Aze teko upuraraw kar ma'erahy penemiapo ikatu ma'e rehe peme wà nehe, penurywete nehe. Pekyze zo teko wanuwi nehe. Ma'e azapo putar nehe, peze zo nehe. ¹⁵ Pemuwete katu Zaneruwihawete nehe. Pemuigo kar pezar romo nehe, heruzar pà nehe. Aze amo upuranu penehe wà nehe, wyzài 'ar mehe wà nehe, — Màràzàwe tuwe erezeruzar Zezuz rehe, aze i'i peme wà nehe, pemume'u pezeruzar haw wanupe nehe. ¹⁶ Imume'u mehe peze'eg ahyahy zo wanupe nehe. Pemuwete pe wà nehe, wanupe peze'eg mehe pe wà nehe. Pezapo zo ikatu 'ym ma'e nehe. A'e mehe, aze amo uze'eg zemueteahy penehe wà nehe, a'e re imaranugar putar uze'eg zemueteahy re wà nehe. — Zezuz tuwihawete hemiruze'eg romo wanekon wà. Xo ikatu ma'e uzapo wà, i'i putar peme wà nehe. ¹⁷ Aze pezapo ikatu 'ym ma'e nehe, aze a'e re teko upuraraw kar ma'erahy peme wà nehe, na'ikatu kwaw nezewe haw Tupàn pe nehe. Aze pezapo xo ikatu ma'e zo nehe, pekatu putar Tupàn pe nehe. Aze Tupàn numupytu'u kar kwaw teko peme ma'erahy ipuraraw kar ire wà nehe, pepuraraw a'e ma'erahy nehe. Ta'e pekatu Tupàn pe pe xe. ¹⁸ Ta'e Zaneruwihawete a'e ae a'e xe, umàno penekuzaromo a'e xe. Pitài haw umàno ikatu 'ym ma'e hekuzaromo. Numàno wi pixik kwaw nehe. Ikatuahy. Umàno teko ikatu 'ym ma'e wanekuzaromo. Ta'e ipureraha wer wanehe Tupàn pe xe. Zauxiapekwer uzuka a'e wà. Imàno re Hekwe uzewyr wi wetekwer pe. A'e rupi ukweraw wi umàno re. ¹⁹⁻²⁰ Hekwe uze'eg oho amogwer tekwe wapyr a'e, imunehew pyrer wapyr a'e, wamunehew paw pe a'e. Kwehe mehe Tupàn uzapo kar kanuhu uhua'u ma'e Noe pe a'e. — Tupàn umugyr kar

putar àmànuhu a'e nehe, i'i Noe teko wanupe a'e. — Pepytu'u ikatu 'ym ma'e iapo re nehe, i'i wanupe. Nuzekaiw kwaw ize'eg rehe wà. Nuweruzar kwaw Tupàn ze'eg wà. A'e rupi Tupàn uzepyk wanehe a'e. Umugyr kar tuwe àmànuhu wanupe a'e, wamumaw pà. Xo Noe zutyka'i numàno kwaw a'e wà, ta'e wixe kanuhu pupe a'e wà xe. Noe iànàm uzepyro 'y wi nezewe a'e wà. Amogwer teko umàno paw rupi wà. Wanekwe oho tekwe wamunehew paw pe wà. Zezuz Hekwe oho a'e tekwe wapyr a'e, umàno re a'e. Umume'u wi Tupàn ze'eg wanupe.

²¹ Zaneze'eg wer nezewe teko wanupe. — Tupàn zanepyro tatahu wi a'e, zane'e wer wanupe. A'e rupi zazemuzahazahak kar zane. Zanezemuzahazahak kar mehe, — Zanakatu Tupàn pe zane kury, za'e teko nànàn. — Aruzar putar Tupàn ihe nehe kury, azapo putar hemiapo putar haw ihe nehe kury, za'e wanupe. Tupàn zanepyro zanezemuzahazahak kar mehe a'e, ta'e umugweraw kar Zezuz Zaneruwihawete a'e xe. ²² Uzeupir Zezuz Zaneruwihawete oho ywate a'e. Wapyk in Tupàn awyze har rehe kury. Tupàn heko haw pe har wanuwihaw romo hekon kury. Weruze'eg amogwer ikàg ma'e ywate har wanereko wà no.

4

Zanekàg putar nehe

¹ Zaneruwihawete Zezuz upuraw ma'erahy tetea'u a'e, ko ywy rehe wiko mehe a'e. Umàno zanerekuzaromo. Xikwaw heko awer. A'e rupi aze xipuraw ma'erahy nehe, zanekàg putar nehe no. Zezuz hemipuraw kwer rehe zanema'enukwaw mehe nazanepurapo wer kwaw ikatu 'ym ma'e rehe zane. ² Ko ywy rehe peneko mehe pezapo pene-miapo putar haw peho peiko pe,

ikatu 'ym ma'e iapo pà pe. Pepytu'u iapo re nehe kury. Peruzar Tupàn nehe kury, hemiapo putar haw iapo pà nehe kury. ³ Izyppy mehe peiko uzeruzar 'ym ma'e wazàwe, ta'e pezapo penemimutar peho peiko xe. Peho penemireko 'ym wapuhe pemen 'ym wapuhe. Xo a'e ma'e zo peputar no. Peka'u no. Pezapo mai'u haw uhua'u ma'e no, pema'u e pà no. Pezapo kàwiahya i'u haw mynykaw uhua'u ma'e no. Pe'u e kàwiahya no, peka'u pà no. Pezapo ikatu 'ym ma'e no, Tupàn a'ua'u wamuwete katu pà no. ⁴ Ko 'ar rehe kury, uzeruzar 'ym ma'e a'e wà kury, ipytuhegatu a'e wà kury, ta'e napezapo kwaw agwer ma'e izyppy mehe arer kury xe, ta'e napeiko kwaw wazàwe kury xe. A'e rupi uze'eg zemuteahy penehe wà kury. ⁵ Amo 'ar mehe Tupàn uzepyk putar wanehe nehe, penehe uze'eg zemuteahy ma'e wanehe nehe. Ta'e ukwaw teko wanemiapo kwer paw a'e xe. Ukwaw wikuwe ma'e wanemiapo kwer paw rupi a'e. Ukwaw umàno ma'e kwer wanemiapo kwer paw rupi a'e no. Amo 'ar mehe umume'u putar wanemiapo kwer teko wanuwa rupi nehe. Uzepyk putar ikatu 'ym ma'e iapo arer wanehe nehe no. ⁶ Kwehe mehe amo umume'u Tupàn ze'eg puràg amo teko wanupe a'e wà. Henu arer uzeruzar Zezuz rehe wà. A'e re uzeruzar 'ym ma'e upuraw kar ma'erahy a'e uzeruzar ma'e wanupe wà. Xo màràn zo umàno wà. Wamàno re wanekwe upyta Tupàn pyr wà, heruzar pà wà.

Pezapo tuwe Tupàn hemiapo putar haw nehe

⁷ Uhem etea'i iahtkaw kury, ma'e paw imumaw paw kury. Peiko ma'e kwaw par romo nehe. Pezeruze'eg nehe. Nezewe mehe pepuner Tupàn pe peze'egatu haw rehe nehe. ⁸ Aze xiamutar katu amo zane wà nehe,

nazanema'enukwaw kwaw wane-miapo kwer ikatu 'ym ma'e rehe zane nehe. — Puramutar haw upyk ikatu 'ym ma'e tetea'u, za'e zanezeupe. A'e rupi pezeamuta-mutar katu nehe. ⁹ Pezemuixeixe kar penàpunàpuz me nehe. Aze amo uzeruzar ma'e uhem penàpuz me wà nehe, pemuger kar a'e pe wà nehe, pemono temi'u wanupe nehe. Peze'eg zemueteahy zo wanehe nehe. — Umai'u tetea'u wera'u putar wà nehe, peze zo wanehe nehe. ¹⁰ Tupàn umur tuwe Wekwe Puràg zanewe a'e, ikatu ma'e tetea'u iapo kar pà zanewe pitàitàigatu a'e. Uzapo kar amo ma'e amo pe. Uzapo kar amo ae ma'e amo ae pe. Uzeruzar ma'e uzapo amo ma'e izupe pitàitàigatu a'e wà. — Nazapo kwaw Tupàn hemiapo putar haw ihe nehe, peze zo nehe. Pezapo hemiapo putar haw nehe, pezepytywàtywàgatu pà nezewe mehe nehe. ¹¹ Aze amo umume'u Tupàn ze'eg nehe, tuwe umume'u ze'eg azeharomoete har nehe, Tupàn zàwegatete nehe. Aze amo upytywà amogwer wà nehe, tuwe i'i nezewe Tupàn pe nehe. — Emur nekàgaw ihewe nehe. A'e mehe apuner wapytywàgatu haw rehe nehe, tuwe i'i izupe nehe. A'e mehe teko uze'egatu putar Tupàn rehe wà nehe, penemiapo kwer paw hexak pà wà nehe, ta'e uze'egatu putar Zezuz Zaneruwihawete rehe wà nehe xe.

Uzeruzar ma'e upuraraw ma'erahy a'e wà

¹² Hemyrypar heremiamutar wà. Pepuraraw ma'erahy peiko. Pepyтуhegatu zo ipuraraw mehe nehe. Ta'e tuweharupi uzeapo agwer ma'e xe. ¹³ Penurywete ipuraraw mehe nehe. Ta'e Zaneruwihawete upuraraw ma'erahy kwehe mehe a'e no xe. Aze pemyrypar ima'uhez nehe, pemono putar penemi'u kurer izupe nehe. Nezewegatete

pepuraraw ma'erahy peiko Zezuz zàwegatete no. Ta'e upyta ma'erahy ipuraraw pyr peme xe. Ta'e peiko hemiruze'eg romo xe. Penurywete nehe, a'e mehe, aze wexak kar ukàgaw upuràg eteahy haw purupe nehe, penurywete putar azeharomoete nehe. ¹⁴ Peiko Zaneruwihawete hemiruze'eg romo. Aze teko uze'eg zemueteahy penehe nehe, hemiruze'eg romo peneko haw rehe nehe, penurywete nehe, ta'e Tupàn Hekwe ikàg ma'e ipuràg eteahy ma'e a'e xe, upyta pepyr a'e xe. ¹⁵ Aze amo pepyr har uzuka amo nehe, na'ikatu kwaw Tupàn pe nehe. Aze amo imunar amo ae ma'e rehe nehe, na'ikatu kwaw Tupàn pe nehe. Aze uzapo ikatu 'ym ma'e nehe, na'ikatu kwaw Tupàn pe nehe. Aze uma'e amo ae ima'e nehe, ize'eg 'ym rupi nehe, na'ikatu kwaw Tupàn pe nehe. Aze tuwihaw upyk agwer ma'e iapo har wanehe wà nehe, a'e mehe wemiapo kwer rehe ma'erahy ipuraraw par romo wanekon putar wà nehe. Nuiko kwaw Zaneruwihawete hemiruze'eg romo weko haw rehe ma'erahy ipuraraw par romo wà nehe. ¹⁶ Peiko Zaneruwihawete hemiruze'eg romo. Aze pepuraraw ma'erahy hemiruze'eg romo peneko haw rehe nehe, pemarkanagar zo nehe. — Nekatuahy urewe Tupàn, ta'e ureruwihawete hemiruze'eg romo uruiko ure xe, ta'e — Zezuz hemimu'e, i'i teko urewe wà xe, peze Tupàn pe nehe. (Ta'e peraha Zezuz Zaneruwihawete her pezeupi xe.)

¹⁷ Teko wanemiapo kwer imume'u haw 'ar uhem etea'i kury. Tupàn umume'u putar uzeruzar ma'e wanemiapo kwer a'e nehe. A'e re umume'u putar uze'eg puràg rehe uzeruzar 'ym ma'e wanemiapo kwer a'e nehe no. Uzepek putar tuwe wanehe nehe. Xipuraraw ma'erahy zaiko kury.

Uzeruzar 'ym ma'e upuraraw wera'u putar ma'erahy amo ae 'ar mehe a'e wà nehe. ¹⁸ Nezewe i'i Tupàn ze'eg kwehe arer a'e. — Zawaiw katu teko ikatu ma'e tatahu wi wazepyro haw a'e wà. Ma'e Tupàn uzapo putar uzehe uzeruzar 'ym ma'e wanupe nehe, ikatu 'ym ma'e wanupe nehe, ikatu 'ym ma'e iapo har wanupe nehe. Zawaiw katu wera'u tatahu wi wazepyro haw nehe.

¹⁹ Pepuraraw ma'erahy peiko ko 'ar rehe, ta'e Tupàn numupytu'u kar kwaw teko a'e wà xe, ma'erahy peme ipuraraw kar ire a'e wà xe, ko 'ar rehe a'e wà xe. Napepyro kwaw ma'erahy wi ko 'ar rehe. Pezeruzar tuwe peapo arer rehe nehe, ikatu ma'e iapo pà tuweharupi nehe. — Apupyro putar ihe nehe, i'i zanewe. Zanepyro putar tuwe uze'eg rupi katete nehe amo 'ar mehe nehe.

5

Pezekaiw katu Zezuz rehe uzeruzar ma'e wanehe nehe

¹ Aenz putar ma'e xe ihe kury, peneruze'egar wanupe ihe kury. Ta'e uzeruzar ma'e waneruze'egar romo aiko ihe no xe. Aexak Zanneruwihawete Zezuz ihe, ma'erahy ipuraraw mehe ihe. Umur putar ukàgaw upuràgaw ihewe a'e nehe. A'e rupi ko ma'e ainoz putar xe peme kury.

² Àràpuhàràn mono'ogar a'e wà, uzekaiw katu weimaw wanehe a'e wà. Nezewegatete pezekaiw katu Zezuz rehe uzeruzar ma'e wanehe nehe no. Ta'e Tupàn pemuigo kar waneruze'egar romo a'e xe. Hezekaiw wer neremiruze'eg wanehe ihe, peze Tupàn pe nehe. Ta'e nezewe haw Tupàn uputar a'e no xe. — Nahezekaiw katu wer kwaw wanehe ihe, peze zo wanupe nehe. — Xo temetarer hekuzaromo zo ama'ereko putar ihe nehe, peze zo nehe. Pezekaiw wer tuwe wanehe nehe.

³ — Aiko penuwihaw romo ihe, a'e rupi azapo kar putar ma'e tetea'u peme ihe nehe, peze zo penemiruze'eg wanupe nehe. Pezapo ikatuahey ma'e tuweharupi nehe. A'e mehe penemiruze'eg uzapo putar ikatuahey ma'e a'e wà nehe no, pezàwegatete a'e wà nehe no. ⁴ Àràpuhàràn wamono'ogar a'e wà, uzekaiw katu weimaw wanehe a'e wà. Zanneruwihawete uzekaiw katu zanerehe a'e no. A'e rupi — Àràpuhàràn wanehe uzekaiw ma'e wanuwihaw, za'e izupe. Ur wi mehe umekuzar putar penemiapo kwer ikatu ma'e a'e nehe. Tuwihaw umunehew àkàg rehe har wà. Zezuz umur putar àkàg rehe har zàwenugar peme nehe, penemiapo kwer ikatu ma'e hekuzaromo nehe. Nukàzym pixik kwaw a'e heny haw izuwi a'e.

⁵ Aze'eg putar kwàkwàmo wanupe kury. Peruzar awa tua'uhez ma'e waze'eg pe wà nehe. Pekatu pezeupepe paw rupi nehe. — Aiko wera'u pewi ihe, peze zo amogwer wanupe nehe. — Aiko penuwihaw romo ihe, peze zo wanupe nehe. — Aiko penemiruze'eg romo, peze tuwe wanupe nehe. — Aiko wera'u amo wanuwi ihe, aze amo teko i'i wà nehe, Tupàn nupuhareko kwaw a'e teko a'e wà nehe. — Naiko wera'u kwaw amo wanuwi ihe, aze i'i amo teko wà nehe, Tupàn upuhareko katu putar a'e teko a'e wà nehe. ⁶ — Naiko wera'u kwaw amo wanuwi ihe, peze tuwe Tupàn pe nehe. Ikàg tuwe a'e. A'e mehe amo 'ar mehe nehe, iputar mehe nehe, pemukàg putar a'e nehe. ⁷ Emono nepy'apy'a katu haw 'ym Tupàn pe upaw rupi nehe, a'e mehe uzekaiw putar nerehe a'e nehe.

⁸ Peme'egatu nehe. Ta'e tekwe ikatu 'ym ma'e wanuwihaw a'e xe, àzàg wanuwihaw a'e xe, ur zaneraikweromo zawaruhi ài a'e xe. Zawaruhi ipuruzuka wer

miar rehe. Nezewegatete Zurupari ipurumupyту'u kar wer zanerehe zanezeruzar ire a'e no. Peruzar zo ize'eg nehe. Zezuz na'ikatu kwaw Zurupari ze'eg heruzar har wanupe. Peiko zo wazàwe nehe. ⁹ Pepyту'u zo Zezuz rehe pezeruzar ire nehe. Peruzar zo Zurupari nehe. Amogwer uzeruzar ma'e a'e wà no, ywy nànàgatu har a'e wà no, upuraraw ma'erahy waiko a'e wà no, pezàwegatete a'e wà no. ¹⁰ Pemumaw putar màràn 'ar ma'erahy ipuraraw pà nehe. A'e re Tupàn a'e, teko paw wapuhareko katu har a'e, penenoz har a'e, pemukatu putar a'e nehe. Peiko putar ikàg ma'e romo ipuràg eteahy ma'e romo nehe, Tupàn zàwe nehe, ta'e pezeruzar Zezuz Zanneruwihawete rehe nehe xe. Tupàn pemukatu putar tuwe a'e nehe. Pemukàg putar nehe no, pemuzeruzar kar wera'u pà uzehe nehe no. ¹¹ Tuwe wiko tuwihawete ikàg wera'u ma'e romo tuweharupi nehe. Azeharomoete.

Upaw etea'i kury

¹² Xiwàn a'e, hepytywà iko a'e, ko heze'eg imuapyk mehe a'e. Namume'u kwaw ze'eg tetea'u xe peme ihe. Amono kar putar ko hepape peme ihe nehe kury, pemurywete kar pà ihe nehe kury, heremigwaw imume'u pà peme ihe nehe kury. Azeharomoete zanepuhareko katu Tupàn a'e, tatahu wi zanepyro pà a'e. Pezeruzar tuwe hehe nehe.

¹³ Uzeruzar ma'e Mawiron tawhu pe har a'e wà, Tupàn hemixamixak kwer a'e wà, omono kar uze'eg peme a'e wà no. — Pekatu pa, i'i peme wà. — Pekatu ma, i'i peme wà. Hera'yr Mak a'e no, omono kar uze'eg peme a'e no. ¹⁴ — Nekatu pa, peze pezeupeupe nehe, — Nekatu ma, peze pezeupe nehe. Ta'e pezeamutamar katu peiko xe, ta'e pezamar katu Zanneruwihawete Zezuz pe no

xe, ta'e peamar katu a'e no xe. Tuwe Tupàn pemupyту'u kar ma'e wi pekyze re nehe, ta'e Zanneruwihawete hemiruze'eg romo peiko pe no xe. Upaw kury. Pet.

2 PET

Pet umume'u Zezuz hemiruze'eg romo weko haw a'e kury

¹ Ihe Ximàw Pet ihe. Zezuz Zanneruwihawete hemiruze'eg romo aiko ihe, izupe uma'ereko ma'e romo aiko ihe no, hemimono karer romo aiko ihe no. Tupàn a'e, Zanepyro har Zanneruwihawete Zezuz a'e no, ikatuahy a'e wà, a'e rupi hemuzeruzar kar uzehe a'e wà. Pemuzeruzar kar uzehe a'e wà no. Amono kar putar ko hepape peme ihe nehe no.

² Pekwaw katu Tupàn pe. Pekwaw katu Zanezar Zezuz pe no. A'e rupi, tuwe pepuhareko katu tuwe a'e wà nehe. Tuwe pemupytu'u kar ma'e wi pekyze re a'e wà nehe no.

Zanerenoz Tupàn a'e

³ Tupàn ikàgaw umur upaw rupi zanereko haw pupe iputar pyr zanewe wemimutar rupi a'e. Uma'enukwaw paw inuromo zanerenoz a'e, upuràg eteahy haw imur pà zanewe a'e, ukatu haw imur pà zanewe no. ⁴ Umume'u ma'e wemiapo kàrà m a'e, zanewe wemiapo kàrà m a'e. — Ikatuahy ma'e azapo kar putar heremiaihu wanupe ihe nehe, i'i purupe. Uzapo kar iko zanewe kury. A'e rupi pepuner putar ikatu 'ym ma'e wi petyrykaw rehe nehe. Pepytu'u putar ikatu 'ym ma'e rehe pepurapo wer ire nehe no. Ywy rehe har ipurapo wer ikatu 'ym ma'e rehe a'e wà. Iapo mehe umuaiw weko haw wà. Tupàn uzepyk putar wanehe nehe. Izypy mehe zanepurapo wer ikatu 'ym ma'e ko ywy rehe har wainuromo zane no. Ko 'ar rehe zanemupytu'u kar ikatu 'ym ma'e rehe zanepurapo wer ire a'e kury. Zaneapo uzezàwe a'e. ⁵ Pezeruzar katu hehe. A'e rupi pezeagaw tuwe ikatuahy ma'e

iapo pà nehe. Pezeagaw tuwe Tupàn ze'eg ikwaw pà nehe no. ⁶ Pezeagaw pezeruze'eg pà nehe no. Aze pepuraraw ma'erahy nehe, pepytu'u zo pezeruzar ire nehe. Peiko ikatuahy ma'e romo Tupàn zàwegatete tuweharupi nehe, ikatu 'ym ma'e iapo 'ym pà nehe. ⁷ Pezapo ikatuahy ma'e penapi har wanupe nehe no. Pepuruamutar katu paw rupi nehe no. ⁸ Awyzeharupi pezapo agwer ikatu ma'e peiko nehe. Aze peiko nezewe nehe, pepuner putar ikatuahy ma'e iapo haw rehe nehe, ta'e pekwaw Zanezar Zezuz Zanneruwihawete pe xe. ⁹ Aze awa nuiko kwaw nezewe nehe, a'e mehe hehàpyhà 'ym ma'e ài hekon nehe. Hehàpyhàgatu 'ym ma'e ài hekon. Heharaz Tupàn ikatu haw wi. — Aze ru'u Tupàn numunàn kwaw heremiapo kwer ikatu 'ym ma'e a'e, i'i zepe uzeupe.

¹⁰ Pekar tuwe pekàg wera'u haw pezeruzar haw rehe nehe. Ta'e Tupàn penenoz izypy mehe a'e xe. Ta'e penexanaxak a'e no xe. Aze nezewe pezapo nehe, napepytu'u kwaw pezeruzar ire nehe. ¹¹ Aze nezewe peiko nehe, Zezuz Zanezar Zanepyro har Zanneruwihawete uze'eg putar nezewe peme a'e nehe. Peiko hepyr tuweharupi nehe, i'i putar peme nehe. — Peiko putar pureruze'eg ma'e romo hepyr nehe, i'i putar peme nehe. — Ikatuahy putar nezewe haw ihewe nehe, i'i putar peme nehe.

¹² A'e rupi tuweharupi apumuma'enukwaw kar ko ma'e rehe ihe. Pekwaw katu ko ma'e. Pekwaw katu ze'eg azeharomoete har, ta'e amo umume'u peme a'e wà xe. Napepytu'u kwaw a'e ze'eg rehe pezeruzar ire nehe. ¹³ Apumuma'enukwaw kar a'e ma'e rehe ihe, ta'e ikatuahy nezewe xe. Aze amumaw amo 'ar hemàno 'ym pà nehe, apumuma'enukwaw kar wiwi

putar hehe ihe nehe. ¹⁴ Na'ia'rew kwaw hemàno àwàm ihe nehe. Akwaw hemàno tària'i haw ihe, ta'e Zezuz Zanezar Zanneruwihawete umume'u ihewe a'e xe. ¹⁵ A'e rupi amuapyk ko ze'eg teko pape rehe ihe. A'e rupi pema'enukwaw katu hehe tuweharupi nehe, hemàno re nehe.

— *Aexak tuwe Zezuz ikàgaw ihe, i'i Pet a'e kury*

¹⁶ Amume'u Zezuz Zanezar Zanneruwihawete ikàgaw peme ihe. Amume'u tur àwàm peme no. Namume'u e kwaw temu'emaw peme. Aexak tuwe ikàgaw ihe, ko ywy rehe heko mehe ihe. ¹⁷ Tupàn zaneru umur ukàgaw upuràg eteahy haw izupe a'e. — Tuwihawete romo hekon a'e, i'i izupe no. Aiko a'e pe ipyr ihe, ize'eg mehe ihe. Tupàn a'e, ikàg wera'u ma'e a'e, ipuràg eteahy wera'u ma'e a'e, ywate har a'e, uze'eg urewe Zezuz rehe a'e. — Ko awa a'e, hera'yr heremiamutar romo hekon a'e. Hemurywete kar har romo hekon a'e, i'i Tupàn urewe. ¹⁸ Ihe ainu ywak rehe ize'eg mehe ihe. Ta'e aiko Zezuz ipyr ywytyr rehe ihe xe. Tupàn uze'eg urewe a'e ywytyr rehe.

¹⁹ Izypy mehe uruzeruzar Tupàn ze'eg imume'u har wanehe ure. Ze'eg ywate har henu re uruzeruzar wera'u waze'eg rehe. Pema'enukwaw a'e umàno ma'e kwer waze'eg rehe nehe. Tatainy uhyape katu zanerape rehe a'e. Nezewegatete a'e ze'eg kwehe arer ukwaw kar Zezuz zanewe a'e. Izì'tahy zahytata pyheweteahy har uzexak kar zanewe a'e. Nezewegatete Zezuz ur wi putar zanewe a'e nehe no. A'e rupi — Zahytata pyheweteahy har, za'e izupe. Hàro mehe pema'enukwaw katu Tupàn ze'eg imume'u har umàno ma'e kwer waze'eg rehe nehe. ²⁰ Aze peneharaz amogwer ma'e wi paw rupi nehe, pema'enukwaw katu xo pitài ma'e

rehe nehe. Kwehe mehe Tupàn Hekwe umuapyk kar uze'eg pape rehe a'e. Umume'u ma'e uzeapo ma'e ràm a'e. Umuapyk kar a'e ze'eg awa wanupe. Aze zane zutyka'i ximugeta a'e pape nehe, naxinu katu kwaw Tupàn ze'eg nehe, naxikwaw katu kwaw nehe. Tupàn Hekwe zanepytywà putar a'e nehe. A'e mehe zapuner a'e ze'eg ikwaw katu haw rehe nehe. ²¹ Ta'e teko nupuner kwaw ma'e uzeapo ma'e ràm imume'u haw rehe a'e wà xe. Tekwe Puràg wixe oho awa ipy'a pe a'e. Xo a'e rupi zo a'e awa umume'u Tupàn ze'eg a'e wà. A'e rupi umume'u ma'e uzeapo ma'e ràm purupe wà. Numume'u kwaw uze'eg wà. Umume'u Tupàn ze'eg wà.

2

Pet uze'eg Tupàn ze'eg imume'u mua'u har wanehe a'e kury

¹ Kwehe mehe Tupàn ze'eg imume'u mua'u har uze'eg wà purupe a'e wà. Nezewegatete ko 'ar rehe amo purumu'e mua'u ma'e ur putar a'e wà nehe no. Umume'u putar wemu'emaw peme wà nehe no. Aze pezeruzar waze'eg rehe nehe, umuaiw putar Zezuz rehe pezeruzar haw wà nehe, ta'e hemu'em putar peme wà nehe xe. Zanezar umàno zanerekuzaromo a'e. A'e awa nuzeruzar kwaw hehe wà. A'e rupi Tupàn uzepyk putar wanehe na'arewahy a'e nehe. ² Teko tetea'u uzeruzar putar a'e awa wanemu'emaw rehe a'e wà nehe. A'e mehe uzapo putar ikatu 'ym ma'e wà nehe. A'e mehe amogwer teko uze'eg zemueteahy putar Zezuz rehe wà nehe, hemiruze'eg wanehe wà nehe no. ³ A'e awa a'e wà, iporomono'og wer temetarer tetea'u rehe a'e wà, a'e rupi umume'u putar wemu'emaw peme wà nehe, penemetarer ipyhyk pà pewi wà nehe. Umume'u putar wyzài ma'emume'u haw

peme wà nehe, hemetarer katu ma'e romo uzemuigo kar pà wà nehe. Wanehe uzepyk ma'e ràm a'e, wanemiapo kwer ikatu 'ym ma'e imume'u àràm a'e, kwehe ume'e iko wanehe a'e. Nuker kwaw. Omono kar putar tuwe tatahu pe wà nehe.

⁴ Kwehe mehe amo Tupàn heko haw pe har uzapo ikatu 'ym ma'e a'e wà. Tupàn omono kar a'e weko haw pe har ywykwaruhu zàwenugar pupe a'e wà. Wiko a'e pe ko 'ar rehe wà. Wàro Tupàn 'ar iahykaw rehe har waiko wà. A'e 'ar mehe nehe, Tupàn umume'u putar wanemiapo kwer ikatu 'ym ma'e a'e nehe, wanehe uzepyk pà a'e nehe. ⁵ Kwehe mehe teko ywy rehe har na'ipureruzar wer kwaw Tupàn rehe a'e wà. Tupàn umugyr kar àmànuhu imuwà wanupe, wapixipaw pà. Upyro Tupàn Noe 'y wi a'e, ta'e Noe umume'u Tupàn ze'eg teko wanupe a'e xe. – Pepytu'u ikatu 'ym ma'e iapo re nehe, i'i wanupe tuweharupi. A'e rupi Tupàn upyro a'e, amo 7 teko wapyro pà a'e no. Noe iànàm romo wanekon a'e 7 teko wà.

⁶ Tupàn uzepyk Xotom tawhu pe har wanehe a'e, uzepyk Komor tawhu pe har wanehe a'e no. Umuezyw kar tata wa'aromo, wazuka pà paw rupi. Nezewe wexak kar wikwahy haw purupe. Ta'e uzepyk putar ikatu 'ym ma'e iapo har wanehe nezewe nehe xe. ⁷ Amo ae 'ar mehe Tupàn upyro awa Oro her ma'e a'e, ta'e Oro ikatuahy izupe a'e xe, ta'e amogwer wanemiapo kwer na'ikatu kwaw izupe a'e xe. Ta'e amogwer nuweruzar kwaw Tupàn ze'eg a'e wà xe. ⁸ Oro a'e, ikatu a'e. Wiko a'e teko ikatu 'ym ma'e wainuromo tuweharupi. Uzemumikahy waze'eg henu mehe. Uzemumikahy wanemiapo kwer hexak mehe. Ta'e ikatu 'ym ma'e uzapo tuwe waiko a'e wà xe. ⁹ Aze

teko ikatu wà nehe, Tupàn ukwaw putar ma'erahy ipuraraw paw wi wapyro haw a'e nehe. Upyro putar wà nehe. Ukwaw ikatu 'ym ma'e iapo har wanexakaw a'e no. Amo 'ar mehe umume'u putar wanemiapo kwer a'e nehe, wanehe uzepyk pà a'e nehe. ¹⁰ Aze amo teko ipurapo wer ikatu 'ym ma'e rehe wà nehe, aze uzapo a'e ikatu 'ym ma'e oho wà nehe no, aze Tupàn hemimutar na'ikatu kwaw wanupe nehe, aze na'ipureruzar wer kwaw Tupàn rehe wà nehe, Tupàn uzepyk putar a'e teko wanehe azeharomoete a'e nehe. A'e Tupàn ze'eg rehe purumu'e mua'u ma'e a'e wà, nukyze kwaw ma'e wi a'e wà. Nukyze kwaw Tupàn hemiruze'eg wanuwihaw wanuwì wà. Uze'eg zemueteahy wanehe wà. ¹¹ Tupàn heko haw pe har a'e wà, ikàg wera'u a'e purumu'e mua'u ma'e wanuwì a'e wà. Nuze'eg zemueteahy kwaw a'e tuwihaw wanehe wà, Zanezar huwa rupi wà. ¹² Miar a'e wà, na'ima'enukwaw kwaw teko wanehe a'e wà. Umái'u e wà, uker e wà, umuzàg wa'ya'yr wà. Amo 'ar mehe xiuka i'u pà zane wà. Nezewegatete a'e upurumu'e mua'u ma'e a'e wà no. Nukwaw kwaw Tupàn wà. Uze'eg zemueteahy hehe wà. A'e rupi amo 'ar mehe Tupàn uzepyk putar wanehe nehe. ¹³ A'e awa upuraraw kar ma'erahy waiko uzeruzar ma'e wanupe wà. A'e rupi Tupàn upuraraw kar putar ma'erahy wanupe nehe no. Uzapo ikatu 'ym ma'e wemiapo putar haw tuweharupi wà, te 'aromo teko wanuwa rupi wà. Hurywete iapo mehe wà. Tuweharupi pezapo mai'u haw Zezuz imàno awer rehe pema'enukwaw pà. Pemái'u mehe a'e upurumu'e ma'e uzapo ikatu 'ym ma'e wà pepyr wà no. Aze zane kamir izipi wà nehe, na'ikatu kwaw zane we nehe.

Nezewegatete a'e upurumu'e ma'e na'ikatu kwaw Tupàn pe wà no, ta'e uzapo ikatu 'ym ma'e pepyr wiko mehe wà xe. ¹⁴ Kuzà wyzài hexak mehe tàrityka'i uputar wà. Oho ipuhe wà. Ipurapo wer ikatu 'ym ma'e rehe tuweharupi wà. Na'ipytu'u wer kwaw iapo re wà. Wekar uzeruzar katu 'ym ma'e ikàg 'ym ma'e wà. Wanexak mehe uzapo kar ikatu 'ym ma'e wanupe wà. Uputar temetarer tetea'u wà. Ta'e umu'e upy'a wà xe, temetarer tetea'u iputar haw rehe wà xe. Tupàn umume'u wanehe uzepyk àwàm kwez kury. ¹⁵ Upytu'u Tupàn hape rupi oho re wà. Wiko a'e awa kwehe arer Mara'aw her ma'e zàwe wà kury. Weor ta'yr romo hekon a'e. Wiko Mara'aw zàwe wà, ta'e upyhyk temetarer waiko wà xe, ikatu 'ym ma'e iapo haw hekuzaromo wà xe. ¹⁶ Mara'aw heimaw a'e, zumen a'e, uze'eg izupe teko ài a'e. — He'o ma'e ài ereiko, i'i heimaw izupe. — Epytu'u ikatu 'ym ma'e iapo re tàrityka'i nehe, i'i izupe. Zumen nuze'eg kwaw zanewe wà. A'e zumen uze'eg izupe awa ài a'e, ta'e Tupàn umuze'eg kar a'e xe.

¹⁷ Aze ytyzuzàmaw typaw nehe, aze ywàkun numur kwaw àmàn zanewe nehe, zaneivez putar tuwe nehe. Nezewegatete a'e purumu'e ma'e a'e wà no. Numume'u kwaw Tupàn ze'eg purupe a'e wà. Tupàn uzepyk putar tuwe wanehe nehe. Ipytunahy putar waneko àwàm nehe. ¹⁸ — Aze xiapo ikatu 'ym ma'e nehe, zanezemurywete pà nehe, zanekatu Tupàn pe nehe, i'i mua'u purupe wà. — Aze zaker kuzàwyzài wapuhe nehe, ikatu Tupàn pe nehe, i'i mua'u purupe wà. Hemu'em uzeruzar romo ma'e wanupe wà. A'e rupi a'e uzeruzar romo ma'e uzapo wiwi ikatu 'ym ma'e oho wà. ¹⁹ — Xiapo wyzài ma'e nehe. Xiapo ikatu ma'e nehe, xiapo ikatu 'ym ma'e nehe no, ta'e

Tupàn zanepyro putar a'e nehe xe, i'i mua'u purupe wà. Nupuner kwaw ikatu 'ym ma'e iapo re upytu'u haw rehe wà. Aze ikatu ma'e rehe zanepurapo wer nehe, xiapo putar ikatu ma'e nehe. Aze ikatu 'ym ma'e rehe zanepurapo wer nehe, xiapo putar a'e ikatu 'ym ma'e nehe. A'e temu'emaw rehe upurumu'e ma'e nupuner kwaw ikatu ma'e iapo haw rehe wà, ta'e ipurapo wer ikatu 'ym ma'e rehe wà xe. ²⁰ Aze teko ukwaw Zezuz Zanezar Zanepyro har Zanneruwihawete wà nehe, a'e mehe upytu'u ikatu 'ym ma'e iapo re wà nehe. Aze a'e re uzypprog wi ikatu 'ym ma'e iapo pà wà nehe, waneko haw iahtykwaw rehe iaewera'u putar wanupe nehe, waneko awer izypy mehe arer wi nehe. ²¹ Aze amo nukwaw kwaw ze'eg azeharomoete har nehe, Tupàn uzepyk wewer putar hehe imàno re nehe. A'e temu'emaw rehe purumu'e ma'e a'e wà, ukwaw ze'eg azeharomoete har a'e wà. Ta'e wenu wà xe. Izypy mehe weruzar a'e ze'eg wà, Tupàn ze'eg wà. Ikatuahy tuwe ize'eg. Amo 'ar mehe a'e purumu'e ma'e upytu'u ize'eg iputar ire wà. Tupàn uzepyk wera'u putar wanehe nehe, ta'e upytu'u ize'eg heruzar ire wà xe. ²² — Aze zawar uhuuhuk a'e nehe, uzewyr wi putar a'e uhuuhuk awer i'u pà a'e nehe, i'i teko wà. Aze ximuzahak tàzàhuràn nehe, uzewyr putar to'om me nehe, i'i teko wà. Nezewegatete aze teko upytu'u Tupàn ze'eg heruzar ire wà nehe, wiko putar a'e zawar ài wà nehe, a'e tàzàhuràn ài wanekon putar wà nehe. Ta'e uzypprog wi putar ikatu 'ym ma'e iapo pà wà nehe xe.

3

Pet uze'eg Zanezar tur àwàm rehe a'e kury

¹ Hemyrypar heremiamutar wà. Kwehe mehe amono kar hepape ipy peme ihe. Amo hepape amono kar putar peme ihe nehe kury. Amono kar hepape peme ihe, ta'e hepurumuma'enukwaw kar wer penehe ihe xe, ikatuahy ma'e rehe pemuma'enukwaw kar pà ihe xe. ² Tupàn ze'eg imume'u har kwehe arer a'e wà, uzemonokatu Tupàn pe wà, ikatu 'ym ma'e wi utyryk pà wà. Pema'enukwaw katu waze'eg rehe nehe. Zanezar zanepyro har a'e no, omono uze'eg wemimono karer wanupe a'e no. Hemimono karer umume'u a'e ze'eg peme a'e wà no. Pema'enukwaw ize'eg rehe nehe no. ³ Iahykaw rehe uzexak kar putar amo awa a'e wà nehe. Ikatu 'ym ma'e rehe ipurapo wer ma'e romo wanekon putar wà nehe. Uzapo putar ikatu 'ym ma'e tuweharupi wà nehe, uze-murywete pà wà nehe. Amume'u wanur àwàm kwez peme. Uze'eg urywahy putar penehe wà nehe, uze'eg urywahy putar Zezuz rehe wà nehe no. ⁴ — Zezuz umume'u uzewyr àwàm a'e, i'i putar peme wà nehe. — Ma'e pe hekon a'e, màràzàwe tuwe naxixak kwaw zane, màràzàwe tuwe nuzewyr kwaw a'e, i'i putar peme wà nehe, uze'eg urywahy pà penehe wà nehe. — Zaneipy umàno paw rupi wà. Zanereko haw ko 'ar rehe har nuzawy kwaw waneko awer izyppy mehe arer. Nuzeapo kwaw ipyahu ma'e romo. Naxixak pixik kwaw ipyahu ma'e, i'i putar peme wà nehe. — Màràzàwe tuwe nuzewyr kwaw a'e, i'i putar peme wà nehe, penehe uze'eg urywahy pà wà nehe. ⁵ Heharaz Tupàn ikàgaw wi wà. Kwehe mehe Tupàn uze'eg a'e, ywak ywy iapo pà a'e. Heharaz iapo awer wi wà, ta'e heharaz wer izuwi wà xe. Tupàn uzapo ywy 'y pupe a'e, imuhem kar pà 'y wi a'e. ⁶ Umumaw ywy rehe har kwehe arer 'y pupe a'e no. Umugyr

kar àmànuhu, teko ywy rehe har wazuka pà. ⁷ Numumaw kwaw ywak ko 'ar rehe. Numumaw kwaw ywy ko 'ar rehe. — Amo 'ar mehe amumaw putar ihe wà nehe, i'i iko wanupe. — Amo 'ar mehe amume'u putar teko wanemiapo kwer ikatu 'ym ma'e ihe nehe. Azepyk putar ikatu 'ym ma'e iapo har wanehe nehe, tatahu pupe nehe, i'i iko wanupe.

⁸ Peneharaz zo ko ze'eg wi nehe, hemyrypar heremiamutar wà. Pitài 'ar nuzawy kwaw 1.000 kwarahy Tupàn pe. Zuawygatu Tupàn pe. 1.000 kwarahy nuzawy kwaw pitài 'ar Tupàn pe. ⁹ — Tupàn iàrew iko wemimume'u kwer iapo pà a'e, i'i amo peme wà. Nan kwaw pa. Iàrew purehe uzepyk 'ym pà a'e, ta'e na'iporomono kar wer kwaw purehe tatahu pe a'e xe. Aze teko paw uzemumikahy ikatu 'ym ma'e wemiapo kwer rehe wà nehe, aze upytu'u iapo re wà nehe, Tupàn hurywete putar nehe.

¹⁰ Aze awa imunar wer zanema'e rehe pyhaw nehe, numume'u kwaw ur àwàm zanewe nehe. Nezewegatete Tupàn numume'u kwaw Zanezar 'ar zanewe nehe no. A'e 'ar mehe ywak ukàzym putar nehe, wànoànog pà nehe. Ma'e ukaz putar tata pupe nehe. Ywy no, ywy rehe har wà no, ukàzym putar tata pupe wà nehe no.

Xiàro Tupàn i'ar nehe, i'i Pet kury

¹¹ Ma'e ukàzym putar nezewe paw rupi nehe. A'e rupi, pezapo ikatuahy ma'e tuweharupi nehe. Petyryk ikatu 'ym ma'e wi nehe, Tupàn pe pezemonokatu pà nehe. Peiko izàwe nehe no. ¹² Peiko nezewe i'ar hàro mehe nehe. Pezapo Tupàn hemiapo putar haw paw rupi nehe. Aze ru'u ur putar tàrityka'i nehe. A'e 'ar mehe ywak ukaz putar nehe, ukàzym pà nehe. Ma'e paw pypràn putar tatahu pupe nehe. ¹³ Xiàro ma'e Tupàn hemimume'u kwer zaiko

zane. Umume'u ywak ipyahu ma'e iapo àwàm zanewe, umume'u ywy ipyahu ma'e iapo àwàm no. Tupàn wiko putar a'e pe nehe. Teko uzapo putar ikatu ma'e a'e pe wà nehe no.

¹⁴ Hemyrypar heremiamutar wà. Peàro a'e 'ar peiko. A'e rupi pezeagaw ikatu 'ym ma'e wi petyrykaw rehe nehe, pezeagaw ikatuahy ma'e romo peneko haw rehe Tupàn huwa rupi nehe no. Peiko iàmàtyry'ym 'ymar romo nehe. ¹⁵ Zanezar nuzepyk kwaw purehe ko 'ar rehe. Pezypyrog heruzar pà na'arewahy nehe. A'e mehe pezepyro putar zepykaw wi nehe. Tupàn ukwaw kar uze'eg Pawru zanerywyr zaneremiamutar pe a'e no. A'e rupi Pawru umume'u agwer ma'e peme a'e no. ¹⁶ Nezewe uze'eg a'e, upape ikair mehe paw rupi a'e. Amo ma'e zawaiw katu ma'e umume'u iko purupe, upape rehe imuapyk pà. Amo purumu'e ma'e nukwaw katu kwaw ize'eg wà. A'e rupi nukwaw kwaw purumu'e katu haw a'e ze'eg rehe wà. Nezewe a'e purumu'e ma'e a'e wà, upurumu'e waiko temu'emaw rehe a'e wà, inugwer Tupàn ze'eg kwehe arer imuapyk pyrer imume'u pà a'e wà no. Uzawy kar Tupàn hape amo wanupe nezewe wà. A'e rupi Tupàn uzepyk putar wanehe nehe no.

¹⁷ Hemyrypar heremiamutar wà. Pekwaw ko ma'e. A'e rupi peme'egatu nehe. A'e rupi aze a'e purumu'e ma'e ur pepyr wà nehe, pezeruzar zo wanemu'emaw rehe nehe. A'e rupi napezypyrog wi kwaw ikatu 'ym ma'e iapo pà nehe. A'e rupi pepyta putar Tupàn pyr tuweharupi nehe. Nuzepyk kwaw penehe nehe. ¹⁸ Pekwaw Zezuz Zanezar Zanepyro har Zaneruwihawete pe. Ikatuahy a'e. Pemukatu a'e. Peiko wiwi izàwegatete tuweharupi nehe. Pekwaw wera'u tuweharupi nehe

no. Tuwihaw ikàg ma'e ipuràg eteahy ma'e romo hekon putar a'e nehe. Nezewe hekon ko 'ar rehe kury. Wiko putar nezewe awyzeharupi nehe no. Amez. Upaw kwez kury. Pet.

1 ZUÀW

Uze'eg Zuàw a'e kury, ze'eg purumuigo kar ma'e rehe a'e kury

¹ Amono kar putar ko hepape peme ihe nehe kury, Zaneruwihawete Zezuz rehe ze'eg imume'u pà peme ihe nehe kury. — Ze'eg purumuigo kar ma'e, za'e izupe, ta'e aze teko uzeruzar hehe a'e wà nehe xe, wiko putar ipyr tuweharupi a'e wà nehe, tatahu pe oho 'ym pà a'e wà nehe xe. Izypy mehe Zaneruwihawete wiko ywate a'e. Awa romo izeapo mehe urenu ize'eg ure. Uruexak no. Urume'e tuwe hehe, hehe urepokok pà no. ² A'e ze'eg purumuigo kar ma'e zàwenugar uzexak kar a'e. Uruexak ko ywy rehe heko mehe. Urumume'u heko awer oroho uruiko teko nànan. Uzeruzar ma'e wiko putar Tupàn pyr tuweharupi wà nehe, tatahu pe oho 'ym pà wà nehe, ta'e Zezuz umàno wanekuzaromo a'e xe. Urumume'u peneko àwàm uruiko peme, pepyro àwàm imume'u pà peme no. ³ Uruzemuryparypar Tupàn zaneru rehe ure, ta'yr Zezuz Zaneruwihawete rehe ure no. Urumume'u Zezuz heko awer ureremixak kwer peme. Urumume'u ize'eg urereminu kwer peme no. A'e rupi pezemuryparypar putar wanehe nehe no. ⁴ Penurywete kury. Urumuapyk ko ze'eg pape rehe ure, imono kar pà peme ure. A'e rupi penurywete wera'u putar tuweharupi nehe kury.

Zuàw uze'eg Tupàn rehe a'e kury, tatainy rehe a'e no

⁵ Zezuz umume'u ko ze'eg urewe a'e. Urumume'u putar peme kury. Tupàn a'e, tatainy zàwenugar romo hekon a'e. Naheta pixik kwaw ikatu 'ym ma'e ipy'a pe. — Naheta kwaw ipytunaw huwake. Ta'e nuzapo pixik kwaw ikatu 'ym ma'e

a'e xe. ⁶ — Aiko Tupàn imyrypar romo ihe, aze teko i'i mua'u izupe wà nehe, aze uzapo ikatu 'ym ma'e oho waiko a'e 'ar mehe wà nehe, a'e mehe hemu'em ma'e romo wanekon wà nehe. Nuikuwe kwaw ize'eg rupi wà. ⁷ Tupàn nuzapo kwaw ikatu 'ym ma'e a'e. Tatainy zàwenugar romo hekon a'e. 'Aromo wata ma'e ài hekon. Xo ikatuahey ma'e zo uzapo iko. Aze zaiko izàwe nehe, zazemuryparypar putar nehe, zazemurywete kar putar nehe no. Tupàn o'ok putar ikatu 'ym ma'e zanewi nehe no, ta'e ta'yr uzakook uwykwer a'e xe, ywyrà kanetar rehe umàno pà a'e xe. Zezuz a'e, Tupàn ta'yr romo hekon a'e. Zanemukatu tuwe ikatu 'ym ma'e wi.

⁸ — Nazapo pixik kwaw ikatu 'ym ma'e ihe, aze teko i'i wà nehe, hemu'em putar waiko uzeupe wà nehe. — Ikatu 'ym ma'e iapo 'ymar romo aiko ihe, i'i mua'u uzeupe wà, weko haw ikwaw 'ym pà wà. ⁹ Aze ximume'u zaneremiapo kwer ikatu 'ym ma'e Tupàn pe nehe, o'ok putar ikatu 'ym ma'e zanewi nehe. O'ok putar zanewi paw rupi nehe, ta'e uzapo tuwe wemimume'u kwer a'e xe. Ta'e xo ikatuahey ma'e uzapo tuweharupi a'e xe. Heharaz putar zaneremiapo kwer ikatu 'ym ma'e wi nehe, zanemukatu pà nehe. ¹⁰ — Nazapo pixik kwaw ikatu 'ym ma'e ihe, aze mo za'e izupe, a'e mehe mo — Hemu'em ma'e romo ereiko ne, za'e mo Tupàn pe. Ta'e — Teko paw a'e wà, ikatu 'ym ma'e iapo har romo wanekon a'e wà, i'i Tupàn a'e xe. (Xo Zezuz zo nuzapo pixik kwaw ikatu 'ym ma'e a'e.) Aze zaze'eg nezewe nehe, — Hemu'em a'e, za'e nezewe mehe Tupàn pe (Nahemu'em pixik kwaw Tupàn a'e).

Zaneruwihawete Zezuz zanepy-tywà a'e

¹ Hera'yr wà, herazyr wà. Ko heze'eg amuapyk teko pape rehe ihe, imono kar pà peme ihe, pemunryk kar pà ikatu 'ym ma'e wi ihe. Aze amo uzapo ikatu 'ym ma'e a'e nehe, Zezuz Zaneruwihawete uze'eg putar u pe nehe, a'e teko rehe uze'eg pà nehe, ta'e Zezuz ikatuahy a'e xe. — Ezepyk zo hehe nehe, i'i putar izupe nehe. — Ta'e amàno hekuzaromo ihe xe, i'i putar izupe nehe. ² Tupàn umunàn zaneremiapo kwer ikatu 'ym ma'e zanewi a'e, ta'e Zaneruwihawete umàno zanerekuzaromo a'e xe. Umàno zaneremiapo kwer hekuzaromo. Umàno teko paw wanemiapo kwer hekuzaromo no.

³ Aze xiruzar Tupàn ze'eg nehe, a'e mehe xikwaw tuwe Tupàn nehe, azeharomoete nehe. ⁴ Aze amo i'i nehe, — Akwaw katu Tupàn ihe, aze i'i nehe, aze nuweruzar kwaw ize'eg a'e 'ar rehe nehe, a'e awa hemu'em ma'e romo hekon a'e mehe nehe. Numume'u kwaw ze'eg azeharomoete har. ⁵ Aze teko weruzar ize'eg wà nehe, a'e teko uzamutar katu putar tuwe Tupàn wà nehe. (Naheta pixik kwaw ikatu 'ymaw wapy'a pe Tupàn iamutar katu mehe.)

⁶ Aze teko nezewe i'i wà nehe, — Tuweharupi aiko Tupàn hehe we ihe, ize'eg heruzar pà ihe, aze i'i wà nehe, tuwe a'e teko wiko Zezuz Zaneruwihawete zàwegatete wà nehe, (tuwe waneko haw nuzawy kwaw Zezuz Zaneruwihawete heko awer ko ywy rehe arer wà nehe). Aze nezewe wanekon wà nehe, xo a'e mehe zo ukwaw Tupàn hehe we weko haw wà nehe.

Zuàw uze'eg Zezuz ze'eg ipyahu ma'e rehe a'e kury

⁷ Hemyrypar heremiamutar katu wà. Ko ze'eg pape rehe imuapyk pyràm a'e, na'ipyahu kwaw a'e. Kwehe arer a'e. Izypy

mehe arer a'e. Peinu ko ze'eg. (— Pezeamutamutar katu nehe ty wà, i'i Zezuz urewe. A'e re urumume'u peme ure. A'e rupi peinu.) ⁸ Ko ze'eg kwehe arer a'e kury, nuzawy kwaw ze'eg ipyahu katu ma'e a'e kury. Zaneruwihawete weruzar a'e ze'eg kwehe mehe a'e. Pe no, peruzar a'e ze'eg peiko ko 'ar rehe pe no. Zezuz tatainy ài hekon a'e. Ize'eg heruzar har a'e wà, 'aromo wata ma'e zàwenugar romo wanekon a'e wà no. Tur mehe ipytunaw imunryk kar har ài hekon a'e, ta'e heta tetea'u ize'eg heruzar har a'e wà xe.

⁹ Aze amo uze'eg nezewe nehe. — Tupàn ze'eg heruzar har romo aiko ihe, aze i'i nehe, aze na'iakatuwawahy kwaw amogwer uzeruzar ma'e wanehe nehe, a'e mehe nuiko kwaw Tupàn ze'eg heruzar har romo nehe. Pyhaw wata ma'e ài hekon a'e nehe. ¹⁰ Aze amo uzamutar katu amogwer uzeruzar ma'e a'e wà nehe, 'aromo wata ma'e ài hekon a'e nehe, ta'e nuzapo kar kwaw ikatu 'ym ma'e amo pe a'e xe, ta'e naheta kwaw ikatu 'ym ma'e iapo kar haw ipy'a pe a'e xe. ¹¹ Aze amo na'iakatuwawahy kwaw amogwer uzeruzar ma'e wanehe a'e nehe, pyhaw wata ma'e ài hekon a'e nehe. Pyhaw wata ma'e nukwaw kwaw oho àwàm a'e wà. Nezewegatete wyk'y'r rehe iakatuwawahy 'ym ma'e nuiko kwaw Tupàn hemiruze'eg romo a'e wà, ta'e nuweruzar kwaw ize'eg a'e wà xe.

¹² Amuapyk ko heze'eg pape rehe ihe, peme imono kar pà ihe, hepurumuzàmuzàg wà,

ta'e Tupàn umunàn penemiapo kwer ikatu 'ym ma'e pewi a'e xe.

O'ok ikatu 'ym ma'e pewi, ta'e Zaneruwihawete umàno penekuzaromo xe.

13 Amono kar putar ko pape uzeruzar ma'e tua'uhez ma'e wanupe ihe, ta'e ukwaw Zezuz a'e wà xe, izyppy mehe arer we a'e wà xe. Amono kar putar ko pape kwàkwàmò wanupe ihe, ta'e umumaw àzàg wanuwihaw ikàgaw a'e wà xe, ikatu 'ym ma'e iapo har wanuwihaw ikàgaw a'e wà xe.

14 Amono kar putar ko pape kwarearer wanupe ihe, ta'e ukwaw katu Tupàn zaneru a'e wà xe. Amono kar putar ko pape tua'uhez ma'e wanupe ihe, ta'e ukwaw Zezuz a'e wà xe, izyppy mehe arer a'e wà xe. Amono kar putar ko pape kwàkwàmò wanupe ihe, ta'e ikàg a'e wà xe. Uzeruzar tuwe Tupàn ze'eg rehe wà. Weruzar ize'eg wà. Umumaw àzàg wanuwihaw ikàgaw wà, umumaw ikatu 'ym ma'e iapo har wanuwihaw ikàgaw wà.

15 Pezamutar zo ko ywy nehe. Pezamutar zo ko ywy rehe har nehe. Aze pezamutar ywy rehe, napezamutar kwaw Tupàn penu nehe.

16 Ni amo ma'e ko ywy rehe har ur Zaneru wi a'e wà. Ikatu 'ym ma'e iputar haw nur kwaw Tupàn wi. Ipuràg ma'e rehe zanepurupyhyk wer haw nur kwaw izuwi. Zanereko wera'u haw nur kwaw izuwi.

17 Ywy ukàzym putar nehe. Teko wanemimutar paw ukàzym putar wà nehe no. Nezewe rehe we Tupàn hemimutar iapo har wiko putar tuweharupi wà nehe.

Zuàw uze'eg Zaneruwihawete iàmàtry'ymar rehe a'e kury

18 Hepurumuzàmuzàg wà. Uhem etea'i iahtkaw kury. Na'iarew

kwaw nehe. Kwehe mehe amume'u amo awa heko haw peme ihe, awa ko ywy rehe ur ma'e rà m heko haw peme ihe. — Zaneruwihawete iàmàtry'ymar ur putar a'e nehe, a'e peme ihe. Heta tetea'u iàmàtry'ymar ko 'ar rehe a'e wà kury. A'e rupi xikwaw iahtkaw iàrew 'ymaw zane. ¹⁹ A'e teko a'e wà, a'e Zaneruwihawete iàmàtry'ymar a'e wà, uzemomo'og zanepyr a'e wà. Nuiko kwaw Tupàn hemiruze'egete romo zanezàwe wà, a'e rupi uhem oho zanewi wà. Aze mo zanemuryparete romo wanekon wà, a'e mehe mo upyta mo zanepyr wà, uzemomo'og pà mo zanepyr wà. Uhem oho zanewi wà. Nezewe wexak kar Tupàn hemiruze'eg romo wiko 'ymaw zaneve a'e wà.

²⁰ Zaneruwihawete umur Wekwe Puràg peme a'e, imuigo kar pà pepy'a pe a'e. A'e rupi pe paw rupi pe kury, pekwaw katu ze'eg azeharomoete har pe kury. ²¹ Ko ze'eg amuapyk pape rehe peme imono kar pà ihe. — Napekwaw kwaw ze'eg azeharomoete har, na'e kwaw peme. Nan. Ko heze'eg amuapyk pape rehe peme imono kar pà ihe, ta'e pekwaw katu ze'eg azeharomoete har pe xe. Ta'e Tupàn nahemu'em kwaw purupe a'e xe.

²² Mon aipo hemu'em ma'e romo hekon a'e. Aze amo uze'eg nezewe a'e nehe, — Zezuz nuiko kwaw tuwihawete romo a'e, nuiko kwaw Tupàn hemimur karer romo a'e, nuiko kwaw zanepyro har romo a'e, aze i'i nehe, a'e mehe hemu'em ma'e romo hekon a'e nehe. Zaneruwihawete iàmàtry'ymar romo hekon a'e no, ta'e nuzeruzar kwaw Zaneru rehe a'e xe. Nuzeruzar kwaw ta'yr rehe a'e no xe. ²³ Aze amo uze'eg nezewe a'e nehe, — Nazeruzar kwaw Zezuz rehe ihe. Nuiko kwaw Tupàn ta'yr romo a'e, aze i'i

nehe, a'e teko nuiko kwaw Tupàn hemiruze'eg romo a'e nehe. Aze amo uze'eg nezewe a'e nehe, — Zezuz a'e, Tupàn ta'yr romo hekon a'e, aze i'i nehe, a'e teko wiko Tupàn hemiruze'eg romo a'e nehe.

²⁴ Peinu ze'eg azeharomoete har izyppy mehe. Pezeruzar wiwi hehe nehe. Peruzar wiwi nehe no. Aze pezeruzar wiwi hehe nehe, heruzar wiwi pà nehe, peiko wiwi putar Tupàn ta'yr hemiruze'egete romo nehe. Peiko wiwi putar Tupàn hemiruze'egete romo nehe no. ²⁵ Tupàn umume'u ma'e wemi- apo rà m zanewe a'e. — Apumuigo kar putar hepyr tuweharupi ihe nehe, i'i zanewe.

²⁶ Ko ze'eg amuapyk pape rehe ihe, peme imono kar pà ihe, hemu'em ma'e romo waneko haw imume'u pà peme ihe. Ta'e ipurawy kar wèr Tupàn hape rehe peme a'e wà xe, ta'e uzeagaw pemuzeruzar kar pà wemu'emaw rehe a'e wà xe. ²⁷ Zeneruwihawete umur kar Wekwe peme a'e, imuigo kar pà pepy'a pe a'e. A'e rupi, aze naheta kwaw Tupàn ze'eg rehe purumu'e ma'e pepyr nehe, pezemumikahy zo nehe. Tupàn Hekwe wiko pepy'a pe a'e, uze'eg paw rehe pemu'e pà a'e. Wiko tuwe pepy'a pe. Zeneruwihawete Hekwe azeharomoete har wiko pepy'a pe. Pemu'e iko a'e. A'e rupi peiko wiwi Zezuz hemiruze'eg romo nehe, peiko wiwi imyrypar romo nehe.

Peiko Tupàn hemiruze'eg, i'i Zuàw a'e

²⁸ Azeharomoete ko heze'eg ihe, hepurumuzàmuzàg wà. Zeneruwihawete ur putar nehe. Peiko hemiruze'eg romo nehe. A'e rupi teko wanuwa rupi uzexak kar mehe nehe, nazakye kwaw izuwi zane nehe. Zane kàg putar nehe. Nazazeàmim kwaw izuwi a'e 'ar mehe nehe, tur mehe nehe, ta'e nazanamaranugar kwaw izuwi

zane nehe xe, huwa rupi zane nehe xe. ²⁹ Zeneruwihawete ikatuahy. Nuzapo pixik kwaw ikatu 'ym ma'e. Pekwaw ikatu haw. Aze amo uzapo ikatu ma'e oho iko a'e nehe, ipurumuzàg ài hekon putar a'e nehe. Pekwaw ko ma'e.

3

Zaiko Tupàn ipurumuzàmuzàg romo zane

¹ Tupàn zaneamutar katu haw uhua'u a'e, a'e rupi — Tupàn purumuzàmuzàg wà, i'i teko zanewe wà. Zaneamutar katu tuwe a'e. Zaiko tuwe ipurumuzàmuzàg ài. A'e rupi iàmàtyry'ymar ywy rehe har nukwaw kwaw zanereko haw a'e wà, ta'e nukwaw kwaw Tupàn heko haw a'e wà xe. ² Hemyrypar heremiamutar wà. Zaiko Tupàn purumuzàmuzàg ài zane kury. Zaiko putar amo ae ma'e romo zane nehe no. Naxikwaw katu kwaw a'e ma'e romo zanereko àwàm. Xo ko ma'e zo xikwaw katu kury. Zeneruwihawete tur mehe nehe, zaiko putar izàwe nehe, ta'e xixak putar tuwe zane nehe xe. Xixak putar hexakaw nehe. Xixak putar ikàgaw nehe no. ³ Aze teko wàrogatu tur àwàm wà nehe, upytu'u putar ikatu 'ym ma'e iapo re wà nehe. Wiko putar izàwe nehe, ta'e Zeneruwihawete utyryk tuwe ikatu 'ym ma'e wi a'e xe.

⁴ Aze teko uzapo ikatu 'ym ma'e wà nehe, Tupàn ze'eg kwehe arer ihaw par romo wanekon putar wà nehe, ta'e ikatu 'ym ma'e iapo har a'e wà xe, Tupàn ze'eg kwehe arer heruzar 'ymar romo wanekon a'e wà xe. Ikatu 'ym ma'e iapo haw a'e, nuzawy kwaw ze'eg kwehe arer ihaw paw a'e. ⁵ Zeneruwihawete uzexak kar wà ywy rehe a'e, zaneremiapo kwer ikatu 'ym ma'e imunàn pà heraha pà zanewi a'e. Nuzapo pixik kwaw ikatu 'ym ma'e. Pekwaw ko ze'eg. Azeharomoete. ⁶ A'e rupi aze amo hemiruze'eg romo hekon a'e nehe,

nuzapo wiwi kwaw ikatu 'ym ma'e oho iko tuweharupi a'e nehe. Ikatu 'ym ma'e tetea'u iapo har a'e wà, nuiko kwaw Zaneruwihawete hexakar romo a'e wà. Nuiko kwaw ikwaw par romo wà.

⁷ Pezeruzar zo temu'emaw rehe nehe, hepurumuzàmuzàg wà. Aze teko uzapo ikatuahy ma'e oho waiko wà nehe, ikatuahy ma'e romo wanekon putar wà nehe. Zaneruwihawete ài wà nehe, ta'e ikatuahy ma'e romo hekon a'e xe. ⁸ Aze teko uzapo ikatu 'ym ma'e oho waiko tuweharupi wà nehe, Zurupari hemiruze'eg romo wanekon wà nehe, ta'e Zurupari a'e xe, (àzàg wanuwihaw a'e xe), uzapo ikatu 'ym ma'e oho iko izypy mehe arer we a'e xe. Izypy mehe ikatu 'ym ma'e uzapo a'e, te ko 'ar rehe uzapo oho iko a'e. Tupàn ta'yr uzexak kar a'e, Zurupari ikàgaw i'ok pà izuwi a'e. (A'e rupi teko upuner Zurupari hemiruze'eg romo wiko re upytu'u haw rehe wà kury.)

⁹ Tupàn hemiruze'eg a'e wà, upytu'u ikatu 'ym ma'e iapo re a'e wà. Nuzapo kwaw ikatu 'ym ma'e oho waiko tuweharupi wà. Ta'e Tupàn Hekwe wiko wapy'a pe a'e xe. Nupuner kwaw ikatu 'ym ma'e iapo wiwi haw rehe a'e wà, ta'e Tupàn wiko wanu romo a'e xe. ¹⁰ Tupàn hemiruze'eg uzawy tuwe Zurupari hemiruze'eg wà. Tupàn hemiruze'eg uzapo ikatuahy ma'e oho waiko wà. Uzamutar katu wapi har wà no. Aze teko nuiko kwaw nezewe wà nehe, nuiko kwaw Tupàn hemiruze'eg romo wà nehe. Zurupari hemiruze'eg romo wanekon wà nehe.

Zaiko wikuwe ma'e ài kury

¹¹ Ko ze'eg peinu katu pe. Te izypy mehe peinu katu. Tuwe zazeamutamutar katu zane nehe. ¹² Tuwe nazaiko kwaw Kain zàwe nehe. Ta'e ikatu 'ym ma'e iapo kar har hemiruze'eg romo hekon a'e

mehe a'e xe. Uzuka wywyr a'e, ta'e hemiapo kwer na'ikatu kwaw Tupàn pe a'e xe. Ta'e tywyr hemiapo kwer ikatu Tupàn pe a'e xe. A'e rupi hewyrowyroahy wywyr rehe.

¹³ A'e rupi, — Aze Tupàn iamàtyry'ymar na'iakatuwawahy kwaw penehe wà nehe, pepytuhegatu zo nehe, herywyr wà, a'e peme kury. ¹⁴ Izypy mehe zaiko umàno ma'e kwer ài zane. Ta'e nazazeruzar kwaw Zezuz rehe a'e 'ar mehe xe. Ko 'ar rehe zaiko wikuwe ma'e ài kury, ta'e zazeruzar hehe kury xe. Zaiko tuwe uzeruzar ma'e romo, ta'e xiamutar katu amogwer uzeruzar ma'e zane wà xe. Aze amo nuzamutar katu kwaw wapi har a'e nehe, uzeruzar 'ym ma'e romo hekon a'e nehe. Wiko umàno ma'e kwer ài nehe. ¹⁵ Aze amo na'iakatuwawahy kwaw wapi har rehe nehe, wiko izuka har ài nehe. Upuruzuka ma'e nuiko kwaw uzeruzar ma'e romo a'e wà. Nuwereko kwaw heko haw upy'a pe wà. Noho kwaw Tupàn pyr umàno re wà nehe. ¹⁶ Zezuz Zaneruwihawete zaneamutar katu tuwe a'e. A'e rupi uzezuka kar zanerekuzaromo. Nezewegatete zane nehe no. Aze tuwihaw ipuruzuka kar wer amo uzeruzar ma'e rehe a'e nehe, — Hezuka hekuzaromo nehe, za'e izupe nehe. ¹⁷ Amo uzeruzar ma'e hemetarar katu ma'e a'e wà, wiko nezewe a'e wà. Aze amo uzeruzar ma'e ima'uhez nehe, aze naheta kwaw ma'e izupe nehe, aze amo hemetarar katu ma'e nomono kwaw temi'u izupe nehe, aze nomono kwaw ma'e izupe nehe, a'e mehe a'e hemetarar ma'e nuiko kwaw Tupàn iamutar katu har romo a'e nehe, upy'a pe a'e nehe. — Azamutar katu Tupàn ihe, i'i mua'u a'e. ¹⁸ Hepurumuzàmuzàg wà. Zazeamutamutar katu zane. A'e rupi xiapo ikatuahy ma'e tetea'u zanezeupepe nehe, Tupàn ze'eg heruzar pà nehe. — Azamutar katu

uzeruzar ma'e teko ihe wà, aze amo i'i nehe, aze a'e teko nuzapo kwaw ikatu ma'e wanupe nehe, a'e mehe nuiko kwaw wamutar katu har romo nehe.

Nakzye kwaw Tupàn wi nehe

¹⁹ — Aipo aiko ze'eg azeharomoete har heruzar har romo ihe, aze amo i'i uzeupe nehe, upy'a pe nehe, a'e mehe nezewe i'i putar uzeupe nehe. — Aiko tuwe a'e ze'eg heruzar har romo ihe, ta'e azamutar katu amogwer uzeruzar ma'e ihe wà xe, i'i putar uzeupe nehe. Amo 'ar mehe nehe, zaiko putar zaha Tupàn huwa rupi nehe. Aze zapuruamutar katu zaha zaiko ko 'ar rehe nehe, ko ywy rehe nehe, a'e mehe nazakzye kwaw Tupàn wi nehe, huwa rupi zaneho mehe nehe. Nazanemaranugar kwaw a'e pe nehe. ²⁰ A'e mehe nazaze'eg kwaw nezewe nehe. — Ikatu 'ym ma'e iapo har romo aiko ihe, a'e rupi Tupàn hemono kar putar tatahu pe nehe, naza'e kwaw nehe, ta'e xikwaw uzeruzar ma'e romo zanereko haw zane xe, ta'e xiamutar katu amogwer zane wà xe. Tupàn ukwaw ma'e paw rupi katete a'e. Ukwaw zanema'enukwaw paw. Ukwaw zanekzye haw no. Nuzepyk kwaw zanerehe nehe, ta'e zazeamutamutar katu zane xe. ²¹ Hemyrypar heremiamutar wà. Aze zaiko puruamutar katu ma'e romo nehe, — Tupàn nuzepyk kwaw herehe nehe, za'e putar nehe. A'e rupi nazakzye kwaw izuwi nehe. ²² A'e rupi zapuner wyzài ma'e henoz taw rehe nehe. Umur putar a'e ma'e zanewe nehe, ta'e xiruzar ize'eg zane xe, ta'e xiapo hemiapo putar haw zane no xe. ²³ Nezewe i'i Tupàn zanewe a'e kury, wemiapo putar haw iapo kar pà zanewe a'e kury. — Pezeruzar katu hera'yr Zezuz penuwihawete rehe nehe. Pezeamutamutar katu nehe no, ta'e hera'yr Zezuz uzapo kar

nezewe haw peme a'e no xe, i'i Tupàn zanewe kury. ²⁴ Ize'eg heruzar har a'e wà, wiko putar ipy' tuweharupi wà nehe. Wiko inuromo ko 'ar rehe wà no. Umur Wekwe zanewe. A'e rupi xikwaw zanepy'a pe heko haw zane.

4

Pezeapyaka katu purumu'e ma'e waze'eg rehe nehe

¹ Hemyrypar heremiamutar wà. Purumu'e ma'e uze'eg putar nezewe peme a'e wà nehe. — Tupàn Hekwe hemuze'eg kar a'e, i'i putar peme wà nehe. Pezemupy'a wanehe nehe. Amo purumu'e ma'e wereko Tupàn Hekwe upy'a pe wà. Amogwer nuwereko kwaw wà. Pezeruzar zo wyzài teko waze'eg rehe nehe. Pezeapyaka katu waze'eg rehe nehe. — Aipo Tupàn Hekwe umuze'eg kar iko a'e wà, peze wanupe nehe. Peme'egatu wanemiapo kwer rehe nehe. Nezewe mehe aze wereko Tupàn Hekwe wà nehe, pekwaw putar pe wà nehe. Amo tekwe umuze'eg kar a'e wà. Aze Tupàn Hekwe umuze'eg kar iko wà nehe, pekwaw putar wamuze'eg kar har romo heko haw nehe. Aze amo ae umuze'eg kar wà nehe, pekwaw putar nehe no. Nezewe a'e peme ihe kury, ta'e heta tetea'u Tupàn ze'eg imume'u mua'u har ko 'ar rehe a'e wà kury xe. Wata oho waiko taw nàngatu ywy nàngatu wà. Numume'u kwaw Tupàn ze'eg azeharomoete har wà. Amo ae ze'eg umume'u oho waiko wà. ² Pezeapyaka katu waze'eg rehe nehe. — Zezuz Zaneruwihawete wiko awa romo a'e, umàno zanerekuzaromo a'e, aze i'i amo purumu'e ma'e nehe, a'e mehe wereko Tupàn Hekwe uzehe nehe. Nezewe pekwaw putar Tupàn Hekwe a'e purumu'e ma'e ipy'a pe heko haw nehe. ³ Aze amo purumu'e ma'e uhem

pepyr nehe, — Zezuz nuiko kwaw Tupàn ta'yr awa romo uzeapo ma'e kwer romo a'e, aze i'i peme nehe, a'e mehe nuwereco kwaw Tupàn Hekwe upy'a pe a'e. Zeneruwihawete iàmàtry'y'mar hekwe wiko ipy'a pe a'e. — Zeneruwihawete iàmàtry'y'mar ur putar pepyr a'e nehe, uru'e peme. Wata iko ywy rehe ko 'ar rehe wà. Ur putar pepyr nehe.

⁴ Hepurumuzàmuzàg heremiamutar wà. Peiko Tupàn heruzar har romo, peiko hemiruze'eg romo. A'e rupi napezeruzar kwaw Zeneruwihawete iàmàtry'y'mar waze'eg rehe. Ta'e pepy'a pe har ikàg wera'u Zezuz iàmàtry'y'mar wapy'a pe har wi a'e xe. ⁵ A'e purumu'e ma'e a'e wà, Tupàn iàmàtry'y'mar romo wanekon a'e wà, A'e rupi wanuwihaw umuze'eg kar a'e wà. Wanemiruze'eg uzeapyaka katu waze'eg rehe wà no, wanehe uzeruzar pà wà no. ⁶ Uruiko Tupàn hemiruze'eg romo ure, uruiko ize'eg imume'u har romo ure. Tupàn kwaw par uzeapyaka katu urerehe wà. Hemiruze'eg 'ym nuzeapyaka kwaw urerehe wà. Nezewe xikwaw tekwe purumuze'eg kar ma'e zane wà. Zazeapyaka katu teko waze'eg rehe. Xixak wanemiruze'eg wà no. Aze ru'u Tupàn Hekwe umuze'eg kar a'e wà. Aze ru'u iàmàtry'y'mar hekwe umuze'eg kar a'e wà. Xikwaw putar wamuze'eg kar har nehe, henu mehe nehe.

Tupàn zaneamutar katu a'e

⁷ Hemyrypar heremiamutar wà. Tuwe zazeamutamutar katu nehe. Ta'e Tupàn uputar zanezeamutamutar katu haw a'e xe. Uzeamutamutar katu ma'e paw wiko Tupàn hemiruze'eg romo wà. Ukwaw uzar wà. ⁸ Uzeamutamutar 'ym ma'e nuiko kwaw Tupàn hemiruze'eg romo

wà. Ta'e Tupàn a'e xe, upuruamutar katu a'e xe. Uzamutar katu kar teko zanewe a'e wà no. ⁹ Nezewe wexak kar puruamutar katu haw zanewe a'e. Umur kar wa'yr ywy rehe. Pitài zo ta'yr. Umàno zanerekuzaromo. A'e rupi zaiko putar ipyr tuweharupi nehe, tatahu pe zaneho 'ym pà nehe. ¹⁰ Puramutar haw nezewe a'e. Nan kwaw zane. Xiamutar Tupàn zane. Tupàn a'e ae zaneamutar a'e. Umur kar wa'yr ko ywy rehe a'e. Nezewe inuromo zanereko mehe Tupàn umunàn zanekatu 'ygwer a'e kury.

¹¹ Hemyrypar heremiamutar wà. Aze nezewe Tupàn zaneamutar katu a'e. A'e rupi zane nehe no, tuwe zazeamutamutar katu zane nehe no. ¹² Ni amo nuexak pixik kwaw Tupàn a'e wà. Aze zazeamutamutar katu zane nehe, Tupàn wiko putar zanepy'a pe a'e nehe. A'e rupi zazeamutamutar katu putar zane nehe no, ta'e Tupàn upuruamutar katu a'e no xe.

¹³ Umur Wekwe zanewe a'e, a'e rupi zaiko putar ipyr zane. Wiko zanepy'a pe a'e no, ta'e umur Wekwe zanewe a'e xe. ¹⁴ Zeneru umur kar wa'yr ko ywy rehe a'e, teko wapyro har romo imuigo kar pà a'e. Uruexak tur mehe ure. Urumume'u tuwe tur awer oroho uruiko purupe. ¹⁵ — Zezuz Tupàn ta'yr romo hekon a'e, aze amo teko i'i nehe, a'e teko wereko Tupàn upy'a pe nehe. Wiko putar Tupàn pyr nehe no. ¹⁶ Tupàn zaneamutar katu a'e. Xikwaw zaneamutar katu haw zane. Zazeruzar hehe no. Tupàn upuruamutar katu iko. Aze amo upuruamutar katu iko nehe, wiko putar Tupàn pyr nehe no. Tupàn wiko putar ipy'a pe a'e nehe no. ¹⁷ Nezewe zanepuruamutar haw uhua'u zanepy'a pe kury. Aze zaha Tupàn huwa rupi nehe, nazakyze kwaw izuwi nehe. Ta'e zanereko haw ko ywy rehe har nuzawy kwaw Zeneruwihawete

heko awer a'e xe. ¹⁸ Puramutar haw rehe, naheta kwaw kyze haw a'e. Puramutar haw uhua'u haw, umunyryk kyze haw a'e. Aze teko ukyze nehe, ipuruamutar haw pixika'i a'e. Ta'e kyze haw wexak kar zepykaw a'e xe.

¹⁹ Zapuruamutar katu zane, ta'e Tupàn ràgypy zaneamutar katu a'e xe. ²⁰ — Azamutar katu Tupàn ihe, aze i'i awa nehe, aze na'iakatuwawahy kwaw amogwer uzeruzar ma'e wanehe a'e 'ar mehe nehe, hemu'em ma'e romo hekon a'e nehe. Wexak amogwer uzeruzar ma'e tuweharupi a'e wà. Nuzamutar kwaw wà. A'e rupi nuzamutar kwaw Tupàn a'e no, ta'e nupuner kwaw hexakaw rehe xe. Aze teko nuzamutar katu kwaw wemixak uzeake har wà nehe, nuzamutar katu kwaw wemixak 'ym multe har wà nehe. ²¹ Ko ze'eg Zaneruwihawete umume'u zanewe a'e. — Aze amo uzamutar katu Tupàn a'e nehe, uzamutar katu putar amogwer uzeruzar ma'e a'e wà nehe no, i'i zanewe.

5

Zapytu'u Tupàn iàmàtry'y'mar hemiruze'eg romo zanereko re

¹ — Zezuz a'e, Zaneruwihawete Zanepyro har romo hekon a'e, aze i'i amo teko nehe, a'e mehe a'e teko wiko Tupàn ipurumuzàg ài nehe. Aze amo uzamutar katu Zaneru Tupàn nehe, uzamutar katu ta'yr wà nehe no. ² Aze xiamutar katu Tupàn nehe, aze xiruzar ize'eg nehe, zaiko tuwe ipurumuzàmuzàg wamutar katu har romo nehe. ³ Aze xiamutar katu Tupàn nehe, tuwe xiruzar ize'eg nehe. Nazawaiw katu kwaw ize'eg heruzar haw a'e. ⁴ Ta'e Tupàn ipurumuzàmuzàg paw rupi a'e wà xe, nuzeruzar kwaw iàmàtry'y'mar ize'eg rehe a'e wà xe. A'e rupi iàmàtry'y'mar nupuner kwaw ikatu 'ym ma'e iapo kar haw rehe zanewe a'e. Zazeruzar tuwe

Zezuz rehe, a'e rupi iàmàtry'y'mar nuiko kwaw Zanezar romo kury. ⁵ Aze amo teko uzeruzar Zezuz rehe nehe, — Tupàn ta'yr romo hekon Zezuz a'e, aze i'i a'e teko a'e nehe, a'e mehe upytu'u putar Tupàn iàmàtry'y'mar hemiruze'eg romo wiko re a'e nehe.

Zuàw uze'eg Zezuz Zaneruwihawete heko awer rehe a'e kury

⁶ Uzypprog ma'ereko haw 'y inuromo a'e, uzemuzahazahak kar pà a'e. Iahykaw rehe umumaw uma'ereko haw uwykwer inuromo a'e, ikatu 'ym ma'e wi zanepyro pà a'e. Tupàn Hekwe zanepy'a pe har umume'u agwer ma'e iko zanewe a'e, ta'e umume'u ze'eg azeharomoete har tuweharupi a'e xe. ⁷⁻⁸ Xikwaw Zezuz Tupàn ta'yr romo heko haw zane, ta'e Hekwe umume'u heko haw zanepy'a pe a'e xe. Ko ywy rehe wiko mehe Zezuz uzemuzahazahak kar a'e. — Hera'yr a'e, i'i Tupàn izupe a'e 'ar mehe. Hehe zanema'enukwaw mehe xikwaw ta'yr romo heko haw no. Umàno zanerekuzaromo, uwykwer hakook pà. Hehe zanema'enukwaw mehe xikwaw ta'yr romo heko haw no. A'e na'iruz zanema'enukwaw paw a'e wà, nuzawy kwaw na'iruz teko zanewe uze'eg ma'e a'e wà. Umume'u pitài ze'eg zanewe wà. — Zezuz wiko Tupàn ta'yr romo a'e, i'i zanewe wà. ⁹ Aze teko umume'u ma'e zanewe wà nehe, zazeruzar wewer waze'eg rehe nehe. Aze Tupàn umume'u ma'e zanewe nehe, zazeruzar putar tuwe ize'eg rehe nehe, ta'e nahemu'em kwaw a'e xe. A'e rupi zazeruzar a'e Zezuz rehe zanema'enukwaw mehe zane, ta'e Tupàn umume'u zanepy'a pe a'e xe. ¹⁰ Tupàn ta'yr rehe uzeruzar ma'e wereko a'e ze'eg upy'a pe a'e wà. Tupàn rehe uzeruzar 'ym ma'e a'e wà, wereko amo ae ze'eg upy'a pe a'e wà. — Tupàn hemu'em a'e, u'e ma'e ài wanekon a'e wà, ta'e nuzeruzar

kwaw ta'yr rehe ze'egaw rehe a'e wà xe. Tupàn umume'u a'e ze'eg zanepy'a pe. ¹¹ Nezeve i'i a'e ze'eg a'e. — Tupàn umur zanereko haw iahykaw 'ym ma'e zanewe a'e. A'e zanereko haw a'e, ta'yr inuromo zanereko haw a'e. ¹² Aze amo uzeruzar ta'yr rehe nehe, wikuwe wi putar nehe. Aze amo nuzeruzar kwaw Tupàn ta'yr rehe nehe, naheta kwaw hekuwe haw izupe nehe.

Zaiko putar Tupàn ipyr tuweharupi nehe

¹³ Pe Tupàn ta'yr rehe uzeruzar ma'e pe, amono kar putar ko ze'eg pape rehe imuapyk pyrer peme ihe kury. A'e rupi pekwaw putar tuweharupi Tupàn pyr peneko àwàm nehe. (Pekwaw putar tatahu pe peho 'ym àwàm nehe no.) ¹⁴ A'e rupi nazakyze kwaw Tupàn wi kury, izupe zaneze'eg mehe kury. Aze xinoz ma'e izupe nehe, aze ipurumur wer hehe zanewe nehe, umur putar zanewe nehe. Wenu putar zaneze'eg mehe nehe. ¹⁵ Aze wyzài ma'e xinoz izupe nehe. Wenu putar henoz mehe nehe. Umur putar zanereminoz zanewe nehe, (aze ipurumur wer hehe zanewe nehe).

¹⁶ Aze pexak amo uzeruzar ma'e nehe, ikatu 'ym ma'e iapo mehe nehe, peze'eg Tupàn pe nehe. — Epyro a'e awa ikatu 'ym ma'e wi nehe, Tupàn, peze izupe nehe. A'e mehe Tupàn umuigo kar putar a'e uzeruzar ma'e uzepyr tuweharupi nehe. Aze amo uzapo tuwe ikatu 'ym ma'e oho iko nehe, aze na'ipytu'u wer kwaw iapo re nehe, a'e mehe Tupàn uzepyk putar hehe nehe, tatahu wi ipyro 'ym pà nehe. — Peze'eg Tupàn pe hehe nehe, ipyro haw rehe nehe, na'e kwaw peme ihe.

¹⁷ Paw rupi ikatu 'ym ma'e iaiw Tupàn pe a'e. Umunàn putar uzeruzar ma'e wanemiapo kwer

ikatu 'ym ma'e nehe, wanuwi nehe. Nuzepyk kwaw wanehe nehe.

¹⁸ Tupàn hemiruze'eg wà, uzexak kar wi ma'e kwer ài wanekon wà, wiko ipurumuzàmuzàg ài wà. Upytu'u ikatu 'ym ma'e iapo re wà. Noho kwaw tuweharupi a'e ikatu 'ym ma'e iapo pà wà. Zezuz Tupàn ta'yr uzekaiw katu ipurumuzàmuzàg wanehe. Ikatu 'ym ma'e iapo har wanuwihaw nupuner kwaw opokokaw rehe wanehe.

¹⁹ Zaiko tuwe Tupàn ima'e romo zane. Tupàn iàmàtyry'ymar ywy rehe har paw rupi a'e wà, weruzar ikatu 'ym ma'e iapo har wanuwihaw ze'eg a'e wà. (Weruzar Zuru-pari ze'eg wà.) Uzapo kar wemiapo putar haw wanupe a'e.

²⁰ Tupàn ta'yr ur ko ywy rehe a'e, uzezuka kar pà zanerekuzaromo a'e. Ukwaw kar ma'e tetea'u zanewe no. A'e rupi xikwaw Tupàn zane kury, xikwaw Zanezar azeharomoete har romo heko haw zane kury. Zaiko ipyr kury. Zaiko ta'yr Zezuz Zaneuwihawete ipyr no. Tupànete romo hekon a'e. Zanemuigo kar putar tuweharupi uzepyr nehe, tatahu wi zanepyro pà nehe.

²¹ Hepurumuzàmuzàg heremiamutar wà. Pemuwete zo tupàn a'ua'u pe wà nehe. Upaw kwez kury. Zuàw.

2 ZUÀW

¹ Ihe Zuàw ihe, uzeruzar ma'e wanneruze'egar romo aiko ihe. Ne kuzà Tupàn hemixak kwer romo ereiko ne. Ko hepape amono kar putar newe ihe nehe zàkwà. Ko heze'eg amono kar putar nememyr wanupe no, zàkwà. Apuamutar katu paw rupi ihe. Amogwer ze'eg azeharomoete har ikwaw par paw peamutar katu a'e wà no. ² Ta'e ze'eg azeharomoete har upyta zanepy'a pe tuweharupi a'e xe. Nuhem pixik kwaw zanepy'a wi nehe. ³ Tupàn zaneru a'e, ta'yr Zezuz Zanneruwihawete a'e no, tuwe uzapo ikatuahy ma'e zanewe a'e wà nehe. Tuwe zanepuhareko a'e wà nehe no, ma'e wi zanekyze re zanemupytu'u kar pà wà nehe no. A'e rupi zanerurywete putar tuweharupi zane nehe no. Tuwe ukwaw katu kar uze'eg azeharomoete har zanewe wà nehe no. Zaneamutar katu a'e wà. Tuwe uzamutar katu kar amogwer zanewe wà nehe no.

Zazeruzar ze'eg azeharomoete har rehe

⁴ Pitàitài nememyr a'e wà, uzeruzar katu ze'eg azeharomoete har rehe a'e wà. Tuweharupi weruzar a'e ze'eg waiko wà no. Amo teko umume'u nememyr wazeruzar haw ihewe a'e wà. Herurywete henu mehe ihe. Ta'e nezewe zaneru uzapo kar zanewe a'e xe, ze'eg azeharomoete har heruzar kar pà zanewe a'e xe. ⁵ A'e rupi ainoz putar ma'e newe ihe kury zàkwà, hemyrypar. Na'ipyahu kwaw ko ze'eg heremimuapyk kwer ihe. Izyppy mehe xiriko ko ze'eg zane. — Tuwe zazeamutamar katu zane nehe, a'e wiwi newe kury, nememyr wanupe no. ⁶ Aze xiamutar katu Tupàn nehe, xiruzar putar ize'eg

nehe. Izyppy mehe peinu ize'eg. — Tuweharupi pezamutar katu teko peho peiko pe wà nehe, i'i Tupàn purupe. ⁷ Heta tetea'u awa hemu'em ma'e a'e wà. Ywy nànnàn taw nànnàn wata oho waiko wà. Uze'eg nezewe wà. — Zezuz nuiko kwaw tuwihawete awa romo uzeapo ma'e kwer romo a'e. Nuiko kwaw Tupàn hemimur kar ko ywy rehe ur ma'e kwer romo a'e, i'i a'e purumu'e ma'e oho waiko purupe wà. Agwer teko wiko hemu'em ma'e romo wà. Zanneruwihawete iàmàtry'ymar romo wanekon wà. ⁸ Pema'emua'u katu pezehe nehe, nezewe mehe napepytu'u kwaw Tupàn ima'ereko haw iapo re nehe. A'e mehe umur putar hekuzar peme a'e nehe.

⁹ Aze amo teko upytu'u Zanneruwihawete ze'eg heruzar ire nehe, — Aha putar amo ae ze'eg ikatu wera'u ma'e rupi nehe, aze i'i nehe, a'e mehe a'e teko nuiko kwaw Tupàn hemiruze'eg romo nehe. Noho kwaw ipyr nehe. Zanneruwihawete ze'eg rupi oho tuwe ma'e a'e wà nehe, wiko putar Tupàn hemiruze'eg romo a'e wà nehe. Wiko putar ta'yr hemiruze'eg romo a'e wà nehe no. Wiko putar Tupàn imyrypar romo wà nehe, Zezuz imyrypar romo wà nehe no. ¹⁰ Aze amo purumu'e ma'e ur pepyr a'e nehe, aze napemu'e kwaw Zanneruwihawete ze'eg rehe a'e nehe, pemuixe kar zo penàpuz me nehe. — Zane'um, nekatu ty, peze zo izupe nehe. — Tuwe Tupàn uzapo ikatuahy ma'e newe nehe, peze zo izupe nehe. ¹¹ Aze amo ipurumuigo kar wer a'e teko rehe zeàmàtry'ymaw rehe a'e nehe, a'e teko wiko putar ikatu 'ygwer iapo har romo ipyr a'e nehe. Imyrypar romo hekon putar nehe no.

Upaw etea'i ko pape kury

¹² Ma'e tetea'u rehe hepurumume'u wer peme ihe. Nahepu-

rumuapyk wer kwaw pape rehe
ihe, peme imono kar pà ihe. Ta'e
heho wer pepyr ihe xe. Aha putar
pepyr ihe nehe, peme heze'eg pà
ihe nehe. A'e rupi zanerurywete
wera'u putar tuwe zane nehe.

¹³ Nekypy'yr imemyr a'e wà no,
omono kar uze'eg peme a'e wà no,
— Nekatu pa, i'i peme wà. — Nekatu
ma, i'i peme wà. Upaw kwez kury.
Zuàw.

3 ZUÀW

¹ Ihe Zuàw ihe, uzeruzar ma'e waneruze'egar romo aiko ihe. Ne Kaz ne. Ko heze'eg amuapyk pape rehe ihe, newe imono kar pà ihe. Uruamutar katu ihe, ta'e zazeruzar katu ze'eg azeharomoete har rehe zane xe.

Zuàw uze'eg Kaz ikatu haw rehe a'e kury

² Hemyrypar heremiamutar. Aenoz ma'e Tupàn pe tuweharupi ihe. — Ezekaiw katu Kaz rehe nehe, a'e izupe. — Tuwe ikàg nehe, tuwe na'ima'eahy kwaw nehe, a'e izupe. — Tuwe heko haw ikatu nehe, a'e izupe. Ereho tuwe iko Tupàn hape rupi ne. A'e rupi wiko nepy'a pe a'e. ³ Amo uzeruzar ma'e a'e wà, nepyr har a'e wà, uhem wà xe hepyr a'e wà. Umume'u nereko haw ihewe wà. — Uzeruzar tuwe Kaz Tupàn ze'eg rehe a'e, i'i ihewe wà. — Weruzar tuwe oho iko tuweharupi no, ikatuahy ma'e iapo pà a'e no, i'i ihewe wà. Herurywete henu mehe ihe. ⁴ Aze ze'eg ikatu ma'e ainu nehe, herurywete putar nehe. — Nepurumuzàmuzàg a'e wà, oho tuwe waiko ze'eg azeharomoete har rupi a'e wà, aze amo i'i ihewe nehe, herurywete wera'u putar ihe nehe

⁵ Hemyrypar heremiamutar. Tuweharupi erema'ereko katu iko ne, ikatu ma'e iapo pà amogwer uzeruzar ma'e wanupe ne. Te neremigwaw 'ym wanupe ikatu ma'e erezapo iko. ⁶⁻⁷ — Kaz a'e, uzamutar katu uzeruzar ma'e uzepyr har iko a'e wà, i'i uzeruzar ma'e xe har wanupe wà, nerehe uze'eg pà wà. A'e awa a'e wà, Zaneruwihawete hemiruze'eg romo wanekon a'e wà. Umume'u putar Tupàn ze'eg oho waiko taw nànan a'e wà nehe. Weraha putar ko pape newe a'e wà nehe no. — Aze uzeruzar 'ym ma'e umur

temetarer peme wà nehe, pepyhyk zo wanuwi nehe, a'e wanupe ihe. A'e rupi nezewe a'e newe kury. — Pemono temetarer wanupe nehe, pemono wama'e ràmm wanupe nehe no, aze uputar wà nehe, a'e newe kury. Ta'e Tupàn hemiruze'eg romo wanekon a'e wà xe. Aze pepytywà pe wà nehe, pekatu putar Tupàn pe nehe.

⁸ Zane Zezuz rehe uzeruzar ma'e zane, xipytywàgatu agwer awa zane wà nehe, ta'e ze'eg azeharomoete har imume'u har romo wanekon a'e wà xe. A'e rupi zaiko Tupàn ze'eg imume'u har ài zane nehe no, wainuromo zane nehe no.

Zuàw uze'eg Xio rehe a'e, Neme rehe a'e no

⁹ Amuapyk amo ae heze'eg pape rehe ihe, uzeruzar ma'e nepyr har wanupe imono kar pà ihe. Xio a'e, waneruze'egar romo heko wer a'e. Nuzekaiw kwaw hepape rehe a'e. — Zuàw a'e, nuiko kwaw Tupàn ze'eg imume'u har romo a'e, i'i mua'u iko nepyr har wanupe a'e, herehe uze'eg pà a'e. (A'e rupi uzeruzar ma'e a'e pe har nuzekaiw kwaw heze'eg rehe a'e wà.) ¹⁰ A'e rupi aze aha nepyr nehe, aze'eg putar a'e pe har wanupe nehe. Amume'u putar a'e awa ze'eg awer paw teko wanuwa rupi ihe nehe. Amume'u putar hemiapo kwer nehe no. Uze'eg zemuteahy herehe a'e, a'e pe har wanupe a'e. Hemu'em tuwe. Nezewe haw nuhyk kwaw izupe. Amo ae ikatu 'ym ma'e rehe ipurapo wer. Numuixe katu kar kwaw Tupàn ze'eg imume'u har wàpuz me a'e wà, a'e pe ihem mehe a'e wà. Amo uzeruzar ma'e a'e pe har a'e wà no, ipurumuixe katu kar wer zepe Tupàn ze'eg imume'u har wanehe a'e wà. A'e awa uze'eg ahyahy wanupe. — Nan, i'i iko wanupe. — Aze pemuixe katu kar a'e Tupàn ze'eg imume'u har penàpuz me

nehe, a'e mehe napepuner kwaw pezemono'ogaw rehe urepyr nehe, i'i iko wanupe, uze'eg ahyahy pà wanupe.

¹¹ Kaz hemyrypar heremiamutar. Aze amo uzapo ikatu 'ym ma'e oho iko a'e nehe, eiko zo izàwe nehe. Aze amo uzapo ikatuahy ma'e oho iko a'e nehe, eiko izàwe nehe. Aze amo uzapo ikatuahy ma'e oho iko a'e nehe, a'e mehe a'e awa wiko putar Tupàn hemiruze'eg romo a'e nehe. Ikatu 'ym ma'e iapo har wà, nukwaw kwaw Tupàn wà, nuiko kwaw hemiruze'eg romo wà.

¹² Teko paw rupi uze'egatu waiko Neme rehe a'e wà. — Ikatuahy a'e, i'i oho waiko hehe wà. Aze ty, ikatuahy a'e. Oho katu iko ze'eg azeharomoete har rupi no. Ure ure no, — Ikatuahy a'e, uru'e newe ure no. Erekwaw katu ureze'eg azeharomoete har ne ty.

Upaw etea'i ko pape a'e kury

¹³ Ma'e tetea'u rehe hepuru-mume'u wer newe ihe. Nahepuru-mumuapyk wer kwaw pape rehe ihe. ¹⁴ Ta'e hepurexak wer nerehe ihe xe. Tuwe na'jàrew kwaw nehe. Nerexak mehe zapuner zanezeupeupe zaneze'eze'egaw rehe nehe. ¹⁵ Tuwe nerurywete nehe. Ekyze zo ma'e wi nehe. Nemyrypar xe har a'e wà, paw rupi katete omono kar uze'eg peme a'e wà. — Nekatu pa, i'i newe wà. — Nekatu ma, i'i newe wà. — Zuàw umur kar uze'eg peme a'e, ere hemyrypar nepyr har nà'nàn nehe no ty. Upaw kwez kury. Zuàw.

ZUT

¹ Ihe Zut ihe, Zezuz Zaneruwihawete hemiruze'eg romo aiko ihe. Aiko Xiak tywyr romo no. Amono kar putar ko hepape peme ihe nehe kury. Pe Tupàn heminozgwer romo peiko pe. Tupàn zaneru peamutar katu a'e. Zezuz Zaneruwihawete uzekaiw katu iko penehe a'e no. ² Tuwe Tupàn pepuhareko a'e nehe. Tuwe pemupytu'u kar ma'e wi pekyze re a'e nehe no. Tuwe peamutar katu tuwe a'e nehe no.

Zut uze'eg Tupàn ze'eg 'ym rehe upurumu'e ma'e wanehe a'e kury

³ Hemyrypar heremiamutar wà. Tupàn zanepyro putar tatahu wi a'e nehe, zanemuigo kar pà uzepyr tuweharupi nehe. Azypyrog pape iapo pà peme ihe, zanepyro haw rehe ze'egaw imuapyk pà ihe. Na'e hema'enukwaw a'e purumu'e mua'u ma'e wanehe ihe. A'e rupi amono kar putar ko hepape peme ihe kury, pemuzeruzar katu wera'u kar pà ihe kury. Tupàn umur Zezuz zanewe a'e. Zazeruzar hehe. Zaiko hemiruze'eg romo. — Pepytu'u zo pezeruzar ire nehe, a'e peme kury. — Pepytu'u zo heruzar ire nehe, a'e peme kury. ⁴ Amo awa ur zanepyr a'e wà. Tupàn rehe uzeruzar 'ym ma'e romo wanekon a'e wà. Amogwer nukwaw katu kwaw wazeruzar 'ymaw a'e wà. A'e rupi a'e awa numume'u kwaw Tupàn ze'eg azeharomoete har a'e wà. Hemu'em a'e wà. — Tupàn umunàn zaneremiapo kwer ikatu 'ym ma'e a'e, a'e rupi zapuner wызàì ikatu 'ym ma'e iapo wiwi haw rehe zane nehe, i'i mua'u purupe wà. — Pezeruzar zo Zezuz Zaneruwihawete rehe nehe ty wà, i'i mua'u waiko purupe wà. Hemu'em a'e wà. Zezuz Zaneruwihawete a'e, Zanezar romo hekon a'e, zanereruze'egar

romo hekon a'e no. Naheta kwaw amo. Tupàn uzepyk putar a'e awa wanehe a'e nehe. Kwehe mehe umume'u wanehe uzepyk àwàm a'e.

⁵ Pekwaw ko ma'e paw rupi. Amume'u wiwi peme kury. Zanezar upyro wemiruze'eg a'e wà, Ezit ywy wi wapyro pà a'e wà. Amo nuzeruzar kwaw hehe wà. A'e rupi Ezit wi wapyro pawire Tupàn uzepyk a'e uzeruzar 'ym ma'e wanehe a'e, wazuka pà a'e. ⁶ Pema'enukwaw Tupàn heko haw pe har wanehe no. Amo weruzar ize'eg a'e wà. Amo nuweruzar kwaw ize'eg a'e wà. Heruzar 'ymar uhem oho heko haw wi a'e wà. Tupàn uzàpixi kar a'e wà. Omonokatu kar ipytunaw pe wà. A'e pe wanekon ko 'ar rehe wà. Tupàn numuhem kar kwaw a'e wi wà. Amo 'ar mehe nehe, Tupàn uzepyk putar wemiruze'eg 'ym wanehe nehe. A'e 'ar mehe umume'u putar wanemiapo kwer ikatu 'ym ma'e a'e nehe, wanehe uzepyk pà a'e nehe. ⁷ Pema'enukwaw Xotom tawhu rehe, Komor tawhu rehe no, amo ae taw a'e taw wanuwake har rehe no. A'e taw pe har a'e wà, uzapo ikatu 'ym ma'e a'e wà, a'e Tupàn heko haw pe arer kwehe arer wazàwe a'e wà no. Uzapo ikatu 'ym ma'e wemireko 'ym wapuhe wà, umen 'ym wapuhe wà no. Te awa uzapo ikatu 'ym ma'e oho amo awa wapuhe wà no. Kuzà uzapo iaiw ma'e oho amo kuzà wapuhe wà no. Tupàn weityk tata wanehe a'e. Ukaz paw wà. Ukaz tawhu. Ukaz tawhu pe har wà no. A'e rupi teko ukwaw Tupàn hemiapo kwer wà. Nezewegatete Tupàn uzepyk putar ikatu 'ym ma'e iapo har uzeruzar 'ym ma'e wanehe nehe, wamono kar pà tatahu pupe paw rupi katete nehe.

⁸ Nezewegatete a'e purumu'e mua'u ma'e ko 'ar rehe har a'e wà no, wexak ma'e upuahu pe a'e

wà no. — Kwa, xiapo ikatu 'ym ma'e nehe ty wà, ta'e amo uzapo kar kwez ihewe hepuahu pe a'e no xe, i'i mua'u waiko purupe wà. Na'ikatuwawahy kwaw Tupàn rehe wà, na'ipureruzar wer kwaw ize'eg rehe wà. Uze'eg zemueteahy Tupàn hemiruze'eg ywate har wanehe wà no. ⁹ Te Migew a'e no. Tupàn heko haw pe har wanuwihaw romo hekon a'e. Nuzapo pixik kwaw agwer ma'e. Kwehe mehe uze'eg oho Zurupari pe a'e. Moizez umàno a'e 'ar mehe a'e. Migew ipureraha wer hetekwer rehe. Zurupari ipureraha wer hetekwer rehe a'e no. Migew nuze'eg zemueteahy kwaw Zurupari pe. — Tupàn hezar uzepyk putar nerehe a'e nehe, i'i izupe. Numume'u kwaw amo ma'e izupe. Nuze'eg ahyahy kwaw izupe. Ize'eg awer nuzawy kwaw tuwihaw ikàg ma'e pe ize'egaw a'e. Nuze'eg zemueteahy kwaw hehe. ¹⁰ Purumu'e mua'u ma'e ko 'ar rehe har a'e wà, uze'eg zemueteahy wyzài ma'e wemigwaw 'ym rehe wà. Ukwaw ikatu 'ym ma'e iapo haw wà, hehe ima'enukwaw 'ym pà wà. Nuzawy kwaw miar hehaite ma'e wà. Moz ukwaw puruxi'u haw a'e wà. Ni amo numu'e kwaw moz puruxi'u haw rehe a'e wà. Nezewegatete a'e purumu'e ma'e ukwaw ikatu 'ym ma'e iapo haw wà. Ni amo numu'e kwaw ikatu 'ym ma'e iapo haw rehe wà. Tupàn uzepyk putar wanehe nehe, ikatu 'ym ma'e iapo haw hekuzaromo nehe. ¹¹ Azeharomoete Tupàn uzepyk putar wanehe nehe. Kain nuweruzar kwaw Tupàn a'e. A'e purumu'e mua'u ma'e a'e wà no, a'e rupi katete a'e wà no. Màrààw ipurumupyту'u kar wer Zutew wanehe Tupàn ze'eg heruzar ire a'e, ta'e amo umur temetarer izupe a'e xe, wamupyту'u kar haw hekuzaromo a'e xe. A'e

purumu'e mua'u ma'e a'e wà no, a'e rupi katete a'e wà no. Kore a'e no, nuweruzar kwaw Tupàn ze'eg kwehe arer a'e no. Nuweruzar kwaw tuwihaw a'e no. A'e purumu'e mua'u ma'e a'e rupi katete a'e wà no. Tupàn uzepyk putar wanehe paw rupi katete a'e nehe no. ¹² Tupàn pe mai'u haw rehe pezemono'og mehe, wiko a'e pe pepyr wà no. Na'ikatu kwaw nezewe haw, ta'e numuwete katu kwaw Zezuz a'e wà xe. U'u temi'u tetea'u wà, uka'u pà wà. Xo uzeupe zo upyhyk temi'u wà. Nuzekaiw kwaw amogwer wanehe wà. Ywàkun àmàn 'ym ma'e ài wanekon wà. Ywytu weraha ywàkun wemimutar rupi a'e. Ma'ywa 'yw i'a 'ym ma'e ài wanekon wà no. Te àmàkyr mehe na'i'a kwaw wà. Ma'ywa 'yw ywy wi i'ok pyrer ài wanekon wà. Hapo kwer uxinig tuwe. Nezewegatete a'e purumu'e ma'e wà no. Numume'u kwaw Tupàn ze'eg zanewe wà. Hemu'em zanewe wà. ¹³ Ykotok uhua'u ma'e ài wanekon wà. Teko nueruze'eg kwaw wà. Ytyzuiwer uzexak kar ykotok 'aromo. Nezewegatete a'e purumu'e mua'u ma'e uzapo ikatu 'ym ma'e oho waiko wà no. Aze mo zahytata wata e ywate, naxikwaw iwer mo zaneho àwàm pyhaw. A'e awa numume'u kwaw Tupàn ze'eg wà. A'e rupi teko nukwaw kwaw heruzar haw wà. Tupàn uzepyk putar a'e purumu'e ma'e wanehe tuweharupi nehe.

¹⁴ Ànàw upurumuzàg a'e. Ta'yr upurumuzàg a'e no. Hemimino upurumuzàg a'e no. ⁷ haw nezewe. A'e mehe Enok uzexak kar a'e. Tua'u mehe umume'u ko purumu'e mua'u ma'e wanehe zepyk àwàm a'e. Na'aw ize'eg xe kury. Pexak nehe. Zanezar ur putar nehe, weko haw pe har ikatuahy ma'e tetea'u wanerur pà wà nehe. ¹⁵ Umume'u putar

teko wanemiapo kwer paw rupi a'e nehe. Uzepek putar uzehe uzeruzar 'ym ma'e wanehe a'e nehe, ikatu 'ym ma'e iapo har wanehe a'e nehe. Ta'e ikatu 'ym ma'e tetea'u uzapo a'e wà xe. Ta'e uze'eg zemueteahy tetea'u Tupàn rehe a'e wà xe.

¹⁶ Tupàn nuzapo kwaw ikatu ma'e ihewe a'e, i'i mua'u waiko izupe wà. — Amogwer uzapo kar xo ikatu 'ym ma'e waiko ihewe a'e wà, a'e rupi azapo ihe, i'i mua'u wà. — Aiko wera'u amogwer wanuwi ihe, i'i waiko wanupe wà. — Nepuràg eteahy ne, nekatuahy ne, i'i waiko amo pe wà. A'e rupi upuner wemiapo putar haw iapo kar haw rehe umyrypar wanupe wà.

Zut uze'eg màràràràn ma'e rehe a'e kury

¹⁷ Pema'enukwaw katu ko ma'e rehe nehe, hemyrypar wà. Zanezar Zezuz Zaneruwihawete hemimono karer a'e wà, umume'u ma'e peme a'e wà. Pema'enukwaw katu waze'eg rehe nehe. ¹⁸ Nezeve i'i peme a'e wà. — 'Ar iaahykaw rehe har ihem etea'i mehe nehe, teko upuka putar penehe a'e wà nehe. Tupàn rehe uzeruzar 'ym ma'e a'e wà nehe, ipurapo wer putar ikatu 'ym ma'e rehe a'e wà nehe. A'e rupi uzapo putar wà nehe, i'i peme wà. ¹⁹ A'e awa a'e wà, pemuzeàmàtyry'ym kar waiko a'e wà. Ipurapo wer ikatu 'ym ma'e rehe wà. A'e rupi uzapo wà. Nuwereco kwaw Tupàn Hekwe upy'a pe wà. ²⁰ Hemyrypar heremiamutar wà. Napeiko kwaw wazàwe. Izypy mehe pezeruzar Zezuz rehe. Pezeruzar wiwi wera'u hehe nehe kury. Hehe zanezeruzar haw ikatuahy wera'u. Peze'eg Tupàn pe nehe. Tuwe Hekwe Puràg pepytywà peze'eg mehe a'e nehe. ²¹ Peiko wiwi Tupàn ipuruamutar haw rehe nehe. Zanezar Zezuz Zaneruwihawete pepuhareko haw

rupi, peàro teko haw iaahyk 'ym ma'e imur àwàm pezeupe nehe.

²² Amo teko uzeruzar wewer zepe hehe. Pepuhareko pe wà nehe. Peze'eg ahyahy zo wanupe nehe. ²³ Aze zaneràpuz ukaz nehe, xipyro putar zanepurumuzàmuzàg tata wi zane wà nehe. Nezewegatete pepytywàgatu a'e uzeruzar wewer ma'e pe wà nehe, tatahu wi wapyro pà pe wà nehe. Amo nutyryk kwaw ikatu 'ym ma'e wi wà. Pepuhareko pe wà nehe. Tuwe rihi. Pezapo zo ikatu 'ym ma'e wazàwe nehe. Peikwahy wane-miapo kwer ikatu 'ym ma'e rehe nehe. A'e rupi napezapo kwaw ikatu 'ym ma'e nehe, wazàwe nehe.

Zuàw uze'egatu Tupàn rehe a'e kury

²⁴ Tupàn zanepyro har a'e, umur ukàgaw peme tuweharupi a'e, a'e rupi napezapo kwaw ikatu 'ym ma'e. Penerur putar uwa rupi a'e nehe, ikatu 'ym ma'e iapo 'ymar romo pemuigo kar pà a'e nehe. Pemurywete kar putar a'e 'ar mehe nehe. Ikàg tuwe a'e, ipuràg eteahy no. ²⁵ Pitài zo a'e. Zanepyro ikatu 'ym ma'e wi tatahu wi. Zanererur putar uwa rupi a'e nehe, ta'e Zezuz Zaneruwihawete Zanezar umàno zanerekuzaromo a'e xe. Tuwe teko umuwete katu Tupàn a'e wà nehe. Tuwihawete romo hekon a'e, ikàg wera'u ma'e romo hekon a'e no. Weruze'eg amogwer paw rupi a'e wà. Izypy mehe arer we, ko 'ar rehe no, tuweharupi nehe no, awyzeharupi nehe no. Nupaw pixik kwaw ipureruze'egaw a'e nehe. Azeharomoete. Upaw kwez kury. Zut.

APOKARIP

¹ Tupàn a'e, umume'u ma'e uzeapo ma'e ràm tetea'u Zezuz Zanneruwihawete pe a'e. Na'e Zezuz Zanneruwihawete umume'u a'e ma'e ihewe a'e no. — Ne Zuàw ne ty, i'i ihewe. — Heremiruze'eg romo ereiko ne ty, i'i ihewe. — A'e rupi amume'u putar ma'e tetea'u newe ihe nehe kury, ma'e uzeapo ma'e ràm newe ihe nehe kury, i'i ihewe. — A'e mehe ne nehe no ty, emume'u a'e ma'e amogwer heremiruze'eg wanupe nehe no ty, i'i ihewe. — Na'jàrew kwaw ko ma'e izeapo àwàm a'e wà nehe, i'i ihewe. Zanneruwihawete a'e, umume'u ko ma'e paw weko haw pe har pe a'e. — Emume'u eho Zuàw pe nehe, i'i weko haw pe har pe. Umume'u ihewe.

² Na'e ihe Zuàw ihe kury, a'e ma'e paw amume'u putar peme ko pape rehe imuapyk pà ihe nehe kury. Aexak ma'e ihe. Tupàn umume'u ma'e Zezuz pe a'e. Na'e Zezuz wexak kar a'e ma'e ihewe a'e no. Azeharomoete ko ze'eg pape rehe imuapyk pyrer a'e. ³ Aze teko umugeta ko pape a'e wà nehe, hurywete putar a'e wà nehe. Aze teko wenu imugeta mehe wà nehe, hurywete putar wà nehe. Tupàn umume'u putar wemiapo ràm purupe a'e nehe, uze'eg ko pape rehe imuapyk kar pà a'e nehe. Uzapo kar putar ma'e zanewe a'e nehe no. Aze teko weruzar ko ze'eg ko pape rehe imuapyk pyrer wà nehe, hurywete putar wà nehe. Nan kwehe tete a'e ma'e uzeapo putar nehe.

Zuàw omono kar uze'eg uzeruzar ma'e 7 tawhu pe har wanupe a'e kury

⁴ Ihe Zuàw ihe, ko heze'eg amono kar putar peme ihe nehe kury. Pe Zezuz rehe uzeruzar ma'e Az wyy rehe har pe. ⁷ taw pe har

romo peiko pe. A'e rupi heta ⁷ pezemono'ogaw Az wyy rehe. Tupàn a'e, izypy mehe kwehe mehe hekon a'e. Wiko putar tuweharupi nehe no, ukàzym 'ym pà no. Wikuwe weko haw pe kury. Amo heko haw pe har wiko ipyr a'e wà no. ⁷ heko haw pe har wiko iapykaw henataromo wà. ⁵ Zezuz Zanneruwihawete a'e no, umume'u Tupàn ze'eg oho iko purupe a'e no, ko wyy rehe wiko mehe a'e no, iawy 'ym pà a'e no. Umàno, ukweraw wi umàno re no. A'e ràgpy ukweraw umàno re, umàno wi 'ym ma'e romo uzeapo pà zanerenataromo. Zakweraw putar zane nehe no. Ko wyy rehe har waneruze'egar romo hekon putar nehe, wanuwihaw romo hekon putar nehe. Tupàn a'e, a'e ⁷ heko haw pe har a'e wà no, Zezuz Zanneruwihawete a'e no, tuwe ikatuahy ma'e uzapo peme a'e wà nehe, ikatu 'ym ma'e iapo re pemupytu'u kar pà a'e wà nehe no, ma'erahy ipuraraw pàwàm wi pemunryk kar pà a'e wà nehe no. Zezuz zaneamutar katu a'e. Umàno zanerekuzaromo. A'e rupi zanepyro zaneremiapo kwer ikatu 'ym ma'e wi. ⁶ A'e rupi zanemuigo kar Tupàn hemiruze'eg romo a'e, u hemiruze'eg romo a'e. A'e rupi Xaxeto ài zaiko zane kury, ta'e zapuner zaneho haw rehe huwa rupi zane kury xe. Zapuner teko wanehe zaneze'egaw rehe zaneru pe kury. Zapuner Tupàn hemiapo putar haw imume'u haw rehe teko wanupe no. Tuwe teko paw weruzar Zezuz Zanneruwihawete a'e wà nehe, ikàgaw ipuràg eteahy haw imume'u pà izupe a'e wà nehe, tuweharupi a'e wà nehe, awyze har rupi a'e wà nehe no. Azeharomoete.

⁷ Peme'e nehe ty wà. Ur putar Zanneruwihawete ywàkun rehe a'e nehe. Teko paw wexak putar a'e wà nehe. Te izuka arer a'e

wà nehe no, wexak putar a'e wà nehe no. Teko ko ywy rehe har paw rupi katete a'e wà nehe, uze-mumikahy putar uzai'o pà a'e wà nehe, tur mehe hexak mehe a'e wà nehe. Azeharomoete ko ma'e uzeapo putar nezewegatete nehe.

⁸ Uze'eg Tupàn iko zanewe a'e kury. Zanezar romo hekon a'e, ikàg wera'u ma'e romo hekon a'e. — Izypy mehe arer romo aiko ihe. Iahykaw rehe àràm romo aiko ihe. Aiko ko 'ar rehe kury. Izypy mehe kwehe mehe aiko ihe no, aiko putar tuweharupi ihe nehe no, i'i iko zanewe.

Zuàw wexak Zaneruwihawete a'e kury, upuahù zàwenugar pe a'e kury

⁹ Ihe Zuàw ihe, penyky'yir ài zanezeruzar haw rehe aiko ihe. Zezuz upuraraw ma'erahy a'e. Apuraraw ma'erahy teko ko 'ar rehe ihe no. Pepuraraw ma'erahy peiko no. A'e rupi zazemono'ono'og zaiko Zezuz inuromo ma'erahy ipuraraw pà zane kury. Zaiko hemiruze'eg romo. Zane'ag ma'erahy ipuraraw mehe. Nazapytu'u kwaw Zezuz rehe zanezeruzar ire. Amume'u Tupàn ze'eg aha teko wanupe ihe. Azeharomoete a'e ze'eg. Naheremu'em kwaw ihe. Zezuz wexak kar a'e ze'eg ihewe a'e. A'e rupi nahekatu kwaw tuwihaw wanupe ihe kury, ta'e na'iakatuwawahy kwaw Zezuz rehe a'e wà xe. A'e rupi hepyhyk kar a'e wà, hemur kar xe ko yrypyo'o Paximu her ma'e rehe a'e wà.

¹⁰ Na'e amo 'ar mehe Tupàn 'ar mehe Tupàn Hekwe ur herehe a'e kury. Uzeapo ma'e ihewe hepuahu zàwenugar a'e. Na'e ainu ma'e ize'eg mehe ihe. Wahyhaw rupia'u uze'eg ihewe a'e. A'e ze'eg nuzawy kwaw xi'àm a'e. Hekupekutyir ize'eg mehe a'e. ¹¹ — Emume'u ma'e neremixak rà m nehe ty, neze'eg

pape rehe imuapyk pà nehe ty, i'i ihewe. — A'e re emono kar nepape uzeruzar ma'e wanupe nehe ty, a'e 7 zemono'ogaw pe har wanupe nehe ty, i'i ihewe. — Emono kar nepape Ew tawhu pe har wanupe nehe, Ezimir tawhu pe har wanupe nehe no, Pegàmù tawhu pe har wanupe nehe no, Xiaxir tawhu pe har wanupe nehe no, Xar tawhu pe har wanupe nehe no, Piratew tawhu pe har wanupe nehe no, Araorixez tawhu pe har wanupe nehe no, i'i ihewe.

¹² Na'e awak heraikwerupi har hexak pà ihe kury, ihewe uze'eg ma'e kwer hexak pà ihe kury. Na'e aexak 7 tatainy ihe wà kury.

¹³ Amo ma'e u'àm tatainy wamytepe a'e. Nuzawy kwaw awa a'e. Upu'àm a'e pe. Ukamir puku umunehew iko. Uzeku'apixi haw henyeny katu ma'e umunehew iko no, upuxi'a iwàn pà no.

¹⁴ I'aw xigatu. Nuzawy kwaw àràpuhàràn hawer. Heha henyeny katu tata reny kwer ài. ¹⁵ Ipy henyeny katu itazu imueny katu pyrer ài no. Ize'eg wànoàng yrypu uhua'u ma'e ài no. ¹⁶ Werekò 7 zahytata opo pe a'e wà. Takihe haimezewaz ma'e uhem iko izuru wi. Huwa heny katu kwarahy wapytepe hin mehe har ài.

¹⁷ Hexak mehe azemomor he'ar pà ipy huwake ihe kury, awa umàno ma'e kwer ài hezu pà ihe kury. Na'e opokok herehe a'e, opo awyze har pupe a'e. Uze'eg ihewe. — Ekyze zo ihewi nehe ty, i'i ihewe. — Izypy mehe arer romo aiko ihe. Iahykaw rehe àràm romo aiko putar ihe nehe no, i'i ihewe. ¹⁸ — Wikuwe ma'e romo aiko ihe. Amàno ihe, aikuwe ihe kury, i'i ihewe. — Eme'e herehe nehe kury ty, aiko putar tuweharupi nehe, awyze har rupi nehe, i'i ihewe. — Apuner teko wamumàno kar haw rehe ihe wà. Heta hekàgaw mào haw heruze'egaw rehe

ihe kury. Heta hekàgaw umàno ma'e kwer wanekwe waneko haw heruze'egaw rehe ihe no, i'i ihewe. ¹⁹ — Na'e a'e newe ihe kury, emume'u ko ma'e teko wanupe nehe ty, ko ze'eg imuapyk pà pape rehe nehe ty, i'i ihewe. — Emume'u ma'e ko 'ar rehe har nehe, emume'u ma'e uzeapo ma'e rà m nehe no, i'i ihewe. ²⁰ — Eme'e ko 7 zahytata hepo pe har wanehe nehe ty, i'i ihewe. — Ma'e romo wanekon a'e wà, i'i ihewe, herehe upuranu pà. — Nerekwaw kwaw ne, a'e rupi amume'u putar newe ihe nehe kury, i'i ihewe. — Ko 7 zahytata a'e wà, hereko haw pe har romo wanekon a'e wà. Uzekaiw katu a'e herehe uzeruzar ma'e 7 zemono'ogaw pe har wanehe a'e wà, i'i ihewe. — Ko 7 tatainy a'e wà no, a'e 7 zemono'ogaw pe har romo wanekon a'e wà no, i'i ihewe.

2

Zezuz omono kar uze'eg uzeruzar ma'e Ew tawhu pe har wanupe a'e kury

¹ Na'e a'e zahytata wanereko har uze'eg ihewe a'e kury. — Emono kar heze'eg uzeruzar ma'e Ew tawhu pe har wanupe nehe ty, pape rehe imuapyk pà nehe ty, i'i ihewe. — Nezewe i'i a'e zahytata wanereko har a'e kury, a'e tatainy huwake wiko ma'e a'e kury, ere wanupe nehe ty, i'i ihewe. ² Na'aw ize'eg Ew tawhu pe har wanupe nehe kury. — Akwaw penemiapo kwer ihe. Pema'ereko katu peiko ihewe. Akwaw pema'ereko katu haw. Hemu'em ma'e pepyr har a'e wà, ipurawy kar wer Tupàn hape rehe peme a'e wà. Nan kwaw pa. Napepytu'u kwaw herehe pezeruzar ire. Akwaw pepytu'u 'ymaw ihe. Heta amo ikatu 'ym ma'e iapo har pepyr a'e wà. Napezeruzar kwaw waze'eg rehe. Akwaw waze'eg rehe pezeruzar 'ymaw ihe. —

Uruiko Zezuz hemimur karer romo ure, i'i mua'u amo peme a'e wà no. Pezeapyaka katu peiko waze'eg rehe. Numume'u kwaw Tupàn ze'eg azeharomoete har a'e wà. A'e rupi, — Hemu'em ma'e romo peiko, peze wanupe. A'e rupi napezekaiw kwaw wanehe. Akwaw wanehe pezekaiw 'ymaw ihe. ³ Pepuraraw ma'erahy kwer peiko. Napezàn kwaw ipuraraw mehe. Napepytu'u kwaw ikatuahy ma'e iapo re. Napepytu'u kwaw herehe pezeruzar ire. Nan. Pekàg tuwe ma'erahy kwer ipuraraw mehe.

⁴ Pitài zo ma'e penemiapo kwer na'ikatu kwaw ihewe. Kwehe mehe heamutar katu pe. Naheamutar katu kwaw pe kury. Ko 'ar rehe heamutar katu haw uzawy heamutar katu awer izypy mehe arer a'e. ⁵ Petyryk muite ihewi. Muitea'u peiko ihewi ko 'ar rehe. A'e rupi a'e peme kury. — Petyryk ikatu 'ym ma'e wi nehe ty wà, a'e peme kury. — Peho Tupàn hape rupi nehe ty wà, peho awer izypy mehe arer zàwegatete nehe ty wà. Aze napepytu'u kwaw ikatu 'ym ma'e iapo re nehe, a'e mehe azur putar pepyr ihe nehe, a'e tatainy i'ok pà henaw wi ihe nehe. ⁶ Amo ae ma'e penemiapo kwer ikatu ihewe. Napekatuwawahy kwaw Nikuraw hemiruze'eg wanehe pe, ta'e ipurapo kar wer ikatu 'ym ma'e rehe peme a'e wà xe. Ihe ihe no, nahekatuwawahy kwaw wanehe ihe no.

⁷ Aze peapyakwar heta henu haw nehe, pezeapyaka katu Tekwe ze'eg rehe nehe, uzeruzar ma'e wanupe imume'u pyr rehe nehe. — Aze teko upytu'u ikatu 'ym ma'e iapo re nehe, aze uzapo ikatuahy ma'e oho iko nehe, aze nupytu'u kwaw Tupàn hemiapo putar haw iapo re nehe, a'e mehe a'e teko wiko putar Tupàn heko haw pe nehe, umàno 'ym pà nehe. Heta

ma'ywa 'yw purumuigo kar ma'e a'e pe. A'e teko upuner putar i'a kwer i'u haw rehe nehe, i'i Tekwe peme, i'i Zezuz Ew tawhu pe har wanupe.

Zezuz omono kar uze'eg uzeruzar ma'e Ezimir tawhu pe har wanupe a'e kury

⁸ — Emono kar heze'eg uzeruzar ma'e Ezimir tawhu pe har wanupe nehe kury ty, pape rehe imuapyk pà nehe kury ty, i'i ihewe. Na'aw ize'eg awer kury. — Izypy mehe arer romo aiko ihe, iahykaw rehe àràm romo aiko ihe. Àmàno, akweraw wi no. Nako heze'eg xe nehe kury. ⁹ Pepuraraw ma'erahy kwer peiko kury. Akwaw ipururaw paw ihe. Ma'e hereko 'ymar romo peiko. Akwaw ma'e hereko 'ymar romo peneko haw ihe. Nan kwaw pa. Hemetarer katu ma'e ài peiko, ta'e ma'e tetea'u pereko putar Tupàn heko haw pe peneko mehe nehe xe. Amo Zutew pepyr har a'e wà, Tupàn heruzar 'ymar a'e wà, uze'eg zemueteahy waiko penehe a'e wà. Akwaw waze'eg zemueteahy haw ihe. Zurupari hemiruze'eg romo wanekon wà. ¹⁰ Pepuraraw putar ma'erahy nehe. Pkyze zo nehe ty wà. Peinu katu heze'eg nehe ty wà. Zurupari penagaw putar a'e nehe, pemunehew kar pà a'e nehe. Pemumaw putar ¹⁰ 'ar ma'erahy ipururaw pà nehe. Ppytu'u zo herehe pezeruzar ire nehe. Pezeruzar wi wi herehe nehe. Aze pezuka kar wà nehe, ppytu'u zo herehe pezeruzar ire nehe. Aze peiko heremiruze'egete romo nehe, aze pezeruzar wiwi iahykaw pe ppytu'u 'ym pà nehe, peiko putar hereko haw pe tuweharupi nehe. ¹¹ Aze peapyakwar heta henu haw nehe, pezeapyaka katu Tekwe ze'eg rehe nehe, uzeruzar ma'e wanupe imume'u pyr rehe nehe. — Aze awa nupytu'u kwaw

Tupàn rehe uzeruzar ire nehe, ma'erahy ipururaw mehe nehe, a'e mehe noho kwaw tatahu pe nehe, umàno re nehe. Numàno kwaw mokoz haw nehe, i'i Zezuz Ezimir tawhu pe har wanupe.

Zezuz omono kar uze'eg uzeruzar ma'e Pegàmù tawhu pe har wanupe a'e kury

¹² — Emono kar heze'eg uzeruzar ma'e Pegàmù tawhu pe har wanupe nehe ty, pape rehe imuapyk pà nehe ty, i'i ihewe. Na'aw ize'eg awer kury. — Takihepuku haimezewaz hereko har romo aiko ihe, haime katu ma'e hereko har romo aiko ihe. Nako heze'eg xe kury. ¹³ Akwaw peneko haw ihe. Peiko Zurupari hemiruze'eg wapyr tuweharupi. Herehe uzeruzar ma'e romo peiko. Amo 'ar rehe a'e pe har uzuka kar amo awa Àxi her ma'e a'e wà. Uzuka wà, ta'e umume'u katu Tupàn ta'yr romo hereko haw oho iko a'e xe, a'e pe har wanupe a'e xe. ¹⁴ Amo ma'e penemiapo kwer na'ikatu kwaw ihewe. Amo uzeruzar ma'e pepyr har a'e wà, uzeruzar amo ae ze'eg rehe a'e wà. Màrààw ze'eg weruzar oho waiko wà. Pema'enukwaw a'e ma'emume'u haw rehe. Kwehe mehe Màrààw uze'eg Marak pe a'e. — E'u temi'u tupàn a'ua'u wanupe imono pyrer nehe ty, E'u kar Izaew izuapyapyr wanupe nehe no. Nezewe mehe Tupàn wikwahy putar nehe, i'i izupe. — Emu'e ne wà nehe ty, wemireko 'ym wapuhe iaiw ma'e iapo haw rehe ne wà nehe ty, tupàn a'ua'u wamuwete katu pà nezewe mehe nehe ty, i'i Màrààw Marak pe. ¹⁵ Nezewegatete pe no. Amo pepyr har a'e wà, weruzar Nikuraw hemiruze'eg waze'eg waiko a'e wà. Na'ikatu kwaw waze'eg a'e wà, ta'e uzapo kar ikatu 'ym ma'e kwehe arer zàwenugar peme a'e wà xe. ¹⁶ Ppytu'u a'e ikatu 'ym ma'e iapo

re nehe ty wà. Aze napepytu'u kwaw nehe, na'arewahy aha putar pepyr ihe nehe, hetakihe hezuru pe har heraha pà ihe nehe, a'e teko wàmàtyry'ym pà ihe nehe. ¹⁷Aze peapyakwar heta henu haw nehe, pezeapyaka katu Tekwe ze'eg rehe nehe, uzeruzar ma'e wanupe imume'u pyr rehe nehe. — Aze teko nupytu'u kwaw herehe uzeruzar ire wà nehe, ma'erahy ipuraraw mehe wà nehe, a'e mehe amuigo kar putar a'e teko hepyr ihe nehe. Aze teko pepyr wanekon wà nehe, pemono putar temi'u wanupe nehe. Nezewegatete amono putar temi'u zàwenugar ikatuahy ma'e ikwaw pyr 'ym ihe nehe no, uzeruzar ire upytu'u 'ym ma'e wanupe ihe nehe no. Amono putar ita xig ma'e izupe nehe no. Amuapyk putar her ipyahu ma'e a'e ita rehe ihe nehe. Amogwer teko nukwaw kwaw a'e her a'e wà nehe. Ipyhykar zutyka'i izar zutyka'i ukwaw putar uwer ita rehe har imuapyk pyrer a'e nehe, i'i Zezuz Pegàmù tawhu pe har wanupe.

Zezuz omono kar uze'eg uzeruzar ma'e Xiagir pe har wanupe a'e kury

¹⁸— Emono kar heze'eg uzeruzar ma'e Xiagir tawhu pe har wanupe nehe ty, pape rehe imuapyk pà nehe ty, i'i ihewe. — Tupàn ta'yr romo aiko ihe. Hereha heny katu tata ài ihe. Hepy heny katu ita heny katu ma'e ài ihe no. Na'aw heze'eg xe kury. ¹⁹Akwaw katu penemiapo ihe. Pepuramutamutar katu peiko. Akwaw pepuruamutar katu haw ihe. Pezeruzar katu herehe. Akwaw pezeruzar katu haw. Pepytywàgatu amogwer uzeruzar ma'e pe wà. Akwaw pekatu haw ihe. Napepytu'u kwaw pezeruzar ire ma'erahy kwer ipuraraw mehe. Akwaw pepytu'u 'ymaw ihe no. Izypy

mehe pema'ereko katu ihewe. Ko 'ar rehe pema'ereko katu wera'u peiko ihewe kury. ²⁰Xo pitài penemiapo kwer zo na'ikatu kwaw ihewe. Amo kuzà pepyr hekon a'e. — Tupàn ze'eg imume'u har romo aiko ihe, i'i mua'u iko peme. Zezapew ài hekon a'e. Kwehe mehe Zezapew uzapo kar ikatu 'ym ma'e Izaew izuapyapyr wanupe a'e. Nezewegatete a'e kuzà pepyr har a'e no. Uzapo kar ikatu 'ym ma'e iko peme a'e no. Upurumu'e iko amo ae ze'eg rehe. — Pezapo ma'e peho kuzàwzài wapuhe nehe 'y wà, i'i mua'u a'e kuzà iko peme. — Pe'u temi'u tupàn a'ua'u wanupe imono pyrer peho nehe 'y wà, i'i mua'u iko peme.

²¹— Epytu'u a'e ikatu 'ym ma'e iapo re nehe zàkwà, a'e izupe. Nazepyk kwaw hehe a'e 'ar mehe. Uzapo wi wi a'e ma'e iko a'e. ²²A'e rupi azepyk putar hehe ihe nehe, azepyk putar ipuhe oho ma'e wanehe ihe nehe no. Aze nupytu'u kwaw a'e ikatu 'ymaw iapo re tàrityka'i a'e wà nehe, aze nuzemumikahy kwaw wemiapo kwer ikatu 'ym ma'e rehe a'e wà nehe, upuraraw putar ma'erahy tetea'u a'e wà nehe. ²³Azuka putar a'e kuzà hemiruze'eg ihe wà nehe no. A'e rupi uzeruzar ma'e paw ukwaw putar hekàgaw a'e wà nehe. Amekuzar putar penemiapo kwer paw rupi ihe nehe. Ta'e akwaw teko wama'enukwaw paw ihe xe. Akwaw wanemiapo putar haw ihe no xe.

²⁴Aze'eg putar amogwer Xiagir tawhu pe har wanupe ihe nehe kury. Naperuzar kwaw a'e kuzà ze'eg pe. — Pezemu'e Zurupari ze'eg rehe nehe 'y wà, ize'eg ikwaw pyr 'ym uzeàmim ma'e kwer rehe 'y wà, i'i mua'u peme. Napezemu'e kwaw ize'eg rehe. A'e rupi nazapo kar kwaw amo ae ma'e peme ihe kury. — Pezapo ikatuahy ma'e peho peiko nehe ty

wà, izypy mehe arer ài nehe ty wà, a'e peme kury. ²⁵ Ikatuahy ma'e romo peiko heruwa rupi kury. Peiko wi wi nezewe nugar romo nehe no ty wà, te hezewyr mehe nehe no ty wà. ²⁶ Aze awa nupytu'u kwaw uzeruzar ire herehe nehe, aze weruzar heze'eg iko nehe, te iahtkaw rehe nehe, a'e mehe amuigo kar putar a'e awa teko tetea'u wanuwihaw romo ihe nehe. ²⁷ Ikàg putar teko waneruze'eg mehe nehe. Ikàgaw nuzawy kwaw hekàgaw nehe. Heru umur ukàgaw ihewe a'e. Nezewegatete amono putar hekàgaw a'e tuwihaw pe ihe nehe no. ²⁸ Zahytata uhyape katu a'e wà. Nezewegatete a'e awa a'e nehe, heze'eg heruzar har a'e nehe, ikàg putar tuwe a'e nehe no. ²⁹ Aze peapyakwar heta henu haw nehe, pezeapyaka katu Tekwe ze'eg rehe nehe, uzeruzar ma'e wanupe imume'u pyr rehe nehe, i'i Zezuz Xiaxir pe har wanupe.

3

Zezuz omono kar uze'eg Xar tawhu pe har wanupe a'e kury

¹ – Emono kar heze'eg uzeruzar ma'e Xar tawhu pe har wanupe nehe ty, pape rehe imuapyk pà nehe ty, i'i ihewe. Na'aw ize'eg awer xe kury. – Areko a'e 7 tekwe ihe wà, Tupàn huwake har ihe wà. Areko a'e zahytata ihe wà no. Akwaw penemiapo kwer ihe. – Peiko tuwe Zezuz rehe uzeruzar ma'e romo, i'i teko waiko peme a'e wà. Napekwaw kwaw a'e wà. Umànò ma'e kwer ài peiko. Akwaw katu pepy'a ihe.

² Peme'e nehe ty wà. Pixika'i herehe pezeruzar haw. Pezemukàg wi wi pezeruzar haw rehe nehe ty wà. Aze napezemukàg kwaw nehe, pepytu'u putar herehe pezeruzar ire azeharomoete nehe. Ta'e penemiapo kwer na'ikatu kwaw Tupàn hezar huwa rupi

a'e xe. Nuhyk kwaw penemiapo kwer ikatu haw. ³ Pema'enukwaw katu a'e ze'eg peme imume'u pyrer rehe nehe. Peinu katu imume'u mehe. A'e rupi – Peruzar a'e ze'eg nehe ty wà, a'e peme kury. Pepytu'u penemiapo kwer ikatu 'ym ma'e iapo re nehe no ty wà. Aze awa uker iko ume'e 'ym pà nehe, a'e mehe amo upuner putar hàpuz me wixe haw rehe nehe, ima'e rehe imunar pà izuwi nehe. Nezewegatete ihe nehe no, aze pezapo ikatu 'ym ma'e peho peiko nehe, napehyk kwaw hezewyr mehe nehe, naherexak kwaw pe hezur mehe ywy rehe nehe. ⁴ Heta we pepyr har ikatu 'ym ma'e iapo 'ymar a'e wà. Wiko putar hepyr a'e wà nehe, ta'e uzeruzar herehe a'e wà xe, ta'e weruzar heze'eg waiko a'e wà xe. Aze kuzà uputuka kamir xig ma'e a'e nehe, a'e kamir xigatu putar tuwe imen pe a'e nehe. Nezewegatete pekatu haw nuzawy kwaw kamir xigatu ma'e. Pekatuahy ihewe, a'e rupi peiko putar hepyr nehe. ⁵ Aze teko uzapo ikatuahy ma'e oho waiko upytu'u 'ym pà wà nehe, te iahtkaw rehe wà nehe, aze nuweruzar kwaw Zurupari ze'eg wà nehe, kamir xigatu ma'e imunehew har ài wanekon putar wà nehe. Wiko putar hepyr wà nehe. Namunàn kwaw waner imuapyk pyrer hepape wi nehe. Aze teko uzeruzar katu herehe wà nehe, amuapyk putar waner hepape rehe ihe nehe, amogwer uzeruzar ma'e waner wanuwake ihe nehe. – Ko teko a'e wà, heremiruze'eg romo wanekon a'e wà, a'e putar heru pe ihe nehe, a'e uzeruzar ma'e waneko haw wamume'u pà huwa rupi ihe nehe, heko haw pe har wanuwa rupi ihe nehe. ⁶ Aze peapyakwar heta henu haw nehe, pezeapyaka katu Tekwe ze'eg rehe nehe, uzeruzar ma'e wanupe imume'u pyr rehe nehe, i'i Zezuz Xar tawhu pe har wanupe.

Omono kar Zezuz uze'eg uzeruzar ma'e Piratew pe har wanupe a'e kury

⁷ — Emono kar ko heze'eg uzeruzar ma'e Piratew tawhu pe har wanupe nehe kury ty, pape rehe imuapyk pà nehe kury ty, i'i Zezuz ihewe. Na'aw ize'eg xe kury. — Aiko ikatuahy ma'e romo ihe, ikatu 'ym ma'e wi uzemonokatu ma'e romo ihe. Azeharomoete heze'eg. Tawhu ipyahu ma'e azapo putar ihe nehe, iaahykaw rehe ihe nehe. — Tawi heko haw, i'i putar teko a'e taw pe wà nehe. Aiko tuwe putar a'e taw pe ihe nehe. Aze teko heixe wer Tawi heko haw pe a'e wà nehe, hereko haw pe a'e wà nehe, ur putar hepyr a'e wà nehe. Aze a'e teko ikatu ihewe wà nehe, wixe putar Tawi heko haw pe wà nehe. Aze na'ikatu kwaw ihewe wà nehe, nuixe kwaw a'e pe wà nehe. Nuiko kwaw hepyr wà nehe. Aze namuixe kar kwaw a'e teko ihe wà nehe, amo numuixe kar kwaw a'e wà nehe no. Aze amuixe kar ihe wà nehe, — Eixe zo nehe, ni'i kwaw amo wanupe a'e wà nehe. ⁸ Akwaw penemiapo kwer ihe. Apumuixe kar putar ihe nehe. Ni amo ni'i kwaw nezewe wà nehe. Awàpytymawok uken penenataromo peme ihe. Ni amo nupuner kwaw huwàpytymaw rehe a'e. Napeneta tetea'u kwaw. Name'e kwaw peneta 'ymaw rehe ihe, ta'e peruzar tuwe heze'eg peho peiko pe xe. —Nuruiko kwaw Zezuz hemiruze'eg romo ure, napeze kwaw teko wanupe. ⁹ Peinu katu heze'eg nehe ty wà. Amo pepyr har a'e wà, Zurupari hemiruze'eg romo wanekon a'e wà. — Zutew romo uruiko ure, i'i mua'u waiko peme wà. Nuiko kwaw wà. Amono kar putar a'e awa penuwa rupi ihe wà nehe. Uzeamumew putar upenàràg rehe wapyk pà penuwa rupi wà nehe. Ta'e amuzeamumew kar putar

ihe wà nehe xe. A'e rupi ukwaw putar heremiamutar romo peneko haw a'e wà nehe. ¹⁰ — Aze teko upuraraw kar ma'erahy peme wà nehe, pepytu'u zo herehe pezeruzar ire nehe, pepytu'u zo heze'eg heruzar ire nehe, a'e peme. Peruzar heze'eg peiko kury. A'e rupi amo 'ar mehe apupyrogatu putar a'e ma'erahy kwer uhua'u ma'e wi ihe nehe. Ta'e amo 'ar mehe nehe xe, teko ko ywy rehe har upuraraw putar ma'erahy uhua'u ma'e a'e wà nehe xe. Napuraraw kar kwaw a'e ma'erahy kwer peme ihe nehe. ¹¹ Aha putar ywy rehe ihe nehe. Na'ia'ew kwaw heho àwàm ihe nehe. Pepytu'u zo ikatu ma'e iapo re nehe. Pepytu'u zo herehe pezeruzar ire nehe. A'e rupi ni amo nupuner kwaw penemiapo kwer hekuzar i'okaw rehe pewi a'e wà nehe, ta'e amono putar ma'e peme ihe nehe xe, penemiapo kwer ikatuahy ma'e kwer hekuzaromo ihe nehe xe.

¹² Aze teko nupytyu'u kwaw herehe uzeruzar ire wà nehe, aze nupytyu'u kwaw ikatu ma'e iapo re wà nehe, te iaahykaw rehe wà nehe, oho putar tuwe Tupàn hàpuzuhu pe wà nehe, heko haw pe wà nehe. Nuhem pixik kwaw a'e wi wà nehe. Wiko putar izedya ài hàpuzuhu pe wà nehe. Amuapyk putar Tupàn heru her a'e teko wanehe ihe nehe, amuapyk putar heru heko haw her wanehe ihe nehe no. Zeruzarez ipyahu ma'e a'e tawhu her romo a'e, a'e heko haw her romo a'e. A'e tawhu Tupàn heko àwàm ipyahu ma'e ràm wezyw putar ywak wi a'e nehe, ta'e Tupàn heru umuezyw kar putar a'e nehe xe. Amuapyk putar herer ipyahu ma'e wanehe ihe nehe, a'e teko wanehe ihe nehe.

¹³ Aze peapyakwar heta henu haw nehe, pezeapyaka katu Tekwe ze'eg rehe nehe, uzeruzar ma'e wanupe imume'u pyr rehe nehe, i'i Zezuz Piratew pe har wanupe.

Uze'eg Zezuz Araorixez tawhu pe har wanupe a'e kury

¹⁴ Uze'eg wi Zezuz ihewe kury. — Emono kar ko heze'eg uzeruzar ma'e Araorixez tawhu pe har wanupe nehe ty, pape rehe imuapyk pà nehe ty, i'i ihewe. Na'aw ize'eg xe kury. — Heta amo ae herer ihewe. — Azeharomoete har, herer romo ihe. Amume'u katu ze'eg azeharomoete har teko purupe ihe. Izypy mehe Tupàn uzapo kar ma'e paw rupi katete ihewe a'e. ¹⁵ Akwaw katu penemiapo kwer ihe. Napeiko kwaw herehe uzeruzar katu ma'e romo kury. Napeiko kwaw uzeruzar 'ym ma'eete romo. Uzeruzar wewer ma'e romo peiko. Aze mo uzeruzar katu ma'e romo peiko, ikatu mo ihewe. Aze mo uzeruzar 'ym ma'e romo peiko, a'e mehe mo amume'u mo penehe hezepykaw. Nan kwaw pa. ¹⁶ Ni uzeruzar katu ma'e romo napeiko kwaw, ni uzeruzar 'ym ma'e romo napeiko kwaw no. Aze 'y haku, ikatu ka'api'i ryàkwen tykwer iapo haw romo. Aze hakuir, na'ikatu kwaw. Aze 'y huwixàg, xo nezewe mehe zo ikatu i'u mehe. Aze ximuaku wewer, na'ikatu kwaw i'u mehe. Nezewegatete pe no. Peiko 'y hakuir ma'e ài, peiko 'y haku wewer ma'e ài. Teko omono 'y hakuir wewer ma'e uzuru wi wà. Nezewegatete napekatu kwaw ihewe no. Napeiko kwaw heremiruze'egete romo. ¹⁷ — Hemetarer katu ma'e romo uruiko ure, peze mua'u peiko. — Ma'e paw urereko ure, peze mua'u peiko. Nan kwaw pa. — Ma'e hereko 'ymar ài peiko, ikamir 'ym ma'e ài peiko. Hehàpyhà 'ym ma'e ài peiko. — Ikatuahy ma'e romo uruiko ure, peze peiko. Ta'e napekwaw kwaw peneko haw xe. ¹⁸ A'e rupi nezewe a'e peme ihe kury. — Peme'eg kar ita hekuzar katu ma'e or her ma'e ihewi nehe, a'e rupi peiko putar hemetarer

katu ma'e romo nehe, a'e peme kury. — Peme'eg kar kamir xigatu ma'e nehe no. A'e rupi pepuner imunehew paw rehe nehe, ta'e naheta kwaw kamir peme xe, ta'e pamaranugar amogwer wanuwa rupi pe xe, a'e peme kury. — Peme'eg kar muhàg nehe no, peneha rehe imono pà nehe no. A'e rupi pepuner ma'ereaxakaw rehe nehe no, a'e peme kury. (Heremiruze'eg 'ym romo peneko haw rehe aze'eg ihe.) ¹⁹ Aze azamutar katu teko ihe wà nehe, aze a'e teko uzapo ikatu 'ym ma'e a'e wà nehe, a'e mehe amume'u putar wanemiapo kwer ikatu 'ym ma'e wanupe ihe nehe. — Na'ikatu kwaw penemiapo kwer ihewe pa, a'e putar wanupe nehe. Apuraraw kar putar ma'erahy kwer wanupe ihe nehe no, ikatu 'ym ma'e wanemiapo kwer hekuzaromo ihe nehe no. ²⁰ Peinu katu heze'eg nehe ty wà. Aiko katu pe ihe kury, neràpuz huwake ihe kury. Ahapukaz teko newe. Akwar uken rehe. Aze erewàpytymawok neruken ihewe nehe, aixe putar nepyr ihe nehe. Amai'u putar nepyr nehe no. Eremai'u putar hepyr ne nehe no.

²¹ Hekàg kury. Te iahtykwaw rehe hekàg wiwi putar nehe no. Akweraw hemàno re. Zurupari nupuner kwaw tywypaw pe hemupyta kar haw rehe a'e. Apyk tenà'ag heru huwake ihe kury, henawhu rehe ihe kury. Nezewegatete pe nehe no ty wà. Aze napepytu'u kwaw herehe pezeruzar ire nehe, aze peruzar wi wi heze'eg peho peiko nehe no, te iahtykwaw rehe nehe no, apumuapyk kar putar heruwake ihe nehe, tuwihaw henaw rehe ihe nehe.

²² Aze peapyakwar heta henu haw nehe, pezeapyaka katu Tekwe ze'eg rehe nehe, uzeruzar ma'e wanupe imume'u pyr rehe nehe, i'i

Zezuz Araorixez pe har wanupe.

4

Ywak rehe har umuwete katu Tupàn a'e wà kury

¹ A'e 'ar mehe we aexak ma'e hep-uahu zàwenugar pe har ihe. Aexak uken uzewàpytymawok ma'e ywate. Aenu amo ze'eg ihe no. A'e ze'eg nuzawy kwaw xi'àm a'e. Amo 'ar mehe a'e 'ym mehe a'e ze'eg uze'eg ihewe a'e no. Uze'eg wì ihewe kury. — Ezeupir ezuwà xe ywate nehe, i'i ihewe kury. — Aexak kar putar ma'e uzeapo ma'e rà m newe ihe nehe kury, i'i ihewe.

² A'e 'ar mehe we Tekwe her-eraha a'e uken rupi a'e kury, ihewe ma'e hexak kar pà a'e kury. A'e pe ywate tuwihaw henawhu hin a'e. Amo awa wapyk in a'e tuwihaw henaw rehe a'e. ³ Huwa uhyape katu ita zaz her ma'e ài a'e, ita xaton her ma'e ài a'e no. Zanurape tuwihaw henaw huwake hin a'e. Zanurape heny katu ita huwyahy ma'e emeraw her ma'e ài a'e. ⁴ Amo 24 tuwihaw henaw a'e, tuwihawete henaw huwake wanuz a'e wà. Wapyk a'e 24 tuwihaw wenaw rehe pitàitàigatu a'e wà. Umunehew ukamir xigatu ma'e waiko wà no. Umunehew àkàgàpixi haw wàkàg rehe wà no, (tuwihaw ikàg ma'e ài wà no). Heta ita hekuzar katu ma'e or her ma'e a'e àkàgàpixi haw rehe a'e. ⁵ Àmàn uweraw tuwihaw henaw rehe. Wànoànog a'e pe no: tatainy uhyape katu a'e pe tuwihaw henaw henataromo wà no. A'e tatainy a'e wà, tekwe Tupàn huwake har romo wanekon a'e wà. ⁶ Ma'e waruwa uhua'u ma'e zàwenugar a'e, tuwihaw henaw henataromo tuz a'e. A'e waruwa nuzawy kwaw ita uzepyxakatu ma'e a'e. Amo 4 ma'e wikuwe ma'e wapyk in tuwihaw henaw huwake a'e wà no. Heta tetea'u waneha wà. ⁷ Wikuwe ma'e ipy nuzawy kwaw zawaruhu a'e. Amo wikuwe ma'e nuzawy kwaw tapi'aka'yr a'e. Amo

wikuwe ma'e huwa nuzawy kwaw awa huwa a'e. Amo wikuwe ma'e nuzawy kwaw wiràhu uwewe ma'e a'e. ⁸ Pitàitàigatu a'e ma'e wereko 6 upepo a'e wà. Heta tetea'u waneha a'e wà no, te wanetekwer wanehe heta heha a'e wà no, te wapy'a pe a'e wà no. Uzegar waiko wà, upytu'u 'ym pà wà.

Ikatuahy, ikatuahy, ikatuahy,
Zanezar Tupàn Ikàg Wera'u Ma'e
a'e.
Izypy mehe hekon a'e.
Ko 'ar rehe hekon a'e no.
Wiko putar tuweharupi a'e nehe
no, i'i waiko izupe wà, uze-
gar pà wà.

⁹ A'e 4 wikuwe ma'e a'e wà, uze-gar tuwihaw henaw rehe har pe a'e wà, a'e tuweharupi wiko ma'e rà m pe a'e wà, ikatu haw rehe ipuràgaw rehe uzegar pà a'e wà. — Tuwe teko paw umume'u ikatu haw a'e wà nehe, i'i izupe wà. ¹⁰ Wazegar mehe a'e 24 tuwihaw a'e wà no, uzeamumew tuwihaw henaw rehe har huwa rupi a'e wà no. Umuwete katu a'e tuweharupi wiko ma'e rà m wà no. Omomor wàkàgàpixi haw ywy rehe wà no, tuwihaw henaw henataromo wà no. Na'e uze'eg izupe wà kury, uzegar pà wà kury.

¹¹ Ne Urezar ne, ne Tupàn ne.
Nekatuahy ne,
A'e rupi teko paw umume'u putar
nekàgaw nepuràg eteahy
haw a'e wà nehe,
Ta'e nekàg wera'u amogwer
paw wanuwi ne xe.
Ta'e erezapo ma'e paw rupi katete
ne wà no xe, i'i izupe wà.

5

*Àràpuhàràna'yr zàwenugar
uwàpytymawok pape a'e kury*

¹ Na'e aexak amo pape ihe kury. A'e tuwihaw henaw rehe har upyhyk a'e pape opo awyze har pupe. Heta tetea'u ze'eg ikaikair

pyrer a'e pape rehe a'e. Heta
 7 hewàpytymaw hehe a'e wà no.
 (A'e rupi ni amo nupuner kwaw
 imugeta haw rehe a'e wà.) ² Na'e
 aexak amo Tupàn heko haw pe har
 ikàg ma'e ihe kury. Uze'eg wahy
 haw rupi a'e. — Mo upuner ko
 pape hewàpytymawokaw rehe a'e,
 mo ikatu wera'u amogwer paw
 wanuwi a'e, i'i.

³ Wekar pape hewàpytymawok
 àrà m oho. Wekar ywak rehe.
 Nuexak kwaw amo. Wekar ywy
 rehe no. Nuexak kwaw. Ni
 amo nupuner kwaw a'e pape
 hewàpytymawokaw rehe a'e wà.
⁴ Na'e azai'o ihe kury, ta'e nuexak
 kwaw a'e pape hewàpytymawok
 àrà m a'e xe. Ni amo nupuner
 kwaw a'e pape imugeta haw rehe
 a'e wà. ⁵ Na'e amo tuwihaw i'i
 ihewe a'e kury. — Ezai'o zo ty, i'i
 ihewe. — Eme'e nehe ty. Zawaruhu
 zàwenugar a'e, Zuta hemimino a'e,
 Tuwihaw Tawi hemimino a'e no,
 ikàg wera'u amogwer wanuwi paw
 rupi katete a'e. A'e rupi upuner a'e
 pape hewàpytymawokaw rehe a'e
 nehe, upuner imugeta haw rehe
 a'e nehe, i'i a'e tuwihaw ihewe.

⁶ Na'e aexak Àràpuhàràna'yr
 zàwenugar a'e pe i'àz mehe ihe
 kury. Tuwihaw henaw mytepe
 i'àz a'e. A'e 4 wikuwe ma'e a'e wà
 no, a'e pe huwake wanekon a'e wà
 no. Tuwihaw a'e wà no, huwake
 wanekon a'e wà no. Tuwihaw
 henaw rehe har a'e, Àràpuhàràna'yr
 izuka pyrer ài hekon a'e. ⁷ I'ak wà.
 7 heha wà no. A'e 7 heha a'e wà,
 Tupàn Hekwe ywy nà nà n imono
 kar pyrer ài wanekon a'e wà.

⁷ Na'e Àràpuhàràna'yr zàwenugar
 a'e kury, oho tuwihaw henaw
 rehe har ipyr a'e kury. Upyhyk
 a'e pape heruwà izuwi kury, ipo
 awyze har wi kury. ⁸ A'e 'ar mehe
 we a'e 4 wikuwe ma'e a'e wà,
 a'e 24 tuwihaw a'e wà no, uzea-
 mumew ukwaw pà Àràpuhàràna'yr
 zàwenugar huwa rupi a'e wà

kury. Pitàitàigatu wereko uxi'àm
 opo pe wà. Pitàitàigatu wereko
 kawaw hekaru katu ma'e wà no.
 Tynehem wakawaw yhyk pupe.
 Tupàn hemiruze'eg uze'eg izupe
 a'e wà. Waze'eg nuzawy kwaw a'e
 yhyk izupe a'e. ⁹ Na'e umuzàg amo
 ae zegar haw ipyahu ma'e a'e pe a'e
 wà kury.

Ne zutyka'i ne,
 Erepuner a'e pape ipyhykaw rehe
 ne,
 Erepuner hewàpytymawokaw rehe
 ne.
 Ta'e nezuka a'e wà xe.
 Nemàno haw rupi eremekuzar
 teko
 Tupàn pe ne wà, wapyro pà ne wà.
 Erepyro amo tenetehar ne wà.
 Erepyro amo àwà ne wà no,
 Erepyro amo karaiw ne wà no.
 Nezewegatete erepyro teko tetea'u
 ne wà no.
 Erepyro amo ze'egete rupi uze'eg
 ma'e ne wà.
 Erepyro amo àwà ze'eg rupi uze'eg
 ma'e ne wà no.
 Erepyro amo karaiw ze'eg rupi
 uze'eg ma'e ne wà no.
 Nezewegatete erepyro amo ae
 ze'eg rupi uze'eg ma'e
 tetea'u ne wà no.
 — Erepyro amo ko ywy rehe har ne
 wà.
 Erepyro amo amo ae ywy rehe har
 ne wà no.
 Nezewegatete erepyro ywy
 nà nà gatu har tetea'u ne wà
 no.
 — Erepyro amo pà rànà ne wà.
 Erepyro amo izu ma'e ne wà no,
 Erepyro amo ipihun wewer ma'e
 ne wà no.
 Nezewegatete erepyro teko hex-
 akaw uzuawawy ma'e
 tetea'u ne wà no.

¹⁰ A'e teko paw eremuigo kar
 Tupàn hemiruze'eg romo ne wà,
 Xaxeto ài wamuigo kar pà ne wà.
 A'e rupi uzapo putar ikatua'hy ma'e
 Tupàn pe a'e wà nehe,

Izupe uma'ereko pà a'e wà nehe no.

Wiko putar ywy rehe har wanuwi-haw romo wà nehe no, i'i izupe wà.

¹¹ Na'e ame'e wi hehe ihe no. Aenu Tupàn heko haw pe har waze'eg mehe. Heta tetea'u a'e pe wà. Tuwihaw henaw huwake i'áz wà. A'e 4 wikuwe ma'e a'e wà, a'e tuwihaw a'e wà no, upu'àm a'e pe a'e wà. ¹² Uzegar wahyhaw rupi wà.

Àràpuhàràna'yr izuka pyrer zàwenugar a'e, Ikatuahy a'e.

A'e rupi Zanezar romo hekon a'e. Hemetarer katu ma'e romo hekon a'e.

Ukwaw katu ma'e paw rupi katete.

Ikàg wera'u.

Ximume'u ikatu haw izupe nehe.

Ikàg wera'u, ipuràg eteahy wera'u no.

Ximume'u ikàgaw ipuràg eteahy haw izupe nehe, teko nànàn nehe no.

¹³ Na'e ma'e ywak rehe har paw rupi a'e wà, ywy rehe har paw rupi a'e wà no, 'y pe har paw rupi a'e wà no, uzegar waiko a'e wà kury. Aenu wazegar mehe ihe.

Zazegar zaiko kury,

Tuwihaw henaw rehe har pe kury,

Àràpuhàràna'yr zàwenugar pe kury.

Ximume'u ikatu haw izupe nehe

Ximume'u ikàgaw izupe nehe

Ximume'u ipuràgaw izupe nehe

Tuweharupi nehe,

Awyze har rupi nehe, i'i waiko izupe wà, uzegar pà wà.

¹⁴ Na'e a'e 4 wikuwe ma'e a'e wà no, uze'eg wanupe a'e wà no. — Azeharomoete, i'i wanupe wà. Na'e tuwihaw a'e wà kury, uzeamumew ukwaw pà upenàràg rehe wapyk pà a'e wà kury, Àràpuhàràna'yr zàwenugar imuwete

katu pà a'e wà kury, Tupàn imuwete katu pà a'e wà kury.

6

Àràpuhàràna'yr zàwenugar pape heta 7 ipegwer a'e wà

¹ Na'e Àràpuhàràna'yr zàwenugar uwàpytymawok a'e pape a'e kury. ⁷ hewàpytymaw heta a'e pape rehe a'e. Wexak kar amo ipehegwer iwàpytymawok pà ihewe kury. Pitài haw ma'erehak kar haw her romo a'e. Na'e amo ma'e wikuwe ma'e a'e pe har uze'eg ihewe a'e kury. Ize'eg nuzawy kwaw àmànànogaw. — Ezur xe nehe ty, i'i ihewe.

² Na'e ame'e a'e pape rehe ihe kury. A'e ma'e hexakaw nuzawy kwaw hepua'u pe ma'e hexakaw ihewe. Aexak kawaru xigatu ma'e. Awa iku'az har wereko uwyrapar opo pe a'e. Umunehew tuwihaw àkàgàpixi haw wàkàg rehe no. Na'e uhem oho urewi zauxiapekwer ài kury. Ywy nànàn ihon kury, wàmàtry'ymar wazuka pà kury.

³ Na'e a'e Àràpuhàràna'yr zàwenugar wexak kar amo pape pehegwer ihewe kury. Mokok haw ma'erehak kar haw a'e pehegwer her romo a'e. Aenu amo ma'e ihewe uze'eg mehe ihe kury. — Ezur xe nehe ty, i'i ihewe.

⁴ Na'e uhem kawaru ipiràg ma'e oho urewi a'e kury. Tupàn omono ukàgaw iku'az har pe, takihe uhua'u ma'e imono pà izupe. Omono kar ywy nànàn, teko wàmàtry'ym kar pà izupe.

⁵ Na'e Àràpuhàràna'yr zàwenugar wexak kar amo pape pehegwer ihewe kury. Na'iruz haw ma'erehak kar haw a'e pehegwer her romo a'e. Aenu amo ma'e ihewe uze'eg mehe. — Ezur xe nehe ty, i'i ihewe. Na'e aexak kawaru ipihun ma'e kury. Awa iku'az har wereko ma'e puhuz taw hagapaw opo pe a'e. ⁶ Na'e

a'e wikuwe ma'e uze'eg ihewe a'e wà kury. — Teko tetea'u ima'uhez putar a'e wà nehe. Ni aroz nuhyk kwaw wanupe nehe. Ma'e kawer a'e nehe, win a'e nehe no, xo a'e zo uhyk putar wanupe nehe, i'i ihewe.

⁷ Na'e Àràpuhàràna'yr zàwenugar wexak kar amo pape pehegwer ihewe kury. 4 haw ma'erehak kar haw a'e pehegwer her romo a'e. Aenu amo ma'e ize'eg mehe ihe. — Ezur xe nehe ty, i'i ihewe.

⁸ Na'e aexak kawaru itawa ma'e ihe kury. Amo awa iku'az hin a'e. Māno haw a'e awa her romo a'e. Amo ma'e oho haikweromo a'e no. Umāno ma'e kwer waneko haw a'e ma'e her romo a'e. Tupàn omono ukàgaw wanupe a'e no. A'e rupi oho amo ywy rehe a'e wà kury. Uzàmàtyry'ym kar teko a'e ywy rehe har amo ae teko a'e ywy rehe har wanupe wà kury. Umumaw wanemi'u oho wà no. A'e rupi teko a'e ywy rehe har ima'uhez wà. A'e kawaru ku'az har umuma'eahy kar a'e pe har a'e wà no. Omono kar miar hehaite ma'e a'e pe wà no. Miar u'u teko a'e pe har a'e wà.

⁹ Na'e Àràpuhàràna'yr zàwenugar wexak kar amo pape pehegwer ihewe kury. 5 haw ma'erehak kar haw a'e pehegwer her romo a'e. Aexak Tupàn pe ma'ea'yr zuka haw a'e pe hin mehe ihe. Nuzawy kwaw wyrapew a'e. Aexak teko izuka pyrer wanekwe a'e pe ihe wà no, ma'ea'yr zuka haw iwy pe ihe wà no. Kwehe mehe tuwihaw uzuka kar a'e teko a'e wà, ta'e umume'u Tupàn ze'eg oho waiko purupe a'e wà xe, ta'e nupytu'u kwaw imume'u re a'e wà xe. ¹⁰ Na'e wanekwe uhapukaz wahyhaw rupi a'e wà kury. — Urezar ikàg wera'u ma'e ne, nekatuahy ne, erezemonokatu ikatu 'ym ma'e wi netyryk pà ne. Nerezapo pixik kwaw ikatu 'ym ma'e ne, i'i izupe wà. — Erezapo ma'e neze'eg rupi tuweharupi ne, i'i izupe wà. — Ma'e

'ar mehe erezepyk putar urezuka arer wanehe nehe, i'i izupe wà. Iàrew tuwe wanehe nezepykaw, i'i izupe wà.

¹¹ Na'e Àràpuhàràna'yr zàwenugar omono kamir xigatu ma'e wanupe a'e kury, izuka pyrer wanupe pitàitàigatu a'e kury. — Pepytu'u nehe kury, i'i wanupe. — Ta'e heta we amo uzeruzar ma'e izuka pyràm a'e wà nehe no xe, i'i wanupe. — Heremiruze'eg romo wanekon a'e wà no, pezàwegatete a'e wà no, i'i wanupe. — Wiko penywyr romo herehe uzeruzar haw rehe a'e wà no, i'i wanupe. — Amo 'ar mehe uhyk putar peneta haw nehe, i'i wanupe.

¹² Na'e Àràpuhàràna'yr zàwenugar wexak kar amo pape pehegwer ihewe kury. 6 haw ma'erehak kar haw a'e pehegwer her romo a'e. Na'e ywy uryryryryz tuwe a'e kury. Kwarahy uwew a'e no. Ipytunahy pàn ipihun ma'e ài. Zahy ipiràg ma'eruwy kwer ài paw rupi a'e no. ¹³ Zahytata u'ar ywak wi wà. Nuzawy kwaw ma'ywa u'yw wi u'ar ma'e kwer ywytuàiw hemityk kwer a'e wà, u'ar mehe a'e wà. ¹⁴ Na'e ywak ukàzym a'e kury, pape imàimàn pyrer ài a'e kury. Ywytyr paw rupi a'e wà, yryppo'o paw rupi a'e wà no, utyryk wenaw wi a'e wà no. ¹⁵ Na'e tuwihaw ywy rehe har a'e wà, teko wanneruze'egar a'e wà no, zauxiapekwer wanuwihaw a'e wà no, awa hemetarer katu ma'e a'e wà no, awa ikàg ma'e a'e wà no, amogwer teko paw rupi a'e wà no, amo pe uma'ereko ma'e a'e wà, uzeupe uma'ereko ma'e a'e wà no, uzeàmim oho ita kwar pupe paw rupi a'e wà, uzeàmim ita iwy pe ywytyr rehe a'e wà no, a'e ma'erahy wi uzàn pà a'e wà. ¹⁶ Uhapukaz ywytyr wanupe uze'eg pà a'e wà, itahu wanupe a'e wà no. — Pe'ar pekwaw pà urerehe

nehe, i'i wanupe wà. — Uremim pe nehe, a'e rupi tuwihaw henaw rehe har na'urerehak kwaw a'e nehe, a'e rupi Àràpuhàràna'yr zàwenugar nuzepyk kwaw urerehe a'e nehe, i'i ywytyr wanupe itahu wanupe wà. ¹⁷ — Ta'e Tupàn 'ar uhem kwez kury xe, ta'e urerehe izepykaw uhem kwez kury xe, i'i wanupe wà. — Mo upuner a'e ma'erahy ipuraraw paw rehe a'e wà nehe, i'i wanupe wà.

7

Izaew izuapyapyr tetea'u wiko putar Tupàn hemiruze'eg romo a'e wà kury

¹ Na'e aexak 4 Tupàn heko haw pe har ihe wà kury, 4 ywy heme'y rehe wiko ma'e ihe wà kury. Umupytu'u kar ywyty a'e wà. A'e rupi ywyty nupuner kwaw uhemaw rehe a'e kury, ni ywy rehe, ni yryhu rehe, ni ka'a rehe no. ² Na'e aexak amo Tupàn heko haw pe har ihe kury. Kwarahy ihemaw wi tur a'e. Werur Tupàn her ikaikair pyràm uzeupi a'e no. Uze'eg wahyhaw rupi, a'e 4 Tupàn heko haw pe har wanupe, a'e ywy imumaw par wanupe. ³ — Pemumaw zo ywy nehe ty wà, pemumaw zo yryhu nehe ty wà, pemumaw zo ka'a nehe ty wà, i'i wanupe. — Urumuapyapyk putar Tupàn her ure nehe, hemiruze'eg wanehàpykà rehe nehe, i'i wanupe. — A'e re pepuner ywy imumaw paw rehe nehe. Pemumaw yryhu a'e mehe nehe no. Pemumaw ka'a a'e mehe nehe no, i'i wanupe.

⁴ Na'e Tupàn heko haw pe har upapar hemiruze'eg a'e wà, ta'e ipurumuapyapyk wer waner rehe a'e wà xe, wanehàpykà rehe a'e wà xe. Umume'u waneta haw ihewe. — 144.000 waneta haw a'e wà, i'i ihewe. Kwehe mehe Izaew umuzàg 12 wa'yr a'e wà. Ta'yr umuzàg wa'yr tetea'u a'e wà no. A'e Tupàn heko haw pe

har umuapyapyk her Izaew ta'yr wazuapyapyr wanehàpykà rehe a'e wà. Umume'u waneta haw ihewe wà.

⁵⁻⁸ Heta 12.000 Zuta izuapyapyr wà.

Heta 12.000 Hu izuapyapyr wà no.

Heta 12.000 Kaz izuapyapyr wà no.

Heta 12.000 Azer izuapyapyr wà no.

Heta 12.000 Natari izuapyapyr wà no.

Heta 12.000 Manaxe izuapyapyr wà no.

Heta 12.000 Ximeàw izuapyapyr wà no.

Heta 12.000 Erewi izuapyapyr wà no.

Heta 12.000 Ixakar izuapyapyr wà no.

Heta 12.000 Zepuru izuapyapyr wà no.

Heta 12.000 Zuze izuapyapyr wà no.

Heta 12.000 Mezàmì izuapyapyr wà no, i'i ihewe.

Teko tetea'u ywak rehe har umume'u Tupàn ikatu haw a'e wà kury

⁹ Na'e aexak teko tetea'u ihe wà kury. Ni amo nupuner kwaw wapapar haw rehe a'e wà. Amo tenetehar a'e pe wanekon wà, amo àwà a'e pe wanekon wà no, amo karaiw a'e pe wanekon wà no. Amo ze'egete rupi uze'eg ma'e a'e pe wanekon wà, amo àwà ze'eg rupi uze'eg ma'e a'e pe wanekon wà no, amo karaiw ze'eg rupi uze'eg ma'e a'e pe wanekon wà no, amo ae ze'eg rupi uze'eg ma'e tetea'u a'e pe wanekon wà no. Amo ko ywy rehe arer wiko a'e pe wà, amo amo ae ywy rehe arer wiko a'e pe wà no. Amo ywy nànàgatu har a'e pe wanekon wà no. Amo pàràna wiko a'e pe wà, amo izu ma'e wiko a'e pe wà no, amo ipihun wewer ma'e wiko a'e pe wà no. Amo ae uzexak uzuawyawy ma'e a'e pe wanekon

wà no. A'e teko paw rupi katete a'e wà, upu'àm tuwihaw henaw henataromo a'e wà, Àràpuhàràna'yr zàwenugar henataromo a'e wà. Umunehew ukamir xigatu ma'e wà. Upyhyk wàhu àkàgwer opo pe wà no. ¹⁰ Uhapukaz uze'eg pà wà. Tupàn zaneru a'e, Tuwihaw henaw rehe har a'e, Zanepyro a'e, i'i izupe uhapukaz pà wà.

¹¹ Tupàn heko haw pe har paw rupi a'e wà no, upu'àm a'e pe tuwihaw henaw huwake a'e wà no. Tuwihaw a'e wà no, a'e 4 wikuwe ma'e a'e wà no, a'e pe i'àz a'e wà no. Na'e uzeamumew ukwaw pà wà, uwa ywy rehe tuwihaw henaw henataromo wà. Umuwete katu Tupàn a'e pe wà.

¹² Uze'eg nezewe izupe wà. Azeharomoete. Tuwe teko paw umume'u nekatu haw a'e wà nehe. Nekàg wera'u ne, nepuràg eteahy wera'u ne. Erekwaw katu ma'e paw rupi katete ne. Urerurywete ure, ta'e urepyro pe ne xe, ta'e ikatuahy ma'e erezapo iko urewe ne xe. Tuwe teko uze'eg newe neremiruze'eg ài wà nehe, Tuwe weruzar neze'eg wà nehe. Ereiko ikàg wera'u ma'e romo ne. Tuwe nezewe ereiko tuweharupi nehe, Awyze har rupi nehe no. Azeharomoete, i'i izupe wà.

¹³ Na'e amo tuwihaw uze'eg ihewe kury, herehe upuranu pà kury. — Mo romo wanekon a'e teko a'e wà, a'e kamir xigatu ma'e imunehew par a'e wà, i'i ihewe. — Ma'e wi wanur wà, i'i ihewe.

¹⁴ — Heruwà, a'e izupe. — Nakwaw kwaw ihe, a'e izupe. — Ne ty, aipo erekwaw ne ty, a'e izupe. — A'e teko a'e wà. Ma'erahy kwer uhua'u ma'e ipuraraw paw pe har romo wanekon a'e wà, i'i ihewe. Teko uputuka ukamir 'y pupe wà, xigatu ma'e romo iapo pà wà. Àràpuhàràna'yr huwykwer a'e, nuzawy kwaw 'y purupe a'e. Ta'e uhez ikatu 'ym ma'e puruwi

a'e xe. ¹⁵ — A'e rupi upu'àm Tupàn henaw henataromo a'e wà kury. Weruzar ize'eg hàpuzuhu pupe wà, pyhaw wà, 'aromo wà no, i'i ihewe. — Tuwihaw henaw rehe har a'e nehe, umuigo kar putar a'e teko uzepyr a'e wà nehe, ikatu 'ymaw wi wapyro pà ukàgaw pupe a'e wà nehe, i'i ihewe. ¹⁶ — Na'ima'uhez pixik kwaw a'e wà nehe. Na'iziwez pixik kwaw wà nehe no, i'i ihewe. — Kwarahy nuwapy kwaw a'e wà nehe. Tata nuwapy kwaw a'e wà nehe, i'i ihewe. ¹⁷ — Ta'e Àràpuhàràna'yr zàwenugar a'e nehe xe, tuwihaw henaw mytepe har a'e nehe xe, wiko putar wanehe uzekaiw ma'e romo a'e nehe xe, i'i ihewe. — Weraha putar wemiaihu tytzuzàmaw pe a'e wà nehe, wamui'u kar pà a'e pe a'e wà nehe, 'y purumuigo kar har i'u kar pà wanupe a'e wà nehe, i'i ihewe. — Na'e Tupàn uhyuhyw putar wanehay kwer wanuwi a'e nehe, i'i ihewe.

8

Àràpuhàràna'yr uwàpytymawok pape ia'hykaw rehe har a'e kury

¹ Na'e Àràpuhàràna'yr zàwenugar wexak kar amo pape pehegwer ihewe a'e kury. ⁷ haw ma'ere'xak kar haw a'e pehegwer her romo a'e. Hexak kar mehe ni amo ywate har nuze'eg kwaw a'e wà. ² Na'e aexak a'e ⁷ Tupàn heko haw pe har ihe wà, Tupàn huwa rupi wiko ma'e ihe wà. Na'e amo omono ⁷ xi'àm wanupe a'e kury.

³ Amo ae Tupàn heko haw pe har ur a'e pe tuwihaw henaw pe a'e kury, yhyk kawaw hekuzar katu ma'e por herur pà a'e kury. Ta'e Tupàn omono yhyk tetea'u izupe a'e xe. Na'e a'e Tupàn heko haw pe har omono Tupàn hemiruze'eg waze'eg izupe kury, yhyk inuromo hapy pà kury. ⁴ Na'e yhyk hâtàxiner uzeupir Tupàn pe, hemiruze'eg

waze'eg inuromo, ta'e a'e Tupàn heko haw pe har wapy a'e xe. ⁵ Na'e a'e Tupàn heko haw pe har upyhyk yhyk hyru kwer kury. Omono tata a'e pe har kawaw pupe kury, imynehem pà kury. Na'e omomor a'e tata kawaw por ywy rehe heityk pà kury. A'e 'ar mehe wànoànog àmàn ài kury. Uweraweraw no. Ywy uryryryryz no.

Tupàn heko haw pe har upy uxi'àm a'e wà kury

⁶ Na'e a'e ⁷ Tupàn heko haw pe har a'e wà, a'e xi'àm hereko har a'e wà, uzemuàgà'ym uxi'àm ipy haw rehe a'e wà.

⁷ Tupàn heko haw pe har ipy upy uxi'àm kury. Àmàn tàtà ma'e a'e, tata a'e no, u'ar kwaw pà ywy rehe ma'eruwu kwer inuromo a'e. Amo ywy pehegwer ukaz paw kury. Ywyrà tetea'u ukaz a'e no. Ka'api'i tetea'u ukaz a'e no. (Heta we ukaz 'ym ma'e no.)

⁸ Na'e amo Tupàn heko haw pe har upy uxi'àm a'e kury. Na'e ywy pehegwer uhua'u ma'e ywytyr zàwenugar ukaz ma'e a'e kury, u'ar kwaw pà yryhu pupe a'e kury. Yryhu iaikwer uzeapo ma'e huwykwer romo kury. ⁹ Ipira yryhu pe har tetea'u umàno a'e wà. Aze heta na'iruz ipira pe pe wà, pitài umàno. Mokok numàno kwaw wà. Aze heta na'iruz ipira 'a pe wà, nezewegatete no. Kanuhu tetea'u uzekazeka a'e wà no. Aze heta na'iruz kanuhu pe pe wà, a'e ywytyr zàwenugar umuaiw pitài kanu. Numuaiw kwaw inugwer wà.

¹⁰ Na'e amo Tupàn heko haw pe har upy uxi'àm a'e kury. Zahytata uhua'u ma'e ukaz ma'e u'ar kwaw pà ywak wi a'e kury, yrykaw pupe a'e kury, ytyzuzàmaw pupe a'e no.

¹¹ (Iroahy haw a'e zahytata her romo a'e.) Na'e yrykaw iaikwer iroahy kury. Teko tetea'u umàno i'u re a'e wà, ta'e iroahy tuwe a'e xe.

¹² Na'e amo Tupàn heko haw pe har upy uxi'àm a'e kury. Amo upei'àg kwarahy kury, ipehegwer i'ok pà izuwi kury. Upei'àg zahy pehegwer no. Umumaw zahytata tetea'u a'e wà no. A'e rupi nuhyape katu kwaw ma'e izyppy mehe arer ài a'e wà. Ni 'aromo nuhyape katu kwaw. Ni pyhaw nuhyape katu kwaw.

¹³ A'e re ame'e ywate ihe kury. Na'e aexak wiràhu ywate uwewe ma'e ihe kury. Uze'eg wahyhawa'u a'e. — Az, Az, Az, i'i oho iko uwewe pà. — Heta we na'iruz xi'àm ipy har a'e wà nehe, i'i oho iko. — Ywy rehe har upuraraw putar ma'erahy uhua'u ma'e a'e wà nehe kury, xi'àm ipy re a'e wà nehe kury, i'i oho iko.

9

¹ Na'e amo Tupàn heko haw pe har upy uxi'àm a'e kury. Aexak a'e zahytata ywy rehe u'ar ma'e kwer ihe kury. Tupàn omono uken hewàpytymawokaw izupe a'e kury. A'e rupi upuner ywykwaruhu hewàpytymawokaw rehe kury.

² Na'e zahytata uwàpytymawok ywykwaruhu kury. Uhem tàtàxin a'e wi a'e kury. Nuzawy kwaw tatahu. Tàtàxin umupihun kar kwarahy. Umupihun kar ywyty no.

³ Na'e tukuruhu wezyw ywy rehe wà, tàtàxin wi wà. Amo omono ukàgaw wanupe.

Uzeapo zawazyr ài wà. ⁴ Na'e Tupàn i'i wanupe. — Pemumaw zo ka'api'i nehe, pemumaw zo ywyrà nehe. Pemumaw zo ka'a nehe, i'i wanupe. — Xo teko zutyka'i pepuner wàmàtry'ymaw rehe nehe. Aze amo nuwereko kwaw Tupàn her imuapyk pyrer wehàpykà rehe a'e wà nehe, pezàmàtry'ym peho pe wà nehe, i'i wanupe.

⁵ — Pezuka zo a'e teko pe wà nehe, i'i wanupe. — Pepi pe wà nehe. Pepuraraw kar ma'erahy

wanupe nehe. Umumaw putar 5 zahy ma'erahy ipuraraw pà wà nehe, i'i wanupe. A'e ma'erahy hahy putar wanupe zawazyr purupi haw ài nehe. ⁶ A'e 'ar rehe nehe, teko imàno wer zepe wà nehe. Nupuner kwaw umàno haw rehe wà nehe. — Tuwe urumàno nehe, i'i putar zepe wà nehe. Wamàno haw uhem putar oho wanuwu nehe. ⁷ A'e tukur kawaru ài wanekon a'e wà. Uzemuàgà'ym puràmàtyry'ymaw pe oho haw rehe wà. Umunehew tuwihaw àkàgàpixi haw wàkàg rehe wà. Heta ita hekuzar katu ma'e or her ma'e a'e àkàgàpixi haw rehe a'e. Wanuwu nuzawy kwaw awa wanuwu wà. ⁸ Wa'aw nuzawy kwaw kuzà wa'aw wà. Wanàz nuzawy kwaw zawaruhu wanàz wà. ⁹ Umunehew ukamir tàtàahy ma'e wà, uzeywà haw wi wà. Wapepo wànoànog wà. Wapepo iànoànogaw nuzawy kwaw wyramawa tetea'u puràmàtyry'ymaw pe oho ma'e a'e wà. ¹⁰ Heta purupi haw zawazyr ài wanuwaz pe wà no. Umumaw putar 5 zahy upurumuahy pà wà nehe. ¹¹ Heta wanuwihaw wanupe no. Ywykwaruhu pupe har wanuwihaw romo hekon a'e. — Apanon, i'i Zutew izupe wà. — Aporion, i'i Kere ywy rehe har izupe wà. — Purumumaw ma'e, za'e izupe zaneze'eg rupi.

¹² Na'e upaw ma'erahy ipuraraw paw ipy kury. Heta we mokoz ma'erahy puraraw pàwàm.

¹³ Na'e amo Tupàn heko haw pe har upy uxi'àm a'e kury. Aenu amo ma'e ize'eg mehe ihe. Uze'eg 'àm ma'ea'yr zuka haw huwake a'e, heme'y rehe a'e. A'e ma'ea'yr zuka haw Tupàn henataromo hin a'e. ¹⁴ Na'e uze'eg a'e ma'e a'e Tupàn heko haw pe har pe a'e kury, a'e xi'àm hereko har pe a'e kury. — Emuhem kar a'e 4 Tupàn heko haw pe har ne wà nehe ty, yrykawhu huwake imunehew kar pyrer ne

wà nehe ty, i'i izupe. Ewpara a'e yrykawhu her romo a'e.

¹⁵ Na'e a'e Tupàn heko haw pe har umuhem kar a'e 4 Tupàn heko haw pe har oho a'e wà, wamunehew kar haw wi a'e wà. — Peho ywy nànan nehe ty wà, i'i wanupe. — Pezuka teko tetea'u pe wà nehe ty wà, i'i wanupe. — Aze na'iruz teko pexak pe wà nehe, pezuka pitài nehe. Aze amo na'iruz teko pexak pe wà nehe, pezuka pitài nehe no. Nezewegatete pezuka teko peho peiko pe wà nehe, i'i wanupe. — Ta'e Tupàn pemuhyk kar a'e xe, ko ma'e iapo kar pà peme a'e xe, ko 'ar rehe tuwe a'e xe, i'i wanupe. ¹⁶ Na'e uze'eg ihewe kury. Umume'u zauxiapekwer waneta haw ihewe. Heta tetea'u wà. (200.000.000 waneta haw wà.) Kawaru ku'az har romo wanekon paw rupi wà. ¹⁷ Aexak kawaru ihe wà, waku'az har ihe wà no. Wakamir tàtà ma'e ipiràg ma'e nuzawy kwaw tata a'e wà. Ipihun ywak ài wà no. Itawa ma'eputyr ài wà no. Kawaru wàkàg nuzawy kwaw zawaruhu wàkàg a'e wà. Tata uhem wazuru wi no. Tàtàxin uhem wazuru wi a'e. Tàtàxin teha ko'oko'o har itawa ma'e uhem wazuru wi no. ¹⁸ A'e tata a'e, a'e tàtàxin a'e no, a'e tàtàxin teha ko'oko'o har a'e no, uzuka teko ywy rehe har tetea'u a'e wà. Aze heta na'iruz teko pe pe wà, uzuka pitài. Aze heta na'iruz teko 'a pe wà, uzuka pitài no. Nezewegatete uzuka teko tetea'u oho a'e wà. ¹⁹ Ta'e a'e kawaru wazuru ikàg a'e wà xe. Wanuwaz ikàg a'e wà no. Wanuwaz nuzawy kwaw mozaiw wà. Upurupi oho waiko uwaz pupe wà.

²⁰ Amogwer teko a'e wà, umàno 'ym ma'e kwer a'e wà, nupytu'u kwaw tupàn a'ua'u wamuwete katu re a'e wà. Nupytu'u kwaw wemiapo kwer wamuwete katu re wà. Umuwete wi wi Zurupari heko haw pe har waiko wà. Uzapo wi wi

tupàn ua'u wà. Uzapo ita hekuzar katu ma'e or her ma'e tupàn ua'u romo uzeupe wà. Uma'ereko ita parat her ma'e rehe wà no, ita poro her ma'e wà no, wyzài ita rehe wà no, tupàn ua'u iapo pà wà. Uzapo ywira tupàn ua'u romo uzeupe wà no. Umuwete katu agwer wemiapo kwer wà. A'e tupàn a'ua'u nupuner kwaw ma'e hexakaw rehe wà. Nupuner kwaw ma'e henu haw rehe wà. Nupuner kwaw wata haw rehe wà. ²¹ Teko nupyту'u kwaw ikatu 'ym ma'e iapo re wà. Nuzemumikahy kwaw ikatu 'ym ma'e wemiapo kwer rehe wà. Nupyту'u kwaw upuruzuka re wà. Paze ma'e nupyту'u kwaw uma'ereko haw iapo re wà. Awa nupyту'u kwaw kuzàwyzài wapuhe uker ire wà. Oho wiwi wapuhe wà. Nupyту'u kwaw ma'e rehe umunar ire wà.

10

Tupàn heko haw pe har wereko pape pixika'i ma'e a'e kury

¹ Na'e aexak amo Tupàn heko haw pe har ywak wì iwezyw mehe ihe. Umunehew ywàkun uzehe a'e. Zanurape iàkà rehe hin. Huwa nuzawy kwaw kwarahy. Hetymà nuzawy kwaw tata reny kwer upu'àm ma'e. ² Pape pixika'i ma'e upyhyk hereko opo pe. Upyrog yryhu rehe upyk upy pupe. Upyrog ywy rehe upy inugwer pupe no. ³ Uze'eg uhapukaz pà. Ize'eg nuzawy kwaw zawaruhu tetea'u waze'egaw a'e. Ize'eg ire ⁷ àmànànog uze'eg izupe a'e wà kury, wànoànogahy pà a'e wà kury. ⁴ Waze'eg ire azyppyrog waze'eg imuapyk pà pape rehe ihe. Nakaikair kwaw ihe, ta'e ainu amo ae teko ize'eg mehe ihe kury xe. Ywak rehe hekon uze'eg mehe. — Emume'u zo àmànànog waze'eg nehe, teko wanupe nehe. Emuapyk zo waze'eg pape rehe nehe, i'i ihewe.

⁵ Na'e a'e Tupàn heko haw pe har opoe'eg ywak rehe a'e kury. ⁶ Umume'u ma'e Tupàn her rehe a'e. (Tupàn wiko putar tuweharupi nehe, awyze har rupi nehe no. Izypy mehe uzapo ywak a'e. Uzapo ywak rehe har paw rupi a'e wà no. Uzapo ywy no, uzapo ywy rehe har paw rupi wà no. Uzapo yryhu no, uzapo yryhu rehe har paw rupi wà no.) — Na'jàrew kwaw kury, i'i a'e Tupàn heko haw pe har. ⁷ — Amo Tupàn heko haw pe har upy putar uxi'àm a'e nehe kury, i'i ihewe. — Kwehe mehe Tupàn umume'u wemiapo rà m awa wanupe a'e. A'e awa umume'u a'e ze'eg teko wanupe a'e wà, pape rehe imuapyk pà a'e wà. Teko nuenu katu kwaw a'e ze'eg a'e wà. Tupàn uzapo putar a'e ma'e a'e nehe kury, i'i ihewe.

⁸ Na'e a'e ze'eg ywate har uze'eg wi ihewe kury. — Epyhyk a'e pape Tupàn heko haw pe har ipo pe har eho nehe ty, i'i ihewe. (— A'e Tupàn heko haw pe har upu'àm iko ywy rehe upyrog pà, yryhu rehe upyrog pà, i'i ihewe.)

⁹ Aha ipyr: — Emur kwez pape pixika'i ma'e ihewe nehe ty, a'e izupe. — Epyhyk nehe ty, e'u nehe ty, i'i ihewe. — Nezuru pe hete katu putar newe nehe, hàir ài nehe. Imokon ire hazahy putar nepy'a pe nehe, i'i ihewe.

¹⁰ Apyhyk izuwi. A'u. Hete katu hezuru pe. Imokon ire hazahy hepy'a pe. ¹¹ Na'e uze'eg wi ihewe. — Emume'u wi wi Tupàn ze'eg eho teko wanupe nehe ty, i'i ihewe. — Tupàn umume'u teko tetea'u wanemiapo rà m kwez newe. Umume'u wanupe wemiapo rà m kwez newe no. Umume'u ze'eg tetea'u rupi uze'eg ma'e wanemiapo rà m kwez newe. Umume'u tuwihaw tetea'u wanemiapo rà m kwez newe. Emume'u a'e ma'e eho teko wanupe nehe, i'i ihewe.

11

Zeuz wexak mokoz Tupàn ze'eg imume'u har a'e wà kury

¹ Na'e umur ma'e puku haw hagapaw ihewe a'e kury. — Eagaw Tupàn hàpuzuhu eho nehe ty, ipukua'u haw uhua'u haw imume'u pà nehe ty, i'i ihewe. — Eparar Tupàn imuwete har a'e pe har ne wà nehe no, i'i ihewe. ² — Eho zo katu pe nehe, ehem zo tàpuzuhu wi nehe, ywy ipuku haw hagaw pà nehe, ta'e tupàn a'ua'u wamuwete har wiko a'e pe a'e wà xe, i'i ihewe. — Umumaw putar 42 zahy a'e pe wata pà wà nehe, i'i ihewe. ³ — Amono kar putar mokoz Tupàn ze'eg imume'u har ihe wà nehe, a'e pe har wapyr ihe wà nehe. Umunehew putar yrupuhu pàn a'e wà nehe, ukamir romo iapo pyr a'e wà nehe. (Izuhazuhar putar wanupe nehe.) — Umumaw putar 1.260 'ar Tupàn ze'eg imume'u pà wà nehe, teko wanupe wà nehe, i'i ihewe.

⁴ A'e mokoz Tupàn ze'eg imume'u har a'e wà, mokoz ma'ywa 'yw ài wanekon a'e wà, mokoz tatainy ài wanekon a'e wà. Upu'àm putar oho ywy rehe har wazar huwa rupi wà nehe. ⁵ Aze teko ipuruzuka wer wanehe wà nehe, uhem putar tata wazuru wi nehe, wàmàtyry'ymar wazuka pà nehe. Nezewe mehe aze amo uzeagaw wazuka pà a'e nehe, uzezuka putar a'e nehe. ⁶ A'e mokoz awa umupytu'u kar putar àmàn ikyr ire a'e wà nehe. Nukyr kwaw a'e 'ar mehe nehe, Tupàn ze'eg imume'u mehe nehe. Uzapo putar 'y ytyzuzàmaw pe har ma'eruwy kwer romo wà nehe. Umur kar putar ma'erahy haw tetea'u ywy rehe wà nehe, wemimutar rupi wà nehe.

⁷ Imume'u re, uhem putar àzàg hehaite ma'e ywykwaruhu wi a'e nehe, a'e mokoz awa wàmàtyry'ym

pà a'e nehe, waneityk pà wazuka pà a'e nehe. ⁸ Wanetekwer umàno ma'e kwer upyta putar taw mytepe wà nehe, (Zeuz Zanezar zuka awer pe wà nehe). Namume'u kwaw tawhu herete peme kury. Amo ae her ua'u heta a'e pe kury. Xotom her romo a'e, Ezit amo her romo no. Namume'u kwaw herete peme. ⁹ Tenetehar a'e wà, àwà a'e wà no, Karaiw a'e wà no, ze'egete kwaw par a'e wà no, àwà ze'eg kwaw par a'e wà no, amogwer ze'eg kwaw par a'e wà no, ko ywy rehe har a'e wà no, amo ywy rehe har a'e wà no, pàràna a'e wà no, izu ma'e a'e wà no, ipihun wewer ma'e a'e wà no, hexakaw uzuawwyawy ma'e a'e wà no, a'e teko paw ume'e putar wanetekwer umàno ma'e kwer wanehe a'e wà nehe. Umumaw putar na'iruz 'ar wà nehe, umumaw putar amo pitài 'ar ku'aw har wà nehe no, a'e pe wanuz pà wà nehe. Nutym kar kwaw wà nehe. Aze awa ipurutym wer wanehe nehe, — Ezutym zo nehe, i'i putar teko izupe wà nehe. ¹⁰ Teko ywy rehe har hurywete putar wamàno awer rehe wà nehe. Uzapo putar mynykaw wà nehe, ma'e imono e pà uzeupeupe wà nehe, ta'e a'e mokoz Tupàn ze'eg imume'u har a'e wà xe, upuraraw kar ma'erahy tetea'u teko wanupe a'e wà xe, ywy rehe har wanupe a'e wà xe. Umàno kwez wà kury, i'i putar uzeupeupe wà nehe. A'e rupi hurywete putar wà nehe. ¹¹ Na'e a'e 'ar paw ire Tupàn umur kar upytuhemaw a'e awa wanupe a'e, wamugweraw kar pà a'e. Ipytuhemaw wixe wanetekwer rehe. Upu'àm wi wà kury. Teko a'e wà, a'e mokoz awa wanexak arer a'e wà, ukyze katu wanuwi a'e wà kury. Ukyze tuwe a'e ukweraw ma'e kwer wanuwi wà kury. ¹² Na'e a'e mokoz Tupàn ze'eg imume'u har wenu amo ze'eg ywate har a'e wà. —

Pezeupir pezuwà xe nehe ty wà, i'i wanupe. Uzeupir ywate ywàkun pupe wà. Wàmàtry'ymar ume'e wanehe wazeupir mehe wà. ¹³ A'e 'ar mehe we ywy uryryryryz tuwe kury. Tawhu pehegwer u'ar a'e, teko tetea'u wazuka pà uryryz mehe a'e. (Uzuka 7.000 teko wà.) Teko wikuwe ma'e ukyze katu izuwi a'e wà kury, Tupàn ywate har ikàgaw imume'u ahyahy pà a'e wà kury. — Azeharomoete Tupàn ikàg a'e, i'i izupe wà. ¹⁴ Upaw a'e ma'erahy ipuraraw paw a'e kury. Mokozy haw her romo a'e. Pexak nehe. Na'jàrew kwaw na'iruz haw ma'erahy ipuraraw pàwàm uhem putar a'e nehe kury.

Tupàn heko haw pe har upy xi'àm iahykaw rehe har a'e kury

¹⁵ Na'e amo Tupàn heko haw pe har upy uxi'àm a'e kury. Amo uze'eze'eg wahyhaw rupi ywate a'e wà kury. — Zanezar Tupàn a'e, ta'yr Zanepyro har Zaneruwihawete a'e no, upureruze'eg putar a'e wà nehe, tuweharupi a'e wà nehe, awyze har rupi a'e wà nehe no, i'i wanupe wà.

¹⁶ Na'e a'e 24 tuwihaw henaw rehe har Tupàn huwa rupi har a'e wà, uzeamumew ywy rehe a'e wà, Tupàn imuwete katu pà a'e wà.

¹⁷ — Tupàn Urezar ikàg wera'u ma'e ne,

ereikuwe ko 'ar rehe ne,
ereikuwe kwehe mehe no.

Nekatuahy ne,

ta'e erezypyrog pureruze'eg
pà ne kury xe,

nekàg wera'u haw rupi ne
kury xe,

i'i izupe wà.

¹⁸ — Tupàn ua'u imuwete katu har a'e wà kury, wikwahy a'e wà kury,

ta'e ko 'ar rehe erezepyk putar wanehe nehe xe,

ta'e ererur putar teko umàno
ma'e kwer neruwa rupi ne
wà nehe xe,

wanemiapo kwer ikatu 'ym ma'e imume'u pà wanupe ne wà nehe xe,

wanehe nezepyk pà ne wà nehe xe, i'i izupe wà.

— Eremono putar ikatuahy ma'e neremiruze'eg wanupe nehe, neze'eg imume'u har wanupe nehe no, nerehe uzeruzar ma'e wanupe nehe no,

newi ukyze ma'e wanupe nehe no, ikàg ma'e wanupe nehe, ikàg 'ym ma'e wanupe nehe no.

Emumaw ywy rehe har ikatu 'ym ma'e iapo har ne wà nehe kury,

ezuka ko ywy imuaiw kar har ne wà nehe kury,

i'i izupe wà.

¹⁹ Na'e Tupàn hàpuzuhu ywate har uzewàpytymawok kury. A'e rupi a'e teko a'e pe har wexak Tupàn ze'eg hyru a'e pe a'e wà. Uweraweraw àmàn ài, wànoànog no. Ywy uryryryryz no. Ukyr àmàn tàtàahy ma'e ipuhuz katu ma'e a'e pe no.

12

Zuàw wexak amo kuzà a'e kury, wexak amo mozuhu a'e no

¹ Na'e uzexak kar amo ma'e hexak pixik pyr 'ym ywak rehe kury. Uhem kuzà a'e pe. Umunehew kwarahy opoz romo. Upyrog zahy rehe. Umunehew tuwihaw àkàgàpixi haw wàkàg rehe no. Heta 12 zahytata iàkàg rehe wà no. ² Ipuru'a a'e. Uhem etea'i i'ar imemyr izexak kar àwàm a'e kury. Imemyrahy kury, imuzai'o kar pà kury.

³ Na'e amo ae ma'e uzexak kar ywak rehe a'e no. Mozuhu ipiràg ma'e uzexak kar a'e pe. Heta 7 iàkàg izupe, heta 10 i'ak no. Umunehew tuwihaw àkàgàpixi haw wàkàg rehe pitàitàigatu a'e no.

⁴ Na'e mozuhu upyhyk zahytata

tetea'u uwaz pupe wà kury, wamutyk pà ywy rehe wà kury. Upu'àm wà a'e kuzà imemyrahy ma'e henataromo kury, ta'e ipuru'u wer imemyr rehe izexak kar ire a'e xe. ⁵Imemyr uzexak kar kury. Kwarer a'e. Teko paw waneruze'egar romo hekon putar a'e nehe. Mozuhu ipuru'u wer zepe hehe. Nupuner kwaw, ta'e Tupàn werur kar uzepyr a'e xe, henaw pe a'e xe. ⁶Kuzà uzàn oho teko heta haw 'ym me kury, ywyxig heta haw pe kury, ta'e Tupàn umuàgà'ym iho àwàm izupe a'e xe. Umuzekaiw kar kuzà rehe a'e pe. Umumaw putar 1.260 'ar a'e pe upyta pà nehe, teko heta haw 'ym me iho àwàm me nehe.

⁷ Na'e Migew a'e kury, amo Tupàn heko haw pe har Migew hemiruze'eg a'e wà no, uzàmàtry'ym mozuhu oho a'e wà. Mozuhu werur wemiruze'eg a'e wà no, Migew hemiruze'eg wàmàtry'ym pà a'e wà no. ⁸Migew weityk mozuhu. A'e rupi Tupàn omono kar mozuhu a'e wi ywak wi a'e kury, hemiruze'eg wamono kar pà a'e wi a'e no. Nupuner pixik kwaw weko haw rehe a'e pe ywate a'e wà kury. ⁹Tupàn weityk kar mozuhu imugwaw kar pà a'e wi. Zurupari a'e mozuhu her romo a'e. Hemu'em ma'e romo hekon. Ywy pe weityk kar, hemiruze'eg paw wamono kar pà hupi no.

¹⁰ Na'e ainu amo teko ize'eg mehe ywate. — Ko 'ar rehe kury, Tupàn upurupyro iko kury, i'i a'e ze'eg. — Ko 'ar rehe Tupàn wexak kar ukàgaw purupe kury. Wexak kar tuwihaw romo weko haw purupe no. Ta'yr a'e no, Zanezar Zanepyro har a'e, wexak kar ukàgaw iko purupe a'e no, i'i a'e ze'eg. — Ta'e weityk kar Zurupari imugwaw pà ywak wi a'e xe. A'e 'ym mehe Zurupari upu'àm iko Tupàn huwa rupi a'e, uzeruzar ma'e wanehe uze'eg zemueteahy

pà a'e. Pyhaw hekon a'e pe. 'Aromo no. ¹¹ Àràpuhàràna'yr zàwenugar umàno uzeruzar ma'e wanekuzaromo a'e. A'e rupi Zurupari nupuner kwaw ikatu 'ym ma'e iapo haw rehe wanupe a'e nehe. Nupuner kwaw waneraha haw rehe tatahu pe nehe. Uzeruzar ze'eg azeharomoete har rehe a'e wà, a'e rupi Zurupari nupuner kwaw tatahu pe waneraha haw rehe a'e nehe. — Aze napepytu'u kwaw Zezuz rehe pezeruzar ire nehe, apuzuka putar ihe nehe, i'i tuwihaw uzeruzar ma'e wanupe wà, — Urezuka pe nehe, i'i tuwihaw wanupe wà. — Ta'e nurupytu'u pixik kwaw Zezuz rehe urezeruzar ire ure nehe xe, i'i izupe wà. ¹² A'e rupi ihe Zuàw ihe kury, nezewe aze'eg ihe kury.

— Nerurywete nehe, ywak, a'e ywak rehe.

— Penurywete nehe, ywak rehe har, a'e ywak rehe har wanupe. — Pezemumikahy nehe, ywy rehe har, a'e ywy rehe har wanupe.

— Pezemumikahy nehe, yryhu pupe har, a'e yryhu pe har wanupe. Ta'e Zurupari wezyw pepyr a'e kury xe. Na'jàrew kwaw iahykaw nehe, a'e rupi wikwahy tuwe Zurupari a'e. Ta'e ukwaw iahykaw ihem etea'i haw a'e xe.

¹³ Ywy rehe u'ar mehe uzypyrog a'e kuzà hekar pà a'e, kuzà ime-myrrhem ma'e kwer hekar pà a'e. ¹⁴ Na'e Tupàn omono mokoz ipepo kuzà pe kury, wiràhu ài imuigo kar pà kury. A'e rupi upuner teko heta haw 'ym me oho àwàm me oho haw rehe uwewe pà a'e kury. Tupàn omonokatu putar a'e kuzà a'e pe a'e nehe. Umu-mai'u kar putar nehe. Uzekaiw katu putar hehe nehe no. Mozuhu nupuner kwaw hexakaw rehe a'e pe nehe. Umumaw putar na'iruz kwarahy iku'aw har a'e pe upyta pà nehe. ¹⁵ Na'e uhem yrykaw

mozuhu zuru wi a'e kury, kuzà raikweromo oho pà kury, heraha pà kury. ¹⁶ Na'e ywy upytywà kuzà a'e kury. Uzepepeka ywy a'e 'y imokon pà. ¹⁷ Mozuhu wikwahy kuzà pe a'e kury. Uzàmàtry'yim kuzà imemyr inugwer oho a'e wà kury. Aze amo teko weruzar Tupàn ze'eg wà nehe, aze uzeruzar katu Zezuz ze'eg rehe wà nehe, wiko putar a'e kuzà imemyr inugwer romo wà nehe. ¹⁸ Na'e mozuhu u'àm oho yryhu izywyr.

13

Zuàw wexak mokoz àzàguhu a'e wà kury

¹ Na'e aexak amo àzàg hehaite ma'e uhua'u ma'e ihe kury, yryhu wi ihem mehe ihe kury. ¹⁰ I'ak waneta haw wà, ⁷ iàkàg wà no. Pitàitàigatu i'ak umunehew tuwihaw iàkàgàpixi haw a'e wà. Umuapyk uwer ikatu 'ym ma'e wàkàg wanehe pitàitàigatu a'e no. ² Àzàguhu zawaruhu ereopar her ma'e ài hekon a'e. Ipy nuzawy kwaw amo ae zawaruhu ur her ma'e ipy a'e. Izuru nuzawy kwaw amo ae zawaruhu iriàw her ma'e izuru a'e. Na'e mozuhu omono ukàgaw a'e àzàguhu pe kury. Mozuhu umuapyk kar àzàguhu wenaw rehe. Omono wemiruze'eg izupe wà no. ³ A'e àzàguhu a'e, heta ⁷ iàkàg izupe a'e. Pitài iàkàg nuzawy kwaw imugaz pyrer a'e. Iàkàg imugaz pyrer nuzawy kwaw umàno ma'e kwer a'e. Na'e iàkàg imugaz pyrer uke'e kury. Ikatu kury. Teko ko ywy rehe har paw wexak imukatu mehe a'e wà. A'e rupi uzeruzar a'e àzàguhu rehe wà, uzemono pà izupe hemiruze'eg romo wà. ⁴ Na'e teko paw umuwete katu mozuhu a'e wà no, ta'e mozuhu omono ukàgaw àzàguhu pe a'e xe. Umuwete katu àzàguhu a'e wà no. — Naheta kwaw amo ikàg ma'e a'e àzàguhu zàwenugar a'e wà.

Amogwer na'ikàg kwaw izàwe wà, i'i izupe wà.

⁵ Na'e àzàguhu umume'u ma'e ikatu pixik 'ym ma'e teko wanupe a'e kury. Tupàn numupytu'u kar kwaw ize'eg ire. Umumaw àzàguhu ⁴² 'ar tuwihaw romo wiko pà a'e, ta'e Tupàn nueityk kwaw a'e 'ar mehe a'e xe. ⁶ Na'e àzàguhu uze'eg zemueteahy Tupàn rehe kury, uze'eg zemueteahy her rehe no, uze'eg zemueteahy heko haw rehe no, uze'eg zemueteahy heko haw pe har wanehe no. ⁷ Na'e uzàmàtry'yim Tupàn hemiruze'eg a'e wà kury, wazuka pà a'e wà kury. Tupàn numupytu'u kar kwaw wàmàtry'yim ire a'e. A'e mehe àzàguhu uzeapo tuwihaw romo kury, ta'e Tupàn numupytu'u kar kwaw a'e xe. Teko paw wanuwihaw romo hekon a'e 'ar mehe kury. Wiko tenetehar wanuwihaw romo. Wiko àwà wanuwihaw romo no. Wiko karaiw wanuwihaw romo no. Wiko amogwer teko wanuwihaw romo no. Ko ywy rehe har wanuwihaw romo hekon, amo ae ywy rehe har wanuwihaw romo hekon no, ywy nànàgatu har wanuwihaw romo hekon no. Wiko ze'egete rupi uze'eg ma'e wanuwihaw romo. Wiko àwà ze'eg rupi uze'eg ma'e wanuwihaw romo no. Wiko karaiw ze'eg rupi uze'eg ma'e wanuwihaw romo no. Wiko amo ae ze'eg rupi uze'eg ma'e wanuwihaw romo no. Wiko pàràna wanuwihaw romo. Wiko izu ma'e wanuwihaw romo no. Wiko ipihun wewer ma'e wanuwihaw romo no. Wiko amo ae hexakaw zuawyawy ma'e wanuwihaw romo no. Teko paw wanuwihaw romo hekon a'e 'ar mehe. ⁸ Kwehe mehe ywy iapo 'ym mehe Tupàn ukwaw katu uzehe uzeruzar ma'e ràm a'e wà. Umuapyk waner pape rehe. Àràpuhàràna'yr zàwenugar izuka pyràm a'e, wiko a'e pape izar romo

a'e. A'e uzeruzar ma'e a'e wà, numuwete katu kwaw a'e àzàguhu a'e wà. Nuweruzar kwaw ize'eg wà. Uzeruzar 'ym ma'e umuwete katu àzàguhu a'e 'ar mehe a'e wà. Tupàn numuapyk kwaw waner a'e pape rehe wà.

⁹ Pe ko pape imugeta har pe, aze peapyakwar heta henu haw nehe, pezeapyaka katu ko ze'eg rehe nehe. ¹⁰ Àzàguhu a'e nehe, hemiruze'eg a'e wà nehe no, uzàmàtryy'ym putar Tupàn hemiruze'eg a'e wà nehe. Aze umunehew kar amo wà nehe, tuwe umunehew kar wà nehe. Aze uzuka amo wà nehe, takihepuku pupe wà nehe, tuwe uzuka wà nehe, ta'e Tupàn uputar nezewe haw a'e 'ar mehe a'e nehe xe. Tuwe uzeruzar ma'e nuzàn kwaw a'e mehe wà nehe, tuwe nupytu'u kwaw uzeruzar ire wà nehe.

¹¹ Na'e aexak amo ae àzàguhu hehaite ma'e ihe kury, ywy wi ihem mehe ihe kury. Mokozi'ak a'e. I'ak nuzawy kwaw Àràpuhàràna'yr i'ak. Ize'eg nuzawy kwaw mozuhu ize'eg. ¹² Na'e upureruze'eg iko kury, ta'e àzàguhu yryhu wi uhem ma'e kwer omono ukàgaw izupe a'e xe. — Pemuwete katu àzàguhu yryhu wi uhem ma'e kwer nehe ty wà, i'i teko ywy rehe har nànnàn a'e, imuwete kar pà wanupe a'e. Pema'enukwaw a'e àzàguhu rehe. Iàkàg imugaz pyrer uke'e kury, ikatu kury. ¹³ Na'e àzàguhu ywy wi uhem ma'e kwer a'e kury, uzapo purumupytuhegatu kar haw tetea'u iko a'e, teko wanupe a'e. Umuezyw kar tata ywak wi ywy rehe, teko wanuwa rupi paw rupi. ¹⁴ Umuzeruzar kar teko ywy rehe har wemu'emaw rehe a'e wà, ta'e uzapo purumupytuhegatu kar haw iko a'e xe, ta'e àzàguhu yryhu wi uhem ma'e kwer omono ukàgaw izupe a'e xe. Na'e uze'eg teko ywy rehe har nànnàn kury. — Pezapò àzàguhu yryhu

wi uhem ma'e kwer hagapaw nehe ty wà, àzàguhu imugaz pyrer imukatu pyrer hagapaw nehe ty wà, i'i wanupe. ¹⁵ Na'e àzàguhu ywy wi uhem ma'e kwer a'e kury, ipyтуhem àzàguhu yryhu wi uhem ma'e kwer hagapaw rehe. Hagapaw uzeapo wikuwe ma'e romo. Uze'eg wikuwe ma'e ài. Amo teko numuwete kwaw a'e àzàguhu hagapaw a'e wà. A'e àzàguhu hagapaw wikuwe ma'e uzuka a'e teko a'e wà kury. ¹⁶ Na'e àzàguhu ywy wi uhem ma'e kwer a'e kury, umuapyk kar uwer teko paw wapo rehe a'e kury, wanehàpykà rehe no. Umuapyk uwer teko ikàg ma'e wanehe. Umuapyk uwer ikàg 'ym ma'e wanehe no. Umuapyk uwer hemetarer katu ma'e wanehe. Umuapyk uwer hemetarer 'ym ma'e wanehe no. Umuapyk uwer amo pe uma'ereko ma'e wanehe. Umuapyk uwer uzeupe uma'ereko ma'e wanehe no. Paw rupi katete teko ywy rehe har oho àzàguhu pe a'e wà, her imuapyk kar pà wehàpykà rehe a'e wà, opo rehe a'e wà no. ¹⁷ Aze teko nuwereko kwaw àzàguhu her uzehe a'e wà nehe, nupuner kwaw ma'e me'eg kar haw rehe a'e wà nehe, nupuner kwaw ma'e me'egaw rehe a'e wà nehe no.

¹⁸ — 666, i'i her ua'u a'e. Aze pekwaw katu ma'e nehe, pekwaw katu putar herete nehe.

14

Teko ipyro pyrer uzegar a'e wà kury

¹ Na'e aexak Xiàw tawhu ihe. Ywytyr rehe tuz a'e. Aexak Àràpuhàràna'yr zàwenugar i'àm mehe a'e ywytyr rehe ihe. 144.000 teko u'àm a'e pe huwake a'e wà no. A'e teko wereko Àràpuhàràna'yr zàwenugar her wehàpykà rehe a'e wà. Wereko tu her uzehe a'e wà no. ² Na'e ainu amo ze'eg ywate har ihe kury. Ize'eg nuzawy kwaw

yrypu ànoànogaw a'e. Nuzawy kwaw àmàn ànogaw no. Nuzawy kwaw xi'àm tetea'u ipy pyr no. ³ A'e 144.000 teko ume'e 'àm tuwihaw henaw rehe a'e wà. Ume'e a'e 4 wikuwe ma'e wanehe wà no, tuwihaw wanehe wà no. Umuzàg zegar haw ipyahu ma'e waiko wà. Xo a'e zutyka'i upuner a'e zegar haw ikwaw paw rehe a'e wà, ta'e Zezuz umàno wanekuzar romo a'e xe. Xo ywy rehe har wanekuzaromo zo imànon a'e. ⁴ A'e 144.000 teko a'e wà, kuzà puhe oho 'ym ma'e romo wanekon a'e wà. Oho waiko Àràpuhàràna'yr zàwenugar rupi iho àwàm nànan wà. Tatahu wi hemipyro kwer romo wanekon wà. A'e ràgypy uzemono Tupàn pe wà, Àràpuhàràna'yr zàwenugar pe wà, amogwer uzeruzar ma'e wanenataromo wà. ⁵ Nahemu'em pixik kwaw wà. Nuzapo pixik kwaw ikatu 'ym ma'e wà.

Na'iruz Tupàn heko haw pe har umume'u ma'e a'e wà kury

⁶ Na'e aexak amo Tupàn heko haw pe har ywate har ihe kury. Umume'u Tupàn ze'eg puràg izypy mehe arer oho iko a'e, teko nànan a'e. Umume'u tenetehar wanupe. Umume'u àwà wanupe no. Umume'u karaiw nànan no. Umume'u amogwer teko wanupe no, ko ywy rehe har wanupe no, amo ae ywy rehe har wanupe no. Umume'u ze'egete rupi uze'eg ma'e wanupe no. Umume'u àwà ze'eg rupi uze'eg ma'e wanupe no, karaiw ze'eg rupi uze'eg ma'e wanupe no, amo ae ze'eg rupi uze'eg ma'e wanupe no. Umume'u pàrànà wanupe no, izu ma'e wanupe no, ipihun wewer ma'e wanupe no, amo ae uzuawyawy ma'e wanupe no. ⁷ Na'e a'e Tupàn heko haw pe har uze'eg wahyhaw rupi kury. — Pemuwete katu Tupàn nehe ty wà, i'i oho iko. — Pemume'u ikàgaw izupe nehe, i'i oho iko. — Uhem i'ar kury.

Umume'u putar teko wanemiapo kwer nehe kury. Pemuwete katu nehe ty wà, ta'e ywak iapo arer romo hekon a'e xe. Ywy iapo arer romo hekon a'e no. Yryhu iapo arer romo hekon a'e no. Ytyzuzàmaw iapo arer romo hekon a'e no, i'i oho iko.

⁸ Amo Tupàn heko haw pe har oho haikweromo no, uze'eg pà no. — Mawiron tawhu upaw a'e kury, i'i oho iko. — A'e pe har a'e wà, tuweharupi uzapo kar ikatu 'ym ma'e amo teko wanupe a'e wà, amo ae taw pe har wanupe a'e wà, i'i oho iko.

⁹ Amo Tupàn heko haw pe har uwewe oho wanaikweromo a'e no, uze'eg pà wahyhaw rupi a'e no.

— Aze amo umuwete katu àzàguhu yryhu wi uhem ma'e kwer a'e wà nehe, aze umuwete katu hagapaw a'e wà nehe no, aze umuapyk kar her wehàpykà rehe a'e wà nehe, opo rehe a'e wà nehe no, a'e mehe ¹⁰ Tupàn wikwahy putar a'e teko wanehe a'e nehe, i'i oho iko uwewe pà.

— Wikwahy tuwe putar wanupe nehe, wanehe uzepyk pà nehe, i'i oho iko uwewe pà. — Omono kar putar a'e teko tatahu pe wà nehe, weko haw pe har ikatuahy ma'e wanuwa rupi wà nehe, Àràpuhàràna'yr zàwenugar huwa rupi wà nehe no, i'i oho iko uwewe pà. ¹¹ — Tàtàxin a'e nehe, a'e tata wi uhem ma'e ràm a'e nehe, uzeupir putar oho tuweharupi a'e nehe, awyze har rupi upaw 'ym pà a'e nehe, ta'e nuwew kwaw a'e tata a'e nehe xe, i'i oho iko uwewe pà. — Àzàguhu imuwete katu har a'e wà nehe, hagapaw imuwete katu har a'e wà nehe, her wehàpykà rehe hereko har a'e wà nehe, nupytu'u kwaw a'e ma'erahy ipuraraw ire wà nehe, i'i oho iko uwewe pà.

¹² Àzàguhu uzàmàtyry'ym putar Tupàn hemiruze'eg a'e wà nehe.

Uzàmàtyry'ym putar ize'eg heruzar har a'e wà nehe no. Uzàmàtyry'ym putar Zezuz rehe uzeruzar ma'e a'e wà nehe no. Tuwe nuzàn kwaw àzàguhu wi wà nehe, tuwe nupyty'u kwaw Zezuz rehe uzeruzar ire wà nehe, wàmàtyry'ym mehe wà nehe.

¹³ Na'e ainu wi ze'eg ywate har ihe kury.

— Emuapyk ko heze'eg àwàm pape rehe nehe ty, i'i ihewe. — Aze teko umàno Zanezar pe uma'ereko mehe a'e wà nehe, a'e mehe hurrywete putar a'e wà nehe, i'i ihewe, uze'eg imuapyk kar pà pape rehe. Na'e Tupàn Hekwe uze'eg kury.

— Azeharomoete. Ta'e a'e uma'ereko ma'e a'e wà nehe xe, upyty'u putar tuwe uma'ereko re a'e wà nehe xe. Ta'e amono putar ikatuahy ma'e wanupe ihe nehe xe, azapo putar ikatuahy ma'e wanupe ihe nehe xe, ihewe wama'ereko awer hekuzaromo ihe nehe xe, i'i ihewe.

Tupàn heko haw pe har werur utakiheapar ywy rehe a'e kury

¹⁴ Na'e aexak ywàkun ihe kury. Amo teko wapyk in ywàkun rehe a'e. Nuzawy kwaw awa a'e. Umunehew tuwihaw àkàgàpixi haw wàkàg rehe. Upyhyk takiheapar opo pe. ¹⁵ Na'e amo Tupàn heko haw pe har uhem oho Tupàn hàpuzuhu wi a'e kury. Uhapukaz a'e ywàkun rehe har pe. — Ma'e tym myrer i'a katu kury, uhem ipo'o haw 'ar kury, i'i izupe. — Epo'o eho nehe ty, netakiheapar pupe imonohok pà nehe ty, i'i izupe, uhapukaz pà.

¹⁶ Na'e a'e ywàkun rehe wapyk ma'e a'e kury, werupuzaz utakiheapar ywy reheahy kury, ywy rehe har wazuka pà kury.

¹⁷ Na'e aexak amo Tupàn heko haw pe har ihe kury, tàpuzuhu ywate har wi ihem mehe ihe kury. Wereko takiheapar a'e no.

¹⁸ Na'e amo Tupàn heko haw pe har a'e no, ur ma'ea'yr zuka haw wi a'e kury. (Tata rehe uzekaiw ma'e romo hekon a'e.) Uhapukaz takiheapar hereko har pe kury. — Ma'ywa ywy rehe har tyàro kury. Emonohok eho netakihe pupe nehe ty, i'i izupe uhapukaz pà.

¹⁹ A'e rupi werupuzaz utakiheapar ywy reheahy imono pà kury, ma'ywa imonohok pà kury. Weityk iàmi haw pupe kury. Tupàn ikwahy haw nuzawy kwaw ma'ywa iàmi haw a'e. Teko nuzawy kwaw ma'ywa a'e wà. Iàmi haw uzàmi ma'ywa. Nezewegatete Tupàn uze'eg putar teko wanehe a'e nehe. ²⁰ Iàmi haw uzàmi ma'ywa a'e taw heta 'ymaw pe a'e. Nezewegatete uhem teko wanuwu kwer a'e wi yrykawhu romo a'e kury. ³⁰⁰ kirom a'e yrykawhu ipuku haw a'e. Pitài zanezywa hagapaw typy haw no.

15

Amo 7 Tupàn heko haw pe har ma'erahy ipuraraw paw her har a'e wà kury, uhem ywak wi a'e wà kury

¹ Na'e aexak amo ma'e hexak pyr 'ym ywak rehe ihe kury. Purumupytyuhegatu kar haw a'e, wexak kar Tupàn ikàgaw a'e. ⁷ Tupàn heko haw pe har a'e pe wanekon a'e wà, ma'erahy ipuraraw pyràm hereko pà a'e wà. Ta'e Tupàn nezewe upuraraw kar putar ma'erahy kwer a'e nehe xe, a'e 'ar rehe har wanupe a'e nehe xe, ia'hykaw rehe a'e nehe xe. ² Na'e aexak waruwahu yryhu zàwenugar ihe kury. Tata ukaz waruwahu inuromo a'e no. Aexak a'e teko àzàguhu heruzar 'ymar ihe wà. Aexak àzàguhu imuwete 'ymar ihe wà no. Aexak hagapaw heityk arer ihe wà no. A'e teko a'e 666 her hereko har imuwete 'ymar romo wanekon a'e wà no. Upu'àm 'àm waruwahu huwawe wà, ta'e a'e waruwahu nuzawy kwaw yryhu

a'e xe. Wereko xi'àm opo pe wà, ta'e Tupàn umur xi'àm wanupe a'e xe. ³ Umuzàg Moizez zegar haw 'àm wà. (Moizez Tupàn ze'eg imume'u har kwehe arer romo hekon a'e.) Umuzàg Àràpuhàràna'yr zàwenugar rehe zegar haw 'àm wà no.

Urezar ne, Tupàn Ikàg Wera'u Ma'e ne.

Uhua'u neremiapo kwer.

Ikatuahy neremiapo kwer.

Teko ywy rehe har wanuwihaw romo ereiko paw rupi.

Aze erezapo kar ma'e nehe,

Ikatu putar a'e ma'e nehe.

Aze eremume'u ma'e neremiapo ràm nehe,

Erezapo putar tuwe a'e ma'e neremimume'u kwer nehe,

⁴ Mo nukyze kwaw newi, urezar.

Mo numume'u kwaw nekàgaw newe nehe.

Ne zutyka'i nerezapo pixik kwaw ikatu 'ym ma'e ne.

Ne zutyka'i eretyryk tuwe ikatu 'ym ma'e wi paw rupi ne.

Teko paw rupi katete a'e wà nehe, Nemuwete katu putar wà a'e wà nehe,

Neruwa rupi a'e wà nehe.

Ta'e a'e paw rupi katete a'e wà nehe xe,

Wexak neremiapo kwer ikatuahy ma'e a'e wà nehe xe,

i'i izupe wà, uzegar pà wà.

⁵ A'e re aexak tàpuzuhu ywak rehe har izewàpytymawok mehe ihe kury. Ma'e pিরer Tupàn hàpuzràn kwehe arer romo iapo pyrer a'e, a'e tàpuzuhu pupe hin a'e. ⁶ A'e 7 Tupàn heko haw pe har a'e wà, ma'erahy ràm ipuraraw kar har a'e wà, uhem wà tàpuzuhu wi a'e wà kury, ukamir xigatu ma'e imunehew pà a'e wà kury. Heny katu wakamir. Uzeku'apixi haw hekuzar katu ma'e umunehew wà no. ⁷ Na'e amo ma'e a'e wikuwe ma'e wapyr har a'e kury, omono

7 kawaw a'e 7 Tupàn heko haw pe har wanupe a'e kury. Kawaw hekuzar katu wà. Tynehem Tupàn purehe izepykaw pupe wà. (Tupàn wiko putar tuweharupi a'e nehe, awyze har rupi a'e nehe, umàno pixik 'ym pà a'e nehe.) ⁸ Tàtàxin umynehem tàpuzuhu a'e kury, ta'e Tupàn ikàgaw ipuràg eteahy haw a'e pe hekon a'e xe. Ni amo nupuner kwaw a'e pe wixe haw rehe a'e wà. Xo ma'erahy paw ipuraraw ire upuner wixe haw rehe a'e pe wà. A'e 7 Tupàn heko haw pe har wereko a'e 7 ma'erahy kwer opo pe wà.

16

Tupàn heko haw pe har uzakook ukawaw por ywy rehe a'e wà kury

¹ Na'e ainu amo uze'eg mehe tàpuzuhu pupe ihe kury. Uhapukaz a'e 7 Tupàn heko haw pe har wanupe uze'eg pà a'e wà.

— Pezakook pekawaw por peho ywy rehe nehe ty wà, Tupàn purehe izepykaw ywy rehe nehe ty wà, i'i wanupe.

² Na'e Tupàn heko haw pe har ipy uzakook ukawaw por oho 'y rehe a'e kury. Àzàguhu her hereko har a'e wà, hagapaw imuwete katu har a'e wà, ipereperew a'e wà kury. Hahy tuwe waperew wanupe wà.

³ Na'e amo Tupàn heko haw pe har uzakook ukawaw por oho ywy rehe. Na'e 'y ywy rehe har uzeapo umàno ma'e kwer huwykwer ài kury. Ma'e yryhu rehe har umàno paw rupi katete a'e wà kury.

⁴ Na'e amo Tupàn heko haw pe har uzakook ukawaw por oho yrykaw nànan a'e kury, ytyzuzàmaw nànan no. 'Y uzeapo ma'eruwy kwer romo a'e. ⁵ Na'e Tupàn heko haw pe har a'e, 'y izar a'e, uze'eg Tupàn pe a'e kury. -Ne ikatu wera'u ma'e ne, ereiko putar tuweharupi nehe no. Ikatuahy neremiapo

kwer yrykaw rehe har kury. Ikatuahy nezewe teko wanehe nezepyk awer, i'i izupe. ⁶ — Ta'e uzuka Tupàn hemiruze'eg a'e wà xe, uzuka ze'eg imume'u har a'e wà no xe, ta'e uzakook wanuwu kwer a'e wà xe. A'e rupi ikatuahy wanehe nezepyk awer kury, i'i izupe.

⁷ Na'e ainu ze'eg ma'ea'yr zuka haw pe har ihe kury. — Urezar, Tupàn Ikàg Wera'u Ma'e ne. Neze'eg azeharomoete ne. Neze'eg ikatuahy no, i'i izupe.

⁸ Na'e amo Tupàn heko haw pe har uzakook ukawaw por oho kwarahy rehe kury. A'e rupi kwarahy heny kwer wapy teko a'e wà, ta'e hakuahy a'e xe. ⁹ Ukaz teko ywy rehe har wà, kwarahy hakuahy mehe wà. A'e rupi uze'eg zemueteahy Tupàn her rehe wà, ta'e Tupàn a'e ma'erahy kwer izar romo hekon a'e xe. Teko a'e 'ar mehe har nupyту'u kwaw ikatu 'ym ma'e iapo re wà. Nuzemumikahy kwaw wemiapo kwer rehe wà. Numume'u katu kwaw Tupàn ikàgaw wà.

¹⁰ Na'e amo Tupàn heko haw pe har uzakook ukawaw por oho àzàguhu henaw rehe a'e kury. Na'e ipytun a'e pe izupe kury, hemiruze'eg wanupe no. Teko uzeapekuxi'u a'e wà kury, ta'e ma'erahy uhua'u ma'e upuraraw waiko a'e wà xe. ¹¹ Uze'eg zemueteahy Tupàn ywate har rehe wà, ta'e upuraraw ma'erahy waiko wà xe, ta'e ipereperew a'e wà no xe. Nupyту'u kwaw ikatu 'ym ma'e iapo re wà.

¹² Na'e amo Tupàn heko haw pe har uzakook ukawaw por oho Ewpara yrykaw rehe a'e kury. Typaw kury. A'e rupi tuwihaw kwarahy hemaw rehe har upuner ur haw rehe a'e yrykaw typawer rupi a'e wà nehe, zauxiapekwer tetea'u wanerur pà a'e wà nehe, a'e pe har wàmàtry'ym pà a'e wà

nehe. ¹³ Na'e aexak na'iruz tekwe ikatu 'ym ma'e ihe wà kury. Zu'i ài wanekon wà, Amo uhem wà mozuhu zuru wi a'e. Amo ae uhem wà àzàguhu zuru wi a'e. Inugwer uhem wà Tupàn ze'eg imume'u mua'u har zuru wi a'e. ¹⁴ A'e tekwe ikatu 'ym ma'e a'e wà, Zurupari heko haw pe har romo wanekon a'e wà. Uzapo purumupyтуhegatu kar haw wà. A'e tekwe ikatu 'ym ma'e oho putar tuwihaw ywy nànànar wapyr wà nehe. — Zaha puràmàtry'ymaw uhua'u ma'e pe paw rupi zane nehe kury, i'i putar tuwihaw wanupe nehe. Ta'e amo 'ar mehe Tupàn Ikàg Wera'u Ma'e i'ar mehe nehe xe, teko paw uzeàmàtry'ym putar a'e wà nehe xe. (Uhua'u putar a'e puràmàtry'ymaw a'e nehe.)

¹⁵ — Pezeapyaka katu nehe. Azur putar ma'e rehe imunar ma'e ài nehe. Aze awa ume'e iko nehe, ukamir rehe uzekaiw pà nehe, hurywete putar nehe, ta'e nuwata kwaw taw mytepe ukamir 'ym pà a'e nehe xe, uma'e 'ym pà a'e nehe xe. (Aze teko utyryk ikatu 'ym ma'e wi wà nehe, na'imaranugar kwaw a'e 'ar mehe wà nehe.)

¹⁶ Na'e tekwe ikatu 'ym ma'e omono'og tuwihaw waneruwà a'e wà kury, Amaze ywy rehe wanenoz pà a'e wà kury. ¹⁷ Na'e amo Tupàn heko haw pe har uzakook ukawaw por ywy i'ar romo a'e kury. Amo ae teko tuwihaw henaw pe har tàpuzuhu pe har a'e kury, uze'eg wahyhaw rupi a'e kury.

— Upaw kwez kury, uhyk kury, i'i ihewe.

¹⁸ Na'e àmàn uweraweraw kury, wànoànog no. Ywy uryryryryz a'e no. Kwez ywyryryz taw a'e, iaiw wera'u amo wanuwì paw rupi a'e, izypy mehe arer wi a'e. ¹⁹ Tawhu uzepei'àg na'iruz ipehegwer romo a'e kury. Amogwer taw amogwer ywy rehe har paw uzemumaw a'e wà. Tupàn ima'enukwaw Mawiron tawhu rehe. Uzeyyk tuwe

hehe kury. ²⁰ Yrypyo'o ukàzym paw rupi. Ywytyruhu ukàzym paw rupi wà no. ²¹ Àmàn tàtàahy ma'e itahu zàwenugar ukyr teko wanehe a'e. Àmànita pitàitàigatu ipuhuz taw a'e, nuzawy kwaw awa ipuhuz taw a'e. Na'e teko uze'eg zemueteahy Tupàn rehe a'e wà, àmàn tàtàahy rehe a'e wà no, ta'e iaiw tuwe wanupe a'e xe.

17

Zuàw wexak kuzàwyzài iaiw ma'e a'e kury

¹ Na'e amo Tupàn heko haw pe har kawaw hereko har uze'eg wà ihewe a'e kury. — Ezur herupi nehe ty, i'i ihewe. — Tupàn uzepyk putar kuzàwyzài rehe a'e nehe, kuzà ikàg ma'e rehe a'e nehe, i'i ihewe. — Erexak putar hehe izepykaw nehe kury, ta'e aexak kar putar newe ihe nehe xe, i'i ihewe. — A'e kuzà a'e, tawhu pe har romo hekon a'e. A'e tawhu yrykaw tetea'u wanuwake tuz a'e, i'i ihewe. ² — Tuwihaw ywy rehe har uzapo ikatu 'ym ma'e oho ipuhe a'e wà. Ikatu 'ymaw nuzawy kwaw kàwiahya a'e. Teko uka'u kàwiahya i'u mehe wà, i'i ihewe. (-Nezewegatete ko ywy rehe har upuraraw putar ma'erahy a'e wà nehe no, ta'e uzapo ikatu 'ym ma'e a'e kuzà ipyr a'e wà xe, i'i ihewe.)

³ Na'e Tupàn Hekwe uhem herehe a'e kury, hereruze'eg pà a'e kury. A'e Tupàn heko haw pe har hereraha teko heta 'ymaw pe kury. Aexak amo kuzà a'e pe ihe. Àzàguhu piràg ku'az hin a'e. Heta tetea'u her iaiw ma'e a'e àzàguhu rehe imuapyk pyrer a'e wà. Àzàguhu a'e, heta 7 iàkàg a'e, heta 10 i'ak no. ⁴ A'e kuzà umunehew opoz ipiràg pihun wewer ma'e a'e. Heta tetea'u ita hekuzar katu ma'e or her ma'e hopoz rehe. Heta amo ae ita hekuzar ma'e hehe no. Heta ita per

her ma'e hehe no. Wereko kawaw opo pe no. Kawaw tynehem iaiw ma'e iro ma'e pupe. Tynehem hemiapo kwer iaiw ma'e kwer pupe. ⁵ Heta amo her huwa rehe. A'e ze'eg hemimume'u i'i a'e. — Mawiron ikàg wera'u ma'e, i'i a'e her. — Kuzà wyzài paw wahy romo aiko ihe, tupàn a'ua'u wanuwete har paw wahy romo aiko ihe, i'i a'e ze'eg kuzà huwa rehe har. ⁶ Uka'u a'e kuzà, ta'e u'u Tupàn hemiruze'eg wanuwuy kwer iko a'e xe, ta'e u'u Zezuz rehe uzeruzar ma'e wanuwuy kwer iko a'e xe, ta'e uzuka a'e wà xe. Aexak ika'u mehe ihe. Hepytuhegatu hexak mehe. ⁷ — Màràzàwe tuwe nepytuhegatu ne, i'i Tupàn heko haw pe har ihewe. — Amume'u putar kuzà heko haw ikwaw pyr 'ym newe ihe nehe, Amume'u putar àzàguhu kuzà heraha har heko haw ikwaw pyr 'ym ihe nehe no, i'i ihewe. — A'e àzàguhu heta 7 iàkàg a'e, heta 10 i'ak no, i'i ihewe. ⁸ — A'e àzàguhu a'e, izypy mehe wikuwe a'e. Nuikuwe kwaw ywy rehe a'e kury. Ywykwaruhu pupe hekon a'e. Uhem putar wà wykwaruhu wi na'arewahy nehe. Oho putar Tupàn huwa rupi nehe. Tupàn umumaw putar ikàgaw nehe, hehe uzepyk pà nehe, i'i ihewe. — Amo teko ywy rehe wanekon a'e wà. Tupàn numuapyk kwaw waner upape rehe a'e, izypy mehe ywy iapo 'ym mehe a'e. A'e teko ipytuhegatu putar àzàguhu rehe ume'e pà a'e wà nehe. Ta'e izypy mehe wikuwe a'e xe. Nuikuwe kwaw a'e kury. Wikuwe wi wi putar wà a'e nehe, uzexak kar wi wi pà purupe a'e nehe, i'i ihewe.

⁹ — Aze erekwaw katu ma'e nehe, erekwaw putar ko ma'e heremimume'u ràm nehe kury, i'i ihewe. — A'e 7 iàkàg a'e wà, 7 ywytyr rehe zanemuma'enukwaw kar a'e wà. A'e kuzà wapyk a'e 7 ywytyr rehe a'e. — A'e 7 iàkàg a'e wà, 7 tuwihaw

romo wanekon a'e wà, i'i ihewe. ¹⁰ — 5 tuwihaw umàno a'e wà. Pitài upureruze'eg iko ko 'ar rehe kury. Pitài ur putar a'e nehe. Pure-ruze'eg ma'e romo hekon putar a'e nehe. Tur mehe nehe, xo màràn 'ar zo umumaw putar ywy rehe upyta pà nehe, i'i ihewe. ¹¹ A'e àzàguhu wikuwe ma'e kwer umàno ma'e kwer a'e nehe, tuwihaw romo hekon putar a'e nehe no, inugwer 7 tuwihaw wainuromo a'e nehe no. Amo 'ar mehe Tupàn umumaw putar ikàgaw a'e nehe no, i'i ihewe.

¹² — A'e 10 i'ak neremixak kwer a'e wà, 10 tuwihaw romo wanekon a'e wà. Nuzypyrog kwaw upure-ruze'eg pà a'e wà. Àzàguhu omono putar ukàgaw a'e tuwihaw wanupe a'e nehe. Pitàitàigatu upureruze'eg putar àzàguhu huwake a'e wà nehe. Umumaw putar pitài 'ar upure-ruze'eg pà wà nehe, i'i ihewe. ¹³ A'e 10 tuwihaw a'e wà nehe, xo pitài zo wanemimutar a'e wà nehe. Omono putar ukàgaw àzàguhu pe wà nehe. ¹⁴ Uzàmàtyry'ym putar Àràpuhàràna'yr zàwenugar a'e wà nehe. Àràpuhàràna'yr zàwenugar weraha putar weminoz uzeupi a'e wà nehe, puràmàtyry'ymaw pe a'e wà nehe. Hemixamixak kwer a'e wà nehe, hemiruze'eg uzeruzar katu ma'e a'e wà nehe no, weityk putar àzàguhu a'e wà nehe, weityk putar hemiruze'eg a'e wà nehe no, ta'e Àràpuhàràna'yr zàwenugar wiko putar teko wazar wazar romo a'e nehe xe, wiko putar tuwihaw wanuwihaw romo a'e nehe no xe, i'i ihewe.

¹⁵ — A'e yrykaw neremixak kwer a'e wà, a'e kuzà henaw a'e wà, teko tetea'u romo wanekon a'e wà. Teko tetea'u wiko a'e kuzà hemiruze'eg romo a'e wà. Ko ywy rehe har tetea'u a'e wà, amo ae ywy rehe har tetea'u a'e wà no, tenetehar tetea'u a'e wà no, àwà tetea'u a'e wà no, karaiw tetea'u a'e wà no, pàràna tetea'u a'e wà no, izu ma'e tetea'u a'e wà no, ipi-

hun wewer ma'e tetea'u a'e wà no, amo ae uzexak uzuawwyawy ma'e tetea'u a'e wà no, ze'egete kwaw par tetea'u a'e wà no, àwà ze'eg kwaw par tetea'u a'e wà no, karaiw ze'eg kwaw par a'e wà no, amogwer ze'eg kwaw par tetea'u a'e wà no, a'e kuzà hemiruze'eg romo wanekon a'e wà.

¹⁶ A'e 10 i'ak neremixak kwer a'e wà nehe no, àzàguhu a'e nehe no, na'iakatuwawahy kwaw a'e kuzàwyzài rehe a'e wà nehe no. Weraha putar ima'e izuwi paw rupi a'e wà nehe. Nupyta kwaw ma'e izupe nehe. Wiko putar hopoz 'ym ma'e romo a'e nehe. A'e 10 ma'e'ak a'e wà nehe, àzàguhu a'e nehe no, u'u putar a'e kuzà ro'o kwer a'e wà nehe no. Wapy putar tata pupe wà nehe no.

¹⁷ Ta'e Tupàn uzapo kar putar nezewe haw wanupe a'e nehe xe, wemiapo putar haw iapo kar pà wanupe a'e nehe xe. A'e 10 ma'e 'ak a'e wà, nezewe wanekon putar a'e wà nehe. Pitàitàigatu tuwihaw ma'e 'ak zàwenugar a'e wà nehe, uzapo kar putar wemiapo putar haw wemiruze'eg wanupe a'e wà nehe. Amo hemiapo putar haw nuzawy kwaw inugwer wanemiapo putar haw wà nehe. Pitài tuwihaw ài wanekon putar wà nehe, ta'e wanemiapo putar haw uzuawwyawygatu a'e wà xe. Omono putar ukàgaw àzàguhu pe wà nehe. Na'e Tupàn 'ar a'e nehe, hemimume'u kwer a'e nehe, uhem putar a'e nehe. (O'ok putar Tupàn wakàgaw àzàguhu wì nehe), i'i ihewe.

¹⁸ — A'e kuzà neremixak kwer a'e, tawhu romo hekon a'e, tuwihaw ywy rehe har waneruze'egar romo hekon a'e, i'i ihewe.

18

Tupàn uzepyk Mawiron tawhu pe har wanehe a'e kury

¹ Na'e aexak amo Tupàn heko haw pe har ywak wi tur mehe ihe kury. Ikàg ma'e romo hekon a'e, teko tetea'u waneruze'egar romo hekon a'e. Ipuràg eteahy haw uhyape katu ywy rehe paw rupi a'e no. ² Uze'eg uhapukaz pà kury. — Mawiron tawhu upaw kwez kury, i'i ihewe. — Teko nuiko kwaw a'e pe a'e wà kury. Xo àzàg zo a'e wà, xo tekwe ikatu 'ym ma'e zo a'e wà, xo Zurupari hemiruze'eg zo wiko a'e pe a'e wà kury. Wiràmiri iaiw ma'e inem ma'e zo wiko a'e pe a'e wà no, i'i ihewe. ³ — Ta'e a'e kuzà omono wemi'u ukàwiahya teko nànan a'e xe, i'u kar pà wanupe a'e xe, ikatu 'ym ma'e iapo kar pà wanupe a'e xe, i'i ihewe. — Tuwihaw ko ywy rehe har uzapo ma'e oho ipuhe a'e wà kury. Ma'e me'egar ko ywy rehe har hemetarer katu ma'e romo uzemuigo kar a'e wà no, ma'e tetea'u ime'eg pà izupe a'e wà no, i'i ihewe.

⁴ Na'e ainu amo ma'e ize'eg mehe ywate ihe kury.

— Pehem pezuwà nehe, heremiruze'eg wà.

Pehem pezuwà izuwi nehe.

Peiko zo ipyr nehe, pezapo zo ikatu 'ym ma'e izàwe nehe.

Aze pepyta wi wi peiko ipyr nehe, izuwi pehem 'ym pà nehe, pepuraraw putar ma'erahy nehe, ma'erahy ihem mehe a'e pe nehe.

⁵ Ta'e heta tetea'u ikatu 'ym ma'e hemiapo kwer a'e xe.

Uhua'u ikatu 'ym ma'e. Uhua'u iaiw paw no.

Tupàn ima'enukwaw hemiapo kwer rehe a'e.

⁶ A'e kuzà upuraraw kar ma'erahy kwer tetea'u Tupàn hemiruze'eg wanupe a'e.

A'e rupi Tupàn upuraraw kar putar ma'erahy izupe a'e nehe no,

nezewegatete a'e nehe no. Upuraraw kar ma'erahy peme a'e.

Nezewegatete pepuraraw kar wera'u putar ma'erahy kwer a'e kuzà pe nehe no.

⁷ Umur ma'e tetea'u uzeupe a'e, hemetarer katu ma'e romo hekon a'e.

Nezewegatete pepuraraw kar ma'erahy tetea'u izupe nehe no.

Ta'e nezewe i'i uzeupe a'e xe,

— Aiko xe ihe, aiko tuwihaw kuzà romo ihe.

Naiko kwaw kuzà imen umàno ma'e kwer romo ihe.

Nazemumikahy pixik kwaw ihe nehe,

i'i mua'u iko uzeupe.

⁸ A'e rupi amo 'ar mehe ma'erahy u'ar putar tàrityka'i hehe a'e nehe.

Ma'eahy haw uhem putar izupe nehe no.

Uzemumikahy putar nehe no. Ima'uhez putar nehe no.

Tupàn umunyk putar tata hehe nehe,

ta'e Tupàn Zanezar a'e xe, a'e kuzà hemiapo kwer ikwaw par a'e xe,

ikàg wera'u teko paw wanuwi a'e xe,

i'i ihewe.

⁹ Tuwihaw ko ywy rehe har a'e wà, ikatu 'ym ma'e a'e kuzà puhe iapo har a'e wà nehe, uhapukaz putar uzai'o pà taw ikaz mehe a'e wà nehe. ¹⁰ U'am putar oho multe izuwi wà nehe, ta'e ukyze putar izuwi wà nehe xe. Ikaz taw hexak mehe ma'erahy hemipuraraw hexak mehe oho putar izuwi wà nehe. — Az, Az, i'i putar izupe wà nehe. — Ne Mawiron tawhu ne, nekàg tuwe ne. Tàrityka'i Tupàn uzepyk nerehe a'e, i'i putar izupe wà nehe.

¹¹ Ma'e me'egar ko ywy rehe har paw rupi a'e wà nehe no, uzai'o putar hehe uzemumikahy pà a'e wà nehe no, ta'e naheta kwaw ma'e

me'eg kar har a'e pe a'e wà nehe xe. ¹² Ni amo nume'eg kar kwaw ita hekuzar katu ma'e or her ma'e a'e pe wà nehe. Ni ita parat her ma'e, ni ita per her ma'e, ni amo ae ita hekuzar katu ma'e nume'eg kar kwaw wà nehe. Ni kamir hekuzar katu ma'e nume'eg kar kwaw wà nehe no. Ni ywyrà hekuzar katu ma'e ni amo ma'e hekuzar katu ma'e nume'eg kar kwaw wà nehe no. ¹³ Ni ma'e temi'u inuromo har, ni yhyk, ni kâpuhâg, ni win, ni aroz, ni tapi'ak, ni Àràpuhàràn, ni kawaru, ni ywyràmawa, ni teko amo pe uma'ereko e ma'e wà, ni teko wanekwe wà nehe no. Teko nume'eg pixik kwaw agwer ma'e a'e pe wà nehe, ta'e naheta kwaw wame'egar wà nehe xe. ¹⁴ Na'e a'e ma'e me'egar i'i putar kuzà pe wà nehe. — Ma'e neremimutar ukâzym oho newi paw rupi a'e, neremetarer ukâzym paw rupi newi a'e no, nepurâg eteahy haw upaw newi a'e no, nerexak wi pixik kwaw ne wà nehe no, i'i putar izupe wà nehe.

¹⁵ Na'e a'e ma'e me'egar a'e wà nehe, u'àm putar oho muitea'u taw wi a'e wà nehe, ta'e ukyze putar ma'erahy ipuraraw pyràm wi a'e wà nehe xe. Uzai'o putar uzemumikahy pà hehe wà nehe.

¹⁶ — Azeharomoete Tupàn uzepyk iko hehe kury, i'i putar izupe wà nehe. — Izypy mehe umunehew wopoz hekuzar katu ma'e waiko a'e wà, ita hekuzar katu ma'e per her ma'e imunehew pà uzehe a'e wà, i'i putar izupe wà nehe. ¹⁷⁻¹⁸ — Na'arewahy amo 'ar mehe a'e ma'e uhem putar izuwi paw rupi katete wà nehe, hemetarer upaw putar izuwi nehe no, i'i putar izupe wà nehe. Kanuhu pupe wata ma'e a'e wà, wamuata kar har a'e wà no, yryhu rehe kanuhu pupe uma'ereko ma'e a'e wà no, u'àm oho muite taw wi paw rupi katete a'e wà, uzai'o pà

tâtâxiner hexak mehe a'e wà. — Naheta pixik kwaw amo taw 'aw taw izàwenugar nehe, i'i izupe wà.

¹⁹ A'e teko tawhu rehe ume'e ma'e a'e wà, omono ywy iku'i kwer wàkâg rehe uzai'o pà uzemumikahy pà wà. — Az, Az, tawhu, i'i izupe wà. — Kanuhu imuata kar har paw hemetarer katu ma'e romo uzemuigo kar a'e wà, ma'e ime'eg pà a'e tawhu pe har wanupe a'e wà, i'i izupe wà. Tàrityka'i a'e ma'e paw uhem izuwi wà kury. Ikâzymaw umumaw xo pitài 'ar zo a'e, i'i izupe wà.

²⁰ Pe ywak rehe har pe, penurywete nehe, ta'e Tupàn uzepyk hehe kury xe. Pe Tupàn hemiruze'eg pe, penurywete nehe no. Pe Tupàn hemimono karer pe, penurywete nehe no. Pe Tupàn ze'eg imume'u har pe, penurywete nehe no. Ta'e Tupàn uzepyk tawhu rehe kury xe, ta'e kwehe mehe a'e taw pe har upuraraw kar ma'erahy peme a'e wà xe. ²¹ Na'e Tupàn heko haw pe har ikâg ma'e a'e kury, upyhyk itahu hupir pà a'e kury. Weityk heraha yryhu pupe. — Nezewegatete aityk putar Mawiron tawhu imugwaw pà ihe nehe, i'i ihewe. — A'e mehe ni amo nuexak wi pixik kwaw tawhu a'e wà nehe, i'i ihewe. ²² — Teko nuenu pixik kwaw uzegar ma'e a'e pe a'e wà nehe. Nuexak pixik kwaw xi'àm ipy har a'e pe wà nehe no, i'i ihewe. — Ni pitài uma'ereko ma'e nuixe kwaw a'e pe wà nehe. Ni amo noxooxok kwaw aroz a'e pe wà nehe. ²³ Ni amo nuexak kwaw tatainy a'e pe wà nehe. Ni amo awa nuze'eg kwaw wemireko pe a'e pe wà nehe. Ma'e me'egar a'e pe har a'e wà, hemetarer katu wera'u amo taw pe har wanuwi a'e wà. Paze ma'e a'e pe har uzapo purumupyтуhegatu kar haw ua'u teko ywy nânânar wanupe wemu'em pà a'e wà no, i'i ihewe.

²⁴ Tupàn wexak uze'eg imume'u

har umàno ma'e kwer wanuwu kwer a'e taw pe har a'e, wexak wemiruze'eg umàno ma'e kwer wanuwu kwer a'e no. A'e pe har uzuka kar Tupàn hemiruze'eg amo taw pe har wanupe a'e wà no. A'e rupi Tupàn uzepyk a'e taw rehe a'e, a'e pe har wanehe a'e.

19

¹ A'e re ainu amo ma'e ize'eg mehe ihe wà kury. Waze'eg nuzawy kwaw teko tetea'u waze'eg a'e wà. — Ikatuahy Tupàn, i'i waiko wà. — Zanepyro tatahu wi a'e, ipuràg eteahy a'e, ikàg tuwe a'e, i'i wà. ² — Azeharomoete ize'eg no, ikatuahy no, i'i Tupàn rehe wà. — Umumaw kar kuzàwyzài ikàg ma'e a'e kury, ta'e a'e kuzà umuaiw ywy rehe har a'e wà xe, ikatu 'ym ma'e tetea'u iapo kar pà wanupe a'e wà xe. Uzepyk hehe, ta'e a'e kuzà uzuka kar hemiruze'eg a'e wà xe, i'i waiko wà.

³ Uhapukaz wi wi wà no.

— Ikatuahy Tupàn. Tàtàxin tawhu pe har uzeupir putar oho tuweharupi nehe, upaw 'ym pà nehe, i'i izupe wà.

⁴ Na'e a'e 24 tuwihaw a'e wà, a'e 4 wikuwe ma'e a'e wà no, uzeamumew Tupàn imuwete katu pà a'e wà. Tupàn wapyk a'e tuwihaw henaw rehe a'e. — Azeharomoete, i'i izupe wà.

— Nekatuahy Tupàn, i'i izupe wà.

Zuàw wexak Àràpuhàràna'yr hemireko haw a'e kury

⁵ Na'e amo tuwihaw henaw rehe har uze'eg ihewe a'e kury.

— Tupàn zaneru ikatuahy a'e, i'i ihewe.

— Hemiruze'eg paw rupi katete a'e wà no, ikatuahy a'e wà no. Imuwete katu har paw rupi katete a'e wà no, ikàg ma'e wà, ikàg 'ym ma'e wà no, ikatuahy a'e wà no, i'i ihewe. ⁶ Na'e ainu amo ma'e ize'eg mehe ihe wà kury. Waze'eg nuzawy kwaw teko tetea'u waze'eg

a'e wà. Waze'eg nuzawy kwaw yrypu uhua'u ma'e a'e wà no. Nuzawy kwaw àmànànog wà no. Aenu waze'eg mehe ihe wà. — Tupàn ikatuahy a'e, i'i ihewe wà. — Ta'e Zanezar ikàg wera'u ma'e a'e xe, tuwihawete romo hekon a'e xe, i'i ihewe wà. ⁷ — Tuwe zanerurywete nehe, tuwe ximume'u ikàgaw nehe. Ta'e uhem etea'i Àràpuhàràna'yr zàwenugar hemireko haw 'ar zanewe a'e kury xe. Hemireko ràm uzemuàgà'ym iko a'e wà kury, i'i ihewe wà. ⁸ — Amo omono pàn xigatu ma'e kuzà pe a'e, imunehew kar pà izupe a'e, i'i ihewe wà. (Tupàn hemiruze'eg wanemiapo kwer ikatuahy ma'e a'e, nuzawy kwaw pàn xigatu ma'e a'e.)

⁹ Na'e i'i Tupàn heko haw pe har ihewe kury. — Emuapyk ko ze'eg nepape rehe nehe ty, i'i ihewe. — Aze Tupàn wenz kar amo teko mai'u haw pe a'e wà nehe, Àràpuhàràna'yr zàwenugar hemireko haw pe a'e wà nehe, hurywete putar a'e teko a'e wà nehe, i'i ihewe, uze'eg imuapyk kar pà hepape rehe. — Tupàn umume'u tuwe kwez ze'eg ihewe a'e, azeharomoete a'e, i'i ihewe.

¹⁰ Na'e azeamumew a'e Tupàn heko haw pe har ipy huwake ihe kury, imuwete katu pà ihe kury. Na'e uze'eg ihewe kury. — Nan kwaw ty, ezeamumew zo heruwa rupi nehe ty, i'i ihewe. — Aiko Tupàn hemiruze'eg romo ne ài ihe, aiko nemyrpar uzeruzar ma'e wazàwe ihe. Aiko ze'eg Zezuz hemixak karer rehe uzeruzar ma'e wazàwe ihe, i'i ihewe. — Xo Tupàn zutyka'i emuwete katu nehe ty, i'i ihewe. Tupàn ze'eg imume'u har kwehe arer a'e wà, umume'u ize'eg oho waiko purupe a'e wà, ta'e ukwaw Tupàn ta'yr Purupyro Ma'e tur àwàm a'e wà xe, ta'e ukwaw Zanezar romo heko àwàm a'e wà xe. Zezuz umume'u a'e ma'e paw

teko wanupe a'e, ywy rehe wiko mehe a'e.

Zuàw wexak awa kawaru xig ma'e iku'az har a'e kury

¹¹ Na'e aexakywak izewàpytymawok paw wano'o kwer nehe no, pe'u mehe ihe kury. Kawaru xig ma'e u'àm a'e pe a'e. Awa iku'az hin. Uze'eg rupi ma'e iapo har a'e awa her romo a'e. Ze'eg azeharomoete har imume'u har amo ae her romo a'e no. Umume'u katu tuwe teko wanemiapo kwer a'e. Nahemu'em kwaw imume'u mehe. Uzàmàtyry'ym xo ikatu 'ym ma'e iapo har zo a'e wà nehe no. ¹² Heha nuzawy kwaw tata heny kwer a'e. Umunehew tuwihaw àkàgàpixi haw tetea'u wàkàg rehe no. Heta amo her hehe imuapyk pyrer a'e. Ni amo nukwaw kwaw a'e ter wà. A'e zutyka'i ukwaw uwer uzehe imuapyk pyrer. ¹³ Heta tetea'u ma'e huwykwew ikamir puku rehe. Tupàn ze'eg, amo her romo no. ¹⁴ Zauxiapekwer tetea'u ywak rehe har a'e wà, oho hupi a'e wà. Wata kawaru xig ma'e ku'az wà, pàn xigatu ma'e imunehew pà wà. ¹⁵ Takihe haimè katu ma'e uhem izuru wi. Uzuka putar teko tetea'u ywy nànanar a'e wà nehe, utakihe puku pupe a'e wà nehe. Weruze'eg putar wikuwe ma'e a'e wà nehe no, ukàgaw pupe a'e wà nehe no. Uzepyk putar tuwe wikuwe 'ym ma'e wanehe nehe, ta'e Tupàn wikwahy tuwe wanupe a'e xe. ¹⁶ Heta amo her ukamir rehe imuapyk pyrer a'e no, hetamà rehe a'e no. — Tuwihaw wanuwihaw, i'i a'e her a'e. — Teko wazar wazar, i'i amo her no.

¹⁷ Na'e aexak amo Tupàn heko haw pe har kwarahy iwya pe i'àm mehe ihe kury. Uhapukaz apitaw ywate uwewe ma'e nànan a'e. — Pezemono'og pezuwà nehe, Tupàn uzapo putar mai'u haw uhua'u ma'e a'e nehe, i'i wanupe. ¹⁸ — Pe'u tuwihaw wano'o kwer pezuwà nehe, pe'u zauxiapekwer

wano'o kwer nehe no, pe'u wanuwihaw wano'o kwer nehe no, pe'u waneimaw kawaru wano'o kwer nehe no, pe'u waku'az har wano'o kwer nehe no, pe'u teko paw wano'o kwer nehe no, pe'u uzeupe uma'ereko ma'e wano'o kwer nehe, pe'u amo pe uma'ereko e ma'e wano'o kwer nehe no, pe'u ikàg ma'e wano'o kwer nehe no, pe'u ikàg 'ym ma'e wano'o kwer wà nehe no, paw rupi katete pe'u nehe, i'i apitaw wanupe.

¹⁹ Na'e aexak àzàguhu ihe kury, aexak teko ywy nànanar wanuwihaw ihe wà no. Omono'og wemiruze'eg zauxiapekwer waiko wà. Uzàmàtyry'ym kawaru xig ma'e ku'az har oho wà, hemiruze'eg wàmàtyry'ym pà wà no. ²⁰ Uzeàmàtyry'ym wà. Awa kawaru xig ma'e ku'az har upyhyk àzàguhu a'e kury, ize'eg imume'u har a'e no. Umunehew kar a'e wà kury. (A'e 'ym mehe àzàguhu ze'eg imume'u har uzapo purumupytuhegatu kar haw huwa rupi a'e, àzàguhu huwa rupi a'e. A'e rupi àzàguhu her hereko har a'e wà, hagapaw imuwete katu har a'e wà, uzeruzar katu ize'eg rehe hemu'em mehe a'e wà.) Na'e kawaru xig ma'e ku'az har weytyk àzàguhu imono tatahu pe a'e kury, ize'eg imume'u har a'e no. Hakuahy tatahu. ²¹ Na'e kawaru xig ku'az har uzuka zauxiapekwer àzàguhu hemiruze'eg a'e wà no, takihe uzuru pe har pupe a'e wà no. Apitaw u'u wano'o kwer oho paw rupi katete wà kury. Te uhyk wanupe. Hewykàtà wà. Nupunèr kwaw amo i'u haw rehe wà.

20

Uzeruzar ma'e upureruze'eg putar Zezuz ipyr a'e wà nehe kury

¹ Na'e aexak amo Tupàn heko haw pe har ywak wi wezyw mehe ihe kury. Wereko ywykwaruhu hewàpytymawokaw opo pe a'e.

Wereko kyhàhàm tàtàahy ma'e opo pe no.

²⁻³ Uppyhyk a'e mozuhu oho kury. Mozuhu a'e, a'e mozuhu kwehe arer romo hekon a'e. Zurupari her romo a'e. Na'e a'e Tupàn heko haw pe har uzàpixi àzàguhu kury, ywykwaruhu pupe heityk pà kury. Uwàpytym ywykwaruhu kury. A'e rupi àzàguhu nupuner pixik kwaw teko ywy rehe har wanupe wemu'emaw rehe a'e nehe kury. Umumaw putar 1.000 kwarahy a'e pe ywykwaruhu pupe upyta pà nehe. A'e re, Tupàn umuhem kar wi putar nehe. Tàrityka'i wata wi putar ywy rehe a'e re nehe.

⁴ Na'e aexak tuwihaw henaw ihe kury, huwake wapyk ma'e ihe wà no. Tupàn omono ukàgaw wanupe a'e, pureruze'eg ma'e romo wamuigo kar pà a'e. Kwehe mehe tuwihaw ywy rehe har uzuka kar Tupàn ze'eg imume'u har a'e wà, uzuka kar Zezuz ze'eg rehe uzeruzar ma'e a'e wà no. Aexak wanekwe a'e pe ihe wà kury, tuwihaw henaw huwake ihe wà kury. Ta'e numuwete katu kwaw àzàguhu a'e wà xe, numuwete kwaw hagapaw a'e wà no xe. Numuapyk kar kwaw àzàguhu her wehàpykà rehe wà, opo rehe wà. Ukweraw wi umàno re wà kury. Upureruz'eg waiko Zeneruwihawete ipyr wà kury. Umumaw 1.000 kwarahy pure-ruze'eg pà wà. A'e ràgypy ukweraw putar a'e wà nehe. ⁵ Amogwer umàno ma'e kwer a'e wà nehe, nukweraw wi kwaw a'e 'ar mehe wà nehe. Xo 1.000 kwarahy imumaw ire zo ukweraw wi putar wà nehe.

⁶ Ukweraw ma'e ràm a'e wà nehe, purumugweraw paw ipy pe har a'e wà nehe, hurrywete putar a'e wà nehe. Tupàn uzapo putar ikatuahy ma'e wanupe nehe. Numàno wi kwaw wà nehe. Wiko putar Tupàn hemiruze'eg romo wà nehe. Wiko putar

Zeneruwihawete hemiruze'eg romo wà nehe no, ma'e iapo pà amogwer teko wanekuzaromo wà nehe. Uze'eg putar izupe wà nehe, amogwer wanekuzaromo wà nehe. Wiko putar pureruze'eg ma'e romo Zeneruwihawete ipyr wà nehe no. Umumaw putar 1.000 kwarahy upureruze'eg pà ipyr wà nehe.

Zezuz weityk Zurupari tatahu pe a'e kury

⁷ A'e 1.000 kwarahy imumaw ire nehe, Tupàn umuhem kar putar Zurupari imunehew pawer wi a'e nehe. ⁸ Na'e Zurupari a'e nehe, uze'eg putar oho teko ywy rehe har nànan a'e nehe. Hemu'em putar wanupe nehe. Omono'og putar Tupàn iàmàtry'yamar a'e wà nehe, Zezuz iàmàtry'yamar wamono'og pà a'e wà nehe no. Heta tetea'u putar iàmàtry'yamar a'e 'ar mehe wà nehe. Waneta haw nuzawy kwaw ywyxig waneta haw wà nehe. (Mokoz waner wà. Kok, waner romo wà. Makok inugwer waner romo wà.)

⁹ Uhàuhàz putar ywy rehe paw rupi wà nehe. Upàrirog putar Tupàn hemiruze'eg waneko haw tawhu oho wà nehe. Uzàmàtry'ym putar hemiruze'eg wà nehe. Na'e tata u'ar putar ukwaw pà ywak wi a'e nehe, wazuka pà wamumaw pà a'e nehe. ¹⁰ Na'e Zezuz weityk putar Zurupari imono tatahu pe a'e nehe kury. A'e 'ym mehe weityk putar àzàguhu a'e pe nehe. Weityk putar ize'eg imume'u har a'e pe nehe no. Upuraraw putar ma'erahy tetea'u a'e pe a'e wà nehe, 'aromo wà nehe, pyhaw wà nehe no. Tuweharupi wà nehe, awyze har rupi wà nehe no. Nupytu'u pixik kwaw ma'erahy ipuraraw ire wà nehe.

Zuàw wexak tuwihaw henaw uhua'u ma'e a'e kury

11 Na'e aexak tuwihaw henaw uhua'u ma'e xig ma'e ihe kury. Aexak hehe wapyk ma'e ihe no. Na'e ywy a'e, ywak a'e no, ukàzym oho a'e wi izuwi a'e wà. Ni amo nuexak pixik kwaw waho haw wà. Ni amo nuexak kwaw a'e re wà. 12 Aexak teko umàno ma'e kwer ihe wà, tuwihaw henaw henataromo wa'am mehe ihe wà. Aexak ikàg ma'e ihe wà. Aexak ikàg 'ym ma'e ihe wà no. Na'e Zezuz uwàpytymawok kar upape a'e kury. Na'e uwàpytymawok kar amo ae pape no. Ta'e a'e pape rehe heta wikuwe ma'e waner a'e wà xe. Na'e Zezuz umume'u umàno ma'e kwer wanemiapo kwer teko wanuwa rupi. Uzeyk ikatu 'ym ma'e iapo har wanehe a'e, wanemiapo kwer hekuzaromo a'e. Ta'e umuapyk wanemiapo kwer a'e pape rehe a'e xe. 13 Na'e yryhu upir teko wanetekwer umàno ma'e kwer wamono a'e wà kury. Teko wanetekwer umàno ma'e kwer paw uzeupir ywy wi a'e wà no. Wanekwe a'e wà no, ur weko haw wi a'e wà no. Zezuz umume'u wanemiapo kwer paw teko wanuwa rupi. Uzeyk wanehe a'e, wanemiapo kwer ikatu 'ym ma'e hekuzaromo a'e. 14-15 Weityk umàno ma'e kwer ywy rehe arer tatahu pe a'e wà. Weityk wanekwe tekwe waneko haw pe har a'e wà no. Màno haw mokoze haw, za'e a'e tatahu pe zane. Aze Tupàn numuapyk kwaw amo teko her a'e pape rehe a'e nehe, wikuwe ma'e waner wanuwake nehe, a'e mehe weityk putar a'e teko wamono tatahu pe nehe.

21

Tupàn uzapo putar ywy ipyahu ma'e a'e kury

1 Na'e aexak ywak ipyahu ma'e ywy ipyahu ma'e ihe kury. Ywak kwehe arer ywy kwehe arer ukàzym a'e wà, ukàzym yryhu no. 2 Na'e aexak tawhu Tupàn

pe imonokatu pyrer ihe kury. Zeruzarez pyahu ma'e a'e taw her romo a'e. Wezyw wà ywak wi Tupàn wi a'e. Uzemuàgà'ym uhyk pà, awa hemireko haw pe oho ma'e ài. Nuzawy kwaw umen ràm rehe ipurexak wer ma'e. 3 Aenu amo ma'e uze'eg mehe uhapukaz mehe tuwihaw henaw pe ihe. — Tupàn heko haw a'e kury, teko wapyr tuz a'e kury, i'i iko. — Tupàn wiko putar wapyr a'e nehe. Hemiruze'eg romo wanekon putar a'e wà nehe no. Tupàn a'e ae wiko putar wapyr nehe, wainuromo nehe. Wiko putar wazar romo nehe. Wiko putar wanuwihaw romo nehe. 4 Uhyuhyw putar wanehay kwer wanuwi nehe. Numàno pixik kwaw a'e teko wà nehe. Nuzemumikahy pixik kwaw wà nehe. Nuzai'o pixik kwaw wà nehe. Ma'e kwehe arer paw ukàzym a'e kury. 5 Na'e a'e tenawhu rehe har uze'eg in a'e kury. — Ma'e kwehe arer azapo ma'e ipyahu ma'e romo ihe kury, i'i wanupe. Uze'eg ihewe a'e no. — Emuapyk ko heze'eg pape rehe nehe ty, ta'e ko heze'eg azeharomoete a'e xe, teko upuner hehe uzeruzar haw rehe a'e wà nehe, i'i ihewe.

6 — Upaw kwez kury, uhyk kwez kury, i'i ihewe. — Izypy mehe arer romo aiko ihe. Iahykaw rehe har romo aiko ihe no, i'i ihewe. — Aze teko iziwez wà nehe, amono e putar 'y wanupe nehe, 'y purumuigo kar ma'e purumugweraw kar ma'e amono e putar wanupe nehe. 7 — Aze teko nupytu'u kwaw herehe uzeruzar ire wà nehe, aze weruzar heze'eg upytu'u 'ym pà iahykaw rehe wà nehe, a'e mehe aiko putar wazar romo ihe nehe. Wiko putar hera'yr romo herazyr romo a'e wà nehe no, i'i ihewe. 8 — Aze teko upytu'u herehe uzeruzar ire wà nehe, ma'erahy wi ukyze mehe wà nehe,

amono kar putar a'e teko tatahu pe ihe wà nehe, i'i ihewe. Aze amo teko nuzeruzar pixik kwaw herehe wà nehe, amono kar putar a'e teko tatahu pe ihe wà nehe. Aze teko uzapo iaiw ma'e wà nehe, tupàn ua'u imuwete katu pà wà nehe, amono kar putar a'e teko tatahu pe ihe wà nehe. Aze teko up-uruzuka wà nehe, nezewegatete nehe no. Aze awa uzapo ikatu 'ym ma'e oho wemireko 'ym wapuhe wà nehe, amono kar putar tatahu pe ihe wà nehe. Aze kuzà ikatu 'ym ma'e uzapo oho umen 'ym wapuhe wà nehe, nezewegatete nehe no. Aze teko umuwete katu tupàn ua'u wà nehe, amono kar putar a'e teko tatahu pe ihe wà nehe. Aze teko hemu'em oho iko purupe wà nehe, nezewegatete nehe no. A'e tatahu a'e, màno haw mokoz haw her romo a'e.

Zuàw wexak Zeruzarez tawhu ipyahu ma'e a'e kury

⁹ Na'e amo Tupàn heko haw pe har a'e, kawaw hereko har a'e, uze'eg wà ihewe a'e kury. — Ezur herupi nehe ty, aexak kar putar Àràpuhàràna'yr zàwenugar hemireko ràn newe ihe nehe, i'i ihewe.

¹⁰⁻¹¹ Na'e Tupàn Hekwe uhem herehe a'e kury. Tupàn heko haw pe har hereraha ywytyruhu apyr kury. Wexak kar Zeruzarez ihewe, tawhu Tupàn pe imonokatu pyrer ihewe. Ywak wi Tupàn wi wezyw a'e. Heny katu wezyw mehe. Ta'e Tupàn ikàgaw ipuràg eteahy haw a'e xe, umuhyape katu kar a'e xe. Uhyape katu ita hekuzar katu ma'e zaz her ma'e ài. ¹² Amo umuapyk Àràpuhàràna'yr zàwenugar hemimono karer waner itahu wanehe a'e. Uhua'u ipàrirogaw. Heta 12 uken ipàrirogaw rehe. ² Tupàn heko haw pe har uzekaiw katu uken rehe a'e wà. Umuapyk 12 Izaew ta'yr waner a'e uken rehe wà. ¹³ Heta na'iruz uken pitài

pàrirogaw pehegwer rehe wà. Heta na'iruz uken kwarahy hemaw rehe wà. Heta na'iruz uken kwarahy hemaw awyze har rehe wà no. Heta na'iruz uken kwarahy heixe haw rehe wà no. Heta na'iruz uken kwarahy hemaw ahurehe wà no. ¹⁴ Ipàrirogaw 12 itahu rehe hin. A'e ita rehe heta 12 Zezuz hemimono karer waner a'e wà.

¹⁵ Tupàn heko haw pe har ihewe uze'eg ma'e a'e, wereko ma'e ipuku haw hagapaw opo pe a'e. Hekuzar katu a'e ma'e puku haw hagapaw a'e. Wagaw taw uhua'u haw oho kury. Wagaw uken uhua'u haw no. Wagaw pàrirogaw uhua'u haw no. ¹⁶ Tawhu a'e, heta 4 pàrirogaw a'e. Ipuku haw ko rupi har nuzawy kwaw ipuku haw kwe rupi har. Zuawyawygatu wapuku haw. A'e Tupàn heko haw pe har wagaw tawhu uhua'u haw oho kury. 22.000 kirom ipuku haw a'e, 22.000 kirom iaiha haw no. 22.000 kirom iànàmaw no. ¹⁷ Wagaw pàrirogaw no. 64 zywa iaiha haw. ¹⁸ Uzapo ita hekuzar katu ma'e tetea'u zaz her ma'e a'e pàrirogaw romo a'e wà. Uzapo ita hekuzar katu ma'e tetea'u or her ma'e a'e tawhu romo wà no. ¹⁹⁻²⁰ Ita pàrirogaw iwy pe har ipuràg eteahy wà no, ta'e heta tetea'u ita hekuzar katu ma'e wanehe a'e wà no xe. Heta zaz, heta xapir no, heta ag no, heta emeraw no, heta xaton no, heta xar no, heta kirizor no, heta weriw no, heta tupaz no, heta kirizo no, heta zaxin no, heta amexi no. Hekuzar katu ita ipàrirogaw iwy pe har. ²¹ Hekuzar katu ita per her ma'e uken romo iapo pyrer a'e no. Ita hekuzar katu ma'e or her ma'e teko wanape tawhu rupi har romo no. Wanape nuzawy kwaw waruwahu.

²² Naexak kwaw Tupàn hàpuzuhu a'e pe ihe, ta'e naheta kwaw a'e xe. Tupàn Zanezar a'e, wàpuzuhu ài hekon a'e pe a'e. Ikàg wera'u a'e. Àràpuhàràna'yr zàwenugar a'e

no, tàpuzuhu ài hekon teko wanupe a'e no. ²³ Naheta kwaw kwarahy a'e pe, ni zahy. Ta'e Tupàn ipuràg eteahy haw uhyape katu a'e pe har a'e wà xe. Àràpuhàràna'y'r zàwenugar wiko tatainy romo a'e pe har wanupe. ²⁴ Teko ywy rehe har a'e wà nehe, wata putar a'e tatainy huwake a'e wà nehe. Tuwihaw ywy rehe har a'e wà nehe no, werur putar wemetarer a'e pe a'e wà nehe no, werur putar uma'e a'e pe a'e wà nehe no. ²⁵ Uken uzewàpytymawok putar 'aromo nehe, tuweharupi nehe no. Nuzewàpytym kwaw nehe, ta'e na'ipyntun pixik kwaw a'e pe xe. ²⁶ Teko ywy nà'nànar werur putar wemetarer a'e pe wà nehe. Werur putar uma'e a'e pe wà nehe no, ukàgaw herur pà wà nehe no. ²⁷ Ni ikatu 'ym ma'e ni iaiw ma'e nuixe pixik kwaw tawhu pe a'e wà nehe. Ni ikatu 'ym ma'e iapo har ni hemu'em ma'e nuixe kwaw a'e pe wà nehe. Aze Tupàn umuapyk amo teko her Àràpuhàràna'y'r zàwenugar pape rehe nehe, xo a'e mehe zo a'e teko wixe putar a'e tawhu pupe wà nehe.

22

¹ Na'e Tupàn heko haw pe har a'e kury, wexak kar yrykaw purumugweraw kar ma'e ihewe kury. Heny haw nuzawy kwaw ita uzepyxakatu ma'e a'e. Uhem a'e 'y Tupàn henaw wi a'e, Àràpuhàràna'y'r zàwenugar henaw wi a'e. ² Uwryk oho taw myteromo No. Yrykaw huwake ma'ywa'yw purumugweraw kar ma'e i'az a'e wà no. Amo zahy mehe amo ma'ywa'yw i'a a'e wà. Amo ae zahy mehe amo ae ma'ywa 'yw i'a a'e wà no. Zahy nà'nàn heta amo ma'ywa purupe. Wanuwer upurumukatu a'e wà no. Nuzawy kwaw muhàg a'e wà. ³ Aze ma'e na'ikatu kwaw Tupàn pe nehe, Tupàn umume'u putar ikatu 'ymaw izupe nehe.

A'e ma'e nupyta kwaw a'e tawhu pupe nehe. Tupàn henaw a'e, Àràpuhàràna'y'r zàwenugar henaw a'e nehe no, tawhu pe hin a'e wà nehe no. Wanemiruze'eg umuwete katu putar a'e wà nehe. ⁴ Wexak putar huwa a'e wà nehe. Ukaikair putar uwer wanehàpykà rehe a'e nehe no. ⁵ Na'ipyntun pixik kwaw a'e pe nehe. Teko nuputar kwaw tatainy wà nehe, ni kwarahy wà nehe, ta'e na'ipyntun kwaw a'e pe wanupe a'e nehe xe. Ta'e Tupàn Zanezar wiko putar tatainy romo wanupe a'e nehe xe. Teko a'e pe har a'e wà nehe, tuwihaw ài wanekon putar tuweharupi a'e wà nehe, awyze har rupi a'e wà nehe.

— *Nan kwehe tetea'u heho àwàm pepyr, i'i Zezuz a'e kury*

⁶ Na'e uze'eg a'e Tupàn heko haw pe har ihewe a'e kury. — Ko heze'eg azeharomoete har romo ihe. Erepuner hehe nezeruzar haw rehe nehe, i'i ihewe. — Tupàn Zanezar a'e, umur Wekwe uze'eg imume'u har wanupe a'e, umur kar weko haw pe har wemiruze'eg wapyr a'e, ma'e uzeapo ma'e ràm hexak kar pà wanupe a'e. Na'arewahy uzeapo putar a'e ma'e nehe kury, i'i ihewe.

⁷ — Pezeapyaka katu nehe, i'i Zezuz iko zanewe, i'i ihewe. — Na'jàrew kwaw ywy rehe pepyr hezewyr àwàm. Aze teko weruzar heze'eg ko pape rehe imuapyk pyrer wà nehe, hurrywete putar wà nehe, i'i iko zanewe, i'i ihewe.

⁸ Ihe Zuàw ihe, aexak ko ma'e paw ihe, ainu ko ma'e paw ihe no. Hexak ire henu re azeamumew hexak kar har ipy huwake ihe, imuwete katu pà ihe. ⁹ Na'e i'i ihewe. — Nan kwaw ty, hemuwete katu zo pe nehe ty, i'i ihewe. — Aiko Tupàn hemiruze'eg romo ne ài ihe, nemyrypar uzeruzar ma'e wazàwe ihe, Tupàn ze'eg imume'u har wazàwe ihe, ko pape heruzar

har wazàwe ihe. Xo Tupàn zo emuwete katu nehe, i'i ihewe.

¹⁰ — Ezumim zo ko pape nehe. Ta'e umume'u ma'e uzeapo ma'e rà m a'e xe, i'i ihewe. — Ta'e uhem etea'i i'ar nehe xe, i'i ihewe. ¹¹ — Ikatu 'ym ma'e iapo har a'e wà, uzapo wi wi putar ikatu 'ym ma'e oho waiko a'e wà nehe. Iaiw ma'e wiko wi wi putar iaiw ma'e romo a'e wà nehe no. Teko ikatuahy ma'e uzapo wi wi putar ikatuahy ma'e oho waiko a'e wà nehe. Tupàn pe uzemonokatu ma'e a'e wà nehe, nezewegatete wiko wi wi putar a'e wà nehe, i'i ihewe.

¹² — Pezeapyaka katu nehe, i'i Zezuz iko zanewe. — Nan kwehe kwaw hezewyr àwàm nehe. Arur putar ma'e ikatuahy ma'e herupi ihe nehe. Amono putar a'e ma'e teko ikatuahy ma'e wanupe nehe, wanemiapo kwer hekuzaromo nehe, i'i iko zanewe. ¹³ — Aiko izypy mehe arer romo ihe. — Aiko iahykaw rehe har romo no, i'i iko zanewe.

¹⁴ — Aze teko upuez ukamir nehe, xigatu putar ikamir nehe. Hurywete putar a'e teko a'e wà nehe. Ta'e upuner ma'ywa purumugweraw kar ma'e i'u haw rehe wà nehe xe. Upuner oho haw rehe tawhu uken rupi wà nehe no xe. ¹⁵ Teko iaiw ma'e a'e wà, paze ma'e a'e wà no, wemireko 'ym wapuhe oho ma'e wà no, upuruzuka e ma'e a'e wà no, tupàn ua'u imuwete katu har a'e wà no, hemu'em ma'e a'e wà no, uze'eg rupi hemu'em ma'e a'e wà no, wemiapo rupi hemu'em ma'e a'e wà no, a'e paw rupi katete a'e wà, nuixe pixik kwaw a'e tawhu pupe a'e wà nehe.

¹⁶ — Ihe Zezuz ihe, amono kar heze'eg heraha har kwez peme ihe kury, uzeruzar ma'e wanupe ihe kury. Tawi hemimino Tawi zuapyr romo aiko ihe. Zahytata uhyape katu ma'e izi'itahy har romo aiko ihe, i'i Zezuz iko zanewe.

¹⁷ Tupàn Hekwe a'e, Zezuz hemireko rà m zàwenugar a'e no, uze'eg nezewe a'e wà. — Ezur nehe, i'i waiko wà. Ko ze'eg henu har paw rupi katete uze'eg putar nezewe wà nehe no, — Ezur nehe, i'i putar izupe wà nehe. Aze teko iziwez wà nehe, tuwe ur wà nehe, 'y purumugweraw kar ma'e i'u pà wà nehe. Ta'e Tupàn umur e wanupe a'e xe.

Zuàw umume'u ze'eg iahykaw rehe har zanewe a'e kury

¹⁸ Ihe, Zuàw, ihe. Amume'u putar amo ma'e peme ihe nehe kury, ze'eg ko pape rehe har henu har wanupe ihe nehe kury. Aze awa umuapyk amo ae ze'eg ko pape rehe nehe, Tupàn zepyk putar hehe nehe. ¹⁹ Aze awa o'ok amo ze'eg ko pape wi nehe, imunàn pà nehe, Tupàn o'ok putar ma'ywa purumugweraw kar ma'e izuwi nehe. Numuixe kar kwaw tawhu pe nehe no. Ko pape umume'u a'e ma'ywa peme a'e, umume'u a'e tawhu peme a'e no.

²⁰ Zezuz a'e, umume'u kar ko ze'eg paw ihewe a'e, imuapyk kar pà pape rehe a'e. Uze'eg iko zanewe no. — Azeharomoete, nan kwehe tete azewyr putar pepyr nehe, i'i iko zanewe. Tuwe uzeapo nezewe nehe. — Ezur nehe, Zezuz urezar, a'e izupe. ²¹ Tuwe Zanezar Zezuz pepuhareko katu tuwe paw rupi katete nehe. Upaw kwez kury. Zuàw.

ZEGAR HAW PAPE PITÀI HAW

1

ZEGAR HAW 1-41

Turywete haw azeharomo har

¹ Hurywete putar

Ikatu 'ym ma'e wapureruze'egaw rehe uzekaiw 'ym ma'e a'e wà nehe.

Hurywete putar Tupàn iputar 'ymar wazàwe wiko 'ym ma'e a'e wà nehe no.

Hurywete putar Tupàn rehe uze'eg urywahyahy ma'e wanehe we oho 'ym ma'e a'e wà nehe no.

² Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ze'eg umurywete kar a'e teko a'e wà.

Ima'enukwaw a'e ze'eg rehe 'aromo wà, pyhaw wà no.

³ A'e teko wiko ywyrà ài wà. Ma'e'yw yrykaw iwyr rehe har ài wanekon wà.

I'a haw 'ar mehe,

Huwer nuxinig kwaw.

A'e teko hemiapo ikatu upaw rupi wà.

⁴ Ikatu 'ym ma'e nuiko kwaw wazàwe wà.

Nuzawy kwaw arozpirer uxinig ma'e ywytu hemiraha wà.

⁵ A'e rupi, zepykaw 'ar mehe nehe, Tupàn uzepyk putar ikatu 'ym ma'e iapo har wanehe a'e wà nehe.

Upyta putar multe Tupàn heruzar har wanuwi wà nehe.

⁶ Aze teko weruzar katu Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e a'e wà, Tupàn weruze'eg a'e teko a'e wà. Uzapo ikatu ma'e wanupe.

Ikatu 'ym ma'e uhem putar iaiw paw pe wà nehe. Oho putar màno haw pe iahykaw rehe wà nehe.

2

Tuwihawete Tupàn hemixak kwer a'e

¹ — Xiàmàtryry'ym Tupàn zane nehe, i'i teko uzeruzar 'ym ma'e wà. Màràzàwe tuwe uze'eg nezewe wà.

Màràzàwe tuwe ima'enukwaw e iàmàtryry'ymaw rehe wà.

² Wanuwihawete uzemuàgà'ym wà.

Waneruze'egar umume'u Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e iàmàtryry'ym àwàm wà.

— Xiàmàtryry'ym tuwihawete Tupàn hemixak kwer nehe, i'i uzeupeupe wà no.

³ Uze'eg nezewe wà.

— Wiko zanezar romo a'e wà.

Ximumaw wakàgaw nehe. Ximumaw zaneruze'egaw nehe, i'i uzeupeupe wà.

⁴ Wenaw ywak rehe har rehe wapyk mehe,

Zanezar upuka wanehe a'e, wanehe uze'eg urywahyahy no.

⁵ Na'e wikwahy kury, wanupe uze'eg pà kury.

Umukyze kar wekwahy haw pupe wà.

⁶ Nezewe i'i Tupàn. — Amuapyk kar tuwihawete heremiruze'eg ihe, henaw rehe ihe,

Xiàw pe ihe, ywytyr heremimonokatu karer rehe ihe, i'i Tupàn.

⁷ Uze'eg a'e tuwihawete kury.

— Amume'u putar Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e hemimume'u kwer ihe nehe.

Nezewe i'i Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ihewe. — Ereiko hera'yr romo ne.

Kutàri aiko neru romo ihe.

⁸ Aze erenoz ihewe nehe, amono putar teko ywy nànànar newe ihe wà nehe.

Ywy paw nema'e romo wiko putar nehe no.

⁹ Erezuhazuhaw putar ywyràihàg itaper iapo pyrer pupe ne wà nehe.

Erezukazuka putar ywy'a ài ne wà nehe, i'i Tupàn ihewe, i'i tuwihawete.

¹⁰ Peinu heze'eg kury, tuwihawete wà.

Pezekaiw katu ko ze'eg rehe nehe, pureruze'eg ma'e wà.

¹¹ Pemuwete katu Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e pekyze haw rupi nehe.

Peryryryryz henataromo pepenàràg rehe peapyk pà nehe.

¹² Aze napezapo kwaw a'e ma'e nehe, wikwahy putar na'arewahy nehe. A'e rupi pemàno putar nehe.

– Urepyro pe nehe, aze amo i'i Tupàn pe wà nehe, hurywete putar wà nehe.

3

Tupàn pe ze'egaw upytywà haw henoz taw

Wa'yr Àmixàràw wi uzàn mehe Tawi uzapo 'aw zegar haw a'e.

¹ O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e. Heta tetea'u heàmàtyry'ymar wà. Hekutyw uwak ma'e heta tetea'u wà.

² Uze'eg uzeupeupe herehe wà.

– Tupàn nupytywà kwaw tuwihawete a'e nehe, i'i nerehe uze'eg pà wà.

³ U'yw wi purumimaw upyro zauxiapekwer màno haw wi a'e wà. Nezewegatete, ne Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e, hepyro katu 'ymaw wi ne.

Ereityk heàmàtyry'ymar ne wà.

Hemukàg wi pe ne no.

⁴ – Ezur hepytywà pà nehe, a'e Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e pe.

Wenaw wi wytyr ikatuahy ma'e wemimonokatu kwer wi uwazar heze'eg ihewe a'e.

⁵ A'aw ihe. Aker katu ihe no.

Ame'e wi heker ire, ta'e Tuweharupi Wiko Ma'e uzekaiw katu herehe a'e xe.

⁶ Heta tetea'u heàmàtyry'ymar wà. Nakyze kwaw wanuwi ihe.

Umàmàn heywyr herehe ipuruzuka wer pà wà.

⁷ Ezur nehe, Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e. Hepyro nehe, hezar.

Ereàmàtyry'ym heàmàtyry'ymar ne wà.

Eremuigo kar ikatu 'ym ma'e ikàg 'ym ma'e romo ne wà. Eremumaw wakàgaw no.

⁸ Ne ereiko waneitykar romo ne.

Emono neze'egatu teko neremaihu wanehe nehe, o Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e.

4

Tupàn hepytywà har a'e

Zegar haw Tawi hemiapo kwer

¹ O Tupàn hemukàg kar har ne, Ewazar heze'eg nerenoze mehe nehe.

Zawaiw katu hereko awer ihewe. Hepytywà pe a'e 'ar mehe.

Hepuhareko pe nehe. Einu newe heze'eg mehe nehe.

² Pe, awa upuner ma'e, pe. Màràn 'ar pemumaw putar herehe peze'eg zemuteahy pà nehe. Awa upuner ma'e wà.

Màràn 'ar pemumaw putar heityk pyrer iamutar pà nehe, herehe penemu'em pà nehe,

Ze'eg azeharomo har 'ym imume'u pà herehe nehe.

³ Pema'enukwaw ko ma'e rehe nehe. Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e wereko katu uzehe uzeruzar katu ma'e a'e wà.

Herenu a'e, aze aze'eg izupe ihe.

⁴ Peryryryryz pekyze pà ikatu 'ym ma'e iapo re pepytu'u pà nehe.

Pema'enukwaw penemiapo kwer rehe nehe. Pe zutyka'i peker haw pe peneko mehe,
 Pema'enukwaw ikatu 'ym ma'e penemiapo kwer rehe nehe.
 5 Pemon ma'e Tupàn pe ize'eg rupi nehe.
 Pezeruzar Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e rehe nehe.
 6 Heta tetea'u teko ko ma'e imume'u har wà.
 – Emur wi neze'egatu urerehe nehe, Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e.
 – Ikatu ma'e, ere urewe urerehe neme'e mehe nehe, i'i izupe wà.
 7 Temi'u tetea'u hereko har hurywete a'e wà.
 Herurywete wera'u wanuwi ihe, ta'e ne hemurywete kar pe ne xe.
 8 He'aw mehe aker zeàmàtry'ym 'ymaw rehe ihe.
 Ta'e ne, o Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e, hemuigo kar pe multe ikatu 'ymaw wi ne xe.

5

Tupàn pe ze'egaw uzemonokatu haw
 Zegar haw Tawi hemiapo kwer
 1 O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e. Einu heze'eg nehe.
 Ezeapyaka katu hekuhem mehe nehe.
 2 Heruwihawete, Hezar. – Hepytywà pe nehe, a'e newe. A'e rupi hepytywà pe nehe,
 Ta'e aze'eg newe ihe xe, Tupàn.
 3 Ku'em mehe erenu heze'eg mehe ne.
 Kwarahy ihem mehe aze'eg newe. Àro heze'eg neremiwazar rà m ihe.
 4 Nereiko kwaw Tupàn ikatu 'ymaw iputar har romo.
 Neremuigo kar kwaw ikatu 'ym ma'e nezepyr ne wà.

5 Neremuigo kar kwaw amo wanuwi wiko wera'u ma'e neruwake ne wà.
 Naneakatuwawahy kwaw ikatu 'ym ma'e iapo har wanehe.
 6 Eremumaw hemu'em ma'e ne wà. Puruzuka ma'e wà, hemu'em ma'e wà no, iro newe wà.
 7 Apuner katu pe neràpuz huwake Hereixe haw rehe ihe, ta'e heamutar katu pe ne xe.
 Apuner nerenataromo hepenàràg rehe heapykaw rehe ihe, nemuwete katu pà ihe,
 Neràpuzuhu imonokatu pyrer kuty r heme'e pà ihe no.
 8 O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e, hepytywà pe neremiapo putar haw iapo mehe nehe.
 Emukatu nerape ihewe nehe.
 Tuwe heàmàtry'ymar wexak nereko haw herehe we wà nehe.
 9 Ni amo nupuner kwaw waze'eg rehe uzeruzar haw rehe wà. Xo purumumaw paw rehe zo ima'enukwaw wà.
 – Nekatuahy, i'i mua'u amo pe wà. Hemu'em upytu'u 'ym pà wà. – Xiuka nehe, i'i wiwi uzeupe wà.
 10 Emume'u wanehe nezepyk àwàm nehe, o Tupàn.
 Ezepyk wanehe nehe. Ipurapo wer ikatu 'ym ma'e rehe amo wanupe wà. Tuwe wane-mimutar weraha iaiw paw pe wà nehe.
 Emuhem kar nereko haw wi ne wà nehe,
 Ta'e uzawy tetea'u neze'eg a'e wà xe.
 Na'ipureruzar wer kwaw nerehe wà.
 11 Neruwake uzeàmim ma'e hurywete putar wà nehe.
 Uzegar putar tuweharupi urywete haw rehe wà nehe, ta'e ne erepyro ne wà xe.
 Hurywete neamutar katu har wà.

12 Ne, o Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ne, eremono neze'egatu teko nereruzar har wanehe ne.
Nekatu haw nuzawy kwaw u'yw wi wamimaw wanupe.

6

Ima'eahy ma'e uze'eg Tupàn pe
Zegar har Tawi hemiapo kwer

¹ O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e, emume'u zo heremiapo kwer ikatu 'ym ma'e nekwahy mehe nehe.

Herehe ezepyk zo nekwahy haw uhua'u ma'e rupi nehe.

² Hepuhareko pe nehe, ta'e nahèkàg kwaw ihe xe.

Hemukatu pe nehe, ta'e hema'eahy ihe xe.

³ Herekwe uzemumikahy a'e.

O Tupàn, ma'e 'ar mehe erezur putar hemukatu pà nehe.

⁴ Ezur hepyro pà màno haw wi nehe, o Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e.

Heamutar katu pe ne. A'e rupi hepyro hemàno àwàm wi nehe.

⁵ Ta'e umàno ma'e kwer wapyta haw pe har na'ima'enukwaw kwaw nerehe wà xe.

Ni amo a'e pe har nupuner kwaw nekatu haw imume'u haw rehe wà.

⁶ Hekene'o hezai'o re ihe.

Tuweharupi pyhaw herupaw tynehem herehaykwer pupe a'e.

Hezai'o haw umuàkym heàkàg iwyy pe har.

⁷ Heàmàtyry'ymar ipuruzuka wer herehe wà.

A'e rupi hereha hezun hezai'o tetea'u haw rehe.

A'e rupi zawaiw katu ma'e hexakaw ihewe.

⁸ Pe ikatu 'ym ma'e iapo har wà, petyryk ihewi nehe.

Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e herenu hezai'o mehe a'e.

⁹ — Hepytywà pe nehe, aze a'e izupe, wenu heze'eg a'e.

Uzekaiw heze'eg rehe.

¹⁰ Heàmàtyry'ymar imaranugar putar wà nehe. Ukyzeahy putar wà nehe no.

Na'arewahy uzàn putar wà nehe. Nukwaw kwaw wemiapo ràm wà nehe.

7

Tupàn pe ze'egaw ikatu haw henoz taw

Zegar haw Tawi hemiapo kwer

¹ O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e hezar, aexak hepyro haw nerehe we ihe.

Hepyro pe nehe. Hepyro pe ihewe ikatu 'ym ma'e rehe ipurapo wer ma'e paw wanuwi nehe.

² Zàwàruhu iriàw her ma'e upyhyk wemiàr ipei'ài'àng pà a'e wà.

Heàmàtyry'ymar ipurupyhyk wer herehe zàwàruhu ài wà. Hepyhyk kar pe zo wanupe nehe.

Tuwe naiko kwaw hepyro har hereko 'ymar romo nehe.

³ O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e, Hezar, aze wyzài ikatu 'ym ma'e iapo har romo aiko,

Tuwe heàmàtyry'ymar hepyhyk wà nehe. Aipo amo ikatu 'ym ma'e azapo ihe.

⁴ Aipo azapo ikatu 'ym ma'e he-myry'par wanupe.

Aipo azepyk e amo heàmàtyry'ymar rehe.

⁵ Aze agwer ma'e iapo har romo aiko, tuwe heàmàtyry'ymar ur heraikweromo wà nehe.

Tuwe hepyhyk wà nehe. Tuwe hereityk ywy rehe hezuka re wà nehe.

Tuwe ywy imuku'i pyrer rehe hemàno re hereityk wà nehe.

⁶ O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e, epu'àm nekwahy pà nehe.

Eho heàmàtry'ymar wakwahy haw
kutyr nehe.

Epu'àm hepytywà pà nehe,
Ta'e erezapo kar ikatu ma'e ne xe.

⁷ Emono'og teko ywy nànnànar paw
nezeywyr ne wà nehe.

Eruze'eg ne wà nehe.

⁸ O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e,
ereiko teko paw wanemiapo
kwer imume'u har romo ne.
Emume'u ikatu ma'e romo hereko
haw nehe.

Ta'e naiko kwaw ikatu 'ym ma'e
iapo har romo ihe xe. Ikatu
ma'e romo aiko.

⁹ Emumaw ikatu 'ym ma'e wakatu
'ymaw nehe.

Emekuzar ikatu ma'e wanemiapo
kwer nehe, wanupe nehe.

Ta'e ne Tupàn ne xe,
Teko wanemiapo kwer imume'u
har ikatu ma'e romo ereiko
ne xe. Eremume'u katu
urema'enukwaw paw ne.
Eremume'u katu ure-
remimutar no.

¹⁰ Tupàn nuzuawy kwaw u'yw wi
purumim ma'e a'e. Hemim
a'e.

Upyro imunar 'ym ma'e hemu'em
'ym ma'e azeharomo har a'e
wà.

¹¹ Tupàn wiko teko wanemiapo
kwer imume'u har ikatuahy
ma'e romo a'e.

Tuweharupi umume'u teko ikatu
'ym ma'e iapo har wanehe
uzepyk àwàm a'e.

¹² Aze nuzemumikahy kwaw
wemiapo kwer rehe wà
nehe, aze nupyty'u kwaw
ikatu 'ym ma'e iapo re wà
nehe,

Tupàn umuaima putar utakihep-
uku nehe.

Umuàgà'ym uwyrapar u'yw imo-
mor àwàm.

¹³ Upyhyk putar a'e puruzuka haw
opo pe nehe.

Omomor u'yw tata iapo pyrer
nehe.

¹⁴ Ikatu 'ym ma'e ima'enukwaw
wemiapo ràm ikatu 'ym ma'e
rehe a'e wà. Pexak wanemi-
apo nehe.

Ipurapo wer xiroxiroahy àwàm
rehe wà. Hemu'em wemi-
apo rehe wà no.

¹⁵ Teko uzapo ywykwaw ywy pupe
ohoete ma'e wemiaw wapy-
hyk pà wà. Teko ikatu 'ym
ma'e ipurupyhyk wer amo
teko wanehe wà no.

A'e ae u'ar a'e ywykwaw zàwenugar
pupe wà no.

¹⁶ A'e rupi wakatu 'ymaw uzepyk
uzar wanehe a'e wà.

Wapurukutukaw ukutuk uzar a'e
wà no.

¹⁷ Ihe amume'u Tupàn ikatu haw
izupe ihe, ta'e uzepyk ikatu
'ym ma'e wanehe a'e xe.

Azegar Tupàn Tuweharupi Wiko
Ma'e hezar ywate wera'u
har pe ihe, ikatu haw rehe
ihe.

8

*Tupàn ikàg wera'u haw, teko
wakatu haw no*

Zegar haw Tawi hemiapo kwer

¹ O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e,
Urezar ne.

Teko ywy nànnànar wexak nehua'u
haw wà.

Nekatu haw imume'u haw uhem
ywak rehe.

² Kwarearer uzegar nehua'u haw
rehe wà. Te kwarera'i uze-
gar hehe wà no.

Erezapo tàpuztàtà nezepyro kar pà
neàmàtry'ymar wanuwi ne,
Eremumaw nerehe ipureityk wer
ma'e ne.

³ Ame'e ywak neremiapo kwer
rehe. Ame'e zahy ywak rehe
neremimupyta kwer rehe.
Ame'e zahytata ywak rehe

Neremimupyta kwer wanehe.
Wanehe heme'e mehe aze'eg
nezewe hezeupe.

- 4 Mârâzàwe tuwe nema'enukwaw teko wanehe. Na'ikàg kwaw wà.
Mârâzàwe tuwe umàno ma'e ràmm wanehe erezekaiw.
- 5 Nezewe rehe we erezapò teko ikàg ma'e romo ne wà. Xo ne zo nekàg wera'u teko wanuwi ne.
Kàgaw eremono teko wanupe. Nuzawy kwaw tuwihawete wà.
- 6 Teko eremuigo kar ma'e neremiapo kwer paw wazar romo ne wà.
Ma'e paw wanuwi ikàg wera'u wà.
- 7 Wiko àràpuhàrànn wazar romo wà no. Wiko tapi'ak wazar romo wà. Wiko miar wazar romo wà no.
- 8 Wiko wiràmiri wazar romo wà. Wiko pira wazar romo wà no. Wiko yryhu pupe har wazar romo paw rupi wà no.
- 9 O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e, urezar,
Teko ywy nànnànar wexak nehua'u haw wà.

9

Zegar haw Tupàn ikatuahy haw rehe har

Zegar haw Tawi hemiapo kwer

- 1 O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e, amume'u putar nekatu haw hepy'a pupe azeharomoete nehe.
Amume'u putar ma'e ikatuahy ma'e neremiapo kwer paw ihe wà nehe no.
- 2 Herurywete putar nerehe ihe nehe. Hemurywete kar putar pe ne nehe.
Azegar putar nekatu haw rehe nehe, Tupàn Ywate Wera'u Har.
- 3 Nezur mehe heàmàtyry'yमार uzàn newi wà.
U'ar wà, umàno wà.
- 4 Ereiko pureruze'eg ma'e ikatu ma'e romo.

Ereapyk nerenaw rehe. Ere-mume'u katu teko wanemiapo kwer.

Hekatu haw eremume'u.

5 Eremume'u nerehe uzeruzar 'ym ma'e wanemiapo kwer. Ere-mumaw teko ikatu 'ym ma'e ne wà.

Teko na'ima'enukwaw pixik kwaw a'e teko wanehe wà nehe.

6 Ereityk tawhu zaneàmàtyry'yमार waneko haw ne wà.

Eremumaw tuwe ne wà.

Ni amo nuzapo wi kwaw wà nehe. Ni amo na'ima'enukwaw kwaw wanehe wà nehe.

7 Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e wiko putar tuwihawete romo tuweharupi nehe, upytu'u 'ym pà nehe.

Wapyk uwenaw rehe. Umume'u teko wanemiapo kwer.

8 Tupàn weruze'eg ywy rehe har ukatu haw rehe wà.

Umume'u teko wanemiapo kwer iawy 'ym pà a'e.

9 Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e wiko purumimaw romo teko wanupe a'e, aze amo upuraraw kar ma'erahy wanupe a'e wà.

Uzekaiw wanehe ma'erahy ipuraraw mehe wà.

10 O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e, Nekwaw har uzeruzar nerehe wà.

— Hepytywà pe nehe, aze amo i'i newe, nereityk kwaw ne wà xe.

11 Pezegar Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e Zeruzarez pe har wanuwihawete ikatu haw rehe nehe.

Pemume'u hemiapo kwer teko ywy nànnànar wanupe nehe.

12 Ta'e Tupàn ima'enukwaw ma'erahy ipuraraw har wanehe a'e xe.

Naheharaz kwaw wakuhem awer wanuwi a'e.

Uzepyk wanupe ma'erahy ipuraraw kar har wanehe no.

- 13 O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e, hepuhareko pe nehe.
Herehe iakatuwawahy 'ym ma'e upuraraw kar ma'erahy ihewe wà.
Herexak pe ipuraraw kar mehe ne. Hepyro pe hemàno haw wi.
- 14 A'e rupi apu'àm iteko Zeruzarez tawhu pe har wane-nataromo ihe.
A'e rupi amume'u nekatu haw wanupe.
Herurywete ta'e hepyro pe màno haw wi ne xe.
- 15 Teko nerehe uzeruzar 'ym ma'e uzapo ywykwar teko watym àwàm romo wà.
A'e ae u'ar ipupe wà. Uzapo miar zuka haw zàwenugar wà. A'e re miar zuka haw upyhyk uwapo arer wà.
- 16 Teko ukwaw Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e a'e wà, ta'e umume'u katu teko wane-miapo kwer a'e xe.
Ikatu 'ym ma'e u'ar wemiapo kwer miar zuka haw zàwenugar pupe a'e wà.
- 17 Ikatu 'ym ma'e a'e wà, Tupàn iputar 'ymar upaw rupi a'e wà no,
Oho putar umàno ma'e kwer wapyta haw pe wà nehe.
- 18 Teko heharaz hemetarer 'ym ma'e wanuwi wà. Amo 'ar mehe amo ima'enukwaw putar wanehe wà nehe.
Ma'erahy ipuraraw har nuàro kwaw upyro àwàm ko 'ar rehe wà. Amo 'ar mehe uhem putar wapyro àwàm wà nehe.
- 19 Epu'àm o Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e.
Emupytu'u kar teko neàmàtry'ym ire ne wà nehe.
Emuapyk kar nerehe uzeruzar 'ym ma'e nerenataromo ne wà nehe. Emume'u wanemiapo kwer nehe. Ezepyk ikatu 'ym ma'e wanehe nehe.

- 20 O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e, emukyze kar a'e teko ne wà nehe.
Teko romo zutyka'i wanekon wà. Na'ikàg kwaw ne ài wà. Ekwaw kar wakàg 'ymaw wanupe nehe.

10

- Ze'egaw Tupàn ikatu haw henoz taw*
- ¹ O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e, màràzàwe tuwe ereiko multe urewi.
Màràzàwe tuwe erezeàmim urewi ma'erahy ipuraraw mehe.
- ² — Aiko wera'u amo wanuwi ihe, i'i ikatu 'ym ma'e wà. Uzapo ikatu 'ym ma'e wà, ma'e hereko 'ymar wanupe wà. Wanemu'emaw nuzuawy kwaw miar zuka haw.
Tuwe u'ar wemiapo kwer miar zuka haw zàwenugar pupe wà nehe.
- ³ Iaiw ma'e uze'egatu wemimutar ikatu 'ym ma'e rehe wà.
— Na'ikàg kwaw a'e, i'i teko amo wanehe imunar ma'e wà, Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e rehe uze'eg pà wà.
Uze'eg zemueteahy hehe wà.
- ⁴ Awa ikatu 'ym ma'e nuzekaiw kwaw Tupàn rehe.
— Aiko wera'u amo wanuwi, i'i. A'e rupi — Tupàn na'ikàg kwaw a'e, i'i uzeupe.
- ⁵ Aze awa iaiw ma'e uzapo amo ma'e a'e, ikatuahy hemiapo kwer izupe a'e.
Wiko hemetarer katu ma'e romo. A'e awa nupuner kwaw Tupàn ima'enukwaw paw ikwaw paw rehe a'e.
Uze'eg urywahyhy wàmàtry'ymar wanehe.
- ⁶ — Nazawy pixik kwaw ma'e iapo mehe ihe nehe, i'i uzeupe.
— Nazawaiw pixik kwaw heremiapo ràmm ihewe nehe, i'i uzeupe.

7 Izuru tynehem ze'egaiaiw pupe a'e. Temu'emaw pupe tynehem no. Umume'u iaiw ma'e amo pe wemiapo ràm tuweharupi no.

Uze'eg xo iaiw paw rehe zo a'e. Xo ikatu 'ymaw rehe zo uze'eg a'e.

8 Uzeàmim teko waneko haw huwake a'e.

Uwàro a'e pe, teko ikatu 'ym ma'e iapo pixik 'ymar wazuka pà.

9 Nuzawy kwaw zàwàruhu iriàw a'e. Wàro uzeàmimaw pupe.

Ume'e ikàg 'ym ma'e wanehe. Uzeàmim teko wanàro pà wazuka pà.

Wàro ma'erahy ipuraraw par wà.

Na'e upyhyk wemipyhyk ràm miar zuka haw zàwenugar pupe wà. Umutyk heraha a'e wi wà.

10 Uzuhazuhaw wamu'ar kar pà wà. Ikàg wera'u wemipyhyk wi a'e.

A'e rupi weityk wà.

11 Teko ikatu 'ym ma'e uze'eg nezewe uzeupe.

— Tupàn na'ikàg kwaw a'e.

Uzeàpumi a'e. Nuexak kwaw ma'e a'e.

12 Epu'àm nehe, o Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e. Ezepyk a'e teko ikatu 'ym ma'e wanehe nehe.

Nereharaz zo ma'erahy ipuraraw par wanuwi nehe.

13 — Tupàn na'ikàg kwaw a'e, i'i teko ikatu 'ym ma'e.

— Tupàn nuzepyk kwaw herehe a'e nehe, i'i uzeupe. Màràzàwe tuwe uze'eg nezewe uzeupe.

14 Ne, Tupàn, erexak ma'erahy ipuraraw paw ne. Erekwaw teko wazemumikahy haw no.

Nepurupytywà wer wanehe tuweharupi.

Ikàg 'ym ma'e uzeruzar nerehe wà.

Tuweharupi erepytywà ma'e hereko 'ymar ne wà.

15 Hezar, emumaw ikatu 'ym ma'e wakàgaw nehe, iaiw ma'e wapuner haw nehe.

Ezepyk wanehe wanemiapo kwer ikatu 'ym ma'e hekuzaromo nehe.

Xo iapo re wapytu'u re zo epytu'u wanehe nezepyk ire nehe.

16 Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e wiko putar tuwihawete romo tuweharupi nehe.

Omono kar putar uzeruzar 'ym ma'e uiwy wi wà nehe.

17 O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e. Ereinu putar ma'erahy ipuraraw par ne wà nehe, newe waze'eg mehe ne wà nehe.

Eremukàg kar putar ne wà nehe. Nukyze kwaw wà nehe.

18 Aze ma'erahy ipuraraw har uhapukaz newe wà nehe, erenu putar ne wà nehe.

Aze hemetarer 'ym ma'e uhapukaz newe wà nehe, erenu putar ne wà nehe. — Ikatu ma'e romo peiko, ere putar wanupe nehe.

Nezewe mehe teko a'e wà nehe, amo 'ar mehe umàno ma'e ràm wà nehe,

Numuhàmuhàz pixik kwaw purumukyze kar haw a'e wà nehe.

11

Tupàn wiko hemonokatu har romo

Zegar haw Tawi hemiapo kwer

1 Aiko Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e rehe we ihe,

A'e rupi nuzeapo kwaw ikatu 'ym ma'e ihewe nehe.

— Ezàn zeàmim wiràmiri ài ywytyr rehe nehe,

2 ta'e ikatu 'ym ma'e umuàgà'ym uwyrapar a'e wà xe.

Ta'e umuàgà'ym u'yw uzeàmimaw pupe wiko mehe a'e wà xe,

Awa ikatu ma'e wazywà pà a'e wà xe.

³ Teko ikatu ma'e nupuner kwaw ma'e iapo haw rehe.

Ta'e heta ikatu 'ymaw ywy nànan taw nànan a'e xe, i'i ru'u ihewe wà.

⁴ Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e wiko wàpuzuhu ikatuahy ma'e pupe.

Henaw ywak rehe hin.

Wexak teko paw wà.

Ukwaw wanemiapo.

⁵ Amo teko weruzar Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e a'e wà. Tupàn ume'e wanehe a'e. Ume'e ikatu 'ym ma'e wanehe no.

Teko upurumuahy ma'e wà, upuruzuka ma'e wà no,

Iro tuwe izupe wà.

⁶ Tupàn weityk ma'ezu ukaz ma'e purumuahy ma'e a'e, ikatu 'ym ma'e wanehe a'e. Tàtàpyz weityk wanehe no.

Uzepyk wanehe ywytu haku ma'e wamur kar pà wanehe. Ukaz wà.

⁷ Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e uzapo ikatu ma'e a'e. Uzamuatar katu imunar 'ym ma'e hemu'em 'ym ma'e wà.

Teko Tupàn heruzar har wiko putar ipyr wà nehe.

12

Urepyro pe ikatu 'ym ma'e wanuwi

Zegar haw Tawi hemiapo kwer

¹ Urepyro pe nehe, o Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e.

Ta'e naheta kwaw teko imunar 'ym ma'e hemu'em 'ym ma'e wà xe.

Teko nerehe uzeruzar ma'e ukàzym ywy wi wà.

² Teko paw hemu'em uzeupeupe wà.

— Nekatuahy, i'i mua'u amo amo wanupe wà.

³ O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e, emupytu'u kar nezewe uze'eg ma'e waze'eg ire ne wà nehe.

— Aiko wera'u amo wanuwi ihe, i'i amo wà. Emuze'eg kar zo ne wà nehe.

⁴ — Uruityk putar amogwer ureze'eg pupe nehe,

I'i wà.

— Ni amo na'uremupytu'u kar kwaw ureze'eg ire wà nehe, i'i wà.

— Ni amo nupuner kwaw ma'e iapo kar haw rehe urewe wà, i'i wà.

⁵ Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e uze'eg a'e kury.

— Azapo putar ma'e ihe kury.

Ta'e teko upuraraw kar ma'erahy waiko hemetarer 'ym ma'e wanupe wà xe.

Ipuraraw par ikuhem ma'erahy wi wà.

Heràro waiko wà, a'e rupi azekaiw putar wanehe ihe nehe, i'i Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e.

⁶ Pepuner Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ze'eg rehe pezeruzar haw rehe.

Ize'eg nuzawy kwaw itaxig parat ikatuahy ma'e a'e.

Aze teko umupyràn parat tata pupe

⁷ haw tykwer imunryk pà izuwi wà nehe, naheta kwaw ikatu 'ymaw a'e parat inuromo nehe. Tupàn ze'eg nuzawy kwaw parat ⁷ haw imukatu pyrer a'e.

⁷ O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e, ezekaiw katu urerehe nehe,

Uremunryk kar pà ikatu 'ym ma'e wanuwi nehe.

⁸ Ta'e ikatu 'ym ma'e wata oho waiko ywy nànan a'e wà xe.

Ma'e ikatu 'ym ma'e ikatuahy teko paw wanupe.

13

Zeruzar haw Tupàn puruamutar haw rehe

Zegar haw Tawi hemiapo kwer

¹ O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e, nereharaz hewi ne. Måràn mehe nema'enukwaw wi putar herehe nehe.

Aipo nanema'enukwaw pixik kwaw herehe nehe.

Måràn 'ar eremumaw putar neruwa ihewi ipyk pà nehe.

² Måràn 'ar amumaw putar ko ma'erahy ipuraraw pà nehe. Hepy'a tynehem hezemu-mikahy haw pupe, 'aromo, pyhaw.

Måràn 'ar amumaw putar nezewe nehe.

Heàmàtry'yimar hemuzàn kar tuweharupi wà. Måràn 'ar amumaw putar nezewe nehe.

³ O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e, eme'e herehe kury. Ewazar heze'eg ihewe kury.

Emur nekàgaw ihewe nehe. Nezewe mehe namàno kwaw nehe.

⁴ Nezewe mehe heàmàtry'yimar nahurywete kwaw wà nehe, ta'e na'ar kwaw ihe nehe xe.

— Xityk kwez zane, ni'i kwaw wà nehe.

⁵ Heamutar katu pe ne. Azeruzar heamutar katu haw rehe.

Hepy'a hurywete putar nehe, ta'e hepyro putar pe ne nehe xe.

⁶ Amuzàg putar zegar haw newe nehe, o Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e pe,

Ta'e nekatuahy ihewe ne xe.

14

Ikatu 'ymaw, purupyro haw no

Zegar haw Tawi hemiapo kwer

¹ Ma'e kwaw 'ymar uze'eg nezewe uzeupe wà.

— Tupàn na'ikàg kwaw a'e, i'i wà.

Upaw rupi wiko ikatu 'ym ma'e romo wà.

Uzapo iaiw ma'e oho waiko wà.

Naheta kwaw ni pitài ikatu ma'e iapo har wà.

² Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e wapyk ywak rehe teko paw wanehe ume'e pà.

— Aipo heta amo ikatu ma'e wà, i'i uzeupe.

— Aipo heta amo hemuwete katu har wà, i'i uzeupe.

³ Teko paw upiaw wà. Iaiw upaw rupi wà.

Wakatu 'ymaw zuawyawygate wà. Naheta kwaw ikatu ma'e iapo har wà.

Azehiramoete naheta kwaw wà.

⁴ Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e upuranu wemiruze'eg wanehe.

— Aipo a'e teko ikatu 'ym ma'e paw nukwaw pixik kwaw ma'e wà. Aipo wiko ma'e kwaw par 'ym romo upaw rupi wà.

Tuweharupi imunar heremiaihu wama'e rehe wà.

Nuze'eg kwaw ihewe wà, i'i wanupe.

⁵ Uryryryryz putar ukyze pà a'e wà nehe.

Amo weruzar ize'eg wà. Tupàn wiko a'e teko wamyrypar romo a'e.

⁶ Ma'e hereko 'ymar wàro ikatu ma'e wà. Ikatu 'ym ma'e umuaiw wanemiàro wà.

Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e upy-ro teko ikatu ma'e a'e wà, katu 'ymaw wi a'e wà.

⁷ Tuwe Tupàn uputar Zeruzarez wi purupyro haw Izaew wanupe tur àwàm a'e.

Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e umukatu putar Zako izuapyapyr waneko haw a'e nehe.

Hurywete a'e ma'e izeapo mehe wà nehe. Wiko putar hurywete ma'e romo a'e mehe wà nehe.

15

Tupàn Hàpuzuhu pupe wiko ma'e
Zegar haw Tawi hemiapo kwer

¹ O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e.
Mo upuner neràpuzuhu pupe
weko haw rehe.

Mo upuner ywytyr nerenaw ikatu-
ahy ma'e pe upyta haw rehe.

² Xo ikatu ma'e romo wiko ma'e zo
upuner.

Xo ikatu ma'e iapo har zo upuner.
Xo ze'eg azeharomoete har
imume'u har zo upuner. Xo
uze'eg mehe hemu'em 'ym
ma'e zo upuner.

³ Nuze'eg zemueteahy kwaw amo
wanehe.

Nuzapo kar kwaw ikatu 'ym ma'e
umyrypar wanupe.

Numume'u kwaw temu'emaw
uzeake wiko ma'e wanehe.

⁴ Tupàn hemityk kwer na'ikatu
kwaw izupe wà.

Wereko katu Tupàn Tuweharupi
Wiko Ma'e heruzar har wà.

Uzapo tuwe ma'e wemimume'u
kwer rupi katete. Aze
hekuzar katu izupe, nezewe
rehe we uzapo a'e.

⁵ Omono wemetarer amo pe
wemetarer imemyr henoz
'ym pà.

Nupyhyk kwaw temetarer teko
ikatu ma'e rehe ikatu
'ym ma'e imume'u haw
hekuzaromo a'e.

Agwer ikatu ma'e iapo har wiko
katu putar tuweharupi
nehe.

16

*Tupàn wiko herehe we tuwe-
harupi*

Zegar haw Tawi hemiapo kwer

¹ Ezekaiw katu herehe nehe,
Tupàn,

Ta'e hepyro har romo ereiko ne xe.

² Nezewe aze'eg Tupàn Tuwe-
harupi Wiko Ma'e pe ihe.

– Ereiko hezar romo ne.

Hema'e ikatu ma'e paw eremur
ihewe, a'e izupe.

³ Teko uze'egatu Tupàn rehe
uzeruzar katu ma'e wanehe
wà.

Hereko wer tuwe wainuinuromo
ihe.

⁴ Tupàn a'ua'u imuwete har wà,
Upuraraw kar ma'erahy tetea'u
uzeupe wà.

Nazakook kwaw ma'eruwuy kwer
tupàn a'ua'u wanupe a'e
teko wainuinuromo ihe.

Namuwete katu kwaw wazar
tupàn a'ua'u ihe wà.

⁵ Ne Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e
ne. Xo ne zo urereko ihe.

Hereko àwàm nepo pe tuz.

Erexak kar heremiapo ràm ihewe.

⁶ Ikatuahy tuwe ma'e ihewe
neremiapo.

Azeharomoete ikatuahy a'e.

⁷ Amume'u Tupàn Tuweharupi
Wiko Ma'e ikatu haw ihe,
ta'e wiko hereruze'egar
romo a'e xe.

Pyhaw hepy'a umume'u heremi-
apo kwer ikatu 'ym ma'e
ihewe a'e.

⁸ Akwaw tuwe Tupàn Tuweharupi
Wiko Ma'e tuweharupi
herehe we heko haw ihe.

Wiko heruwake a'e. Ni amo nahe-
muryryryz kar kwaw wà
nehe.

⁹ A'e rupi hepy'a hurywete ihe.
Aiko hurywete ma'e romo
ihe.

Nakzye kwaw ma'e wi.

¹⁰ Ne Tupàn, hepyro pe màno haw
ipuner haw wi ne.

Azapo tuwe neremiapo putar haw
ihe.

A'e rupi nahemuezyw kar kwaw
pe umàno ma'e kwer wapyta
haw pe ne nehe.

¹¹ Hemuata kar pe pe purumuigo
kar ma'e rupi ne.

Herehe we nereko haw hemyne-
hem kar turywete haw
pupe.
Hemurywete kar tuweharupi no.

17

*Teko ikatu ma'e wenz Tupàn
ikatu haw izupe*

Zegar haw Tawi hemiapo kwer

¹ O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e.
Ikatu 'ym ma'e wanehe
nezepykaw ainoz newe.

Einu heze'eg nehe. Ezapo ma'e
hereminozgwer rupi nehe.
Hepy'a ikatu a'e ma'e henoz
mehe.

Einu katu nehe, ta'e naheremu'em
kwaw ihe xe.

² Emume'u ikatu ma'e romo hereko
haw nehe,
Ta'e erekwaw ikatu ma'e iapo haw
ne xe.

³ Erekwaw hepy'a ne.

Pyhaw ereme'e herehe.

Azehiromoete ereme'egatu
herehe.

Nerexak kwaw ni pitài ikatu 'ym
ma'e iputar haw hepy'a pe.

Aze ma'e iro newe, namume'u
kwaw a'e ma'e newe ihe.
Amogwer umume'u iro ma'e
newe wà.

⁴ Naiko kwaw wazàwe ihe.

Tuweharupi aruzar neze'eg.

Aexak puruzuka ma'e wanemiapo
kwer ikatu 'ym ma'e. Ihe
nazapo kwaw ma'e wazàwe
ihe.

⁵ Tuweharupi ata nerape rupi.

Nerape wi napiaw kwaw.

⁶ Aze'eg newe, Tupàn, ta'e ere-
wazar heze'eg ihewe ne xe.

Herenu pe nehe. Ezeapyaka katu
heze'eg rehe nehe.

⁷ Exak kar heamutar katu haw
ihewe nehe, hepyro har.

Neruwake hereko mehe heàmàtry'y¹⁴mar
nupuner kwaw ikatu 'ym
ma'e iapo haw rehe ihewe
wà.

⁸ Hepyro pe ikatu 'ymaw wi nehe,

Nereha romo hereko mehe mo
nehe.

⁹ Hemim pe nepepo wy pe teko
ikatu 'ym ma'e wanuwi
nehe. Nezewe mehe
nupuner kwaw hezuka haw
rehe wà nehe.

Heàmàtry'y⁹mar tynehem purehe
iakatuwawahy 'ymaw pupe
wà. Umàmàn heywyr wà,
heàmàtry'y⁹mar pà wà.

¹⁰ Napuhareko kwaw ni pitài wà.
Uze'eg ukatu wera'u haw
rupi wà no.

¹¹ Ur heraikweromo heruwake wà.
Umàmàn heywyr wà kury.

Wàro hereitykaw 'ar waiko wà.

¹² Nuzawy kwaw zàwàruhu iriàw
uzeàmim ma'e kwer wà.
Heràro waiko wà.

Uzemuàgà'ym hepei'ai'ag àwàm
rehe wà.

¹³ Epu'àm nehe, Tupàn Tuwe-
harupi Wiko Ma'e. Eho
heàmàtry'y¹³mar wakutyr
nehe.

Emumaw ne wà nehe.

Hepyro pe ikatu 'ym ma'e wanuwi
nehe, netakihe puku pupe
nehe.

¹⁴ O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e
nekàgaw rupi hepyro pe
wanuwi nehe. Azeharomoete.
Upyhyk wemimutar
upaw rupi wiko mehe we
a'e wà. Hemunryk kar pe
wanuwi ne nehe.

Ezepyk a'e teko wanehe ma'erahy
neremimonokatu kwer ipu-
raraw kar pà wanupe nehe.

Tuwe heta tetea'u zepyk àwàm
wana'yr wanupe nehe no.

Tuwe heta we zepyk àwàm wane-
mimino wanupe nehe no.

Heàmàtry'y¹⁴mar uruexak putar ihe nehe, ta'e
aiko katu ihe xe.

Heme'e mehe, herehe we nereko
haw hemynehem putar
herurywete haw pupe nehe.

18

Tawi, tuwihawete ikàg ma'e

Zegar haw Tawi hemiapo kwer

¹ O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e uruamutar katu tuwe ihe.

Ereiko hekàgaw romo ne.

² Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e wiko hepyro har romo. Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e wiko hemukàg kar har romo no.

Tupàn hezar wiko itahu hemimaw romo.

Ni amo nupuner kwaw ikatu 'ym ma'e iapo haw rehe ihewe wà nehe, ta'e aiko hehe we ihe xe.

Hepyk u'yw wi purupykaw ài a'e.

Uzàmàtry'yim heàmàtry'yimar hepyro pà.

³ Aze'eg Tupàn pe hepytywà àwàm henoz pà izupe ihe.

A'e ae hepyro heàmàtry'yimar wanuwi a'e.

Pemume'u Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ikatu haw nehe.

⁴ Hemàno àwàm heàpixixi iko kyhàhàm ài a'e.

Hemumaw pàwàm ur he'aromo ykotok uhua'u ma'e ài no.

⁵ Hemàno haw heàpixixi ukyhàhàm pupe a'e.

Hetym àwàm uzapo miar zuka haw zàwenugar hepyhyk pà a'e no.

⁶ Hemàno àwàm wi hekyze katu mehe aze'eg Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e pe ihe.

– Hepytywà pe nehe, a'e izupe.

Weinu heze'eg wàpuz ywak rehe har pe hin mehe.

Wenu hepytywà àwàm henoz mehe a'e.

⁷ Na'e ywy uryryryryz tuwe uze-muaiw pà a'e.

Ywytyr ipy uryryryryz uwauwak pà a'e wà no,

Ta'e wikwahy Tupàn a'e xe.

⁸ Uhem tàtàxiner ipygwaw wi a'e.

Tàtàpyzgwaw uhem izuru wi, ta'e ma'e hapy har uhem izuru wi xe.

⁹ Uwàpytymawok ywak uwezyw pà a'e.

Ywàkun upy wy pe wereko wezyw mehe.

¹⁰ Uwewe amo kerumin Tupàn henaw rehe uzekaiw ma'e ikupe pe.

Na'arewahy oho ywytu rupi.

¹¹ Uzepyk ipytunaw pupe.

Ywàkun ipihun ma'e 'y tetea'u hereko har izywyw upu'àm wà.

¹² Tàtàpuzgwaw a'e wà, àmàntàtà ita zàwenugar a'e no, uhem àmàn iweraw paw wi a'e wà, iweraw paw Tupàn henataromo har wi a'e wà.

Waxaw a'e ywàkun ipihun ma'e oho wà.

¹³ Na'e Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e wànoànog ywak rehe kury.

Teko wenu Tupàn Ywate Wera'u Har ize'eg wà kury.

¹⁴ Omomor u'yw.

Umuhàmuhàz wàmàtry'yimar wà.

Àmàn iweraw paw heny katu ma'e pupe umuzàn kar a'e wà.

¹⁵ Ne Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ne, neàmàtry'yimar wanehe nezepyk mehe,

Nekwahy haw rupi wakutyr neànoànog mehe,

Ywy yryhu wy pe har uzeupir a'e.

Ita ywy wy pe har uzexak kar a'e no.

¹⁶ Tupàn ywak rehe har upyho opo ihewe. Hepyhyk a'e.

Yryhu wi hepyro.

¹⁷ Hepyro Tupàn heàmàtry'yimar ikàg ma'e wanuwi,

Herehe iakatuwawahy 'ym ma'e wanuwi.

A'e paw ikàg wera'u ihewi wà. Nezewe rehe we hepyro wanuwi a'e.

18 Hereko haw ihewe zawaiw katu mehe, heàmàtryy'ym wà a'e wà.

Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e hepyk wanuwi a'e mehe.

19 Hemunyryk ikatu 'ymaw wi. Hepyro ta'e heamutar katu a'e xe.

20 Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e umekuzar katu putar hereko haw a'e nehe, ta'e aiko imunar 'ym ma'e romo hemu'em 'ym ma'e romo ihe xe.

Uzapo ikatu ma'e ihewe, ta'e nazapo kwaw ikatu 'ym ma'e ihe xe.

21 Tuweharupi aruzar Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ze'eg ihe.

Napytu'u pixik kwaw heruzar ire.

22 Azapo ma'e ize'eg rupi upaw rupi.

Nazuhaw pixik kwaw ize'eg kwehe aref.

23 Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ukwaw ikatu 'ym ma'e heremiapo 'ymaw a'e.

Ukwaw multe ikatu 'ym ma'e wi hetyrykaw no.

24 A'e rupi umekuzar heremiapo kwer a'e, ta'e naiko kwaw imunar ma'e romo ihe xe.

Ukwaw ikatu 'ym ma'e iapo har romo hereko 'ymaw a'e.

25 Ne Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e neretyryk kwaw ikatu ma'e nerehe uzeruzar ma'e wanuwi ne.

Nekatuahy ikatuahy ma'e wanupe no.

26 Ereiko ikatuahy ma'e romo ikatu 'ymaw wi utyryk ma'e wanupe.

Ereiko ikatu 'ym ma'e wàmàtryy'ymar romo.

27 Erepyro ma'e hereko 'ymar ne wà.

Emuigo kar amogwer wanuwi wiko wera'u ma'e ma'e hereko 'ymar romo ne wà.

28 Ne, Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e, erekwaw kar ma'e ihewe ne.

Ne, hezar, eremumaw ipytunaw rehe hereko haw ne.

29 Eremur nekàgaw ihewe heàmàtryy'ymar wàmàtryy'ym kar pà ihewe.

Eremur nepuner haw ihewe wakàgaw heityk kar pà ihewe no.

30 A'e Tupàn heremimume'u kwer a'e, uzapo ma'e paw ikatuahy ma'e romo a'e.

Uzapo tuwe ma'e wemimume'u kwer a'e no.

Nuzawy kwaw u'yw wi purumimaw a'e,

Ikàgaw hekar har wanupe a'e.

31 Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e wiko zanezar romo a'e. Naheta kwaw amo.

Xo Tupàn zo wiko zanepyro har romo.

32 A'e ae hemukàg kar har romo hekon a'e.

Hemunyryk kar ikatu 'ymaw wi wyzài ywy rehe heho mehe.

33 Hemuata katu kar hemu'ar kar 'ym pà a'e.

Hemonokatu ywytyr rehe no.

34 Hemu'e zeàmàtryy'ymawhu rehe a'e.

Nezewe mehe apuner heywyrapar ikàg wera'u ma'e pupe u'yw imomor haw rehe.

35 Ne, hezar, ereiko u'yw wi hepykaw ài ne.

Hepytywà pe ne, a'e rupi hekàg ihe kury.

Nekàgaw hemuigo kar wikuwe ma'e romo.

36 Nahepyhyk kar kwaw pe heàmàtryy'ymar wanupe.

Ni pitài haw na'ar kwaw ihe.

37 Aha heàmàtryy'ymar wanaikweromo wapyhyk pà heràro 'ym mehe ihe wà.

Xo wamumaw ire zo apytu'u.

38 Azuhazuhaw ihe wà. Nupuner kwaw upu'àm wi haw rehe wà.

Heremityk kwer romo wiko hepy iwy pe wà.

39 Eremur nekàgaw ihewe waàmàtry'y'm mehe ne.

Eremur waneitykaw ihewe no.

40 Eremuzàn kar wamono ihewi ne wà.

Amumaw herehe iakatuwawahy 'ym ma'e ihe wà.

41 Uhapukaz wà. — Urepytywà pe nehe, i'i wà.

Ni amo nupuner kwaw wapyro haw rehe wà.

Uze'eg Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e pe wà. Nuwazar kwaw waze'eg wanupe.

42 Azuhazuhaw ihe wà.

Uzeapo ywy imuku'i pyrer romo wà. Ywytu weraha a'e ywy imuku'i pyrer.

Apyrog wanehe. Nuzawy kwaw to'om pe rupi heta ma'e ihewe wà.

43 Aze teko ipytu'u wer heremiruze'eg romo wiko re wà nehe, neremupytu'u kar kwaw ne wà.

Hemuigo kar pe teko ywy nànanar wanuwihawete romo nehe.

Teko amo 'ar mehe heremigwaw 'ym a'e wà, wiko ihewe uma'ereko ma'e romo ko 'ar rehe a'e wà kury.

44 Teko amo ae ywy rehe har uzeamumew herenataromo wà.

Aze aze'eg wanupe, weruzar heze'eg wà.

45 Uhem wakàgaw wanuwi.

Uryryryryz wàpuz tàtà ma'e wi uhem pà wà.

46 Tuwe Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e wikuwe awyzeharomo a'e nehe.

Pemume'u hepyro har ikatu haw nehe.

Tupàn wiko hepyro har romo a'e. Pemume'u uhua'u haw nehe.

47 Umur heàmàtry'y'mar waneitykaw ihewe a'e.

Weruzar kar heze'eg teko paw wanupe no.

48 Hemuniryk kar heàmàtry'y'mar wanuwi.

Ne, hezar, eityk kar heàmàtry'y'mar ihewe ne wà nehe.

Hemuniryk kar pe awa puruzuka ma'e wanuwi nehe no.

49 A'e rupi, Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e, amume'u putar nekàgaw teko ywy nànanar wanupe nehe.

Amuzàg putar zegar haw nekatu haw imume'u haw newe nehe no.

50 Ne, Tupàn, eremur iàmàtry'y'mar waneitykaw uhua'u ma'e tuwihawete neremiruze'eg pe ne.

Erexak kar nepuruamutar katu haw neremixak kwer pe no,

Tawi pe, izuapyapyr wanupe no, tuweharupi nehe.

19

Ywak umume'u Tupàn ipuràg eteahy haw a'e

Zegar haw Tawi hemiapo kwer

¹ Ywak umume'u Tupàn ikàgaw a'e, ipuràgaw a'e no.

Umume'u hemiapo kwer no.

² Amo 'ar mehe umume'u a'e ma'e 'ar ur ma'e ràm pe no.

Pyhaw ipytunaw umume'u amo ipytunaw pe no.

³ Ni amo nuze'eg kwaw wà.

Ni amo nuenu kwaw ma'e wà.

⁴ Na'e ze'eg ywate har uhàuhàz ywy nànan.

Ize'eg uhem ywy nànan.

Tupàn uzapo tàpuz ywate kwarahy pe a'e.

⁵ Kwarahy uhem wàpuz wi urywete romo hemireko ma'e ràm ài a'e.

Nuzawy kwaw uzàn ma'e uzàn àwàm rehe uzypyrog ma'e.

6 Kwarahy uhem ywak rehe
ipehegwer rehe a'e.
Oho inugwer pehegwer pe kury.
Ni amo ma'e nupuner kwaw haku
haw wi uzeàmimaw rehe wà.

7 Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e
ze'eg ikatuahy a'e.

Umur ukàgaw ipyahu ma'e zanewe.
Ikatu ipureruze'egaw rehe
zanezeruzar haw.

Ukwaw kar ma'e wyzài ma'e kwaw
par 'ym wanupe.

8 Tupàn purumu'e haw ikatuahy
a'e.

Umurywete kar teko wapy'a pe wà.
Uzekwaw katu ipurumu'e haw.

Zanewe ukwaw kar ma'e a'e.

9 Ikatu Tupàn imuwete katu haw.

Nupaw pixik kwaw nehe.

Ipureruze'egaw ikatuahy.

Ze'eg azeharomoete har rehe up-
ureruze'eg tuweharupi.

10 Ipurumu'e haw ikatu wera'u
itazu or wi a'e.

Aze heta or ikatuahy ma'e tetea'u
newe nehe, Tupàn ipu-
rumu'e haw ikatu wera'u
putar a'e temetarer wi newe
nehe.

Hete katu wera'u hàir wi.

Hàir ikatuahy ma'e wi hete katu
wera'u a'e.

11 Hezar, nepurumu'e haw umur
ma'e kwaw paw ihewe. Aiko
neremiruze'eg romo.

Erezapo ikatu ma'e ihewe, aze
aruzar neze'eg ihe.

12 Mo upuner wemiawy kwer hex-
akaw rehe.

Hemukatu pe nehe, hezar, heremi-
awy kwer heremixak 'ym
wanuwi nehe.

13 Hemunryk kar pe ikatu 'ygwer
wi nehe,

Heremimutar rupi heremiapo
kwer wi nehe.

Emuigo kar zo hezar romo nehe.

Nezewe mehe naiko kwaw nere-
ruzar 'ymar romo ihe nehe.

Naiko kwaw iaiw ma'e romo
nezewe ihe nehe.

14 Einu heze'eg nehe. Ekwaw
hema'enukwaw paw nehe.

Tuwe eremuawyze heze'eg nehe,
hema'enukwaw paw nehe
no, o Tupàn Tuweharupi
Wiko Ma'e, hemimar hep-
yro har.

20

Ze'egaw ukàgaw henoz taw

Zegar haw Tawì hemiapo kwer

1 O tuwihawete, tuwe Tupàn Tuwe-
harupi Wiko Ma'e uwazar
neze'eg ma'erahy ipuraraw
mehe har newe nehe,

Tuwe Tupàn Zako izar nepyro
nehe.

2 Tuwe Tupàn umur kar nepytywà
haw wàpuzuhu wi nehe.

Tuwe ur ywytyr Xiàw her ma'e wi
nepytywà pà nehe.

3 Tuwe Tupàn ima'enukwaw
neremimono kwer paw
wanehe nehe.

Tuwe ma'ea'yr hapu haw rehe
ukaz ma'e kwer paw ikatu
izupe nehe.

4 O Tuwihawete, tuwe Tupàn umur
neremimutar newe nehe.

Tuwe neremiapo putar haw paw
uzeapo katu wà nehe.

5 A'e rupi uruhapukaz putar izeapo
katu awer rehe nehe.

Urupir katu putar tuwe pàn nerer
hereko har nehe, neremi-
apo kwer ikatu ma'e rehe
urema'enukwaw katu pà
nehe.

Urumume'u putar Tupàn urezar
ikatu haw nehe.

O Tuwihawete, tuwe Tupàn umur
neremimutar paw newe
nehe.

6 Tupàn Tuweharupi Wiko
Ma'e umur iàmàtyry'ymar
waneitykaw tuwihawete
wemixak kwer pe a'e.
Akwaw imur awer ihe.

Uwazar ywak ikatu ma'e wi a'e.

Umur iàmàtyry'ymar waneitykaw
izupe ukàgaw rupi.

- 7 Amo uzeruzar ywyrāmawa zeāmātry'yṁawhu pe har wanehe wà.
Amo uzeruzar weimaw kawaru wanehe wà.
Zane zazeruzar Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e Zanezar rehe zane.
- 8 Uzepyapi putar u'ar pà wà nehe.
Zane zapu'ām wi putar zane kàg romo zane nehe.
- 9 O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e, emur tuwihawete iāmātry'yṁar waneityk àwām izupe nehe.
Eze'eg urewe urepytywà àwām newe henz mehe nehe.

21

Tawi umume'u Tupàn ikatu haw izupe, ta'e weityk kar iāmātry'yṁar izupe a'e

- Zegar haw Tawi hemiapo kwer
- 1 O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e.
Tuwihawete hurywete a'e, ta'e eremur nekàgaw izupe ne xe.
Hurywete a'e, ta'e ereityk kar iāmātry'yṁar izupe ne wà xe.
- 2 Erezapo hemimutar izupe ne.
Hemimutar eremono izupe no.
- 3 Eremuhem kar nezeake ne, ikatuhahy ma'e imono pà izupe ne.
Eremono àkàg rehe har or iapo pyrer iàkàg rehe no.
- 4 – Hemuigo kar pe ne, i'i newe.
Eremono hekuwe àwām tuweharupi àrām izupe ne.
- 5 Tuwihawete ikàg a'e, ipuràg eteahy a'e, ta'e erepytywà ne xe.
Eremur ikàgaw izupe. Erekwaw kar her teko tetea'u wanupe no.
- 6 Neze'egatu hehe tuz putar tuweharupi nehe.
Hehe we nereko haw umurywete kar tuwe a'e.
- 7 Tuwihawete uzeruzar Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e rehe a'e.

- Tupàn Ywate Wera'u Har uzamutar katu tuwihawete a'e.
A'e rupi wiko putar tuwihawete romo tuweharupi nehe.
- 8 Tuwihawete upyhyk putar wāmātry'yṁar a'e wà nehe.
Upyhyk putar tuwihawete rehe iakatuwawahy 'ym ma'e wà nehe, upuner haw pupe wà nehe.
- 9 Uzexak kar putar wāmātry'yṁar wamumaw pà tata ài nehe, wanemiapo kwer rehe uzepyk mehe nehe.

- Ukwahy haw rupi umumaw putar wà nehe.
Tata pupe wapy putar wà nehe.
- 10 Ni pitài uhem putar umàno haw wi wà nehe.
Tuwihawete uzuka putar wazuapyapyr paw rupi a'e wà nehe.
- 11 Iāmātry'yṁar umume'u ikatu 'ym ma'e izupe wemiapo rām wà, izuka àwām imume'u pà wà.
Nupuner kwaw ikatu 'ym ma'e iapo haw rehe izupe wà nehe.
- 12 Omomor putar u'yw wakutyr nehe,
Wamuzàn kar pà nehe.

- 13 O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e, urumume'u putar nekatu haw newe ta'e nekàg tuwe ne.
Urumume'u putar nekatu haw newe ta'e nepuner haw uhua'u a'e.

22

Uzemumikahy zepe, nezewe rehe we umume'u Tupàn ikatu haw no

- Zegar haw Tawi hemiapo kwer
- 1 Tupàn hezar, Tupàn hezar.
Màràzàwe tuwe eretyryk ihewi ne.
Màràzàwe tuwe erepyta multe ihewi ne.

Màràzàwe tuwe naherenu kwaw
pe hepytywà àwàm henoz
mehe ne, newe hereha-
pukaz mehe ne.

² Tupàn hezar. Aenoz newe 'aromo
ihe.

Nerewazar kwaw heze'eg ihewe.

Uruenoz pyhaw no.

Napuner kwaw hepytu'u haw
rehe.

³ Ne nekatahahy ne.

Ereapyk nerenaw rehe.

Teko Izaew izuapyapyr paw
umume'u nekatu haw newe
wà.

⁴ Ureipy omono uzeruzar haw
nerehe wà. Uzeruzar tuwe
nerehe wà.

A'e mehe erepyro ne wà.

⁵ Urepytywà pe nehe, i'i newe
wà. A'e rupi erepyro ikatu
'ymaw wi ne wà.

Uzeruzar nerehe wà. Nereityk
kwaw ne wà.

⁶ Aiko amirikur romo ihe. Naiko
kwaw awa romo.

Teko paw upuka herehe wà. Uze'eg
zemueteahy herehe wà.

⁷ Teko herexakar paw uze'eg ury-
wahyahy herehe wà.

Uwapeku wexak kar ihewe
uwàkàg heruwaruwak pà
hemaranugar haw imume'u
pà ihewe wà.

⁸ – Aipo erezeruzar Tupàn Tuwe-
harupi Wiko Ma'e rehe ne,

I'i ihewe wà.

– Màràzàwe tuwe nanepyro kwaw
a'e.

Aze nekatu izupe, màràzàwe tuwe
nanepytywà kwaw a'e, i'i
ihewe wà.

⁹ Ne Tupàn hererur ko ywy rehe
hezexak kar mehe ne.

Hekwarer mehe erezekaiw katu
herehe.

¹⁰ Hemono newe hezexak kar
mehe wà. Erezekaiw katu
herehe.

Hezexak kar haw henataromo
ereiko Tupàn hezar romo
ne.

¹¹ Etyryk zo ihewi nehe,

Ta'e ma'erahy namuite kwaw
ihewi a'e xe.

Naheta kwaw hepytywà àrà
ihewe wà.

¹² Heàmàtyry'ymar tetea'u umàmàn
heywyr wà. Nuzawy kwaw
tapi'ak awa wà.

Upaw rupi umàmàn heywyr wà.

Wiko tapi'ak awa ikàg ma'e Màxà
ywy rehe har ài wà.

¹³ Zàwàruhu iriàw ài uzurupeka wà.
Okororo hekutyry opor pà wà.

¹⁴ Hekàgaw uhem ihewi kury.

Aiko 'y ywy rehe izakook pyrer ài.

Hekàgwer paw uhem wenaw wi
wà.

Hepy'a nuzawy kwaw iraity
imupyràn pyrer a'e.

¹⁵ He'az uxinigahy ywy ku'i kwer ài
a'e.

Heapeku uzemog hezuru i'aromo.

Hereityk pe umàno ma'e kwer ài
ywy rehe ne.

¹⁶ Teko ikatu 'ym ma'e iapo har
umàmàn waiko heywyr wà.

Ur hekutyry zawar ài wà.

Umu'i hepo hepy rehe we wà.

¹⁷ Amo upuner hekàgwer paw wa-
papar haw rehe wà.

Heàmàtyry'ymar ume'e herehe wà.
Hekàg 'ymaw umurywete
kar a'e wà xe.

¹⁸ Umuza'aza'ak hema'e uzeinu-
uromo wà, ipyhyk pà wà.

Omomor ita'i ma'e ipapar haw
hereko har hekamirpuku
izar rà m hexaexak pà wà no.

¹⁹ O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e,
etyryk zo ihewi nehe.

Ezur na'arewahy hepytywà pà
nehe.

²⁰ Hepyro pe takihepuku wi nehe.

Tuwe a'e zawar zàwenugar na-
hezuka kwaw wà nehe.

²¹ Hemunryk kar pe 'aw zàwàruhu
iriàw wanuwi nehe.

Napuner kwaw hezeyro haw
rehe 'aw tapi'ak awa hehaite
ma'e wanuwi ihe.

22 A'e re amume'u putar neremiapo kwer heremialihu wanupe nehe.

Amume'u putar nekatu haw teko wanupe wazemono'og mehe ihe nehe. Nezewe aze'eg putar wanupe nehe.

23 — Pe Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e wi ukyze ma'e wà, pe-mume'u ikatu haw nehe.

Zako izuapyapyr wà, pemuwete katu Tupàn nehe.

Teko Izaew izuapyapyr wà, pemuwete katu Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e nehe, a'e putar wanupe nehe.

24 — Nuityk kwaw ma'e hereko 'ymar a'e wà.

Naheharaz kwaw ma'erahy wane-mipuraraw kwer wi.

Nuzeàmim kwaw wanuwi.

— Urepytywà pe nehe, aze i'i izupe wà, uwazar waze'eg wanupe a'e, a'e putar wanupe nehe.

25 O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e, teko paw wazemono'og mehe,

Amume'u putar nekatu haw ihe nehe, neremiapo kwer imume'u pà ihe nehe.

Newi ukyze ma'e wainuinuromo, Azuka putar ma'ea'yr nere-nataromo heze'eg awer rupi katete ihe wà nehe.

26 Ma'e hereko 'ymar u'u putar a'e ma'ea'yr ho'o kwer a'e wà nehe. Uhyk putar wanupe nehe.

Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e imuwete katu har umume'u putar ikatu haw wà nehe.

Tuwe uhyk wama'e wanupe tuweharupi nehe.

Tuwe hurrywete wà nehe.

27 Teko ywy nà'nànar ima'enukwaw putar Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e rehe wà nehe.

Teko ywy rehe har paw uzewyr putar izupe wà nehe.

Teko hexakaw paw hereko har umuwete katu putar wà nehe.

28 Ta'e Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e wiko tuwihawete romo a'e xe.

Weruze'eg teko ywy nà'nànar wanereko wà no.

29 Teko amo wanuwi wiko wera'u ma'e paw uzeamumew putar henataromo wà nehe.

Teko paw umuwete katu putar wà nehe.

Azehiramoete umàno ma'e ràm paw umuwete katu putar wà nehe.

30 Teko amo 'ar mehe àràm wiko putar hemiruze'eg romo wà nehe.

Uze'eg putar uzuapyapyr wanupe Tupàn Zanezar rehe wà nehe.

31 Uzexak kar ma'e ràm a'e wà nehe, wenu putar hemiapo kwer imume'u haw a'e wà nehe.

— Tupàn upyro wemialihu a'e wà, i'i putar amo wà nehe.

23

Tupàn wiko àràpuhàràn imono'ogar ài

Zegar haw Tawi hemiapo kwer

1 Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e wiko àràpuhàràn imono'ogar ài ihewe a'e.

Uhyk putar ma'e ihewe nehe.

2 Hemupytu'u kar ka'api'i ikyr ma'e rehe.

Hereraha ykotok heta 'ymaw pe.

3 Hemukàg kar wiwi a'e,

Pe ikatu ma'e rupi hemuata kar pà a'e no,

Hemimume'u kwer rupi katete a'e no.

4 Aze ata ywyàpynaw tatainy hereko 'ymar rupi nehe, mào haw zàwenugar rupi nehe,

Nakyze kwaw ma'e wi ihe nehe,

Ta'e ne Tupàn Tuweharupi Wiko
Ma'e ereiko herehe we ne
xe.

Erezekaiw katu herehe. Heho
àwàm erexak kar ihewe no.

⁵ Erezapo mai'u hawhu ihewe.

Heàmàtry'yymar upuner herex-
akaw rehe a'e mai'u haw pe
wà.

Hemuixè kar pe nereminoz
imuwete wera'u pyr ài.

Eremynehem tuwe hekanek
ihewe.

⁶ Azeharomoete nekatu haw nehe,
nepuruamutar haw nehe
no,

Upyta putar heinuinuromo
herekuwe mehe nehe. Ak-
waw herehe we ipyta àwàm
ihe.

'Ar nànàn herekuwe mehe
Aiko putar neràpuz me, o Tupàn
Tuweharupi Wiko Ma'e.

24

Mo upuner oho haw rehe Tupàn

Hàpuzuhu pe

Zegar haw Tawi hemiapo kwer

¹ Ywak a'e, hehe har paw a'e
wà no, Tupàn Tuweharupi
Wiko Ma'e wiko wazar romo
upaw rupi katete a'e.

Ywy a'e, hehe wiko ma'e paw a'e
wà no, Tupàn wiko wazar
romo a'e no.

² Tupàn izapo ywy yryhu rehe.

Omono iwiy pe har yryhu iwiy pe
no.

³ Mo upuner ywytyr Tupàn Tuwe-
harupi Wiko Ma'e henaw
rehe uzeupir haw rehe wà.

Mo upuner hàpuzuhu imonokatu
ma'e pupe upyta haw rehe
wà.

⁴ Xo ikatu ma'e iapo har zo up-
uner wà. Xo ikatu ma'e rehe
ima'enukwaw ma'e upuner
wà.

Xo tupàn a'ua'u wamuwete 'ymar
zo upuner wà.

Xo wemiapo rà m imume'u mua'u
'ymar zo upuner wà.

⁵ Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e
omono putar uze'egatu a'e
teko rehe nehe.

Teko wanemiapo kwer imume'u
haw 'ar mehe ipyro har
umume'u putar ikatu haw
a'e nehe.

⁶ Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e
imuwete katu har wiko
nezewe wà.

Zako izar imuwete katu har
nezewe wanekon wà.

⁷ Pewàpytymawok ukenawhu nehe.

Ukenawhu kwehe arer pewàpytymawok
nehe.

Tuwihawete ikàg ma'e ipuràg
eteahy ma'e wixè putar a'e
nehe.

⁸ Mo wiko Tuwihawete Ikàg Ma'e
romo a'e.

Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e
wiko tuwihawete ikàg ma'e
romo a'e. Upuner a'e. Ikàg
tuwe a'e no.

Tuweharupi Wiko Ma'e zeàmàtry'y mawhu
pe ikàg ma'e romo hekon a'e.

⁹ Pewàpytymawok ukenawhu nehe.

Ukenawhu kwehe arer pewàpytymawok
nehe.

Tuwihawete puner haw puràg
eteahy haw hereko har wixè
putar nehe.

¹⁰ Mo wiko a'e Tuwihawete Ikàg
Ma'e romo a'e, Tupàn ipuràg
wera'u ma'e romo a'e.

Wiko tuwe Puner Haw Hereko Har
romo a'e.

Wiko Tuwihawete Ikàg Ma'e romo
ipuràg wera'u ma'e romo
a'e.

25

*Wenoz upytywà àwàm, omonokatu
haw no*

Zegar haw Tawi hemiapo kwer

¹ O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e,
newe aze'eg nezewe ihe.

² Hezar, nerehe azeruzar.

Hepyro pe maranugar haw wi
nehe, hemunryk pe here-
tykaw wi nehe.

Emurywete kar zo heàmàtyry'y-mar
ne wà nehe, iaiw ma'e ihewe
uzeapo ma'e rehe ne wà
nehe.

³ Nerehe uzeruzar ma'e na'imaranugar
kwaw wà nehe, ta'e nuze-
ityk kar kwaw wà xe.

Aze amo upytu'u e neze'eg heruzar
ire wà nehe, amo weityk
putar a'e teko a'e wà nehe.

⁴ O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e,
nerape rehe hemu'e pe
nehe.

Ekwaw katu kar ihewe nehe.

⁵ Hemu'e pe neze'eg azeharomoete
har rehe hereko àwàm rehe
nehe, ta'e ne ereiko hezar
romo ne xe.

Ereiko hepyro har romo ne no.

Azeruzar nerehe tuweharupi ihe.

⁶ O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e,
nema'enukwaw nekatu haw
rehe nehe, nepuruamutar
katu haw rehe nehe no.

Kwehe erexak kar nekatu haw
teko wanupe.

⁷ Nereharaz ikatu 'ym ma'e
heremiapo kwer hekwarer
mehe arer wi nehe, heremi-
awy kwer hekwarer mehe
arer wi nehe no.

Erepuruamutar katu ne. Nekatu-
ahy no.

A'e rupi nema'enukwaw herehe
nehe, o Tupàn Tuweharupi
Wiko Ma'e.

⁸ Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e
uzepyk ikatu 'ym ma'e
wanehe. Ikatuahy a'e.

A'e rupi wexak kar wanape ràm
ikatu 'ym ma'e iapo har
wanupe a'e.

⁹ Tupàn umuata kar ikàg 'ym ma'e
a'e wà, pe ikatu ma'e rupi a'e
wà.

Umu'e wemimutar rehe wà no.

¹⁰ Nutyryk kwaw wemiai-hu
wanuwi a'e. Wexak kar
wanape ràm wanupe upu-
ruamutar katu haw rehe,

Aze a'e teko uzapo ma'e uze'eg
Tupàn pe imume'u pyrer
rupi wà,

Aze weruzar ize'eg wà.

¹¹ O Tupàn Tuweharupi Wiko
Ma'e, ezapo ma'e ze'eg
neremimume'u kwer rupi
nehe.

Emunàn heremiapo kwer ikatu
'ym ma'e nehe, ta'e heta
tetea'u a'e wà xe.

¹² Tupàn wi ukyze ma'e wà nehe,
Uzemu'e putar wape ràm Tupàn in-
uromo wà nehe.

¹³ Ikatuahy putar waneko àwàm
nehe.

Wana'yr wiko putar ywy Tupàn
hemimume'u kwer ízar
romo wà nehe.

¹⁴ Aze teko ukyze izuwi wà, Tupàn
Tuweharupi Wiko Ma'e
wiko wamyrypar romo a'e.

Umu'e a'e teko uze'eg iapo katu
pyrer rehe wà no.

¹⁵ Tuweharupi ame'e Tupàn Tuwe-
harupi Wiko Ma'e rehe,

Ta'e hepyro ikatu 'ymaw wi a'e xe.

¹⁶ O Tupàn, eme'e herehe hep-
uhareko pà nehe, ta'e
heàmàtyry'y-mar upuraraw
kar ma'erahy ihewe wà xe.

Ni amo hepyro a'e wà.

¹⁷ Epyro hepy'a heremipuraraw
haw wi nehe.

Hemunyryk kar ikatu 'ymaw
nànàn nehe no.

¹⁸ Exak hezemumikahy haw nehe.
Eme'e ma'erahy heremipu-
raraw rehe nehe no.

Emunàn heremiapo kwer ikatu
'ym ma'e paw nehe.

¹⁹ Eme'e heàmàtyry'y-mar wanehe
nehe. Heta tetea'u wà.

Herehe wakatuwawahy 'ymaw
uhua'u a'e wà.

²⁰ Ezekaiw herehe hepyro pà nehe.
Hemumarugar kar zo pe
hereityk àwàm wi nehe,

Ta'e aekar hepyro àwàm nerehe we ihe xe.

21 Nahemunar kwaw ihe. Naheremu'em kwaw ihe.

Tuwe hekatu haw hepyro nehe, ta'e azeruzar nerehe ihe xe.

22 O Tupàn, epyro neremiaihu Izaew ne wà nehe. Ikatu 'ym ma'e wanupe uzeapo ma'e wi epyro ne wà nehe.

26

Teko ikatu ma'e ize'egaw Tupàn pe

Zegar haw Tawi hemiapo kwer

1 O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e, emume'u ikatu ma'e romo hereko haw nehe,

Ta'e azapo ikatu ma'e ihe xe.

Azeruzar katu nerehe no.

2 Eme'egatu herehe nehe. Heagaw pe nehe, Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e.

Ekaw heremimutar nehe. Ekaw hema'enukwaw paw nehe no.

3 Ta'e nepuruamutar katu haw wexak kar heho àwàm ihewe ne xe.

Neze'eg azeharomoete har wexak kar heata àwàm ihewe no.

4 Nata kwaw hemu'em ma'e wainuromo ihe.

Naiko kwaw ikatu ma'e romo uze-mume'u mua'u ma'e wainuromo ihe.

5 Nazemono'og kwaw iaiw ma'e wanehe we.

Ikatu 'ym ma'e wanupi nata kwaw ihe.

6 O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e, apuez hepo hekatu haw hexak kar pà ihe.

Ata ma'ea'yr hapu haw nere-nataromo har izywyr ihe,

Nemuwete katu har wainuromo ihe.

7 Uruzegar newe, ta'e nekatuahy urewe ne xe.

Urumume'u neremiapo kwer ikat-uahy ma'e no.

8 O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e.

Azamutar katu neràpuz nereko haw ihe, tàpuzuhu nekàgaw ihyape katu haw henaw ihe.

9 Hemumaw zo pe amogwer ikatu 'ym ma'e iapo har wainuromo nehe.

Erezepyk putar puruzuka ma'e wanehe nehe. Hepyro a'e nezepykaw wi nehe,

10 Hepyro ikatu 'ym ma'e tuweharupi iapo har wanehe nezepykaw wi nehe.

Upyhyk teko wanemetarer wà, tuwihaw wanenataromo wemu'emaw hekuzaromo wà.

11 Ihe azapo ikatu ma'e ihe.

Hepuhareko pe hepyro pà nehe.

12 Ikatu 'ymaw nahemumaw pixik kwaw nehe.

Teko Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ikatu haw rehe waze-mono'og mehe, amume'u putar ikatu haw nehe.

27

Tupàn wiko hepytywà har romo
Zegar haw Tawi hemiapo kwer

1 Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e wiko tatainy ài ihewe. Hepyro har romo hekon a'e.

Mo wi akyze putar nehe.

Tupàn hepyro ikatu 'ymaw nànàn a'e.

Nakyze kwaw ni amo wanuwi nehe.

2 Heàmàtry'ymar ikatu 'ym ma'e hekutyranur mehe,

Hezuka haw rehe uzeagaw mehe, Uzepyapi u'ar pà wà.

3 Aze zauxiapekwer tetea'u uze-mono'og heywyr umàmàn pà wà nehe,

Nakyze kwaw wanuwi nehe.

Aze heàmàtry'ymar heàmàtry'ymar wà nehe,

Azeruzar wiwi Tupàn rehe nehe.

4 Xo pitài ma'e zo ainoz Tupàn
Tuweharupi Wiko Ma'e pe.
Xo a'e ma'e zo aputar ihe.

Tuwe hemuigo kar wàpuz me nehe.
Tuwe amumaw he'ar paw hàpuz
me hereko pà nehe,

Ikatu haw ikwaw pà nehe,
Ima'ekwaw paw rehe hemu'e pà
nehe no.

5 Aze zawaiw katu hereko
haw nehe, hemim putar
uzeàmimaw pe nehe.

Hemonokatu wàpuzuhu pupe nehe.
Ita 'aromo hemono putar ikatu
'ymaw wi hepyro pà nehe.

6 Nezewe mehe aityk putar
heàmàtry'y'mar ihe wà nehe,
heywyr har ihe wà nehe.

Ahapukaz putar herurywete haw
rehe nehe.

Hàpuzuhu pe ma'ea'yr wazuka
mehe nehe, azegar putar
azeharomoete nehe.
Amume'u putar Tupàn
Tuweharupi Wiko Ma'e
ikatu haw nehe.

7 O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e,
herenu pe nerenoz mehe
nehe.

Hepuhareko pe heze'eg iwazar pà
nehe.

8 – Ezur hemuwete katu pà nehe,
ere ihewe.

– Aha putar nemuwete katu pà
nehe, o Tupàn Tuweharupi
Wiko Ma'e, a'e newe.

9 Ezeàmim zo ihewi nehe.

Eikwahy zo ihewe nehe.

Hemono kar zo pe nezewi nehe.

O Tupàn hepyro har, ereiko hepy-
tywà har romo.

Etyryk zo ihewi nehe. Ihewi eho zo
nehe.

10 Aze heru utyryk ihewi nehe, aze
hehy utyryk ihewi nehe no,
nezewe rehe we Tupàn

Tuweharupi Wiko Ma'e uzekaiw
katu putar herehe nehe.

11 O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e,
hemu'e pe neremimutar
iapo haw rehe nehe.

Hemuata kar pe ikatu ma'e rupi
nehe,

Ta'e heta tetea'u heàmàtry'y'mar a'e
wà xe.

12 Hemono zo pe heàmàtry'y'mar
wapo pe nehe.

Hemu'em herehe a'e wà.

Umume'u hemuahy àwàm wà no.

13 Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e
wexak kar putar ukatu haw
herekuwe mehe nehe.

Akwaw tuwe ikatu haw hexak kar
àwàm ihe nehe.

14 Ezeruzar Tuweharupi Wiko
Ma'e rehe nehe.

Ezeruzar katu nekyze 'ym pà nehe.

Ezeruzar Tupàn Tuweharupi Wiko
Ma'e rehe nehe.

28

*Uze'eg Tupàn pe zepytywà haw
henoz tà*

Zegar haw Tawi hemiapo kwer

1 O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e,
herehe uzekaiw katu ma'e,
uruenoz iteko ihe.

Herenoz pe herehapukaz mehe
nehe.

Aze nerewazar kwaw heze'eg
ihewe nehe,

Aiko putar umàno ma'e kwer
waneta haw pe wezyw ma'e
wainuromo ihe nehe.

2 Hepytywà àwàm henoz mehe,
herehapukaz mehe herenu
katu pe nehe.

Apyho hepo neràpuzuhu imonokatu
pyrer kutyr hepytywà àwàm
henoz mehe ihe.

3 Ezepyk zo herehe iaiw ma'e wain-
uromo nehe,

Ikatu 'ym ma'e iapo har wain-
uromo nehe.

– Uruiko nemyrypar romo ure, i'i
mua'u ihewe wà.

Tynehem wapy'a katu 'ymaw pupe
wà.

- 4 Ezepyk a'e teko wanehe wane-
miapo kwer hekuzaromo
nehe,
Ikatu 'ym ma'e paw hekuzaromo
nehe.
Emono wanemiapo kwer hekuzar
wanupe nehe, ikatu 'ym
ma'e wanupe nehe.
- 5 Na'ipurukwaw wer kwaw Tupàn
Tuweharupi Wiko Ma'e
hemiapo kwer rehe wà.
Nume'e kwaw hemiapo kwer ikàg
ma'e wà.
A'e rupi uzepyk putar wanehe
nehe.
Umumaw putar azeharomoete a'e
wà nehe. Nuzewyr kwaw
wà nehe.
- 6 Tuwe teko umume'u Tupàn
Tuweharupi Wiko Ma'e
ikatu haw wà nehe.
Wenu herehapukaz mehe hepy-
tywà àwàm henoz mehe a'e.
- 7 Tuweharupi Wiko Ma'e wiko
hekàgaw romo a'e. Wiko
u'yw wi hemimaw ài no.
Azeruzar katu tuwe hehe ihe.
Tuweharupi Wiko Ma'e hepytywà
a'e.
A'e rupi hepy'a hurywete a'e.
A'e rupi amuzàg zegar haw ikatu
haw rehe izupe ihe.
- 8 Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e
wiko wemiai hu wakàgaw
romo a'e.
Tuweharupi Wiko Ma'e upyro
tuwihawete wemixak kwer
a'e, iàmàtry'ymar wanuwi
a'e.
- 9 O Tupàn, epyro neremiai hu wà
nehe.
Ezapo ikatu ma'e neremiruze'eg
wanupe nehe no.
Eiko àràpuhàràna'yr wamono'ogar
zàwenugar neremiai hu
wanupe nehe.
Ezekaiw katu wanehe tuweharupi
nehe.

29

*Tupàn ikàg ma'e umuànoànog kar
àmàn a'e*

- Zegar haw Tawi hemiapo kwer
- 1 Tupàn heko haw pe har wà, pe-
mume'u ikatu haw nehe.
Pemume'u ipuràg eteahy haw
nehe. Ipuner haw pe-
mume'u nehe.
- 2 Pemume'u Tupàn ikàgaw nehe,
ipuràgaw nehe no.
Pezeamumew Tupàn Tuweharupi
Wiko Ma'e ikatuahy ma'e
henataromo nehe,
Peme izexak kar mehe nehe.
- 3 Teko weinu Tuweharupi Wiko
Ma'e 'y 'aromo ize'eg mehe
wà.
Tupàn ikàg ma'e umuànoànog kar
àmàn a'e.
Teko weinu ize'eg yryhu 'aromo a'e
wà.
- 4 Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e
ize'eg tynehem ikàgaw pupe
a'e. Tynehem ipuner haw
pupe a'e no.
- 5 Ize'eg uzuhaw ywyràkàxigyw a'e
wà.
Uzuhazuhaw te ywyràkàxigyw Ir-
imano ywytyr rehe har a'e
wà.
- 6 Omopoopor kar ywytyr Irimano
her ma'e tapi'aka'yr ài wà.
Ywytyr Eremon her ma'e
omopoopor tapi'aka'yr awa
ài a'e.
- 7 Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e
ize'egaw umuhyape katu
kar àmàn iweraw paw a'e.
- 8 Ize'eg umuryryryryz kar ywyx-
iguhu.
Umuryryz ywyxiguhu Kanez her
ma'e.
- 9 Ize'egaw umutuhug ywyrà kawar
her ma'e wà.
O'ok huwer ywyrà wi.
A'e 'ar mehe we, hàpuzuhu pupe,
teko paw uhapukaz wà.
— Tuwe teko umume'u Tupàn ikat-
uahy haw a'e wà nehe, i'i wà.

10 Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e
 upyta 'y typya'u ma'e
 i'aromo tuwihawete romo.
 Tuwihawete romo upureruze'eg
 putar tuweharupi nehe.
 11 Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e
 umur ukàgaw wemiaihu
 wanupe.
 Umur uze'egatu wanehe. Umur
 ikatuahy ma'e paw wanupe.

30

*Màno haw wi ipyro pyrer
 umume'u Tupàn ikatu haw izupe
 Zegar haw Tawi hemiapo kwer*

1 O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e,
 amume'u nekatu haw, ta'e
 hepyro pe ne xe.

Neremupuka kar kwaw heàmàtry'y^{ymar}
 herehe ne wà.

2 O Tuweharupi Wiko Ma'e hezar,
 ahapukaz newe ihe. — Hep-
 pytywà pe nehe, a'e newe.

A'e rupi hemukatu pe ne.

3 Hepyro pe hemàno àwàm wi ne.

A'e 'ar mehe aiko umàno ma'e kwer
 waneta haw pe oho ma'e
 ràn wainuromo ihe.

Hemuigo kar wi pe ne.

4 Pezegar Tupàn Tuweharupi Wiko
 Ma'e pe nehe, ikatu haw
 rehe nehe.

Pe, hemiaihu hehe uzeruzar ire
 upytu'u 'ym ma'e wà.

Pema'enukwaw Tupàn ikatuahy
 ma'e hemiapo kwer rehe
 nehe.

Pemume'u peme hemiapo kwer
 ikatu haw izupe nehe.

5 Neremumaw kwaw 'ar tetea'u
 nekwahy pà ne.

Nekatu haw nupytu'u pixik kwaw.
 Amo upuner pytun gatu imumaw
 paw rehe uzai'o pà ma'e
 rehe a'e wà.

Iku'em mehe ur wi hurywete haw.

6 — Nuzeapo kwaw ikatu 'ym ma'e
 ihewe nehe, a'e hezeupe.

— Ni amo nahereityk kwaw wà
 nehe, a'e hezeupe.

7 O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e,
 nekatu ihewe.

Ereiko taw imuàtà pyrer
 ywytyruhu rehe har ài
 ihewe, heàmàtry'y^{ymar}
 wanuwi hepyro pà.

Ihewe nezeàmim mehe

Akyze tuwe ihe.

8 O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e,
 uruwenoz ihe.

— Hepytywà pe nehe, a'e newe.

9 Aze àmàno nehe, na'ikatu kwaw
 newe nehe.

Aipo umàno ma'e kwer upuner
 nekatu haw imume'u haw
 rehe wà.

Nerepuir kwaw neremiaihu
 wanuwi. Aipo umàno ma'e
 kwer upuner nepuir 'ymaw
 imume'u haw rehe wà.

10 O Tupàn, herenu pe hepuhareko
 pe nehe.

Hepytywà pe nehe, o Tupàn Tuwe-
 harupi Wiko Ma'e.

11 Hemupytu'u kar pe hezai'o
 re. Hemupynyk kar pe
 turywete haw rehe kury.

Eremunryk zemumikahy haw
 ihewi ne.

Hemono pe turywete haw in-
 uromo no.

12 A'e rupi napytu'u kwaw hezegar
 ire nehe.

Azegar putar newe nekatu haw
 rehe nehe.

O Tuweharupi Wiko Ma'e, ereiko
 hezar romo.

Nekatu haw amume'u putar newe
 tuweharupi nehe.

31

Tupàn rehe zeruzar haw

Zegar haw Tawi hemiapo kwer

1 O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e.
 Aha newe hepyro àwàm
 hekar pà ihe.

Hemunryk kar pe hereityk àwàm
 rehe hemaranugar àwàm wi
 nehe.

Nekatuahy ne. Hepytywà àwàm
 ainoz newe.

2 Herenu pe hepyro pà na'arewahy kury.

Eiko itahu ài hemimaw romo nehe. Eiko hepyro har romo nehe no.

3 Ereiko itahu hemimaw ài ne. Ereiko tàpuz imuàtà pyr heàmàtyry'yymar wanuwi hemimaw romo.

Hemuata katu kar pe nehe, hemu'e pe nehe, neremimume'u kwer rupi katete nehe.

4 Hemu'ar kar zo miar zuka haw zàwenugar pupe nehe, heàmàtyry'yymar wanemiapo kwer pupe nehe,

Ta'e ereiko hemimaw romo ne xe.

5 Amono hereko haw nepo pe.

O Tuweharupi Wiko Ma'e, hepyro putar pe nehe,

Ta'e ne Tupàn ereiko puruwi upuir 'ym ma'e romo ne xe.

6 Tupàn ua'u wamuwete har iro newe wà.

Xo nerehe zo azeruzar ihe.

7 Heamutar katu pe ne, a'e rupi herurywete ihe. Herurywete azeharomoete ihe.

Apuraraw ma'erahy ihe.

Ipuraraw mehe herexak pe ne.

Erekwaw ikatu 'ym ma'e ihewe uzeapo ma'e.

8 Nahepyhyk kar kwaw pe heàmàtyry'yymar wanupe ne.

Hemonokatu pe ikatu 'ymaw wi.

9 O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e, hepuhareko pe nehe, ta'e apuraraw ma'erahy iteko ihe xe.

Hereha ikene'o, ta'e azai'o tetea'u ihe xe.

Hekene'o heretekwer rehe.

Uhem hekàgwer herekwe wi.

10 Hezemumikahy haw umumaw hekàgaw ihewi.

Herehaykwer weraha hekwarahy rà m ihewi no.

Nahekàg kwaw ta'e apuraraw ma'erahy tetea'u ihe xe.

Te hekagwer upaw wewer ihewi.

11 Heàmàtyry'yymar upuka herehe wà.

Heruwake wiko ma'e uze'eg urywahy herehe wà no.

Heremigwaw ukyze ihewi wà.

Nahu rupi herexak mehe uzàn ihewi wà.

12 Upaw rupi heharaz ihewi wà.

Aiko umàno ma'e kwer zàwenugar romo wanupe ihe. Aiko ma'e heityk pyrer zàwenugar romo.

13 Aenu heàmàtyry'yymar wanewowo mehe ihe wà.

Teko heruwake har tetea'u umume'u hezuka àwàm waiko wà.

Umume'u hereityk àwàm uzeupeupe wà.

— Ma'e zapuner iapo haw rehe izuka pà nehe, i'i uzeupeupe wà.

14 Ihe azeruzar nerehe o Tuweharupi Wiko Ma'e.

Ereiko hezar romo.

15 Tuweharupi erezekaiw katu herehe.

Hepyro pe heàmàtyry'yymar wanuwi,

Herehe ipurupyhyk wer ma'e wanuwi.

16 — Ikatu ihewe, ere ihewe nehe, herehe neme'e mehe nehe. Aiko neremiruze'eg romo ihe.

Hepyro pe nehe, ta'e heamutar katu pe ne xe.

17 O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e, uruenoz iteko ihe.

Hepyro hereityk àwàm rehe hemaranugar haw wi nehe.

Tuwe ikatu 'ym ma'e imaranugar uzeityk awer rehe wà nehe.

Tuwe wezyw uze'eg 'ym pà umàno ma'e kwer wapyta haw pe wà nehe.

18 Hemu'em ma'e romo wanekon a'e wà. Tuwe nuze'eg wi kwaw wà nehe.

— Aiko wera'u amo wanuwi ihe, i'i wà. — Aiko ikàg wera'u ma'e romo pewi ihe, i'i wà.

Uze'eg zemuteahy teko Tupàn
heruzar har wanehe wà.

19 Eremonokatu ikatuahy ma'e
newi ukyze ma'e wanupe.

Teko paw upuner nekatu haw hex-
akaw rehe wà.

Erezekaiw katu nerehe uzeruzar
ma'e wanehe ne.

Teko paw upuner nezekaiw haw
hexakaw rehe wà.

20 Ereiko wainuromo ne.

A'e rupi erepyro ikatu 'ym ma'e
iapo har wanuwi ne wà.

Aze ipurapo wer ikatu 'ym ma'e
rehe wanupe wà, wamim
katu haw pupe erezumim
ne wà, wàmàtry'y'ymar wane-
miapo iaiw ma'e wi ne wà.

21 Tuwe pemume'u Tupàn Tuwe-
harupi Wiko Ma'e ikatu haw
nehe.

Heàmàtry'y'ymar heywyr wamàmàn
mehe, heàmàtry'y'm mehe,

Tupàn wexak kar tuwe heamutar
katu haw a'e.

22 Akyze ihe.

– Hemono kar uzewi a'e, a'e heze-
upe. Herenu herehapukaz
mehe a'e.

– Hepytywà pe nehe, a'e izupe.

Wenu heze'eg mehe.

23 Ezamutar katu Tupàn Tuwe-
harupi Wiko Ma'e nehe,
hemiai hu uzeruzar ire
upytu'u 'ym ma'e wà.

Uzekaiw katu uzeruzar ma'e
wanehe a'e.

Uzepyk amo wanuwi wiko wera'u
ma'e wanehe, ta'e na'ikatu
kwaw izupe wà xe.

24 Pekàg nehe, pekyze zo nehe.

Pe, Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e
rehe uzeruzar ma'e paw
rupi pe wà.

1 Aze Tupàn umunàn hemiapo
kwer ikatu 'ym ma'e amo wi
nehe,

Aze o'ok hemiapo kwer rehe
ima'enukwaw paw izuwi
nehe, hurywete putar a'e
teko a'e nehe.

2 Aze Tupàn Tuweharupi Wiko
Ma'e numume'u kwaw ikatu
'ym ma'e neremiapo kwer
nehe, nerurywete putar
nehe.

Ikatu 'ym ma'e iapo har 'ym hury-
wete putar wà nehe no.

3 Ikatu 'ym ma'e heremiapo kwer
Tupàn pe imume'u 'ym
mehe we ihe,

Hekene'o ihe, hezai'o tetea'u pà 'ar
katu ihe.

4 'Aromo nehe, pyhaw nehe no,
herehe erezepyk, o Tupàn.

Zuwiri ukàzym hakuahy haw
kwarahy mehe har rehe a'e.

Nezewegatete hekàgaw upaw
ihewi a'e.

5 A'e rupi amume'u ikatu 'ym ma'e
heremiapo kwer newe ihe.

Namim kwaw hekatu 'ymaw newi.

– Amume'u putar heremiapo
kwer Tupàn pe ihe nehe, a'e
hezeupe.

A'e rupi eremunàn ikatu 'ymaw
paw ihewi ne.

6 Nezewe mehe, tuwe neamutar
katu har paw uze'eg newe
wà nehe,

Ma'erahy ipuraraw mehe wà nehe.
Nezewe mehe, ma'erahyhu ykotok
ài tur mehe nehe,

Nuhem kwaw a'e teko wanupe
nehe.

7 Ereiko hemimaw romo ne.

Hepyro ma'erahy wi.

Azegar tuwe nepurupyro haw
rehe ihe,

Ta'e hepyk heàmàtry'y'ymar
wanuwi ne xe.

8 Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e
uze'eg ihewe.

– Urumu'e putar pe neho àwàm
rehe ihe nehe.

32

*Umume'u wemiapo kwer ikatu
'ym ma'e. Na'e Tupàn umunàn izuwi*

Aexak kar putar neho àwàm nehe.
Akwaw kar putar neremi-
apo ràm nehe no.

⁹ Kawaru a'e, kawaràn a'e no,
ma'e kwaw par 'ym romo
wanekon a'e wà. Eiko zo
wazàwe nehe.

Ximuata kar waàkàg rehe har pupe
zane, wahàm pupe zane.

Xo nezewe mehe zo oho
zaneremimutar rupi wà.

¹⁰ Ikatu 'ym ma'e iapo har a'e wà,
upuraraw ma'erahy tetea'u
a'e wà.

Aze teko uzeruzar Tupàn Tuwe-
harupi Wiko Ma'e rehe wà,

Tupàn uzekaiw katu wanehe
upuruamutar katu haw
inuromo a'e.

¹¹ Pe ikatu ma'e paw rupi pe wà,
penurywete nehe.

Penurywete tuwe Tuweharupi
Wiko Ma'e hemiapo kwer
rehe nehe.

Pe Tupàn heruzar har pe wà, peze-
gar penurywete romo nehe.

33

*Zegar haw Tupàn ikatu haw
imume'u haw*

¹ Pe Tupàn heruzar har paw rupi pe
wà,

Penurywete Tupàn Tuweharupi
Wiko Ma'e hemiapo kwer
rehe nehe.

Pe Tupàn heruzar har paw pe wà,
pemume'u Tupàn ikatu haw
nehe.

² Pemupu wioràwiràn Tupàn Tuwe-
harupi Wiko Ma'e ikatu haw
imume'u pà nehe.

Pemuzàg zegar haw Tupàn ikatu
haw imume'u haw nehe,
wioràwiràn 10 ihàm hereko
har imupu pà nehe.

³ Pemuzàg zegar haw ipyahu ma'e
Tupàn pe nehe.

Pemupu pewioràwiràn pezegar pà
wahyhaw rupi nehe.

⁴ Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e
ze'eg azeharomoete har
romo a'e.

Zapuner hemiapo nànan zanezeruzar
haw rehe zane.

⁵ Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e
uzamutar katu ikatu ma'e
a'e. Uzamutar katu ikatu
haw no.

Ywy tynehem ipuruamutar katu
haw pupe a'e.

⁶ Uze'eg Tupàn Tuweharupi Wiko
Ma'e ywak iapo pà a'e.

Umume'u wemimutar kwarahy
iapo pà, zahy iapo pà no,
zahytata iapo pà no.

⁷ Omono'og Tupàn yryhu paw pitài
yryhu romo iapo pà.

Omonokatu 'y yryhu rehe har
imonokatu haw pupe no.

⁸ Tuwe ywy paw ukyze Tupàn
Tuweharupi Wiko Ma'e wi
nehe.

Tuwe ywy rehe har paw ukyze
izuwi wà nehe.

⁹ Ta'e uze'eg ywy iapo pà a'e xe.
Umume'u ma'e paw wazexak kar
àwàm. Na'arewahy ma'e
paw uzexak kar a'e wà.

¹⁰ Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e
umumaw ywy nànanar
wanemiapo putar haw a'e.

Nuzapo kar kwaw wanemimutar
a'e teko wanupe a'e.

¹¹ Aze Tupàn Tuweharupi Wiko
Ma'e umume'u amo ma'e
wemiapo ràm a'e, a'e ma'e
nukàzym pixik kwaw nehe.

Hemiapo putar haw nupaw pixik
kwaw nehe.

¹² Aze amo ywy rehe har wereko
Tuweharupi Wiko Ma'e uzar
romo wà, hurywete wà.

Aze Tupàn wexaexak amo teko wà,
wemiaihu romo wamuigo
kar pà wà, hurywete a'e teko
wà.

¹³ Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e
ume'e ywy rehe ywak rehe
wiko mehe a'e.

Wexak teko paw wà.

¹⁴Weko haw pe wiko mehe

Ume'e ywy rehe har nà'nàn a'e.

¹⁵Tupàn uzapo teko ima'enukwaw
ma'e romo a'e wà.

Ukwaw wanemiapo kwer upaw
rupi a'e.

¹⁶Amo tuwihawete nuweityk
kwaw amo tuwihawete
zauxiapekwer ikàg ma'e
wamono kar pà ikutyk.

Hemiruze'eg zauxiapekwer nuwe-
ityk kwaw inugwer ukàgaw
rupi wà.

¹⁷Kawaru zeàmàtyry'ymawhu pe
har nuweityk kwaw a'e
tuwihawete wà.

Wakàgaw uhua'u ma'e nupuner
kwaw wyzài teko wapyro
haw rehe wà.

¹⁸Xo Tupàn Tuweharupi Wiko
Ma'e zo upyro izuwi ukyze
ma'e a'e wà.

Xo a'e zo omonokatu ipuruamu-
tar katù haw rehe uzeruzar
ma'e wà.

¹⁹Upyro wamàno haw wi wà.

Umuiço kar wiwi temi'u heta 'ym
mehe wà no.

²⁰Xiàro Tupàn Tuweharupi Wiko
Ma'e hemiapo rà'm ikatu
ma'e zane.

Wiko zanepytywà har romo a'e.
Nuzawy kwaw u'yw wi
zanemimaw ài no.

²¹Zanepy'a hurywete

Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e
hemiapo kwer rehe zane.

Zazeruzar hehe ta'e ikatuahy a'e
xe.

²²O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e,
tuwe nepuruamutar haw
wiko ureinuinuromo nehe,
Ta'e xiàro neremiapo rà'm ikatu
ma'e zane xe.

34

Tupàn ikatu haw

Zegar haw Tawi hemiapo kwer

¹Tuweharupi amume'u putar
Tupàn Tuweharupi Wiko
Ma'e ikatu haw nehe.

'Ar nà'nàn hezuru umume'u putar
ikatu haw nehe.

²Amume'u putar ikatu haw nehe,
ta'e uzapo ikatuahy ma'e a'e
xe.

Ma'erahy ipuraraw par wenu
putar ko heze'eg wà nehe.
Hurywete putar henu mehe
wà nehe.

³Pemume'u Tupàn Tuweharupi
Wiko Ma'e uhua'u haw
herehe we nehe.

Pemume'u ikatu haw heinu-
uromo nehe.

⁴— Hepytywà pe nehe, a'e Tupàn
Tuweharupi Wiko Ma'e pe
ihe. Uwazar heze'eg ihewe
a'e.

Hepyro ma'e wi hekyze haw wi
upaw rupi a'e.

⁵Aze teko ikatu 'ym ma'e upuraraw
kar ma'erahy amo wanupe
wà, ipuraraw par ume'e
hehe wà. Hurywete hexak
mehe wà.

Nuzemumikahy pixik kwaw wà
nehe, ta'e Tupàn nupuir
pixik kwaw wanuwi a'e
nehe xe.

⁶Ihe aiko ma'erahy ipuraraw par
romo ihe. Ahapukaz ihe.

Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e
herenu a'e. Hepyro
heremipuraraw wi a'e.

⁷Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e
heko haw pe har upyta
Tupàn wi ukyze ma'e
wanuwake a'e.

Umunryk kar ikatu 'ymaw
wanuwi wi a'e.

⁸Ne ae ezeagaw Tupàn Tuwe-
harupi Wiko Ma'e ikatu haw
ikwaw paw rehe nehe.

Aze Tupàn omonokatu amo teko
nehe, hurywete putar a'e
teko a'e nehe.

⁹Tuwe Tupàn pe uzemonokatu
ma'e paw ukyze izuwi wà
nehe,

Ta'e uhyk putar ma'e izuwi ukyze ma'e wanupe nehe xe.

¹⁰ Te naheta kwaw temi'u zàwàruhu iriàw wanupe. Ima'uhez a'e wà.

Uhyk putar ma'e teko wanupe nehe, aze a'e teko uze'eg Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e pe wà nehe, — Urepytywà pe nehe, u'e pà izupe wà.

¹¹ Pezur pezeapyaka katu pà nehe, hemyrypar kwàkwàmo wà.

Apumu'e putar Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e wi pekyze àwàm rehe nehe.

¹² Aze pepurumumaw wer kwarahy tetea'u wanehe peneko pà nehe,

Aze penurywete wer kwarahy tetea'u rehe nehe,

¹³ pezeagaw ikatu 'ym ma'e imume'u 'ymaw rehe nehe.

Penemu'em zo nehe.

¹⁴ Petyryk ikatu 'ym ma'e wi nehe. Pezapo ikatu ma'e peho peiko nehe.

Pekar zeàmàtryy'ym 'ymaw rehe peneko àwàm nehe. Pezapo ma'e paw katu haw hexak pà nehe.

¹⁵ Tupàn uzekaiw katu teko imunar 'ym ma'e wanehe hemu'em 'ym ma'e wanehe a'e.

Weinu a'e wà, aze a'e teko wenz ma'e izupe a'e wà.

¹⁶ Wiko ikatu 'ym ma'e iapo har waàmàtryy'ymar romo a'e.

A'e rupi, wamàno re amo teko heharaz wanuwi na'arewahy wà.

¹⁷ Amo teko weruzar Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e wà.

Aze a'e teko wenz Tupàn a'e wà, a'e wenu waze'eg mehe wà.

Upyro ma'erahy paw wi wà.

¹⁸ Tupàn upyta uzemunikahy ma'e wanuwake a'e.

Upyro teko upyro àwàm hàro re upytu'u ma'e a'e wà.

¹⁹ Ikatu ma'e upuraraw ma'erahy tetea'u wà.

Tuweharupi Wiko Ma'e upyro a'e teko ma'erahy nànan wà.

²⁰ Upyro tuwe a'e wà, waàmàtryy'ymar wanuwi wamunryk kar pà a'e wà.

Nuzuhaw kwaw ni pitài wàkàgwer wà.

²¹ Wakatu 'ymaw uzuka kar putar teko ikatu 'ym ma'e wà nehe.

Aze amo na'iakatuwawahy kwaw ikatu ma'e wanehe wà nehe, Tupàn uzepyk putar a'e teko wanehe nehe.

²² Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e upyro wemiruze'eg wamàno haw wi wà.

— Hepyro pe nehe, aze amo i'i izupe wà nehe, Tupàn nuzepyk kwaw a'e teko wanehe nehe.

35

Tupàn pe ze'egaw upytywà haw henoz taw

Zegar haw Tawi hemiapo kwer

¹ O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e, ezàmàtryy'ym heàmàtryy'ymar ne wà nehe.

Eityk herehe ipureityk wer ma'e ne wà nehe.

² Epyhyk u'yw wi nemimaw nehe. Epyhyk nekamir tàtà ma'e nehe no.

Ezur hepytywà pà nehe.

³ Epyhyk nepurukutkaw ipuku ma'e nehe. Epyhyk itazy puruzuka haw nehe no.

Ezàmàtryy'ym herehe ipuruzuka wer ma'e ne wà nehe.

Hepyro har romo nereko haw emume'u ihewe nehe.

⁴ Tuwe amo weityk

Herehe ipuruzuka wer ma'e a'e wà nehe.

Tuwe wiko ikàg 'ym ma'e wazàwe wà nehe.

Tuwe hezuka àwàm imume'u har uzàn oho umaranugar romo wà nehe.

⁵ Tuwe nuzawy kwaw ka'akyr ywytu hemiraha wà nehe,

Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e heko haw pe har wakutyr tur mehe wà nehe.

⁶ Tuwe wanape rà m uzeapo hexak katu pyr 'ym nehe.

Tuwe ihym wapy iwype nehe, Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e heko haw pe har wanaikweromo iho mehe nehe.

⁷ Uzapo e miar zuka haw zàwenugar a'e wà, herehe ipuruzuka mehe a'e wà xe.

Uzapo ywykwaruhu ohoete ma'e hepyhyk àwàm romo wà.

⁸ Nezewe rehe we, wamàno haw uhem putar wanupe hàro 'ym mehe nehe.

Wanemiapo kwer miar zuka haw zàwenugar upyhyk putar a'e teko a'e wà nehe.

U'ar putar ywykwar pupe wà nehe. Uzezuka kar putar ipupe wà nehe.

⁹ A'e mehe herurywete putar ihe nehe,

Tupàn hemiapo kwer rehe ihe nehe.

Hemurywete kar putar nehe, ta'e hepyro mào haw wi a'e xe.

¹⁰ Hepy'a paw pupe aze'eg putar newe ihe nehe.

— O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e, naheta kwaw nezàwenugar a'e wà.

Aze ikàg ma'e uzàmàtry'ym ikàg 'ym ma'e oho wà, erepytywà ikàg 'ym ma'e ne wà.

Erepyro hemetarer 'ym ma'e ne wà. Erezekaiw ma'e hereko 'ymar wanehe.

Erepyro a'e teko imunar ma'e wapo wi ne wà.

¹¹ Awa ikatu 'ym ma'e hemu'em tuwihaw wanenataromo

heremiapo kwer imume'u mehe wà.

Umume'u mua'u ikatu 'ym ma'e heremiapo kwer wà. Nazapo kwaw a'e ikatu 'ym ma'e ihe.

¹² Uzapo ikatu 'ym ma'e ihewe heremiapo kwer ikatu ma'e hekuzaromo wà.

A'e rupi hezemumikahy haw umynehem hepy'a a'e.

¹³ Wama'eahy mehe amunehew kamir umàno ma'e kwer tymaw rehe har ihe.

Apytu'u hemai'u re ihe, ta'e aze-mumikahy wama'eahy haw rehe ihe xe.

Azeamumew Tupàn henataromo, izupe heze'eg pà wamukatu àwàm henoz tà.

¹⁴ Wanehe Tupàn pe heze'eg awer nuzawy kwaw hemyrypar rehe heze'eg awer. Nuzawy kwaw herywyr rehe heze'eg awer.

Ata hezeamumew pà umàno ma'e kwer itymaw rehe har ài ihe.

Nazawy kwaw uhy imàno awer rehe uzai'o ma'e ihe.

¹⁵ Na'e ma'erahy apuraraw ihe. A'e teko hurywete hema'erahy rehe wà.

Upyta heywyr herehe upukapuka pà wà.

Teko heremigwaw 'ym ukwauk-war herehe wà.

Hemuahyhy kar wà no.

¹⁶ Nuzawy kwaw uzemumyz 'ym ma'e rehe upuka ma'e wà. Upuka nezewe herehe uze'eg urywahyhy pà wà.

Ume'eahy herehe wà, na'iakatuwawahy kwaw herehe wà.

¹⁷ O hezar, māràn 'ar eremumaw putar wanehe neme'e e pà nehe.

Hepyro wanuwi nehe, heàmàtry'ym mehe nehe.

Hepyro a'e zàwàruhu iriàw zàwenugar wanuwi nehe.

18 A'e mehe amume'u putar nekatu haw teko tetea'u wane-nataromo ihe nehe.
Teko tetea'u wamyter pe aze'eg putar nekatuahy haw rehe nehe.

19 Emurywete kar zo heàmàtyry'yamar hemu'em ma'e Heretykaw rehe ne wà nehe.
Amo teko na'iakatuwawahy e kwaw herehe wà.
Emupuka kar zo herehe ne wà nehe.
Emupytu'u hemuaiw pawer rehe wapuka re ne wà nehe.

20 Nuze'eg kwaw uzemuryparypar ma'e ài wà.
Hemu'em tetea'u katu haw Iputar har wanehe wà.

21 — Uzapo ikatu 'ym ma'e a'e, i'i mua'u tuwihaw wane-nataromo herehe uhapukaz tà wà.
— Uruexak ikatu 'ym ma'e neremi-
apo kwer ure, i'i mua'u wà.

22 Ne o Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e erexak wanemu'em mehe ne wà.
A'e rupi epytu'u zo wakatu 'ymaw imume'u re nehe.
Eiko zo muite ihewi nehe.

23 Eme'e, hezar, hekatu haw imume'u pà nehe.
Epu'àm, hezar, heremiapo kwer ikatu haw rehe neze'eg pà nehe.

24 O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e, nekatuahy ne.
A'e rupi emume'u ikatu 'ym ma'e iapo 'ymar romo hereko haw nehe.

O hezar, emurywete kar zo heàmàtyry'yamar Herehe ne wà nehe.

25 Emuze'eg kar zo nezewe ne wà nehe.

— Ximumaw zane. Nezewe haw xiputar zane, i'i wer wà.

Tuwe ni'i kwaw nezewe wà nehe.

26 Eityk ma'erahy heremipuraraw rehe hurywete ma'e ne wà

nehe. Tuwe maranugar haw upyk a'e teko wà nehe.

— Zaiko wera'u izuwi zane, i'i amo wà.

Tuwe wamaranugar haw upyk a'e teko wà nehe.

Tuwe iaiw paw upyk wà nehe no.

27 Amo teko uputar hekatu haw imume'u àwàm wà nehe.

Tuwe a'e teko uhapukaz urywete haw rehe wà nehe.

Tuwe uze'eg nezewe tuweharupi wà nehe.

— Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e uhua'u a'e.

Hurywete a'e no, ta'e oho katu hemiruze'eg heko haw a'e no xe, tuwe i'i wà nehe.

28 Na'e amume'u putar nekatuahy haw ihe nehe.

Aze'eg putar nekatu haw rehe nehe, 'ar nàn nehe.

36

Teko wakatu 'ymaw, Tupàn ikatu haw

Zegar haw Tawi hemiapo kwer

¹ Ikatu 'ymaw nuzuawy kwaw

Uze'eg ma'e iaiw ma'e ipy'a pe a'e.

Iaiw ma'e nuzemu'e kwaw Tupàn wi ukyze haw rehe.

² — Aiko wera'u amo wanuwi ihe, i'i uzeupe.

— Tupàn nuexak kwaw heremi-
apo kwer ikatu 'ym ma'e a'e
nehe.

Nuzepyk kwaw herehe nehe, i'i uzeupe.

³ Ize'egaw na'ikatu kwaw a'e.
Tynehem temu'emaw pupe.

Nukwaw katu kwaw ma'e a'e.
Na'ipurapo wer kwaw ikatu
ma'e rehe.

⁴ U'aw uker haw rehe iaiw
ma'e wemiapo ràm rehe
uma'enukwaw pà.

Pe ikatu 'ym ma'e rupi wata iko.

Nuweityk pixik kwaw ikatu 'ym
ma'e.

⁵ O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e,
nepuruamutar katu haw
uhem ywak rehe a'e.

Puruwi netyryk pixik 'ymaw oho
ywàkun pe no.

⁶ Nekatu haw ikàg ywytyruhu ài.
Neze'eg typya'u yryhu ài.

O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e,
erezekaiw teko wanehe ne.
Erezekaiw ma'ea'yr wanehe
no.

⁷ Ikatuahy nepuruamutar haw.
Nepepo iwype uruexak urepyro
haw.

⁸ Eremur temi'u tetea'u urewe ne.
Ikatuahy a'e temi'u urewe.
Nekatu haw nuzawy kwaw
yrykaw urewe.

Uremui'u kar pe a'e 'y pupe ne.

⁹ Ereiko ma'e paw wamuigo kar
har romo.
Ereiko tatainy zàwenugar romo no,
a'e rupi xixak tatainy zane.

¹⁰ O Tupàn, ezamutar katu wiwi
nekwaw par ne wà nehe.

Ezapo wiwi ikatu ma'e teko nere-
rizar har wanupe nehe no.

¹¹ Tuwe amogwer wanuwi wiko
wera'u ma'e nuzypyrog
kwaw herehe wà nehe.
Tuwe ikatu 'ym ma'e
nuzypyrog kwaw herehe wà
nehe no.

Tuwe nahemuzàn kar kwaw wà
nehe.

¹² Pe pe wanekon u'ar ma'e kwer
romo wà. Amo weityk wà.

Nupuner kwaw upu'àmaw rehe wà.

37

*Ikatu 'ym ma'e wahykaw, ikatu
ma'e wahykaw no*

Zegar haw Tawi hemiapo kwer

¹ Nema'enukwawahy zo ikatu 'ym
ma'e wanehe nehe.

Ikatu 'ym ma'e iapo har wanehe
nerewyrowyroahy zo nehe.

² Ukàzym putar na'arewahy ka'a
uxinig ma'e kwer ài wà
nehe,

Ka'akyr umàno ma'e kwer ài wà
nehe.

³ Ezeruzar Tupàn Tuweharupi
Wiko Ma'e rehe ikatu ma'e
iapo pà nehe.

Eiko katu tuwe ywy imume'u pyrer
rehe nehe.

⁴ Tuwe nerurywete Tupàn Tuwe-
harupi Wiko Ma'e inuromo
nehe.

Umur putar neremimutar nepy'a
pe har newe upaw rupi
nehe.

⁵ Ezemonokatu nereko haw Tupàn
Tuweharupi Wiko Ma'e ipo
pe nehe.

Ezeruzar hehe nehe. Nepytywà
putar nehe.

⁶ Neremu'em 'ymaw nehe, nemu-
nar 'ymaw nehe no, umuigo
kar putar tatainy ài nehe.

Umuhyape katu kar putar
nekatu haw nehe, kwarahy
wapyter pe hin mehe har ài
nehe.

⁷ Aze amo wiko hemetarer katu
ma'e romo wà nehe, eik-
wahy zo wanupe nehe.

Nerewyrowyroahy zo ikatu 'ym
ma'e rehe ipurapo wer ma'e
wanehe nehe, aze uzapo a'e
ma'e wà nehe.

Eàrogatu uzeapo ma'e ràmm nehe.
Ta'e Tupàn Tuweharupi
Wiko Ma'e uzepyk putar
wanehe nehe.

⁸ Eikwahy zo nehe, nepuruzukaiw
zo nehe.

Nerehaite zo nehe, ta'e nereko haw
iaiw putar newe nehe xe.

⁹ Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e
rehe uzeruzar ma'e
Wiko katu putar ywy imume'u
pyrer rehe wà nehe.

Ikatu 'ym ma'e uzemumaw putar
wà nehe.

¹⁰ Nan kwehe tete teko ikatu 'ym
ma'e ukàzym putar wà nehe.
Erekar putar eho nehe wà nehe.
Nerexak kwaw wà nehe.

- 11 Amo wanuwi wiko wera'u 'ym ma'e wiko putar katu haw rehe wà nehe, ywy imume'u pyrer rehe wà nehe.
Hurywete putar wà nehe. Heta tetea'u putar ma'e wanupe nehe no. Wiko putar zeàmàtyry'ym 'ymaw rehe wà nehe.
- 12 Ikatu 'ym ma'e umume'u wemi-
apo ràm iaiw ma'e a'e wà,
ikatu ma'e wanupe wemi-
apo ràm a'e wà.
Ume'e wanehe iakatuwawahy 'ym
pà wà.
- 13 Zanezar upuka iko teko ikatu
'ym ma'e wanehe,
Ta'e ukwaw wa'ar ihem etea'i haw
a'e xe.
- 14 Ikatu 'ym ma'e wenuhem
utakihepuku wà. Umuapar
uwyrapar wà no.
Ipuruzuka wer zepe hemetarer
'ym ma'e wanehe wà, ma'e
hereko 'ymar wanehe wà
no.
Ipurumumaw wer hemu'em 'ym
ma'e wanehe imunar 'ym
ma'e wanehe wà no.
- 15 Ipuruzuka wer zepe wanehe
wà. Amo uzuka putar a'e
ikatu 'ym ma'e a'e wà nehe,
watakihepuku pupe a'e wà
nehe.
Uwyrapar uzuhaw putar wà nehe
no.
- 16 Aze amo nuwereco kwaw ma'e
tetea'u a'e, aze wiko ikatu
ma'e romo a'e,
Hereko haw ikatu wera'u
hemetarer katu ma'e heko
haw wi a'e, aze hemetarer
katu ma'e wiko ikatu 'ym
ma'e romo a'e.
- 17 Ikatu 'ym ma'e wakàgaw upaw
putar nehe.
Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e
umunryk kar ikatu ma'e
ikatu 'ymaw wi wà nehe.
- 18 Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e
uzekaiw ikatu ma'e wanehe
tuweharupi a'e.
Ywy imume'u pyrer rehe wanekon
putar awyzeharupi wà
nehe.
- 19 Kwarahy ikatu 'ym ma'e mehe
nupuraraw kwaw ma'erahy
wà nehe.
Heta putar wanemi'u ràm wanupe
ma'uhez taw uhua'u ma'e
mehe nehe.
- 20 Ikatu 'ym ma'e umàno putar wà
nehe.
Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e
iàmàtyry'ymar ukàzym putar
ma'eputyr ka'a pe har ài wà
nehe.
Tàtàxiner ài ukàzym putar wà nehe.
- 21 Ikatu 'ym ma'e wenz temetarer
imekuzar pyr a'e wà. Nu-
muzewyr kwaw izar pe wà.
Ikatu ma'e hurywete ma'e imono
mehe amo pe wà.
- 22 Tupàn omono uze'egatu amo
teko wanehe.
A'e teko wiko putar katu haw rehe
ywy imume'u pyrer rehe wà
nehe.
Omono uze'egaiw amo wanehe.
Umumaw putar a'e teko wà
nehe.
- 23 Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e
umuata katu kar teko pe
ikatu ma'e rupi wà.
Aze teko ikatu izupe wà nehe,
Tupàn omonokatu putar a'e
teko a'e wà nehe.
- 24 Aze u'ar wà nehe, nupyta kwaw
ywy rehe wà nehe,
Ta'e Tupàn upytywà putar a'e wà
nehe xe, wamupu'àm kar pà
a'e wà nehe xe.
- 25 Kwehe mehe aiko kwàkwàmo
romo ihe. Hetua'uhez tuwe
ihe kury.
Nezewe rehe we naexak pixik
kwaw awa ikatu ma'e Tupàn
hemityk kwer ihe.

Naexak pixik kwaw ta'yr temi'u
henoz mehe nahu rupi ihe
wà.

26 Amo pe ma'e imono e haw ikatu
izupe. Temetarer imono
haw ikatu izupe no.

Ta'yr umurywete kar u wà no.

27 Etyryk katu 'ymaw wi nehe. Xo
ikatu ma'e zo ezapo nehe.

Nezewe mehe ereiko putar ywy
imume'u pyrer rehe tuwe-
harupi nehe.

28 Ta'e Tupàn Tuweharupi Wiko
Ma'e uzamutar katu katu
haw a'e xe. Uzamutar katu
iawy har 'ym no.

Nutyryk kwaw wemiruze'eg
uzeruzar katu ma'e
wanuwi.

Uzekaiw katu wemiailu wanehe.
Umumaw putar ikatu 'ym ma'e
wazuapyapyr wà nehe.

29 Teko ikatu ma'e wereko putar
ywy imume'u pyrer wà
nehe.

Tuweharupi hehe wanekon putar
wà nehe.

30 Umume'u ma'e ma'e kwaw katu
har ài wà. Tuweharupi
uze'eg ikatu ma'e rehe wà
no.

Uze'eg ikatuahy ma'e rehe wà.

31 Omonokatu uzar Tupàn ze'eg
upy'a pe wà.

Nutyryk pixik kwaw ize'eg wi wà.

32 Ikatu 'ym ma'e ume'e ikatu ma'e
wanehe wà.

Uzeagaw wazuka haw rehe wà.

33 Nezewe rehe we Tupàn Tuwe-
harupi Wiko Ma'e nomono
kwaw ikatu ma'e a'e wà
nehe, ikatu 'ym ma'e wapo
pe a'e wà nehe.

Aze tuwihaw umume'u kar ikatu
ma'e wanemiapo kwer wà
nehe,

Tupàn numuzepyk kar kwaw tuwi-
haw wà nehe, a'e ikatu ma'e
wanehe wà nehe.

34 Pezeruzar Tupàn Tuweharupi
Wiko Ma'e rehe nehe.
Peruzar ize'eg nehe no.

Umur putar ywy imume'u pyrer
peme a'e nehe. Nezewe
mehe peiko putar ikàg ma'e
ikwaw pyr romo nehe.

Tupàn umumaw putar ikatu 'ym
ma'e a'e wà nehe. Pexak
putar wamumaw mehe pe
wà nehe.

35 Aexak amo awa iaiw ma'e pu-
rupe ma'erahy ipuraraw par
ihe.

Ikàg wera'u teko paw wanuwi
a'e. Nuzawy kwaw
ywyràkàxigyw Irimano
ywytyr rehe har a'e.

36 Amo 'ar mehe akwaw huwake
ihe. Naexak kwaw, ta'e
ukàzym a'e xe.

Aekar zepe ihe. Naexak kwaw.

37 Eme'egatu ikatu ma'e wanehe
nehe. Eme'e imunar 'ym
ma'e hemu'em 'ym ma'e
wanehe nehe.

Heta wazuapyapyr zeàmàtry'ym
'ymaw iamutar har wanupe
wà. Erexak putar waneta
haw nehe.

38 Teko Tupàn ze'eg heruzar 'ymar
wà nehe,

Uzemumaw kar putar paw rupi wà
nehe.

Wazuapyapyr ukàzym putar wà
nehe no.

39 Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e
upyro ikatu ma'e ikatu
'ymaw wi wà.

Uzekaiw katu wanehe ma'erahy
ipuraraw mehe.

40 Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e
upytywà wà, wapyro pà wà.

— Uremunyryk kar pe ikatu 'ymaw
wi nehe, i'i izupe wà.

A'e rupi upyro ikatu 'ym ma'e
wanuwi wà.

38

*Tupàn ipurupytywà haw
ma'erahy ipuraraw mehe*

Zegar haw Tawi hemiapo kwer

¹ O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e,
ezepyk zo herehe nekwahy
mehe nehe.

Ihewe nekwahy mehe, ezepyk zo
herehe nehe.

² Neru'yw purumuahy kar ma'e
hekutuk a'e wà.

Herehe nezepykaw nepo pe har
ipuhuz katu ihewe.

³ Erekwahy ihewe ne, a'e rupi
hema'eahy ihe.

Heretekwer nànnàn hema'eahy

Heremiapo kwer ikatu 'ym ma'e
rehe.

⁴ Azeapypyk iteko hekatu 'ymaw 'y
zàwenugar pupe.

Heremiapo kwer ipuhuz katu
wera'u ihewe.

⁵ Hekutuk awer hezun inem pà a'e
wà,

Ta'e azapo ma'e ma'e kwaw par
'ym ài ihe xe.

⁶ Umàno etea'i ma'e ài aiko. Azea-
mumew ihe.

Zi'itahy te kwarahy heixe mehe
azai'o hepytu'u 'ym pà no.

⁷ Hema'eahy tuwe ihe.

Herakuahy haw nuzawy kwaw
tata ihewe.

⁸ Nazawy kwaw umàno etea'i ma'e
ihe. Azemumikahy no.

Hepy'a uzemumikahy.

Hekuhekuhem herahy haw wi no.

⁹ O hezar, erekwaw heremimutar
ne,

Ta'e erenu herekuhemaw paw ne
xe.

¹⁰ Hepy'a unununuk na'arewahy
a'e. Nahekàg kwaw ihe.

Hereha nahuhàg kwaw ihe no.

¹¹ Hemyrypar nuhem kwaw
heruwake a'e wà,

Ta'e hepereperew ihe xe.

Te heànàm utyryk ihewi wà.

¹² Herehe ipuruzuka wer ma'e
uzapo hepyhyk àwàm wà,
hepyhyk pà wà.

Herehe ipurukutuk wer ma'e
umume'u heaiw àwàm
ihewe wà.

Nupytu'u kwaw ikatu 'ym ma'e
ihewe iapo àwàm rehe
uma'enukwaw pà wà.

¹³ A'e rupi azemuigo kar mua'u
ma'erenu 'ymar romo
wanupe ihe. Nainu mua'u
kwaw waze'eg.

Uze'eg 'ym ma'e romo azeapo
mua'u wanupe. A'e rupi
naze'eg kwaw wanupe ihe.

¹⁴ Aiko ze'eg iwazar 'ymar ài ihe,
Ma'e henu 'ymar ài ihe.

¹⁵ Nezewe rehe we azeruzar
nerehe, o Tupàn Tuwe-
harupi Wiko Ma'e.

Ne, Tupàn hezar, ereze'eg putar
ihewe nehe.

¹⁶ Emurywete kar zo heàmàtyry'ymar
heaiw paw rehe ne wà nehe.

Tuwe he'ar haw na'ikatu kwaw
wanupe nehe.

¹⁷ Ta'e a'ar etea'i ihe xe.

Ma'erahy heremipuraraw nupaw
pixik kwaw a'e.

¹⁸ Amume'u heremiapo kwer ikatu
'ym ma'e newe ihe,

Ta'e heremiapo kwer hemuzemu-
mikahy kar a'e xe.

¹⁹ Heàmàtyry'ymar ikàg a'e wà.
Huhàg a'e wà no.

Heta tetea'u teko herehe
iakatuwawahy 'ym e ma'e
a'e wà.

²⁰ Amo teko uzapo ikatu 'ym
ma'e ihewe ikatu ma'e
hekuzaromo a'e wà.

Wiko heàmàtyry'ymar romo a'e wà,
ta'e ikatu ma'e iapo haw
rehe azeagaw ihe xe.

²¹ O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e
epuir zo ihewi nehe.

Etyryk zo ihewi nehe, hezar.

²² Hepytywà pe kutàri, o hezar,
hepyro har.

39

Ma'erahy ipuraraw mehe umume'u wemiapo kwer

Zegar haw Tawi hemiapo kwer

¹ Aze'eg nezewe hezeupe ihe.

— Azekaiw katu hereko àwàm rehe ihe nehe.

Nezewe mehe heapeku nuzapo kar kwaw ikatu 'ym ma'e ihewe nehe.

Teko ikatu 'ym ma'e heywyr waneko mehe nehe,

Naze'eg kwaw ihe nehe, a'e hezeupe.

² Naze'eg kwaw ihe. Namume'u kwaw ni pitài ze'eg ihe.

Ni katu haw rehe naze'eg kwaw ihe.

Nezewe rehe we apuraraw wera'u ma'erahy ihe.

³ Hepy'a uzemumikahy tuwe no.

Hema'enukwaw mehe azemumikahy wera'u ihe.

A'e rupi azypyrog hepuranu haw rehe Tupàn rehe kury.

⁴ — O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e, màràn kwarahy amumaw putar hereko pà ihe rihi.

Ekwaw kar hekwarahy heta tetea'u 'ym àwàm ihewe nehe.

Màràn mehe àmàno putar nehe, a'e izupe.

⁵ Hereko haw ihewe nemur awer na'ipuku kwaw a'e.

Hereko haw ipuku haw pixika'i nerenatàromo.

Azehiramoete teko waneko haw nuzawy kwaw pytuhemaw a'e.

⁶ Wata oho waiko kwe rupi ma'e i'àng ài wà.

Aze uzeagaw ma'e iapo haw rehe wà, uzeagaw e wà.

Omono'og temetarer uzeupe wà. Nukwaw kwaw wemetarer izar ràm wà.

⁷ Hezar, ma'e apuner hàro haw rehe kury.

Xo ne zo ereiko heremiàro romo ne.

⁸ Emunàn ikatu 'ym ma'e paw ihewi nehe.

Emuze'eg urywahyhy kar zo iranaiw ma'e herehe ne wà nehe.

⁹ Naze'eg kwaw.

Namume'u kwaw ma'e, ta'e ne ereiko ko ma'erahy ihewe ipuraraw kar arer romo ne xe.

¹⁰ Hezar, epytu'u herehe nezepyk ire nehe,

Ta'e hepetepetek awer wi àmàno etea'i ihe xe.

¹¹ Eremume'u ureremiapo kwer ikatu 'ym ma'e urewe.

Nezewe erezepyk urerehe, ureremiapo kwer ikatu 'ym ma'e hekuzaromo.

Ereiko pànàmìràn ài ne, ureremiamutar katu pe ne. Eremumaw a'e ma'e urewi.

Azehiramoete teko wiko pytuhemaw ài wà.

¹² O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e, herenu pe newe heze'eg mehe nehe.

Ezeapyaka katu ma'e newe henoz mehe nehe.

Epytu'u zo ihewe neze'eg ire hezai'o mehe.

Amumaw xo màràn 'ar zo neràpuz me upyta ma'e romo ihe,

Heipy wazàwe ihe.

¹³ Epytu'u herehe neme'egatu re nehe.

Nezewe mehe apuner putar herurywete haw pixika'i ma'e hereko haw rehe ihe nehe,

Heho 'ym mehe we hemàno 'ym mehe we nehe.

40

Umuzàg zegar haw Tupàn ikatu haw imume'u pà

Zegar haw Tawi hemiapo kwer

¹ — Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e hepytywà putar a'e nehe, a'e hezeupe. Àrogatu hepytywà àwàm ihe.

Uzeapyaka herehe. Wenu izupe
hepytywà àwàm henoz
mehe.

² Hepyro ywykwar iaiw ma'e wi.
Herenuhem to'om heta haw wi.
Hemuapyk katu itahu rehe.

Uzapokatu heata haw.

³ Hemu'e zegar haw ipyahu ma'e
imuzàgaw rehe a'e,

Tupàn Zanezar ikatu haw rehe ze-
gar haw rehe a'e.

Teko tetea'u ukyze putar Tupàn
Tuweharupi Wiko Ma'e wi
wà nehe, a'e zegar haw henu
mehe wà nehe.

Uzeruzar putar hehe wà nehe.

⁴ Hurywete putar Tupàn Tuwe-
harupi Wiko Ma'e rehe
uzeruzar ma'e wà nehe.

Hurywete putar tupàn a'ua'u
wanekar 'ymar wà nehe.

Hurywete putar tupàn a'ua'u
wamuwete katu har wain-
uromo uzemono'og 'ym
ma'e wà nehe.

⁵ O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e
urezar.

Erezapo ma'e uhua'u ma'e urewe
ne wà.

Naheta kwaw amo nezàwenugar
wà.

Eremume'u ikatuahy ma'e urewe
neremiapo rà.

Aze mo heze'eg wer a'e ma'e nànàn,
Napuner iwer mo, ta'e heta tetea'u
a'e wà xe.

Teko nupuner kwaw wapapar haw
rehe wà.

⁶ Nereputar kwaw nerenataromo
ma'ea'yr izuka pyr ne wà.

Nereputar kwaw arozrà newe
imur pyr no.

Ma'ea'yr nerenataromo hany pyr
nerenoz kwaw ne wà.

— Pemur ma'e ihewe penemiapo
kwer hekuzaromo nehe,
nere kwaw teko wanupe.

Eremur hereapyakwar ihewe ne,
ma'e henu kar pà ihewe ne.

⁷ A'e rupi aze'eg nezewe newe. —
Aiko aiko xe ihe, a'e newe.

— Neze'eg ihewe imur pyrer ere-
muapyk kar pape neze'eg
hereko har rehe ne.

⁸ O hezar, neremimutar iapo haw
hemurywete kar a'e.

Amonokatu neze'eg hepy'a pe ihe,
a'e newe.

⁹ O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e,
neremiailu paw waze-
mono'og mehe, amume'u
ze'eg puràg wanupe ihe.

Amume'u nepurupyro haw
wanupe ihe.

Napytu'u pixik kwaw imume'u re
nehe. Erekwaw hepytu'u
àwàm ne.

¹⁰ Namonokatu kwaw nepurupyro
haw imume'u haw hezeupe
ihe nehe. Amume'u putar
teko wanupe nehe.

Tuweharupi aze'eg puruwi ne-
tyryk 'ymaw rehe ihe.
Erepuner teko wapyro haw
rehe. Amume'u nepuner
haw tuweharupi no.

Neremiailu wazemono'og mehe
napyta kwaw heze'eg 'ym pà
ihe.

Amume'u nepuruamutar haw
ihe. Puruwi netyryk 'ymaw
amume'u no.

¹¹ O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e,
nerepytu'u pixik kwaw
ikatu ma'e romo nereko
re ihewe nehe. Akwaw
nepytu'u 'ym àwàm ihe.

Nepuruamutar haw a'e nehe,
puruwi netyryk 'ymaw a'e
nehe no, uzekaiw katu
herehe tuweharupi a'e wà
nehe.

Hepytywà pe nehe, Tupàn

¹² Zawaiw katu haw tetea'u
umàmàn heywyr wà.

Napuner kwaw wapapar haw
rehe.

Heremiapo kwer ikatu 'ym ma'e
hepyhyk a'e wà.

Uhem etea'i ma'e hexakaw ihewi
kury.

Heremiapo kwer ikatu 'ym ma'e
heta tetea'u wera'u he'aw
heakàg rehe har wanuwi
wà.

A'e rupi azemumikahy ihe.

13 O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e,
hepyro pe nehe.

Hepytywà pe kury.

14 Tuwe amo weityk herehe
ipuruzuka wer ma'e wà
nehe, ikàg 'ym ma'e romo
wamuigo kar pà wà nehe.

Tuwe hema'erahy rehe hurywete
ma'e uzàn umaranugar
romo wà nehe.

15 Tuwe herehe uze'eg ury-
wahyhy ma'e u'ar iaiw paw
rehe wà nehe.

Tuwe uzeapo he'o ma'e romo wà
nehe no.

16 Nemuwete katu har a'e wà nehe,
tuwe hurywete paw rupi
wà nehe. Tuwe nekatuahy
wanupe nehe.

Nepurupytywà haw rehe hury-
wete ma'e wà nehe, tuwe
uze'eg nezewe tuweharupi
wà nehe.

– Uhua'u tuwe Tupàn Tuweharupi
Wiko Ma'e a'e, tuwe i'i wà
nehe.

17 Aiko hemetarar 'ym ma'e romo
ihe. Ma'e hereko 'ymar
romo aiko.

Ne, hezar, erezekaiw katu herehe
ne. Hepytywà pe iko.

Ereiko hepyro har romo no.

Tuwe hepytywà haw na'iarew
kwaw nehe, hezar.

41

Ima'eahy ma'e uze'eg Tupàn pe
Zegar haw Tawi hemiapo kwer

1 Hurywete ma'e hereko 'ymar
wapytywà har wà.

Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e up-
ytywà putar a'e wà nehe no,

Waneko haw zawaiw katu mehe
a'e wà nehe.

2 Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e
upyro putar wà nehe.
Uzekaiw putar waneko haw
rehe nehe.

Umurywete kar putar ywy
imume'u pyrer rehe wà
nehe.

Nomono kwaw waàmàtry'y-mar
wapo pe wà nehe. Nupuir
kwaw wanuwi nehe.

3 Wanupaw rehe wama'eahy mehe
nehe,

Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e up-
ytywà putar wà nehe.

Omono wi putar wanuhàgaw
wanupe nehe.

4 Aze'eg nezewe Tupàn pe ihe.

– O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e,
azapo ikatu 'ym ma'e ihe,
neze'eg ihaw pà ihe.

Hepuhareko pe hemukatu pà
nehe, a'e izupe.

5 Heàmàtry'y-mar uze'eg ze-
mueteahy herehe wà.

– Tuwe umàno nehe, i'i herehe wà.
– Tuwe teko heharaz izuwi
wà nehe, i'i herehe wà.

6 Aze amo wainuromo har ur
herexak pà,

Numume'u kwaw ze'eg azeharo-
moete har.

Wexak hema'eahy haw no.

Na'e umume'u a'e ma'e oho iko
amogwer wanupe.

7 Herehe iakatuwawahy 'ym ma'e
uze'eg zemueteahy herehe
wà, uwewowewo pà wà.

– Iaiw wera'u ma'e uzeapo putar
izupe nehe, i'i uzeupe
herehe wà.

8 Nezewe i'i wà.

– Ima'eahy tuwe a'e,

Nupu'am wi pixik kwaw nehe, i'i
herehe wà.

9 Te hemyrypar heremiamutar
katu wera'u wiko nezewe a'e
no.

Azeruzar tuwe hehe ihe.

Umai'u heràpuz me a'e.

Te a'e wiko heàmàtry'y-mar romo
a'e xe.

10 O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e, hepuhareko pe nehe.

Emumaw hema'eahy haw hemukàg wi kar pà nehe.

Nezewe mehe apuner putar heàmàtry'y'mar wanehe hezepykaw rehe nehe.

11 Nahereityk kwaw wà nehe.

Nezewe mehe newe hekatu haw akwaw putar ihe nehe.

12 Hepytywà putar pe nehe, ta'e azapo ikatu ma'e ihe xe.

Hemuigo kar putar pe nepyr tuweharupi nehe no.

13 Tuwe teko umume'u Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e Izaew wazar ikatu haw wà nehe.

Tuwe umume'u ikatu haw kutàri wà nehe. Tuwe umume'u ikatu haw tuweharupi wà nehe no.

Amez, amez. Azeharomoete nehe, azeharomoete nehe.

PAPE MOKOZ HAW

42

42-72

Awa uiwy wi muite wiko ma'e uze'eg Tupàn pe

Zegar haw Kora wanemiapo kwer

¹ Arapuha iziwez 'y yrykaw pupe har pupe a'e.

Nezewegatete hereko wer nepyr, o Tupàn.

² Neputar haw nuzawy kwaw heiwez haw ihewe.

Màràn mehe apuner putar nepyr heho haw rehe nehe.

³ Azai'o 'aromo ihe. Azai'o pyhaw no.

Herehaykwer uzeapo heremi'u romo.

Heàmàtry'y'mar upuranu herehe tuweharupi wà.

— Ma'e pe hekon Tupàn nezar a'e, i'i ihewe wà.

⁴ Hereko awer rehe hema'enukwaw mehe hahy hepy'a ihewe.

Hema'enukwaw Tupàn Hâpuzuhu pe teko tetea'u wanupi heho awer rehe ihe.

Aexak kar ureho àwàm teko wanupe.

Uruata oroho ure paw rupi ure.

Urerurywete oroho uruzegar pà Tupàn ikatu haw imume'u pà.

⁵ Màràzàwe tuwe azemumikahy kury.

Màràzàwe tuwe naherurywete kwaw.

Àro Tupàn ihe. Ikatu haw amume'u wiwi putar ihe nehe.

Hepyro har romo hekon. Wiko hezar romo.

⁶⁻⁷ Hepy'a nuzawy kwaw awa imumaw pyrer ipy'a ihe.

A'e rupi hema'enukwaw Tupàn rehe.

Ykotok yryhu pe har wànoànog a'e. 'Y ywytyr Eremon pe har ywytyr Mizar pe har wezyw ypu rupi a'e.

Wànoànog uwyrykahy mehe yrykaw Zotàw pe.

Hezemumikahy haw herehe Tupàn hemimur karer

Nuzawy kwaw ykotok a'e.

⁸ Tuwe wexak kar heamutar katu haw ihewe 'aromo nehe.

Pyhaw amuzàg ikatu haw rehe zegar haw ihe.

Aze'eg Tupàn hemuigo kar har pe.

⁹ Apuranu Tupàn itahu hemimar rehe ihe.

— Màràzàwe tuwe nereharaz ihewi. Màràzàwe tuwe heàmàtry'y'mar

Upuraraw kar ma'erahy ihewe wà, a'e izupe.

¹⁰ Te hekagwer hahy ihewe,

Heàmàtry'y'mar herehe waze'eg zemueteahy mehe.

Tuweharupi upuranu herehe wà.

— Ma'e pe hekon Tupàn nezar a'e, i'i ihewe wà.

¹¹ Màràzàwe tuwe azemumikahy ihe.

Màràzàwe tuwe naherurywete kwaw.

Nezewe rehe we àro Tupàn ikatu ma'e hemiapo ràw ihe.

Amume'u ikatu haw teko wanupe
ihe no.
Wiko hepyr har romo hezar romo
a'e.

43

*Awa uiwy wi muite wiko ma'e
uze'eg Tupàn pe*

¹ O Tupàn, emume'u hekatu haw
nehe.

Emume'u ikatu ma'e romo hereko
haw nehe,

A'e teko nemuwete 'ymar wanupe
nehe.

Hemunyryk kar hemu'em ma'e
wanuwi nehe, ikatu 'ym
ma'e wanuwi hemunyryk
kar nehe.

² Ne, o Tupàn, ereiko herehe
uzekaiw ma'e romo ne.

Màràzàwe tuwe erepui ihewi.

Màràzàwe tuwe aiko ma'erahy ipu-
raraw pà tuweharupi.

Màràzàwe tuwe heàmàtry'y'ymar up-
uraraw kar ma'erahy ihewe
wà.

³ Emur kar neratainy ihewe nehe.
Emur kar neze'eg azeharo-
moete har nehe no.

Hemu'e putar heho àwàm rehe wà
nehe.

Hemuzewyr kar putar Xiàw
ywytyr nerenaw ikatuahy
ma'e pe wà nehe.

Hereraha putar neràpuzuhu
nereko haw pe wà nehe.

⁴ A'e mehe, o Tupàn, aha putar
ma'ea'yr hapy haw nere-
nataromo har pe nehe,

Ta'e hemurywete kar pe tuwe ne
xe.

Amupu putar hewioràwiràn nehe.

Amuzàg putar nekatu haw rehe ze-
gar haw nehe no, o Tupàn
hezar.

⁵ Màràzàwe tuwe azemumikahy
ihe.

Màràzàwe tuwe naherurywete
kwaw.

Nezewe rehe we àro putar Tupàn
ikatu ma'e hemiapo ràm ihe
nehe.

Amume'u putar ikatu haw teko
wanupe ihe nehe no.

Wiko hepyro har romo hezar romo
a'e.

44

*Wiko ikàg 'ym ma'e romo wà,
nezewe rehe we uzeruzar Tupàn
rehe wà*

Zegar haw Kora wanemiapo kwer

¹ O Tupàn, uruenu

Ureipy wanemimume'u kwer ure.

Uruenu neremiapo kwer uhua'u
ma'e

Ureipy waneko mehe arer ure,
kwehe arer ure.

² Eremuhem kar teko nemuwete
'ymar ne wà. Eremupyta kar
neremiaihu waiwy rehe ne
wà, wanekuzaromo ne wà.

Umume'u a'e ma'e urewe wà.

Erezepyk teko amo ae ywy rehe
har wanehe. Eremukàg kar
neremiaihu ne wà.

Umume'u a'e ma'e urewe wà.

³ Nupyhyk kwaw a'e ywy utakihe
pupe wà.

Nuweityk kwaw a'e ywy rehe har
ukàgaw rupi wà.

Weityk nepuner haw rupi wà,
nekàgaw rupi wà.

Nereko haw ihyape katu haw rupi
weityk wà.

Nezewe erexak kar neremiaihu
wamutar katu haw ne,
neremiaihu wanupe ne.

⁴ Ereiko heruwihawete romo.
Hezar romo ereiko.

Eremur wàmàtry'y'ymar wane-
itykaw neremiaihu wanupe
ne.

⁵ Uruityk ureàmàtry'y'ymar nepuner
haw pupe ure wà.

Urumumaw urekutyur ur ma'e ure
wà, ta'e ereiko urerehe we
ne xe.

⁶ Nazerung kwaw heywyrapar
rehe.

Hetakihepuku numur kwaw
heàmàtyry'yamar waneitykaw
ihewe.

⁷ Xo ne zo urepyro ureàmàtyry'yamar
wanuwi.

Xo ne zo ereityk urerehe
iakatuwawahy 'ym ma'e wà.

⁸ Urumume'u putar nekatu haw
izi'itahy te kwarahy heixe
mehe nehe.

Urumume'u putar neremiapo
kwer ikatu haw tuweharupi
nehe no.

⁹ Ko 'ar rehe, o Tupàn, eretyryk
urewi kury.

Urereityk kar pe ureàmàtyry'yamar
wanupe.

Nereho kwaw zauxiapakwer
wanupi zeàmàtyry'yamawhu
pe ne.

¹⁰ Uremuzàn kar pe ureàmàtyry'yamar
wanuwi.

Weraha urema'e paw urewi wà.

¹¹ Urereko pe àràpuhàrà ài ne,
uzuka àwàm me oho ma'e ài
ne.

Uremuhàmuhàz kar pe amo ywy
wanehe.

¹² Ereme'eg neremiaiuhu temetarer
pixika'i ma'e pupe ne wà.

Nuzawy kwaw ma'e hekuzar katu
'ym ma'e newe a'e wà.

¹³ Teko ureywy huwake har wexak
neremiaiuhu pe neremiapo
kwer wà.

A'e rupi uze'eg zemueteahy ur-
erehe wà. Uze'eg ury-
wahyhy urerehe wà no.

¹⁴ Erezapo ikatu 'ym ma'e urewe
no. A'e rupi amogwer
ywy rehe har uze'eg ury-
wahyhy urerehe wà.

Amogwer teko upuka urerehe wà.

¹⁵ Awa ikàg 'ym ma'e zàwe aiko
tuweharupi ihe. Hemaranu-
gar haw hepyk.

¹⁶ Heàmàtyry'yamar uze'eg ury-
wahyhy herehe wà no.
Aenu herehe waze'eg ury-
wahyhy mehe ihe wà.

Amo teko ima'enukwaw herehe
uzepyk àwàm rehe wà. Aenu

herehe waze'eg zemueteahy
mehe ihe wà no.

¹⁷ Na'urereharaz kwaw newi ure.
Nuruzuhaw kwaw neze'eg
neremiaiuhu wanupe
neremimume'u kwer ure.

Nezewe rehe we a'e ma'e paw
uzeapo urewe a'e.

¹⁸ Nurutyryk kwaw newi ure.

Nurupytu'u kwaw neze'eg heruzar
ire ure.

¹⁹ Ne urezuhaw pe urerezar pà
àzàg yryhu pe har wain-
uromo ne.

Urerezar pe pytunahy haw in-
uromo no.

²⁰ Aze mo urupytu'u urezar
imuwete re,

Aze mo uruze'eg amo tupàn a'ua'u
wanupe,

²¹ erekwaw mo ureremiapo kwer,
Ta'e erekwaw teko wama'enukwaw
paw wapy'a pe har ne wà xe.

²² Tuweharupi amo ipuruzuka wer
urerehe a'e wà, ta'e uru-
muwete katu ure xe.

Urereko àràpuhàrà wazuka àwàm
mehe oho ma'e ài wà.

²³ Eme'e nehe, hezar. Mâràzàwe
tuwe ereker iko ne.

Epu'àm nehe. Urewi netyryk ire
epytu'u nehe.

²⁴ Mâràzàwe tuwe erezeàmim
urewi.

Mâràzàwe tuwe nereharaz
ma'erahy ureremipuraraw
wi. Mâràzàwe tuwe nerexak
kwaw ma'erahy ureremipu-
raraw.

²⁵ Uruiko heityk pyrer romo.
Uru'ar ywy rehe.

Urereityk a'e wà, ywyku'i pupe
uremomor pà wà.

²⁶ Epu'àm urepytywà pà nehe.

Urepyro pe nehe, ta'e ureamutar
katu pe ne xe.

45

*Umuzàg zegar haw Tuwihawete
zereko mehe har wà
Zegar haw Kora wanemiapo kwer*

1 Ze'eg ipuràg eteahy ma'e umyne-
hem kar hepy'a,
Ko zegar haw tuwihawete pe
imuapyk mehe pape rehe.
Heapeku nuzawy kwaw ze'eg
imuapykar ikatu ma'e ikair
haw a'e.

2 O Tuwihawete, ereiko ipuràg
eteahy wera'u ma'e amo
awa paw wanuwi ne.
Erekaw neze'egatu haw teko
wanuwa rupi no.
Tuweharupi Tupàn omono
uze'egatu nerehe a'e.

3 Emono netakihepuku iapirer
pupe neku'aw rehe nehe,
O tuwihawete ikàg ma'e, upuner
ma'e, ipuràg eteahy ma'e,

4 Nekàgaw a'e, nepuràg eteahy
haw a'e no, eremu-
nehew kamir ài ne.
Nezewe eho neàmàtry'y-mar
wàmàtry'y-m pà nehe.
Epyro neze'eg azeharomoete har
neàmàtry'y-mar wanuwi
nehe. Epyro nekatu haw
wanuwi nehe no.
Nekàgaw weityk putar zauxia-
pekwer tetea'u a'e wà nehe.

5 Haime neru'yw apyr.
Ukutuk neàmàtry'y-mar wazà'à.
Teko ywy nànanar u'ar nepy
huwake wà.

6 Pureruze'egaw newe Tupàn
hemimur kwer nupaw pixik
kwaw nehe.
O Tuwihawete, ereruze'eg neremi-
aihu nekatu haw rupi ne wà,

7 Erezamutar katu ikatu haw ne.
Naneakatuwawahy kwaw
ikatu 'ymaw rehe.
A'e rupi Tupàn nezar nerexak tuwi-
hawete romo nemuigo kar
pà a'e.
Nemurywete kar tuwe tuwe-
harupi.
Nerurywete wera'u amogwer
tuwihawete wanuwi upaw
rupi ne.

8 Nekamir hyàkwenahy a'e, ta'e heta
kàpuhàg hekuzar wera'u
ma'e hehe a'e xe.
Heta kàpuhàg miha her ma'e aroe
her ma'e hehe a'e.
Xi'àm ipy har wà, wioràwiràn
imupu har wà no,
upy uxi'àm newe wà,
uwioràwiràn umupu newe
wà no, hàpuzuhu ita marupi
her ma'e pupe imupuràg
pyrer pupe wà.

9 Heta kuzà neràpuzuhu pe wà.
Heta tuwihawete wanazyr
a'e kuzà wainuinuromo wà.
Neremireko wapyk nerenaw
awyze har rehe a'e.
Neremireko umunehew uzemupuràg
eteahy kar haw or ikatu
ma'e iapo pyrer a'e.

10 O tuwihawete hemireko ràm,
ezeapyaka katu heze'eg
pureruze'egaw rehe nehe.
— Nereharaz neremiaihu wanuwi
nehe, neànàm wanuwi nehe.

11 Nepuràg eteahy ne. A'e rupi
tuwihawete neputar a'e
nehe.
Wiko nezar romo a'e. Eruzar ize'eg
nehe.

12 O tuwihawete hemireko ràm,
teko Xir tawhu pe har werur
putar ma'e imur e pyràm
newe wà nehe.
Teko hemetarer katu ma'e tetea'u
ipurumurywete kar wer
putar nerehe wà nehe, a'e
newe.

13 Tuwihawete hemireko ràm wiko
tápuzuhu pupe a'e. Ipuràg
eteahy hemireko ràm.
Upyahaw or inemo romo iapo
pyrer hopoz iapo pà wà.

14 Umunehew kar topoz ipuràg
eteahy ma'e izupe wà.
Kuzàwaza wà, hemireko ràm imyry-
par wà, oho hupi wà, tuwi-
hawete pe heraha mehe wà.
Weraha hemireko ràm imyrypar
izupe wà no.

15 Uhem tuwihawete hàpuzuhu pe urywete romo wà.
Ikatuahy wanupe a'e.

16 O tuwihawete, eremuzàg putar nera'yr tetea'u ne wà nehe.
Wiko putar tuwihawete romo wà nehe, neipy wazàwe wà nehe.

Ne, o tuwihawete, eremuigo kar putar nera'yr
Ywy nà̀nà̀nar wanuwihaw romo ne wà nehe.

17 Ko hezegar haw umuma'enukwaw kar nekatu haw teko wanupe tuweharupi nehe.

Teko paw umume'u putar nekàgaw tuweharupi wà nehe.

46

Tupàn wiko zanerehe we

Zegar haw Kora wanemiapo kwer

¹ Tupàn wiko uremimaw romo a'e.

Wiko urekàgaw romo no.

Zanepytywà putar tuwe ma'erahy ipuraraw mehe nehe.

² A'e rupi nazakye kwaw nehe.

Aze ywy uryryryryz nehe, aze yryhu pupe wytyryhu u'ar nehe, iwy pe oho pà nehe, Nezewe rehe we nazakye kwaw nehe.

³ Aze heta ykotok uhua'u ma'e yryhu rehe nehe,

Aze wytyr uryryryryz nehe, nezewe rehe we nazakye kwaw nehe.

⁴ Heta amo yrykawhu tawhu Tupàn heko haw pe har wamurywete kar har a'e.

A'e tawhu a'e, — Tupàn Ywate Wera'u Har hàpuzuhu imonokatu pyrer, za'e izupe.

⁵ Tupàn wiko a'e tawhu pupe.

Teko nuytyk pixik kwaw a'e tawhu wà nehe.

Ku'em mehe izi'itahy Tupàn upytywà putar a'e tawhu a'e nehe.

⁶ Amo ae ywy rehe har ukyze tuwe wà.

Tuwihawete wanemiayu uzemu-maw wà.

Wànoànog Tupàn, ywy upaw no.

⁷ Tupàn Ikàg Wera'u Ma'e wiko zanemyrypar romo a'e.

Tupàn Zako izar wiko zanemimaw romo a'e.

⁸ Pezur nehe, pexak Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e hemiapo kwer nehe.

Pexak Tupàn hemiapo kwer teko wamupyтуhegatu kar har ywy rehe har nehe.

⁹ Umumaw zeàmàtyry'ymawhu ywy nà̀nà̀nar nehe.

Uzuhaw wyrapar paw. Purukutukaw uzeaikaikaw no.

Wapy u'yw wì purumimaw tata pupe no.

¹⁰ Uze'eg nezewe teko wanupe. — Pepyту'u pezeàmàtyry'ym ire nehe.

Pekwaw Tupàn romo hereko haw nehe.

Aiko teko ywy nà̀nà̀nar wanuwihawete romo.

Aiko ywy nà̀nà̀nar wazar romo no.

¹¹ Tupàn Ikàg Wera'u Ma'e wiko zanemyrypar romo.

Zako izar wiko zanemimaw romo.

47

Tupàn wiko ywy nà̀nà̀nar waneruze'egar romo

Zegar haw Kora wanemiapo kwer

¹ Pezepopetek penurywete romo nehe, teko paw wà.

Pemuzàg ikatu haw rehe zegar haw Tupàn pe wahyhaw rupi nehe.

² Tuwe teko ukyze Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ywate wera'u har wi a'e wà nehe.

Wiko tuwihawete uhua'u ma'e romo a'e, ywy nà̀nà̀nar waneruze'egar romo a'e.

³ Tupàn weityk kar teko amo ywy rehe har zanewe a'e wà.

Weruze'eg kar teko ywy nà̀nà̀nar zanewe wà no.

4 Wexaexak ywy zanereko haw
zanewe a'e.
Ikatuahy a'e ywy hemiai
hu wanupe,
Hemiamutar katu wanupe.

5 Tupàn uzeupir oho wenaw pe.
Izeupir mehe teko uhapukaz ury-
wete romo wà. Upy uxi'àm
oho urywete haw rehe wà
no.

6 Pemuzàg zegar haw Tupàn ikatu
haw rehe nehe.
Pemuzàg zegar haw Zanneruwi-
hawete pe nehe.

7 Pemume'u Tupàn ikatu haw peze-
gar pà nehe,
Ta'e wiko teko ywy rehe har paw
wanuwihawete romo a'e xe.

8 Wapyk Tupàn wenaw ikatu ma'e
rehe a'e.
Wiko teko paw wanuwihaw romo.

9 Teko wanuwihaw uzemono'og
wà,
Àmàrààw izar hemiai hu wainuin-
uromo wà.
Tupàn wiko tuwihawete wakàgaw
ywy rehe har paw wazar
romo a'e.
Wiko ma'e paw teko paw wazar
romo no.

48

*Zeruzarez wiko Tupàn ima'e
romo*

Zegar haw Kora wanemiapo kwer
1 Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e
uhua'u a'e.
Aze teko heko haw pe har tawhu pe
har umume'u ikatu haw a'e
wà, ikatuahy.

Ywytyr Xiàw her ma'e imonokatu
pyrer rehe ikatu haw
imume'u haw ikatuahy no.

2 Ywytyr Tupàn ima'e a'e, iaiha a'e,
ipuràg eteahy no.

Tawhu tuwihawete ikàg ma'e
henaw a'e, umurywete kar
teko ywy nànànar a'e wà.

3 Tupàn omonokatu teko tawhu
pupe a'e wà, tàpuz imuàtà
pyrer pupe a'e wà.

Wexak kar wamonokatu haw
wanupe a'e.

4 Amo tuwihawete uzemono'og wà,
Xiàw ywytyr iàmàtry'ymaw rehe ur
pà wà.

5 Tawhu hexak mehe ipytuhegatu
wà.
Uzàn na'arewahy a'e wi ukyze pà
wà.

6 Ukyze wà. Ukyze tuwe wà.
Nuzawy kwaw kuzà umemyrahy
mehe har wà.

7 Wiko kanuhu pupe har
Ykotok uhua'u ma'e inuinuromo
har zàwe wà.

8 Xinu Tupàn Tuweharupi Wiko
Ma'e hemiapo kwer rehe
ze'eg awer zane.

Kutàri xixak tawhu zanezar ikàg
wera'u ma'e henaw rehe
Uzeapo ma'e kwer no.

Omonokatu tawhu tuweharupi.
9 Uruiko neràpuzuhu pupe, o Tupàn,
Nepuruamutar haw rehe
urema'enukwaw pà ure.

10 Teko paw umume'u nekatu haw
wà.
Nekàgaw teko ywy nànànar ukwaw
wà.

Ta'e erepureruze'eg iko nekatu
haw rupi xe.

11 Penurywete nehe, teko
Zeruzarez pe har wà.

O Tupàn, nepureruze'egaw ikatu-
ahy.

Teko tawhu Zuta ywy rehe har pe
har wà, penurywete ipure-
ruze'egaw ikatu ma'e rehe
nehe.

12 Tupàn hemiai hu wà, peata
Zeruzarez tawhu izywy
nehe.

Pepapar hàpuzaiha tawhu izywy
har pe wà nehe.

13 Peme'egatu pàrirogaw wanehe
nehe.

Peme'e tuwe tàpuz imuàtà pyrer
teko wazemonokatu haw
wanehe nehe.

Nezewe mehe pepuner nezewe peze'eg pà pezuapyapyr wanupe nehe.

14 — Tupàn wiko putar zanezar romo tuweharupi nehe, peze putar wanupe nehe.

— Wexak kar putar zanerape ràm zaneho àwàm zanewe tuweharupi nehe, peze putar wanupe nehe.

49

Teko paw rupi umàno putar wà nehe

Zegar haw Kora wanemiapo kwer

1 Pe teko paw pe wà, pezeapyaka katu ko ze'eg rehe nehe.

Peinu nehe, ywy nànnànar wà.

2 Teko hemetarer katu ma'e pe wà, Teko hemetarer 'ym ma'e pe wà no, peinu heze'eg nehe.

3 Aiko ma'e kwaw katu har romo ihe.

Amume'u putar a'e ma'e ma'e kwaw par ài nehe.

4 Azekaiw katu putar ze'eg xirogatu ma'e wanehe nehe.

Ze'eg xirogatu ma'e amume'u putar purupe ihe nehe, hewioràwiràn imupumupu mehe ihe nehe.

5 Aze hereko haw zawaiw katu ihewe,

Heàmàtyry'ymar iaiw ma'e heywyr wamàmàn mehe, nakyze kwaw wanuwi ihe.

6 A'e iaiw ma'e uzeruzar wemetarer rehe wà,

Wiko wera'u amo wanuwi wà, ta'e hemetarer katuahy wà xe.

7 Ni amo nupuner kwaw uzepyro haw rehe wà.

Ni amo nupuner kwaw weko haw imekuzar haw rehe Tupàn pe wà,

8 ta'e temetarer ko ywy rehe har Nuhyk kwaw amo teko heko haw hekuzaromo a'e xe.

9 Aze amo teko hemetarer katu a'e nehe, nezewe rehe we umàno putar amo 'ar mehe nehe.

— Aiko putar tuweharupi nehe, nupuner kwaw u'e haw rehe.

10 Teko ma'e kwaw katu har umàno a'e wà. Teko paw wexak wamàno haw wà.

Iranaiw ma'e umàno a'e wà no. Ma'e kwaw par 'ym umàno a'e wà no.

Upaw rupi katete wezar wemetarer amo wanupe wà.

11 Watymaw uzeapo wapyta haw romo.

Upyta a'e pe tuweharupi wà.

Aze wereko ywy tetea'u wikuwe mehe wà, nezewe rehe we uzetym kar wà.

12 Teko ikàg wera'u ma'e wà, te teko hemetarer katu wera'u ma'e wà no, nupuner kwaw umàno àwàm wi uhemaw rehe wà.

Ma'ea'yr umàno wà.

Nezewegatete a'e teko umàno putar a'e wà nehe no.

13 Peme'e uzeapo ma'e ràm rehe nehe, uzehe uzeruzar ma'e wanupe uzeapo ma'e ràm rehe nehe.

Amo hurywete wemetarer uhua'u ma'e rehe wà.

Pexak wanupe uzeapo ma'e ràm iahtkaw rehe àràm nehe.

14 Wamono'ogar weraha àràpuhàràn a'e wà. Nezewegatete teko wamàno haw weraha a'e teko a'e wà no.

Weraha wà.

Umàno putar àràpuhàràn izuka pyràm ài wà.

Iku'em mehe ikatu ma'e weityk putar a'e teko wà.

Wanetekwer inem putar umàno ma'e kwer wapyta haw pe wà nehe, muite waneko awer wi wà nehe.

15 Tupàn hepyro putar mào haw ikàgaw wi nehe,

Ta'e hemuixe kar putar weko haw pe nehe xe.

- 16 Aze amo uzeapo hemetarer katu ma'e romo nehe, pezekaiw zo hehe nehe.
 Tuweharupi hemetarer uhua'u wera'u oho iko. Peze-mumikahy zo hemetarer tetea'u rehe nehe,
 17 ta'e umàno mehe nupuner kwaw ni pitài wemetarer heraha haw rehe nehe xe.
 Hemetarer noho kwaw hupi itym àwàm mehe nehe.
 18 Upuner weko haw rehe urywete haw rehe.
 Teko upuner ikatu haw ikàgaw rehe uze'egatu haw rehe wà no.
 19 Nezewe rehe we umàno mehe uzemono'og putar oho uwipy wainuinuromo nehe.
 Ipytunahy haw nupaw pixik kwaw a'e pe nehe.
 20 Teko ikàg wera'u ma'e Nuhem kwaw umàno àwàm wi a'e wà.
 Nezewe rehe we umàno putar ma'ea'yr ài wà nehe.

50

Tupàn imuwete katu haw

- Zegar haw Azaw hemiapo kwer
 1 Tupàn, o Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e uze'eg iko ywy nànnànar wanenoz pà a'e.
 Wenz teko ywy ipehegwer rehe har wà.
 Wenz teko inugwer ipehegwer rehe har wà no.
 2 Tupàn heiny katu kwarahy ài pe pe Zeruzarez pe a'e.
 Tawhu ikatuahy ma'e pe a'e, Ipuràg eteahy ma'e pe a'e.
 3 Tupàn Zanezar ur iko a'e. Nur kwaw uze'eg 'ym pà nehe.
 Nur kwaw wànoànog 'ym pà nehe.
 Tata ma'e imumaw har ur henataromo.
 Ywytuaiw ur iko izywyr no.
 4 Wenz ywak iko. Wenz ywy iko no.

- Wexak kar putar wemaihu wane-miapo kwer imume'u haw nehe, wanupe nehe.
 5 — Pemono'og herehe uzeruzar ma'e pe wà nehe, i'i wanupe.
 — Pemono'og uze'egaw herehe we iapo katu arer pe wà nehe, i'i.
 — Uzuka kar ma'ea'yr here-nataromo wà, herehe uzeruzar haw hexak kar pà ihewe wà, i'i wanupe.
 6 Ywak umume'u Tupàn ikatu haw. Umume'u teko wanemiapo kwer imume'u har romo heko haw no.
 7 Nezewe uze'eg Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e wemaihu wanupe kury. — Pezeapyaka katu, heremaihu, heremimume'u ràm rehe nehe.
 Amume'u putar penemiapo kwer ikatu 'ym ma'e nehe, teko Izaew izuapyapyr wà.
 Aiko Tupàn romo ihe, pezar romo aiko ihe.
 8 Naze'egahy kwaw peme ma'ea'yr herenataromo izuka pyrer wanehe ihe nehe,
 Ma'e ihewe imur pyrer wanehe ihe nehe.
 9 Naputar kwaw tapi'ak awa peko pe har ihe wà.
 Naputar kwaw àràpuhàrànete peneimaw wainuinuromo har ihe wà,
 10 Ta'e miar ka'a pe har wiko hereimaw romo a'e wà xe.
 Tapi'ak tetea'u ywytyruhu rehe har paw wiko hema'e romo wà no.
 11 Wiràmiri ywytyr rehe har paw wiko hereimaw romo wà.
 Miar katu pe har paw wiko hema'e romo wà.
 12 Aze mo hema'uhez, nainoz iwer mo ma'e peme ihe.
 Ta'e aiko ywy izar romo ihe xe.
 Aiko ywy rehe har paw wazar romo ihe no.

13 Aipo a'u putar tapi'ak awa ho'o kwer ihe nehe.

Aipo a'u putar àràpuhàrànete huwykwer ihe nehe.

14 Tuwe hekatu haw imume'u haw pemur ihewe imur pyr romo nehe.

Tuwe pemur ma'e penemimume'u kwer paw ihewe imur pyr romo nehe. Aiko Tupàn Ywate Wera'u Har romo ihe.

15 Aze herenoz pe ma'erahy ipur-araw paw 'ar mehe nehe,

Apupyro putar ihe nehe.

A'e mehe pemume'u putar hekatu haw nehe, i'i Tupàn wemi-aihu wanupe.

16 Nezewe rehe we uze'eg Tupàn ikatu 'ym ma'e wanupe kury.

— Mo umume'u kar heze'eg peme.

Mo pemuze'eg kar heremimume'u kwer rehe wà.

17 Aze hepurumukatu wer penemi-
apo rehe peme, napeputar
kwaw imukatu haw.

Aze azapo kar ma'e peme, nape-
ruzar kwaw heze'eg.

18 Aze pexak amo imunar ma'e,
pezemuryparypar hehe we.

Peata peho peiko awa wemireko
'ym puhe oho ma'e wanehe
we, kuzà umen 'ym puhe
oho ma'e wanehe we.

19 Pezemuàgà 'ym tuweharupi ikatu
'ym ma'e amo wanupe
imume'u àwàm rehe.

Penemu'em wanupe peze'eg rehe
pema'enukwaw 'ym pà no.

20 Tuweharupi peze'eg ze-
mueteahy penywyr wanehe.
Penemu'em wanehe purupe no.

21 Pezapo a'e ikatu 'ym ma'e peho.
Naze'eg kwaw ihe.

— Wiko zanezàwe a'e, peze herehe.

Ko 'ar rehe amume'u putar pekatu
'ymaw ihe nehe kury.

Aexak kar putar penemiawy kwer
nehe no.

22 Peneharaz ihewi. Pema'enukwaw
katu penemiapo kwer rehe
nehe.

Aze napema'enukwaw kwaw
wanehe nehe, apumumaw
putar ihe nehe.

Ni amo nupuner kwaw pepyro
haw rehe wà nehe.

23 Aze amo teko werur ma'e ihewe
nehe, hekatu haw rehe
nehe, a'e teko hemuwete
katu iko a'e.

Apyro putar herape rupi wata
ma'e upaw rupi ihe wà nehe.

51

Uzemumikahy haw, ikatu

'ymaw imunànanaw no

Zegar haw Tawi hemiapo kwer

1 O Tupàn, hepuhareko pe nehe,
ta'e erepurumutar katu ne
xe.

Erepurupuhareko katu ne,

A'e rupi emunàn heremiapo kwer
ikatu 'ym ma'e paw ihewi
nehe.

2 Hemukatu hekatu 'ymaw wi paw
rupi nehe.

Emunàn heremiapo kwer ikatu
'ym ma'e ihewi nehe no.

3 Akwaw katu heremiawy kwer
ihe.

Heremiapo kwer ikatu 'ym ma'e
uzekwaw kar ihewe tuwe-
harupi.

4 Azapo ikatu 'ym ma'e newe. Xo
nekutyr zo azapo ikatu 'ym
ma'e.

Azapo neremimutar 'ym.

Heremiapo kwer neremimume'u
ikatu.

Nekatu herehe nezepyk mehe, ta'e
heaiw ihe xe.

5 Hezexak kar haw henataromo
nahekatu kwaw azeharo-
moete ihe.

Hehy hie pupe hemuigo kar awer
'ar henataromo aiko ikatu
'ym ma'e iapo har romo no.

6 Ereputar teko ikatu ma'e ne wà.

Emynehem kar hepy'a nema'ekwaw
paw pupe nehe.

7 Ezo'ok hekatu 'ymaw ihewi nehe.
A'e mehe hekatu putar nehe.
Hemukatū nehe. A'e mehe hex-
igatu wera'u putar hoko
hawer wi nehe.

8 Einu kar wi teko hurywete ma'e
ihewe ne wà nehe. Einu
kar ikatu ma'e rehe wazegar
mehe ne wà nehe.
Hezuhazuhaw pe ne. Hemu'i pe
no.

Nezewe rehe we herurywete wi
putar nehe.

9 Ezeapumi heremiapo kwer ikatu
'ym ma'e hexak 'ym pà nehe.
Emunàn hekatu 'ymaw paw rupi
nehe.

10 O Tupàn, hemuigo kar pe ipy'a
ikatu ma'e hereko har romo
nehe.

Hemuigo kar pe ikatu ma'e iapo
har romo nehe, neremimutar
iapo har romo nehe.

11 Hemono kar zo pe newi nehe.
Emunyryk zo nerekeke ikatuahy
ma'e ihewi nehe.

12 Hemurywete kar wi pe nerehe
we hepyro àwàm rehe nehe.

Neremimutar rehe hepureruzar
wer haw emupyta kar
hepy'a pupe nehe. Ezapo
kar neremiapo putar haw
herekwe pe nehe.

13 A'e mehe amu'e putar ikatu 'ym
ma'e iapo har neze'eg rehe
ihe wà nehe.

A'e rupi uzewyr putar newe wà
nehe.

14 O Tupàn hepyro har, hepyro pe
màno haw wi nehe.

A'e mehe amume'u putar nekatu
haw herurywete pà ihe
nehe.

15 O hezar, emume'u kar ze'eg ikatu
ma'e ihewe nehe.

A'e mehe amume'u putar nekatu
haw nehe.

16 Nereputar kwaw ma'ea'yr
heremizuka rà m ne wà.

Ma'ea'yr nemuwete katu haw rehe
hapy pyr na'ikatu kwaw
newe wà.

17 O Tupàn, herekwe wiko wera'u
'ym ma'e amono newe
imono pyr romo ma'ea'yr
izuka pyr zàwenugar romo
ihe.

Nereityk kwaw teko wiko wera'u
'ym ma'e ne wà. Teko wemi-
apo ikatu 'ym ma'e wi uze-
mumikahy ma'e eremur kar
nezeupe ne wà.

18 O Tupàn, epytywà Zeruzarez pe
har nekatu haw rupi nehe.

Emupu'à m wi Zeruzarez ipàrirogaw
heityk pyrer nehe.

19 A'e mehe aze teko uzuka kar
ma'ea'yr nemuwete pà
neze'eg awer rupi katete wà
nehe, eremuawyze putar ne
wà nehe.

Ereputar putar ma'e nemuwete
haw hapy pyr nehe no.

Teko uzuka kar putar tapi'aka'yr
awa wazuka haw rehe nere-
nataromo har rehe wà nehe.

52

Tupàn ikatu haw imume'u haw
Zegar haw Tawi hemiapo kwer

1 Awa ikàg ma'e ne. Màràzàwe tuwe
eremume'u nekatu 'ymaw
amo wanupe ne. — Hekatu
'ymaw ipuràg ihewe, ere
wanupe.

Tupàn ipuruamutar haw nupaw
pixik kwaw nehe.

2 Eremume'u amogwer teko wa-
mumaw pàwàm iko neze-
upe.

Neapeku nuzawy kwaw takihe
haimē katu ma'e purukixi
ma'e a'e.

3 Ikatu 'ymaw ikatu wera'u newe
ikatu haw wi a'e.

Temu'emaw ikatu wera'u newe
ze'eg azeharomoete har wi
a'e.

4 Hemu'em ma'e romo ereiko.
Neze'eg nuzawy kwaw
takihe.

Erekutuk teko ne wà. Wakutukaw
ikatu newe.

- 5 A'e rupi Tupàn nemumaw putar azeharomoete a'e nehe.
Nepyyhk putar nehe, neràpuz nereko haw wi nereityk pà nehe.
Tupàn nezo'ok putar ywy wikuwe ma'e hereko har wi nehe.
- 6 Teko Tupàn heruzar har wexak putar nezo'okaw a'e wà nehe. A'e rupi ukyze putar wà nehe.
Upuka putar nerehe wà nehe, nerehe uze'eg pà wà nehe.
- 7 – Peme'e ko awa rehe nehe. – Hepyro pe nehe, ni'i kwaw Tupàn pe a'e.
Uzeruzar wemetarer uhua'u ma'e rehe uma'e tetea'u rehe.
Wekar uzepyro àwàm ukatu 'ymaw pupe, i'i putar nerehe wà nehe.
- 8 Ihe aiko uri 'yw ikyr katu ma'e ài ihe.
Herezuz tekoko Tupàn hàpuz huwake.
Tuweharupi azeruzar ipuruamutar haw rehe hepytu'u 'ym pà.
- 9 O Tupàn, tuweharupi amume'u putar nekatu haw ihe nehe, ta'e neremiapo kwer ikatu a'e xe.
Neremiaiuhu nerehe uzeruzar ire upytu'u 'ym ma'e wainuinuromo amume'u putar nekatu haw ihe nehe.

53

Iaiw haw, zepyro haw no

Zegar haw Tawi hemiapo kwer

- 1 Nezewe uze'eg iranaiw ma'e uzeupe a'e wà.
– Na'ikàg kwaw Tupàn, i'i wà.
Upaw rupi uzeapo ipihe ma'e iapo har romo wà.
Uzapo iaiw ma'e oho waiko wà.
Naheta kwaw ni pitài ikatu ma'e iapo har wà.
- 2 Ywak rehe wapyk mehe Tupàn ume'e teko paw wanehe.
Wekar amo ikatu ma'e iko.

- Aipo heta amo hemuwete katu har, i'i uzeupe uzehe upuraru pà.
- 3 Upaw rupi upytu'u hehe uzeruzar ire wà.
Wakatu 'ymaw paw uzuawyawygatuwà.
Naheta kwaw ni pitài ikatu ma'e iapo har wà.
Azeharomoete naheta pixik kwaw wà.
- 4 Tupàn upuranu purehe a'e.
– Aipo a'e teko ikatu 'ym ma'e nukwaw kwaw ma'e wà.
Tuweharupi imunar heremiaiuhu wama'e rehe wà.
Nuze'eg kwaw ihewe wà no, i'i Tupàn.
- 5 Uryryryryz putar ukyze pà a'e wà nehe.
Nuryryryryz pixik kwaw nezewe a'e 'ym mehe wà,
Ta'e Tupàn umuhàmuhàz wàmàtyry'ymar wàkàgwer a'e wà xe.
Weityk wà.
A'e rupi Izaew ipurumuzàmuzàg weityk putar upaw rupi katete wà.
- 6 Tuwe Tupàn uputar Izaew wapyro àwàm Zeruzarez wi ur ma'e ràm a'e nehe.
Zako izuapyapyr hurywete putar wà nehe,
Ta'e Tupàn umukatu putar waneko haw a'e nehe xe.

54

Tupàn pe upytywà haw henoz taw

Zegar haw Tawi hemiapo kwer

- 1 O Tupàn, hepyro pe nekàgaw pupe nehe.
Hemunyryk kar pe katu 'ymaw wi nekàgaw pupe nehe.
- 2 Einu, o Tupàn, newe heze'egaw nehe.
Ezeapyaka katu heze'eg rehe nehe.
- 3 Ta'e amo wanuwi wiko wera'u ma'e uhem wà waiko heàmàtyry'ym pà a'e wà xe.

Ipuruzukaiw ma'e ipuruzuka wer
herehe wà.
A'e teko nuzekaiw kwaw Tupàn
rehe wà.

4 Akwaw Tupàn hepytywà har
romo heko haw ihe.

Heàmàtryry'ymar waneitykar romo
heko haw akwaw no.

5 Tuwe Tupàn umuzewyr kar
heàmàtryry'ymar wakatu
'ymaw a'e nehe, wakutyr a'e
nehe.

Tupàn nutyryk kwaw wemiaihu
wanuwi.

A'e rupi umumaw putar heàmàtryry'ymar
a'e wà nehe.

6 O Tupàn Tuweharupi Wiko
Ma'e. Azuka kar putar
ma'ea'yr neruwa rupi ihe
wà nehe, ta'e heporomono
wer wanehe newe ihe xe.

Amume'u putar nekatu haw nehe,
ta'e nekatuahy ne xe.

7 Erezok ma'erahy heremipu-
raraw paw ihewi.

Aexak heàmàtryry'ymar waneityk
awer no.

55

*Awa ma'erahy ipuraraw par
uze'eg Tupàn pe*

Zegar haw Tawi hemiapo kwer

1 O Tupàn, herenu pe newe heze'eg
mehe nehe.

Ezapo tuwe ma'e hereminoz nehe.

2 Ezeapyaka katu herehe nehe.
Ewazar heze'eg nehe.

Ma'erahy heremipuraraw na-
hemupytu'u kar kwaw a'e.

3 Aryryryryz ihe, heàmàtryry'ymar
hezuka àwàm imume'u haw
henu mehe ihe.

Ihewe heàmàtryry'ymar wanemiapo
ikatu 'ym ma'e a'e, hezuhaw
a'e.

Umu'ar kar iaiw haw herehe wà.
Wikwahy ihewe wà. Na'iakatuwawahy
kwaw herehe wà no.

4 Hepy'a tynehem hekyze haw
pupe.

Hemàn haw wi hekyze haw u'ar
herehe a'e.

5 Akyze tuwe ihe. Aryryryryz teko.
Hekyze haw uzeapo hezar romo.

6 Na'e aze'eg ihe.

— Aze mo apuner hewewe haw
rehe pykahu ài, awewe mo
hepytu'u àwàm me.

7 Àzàn mo multe xe wi.

Ywyxiguhu rehe aikuwe mo.

8 Na'arewahy aikar mo hemimaw
ywytu wi ihe,

Ywytuaiw wi ihe, a'e hezeupe ihe.

9 Hezar, emumaw a'e teko
wanemiapo putar haw
nehe. Emuaiw uzeupeupe
waze'egaw nehe no,

Ta'e aexak puruzuka haw
tawhu pe ihe xe. Aexak
zeàmàtryry'ymaw a'e pe ihe
no.

10 Aromo, pyhaw no, a'e teko wata
oho waiko pàrirogaw iapyr
wà, pàrirogaw tawhu izywyr
har rehe wà.

Tawhu tynehem iaiw paw pupe.
Tynehem ma'erahy pupe no.

11 Heta tetea'u ma'emumaw paw
tawhu pe.

Ma'eme'egaw tynehem purehe
imunar ma'e pupe. Tyne-
hem purupe hemu'em ma'e
pupe no.

12 Herehe uze'eg urywahyhy
ma'e a'e, nuiko kwaw
heàmàtryry'ymar romo a'e.

Aze mo wiko, apuner mo henu haw
rehe hezàn 'ym pà ihe.

Herehe uze'eg zemueteahy ma'e
nuiko kwaw hekutyr har
romo a'e.

Aze mo wiko, azeàmim mo izuwi
ihe.

13 Ne hemyrypar ne, ereiko herehe
uze'eg urywahyhy ma'e
romo ne.

Ne herehe we har ne, herupi
wata ma'e ne, ereiko herehe
uze'eg zemueteahy ma'e
romo ne.

14 Izypy mehe zaha teko wanupi
Tupàn imuwete katu pà
hàpuzuhu pupe.

Zaze'eg zanezeupeupe ikatu haw
rupi zane no.

¹⁵ Tuwe màno haw ur na'arewahy
heàmàtry'y'mar wanehe
nehe.

Tuwe wikuwe putar umàno ma'e
kwer wapyta haw pe oho
mehe wà nehe, ta'e ikatu
'ymaw upyta wanàpuz me
xe.

Upyta wapy'a pupe no.

¹⁶ Aze'eg Tupàn Tuweharupi Wiko
Ma'e pe hepytywà àwàm
henoz pà izupe.

Hepyro a'e.

¹⁷ Ku'em mehe ihe, kwarahy
wapyter pe hin mehe ihe no,
pyhaw ihe no,

Azai'o heremipuraraw rehe
heze'eg pà ihe.

Herenu a'e.

¹⁸ Hererur hekutuk kar 'ym pà
zeàmàtry'y'mawhu wi a'e.

Heàmàtry'y'mar heta tetea'u wà.
Nezewe rehe we hepyro
wanuwi a'e.

¹⁹ Tupàn, 'Ar ipy henataromo
har, pureruze'eg ma'e a'e,
herenu a'e.

Weityk heàmàtry'y'mar a'e wà.

Ta'e na'ipurumukatu wer kwaw
weko haw rehe a'e wà xe.

Nukyze kwaw Tupàn wi wà.

²⁰ Herehe we arer kwehe arer
uzàmàtry'y'm umyrypar wà.

Nuzapo kwaw ma'e uze'eg umyry-
par wanupe wemimume'u
kwer rupi a'e.

²¹ Ize'eg ikatu wera'u tapi'ak
kamykwer ikawer wi a'e.

Nezewe rehe we ipy'a pe heta
purehe iakatuwawahy
'ymaw.

Ize'eg ihym wera'u ma'e kawer wi
a'e.

Nezewe rehe we omonohok ma'e
takihe haime katu ma'e ài.

²² Aze zawaiw katu nereko haw
nehe, emume'u Tupàn

Tuweharupi Wiko Ma'e pe
nehe. Nepytywà putar nehe.

Numu'ar kar pixik kwaw weruzar
har wà.

²³ Ne, o Tupàn, ereityk putar

Puruzuka ma'e umàno ma'e kwer
wapyta haw iwiy pe nehe.

Numumaw kwaw ukwarahy
iku'aw har wiko pà wà nehe.

Ihe zote azeruzar putar nerehe
nehe.

56

Tupàn wiko herehe we

Zegar haw Tawi hemiapo kwer

¹ Hepuhareko pe nehe, o Tupàn,
Ta'e heàmàtry'y'm waiko a'e wà xe.
Heàmàtry'y'mar herekar waiko
tuweharupi wà.

² Heàmàtry'y'm waiko 'ar rehe katu
wà.

Heàmàtry'y'mar heta tetea'u wà.

³ Hekyze mehe azeruzar nerehe
ihe,

O Tupàn Upuner Wera'u Ma'e.

⁴ Azeruzar Tupàn rehe. Amume'u
hemimume'u kwer ikatu
haw no.

Azeruzar hehe. Nakyze kwaw
ma'e wi nehe.

Teko nupuner kwaw ikatu 'ym
ma'e ihewe iapo haw rehe
wà. Na'ikàg kwaw Tupàn
zàwe wà.

⁵ Heàmàtry'y'mar umuaiw
hema'ereko haw ihewe 'ar
rehe katu wà.

Xo ikatu 'ym ma'e ihewe wemiapo
ràn rehe zo ima'enukwaw
wà.

⁶ Uzeàmim multe teko wanuwi uze-
mono'og pà wà.

Ume'e heremiapo rehe wà.

Hezuka haw 'ar wàro waiko wà.

⁷ O Tupàn, ezepyk a'e teko wanehe
wakatu 'ymaw hekuzaromo
nehe.

Eityk a'e teko nekwahy haw pupe
ne wà nehe.

⁸ Erekwaw hereko haw. Ma'erahy
apuraraw teko.

Erexak herehaykwer paw rupi ne.

Aipo neremuapyk kwaw here-
haykwer nepape rehe.

⁹ Aenoz hepytywà àwàm newe.

Henoz mehe heàmàtyry'ymar uzàn
putar oho newi wà nehe.

Pitài ma'e akwaw ihe: Tupàn wiko
herehe we a'e.

¹⁰ Amume'u Tupàn Tuweharupi
Wiko Ma'e hemimume'u
kwer ikatu haw ihe.

¹¹ Azeruzar hehe. Nakyze kwaw
ma'e wi nehe.

Teko nupuner kwaw ikatu 'ym
ma'e iapo haw rehe ihewe
a'e wà, ta'e na'ikàg kwaw
Tupàn zàwe a'e wà xe.

¹² O Tupàn, amono putar ma'e
heremimume'u kwer newe
ihe nehe.

Amono putar ma'e newe nekatu
haw imume'u haw romo
nehe.

¹³ Ta'e hepyro pe hemàno haw wi
ne xe.

Hemunyryk pe hereitykaw wi ne
no.

Nezewe, o Tupàn, ata neruwarupi
ihe.

Ata tatainy purumuigo kar ma'e
rehe we no.

57

Tupàn wiko zanemimar romo a'e

Zegar haw Tawi hemiapo kwer

¹ Hepuhareko pe nehe, o Tupàn.

Hepuhareko pe nehe, ta'e aikar
hepyro àwàm nerehe ihe xe.

Aexak hepyro haw nepepo i'àng
rehe. Apyta a'e pe.

Xo ikatu 'ymaw iho re zo ahem a'e
wi.

² Aze'eg Tupàn Ywate Wera'u Har
pe hepytywà àwàm henoz pà
izupe.

Aenoz Tupàn ihe. Hepytywà ikatu
'ym ma'e wi hemunyryk kar
pà a'e.

³ Uwazar putar heze'eg ywak rehe
wiko mehe. Hepyro putar
nehe.

Weityk putar hekutyur ur ma'e ràm
wà nehe.

Tupàn wexak kar putar upuru-
amutar haw ihewe nehe.
Wexak kar putar puruwi
utyryk 'ymaw ihewe nehe
no.

⁴ Heàmàtyry'ymar umàmàn heywyr
wà.

Nuzawy kwaw zàwàruhu iriàw wà.
Ipuru'u wer herehe wà.

Wanàz nuzawy kwaw puruku-
tukaw wà. Nuzawy kwaw
u'yw wà no.

Wapeku nuzawy kwaw takihep-
uku haime ma'e wà.

⁵ O Tupàn, exak kar nehua'u haw
ywak rehe har nehe, purupe
nehe.

Tuwe nekàgaw nepuràg eteahy
haw heiny katu ywy nànan
nehe no.

⁶ Heàmàtyry'ymar uzapo ma'e hepy-
hyk pà wà, hezuka pà wà.

Azumumikahy hekyze pà ihe.

Uzapo ywykwaruhu herape rupi
hetym àwàm romo wà.

Iapo har zote u'ar wemiapo kwer
pupe wà no.

⁷ Hepy'a pe azeruzar katu nerehe,
o Tupàn. Hekàg tuwe ihe.

Amuzàg putar zegar haw nekatu
haw imume'u pà nehe.

⁸ Eme'e nehe, hepy'a.

Eme'e nehe, hewioràwiràn. Epu'àm
nehe, hewioràw zàwenugar.

Amume'e kar putar kwarahy ihe
nehe.

⁹ Hezar, amume'u putar nekatu
haw ywy nànanar wainuin-
uromo nehe.

Amume'u putar nekàgaw amogwer
teko wainuinuromo nehe.

¹⁰ Nepuruamutar haw uhua'u a'e.
Uhem ywak rehe. Puruwi netyryk
'ymaw uhem ywàkun rehe.

¹¹ O Tupàn, exak kar nehua'u haw
ywak rehe har purupe nehe.

Tuwe nekàgaw nepuràg eteahy
haw heny katu ywy nànan
nehe no.

58

Tupàn uzepyk putar ikatu 'ym ma'e iapo har wanehe nehe

Zegar haw Tawi hemiapo kwer

¹ Pe tuwihaw wà, aipo penemu'em teko wanemiapo kwer imume'u mehe.

Aipo xo ikatu 'ym ma'e wanehe pezekaiw.

² Azeharomoete napekatu kwaw. Xo ikatu 'ym ma'e iapo àwàm rehe pema'enukwaw.

Pezapo iaiw ma'e teko ko ywy rehe har wanupe.

³ Ikatu 'ym ma'e umumaw u'ar ikatu 'ym ma'e iapo pà wà.

Uzexak kar awer 'ar henataromo xo temu'emaw zo umume'u oho waiko wà.

⁴ Nuzawy kwaw mozaiw wà. Tynehem puruzuka haw pupe wà.

Uwàpytym wapyakwar moz ma'e henu 'ymar ài wà.

⁵ A'e moz na'ipurenu wer kwaw moz imugakwaw par rehe iz'e'g mehe wà.

⁶ O Tupàn. Ezuhaw ikatu 'ym ma'e wanàz nehe.

O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e, ezo'ok wanàz nehe, a'e zàwàruhu iriàw ipuruzukaiw ma'e wanuwi nehe.

⁷ Tuwe ikatu 'ym ma'e ukàzym 'y ywy rehe izakook pyrer ài wà nehe.

Tuwe uzezuhazuhaw ka'api'i pe rupi hezuz ma'e kwer ài wà nehe.

⁸ Tuwe ukàzym amu'a to'om inuromo har ài wà nehe.

Tuwe wiko kwarer umàno ma'e kwer romo uzexak kar ma'e ài wà nehe.

A'e kwarer nuexak pixik kwaw kwarahy a'e.

⁹ Uzeapo ma'e ikwaw 'ym mehe we Ikatu 'ym ma'e uzemonohok kar ka'akyr ài wà.

Wanekuwe mehe we

Tupàn omono kar putar uzewi upyuhemaw pupe wekwahy haw ukaz ma'e rupi nehe.

¹⁰ Ikatu ma'e hurywete putar wà nehe,

Ikatu 'ym ma'e iapo har wanehe Tupàn izepyk mehe wà nehe.

Ikatu ma'e uhez putar upy ikatu 'ym ma'e wanuwykwer pupe wà nehe.

¹¹ Paw rupi uze'eg putar nezewe wà nehe. — Azeharomoete Tupàn uzapo ikatu ma'e a'e, ikatu ma'e wanupe a'e.

Azeharomoete heta Tupàn ywy rehe har wanemiapo kwer imume'u har a'e, i'i putar wà nehe.

59

Tupàn hepyro putar heàmàtyry'ymar wanuwi nehe

Zegar haw Tawi hemiapo kwer

¹ O hezar, hepyro pe heàmàtyry'ymar wanuwi nehe.

Hemuniryk kar pe herehe ipuruzuka wer ma'e wanuwi nehe.

² Hepyro pe awa ikatu 'ym ma'e wanuwi nehe.

Hemuniryk kar pe a'e puruzuka ma'e wanuwi nehe.

³ O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e, eme'e kury.

Heràro herereko hezuka àwàm rehe a'e wà.

Awa purupe ma'erahy ipuraraw kar har uzemono'og waiko hezuka àwàm imume'u pà wà.

Nazapo kwaw ikatu 'ym ma'e wanupe hezezuka kar pà ihe.

Nazeka kar kwaw teko wanupe heaiw paw hekuzaromo.

⁴ Nazapo kwaw ikatu 'ym ma'e.

Nezewe rehe we uzàn hekutyr wà, ta'e herehe ipuruzuka wer wà xe.

5 O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e
Ikàg Wera'u Ma'e ne, epu'àm
ezuwà hepytywà pà nehe.
Ne ae exak nehe, o Tupàn Izaew
Wazar.
Eme'e teko amo ae ywy rehe har
nerehe uzeruzar 'ym ma'e
wanehe nezepyk pà nehe.
Epuhareko zo a'e neàmàtyry'ymar
iaiw ma'e ne wà nehe.

6 Pyhaw uzewyr wà.
Umàmàn tawhu iwyr wà. Okororo
zawar ài wà.

7 Wapeku nuzawy kwaw takihep-
uku wà.
Uhapukaz tawhu pe har wazuka
àwàm imume'u pà wà,
wanehe uze'eg zuawygatu
pà wà.
– Teko nazanereni kwaw a'e wà,
i'i uzeupeupe wà.

8 O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e
erepuka wanehe.
Ereze'eg urywahyahy teko nerehe
uzeruzar 'ym ma'e nànàn.

9 O Tupàn, azeruzar nekàgaw rehe
ihe.
Ereiko hemimaw romo ne.

10 Tupàn hezar ur putar heàwàxi pà
upuruamutar katu haw rupi
a'e nehe.

Wexak kar putar heàmàtyry'ymar
waneitykaw ihewe a'e nehe.

11 O hezar, ezuka zo heàmàtyry'ymar
na'arewahy ne wà nehe.

Aze erezuka na'arewahy ne wà
nehe, heànàm heharaz putar
wakatu 'ymaw wi a'e wà
nehe.

O urezar, uremimaw zàwenugar,
emuhàmuhàz heàmàtyry'ymar
nekàgaw pupe nehe. Eityk
wamumaw pà ne wà nehe.

12 Tuweharupi uze'eg mehe
heàmàtyry'ymar uzapo ikatu
'ym ma'e a'e wà.

Wiko wera'u amo wanuwi a'e wà.
Tuwe waneko wera'u haw
upaw nehe.

Omono ze'egaiw amo teko wanehe
wà. Hemu'em wà no.

13 A'e rupi ainoz ko ma'e newe ihe
kury. – Emumaw a'e teko
nekwahy mehe ne wà nehe.
Azeharomoete.

Tuwe uzezuka kar upaw rupi wà
nehe.

Nezewe mehe ukwaw putar Tupàn
Izaew waneruze'egar romo
heko haw a'e wà nehe.

Ukwaw putar teko paw Tupàn
hemiruze'eg romo waneko
haw a'e wà nehe no.

14 Pyhaw heàmàtyry'ymar uzewyr
wà.

Umàmàn wà tawhu izywyr wà.
Uzemuakyr zawar ài wà.

15 Wata oho tawhu rupi zawar ài
wà,

Wemi'u ràm hekar pà wà.

Uze'eg a'e wà, aze wanemi'u nuhyk
kwaw wanupe.

16 Nezewe rehe we ihe azegar
putar nekàgaw rehe ihe
nehe.

Ku'em mehe amume'u putar nepu-
ruamutar katu haw wahy
haw rupi nehe,

Ta'e ereiko hemimaw romo ne xe.
Ma'erahy ipuraraw mehe apuner
hezeàmimaw rehe nerehe
ihe.

17 Amume'u putar nekatu haw
ihe nehe, o Tupàn, herehe
uzekaiw ma'e.

Ereiko hemimaw romo.

Ereiko Tupàn heamutar katu har
romo.

60

Urereityk Tupàn a'e

Zegar haw Tawì hemiapo kwer

1 O Tupàn, eretyryk urewi ne. Ure-
reityk pe ne.

Erekwahy urewe a'e 'ar mehe.

Ko 'ar rehe erezur wi urewe.

2 Eremuryryryz kar ywy ne,
ipe'a pà ne.

Erewàpytyw a'e ywykwar ne wà
kury,

Ta'e uzekazeka iko a'e xe.

³ Erepuraraw kar ma'erahy tetea'u neremiaihu wanupe.

Eremur win urewe i'u kar pà urewe.

A'e rupi uruata kwerupi ureka'u pà ure.

⁴ Ereupir pànuhu nerer hereko har newi ukyze ma'e wanenataromo. — Peraha ko pànuhu zeàmàtry'ymawhu pe nehe, ere wanupe.

Nezewe mehe upuner weitykaw wi uhemaw rehe wà.

⁵ Urepyro pe nekàgaw pupe nehe. Erewazar newe ureze'eg ma'e henoz mehe nehe.

Nezewe mehe erepyro putar teko neremiamutar ne wà nehe.

⁶ Nezewe uze'eg Tupàn wàpuzuhu pupe a'e.

— Heàmàtry'ymar waneityk mehe azaikaikaw putar Mikez tawhu ihe nehe. Azaikaikaw putar ywyàpyznaw Xukot her ma'e nehe no.

Amono putar ipehegwer izaikaikaw pyrer heremiaihu wanupe nehe.

⁷ Zireaz wiko hema'e romo a'e. Manaxe wiko hema'e romo a'e no.

Eparai nuzawy kwaw u'yw wi heàkàg imimaw.

Zuta nuzawy kwaw tuwihawete ipokokaw ihewe no.

⁸ Moaw wiko putar zapepo zàwenugar ài hezepuez taw ài nehe. Aityk putar hexapat Enom ywy rehe nehe no.

Nezewe teko ukwaw putar a'e ywy hema'e romo heko haw a'e wà nehe.

— Zazegar putar Tupàn heitykaw rehe nehe, i'i ru'u Piri ywy rehe har uzeupeupe wà.

Aipo uzegar putar azeharomoete hereitykaw imume'u pà wà nehe, i'i Tupàn.

⁹ O Tupàn. Mo hereraha putar tawhu pupe nehe, pàrirogaw

aiha katu ma'e zauxiapekwer wanuwi purumimaw hereko har pupe nehe.

Mo hereraha putar Enom ywy rehe nehe.

¹⁰ Aipo eretyryk tuwe urewi.

Aipo nereho kwaw zauxiapekwer urerehe uzekaiw ma'e wainuromo nehe.

¹¹ Urepytywà pe ureàmàtry'ymar waneityk mehe nehe,

Ta'e teko nupuner kwaw urepytywàgatu haw rehe wà nehe xe.

¹² Aze Tupàn wiko zanerehe we nehe, xityk putar zaneàmàtry'ymar zane wà nehe.

Tupàn weityk putar zaneàmàtry'ymar a'e wà nehe.

61

Ikàgaw Tupàn rehe we

Zegar haw Tawi hemiapo kwer

¹ O Tupàn herenu pe hezai'oahy mehe nehe.

Einu newe heze'egaw nehe.

² Aiko muite hereko haw wi iaiwi haw inuromo ihe.

Aenoz hepytywà àwàm iteko ihe.

Hereraha pe amo hemim àwàm me nehe.

³ Ta'e ereiko herehe uzekaiw ma'e romo ne xe.

Ereiko hepyro har ikàg ma'e heàmàtry'ymar wanuwi.

⁴ Tuwe aiko neràpuzuhu pupe he'ar nànàn nehe.

Nezewe mehe erezekaiw katu putar herehe nehe, wiràmiri upepo iwy pe umemyr wanehe izekaiw haw ài nehe.

⁵ O Tupàn, erenu heremiapo ràm heremimume'u kwer.

Eremono neze'egatu nereruzar har newi ukyze ma'e wanehe. Agwer ma'e eremur herehe no.

⁶ Eremumaw kar kwarahy tetea'u tuwihawete pe nehe.

Tuwe umumaw kwarahy tetea'u wiko pà nehe.

7 O Tupàn, tuwe eremono neze'egatu hehe tuweharupi tuwihawete romo heko mehe nehe.

Ezekaiw katu hehe nepuruamutar haw inuromo nehe, teko wanuwi netyryk 'ymaw inuromo nehe no.

8 Nezewe mehe amuzàg putar nekatu haw rehe zegar haw tuweharupi ihe nehe.

Tuweharupi amono putar ma'e newe heremimume'u kwer rupi katete ihe nehe.

62

Xo Tupàn inuromo zo hepy'a upytu'u

Zegar haw Tawi hemiapo kwer

1 Xo Tupàn inuromo zo hepy'a upytu'u.

Umur hepyro haw ihewe a'e.

2 Xo a'e zo wiko itahu hemimar ài a'e. Xo a'e zo hepyro.

Hemim heàmàtry'ymar wanuwi.

Nahereityk pixik kwaw heàmàtry'ymar wà nehe.

3 Awa na'ikàg kwaw a'e. Nuzawy kwaw pàri heityk pyrer.

Pezàmàtry'ym a'e awa tuweharupi. Màràn mehe pepytu'u putar iàmàtry'ym ire nehe.

4 Pepurumunryk kar wer hehe tuwihawete romo heko haw wi pe.

Penemu'emaw ikatu peme.

Pemume'u mua'u ikatu ma'e hehe peze'eg mehe.

Pepy'a pupe zote pemono ze'egaiw hehe.

5 Xo Tupàn inuromo zo hepy'a upytu'u ihe.

Xo a'e zo àro ihe.

6 Xo a'e zo wiko itahu hemimar ài a'e. Xo a'e zo hepyro.

Hemim heàmàtry'ymar wanuwi.

Nahereityk pixik kwaw wà nehe.

7 Xo Tupàn inuromo zo heta hepyro àwàm. Xo a'e zo wexak hekatu haw.

Wiko itahu hemimar ikàg ma'e ài.

8 Heremiaihu wà, pezeruzar tuweharupi Tupàn rehe nehe.

Pemume'u ma'erahy penemipuraraw paw izupe nehe,

Ta'e a'e wiko zanemimaw romo a'e xe.

9 Teko a'e wà, hemetarer 'ym ma'e wà, hemetarer katu ma'e wà no,

Nuzawy kwaw pytuhemaw wà.

Aze mo upyta ma'epuhuz taw hexak kar haw rehe wà,

Naheta iwer mo wapuhuz taw wà.

Wapuhuz taw ipixika'i wera'i pytuhemaw wi wà.

10 Pezeruzar zo puruzuka haw rehe nehe.

— Hemunar putar ma'e rehe temetarer tetea'u imono'og pà nehe,

Peze zo pezeupe nehe.

Aze penemetarer uhua'u wewer tuweharupi nehe, nezewe rehe we pezeruzar zo hehe nehe.

11 Aenu Tupàn Zanezar ize'eg mehe. Aenu wiwi ize'eg mehe no. — Aiko kàgaw izar romo ihe, i'i.

12 Aiko puruamutar haw izar romo no, i'i.

Umekuzar wanemiapo kwer

Teko wanupe pitàitàigatu a'e.

63

Tupàn wiko 'y ài uzeruzar ma'e wanupe

Zegar haw Tawi hemiapo kwer

1 O Tupàn, ereiko hezar romo ne.

Hereko wer tuwe nerenataromo ihe.

Azeharomoete hereko wer nerehe we. Herekwe neputar a'e.

Neputar haw nuzawy kwaw heiwez haw.

Nazawy kwaw ywy uxinig ma'e
kwer 'y hereko 'ymar.
Uruputar 'y ài ihe.

² Hepuruexak wer nerehe
neràpuzuhu pupe.

Hepuruexak wer nekàgaw rehe.
Nepuràg eteahy haw rehe
hepuruexak wer.

³ Heamutar katu pe ne. Heamutar
katu haw ikatu wera'u ihewi
a'e, herekuwe haw wi a'e.

A'e rupi amume'u putar nekatu
haw nehe.

⁴ Herekuwe mehe we aze'eg putar
nekatu haw rehe ihe nehe.
Aupir putar hepo newe heze'eg pà
nehe.

⁵ Ikatu ma'e ihewe neremimur
nuzawy kwaw temi'u hete
katu ma'e.

Uhyk ihewe.

A'e rupi amuzàg nekatu haw rehe
zegar haw herurywete haw
rupi newe ihe.

⁶ He'aw mehe, hema'enukwaw
nerehe ihe.

Amumaw pytun gatu nerehe
hema'enukwaw pà.

⁷ Ta'e hepytywà pe tuweharupi ne
xe.

Azegar herurywete haw rupi
nepepo wy pe ihe.

⁸ Nepo awyze har hepyhyk katu
a'e.

Urupyhyk katu ihe no.

⁹ Herehe ipuruzuka wer ma'e a'e
wà nehe,

Wezyw putar umàno ma'e kwer
wapyta haw pe a'e wà nehe.

¹⁰ Zauxiapekwer uzuka putar a'e
teko zeàmàtryry'ymawhu pe
a'e wà nehe.

Zawar zàwenugar hehaite ma'e u'u
putar wanetekwer wà nehe.

¹¹ Tuwihawete hurywete putar
a'e nehe, ta'e Tupàn umur
iàmàtryry'ymar waneitykaw
izupe a'e xe.

Teko Tupàn her rehe wemiapo
ràim imume'u har hurywete
putar a'e wà nehe.

Tupàn uwàpytym putar hemu'em
ma'e wazuru a'e wà nehe.

64

*Hepyro pe heàmàtryry'ymar
wanuwi, Tupàn*

Zegar haw Tawi hemiapo kwer

¹ O Tupàn, herenu pe newe heze'eg
mehe nehe,

Ta'e zawaiw katu hereko haw kury
xe.

Hepyro pe nehe,

Ta'e akyze heàmàtryry'ymar wanuwi
ihe xe.

² Ikatu 'ym ma'e umume'u hezuka
àwàm uzeupeupe wà. Hep-
yro pe wanuwi nehe.

Awa iaiw ma'e uzemono'og ikatu
'ym ma'e iapo àwàm rehe
wà. Ezekaiw katu herehe
wanuwi hemunryk kar pà
nehe.

³ Teko ikatu 'ym ma'e umuaima
katu uwapeku takihepuku
ài wà.

U'yw ài uwako'ok uze'eg iaiw ma'e
wà no. Waze'eg tynehem pu-
ruzuka haw pupe.

⁴ Umuhàmuhàz wemu'emaw iaiw
ma'e na'arewahy wà.

Umumaw teko ikatu ma'e
wemu'emaw iro ma'e pupe
wà no.

⁵ Uzemurywete ikatu 'ym ma'e
wemiapo ràim imume'u pà
uzeupeupe wà.

Umume'u puruzuka haw imono
àwàm rehe wà no.

— Ni amo nupuner kwaw zanerex-
akaw rehe wà, i'i uzeupeupe
wà.

⁶ Wanemiapo ràim imume'u haw
tynehem ikatu 'ymaw pupe.

— Ximume'u ikatu 'ym ma'e
zaneremiapo ràim kwez
kury.

Teko nukwaw pixik kwaw iapo
arer wà nehe, i'i uzeupeupe
wà. Teko nukwaw kwaw
amo teko wama'enukwaw
paw wà. Nukwaw kwaw
wanemiapo putar haw wà.

7 Tupàn omomor putar u'yw waku-tyr a'e nehe.
 Na'arewahy uzywà putar a'e wà nehe.
 8 Tupàn umumaw putar a'e teko waze'eg hekuzaromo a'e wà nehe.
 A'e teko wanexakar uweruwaruwak putar uwàkàg wà nehe, wanehe uze'eg urywahyahy pà wà.
 9 Na'e teko paw ukyze putar wà nehe.
 Ima'enukwaw putar Tupàn hemiapo kwer rehe wà nehe.
 Uze'eg putar hemiapo kwer ikàg ma'e rehe wà nehe no.
 10 Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e umurywete kar teko ize'eg heruzar har a'e wà.
 A'e teko wexak upyro haw Tupàn inuromo wà.
 A'e paw umume'u putar ikatu haw wà nehe.

65

Umume'u Tupàn ikatu haw ma'e itym myr i'a kwer ipo'o mehe wà Zegar haw Tawi hemiapo kwer

1 O Tupàn, tuwe teko umume'u nekatu haw ywytyr Xiàw her ma'e rehe wà nehe.
 Tuwe omono wemimume'u kwer newe wà nehe no.
 2 Erewazar waze'eg wanupe ne.
 A'e rupi ur putar nemuwete pà wà nehe,
 3 Ta'e ikatu 'ym ma'e iapo har romo wanekon wà xe.
 Ikatu ma'e ureremiapo 'ym uremuigo kar heityk pyrer romo.
 Nezewe rehe we eremunàn ureremiawy kwer.
 4 Neremixamixak kwer hurywete tuwe a'e wà.
 Ererur a'e neremixamixak kwer ne wà, neràpuzuhu pupe wamuigo kar pà ne wà.
 Ure urerurywete putar ikatu ma'e neràpuz me har rehe ure nehe.

Nema'e ikatu ma'e neràpuzuhu pe har ikatuahy urewe.

5 O Tupàn, erewazar ureze'eg urewe ne,
 Uremuigo kar pà ureàmàtyry'ymar waneitykar romo ne.
 Erezapo ikatuahy ma'e urepyro pà ne no.
 Teko ywy nànanar a'e wà,
 Te teko yryhu multe wera'u ma'e wi ur ma'e a'e wà, uzeruzar nerehe upaw rupi katete a'e wà.
 6 Eremuapyk ywytyr wanenaw rehe nekàgaw rupi ne wà.
 Nezewe erexak kar nepuner haw uhua'u ma'e purupe.
 7 Eremupytu'u kar yryhu ikotok ire nē.
 Eremumaw ikotok iànoànogaw no. Eremupytu'u kar teko waneihiehem ire ne wà.
 8 Ywy nànanar ukyze newi wà,
 Neremiapo kwer uhua'u ma'e iapo awer ikwaw mehe wà.
 Wexak neremiapo kwer ikatuahy ma'e wà.
 A'e rupi uhapukaz urywete haw rupi ywy nànan wà.
 9 Eremugyr kar àmàn. Nezewe mehe erexak kar ywy rehe nezekaiw paw purupe.
 Eremukatu ywy.
 Hezuz ma'e tetea'u hehe. Ne, o Tupàn, eremugyr kar àmàn.
 Nezewe mehe eremynehem yrykaw 'y pupe.
 Ywy umuezuz temi'u a'e, ta'e eremuàgà'ym a'e rupi ne xe.
 10 Eremugyr kar àmàn tetea'u ko rehe.
 A'e 'y umuàkym ywy.
 Eremuàkym ywy àmàn pupe.
 A'e rupi hezuz itym pyrer a'e.
 11 Nekatuahy. A'e rupi heta tetea'u temi'u hezuz ma'e.
 Aze erekwaw amo ywy rehe, heta tetea'u temi'u a'e ywy rehe hezuz ma'e.

12 Ka'api'i rehe heta tetea'u
ma'ea'yr wà.

Ywytyr tynehem turywete haw
pupe.

13 Àràpuhàràn upyk ywy katu wà.

Ywyàpyznaw tynehem arozràn
pupe.

Heiheihem urywete haw rupi wà.
Uzegar urywete haw rupi
wà no.

66

Tupàn imuwete haw

Zegar haw

1 Tuwe teko ywy nàrànar umume'u
Tupàn ikatu haw urywete
haw rehe uhapukaz taw
pupe wà nehe.

2 Pemuzàg zegar haw ikatu haw
rehe har izupe nehe.

Pemono ikatu haw rehe imume'u
haw ipuràg eteahy ma'e
nehe, izupe nehe.

3 Peze'eg nezewe Tupàn pe nehe.

— Neremiapo kwer umupytuhe-
gatu kar teko a'e wà.

Nekàgaw uhua'u tuwe no.

Te neàmàtry'yymar ukyze newi
uzeamumew pà nere-
nataromo wà.

4 Ywy nàrànar nemuwete katu wà.
Umuzàg zegar haw nekatu haw
rehe wà no.

Teko paw umuzàg zegar haw nerer
ikatu haw rehe a'e wà, peze
Tupàn pe nehe.

5 Pezur Tupàn hemiapo kwer
hexak pà nehe.

Pepytuhegatu ikatuahy ma'e teko
wanupe iapo pyrer hexak
mehe nehe.

6 Uzapo yryhu ywy uxinig ma'e
romo a'e.

Zaneipy wahaw yrykawhu upy
rehe wata pà wà.

Zanerurywete katu hemiapo kwer
rehe.

7 Upureruze'eg putar tuweharupi
upuner haw rupi nehe.

Ume'egatu teko ywy nàrànar
wanehe, weha pupe a'e.

Tuwe ni amo nuzàmàtry'yym kwaw
Tupàn a'e wà nehe.

8 Tuwe ywy nàrànar paw umume'u
zanezar ikatu haw wà nehe.

Tuwe umuzàg zegar haw ikatu
haw rehe har wahy haw
rupi wà nehe.

9 Zanemuikuwe kar a'e.

Nazanemu'ar kar kwaw.

10 O Tupàn, ureagaw pe ne.

Teko umukatu parat tata pupe
imupyràn pà wà. Nezewe-
gatete uremukatu pe urea-
gaw pà ne.

11 Uremu'ar kar pe purupyhykaw
pupe.

Ereraha kar ma'e ipuhuz katu ma'e
urekupe pe ne no.

12 Eremupyrog kar ureàmàtry'yymar
urerehe ne wà.

Oroho tata rupi. 'Y rupi oroho no.

Ko 'ar rehe kury, urererur
pe uremimaw pe multe
ureàmàtry'yymar wanuwi ne
kury.

13 Araha putar ma'ea'yr hapy paw
pyràm neràpuz me ihe nehe.

Amono putar heremimume'u
kwer newe nehe.

14 Amume'u ma'e newe imono
pyràm ma'erahy ipuraraw
mehe ihe.

Amono putar tuwe a'e ma'e newe
nehe.

15 Araha putar àràpuhàràn hawitu
ma'e kuzà ihe wà nehe,
ma'ea'yr hapy haw rehe
hapy pyràm romo ihe wà
nehe.

Azuka kar putar tapi'ak awa ihe
wà nehe. Àràpuhàrànete
azuka kar putar ihe wà nehe
no.

Wanàtàxiner uzeupir putar ywak
rehe nehe.

16 Pe Tupàn wi ukyze ma'e paw pe
wà, pezur pezeapyaka katu
pà nehe.

Amume'u putar Tupàn ihewe hemiapo kwer peme ihe nehe.

17 Ahapukaz ihe, hepytywà àwàm henoz pà ihe.

Na'e amume'u ikatu haw hezegar pà.

18 Aze mo amonokatu hema'enukwaw paw ikatu 'ym ma'e hepy'a pe,

Ne hezar naherenu iwer mo pe ne.

19 Herenu katu zote Tupàn a'e.

Uwazar heze'eg awer ihewe.

20 Amume'u Tupàn ikatu haw ihe, ta'e wenu katu hereminozgwewer tuweharupi a'e xe.

Nahekyty'ym kwaw a'e.

Heamutar katu a'e.

67

Umume'u Tupàn ikatu haw ma'e itym myr ipo'o mehe wà Zegar haw

1 O Tupàn, urepuhareko pe nehe. Emur neze'egatu urerehe nehe.

Eme'e urerehe nekatu haw rupi nehe.

2 Nezewe mehe ywy nànànar ukwaw putar neremiapo putar haw wà nehe.

Nepurupyro haw uzexak kar putar teko paw wanupe nehe.

3 Tuwe teko ywy nànànar umume'u nekatu haw wà nehe, o Tupàn.

Tuwe teko paw umume'u nekatu haw wà nehe.

4 Tuwe hurywete paw rupi wà nehe. Tuwe uzegar urywete haw rupi wà nehe no.

Ta'e eremume'u katu teko wanemiapo kwer ne xe.

Eremuata kar teko ywy nànànar katu haw rupi ne wà no.

5 Tuwe teko ywy nànànar umume'u nekatu haw wà nehe, o Tupàn.

Tuwe teko paw umume'u nekatu haw wà nehe.

6 Ywy umur hezuz ma'e kwer a'e. Tupàn Zanezar umur uze'egatu zanerehe.

7 Umur uze'egatu zanerehe.

Tuwe teko ywy nànànar ukyze izuwi wà nehe.

68

Tupàn weityk wàmàtyry'ymar wà Zegar haw Tawi hemiapo kwer

1 Tupàn upu'àm wàmàtyry'ymar wamuhàmuhàz pà a'e.

Hehe iakatuwawahy 'ym ma'e uzàn henatar wi wà.

Tupàn weityk a'e wà.

2 Umuhàmuhàz tàtàxiner ài wà. Ukàzym tàtàxiner ywytu rehe.

Iraity typyràn tata huwake a'e.

Nezewegatete ikatu 'ym ma'e upaw Tupàn henataromo wà.

3 Ikatu ma'e hurywete wà. Hurywete henataromo wiko mehe wà.

Umuzàg zegar haw wà, ta'e tynehem turywete haw pupe wà xe.

4 Pezegar Tupàn pe ikatu haw imume'u pà nehe.

Pemume'u her ikatu haw pezegar pà nehe.

Pemukatu ywàkun ikupe pe ur ma'e ràm hape ràm nehe.

Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e her romo a'e. Penurywete henataromo peneko mehe nehe.

5 Tupàn a'e, tàpuzuhu imonokatu pyrer pupe wikuwe ma'e a'e, uzekaiw tu 'ym ma'e ihy 'ym ma'e wanehe a'e.

Upyro kuzà imen umàno ma'e a'e wà no.

6 Omono waneko àwàm heko haw 'ym ma'e wanupe no.

Umuhem kar imunehew pyrer wà. A'e rupi wiko katu urywete haw rupi wà.

Tuwihawete romo heko haw
iputar 'ymar wà nehe, wiko
putar ywyxiguhu rehe wà
nehe.

7 O Tupàn, neremiaihu waneraha
mehe,

Ywyxiguhu rehe neata mehe,

8 Ywy uryryryryz a'e.

Ywak uzakook àmàn a'e no,
Ta'e ne Tupàn Xinaz rehe har ne xe,
Izaew wazar ne xe, erezur
a'e pe ne xe.

9 Eremugyr kar àmàn tetea'u ne.

Eremupyahu kar neywy ikatu 'ym
ma'e no.

10 Neremiaihu uzapo weko haw ko
ywy rehe wà.

Erezekaiw katu ma'e hereko 'ymar
wanehe nekatu haw rupi.

11 Eremume'u neremimutar pu-
rupe a'e 'ar mehe.

A'e rupi kuzà tetea'u weraha ko
neze'eg teko wanupe a'e wà.

12 — Tuwihawete a'e wà, wane-
miruze'eg zauxiapekwer a'e
wà no, uzàn oho waiko wà
kury, i'i wà.

Wàpuz me kuzà uzaikaikaw ma'e
wàmàtryy'ymar wanuwi
ipyro pyrer wà.

13 A'e kuzà nuzawy kwaw pykahu
parat pupe iwàiwàn pyrer
wà, pykahu pepo or ikatu
ma'e ài heny katu ma'e
hereko har wà.

Màràzàwe tuwe amo zauxia-
pekwer upyta àràpuhàràn
hawitu ma'e wamono'ogaw
pupe wà,

Zeàmàtryy'ymawhu 'ar mehe wà.

14 Tupàn Ikàg Wera'u Ma'e
umuhàmuhàz tuwihawete
wamono a'e wà.

A'e 'ar mehe ukyr àmàn huwixàgatu
ma'e xig ma'e ywytyr Xara-
mon her ma'e rehe.

15 Aiha katu ywytyr Màxà her ma'e.
Heta tetea'u iapyr izupe.

16 Apuranu a'e ywytyruhu wanehe.
— Màràzàwe tuwe peme'e

ywytyr rehe, Tupàn weko
àwàm romo hemixak kwer
rehe.

Penewyrowyro hexak mehe nehe,
a'e wanupe.

Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e
wiko putar a'e pe tuwe-
harupi nehe.

17 Tupàn Zanezar ur Xiàw ywytyr
wi weko àwàm imonokatu
pyrer pe a'e,

Ywyramawa zeàmàtryy'ymaw rehe
har tetea'u wainuinuromo
a'e.

18 Uzeupir ywate wera'u har pe.

Weraha teko wemipyhyk kwer
tetea'u uzeupi uzeupir
mehe wà.

Te awa Tupàn heruzar 'ymar wer-
aha ma'e imono pyràm izupe
wà.

Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e
wiko putar a'e pe nehe.

19 Tuwe teko umume'u zanezar
ikatu haw wà nehe.

Tuweharupi weraha ipuhuz katu
ma'e zaneupe pe har
zanerekuzaromo a'e.

Tupàn wiko zanepyro har romo
a'e.

20 Zanezar wiko Tupàn purupyro
ma'e romo.

Wiko Tuweharupi Wiko Ma'e
romo, zanezar romo hekon.

Zanepyro zanemàno haw wi.

21 Upemok putar wàmàtryy'ymar
waàkàg a'e wà nehe,

Ikatu 'ygwer inuromo heko wiwi
wer ma'e waàkàg a'e wà
nehe.

22 Tupàn Zanezar uze'eg nezewe
zanewe.

— Amuzewyr kar putar peàmàtryy'ymar
Màxà ywytyr wi ihe wà
nehe.

Ywy yryhu iwyr har wi amuzewyr
kar putar wamuwà ihe wà
nehe.

23 Nezewe mehe pezahak putar
wanuwykwer pupe nehe.

Zawar peneimaw upuner
wanuwykwer i'u haw rehe

wemimutar rupi katu wà nehe no, i'i Tupàn.

24 O hezar heruwihawete, teko paw wexak neàmàtry'y-mar wanerur haw rehe neata haw wà.

Wexak neràpuzuhu pupe neixe haw wà no.

25 Uzegar ma'e ràgypy oho wà. Xi'am ipy har wà, uzegar ma'e wà no, oho wanaik-weromo wà.

Kuzàtàigwer upyta wamyter pe ipu ma'e ipew ma'e imupumupu pà wà.

26 Pemume'u Tupàn ikatu haw hemiai-hu wainuromo nehe, wazemono'og mehe nehe.

Pe Izaew izuapyapyr paw wà, pemume'u Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ikatu haw nehe.

27 Mezàmi izuapyapyr ràgypy ur wà.

Pixika'i wera'i amo Izaew ta'yr wazuapyapyr imono'og pyrer wanuwi a'e. Na'e ur Zuta izuapyapyr wanuwihaw wà, wemiaihu wanerur pà wà.

A'e re ur Zemurum wanuwihaw Napitari wanuwihaw wanehe we wà.

28 Exak kar nepuner haw nehe, o Tupàn.

Erezapo ikatu ma'e urewe a'e nepuner haw rupi.

29 Zeruzarez pe, neràpuzuhu pupe, Tuwihawete werur ma'e newe wà.

30 A'e pe neapyk mehe emume'u Ezit ywy imumaw pàwàm nehe. Nuzawy kwaw zàwàruhu takwar inuromo har.

O Tupàn, emume'u amogwer ywy wamumaw pàwàm nehe.

Nuzawy kwaw tapi'ak awa tetea'u wana'yr wainuromo har wà.

Neze'eg henu mehe uzeamumew putar nerenataromo wà nehe. Werur putar parat tetea'u newe wà nehe.

Emuhàmuhàz teko zeàmàtry'y-mawhu iputar har ne wà nehe.

31 Tuwihawete ze'eg herur har ur putar Ezit ywy wi wà nehe.

Exio ywy rehe har ur putar opo hupir pà a'e wà nehe no. Uze'eg putar newe wà nehe, o Tupàn.

32 Pemuzàg zegar haw Tupàn pe nehe, teko ywy nà'nànar wà.

Pezegar zanezar ikatu haw imume'u pà nehe.

33 Pemume'u ikatu haw nehe, kawaru ku'az har ywak rehe har, ywak kwehe arer rehe har.

Pezeapyaka katu zanezar ize'eg mehe nehe. Ikàg ize'eg.

34 Pemume'u Tupàn ipuner haw nehe.

Ikàgaw ipuràg eteahy haw Izaew wanehe tuz.

Ikàgaw ywak rehe hin.

35 Ikatuahy Tupàn henaw pe heko haw.

Tupàn Izaew wazar omono ukàgaw wemiaihu wanupe.

Tupàn ikatu haw pemume'u nehe.

69

Amo awa iàmàtry'ym pyr uze'eg Tupàn pe

Zegar haw Tawi hemiapo kwer

¹ O Tupàn, hepyro pe nehe,

Ta'e azeapyk etea'i 'y pupe ihe kury xe.

² Apyta tekoko to'om ohoete ma'e pupe.

Naheta kwaw ywytata hepua'àmaw romo.

'Y ohoete ma'e pupe aixe.

'Y hereraha hezuka etea'i pà uwyryk mehe a'e.

³ Heze'eg myaw ihe, ta'e ahapukaz tetea'u ihe xe.

He'az uxinigahy ihewi.

Hereha ikene'o, ta'e aikar tuwe hezar tuweharupi ihe xe.

Àro hepyro àwàm.

4 Amo na'iakatuwawahy e kwaw herehe a'e wà. Heta tetea'u wà.

Waneta haw uhua'u wera'u he'aw heakàg rehe har wanuwi wà.

Heàmàtyry'y mar umume'u temu'emaw herehe wà.

Ikàg a'e wà. Ipuruzuka wer herehe wà.

— Nemunar ma'e rehe. Emuzewyr kar a'e ma'e izarer pe nehe, i'i ihewe wà. Nahemunar kwaw ma'e rehe ihe.

5 O Tupàn, napuner kwaw heremiapo kwer ikatu 'ym ma'e imimaw rehe newi ihe.

Erekwaw iranaiw ma'e romo hereko awer.

6 O hezar, tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ikàg wera'u ma'e.

Enumaranugar kar zo nerehe uzeruzar ma'e ne wà nehe,

Heremiapo kwer rehe ne wà nehe. O Tupàn Izaew wazar ne,

Erur kar zo heaiw paw nemuwete katu har wanupe nehe.

7 Teko uze'eg zemueteahy herehe a'e wà, ta'e aiko neremiruze'eg romo ihe xe.

Hemaranugar ihe no.

8 Aiko amo ae ywy rehe har ài heryky'yr wanupe ihe, herywyr wanupe ihe.

Aiko ikwaw pyr 'ym ài heànàm wanupé.

9 Neràpuzuhu iamutar katu haw ukaz hepy'a pe tata ài.

Nerehe uze'eg zemueteahy ma'e wanemiapo kwer iaiw ma'e u'ar herehe wà.

10 Apytu'u hemai'u re 'ar tetea'u imumaw pà ihe. Azemuigo kar ikàg 'ym ma'e ài.

Uze'eg zemueteahy herehe wà.

11 Amunehew kamir umàno ma'e kwer rehe zai'o haw rehe har ihe.

Upuka herehe wà.

12 Uze'eg herehe nahu rupi wà.

Uka'u ma'e uzapo ze'eg puràg herehe har wà. Umume'u

umyrypar wanupe herehe upuka pà wà.

13 Nezewe rehe we, o Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e, aze'eg newé.

O Tupàn, ewazar heze'eg ihewe 'ar newe ikatu ma'e rehe nehe, Ta'e heamutar katu pe ne xe.

Hepyro pe nehe neze'eg awer rupi katete nehe.

14 Hemukàzym kar zo pe to'om pupe nehe.

Hepyro pe heàmàtyry'y mar wanuwi nehe.

Hemunyryk kar pe màno haw 'y typya'u ma'e zàwenugar wi nehe.

15 Hereraha kar zo pe ykotok pe nehe.

Hemukàzym kar zo pe 'y typya'u ma'e pupe nehe.

Tuwe tywypaw nahemukun kwaw nehe.

16 O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e. Ewazar heze'eg ihewe nehe, ta'e nekatu ne xe, ta'e erepuruamutar katu ne xe.

Hepytywà pe nehe, ta'e nepurupuhareko haw uhua'u a'e xe.

17 Ezeàmim zo neremiruze'eg wi nehe, ihewi nehe.

Ewazar heze'eg ihewe kury, ta'e apuraraw ma'erahy tetea'u ihe kury xe.

18 Ezur hepyro pà nehe.

Hepyro heàmàtyry'y mar wanuwi nehe.

19 Erexak heàmàtyry'y mar wanereko paw rupi ne wà.

Erekwaw herehe waze'eg zemueteahy awer ne.

Hemaranugar awer erekwaw. Erekwaw ma'e ikàg 'ym ma'e ài hereko awer no.

20 Herehe waze'eg zemueteahy awer upei'ài'ag hepy'a a'e.

Nàro kwaw hepyro àwàm kury.

– Aze ru'u amo hepuhareko putar wà nehe, a'e wanupe. Àro e hepuhareko àwàm.

Ni amo nahepuhareko kwaw wà.

– Aze ru'u amo hemurywete kar putar wà wà nehe, a'e wanupe. Àro e hemurywete kar àwàm.

Ni amo nuhem kwaw heruwake wà.

21 Hema'uhez mehe umur puruzuka haw ihewe heremi'u romo wà.

Heiwez mehe umur win hazahy ma'e ihewe wà.

22 Tuwe wamai'u hawhu umuaiw waneko haw nehe.

Tuwe tupàn a'ua'u wamuwete haw rehe wanurywete haw umumaw wà nehe.

23 Emuigo kar hehàpyhà 'ym ma'e romo ne wà nehe.

Ezo'ok wakàgaw paw wanuwi nehe no.

24 Ezakook nekwahy haw wanehe 'y ài nehe.

Tuwe nekwahy haw uhem wanupe tata ài nehe.

25 Tuwe wanemiruze'eg zauxiapekwer waneko haw uzeapo teko heta 'ymaw romo nehe.

Tuwe naheta kwaw ni pitài zauxiapekwer wikuwe ma'e wanàpuzràn pupe wà nehe.

26 Erezepyk amo teko wanehe. A'e zauxiapekwer oho a'e teko wanaikweromo wà.

Erekutuk amo teko ne wà. A'e zauxiapekwer uze'eg urywahy neremikutuk kwer wanehe wà.

27 Uzapo ikatu 'ym ma'e wà. A'e rupi ezezyk wanehe nehe.

Epyro zo ne wà nehe.

28 Emunàn kar waner pape wikuwe ma'e waner hereko har wi ne wà nehe.

Emuapyk kar zo waner pape teko ikatu ma'e waner hereko har rehe ne wà nehe.

29 Apuraraw ma'erahy iteko. Nàro kwaw hepyro haw.

O Tupàn, hemupu'àm pe nehe. Hepyro pe nehe.

30 Amume'u putar Tupàn ikatu haw amo zegar haw imuzàg pà nehe.

Amume'u putar uhua'u haw nehe, ta'e ikatuahy ihewe xe.

31 Nezewe haw ikatu wera'u putar Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e pe nehe,

Henataromo tapi'ak awa tua'u ma'e izuka haw wi nehe.

32 Aze ma'erahy ipuraraw par wexak a'e ma'e wà nehe, hurywete putar wà nehe.

Tupàn imuwete katu har hurywete putar wà nehe.

33 Ta'e Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e wenu ma'e hereko 'ymar a'e wà xe.

– Napupytywà kwaw nehe, ni'i kwaw zemunehew paw pe imunehew pyrer wanupe.

34 Pemume'u Tupàn ikatu haw nehe, o ywak, o ywy, o yryhu.

O ywak rehe har paw wà, o ywy rehe har paw wà, o yryhu pupe har wà.

35 Upyro putar Tupàn Zeruzarez tawhu nehe.

Umupu'àm kar wi tawhu Zuta ywy rehe arer wà nehe no.

Hemiaihu wikuwe putar a'e pe wà nehe. Wiko putar ywy imume'u pyrer izar romo wà nehe.

36 Tupàn hemiruze'eg wazuapyapyr wiko putar ko ywy izar romo wà nehe.

Iamutar katu har wikuwe putar hehe nehe.

70

Tupàn purupytywà haw henoz taw
Zegar haw Tawi hemiapo kwer

¹ O Tupàn, hepyro pe nehe.

Hepytywà pe kury, Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e.

² Tuwe amo weityk

Herehe ipuruzuka wer ma'e paw a'e wà nehe.

Tuwe uzeapo ikàg 'ym ma'e romo wà nehe.

Tuwe hema'erahy rehe hurywete ma'e uzàn umaranugar romo wà nehe.

³ Tuwe herehe uze'eg urywahyhy ma'e

U'ar iaiw paw pupe wà nehe.

Tuwe he'o ma'e romo uzeapo wà nehe no.

⁴ Tuwe nemuwete har paw hurywete wà nehe.

Tuwe hurywete katu wà nehe.

Tuwe nepurupytywà haw iamutar katu har uze'eg nezewe tuweharupi wà nehe.

— Uhua'u tuwe Tupàn a'e, tuwe i'i wà nehe.

⁵ Aiko hemetarer 'ym ma'e romo ihe. Naheta kwaw ma'e ihewe, o Tupàn.

Ereiko hepytywà har romo.

Hepyro har romo ereiko.

Neàrew zo hepytywà mehe nehe, o Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e.

71

Tua'uhez uze'eg Tupàn pe

¹ O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e, ereiko hemimaw zàwenugar romo ne.

Nahemumaranugar pixik kar kwaw pe ne, ta'e nahereityk kar kwaw heàmàtry'yamar wanupe ne xe.

² Hepytywà pe hepyro pà nehe, ta'e nekatuahy ne xe.

Herenu pe hepyro pà nehe.

³ O Tupàn, eiko itahu hemimaw romo nehe.

Eiko tàpuztàtà ài hemunyryk kar pà ikatu 'ymaw wi nehe.

Ereiko itahu hemimar zàwenugar romo tàpuztàtà zàwenugar hepyro har romo ne.

⁴ O hezar, hemunyryk kar ikatu 'ym ma'e wanuwi nehe.

Hemunyryk kar awa upuruzuka ma'e wanuwi nehe, iaiw ma'e wanuwi nehe no.

⁵ O Hezar, Azeruzar nerehe.

Hekwarer mehe arer we azeruzar nerehe, o Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e.

⁶ He'ar nàrà azemupu'àm kar newe ihe.

Hemim pe hezexak kar mehe arer wè ne.

Amume'u putar nekatu haw tuweharupi ihe nehe.

⁷ Teko tetea'u wexak hereko haw wà. Hekatu. A'e rupi wiko hezàwe wà no.

Ta'e ereiko hepyro har ikàg ma'e romo heàmàtry'yamar wanuwi ne xe.

⁸ Amumaw 'ar katu nekatu haw imume'u pà ihe.

Amume'u nekàgaw. Nepuràg eteahy haw amume'u no.

⁹ — Aityk putar ihe kury, ta'e tua'uhez a'e kury xe, ere zo herehe nehe.

— Atyryk putar izuwi kury, ta'e na'ikàg kwaw a'e kury xe, ere zo herehe nehe.

¹⁰ Heàmàtry'yamar ipuruzuka wer herehe wà.

Uze'eg hekutyw wà. Umume'u hezuka àwàm wà no.

¹¹ — Tupàn weityk a'e awa a'e, i'i wà.

— Zaha haikweromo ipyhyk pà nehe,

Ta'e naheta kwaw ipyro har a'e xe, i'i wà.

¹² O Tupàn, etyryk zo ihewi nehe.

Hepytywà pe kutàri kury, Hezar.

¹³ Tuwe amo weityk heàmàtry'yamar wà nehe.

Tuwe umumaw wà nehe.

Tuwe herehe ipurumumaw wer ma'e uzeityk kar wà nehe.

Tuwe imaranugar wà nehe.

¹⁴ Tuweharupi uruàro ihe.

Tuweharupi amume'u wera'u putar nekatu haw nehe.

15 Amume'u putar nekatu haw.

Amumaw putar 'ar katu nehe, nepurupyro haw rehe heze'eg pà nehe.

– Mâràzàwe tuwe erepyro teko ne wà, a'e newe. Nakwaw kwaw ihe. Nezewe rehe we amume'u putar nepurupyro haw nehe.

16 Amume'u putar nepuner haw nehe, o Hezar Tuweharupi Wiko Ma'e.

Amume'u putar neremiaihu wanuwi nepuir 'ymaw nehe.

Xo neremiaihu waneityk 'ymaw zo amume'u putar nehe.

17 Kwàkwàmo romo hereko haw 'ar henataromo hemu'e pe herereko ne.

Amume'u wiwi neremiapo ikatuahy ma'e aha iteko ihe.

18 O Tupàn. Hetua'uhez ihe kury. He'aw xig no.

Nezewe rehe we etyryk zo ihewi nehe, O Tupàn.

Amume'u putar nepuner haw nekàgaw ko teko wanupe ihe nehe,

Wazuapyapyr wanupe ihe nehe nò.

Epyta herehe we imume'u mehe nehe.

19 Nerepuir kwaw neremiaihu ne wà. Nekatu haw, o Tupàn, uhem te ywak rehe.

Erezapo uhua'u ma'e ne.

Ni amo nuzapo kwaw agwer ma'e wà. Naheta kwaw amo nezàwenugar wà.

20 Erepuraraw kar ma'erahy ihewe. Hemuzemumikahy kar pe no.

Eremur wi putar nekàgaw ihewe nehe.

Hepyro putar pe tywypaw wi nehe.

21 Hemuigo kar putar ikàg wera'u ma'e romo. Teko tetea'u ukwaw putar heremiapo kwer wà nehe.

Tuweharupi hemurywete kar putar pe nehe.

22 Amume'u nekatu haw imume'u àwàm newe. Amupu putar hewioràwiràn imume'u mehe nehe.

O hezar, amume'u putar nekatu haw nehe, ta'e ereiko puruwi utyryk 'ym ma'e romo ne xe.

Amupu putar hewioràwiràn zegar haw imuzàg pà newe nehe, o Tupàn ikatuahy ma'e Izaew wazar.

23 Zegar haw rehe newe hewioràwiràn imupu mehe,

Azegar putar herurywete romo nehe.

Azeharomoete azegar putar wahy haw rupi nehe, ta'e hepyro pe ne xè.

24 Amumaw putar 'ar katu nekatu haw rehe heze'eg pà nehe,

Ta'e ikatu 'ym ma'e rehe ihewe ipurapo wer ma'e a'e wà xe, uzeityk kar uzemumaw kar pà a'e wà xe.

72

Tupàn pe ze'egaw tuwihawete rehe

Zegar haw Xàrumàw hemiapo kwer

1 O Tupàn, emu'e tuwihawete nehe. Nezewe mehe ukwaw putar pure-ruze'egaw nekatu haw rupi nehe.

Emono nekatu haw izupe nehe.

2 Nezewe mehe weruze'egatu putar neremiaihu a'e wà nehe, wanehe umunar 'ym pà wà nehe.

Wiko putar hemetarer 'ym ma'e wanuwihawete ikatuahy ma'e romo nehe.

3 Tuwe uhyk temi'u nehe, tuwe uhyk ma'e nehe no, teko ko ywy rehe har wanupe nehe,

Ta'e teko uzapo ikatu ma'e waiko wà xe.

4 Tuwe tuwihawete na'imunar kwaw wama'e rehe teko waneruze'eg mehe nehe.

Tuwe upytywà ma'e hereko 'ymar wà nehe no.

Tuwe weityk teko wanemetarer rehe imunar ma'e wà nehe no.

5 Tuwe tuwihawete wikuwe wiwi kwarahy heta we mehe nehe, zahy heta we mehe nehe no.

Tuwe nupytu'u kwaw teko wanuwihawete romo wiko re nehe.

6 Tuwe tuwihawete nuzawy kwaw àmàn ko rehe ukyr ma'e nehe.

Tuwe nuzawy kwaw àmàn yrykaw romo uzeapo ma'e kwer nehe. Umukatu ywy a'e.

7 Tuwe ipureruze'egatu haw hezuz ma'eputy ài hekuwe mehe nehe.

Tuwe teko wiko katu tuweharupi wà nehe, zahy ihyape 'ym mehe nehe.

8 Ipureruze'egaw uzypyrog putar pitài yryhu pe nehe. Oho putar inugwer yryhu pe nehe.

Uzypyrog putar yrykawhu Ewparat her ma'e pe nehe. Oho putar ywy iahtkaw pe nehe no.

9 Teko wywyxiguhu rehe har uzeamumew putar henataromo wà nehe.

Iàmàtyry'ymar wiko putar ikàg 'ym ma'e romo ipy huwake wà nehe no.

10 Tuwihawete Epàn ywy rehe har umur putar ma'e izupe wà nehe. Yrypyo'o rehe har nezewegatete wà no.

Tuwihawete Araw ywy rehe har wà nehe no, tuwihawete Exio rehe har wà nehe no, umur putar ma'e izupe wà nehe no.

11 Tuwihawete paw uzeamumew putar henataromo wà nehe. Teko ywy nànànar weruzar putar ize'eg wà nehe no.

12 — Urepytywà pe nehe, aze hemetarer 'ym ma'e i'i izupe wà nehe, tuwihawete upytywà putar a'e wà nehe.

Aze nuhyk kwaw ma'e amo wanupe nehe, aze naheta kwaw wapytywà har nehe, tuwihawete upytywà putar a'e teko a'e wà nehe no.

13 Upuhareko ikàg 'ym ma'e wà. Upuhareko ma'e hereko 'ymar wà no.

Upyro amo wamàno haw wi wà, aze naheta kwaw wapytywà haw wanupe.

14 Upyro imunar ma'e wanuwi wà. Puruzuka ma'e wanuwi upyro wà no.

Tuwihawete uzamutar katu a'e teko a'e wà.

15 Tuwe tuwihawete wikuwe nehe. Tuwe Araw ywy rehe har werur itazu or izupe wà nehe.

Tuwe teko uze'eg Tupàn pe tuweharupi wà nehe. — Epytywàgatu tuwihawete nehe, tuwe i'i izupe wà nehe.

Tuwe Tupàn uzapo ikatu ma'e izupe tuweharupi nehe.

16 Tuwe heta tetea'u arozràn ywy rehe nehe. Tuwe uhyk teko wanupe nehe.

Tuwe arozràn ipo'o pyrer upyk wwytyr wà nehe.

Tuwe ipo'o pyrer heta haw nuzawy kwaw wwytyr Irimano ywy rehe har ipo'o pyrer heta haw nehe.

Tuwe tawhu tynehem teko wapu-pupe wà nehe.

Tuwe waneta haw nuzawy kwaw ka'api'i ywy katu rehe har heta haw wà nehe.

17 Tuwe teko naheharaz pixik kwaw tuwihawete her wi wà nehe.

Tuwe her ikwaw paw nukàzym kwaw kwarahy heta we mehe nehe.

Tuwe teko paw wenz Tupàn ze'egatu izupe wà nehe.

Uzapo ikatu ma'e tuwihawete pe a'e. Tuwe uzapo ikatu ma'e teko wanupe nezewegatete nehe no.

¹⁸ Pemume'u Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ikatu haw, Izaew wazar ikatu haw nehe,

Ta'e a'e ikatuahy ma'e iapo har romo hekon a'e xe.

¹⁹ Pemume'u her ikatu haw tuweharupi nehe.

Tuwe ikàgaw ipuràg eteahy haw umynehem ywy a'e nehe.

Azeharomoete. Azeharomoete.

²⁰ Upaw Tawi Zexe ta'yr Tupàn pe ze'egaw xe kury.

PAPE NA'IRUZ HAW

73

73-89

Tupàn ikatu haw

Zegar haw Azaw hemiapo kwer

¹ Azeharomoete Tupàn ikatu teko Izaew izuapyapyr wanupe a'e.

Ikatu teko ipy'a ikatuahy ma'e Tupàn heruzar katu ma'e wànupe.

²⁻³ Herewyrowyroahy ihe, amo wanuwi wiko wera'u ma'e wanehe. Herewyrowyroahy ikatu 'ym ma'e wanehe ihe no, ta'e aexak waneko haw ikatu ma'e ihe xe.

A'e rupi apytu'u tària'i Tupàn rehe hezeruzar ire ihe,

Ta'e hewyrowyroahy wanehe ihe xe.

⁴ Ikatu 'ym ma'e nupuraraw kwaw ma'erahy wà.

Ikàg a'e wà. Huhàgatu a'e wà no.

⁵ Nupuraraw kwaw ma'erahy amogwer wazàwe wà.

Nuzemumikahy kwaw amogwer wazàwe wà.

⁶ A'e rupi umunehew amo wanuwi wiko wera'u haw mu'yr ài wà.

Umunehew puruzuka haw kamirànàm ài wà no.

⁷ Wapy'a tynehem ikatu 'ymaw pupe wà.

Xo ikatu 'ym ma'e iapo àwàm rehe zo ima'enukwaw wà.

⁸ Ze'eg urywahyahy haw ikatu wanupe. Xo ikatu 'ym ma'e zo umume'u wà.

Wiko wera'u amo wanuwi wà. Umume'u amo wanehe umunar àwàm uzeupe wà.

⁹ Uze'eg zemueteahy Tupàn ywak rehe har rehe wà.

Uzapo kar ma'e ywy rehe har wanupe wiko wera'u haw rupi wà.

¹⁰ Nezewe Tupàn hemiaiuhu mua'u oho a'e teko wanekar pà wà.

Uzeruzar waze'eg rehe wà no.

¹¹ — Tupàn nukwaw kwaw ko ma'e a'e nehe.

Ywate Wera'u Har nuexak pixik kwaw ko zaneremiapo kwer a'e nehe, i'i uzeupe wà.

¹² Nezewe wanekon ikatu 'ym ma'e wà.

Heta tetea'u ma'e wanupe. Tuweharupi hemetarer katu wera'u oho waiko wà.

¹³ Na'ikatu kwaw katu 'ygwer wi hetrykaw ihe.

Màràzàwe tuwe amonokatu hepo iaiw paw wi.

¹⁴ O Tupàn, erepuraraw kar ma'erahy ihewe 'ar katu rehe.

Tuweharupi ku'em mehe erezeyk herehe.

¹⁵ Aze mo aze'eg ikatu 'ym ma'e wazàwe,

Iaiw ma'e azapo mo neremiaiuhu wanupe.

¹⁶ A'e rupi azeagaw ko ma'e ikwaw pà ihe.

Zawaiw katu wera'u ikwaw paw ihewe.

¹⁷ Na'e amo 'ar mehe neràpuzuhu pupe heixe mehe

Akwaw ikatu 'ym ma'e wanupe
uzeapo ma'e ràm iahykaw
rehe har ihe.

18 Eremupu'am wyy ihym ma'e
rehe ne wà.

Eremu'ar kar umumaw pàwàm me
ne wà.

19 Na'arewahy eremumaw ikatu
'ym ma'e ne wà.

Iaiw wamumaw paw.

20 Teko heharaz upuahu awer wi
ku'em mehe ume'e mehe
wà.

Nezewegatete, o hezar, nanema'enukwaw
kwaw a'e teko wanehe ne.

21 Hepy'a tynehem iro haw pupe
a'e mehe.

Aikwahy ihe.

22 Napuner kwaw neremiapo kwer
ikatu haw ikwaw paw rehe.

Aiko miar ài ma'e kwaw 'ymar
romo ihe.

23 Nezewe rehe we aiko nerehe we
tuweharupi.

Hepyhyk pe hepo rehe ne.

24 Hereruze'eg pe herape ràm ik-
waw kar pà ihewe.

Iahykaw rehe hemur kar putar pe
nepyr tuwihaw ài herereko
pà nehe.

25 Ne ywak rehe har ne, xo ne ure-
reko ihe.

A'e rupi naputar kwaw amo ma'e
wyy rehe har ihe.

26 Apuner ma'e kwaw par 'ym
romo hereko haw rehe
nehe.

Apuner hetekwer ikàg 'ym ma'e
romo hereko haw rehe nehe
no.

Nezewe rehe we Tupàn wiko putar
hekàgaw romo nehe. Na-
putar kwaw amo ma'e ihe
nehe.

27 Newi utyryk ma'e ràm umàno
putar azeharomoete a'e wà
nehe.

Eremumaw putar nerehe
uzeruzar ire upytu'u ma'e
ràm ne wà nehe no.

28 Ihe naiko kwaw wazàwe ihe.
Tupàn huwake hereko haw
ikatuahy ihewe.

Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e
azapo hemimaw romo ihe.

Amume'u hemiapo kwer paw rupi
no.

74

*O Tupàn, nema'enukwaw
neremaihu wanehe nehe*

Zegar haw Azaw hemiapo kwer

¹ O Tupàn, màràzàwe tuwe eretyryk
tuwe urewi.

Màràzàwe tuwe erekwahy
àràpuhàràn neremimono'og
zàwenugar wanupe.

² Nema'enukwaw katu neremaihu
wanehe nehe.

Kwehe mehe erexarexak neremiruze'eg
romo ne wà.

Erepyro amo wanupe uma'ereko e
ma'e romo waneke haw wi
wà, neremaihu romo wa-
muigo kar pà ne wà.

Nema'enukwaw Xiàw wyytyr rehe
nereko awer rehe ne.

³ Ezur 'aw ma'e imuaiw pyrer
tetea'u rehe neata pà nehe.

Ureàmàtry'yymar umumaw ma'e
neràpuzuhu pupe har paw
wà.

⁴ Neàmàtry'yymar uhapukaz ury-
wete haw rupi neràpuzuhu
pupe wà.

Umupu'am pàn uwer hereko har
a'e pe wà, tàpuzuhu izar
romo weko haw hexak kar
pà purupe wà.

⁵ Nuzawy kwaw zepe'aw
imono'ogaw wà.

Nuzawy kwaw wyyra itazy pupe
imonohonohokar wà no.

⁶ Umumaw ma'e wyyra iapo pyrer
ipuràg eteahy ma'e

A'e pe har paw rupi wà.

⁷ Weityk neràpuzuhu tata imunyk
pà hehe wà.

Umuaiw nerenaw nemuwete katu
haw wà.

- 8 — Xiuhauhaw xe har paw rupi zane wà nehe, i'i uzeupeupe wà. Uzuhauhaw wà.
Umunyk tata nemuwete haw Izaew ywy rehe har nànan wà.
- 9 Ureràro ma'e purumupytuhegatu kar haw ure. Ni amo nuzapo kwaw urewe wà.
Naheta kwaw Tupàn ze'eg imume'u har ko 'ar rehe wà. Màràn kwarahy urumumaw putar nezewe ure nehe. Ni amo nukwaw kwaw wà.
- 10 O Tupàn. Màràn mehe ureàmàtry'y'mar upytu'u putar urerehe uze'eg urywahyahy re wà nehe.
Aipo uze'eg zemueteahy putar nerehe tuweharupi upytu'u 'ym pà wà nehe.
- 11 Màràzàwe tuwe nanepurupytywà wer kwaw urerehe ne. Màràzàwe tuwe erepyta ma'e iapo 'ym pà.
- 12 Ne Tupàn, ereiko ureruwihawete romo izypy mehe arer we te ko 'ar rehe ne.
Urepytywà pe tetea'u ureàmàtry'y'mar waneityk mehe ne.
- 13 Nekàgaw uhua'u ma'e rupi eremuza'aza'ak yryhu.
Erezuhaw miar uhua'u ma'e yryhu pupe har waàkàg ikamikamik pà ne wà.
- 14 Erekamikamik àzàg Erewiàtà her ma'e iàkàg ne wà no.
Eremono hetekwer miar ywyxiguhu rehe har wanupe wanemi'u romo.
- 15 Erewàpytymawok ytyzuzàdaw ne wà. Eremuyryk kar yrykaw ne wà no.
Yrykawhu eremuxinig kar ne wà no.
- 16 Erezapo 'ar. Erezapo pytunaw nò.
Eremonò kwarahy henaw rehe. Zahytata eremono wane-naw pe wà no.
- 17 Erezapo ywy iahtykwaw.
- Eremugyr kar àmàn. Eremuhyape katu kar kwarahy no.
- 18 O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e, nema'enukwaw katu neàmàtry'y'mar nerehe uze'eg urywahyahy mehe ne wà nehe. Nuzeruzar kwaw nerehe wà.
Uze'eg zemueteahy nerer rehe wà. Nema'enukwaw wanemiapo kwer rehe nehe.
- 19 Imunar neremiaihu wama'e rehe wà. Emono zo neremiaihu a'e teko wanupe ne wà nehe.
Upuraraw kar ma'erahy neremiaihu wanupe wà. Nereharaz zo neremiaihu ipetepetek pyrer wanuwi nehe.
- 20 Nema'enukwaw neze'egaw neremiapo katu kwer rehe nehe,
Ta'e heta puruzuka haw ko ywy nàn a'e xe.
- 21 Tuwe ikatu 'ym ma'e numuigo kar kwaw neremiaihu ma'e hereko 'ymar romo wà nehe. Upuraraw kar ma'erahy waiko neremiaihu wanupe wà.
Hemetarer 'ym ma'e wà nehe, ma'e hereko 'ymar wà nehe no, tuwe umume'u nekatu haw wà nehe.
- 22 Epu'àm, o Tupàn. Epyro nerer nehe, ikatu 'ym ma'e wanuwi nehe. Eityk neàmàtry'y'mar ne wà nehe.
Teko ma'e kwaw par 'ym uze'eg urywahyahy nerehe 'ar nànàgatu wà. Nema'enukwaw waze'eg rehe.
- 23 Nereharaz zo neàmàtry'y'mar wanehapukaz taw wi nehe. Heiheim tuweharupi wekwahy haw rupi wà.
Nereharaz zo waneihemaw wi nehe. Einu ne wà nehe.

75

*Tupàn wiko teko wanemiapo
kwer imume'u har ikatuahy ma'e
romo a'e*

Zegar haw Azaw hemiapo kwer

¹ Urumume'u nekatu haw uruiko,
o Tupàn, urumume'u nekatu
haw uruiko.

Nehua'u haw urumume'u.

Urumume'u neremiapo kwer ikat-
uahy ma'e no.

² Nezewe uze'eg Tupàn. —
Amume'u katu 'ar teko
wanemiapo kwer imume'u
àwàm kwez ihe.

A'e 'ar mehe amume'u putar
wanemiapo kwer hekatu
haw rupi ihe nehe.

³ Aze ywy uryryryz nehe,
Aze hehe har umàno etea'i wà
nehe,

Namuhem kar kwaw ywy iwype
har henaw wi ihe nehe.

⁴ — Pemume'u zo pepuner haw
nehe, a'e ikatu 'ym ma'e
wanupe.

— Aiko wera'u amo wanuwi ihe,
peze zo nehe, a'e wanupe.

⁵ — Pepytu'u pekàgaw rehe peze'eg
ire nehe.

Pepytu'u tuwihaw ài peze'eg ire
nehe, a'e wanupe, i'i Tupàn.

⁶ Teko wanemiapo kwer imume'u
haw a'e, nur kwaw kwarahy
ihemaw wi a'e. Kwarahy
heixe haw wi nur kwaw a'e.

Nur kwaw kwarahy heixe haw
awyze har kutyr har wi a'e.
Kwarahy ihemaw awyze
har kutyr har wi nur kwaw
a'e.

⁷ Tupàn a'e ae wiko imume'u har
romo a'e.

Weityk amo wà.

Upir amo wà no.

⁸ Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e
wereko amo kanekpuku opo
pe.

Tynehem win zàwenugar pupe a'e.
Ikwahy haw pupe tynehem.

U'u kar ipor ikatu 'ym ma'e
wanupe.

Paw rupi i'un wà.

⁹ Ihe aze'eg putar Tupàn Zako izar
rehe tuweharupi ihe nehe.

Amuzàg putar zegar haw ikatu
haw rehe nehe no.

¹⁰ Uzuhaw putar ikatu 'ym ma'e
wakàgaw nehe.

Tupàn heruzar har wakàgaw
uhua'u wera'u putar nehe.

76

Tupàn ikàg ma'e romo a'e

Zegar haw Azaw hemiapo kwer

¹ Teko Zuta ywy rehe har ukwaw
katu Tupàn wà.

Izaew ywy rehe har ukwaw katu
her wà.

² Hàpuz Zeruzarez pe hin.

Wiko Xiàw ywytyr rehe.

³ Tupàn uzuhazuhaw wàmàtyry'ymar
wapuruzuka haw paw a'e pe
a'e:

U'yw wà, u'yw wi purumimaw wà,
takihepuku wà.

⁴ Nekàgatu tuwe nereiny romo, o
Tupàn.

Nekatuahy tuwe ywytyruhu wi
nezewyr mehe.

Ereityk neàmàtyry'ymar a'e
ywytyruhu rehe ne wà.

⁵ Ereraha kar a'e zauxiapekwer
ipuruzukaiw ma'e wama'e
paw ne.

Uker waiko umàno ma'e kwer
waker haw rehe a'e wà kury,
Ta'e nupuner kwaw uzepyro haw
rehe wà xe.

⁶ O Tupàn Zako izar, wanehe
nezepyk mehe kawaru a'e
wà,

Kawaru ku'az har a'e wà no, wiko
umàno ma'e kwer ài wà.

⁷ Teko upaw rupi katete ukyze
newi wà.

Ni amo nupuner kwaw nere-
nataromo weko haw rehe
nekwahy mehe wà.

8 Ywak rehe nereko mehe erek-
waw kar ikatu 'ym ma'e
wanehe nezepyk àwàm
purupe ne.

Ywy rehe har ukyze wà, uze'eg 'ym
pà wà.

9 Erepu'àm teko ikatu 'ym ma'e
wanehe nezepyk pà,
Ma'erahy ipuraraw par ywy rehe
har paw wapyro pà.

10 Te teko wakwahy haw umuhua'u
kar nekatu haw rehe
ze'egaw no.

Teko zeàmàtryy'ymawhu pe umàno
'ym ma'e uzapo putar
mynkawhu neze'eg rupi
wà nehe.

11 Pemono penemimume'u kwer
Tupàn Tuweharupi Wiko
Ma'e Zanezar pe nehe.

Tuwe teko ko ywy huwake har paw
weraha izupe imono pyr wà
nehe.

Tuwe omono Tupàn pe wà nehe.
Tuwe ukyze izuwi wà nehe
no.

12 Tuwihaw amo wanuwi wiko
wera'u ma'e a'e wà, Tupàn
umuigo kar ma'e hereko
'ymar romo a'e wà.

Umukyze kar tuwe ywy rehe har
wanuwihawete wà no.

77

*Tupàn zanemurywete kar
zanezumikahy mehe a'e*

Zegar haw Azaw hemiapo kwer

1 Ahapukaz katu Tupàn pe ihe.

Herenu herehapukaz mehe a'e.

2 Ma'erahy ipuraraw mehe aze'eg
zanezar pe.

Pyhaw aupir hepo izupe heze'eg
pà.

Nezewe rehe we naherurywete
kwaw ihe.

3 Tupàn rehe hema'enukwaw
mehe azyppyrog hekuhem pà
ihe.

Azyppyrog ma'e rehe hema'enukwaw
pà. A'e mehe azemumikahy.

4 Tupàn nahemuger kar kwaw a'e.

Napuner kwaw heze'egaw rehe,
ta'e azemumikahy ihe xe.

5 Hema'enukwaw he'ar upaw ma'e
kwer rehe,

Hekwarahy kwehe mehe upaw
ma'e kwer rehe no.

6 Amumaw pytun tetea'u ma'e rehe
hema'enukwaw katu pà.

Azyppyrog hema'enukwaw pà, na'e
apuranu hezehe no.

7 Aipo zanezar utyryk putar tuwe
zanewi tuweharupi nehe.

Aipo nazanekatu pixik kwaw
izupe nehe.

8 Aipo upytu'u zaneamutar katu re.
Aipo weityk zanewe wemimume'u
kwer.

9 Aipo Tupàn upytu'u ikatu ma'e
romo wiko re.

Aipo ikwahy haw upyta ipu-
rupuhareko haw hekuzaromo,
a'e hezeupe.

10 Na'e aze'eg nezewe hezeupe.

— Tupàn Ywate Wera'u Har
na'ipurupytywà wer kwaw
zanerehe kwehe mehe arer
zàwe a'e. Azeharomoete
nezewe haw na'ikatu kwaw
zanewe, a'e hezeupe.

11 O Tupàn Tuweharupi Wiko
Ma'e. Hema'enukwaw
putar neremiapo kwer
ikatuahy ma'e rehe ihe
nehe.

Hema'enukwaw putar neremiapo
kwer kwehe mehe iapo
pyrer rehe nehe.

12 Hema'enukwaw putar neremi-
apo kwer paw rehe nehe.

Amume'u putar ma'e neremiapo
kwer hezeupe nehe no.

13 O Tupàn neremiapo paw ikatu
a'e.

Naheta kwaw amo tupàn ikàg ma'e
urezar zàwenugar wà.

14 Ereiko Tupàn purumupytuhe-
gatu kar haw iapo har romo
ne.

Erexak kar nepuner haw ywy
nànànar wainuinuromo.

15 Nekàgaw rupi erepyro neremi-
aihu ne wà.

Erepyro Zako izuapyapyr ne wà.
Zuze izuapyapyr erepyro ne
wà no.

16 O Tupàn, nerexak mehe 'y ukyze
a'e.

'Y yryhu pe har ohoete ma'e
uryryryryz a'e no.

17 Ywàkun umugyr kar àmàn.

Ywak wànoànog.

Iweraw paw uhyape katu ywy
nànàn.

18 Àmàn neremimuànoànogaw
uhàuhàz ywy nànàn no.

Àmàn iweraw paw uhyape katu
ywy nànàn no.

Tupàn umuryryz kar ywy. Ywy
uryryryryz a'e.

19 Ereata yryhu myteromo.

Erezapo nerape yryhu ohoete ma'e
rupi.

Ni amo nuexak kwaw nepyporer
a'e wà.

20 Àràpuhàràn wamono'ogar wer-
aha weimaw pe ikatu ma'e
rupi wà.

Nezewegatete eremuata kar
neremiaihu pe ikatu ma'e
rupi ne wà no, Moizez pe ne
wà, Àràw pe ne wà no.

78

Tupàn uze'eg wemiaihu wanupe
Zegar haw Azaw hemiapo kwer

1 Heremiaihu wà, peinu katu hepu-
rumu'e haw nehe.

2 Ta'e aze'eg putar peme ze'eg
xirogatu ma'e rupi ihe nehe
xe.

Amume'u putar ma'e kwehe mehe
uzeapo ma'e kwer ikwaw

'ym pyrer peme ihe nehe.

3 Xinu a'e ma'e zaneipy zanewe
wanemimume'u kwer zane.
A'e rupi xikwaw.

4 Naxiumim kwaw a'e ma'e zan-
era'yr wanuwi nehe.

Zaze'eg putar zanezuapyapyr
wanupe nehe, tupàn Tuwe-
harupi Wiko Ma'e ipuner
haw rehe nehe,

Hemiapo kwer ikàg ma'e rehe
nehe, hemiapo kwer ikatu-
ahy ma'e rehe nehe.

5 Omono uze'eg heruzar kar pyràm
teko Izaew wanupe.

Umume'u ma'e wemiapo kàràm
Zako izuapyapyr wanupe.

– Pemu'e pena'yr ko ze'eg heruzar
pyràm wanehe nehe,

I'i zaneipy wanupe.

6 – Nezewe mehe pezuapyapyr uk-
waw putar wà nehe.

Nezewe mehe wazuapyapyr
umu'e putar wa'yr a'e wà
nehe no.

7 Nezewe mehe uzeruzar putar
Tupàn rehe a'e wà nehe no.

Naheharaz kwaw hemiapo kwer
wi wà nehe.

Tuweharupi weruzar putar ma'e
hemiapo kàràm wà nehe.

8 Nuiko kwaw peipy wazàwe wà
nehe.

Peipy hehaite wà. Nuweruzar katu
kwaw Tupàn ze'eg wà.

Tupàn rehe wazeruzar haw
na'ikàg pixik kwaw a'e.

Upytu'u hehe uzeruzar ire wà.

9 Awa Eparai izuapyapyr wà,

Wereko ywyrapar opo pe wà, opo
pe u'yw wereko wà no.

Uzàn oho zeàmàtyry'ymawhu 'ar
mehe wà.

10 Izaew izuapyapyr nuzapo kwaw
ma'e ze'eg Tupàn pe wemi-
mume'u pyrer rupi katu wà.

Na'ipureruzar wer kwaw ize'eg
rehe wà.

11 Heharaz Tupàn hemiapo kwer
purumupytuhegatu kar
ma'e kwer wi wà.

Wexak iapo mehe wà. Nezewe
rehe we heharaz hemiapo
kwer wi wà.

- 12 Tupàn uzapo purumupyтуhe-gatu kar ma'e waipy wane-nataromo
Ywytyr heta 'ymaw Zuwà her ma'e rehe Ezit ywy rehe a'e.
- 13 Uzaikaikaw yryhu.
Umuata kar Izaew izuapyapyr yryhu myteromo wà.
- Upir 'y pàrirogaw aiha ma'e ài.
- 14 'Aromo wexak kar wanape ràm wanupe ywàkun pupe wiko pà.
Pyhaw wexak kar weko haw tata heny kwer pupe no.
- 15 Umuza'aza'ak itahu ywyxiguhu rehe no.
Wenuhem 'y ywy iwype har tetea'u teko wanupe wamui'u kar pà no.
- 16 Umuhem kar 'y itahu wi.
A'e 'y uwyryk yrykawhu ài.
- 17 Nezewe rehe we zaneipy uzapo wiwi ikatu 'ym ma'e oho waiko Tupàn ikutyр wà.
Upytu'u Ywate Wera'u Har ze'eg heruzar ire ywyxiguhu rehe wà.
- 18 Wagaw tuwe Tupàn wà.
Wenoz wemi'u ràm wemimutar izupe wà.
- 19 Uze'eg zemueteahy hehe wà.
— Aipo Tupàn upuner temi'u imur haw rehe zanewe ywyxiguhu rehe a'e.
- 20 Umuza'aza'ak itahu azeharomoete.
'Y uzypyrog tuwe yrykawhu ài uwyryk pà.
Aipo upuner typy'ak zanewe imur haw rehe a'e.
Aipo upuner ma'ero'okwer imur haw rehe wemiaihu wanupe, i'i wà.
- 21 Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e wikwahy a'e ma'e henu mehe a'e.
Uzàmàtyry'ym wemiaihu oho tata pupe wà.
Wanupe ikwahy haw uhua'u wera'u kury,
- 22 Ta'e nuzeruzar kwaw hehe wà xe.
- Nupuner kwaw zanepyro haw rehe nehe, i'i izupe wà.
- 23 Nezewe rehe we Tupàn uze'eg ywak rehe.
— Ewàpytymawok neruken nehe, i'i izupe.
- 24 Umur typy'ak ywate har wemiaihu wanupe.
Umu'ar kar temi'u mana her ma'e wanupe i'u kar pà.
- 25 Nezewe u'u Tupàn heko haw pe har watypy'ak wà.
Umur Tupàn temi'u tetea'u wanupe. Uhyk tuwe wanupe.
- 26 Na'e umur kar ywytu kwarahy hemaw wi ywak wi kury.
Upuner haw rupi umuhem kar ywytu kwarahy hemaw awyze har rehe har no.
- 27 Umu'ar wiràmiri tetea'u teko wanehe wà.
Wiràmiri nuzawy kwaw ywy imuku'i pyrer ywàkun romo uzeapo ma'e kwer, ta'e heta tetea'u a'e wà xe.
Waneta haw nuzawy kwaw ywyxig yryhu izywyр har waneta haw.
- 28 U'ar wiràmiri teko waker haw rehe wà,
Wanàpuzràn izywyр wà.
- 29 Na'e Izaew ipurumuzàmuzàg u'u wà.
Uhyk wanupe wà, ta'e Tupàn omono wanemimutar paw wanupe a'e xe.
- 30 Wamai'u mehe we,
Ihyk 'ym mehe we,
- 31 Wikwahy Tupàn wanupe.
Uzuka awa ikàg wera'u ma'e wà.
Uzuka kwàkwàmo Izaew wainuromo har ikatu wera'u ma'e wà.
- 32 Teko wexak a'e purumupyтуhe-gatu kar ma'e paw wà.
Nezewe rehe we uzapo wiwi ikatu 'ym ma'e oho waiko wà.
Na'izeruzar wer kwaw Tupàn rehe wà.
- 33 A'e rupi umumaw wà.

Waneko haw nuzawy kwaw py-
tuhemaw.

Nuzawy kwaw iaiw ma'e
na'arewahy uzeapo ma'e
kwer.

³⁴ Tupàn uzuka amo wà.

Na'e amo uzewyr izupe wà.

Uzemumikahy wemiapo kwer
rehe wà.

Uze'eg Tupàn pe wemu'em 'ym pà
wà.

³⁵ Na'e ima'enukwaw Tupàn rehe
wà. — Itahu zanemimaw
zàwenugar romo hekon a'e, i'i
wà.

— Tupàn Ywate Wera'u Har wiko
zanepyro har romo a'e, i'i
wà.

³⁶ Waze'eg awer paw temu'emaw
romo a'e wà.

Umume'u a'e ma'e paw Tupàn pe
wemu'em pà wà.

³⁷ Nuputar kwaw Tupàn upy'a pe
azeharomoete wà.

Nuzapo kwaw ma'e uze'eg awer
rupi katete wà. Kwehe
mehe Tupàn uzapokatu a'e
ze'egaw wanehe we a'e.
Uzuhaw wà kury.

³⁸ Nezewe rehe we Tupàn up-
uhareko wemiaihu wà.

Numumaw kwaw wà.

Umunàn wanemiapo kwer
wanuwi uweharaz tà.

Tuweharupi umuakuir wekwahy
haw a'e.

Umumaw wekwahy haw a'e.

³⁹ Ima'enukwaw amo 'ar mehe
umàno ma'e ràmm romo
waneko haw.

Nuzawy kwaw ywytu wà. Ywytu
oho. Nuzewyr kwaw.

⁴⁰ Teko upytu'u tetea'u Tupàn ze'eg
heruzar ire ywyxiguhu rehe
wà.

Umuzemumikahy kar tetea'u
Tupàn a'e wà no.

⁴¹ Wagaw tetea'u wà.

Umuzemumikahy kar Izaew
wazar ikatuahy ma'e wà no.

⁴² Heharaz ipuner haw uhua'u
ma'e wi wà.

Upyro Tupàn a'e teko waàmàtyry'ymar
wanuwi wà. Heharaz
wapyro awer 'ar wi wà no.

⁴³ Heharaz hemiapo kwer ikatu-
ahy ma'e wi wà.

Heharaz purumupytuhegatu kar
haw Zuwà ywytyr heta
'ymaw rehe Ezit ywy rehe
iapo pyrer wi wà no.

⁴⁴ Uzapo 'y yrykawhu pe har
tuwykwer romo.

Nezewe mehe naheta kwaw 'y
i'u pyr Ezit ywy rehe har
wanupe.

⁴⁵ Omono kar meru tetea'u
wanupe waputupyk pà wà.

Zu'i tetea'u umuaiw wama'etykaw
wà no.

⁴⁶ Omono kar tukur tetea'u
wanupe wà no.

U'u tukur arozràn ipo'o pyràmm
upaw rupi wà. Umuaiw ko
pe hezuz ma'e paw wà.

⁴⁷ Umumaw wanemitygwer uwà
tyw àmàntàtà pupe.

Umumaw ma'ywa pi her ma'e tyw
imuwixàgahy pà no.

⁴⁸ Waneimaw tapi'ak a'e wà,
àràpuhàràmm hawitu ma'e a'e
wà no, umàno paw rupi wà
no.

Ta'e àmàntàtà ukyr wanehe xe.
Àmàn uwerawerawahy
wanehe no.

⁴⁹ Umumaw a'e ma'e paw wikwahy
haw rupi wà.

Wikwahy tuwe wamumaw mehe.

Omono ze'egaiw wanehe. Ikwahy
haw ur mào haw herur har
ài a'e.

⁵⁰ Numuakuir kwaw wikwahy
haw.

Nupyro kwaw mào haw wi wà.

Uzuka ma'eahy haw iaiw ma'e
pupe wà.

⁵¹ Tàpuz nànnàn Ezit ywy rehe

Tupàn uzuka wana'yr ipy paw wà.

⁵² A'e re wiko àràpuhàràmm zàwenugar
romo.

Weraha wemiaihu Izaew Ezit ywy
wi wà.

Umuata kar ywyxiguhu rehe.

53 Numuzeapo kar kwaw ikatu
'ym ma'e wanupe waneraha
mehe.

Hemiaihu nukyze kwaw ma'e wi
wà.

Yryhu upyk waàmàtry'y-mar
wazuka pà wà.

54 Tupàn weraha wemiaihu uiwy
imonokatu pyrer pe.

A'e ae umuhem kar teko
ywytyruhu wanuwi wà. A'e
re weraha wemiaihu a'e
ywytyruhu wanupe wà.

55 Umuhem kar a'e ywy rehe har
a'e wi wà, wemiaihu wane-
nataromo wà.

Hemiaihu wixe a'e ywy rehe wà.

Uzaikaikaw a'e ywy ipegegwer
wamono pà Izaew ta'yr
wazuapyapyr wanupe.

Umuigo kar Izaew waàmàtry'y-mar
wanàpuzgwer wapupe wà.

56 Nezewe rehe we Izaew upytu'u
Tupàn Ywate Wera'u Har
ze'eg heruzar ire wà.

Wagaw uzar wà.

Nuweruzar kwaw hemiapo karer
wà.

57 Nuzawy kwaw uwipy wà.
Nuzeruzar kwaw Tupàn
rehe wà.

Nuweruzar kwaw ize'eg wà.

Aze ywyrapar na'ikatu kwaw,
u'yw a'e ywyrapar wi
imuhem kar pyr nuzywà
kwaw ma'e. A'e teko wiko
u'yw ma'ekutuk 'ym ma'e ài
wà.

58 A'e teko umuikwahy kar Tupàn
ma'ea'yr hapy haw iapo pà
tupàn a'ua'u wanupe wà.

Umuwete katu tupàn a'ua'u
a'e wà. A'e rupi Tupàn
hewyrowyroahy wikwahy
pà a'e.

59 A'e ma'e hexak mehe wikwahy
Tupàn.

Utyryk tuwe wemiaihu wanuwi.

60 A'e 'ym mehe wiko tàpuzràn pupe
wemiapo kwer teko wain-
uinuromo Xiro pe a'e.

Wikwahy mehe wezar wàpuzràn.

61 Weraha kar uze'eg imuapyk
pyrer hyru wàmàtry'y-mar
wanupe a'e.

Ize'eg hyru wexak kar ipuner
haw ipuràg eteahy haw teko
wanupe. — Peraha nehe, i'i
wemiaihu waàmàtry'y-mar
wanupe.

62 Wikwahy wemiaihu wanupe.

A'e rupi uzuka kar wemiaihu
waàmàtry'y-mar wanupe
wà.

63 Kwàkwàmogwer umàno zeàmàtry'y-mar
pe wà.

A'e rupi naheta kwaw imen ràm
kuzàwaza kwer wanupe wà.

64 Zauxiapekwer uzuka xaxeto
utakihe puku pupe wà.
Na'e zauxiapekwer uze'eg
nezewe wanemireko kwer
wanupe wà.

— Aze pezai'o pemener wamàno
awer rehe nehe, uruzuka
putar ure nehe no, i'i
wanupe wà.

65 Na'e Tupàn Zanezar nuzawy
kwaw uker ire ume'e ma'e.
Nuzawy kwaw awa ipuruzukaiw
ma'e win pupe imuhaite
pyrer a'e. Heiheihem a'e.

66 Umuzàn kar wàmàtry'y-mar wa-
mono wà.

Weityk wà. Umumaranugar kar
wà no. Imaranugar putar
tuweharupi wà nehe.

67 Utyryk Zuze izuapyapyr
wanuwi.

Nuexaexak kwaw Eparai izuapyapyr
wà.

68 Nan kwaw nezewe. Wexaexak
Zuta izuapyapyr wà.

Wexaexak ywytyr Xiàw wemiamu-
tar.

69 Heta heko haw izupe ywate a'e.
Uzapo tàpuzuhu ywy rehe
har weko haw ywate har ài.

Umuàtà wàpuzuhu ywy ài.

Ni amo nuweityk pixik kwaw wà
nehe.

70 Na'e Tupàn wexak wemiruze'eg
Tawi.
Wenuhem pari àràpuhàràn hawitu
ma'e wamono'ogaw wi.
71 Wiko àràpuhàràn rehe uzekaiw
ma'e romo a'e 'ar mehe,
Umuiwo kar Izaew wanuwihawete
romo.
Nuzawy kwaw àràpuhàràn
mono'ogar ài Tupàn wemi-
aihu wanupe.
72 Tawi uzekaiw katu wanehe.
Weruze'egatu uma'ekwaw katu
haw rupi wà no.

79

O Tupàn, urepuhareko pe ne nehe
Zegar haw Azaw hemiapo kwer
1 O Tupàn, nerehe uzeruzar 'ym
ma'e wixe neywy rehe wà.
Umuiw neràpuzuhu imonokatu
pyrer wà no.
Weityk tàpuz Zeruzarez pe har paw
wà no.
2 Weityk neremiruze'eg wanetek-
wer ywy rehe wà.
Weityk newi upuir pixik 'ym ma'e
wà, wiràmiri wanemi'u ràm
romo wà.
Omono miar hehaite ma'e wanupe
wanemi'u ràm romo wà no.
3 Uzakook neremaihu wanuwyk-
wer ywy rehe 'y ài wà.
Uwryk wanuwykwer 'y ài
Zeruzarez tawhu nàn.
Ni pitài nuikuwe kwaw amogwer
wanetekwer watym àrà
romo wà.
4 Ywy ko ywy huwake har rehe har
uze'eg zemueteahy urerehe
wà.
Upuka urerehe uze'eg ury-
wahyahy pà wà.
5 O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e,
màràn kwarahy eremumaw
putar urewe nekwahy pà
nehe.
Aipo nerepytu'u pixik kwaw nehe.
Aipo nekwahy haw ukaz wiwi
putar tata ài nehe.

6 O Tupàn, eikwahy teko amo ywy
rehe har nemuwete katu
'ym ma'e wanupe nehe.
Eikwahy nereityk àrà
wanupe nehe.
7 Ta'e uzuka ureànàm a'e wà xe.
Umuiw ureywy wà no.
8 Ezepyk zo urerehe ureipy wane-
miapo kwer hekuzaromo
nehe.
Urepuhareko pe nehe kury,
Ta'e uruzemumikahy tuwe ure-
pyro haw hàro 'ym pà ure
xe.
9 Urepytywà pe nehe, o Tupàn ure-
pyro har.
Aze na'urepyro kwaw pe nehe,
Aze neremunàn kwaw ure-
remiapo kwer ikatu 'ym
ma'e nehe, teko uze'eg
zemueteahy putar nerehe
wà nehe.
10 — Ma'e pe hekon Tupàn pezar a'e,
i'i putar amogwer ywy rehe
har urewe wà nehe.
Màràzàwe tuwe erepuranu kar
amogwer ywy rehe har
urerehe nezewe wà.
O Tupàn tuwe uruexak wanehe
nezepyk àwàm nehe,
Ta'e uzakook neremiruze'eg
wanuwykwer a'e wà xe.
11 Einu zemunehew paw pe har
wakuhem mehe ne wà nehe.
Nepuner haw uhua'u ma'e rupi
Epyro ureàmàtyry'ymar wanem-
izuka ràm ne wà nehe no.
12 O hezar, ezepyk amogwer ywy
rehe har wanehe 7 haw
nehe.
Aze uzapo ikatu 'ym ma'e newe
pitài haw wà nehe, ezepyk
wanehe 7 haw nehe.
13 Na'e ure neremaihu romo wiko
ma'e ure,
Àràpuhàràn zàwenugar neremi-
mono'og ure, ure nehe,
Urezuapyapyr a'e wà nehe no,
Urumume'u putar nekatu haw
tuweharupi ure nehe.

Nekatu haw rehe zegar haw uru-
muzàg putar newe ure nehe
no.

80

*O Tupàn, exak kar urepuhareko
haw urewe ne nehe*

Zegar haw Azaw hemiapo kwer

¹ Urereinu pe nehe,

Izaew wanupe àràpuhàràn wa-
mono'ogar zàwenugar.

Ezeapyaka katu urerehe nehe,
urerehe uzekaiw ma'e
àràpuhàràn wanehe uzekaiw
ma'e zàwenugar.

Ne nerenawhu rehe wapyk ma'e
ne, nerenawhu kerumin
wa'aromo hin ma'e rehe har
ne,

² Exak kar Eparai izuapyapyr
wamutar katu haw purupe
nehe.

Exak kar Mezàmi izuapyapyr
wamutar katu haw purupe
nehe no. Exak kar Manaxe
izuapyapyr wamutar katu
haw purupe nehe no.

Exak kar nepuner haw urewe
nehe.

Ezur urepyro pà nehe.

³ Uremuigo kar wi pe temi'u
hereko har romo ma'e
hereko har romo nehe, o
Tupàn.

Exak kar nepurupuhareko katu
haw urewe nehe. Nezewe
mehe urepyro putar pe
nehe.

⁴ Màràn kwarahy eremumaw
putar neremaihu waze'eg
rehe nekwahy pà nehe,

O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e
Ikàg Wera'u Ma'e.

⁵ Eremur tehaykwer typy'ak romo
iapo pyrer urewe ureremi'u
romo ne.

Eremynehem kanek tehaykwer
pupe i'u kar pà urewe no.

⁶ — Pezeàmàtyry'ym Izaew waywy
rehe nehe, ere ureywy
huwake har wanupe.

Eremuze'eg kar urywahyhy ure-
rehe ne wà no.

⁷ Uremuigo kar wi temi'u hereko
har romo ma'e hereko har
romo nehe, o Tupàn Ikàg
Wera'u Ma'e.

Exak kar nepurupuhareko katu
haw urewe nehe. Nezewe
mehe urepyro putar pe
nehe.

⁸ Teko Izaew izuapyapyr wà,
nuzawy kwaw ma'e'yw
uwà'yw her ma'e wà.

Ererur i'yw Ezit ywy wi ne.

Eremuhem kar amogwer teko ko
ywy wi ne wà. Erezutym
uwà'yw waywy rehe.

⁹ Eremukatu ywy izupe.

Hapo wixe ywy pupe.

Uhàuhàz hapo ywy rehe.

¹⁰ Upyk wytyr u'àg pupe.

Hàkàgwer aiha wera'u ywyràkàxigyw
aiha wera'u ma'e wi a'e.

¹¹ Omono kar wàkàgwer yryhu
Mezitehàn her ma'e pe no,

Yrykawhu Ewparat pe no.

¹² Mâràzàwe tuwe ereityk pari i'yw
izywyr har.

Ko 'ar rehe pe rupi wata ma'e up-
uner uwà rehe imunar haw
rehe wà kury.

¹³ Tazahu ka'a pe har upyropyrog
i'yw rehe imumaw pà wà.

Miar hehaite ma'e u'u paw rupi wà.

¹⁴ Ezewyr urewe nehe, Tupàn Ikàg
Wera'u Ma'e.

Ywak rehe nereko mehe eme'e ur-
erehe nehe.

Ezur ma'ywa'yw uwà'yw her ma'e
ipyro pà nehe, neremaihu
wapyro pà nehe.

¹⁵ Ne ae erezutym a'e uwà'yw ne.

Epyro ezuwà nehe. Eremuezuz
katu tuwe i'yw.

Ezur ipyro pà nehe.

¹⁶ Ureàmàtyry'ymar omonohok
hapy pà tata pupe wà.

Nekwahy haw rupi eme'e a'e teko wanehe wamumaw pà nehe.

¹⁷ Ezekaiw katu teko neremixam-ixak kwer wanehe nehe.

Epyro a'e teko neremimueta tetea'u kwer ne wà nehe no.

¹⁸ Nurutyryk wi kwaw newi nehe.

Uremuigo katu kar pe nehe. Nezewe mehe urumume'u putar nekatu haw ure nehe.

¹⁹ Uremuigo kar wi pe temi'u hereko har romo ma'e hereko har romo nehe, o Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e, Ikàg Wera'u Ma'e.

Exak kar nepuruamutar katu haw urewe nehe, urepyro pà nehe.

81

Tupàn ikatu haw rehe zegar haw

Zegar haw Azaw hemiapo kwer

¹ Pezegar penurywete haw rupi Tupàn zanepyro har pe nehe.

Pemuzàg ikatu haw rehe zegar haw Zako izar pe nehe.

² Pezypyrog zegar haw imuzàg pà nehe. Pemupumupu ipu ma'e ipew ma'e nehe no.

Pemupu wioràwiràn zegar haw hurywete ma'e rehe pezegar pà nehe.

Wioràwiràn pixika'i ma'e pemupu zegar haw imuzàg pà penurywete haw rupi nehe.

³ Pezupy ma'e'ak kwer xi'àm romo iapo pyrer mynykaw pe teko wamono'og pà nehe.

Zahy ipyahu mehe pezupy nehe. Zahy huahu mehe pezupy nehe no.

⁴ Tupàn uzapo kar ko ma'e Izaew wanupe.

Zako izar umume'u ko ma'e iapo àwàm peme a'e.

⁵ Umur ko ze'eg teko Izaew izuapyapyr wanupe a'e,

Ezit ywy rehe har waàmàtry'yim mehe a'e.

Aenu amo heremigwaw 'ym ize'eg mehe ihe.

⁶ Nezewe i'i a'e 'ar mehe a'e.

— Azo'ok penemiraha ipuhuz katu ma'e pekupe wi ihe. Kok ywy imuàtà pyrer pupe tynehem ma'e peraha peiko a'e mehe.

Apupyro a'e ma'e penemiupir wi ihe.

⁷ Ma'erahy ipuraraw mehe herenoz pe pe.

Ihe apupyro ihe.

Ywytuaiw pupe hezeàmimaw pe hereko mehe

Awazar peze'eg peme.

Apuagaw ytyzuzàmaw Merima her ma'e pe ihe.

⁸ Heremiaihu wà, pezeapyaka katu heze'eg rehe nehe.

O Izaew wà, aze mo herenu pe, herurywete mo ihe.

⁹ Peiko pixik zo amo tupàn ua'u imuwete har romo nehe.

Pemuwete katu zo amo nehe. Xo ihe zo hemuwete katu pe nehe.

¹⁰ Aiko Tuweharupi Wiko Ma'e pezar romo ihe.

Apupyro Ezit ywy wi ihe.

Pezurupeka nehe, amono putar penemi'u rà m peme nehe.

¹¹ — Nezewe rehe we heremiaihu na'ipurenu wer kwaw herehe wà.

Izaew izuapyapyr nahereruzar kwaw wà.

¹² A'e rupi amuata kar wi wanape rupi hereruzar katu 'ymaw rehe ihe wà.

Azapo kar wanemimutar wanupe.

¹³ Aze mo heremiaihu herenu wà, ikatu mo ihewe.

Aze mo Izaew izuapyapyr hereruzar wà, herurywete mo ihe.

¹⁴ Aityk mo waàmàtry'yim na'arewahy ihe wà.

Azepyk mo wakutyr ur ma'e wanehe paw rupi ihe wà no.

15 Herehe iakatuwawahy 'ym ma'e uzeamumew mo herenataromo wà, ta'e aiko wazar romo ihe xe.

Wanehe hezepykaw nupaw pixik kwaw nehe.

16 Amono mo arozràn ikatu wera'u ma'e peme ihe.

A'u kar mo hàir kaiwer parer pupe. Te uhyk mo peme, i'i Tupàn.

82

Tupàn wiko teko paw wanemiapo kwer imume'u har romo a'e
Zegar haw Azaw hemiapo kwer

1 Tupàn wapyk wenawhu amogwer tuwihaw ywate har wazemono'ogaw pe har rehe a'e.

Wainuinuromo umume'u uzeapo ma'e ràm wanupe.

2 — Pepytu'u ikatu 'ymaw rupi pureruze'eg ire nehe.

Pepytu'u teko ikatu 'ym ma'e wamyrypar romo peneko re nehe.

3 Pezekaiw katu ma'e hereko 'ymar wanehe nehe, tu 'ym ma'e wanehe ihy 'ym ma'e wanehe nehe no.

Pekatu ma'erahy ipuraraw par wanupe nehe, ma'e hereko 'ymar wanupe nehe no.

4 Pepytywà ikàg 'ym ma'e pe wà nehe. Pepytywà hemetarer 'ym ma'e pe wà nehe no.

Pepyro a'e teko teko ikatu 'ym ma'e wanuwi pe wà nehe.

5 — Ma'e kwaw par 'ym romo peiko. Napekwaw pixik kwaw ma'e. Peiko pytunahy haw rehe.

Naperuze'egatu kwaw ywy rehe har pe wà.

6 Nezewe aze'eg peme. — Peiko tupàn romo.

Pe paw peiko Tupàn Ywate Wera'u Har ta'yr romo.

7 Nezewe rehe we pemàno putar wызài awa ài nehe. Wызài tuwihaw ta'yr umàno wà.

Nezewegatete peneko haw upaw putar nehe no, a'e ihe, a'e wanupe.

8 O Tupàn, ezur ywy rehe har waneruze'eg pà nehe,

Ta'e ywy nànnànar paw wiko nema'e romo wà xe.

83

O Tupàn, eityk neàmàtry'y'ymar ne wà nehe

Zegar haw Azaw hemiapo kwer

1 O Tupàn, epyta zo urewe neze'eg 'ym pà nehe.

Epytu'u zo neze'eg ire nehe. Epytu'u zo ikatu ma'e urewe iapo re nehe, o Tupàn.

2 Eme'egatu kury. Neàmàtry'y'ymar uzemumymumyz waiko wà kury.

Nerehe iakatuwawahy 'ym ma'e uwak putar nekutyr wà nehe kury.

3 Umume'u neremiai hu wanupe wemiapo ràm ikatu 'ym ma'e waiko wà.

Ipurapo wer ikatu 'ym ma'e rehe neremipyro kwer wanupe wà.

4 Nezewe uze'eg wà. — Pezur nehe. Ximumaw teko Izaew izuapyapyr zane wà nehe.

Nezewe amogwer teko heharaz putar waner wi wà nehe. Na'ima'enukwaw pixik kwaw wanehe wà nehe, i'i wà.

5 Waàmàtry'y'ymar uzemono'og wemiapo ràm ikatu 'ym ma'e imume'u pà uzeupeupe wà.

Neàmàtry'y'ymar paw umume'u neàmàtry'y'ym àwàm uzeupeupe wà. Na'aw neàmàtry'y'ymar waner xe wà:

6 Teko Enom izuapyapyr wà. Teko Izimaew izuapyapyr wà.

Teko Moaw izuapyapyr wà. Teko Agar izuapyapyr wà.

⁷ Teko Zemaw izuapyapyr wà. Teko Amon izuapyapyr wà. Teko Amarek izuapyapyr wà.

Teko Piri ywy rehe har wà. Teko Xir tawhu pe har wà.

⁸ Teko Axir her ma'e uzemono'og Iro izuapyapyr wapyr wà.

Ikàg uzeinuiromo Amon izuapyapyr wanehe we wà, Moaw wanehe we wà no.

⁹ O Tupàn, kwehe mehe eremumaw Minià izuapyapyr ne wà. Ezapo nezewe haw a'e teko wanupe nehe no.

Kwehe mehe erezuka kar Xi ne. Erezuka kar Zamim yrykawhu Kizom her ma'e huwake no. Ezapo nezewe haw a'e teko wanupe nehe no.

¹⁰ Eremumaw a'e zauxiapekwer Enor ywy rehe ne wà.

Wanetekwer inem ywy rehe wà.

¹¹ Kwehe mehe erezuka kar Orew Zeew rehe we ne.

Ezapo nezewe haw zauxiapekwer wanuwihaw wanupe nehe no.

Eityk wanuwihaw paw rupi ne wà nehe, Zema heityk awer zàwe nehe, Xaramun heityk awer zàwe nehe no.

¹² A'e tuwihaw uze'eg nezewe uzeupeupe wà.

— Xipyhyk Izaew waywy nehe, Tupàn ima'e ipyhyk pà nehe, i'i uzeupeupe wà.

¹³ O Hezar, emuhàmuhàz a'e teko ywyku'i ài nehe.

Ywytu weraha ka'akyr uxinig ma'e muite a'e. Eraha a'e teko nezewe ne wà nehe no.

¹⁴ Tata wapy ka'a a'e. Tatareny uhua'u ma'e ukaz ywytyr rehe no.

¹⁵ Nezewe eho wanaikweromo ywytuaiw ài nehe.

Emukyze kar nekwahy haw ywytuaiw zàwenugar wi ne wà nehe.

¹⁶ O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e, emumaranugar ne wà nehe.

Nezewe mehe, — Ereiko ikàg wera'u ma'e romo ne, i'i putar newe wà nehe.

¹⁷ Tuwe ereityk wamumaranugar kar pà ne wà nehe. Tuwe na'ikàg pixik kwaw wà nehe.

Tuwe umàno maranugar haw uhua'u ma'e wy pe wà nehe.

¹⁸ Tuwe ukwaw Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e romo nereko haw wà nehe. Xo ne zo ereiko Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e romo ne.

Ereiko Ywate Wera'u Har ywy nànanar waneruze'egar romo ne. Tuwe ukwaw nereko haw wà nehe.

84

Aexaka'u Tupàn Hàpuzuhu ihe

Zegar haw Kora wanemiapo kwer

¹ Azamutar katu tuwe neràpuzuhu ihe,

O Tupàn Ikàg Wera'u Ma'e.

² Hereko wer tuwe a'e pe ihe.

Amonokatu hereha Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e hàpuzuhu izywyr katu haw pe ihe.

Hahy haw rupi azegar herurywete haw rupi Tupàn Wikuwe Ma'e pe.

³ O Tupàn Ikàg Wera'u Ma'e, heruwihawete, hezar.

Ma'ea'yr hany haw neràpuzuhu pe har huwake

Pitàwà uzapo waity wà.

Wiràmiri uzapo weko haw a'e pe wà.

Uzekaiw umemyr wanehe a'e pe wà.

⁴ Hurywete neràpuzuhu pe wiko ma'e wà.

Umuzàg zegar haw nekatu haw rehe tuweharupi wà.

⁵ Hurywete teko wà, aze eremur nekàgaw wanupe,

Aze iho wer pe Xiàw ywytyr kutyr har rehe nemuwete katu pà wà.

⁶ Ywyàpyznaw Tehaykwer her ma'e rupi waho mehe,

Tynehem ytyzuzàmaw pupe a'e
ywyàpyznaw a'e.

Àmàn ipy upyk katu haw pupe no.

⁷ Waho mehe wakàgaw uhua'u
wera'u oho iko.

Wexak putar Tupàn amogwer
tupàn wazar Zeruzarez pe
a'e wà nehe.

⁸ Ezeapyaka katu heze'eg rehe
nehe, o Tupàn Tuweharupi
Wiko Ma'e Ikàg Wera'u Ma'e.

Herenu pe nehe, o Zako Izar.

⁹ O Tupàn, emono neze'egatu nehe,
urerehe uzekaiw ma'e rehe
nehe,

Tuwihawete neremixak kwer rehe
nehe.

¹⁰ Aze amumaw pitài 'ar
neràpuzuhu pupe hereko pà
ihe,

Ikatu wera'u ihewe 1.000 'ar amo
me hereko pà imumaw paw
wi ihewe.

Aze apyta Tupàn hezar hàpuzuhu
hukenaw huwake ihe, ikatu
wera'u ihewe ikatu 'ym ma'e
wanàpuz me hereko haw wi
a'e.

¹¹ Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e
wiko tatainy romo zanewe.
Wiko Zanemimaw romo.

Uzamutar katu ikatu ma'e iapo har
wà. Umuwete ikatu ma'e
iapo har wà no.

Omono ikatu ma'e paw wanupe
a'e.

¹² O Tupàn Ikàg Wera'u Ma'e,
Hurywete tuwe nerehe uzeruzar
ma'e wà.

85

*Tupàn umuigo kar Izaew ma'e
tetea'u hereko har romo wà*

Zegar haw Kora wanemiapo kwer

¹ O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e,
nekatuahy neywy pe ne.

Eremuigo kar wi Izaew izuapyapyr
temi'u hereko har romo
ma'e hereko har romo ne
wà.

² Eremunàn neremiaiuhu wanemi-
apo kwer ikatu 'ym ma'e
paw ne.

Nereme'e kwaw wakatu 'ymaw
rehe.

³ Erepytu'u wanupe nekwahy re.
Ereityk nekwahy haw tata
zàwenugar.

⁴ Uremuigo kar wi pe temi'u
hereko har romo ma'e
hereko har romo nehe, o
Tupàn urepyro har.

Epytu'u neremiaiuhu wanehe nek-
wahy re nehe.

⁵ Aipo nerepytu'u pixik kwaw ure-
rehe nekwahy re nehe.

Aipo nekwahy haw nupaw pixik
kwaw nehe.

⁶ Emur wi nekàgaw urewe nehe.
Nezewe mehe eremurywete kar
wi putar neremiaiuhu ne wà
nehe.

⁷ O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e
exak kar nepuruamutar
katu haw urewe nehe.

Emur urepyro àwàm urewe nehe
no.

⁸ Ihe ainu putar Tupàn Tuwe-
harupi Wiko Ma'e ize'eg
mehe ihe nehe.

— Peneko haw ikatuahy putar
nehe,

Aze napezewyr kwaw pene'o haw
pe nehe,

I'i zanewe hemiaiuhu wanupe a'e,
zanewe hehe uzeruzar ire
upytu'u 'ym ma'e wanupe
a'e.

⁹ Azeharomoete aze teko ukyze
izuwi wà, aze umuwete katu
wà, Tupàn ipurupyro wer
a'e teko wanehe a'e.

Nezewe mehe heko haw purupyro
ma'e upyta putar zaneywy
rehe nehe.

¹⁰ Mokok teko uzeàwàxi wà.
Nezewegatete Tupàn ipu-
ruamutar haw uwàxi putar
puruwi ityryk 'ymaw a'e
nehe.

Nezewegatete ikatu haw uze-
mono'og putar wamuigo

katu kar haw inuromo nehe no.
 11 Teko Tupàn wi utyryk 'ym ma'e hezuz putar ywy wi ywyrà ài wà nehe.
 Tupàn ikatuahy haw ume'e putar ywak wi ywy rehe nehe no.
 12 Tupàn umur putar ikatuahy ma'e zanewe nehe.
 Zaneywy umiezuz kar putar temi'u tetea'u nehe.
 13 Tupàn ikatu haw oho putar henataromo nehe.
 Umukatu putar hape ràm izupe nehe.

86

Uppytywà haw henoz taw ma'erahy ipuraraw mehe
 Zegar haw Tawi hemiapo kwer
 1 O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e, herenu pe heze'eg ihewe iwazar pà nehe,
 Ta'e nahekàg kwaw ihe xe, ta'e naheta kwaw ma'e ihewe xe.
 2 Hepyro pe hemàno haw wi nehe, ta'e azeruzar nerehe hepytu'u 'ym pà ihe xe.
 Azeharomoete, hepyro pe nehe, ta'e aiko neremiruze'eg romo ihe xe,
 Ta'e azeruzar nerehe ihe xe.
 3 Ereiko hezar romo.
 Hepuhareko pe nehe, hezar,
 Ta'e amumaw 'ar katu newe heze'eg pà ihe xe.
 4 O hezar, emurywete kar hepy'a nehe.
 Aiko neremiruze'eg romo ihe, ta'e hema'enukwaw paw uzeupir newe xe.
 5 O hezar, nekatuahy ne. Teko wanemiapo kwer ikatu 'ym ma'e imunànar romo ereiko.
 Erezamutar katu newe uze'eg ma'e paw ne wà.
 6 O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e, herenu pe newe heze'eg mehe nehe.
 Aze ahapukaz hepytywà àwàm henoz pà newe nehe, herenu pe nehe.

7 Ma'erahy ipuraraw mehe uruenoz ihe,
 Ta'e erewazar heze'eg ihewe ne xe.
 8 Naheta kwaw amo tupàn nezàwenugar wà, hezar.
 Ni amo nupuner kwaw ikàg ma'e iapo haw rehe nezàwe wà.
 9 Erezapo teko paw rupi ne wà. A'e paw ur putar wà nehe.
 Uzeamumew putar nerenataromo wà nehe.
 Umume'u putar nehua'u haw wà nehe,
 10 Ta'e nehua'u ne xe.
 Nekàg no.
 Xo ne zo ereiko Tupàn romo.
 11 O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e, hemu'e pe heremiapo ràm rehe nehe.
 A'e mehe ureruzar putar azeharomoete ihe nehe.
 Hemu'e pe neremiruze'eg ikatu ma'e romo hereko haw rehe nehe.
 12 Hezar, Tupàn, amume'u putar nekatu haw wahy haw rupi nehe.
 Tuweharupi amume'u putar nehua'u haw nehe no.
 13 Heamutar katu pe ne.
 Uhua'u heamutar katu haw.
 Hepyro pe hemàno haw wi hetym àwàm ohoete ma'e wi ne.
 14 O Tupàn, teko amo wanuwi wiko wera'u ma'e heàmàtyry'ym waiko wà.
 Teko purupe ma'erahy ipuraraw kar har wà,
 Nerehe uzekaiw 'ym ma'e wà, ipuruzuka wer herehe wà.
 15 Ne, hezar, ereiko Tupàn purupuhareko ma'e romo puruamutar katu ma'e romo ne.
 Iàrew purehe nezepykaw. Nekatuahy. Neretyryk kwaw neremiruze'eg wanuwi.
 16 Eme'e wi herehe nehe. Hepuhareko pe nehe.
 Emur nekàgaw ihewe hepyro pà nehe, ta'e aiko neremiruze'eg romo ihe xe.
 Aiko hehy zàwe.

A'e wiko neremiruze'eg romo a'e no.

¹⁷ O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e, ezapo ma'e ihewe nekatu haw hexak kar pà ihewe nehe.

Nezewe mehe herehe iakatuwawahy ⁶ 'ym ma'e wexak putar hepytywà arer romo nereko haw wà nehe, wexak putar hemurywete kar arer romo nereko haw wà nehe no.

Hexak mehe imaranugar putar wà nehe.

87

Zeruzarez wiko Tupàn tawhu romo a'e

Zegar haw Kora wanemiapo kwer

¹ Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e uzapo uma'e

Tawhu ywytyr imonokatu pyrer rehe a'e.

² Uzamutar katu wera'u Zeruzarez tawhu

Amogwer tawhu Izaew ywy rehe har wanuwi upaw rupi a'e.

³ O teko tawhu Tupàn ima'e rehe har wà, ezeapyaka katu ko ma'e ikatuahy ma'e rehe nehe.

Tupàn umume'u ko ma'e nerehe a'e.

⁴ — Aze teko amo ywy rehe har hereruzar wà nehe, amuapyk putar a'e ywy her hepape rehe amogwer tawhu ikatu ma'e waner wanehe we ihe nehe.

Na'aw waner heremimuapyk ràm xe wà kury: Ezit, Mawiron.

Teko Piri ywy rehe har wà, Xir tawhu pe har wà no, Exio ywy rehe har wà no, wiko putar ikatu ma'e romo here-nataromo wà nehe.

Areko katu putar a'e teko paw Zeruzarez pe ihe wà nehe, uzexak ma'e kwer ài ihe wà nehe, i'i Tupàn.

⁵ Nezewe teko uze'eg putar Zeruzarez rehe wà nehe. — Teko paw wiko a'e pe wiko

ma'e kwer romo a'e wà, i'i putar wà nehe.

— Tupàn Ywate Wera'u Har uzapo putar a'e tawhu a'e nehe, tawhu ikàg ma'e romo a'e nehe.

⁶ Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e umuapyk putar teko waner pape rehe wà nehe.

Upaw rupi wiko putar Zeruzarez pe har romo wà nehe.

⁷ A'e pe wiko ma'e upynyk putar nezewe uzegar pà wà nehe.

— Ereiko Zanemurywete kar har romo, Zeruzarez, i'i putar wà nehe.

88

Ma'erahy ipuraraw par uze'eg Tupàn pe

Zegar haw Kora wanemiapo kwer

¹ O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e, hezar, hepyro har,

'aromo, pyhaw no, neruwarupi, ahapukaz hezemumikahy pà ihe.

² Herenu pe newe heze'eg mehe nehe.

Ezeapyaka herehe hepytywà àwàm henozahy mehe nehe no.

³ Ta'e ma'erahy he'aromo u'ar ma'e kwer heta tetea'u a'e wà xe. A'e rupi aiko hemàno haw huwake ihe kury.

⁴ Aiko teko umàno tària'i ma'e paw wazàwe ihe.

Hekàgaw paw uhem ihewi.

⁵ Hereityk umàno ma'e kwer wain-uinuro mo a'e wà.

Aiko zauxiapekwer umàno ma'e kwer tywypaw pe heityk pyrer wazàwe ihe.

Nereharaz amo teko wanuwi wanehe nezekaiw ire nepytu'u pà.

Aiko wazàwe ihe.

⁶ Hereityk pe umàno ma'e kwer wapyta haw pe ne. Ipytun a'e pe.

Ohoete ywykwar.

7 Nereikwahy haw ipuhuz katu herehe.

Ykotok yryhu pe har ài hezu-hazuhaw a'e.

8 Eremunyryk kar hemyrypar ihewi ne wà.

Hemuro kar pe wanupe no.

Aiko imunehew pyrer uhemaw rehe upuner 'ym ma'e ài.

9 Apuraraw ma'erahy tetea'u ihe. Te, naexak katu kwaw ma'e ihe kury.

O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e, 'ar nànnàn aze'eg newe.

Aupir hepo newe heze'eg pà.

10 Aipo erezapo putar purumupy-tuhegatu kar haw umàno ma'e kwer wapyro pà nehe.

Aipo upu'àm putar nekatu haw imume'u pà wà nehe.

11 Aipo uze'eg nepuruamutar katu haw rehe umàno ma'e kwer wapyta haw pe wà.

Aipo a'e ma'e imumaw paw pe uze'eg puruwi netyryk 'ymaw rehe wà nehe.

12 Aipo teko wexak neremiapo kwer purumopytuhegatu kar haw ipytunahy mehe wà.

Aipo teko wexak putar puruwi netyryk 'ymaw ywy ma'e wi heharaz taw rehe wà nehe.

13 O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e, aze'eg newe hepytywà àwàm henoz pà ihe.

Tuweharupi ku'em mehe aze'eg newe.

14 Mâràzàwe tuwe hereityk pe ne.

Mâràzàwe tuwe erezeàmim ihewi.

15 Hekwàkwàmo romo hereko mehe arer we apuraraw ma'erahy ihe. Mâno haw huwake ata aha.

Hekene'o herehe nezepyk awer ipuhuz taw rehe.

16 Nekwahy haw u'ar herehe.

Wikwahy ma'e romo nereko haw u'ar he'ar romo. Heàmàtyry'ym awer iaiw ma'e hemumaw tària'i.

17 Umumaw 'ar katu heywyr umàmàn pà wà. Nuzawy kwaw àmàn ywy ipy kar wà.

Umàmàn heywyr paw rupi katete wà.

18 Eremunyryk kar hemyrypar ihewi ne wà. Utyryk heruwake wiko ma'e ihewi wà no.

Xo ipytunahy haw zo heta ihewe kury.

89

Tupàn ikàg wera'u ma'e ikatu haw rehe zegar haw

Zegar haw Età hemiapo kwer

¹ O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e, tuweharupi azegar putar nepuruamutar katu haw rehe nehe.

Amume'u putar puruwi netyryk 'ymaw teko wanupe nehe no, wapurumuzàmuzàg wanupe nehe no.

² Akwaw nepuruamutar katu haw ipaw pixik 'ym àwàm ihe.

Puruwi netyryk 'ymaw ikàg ywak ài.

³ Nezewe ereze'eg kwez ne. — Aex-aexak heremaihu Tawi ihe. Azapokatu heze'egaw hehe we no. Amume'u ko ma'e heremiapo rà m izupe.

⁴ — Tuweharupi amo nezuapyapyr wiko putar tuwihawete romo a'e wà nehe.

Azekaiw katu putar tuwihawete romo waneko haw rehe tuweharupi nehe, a'e newe kwehe mehe.

⁵ O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e, ywak uzegar ikatuahty ma'e neremiapo kwer rehe a'e.

Nereko haw pe har uzemona'og ma'e kwer uzegar puruwi netyryk 'ymaw rehe wà no.

⁶ O Tuweharupi Wiko Ma'e, naheta kwaw amo nezàwenugar ywak rehe wà.

Ywak rehe har paw neawy a'e wà.

7 Nereko haw pe har nemuwete katu wà.
Neruwake har neywyr har paw ukyze tuwe newi wà.

8 O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e Ikàg Wera'u Ma'e.
Ni amo na'ikàg kwaw ne ài wà.
Erezapo neremimume'u kwer upaw rupi, o Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e.

9 Ereiko yryhu ikàg ma'e izar romo. Eremupytu'u kar ykotok uhua'u ma'e.

10 Erezuhaw àzàg Haw her ma'e izuka pà ne.

Nekàgaw uhua'u ma'e rupi ereityk neàmàtry'yamar ne wà.

11 Ereiko ywak izar romo. Ywy izar romo ereiko no.
Erezapo ywy. Ywy rehe har paw erezapò ne wà no.

12 Erezapo ma'e kwarahy heixe haw awyze kutyr har paw rupi ne wà. Erezapo ma'e kwarahy ihemaw awyze kutyr har paw rupi ne wà no.

Tamor ywytyr a'e, Eremon ywytyr a'e no, umume'u nekatu haw urywete haw rupi a'e wà.

13 Erepuner azeharomoete ne.
Nekàgaw uhua'u tuwe no.

14 Nepureruze'eg mehe teko na'imunar kwaw ma'e rehe wà. Nahemu'em kwaw wà. Nekatu haw rupi erepureruze'eg iko ne.

Neretyryk kwaw puruwi. Ma'e paw iapo mehe erepurua-mutar katu ne.

15 Hurywete teko zegar haw pupe nemuwete katu har wà. Hurywete nepyr wiko ma'e wà.

Nuzuawy kwaw tatainy rehe wiko ma'e wà.

16 'Ar katu umumaw nerehe urywete romo wà.

Umume'u nekatu haw wà, ta'e nekatuahy wanupe ne xe.

Tupàn Tawi pe hemimume'u kwer

17 Ne, o Tupàn, ereiko urekàgaw ipuràg ma'e romo ne. Nekatu haw rupi ereityk kar urewe ne wà.

18 Erexarexak urerehe uzekaiw ma'e ne.

Ne, Tupàn, Izaew wazar ikatuahy ma'e ne,

Ne eremur ureruwihawete urewe ne.

19 Kwehe mehe aexak ma'e hep-uahu pe har zàwenugar ihe.

Nezewe ereze'eg neremiruze'eg nerehe uzeruzar ire upytu'u 'ym ma'e wànupe.

— Apytywà amo zauxiapekwer ik-waw katu pyr ihe.

Amono pureruze'egaw awa teko wainuinuromo har ihe, heremixamixak kwer pe ihe.

20 Aexaexak heremiruze'eg Tawi penuwihawete romo ihe.

Azakook uri kawer ihewe imur katu pyrer hehe no, tuwihawete romo heko haw hexak kar pà purupe no.

21 Hekàgaw upyta putar hehe tuweharupi nehe.

Hepuner haw umukàg kar putar nehe.

22 Iàmàtry'yamar nuweityk pixik kwaw wà nehe.

Ikatu 'ym ma'e nuweityk pixik kwaw wà nehe.

23 Amumamumaw putar iàmàtry'yamar ihe wà nehe.

Azuka putar hehe iakatuwawahy 'ym ma'e ihe wà nehe no.

24 Natyryk pixik kwaw Tawi wi ihe nehe. Azamutar katu ihe nehe.

Wereko putar hekàgaw nehe, a'e rupi weityk putar wàmàtry'yamar tuweharupi a'e wà nehe.

25 Amuhua'u putar ipureruze'egaw nehe.

Uzyppyrog putar Mezitehàn yryhu pe. Oho putar Ewparat prykawhu pe nehe.

26 A'e mehe uze'eg putar nezewe ihewe nehe.
 — Ereiko heru romo. Hezar romo ereiko no.
 Ereiko herehe uzekaiw ma'e romo. Itahu hemimaw zâwenugar romo ereiko no, i'i putar ihewe nehe.

27 Areko katu putar hera'yr ipy ài ihe nehe.
 Amuigo kar putar amo tuwihawete paw wanuwi ikàg wera'u ma'e romo ihe nehe no.

28 Azamutar katu putar tuweharupi nehe.
 Heze'eg izupe heremimume'u kwer nazuhaw pixik kwaw nehe.

29 Tuweharupi heta putar izuapyapyr izupe wà nehe.
 Aze heta ywak nehe, amo izuapyapyr wiko putar tuwihawete romo wà nehe.

30 Aze izuapyapyr uzuhaw heze'eg wà nehe,
 Aze nuiko kwaw heze'egaw rehe wà nehe,

31 aze nuzekaiw kwaw heremiapo putar haw rehe wà nehe,
 Aze nomonokatu kwaw heremiapo karer wà nehe,

32 A'e mehe azepyk putar wanehe wanemiapo kwer ikatu 'ym ma'e rehe ihe nehe.
 Apuraraw kar putar ma'erahy wanupe wanemiawy kwer hekuzaromo nehe.

33 Nezewe rehe we napytu'u kwaw Tawi iamutar katu re ihe nehe.
 Azapo putar ma'e heze'eg izupe heremimume'u kwer rupi katete ihe nehe.

34 Nazuhaw kwaw heze'egaw hehe we heremiapo katu kwer nehe.
 Azapo putar heremimume'u kwer tuweharupi nehe.

35 Xo pitài haw rupi amume'uahy ko ma'e ihe. Amume'uahy ko ma'e herer ikatuahy ma'e rehe.

Azapo putar a'e ma'e heze'eg awer rupi katete ihe nehe. — Naheremu'em pixik kwaw Tawi pe, a'e ihe.

36 Tuweharupi heta putar izuapyapyr izupe wà hehe.
 Kwarahy ihyape mehe nehe, azekaiw katu putar izuapyapyr tuwihawete romo wiko ma'e wanehe ihe nehe.

37 Zahy upyta ywak rehe a'e. Nuzawy kwaw ywy rehe uzeapo ma'e hexakar a'e. Nezewegatete Tawi ipure-ruze'egaw nupaw kwaw a'e nehe no.

Zahy ywak rehe har nuzuawy kwaw ko heze'eg henu katu har a'e.

Tuwihawete heitykaw

38 Erekwahy tuwihawete neremixak kwer pe ne.

Eretyryk izuwi Nerezekaiw kwaw hehe.

39 Erezuhaw neze'egaw neremiruze'eg rehe we neremiapo katu kwer.

Ereityk iàkà rehe har tuwihawete romo hexakar haw ywy rehe.

40 Ereityk pàrirogawhu tawhu neremimonokatu kwer izywyw har.

Erezuhazuhaw tàpuztàtà a'e pe har wà no.

41 A'e pe ukwaw ma'e imunar ma'e a'e tawhu pe har nànnàn wà.

Teko a'e tawhu huwake wiko ma'e uze'eg urywahyhy hehe wà.

42 Ereityk kar tawhu waàmàtyry'ymar wanupe.

Eremurywete kar heityk arer ne wà.

43 Eremuaiw tuwihawete ikàgaw. Ereityk kar zauxiapekwer wanupe zeàmàtyry'ymawhu pe.

44 Erezò'ok ipuner haw tuwihawete wi.

Ereityk henaw no.

45 Eremutua'uhez i'ar 'ym mehe we.

Erezapo heko haw maranugarahy haw romo.

– *Hepyro pe nehe, i'i Tupàn pe*

46 Māràn 'ar eremumaw putar nezeàmim pà nehe, o Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e.

Aipo tuweharupi ereiko putar urewi utyryk ma'e romo nehe.

Māràn 'ar nekwahy haw umumaw putar tata ài ukaz pà nehe.

47 Nema'enukwaw hereko haw rehe nehe. Iaikwera'i a'e.

Teko neremiapo kwer paw umàno putar amo 'ar mehe wà nehe. Nema'enukwaw wamàno àwàm rehe nehe.

48 Mo wikuwe putar tuweharupi nehe.

Mo uhem putar umàno haw wi nehe. Mo upuner utym àwàm wi uhemaw rehe nehe.

49 O hezar, kwehe mehe erezapò ma'e ureamutar katu haw hexak kar pà urewe ne. Māràzàwe tuwe nerezapo kwaw agwer ma'e urewe kury.

Kwehe mehe eremume'u neremiapo ràm Tawi pe. Māràzàwe tuwe neremume'u kwaw neremiapo ràm urewe kury.

50 Heàmàtyry'ymar uze'eg zemueteahy waiko herehe wà. Aiko neremiruze'eg romo.

Nema'enukwaw herehe waze'egaw rehe nehe. Nerehe uzeruzar 'ym ma'e uzapo ikatu 'ym ma'e tetea'u ihewe wà.

51 O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e, neàmàtyry'ymar uze'eg zemueteahy tuwe tuwihawete neremixak kwer rehe wà.

Wyzài taw pe iho mehe uze'eg zemueteahy hehe wà.

52 Ximume'u Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ikatu haw tuweharupi nehe.

Azehiramoete. Azehiramoete.

PAPE 4 HAW

90

90-106

Tupàn, teko wà no

Moizez uze'eg Tupàn pe

¹ Urezar, tuweharupi ereiko uremi-maw romo ne.

² Ywytyr iapo 'ym mehe we, ywy ywak iapo pà nezypyrog 'ym mehe we, ereiko Tupàn romo tuweharupi ne.

Nerezypyrog kwaw Tupàn romo nereko pà.

Nupaw pixik kwaw Tupàn romo nereko haw nehe. Tuweharupi ereiko Tupàn romo.

³ Ezeze'eg nezewe teko neremiapo kwer wanupe.

– Peiko wi izypy mehe arer zàwenugar romo nehe, ere wanupe.

Eremuigo kar wi ywyku'i romo ne wà.

4 1.000 kwarahy nuzawy kwaw pitài 'ar newe.

Nuzawy kwaw 'ar karumehe arer. Upaw a'e 'ar.

1.000 kwarahy nuzawy kwaw pitài or pyhaw har. Na'arewahy upaw.

⁵ Eremumaw teko waneko haw ne wà.

Nuzuawy kwaw awa ipuahy haw. Na'arewahy upaw.

Waneko haw nuzawy kwaw ka'a ku'em mehe hezuz ma'e.

⁶ Itua'u. Iputyr kury.

Karuk mehe uxinig umàno pà.

⁷ Uremumaw pe nekwahy haw pupe ne.

Nekwahy haw uremukyze kar.

⁸ Eremuapyk urekatu 'ymaw nezenataromo hexak pà ne.

Ereme'egatu ureremiapo kwer ikatu 'ym ma'e imim pyrer rehe neratainy pupe.

⁹ Erekwahy. A'e rupi eremumaw ure 'ar na'arewahy.

Urereko haw upaw pytuhemaw ài.

¹⁰ Xo 70 kwarahy ru'u zo urumumaw uruiko pà.

Ikàg wera'u ma'e uhem 80
kwarahy pe wà.

A'e kwarahy werur xo urekene'o
haw zo urewe. Xo ma'erahy
ipuraraw paw zo werur
urewe.

Na'iàrew kwaw urereko haw
iahykaw. Na'e urukàzym.

¹¹ Mo ukwaw nekwahy haw ikàgaw
uhua'u haw wà. Nekwahy
haw umukyze kar teko wà.

Mo ukwaw a'e newi wakyze haw
wà.

¹² Uremu'e pe nehe. Nezewe mehe
urukwaw putar ure'ar heta
tetea'u 'ymaw ure nehe.

Nezewe mehe urepy'a ukwaw katu
putar ma'e nehe.

¹³ Eme'e wi urerehe, o Tupàn
Tuweharupi Wiko Ma'e.

Màràn mehe erepytu'u putar
urewe nekwahy re nehe.

Epuhareko neremiruze'eg ne wà
nehe.

¹⁴ Ku'em mehe eremur ureamutar
katu haw urewe temi'u ài
nehe, te uhyk putar urewe
nehe.

Nezewe mehe uruzegar putar
urereko mehe tuweharupi
nehe.

Urerurywete putar ure'ar nàràn
nehe no.

¹⁵ Amo 'ar mehe uremuzemu-
mikahy kar pe ne.

A'e 'ar mehe urupuraraw ma'erahy
tetea'u.

Nezewegatete uremurywete kar
tuwe pe ko 'ar rehe nehe
kury.

¹⁶ Tuwe neremiruze'eg wexak
ma'e neremiapo uhua'u
ma'e wà nehe.

Tuwe urezuapyapyr wexak
nepuner haw ikatuahy ma'e
wà nehe no.

¹⁷ O Tupàn urezar, ezakook
neze'egatu urerehe nehe.

Emukatu ureremiapo ràràn paw
rupi nehe.

Azehiramoete, ezapokatu ure-
remiapo ràràn paw rupi nehe.

91

*Tupàn wiko zanemonokatu har
romo*

¹ Aze amo wekar weko katu haw
Tupàn Ywate Wera'u Har in-
uromo nehe, aze uzeàmim
Tupàn Ikàg

Wera'u Ma'e i'àg purumim ma'e
iwy pe nehe,

² A'e teko upuner nezewe u'e haw
rehe Tupàn Tuweharupi
Wiko Ma'e pe nehe, — Ereiko
herehe uzekaiw ma'e romo
ne.

Hepyro har romo ereiko no.

Ereiko hezar romo ne. Azeruzar
nerehe ihe, i'i putar izupe
nehe.

³ Tupàn nepyro putar ma'erahy
newe uzeapo ma'e ràràn
uzeàmim ma'e kwer wi nehe.
Uzekaiw putar nerehe ma'eahy
haw puruzuka ma'e wi
nepyro pà nehe.

⁴ Nepyk putar upepo pupe nehe.

Ipepo iwype nuzeapo kwaw ikatu
'ym ma'e newe nehe.

Tupàn puruwi utyryk 'ymaw
nerehe uzekaiw putar nehe.
Nepyro putar ikatu 'ym ma'e
wi u'yw wi purumimaw ài
nehe.

⁵ Nerekyze kwaw ma'erahy pyhaw
har wi nezuka haw pyhaw
har wi nehe.

Nerekyze kwaw nezuka haw
nerehe imunar haw 'aromo
har wi nehe no.

⁶ Nerekyze kwaw ma'eahy haw
ipytunaw rehe uhàz ma'e
wanuwi nehe.

Nerekyze kwaw puruzuka ma'e
kwarahy wapyter pe hin
mehe har wanuwi nehe no.

⁷ Aze uzuka 1.000 teko neruwake
har wà nehe,

Aze uzuka 10000 neywyr har wà
nehe,

Nezewe rehe we nuzeapo kwaw
ikatu 'ym ma'e newe nehe.

⁸ Ereime'e putar nehe.

Erexak putar ikatu 'ym ma'e
wanehe izepykaw nehe.

- 9 — Eiko herehe uzekaiw ma'e romo nehe, ere Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e pe.
— Eiko hepyro har romo nehe, ere Ywate Wera'u Har pe.
- 10 A'e rupi ni amo ikatu 'ym ma'e nanekutuk kwaw nehe.
Ni amo ikatu 'ymaw nuhem kwaw neràpuz huwake nehe.
- 11 Tupàn umuzekaiw kar putar weko haw pe har nerehe a'e wà nehe.
Ne'ar nànan nepyro putar nezuka haw wi wà nehe.
- 12 Nepyhyk putar nepo rehe wà nehe.
Nezewe mehe ni nepy nuzemuahy kar kwaw ita rehe nehe.
- 13 Nepy pupe erezuhazuhaw putar zàwàruhu iriàw ne wà nehe.
Erepyrog putar moz wanehe nehe no, zàwàruhu iriàw ipuruzukaiw ma'e wazuka pà nehe, mozaiw puruzuka ma'e wazuka pà nehe no.
- 14 Nezewe uze'eg Tupàn. — Apyro putar heamutar katu har ihe wà nehe.
Azekaiw putar Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e romo hereko haw ikwaw par wanehe ihe nehe no.
- 15 Herenoz putar wà nehe. Awazar putar waze'eg wanupe nehe.
Aiko putar wanehe we ma'erahy ipuraraw mehe nehe.
Apyro putar ihe wà nehe.
Amuawate kar putar amogwer teko wanupe ihe wà nehe no.
- 16 Amono putar waneko haw ipukua'u ma'e wanupe wanemiapo kwer hekuzaromo nehe.
Aexak kar putar wapyro har romo hereko haw wanupe nehe no, i'i Tupàn.

92

Tupàn ikatu haw imume'u haw rehe zegar haw

- 1 O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e. Neremimur kwer ikatu haw imume'u haw ikatuahy urewe.
Zegar haw nekatu haw rehe har imuzàgaw ikatuahy urewe no, o Ywate Wera'u Har.
- 2 Ku'em mehe nepuruamutar haw imume'u haw ikatuahy urewe.
Pyhaw puruwi netyryk 'ymaw imume'u haw ikatuahy urewe no.
- 3 Urumupu urewioràwiràn 10 ihàm hereko har newe urezegar mehe.
Urumupu urewioràwiràn irir her ma'e zegar haw newe imuzàg mehe no.
- 4 O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e. Neremiapo ikàg ma'e hemurywete kar a'e.
Azegar herurywete haw rupi neremiapo kwer rehe no.
- 5 Azeharomoete erezapo uhua'u ma'e ne wà, o Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e.
Zawaiw katu tuwe nema'enukwaw paw ikwaw paw urewe.
- 6 Na'aw amo ma'e iranaiw ma'e hemigwaw 'ym xe a'e.
Ma'e kwaw par 'ym nupuner kwaw ko ma'e ikwaw paw rehe a'e wà.
- 7 Ikatu 'ym ma'e iapo har hezuz ka'a ài wà.
Iaiw ma'e upuner hemetarer katu haw rehe wà.
Nezewe rehe we eremumaw putar ne wà nehe.
- 8 Ne, Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e, ne, ereiko amo wa'aromo tuweharupi upaw rupi ne. Ereiko ma'e wa'aromo upaw rupi ne no.
- 9 Neàmàtryr'yymar umàno putar wà nehe. Urukwaw wamàno àwàm ure.
Ereityk putar ikatu 'ym ma'e paw rupi ne wà nehe.

10 Hemukàg kar pe tapi'ak awa hehaite ma'e ài hemuigo kar pà ne.

Eremur neze'egatu herehe hemurywete kar pà no.

11 Aexak heàmàtyry'ymar waneityk awer ihe.

Aenu ikatu 'ym ma'e wanehapukaz mehe ihe wà no.

12 Teko nemuwete katu har iputyr putar inàzàràn 'yw ài wà nehe.

Iaiha putar ywyràkàxigyw Irimano ywytyr rehe har ài wà nehe.

13 Nuzawy kwaw ma'e'yw Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e heko haw pe itym pyrer wà.

Iputyr ywy zanezar hàpuzuhu huwake har rehe wà.

14 Utua'uhez mehe i'a wi wi putar wà nehe.

Tuweharupi ikàg putar wà nehe. Tynehem putar ukàgaw pupe wà nehe.

15 Ipurumume'u wer putar Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ikatuahy haw rehe wà nehe. Tupàn wiko itahu zàwenugar heàmàtyry'ymar wanuwi hemimar romo a'e.

Nuiko pixik kwaw ikatu 'ym ma'e romo.

93

Tupàn wiko paw rupi ma'e wanneruze'egar romo

1 Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e wiko tuwihawete romo a'e. Umunehew ukàgaw kamir-puku ài.

Ipuner haw upyk uzar no. Umuàtà ywy henaw rehe izypy mehe.

Ni amo nupuner kwaw imunyryk kar haw rehe henaw wi wà nehe.

2 O hezar, 'ar izypy mehe arer henataromo ereiko tuwe tuwihawete romo. Izypy mehe ereiko.

Tuweharupi ereiko putar nehe no.

3 O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e, yryhu ohoete ma'e uze'eg iko.

Ykotok okororoahy a'e.

4 Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e upureruze'eg iko ywak rehe upuner haw rupi.

Ikàgaw uhua'u wera'u yryhu ipuruzukaiw ma'e wi a'e.

Upuner wera'u ykotok yryhu rehe har wanuwi.

5 O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e, ikatuahy neze'eg.

A'e rupi teko upuner hehe uzeruzar haw rehe wà. Eremonokatu neràpuzuhu. Ikatuahy putar tuweharupi nehe.

94

Tupàn wiko teko wanemiapo kwer imume'u har ikatuahy ma'e romo

1 O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e, ereiko Tupàn purehe uzepyk ma'e romo ne.

Exak kar nekwhay haw purupe nehe.

2 Ereiko teko paw wanemiapo kwer imume'u har romo.

Epu'àm kury. Ezepyk amo wanuwi wiko wera'u ma'e wanehe nehe, ta'e na'ikatu kwaw a'e wà xe.

3 Ikatu 'ym ma'e umumaw kwarahy tetea'u urywete romo wà.

Màràzàwe tuwe neremupytu'u kar kwaw ne wà, o Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e.

4 Màràn mehe upytu'u putar wiko wera'u re wà nehe.

Màràn mehe upytu'u putar wemiapo kwer ikatu 'ym ma'e imume'u re wà nehe.

5 O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e. A'e teko uzuhazuhaw neremiaihu a'e wà.

Imunar neremiruze'eg wama'e wanehe wà.

6 Uzuka kuzà imen umàno ma'e kwer wà. Uzuka kwarer tu

'ym ma'e wà, ihy 'ym ma'e wà. Uzuka kuzàtài tu 'ym ma'e wà, ihy 'ym ma'e wà no. Uzuka amo ae ywy rehe arer ure-ywy rehe wiko ma'e wà no.

7 Uze'eg nezewe uzeupe wà. — Tuweharupi Wiko Ma'e nume'e kwaw zanerehe a'e. Tupàn Izaew wazar nukwaw kwaw zaneremiapo kwer a'e, i'i wà.

8 Pezeagaw ko ma'e ikwaw pà nehe, iranaiw ma'e wà. Màràn mehe peiko putar ma'e kwaw par romo nehe.

9 Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e wiko zaneapyakwar iapo arer romo a'e.

Aipo nupuner kwaw ma'e henu haw rehe a'e.

A'e wiko zanereha iapo arer romo. Aipo nupuner kwaw ma'e hexakaw rehe.

10 Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e umume'u ywy nànànar wanemiapo kwer ikatu 'ym ma'e a'e, iapo har wanupe a'e.

Uzeyyk putar wanehe nehe no.

Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e umu'e teko paw wà,

Ta'e ukwaw katu ma'e paw rupi a'e xe.

11 Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ukwaw teko wama'enukwaw paw upaw rupi a'e.

Nuzawy kwaw ma'e heityk pyrer izupe.

12 O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e, hurywete neremimu'e wà.

Neze'eg rehe neremimu'e hurywete wà.

13 Upuraraw ma'erahy amo 'ar mehe wà. Eremupytu'u kar putar a'e 'ar mehe wà nehe.

Ikatu 'ym ma'e wanupe erewàpytymawok putar tywypaw nehe.

14 Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e nupuir kwaw wemiaihu wanuwi nehe.

Nuezar kwaw ipytywà pyr 'ym romo wà nehe.

15 Tuwihaw weruze'egatu putar teko a'e wà nehe.

Teko ikatu ma'e paw uzeruze'eg kar putar wanupe wà nehe.

16 Mo upu'àm heruwake wà, ikatu 'ym ma'e wakutyr wà.

Mo upyta heruwake ikatu 'ym ma'e iapo har wakutyr wà.

17 Aze mo Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e nahepytywà iwer mo, Aha mo hemàno haw pe.

18 O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e, hemàno haw 'ar uhem etea'i mehe,

Nepuruamutar katu haw hemupu'àm kar he'ar 'ym mehe we.

19 Hezemumikahy mehe, ma'erahy ipuraraw mehe, hemurywete kar pe ne.

Hemupytu'u kar pe hezai'o re ne.

20 Nereputar kwaw tuwihaw ikatu 'ym ma'e neruwake ne wà,

Ta'e — Ikatu haw, i'i mua'u teko wanupe wà xe, ikatu 'ymaw rehe uze'eg pà wà.

21 Uzemono'ono'og teko ikatu ma'e wama'e rehe umunar pà wà.

Umume'u teko ikatu 'ym ma'e iapo 'ymar wazuka àwàm wà no.

22 Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e hemunryk kar heàmàtyry'ymar wanuwi.

Nuzawy kwaw itahu ihewe. Hemim ikatu 'ymaw wi.

23 Uzeyyk putar tuwihaw ikatu 'ym ma'e wanehe nehe,

Ta'e uzapo ikatu 'ym ma'e teko wanupe wà xe.

Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e Zanezar umumaw putar a'e tuwihaw a'e wà nehe,

Wanemiapo kwer iaiw ma'e hekuzaromo a'e wà nehe.

95

Zegar haw Tupàn ikatu haw imume'u haw

1 Pezur pe paw rupi ty wà. Ximume'u Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ikatu haw nehe.
 Zazegar zanerurywete haw rupi Tupàn itahu zanemimar zàwenugar pe nehe. Zanepyro a'e.

2 Zaha henataromo hemimur kwer ikatu haw imume'u pà nehe. Ximuzàg zegar haw ikatu haw rehe har nehe,

3 ta'e Tuweharupi Wiko Ma'e wiko Tupàn ikàg ma'e romo a'e xe. Wiko tuwihawete romo amogwer tupàn wanuwi upuner wera'u ma'e romo a'e.

4 Wiko ywy rehe har paw wazar romo. Ywykwar oho etea'u ma'e izar romo hekon, ywytyruhu jaiha wera'u ma'e izar romo hekon no.

5 Wiko wemiapo kwer yryhu izar romo. Wemiapo kwer ywy izar romo hekon no.

6 Pezur nehe. Peapyk pepenàràng rehe Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e imuwete katu pà nehe. Zapyk zanepenàràng rehe zaneapo arer henataromo nehe.

7 Wiko Tupàn Zanezar romo a'e. Zaiko hemiaihu hemiruze'eg romo zane. Zaiko heimaw àràpuhàrà à izupe. Uzekaiw zanerehe.

Peinu katu ize'eg kutàri kury.

8 — Peiko zo hereruzar katu har 'ym romo nehe. Kwehe mehe peipy wiko hereruzar katu har 'ym romo Merima pe wà. Peiko zo wazàwe nehe. Maxa ywy rehe ywyxiguhu rehe waneko mehe nuweruzar kwaw heze'eg wà. — Zeàmàtyry'yamaw, i'i Merima zaneze'eg rupi. — Puragaw paw, i'i Maxa zaneze'eg rupi.

9 Heragaw a'e pe wà. Nuzapo kwaw heremimutar wà. Azapo ikatu ma'e tetea'u wanupe ihe. Nezewe rehe we nahereruzar kwaw wà.

10 A'e teko umumaw 40 kwarahy hemuikwahy kar pà wà. A'e rupi aze'eg nezewe wanupe. — Teko hereruzar 'ymar wà. Na'ipureruzar wer kwaw heze'eg rehe wà, a'e wanupe.

11 Aikwahy a'e mehe ihe. A'e rupi amume'uahy ko ma'e wanupe. — Napeixe pixik kwaw ywy heremimume'u kwer rehe nehe. Napepytu'u pixik kwaw a'e pe hepyr nehe, a'e wanupe.

96

Tupàn, zanezar ikatu haw imume'u haw

1 Pemuzàg zegar haw ipyahu ma'e Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e pe nehe.

Pezegar Tuweharupi Wiko Ma'e pe nehe, teko ywy nàrànar wà.

2 Pezegar Tuweharupi Wiko Ma'e pe nehe. Pemume'u her ikatu haw nehe. Tuweharupi pemume'u zanepyro awer nehe.

3 Peze'eg ikàgaw rehe ipuràng eteahy haw rehe ywy nàrànar wanupe nehe. Pemume'u hemiapo kwer ikatuhay ma'e teko paw wanupe nehe.

4 Uhua'u Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e a'e. A'e rupi ximume'u ikatu haw nehe. Tuwe teko ukyze wera'u izuwi amogwer tupàn wanuwi upaw rupi wà nehe,

5 Ta'e amo ywy rehe har umuwete ywyra tupàn a'ua'u romo iapo pyrer a'e wà xe. Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e uzapo ywak a'e. Tupànete romo hekon a'e.

- 6 Ikàgaw ipuràg eteahy haw umàmàn izywyr.
Ipuner haw ipuràg eteahy haw umynehem hàpuzuhu.
- 7 Pemume'u Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ikatu haw nehe, teko ywy nànnàr paw wà.
Pemume'u ikàgaw ipuràg eteahy haw nehe. Ipuner haw pemume'u nehe no.
- 8 Pemume'u ipuràg eteahy haw ikatu haw rehe we nehe.
Perur ma'e izupe imono pyràm nehe. Peixe katu ywy pehegwer hàpuzuhu huwake har pupe nehe.
- 9 Pezeamumew Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ikatuahy ma'e henataromo nehe, Izexak kar mehe nehe.
Peryryryz henataromo nehe, ywy nànnàr wà.
- 10 Pe ywy nànnàr, peze'eg nezewe nehe.
– Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e wiko tuwihawete romo a'e.
Umuàtà ywy henaw rehe kwehe mehe.
Ni amo nupuner kwaw imunyrykaw rehe henaw wi wà.
Umume'u katu teko wanemiapo kwer ukatu haw rupi nehe, peze nehe.
- 11 Nerurywete nehe, ywy. Nerurywete nehe, ywak.
Ekororo nehe, yryhu. Pekororo nehe, yryhu pupe har paw wà.
- 12 Penurywete nehe, ywy katu paw. Penurywete nehe, ywy katu haw pe har paw wà.
A'e mehe ywyrà ka'a pe har uhapukaz putar Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e henataromo urywete romo wà nehe,
- 13 Ta'e ur putar Tupàn ywy nànnàr waneruze'eg pà nehe xe.
Ukatu haw rupi weruze'eg putar wà nehe.

Uzeyyk putar ikatu 'ym ma'e iapo har paw wanehe nehe, wapuner haw rehe wanemetarer rehe ume'e 'ym pà nehe, ywy rehe har waneruze'eg mehe nehe.

97

Tupàn wiko ywy nànnàr wazar romo a'e

- ¹ Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e wiko tuwihawete romo a'e.
Nerurywete nehe, ywy. Penurywete nehe, yrypyo'o yryhu rehe har wà.
- ² Heta ywàkun izywyr. Ipytunahy huwake.
Umuiço kar wemiruze'eg imunar 'ym ma'e romo hemu'em 'ym ma'e romo wà. Upure-ruze'eg ukatu haw rupi.
- ³ Amo tata oho henataromo a'e.
Wapy iàmàtyry'ymar izywyr har oho iko wà.
- ⁴ Hemiapo kwer àmàn iweraw paw uhyape katu ywy nànnà.
Ywy waxak iweraw paw. A'e rupi uryryryz.
- ⁵ Ywytyr typyràn iraity ài Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e henataromo wà,
Ywy paw izar henataromo wà.
- ⁶ Ywak umume'u ikatu haw.
Teko ywy nànnàr waxak ikàgaw ipuràg eteahy haw rehe we wà.
- ⁷ Tupàn a'ua'u wanagapaw wamuwete har imaranugar wà.
Uzar tupàn a'ua'u wanagapaw wanehe uze'egatu ma'e imaranugar wà.
Amogwer tupàn paw ueamumew Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e henataromo wà.
- ⁸ Teko Zeruzarez tawhu pe har hurrywete wà.
Teko tawhu Zuta ywy rehe har pe har hurrywete wà no,
Ta'e eremume'u katu teko wane- miapo kwer ne xe, o Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e.

9 O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e, Ywate Wera'u Har, ereruze'eg teko ywy nànanar wanereko ne wà.

Ereiko amogwer tupàn wa'aromo ne.

10 Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e uzamutar katu ikatu 'ymaw rehe iakatuwawahy 'ym ma'e a'e wà.

Uzekaiw wemiaihu wanehe wamàno haw wi wapyro pà.

Upyro ikatu 'ym ma'e wakàgaw wi wà.

11 Tupàn ikatu haw tatainy zàwenugar uhyape katu imunar 'ym ma'e wanehe, hemu'em 'ym ma'e wanehe.

Turywete haw uhyape katu ikatu ma'e wanape ràm.

12 Amo teko weruzar katu Tupàn a'e wà. Tuwe Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e wiko wanurywete haw romo nehe.

Tuwe teko umume'u Tupàn imonokatu pyrer ikatu haw wà nehe.

98

Tupàn weityk wàmàtyry'ymar paw ukàgaw rupi a'e

1 Pemuzàg amo zegar haw ipyahu ma'e Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e pe nehe,

Ta'e uzapo ikatuahy ma'e a'e xe.

Weityk wàmàtyry'ymar paw

Ukàgaw rupi upuner haw ikatu ma'e rupi a'e wà.

2 Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e umume'u wàmàtyry'ymar waneityk awer. Upuner teko wapyro haw rehe a'e.

Ukwaw kar upuner haw teko ywy nànanar wanupe.

3 Upuruamutar katu a'e. Nutyryk kwaw wemiaihu wanuwi.

A'e rupi uzapo ma'e uze'eg Izaew wanupe imume'u pyrer rupi katete a'e.

Te ywy muite wera'u ma'e rehe har wexak Tupàn Zanezar

wàmàtyry'ymar waneityk awer wà.

4 Pezegar Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e pe penurywete haw rupi nehe, teko ywy nànanar wà.

Pemume'u Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ikatu haw nehe, zegar haw wamuzàg pà nehe, penurywete haw rupi penehapukaz pà nehe.

5 Pemuzàg zegar haw Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ikatu haw rehe har nehe, wioràwiràn imupu pà nehe.

Pemupu wioràwiràn irir her ma'e pezegar mehe nehe.

6 Pexi'àm pezupy nehe. Pezupy tapi'ak i'ak kwer xi'àm romo iapo pyrer nehe.

Pezegar penurywete haw rupi Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e Zanneruwihawete henataromo nehe.

7 Eànoànog nehe, yryhu. Pekororo nehe, yryhu pupe har paw wà.

Ezegar nehe, ywy. Pezegar nehe, ywy rehe har paw wà.

8 Pezepopetepetek nehe, yrykawhu. Ywytyr, pezegar penurywete haw rupi Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e henataromo nehe,

9 Ta'e ur putar ywy rehe har waneruze'eg pà a'e nehe xe.

Weruze'eg putar ywy nànanar ukatu haw rupi nehe.

Waneruze'egaw ikatuahy putar nehe.

99

Tupàn wiko tuwihawete ikàg wera'u ma'e romo a'e

1 Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e wiko tuwihawete romo a'e.

Teko uryryryryz wà.

Wapyk wenaw kerumin wa'aromo har rehe.

Ywy uryryryryz.

2 Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ikàg Zeruzarez tawhu pupe. Weruze'eg teko ywy nànànar wanereko wà.
 3 Tuwe teko paw umume'u ikatu haw nehe, ta'e uhua'u a'e xe. Her purumukyze kar har rehe uze'eg putar wà nehe.
 Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e wiko imonokatu pyrer romo a'e.

4 O tuwihawete ikàg ma'e, ereza-mutar katu ikatu haw ne. Eremur nekatu haw Izaew wanupe.
 Ereruze'egatu kar teko tuwihaw wanupe ne wà. Neremu'emu'em kar kwaw a'e tuwihaw ne wà. Nere-mumunar kar kwaw ne wà no.
 5 Pemume'u Tuweharupi Wiko Ma'e Zanezar ikatu haw nehe. Peapyk pepenàràg rehe henaw henataromo nehe, Ta'e imonokatu pyrer romo hekon a'e xe.

6 Moizez wiko xaxeto romo Tupàn henataromo Àràw rehe we a'e. Xamuew umuwete katu Tupàn a'e no. Uze'eg Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e pe wà. Uwazar waze'eg wanupe a'e.
 7 Ywàkun upu'àm ma'e pupe wiko mehe uze'eg Izaew wanupe kwehe mehe. Izaew weruzar ize'eg wà. Weruzar hemiapo putar haw wà. A'e 'ym mehe Tupàn omono a'e ze'eg Izaew wanupe.

8 O Tuweharupi Wiko Ma'e urezar. Erewazar neremiaihu waze'eg wanupe. Teko wanemiapo kwer ikatu 'ym ma'e imunànar romo nereko haw erexak kar purupe. Erexak kar teko wanehe nezepykaw wanemiapo

kwer ikatu 'ym ma'e hekuzaromo no.
 9 Pemume'u Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e Zanezar ikatu haw nehe. Pemuwete katu henaw ywytyr imonokatu pyrer rehe har huwake nehe no, Ta'e Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e, Zanezar, imonokatu pyrer romo hekon a'e xe.

100

Tupàn ikatu haw rehe zegar haw
 1 Pemuzàg zegar haw Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e pe nehe, Ywy nànànar wà.
 2 Pemuwete katu Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e penurywete haw rupi nehe. Pezegar pezuwà henataromo nehe.
 3 Pema'enukwaw Tuweharupi Wiko Ma'e rehe nehe, Zanezar romo heko haw rehe nehe. Zaneapo a'e. Zanezar romo hekon. Zaiko hemiai hu romo. Zaiko àràpuhàràn hemimono'og ài. Wiko zanemono'ogar ài a'e.
 4 Peixe tàpuzuhu hukenaw wanupi Tupàn hemimur kwer ikatu haw imume'u pà nehe. Peixe tàpuzuhu izywywyr katu haw rehe ikatu haw imume'u pà nehe. Pemume'u Tupàn ikatu haw nehe. Pemume'u hemimur kwer ikatu haw izupe nehe no.
 5 Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ikatuahy a'e. Ipuruamutar katu haw nupaw pixik kwaw nehe. Nutyryk pixik kwaw puruwi nehe.

101

Tuwihawete umume'u wemiapo ràm Tupàn pe
 Zegar haw Tawi hemiapo kwer
 1 Azegar Tupàn puruwi ipuir 'ymaw rehe. Azegar ikatu haw rehe no.

Amuzàg zegar haw newe, o Tupàn
Tuweharupi Wiko Ma'e.

² Hepureruze'eg mehe na-
heremu'em kwaw ihe nehe,
nahemunar kwaw ma'e
rehe nehe.

Màràn mehe erezur putar heàwàxi
pà nehe.

Aiko putar ikatu ma'e romo
heràpuz me nehe.

³ Namuixe kar pixik kwaw ikatu
'ymaw nehe.

Naheakatuwawahy kwaw teko
Tupàn wi utyryk ma'e kwer
wanemiapo kwer rehe ihe.

Nazapo kwaw ikatu 'ym ma'e
wainuromo nehe.

⁴ Amunyryk kar putar ma'e
rehe imunar haw rehe
hema'enukwaw paw
hezewi nehe, heremu'emaw
rehe hema'enukwaw paw
hezewi nehe.

Napokok pixik kwaw ikatu 'ymaw
rehe nehe.

⁵ Amumaw putar amogwer
wanehe wakupe kutyr
uze'eg zemueteahy ma'e
ihe wà nehe. Namuigo kar
kwaw amo wanuwi wiko
wera'u ma'e herenataromo
ihe wà nehe.

Ikàg ma'e ikatu 'ym ma'e nuhem
kwaw heruwake wà nehe.

⁶ Aputar Tupàn rehe uzeruzar
tuwe ma'e ihe wà.

Amuigo kar putar heràpuzuhu pe
wà nehe.

Ikatu ma'e romo wiko ma'e upuner
putar ihewe uma'ereko haw
rehe wà nehe.

⁷ Ni amo hemu'em ma'e nuiko
kwaw heràpuzuhu pupe wà
nehe.

Ni amo ikatu ma'e romo wiko
mua'u ma'e nuiko kwaw
herenataromo wà nehe.

⁸ 'Ar nànàn amumaw putar
zaneywy rehe har ikatu 'ym
ma'e ihe wà nehe.

Amuhem kar putar ikatu 'ym
ma'e iapo har paw tawhu

Tupàn Tuweharupi Wiko
Ma'e henaw wi ihe wà nehe.

102

*Awa ma'erahy ipuraraw par
uze'eg Tupàn pe*

¹ O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e,
einu newe heze'egaw nehe.

Herenu pe newe herehapukaz
mehe nehe, hepytywà àwàm
henoz mehe nehe.

² Ezeàmim zo ihewi
Ma'erahy ipuraraw mehe nehe.

Herenu pe newe heze'eg mehe
nehe.

Na'arewahy ewazar heze'eg ihewe
nehe.

³ Hereko haw ukàzym iko tâtàxiner
ài.

Heretekwer ukaz iko tata pupe har
ài.

⁴ Aiko ka'api'i imonohok pyrer
imuku'iku'i pyrer ài. Uhem
hekàgaw ihewi paw rupi.

Nahemai'u wer kwaw.

⁵ Hekuhemahy iteko.

Xo hepir zo, xo hekàgwer zo heta
ihewe. Hero'o kwer upaw.

⁶ Aiko wiràmiri hehaite ma'e ywyx-
iguhu rehe har ài.

Aiko pypy tàpuz teko heta 'ymaw pe
har ài.

⁷ Napuner kwaw heker haw rehe.

Aiko wiràmiri tàpuz 'aromo har
imyrypar 'ym ma'e ài.

⁸ Heàmàtyry'ymar umumaw 'ar
katu herehe uze'eg ze-
mueteahy pà wà.

Herehe uze'eg urywahyahy ma'e
a'e wà, umume'u herer a'e
wà, iaiw paw purehe imono
mehe a'e wà.

⁹⁻¹⁰ Erekwahy ihewe ne.

Herehe wikwahy ma'e romo
erejko ne.

A'e rupi tâtàpyzgwer uzeapo
heremi'u ràm romo.

Herehaykwer wixe heremi'u ràm
inuinuromo, ta'e hepyhyk
pe muite hereityk pà ne xe.

¹¹ Hereko haw nuzawy kwaw ma'e
'àg kwarahy heixe mehe har.

Aiko ka'api'i uxinixinig ma'e ài.
 12 Ne Tupàn Tuweharupi Wiko
 Ma'e ereiko putar tuwi-
 hawete romo tuweharupi
 nehe.
 Teko wiko ma'e ràm wà,
 ima'enukwaw putar nerehe
 wà nehe.
 13 Erepu'àm putar Zeruzarez
 ipuhareko pà nehe.
 Ipuhareko haw 'ar uhem kwez
 kury.
 'Ar ikatu ma'e uhem tuwe kwez
 kury.
 14 Amo weityk tawhu imumaw pà
 wà.
 Nezewe rehe we neremiruze'eg
 uzamutar Zeruzarez wà.
 Amo uzukazuka wà,
 Nezewe rehe we upuhareko wà.
 15 Teko ywy nànnànar ukyze putar
 Tupàn Tuweharupi Wiko
 Ma'e wi wà nehe.
 Tuwihawete ywy nànnànar ukyze
 putar ikàgaw wi wà nehe.
 16 Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e
 uzapo wi putar Zeruzarez
 a'e nehe.
 A'e 'ar mehe wexak kar putar
 ukàgaw upuràg eteahy haw
 paw nehe.
 17 Wenu putar wemiaihu heityk
 pyrer wà nehe.
 Uzeapyaka putar izupe waze'eg
 mehe wà no.
 18 Tuwe ko ze'eg uzemuapyk pape
 rehe nehe.
 Nezewe mehe zanezuapyapyr
 ukwaw putar Tupàn Tuwe-
 harupi Wiko Ma'e hemiapo
 kwer wà nehe.
 Nezewe mehe uzexak kar ma'e ràm
 umume'u putar ikatu haw
 a'e wà nehe no.
 19 Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e
 ume'e ywy rehe wenaw
 ywate har imonokatu pyrer
 rehe wapyk mehe.
 Ywak rehe wiko mehe ume'e ywy
 rehe.
 20 Wenu imunehew pyrer
 wakuhem mehe wà.

Zaneàmàtyry'ymar umume'u amo
 zaneànàm wamàno àwàm
 wà. Tupàn upyro a'e izuka
 pyràm wà.
 21 A'e rupi teko Zeruzarez pe har
 umume'u putar Tupàn ikatu
 haw wà nehe.
 Umume'u putar her a'e pe wà
 nehe.
 22 Teko ywy nànnànar a'e wà nehe,
 wanuwihaw a'e wà nehe
 no, uzemono'og putar a'e
 pe imuwete katu pà a'e wà
 nehe.
 23 Kwàkwàmo romo aikuwe ihe
 rihi. Nezewe rehe we Tupàn
 o'ok hekàgaw ihewi.
 Umuaikwera'i kar hereko haw
 ihewi.
 24 O hezar, hereraha zo pe kury.
 Xo hereko haw iku'aw har zo amu-
 maw.
 Hezar, ereikuwe putar tuweharupi
 nehe.
 25 Izypy mehe erezapò ywy.
 Nepo pupe erezapò ywak.
 26 Ywy a'e nehe, ywak a'e nehe no,
 upaw putar a'e wà nehe.
 Ne nerepaw pixik kwaw nehe.
 Ywy ywak izemàner putar kamir ài
 wà nehe.
 Aze kamir owok, xityk.
 Nezewegatete ereityk putar ywy
 ywak ne wà nehe no.
 27 Nerezeapo pixik kwaw amo ae
 ma'e romo. Tuweharupi
 ereiko nezàwegatete.
 Nereko haw nupaw pixik kwaw
 nehe.
 28 Zanera'yr wiko putar ikatu 'ym
 ma'e wi ukyze 'ym pà wà
 nehe.
 Erezekaiw putar wazuapyapyr
 wanehe tuweharupi ne wà
 nehe.

103

Tupàn ikatu haw rehe zegar haw
 Zegar haw Tawi hemiapo kwer
 1 O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e.
 Tuwe hepy'a umume'u tuwe
 nekatu haw nehe.

Tuwe amume'u Tupàn ikatuahy haw hekàgaw nànan nehe.

2 Tuwe hepy'a paw umume'u Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ikatu haw nehe.

Tuwe nahereharaz kwaw ni pitài teko wanehe ize'egatu wi nehe.

3 Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e umunàn heremiapo kwer ikatu 'ym ma'e paw a'e.

Hemukatu hema'eahy haw nànan no.

4 Hepyro hemàno haw wi.

Umur uze'egatu herehe heamutar katu pà, ikatu ma'e ihewe imur pà no.

5 Hemurywete kar ikatu ma'e tetea'u imur pà ihewe.

A'e rupi aikuwe kwàkwàmo ài. Hekàg wiràhu ài.

6 Upureruze'eg mehe Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e upuhareko temetarer 'ym ma'e wà.

Numumunar kar kwaw amo teko a'e teko wama'e rehe wà.

7 Kwehe mehe umume'u wemiapo ràM Moizez pe.

Wexak kar wemiapo ikàg ma'e teko Izaew wanupe no.

8 Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ikatuahy a'e.

Upurupuhareko a'e no. Iàrew purupe ikwahy haw. Upurua-mutar katu no.

9 Nuiko kwaw tuweharupi zaneremiapo kwer ikatu 'ym ma'e imume'u pà a'e.

Ikwahy haw upaw putar amo 'ar mehe nehe.

10 Xiapo ikatu 'ym ma'e zane. Nezewe rehe we Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e nuzepyk kwaw zanerehe a'e, ikatu 'ym ma'e iapo har wanehe uzepykaw zàwe a'e.

Numekuzar kwaw zaneremiapo kwer ikatu 'ym ma'e zanerehe uzepykaw pupe a'e.

11 Ywak muitea'u ywy 'aromo tuz a'e.

Nezewegatete izuwi ukyze ma'e wamutar katu haw uhua'u wera'u wanemiapo kwer ikatu 'ym ma'e wi a'e no.

12 Kwarahy ihemaw muitea'u heixe haw wi a'e.

Nezewegatete umunryk kar zaneremiapo kwer ikatu 'ym ma'e muitea'u zanewi a'e no.

13 Awa wereko katu tuwe wa'yr wà. Nezewegatete Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e wereko katu tuwe izuwi ukyze ma'e wà no.

14 Ukwaw zaneapo awer a'e xe.

Ima'enukwaw ywyku'i romo zanereko haw rehe.

15 Zanereko haw nuzawy kwaw ka'api'i.

Hezuz a'e. Iputyr ka'akyr kaiwer pe har ài.

16 Na'e ur ywytu kury. Ukàzym iputy.

A'e re ni amo nuexak pixik kwaw iputy kwer wà nehe.

17 Aze teko umuwete katu Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e izuwi ukyze katu pà wà, Tupàn uzamutar katu a'e teko a'e wà. Wamutar katu haw nupaw pixik kwaw nehe.

Tupàn ikatu haw nupaw pixik kwaw nehe.

Omono wana'yr wanupe. Omono wa'yr wapurumuzàmuzàg wanupe no.

18 Omono putar teko wanupe nehe, ze'eg awer Tupàn rehe we iapo katu pyrer heruzar har wanupe nehe.

Weruzar katu ize'eg wà.

19 Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e umuapyk katu wenaw ywak rehe. Tuwihawete romo hekon a'e.

Weruze'eg teko paw a'e wà, ma'e paw a'e wà.

- 20 Pemume'u Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ikatu haw nehe, heko haw pe har ikàg ma'e wà, heko haw pe har upuner ma'e wà.
Peinu katu ize'eg mehe.
Peruzar ize'eg no.
- 21 Pemume'u Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ikatu haw nehe, heko haw pe har ywate har paw wà,
Hemiruze'eg wà, hemiapo putar haw iapo har wà.
- 22 Pemume'u Tuweharupi Wiko Ma'e ikatu haw nehe, Wikuwe ma'e paw wà, ipure-ruze'egaw nànnàr wà.
O herekwe, emume'u Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ikatu haw nehe.

104

Zaneapo har ikatu haw rehe zegar haw

- 1 O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e, tuwe hepy'a umume'u nekatu haw nehe.
O Tuweharupi Wiko Ma'e Hezar, nehua'u ne.
Eremunehew nekàgaw kamir ài.
Eremunehew nepuner haw nepuràg eteahy haw rehe we no, neremyhar ài no.
- 2 Erezepyk tatainy pupe.
Eremuapyk ywak neràpuzràn ài.
- 3 Erezapo neràpuz 'y ywate har rehe.
Ereata ywàkun rehe ywyrāmawa zeàmàtry'yamawhu pe har ài.
Erewewe ywytu nepepo romo iapo pà.
- 4 Emuigo kar ywytu neze'eg purupe heraha har romo.
Erezapo àmàn iweraw paw neremiruze'eg romo no.
- 5 Eremuapyk katu ywy iwy pe har i'aromo.
A'e rupi ni amo numunryk pixik kwaw henaw wi wà nehe.
- 6 Teko upyk ma'e zewàwànwaw pupe wà.

- Nezewegatete erepyk ywy yryhu pupe.
'Y upyta ywytyruhu 'aromo.
- 7 Neze'egahy henu mehe 'y uhem a'e wi.
Imono kar mehe uzàn oho a'e wi.
- 8 'Y uwyryk oho ywytyr wamyteromo.
Wezyw ywyàpyznaw rupi no,
Weko àwàm neremimuàgy'ygwer pe no.
- 9 – Eixe zo pe pe nehe, ere 'y pe.
Nezewe mehe nupyk wi kwaw ywy.
- 10 Erezapo ytyzuzàmaw ywyàpyznaw wanehe wà.
Eremuyryk kar yrykawhu ywytyr wamyteromo.
- 11 Miar paw uwi'u a'e 'y pupe wà.
Zumen hehaite ma'e uwi'u wà.
Uhyk wanupe.
- 12 Yrykaw iwy rehe wiràmiri uzapo waity wà.
Uzegar ywyrā hākà rehe wà.
- 13 Eremugyr kar àmàn ywak wi ywytyr rehe.
Tynehem ywy neremimur kwer ikatu ma'e pupe.
- 14 Eremuezuz ka'api'i tapi'ak wanupe.
Eremuezuz arozràn purupe amo wanemi'u rām inuinuromo.
A'e rupi teko omono'og wemi'u rām ywy wi wà.
- 15 Eremuezuz kar ma'e ywy wi ne.
Teko uzapo ma'ywa uwà her ma'e wà, win romo iapo pà wà.
Hurywete i'u mehe wà.
Omono'og uri kawer wà. Upurumurywete kar a'e.
Uzapo arozràn wà, tpy'ak romo iapo pà wà. Ikàg i'u mehe wà.
- 16 Àmàn tetea'u ukyr ywyrā Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e hemiapo kwer rehe.
Ukyr ywyrākàxigyw Irimano ywy rehe har Tupàn hemitygwer rehe no.
- 17 Wiràmiri uzapo waity hehe wà.
Kàràw uzapo weko haw ywyrā pin yw her ma'e rehe wà.

18 Àràpuhàrànete hehaite ma'e wiko
ywytyruhu apyr wà.
Tapixi uzeàmim itahu kwar pupe
wà.

19 Erezapo zahy ne. Uhyahu u'ar
katu mehe.
Kwarahy ukwaw u'ar mehe wixe
haw no.

20 Erezapo pytun no.
Miar hehaite ma'e paw uhem wà
pyhaw wà.

21 Zàwàruhu iriàw ipyahu ma'e
okororo wemi'u ràm hekar
mehe wà.

Wekar wemi'u ràm Tupàn
hemimur kwer oho waiko
wà.

22 Kwarahy ihem mehe uzewyr
oho wà.
U'aw oho weko haw pe wà.

23 Na'e teko uma'ereko oho wà.
Xo kwarahy heixe etea'i mehe up-
ytu'u wà.

24 O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e,
erezapo ma'e tetea'u ne wà.
Nema'ekwaw katu haw rupi
erezapo ne wà.

Ywy tynehem neremiapo kwer wa-
pupe a'e.

25 Pe pe tuz yryhu no. Uhua'u tuwe
a'e.

Ma'ea'yr uhua'u ma'e wiko ipupe
wà. Pixika'i ma'e wiko ipupe
wà no.

Teko nupuner kwaw wapapar haw
rehe wà, ta'e heta tetea'u
tuwe a'e wà xe.

26 Kanuhu wata oho waiko yryhu
rehe wà. Pirahu àzàg
zàwenugar Erewiàtà her ma'e
uzemaraz ipupe no.

'Y pe har uhua'u ma'e neremiapo
kwer romo a'e.

27 A'e ma'ea'yr paw neràro wà,
Ta'e eremono wanemi'u wanupe
'ar katu mehe ne xe.

28 Eremono wanemi'u ràm
wanupe.

U'u wà. Uhyk wanupe wà.

29 Neruwa imim mehe ukyze wà.
Wapytuhem ire wamupytu'u kar
mehe, umàno a'e wà.

Uzewyr ywyku'i romo weko haw
pe wà. Kwehe mehe wiko
ywyku'i romo wà. Uzewyr
wi putar a'e pe wà nehe no.

30 Aze eremupytuhem kar ne wà,
uzexak kar wà.

Nezewe mehe eremono ma'e
wikuwe ma'e ipyahu ma'e
ywy rehe ne wà.

31 Tuwe Tupàn Tuweharupi Wiko
Ma'e ikàgaw nupaw kwaw
nehe. Tuwe ipuràg eteahy
haw uhyape katu tuwe-
harupi nehe.

Tuwe hurrywete wemiapo kwer
rehe nehe.

32 Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e
ume'e ywy rehe. Ywy
uryryryryz a'e.

Opokok ywytyr wanehe. Uhem
tâtàxiner wanuwi.

33 Amuzàg putar zegar haw Tupàn
Tuweharupi Wiko Ma'e
ikatu haw rehe herekwe
mehe we ihe nehe.

Amumaw putar he'ar paw hezar
pe hezegar pà nehe.

34 Tuwe Tuweharupi Wiko Ma'e
hurrywete hezegar haw
henu mehe nehe,

Ta'e herurywete haw ur izuwi a'e
xe.

35 Tuwe teko Tupàn rehe ipuruk-
waw wer 'ym ma'e ukàzým
ywy wi a'e wà nehe.

Tuwe ikatu 'ym ma'e iapo har
upytu'u weko re wà nehe.
Tuwe hepy'a umume'u
nekatu haw nehe, o Tupàn
Tuweharupi Wiko Ma'e.

Pemume'u Tupàn Tuweharupi
Wiko Ma'e ikatu haw nehe.
Azeharomoete.

105

Tupàn, hemiaiuhu wà no

1 Pemume'u Tupàn Tuweharupi
Wiko Ma'e hemimur kwer
ikatu haw izupe nehe.

Uhua'u haw pemume'u nehe.

- Pemume'u hemiapo kwer teko ywy nà̀nà̀nar wanupe nehe.
- ² Pezegar Tupàn pe nehe. Pemuzà̀g zegar haw izupe ikatu haw rehe nehe.
- Peze'eg hemiapo kwer ikatuahy ma'e rehe nehe.
- ³ Penurywete her ikatu ma'e rehe nehe.
- Tuwe Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e imuwete katu har paw hurywete wà̀ nehe.
- ⁴ Pekar pepytywà̀ à̀wàm Tupàn in-uro mo nehe.
- Peiko inuromo tuweharupi nehe.
- ⁵⁻⁶ Pe À̀mà̀rà̀aw Tupàn hemiruze'eg izuapyapyr pe,
- Pe Zako Tupàn hemixak kwer izuapyapyr paw pe,
- Pema'enukwaw Tupàn hemiapo kwer wanehe upaw rupi nehe.
- Uzapo purumupytuhegatu kar awer uhua'u ma'e. Uzapo purumupytuhegatu kar awer ikatuahy ma'e.
- Umume'u zaneàmà̀tyry'ymar wanehe zepyk à̀wàm no.
- ⁷ Wiko Tuweharupi Wiko Ma'e romo Tupàn Zanezar romo a'e.
- Teko ywy nà̀nà̀nar ukwaw hemiapo putar haw wà̀.
- ⁸ Tuweharupi ima'enukwaw putar uze'eg awer iapo katu pyrer rehe nehe.
- Uzapo putar wemimume'u kwer teko wanupe a'e nehe, wana'yr wanupe a'e nehe no, wana'yr wazuapyapyr wanupe a'e nehe no.
- ⁹ Uzapo putar ma'e uze'egaw À̀mà̀rà̀aw rehe we iapo katu pyrer rupi katete nehe.
- Umume'uahy wemiapo rà̀m Izak pe. Uzapo putar a'e ma'e nehe no.
- ¹⁰ Uzapokatu uze'egaw Zako rehe we
- Tuweharupi à̀rà̀m a'e no.
- ¹¹ A'e 'ar mehe uze'eg Tupàn nezewe a'e.
- Amono putar Kànà̀ ywy newe nehe.
- Tuweharupi ereiko putar izar romo nehe, i'i izupe.
- ¹² Tupàn hemiaiuhu naheta tete kwaw a'e 'ar mehe wà̀.
- Wiko amo ae ywy rehe arer romo ywy imume'u pyrer rehe wixe mehe wà̀.
- ¹³ Wata oho waiko mà̀rà̀mà̀rà̀n ywy rehe wà̀.
- Ukwaw oho waiko mà̀rà̀mà̀rà̀n tuwihawete wapure-ruze'egaw wanupi wà̀.
- ¹⁴ — Pezapo zo ikatu 'ym ma'e heremiaiuhu wanupe nehe, i'i a'e tuwihawete wanupe.
- Uzepyk amo tuwihawete wanehe, ta'e upuraraw kar ma'erahy hemiaiuhu wanupe wà̀ xe.
- ¹⁵ Uze'eg nezewe wanupe. — Pepokok zo heremiruze'eg heremixamixak kwer wanehe nehe.
- Pepuraraw kar zo ma'erahy heze'eg imume'u har wanupe nehe, i'i wanupe.
- ¹⁶ Umur kar ma'uhez haw uhua'u ma'e ywy imume'u pyrer rehe har wanupe.
- Wezar wemiaiuhu temi'u 'ym wà̀.
- ¹⁷ Na'e omono kar amo awa Zuze her ma'e a'e teko wanenataromo a'e.
- A'e 'ym mehe tyky'yr ume'eg Zuze uma'ereko e ma'e romo amo awa amo ae ywy rehe har wanupe wà̀.
- ¹⁸ Uzà̀pixipixi ipy kyhà̀hà̀mtà̀tà̀ pupe zemunehew paw pe imono mehe wà̀.
- Omono tà̀tà̀ ma'e ita per iapo pyrer iazu'yw rehe wà̀.
- ¹⁹ Umume'u Zuze uzeapo ma'e rà̀m a'e. Xo a'e ma'e izeapo re zo uhem zemunehew paw wi.
- Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ze'eg wexak kar Zuze ikatu haw.
- ²⁰ A'e rupi Ezit ywy rehe har wanuwihawete umuhem

kar Zuze zemunehew paw
wi zauxiapekwer wanupe.
Ywy tetea'u rehe har wanuwihawete
umuigo kar imunehew pyr 'ym romo wà kury.
21 Umuigo kar a'e ywy rehe har
paw waneruze'egar romo.
Wiko Ezit ywy rehe har paw
wanuwihaw romo.
22 Tuwihawete umur upuner haw
Zuze pe. — Erepuner amogwer
tuwihaw wanupe ma'e iapo
kar haw rehe nehe, i'i izupe.
— Erepuner amogwer pureruze'eg
ma'e waneruze'egaw rehe
nehe no, i'i izupe.
23 A'e re Zako Zuze tu oho Ezit pe.
Upyta a'e ywy rehe wiko pà.
24 Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e
umuzàg kar ta'yr tetea'u
wemiaihu wanupe wà.
A'e rupi ikàg wera'u wàmàtyry'ymar
wanuwi wà.
25 Uma'ereko Ezit ywy rehe
har wapy'a pe. A'e rupi
na'iakatuwawahy kwaw
Tupàn hemiaihu wanehe
wà.
Umumu'em kar Ezit ywy rehe har
Izaew Tupàn hemiruze'eg
wanupe wà no.
26 Na'e omono kar Tupàn
wemiruze'eg Moizez Ezit
ywy rehe har wanuwihawete
pe kury.
Omono kar tyky'yr wemixak kwer
Àràw hupi no.
27 Uzapo purumupytuhegatu kar
haw Ezit ywy rehe wà.
Uzapo ikatuahy ma'e a'e pe wà.
28 Na'e umupytunahy kar Tupàn
ywy.
Nezewe rehe we Ezit ywy rehe har
nuweruzar kwaw ize'eg wà.
29 Yrykawhu uzapo ma'eruwu
kwer romo.
Uzuka pira paw wà.
30 Tynehem Ezit ywy zu'i pupe.

Te tuwihawete hàpuzuhu pupe
wixe wà.
31 Uze'eg Tupàn wanupe.
Na'e meru tetea'u a'e wà, kyw
tetea'u a'e wà no, umynehem
a'e ywy paw uzepupe
a'e wà kury.
32 Numugyr kar kwaw àmàn. Umu-
gyr kar àmàn ita romo iapo
pyrer. Uweraweraw a'e ywy
rehe.
33 Umumaw Tupàn uwà tyw.
Ma'ywa pi her ma'e tyw
umumaw no.
Weityk ywyrà paw wà.
34 Uze'eg wi Tupàn. A'e rupi ur
tukur tetea'u wà kury.
Teko nupuner kwaw wapapar haw
rehe wà, ta'e heta tetea'u wà
xe.
35 Tukur u'u ma'e itym pyrer Ezit
ywy rehe har paw rupi wà.
U'u temi'u ipo'o pyrer imono'og
pyrer paw wà.
36 — Ikatuahy zanera'yr ipy wà, i'i
Ezit ywy rehe har wa'yr ipy
wanehe wà.
Uzuka Tupàn wana'yr ipy upaw
rupi a'e wà.
37 Na'e wenuhem Tupàn Izaew
izuapyapyr Ezit ywy wi wà
kury.
Weraha Izaew parat wà. Or wer-
aha wà no.
Ikàg paw rupi wà. Na'ima'eahy
kwaw wà.
38 Hurywete Ezit ywy rehe har
Izaew a'e wi wahem mehe
wà
Ta'e ukyze wanuwi wà xe.
39 Tupàn umupu'àm amo ywàkun
wemiaihu wa'aromo.
Pyhaw tata upu'àm ma'e wexak kar
waho àwàm wanupe no.
40 Wenoze ma'ero'o kwer Tupàn pe
wà.
Umur kar pykahu zàwenugar
wanupe wà. Umu'ar kar
typy'ak ywak wi no. Uhyk
wanupe.
41 Upei'àg amo itahu. Uhem 'y itahu
wi.

Uwryryk ywyxiguhu rehe yrykawhu ài.

42 Uzapo agwer ma'e ta'e ima'enukwaw uze'eg awer ikatuahy ma'e rehe xe.

Kwehe mehe uzapokatu a'e uze'egaw wemiruze'eg Àmàrààw rehe we.

43 Nezewe Tupàn wenuhem wemi-aihu wemixamixak kwer Ezit ywy wi a'e wà.

Uzegar a'e wi uhem mehe urywete haw rehe uhapukaz pà wà.

44 Tupàn omono amo ae teko waywy Izaew wanupe.

— Pepyhyk wako nehe, i'i wanupe.

45 — Nezewe mehe peruzar putar heze'eg nehe, i'i wanupe.

— Nezewe mehe pezapo putar heremiapo putar haw nehe, i'i wanupe. Pemume'u Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ikatu haw nehe.

Azehiromoete.

106

Tupàn ikatu Izaew wanupe

¹ Azehiromoete.

Pemume'u Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ikatu haw nehe, Ta'e ikatuahy a'e xe, ta'e ipuruamutar katu haw nupaw pixik kwaw a'e nehe xe.

² Mo upuner hemiapo kwer ikatuahy ma'e imume'u haw rehe wà.

Mo upuner ikatu haw imume'u katu haw rehe wà.

³ Hurywete teko wà, aze wiko tuwe ikatu 'ym ma'e iapo 'ymar romo wà.

Hurywete ikatu ma'e tuweharupi iapo har wà.

⁴ Nema'enukwaw herehe nehe, o Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e,

Neremiaihi wanehe neze'egatu imono mehe nehe.

Wapyro mehe hepyro pe nehe no.

⁵ Tuwe aexak neremiaihi waneko katu mehe ihe wà nehe.

Tuwe herurywete neremiruze'eg wainuinuromo wanurywete mehe ihe nehe.

Hurywete a'e wà, ta'e neremiaihi romo wanekon wà xe.

⁶ Uruzapo ikatu 'ym ma'e ureipy wazàwe ure.

Na'urekatu kwaw. Ureaiw ure.

⁷ Ezit ywy rehe wiko mehe ureipy nukwaw kwaw Tupàn hemiapo kwer ikatuahy ma'e wà.

Kwarahy nààn wexak kar wamutar katu haw wanupe.

Heharaz ipuruamutar katu haw wi wà.

Yryhupiràg huwake wiko mehe upytu'u Tupàn Ikàg Wera'u Ma'e ize'eg heruzar ire wà.

⁸ Nezewe rehe we wexak kar ukàgaw uhua'u ma'e wanupe.

Upyro a'e wà, ta'e umume'u wapyro àwàm wanupe a'e 'ym mehe a'e xe.

⁹ Uze'eg Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e. A'e rupi Yryhupiràg uxinig a'e.

Wahaw teko yryhu wà.

Nuzawy kwaw ywy uxinig ma'e wanupe.

¹⁰ Upyro wemiaihi wà, wanehe iakatuwawahy 'ym ma'e wapo wi wà.

Upyro waàmàtyry'ymar wanuwi wà.

¹¹ 'Y umim waàmàtyry'ymar wà.

Ni pitài nuzenuhem kwaw wà. Umàno paw rupi wà.

¹² Na'e hemiaihi uzeruzar Tupàn hemimume'u kwer rehe wà.

Umuzàg zegar haw ikatu haw rehe har wà.

¹³ Nan kwehe tete heharaz Tupàn hemiapo kwer wi wà.

Uzapo ma'e oho ize'eg henoz 'ym pà wà.

¹⁴ Ywyxiguhu rehe wanemimutar uzeapo wanuwihaw romo.

Wagaw Tupàn wà.

15 A'e rupi omono wanemimutar wānupe.

Omono kar amo ma'eahy haw iaiw ma'e wānupe no.

16 A'e pe wanāpuzrān wanenaw rehe

Hewyrowyroahy Moizez rehe wā.
Hewyrowyroahy Àrāw rehe wā,
Tupàn Tuweharupi Wiko
Ma'e hemiruze'eg ikatu ma'e
rehe wā no.

17 Na'e uzepe'a ywy Nàtā imukun pā kury.

Umukun Àmirāw no. Umukun iānām wā no.

18 Tupàn umuezyw tata wane-miruze'eg wanehe.

Wapy a'e teko ikatu 'ym ma'e wā.

19 Xinaz ywytyr rehe umupyrān Izaew itazu or wā,
tapi'aka'yr hagaw paw iapo pā wā.

Umuwete katu a'e or imupyrān pyrer tupàn ua'u romo iapo pyrer wā.

20 Weityk Tupàn ikāgaw ipurāg eteahy haw wā. Umuwete katu ma'ea'yr ka'api'i i'u har hagapaw wā.

21 Heharaz Tupàn zanepyro har wi wā.

Heharaz Ezit ywy rehe hemiapo kwer ikatuahy ma'e wi wā.

22 Azeharomoete uzapo ikatuahy ma'e a'e pe.

Azeharomoete uzapo purumupy-tuhegatu kar haw Yry-hupirāg pe no.

23 Wikwahy Tupàn Izaew wānupe. Uze'eg nezewe. — Amumaw putar Izaew paw ihe wā nehe, i'i.

Hemiruze'eg hemixak kwer Moizez uze'eg oho henataromo kury.

— Ezuka zo ne wā nehe, i'i izupe. A'e rupi nuzuka kwaw wā.

24 A'e re amo 'ar mehe Naheixe wer kwaw Kànàà ywy ikatuahy ma'e rehe wā,

Ta'e nuzeruzar kwaw Tupàn hemimume'u kwer rehe wā xe.

25 Upyta wāpuzrān pupe wā. Uzyprog uze'eg zemueteahy pā wā.

Na'ipurenu wer kwaw Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e rehe wā.

26 Na'e Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e umume'u tuwe ma'e wānupe kury.

— Pemāno putar ywyxiguhu rehe nehe, i'i wānupe.

27 — Amuhāmuhāz putar pezuapyapyr teko herehe uzeruzar 'ym ma'e wainuinuromo ihe wā nehe, i'i wānupe.

— Amumāno kar putar amo ae ywy rehe ihe wā nehe, i'i wānupe.

28 Na'e Tupàn hemiaiuhu uze-mono'og wā Peor ywytyr rehe wā kury,

Tupàn ua'u Ma'aw her ma'e imuwete katu pā wā kury.

Uzuka kar ma'ea'yr tupàn a'ua'u wikuwe 'ym ma'e wānupe wā. A'e re u'u wano'o kwer wā.

29 A'e ma'e iapo haw hexak mehe wikwahy Tupàn.

A'e rupi umur kar ma'eahy haw iaiw ma'e wānupe.

30 Pinez uzezyk ikatu 'ym ma'e iapo arer rehe a'e.

A'e mehe upytu'u ma'eahy haw.

31 — Ikatu Pinez, i'i Tupàn izupe.

— Ikatu Pinez, i'i putar teko paw tuweharupi wā nehe.

32 A'e re oho ytyzuzāmaw Merima her ma'e pe wā.

Umuikwahy kar wi teko Tupàn wā. Uzezyk Tupàn Moizez rehe teko wakatu 'ymaw hekuzaromo kury.

33 Umuikwahy kar tuwe teko Moizez wā.

A'e rupi umume'u iro haw a'e.

34 Nuzuka kwaw Tupàn rehe uzeruzar 'ym ma'e

Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ze'eg rupi wà.

³⁵ Wiko oho wainuinuromo wà. Uzerekoreko wanehewehewe wà.

Uzapo iaiw ma'e wanemiapo zàwenugar wà.

³⁶ Tupàn hemiaihu umuwete katu tupàn a'ua'u wà.

A'e rupi Tupàn uzuka wà.

³⁷ Uzuka kar wa'yr tupàn a'ua'u wanenataromo wà.

Uzuka kar wazyr wanenataromo wà no.

³⁸ Uzuka kwarer ikatu 'ym ma'e iapo pixik 'ymar kuzàtài ikatu ma'e wanehe we wà.

Wa'yr wazyr uzuka tupàn a'ua'u Kànàà ywy rehe har wazar wanupe wà.

A'e rupi ywy uzeapo iaiw ma'e romo Tupàn henataromo a'e, ta'e kwarer wanuwykwer kuzàtài wanuwykwer heta hehe a'e xe.

³⁹ A'e ma'e iapo mehe uzemuaiw kar Tupàn henataromo wà.

Upytu'u Tupàn heruzar ire wà.

⁴⁰ Na'e Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e wikwahy wemiaihu wanupe kury.

Iroahy tuwe izupe wà.

⁴¹ A'e rupi weityk uzeruzar 'ym ma'e wapo pe wamono pà wà kury.

Uzeruzar 'ym ma'e wiko wazar romo wà kury.

⁴² Waàmàtyry'ymar upuraw kar ma'erahy wanupe wà.

Uzapo Izaew a'e teko wanemiapo putar haw tuweharupi wà kury.

⁴³ Tupàn upyro tetea'u zepe wemiaihu wà.

Nezewe rehe we nuweruzar kwaw uzar wà.

Tuweharupi wixe wera'u ikatu 'ymaw pupe wà.

⁴⁴ Nezewe rehe we aze wenz upytywà haw Tupàn pe wà, wenu waze'eg a'e.

Uzewyr wanupe aze upuraw ma'erahy wà.

⁴⁵ Ima'enukwaw wemimume'u kwer rehe, ta'e hemiaihu romo wanekon a'e wà xe.

Uzewyr uze'eg awer wi, ta'e uzamutar katu a'e wà xe.

⁴⁶ Tupàn uma'ereko wazar wapy'a pe a'e.

A'e rupi wazar upuhareko wemipyhyk kwer a'e wà.

⁴⁷ O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e urezar, urepyro pe nehe.

Uremunryk kar pe urereraha nerehe uzeruzar 'ym ma'e wamyter wi nehe.

Urereraha pe, urereruzewyr pà ureywy pe nehe.

Nezewe mehe urumume'u putar neremiapo ikatu haw newe nehe.

Urerurywete haw rupi urumume'u putar nerer ikatu ma'e ikatu haw nehe.

⁴⁸ Ximume'u Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e Izaew wazar ikatu haw nehe.

Pemume'u Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ikatu haw ko 'ar rehe nehe. Pemume'u Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ikatu haw tuweharupi nehe no.

Tuwe teko ywy nàànar uze'eg nezewe wà nehe. — Azeharomoete, tuwe i'i wà nehe.

Pemume'u Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ikatu haw nehe.

PAPE 5 HAW

107

107-150

Ximume'u Tupàn ikatu haw, ta'e ikatuahy a'e xe

¹ Pemume'u Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ikatu haw nehe, ta'e ikatuahy a'e xe.

Ipuruamutar katu haw nupaw pixik kwaw nehe.

² Tuwe hemipyro kwer paw

Umume'u Tuweharupi Wiko Ma'e
ikatu haw wà nehe.

Upyro waàmàtry'y'mar wapo
wanuwi a'e wà.

³ Pemur kar amo teko waywy wi
a'e.

Kwarahy heixe haw awyze har
wi pemur kar. Kwarahy
hemaw awyze har wi pemur
kar. Kwarahy hemaw wi
pemur kar. Kwarahy heixe
haw wi pemur kar no.

⁴ Amo peipy wata e oho waiko
ywyxiguhu rehe wà.

Nuexak kwaw tawhu weko àwàm
wà.

⁵ Ima'uhez wà. Iziwez wà no.
Upytu'u ikatu ma'e hàro re wà.

⁶ Ma'erahy ipuraraw mehe uha-
pukaz upytywà àwàm henoz
pà wà.

Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e up-
yro ma'erahy wi wà.

⁷ Weruata pe ikatu ma'e rupi wà.

Weraha tawhu ikatu ma'e pe wà,
waneko àwàm me wà.

⁸ — Nepuruamutar katu haw ikatu,
tuwe i'i Tupàn Tuweharupi
Wiko Ma'e pe wà.

Tuwe umume'u hemiapo kwer
ikatuahy ma'e wà nehe.
Uzapo a'e ma'e wanupe a'e.

⁹ Omono 'y iziwez ma'e wanupe.

Omono ikatu ma'e ima'uhez ma'e
wanupe.

¹⁰ Amo wiko ipytunaw rehe wà.
Wiko ipytunahy haw rehe
wà.

Upuraraw ma'erahy waiko
ràw. Amo wàpìxi a'e teko
kyhàhàmàtà pupe wà,

¹¹ Ta'e upytu'u Tupàn Ywate
Wera'u Har ze'eg heruzar
ire a'e wà xe.

Upytu'u ipurumu'e haw rehe
uzekaiw ire wà no.

¹² Ikene'o uma'ereko haw ipuhuz
katu ma'e rehe wà.

U'ar oho waiko wà. Ni amo nupy-
tywà kwaw wà.

¹³ Ma'erahy ipuraraw mehe uha-
pukaz upytywà àwàm henoz
pà wà.

Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e up-
yro ma'erahy wi wà.

¹⁴ Upyro wamàno àwàm ipytunahy
haw zàwenugar wi wà.

Omonohonohok kyhàhàmàtà
waàpìxìpìxì haw no, ipegeg-
wera'i romo no.

¹⁵ Tuwe umume'u Tupàn Tuwe-
harupi Wiko Ma'e ipurua-
mutar katu haw ikatu haw
izupe nehe.

Tuwe umume'u hemiapo kwer
ikatu haw nehe no. Uzapo
a'e ma'e wanupe a'e.

¹⁶ Weityk uken itazu morog iapo
pyrer a'e.

Uzukazuka itaper ipegegwer romo
no.

¹⁷ Amo ima'eahy a'e wà,

Ta'e uzapo ikatu 'ym ma'e a'e wà
xe.

Upuraraw ma'erahy ta'e iaiw a'e
wà xe.

¹⁸ Ihuhuk wer temi'u hexak mehe
wà.

Umàno tària'i wà.

¹⁹ Ma'erahy ipuraraw mehe uha-
pukaz upytywà àwàm henoz
pà wà.

Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e up-
yro ma'erahy wi wà.

²⁰ Umukatu uze'eg rupi wà.

Upyro wamàno haw wi wà.

²¹ Tuwe umume'u Tupàn Tuwe-
harupi Wiko Ma'e ipurua-
mutar haw ikatu haw izupe
wà nehe.

Tuwe umume'u hemiapo kwer
ikatuahy ma'e wà nehe no.

²² Tuwe uzuka ma'ea'yr Tupàn hen-
ataromo wà nehe, hemiapo
kwer ikatu haw imume'u pà
izupe wà nehe.

Tuwe umuzàg zegar haw puru-
murywete kar haw izupe wà
nehe no.

Tuwe umume'u hemiapo kwer
upaw rupi wà nehe.

23 Amo wata oho yryhu rehe kanuhu pupe wà.

Omono'og wemetarer yryhu rehe uma'ereko pà wà.

24 Wexak Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e hemiapo kwer wà.

Wexak hemiapo kwer ikatuahy ma'e yryhu rehe iapo pyrer wà.

25 Uze'eg Tupàn a'e.

Na'e ywytu uzyppyrog ur pà a'e kury.

Umuhua'u ykotok kury.

26 Na'e ykotok upir katu kanuhu wà.

A'e re kanuhu wezyw katu oho 'y iwy pe wà no.

Awa ukyze tuwe

A'e ikatu 'ymaw inuromo wà.

27 Uzeyyapi oho waiko wata pà uka'u ma'e ài wà.

Ukwaw katu yryhu rehe uma'ereko haw wà. Nezewe rehe we umàno tària'i wà.

28 A'e rupi ma'erahy ipuraraw mehe uhapukaz upytywà àwàm henz pà wà.

A'e rupi Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e upyro a'e ma'erahy wi wà.

29 Umupytu'u kar ykotok ire.

Upytu'u ykotok wànog ire.

30 Hurywete a'e awa wà, ta'e upytu'u ykotok ire xe.

Nezewe Tupàn weraha waho àwàm me wà.

31 Tuwe umume'u Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ikatu haw wà nehe, ipuruamutar katu haw ikatu haw wà nehe.

Tuwe umume'u hemiapo kwer ikatuahy ma'e wà nehe. Uzapo a'e ma'e wanupe a'e.

32 Teko wazemono'og mehe pemume'u Tupàn uhua'u haw nehe.

Pemume'u ikatu haw tuwihaw wazemono'og mehe nehe.

33 Uzapo Tupàn yrykawhu ywyxiguhu romo a'e.

Ytyzuzàmaw uzapo ywy uxinig ma'e romo no.

34 Uzapo ywy katu ywy xa heta tetea'u ma'e romo no,

Ta'e iaiw a'e pe wiko ma'e a'e wà xe.

35 Uzapo ywyxiguhu ypawhu romo.

Ywy uxinig ma'e kwer rehe uzapo ytyzuzàmaw no.

36 Umuigo kar teko ima'uhez tetea'u ma'e a'e pe wà.

A'e teko uzapo tawhu wà. Wiko a'e pe wà.

37 Uzutym ma'eà'yz ko pe wà. Uzapo uwà tyw a'e pe wà no.

Hezuz katu a'e ma'eà'yz wà. Teko opo'o i'a kwer tetea'u wà.

38 Tupàn omono uze'egatu wemi-aihu wanehe a'e.

Wa'yr tetea'u umuzàg wà.

Numumaw kar pixik kwaw tapi'ak a'e pe wà.

39 Zauxiapekwer amo ywy rehe har ur a'e pe wà. Weityk

Tupàn hemiaiuhu wà, ma'e hereko 'ymar romo wamuigo kar pà wà. Upuraraw ma'erahy wà.

Uzemumikahy wà. Ipuhuz katu wanupe.

40 Tuwihaw Tupàn hemiaiuhu waneityk arer wà, iro Tupàn pe wà. Wexak kar Tupàn wikwahy haw wanupe kury.

Umuata e kar a'e tuwihaw wan-eraha ywyxiguhu teko heta 'ymaw rehe wà.

41 Upyro ma'e hereko 'ymar wane-mipuraraw wi wà.

Umueta tetea'u kar wana'yr wà, wanazyr wà no. Heta tetea'u àràpuhàràn imono'og pyrer ài wà.

42 Teko ikatu ma'e wexak a'e ma'e wà. Hurywete hexak mehe wà.

Tupàn umupytu'u kar teko ikatu 'ym ma'e paw waze'eg ire wà.

43 Aze ma'e kwaw katu har romo ereiko nehe, nema'enukwaw katu ko ma'e rehe nehe.

Ezeagaw Tupàn Tuweharupi Wiko
Ma'e ipuruamutar katu haw
ikwaw pà nehe.

108

*Tupàn iàmàtry'ymar waneityk
awer rehe zegar haw*

Zegar haw Tawi hemiapo kwer

¹ Hepy'a ikàg, o Tupàn, ikàg tuwe
a'e.

Amuzàg putar zegar haw nekatu
haw imume'u pà nehe.

Eme'e kury, hepy'a.

² Hewioràwiràn, eme'egatu
nehe. Eme'egatu nehe no,
hewioràwiràn irir her ma'e.

Amume'egatu kar putar kwarahy
ihe nehe.

³ O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e,
amume'u putar neremimur
kwer ikatu haw teko ywy
nànànar wainuromo nehe.

Amume'u putar nekatu haw amog-
wer teko wainuromo
nehe no.

⁴ Nepuruamutar katu haw ywak
'aromo hin a'e.

Puruwi netyryk pixik 'ymaw uhem
ywàkun pe.

⁵ O Tupàn, exak kar nehua'u haw
ywate har nehe.

Tuwe nekàgaw uhyape katu ywy
nànàn nepuràg eteahy haw
rehe we nehe.

⁶ Urepyro pe nekàgaw rupi nehe.

Ewazar ureze'egaw newe ureremi-
mume'u kwer urewe nehe.

Nezewe mehe erepyro putar teko
neremiamutar katu ne wà
nehe.

⁷ Tupàn uze'eg nezewe wàpuzuhu
pe a'e.

— Heàmàtry'ymar waneityk mehe
nehe, azaikaikaw putar
Xikez tawhu ihe nehe.

Apei'ài'ag putar ywyàpyznaw Xukot
her ma'e nehe no. Amono
putar ipegegwer heremi-
aihu wanupe nehe.

⁸ Aiko Zireaz izar romo ihe. Aiko
Manaxe izar romo ihe no.

Eparai nuzawy kwaw heàkàg imi-
mawtàtà a'e.

Zuta nuzawy kwaw ywyraihàg
tuwihawete romo hereko
haw hexak kar haw hepo pe
har.

⁹ Moaw nuzawy kwaw kawaw
hezepuez haw.

Aityk putar hexapat Enom rehe
nehe.

Nezewe aexak kar putar a'e ywy
izar romo hereko haw ihe
nehe, purupe ihe nehe.

Azegar putar Piri ywy rehe har
waneityk awer rehe nehe, i'i
Tupàn.

¹⁰ O Tupàn, mo hereraha putar
tawhu pàrirogaw aiha ma'e
hereko har pupe nehe.

Mo hereraha putar Enom pe nehe.
¹¹ Aipo urereityk pe azeharomoete
ne.

Aipo nereata kwaw zauxiapekwer
uremyrpar wanehe we.

¹² Urepytywà pe ureàmàtry'ymar
waàmàtry'ym mehe nehe.

Aze xo awa zo urepytywà nehe, nu-
rupuner kwaw waneitykaw
rehe nehe.

¹³ Aze Tupàn wiko zaneinu-
uromo nehe, xityk putar
zaneàmàtry'ymar zane wà
nehe.

Weityk putar zaneàmàtry'ymar a'e
wà nehe.

109

*Awa iàmàtry'ym pyrer uze'eg
Tupàn pe*

Zegar haw Tawi hemiapo kwer

¹ Amume'u nekatu haw, o Tupàn.

Epyta zo neze'eg 'ym pà nehe.

² Ikatu 'ym ma'e a'e wà, hemu'em
ma'e a'e wà no. Uze'eg heku-
tyr a'e wà.

Umume'u temu'emaw herehe wà.

³ Umume'u mua'u iaiw ma'e
heremiapo kwer wà.

Heàmàtry'ym e wà.

⁴ Aiko wamyrypar romo ihe.
Umekuzar hekatu haw ikatu
'ym ma'e pupe wà.

- Nezewe rehe we aze'eg newe ikatu
ma'e wanupe neremiapo
rà m henoz tà ihe.
- 5 Omono ikatu 'ym ma'e ikatu ma'e
hekuzaromo wà.
- Omono purehe iakatuwawahy
'ymaw puruamutar haw
hekuzaromo wà.
- 6 O Tupàn, exaexak amo awa
imunar ma'e hemu'em ma'e
nehe. Emuigo kar a'e awa
tà muz romo heàmàtyry'ymar
wanehe zepykaw imume'u
mehe nehe.
- Tuwe heàmàtyry'ymar iàmàtyry'ymar
wiko hemiapo kwer ikatu
'ym ma'e imume'u har romo
nehe.
- 7 Hemiapo kwer imume'u mehe,
tuwe tà muz uzepyk hehe wà
nehe.
- Te Tupàn pe neze'egaw iaiw a'e
no, tuwe i'i tà muz izupe wà
nehe.
- 8 Tuwe heàmàtyry'ymar umàno
na'arewahy nehe.
- Tuwe amo teko wiko hekuzaromo
nehe.
- 9 Tuwe ta'yr wiko tu 'ym ma'e romo
wà nehe.
- Tuwe hemireko wiko imen 'ym
ma'e romo nehe no.
- 10 Tuwe ta'yr wiko hàpuz 'ym ma'e
romo wà nehe. Tuwe wiko
temetarer nahu rupi henoz
tar romo wà nehe.
- Tuwe amo umuhem kar ta'yr
wanàpuz heityk pyrer wi wà
nehe, waneko haw wi wà
nehe.
- 11 Tuwe tuwihaw o'ok heàmàtyry'ymar
ima'e paw izuwi wà nehe,
inewer haw imekuzar pà wà
nehe.
- Umumaw kwarahy tetea'u
uma'ereko katu pà uma'e
imono'og pà.
- Tuwe amo ae ywy rehe har upyro
ima'e izuwi a'e wà nehe.
- 12 Tuwe ni amo teko na'ikatu kwaw
izupe wà nehe.
- Tuwe ni amo nuzekaiw kwaw
ta'yr wanehe tazyr wanehe
imàno re wà nehe.
- 13 Tuwe izuapyapyr paw umàno
na'arewahy wà nehe.
- Tuwe teko paw heharaz her wi
tà rityka'i wà nehe no.
- 14 Tuwe Tupàn Tuweharupi Wiko
Ma'e naheharaz pixik kwaw
ihy hemiapo kwer ikatu 'ym
ma'e wi nehe.
- Tuwe ima'enukwaw izypy wane-
miapo kwer ikatu 'ym ma'e
rehe upytu'u 'ym pà tuwe-
harupi nehe.
- 15 Tuwe Tupàn Tuweharupi Wiko
Ma'e ima'enukwaw wane-
miapo kwer ikatu 'ym ma'e
rehe nehe.
- Tuwe teko heharaz iapo arer
wanuwi wà nehe.
- 16 A'e awa na'ipurapo wer pixik
kwaw ikatu ma'e rehe a'e.
- Upuraraw kar ma'erahy ma'e
hereko 'ymar wanupe,
hemetarer 'ym ma'e
wanupe no, hemi'u 'ym ma'e
wanupe no. Uzuka wà no.
- 17 Teko wanehe ze'egaiw imono
haw ikatu izupe.
- Tuwe a'e ze'egaiw u'ar a'e awa rehe
nehe.
- Teko wanehe ze'egatu imume'u
haw na'ikatu kwaw izupe.
- Tuwe ni amo nomono kwaw
ze'egatu hehe wà nehe.
- 18 Ze'egaiw imono haw nazawaiw
kwaw izupe. Nuzawy kwaw
ukamir imunehew paw
izupe.
- Tuwe uze'egaiw uzewyr hehe u'ar
pà 'y ài nehe.
- Tuwe umuàkym ikàg wer uri kawer
ài nehe.
- 19 Tuwe ze'egaiw nuhem pixik
kwaw izuwi nehe.
- Tuwe ze'egaiw upyk a'e awa
ikamir ài nehe.
- Tuwe uzàpixixixi uzar iku'aw har ài
nehe.
- 20 O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e,
emekuzar heàmàtyry'ymar

wanemiapo kwer nezewe nehe.
Ezepyk herehe uze'eg zemueteahy ma'e wanehe nehe.

21 O hezar Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e,
Hepytywà pe neze'eg awer rupi katete nehe, hepyro pà nehe,

Ta'e nekatuahy ne xe, ta'e erepuru-amutar katu ne xe.

22 Hemetarer 'ym ma'e romo aiko. Naheta kwaw ma'e ihewe.
Ikutuk pyrer ài aiko hepy'a pe.

23 Kwarahy heixe etea'i mehe ukàzým ma'e'ag oho.

Nezewegatete akàzým teko ihe. Ywyty hereraha herereko tukur ài.

24 Hepenàràg uryryryryz iko ta'e azekwaku tetea'u hemai'u 'ym pà ihe xe.

Heretekwer ukàzým oho iko ta'e heagaiwahy ihe xe.

25 Amogwer uze'eg urywahyahy herehe herexak mehe wà.
Weruwaruwak uwàkàg herehe upukapuka mehe wà.

26 Hepytywà pe nehe, o Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e hezar.

Hepyro pe nehe, ta'e heamutar katu pe ne xe.

27 Tuwe heàmàtyry'ymar
Ukwaw hepyro har romo nereko haw a'e wà nehe.

28 Upuner ze'egaiw herehe imur haw rehe wà. Ne eremur neze'egatu herehe nehe.

Tuwe heàmàtyry'ymar uzeityk kar oho amo wanupe wà nehe.

Ihe neremiruze'eg ihe, tuwe herurywete ihe nehe.

29 Tuwe iaiw haw tetea'u u'ar heàmàtyry'ymar wanehe nehe.

Tuwe maranugar haw upyk kamir ài wà nehe no.

30 Amume'u Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ikatu haw izupe wahy haw rupi nehe.

Amume'u putar ikatu haw teko wazemono'og mehe nehe,

31 ta'e weityk hemetarer 'ym ma'e waàmàtyry'ymar a'e wà xe,

A'e hemetarer 'ym ma'e wapyro pà wamàno haw pe wamono kar har wanuwi a'e xe.

110

Tuwihawete Tupàn hemixak kwer

Zegar haw Tawi hemiapo kwer

1 Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e uze'eg tuwihawete hezar pe.

— Eapyk heawyze har rehe nehe.

Amono putar neàmàtyry'ymar nepy iwy pe ihe wà nehe, i'i izupe.

2 O tuwihawete, Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e umuhàmuhàz putar nepuner haw a'e nehe.

Uzypyrog imuhàmuhàz tà Zeruzarez pe nehe. — Eiko neàmàtyry'ymar wazar romo nehe, i'i.

3 Amo 'ar mehe ereàmàtyry'ymar putar ne wà nehe, o tuwihawete.

A'e 'ar mehe teko neremiruze'eg ur putar newe zauxiapekwer romo wiko pà wà nehe.

Zuwiri uzexak kar izi'itahy a'e.

Nezewegatete uzemono'og putar kwàkwàmo oho ywytyr newe imonokatu pyrer rehe wà nehe, neàwàxi pà wà nehe.

4 Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e umume'u ko ma'e wemiapo rà m a'e.

Nuzewyr kwaw uze'eg awer wi nehe.

— Ereiko putar xaxeto romo tuweharupi nehe,

Mekizetek haikweromo har romo nereko pà nehe, i'i Tupàn.

5 O tuwihawete, Tupàn wiko neawyze har rehe.

Weityk putar amogwer tuwi-hawete wikwahy haw 'ar mehe wà nehe.

⁶Umume'u putar teko ywy nà'nànar wanemiapo kwer paw rupi nehe.

Upyk putar ywy zeàmàtyry'yamawhu pe har umàno ma'e kwer wanetekwer wapupe nehe.

Weityk putar ywy nà'nànar wanuwihawete wà nehe.

⁷Pe rupi tuwihawete uwi'u putar 'y yrykaw pe har pupe a'e nehe.

Upu'àm putar teko paw wane-itykar romo wiko pà nehe.

111

Tupàn ikatu haw imume'u haw

¹Azehiramoete.

Pemume'u Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ikatu haw nehe.

Hepy'a pupe tuwe amume'u putar Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ikatu haw nehe,

Teko Tupàn heruzar har wain-uinuro mo nehe, teko waze-mono'ono'ogaw pe nehe.

²Ikatuahy hemiapo kwer.

Hemiapo kwer rehe hurywete ma'e ipurukwaw katu wer hehe wà.

³Heta puràg eteahy haw hemiapo kwer nà'nàn. Heta uhua'u haw hemiapo kwer nà'nàn no.

Teko wanupe ikatuahy haw nu-paw pixik kwaw nehe.

⁴Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e nazanemueharaz kar kwaw wemiapo kwer ikatuahy ma'e wi a'e.

Ikatu a'e. Upurupuhareko katu no.

⁵Omono temi'u teko wanupe, aze a'e teko ukyze izuwi wà.

Naheharaz pixik kwaw uze'egaw teko wanehe we wemiapo katu kwer wi nehe.

⁶Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e wexak kar ukàgaw teko Izaew wanupe a'e,

Amo ae teko waywy imono pà Izaew wanupe a'e.

⁷Tuweharupi uzapo ma'e uze'eg rupi katete, wemiai hu wanuwi upuir 'ym pà.

Zapuner ize'eg nà'nàn zanezeruzar haw rehe.

⁸Nupaw pixik kwaw ize'eg nehe, ta'e azeharomoete a'e xe.

Ikatu a'e no.

⁹Tupàn umuhem kar wemiai hu ze-munehew paw zàwenugar wi a'e wà.

Uzapokatu uze'egaw upaw 'ym ma'e ràm wanehe we.

Wiko ikatuahy ma'e imonokatu pyrer romo a'e. Upuner a'e no.

¹⁰Aze amo heko wer ma'e kwaw katu har romo nehe, tuwe ukyze Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e wi nehe, amo ma'e iapo 'ym mehe we nehe.

Aze teko weruzar ize'eg wà, Tupàn ukwaw katu kar ma'e a'e teko wanupe.

Tuwe teko umume'u Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ikatu haw tuweharupi wà nehe.

112

Tupàn heruzar har hurywete wà

¹Azehiramoete.

Pemume'u Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ikatu haw nehe.

Hurywete Tupàn wi ukyze ma'e wà. Aze Tupàn ze'eg heruzar haw ikatu amo teko wanupe, hurywete a'e teko wà.

²Awa ikatu ma'e ta'yr ikàg putar ywy rehe wà nehe.

Tupàn omono putar uze'egatu izuapyapyr wanupe nehe.

³Uhyk ma'e hàpuz me. Uhyk hemetarar izupe no.

Tuweharupi ikatu a'e.

⁴Tatainy uhyape katu ipytun mehe.

Nezewegatete teko ikatu ma'e ukwaw kar ikatu ma'e iapo haw amo teko wanupe wà no, ikatuahy ma'e wanupe wà, purupuhareko ma'e

wanupe wà no, imunar 'ym ma'e hemu'em 'ym ma'e wanupe wà no.

5 Aze amo upuhareko amogwer wà, aze omono ma'e imekuzar pyr wanupe, hurywete putar a'e nehe.

Aze uma'eme'eg imunar 'ym pà, aze uma'eme'eg kar hemu'em 'ym pà, hurywete a'e.

6 Ikatu ma'e nuzewyr kwaw hemetarer 'ym ma'e romo weko awer pe wà.

Teko ima'enukwaw putar her tuweharupi wà nehe.

7 Nukyze kwaw ikatu 'ym ma'e imume'u haw henu haw wi a'e.

Izeruzar haw ikàg a'e, ta'e uzeruzar Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e rehe a'e xe.

8 Nuzemumikahy kwaw. Nukyze kwaw.

Ukwaw katu wàmàtyry'ymar waneityk àwàm.

9 Omono e ma'e hemetarer 'ym ma'e wanupe.

Ikatu haw upyta putar tuweharupi nehe.

Upuner a'e. Teko paw umuwete wà.

10 Ikatu 'ym ma'e wexak heko haw wà. Wikwahy hexak mehe wà.

Ume'e hehe iakatuwawahy 'ym pà wà. A'e re uzemumaw wà.

Ikatu 'ym ma'e wàro e ikatu ma'e uzeapo ma'e rà m wà.

113

Ximume'u Tupàn ikatu haw, ta'e ikatuahy a'e xe

¹ Azeharomoete.

Pemume'u Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ikatu haw nehe. Tuweharupi Wiko Ma'e hemiruze'eg wà, pemume'u her ikatu haw nehe.

² Tuwe teko umume'u Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e her ikatu haw wà nehe,

Ko 'ar rehe wà nehe, tuweharupi wà nehe no.

³ Tuwe teko uzyppyrog Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ikatu haw imume'u pà kwarahy ihem mehe wà nehe.

Tuwe nupytu'u kwaw kwarahy heixe 'ym mehe we wà nehe.

⁴ Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e weruze'eg teko ywy nà nà n wà.

Ikàgaw a'e, ipuràg eteahy haw a'e, ywak i'aromo hin a'e.

⁵ Naheta kwaw amo Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e Zanezar zà wenugar wà.

Wapyk wenaw rehe ywate a'e.

⁶ Uzemu'à m ywak rehe har rehe ume'e pà, ywy rehe har hexak pà no.

⁷ Upyro hemetarer 'ym ma'e maranugar haw wi wà.

Umunyryk kar ma'e hereko 'ymar wama'uhez haw wi wà.

⁸ Umuigo kar a'e teko tuwihaw wanehe we har romo wà, Wemiaihu wanuwihaw wanehe we har romo wà.

⁹ Umuwete kar kuzà imemyr 'ym ma'e hà puz me har wanupe.

Umurywete kar a'e kuzà a'e, imumemyr kar pà a'e.

Pemume'u Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ikatu haw nehe.

Azeharomoete.

114

Ezit ywy wi wahem awer

¹ Zako izuapyapyr a'e wà, teko Izaew her ma'e a'e wà, uhem Ezit ywy rehe kwehe mehe a'e wà.

Nuiko kwaw a'e ywy rehe harete romo wà.

² A'e wi uhem mehe Zuta izuapyapyr uzeapo teko Tupàn hemixamixak romo wà.

Tupàn wiko Izaew wazar romo a'e 'ar mehe.

- ³ Yryhupiràg nuzuawy kwaw miar hehaite ma'e a'e. Miar uzàn awa hexak mehe, Nezewegatete Yryhupiràg uhem oho Tupàn wi a'e no. Yrykawhu Zotàw her ma'e upytu'u uwyryk ire.
- ⁴ Wwytyruhu opoopor àràpuhàràn hawitu ma'e ài wà. Wwytyr opoopor àràpuhàràna'yr ài wà.
- ⁵ Ma'e uzeapo nemuzàn kar pà a'e, yryhu. Ne Zotàw yrykaw ne, màràzàwe tuwe ne'y upytu'u uwyryk ire.
- ⁶ O wwytyruhu wà, màràzàwe tuwe pepor àràpuhàràn ài. Wwytyr wà, màràzàwe tuwe pepor àràpuhàràna'yr ài.
- ⁷ Eryryryryz zanezar tur mehe nehe, ywy. Eryryryryz Tupàn Zako izar henataromo nehe,
- ⁸ Ta'e uzapo itahu tyzuzàmaw romo a'e wà xe. Uzapo ita 'zyzygwar romo wà no.

115

Tupànete ikatu haw imume'u haw

- ¹ Tuwe teko umume'u xo nekatu haw zo wà nehe, o Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e. Tuwe numume'u kwaw urekatu haw wà nehe, Ta'e erepuruamutar katu ne xe, ta'e neretyryk kwaw puruwi ne xe.
- ² Màràzàwe tuwe amogwer ywy rehe har upuranu zanerehe nezewe wà.
— Ma'e pe hekon pezar Tupàn a'e, i'i wà.
- ³ — Tupàn Zanezar wiko ywak rehe a'e. Uzapo wemimutar paw a'e, Uru'e wanupe.
- ⁴ Teko amogwer ywy rehe har umupyràn parat a'e wà, or a'e wà no, uzar tupàn a'ua'u wanagapaw waapo pà wà.

- Awa uzapo a'e tupàn a'ua'u wà.
- ⁵ Heta wazuru wanupe. Nuze'eg kwaw wà. Heta waneha wanupe. Nuexak kwaw ma'e wà.
- ⁶ Heta wapyakwar wanupe. Nuenu kwaw ma'e wà. Heta waxi wanupe. Nuwetun kwaw ma'e wà.
- ⁷ Heta wapo wanupe. Nupuner kwaw ma'e ipyhykaw rehe wà. Heta wapy wanupe. Nuwata kwaw wà. Ni amo ze'eg nuhem kwaw wazuru wi.
- ⁸ Tuwe a'e tupàn a'ua'u iapo arer Wiko wemiapo kwer wazàwe wà nehe. Tuwe wanehe uzeruzar ma'e wiko wazàwe wà nehe.
- ⁹ O Izaew izuapyapyr wà, pezeruzar Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e rehe nehe. Pepytywà a'e. Pepyro a'e no.
- ¹⁰ Xaxeto Tupàn henataromo har wà, pezeruzar Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e rehe nehe. Pepytywà a'e. Pepyro a'e no.
- ¹¹ Pezeruzar Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e rehe nehe, izuwi ukyze ma'e paw wà. Pepytywà a'e. Nuzawy kwaw u'yw wi pemimaw a'e no.
- ¹² Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ima'enukwaw zanerehe. Umur putar uze'egatu zanerehe nehe. Umur putar uze'egatu teko Izaew wanehe nehe no. Umur putar uze'egatu xaxeto Tupàn henataromo har nàràw nehe no.
- ¹³ Omono putar uze'egatu teko wanehe nehe, aze wiko izuwi ukyze ma'e romo wà nehe. Teko ikàg ma'e hemetarer katu ma'e wà. Teko hemetarer 'ym ma'e wà no. Omono

putar uze'egatu a'e teko
nànnàn nehe.

14 Tuwe Tupàn Tuweharupi Wiko
Ma'e umuzàg kar pena'yr
tetea'u peme wà nehe.

Tuwe umueta tetea'u kar
nezuapyapyr wà nehe no.

15 Tuwe Tupàn Tuweharupi Wiko
Ma'e omono uze'egatu
penehe nehe.

Ywak iapo arer romo ywy iapo
arer romo hekon a'e.

16 Xo Tupàn Tuweharupi Wiko
Ma'e zo wiko ywak izar
romo a'e.

Ywy omono teko wanupe.

17 Umàno ma'e kwer numume'u
kwaw Tupàn Tuweharupi
Wiko Ma'e ikatu haw a'e wà,
Ta'e wezyw uze'eg 'ym ma'e
wapyta haw pe a'e wà xe.

18 Zane wikuwe ma'e ximume'u
Tupàn Tuweharupi Wiko
Ma'e hemiapo kwer ikatu
haw zane, ko 'ar rehe,
tuweharupi nehe no.

Pemume'u Tupàn Tuweharupi
Wiko Ma'e ikatu haw nehe.

Azeharomoete.

116

Tupàn hepyro màno haw wi

1 Azamutar katu Tupàn Tuwe-
harupi Wiko Ma'e ihe,

Ta'e herenu a'e xe.

Wenu uzeupe heze'eg mehe a'e.

2 Herenu a'e.

Hepytywà àwàm henoz taw nànnàn
herenu a'e.

3 Mào haw nuzawy kwaw
heàmàtry'ymar a'e wà.
Heàmàtry'ymar ipu-
ruàpixipixi wer herehe
kyhàhàm pupe wà.

Amào etea'i ihe. Iaiw haw ty-
wypaw pe har hemukyze
wera'u kar a'e.

Akyzeahy tuwe ihe. Azemu-
mikahy azeharomoete no.

4 Na'e aze'eg Tupàn Tuweharupi
Wiko Ma'e pe ma'e henoz tà.

— Aze ikatu newe nehe, hepyro pe
hemàno haw wi nehe,

O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e,
a'e izupe.

5 Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e
ikatuahy purupe a'e. Nupuir
kwaw wemiaihu wanuwi
a'e.

Zanezar zanepuhareko a'e.

6 Aze teko nupuner kwaw
wàmàtry'ymar wanuwi
uzepyro haw rehe wà,
Tupàn Tuweharupi Wiko
Ma'e uzekaiw katu a'e teko
wanehe a'e.

Ikatu 'ym ma'e ihewe izeapo tària'i
mehe hepyro a'e.

7 Ezeruzar wiwi Tupàn Tuwe-
harupi Wiko Ma'e rehe
nehe, a'e hezeupe,

Ta'e ikatuahy ihewe tuweharupi
a'e xe.

8 Hepyro Tupàn hemàno haw wi.

Hemupytu'u kar hezai'o re.

Hepyro iaiw haw ihewe uzeapo
ma'e wi a'e.

9 A'e rupi ata teko ywy wikuwe
ma'e hereko har rehe ihe.

Tuweharupi azapo Tupàn Tuwe-
harupi Wiko Ma'e hemimu-
tar aha iteko ihe.

10 — Hezuhazuhaw azeharomoete
a'e wà, a'e hezeupe.

Nezewe rehe we napytu'u kwaw
hezeruzar ire.

11 Akyze ihe, a'e rupi aze'eg
nezewe.

— Teko nupuner kwaw ni amo teko
wanehe uzeruzar haw rehe
wà, a'e ihe.

Nezewe rehe we napytu'u kwaw
Tupàn rehe hezeruzar ire.

12 Ma'e apuner Tupàn Tuweharupi
Wiko Ma'e pe imono haw
rehe

Ihewe hemimur kwer paw
hekuzaromo ihe.

- 13 Araha putar win Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e pe imono pyràm romo nehe,
Ta'e herurywete hepyro awer rehe ihe xe.
- 14 – Hemiaiuhu paw wazemono'og mehe
Amono putar heremimume'u kwer izupe ihe nehe.
- 15 Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e uzemumikahy a'e,
Aze amo hemiaiuhu umàno a'e.
- 16 O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e, aiko neremiruze'eg romo ihe.
Hehy weruzar neze'eg wikuwe mehe a'e. Aruzar neze'eg izàwegatete ihe no.
Hepyro pe hemàno haw wi ne.
- 17 Amono putar ma'e newe nehe, ta'e herurywete neremiapo kwer rehe ihe xe.
Aze'eg putar newe nehe.
- 18-19 Neremiaiuhu paw wazemono'og mehe,
Neràpuzuhu izywyr katu haw pe Zeruzarez pe wazemono'og mehe nehe,
Amono putar heremimume'u kwer newe nehe.
- Pemume'u Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ikatu haw nehe.

117

Ximume'u Tupàn Zanezar ikatu haw izupe nehe

- 1 Pemume'u Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ikatu haw nehe, teko ywy nànànar wà.
Tuwe teko paw umume'u ikatu haw wà nehe.
- 2 Ureamutar katu haw ikàg a'e.
Nupuir pixik kwaw urewi nehe.
- Pemume'u Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ikatu haw nehe.

118

Pemume'u Tupàn ikatu haw izupe nehe

- 1 Pemume'u Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ikatu haw izupe nehe, ta'e ikatuahy a'e xe.
Nupaw pixik kwaw zaneamutar katu haw nehe.
- 2 Tuwe teko Izaew izuapyapyr uze'eg nezewe wà nehe.
– Nepuruamutar katu haw nupaw pixik kwaw nehe, tuwe i'i izupe wà nehe.
- 3 Tuwe xaxeto Tupàn henataromo har uze'eg nezewe wà nehe.
– Nepuruamutar katu haw nupaw pixik kwaw nehe, tuwe i'i izupe wà nehe.
- 4 Tuwe izuwi ukyze ma'e paw uze'eg nezewe wà nehe.
– Nepuruamutar katu haw nupaw pixik kwaw nehe, tuwe i'i izupe wà nehe.
- 5 Ma'erahy ipuraraw mehe aze'eg Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e pe wahy haw rupi ihe.
Uwazar heze'eg ihewe hemuhem kar pà ma'erahy wi a'e.
- 6 Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e wiko herehe we a'e. Nakyze kwaw.
Ma'enugar ikatu 'ym ma'e upuner teko ihewe iapo haw rehe.
- 7 Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e wiko herehe we a'e. A'e ae hepytywà a'e.
A'e rupi aexak putar heàmàtry'y mar waneityk mehe ihe wà nehe.
- 8 Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e rehe zanezeruzar haw ikatu wera'u teko wanehe zanezeruzar haw wi.
- 9 Tuweharupi Wiko Ma'e rehe zanezeruzar haw ikatu wera'u teko ikàg ma'e hemetarer katu ma'e wanehe zanezeruzar haw wi no.
- 10 Heta tetea'u heàmàtry'y mar heywyr har wà.
Amumaw a'e teko Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ikàgaw rupi ihe wà.

11 Umàmàn heywyr wà.

Amumaw a'e teko Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ikàgaw rupi ihe wà.

12 Uzemono'ono'og heywyr hàiru ài wà.

Nezewe rehe we ukaz tata pupe ywyrà àkàgwer uxinig ma'e kwer ài wà.

Amumaw a'e teko Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ikàgaw rupi ihe wà.

13 Heàmàtryy'yimahy wà,

Ta'e ipureityk wer tuwe herehe wà xe.

Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e hepytywà a'e.

14 Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e hemukàg kar a'e. Hemuigo kar upuner ma'e romo a'e.

Hepyro a'e.

15 Tupàn hemiaiuhu uhapukaz wàmàtryy'yymar waneityk awer rehe wà. Penu waze'eg mehe pe wà nehe. Wàpuzràn wanenaw pe uhapukaz nezewe wà.

– Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e uzapo uhua'u ma'e upuner haw rupi a'e.

16 Upuner haw rupi uzapo uhua'u ma'e.

Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ipuner haw weityk zaneàmàtryy'yymar wà, i'i wà.

17 Nàmàno kwaw nehe.

Aikuwe wiwi putar nehe.

Amume'u putar Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e hemiapo kwer ihe nehe.

18 Uzepyk tuwe herehe a'e.

Nezewe rehe we nahemumàno kar kwaw.

19 Pewàpytymawok Tupàn Hàpuzuhu hukenaw ihewe nehe.

Aixe putar hupi nehe. Amume'u putar Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ikatu haw nehe.

20 Tuweharupi Wiko Ma'e wiko 'àg uken izar romo a'e.

Xo teko Tupàn heruzar har zo upuner hupi wixe haw rehe wà.

21 O Tupàn, uruamutar katu ihe, ta'e herenu pe ne xe.

Ereityk heàmàtryy'yymar ne wà no.

22 Tàpuz iapo har weityk amo ita wà.

Iahykaw rehe a'e ita ikàg wera'u amo ita wanuwi a'e.

23 Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e uzapo a'e ma'e a'e.

Ikatuahy hemiapo kwer.

24 Ko 'ar rehe Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e weityk wàmàtryy'yymar wamono wà.

Tuwe ko 'ar uzeapo zanemuryw kar har romo nehe. Tuwe zanerurywete nehe.

25 Urepyro pe nehe, o Tuweharupi Wiko Ma'e, urepyro pe nehe.

Uremuigo kar pe temi'u hereko har romo ma'e hereko har romo nehe, o Tupàn.

26 Aze amo ur Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e her rehe nehe, tuwe Tupàn omono uze'egatu hehe nehe.

Xe Tupàn tàpuzuhu pe uruiko mehe oromono ureze'egatu penehe paw rupi ure.

27 Tuweharupi Wiko Ma'e wiko Tupàn romo a'e. Zaneratainy romo hekon.

Pezypyrog mynykawhu iapo pà ywyrà hàkàgwer hereko pà pepo pe nehe.

Peata ma'ea'yr hapy haw izywyr nehe.

28 Ereiko hezar romo ne. Amume'u putar nekatu haw nehe.

Ereiko hezar romo. Amume'u putar nehua'u haw nehe no.

29 Pemume'u Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ikatu haw nehe, izupe nehe, ta'e ikatu a'e xe.

Ipuruamutar katu haw nupaw
pixik kwaw nehe.

119

Tupàn Ze'eg ikatuahy zanewe

- ¹ Hurywete teko a'e wà,
Aze ni amo nupuner kwaw wane-
miapo kwer ikatu 'ym ma'e
imume'u haw rehe wà.
Hurywete Tupàn Tuweharupi
Wiko Ma'e ze'eg heruzar har
wà.
² Hurywete hemiapo karer
heruzar har wà.
Hurywete wà, aze weruzar tuwe
upy'a pupe wà.
³ Hurywete ikatu 'ym ma'e iapo
'ymar wà.
Hurywete Tupàn hape rupi wata
ma'e wà.
⁴ Eremur neze'eg urewe.
Ereruzar kar tuwe urewe.
⁵ Hepureruzar wer neremiapo
putar haw rehe ihe.
Hepurapo wer neremiapo putar
haw rehe hepytu'u 'ym pà.
⁶ Aze amuwete neremiapo kar paw
nehe,
Nahemaranugar kwaw nehe.
⁷ Nepurumu'e haw ikwaw wewer
mehe nehe,
Amume'u putar nekatu haw
hepy'a katu pe nehe.
⁸ Aruzar putar neze'eg nehe.
Etyryk pixik zo ihewi nehe.

Amonokatu neze'eg hepy'a pe

- ⁹ Ma'e kwàkwàmo uzapo putar
weko haw imonokatu pà
Tupàn pe a'e.
Weruzar putar Tupàn hemiapo
karer nehe.
¹⁰ Azeagaw nereruzar pà hepy'a
pupe azeharomoete ihe.
Hemupytu'u kar zo pe neremiapo
kar iapo re nehe.
¹¹ Amonokatu neze'eg hepy'a pe,
hehe hema'enukwaw katu
pà.
Nezewe mehe nazapo kwaw ikatu
'ym ma'e nekutyh ihe.

- ¹² Amume'u nekatu haw, o Tupàn
Tuweharupi Wiko Ma'e.
Hemu'e pe neze'eg rehe nehe.
¹³ Tuweharupi amume'u
Neremiapo kar wahy haw rupi ihe.
¹⁴ Herurywete wera'u neremiapo
kar heruzar mehe.
Ikatu wera'u ihewe temetarer
tetea'u wi a'e.
¹⁵ Azemu'e neze'eg rehe.
Ame'e nepurumu'e haw rehe no.
¹⁶ Neze'eg hemurywete kar a'e.
Napytu'u kwaw neze'egaw rehe
hema'enukwaw ire.

Exak kar neze'eg ihewe

- ¹⁷ Hezar, aiko neremiruze'eg romo.
Herereko katu pe nehe. Nezewe
mehe apuner putar hereko
haw rehe nehe.
Apuner putar neze'egaw heruzar
haw rehe nehe no.
¹⁸ Hemuehazawok neze'eg aze-
haromoete har
Ikatuahy ma'e hexak kar pà ihewe
nehe.
¹⁹ Namumaw kwaw kwarahy
tetea'u xe ywy rehe nehe.
Emim zo neremiapo kar ihewi
nehe.
²⁰ Hepy'a uzemumikahy heremi-
apo rehe hema'enukwaw pà
ihe, tuweharupi,
Ta'e hepurukwaw wer neremimu-
tar rehe ihe xe.
²¹ Ereze'egahy amo wanuwi wiko
wera'u ma'e wanupe.
Neremiapo kar wi utyryk ma'e
wiko neze'egaiw iwy pe wà.
²² Hepyro pe heàmàtyry'ymar
waze'eg zemueteahy haw wi
nehe, waze'eg uryweteahy
haw wi nehe no,
Ta'e tuweharupi aruzar nepu-
rumu'e haw ihe xe.
²³ Aze tuwihaw uzemono'og wà
nehe, aze umume'u hezuka
àwàm uzeupeupe wà nehe,
Nezewe rehe we ihe neremiruze'eg
ihe,
Hema'enukwaw putar neze'eg
rehe ihe nehe.

24 Nepurumu'e haw rehe
hema'enukwaw paw ikatu
ihewe.
Hema'enukwaw paw nuzawy
kwaw hereruze'egar a'e wà.

*Hemu'e pe neremiapo kar rehe
nehe*

25 Hema'enukwaw paw hereityk
a'e wà. Ywyw a'ar ihe.
Hemukàg wi kar neremimume'u
kwer rupi katete nehe.

26 Amume'u heremiapo kwer paw
rupi ihe. Erewazar heze'eg
ihewe.

Hemu'e pe neremiapo kar rehe
nehe.

27 Exak kar neze'eg heruzar haw
ihewe nehe.

Hema'enukwaw katu putar nepu-
rumu'e haw ikatuahy ma'e
rehe nehe.

28 Hezemunikahy haw hemumaw
iko a'e.

Emur nekàgaw ihewe neremi-
mume'u kwer rupi katete
nehe.

29 Hemuata kar zo pe pe ikatu 'ym
ma'e rupi nehe.

Ikatu 'ym ma'e iapo haw wi hep-
yro pe nehe. Nekatu haw
rupi hemu'e pe neze'eg rehe
nehe.

30 Aruzar putar Tupàn ze'eg tuwe-
harupi ihe nehe, a'e hezeupe
kwehe mehe.

Azekaiw tuwe neremiapo putar
haw rehe.

31 O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e,
Tuweharupi azapo ma'e
nepurumu'e haw rupi ihe.

Hemumaranugar kar zo pe here-
tykaw rehe nehe.

32 Na'arewahy aha neremiapo kar
heruzar pà ihe.

Nezewe mehe eremur putar ma'e
ikwaw katu wera'u haw
ihewe nehe.

Aruzar putar neze'eg ihe nehe

33 O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e,
hemu'e pe nehe. Nezewe
mehe akwaw putar neze'eg
ihe nehe.

Nezewe mehe aruzar putar tuwe-
harupi nehe.

34 Ekwaw kar ma'e ihewe nehe. A'e
mehe aruzar putar neze'eg
nehe.

Azapo putar ma'e neze'eg rupi
katete herahy haw hepy'a
pe nehe.

35 Exak kar herape ràm ihewe
neremiapo kar ikwaw kar
pà nehe,

Ta'e herurywete heruzar mehe ihe
xe.

36 Ema'ereko hepy'a pe nehe.
Nezewe mehe hepureruzar
wer putar nepurumu'e haw
rehe ihe nehe.

Nezewe mehe naputar kwaw
temetarer tetea'u ihe nehe,
ma'e tetea'u ihe nehe.

37 Hemuma'enukwaw kar zo pe
hekuzar 'ym ma'e rehe
nehe.

Nekatu ihewe neremimume'u
kwer rupi katete nehe.

38 Aiko neremiruze'eg romo ihe.
Ezapo ma'e ihewe neremi-
mume'u kwer nehe.

Eremume'u a'e ma'e newi ukyze
ma'e wanupe no.

39 Hepyro teko herehe uze'eg
zemueteahy haw wi nehe.
Hemukyze kar a'e wà.

Nerezawy kwaw teko wanemiapo
kwer imume'u mehe ne.

40 Hepureruzar wer tuwe neze'eg
rehe ihe.

Hemukàg wi nehe, ta'e nekatuahy
ne xe.

Herurywete neremiapo kar rehe

41 O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e,
exak kar heamutar katu
haw ihewe nehe.

Hepyro pe heàmàtyry'ymar wanuwi
neremimume'u kwer rupi
katete nehe.

42 Nezewe mehe akwaw putar
herehe uze'eg zemueteahy
ma'e waze'eg iwazar haw
ihe nehe,

Ta'e azeruzar neze'eg rehe ihe xe.

43 Hepytywà pe ze'eg azeharo-
moete har imume'u kar pà
ihewe tuweharupi nehe.

Ta'e azeruzar teko wanemiapo
kwer neremimume'u rehe
ihe xe.

44 Tuweharupi aruzar putar
neze'eg nehe.

Azapo putar ma'e neze'eg rupi
katete 'ar nànàn nehe no.

45 Aiko putar ma'erahy wi màno
haw wi utyryk ma'e ài nehe,
Ta'e azeagaw nepurumu'e haw
heruzar pà ihe xe.

46 Amume'u putar neremiapo
putar haw tuwihawete
wanupe nehe.

Nahemaranugar kwaw wanuwi
nehe.

47 Neremiapo kar hemurywete kar
a'e,

Ta'e azamutar katu ihe xe.

48 Amuwete neremiapo kar ihe.
Azamutar katu ihe no.

Hema'enukwaw katu neze'eg rehe.

Neze'eg àro

49 Aiko neremiruze'eg romo ihe.

Nema'enukwaw ihewe neremi-
mume'u kwer rehe nehe.
Àro ma'e, ta'e eremume'u a'e
ma'e ne xe.

50 Ma'erahy ipuraraw mehe
hemurywete kar pe ne,

Ta'e neremimume'u kwer umur wi
nekàgaw ihewe xe.

51 Amo wanuwi wiko wera'u ma'e
uze'eg zemueteahy waiko
herehe tuweharupi wà.

Nezewe rehe we natyryk kwaw
neze'eg wi ihe.

52 Hema'enukwaw, o Tupàn Tuwe-
harupi Wiko Ma'e, neremi-
mume'u kwer kwehe arer
rehe.

Hemupytu'u kar hezai'o re.

53 Aikwahy teko ikatu 'ym ma'e
Neze'eg izuhazuhaw har wanexak
mehe ihe.

54 Hereko haw ko ywy rehe har
na'ipuku kwaw.

Nezewe mehe herekuwe mehe
azapo zegar haw neremiapo

kar ikatu haw imume'u haw
ihe.

55 Pyhaw hema'enukwaw nerehe,
o Tupàn Tuweharupi Wiko
Ma'e.

Hema'enukwaw katu neze'eg rehe.

56 Hereko haw nànàn azapo amo
ma'e ihe:

Aruzar neremiapo kar ihe.

Aruzar putar neze'eg nehe

57 Xo ne zo urereko ihe, o Tupàn
Tuweharupi Wiko Ma'e. Na-
heta kwaw amo.

Amume'u putar ko ma'e newe
kury. — Aruzar putar
neze'eg nehe, a'e tuwe newe
kury.

58 Hepy'a pe wahy haw rupi ainoz
ko ma'e newe.

Hepuhareko pe neremimume'u
kwer rupi katete nehe.

59 Hema'enukwaw tuweharupi
heremiapo ràm rehe.

Amume'u ko ma'e kury. Ata putar
nepurumu'e haw rupi nehe.

60 Nàro kwaw amo 'ar ihe.

Na'arewahy kutàri azeagaw
neremiapo kar heruzar pà
ihe.

61 Teko ikatu 'ym ma'e ipurupy-
hyk wer herehe wà, a'e rupi
uzeagaw hepyhyk pà wà.

Nezewe rehe we naheharaz kwaw
neze'eg wi ihe.

62 Apu'àm pyaze mehe nekatu haw
imume'u pà ihe, ta'e nepu-
rumu'e haw ikatuahy ihewe
a'e xe.

63 Aiko newi ukyze ma'e paw
wamyrypar romo ihe.

Aiko neze'eg heruzar har paw
wamyrypar romo no.

64 O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e,
ywy tynehem nepuruamu-
tar haw pupe a'e.

Hemu'e pe neremiapo kar rehe
nehe.

Azeruzar neremiapo kar rehe

65 O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e,
erezapo tuwe ma'e neremi-
mume'u kwer rupi katete
ne.

Ikatu ma'e romo ereiko ihewe ko 'ar rehe. Aiko neremiruze'eg romo ihe.

66 Emur ma'e kwaw katu haw ihewe nehe. Ekwaw kar ma'e ihewe nehe.

Azeruzar neremiapo kar rehe.

67 Amo 'ar mehe erezeyk herehe. A'e 'ym mehe ata pe ikatu 'ym ma'e rupi.

Ko 'ar rehe aruzar neze'eg kury.

68 O Tupàn, nekatu ne. Erezapo ikatu ma'e no.

Hemu'e pe neremiapo kar rehe nehe.

69 Amo wanuwi wiko wera'u ma'e umume'u wemu'emaw hekutywà.

Hepy'a pe wahy haw rupi aruzar neremiapo kar ihe.

70 Tàtàahy a'e teko upy'a pe wà. Nuzekaiw kwaw neze'eg rehe wà.

Ihe herurywete neze'eg rehe ihe.

71 Ikatahy herehe nezepyk awer. Nezewe mehe azemu'e neremiapo kar rehe, te akwaw ihe.

72 Ze'eg neremimur kwer ikatu wera'u temetarer ywy nànànar paw wi ihewe,

Ma'e ywy nànànar paw wi ihewe.

Hema'enukwaw katu neze'eg rehe

73 O Tupàn, heapo pe nepo pupe ne. Hemonokatu pe no.

Emur ma'e kwaw paw ihewe nehe. Nezewe mehe azemu'e putar neze'eg rehe nehe.

74 Newi ukyze ma'e hurywete herexak mehe wà,

Ta'e azeruzar neze'eg rehe ihe xe.

75 O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e, akwaw neremimume'u kwer ikatu haw ihe.

Erezepyk herehe, ta'e nerepuir kwaw neremialihu wanuwi xe.

76 Aenoz ko ma'e newe ihe. Heamutar katu pe ne. Tuwe heamutar katu haw hemupytu'u kar hezemumikahy re nehe.

Eremume'u hemupytu'u kar àwàm ihewe amo 'ar mehe. Aiko neremiruze'eg romo.

77 Hepuhareko pe nehe. Nezewe mehe aikuwe putar nehe.

Neze'eg rehe hema'enukwaw paw ikatu ihewe.

78 Tuwe amo wanuwi wiko wera'u ma'e imaranugar wà nehe,

Ta'e umume'u temu'emaw hekutywà xe.

Ihe ihe, hema'enukwaw putar nepurumu'e haw rehe nehe.

79 Tuwe newi ukyze ma'e ur uze-myrypar pà herehe we wà nehe.

Tuwe neremiapo kar kwaw par ur hepytywà pà wà nehe no.

80 Tuwe aruzar tuwe neremiapo kar ihe nehe.

A'e mehe nahemaranugar pixik kwaw nezewe heremiapo rehe ihe nehe.

Teko upuner neze'eg rehe uzeruzar haw rehe wà

81 O Tupàn, hepyro pe heàmàtyry'ymar wanuwi nehe.

Hekene'o hepyro àwàm hàro pà.

Azeruzar neze'eg rehe.

82 Hereha ikene'o, ta'e ume'e tetea'u iko xe.

Àro neremimume'u kwer iteko ihe xe.

Apuranu nerehe kury. — Māràn mehe erezy putar hemupytu'u kar pà hezemumikahy re nehe.

83 Xityk uwà hyru izemàner ma'e zane, ta'e na'ikatu kwaw a'e xe.

Naiko kwaw izemàner ma'e romo ihe. Naheharaz kwaw neremiapo kar wi ihe.

84 Māràn mehe apytu'u putar hàro re nehe.

Māràn mehe erezeyk putar ma'erahy ihewe ipuraraw kar har wanehe nehe.

85 Amo wanuwi wiko wera'u ma'e nuweruzar kwaw neze'eg wà.

Uzapo ywykwaruhu hepyhyk àwàm romo wà. Ipurupyhyk wer herehe miar ài wà.

86 Neremiapo kar paw ikatu wà. Teko upuner wanehe uzeruzar haw rehe wà.

Hepytywà pe nehe, ta'e hemu'em ma'e upuraraw kar ma'erahy ihewe wà xe.

87 Hezuka tària'i wà.

Nezewe rehe we naityk kwaw neremiapo kar ihe.

88 Heamutar katu pe ne. A'e rupi hepyro pe hemàno haw wi nehe.

A'e rupi apuner putar neremiapo kar heruzar haw rehe nehe.

Neze'eg wiko putar tuweharupi nehe

89 O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e, neze'eg nupaw pixik kwaw nehe.

Ikàgaw nuzawy kwaw ywak ikàgaw a'e.

90 Erezapo ywy. Upyta a'e pe.

Puruwi netyryk 'ymaw nuzeapo pixik kwaw amo ae ma'e romo a'e nehe. Nuzawy kwaw ywy a'e.

91 Ma'e paw upyta wenaw rehe Neze'eg awer heruzar katu pà wà, Ta'e ma'e paw nereruzar a'e wà xe.

92 Aze mo neze'eg nahemurywete kar iwer, amàno mo kwehe mehe ihe,

Ta'e apuraraw ma'erahy tetea'u ihe xe.

93 Naheharaz pixik kwaw nepurumu'e haw wi nehe,

Ta'e eremonokatu hereko haw nepurumu'e haw rupi ne xe.

94 Hepyro pe heàmàtyry'ymar wanuwi nehe, ta'e aiko neremiruze'eg romo ihe xe.

Azeagaw neremiapo kar heruzar pà tuweharupi ihe.

95 Ikatu 'ym ma'e wàro hezuka àwàm 'ar waiko wà.

Nezewe rehe we hema'enukwaw putar neze'eg rehe nehe.

96 Ma'e paw wakatu haw upaw putar nehe.

Neremiapo kar nupaw kwaw nehe.

Azamutar katu neze'eg ihe

97 Azamutar katu tuwe neze'eg ihe.

Amumaw 'ar katu hehe hema'enukwaw pà.

98 Neremiapo kar upyta herehe we tuweharupi.

A'e rupi akwaw weru'a ma'e heàmàtyry'ymar wanuwi ihe.

99 Akwaw weru'a ma'e hemu'e arer paw wanuwi ihe,

Ta'e hema'enukwaw nepurumu'e haw rehe ihe xe.

100 Akwaw weru'a ma'e awa tua'uhez ma'e wanuwi ihe,

Ta'e aruzar neremiapo kar ihe xe.

101 Nata kwaw pe ikatu 'ymaw piar rupi ihe,

Ta'e hepureruzar wer neze'eg rehe ihe xe.

102 Napytu'u kwaw neremiapo putar haw heruzar ire,

Ta'e hemu'e pe ne xe.

103 Neze'eg hete katu tuwe a'e.

Hete katu weru'a hàir wi.

104 Akwaw katu ma'e ihe, ta'e aruzar neze'eg xe.

A'e rupi naheakatuwawahy kwaw temu'emaw piar nànnàn ihe.

Neze'eg tatainy ài hekon

105 Neze'eg nuzawy kwaw tatainy herape ràn rehe uhyape katu ma'e.

Nuzawy kwaw tatainy hereko haw rehe herape zàwenugar rehe uhyape katu ma'e.

106 Azapo putar heremimume'u kwer ihe nehe.

Aruzar putar nepurumu'e haw ikatu ma'e nehe no.

107 O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e, ma'erahy heremipuraraw iaiw ihewe a'e.

Hemuigo kar wiwi pe neremimume'u kwer rupi katete nehe.

108 O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e, einu heze'eg nekatu haw heremimume'u ràn nehe.

Hemu'e pe neremiapo kar rehe nehe.

109 Tuweharupi amo uzeagaw hezuka pà a'e wà.

Nezewe rehe we naheharaz kwaw neze'eg wi.

110 Teko ikatu 'ym ma'e uzapo miar zuka haw zàwenugar hepyhyk àwàm wà.

Nezewe rehe we nazuhaw kwaw neremiapo kar ihe.

111 Nepurumu'e haw nuzuawy kwaw temetarer tetea'u a'e. Areko putar tuweharupi nehe.

Umurywete kar hepy'a.

112 — Aruzar putar Tupàn hemiapo putar tuweharupi ihe nehe, a'e tuwe hezeupe.

Herekuwe mehe we napytu'u kwaw heruzar ire nehe.

Azamutar nepurumu'e haw ihe

113 Naheakatuwawahy kwaw nerehe uzeruzar mua'u ma'e wanehe ihe.

Azamutar katu neze'eg.

114 Ereiko hemimaw romo. Ereiko u'yw wi hemimaw zàwenugar romo no.

Eremume'u ma'e ihewe neremiapo ràm. Aro a'e ma'e iteko ihe.

115 Petyryk ihewi nehe, ikatu 'ym ma'e iapo har wà.

Aruzar putar Tupàn hezar hemiapo kar nehe.

116 Emur nekàgaw ihewe neremimume'u kwer rupi nehe. A'e rupi aikuwe wiwi putar nehe.

Àro ikatu ma'e ihewe neremiapo ràm ihe. Hemuzemumikahy kar zo pe a'e ma'e iapo 'ym pà nehe.

117 Hepytywà pe nehe. Nezewe mehe ni amo nahezuka kwaw wà nehe.

Azekaiw putar neremiapo putar haw rehe tuweharupi nehe.

118 Ereityk neze'eg heruzar 'ymar paw ne wà,

Ta'e hemu'em wemiapo ràm imume'u mehe wà xe.

119 Ereityk ikatu 'ym ma'e paw ma'e heityk pyrer ài ne wà.

A'e rupi azamutar katu nepurumu'e haw ihe.

120 Aryryryryz nerenataromo.

Akyze neremimume'u kwer wi.

Tuweharupi azapo ma'e neremimu'e rupi

121 Tuweharupi azapo ikatu ma'e iawy 'ym pà.

Hemono zo pe heàmàtyry'ymar wapo pe nehe.

122 Aiko neremiruze'eg romo. Emume'u hepytywà àwàm ihewe kury.

Emupyty'u kar amo wanuwi wiko wera'u ma'e ne wà nehe, nezewe mehe nupuraraw kar kwaw ma'erahy ihewe wà nehe.

123 Hereha ikene'o ta'e ame'e tetea'u ihe xe.

Àro tetea'u hepyro àwàm iteko ihe.

Àro neremimume'u kwer iapo àwàm no.

124 Herereko katu pe nepuruamutar katu haw rupi nehe.

Hemu'e pe neremiapo kar rehe nehe.

125 Aiko neremiruze'eg romo. A'e rupi emur ma'e kwaw paw ihewe nehe.

Nezewe mehe apuner putar nepurumu'e awer ikwaw paw rehe ihe nehe.

126 O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e, aze erezapo ma'e na'arewahy nehe kury, ikatu putar nehe kury, ta'e teko nuweruzar kwaw neze'eg ko 'ar rehe wà xe.

127 Azamutar katu neremiapo kar ihe.

Ikatu wera'u ihewe itazu or wi a'e. Ikatu wera'u ihewe or ikatuahy ma'e wi.

128 A'e rupi ata nepurumu'e awer rupi.

Temu'emaw rupi teko waata haw iro ihewe.

*Neze'eg imume'u katu haw
werur tatainy purupe*

129 Neremiapo kar ikatuahy.

A'e rupi aruzar tuwe iteko ihe.

130 Neze'eg imume'u katu haw
nuzawy kwaw tatainy herur
haw purupe.

Ukwaw kar ma'e teko ma'e kwaw
par 'ym wanupe.

131 Azurupeka hepytuhem pà.

Aputar neremiapo kar heruzar
haw amo ma'e wanuwi
upaw rupi katete ihe.

132 Ereme'egatu neamutar katu
har wanehe wapuhareko
katu pà.

Eme'e wi herehe nezewegatete
nehe no.

133 Hemonokatu pe neremi-
mume'u kwer rupi nehe.

Ikatu 'ymaw emuigo kar zo hezar
romo nehe.

134 Hepyro pe ihewe ikatu 'ym ma'e
iapo har wanuwi nehe.

Nezewe mehe apuner putar
neremiapo kar heruzar haw
rehe nehe.

135 Emur neze'egatu herehe nehe,
herehe we nereko pà nehe.

Hemu'e pe neze'eg rehe nehe.

136 Herehaykwer uwryrykawhu
ài,

Ta'e amogwer nuweruzar kwaw
neze'eg wà xe.

Neremimume'u kwer ikatuahy

137 Nekatuahy, o Tupàn Tuwe-
harupi Wiko Ma'e.

Neze'eg ikatuahy.

138 Nepurumu'e awer urewe
neremimur kwer ikatu tuwe
a'e.

Ikatuahy tuwe a'e.

139 Hekwahy haw herapy tata ài,
Ta'e heàmàtyry'ymar nuzekaiw
kwaw neze'eg rehe wà xe.

140 Ikàg tuwe neremiapo ràm
imume'u pyrer.

Ihe neremiruze'eg ihe, azamutar
katu a'e neremimume'u
kwer ihe.

141 Aiko hemetarer pixika'i ma'e
romo. Teko nuzekaiw kwaw
herehe wà.

Nezewe rehe we nahereharaz
kwaw nepurumu'e haw wi.

142 Nekatu haw nupaw pixik kwaw
nehe.

Neze'eg azeharomoete tuwe-
harupi.

143 Azemumikahy tuwe ma'erahy
ipuraraw pà ihe.

Neremiapo kar hemurywete kar
a'e.

144 Nepurumu'e awer ikatu tuwe-
harupi.

Ekwaw kar ma'e ihewe nehe.
Nezewe mehe aikuwe wiwi
putar nehe.

Àro ma'e neze'eg rupi izeapo

àwàm

145 Hepy'a nàn ahapukaz newe.

Ewazar heze'eg ihewe nehe, o
Tupàn Tuweharupi Wiko
Ma'e.

Nezewe mehe aruzar putar
neremiapo kar nehe.

146 Aze'eg newe hepytywà àwàm
henoz pà.

Hepyro pe heàmàtyry'ymar wanuwi
nehe.

A'e mehe aruzar putar neremiapo
putar haw nehe.

147 Kwarahy ihem 'ym mehe we
aze'eg newe hepytywà àwàm
henoz pà, ta'e azeruzar
neremimume'u kwer rehe
ihe xe.

Àro neremiapo ràm iteko.

148 Naker kwaw.

Amumaw pytun gatu heme'e pà,
ta'e hema'enukwaw katu
wer neze'eg rehe ihe xe.

149 Herenu pe nehe, o Tupàn Tuwe-
harupi Wiko Ma'e, ta'e hea-
mutar katu pe ne xe.

Hemuigo kar wiwi nehe, aze
ereputar tuwe nezewe haw
nehe.

150 Teko iaiw ma'e herehe ipu-
ruàmàtyry'ym wer ma'e
uhem waiko heruwake wà.
Teko neze'eg heruzar pixik 'ymar
romo wanekon wà.

151 Ne Tupàn Tuweharupi Wiko
Ma'e ereiko heruwake ne.
Neremiapo kar paw azeharomoete
a'e wà.

152 Kwehe akwaw nepurumu'e
haw ihe.

Eremur purupe ne, ta'e neremu-
maw pixik kwaw nehe xe.

*Neze'eg paw rupi katete aze-
haromoete a'e*

153 O Tupàn, eme'e ma'erahy
heremipuraraw rehe nehe.

Hepytywà pe nehe, ta'e naityk
kwaw neze'eg ihe xe.

154 Eityk heàmàtry'y'ymar ne wà
nehe, ihewi wamunryk kar
pà ne wà nehe.

Hemuigo kar wiwi pe neremi-
mume'u kwer rupi nehe.

155 Nerepyro kwaw ikatu 'ym ma'e
ma'erahy wi ne wà,

Ta'e nuzekaiw kwaw neze'eg rehe
wà xe.

156 Uhua'u nepurupuhareko haw,
o Tupàn Tuweharupi Wiko
Ma'e.

Hemuigo kar wiwi neremimutar
rupi nehe.

157 Heta tetea'u heàmàtry'y'ymar wà.
Heta tetea'u ihewe ma'erahy
ipuraraw kar har wà no.

Ihe napytu'u kwaw neremiapo kar
heruzar ire ihe.

158 Nerehe uzeruzar 'ym ma'e
wanehe heme'e mehe
hehuhuk wer ihe.

Ta'e nuweruzar kwaw neze'eg wà
xe.

159 Eme'e herehe kury. Azamutar
katu nepurumu'e awer ihe,
o Tupàn Tuweharupi Wiko
Ma'e.

Hemuigo kar wiwi pe nehe, ta'e
heamutar katu pe ne xe.

160 Neze'eg paw azeharomoete.
Neremiapo kar ikatu. Nupaw pixik
kwaw nehe.

Amuawate neremiapo kar

161 Ikàg ma'e heàmàtry'y'ym e a'e wà.
Amuwete neremiapo kar.

162 Herurywete tuwe neremi-
mume'u kwer wanehe.

Herurywete temetarer tetea'u
ma'e hexak arer ài ihe.

163 Temu'emaw iro ihewe. Na-
heakatuwawahy kwaw
hehe.

Azamutar katu neze'eg.

164 Tuweharupi 7 haw amume'u
nekatu haw,

Ta'e neremimume'u kwer ikatu-
ahy a'e xe.

165 Neze'eg iamutar katu har ikàg
a'e wà.

Naheta kwaw ma'e a'e teko
wamu'ar kar har wà.

166 Àro hepyro àwàm heàmàtry'y'ymar
wanuwi ihe, o Tupàn Tuwe-
harupi Wiko Ma'e,

Ta'e aruzar neremiapo kar ihe xe.
167 Aruzar nepurumu'e awer.

Azamutar katu tuwe nepurumu'e
awer hepy'a pupe ihe.

168 Aruzar neremiapo kar. Neremi-
apo putar haw aruzar no.

Erexak heremiapo kwer upaw
rupi.

Neze'eg hemurywete kar a'e

169 Tuwe hepytywà àwàm henoz
taw uhem newe nehe, o
Tupàn Tuweharupi Wiko
Ma'e.

Emur ma'e kwaw katu haw ihewe
neremimume'u kwer rupi
nehe.

170 Tuwe newe heze'egaw uhem
nerenataromo nehe.

Hepyro pe heàmàtry'y'ymar wanuwi
Neremimume'u kwer rupi nehe.

171 Amume'u putar nekatu haw
tuweharupi nehe,

Ta'e hemu'e pe neze'eg rehe ne xe.

172 Azegar putar neze'eg rehe nehe,
ta'e neremiapo kar ikatu a'e
xe.

173 O Tupàn, tuwe nepo uze-
muàgà'ym hepytywà pà
nehe,

Ta'e aruzar neremiapo kar ihe xe.

174 O Tupàn Tuweharupi Wiko
Ma'e, aputar tuwe hepytywà
àwàm ihe.

Hepytywà pe nehe. Neze'eg
inuromo aexak herurywete
haw.

175 Hemuigo kar wiwi pe nehe,
o Tupàn. Nezewe mehe
apuner putar nekatu haw
imume'u pà nehe.

Tuwe nepurumu'e haw hepytywà
nehe.

176 Ata e aha teko àràpuhàràn haw-
itu ma'e ukàzym ma'e kwer
ài.

O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e,
aiko neremiruze'eg romo
ihe.

Ezur hepiaromo nehe, ta'e nahe-
haraz kwaw neremiapo kar
wi ihe xe.

120

*Upytywà àwàm henoz taw Tupàn
pe*

¹ Hezemumikahy mehe aze'eg
Tupàn Tuweharupi Wiko
Ma'e pe ihe, hepytywà àwàm
henoz pà ihe.

Uwazar heze'eg ihewe a'e.

² O Tuweharupi Wiko Ma'e, hemu-
nyryk kar pe

Hemu'em ma'e wanuwi nehe,
hemu'em tuwe ma'e
wanuwi nehe.

³ Pe hemu'em ma'e pe. Ma'e Tupàn
uzapo putar peme a'e nehe.

Ma'e uzapo putar penehe zepyk
pà nehe.

⁴ Upyro putar u'yw haime ma'e
amo zauxiapekwer wi nehe.
Pezywà putar ipupe penehe
zepyk pà nehe.

Upyhyk putar tâtàpyzgwer imono
pà penehe nehe, penehe
zepyk pà nehe.

⁵ Peinuromo hereko haw upu-
raraw kar ma'erahy ihewe

Mezek ywy rehe hereko haw ài,

Kenar ywy rehe hereko haw ài.

⁶ Amumaw kwarahy tetea'u amo
teko wainuinuromo ihe.

A'e teko na'iakatuwawahy kwaw
puruàmàtyry'ym 'ymaw rehe
wà.

⁷ Zeàmàtyry'ym 'ymaw rehe heze'eg
mehe,
— Uruputar zeàmàtyry'ymawhu, i'i
a'e teko wà.

121

*Tupàn wiko zanemonokatu har
romo a'e*

¹ Ame'e ywytyr rehe hepuranu pà.

— Ma'e wi ur putar hepytywà àwàm
nehe, a'e hezeupe.

² Hepytywà àwàm ur putar Tupàn
Tuweharupi Wiko Ma'e wi
nehe.

Ywak iapo arer romo ywy iapo
arer romo hekon a'e.

³ Nanemu'ar kar kwaw a'e nehe.
Nerehe uzekaiw ma'e romo hekon
a'e. Tuweharupi ume'e iko.

⁴ Wiko teko Izaew wanehe
uzekaiw ma'e romo a'e.

Nuker pixik kwaw. Ni nuker wew-
era'i pixik kwaw a'e.

⁵ Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e
uzekaiw putar nerehe nehe.
Tuweharupi neruwake hekon
nepyro pà.

⁶ 'Ar romo kwarahy nanemuahy
kwaw nehe.

Pyhaw zahy nanemuahy kwaw
nehe no.

⁷ Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e
uzekaiw putar nerehe ikatu
'ym ma'e wi paw nepyro pà
a'e nehe.

Omonokatu putar nereko haw
ikatu 'ymaw wi nehe.

⁸ Neho mehe uzekaiw putar
nerehe nehe.

Nezewyr mehe uzekaiw putar
nerehe nehe no, ko 'ar rehe
nehe, tuweharupi nehe no.

122

Zeruzarez tawhu ikatuahy a'e

Zegar haw Tawi hemiapo kwer

¹ — Zaha Tupàn Tuweharupi Wiko
Ma'e hàpuzuhu pe nehe, i'i
ihewe wà.

Herurywete waze'eg mehe.

² Zaiko xe

Zeruzarez pe zane kury.

³ Zeruzarez a'e, tawhu iapo wi pyrer romo a'e.

Teko uzemono'og wà xe wà.

⁴ Izaew ta'yr wazuapyapyr

Uzeupir xe wà.

Umume'u Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e hemiapo kwer

ikatu haw wà wà,

Ta'e a'e umume'u kar wanupe a'e xe.

⁵ Tàmuzgwer uzemono'og xe teko wanemiapo kwer imume'u pà wà.

Tuwihawete umume'u wemiaihu wanemiapo kwer xe no.

⁶ Peze'eg Tupàn pe zeàmàtry'ym 'ymaw Zeruzarez tawhu pe har henoz tà izupe nehe.

— O Zeruzarez, tuwe neamutar katu har wiko katu wà nehe.

⁷ A'e tawhu pàrirogaw aiha ma'e hereko har a'e, tuwe heta zeàmàtry'ym 'ymaw xe nehe.

Tuwe zauxiapekwer amo ae ywy rehe har nuixe kwaw tàpuzuhu nerehe har pupe teko wazuka pà wà nehe, a'e newe.

⁸ Azamutar katu heywy rehe har ihe wà. Herehe we har azamutar katu ihe wà no.

A'e rupi aze'eg nezewe Zeruzarez pe ihe. — Tuwe zeàmàtry'ym 'ymaw upyta nerehe nehe, a'e newe.

⁹ Azamutar katu Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e Zanezar hàpuzuhu ihe.

A'e rupi aze'eg izupe Zeruzarez heko katu haw imur kar pà izupe ihe.

123

O Tupàn, hepuhareko katu pe nehe

¹ O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e, ame'e nekutyr ywate.

Ywak rehe ereapyk nerenaw rehe.

² Awa omono temi'u awa uma'ereko e ma'e wanupe a'e.

Kuzà omono temi'u kuzà uma'ereko e ma'e wanupe no.

Nezewegatete urume'e nerehe, o Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e urezar.

Urepuhareko pe nehe. Uruàro urepuhareko àwàm uruiko.

³ Urepuhareko pe nehe, o Tuweharupi Wiko Ma'e.

Urepuhareko pe nehe, ta'e teko na'uremuawate kwaw wà xe.

⁴ Tuweharupi hemetarer katu ma'e na'uremuawate kwaw wà.

Amo wanuwi wiko wera'u ma'e uze'eg urywahyahy urerehe wà no.

124

Tupàn wiko wemiaihu wapyro har romo a'e

Zegar haw Tawi hemiapo kwer

¹ Aze mo Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e nuiko iwer zanemyrpar romo,

Ma'e uzeapo mo zaneve.

Teko Izaew izuapyapyr wà, pe-wazar heze'eg ihewe nehe.

² Teko uwazar nezewe wà.

— Aze mo Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e nuiko iwer mo zane-myrypar romo,

Zaneàmàtry'ymar zane kutyr wanur mehe,

³ Zanemukun mo zanereko we mehe wà xe.

Wikwahy mehe uzewyr mo zane kutyr wà.

⁴ Y zanereraha mo muite a'e.

Tynehemaw zanepyk mo no.

⁵ Zamàno mo 'y uwryrykahy ma'e pupe, i'i teko wà.

⁶ Ximume'u Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ikatu haw izupe nehe.

Nazanemumaw kar kwaw zaneàmàtry'ymar wanupe a'e mehe.

⁷ Uzemi'i kar ma'e upyhyk wiràmiri ipyhykaw pupe a'e. Zaiko

ipyhykaw wi uhem ma'e
 kwer ài.
 Upen ipyhykaw. Nazanepyhyk
 kwaw a'e.
⁸ Zanepytywà haw ur Tupàn Tuwe-
 harupi Wiko Ma'e wi.
 Uzapo ywak a'e. Uzapo ywy no.

125

*Tupàn rehe uzeruzar ma'e wiko
 ikàg ma'e romo a'e wà*

¹ Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e
 rehe uzeruzar ma'e
 Wiko Xiàw ywytyr ài wà.
 Teko nupuner kwaw Xiàw he-
 itykaw rehe wà.
 Ikàg tuweharupi a'e.
² Heta ywytyruhu Zeruzarez izy-
 wyt.
 Nezewegatete Tupàn Tuweharupi
 Wiko Ma'e wiko wemiaihu
 waiwyr a'e,
 Ko 'ar rehe, tuweharupi nehe no.

³ Amo 'ar mehe ikatu 'ym ma'e up-
 ytu'u putar Tupàn hemiaiuh
 waywy izar romo wiko re
 wà nehe.
 Aze mo nupyty'u iwer, a'e mehe
 mo te ikatu ma'e uzypyrog
 mo ikatu 'ym ma'e iapo pà
 wà no.

⁴ O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e,
 nekatu ikatu ma'e wanupe
 nehe,
 Neremiapo kar heruzar har
 wanupe nehe.
⁵ Ikatu 'ym ma'e wanehe nezepyk
 mehe nehe,
 Ezepyk nerape wi utyryk ma'e
 kwer wanehe nehe no.

Tuwe zeàmàtry'ym 'ymaw tuz teko
 Izaew wanehe nehe.

126

*Tupàn uzapo uhua'u ma'e wemi-
 aihu wanupe*

¹ Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e
 zanemuzewyr kar zanere-
 ruwà Zeruzarez pe a'e.

A'e 'ar mehe uzeapo ma'e kwer
 nuzawy kwaw zanepuah
 haw zanewe.

² Zapuka tetea'u zanezegar pà
 zanerurywete haw rupi.

Na'e amogwer ywy rehe har uze'eg
 nezewe wà.

– Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e
 uzapo uhua'u ma'e a'e teko
 wanupe a'e, i'i wà.

³ Azeharomoete, Tupàn Tuwe-
 harupi Wiko Ma'e uzapo
 uhua'u ma'e zanewe a'e.
 A'e rupi zanerurywete zane.

⁴ Àmàn neremimugyr kar uwryrk
 yrykawhu uxinig ma'e rupi
 a'e.

Nezewegatete o Tuweharupi Wiko
 Ma'e, uremuigo kar pe
 temi'u hereko har romo
 ma'e hereko har romo nehe.

⁵ Teko ma'e tym mehe uzai'o ma'e
 a'e wà,

Hurywete putar ipo'o mehe wà
 nehe.

⁶ Ma'eà'yz itym pyràm heraha har
 uzai'o ma'e wà,

Uzewyr putar uzegar pà urywete
 romo wà nehe.

Werur putar arozràn haryw uzywa
 rehe wà nehe.

127

*Tupàn omono uze'egatu tàpuz me
 har wanehe*

¹ Aze Tupàn Tuweharupi Wiko
 Ma'e nuzapo kwaw tàpuz,
 Iapo har uma'ereko e iapo mehe
 wà.

Aze Tuweharupi Wiko Ma'e
 nuzekaiw kwaw tawhu
 rehe,

Zauxiapekwer ume'e e hehe
 uzekaiw mehe wà.

² Aze amo uma'ereko tetea'u
 wemi'u ràm imono'og pà,

Aze upu'àm izi'itahy, aze u'aw
 wi oho xo pyaze mehe,
 uma'ereko e a'e.

Ta'e Tupàn omono temi'u wemia-
 mutar katu wanupe a'e xe.

Te waker mehe Tupàn uzapo ikatu
ma'e wemiaihu pe.

³ Zanera'yr a'e wà, wiko Tupàn
Tuweharupi Wiko Ma'e
hemimur kwer romo a'e wà.
Ze'egatu haw romo wanekon wà.

⁴ Aze ta'yr uzexak kar awa pe
ipyahu mehe we wà,
A'e ta'yr nuzawy kwaw u'yw zaux-
iapekwer ipo pe har wà.

⁵ Hurywete awa agwer u'yw
tetea'u wanereko har a'e.

Iàmàtyry'ymar nuweityk kwaw wà
nehe,

Tuwihaw wanenataromo waneko
mehe wà nehe.

128

*Tupàn umekuzar weruzar har
wà*

¹ Hurywete Tupàn Tuweharupi
Wiko Ma'e wi ukyze ma'e
a'e,

Hemimutar rupi wiko ma'e a'e.

² Aze ereiko izàwe nehe, neremi-
mono'og rà m uhyk putar
newe nehe.

Nerurywete putar nehe no.

Ikatu ma'e uzeapo putar newe
nehe.

³ Nereko haw pe neremireko wiko
putar uwà 'yw i'a tetea'u
ma'e ài newe nehe.

Nera'yr nuzawy kwaw uri tyw
ipyahu ma'e ywyrapew
nema'u mehe har izywyw
wà nehe.

⁴ Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e wi
ukyze ma'e

Wiko putar nezewe azeharomoete
nehe, ze'egatu ipyhyk pà
nehe.

⁵ Tuwe Tupàn Tuweharupi Wiko
Ma'e Xiàw ywytyr rehe har
Umur uze'egatu nerehe nehe.

Tuwe ne'ar nà nà n erexak
Zeruzarez ikàg wera'u haw
nehe no.

⁶ Tuwe erexak neremimino ne wà
nehe.

Tuwe zeàmàtyry'ym 'ymaw teko
Izaew izuapyapyr wanehe
tuz a'e nehe.

129

*Teko ipuruàmàtyry'ym wer Izaew
wanehe a'e wà. Nezewe rehe we
nuweityk kwaw wà*

¹ Teko Izaew izuapyapyr wà,
Pekwarer mehe arer we
peàmàtyry'ymar upuraraw
kar ma'erahy peme wà.

Pemume'u wanemiapo kwer nehe.

² Nezewe i'i teko wà.

— Urekwarer mehe arer we
ureàmàtyry'ymar upuraraw
kar tuwe ma'erahy urewe
wà.

Nezewe rehe we na'urereityk
kwaw wà.

³ Ywy heruwaruwakaw uzapo
perew zàwenugar ywy rehe.

Nezewegatete ureàmàtyry'ymar
uzapo perew iaiw ma'e
urekupe pe wà.

⁴ Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e
ikatu a'e.

Zanepyro a'e, zanezar ikatu 'ym
ma'e wanuwi a'e, i'i teko wà.

⁵ Tuwe amo weityk Zeruzarez rehe
iakatuwawahy 'ymar wà
nehe.

Tuwe uzàn weityk arer wanuwi wà
nehe.

⁶ Tuwe wiko ka'akyr tàpuz 'aromo
hezuz ma'e ài wà nehe.

Ka'akyr uxinig o'ok 'ym mehe we
a'e.

⁷ Teko nomono'og kwaw a'e
ka'akyr wà.

Nuzàpìxìpìxì kwaw wà. Nueraha
kwaw wàpuz me wà. Weityk
wà.

⁸ Tuwe teko a'e teko wanuwake
ukwaw ma'e nuzeg kwaw
nezewe wà nehe.

— Tuwe Tupàn umur uze'egatu
penehe nehe.

Ure oromono ureze'egatu penehe
Tupàn Tuweharupi Wiko
Ma'e her rehe ure, tuwe n'i
kwaw wanupe wà nehe.

130

Aenoz hepytywà àwàm Tupàn pe ihe

¹ O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e, Ma'erahy iaiw ma'e ipuraraw mehe uruenoz ihe.

² Herenu pe newe heze'eg mehe wahy haw rupi nehe, o hezar.

Herenu pe hepytywà àwàm newe hereminoz nehe.

³ Aze eremuapyk ureremiapo kwer ikatu 'ym ma'e pape rehe,

Mo upuner nezepyk àwàm wi uhemaw rehe wà nehe.

⁴ Ne eremunàn ureremiapo kwer ikatu 'ym ma'e ne.

A'e rupi urukyze newi.

⁵ Àrogatu hepytywà àwàm iteko Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e henataromo ihe. Azeruzar ize'eg rehe.

⁶ Tawhu rehe uzekaiw ma'e zauxi-apekwer wàro iku'emaw wà.

Àro wera'u hezar ihe.

Wàro kwarahy ihemaw wà. Àro wera'u hezar ihe.

⁷ Teko Izaew izuapyapyr wà, pezeruzar Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e rehe nehe,

Ta'e nupytu'u kwaw teko wamutar katu re a'e xe.

Tuweharupi ipurupyro wer purehe.

⁸ Upyro putar wemiaihu Izaew a'e wà nehe,

Wapyro pà wanemiapo kwer ikatu 'ym ma'e wi a'e wà nehe.

131

Naiko wera'u kwaw ihe, i'i Tawi Tupàn pe

Zegar haw Tawi hemiapo kwer

¹ O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e. — Aiko wera'u amo wanuwi ihe, na'e kwaw.

Apytu'u amogwer wanuwi hekàg wera'u haw imume'u re.

Naikar kwaw uhua'u ma'e aha iteko kury.

Aze ma'e zawaiw katu wera'u ihewe, nazeagaw kwaw iapo pà ihe. Naputar kwaw ma'e kury, aze napuner kwaw a'e ma'e hereko haw rehe.

² Kwarera'i ukamu re upytu'u mehe upyta uker pà uhy izywa rehe.

Nezewegatete naherehaite kwaw.

Apytu'u nerehe we ihe no.

³ Teko Izaew izuapyapyr wà, pezeruzar Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e rehe nehe.

Ko 'ar rehe, tuweharupi nehe no.

132

Tupàn hemimume'uahy kwer Tawi pe

¹ O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e, nema'enukwaw Tawi rehe nehe.

Nema'enukwaw hemipuraraw kwer nànnàn nehe no.

² Nema'enukwaw hemimume'u kwer rehe nehe.

Nema'enukwaw ko newe hemimume'uahy kwer rehe nehe.

Tuweharupi Wiko Ma'e Zako izar ikàg ma'e romo ereiko.

³ — Naha kwaw heràpuz me nehe. Napytu'u kwaw nehe.

⁴ Na'aw kwaw nehe. Naker kwaw nehe.

⁵ Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e hen àwàm hexak 'ym mehe we napytu'u kwaw nehe.

Tupàn Zako izar ikàg ma'e hàpuz ràmm hexak 'ym mehe we naker kwaw nehe.

⁶ Merez taw pe urereko mehe uruenu Tupàn Ze'eg Hyru rehe ze'egaw ure.

Uruexak hyru oroho ywu katu Zar her ma'e rehe.

7 Na'e uruze'eg nezewe. — Zaha
Tupàn Tuweharupi Wiko
Ma'e hàpuz me nehe.

Ximuwete katu henaw hen-
ataromo nehe, uru'e ure.

8 O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e,
ezur neràpuzuhu pe nehe,
neze'eg hyru herur pà nehe.

Neze'eg hyru wexak kar nekàgaw
purupe a'e.

Upyta a'e pe tuweharupi a'e.

9 Tuwe xaxeto nerenataromo har
uzapo ikatu ma'e tuwe-
harupi wà nehe.

Tuwe neremiruze'eg newi upuir
pixik 'ym ma'e heiheihem
urywete haw rupi wà nehe.

10 O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e,
eremume'u neremiapo ràm
neremiruze'eg Tawi pe.

A'e rupi, eityk zo tuwihawete
neremixak kwer nehe kury.

11 Eremume'uahy neremiapo ràm
Tawi pe. Nerezewyr kwaw
neze'eg awer wi nehe.

Nezewe ereze'eg izupe.

— Amuigo kar putar amo nera'yr
tuwihawete romo nehe.

Wiko putar tuwihawete neraik-
weromo a'e nehe.

12 Aze nera'yr umuwete heze'eg wà
nehe,

Aze weruzar heremiapo karer wà
nehe,

Wana'yr wiko putar tuwihawete
romo tuweharupi wà nehe
no, ere ihewe.

13 Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e
wexak Xiàw ywytyr a'e.

Uputar a'e ywytyr wàpuz ràm hen
àwàm romo.

14 — Aiko putar xe tuweharupi
nehe.

Hepureruze'eg wer teko wanehe
xe ihe nehe.

15 Amono putar ma'e tetea'u
Zeruzarez pe har wanupe
nehe. Uhyk putar tuwe a'e
pe har wanupe nehe.

Amono putar temi'u tetea'u
hemetarer 'ym ma'e
wanupe nehe.

16 Amono putar heze'egatu xaxeto
wanemiapo nànan nehe.

A'e pe har uzegar putar uhapukaz
pà urywete haw rupi wà
nehe.

17 Amuigo kar putar amo Tawi
izuapyr tuwihawete ikàg
ma'e romo xe ihe nehe.

Tuweharupi amuigo kar putar
a'e tuwihawete heremixak
kwer izuapyapyr ihe wà
nehe, tuwihawete romo ihe
wà nehe.

18 Amumaranugar kar putar
iàmàtry'ymar ihe wà nehe.
Tuwihawete ikàg rehe har
heny katu a'e.

Nezewegatete a'e Tawi izuapyr
ipureruze'egaw ipuràg
eteahy putar nehe, ikàg
wera'u putar nehe, i'i Tupàn.

133

*Teko uzeinuinuromo haw ikatu
Tupàn pe*

Zegar haw Tawi hemiapo kwer

1 Aze Tupàn hemiaiuhu wiko uzein-
uinuromo uzeàmàtry'ym
'ym pà wà nehe,

Aze amo wereko amo uwywyr ài
wà nehe, ikatuahy putar
nezewe haw wanupe nehe.

Hurywete putar wà nehe.

2 Nezewe waneko haw nuzawy
kwaw uri kawer kàpuhàg in-
uromo har Àràw àkàg rehe
izakook pyrer a'e.

Uwryryk iamutaw rehe.

Ikamirpuku rehe uwryryk no.

3 Nezewe waneko haw nuzawy
kwaw zuwiri Eremon
ywytyr rehe har.

U'ar Xiàw ywytyr nànan no,

Ta'e Tupàn Tuweharupi Wiko
Ma'e omono uze'egatu Xiàw
ywytyr rehe a'e xe.

Umuigo kar putar teko a'e pe tuwe-
harupi wà nehe.

134

Ximume'u Tupàn ikatu haw izupe nehe

- ¹ Pezur Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ikatu haw imume'u pà nehe,
Hemiruze'eg paw wà,
Hàpuzuhu pe pyhaw uma'ereko ma'e paw wà.
- ² Peupir pepo Tupàn pe peze'eg pà hàpuzuhu pupe nehe.
Pemume'u Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ikatu haw nehe.
- ³ Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e Zeruzarez pe har a'e,
Ywak iapo arer ywy iapo arer a'e,
Tuwe umur uze'egatu penehe a'e nehe.

135

Tupàn ikatu haw rehe zegar haw

- ¹ Pemume'u Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ikatu haw nehe.
Pemume'u Tuweharupi Wiko Ma'e ikatu haw nehe,
Hemiruze'eg wà,
² Hàpuz me wiko ma'e wà.
Zanezar hàpuzuhu pupe wiko ma'e wà.
- ³ Pemume'u Tuweharupi Wiko Ma'e ikatu haw nehe, ta'e ikatu a'e xe.
Pemuzâg zegar haw her ikatu haw rehe nehe, ta'e uzapo ikatu ma'e wemiruze'eg wanupe a'e xe.
- ⁴ Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e wexak Zako kwehe mehe a'e, wemiruze'eg romo imuigo kar pà a'e.
Wexaexak teko Izaew wemiamihu romo wemiamutar katu romo wamuigo kar pà wà.
- ⁵ Akwaw Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e uhua'u haw ihe.
Zanezar wiko amogwer tupàn wa'aromo upaw rupi a'e.
- ⁶ Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e uzapo wemimutar ywak rehe a'e,
Ywy rehe a'e no,

Yryhu pupe a'e, yryhu ohoete ma'e pupe a'e no.

- ⁷ Werur ywâkun ywy iahtkaw wi.
Umuâgâ'ym iweraw paw àmânuhu pe ywytuhu pe.
Umuhem kar ywytu imonokatu haw wi no.
- ⁸ A'e ae uzuka Ezit ywy rehe har wana'yr ipy paw a'e wà.
Awa wana'yr ipy uzuka wà.
Ma'ea'yr wana'yr ipy uzuka wà no.
- ⁹ Uzapo purumupytuhegatu kar haw a'e pe.
Uzapo ma'e hemixak pyr 'ym a'e pe no, tuwihawete rehe uzepyk pà, hemiruze'eg wanehe uzepyk pà no.
- ¹⁰ Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e umumaw teko amo ae ywy rehe har tetea'u wà.
Uzuka tuwihawete ikâg ma'e wà no.
- ¹¹ Uzuka Xeom Amohe ywy rehe har wanuwihawete a'e.
Uzuka Og Mâxâ izuapyapyr wanuwihawete a'e no.
Uzuka Kànâà ywy rehe har wanuwihawete paw a'e wà no.
- ¹² A'e tuwihawete waywy a'e, Tupàn omono wemiamihu Izaew wanupe a'e.
Izaew wiko putar izar romo wà nehe.
- ¹³ O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e, teko paw ukwaw putar Tupàn romo nereko haw a'e wà nehe.
Teko kwarahy ur ma'e ràmm nànnàn ima'enukwaw putar nerehe wà nehe no.
- ¹⁴ Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e uzekaiw putar teko Izaew wanehe a'e wà nehe.
Upuhareko putar wemiruze'eg wà nehe no.
- ¹⁵ Tupàn amo ae ywy rehe har wazar a'e wà, teko uma'e itaxig parat a'e wà, wana-gapaw romo waapo pà a'e

wà. Wiko itazu or iapo pyrer
romo a'e wà no.

Awa uzapo opo pupe wà.

¹⁶ Heta wazuru wanupe. Nuze'eg
kwaw wà.

Heta waneha wanupe. Nuexak
kwaw ma'e wà.

¹⁷ Heta wapyakwar wanupe. Nu-
enu kwaw ma'e wà.

Nupuner kwaw upyuhemaw rehe
wà.

¹⁸ A'e tupàn a'ua'u iapo arer a'e wà
nehe,

Wanehe uzeruzar ma'e a'e wà
nehe no, tuwe wiko wemi-
apo kwer zàwegatete wà
nehe.

¹⁹ Pemume'u Tupàn Tuweharupi
Wiko Ma'e ikatu haw nehe,
teko Izaew izuapyapyr wà.

Xaxeto Tupàn henataromo har
wà, pemume'u Tuweharupi
Wiko Ma'e ikatu haw nehe.

²⁰ Erewi izuapyapyr wà, pe-
mume'u Tupàn Tuweharupi
Wiko Ma'e ikatu haw nehe.

Izuwi ukyze ma'e paw wà, pe-
mume'u ikatu haw nehe.

²¹ Pemume'u Tuweharupi Wiko
Ma'e ikatu haw Xiàw ywytyr
rehe nehe.

Pemume'u ikatu haw heko haw pe
Zeruzarez tawhu pe nehe.

Pemume'u Tupàn Tuweharupi
Wiko Ma'e ikatu haw nehe.

136

*Pemume'u Tupàn ikatu haw
izupe nehe*

¹ Pemume'u Tupàn Tuweharupi
Wiko Ma'e ikatu haw izupe
nehe. Ta'e ikatu a'e xe.

Ipuruamutar katu haw nupaw
pixik kwaw nehe.

² Ikàg wera'u amogwer tupàn
wanuwi a'e. Pemume'u
ikatu haw izupe nehe.

Ipuruamutar katu haw nupaw
pixik kwaw nehe.

³ Ikàg wera'u amogwer teko wazar
wanuwi no. Pemume'u
ikatu haw izupe nehe.

Ipuruamutar katu haw nupaw
pixik kwaw nehe.

⁴ Xo Tuweharupi Wiko Ma'e zo
uzapo purumupyтуhegatu
kar haw a'e.

Ipuruamutar katu haw nupaw
pixik kwaw nehe.

⁵ Uma'ekwaw katu haw rupi uzapo
ywak kwehe mehe a'e.

Ipuruamutar katu haw nupaw
pixik kwaw nehe.

⁶ Tupàn umuapyk ywy 'y typya'u
ma'e i'aromo a'e.

Ipuruamutar katu haw nupaw
pixik kwaw nehe.

⁷ Uzapo kwarahy. Zahy uzapo no.

Ipuruamutar katu haw nupaw
pixik kwaw nehe.

⁸ Umuigo kar kwarahy 'ar rehe
uhyape katu ma'e romo.

Ipuruamutar katu haw nupaw
pixik kwaw nehe.

⁹ Umuigo kar zahy pytunaw rehe
uhyape katu ma'e romo za-
hytata wanehe we a'e no.

Ipuruamutar katu haw nupaw
pixik kwaw nehe.

¹⁰ Ezit ywy rehe har wanàpuz
nànàn Tupàn uzuka ta'yr ipy
a'e wà.

Ipuruamutar katu haw nupaw
pixik kwaw nehe.

¹¹ Umuhem kar teko Izaew
izuapyapyr waneruwà Ezit
ywy wi wà.

Ipuruamutar katu haw nupaw
pixik kwaw nehe.

¹² Upyro a'e wi opo ikàg ma'e pupe
uzyywa upuner ma'e pupe
wà.

Ipuruamutar katu haw nupaw
pixik kwaw nehe.

¹³ Umuza'aza'ak Yryhupiràg
mokoz pehegwer romo a'e.

Ipuruamutar katu haw nupaw
pixik kwaw nehe.

¹⁴ Umuata kar teko Izaew waner-
aha yryhu myteromo wà.

Ipuruamutar katu haw nupaw
pixik kwaw nehe.

15 A'e pe yryhu pupe uzeapyryk
Ezit ywy rehe har wanuwihawete a'e. Hemiruze'eg zaxiapekwer paw uzeapyryk wà no.

Ipuruamutar katu haw nupaw pixik kwaw nehe.

16 Tupàn wexak kar waho àwàm wemiaihu wanupe ywyx-iguhu rehe.

Ipuruamutar katu haw nupaw pixik kwaw nehe.

17 Uzuka tuwihawete ikàg ma'e wà. Ipuruamutar katu haw nupaw pixik kwaw nehe.

18 Uzuka tuwihawete ikwaw katu pyr wà no.

Ipuruamutar katu haw nupaw pixik kwaw nehe.

19 Uzuka Xeom Amohe ywy rehe har wanuwihawete.

Ipuruamutar katu haw nupaw pixik kwaw nehe.

20 Uzuka Og Màxà izuapyapyr wanuwihawete.

Ipuruamutar katu haw nupaw pixik kwaw nehe.

21 Omono a'e tuwihawete waywy wemiaihu wanupe.

Ipuruamutar katu haw nupaw pixik kwaw nehe.

22 Omono a'e ywy a'e, wemiruze'eg Izaew izuapyapyr wanupe a'e.

Ipuruamutar katu haw nupaw pixik kwaw nehe.

23 Amo tuwihawete zanereityk a'e wà. Tupàn naheharaz kwaw zanewi a'e mehe a'e.

Ipuruamutar katu haw nupaw pixik kwaw nehe.

24 Zanepyro zaneàmàtyry'y-mar wanuwi.

Ipuruamutar katu haw nupaw pixik kwaw nehe.

25 Omono temi'u teko wanupe. Opoz ma'ea'yr wà. Opoz miar wà no.

Ipuruamutar katu haw nupaw pixik kwaw nehe.

26 Pemume'u Tupàn ywak rehe har ikatu haw izupe nehe.

Ipuruamutar katu haw nupaw pixik kwaw nehe.

137

Izaew izuapyapyr wexaka'u uiwy a'e wà

1 Yrykawhu Mawiron ywy rehe har iwyr rehe zaneapyk mehe,

Zazai'o Zeruzarez rehe zanema'enukwaw mehe zane.

2 Ximuzaiko zanewioràwiràn irir her ma'e

Ywyr a'e pe har rehe.

3 A'e ywy rehe har zanereraha imunehew pyr romo wà.

— Pezegar nehe, i'i zanewe wà.

Nezewe uze'eg wà.

— Pemuzàg zegar haw Xiàw parer nehe, i'i zanewe wà.

4 Amo ae ywy rehe zanereko mehe Nazapuner kwaw Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e pe zegar haw imuzàgaw rehe zane.

5 Aze hereharaz newi nehe, o Zeruzarez,

Tuwe namupu pixik kwaw hewioràwiràn nehe.

6 Aze nahema'enukwaw katu kwaw nerehe nehe, tuwe napuner pixik kwaw hezegar haw rehe nehe,

Aze nahema'enukwaw kwaw hemurywete kar arer ikàg wera'u ma'e hereko haw rehe.

7 O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e, nema'enukwaw Enom izuapyapyr wanemiapo kwer ikatu 'ym ma'e rehe nehe.

Iaiw ma'e uzapo Zeruzarez heityk awer 'ar rehe wà.

Nema'enukwaw waze'eg rehe nehe.

— Peityk tàpuz Zeruzarez pe har wamumaw pà upaw rupi pe wà nehe, i'i wà.

⁸ Mawiron, amo nemumaw putar wà nehe. Urereityk pe pe.
 Amo peneityk putar nezewegatete a'e wà nehe no. Hurywete putar peneityk àràm wà nehe.
⁹ Upyhyk putar kwarer pena'yr wà nehe, kuzàtàigwer penazyr wà nehe no.
 Ukamikamik putar itahu rehe wà nehe.

138

Ze'egaw Tupàn ikatu haw imume'u haw

Zegar haw Tawi hemiapo kwer

¹ O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e, amume'u nekatu haw newe hepy'a nàn ihe.

Amuzàg zegar haw nekatu haw rehe amogwer tupàn wane-nataromo upaw rupi.

² Apyk hepenàràg rehe neràpuzuhu ikatu ma'e henataromo ihe, Ta'e heamutar katu pe ne xe, ta'e nahetyryk pixik kwaw pe xe.

Amume'u nerer ikatu haw no, Ta'e erexak kar nerer ma'e paw wa'aromo ipyta haw ne xe.

Erexak kar neremimume'u ma'e paw wa'aromo ipyta haw ne no.

³ Newe heze'eg mehe erewazar heze'eg ihewe.

Nekàgaw pupe hemukàg kar wera'u no.

⁴ O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e, ywy nàrànar wanuwihawete paw umume'u putar nekatu haw wà nehe, Neremiapo rààm imume'u haw henu mehe wà nehe.

⁵ Ne Tuweharupi Wiko Ma'e ne. A'e tuwihawete umuzàg putar neremiapo kwer ikatu haw rehe zegar haw wà nehe, ta'e nekàgaw nepuràg eteahy haw uhua'u a'e xe.

⁶ Ereiko muite ywate ne. Nezewe rehe we erezekaiw teko ikàg 'ym ma'e wanehe.

Amo wanuwu wiko wera'u ma'e nupuner kwaw newi uzeàmimaw rehe wà.

⁷ Ikatu 'ym ma'e ihewe izeapo etea'i mehe

Hepyro pe ne.

Nekàgaw hepyro heàmàtyry'ymar herehe wakatuwawahy 'ymaw wi.

Hepyro nepuner haw pupe.

⁸ Erezapo putar ma'e neremimume'u kwer paw rupi nehe.

O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e, nepuruamutar haw nupaw pixik kwaw nehe.

Erezypyrog nema'ereko haw iapo pà. Epytu'u zo iapo re nehe.

139

Tupàn ukwaw ma'e upaw rupi a'e, wiko ywy nàrànar no

Zegar haw Tawi hemiapo kwer

¹ O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e, ereme'e herehe. Hekwaw pe ne.

² Erekwaw heremiapo upaw rupi.

Muite ereiko ihewi. Nezewe rehe we erekwaw hema'enukwaw paw upaw rupi.

³ Herexak pe herereko hema'ereko mehe.

Herexak pe hepytu'u mehe no.

Erekwaw heremiapo.

⁴ Heze'eg 'ym mehe we

Erekwaw heremimume'u rààm.

⁵ Ereiko heywyr upaw rupi.

Hepyro pe ikatu 'ymaw wi nekàgaw pupe.

⁶ Mâràzàwe tuwe hekwaw katu pe nezewe. Nakwaw kwaw ihe.

Nema'ekwaw paw uhua'u a'e. Napuner kwaw ikwaw paw rehe ihe.

⁷ Ma'e pe apuner heho haw rehe nerekwewi hehem pà nehe.

Aze hehem wer neruwa wi nehe, ma'e pe àràn putar nehe.

⁸ Aze azeupir ywak rehe nehe, ereiko putar a'e pe nehe.

Aze awezyw umàno ma'e kwer wapyta haw pe nehe, ereiko putar a'e pe nehe no.

⁹ Aze aweke kwarahy ihemaw kutyr nehe,

Aze azapo hereko haw muite xe wi kwarahy heixe haw kutyr nehe,

¹⁰ nezewe rehe we nepo hereraha putar nehe.

Nezewe rehe we hepytywà pe a'e pe nehe.

¹¹ – Pytunaw, hemim pe nehe, apuner mo he'e haw rehe izupe.

– Tatainy heywyr har, eiko pytunahy haw romo nehe, apuner mo he'e haw rehe izupe.

¹² Herexak putar pe nezewe rehe we nehe, ta'e ipytunaw na'ipyttun kwaw newe xe.

Erexak katu ma'e pyhaw no.

Nuzawy kwaw 'aromo neremixak a'e.

Tatainy a'e, ipytunaw a'e no, uzuawygatu newe wà.

¹³ Erezapo heretekwer rehe har paw.

Heapo hehy hie pe hereko mehe we.

¹⁴ Amume'u nekatu haw ihe, ta'e heapo awer xiroxirogatu a'e xe.

Neremiapo kwer ikatuahy upaw rupi.

Akwaw katu ko ma'e ihe.

¹⁵ Herexak pe hekàgwer izeapoapo mehe we ne.

Herexak pe hehy hie pe heapoapo mehe we no.

Teko naherexak kwaw a'e pe heapo mehe wà.

¹⁶ Herexak pe hezexak kar 'ym mehe we ne.

He'ar ihewe neremimume'u kwer paw

Eremuapyk nepape rehe ne wà.

A'e 'ar nuhem kwaw imume'u mehe wà rihi.

¹⁷ O Tupàn, heta tetea'u nema'enukwaw paw wà.

Zawaiw katu nema'enukwaw paw ikwaw paw urewe.

¹⁸ Aze mo apapar ihe wà, waneta haw uhua'u wera'u mo ywyxig waneta haw wi wà.

Azypyrog mo wapapar pà. Apapar wiwi mo aha iteko no.

Nezewe rehe we napuner iwer mo a'e paw wapapar haw rehe.

¹⁹ O Tupàn, aze mo eremumaw ikatu 'ym ma'e ne wà, herurywete mo ihe.

Aze mo awa ipuruzukaiw ma'e utyryk ihewi wà, herurywete mo ihe.

²⁰ Uze'eg zemueteahy nerehe wà.

Iaiw ma'e umume'u nerer rehe uze'eg mehe wà.

²¹ O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e, naheakatuwawahy kwaw tuwe nerehe iakatuwawahy 'ym ma'e wanehe ihe.

Neàmàtry'ymar iroahy ihewe wà.

²² Naheakatuwawahy kwaw wanehe. Naheakatuwawahy kwaw wanehe azeharomoete.

Wiko heàmàtry'ymar romo wà.

²³ O Tupàn, eme'e herehe nehe. Ek-waw hepy'a nehe.

Heragaw pe hema'enukwaw paw ikwaw pà nehe.

²⁴ Ekar ikatu 'ym ma'e iapo haw herehe nehe.

Hereraha pe nehe, tuweharupi hereko àwàm piar rupi nehe.

140

Tupàn poromonokatu haw henoz taw

Zegar haw Tawi hemiapo kwer

¹ O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e, hepyro pe ikatu 'ym ma'e wanuwu nehe.

Hemunyryk kar pe awa upuruzuka ma'e wanuwu nehe.

² Tuweharupi umume'u ikatu 'ym ma'e wemiapo ràm waiko wà.

Tuweharupi uzàmàtry'ym kar amo wanupe wà.

³ Waapeku nuzawy kwaw mozaiw iapeku.

Waze'eg nuzawy kwaw puruzuka haw mozaiw zuru pe har no.

⁴ O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e, hepyro pe teko ikatu 'ym ma'e wakàgaw wi nehe.

Hemunyryk kar pe awa ipuruzukaiw ma'e wanuwi nehe.

Umume'u hereityk àwàm waiko tuweharupi wà.

⁵ Awa amo wanuwi wiko wera'u ma'e uzapo miar zuka haw zàwenugar hepyhyk pà wà.

Umuzaike kyhapari herape rupi wà.

Omono hezuka àwàm heho àwàm rupi wà.

⁶ Aze'eg nezewe Tuweharupi Wiko Ma'e pe. — Ereiko hezar romo ne, a'e izupe.

— O Tuweharupi Wiko Ma'e, einu heze'eg newe hepytywà àwàm henoz mehe nehe.

⁷ Tupàn Wiko Ma'e hezar, hepyro har ikàg ma'e,

Erezekaiw herehe zeàmàtyry'ymawhu pe hereko mehe ne.

⁸ O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e, emono zo wanemimutar ikatu 'ym wanupe nehe.

Emuzeapo kar zo wanemiapo putar haw iaiw ma'e nehe.

⁹ Hereityk zo pe heàmàtyry'ymar wanupe nehe.

Umume'u iaiw ma'e herehe uzeapo ma'e ràm a'e wà. Tuwe a'e iaiw ma'e u'ar imume'u arer wanehe nehe.

¹⁰ Tuwe u'ar tata hâtàpyzger wanehe nehe.

Tuwe amo weityk a'e teko 'zygwar pupe wà nehe.

Tuwe nupuner pixik kwaw a'e wi uhemaw rehe wà nehe.

¹¹ Tuwe hemu'em ma'e nuiko kwaw ikàg ma'e romo wà nehe.

Tuwe ikatu 'ymaw wekar awa ipuruzukaiw ma'e oho wà nehe.

Tuwe umumaw a'e awa wà nehe.

¹² O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e, erezekaiw hemetarer 'ym ma'e wanehe ne. Akwaw nezekaiw paw ihe.

Erepytywà ma'e hereko 'ymar ne wà no.

¹³ Teko nereruzar har a'e wà nehe, umume'u putar nekatu haw a'e wà nehe.

Wiko putar nepyr tuweharupi wà nehe.

141

Tupàn pe ze'egaw karuk mehe har

Zegar haw Tawi hemiapo kwer

¹ O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e, uruenoz iteko ihe. Ezur na'arewahy hepytywà pà nehe.

Herenu pe newe heze'eg mehe hepytywà àwàm henoz mehe nehe.

² Einu heze'eg nehe. Tuwe nuzawy kwaw yhyk hyàkwegatu ma'e newe nehe.

Aupir hepo nerenataromo newe heze'eg mehe. Tuwe nuzawy kwaw ma'e newe imono pyr karuketea'i mehe har newe nehe.

³ O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e, eiko hezuru izar romo nehe. Emume'u kar zo ikatu 'ym ma'e ihewe nehe.

⁴ Ema'ereko hepy'a pe nehe, nezewe mehe nahepurapo wer kwaw ikatu 'ym ma'e rehe nehe.

Aze ata teko iaiw ma'e wanupi nehe, ezapo kar zo ikatu 'ym ma'e ihewe nehe.

Hemunyryk kar pe wakatu 'ymaw wi nehe.

Hemono kar zo pe wapynykawhu pe nehe.

⁵ Aze amo Tupàn heruzar har umume'u heremiapo kwer ikatu 'ym ma'e ihewe nehe, aze uzepyk herehe nehe, ikatu putar ihewe nehe.

Nezewe wiko mo hemyrypar ài ihewe.

Aze iaiw ma'e umume'u heremiapo kwer ikatuahy ma'e wà nehe, na'ikatu kwaw ihewe wà nehe.

Tuweharupi aze'eg Tupàn pe imuzepyk kar pà iaiw ma'e wanehe ihe.

⁶ Amo 'ar mehe zauxiapekwer weityk putar wanuwihaw ita iaiha ma'e wi wà nehe.

A'e 'ar mehe teko ukwaw putar heze'eg awer ikatu haw wà. Azeharomoete heze'eg awer.

⁷ Teko omowomowok zepe'aw imonohonohok pà wà.

Nezewegatete zauxiapekwer umuhàmuhàz putar a'e tuwihaw wakàgwer wà nehe no, watym àwàm huwake wà nehe no.

⁸ Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e hezar, azeruzar wiwi nerehe.

Aekar hepyro àwàm iteko no.

Hemumàno kar zo pe nehe.

⁹ Hepyro pe kyhapari imuzaiko pyrer hepyhyk àwàm wi nehe.

Hemunyryk pe puruzuka haw ikatu 'ym ma'e wanuwi nehe no.

¹⁰ Tuwe ikatu 'ym ma'e u'ar wemiapo kwer puruzuka haw zàwenugar pupe wà nehe.

Tuwe ahem a'e wi hemàno 'ym pà nehe.

142

Uze'eg Tupàn pe upytywà àwàm henoz pà izupe a'e

Zegar haw Tawi hemiapo kwer

¹ Aze'eg Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e pe hepytywà àwàm henoz pà ihe.

— Hepytywà pe nehe, a'eahy izupe.

² Aze wyzài ma'e na'ikatu kwaw ihewe, amume'u izupe.

Aze amo ikatu 'ym ma'e uzeapo ihewe, amume'u izupe.

³ Aze apytu'u wewera'i hema'ereko haw iapo re,

A'e ae ukwaw ikatu ma'e ihewe iapo kar haw a'e.

Heàmàtry'yamar uzapo hepyhyk àwàm

Herape rupi wà.

⁴ Ame'e hezeake.

Naexak kwaw hepytywà har.

Naheta kwaw hepyro har wà.

Naheta kwaw herehe uzekaiw ma'e wà.

⁵ O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e, ahapukaz newe hepytywà àwàm henoz pà ihe.

O Tupàn, ereiko herehe uzekaiw ma'e romo ne.

Naputar kwaw amo ma'e hereko haw ihe. Xo ne zo uruputar ihe.

⁶ Herenu pe hepytywà àwàm henoz mehe nehe,

Ta'e hemàno àwàm uhem etea'i ihewe xe.

Hepyro pe heàmàtry'yamar wanuwi nehe,

Ta'e ikàg wera'u ihewi a'e wà xe.

⁷ Hemunyryk kar pe ma'erahy heremipuraraw wi nehe.

Amume'u putar nekatu haw neremiaiuhu wazemono'og mehe ihe nehe,

Ta'e nekatu ihewe tuweharupi ne xe.

143

Tupàn rehe zeruzar haw

Zegar haw Tawi hemiapo kwer

¹ O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e, herenu pe newe heze'eg mehe nehe.

Ezeapyaka katu hereminoz rehe nehe.

Ewazar heze'eg ihewe nehe, ta'e neretyryk kwaw neremaiuhu wanuwi ne xe. Nekatuahy ne.

² Aiko neremiruze'eg romo ihe. Ezepyk zo herehe heremiapo kwer hekuzaromo nehe.

Xo ne zo nekatu. Naheta kwaw amo ikatu 'ym ma'e iapo 'ymar a'e wà.

³ Heàmàtryy'ymar herekar tuweharupi a'e.

A'e mehe hereityk tuwe a'e. Hemunehew kar zemunehew paw tatainy hereko 'ymar pupe.

Aiko teko kwehe umàno ma'e kwer wazàwe ihe.

⁴ A'e rupi apytu'u wewera'i hezegaw re ihe kury.

Hepy'a ukyze tuwe hemàno àwàm wi.

⁵ 'Ar upaw ma'e kwer wanehe hema'enukwaw.

Hema'enukwaw neremiapo kwer paw wanehe.

Nahereharaz kwaw neremiapo kwer wanuwi.

⁶ Aupir hepo nerenataromo newe heze'eg mehe.

Aiko ywy uxinig ma'e ài. Uputar tuwe 'y a'e. Nezewegatete uruputar tuwe ihe no.

⁷ O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e, ewazar heze'eg ihewe na'arewahy nehe,

Ta'e nàro kwaw ikatu ma'e ihe kury xe.

Ezeàmim zo ihewi nehe.

Nezewe mehe naiko kwaw

Umàno ma'e kwer wapyta haw pe wezyw ma'e wazàwe ihe nehe.

⁸ Azeruzar nerehe.

Emume'u nepuruamutar katu haw ihewe tuweharupi nehe.

Heze'eg uzeupir newe.

Exak kar herape ràn ihewe nehe.

⁹ O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e, hepyro pe heàmàtryy'ymar wanuwi nehe,

Ta'e aexak herehe nezekaiw paw neinuromo ihe xe.

¹⁰ Ereiko hezar romo.

Hemu'e pe neremimutar iapo haw rehe nehe.

Tuwe nerekewe ikatu ihewe nehe.

Tuwe hereraha pe ikatu ma'e rupi nehe.

¹¹ Hemuigo kar wiwi neremimume'u kwer rupi nehe, o Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e.

Nekatu ne. A'e rupi hepyro pe ma'erahy heremipuraraw wi nehe.

¹² Ezuka heàmàtryy'ymar ne wà nehe, ta'e heamutar katu pe ne xe.

Emumaw herehe ipuruzuka wer ma'e ne wà nehe, ta'e aiko neremiruze'eg romo ihe xe.

144

Tuwihawete uze'eg Tupàn pe

Zegar haw Tawi hemiapo kwer

¹ Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e wiko itahu zàwenugar hemimaw romo a'e. Pemume'u ikatu haw nehe.

Hemuàgà'ym zeàmàtryy'ymawhu pe a'e.

Hemu'e heàmàtryy'ymar waàmàtryy'ymaw rehe.

² Itahu zàwenugar hemimaw romo hekon a'e. Tàpuz imuàtà pyrer hepyro har romo no.

Hemim ikatu 'ymaw wi. Hemunryk kar zemunehew paw zàwenugar wi no.

Hemim u'yw wi purumimaw zàwe.

Azeruzar hehe ihe, herehe izekaiw haw rehe ihe.

Omono ywy nànànar hepuner haw iwy pe wà.

³ O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e. Teko umàno amo 'ar mehe upaw rupi a'e wà. Nuiko kwaw ikàg ma'e romo wà.

Màràzàwe tuwe nema'enukwaw wanehe. Màràzàwe tuwe erezekaiw wanehe.

⁴ Teko nuzawy kwaw pytuhemaw wà.

Waneko haw nuzawy kwaw ma'e'ag kwerupi ukwaw ma'e wà.

5 O Tuweharupi Wiko Ma'e,
ewàpytymawok ywak
newezyw pà nehe.

Epokok ywytyruhu wanehe nehe.
A'e mehe ywàtâxiner uhem
putar wanuwi nehe.

6 Emur kar iweraw paw
neàmàtyry'yamar wamuhâmuhâz
pà nehe.

Emomor neru'yw wamuzàn kar pà
nehe no.

7 Ereiko ywate. Epyho nepo nehe.
Herenuhem pe yryhu ohoete ma'e
wi hepyro pà nehe.

Hepyro pe nerehe uzeruzar 'ym
ma'e wapuner haw wi nehe,

8 ta'e numume'u pixik kwaw ze'eg
azeharomoete har a'e wà xe.
Hemu'em wà. Umume'u mua'u
uze'eg wà.

9 Amuzàg putar amo zegar haw
ipyahu ma'e newe nehe, o
Tupàn.

Amupu putar hewioràwiràn 10
ihàm hereko har nehe,
nekatu haw rehe hezegar pà
nehe.

10 Ereityk kar waàmàtyry'yamar
tuwihawete wanupe ne wà.
Erepyro neremiruze'eg Tawi
imàno haw wi no.

11 Hepyro pe heàmàtyry'yamar pu-
rupe ma'erahy ipuraraw par
wanuwi nehe.

Hemunyryk kar pe nerehe
uzeruzar 'ym ma'e wa-
puner haw wi nehe, ta'e
numume'u pixik kwaw ze'eg
azeharomoete har a'e wà xe.

Hemu'em wà.
Umume'u mua'u uze'eg wà.

12 Zanera'yr wà nehe, tuwe wiko
ma'e itym pyrer ikàg ma'e
ài wakwàkwàmo mehe wà
nehe.

Tuwe zanerazyr wiko izita ita iapo
pyrer

Tàpuzuhu henataromo har ài
tàpuzuhu imupuràg eteahy
kar har ài wà nehe.

13 Tuwe tàpuz zaneremi'u ràm
hyruhu tynehem temi'u
tetea'u pupe nehe.

Tuwe zanereimaw zaneko pe har
imemymemyr tetea'u wà
nehe no.

14 Tuwe tapi'ak uzemueta tetea'u
wà nehe.

Tuwe tapi'ak kuzà nuexak kar
kwaw umemyr umàno ma'e
kwer romo wà nehe.

Tuwe teko naheiheihem kwaw
uzemumikahy haw rehe
nahu rupi zanereko haw pe
wà nehe.

15 Hurywete teko amo ywy rehe
har wà, aze wereko a'e ma'e
paw wà.

Hurywete amo teko wà, aze
wereko Tuweharupi Wiko
Ma'e uzar romo wà.

145

Tupàn ikatu haw rehe zegar haw
Zegar haw Tawi hemiapo kwer

1 Hezar heruwihawete, amume'u
putar nehua'u haw nehe.

Tuweharupi amume'u putar
nekatu haw newe nehe.

2 Tuweharupi amume'u putar
nekatu haw newe nehe.

Amume'u putar nekatu haw pu-
rupe tuweharupi nehe no.

3 Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e
uhua'u a'e. Tuwe teko
umume'u ikatu haw wà
nehe.

Teko nupuner kwaw uhua'u haw
ikwaw paw rehe wà.

4 O Tupàn, awakwer umume'u
putar neremiapo kwer
wa'yr wanenataromo wà
nehe.

Teko paw umume'u putar neremi-
apo kwer ikàg ma'e wà nehe.

5 Uze'eg putar nekàgaw rehe
nepuràg eteahy haw rehe
wà nehe. Uze'eg putar
tuwihawete upuner ma'e
romo nereko haw rehe wà
nehe no.

Hema'enukwaw putar neremiapo
kwer ikatuahy ma'e wanehe
nehe.

⁶ Uze'eg putar neremiapo kwer
ikàg ma'e wanehe wà nehe.

Amume'u putar nehua'u haw
nehe.

⁷ Uze'eg putar nekatu haw uhua'u
ma'e rehe wà nehe.

Uzegar putar urywete haw rupi
puruwi nepuir pixik 'ymaw
rehe nehe.

⁸ Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e
ikatu a'e.

Upurupuhareko katu tuwe no.
Iàrew wikwahy pà.

Upuruamutar katu tuweharupi.

⁹ Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e
ikatu teko paw wanupe.

Uzekaiw katu wemiapo kwer paw
wanehe no.

¹⁰ O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e,
ma'e wikuwe ma'e paw
umume'u putar nekatu haw
wà nehe.

Neremiaiuh nerehe uzeruzar ire
upytu'u 'ym ma'e wà nehe
no, umume'u putar nekatu
haw newe wà nehe no.

¹¹ Teko paw uze'eg putar nepure-
ruze'egaw ikàgaw rehe wà
nehe, ipuràg eteahy haw
rehe wà nehe no.

Umume'u putar nepuner haw pu-
rupe wà nehe.

¹² Nezewe mehe ywy nànanar uk-
waw putar neremiapo kwer
ikàg ma'e wà nehe.

Ukwaw putar nepureruze'egaw
uhua'u haw wà nehe, ipuràg
eteahy haw wà nehe no,
ikàgaw wà nehe no.

¹³ Nepureruze'egaw nupaw pixik
kwaw nehe.

Ereiko putar tuwihawete romo
tuweharupi nehe.

Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e
uzapo ma'e uze'eg rupi
katete tuweharupi a'e.

Wyzài ma'e iapo mehe nupuir
kwaw wemiaiuh wanuwi
a'e.

¹⁴ Upytywà teko a'e wà, aze waneko
haw zawaiw katu wanupe.

Umupu'àm u'ar ma'e kwer wà.

¹⁵ Ma'e wikuwe ma'e paw ume'e
hehe hemiapo ràm ikatu
ma'e hàro pà wà.

Omono temi'u a'e ma'e wanànan,
aze ima'uhez wà no.

¹⁶ Wamumai'u mehe,

Ukatu haw rupi umuhyk kar
wama'e wanemi'u rehe we
a'e, wikuwe ma'e nànan a'e.

¹⁷ Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e
ikatuahy wyzài ma'e iapo
mehe.

Wyzài ma'e iapo mehe nupuir
kwaw wemiaiuh wanuwi
a'e.

¹⁸ Upyta wemiaiuh paw wanuwake
a'e,

Aze wenz tuwe upytywà àwàm
izupe wemu'em 'ym pà wà
nehe.

¹⁹ Tupàn omono wanemimutar
wanupe upaw rupi a'e, aze
ukyze izuwi a'e wà.

Wenu wanepukaz mehe màno
haw wi wapyro pà wà.

²⁰ Aze amo uzamutar katu Tuwe-
harupi Wiko Ma'e wà,
uzekaiw wanehe a'e wà.

Umumaw putar ikatu 'ym ma'e wà.

²¹ Amume'u putar Tupàn Tuwe-
harupi Wiko Ma'e ikatu haw
tuweharupi nehe.

Tuwe wikuwe ma'e paw umume'u
her ikatu ma'e ikatu haw
tuweharupi wà nehe no.

146

*Tupàn Zaneruwihawete tuwe-
harupi har ikatu haw imume'u haw*

¹ Pemume'u Tupàn Tuweharupi
Wiko Ma'e ikatu haw nehe.

Tuwe hepy'a umume'u tuwe
nekatu haw nehe, o Tuwe-
harupi Wiko Ma'e.

² Amumaw putar hekwarahy paw hezar ikatu haw imume'u pà ihe nehe.

Amuzàg putar zegar haw ikatu haw rehe herekuwe mehe we ihe nehe.

³ Pezeruzar zo teko ikàg ma'e hemetarer katu ma'e wanehe nehe.

Pezeruzar zo teko wanehe nehe.

Ta'e umàno ma'e ràm romo wanekon a'e wà xe.

Nupuner kwaw upurupyro haw rehe wà.

⁴ Umàno mehe uzewyr putar ywy rehe wà.

A'e 'ar mehe we wanemiapo putar haw upaw tuwe.

⁵ Hurywete teko Zako izar wi upytywà haw ipyhykar wà.

Hurywete uzar Tuweharupi Wiko Ma'e rehe uzeruzar ma'e wà.

⁶ Ywak iapo arer romo hekon a'e. Ywy iapo arer romo no.

Yryhu iapo arer romo hekon, wanehe har paw iapo arer romo no.

Tuweharupi Wiko Ma'e uzapo tuwe ma'e wemimume'u kwer rupi katete tuweharupi a'e.

⁷ Aze ikàg ma'e imunar ikàg 'ym ma'e wama'e rehe nehe, Tupàn uzekaiw a'e ikàg 'ym ma'e wanehe a'e.

Omono temi'u ima'uhez ma'e wanupe no.

Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e umuhem kar imunehew pyrer zemunehew paw wi a'e wà xe.

⁸ Umupyhàgatu kar hehàpyhà 'ym ma'e wà.

Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e upir u'ar ma'e kwer wà no.

Aze teko weruzar Tupàn wà, Tupàn uzamutar katu a'e teko a'e wà.

⁹ Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e uzekaiw amo ae ywy rehe arer zanewy rehe wiko ma'e wanehe.

Upytywà kuzà imen umàno ma'e kwer wà. Upytywà kwarer a'e wà, kuzàtài a'e wà no, aze wanu umàno wanuwi wà, aze wahy umàno wanuwi wà.

Aze ikatu 'ym ma'e umume'u wemiapo ràm wà, Tupàn nuzapo kar kwaw wanupe a'e.

¹⁰ Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e wiko putar tuwihawete romo tuweharupi nehe.

O Zeruzarez, nezar wiko putar tuwihawete romo tuweharupi nehe.

Pemume'u Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ikatu haw nehe.

147

Tupàn Ikàg Wera'u Ma'e ikatu haw imume'u haw

¹ Pemume'u Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ikatu haw nehe.

Ikatu zanezar pe ikatu haw rehe zanezegar haw.

Imume'u haw zanemurywete a'e, ikatu a'e no.

² Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e uzapo wi Zeruzarez tawhu hereko a'e.

Werur wi wemaihu waneruwa wanereko a'e pe wà.

Uhàuhàz hemaihu amo ae ywy nàn ipyhyk pyrer romo wà.

³ Umukatu uzemumikahy tuwe ma'e wà.

Omono muhàg waktuk awer rehe a'e, wakixi awer rehe a'e.

⁴ A'e ae umume'u zahytata waneta àwàm kwehe mehe a'e.

Omono waner wanupe pitàitàigatu wà no.

⁵ Tupàn Zanezar a'e, uhua'u a'e. Upuner a'e no.

Ni amo nupuner kwaw ima'ekwaw paw ikwaw paw rehe wà.

⁶ Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e umukàg ikàg 'ym ma'e wà.

Ukamik ikatu 'ym ma'e ywy rehe wà.

⁷ Pemuzàg zegar haw Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e pe ikatu haw imume'u pà nehe.

Pemupu pewioràwiràn zanezar pe ikatu haw rehe zegar haw imuzàg pà nehe.

⁸ Upyk ywak ywàkun pupe a'e.

Umugyr kar àmàn ywy rehe.

Umuezuz kar ka'api'i ywytyruhu rehe.

⁹ Omono temi'u ma'ea'yr wanupe.

Opoz zàpuuna'ya'yr wemi'u henoz mehe wà.

¹⁰ Kawaru ikàg ma'e nuiko kwaw Tupàn imurywete kar har romo wà.

Zauxiapekwer ukyze 'ym ma'e numurywete kar kwaw Tupàn wà.

¹¹ Izuwi ukyze ma'e a'e wà, a'e ae umurywete kar a'e wà.

Ipuruamutar katu haw rehe uzeruzar ma'e a'e wà, a'e ae umurywete kar a'e wà.

¹² Emume'u Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ikatu haw nehe, o Zeruzarez tawhu.

Emume'u nezar ikatu haw nehe, o Xiàw ywytyr,

¹³ Ta'e umukàg tawhu hukenaw a'e xe.

Omono uze'egatu teko a'e pe har wanehe no.

¹⁴ Numuixe kar kwaw waàmàtyry'ymar waywyzaw rupi wà.

Omono arozràn ikatu wera'u ma'e wemiaiuhu wanupe wanemi'u ràm romo.

¹⁵ Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e umume'u wemiapo putar haw purupe a'e.

Aze iho wer amo me, uhem na'arewahy a'e pe.

¹⁶ Umugyr kar àmàn xig àràpuhàràn hawitu zàwenugar.

Umuhàmuhàz zuwiri huwixàg ma'e ywyku'i ài.

¹⁷ Umur kar àmànita a'e, 'y tàtā huwixàg ma'e ikaika pyrer a'e.

Tuwixàgaw imur mehe ni amo teko nupuner kwaw izupe wà.

¹⁸ Umume'u wemimutar.

Na'e 'y tàtā huwixàgahy ma'e typyràn na'arewahy. Umur kar ywytu. Umuyryk kar 'y.

¹⁹ Tuweharupi Wiko Ma'e umume'u uze'eg Zako izuapyapyr wanupe.

Omono wemiapo putar haw Izaew wanupe. Omono uze'eg wanupe no.

²⁰ Nuzapo pixik kwaw agwer ma'e amo ae ywy rehe har wanupe.

Amogwer ywy rehe har nukwaw kwaw ize'eg wà.

Pemume'u Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ikatu haw nehe.

148

Teko ywy nà nà nar wà, ma'e upaw rupi no, umume'u Tupàn ikatu haw izupe wà

¹ Pemume'u Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ikatu haw nehe.

Ywak rehe har paw wà,

Pemume'u Tuweharupi Wiko Ma'e ikatu haw ywate nehe.

² Pe Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e heko haw pe har paw pe wà, pemume'u ikatu haw nehe.

Pe zauxiapekwer zàwenugar ywate har paw pe wà, pemume'u ikatu haw nehe.

³ Kwarahy, zahy. Pemume'u Tuweharupi Wiko Ma'e ikatu haw nehe.

Zahytata heny katu ma'e paw, pemume'u Tupàn ikatu haw nehe.

⁴ Tuwe ywak ywate har umume'u ikatu haw nehe.

Tuwe 'y ywak i'aromo har umume'u ikatu haw nehe.

5 Tuwe a'e paw umume'u Tupàn
Tuweharupi Wiko Ma'e
ikatu haw wà nehe,
Ta'e uze'eg waapo pà a'e xe.

6 Umume'u wanan àwàm. Up-
yta tuweharupi wenaw rehe
wà.

Nupuner kwaw heruzar 'ymaw
rehe wà.

7 Pemume'u Tupàn Tuweharupi
Wiko Ma'e ikatu haw nehe,
ywy rehe har paw wà.

Pemume'u Tupàn Tuweharupi
Wiko Ma'e ikatu haw nehe,
miar yryhu pe har uhua'u
ma'e wà, yryhu ohoete haw
no.

8 Àmàn iweraw paw, àmànita,
àmàn'xig huwixàg ma'e,
ywakun, ywytuaiw.

Peiko Tupàn ze'eg heruzar har
romo. Pemume'u Tupàn
Tuweharupi Wiko Ma'e
ikatu haw nehe.

9 Ywytyr wà, ywytyruhu wà,
Ka'ahu wà, ma'ywa'yw wà no, pe-
mume'u Tupàn Tuweharupi
Wiko Ma'e ikatu haw nehe.

10 Ma'ea'yr teko waneimaw wà,
miar hehaite ma'e wà no, pe-
mume'u Tupàn Tuweharupi
Wiko Ma'e ikatu haw nehe.

Wiràmiri wà, ma'e wie rehe ywy
rehe wata ma'e wà, pe-
mume'u Tupàn Tuweharupi
Wiko Ma'e ikatu haw nehe.

11 Tuwihawete wà, teko ywy
nànànar wà no,

Tuwihaw paw wà,

Tàmuzgwer paw wà no, pemume'u
Tupàn Tuweharupi Wiko
Ma'e ikatu haw nehe.

12 Kwàkwàmo wà, kuzàwaza wà,
awa tua'uhez ma'e wà, kuzà
ihya'uhez ma'e wà,

Kwarearer wà, kuzàtàigwer wà, pe-
mume'u Tupàn Tuweharupi
Wiko Ma'e ikatu haw nehe.

13 Tuwe umume'u Tupàn Tuwe-
harupi Wiko Ma'e ikatu haw
upaw rupi wà nehe,

Ta'e ikàg wera'u amo wanuwi a'e
xe.

Ikàgaw a'e, ipuràg eteahy haw
a'e no, ywy 'ar amo ywak
'aromo hin a'e wà.

14 Umukàg kar teko wemaihu wà.
A'e rupi hemiruze'eg izuwi upuir
'y ma'e paw umume'u ikatu
haw wà.

Teko Izaew izuapyapyr Tupàn
hemiamutar katu wà,
umume'u putar ikatu haw
wà nehe.

Pemume'u Tupàn Tuweharupi
Wiko Ma'e ikatu haw nehe.

149

Tupàn ikatu haw rehe zegar haw

1 Pemume'u Tupàn Tuweharupi
Wiko Ma'e ikatu haw nehe.

Pemuzàg zegar haw ipyahu ma'e
Tupàn Tuweharupi Wiko
Ma'e pe nehe.

Imuwete katu har waze-
mono'ogaw pe, pemume'u
Tupàn ikatu haw nehe.

2 O teko Izaew izuapyapyr wà,
penurywete peapo arer
rehe nehe.

Penurywete penuwihawete rehe
nehe, o teko Zeruzarez pe
har wà.

3 Pemume'u ikatu haw pepynyk pà
nehe.

Pemume'u ikatu haw imupu
pyr imupumupu pà nehe.
Pemume'u ikatu haw
pewioràwiràn imupumupu
pà nehe,

4 ta'e Tupàn Tuweharupi Wiko
Ma'e hemiaiuhu ikatu izupe
a'e wà xe.

Umuigo kar ikàg 'ym ma'e
wàmàtry'ymar waneityk
arer romo wà.

5 Tuwe Tupàn hemiaiuhu hurywete
wàmàtry'ymar waneityk
awer rehe wà nehe.

Tuwe zegar urywete haw rupi up-
ynykaw pe wà nehe.

⁶ Tuwe umume'u Tupàn ikatu haw wahy haw rupi wà nehe, Takihepuku haime katu ma'e opo pe heraha pà wà nehe,

⁷ ywy nànnànar waneityk àwàm rehe wà nehe,

Teko nànnàn uzepyk àwàm rehe wà nehe.

⁸ Tuwe uzàpixipixi wanuwihawete kyhàhàm pupe wà nehe.

Tuwe kyhàhàm tàtà pupe uzàpixipixi wanàmuz wà nehe.

⁹ Tuwe uzepyk ywy nànnànar Tupàn ze'eg rupi katete wà nehe.

Nezewe Tupàn hemiaiuhu weityk putar wàmàtyry'ymar wà nehe.

Pemume'u Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ikatu haw nehe.

150

Pemume'u Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ikatu haw izupe nehe

¹ Pemume'u Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ikatu haw nehe.

Pemume'u Tupàn ikatu haw hàpuzuhu pupe nehe.

Pemume'u ikàgaw ywak rehe hexak pyr nehe.

² Pemume'u Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ikatu haw nehe, ta'e uzapo uhua'u ma'e a'e xe.

Pemume'u uhua'u haw ikatu haw nehe.

³ Pemume'u Tupàn ikatu haw xi'àm tapi'ak i'ak kwer iapo pyrer ipy pà nehe.

Pemume'u Tupàn ikatu haw pewioràwiràn imupu pà nehe. Pemume'u Tupàn ikatu haw pewioràwiràn pixika'i ma'e imupu pà nehe.

⁴ Pemume'u Tupàn ikatu haw ipuipu ma'e imupu pà nehe. Pemume'u Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ikatu haw pepynyk pà nehe.

Pemume'u ikatu haw pewioràwiràn imupu pà nehe. Pemume'u ikatu haw xi'àm ipy pà nehe.

⁵ Pemume'u Tupàn ikatu haw kawawpew imupu pà nehe.

Pemume'u ikatu haw kawawpew imupuahy pà nehe.

⁶ Wikuwe ma'e paw wà, pemume'u Tuweharupi Wiko Ma'e ikatu haw nehe.

Pemume'u Tupàn ikatu haw nehe.